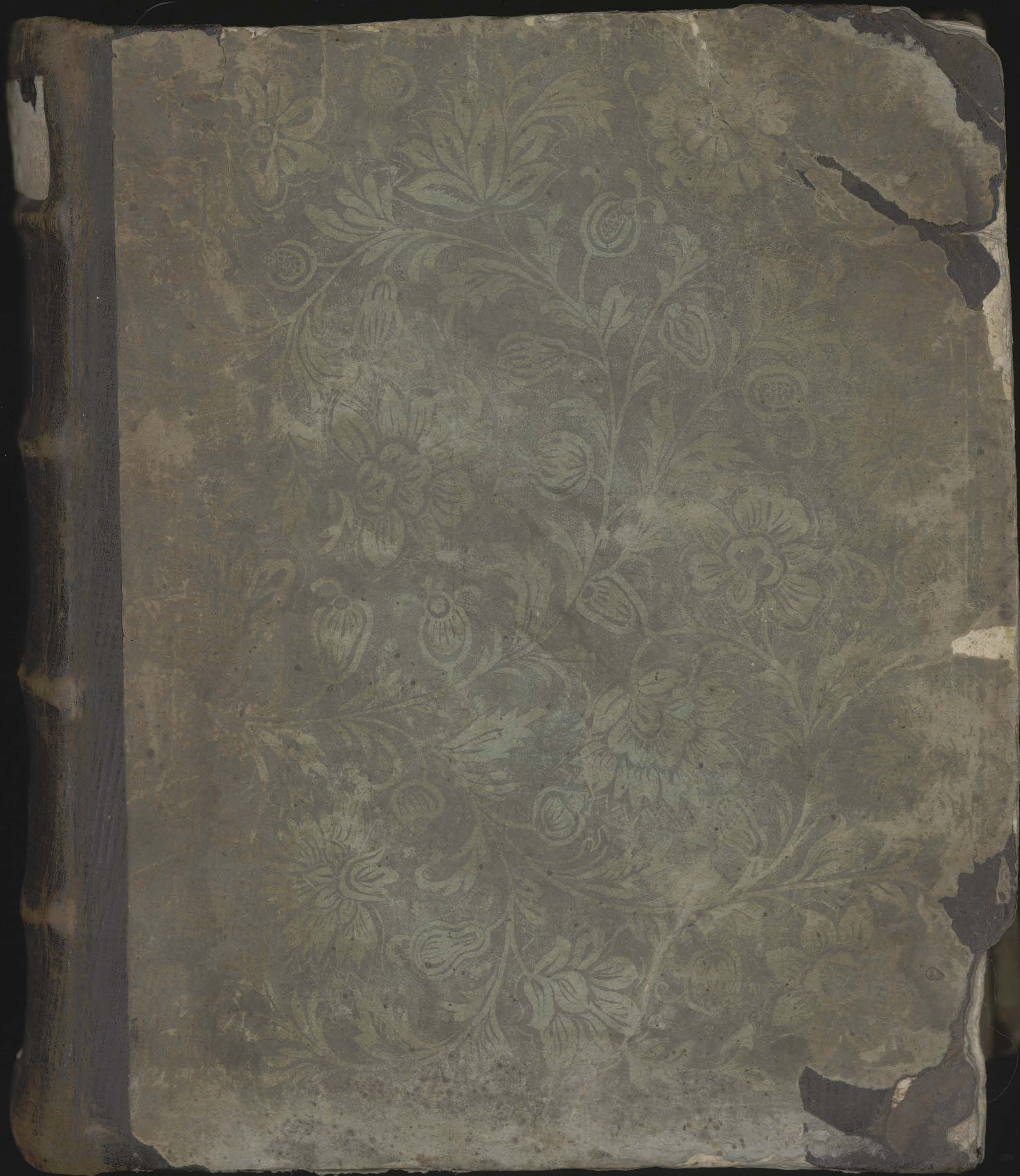

QUADRAGESIMALE
SIVE
DISCURSUS PRÆDICABILES IN OMNES TOTIUS QUADRAGESIMÆ DOMINICAS ET FERIAS

AUTHORE

ADMODUM REVERENDO ET EXIMIO

P. AUGUSTINO PAOLETTI

SS. THEOLOGIÆ DOCTORE ET FF. EREMITARUM MAGNI PATRIS ET PATRIARCHÆ

S. AUGUSTINI

Provinciæ Senensis Priore Provinciali.

CUM QUATUOR INDICIBUS

Quorum Primus est Argumentorum quæ in quolibet Sermone tractantur. Secundus Rerum notabilium. Tertius Locorum S. Scripturæ. Quartus Authorum, qui in eo passim citantur.

OPUS VERE AUREUM ET PRETIOSUM OMNIBUS ANIMARUM PASTORIBUS, PRÆDICATORIBUS, RELIGIONUM SUPERIORIBUS, CATECHISTIS, &c. PERUTILE ET NECESSARIUM.

COLONIÆ AGRIPPINÆ, Apud JOANNEM BUSÆUM Bibliopolam, sub Monocerote
ANNO M. DC. LXII.
Cum Privilegio Sacræ Cæsareæ Majestatis.

AVGVSTISSIMÆ COELORVM REGINÆ

BEATISSIMÆ VIRGINI

MARIAE,

MAGNÆ DEI MATRI

Hoc qualecunque Munuſculum

FRATER AVGVSTINVS PAOLETTI

EREMITA AVGVSTINIANVS

Peccatorum omnium abjectiſſimus

D. D. C.

QVoniam notum mihi eſt atque perſpicuum (O SERENISSIMA COELI REGINA) culparum mearum multitudinem, arenæ numerum excedere quæ eſt in littore Maris, ideo ad hunc Librum Nominis Tui immortalitati dedicandum coram Te comparere & ad Tuæ Majeſtatis pedes me proſternere nequaquam audeo. Neque enim eam poſſum ſpem concipere ut mihi debilem hanc meam opellam Tibi gratam futuram eſſe perſuadere poſſim, quin potiùs metuendum eſt mihi, ne dum hanc Tibi præſentare præſumo, velut audax nimis & temerarius repellar atque confundar. Veruntamen cùm favorum à Tua Clementia receptorum copia me Tibi obligatiſſimum eſſe teſtetur, quomodo committere poſſum ut ad minus per hanc tenuium Compoſitionum mearum exiguitatem eidem correſpondere intermittam? Scio equidem & libens fateor quòd ad demonſtrandum vel minimæ compenſationis ſimplex quoddam ſpecimen, longè excellentius donum requiratur: at veró talenti mei modicitas, præſtan-

tioris muneris facultatem minimè indulget. Etenim tametsi Majestati Tuæ in tributum servitutis meæ vitam pariter penderem & sanguinem, aliud non facerem, quàm si terram Tibi pro auro, aut pro gemmis lutum referrem. Imò si quot calamus iste in hisce foliis characteres exaravit, totidem Honori Tuo vitas meas consecrarem, ad compensandam tot beneficiorum à Tua Clementia impetratorum vel minimam particulam haudquaquam sufficerent. Etenim ab altera parte me iuuat credere, quòd quæ universalem quandam omnium Peccatorum superintendentiam tenes, inter quos ego me maximum esse profiteor, quendam maternæ Tuæ erga me benignitatis actum exercere non dedignaberis, compatiendo huic meæ arrogantiæ, quæ ad rudes hosce impolitosq; characteres Tibi consecrandos me animavit. Cúmque maternus Sinus Tuus, aurifodina quædam inexhausta, & indeficiens sit gratiarum ærarium; maxima cum humilitate, quàm exhibere possit vilissimus terræ vermiculus, qualis ego sum, Tibi supplico, ut hanc solam gratiam mihi indulgere digneris, ut in hora mortis meæ unica sis mea Protectrix, mihique ab unigenito Filio efficaciter impetres, ut in hoc ultimo transitu actus eliciam veræ contritionis, amaras effundendo pœnitentiæ lachrymas, omnesque à me commissos cordialiter detestando errores. Quapropter sub patrocinii Tui chlamydem simul cum hoc modico Volumine animam quoque meam pariter consigno, spemque salutis meæ intra manus Tuas depono. Te tandem ultimatè obsecrans atque obtestans, ut posthabitis demeritis meis ad me nunc exaudiendum læto vultu condescendere digneris, qui genuflexus Te veneror atque adoro.

PRÆ-

PRÆFATIO
AVTHORIS AD LECTOREM.

Nihil mihi unquam minus in mentem venit, quàm quòd modicas hasce & malè concinnatas Compositiones meas Quadragesimales prælo subjecturus essem. Veruntamen multorum persuasionibus adactus, ut in lucem ederentur, passus sum me induci, futurum esse supponens, ut saltem nonnullis Concionandi studio & labori deditis non minus gratæ futuræ essent, quàm quas pro Dominicis per annum & per Adventum alias editas divulgavi. Cùm verò præsens Quadragesimale meum Opus quoddam sit in quovis genere imperfectissimum, non dubito, O benigne lector, quin mille mihi oppositiones circa idem excitare possis, quibus tamen, utpotè dudum à me prævisis paucis respondebo, vulgare illud dictum usurpans, Cognosco, video, audio; dum autem compono, procedo pro libitu & arbitrio meo. Tu quidem imprimis mihi objicies, Sermones meos nimis esse prolixos nec frustrà de eo conquereris, veruntamen scito, ita mihi visum fuisse facere, si enim breves essent in tui obsequium parum tantùm haberes, nunc verò quia longi sunt, & parum & multum prout necessum fuerit, in iis reperies: Et quidem ut tibi veritatem fatear ad risum ferè me provocas, miror enim quòd tam modico sis præditus judicio, ut nescias in longo sermone id tibi seligere quod aptè ad propositum tuum dictum videbitur, id verò quod tibi non servit aliis relinquere. Veruntamen tibi velut amico loqui, meumq; consilium manifestare decrevi, ex industria etenim & deditâ operâ prolixus esse volui, tametsi enim brevitas mihi facilior & commodior, non tamen æquè grata fuisset, & accepta. Sed cur ita? Curiosus es nimium & hoc solùm me tibi respondisse sufficiat. Adhæc exprobare mihi facilè poteris, quòd pro Conceptibus ritè terminandis, non classicorum sed modernorum Scriptorum doctrinam sæpenumerò adducam. Sed quid inde? Num fortè solus & primus ego sum qui id facio? Integrum tibi idipsum facientium texere catalogum possem. Superfluum identidem esse existimabis, quòd folium, columnam, numerum, & literam distinctè in Postillis meis expresserim; Feci autem idipsum ut candidè tibi fatear, quia ita mihi placuit, & ut certum esse videas, adductas à me auctoritates non esse P. Talpithei, sed lectas, sed visas, sed ponderatas, & quid tibi inde fastidii generatur? Porrò si displicent tibi, mihi placent, sic enim authoritates illas à me specificatas volo, quòd si autem citationes meas cum tuis Libris non coincidere cõtingat, cave sis, ne id reprehendas, quin potiùs illos, qui in eadem forma quâ mei editi sunt, Libros habere satagas, & nisi tunc citationes meas accuratas esse deprehenderis, lamentationes tuas libenter admittam. Quòd si verò nonnullas impari diligentiâ specificatas citationes repereris, iterum mirari desinito, causa etenim illius est, quia quam citant doctrinam in fonte non vidi, sed prout ab aliis citatas reperi, probas quoque esse bonâ fide existimavi. His tandem adjungo, me in hoc Quadragesimali Sermones Sabbathinos studio omisisse, hos namque (si DEO ita placuerit) separatim prælo subjicere decrevi, subjecta prærogativarum & excellentiarum MARIÆ Virginis Evangeliis Sabbathinis applicando, quibus si Sermones in Festa Sanctorum per Quadragesimam occurrentia, nec non in singulos Hebdomadæ majoris dies à me etiamnum conscribendi accesserint, conficietur ex Sermonibus circiter viginti integrum justumq; Volumen. Et hoc quidem est quod tibi dicendum occurrebat, O Benigne Lector; Interim te etiam atque etiam obtestor, ut hoc malè concinnatum Opus meum patienter legas, meisque nec non Typographi variis compatiare defectibus cùm enim absens correctioni assistere nequiverim, varii irrepere facilè errores potuerunt. Credo equidem quòd in singulis Sermonibus duos vel tres sis reperturus Conceptus tibi minimè futuros ingratos, ob quos expositam in hujus Libri comparationem pecuniam te haud frustrà adhibuisse existimabis; aut si secus accidat, comparatum à te Librum Bibliopolæ reportato, tuamq; tibi pecuniam curato restitui. Vive feliciter & Deum pro me ora; Qui sum

Devotissimus Servus tuus

F. AUGUSTINUS PAOLETTI.

MAGISTER F. PHILIPPUS VICECOMES MEDIOLANENsis Totius Ord. Eremit. S. August. Prior Generalis

REVERENDO ET NOBIS IN CHRISTO DILECTO P. Magistro F. Augustino Ilcinensi ejusdem Ord. & Voti, & Provinciæ Senens. Provinciali S.

CUm Conciones annuales & Adventus, quæ hactenus à Te sunt in lucem editæ, noverimus ab eruditione pietati conjuncta commendari, meritò speramus bono publico Quadragesimales quoque prodituras esse, quas insuper elucubrasti, & nostri revisores approbarunt; Libenter igitur concedimus, ut accedente eorum, ad quos spectat, licentiâ & approbatione, valeas illas typis mandare.

Datum Neapoli 8. Decembris. 1650.

F. Philippus Vicecomes Gener. indign.

Approbatio Adm. R. P. Magistri F. Leonardi Valentini Cæsenatis Prioris almi Conventus S. Spiritus Florentiæ.

LIber inscriptus Quadragesimale R. P. M. Paoletti omnibus titulis dignus est, qui publici juris fiat; quia & magnâ eruditione plenus est & magnâ pietate, sanâque doctrinâ refertus. Ita mihi de eo visum post illum accuratè perlectum, de mandato Reverendissimi Patris Magistri Philippi Vicecomitis Generalis optimi. Florentiæ Die 6. Novembris. 1650.

Fr. Leonardus Valentinus Ord. Erem. S. Augustini.

Approbatio Adm. R. P. M. Nicolai Pelosi da Campiglio Florentini Ord. Eremit. S. Augustini.

EX Commissione Reverendissimi Patris Magistri Philippi Vicecomitis Generalis nostræ Religionis magna cum diligentia legi Quadragesimale Adm. R. P. M. Augustini Paoletti moderni dignissimi Provincialis Provinciæ Senensis, cui titulus est QUADRAGESIMALE; In quo nihil quod Catholicæ veritati, aut bonis moribus repugnet, inveni; Imò vix aliquod ejusdem generis & Argumenti Opus hactenus legi quod majori cum voluptate & minori cum fastidio me legisse memini, quàm istud; In illo namque Author Scripturarum veritatem tanta cum perspicuitate & energia docet, ut nutriendo intellectuma & volunttem ad bonum excitando, sensum pariter spiritualem adeo delicatè exponat, ut velut promuscondus in hoc Opere velut in lauta & opipara quadam mensa varios cibos spirituales delicatè præparatos, & doctissimo calamo suo & religioso exemplo optimè conditos ab intellectus sui

sui pénuatio expromere videatur. Ac proinde præsens Opus, utpotè communi bono pro-
movendo valde utile & proficuum dignissimum esse censeo quòd per typos publici juris
fiat. E nostro Monasterio S. Spiritus Florentiæ hac 12. Novembris Anno 1650. In quo-
rum fidem &c.

Magister Nicolaus Pelosi Augustinianus.

Opus quod QUADRAGESIMALE *nuncupatur ab Admodum R.do Patre Magistro Augustino de Paolettis Ilcinensi Ordinis Eremitarum S. Augustini elucubratum Reverendissimi Patris nostri Generalis iussione impellente, ego infrascriptus sedulò evolvi, ac diligenter perlegi. In eo omnia ita affabrè disposita, doctrinâ solidâ, claritate mirabili referta reperi, ut nihil doctius, uberius nihil exoptari queat. Quare ut Typorum umbris lucem afferat, sicq; ad publicam utilitatem in lucem prodeat approbo, & commendo. Florentiæ 5. Novembris. 1650.*

Frater Horatius Bartolonus Florentinus Studij S. Spiritus
de Florentia Regens.

CENSVRA ORDINARII.

QUADRAGESIMALE, sive Conciones quas linguâ Italicâ celebravit & in lucem emisit Adm. R. P. Magister Augustinus Paolettus SS. Th. Doct. Ordinis Eremitarum S. Augustini, nihil Fidei Catholicæ aut bonis moribus contrarium continent, sed ad pietatem in omnium animis excitandam plurimum valent, nunc potissimum, quando eas singulari eruditione, elegantiâ, & zelo in latinam linguam transferendo illustravit Adm. R. & Eximius P. Jacobus Emans Ord. FF. B.mæ V. MARIÆ de Monte Carmeli Provinciæ Allemanniæ inferioris Provincialis in Universitate Coloniensi SS. Theol. Doctor & Professor ut eas meritò imprimendas censeam. Coloniæ 2. Augusti Anno 1662.

FERDINANDUS STROBELIUS *SS. Theol. Doctor,*
Canonicus Metropolitanus, Librorum Censor
ordinarius.

SVMMA

SUMMA
PRIVILEGII CÆSARII.

LEopoldus, Divina favente Clementia, electus Romanorum Imperator semper Augustus, ac Germaniæ, Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatiæ, Sclavoniæ, &c. Rex: Archidux Austriæ; Dux Burgundiæ, Styriæ, Carinthiæ, Carniolæ & Wittembergæ, Comes Tyrolis, &c. Agnoscimus & notum facimus tenore præsentiū universis, quod cum nobis noster, ac Sacri Romani Imperii fidelis dilectus, Ioannes Georgius Hertz Bibliopola Viennensis humillime exposuerit, quem in modum opera quædam Patris Augustini Paoletti de Mont-Alcino Ordinis Eremitarum sancti Augustini, doctis omnibus viris præsertim Ecclesiasticis magnopere desiderata ac usui futura, utpote & primo quidem Quadragesimale ejusdem de magno Patriarcha S. Augustino cum copiosissimis iconibus, secundo discursus prædicabiles, tertio discursus item prædicabiles Dominicis & festis diebus de prima Adventus usque ad Quadragesimam, quarto Sanctuarium, ac quinto denique Annuale & Mariale ejusdem ex Italica in latinam linguam sumptu suo traduci curare, ac typis excudenda dare constituerit, vereri autem debeat, (ne quod fieri assolet) Typographi etiam alii quæstus causa eadem opera fraudulenter ac magno suo dispendio imitentur, prælo committant, distrahant atque venundent, nosque proinde supplere orarit, ut indemnitati ipsius consulere ac super dictis operibus Privilegio nostro Cæsareo ipsum præmunire clementer dignaremur, nos submissæ pariter & æquæ ipsius petitioni clementer annuendum censuimus, idcirco ex certa scientia, animo bene deliberato, pro Authoritate nostra Cæsarea, omnibus & singulis Bibliopolis, Typographis, aliisque quibuscunque liberariam negotiationem exercentibus, serio interdicimus ac vetamus, ne quis supra nominata opera ita ex Italica in latinam linguam translata, intra decennium proximum à die quo nostræ hæ litteræ datæ sunt computandum, intra Sacri Romani Imperii, aut quorumcumque regnorum ac Dominiorum nostrorum hæreditariorum fines simili aut quovis alio typo, forma aut modo, imitari, recudere, aut recudenda dare, aut etiam alibi excusa apportare, venundare aut distrahere, sine ipsius Ioannis Georgii Hertz hæredum ve ejusdem consensu, palam vel occultè ausit, si quis autem secus faciendo, interdictum hoc nostrum neglexerit, aut violaverit, is non solum ejusmodi libris aut exemplaribus dicto Ioanni Georgio Hertz ejusve hæredibus auxilio magistratus locorum ubi reperientur, vindicandis privari, sed etiam pro quavis supradictorum operum ita recussorum aut aliunde apportatorum specie decem Marcharum auri mulctam ærario seu fisco nostro Cæsareo, atque injuriam passo seu passis ex æquo pendendam dare damnas esto, dummodo præfata tamen opera, bonis moribus, fidei orthodoxæ, Cæsareæ nostræ Authoritati, sacrisve Imperii Constitutionibus, nihil contrarium adversumque in se contineant, & quaterna nimirum singulorum exemplaria ad Cancellariam nostram Imperialem Aulicam transmittantur, mandamus itaque universis ac singulis, nostris & Sacri Imperii Regnorum ac Dominiorum nostrorum hæreditariorum subditis & fidelibus dilectis, tàm Ecclesiasticis quàm sæcularibus, cujuscunque status, gradus, dignitatis aut ordinis extiterint, præsertim vero iis, qui in magistratu constituti, vel suo vel suorum superiorum loco aut nomine jus dicunt, justitiamve administrant, ne quenquam hoc Privilegium nostrum Cæsareum, impune violare, spernere aut transgredi patiantur, sed si quos contumaces compererint, constituta à nobis mulcta eos puniri & quibuscunque modis coerceri curent, ni & ipsimet gravissimam nostram indignationem in se lacessere velint, harum Testimonio litterarum manu nostra subscriptarum, & sigilli nostri Cæsarei appressione munitarum, quæ dabantur in civitate nostra Vienna die quarta mensis Martii, Anno Domini Millesimo Sexcentesimo Sexagesimo primo, Regnorum nostrorum Romani Tertio, Hungariæ sexto, Bohemiæ verò quarto.

LEOPOLDUS.

(L.S.)

Vt VVildericus Baro de VValderdorff.

Ad Mandatum Sacræ Cæsareæ Majestatis Proprium.

J. WALDERODE.

Prædictus D. Ioannes Georgius Hertz civis & Bibliopola Viennensis cessit jus suum supradicti Privilegii Ioanni Busæo Civi & Bibliopolæ Coloniensi.

SER-

SERMO PRIMVS.

FERIA QUARTA CINERVM.

Memento homo quia pulvis es & in pulverem reverteris. Genes. c. 3.

Nolite thesaurizare vobis thesauros in terra, thesaurizate autem vobis thesauros in cœlo. Matth. cap. 6.

1. PRÆCIPIT hoc mane Joel Propheta, ut ad lituum tubæ militaris clangorem in publicis platearum compitis universus congregetur populus:
Ioel 2.
Canite tuba in Syon, & vocate cœtum, congregate populum, idque ut vitam & mortem veluti in publicum mundi theatrum hodie prodeuntes, juratos hostes, inter se de conditionibus suis per allatas utrimque rationes topicas contendentes & dimicantes spectent & auscultent, deque adductarum utrimq; rationum pondere & efficacia in mentis suæ tribunali veluti utriusque partis constituti judices definiant atque vel vitæ vel morti, vel neutri palmam decernant. Et primo quidem per orientis portam vita in publicum prodit, ut causæ suæ momenta & rationes exponat, & inprimis asserit quod suos ipsa natales à Deo habeat, cum Mors econtrà originem suam ab utero culpæ deducat. Præterea quaquaversum pro libitu me circumspicite (dicit vita) moxque in exteriori corporis superficie sese prodet vel pulcherrimus flos juventutis, cujus in vultu decor jucundissimè ridet: vel tandem senilis ætas veluti tributaria cernetur ultro citroque per canitiei comarum suarum argentum reverentiam mihi pendere & venerationem: Econtra vero ad inimicæ meæ pedes oculos vestros, si libet, deflectite, in quibus aliud non depræhenderetis præterquam horrida carnibus denudata ossa, cadavera temporis antiquitate exesa, & corrosa à vermibus, atque in putredine miserabiliter volutata, denique vivam in ea videbitis horroris terrorisque effigiem. Adhæc; Non sum ego, inquit vita, ossium ferro excarnificatorum, vel maceratorum à febribus misera quædam Catastrophe, sed membra habeo liliorum candore, Rosarumque gratissimo rubore elegantissime colorata. Quisquis suos in vultum meum oculos figit, aspicere me nequit sine gaudio, nec suos à me obtutus divertere potest sine fastidio. In gremio meo omnia fortunæ bona resident, à quibus nulli non desiderabilis efficior. Scio insuper conversationem meam omnibus gratam esse & acceptam, quam priusquam perdant, quotquot sunt magnates potius ad instar Hippomenis ad sistendum illius cursum gressus meos auri pondere vel etiam sceptrorum diadematumque pretio firmabunt securosq; reddent; Et quidem si fide dignos hujus veritatis testes desideratis, præterquam quod ad ipsammet appellem experientiam, insuper Principes, Reges, & Imperatores, imo & ipsos quoque Pontifices hac de re interrogate. Quid plura? Nunquid vel solum nomen meum vos lætificat, cordaque vestra serenat? Cùm tamen econtra vel sola mortis umbra capillos capitis vestri obrigescere, congelari sanguinem, membra exarescere ipsaque viscera vobis tremere

faciat? Sertum hoc quo capitis mei coma cingitur, non ex absinthio, sed ex suavissimis contextum est floribus. Præterea si gloriandum est, de gratiositate, & acceptabilitate mea, ob quam à cunctis diligor, non vero ut mors de horrore, terrore, pavore gloriari potero. Denique ad quos unquam honores aut dignitates aspirare poteritis, nisi meus intercedat favonius? Mors verò econtra vel viam intercludit, ne illas assequi possitis, aut verò si illas possidetis, ijsdem vos sæpenumero repentè & semper ferè ex improviso privat. Justum igitur ut mors ab omnibus habeatur abominabilis & execrabilis, vita autem grata, accepta, & superamabilis.

2. Mox verò ut vita sermonis sui filum abrupit mors per Occidentis portas horridum vestitum, vultumque terrificum præ se ferens comparet, pro sua quoque parte hasce sequentes in medium adducens rationes. Verum quidem (ita mors in sui favorem loquitur) quod ridendi facultate sim destituta, qua ad vos fallendos uti possim, nec meas fraudibus contego, & obvelo amaritudines, sed syncerè, realiter, & aperto pectore procedo, cavendum cuivis plus est ab amicis fictis, cujusmodi est vita, quàm ab inimicis manifestis. Vita Syrena quædam est, quæ blanditiarum suarum cantu vos trahit, decipit, & miserè perdit; à me nihil mali formidare potestis, præterquam nomen, & extrinsecam speciem. O quot sunt, qui genibus flexis me invocant, ut ex hujus vitæ miserijs illos eripiam, quas in hoc mundo quoadusque vivunt, pati coguntur. Quodsi vita vestra squalidus quidam & obscurius carcer est, mea pietate perfectam ab hujus carceris ærumnis libertatem assequi potestis. Scio equidem, quod nonnulli homines indiscreti & inopes judicij me veluti crudelem execrentur & traducant, sed quot sunt qui non me tantum, sed & alios calumnijs onerant & infestant. Sunt etiam qui hanc falcem meam execrentur & horreant, eamque hastæ Achillis similem esse dicant, sed & infirmus Chirurgum crudelem esse inclamat, dum vel ferro scindendo, mutilando aut fodicando vulnerat, vel igne adhibito torquet, cùm tamen in his omnibus manus ejus charitate metrice moveatur. Quot sunt qui ab hujus vitæ miserijs inducti cunis suis maledicunt, meaque præ illis feretra malunt & desiderant, quia sepulchrorum meorum quietem, membrorum languentium requiem esse agnoscunt. Quid igitur post hæc omnia dicetis? Num fortè vel ex hoc me despiciendam esse arbitramini, quod peccati sim filius? Idipsum quidem minimè inficior, veruntamen nemini non constat, quod adversus idemmet peccatum efficacissimum sim antidotum, quod uspiam valeat inveniri. Aut verò ideo contemnenda ero, quia deformis sum? sed & hanc non diffiteor, sciendum tamen hanc meam deformitatem hominibus longè utiliorem esse, quàm sint emendicatæ hujus vitæ venustates & elegantiæ. Ecquando enim sine me unquam ad æternæ beatitudinis fruitionem pervenire possetis? Sileant igitur linguæ quæ me calumniantur, & adversus vitam potius traducendam sese exserant.

3. Utramque igitur contentionis hujus partem, nunc auscultastis, O Auditores, superest nunc, ut de meritis utriusque causæ decernatur judicium. Enimverò si sanis meis acquiescere consilijs non pigeat, ad hoc unicè vos exhortor, ut neutrius rationibus fidem adhibeatis, nec vitæ, nec morti nimium fidatis, sed sint vobis suspecta utriusque partis consilia, quia illa adeo brevis est, ut dum in meliori statu consistere videtur, miserè nos deserat, hæc autem adeo est crudelis & dira, ut imparatos nos ex improviso infestet. *Memento homo quia pulvis es*; Hodie homo, cras cinis; Ecce vitæ brevitatem. *Et in pulverem reverteris*; id quidem scimus, & veluti indubitatum nobis persuasum habemus, veruntamen, quando id futurum sit, ignoramus; Et ideo ecce mortem improvisam. Cùm itaque vita brevis sit, mors autem improvisa & inexpectata, ideo ut præsenti discursui absolvendo de tempore sufficienti prospiciam, brevitati in omnibus consulam, dummodo attentas faventesque adhibueritis aures.

4. Certum est quod tam vita quàm mors non sine causa alatæ depingantur, forte quia volando sibi mutuò obviant. Una repentina est, volando ad mortem; altera præceps currit ad detruncandam vitam. Mors frænum non habet, quod illam retineat; nec vita moram habet, quę eam retardet, sed brevi temporis spatio iter suū absolvunt. Unde Magnus ille Pontifex Gregorius ait: *Ætas nostra dum distenditur ut subsistat, morsendi vice quotidie deficit per momenta vivendi*; ac proinde nobis per experientiam verū esse demonstrat, quod communiter dicitur: *Hodie in figura, cras in sepultura.* Unde Rhodigini occasio-

D. Greg. l. 34. mor. in Iob c. 1 sr 219. col. 1. L. C.

Cal. Rod. l.20. lect. antiq c.2. fol.761. Hyp. l.1. Aph. 1. 1. Cor. 7. Cajet. ib. fol. 126. col. 1.

occasionem cepit ut affirmaret: *Mortalium nemo est, qui crastinum sibi audeat polliceri.* Hippocrates, qui qualitatum corporis humani non vulgarem habuit cognitionem, hoc nobis post se monitum reliquit: *Ars longa, vita brevis.* Et S. Paulus in quadam ad Corinthios exarata Epistola, humanæ vitæ tempus, brevitatem velut inseparabilem comitem habere dicit: *Tempus breve est.* Unde Cajetanus: *Breviatum est hoc tempus vitæ præsentis uniuscujusq;: decurtatum est & mutilum à tempore sperato: unusquisque enim longiori tempore sperat vivere, quàm vivit* Id quod Jobus quoq; confirmat dũ ait:

Iob 14. D. Greg. l.11. c. 27. in Iob c. 14. f. 27. co. 1. L. B. Raban l. 1. in Gen. c. 19. f. 92

Breves dies hominis sunt, quia ut S Gregorius Papa scribit: *Ipsum nostrũ vivere quotidiè è vita transire est.* Ex quo eodem principio deducitur, quod dum homo ad finem vitæ suæ decurrit, pedem suum quidem figat super momenta, eundem tamen in iisdem nequaquam stabiliter firmet: *Per momenta homo quotidie compellitur ad mortem:* Vidistis utique (inquit S. Pater Augustinus) quendam aquarum torrentem lubrico pede sine ulla tardatione deorsum decurrere, idque tanta cum rapiditate, ut oculus eum prospiciendo vix assequi possit. Sic *Homo in mortem fertur præceps, sicut aqua pronus est in mare delapsus.* Et hoc sensu existimo Poëtam illum oculis madentibus, & lachrymas stillantibus cantando insinuare voluisse, quænam & quales sint vitæ nostræ qualitates, dum ait:

D. Aug. ap. Cal. Rod l. 26 c. 23. fo. 1009. Iac Bil. l. 2. Sacr. Antholo Antho. 91. fo. 156 col. 3.

Vita brevem se dicit (& est) cum tempora luxu
Transigimus, cum nos vina venusq; juvant.
At longam (falso licet id) se fingit, atque
Ponere cum vitiis mens capit atra modum,
Sic miseros fallax homines deludit utrimque
Dum longam sese clamat, & esse brevem.
Qui putat esse brevem, brevis huic quoque vita futura est.
Qui longam, huic citius, quam putat esse fluet.

5. Concedo equidem libenter, nonnullos superioribus sæculis in centesimum usq; annum suam extendisse ætatem, imo nostris quoque temporibus multi octoginta vel nonaginta annos attingunt, vel ad minus, ut David Rex scribit: *Dies annorum nostrorum septuaginta anni.* Veruntamen hæc vitæ longitudo, quantacunq; esse videatur, est veluti dies una quæ præteriit. *Tanquam dies hesterna quæ præteriit.* Unde Hugo: *Ecce quam brevis est vita hominis.* Et S. Athanasius: *Tanquam dies hesterna brevissima, quæ præteriit, & non est.* Neminem inveniri posse existimo qui se ætatem Mathusalemi filij Enoch & Patris Lamech, attigisse gloriari possit; Hic namque nongentis sexaginta novem annis vixit, adeo ut mors sui oblita fuisse videri potuisset. *Et facti sunt omnes dies Mathusalem nongenti sexaginta novem anni* Et tamen constans est multorum scriptorum opinio, quod semper sine ullius domus incolatu vixerit, neque ad domum aliquam sibi fabricãdam potuerit induci. Imo insuper tradunt, quod postquam quadringentesimum jam superasset vitæ annum, divina sibi revelatione innotuerit, adhuc quingentos sibi vitæ annos reliquos esse. *Adhuc tibi ferè 500. anni vitæ supersunt, bene poteris construere domum.* Ille autem Domino responderit, nolle se aliam domum, nec alium locum clausum & tectum, utpote qui sub arborum ramis, vel in crypta quadam, seu terræ spelunca totam suam vitam terere decreverit. Quàm est peregrinum hoc Mathusalemi propositum? poterat hic utique domum quandam fabricando per annos quingentos vitæ suæ tempus protendere, nec tamen id quidquam curat? Num fortè id ad evitandas expensas, aut ad parcendum sumptibus fecisse credendus est? Nunquid hodie videmus eos etiam homines, qui vix de quatuor vitæ annis transigendis securi sunt, vastissima, & sumptuosissima, regiæ alicujus instar ædificare palatia, nec esse unico duntaxat palatio contentos, quia in civitatibus pariter & villis erigere diversa, quorum unum æstati, alterum verò hyberno tempori inserviat, unum quoque orientem, alterum verò occidentem respiciat? Cur igitur Mathusalem, qui majorem habebat domus ædificandæ causam, eandem ædificare noluit? Quis hunc Dei servum veluti imprudentem, aut inertem & negligentem non arguat? Absit tamen tale quid de hoc viro Dei suspicari, aut eum alicujus, ob firmiter ab eo conceptum propositum, erroris arguere, quin potius tanquam vir prudentissimus magnopere celebrari jure meretur. Nec dubito quin in eandem mecum opinionem conspiraturi sitis, si ad ea quæ Moyses hac de re refert, cogitationes vestras declinaveritis. Notum etenim est ex totius scripturæ primordio, Deum Optimum Maximum, Adamum, mox ut creatus erat, absolutum constituisse omnium illarum delitiarũ Patronum & Dominum, quibus terrestrem lo-

Psal. 89. Hugo Card. ib. fol 221. col. 2 L. e. num. 4. D. Ath. ib. f. 297. Gen. 5.

locupletaverat Paradisum, scilicet florum, fructuum, arborum, piscium, volucrum, atque ferarum: *Dominamini piscibus maris, volatilibus cæli & bestiis terræ.* Solos ei fructus illos prohibuit, quos vitæ arbor producebat: *Ex omni ligno Paradisi comede, de ligno autem scientiæ boni & mali, ne comedas;* idq; sub reatu pœnæ mortis præcepit, eodem die contrahendo, quo suum transgressurus esset præceptum: *In quocumque die comederis ex eo, morte morieris.* Hic vos attentos esse velim, atque à vobis, O Auditores, intelligere desidero, num Adam eodemmet die quo peccavit, etiam fuerit mortuus. Si negative responderitis, mox inde subinferam, sententiam divinam suo caruisse effectu, & rem secus accidisse, ac Deus determinaverat. Quod si verò affirmandum esse censueritis, mox per doctrinam S. Gregorij contrarium arguam; hic namque ejus est opinionis, Adamum nongentis annis post peccatum remansisse superstitem. Nec est quod ad evadendam difficultatem mihi replicetis, divinam sententiam de solius animæ, non vero de corporis morte intelligendam esse; siquidem ex ratificatione sententiæ: *Terra es, & in terram ibis*, evidenter satis deducitur, Deum de corporali quoque morte fuisse locutum. Quomodo igitur verificari poterit, *In quocunque die comederis morte morieris?* si dixisset (ut observat Rabanus) *Si comederis, mortalis eris*, nullum prorsus determinando diem, nulla superesset difficultas, sed *in quocunque die!* Imo verò sententia, quam Deus Adæ comminatus est, eadem transgressionis die suum sortita est executionis effectum, quia ætas aliqua nongentorum, seu etiam millium annorum, pro uno duntaxat die computatur: *Tanquam dies hesterna quæ præterijt.* Estque hæc ponderatio cujusdam Doctoris moderni dicentis: *Quare dicebatur eadem die comestionis moriturus?* quia nimirum anni ejus, tametsi multi essent, adeo tamen sunt breves, ut uni duntaxat diei æquiparari videantur: *Plane ex quo illi denuntiatur mors certo futura, sic disparent etiam longissimi anni vitæ quasi una dies.* Ecce igitur tibi hic manifestatam causam, cur Mathusalem ad domum aliquam exstruendam se nunquam voluerit resolvere, quasi diceret: quod si mille anni majus non faciunt spatium, quàm dies unus, huic me curæ & laboribus propter tempus adeo breve adjicere nolo, non meretur tam breve vitæ momentum hanc sollicitudinem & cordis distractionem. Quingenti anni vitæ meæ rapidissime transibunt, & in ictu oculi evolabunt. Verum enimvero si ita est, quid igitur de vitâ nostrâ dicemus, quæ centenarium annorum numerum nequaquam attingit? *Si quingenti ferè anni visi sunt illi pauci ad domum construendam, quid de illis dicendum, qui vitam hominum modo adeo brevem intuentur, ut vix reperiatur, qui septuagesimum attingat annum?* Ad quod respicientes Ægyptij prudenter solebant (si Tertulliano fidem adhibemus) domos sibi fabricare parvas admodum, valdeque angustas, velut si tuguria aut cellulæ fuissent: Econtra vero sepulchra ædificare vastæ molis, ampla & magnifica: sciebant enim, se in domibus suis brevi temporis spatio habitaturos, & veluti per modum transeuntis hospitis commoraturos esse; in sepulchris autem plus quàm centum & mille annis: *Domos angustas & exiguas, sepulchra vero ampla ædificabant, quia diu in sepulchris, breviter in domibus se commoraturos esse dicebant.*

Gen. 2. | Gen. 2. | Gen. 2. | D. Greg apud Didac Baez tom. 3. de Christi fig. l. 6. §. 4. f. 6. c. 2 | Gen. 3. | Rabanus Mau. in Gen. l. 1. cap. 13. fol. 64. | Didac Baez to. 3 de Christ. fig. l. 5 c. 1. §. 4. | Franc. Lab. in app. conc. verb. mors pro. p. 15. fol. 577. co. 1. | Tertull. in Tusc. apud Franc. Labat. ubi sup.

6. Salvator noster brevibus quidem valdeq; succinctis verbis, sed mysterijs valde refertis modum nos docuit, quo omne id, quod in hujus vitæ decursu ad nostram sustentationem est necessarium, ab æterno Patre petere & sollicitare debeamus: *Sic orabitis &c. Panem nostrum quotidianum da nobis hodie.* Veruntamen petitionem hanc mihi melius examinanti petitio hæc pro quibusvis occurrentibus casibus & necessitatibus insufficiens esse videtur; siquidem potiùs videatur supplicandum esse, ut panis & quodvis aliud subsidium pro toto tempore vitæ nostræ cœlitus subministraretur, nec opus esset omni die nova Deo creare fastidia mendicando, & dicendo: *Da nobis hodie.* Nunquid enim sequenti etiam die pane indigebimus? aut sufficit fortasse nobis, quod Deus unico duntaxat die provideat, eo quod eam habeamus confidentiam quod deinceps diebus sequentibus nobis ipsis, sine cœlesti aliquo nobis communicato subsidio prospicere poterimus? Nequaquam; tanta enim est eheu nostra calamitas & miseria, nostræque vires adeo debiles existunt, ut pro totius vitæ nostræ, quantacunque illa futura erit, sustentatione, opus sit, ut per cœlitus nobis missa subsidia succurratur. Quod si vero res ita se habet, cur igitur in oratione Dominica præsentem seu hodiernum duntaxat diem determinamus, dicentes, *Da nobis hodie.* Multas hoc loco à sacris scriptoribus huic loco adhibitas expositiones libens prætereo, & ut ad Regij Prophetæ arcana mysteria ocu-

Luc. 11.

oculos mentis vestræ mecum bene reflectatis unicè desidero. Hic igitur magnus Israelitarum Monarcha cum Divina Majestate de diebus vitæ suæ sermones miscens, dicebat: *Ecce mensurabiles posuisti dies meos.* Quibus verbis, ut existimat S. Joannes Chrysostomus, Propheta nihil aliud insinuare voluit, quàm magnam temporis vitæ suæ brevitatem: *Per hæc declaravit vitæ humanæ brevitatem.* Verum qua ratione ex mensura dierum suorum vitæ brevitatem arguit? Hugo Cardinalis observat, quod David *mensurabiles* non vero *numerabiles* dicat; cum enim numerus sit quantitas discreta, si *numerabiles* dixisset, exinde inferretur aliqua dierum numerabilis quantitas: at verò quia dierum ejus non sint tot, ut ad numerum aliquem constituendum attingere possint, *Cum numerus sit multitudo ordinata aggregata ex unitatibus,* ut docent Philosophi; *Et sola unitas non faciat numerum, sicut nec solum punctum facit lineam,* sequitur inde satis liquidè, quod de diebus suis ut mensurabilibus, non vero ut numerabilibus loquens, eos adeo paucos esse indicare velit, ut numerari non valeant; *Mensurabiles dicit secundum quantitatem continuam & non discretam: Ubi enim aliquod tempus est, illud est mensurabile, non autem numerabile, nisi ubi plures dies conveniunt; ita explicat* Hugo Cardinalis ib. f. 93. col. 1. nu. 7. l. E.

Psal. 38.

D. Chr. ib. fol. 41. col. 2. l. D. Paul. Venet. c. de Quantit. fol 66. c. 1 Chrysost. Lavell. tr. 5. p. 2. de præd. & quant. f. 120. col. 2

Franc. Lab. in app. conc. verb. mors pro. p. 15. fol. 377. co. 1.

Tertull. in Tusc. apud Franc. Labat. ubi sup.

7. Verum enimverò aliqua circa jam dicta mihi hic subnascitur difficultas; nimirum, ex quo Propheta Regius hoc termino, *mensurabiles*, utitur, qui unius duntaxat diei tempus connotat: & tamen postea in plurali loquitur dicendo: *mensurabiles dies meos*, veluti si plures numero dies essent. Videtur ad loquendum congruè & Philosophicè potiùs dicendum fuisse: *Posuisti mensurabilem diem meum*; vel *Posuisti numerabiles dies meos.* Ac proinde respondeo, dies vitæ nostræ duobus modis considerari posse. Primò *respectu nostri*, nos enim ita existimamus dies scilicet vitæ nostræ esse plures sive multos, *dies meos.* Secundo *respectu sui*, & hoc modo revera non sunt plures, quàm unicus duntaxat dies; atque ideo dicit *mensurabiles, non numerabiles.* Unde Genebrardus dicit ibid. f. 219. l. C. Ly *mensurabiles*, idem significare quod *momentaneos, breves, non longævos, non diuturnos, & brevi mensura comprahensibiles*; Vel etiam cum textu Hebræo: *Posuisti palmares quatuor digitorum, sive palmi mensuram minimè excedentes.* Ergone igitur vita nostra non censenda longior quàm una tantum dies? Nequaquam. Atque hæc causa est cur Dei Filius nos panem nostrum tantum pro præsenti die ab æterno Patre petere docuerit, dicens: *Panem nostrum quotidianum da nobis hodie.* Ita S. Pater meus Augustinus exponit, dicens: *Quamdiu dicitur hodie, id est, in hac temporali vita.* Unde deducitur quod vita nostra non sit longior unico *hodie.* Eandemmet expositionem S. Gregorius Nyssenus huic passivè adhibet dicens: *Da nobis hodie, ut discas per ea quæ dicis, quod diurna ac quotidiana sit vita humana.* Similis itaque est vita nostra illi animalculo quod Ephemeris dicitur, de quo Aristoteles & Tertullianus scribunt, quod ex flumine Hippone nascatur, quod ex Europa scaturiens versus Ponti provinciam progreditur. Hoc enim animal quatuor alis præditum est, & quatuor pedibus, & hoc nomine Ephemeris insignitur, quia cum Febri quæ Ephemera dicitur valde convenit, quæ unicum duntaxat diem durat; ac proinde à Medicis sæpenumero *diaria* appellatur: *Vocatur diaria, quod uno ferè die desinat.* Ita quoque hoc animal non habet vitam longiorem uno die; Mane nascitur, at vita ejus ad terminum suum quatuor pedibus properat, imo quatuor alis volat: *Mane puer, meridie juvenis, senex vesperi, & occidente Sole commoritur,* scribit quidam modernus. Talem igitur nunc vitam quoque humanam esse imaginemini; scilicet Ephemeram, Diariam.

Luc. 11.

D. Aug. l 2 c. 12. de serm. Dom. in monte f. 275. col. 3 l G.

D. Greg. Niss. lib. de Orat. Dom. ora. 4. fo. 499 co. 2. l. D.

Tertull. in Tusc.

Aristot. l 5. de hist. animal. c. 19.

Io. Zach. in Actu. l. 2. c. 1. fol. 51.

Phil. Diez in summa Præd. t. 2. verbo Vita brevit. f 365

8. Quidnam igitur fundamento vitæ alicujus hominis superædificari poterit, quæ non est longior quàm unica tantum dies? Quid igitur juvat thesaurizare hic in terra aurum congregando, & argenti ingentes divitias, palatia fabricando magnifica & superba, si vix jacto primo fundamenti lapide dies vitæ tuæ præterit? Quo fine tantis te conficis sudoribus atque laboribus, si brevitas vitæ te fructus tanta cura & sollicitudine acquisitos non permittit colligere? Vix primis vitæ spiraculis perfrui cœpisti, cum ecce vitæ tuæ terminus, & *non plus ultra*, te præveniendo conficit. Et tamen in acquirendis vanitatibus hisce mundanis tanta aviditate occuparis, ac si vita in ampliora distenderetur spatia, quàm sint ea quæ sunt inter cœlum & terram, aut Orientem inter & occasum, quid facturus esses, si Deus Adami vel Matusalemi vitam tibi promitteret? Porro si sapitis, O Auditores, sano huic meo consilio acquiescite, Imo si vita vestra adeo brevis est, præcepto

Salvatoris nostri, prout decet, morem gerite, qui dicit: *Nolite thesaurizare vobis thesauros in terra, thesaurizate autem vobis thesauros in cælo.*

9. S. Ambrosius vitę nostræ spatium navium cursui comparat, quæ ad viatorum commoditatem sive à Libijs, sive ab Argo, sive à Danao Beli filio inventæ fuerunt. Non tamen ad illam Argi navim respicit, quæ Minervæ opera facta, lignum quoddam habebat tali artificio formatum, ut haud secus ac si humano spiritu informatum fuisset, voces articularet, ut scribunt Zelius & Apollonius: Neque ad illam Sostratis navim respexit 280. cubitis longam, ex materia auri & argenti, unde constabat, opulentissimam, ex artis operâ admirabilem, ac denique ex lignis ad ejus manufacturam concurrentibus odoriferam ut Diodorus Siculus refert; Neque ad navim Thesei in Athenis Demetrij Phalarij tempore conservatam, tantaque in æstimatione semper habitam, ut si ex temporis diuturnitate ligna carie exederentur, subito alijs substitutis lignis resarciretur, ut hoc pacto incorruptibilis conservaretur, in æternum memoriæ monumentum, quod Theseum è Labyrintho Cretensi victoriosè egredientem in patriam reduxisset; ut meniorat Alexander ab Alexandro: Neque ad aliam Magaglianis navim, de qua refertur, quod totam terræ circumferentiam obnavigarit, totumque mundum circumiverit, ac tandem pretiosis aromatibus onusta, ab Occidente in Orientem se verterit, & post multas maris procellas, & tempestates in via perpessas, in Siciliam redierit, & in hodiernum diem usque Ulissipone ad perpetuam rei memoriam conservetur. Neque ad Sesostri navim, quæ è Cedris fabricata, foris deaurata, intus verò deargentata erat, ac tandem in oblationem illi Deo cessit, qui Thebis ab Ægyptijs adorabatur! Non etiam ad illam navim, quam Adrianus in cusis à se monetis sculpi fecit, cum hac Epigraphe *felicitati*: Neque ad naves Atheniensium, quæ è Delo tardius redeuntes, vitam prolongabant condamnatis ad mortem, uti de Socrate Plato refert: Nec denique ad illam Iridis navim, muneribus ab Apuleio locupletatam; vel ad navim Caligulæ, cujus puppis gemmis ditissimè distincta erat; vel ad navim Neronis circumseptam ebore & auro, quacum in Achiam navigasse dicitur; sed ad navim illam à Jobo capite nono descriptam, ubi ait: *Dies mei pertransierunt quasi naves poma portantes.* Porrò navim istam remi sollicitabant ad cursum, & violenter propellebant, volabatque pernicissimè velorum alis adjuta; ventus quoque ad puppim aspirans illam tantâ cum rapiditate opportunè agitabat, ut non tantum oculus, sed & cogitatio difficulter illam secundare posset: Invictus autem patiens hac comparatione demonstrare voluit, in quantâ temporis brevitate vitæ nostræ navis in mortis portu appellat. Ecce tibi Sanctum Ambrosium in Psalm. I. folio 342. colum. 3. Litt. I. hanc Jobi comparationem doctrina sua authenticantem, cum ait: *Etsi non videmur corporaliter ire, progredimur; nam sicut in navibus dormientes ventis aguntur in portus, etsi nullus quiescentibus sensus est navigandi; tamen ventus eos urget ad finem, & impellit ignaros, sic vita nostra spatio defluente, ad proprium unusquisque finem cursu latente deducitur: Tu enim dormis, & tempus tuum ambulat.*

S. Isid. Hispal. l. 19. c. 1. fol. 65. col. 3. Et Franc. Alumn. l. 4. verbo Nauc. fol. 142. nu. 1044. Cal. Rod. & Apoll.

10. At verò Regius Propheta David, Psalmo 100. ad explicandam dierum nostrorum brevitatem, invenire non potuit Metaphoram aliquam proposito nostro convenientiorem quam fumi similitudinem. *Dies mei sicut fumus defecerunt:* E nigro etenim & deformi cadavere vel arido quodam ligno & flammis, fœtidus quidam egreditur vapor, molestus naribus oculis autem maxime nocivus. Is vix natus, ambitione & superbia tumidus, nativæque vilitatis oblitus, terræ humilitatem dedignatur, & in curru nubium triumphaturus imperiosus ascendit. In aëris campo funesta sua explicat vexilla, videturque in sublime se sublevando, cœlestibus sphæris bellum præsumptuosè indicere velle; nocturno vero tempore, stellas ad cœli custodiam vigilantes ex improviso nonnunquam videtur invadere; diurno vero tempore, te-

nec-

tenebrosa quadam caligine armatus ut planetarum Regi bellum moveat, suorumque splendorum glorias obfuscet, temerariè erigitur & sublimatur. Dumque se in mille veluti plicas dilatando per aëra extendit, ipsum quandam generosi equestris exercitus aciem ordinare velle crederes. Super humeros suos velut novellus Encelladus centum sibi invicem innitentes montes portare, aut instar gygantum antiqua renovans sæcula, veluti cum sphæris cœlestibus prælium commissurus Nembrothicam aut Babylonicam fabricare turrim videtur. Nulla quidem in fumo percipiuntur ignis fulgetra, nec ulli audiuntur inter se collidentium quasi nubium fragores aut tonitrua & tamen quisquis atros hosce vapores è caliginoso ore tanta cum furia evomi videt, quid mirum si exinde globos quoque ferreos aut plumbeos è profundo bellicorum metallorum sinu ejaculandos esse crederet; At verò quisquis eundem fumum in sublimem usq; aëris regionem ascendentem diutius contemplatur, paulatim videbit, quod quanto se magis dilatat, tanto magis vires suos deperdat, intra fœtores suos vitam paulatim exspiret, suiq; itineris cursum terminet, ac tandem in unico momento evanescit, ut nescias qua id ratione fiat, atque à temerarijs suis ausibus desistit. *Quasi non fuerit evanescit*, inquit sanctus Gregorius Papa. Quisquis autem vitam nostram æquè brevem esse dubitat aut credere detrectat, quotidianam experientiam veluti veracem veritatis hujus attestatricem auscultet, nec non & Prophetam regium, qui in fumo dierum suorum evanidam brevitatem considerans ajebat: *Defecerunt sicut fumus dies mei.* quia mortis suæ feretrum natalium suorum cunis proximè vicinum esse animadvertebat, *Flante aura* (dicebat quidam modernus) *in ictu oculi summaque celeritate disparet & convertitur in nihil.*

Didac. de La Vega in psal. 5. panit. fol. 433.

11. Verum enimvero dum hactenus dicta cum præsenti doctrina confero, eandem quam Demetrius Euripidem arguit, repræhensionem me justè mereri cognosco, siquidem primo vitam ejusdem cum die longitudinis esse dixi, nunc vero partim sub analogia navis, mox verò sub fumi metaphora eandem brevissimam esse declaravi; atque ideo errorem meum libenter agnoscens me corrigo, atque sententiæ Senecæ innixus potius vivere nostrum in puncto quodam indivisibili consistere pronuntio; Id quod ex Littera Hebræa facillimo negotio demonstrare licet. Ipsa namque utpote mysterijs refertissima, una eademque dictione Metin tam vitam quam mortem exprimit; cum hac tamen differentia, quod huic dictioni, ut *vitam* significet, punctum aliquod adjungatur, quod ab eadem dictione tolli debet, ad hoc ut *mortem* significet. Adeoque ex hac lingua sancta clarè deducitur nullam esse inter vitam & mortem aliam inæqualitatem præterquam unius duntaxat puncti: *Non interest ergo inter vitam & mortem nisi punctum.* Ac proinde Demetrius Phalareus & Picus Mirandulanus, vitam nostram *punctum vel instans temporis* appellarunt; quia revera si veritatem fateri volumus, vita nostra nil est aliud, quam indivisibile quoddam punctum, quod in unico tantum instanti consistit: vitam enim præteritam non habemus, jam enim effugit, futuram autem an habituri simus, incertissimum est. Unde si vera est Aristotelis doctrina, quod *de tempore non habemus nisi nunc.* vita nostra quæ in tempore fundata est, instanti quodam, vel puncto indivisibili longior nequaquam erit. *Vita punctum est*, (est sententia Senecæ) imo puncto minor est: *Et adhuc puncto minor.*

Franc. Lab. loc. com. app. concl. verb. Mors prop. 13. f. 374. co. 2. L. E. Demetr. Phalar. Picus Mirand.

12. O quot hodie inveniuntur homines, qui ut magni, divites, atque potentes evadant, ad reprimendam cursus vitæ suæ velocitatem, frœnum in manibus suis habere se credunt? stulte enim sibi persuadent, quod sicut laminæ ferreæ argenteæ, aureæ, quanto diutiùs super incude tunduntur, tanto se longius extendunt, ita suam quoque vitam per commoditates, otia, delitias longius protelare possint, & tamen hi infelices homines non advertunt, quod vitrum vita longè fragilius percutiant & contundant. Num enim tibi persuades, quod ex eo quod Rex, Imperator, vel Papa in hoc mundo existas, vita tua ex statu tui splendoribus aut commoditatibus ad hoc allicienda aut inducenda sit, ut ad illas diutius continuandas plures tibi vitæ dies vel annos insuper adjicias? Falleris profectò, falleris omnino. Samuel Propheta postquam Saulem in Regem Israel olei sacri affusione inunxisset mox illi præcepit, ut abiret, & versus Rachelis sepulchrum sese recipe-

ret.

1.Reg 10. ret: *Hoc tibi signum, quia unxit te Deus in Principem, cum abieris hodie à me invenies duos viros juxta sepulchrum Rachel.* Quidnam coronæ cum sepulchro, aut regno cum morte commune intercedit? Existimo Prophetam Sauli persuadere voluisse, quod factus jam Rex, nulla ratione vitæ longitudinem sibi augurari, sed potius credere debeat, se sepulchro quàm regiæ suæ viciniorem esse; quasi diceret Propheta: *Coronam tibi obtuli, sed tu ad sepulchrum perge, cui te fastus regius non eripiet, sed includet.* Davidi quoque jam facto Regi Deus præcepit, ut suam in Hebron residentiam transferret, indeq; dominaretur & regnaret super universam Tribum Juda: *Et ait Dominus ad eum: Ascende in Hebron, & imperavit in Hebron, super domum Iuda:* At vero cur non potius in urbe Jerosolymitana residere jubetur, urbe nimirum adeo famosa, & nobilissima totius Regni metropoli? aut verò nunquid expedientius fuisset, quod patriam suam, Bethlehem nimirum, regia sua residentia honorasset, prout jure merito facere ipsum debuisse videri poterat? Respondet Lyranus id factum esse, eo quod famosissimi totius mundi Patriarchæ, alijque viri illustres, videlicet, Adam, Eva, Abraham, Sara, Isaac, Rebecca, Jacob, Lia & alij in Hebron sepulti erant: *Quia in Hebron sepulti erant principales Patriarchæ.* Ut ex hoc loco David Rex intelligeret & disceret, quod tametsi Rex esset, non tamen ideo sibi persuaderet, vitam suam ex Regni commoditatibus fore prolongandam, sed potius sepulturæ antecessorum suorum vicinior factus transitum à gubernatione Regni ad requiem sepulchri, & à vitæ splendoribus ad funeralia mortis de momento in momentum expectaret.

Franc. Mend. t.2 in 1. lib Reg c.5. num. 12. fol. 226. n.22.

2. Reg. 2.

Lyranus

13. Hinc quoque in sacra Genesi observo, quod licet descendentes ab Esau variarum fuerint professionum, statuumque diversorum, de Solis tamen ab Esau descendentibus Regibus, eos postquam regnarunt, mortuos fuisse dicatur. Ita de Bela ait Sacer Textus: *Regnavit & mortuus est.* Jobab postea regnavit & mortuus est. Usan regnavit & postea mortuus est; Adad regnavit & mortuus est: Selma regnavit & mortuus est: Saul regnavit & mortuus est: Balanan regnavit & mortuus est. Verum siste ô Hagiographe, num forte alij qui non regnarunt mortis ictibus non fuere subjecti? Imo verò. Cur igitur de solis Regibus, illos mortuos fuisse, dicitur? Forte ideo id factum est ut de ijs nequaquam an immortales aut vero mortales essent dubitaretur? sed quis esset adeo mentis inops, qui hanc sibi falsitatem persuadere posset? Potius Spiritum sanctum ideo hunc stylum observasse existimo, ut quantam regnare & mori inter se connectionem & vicinam habeant, demonstraret: *Pertinax profectò regnantium & morientium commemoratio* (inquit quidam modernus) *At cur tacitis aliorum mortibus, soli Reges mortui describuntur? Credo ut soli Reges qui sibi immortales esse videntur, ab hoc errore eximantur.* Et quamnam existimatis fuisse causam consuetudinis illius, qua dum antiqui Imperatores, ut scribit Hieronymus, eligebantur, coram eis sculptor quidam varia lapidum genera manu sua deferens in publicum prodire solebat, monens ut aliquem inde lapidem eligerent de cujus genere suum sibi sepulchrum aut Mausolæum erigi placeret? Nunquid aptius huic gloriosæ actioni convenisset, si curassent prodire Oratorem aliquem, Panegyricum insignem recitantem, in quo egregia electi merita, aut Imperij dignitas & magnificentia fusius explicaretur? aut verò si alius quidam comparuisset, qui aliquod ad bonum Regimen spectans politicum exposuisset præceptum? Minime gentium. Sed lapides pro erigendo electi Imperatoris sepulchro, ipsa electionis die eligendi erant, ut per illos brevissimus vitæ suæ cursus significaretur, ipseque Princeps electus tanto se promptius disponeret ad mortem. Asserant igitur si libet (sive sit realis veritas, aut fictio quædam) Aristoteles & Plato, quod Dædali statuæ admirabili cū artificio sculptæ, talis fuerint conditionis & qualitatis, quod *Nisi fortissimis funibus constringerentur, statim aufugiebant ab oculis hominum.* Quia vita humana majori cum velocitate ab oculis nostris evanescit, & volando pernicissime fugit. Unde Octavianus Imperator uno pede in porta mortis consistens tempusque appropinquare videns, quo flos vitæ suæ rescindendus erat, lachrymas ab oculis arcere nequaquam potuit, & coram omnibus astantibus vitam præsentem nil nisi scænicam quandam fabulam esse declaravit: *Qualis quæso amici suavissimi vobis videtur vita humanæ fabula & repræsentatio?* Quid igitur affectum nostrum in terrenorum thesaurorum lucrum collocare juvat, si ejusmodi thesauros tam brevi duntaxat tempore possidere valemus? aut cur non potius cogitationes, & omnes vires vestras ad cœlestium thesaurorum com-

Gen. 36.

Franc. Mend. ubi supr. num. 23.

D. Hier. Et in vita S. Ioan. Eleemos. Item Lyr. in c.14. n. 15. Iob. Et Rup. Holcot in Sapient. c.2. lect. 35. f.17. l.E.

Plato in Menone & in Hypia majore. Arist. l.1. de Anima apud Vegam in ps 1. penit fol.56.

Thom. de Trus. p.2. fer 5. post 4. Dom. Quadr. concl.3. f. 186. col.1. L.D.

comparationem collocatis? utpote qui cum æterni sint, semper à vobis possideri possunt? *Nolite thesaurizare vobis thesauros in terra, thesaurizate vobis thesauros in cælo.*

14. Imo verò vitæ nostræ brevitatem nondum sufficienter exposui (O Auditores) nam scripturam sacram ejusque expositores penitius considerans, argumentum hactenus tractatum arctius cogor restringere, demonstrando vobis, vitam humanam talem habere cum morte connectionem, ut ne linea quidem, aut minimum temporis punctum inter utramque intercedat. Porro David in Psal. 120. Deum ut sibi in quibusvis occurrentibus casibus protectione sua assisteret, precabatur dicens: *Dominus custodiat introitum tuum & exitum tuum.* Quidnam autem Psalmista per introitum & exitum intelligi voluerit, è sacris Expositoribus facile deducere possumus, inter quos Hugo Cardinalis præcitatum locum ita explicat: *Introitum tuum in Ecclesia, ut tantum propter ipsum Dominum intreas, non propter quæstum: Et exitum tuum, id est, resignatione dignitatis tuæ vel beneficij, ut tantum ex amore Dei, non ex cupiditate fiat.* Sanctus autem Pater meus Augustinus vult per ingressum intelligendum esse principium prælij illius, quo nobis cum infernali inimico decertandum est, per exitum autem victoriæ finem *Quando tentamur, intramus quando vincimus tentationem eximus* Sanctus Athanasius denique per introitum, illum ingredimur ad hanc vitam: per exitum autem egressum ab hac vita, quando morimur: *Dominus Deus custodiat introitum tuum in hunc mundum, & exitum tuum à vita præsenti.* Enimvero ut quod in præsentis loci expositione sentio, clarius edicam, dissimulare nequeo, quod mihi videatur Prophetam regium in hoc Psalmi sui versiculo nobis pariter & sibi plurimum præjudicasse, siquidem Dominum solum in ingressu & exitu vitæ nobis propitium fore auguratur; cur non etiam in cursu intermedio, qui duabus extremitatibus principij & finis clauditur? Num fortè dicendus nobis erit, quod eo tempore David existimarit, nos nostrismet viribus, & absque Divino adjutorio, ad nosmetipsos custodiendos sufficientes esse: Absit; certissimum namque est, quod *sine Deo nihil possumus*, sed uti nos Apostolus optimè docet: *Omnis sufficientia nostra ex Deo est.* Porro hic Scripturæ locus difficultati cuidam correspondet, quam monet S. Gregorius Nyssenus, qui

ib. fo 305 col. 4. num. 8.

D. P. August. ib. fol 312. col. 1. L. C

ib. f 416.

2. Cor. 3.

ponderationem quandam instituit circa ordinem, quem Chronista Moyses in librorum suorum compositione tenuit: Primus etenim illorum intitulatur *Genesis*, id est, Generatio: Secundus verò *Exodus*, quod exitum significat. Sanctus autem hic Pater acutè observat, Moysen nullum assignare medium librum, per quem transeatur ab uno ad alium; necessarium enim esse videbatur, ut ab eo alius componeretur liber, qui inter Genesin & Exodum mediaret, doceretque mundum politicè vivendi modum, quod tamen Moyses facere intermittit; Ita enim de duobus prædictis extremis agit, ut ne vel minimam medij faciat mentionem, quod bonæ Philosophiæ præceptis, nec non veris historicè scribendi observationibus adversari videtur; Ideoque imaginari mihi nequaquam possum hunc ordinem speciali suo carere mysterio eo vel maximè, quod hunc quoq; stylum à magno Ecclesiaste observatum esse videam, qui temporũ distinctionem instituens postquã dixisset: *Omnia tẽpus habent. & suis spatiis transeunt universa sub cælo*, confestim subjungit: *Tempus nascendi, & tempus moriendi*. Diceret utiq; hic Logicus, quod hic *non est sufficiens divisio*, cum videatur illum merito addere debuisse etiam *Tempus vivendi*. Absit autem ut quis Ecclesiasten alicujus inconsiderationis aut inadvertentiæ arguere præsumat, utpote quem S. Gregorius hasta & gladio tenus defendit, & merito, siquidem fortasse ad antiquorum cõsuetudinem respexit, qui infantem, mox ut è sinu materno genitus esset, veluti mortuum supra terram sternere solebant, uti indicant Pineda & Lorinus, cujus alius quidam modernus rationem reddit, dicens: *ideo in terram abjectos, ut vix ab utero egressi sepulchrum tangerent.* Insinuare forsitan volens adeo vitam nostram brevem esse, ut veluti uno eodemque instanti ab utero nascamur materno, & mortui sepeliamur in terra. Idipsum igitur Ecclesiastes exprimere volebat dicendo: *Tempus nascendi, & tempus moriendi*, & omittendo *Tempus vivendi*, quia inter nasci & mori nullum vitæ tempus intermediat; vix homo in vitæ oriente comparet, cum ecce in mortis occasu protinus appulit: *Pulchrũ in principio verbũ hanc necessariam conjunxit conjugationem, cum generatione copulans mortem: Partum enim mors sequitur necessario, & omnis generatio dissolvitur in interitum, ut propterea quod conjunctim ostensa sint mors & generatio*, inquit Nyssenus. Eadem pari-

Genes. 1.

Exod. 1.

Eccl. 3.

Pineda in Iob 1. n. 21. Lorin. in Sap. 7.

Franc. Mend. in 1. 1. Reg. c. 4. t. 2. n. 22. f. 260. col. 1 L. A.

in Eccl. ho. 4. fol. 104. l. D.

riter Moysis intentio fuit, quando post enarratam *Genesin, Exodum* quoque immediatè post recensere aggreditur, persuadere nimirum nobis volens, quod inter portam generationis, & exitum mortis, nulla reperiatur vita quæ velut intermedia inter utramq; statui possit: *Dei amicus Moyses statim cum Genesi, quod est Generatio, simul quoque scripsit Exodum* (scribit Nyssenus) *id est, ex essum, ut qui ea legerent quæ scripta sunt, etiam per ipsum ordinem librorum ea discerent, quæ ad ipsos pertinent.* Ad hanc igitur nascendi & moriendi connectionem David Rex respiciens, occasionem sumpsit augurandi à Deo custodiam introitus & exitus vitæ, dicendo: *Dominus custodiat introitum tuũ & exitum tuum.* Loquitur enim de introitu & exitu, absque ulla vitæ mentione facta, quia ut Chrysostomus scribit, esse hominis in alio non consistit, quàm introitu Nativitatis, & in exitu mortis. *Hic quidem certè omnem vitam significat: In his enim vita universa consistit, nempe in ingressu & exitu.*

Idem. ibi. L. E.

D. Ioan. Chrys. ib f. 102. co. L. A.

15. Videor tamen mihi aliquam adversus jam dicta aggeri replicam, nimirum quod inter vitam & mortem interponantur anni, vel menses, vel dies, aut horæ, & quod proinde vivere nostrum non in momento & puncto quodam consistat, & quod vivere & mori proinde inter se simul conjuncta non sint, sed quod inter illa inveniatur spatium & distantia temporis valde considerabilis. Ac proinde respondeo quod exterius videri longe diversum sit ab esse verè, & communiter res aliqua talis non est, qualis esse videtur. Nunquid enim mõtes prope conspiciens eosdem nequaquam cæruleos esse diceres? & tamen experientia cõtrarium nobis de procul positis demonstrat. Nunquid Solem vix loco suo moveri affirmares? & tamen gyganteis passibus rapidissime currit. O quam facilè simplicibus persuaderi posset, stellas palmo aut facula majores non esse, & tamen earum quælibet toto terrestri globo longe major existit. Nunquid Luna cujuslibet stellæ magnitudinem incomparabiliter excedere videtur? Et tamen si Philosophis, Astrologis & rationi adhibenda est fides, quælibet stella longè major est Luna. O quot inveniuntur qui longè aliud sunt ab eo quod extrinsecus esse videntur. Vita nostra Hypocritarum chlamyde amicta esse videtur, siquidem primo intuitu longa esse videtur, eam tamen bene consideranti, vera esse apparebit illa Senecæ sententia: *Vita punctum est, & adhuc puncto minor.* Num igitur ad conquirendum nobis pro unico duntaxat momento thesauros in mundo, cælestes thesauros æternum durantes perdere eligemus? Quænam hæc esset stultitia? *Nolite thesaurizare thesauros in terra, thesaurizate vobis thesauros in cælo.*

Seneca e. 49.

16. Porro hæc vitæ brevitas morte plurimum adaugetur, si hæc repentina sit, & ex improviso accidat. Tunc enim tibi proxima existens te aggreditur, quando illam vel minimè expectas, aut à te maximè credis esse remotam. Nunc flos es, mox cinis futurus: *Flos cinis*, vel ut cum sancta Ecclesia loquar: *Et in pulverem reverteris.* Nihil morte certius, aut incertius reperitur, inquit Bernardus. Certa quidem mors est, quia nullus quantumvis nobilis aut eminẽs se ab illa exemptum esse gloriari potest: incerta autem quoad tempus & horam, siquidem ex improviso nos demetit: *Nihil mortalibus vel morte certius, vel incertius hora mortis.* Etenim consideratione digna est illa mortis sententia, quàm Deus propter peccatum commissũ homini decrevit, dicens: *In sudore vultus tui vesceris pane tuo*, & mox subjungit: *Donec revertaris in terram de qua sumptus es*: Ubi observandum est Deum illi nullum determinare tempus, aut horam revelare, qua illi in terram, unde formatus est, redeundum sit. Cujus ratio ex Davide Propheta deducitur, qui de Deo loquẽs, hominũ sortes in divinis manibus collocatas esse dicebat: *In manibus tuis sortes meæ.* Porro variæ sunt Patrum opiniones, in explicando horum verborum sensu, quid scilicet Propheta hic Regius per sortes suas in Dei manibus reservatas intelligat. Hugo per illas intelligit Prædestinationem, gratiã & gloriam: *Sunt autem tres sortes viri justi in manu Dei, scilicet sors prædestinationis, sors gratiæ, sors gloriæ.* Sanctus quoque Pater Augustinus interrogat: *Quæ sunt istæ sortes? quare sortes? sortes dixit, quantum ego existimo, gratiam qua salvati sumus.* Quare autem gratia Divina à Davide sortis nomine appellatur? *Quare sortis nomine appellat gratiam Dei?* Respondet magnus hic Doctor: *Quando Deus nulla merita nostra invenit, sorte voluntatis suæ salvos nos fecit, quia voluit, non quia digni fuimus.* At verò ex litera Hebræa clare deducitur, Prophetam per hanc sortem aliud nihil intelligere voluisse, quam finem vitæ tuæ, id est, mortem, supposito nimirum quod pro illis verbis *sortes meæ* legendum sit *Termini vitæ meæ.* Cui opinioni

D. Bern. Epist. 105 ad Rom.

Ps. 30.

Hugo Card. ib. f. 67. co. 3. L. V.

D. Aug. ib. f. 38. to. 8. co. 4. l. L.

Genebr. ib f. 131.

D. Athan. ib. f. 95. nioni etiam S. Athan adhæret, dicens: *In manibus tuis & potestate tua sunt sortes & dispositiones tam vitæ, quam mortis meæ.* Verum inquies, quidnam mors cum sorte commune habet, ut una cum altera confundi possit? Sors, si Euripedi credimus, fortunæ est filia: *Est fortunæ filia.* Mors autem fœtus est peccati: *Per peccatum mors:* atque ideo causam scire percuperem, cur mors sortis veste amicta incedat: *In manibus tuis sortes meæ*, id est, *Termini vitæ meæ*, vel etiam cum Athanasio: *Dispositiones mortis meæ.* Forte ideo id factum est, quia cum sint hæ duæ dictiones sibi mutuò quoad nomen similes, neque enim inter ambas major quam unius duntaxat literæ intercedit disparitas, ita quoq; inter se quoad effectus conveniant? Acu rem tetigisti; Sors enim ex sua natura hoc habet, quod ex improviso eventus suos subinferat, & quando homo de tali eventu minime cogitat, ut si quis terram arando thesaurum inveniat. Ecce igitur hic tibi apertum & manifestatum latens Mysterium & Davidicorum verborum genuinus sensus; Mors enim sors dicitur, ab effectu simili ei quem mors producit, scilicet quod ex improviso homini accidat, quando nimirum illam minimè expectat: *Quia sicut nihil est sorte incertius, ita nihil & morte incertius invenitur.* Exinde igitur causa deduci potest, cur Deus Adæ minatus fuerit mortem, non tamen determinaverit quando, dum ait: *In sudore vultus tui vesceris pane tuo, donec revertaris in terram, de qua sumptus es:* Vel: *Pulvis es & in pulverem reverteris;* nimirum ad demonstrandum, quod eventus mortis incerta sit cuilibet quoad horam, ejusque adventus inexpectatus sit & improvisus; seu ut uno verbo dicam Traditoriè accidat. Ita Rupertus Abbas: *Mortis diem vel horam hominis incognitam esse voluit; dixit enim indefinite, donec revertaris, & non dixit usque ad tot annos, vel tot dies, quibus, transactis revertaris in terram.* Mors igitur sortis gressibus ambulat.

Rom 5. *Mendoza t. 2. in 1. Reg. c. 4. n. 22. sec. 2. n. 5.* *Rup. Ab. lib 3. in Gen, c. 25.*

17. Ad hujus veritatis confirmationem, integrum vobis tam ex sacris quam ex prophanis Historiographis adducere possem selectarũ Historiarum manipulum, sed ne vobis prolixitate mea fastidiosus fiam, & ut huic primæ parti paulatim finem imponam, duas tantum è plurimis recensebo De Ancæo igitur Neptuni filio recensetur, eum cuidam à se plantatæ vineæ adeo fuisse affectum, ut in eam nulli quantumvis amico & familiari aditum permitteret. Unde amicorum suorum nonnemo ad alios ejus familiares jocando dixit, Ancæus noster tantam habet vineæ suæ curam, & tamen vehementer num ex vino illius bibiturus, aut fructus ejus manducaturus sit, anceps hæreo. Quæ verba ad Ancæi aures tandem perlata fuerunt, qui usque ad tempus maturescentium uvarum subticuit, eo autem tempore superveniẽte cum aliquot botros maturos decerpsisset domum reversus, amicum illum malum augurem suum ad se accersiri fecit, & in ejus conspectu, vinum uvæ in craterem quendam expressum bibiturus labijs admovit, dicens: Recordarisne vaticinij tui, quo me de hoc musto minime bibiturum esse prædixisti? cui amicus respondit: *Multa cadunt inter calicem, supremaq; labra.* Ambr. Episc. Lamocen. fer. 4. post Dom. 4 quadr. ser. 39. f. 245. co. 2. L. E. Q. d. quis scit, quid futurum sit; neq; enim calicem istum adhuc epotasti: Dumq; hæc diceret, & Anceus poculum ori admoveret, repentinus supervenit nuntius, ei insinuans aprum quendam in vineã ejus ingressum eandem totaliter depascere & devastare, qui mox vino nondum gustato, scyphum è manu seponens, damno ab hac fera sibi illato remedium allaturus ad vineam accurrit, ubi eum suprema invasit infelicitas, nam ab eadem fera apprætensus, dilaniatus mox & occisus fuit. O casum inexpectatum! O improvisam mortem! Certum illi erat non semel sed sæpius vineæ suæ mustum degustare & bibere, verum rationes suas aut computum, ut dici solet, sine mortis adhibito consilio absolvit, quæ traditoriè hominem minus nihil cogitantem invadit & occidit. Sic quoque Cajus Julius Cæsar nullo tempore se mortis securiorem esse existimavit, quam quando meridiem diei decimæ quintæ Martij vivendo superaverat? Tunc enim Spurinam Astrologum (qui ei ut illa die bene sibi prospiceret præceperat, eo quod ea die mors illi machinatura esset insidias) deridens: Ecce (ait ad eum) adest nunc quintus decimus Martij, quid ergo? cui Astrologus mox subintulit: Nondum dies ille præterijt. Quid accidit? Quando se maximè securum esse, fatalesque mortis ictus evasisse credidit, paulò post eadẽ die, dum nihil sibi minus, quam hoc imaginaretur in publico senatu Romano à Cassio & Bruto multis vulneribus ex improviso occisus interijt, de quo proinde Lucius Florus scribit. *Sic ille qui terrarum orbem civili sanguine impleverat, tandem ipse sanguine* *Luc. Flor. lib. 4. c. 2. fol. 226.*

guine suo curiam implevit. Legatis obsecro historias, & invenietis qualiter ex improviso repentinâ morte correpti & sublati fuerint Æmilius Lepidus, Mallius Torquatus, Fabius Maximus, Chilo Lacedæmon, Sertorius, Sophocles, Philippides, Comœdiographus, Cornelius Gallus, Alcibiades Atheniensis, Diagoras Rhodius, Mithridates Rex Ponti, Alphonsus septimus Hispaniarum Rex, Valentinianus, Alenricus, septimus Saverus Imperatores & centies mille alij quos tædij declinandi causâ prætereo. Hisce itineribus mors inambulat; ut sciamus nullam ei determinatam esse horam, quâ te invadere debeat. Ac proinde S. Augustinus dicit: *Inopinata mors mille modis quotidie miseros homines inopinatè rapit.* Mira profectò res est, quod cum vita nostra brevis sit utpote ex pulvere & cinere composita: *Memento homo quia pulvis es;* Certissimum quoque sit quod in cinerem & pulverem reversuri simus, horam autem, quâ id futurum est, ignoremus: monitum tamen Salvatoris nostri posthabentes, cælestes contemnamus thesauros, totumque affectum nostrum soli impendamus terrenorum thesaurorum lucro, haud secus ac si perenniter immortales victuri essemus. Vicinior tibi mors est, quàm credere valeas, & quis scit, an non hic ultimus vitæ tuæ dies futurus sit, & tu tamen nullâ ob id curâ angeris? Imo qui ad mortem te disponere debebas, ad id acquirendum totaliter te impendis & eviscera, quod possidere non potes? Meritò improperandum est dictum illud quo reprehensus fuit Domitianus, quando eo tempore, quo belli necessitatibus prospiciendum erat, sive victus procurando annonam, sive necessaria mittendo subsidia, sive novum conscribendo militem, ipse muscas capiendo in conclavi suo tempus fallebat, quod alius videns continere se non potuit quin admirabundus diceret: *Domitiane quid captas muscas* quasi diceret, qui hoc tempore, quo à vicino hoste infestamur, bellum cogitare debebas, in alio exercitio, quam muscarum captura, operam tuam non adhibes? Quæ reprehensio tibi potius, O Christiane, quam Domitiano debetur. Nunquid enim vides, mortem adeo esse repentinam, ut de momento in momentum vicinior tibi facta, humeris tuis incumbat, ut vitam eripiat? Tu autem quid facis? quid cogitas? quænam sunt occupationes tuæ? Cui rei tempus impendis? Num forte frequentandis Ecclesijs, adeundis confessionibus & communionibus, verbo Dei auscultando, animæ tuæ in meritis locupletandæ? Imo contrarium omnino facis, dum tempus cœlo comparando tibi concessum inutiliter transigis in crapulis, prostibulis, rapinis, vindictis, ludis & jocis, peccatis peccato accumulandis! O Deus mors tibi vicina imminet & tu muscas capis? *Christiane quid captas muscas?* Nunquid ô infelix vides quod hisce actionibus *tibi thesaurizas iram in die iræ?* Verum enimvero dic, sodes, ubi mors advenerit, quemnam ex dissolutionibus & inconsultis operibus tuis fructum reportabis? Aut verò si etiam per tot labores, sudores, curas, vigilias, in terra thesaurizando Attali aut Crœsi tibi acquisivisses divitias, Ecquid juvare te poterunt? Audi sequentem historiam. Magnus ille Saladinus Ægyptiorum Rex & Tyrannus morti proximus præcepit, ut charissimorum Aulicorum suorum unus in equo civitatem obequitans, in lancea sua linteamen, cui in sepulchro involvendus erat, circumportaret, & præconis instar omnium auribus hæc verba insonaret (audite quotquot pro terrenarum rerum lucro defatigamini) Magnus Saladinus noster nunc moribundus præter linteum istud aliud ex hoc mundo secum non effert: *Ex omnibus opibus & thesauris suis Magnus Saladinus solum secum defert linteum istud.* O stultitia mundana, quæ in hac vita quæ umbra tantum quædam est, & in quâ solum per modum transeuntis subsistimus, ubi mors vix pedem firmandi aut respirandi tempus nobis indulget ad commoda insectanda nos inducis! Dimittite dimittite vanitates hasce terrenas, hasce ambientibus, mortem autem semper ob oculos habete, ac si nunc obeunda esset, sic enim ab improviso per eam non deludemini. Et ex quo vita nostra brevis est, ut diximus, opera bona ne differatis, quin potius in hoc momento eadem exordiamini, eleemosynam largiendo inopibus.

Tertull. l. de anima c. 52.

Vide Pined. de privileg. concep. advertentia 2.

D. Aug. in soliloq. c. 2.

Sueton. Tranq.

Rom. 2.

Vega in Dom 14 post Pent. fol. 414.

PARS SECUNDA.

18. Duas ob causas aliquam cœremoniarum ostentationem coram vobis O Auditores facere nolo aut si vellem non deberem; primo, quia temporis verbo divino prædicando concessi brevitas id non permittit, secundò, quia loci reverentia id prohibet; seclusa itaque omni superfluorum verborum vanitate hoc solum vos exhortor & moneo ut ultro citroque huc

convoletis non ad auscultandum prædicatorem, sed ad concionem audiendam, non ob curiositatem sed ob animarum vestrarum salutem: pariter vos ad Ecclesiæ frequentationem rogando; nec non ad effectus meos benignitatis vestræ chlamyde contegendos protestans quod defectus repræhendendo ad personas particulares descendere minime intendam, ac proinde qui se in sermonibus meis pungi experientur subducant se atque emendent, ego interea Majestatem divinam precabor ut vos in gratia sua conservet atque ab omni malo custodiat, vos quoque eidem supplicate ut tantum mihi elargiatur spiritum ut in hoc cursu Quadragesimali ad animarum vestrarum utilitatem aliquē parere possim profectum. Curabo autem & omni studio cavebo ne discursus mei ullum vobis afferant tœdium, utpote qui potius de brevitate quam de prolixitate argui malo.

Rom. 2.

19. Hactenus igitur, quam brevis sit vita nostra, & quam repente & ex improviso mors nos subripiat, pluribus demonstravimus: Nunc autem cum S. Dei Ecclesia cineres hoc mane nobis proponat, eosque in capitis nostri verticem spargat, dicendo: *Memento homo quia pulvis es & in pulverem reverteris*; videamus an hujus sacræ cæremoniæ mysterium investigare possimus. Scio equidem quod Chymici aliquod cineris genus invenire potuerint, ea virtute præditum, ut Mercurium natura sua instabilem & inconstantem, stabiliter firmet & sistat, atque ideo cum S. Dei Ecclesia videat, voluntatem hominis nunquam firmari, sed semper inquietam vivere, dum nunc se ad malum, mox ad bonum applicat, nunc ad culpam proclivis, mox vero propensa est ad pœnitentiam, ideo Ecclesia hujus Mercurij firmandi causa, ut scilicet in bono perseveret, cinere utitur, eundemque capitibus nostris inspergit, dicens: *Memento homo quia pulvis es, & in pulverem reverteris*.

Vega in Dom. 14. post Pent. fol. 414.

20. Scribit Ammonius Marcellinus, Barbaros certum quoddam invenisse venenum, hac qualitate præditum, ut carnem humanam tangendo subitò tali flammâ accendat, quam aquâ extinguere non valeat, sed artificiosè inventum cinerem quendam ei injicientes confestim eum suffocant. Porro aviditate erga terrena semel in nobis accensa nullam ad extinguendam desiderij nostri flammam inveniri potest opportunius medium, quàm si ad illam suffocandam cinis hic adhibeatur, nos efficaciter commonefaciens, ut non in terra sed in cœlo thesaurizemus, ac proinde *Memento homo quia pulvis es & in pulverem reverteris*.

Ammon. Marcell. l. 25. & lib. 3.

21. Lucius magnos ex latere quodam dolores patiens, nec ullum ad illos curandos efficax remedium inveniens, à Medicis desperatus, hoc à Dijs immortalibus accepit monitum, ut templum ingressus cineres ab altari acciperet, ex sacrificijs reliquos, eosque vino commixtos epotaret, & ad partem affectam applicaret, sic namque futurum ut confestim convalesceret. *Lucio affecto lateris dolore & desperato à cunctis hominibus oraculum reddidit Deus veniret & ex ara tolleret cinerem & unà cum vino misceret, & poneret supra latus & convaluit.* Quando sanctis Altaribus assistens Sacerdos sacros nobis præsentat cineres, pariter nobis insinuat, eosdem opportunam esse in dispositionibus animæ nostræ curandis medicinam, dum scilicet nos in cinerem redigendos esse considerantes à Dei offensis reiterandis abstinemus.

Hieron. Mercur. de arte Gym. l. 1. c. 1. fol. 3. L. A.

22. Singularis quædam Lucani fuit opinio, luctatoribus, priusquam manus consererent, opus esse, ut totum corpus pulvere consperge rent, idque ob multos respectus, præcipuè vero *Vt corpora fortiora redderentur.* Cum igitur Christianus hoc quadragesimali tempore adversus tot animæ suæ inimicos dimicare debeat, Ecclesia eidem de pulvere prospicit, ut fortiter luctetur & intrepide se habeat.

Lucanus apud Mercur. l. 1. c. 8 f. 33. L. A.

23. Pulchra fuit, quam Sertorius generosus & expertus belli Dux excogitavit, inventio; aliqui enim hostium suorum in speluncam quandam se subduxerant, quæ ob fortitudinem situs ex omni latere inexpugnabilis erat: advertens autem quendam venti turbinem ingentem pulveris nymbum in eos propellere, hoc eventu utens, suis præcepit militibus, ut tota nocte pulverem eruerent, eumque ex opposito speluncæ illius deportarent, ut is à venti turbine in aëra sublatus adversarios suffocaret, hacque ratione per pulverem gloriosam reportavit victoriam, quam gladio obtinere non poterat. Vidit Deus hominem protervum factum, quotidie sive in juventute, sive in divitijs confisum, contumaciorem fieri, nec ferro nec divinæ justitiæ minis cedere velle, cinere utitur & pulvere, à vento Spiritus sancti, ut Sacerdotali dextera in hominum vertices resperso: *Memento homo quia pulvis es, & in pulverem reverteris*.

Plut apo. Basil. P n e fer. 4. cin. §. 3 f. 8. & Petrus de Valder. ib. f. 9 c. 2

24. Lisimachus ferocissimè cuidam Leoni occurrens, cùm se viribus infirmiorem esse animadverteret, pulveris pugnum è terra sublatum in leonis conjecit oculos, eumque excœcavit; ac tandem occidendo devicit. Ecquid Ecclesia cinereum pulverem oculis nostris injiciendo aliud protendit, quam nostram superare & mortificare perversitatem, ac proinde dicit: *Memento homo quia pulvis es, &c.*

25. Quando Jason velleris aurei acquirendi causa loco se movit, vasculum quoddam cineribus plenum à Medæa accepit, eosdemque cineres in draconis ad velleris custodiam collocati, faciem conjiciens, eumque hac ratione excœcans, felicem assecutus est conatus sui effectum. Utinam hæc nostra esset studiosa intentio, ut toto pectore omnemque moventes lapidem, cœlestium thesaurorum & gloriæ Paradisi lucro inhæremus; Sancta namque Mater Ecclesia, velut alia quædam Medæa, libens lubensque cineres nobis subministraret, & de facto exhibet, quibus utentes, sensualitatis nostræ draconem omnis boni nostri nec non thesaurorum à Salvatore nostro nobis propositorum consecutionem impedientem excæcare possemus. *Thesaurizate vobis thesauros in cœlo.*

Hec. Pin. in c. 2. Ezech f. 58 col. 2.

26. Egregium est Onesimandri consilium, ut si Dux belli suos ab hoste assecurare milites velit, valla terræque aggeres; *Positis in terra hostili castris, fossa confestim valloque opus, tametsi eodem in loco tibi diu morandum non constitueris, munitior enim & proinde tutior eris ad repentinos hostium impetus, & clandestinas neque expectatas interruptiones.* Ecquænam autem securiora haberi possunt adversum diabolicos insultus animæ nostræ defensionis subsidia, quam sit pulvis & cinis, qui in principio habendi cum vitijs conflictus militiæ Christianæ à Sacerdote proponitur? Nunquid enim illum audis dicentem: *Memento homo quia pulvis es.*

Onexander de optimo imp. apud Blödum Flavium de Roma triumph. l. 7. f. 154 L. C.

27. Observat Albertus Magnus libro de veget. Corvum nidificare, aut partus suos ad perfectionem reducere non posse, si à secreta quadam manu intra arboris corticem absconditus sit vitri combusti cinis; en verba ipsius: *Si Corvus nidificaverit in arbore, & ova posuerit, per talem cautelam facilius potest impediri ne de ovis valeat pullos procreare: accipiatur cinis vitri, & ponatur inter lignum & corticem arboris: quamdiu ibi cinis durabit, corvus nunquam pullificabit.* Ut ater inferni corvus diabolus per tentationes suas peccata non generet, Sancta Mater Ecclesia cineres adhibet, non vitri, sed massæ nostræ, non minus fragilis, quàm vitri: *Diabolus per tentationem vult nidificare, si istum corvum impedire velimus, accipiamus cineres vitri, vitrum autem, quod est fragile, est caro nostra* inquit Scriptor quidam Rup. Holcot. in sap. lect. 15 c. 2. fol. 16. L. C.

Aul. l. 7. fo 107. col. 2

28. Inventa est à nonnullis ars lacte in charta candida scribendi literas, quæ quia non apparebant, cœcæ literæ vocabantur (ut refert Plinius libro 26. histor. cap. 8.) ut autem facilior esset earum lectio, & cœcorum characterum perciperetur contentum, cineres desuper aspergebant, eorumque virtute apparebant literæ: *Narrantque lacte ejus inscripta charta cum inaruerit, si cinis aspergatur apparere litteras.* O quam difficilis est humanæ intelligentiæ cognitio sui ipsius? Visne scire, quodnam sit hominis contentum, & quidnam per characteres suos significet? permitte Sacerdoti ut literam frontis tuæ cineribus conspergat, sic enim Scripturam hanc legere facillimè poteris: *Pulvis es & in pulverem reverteris.*

Salazar in prov. 1. nu. 15.

29. Philosophum quendam de rebus naturalibus ingeniosè discurrentem, homo quidam lepidus lignum quoddam manu sua tenens per jocum, quantus fumus ex ligno isthoc si accenderetur egredi posset, interrogavit? Respondit Philosophus, combusto ligno, pondera cineres, quod deficit, in fumum abijt: *Expende cineres*: quod si scire desideres, quantus fumus aut fama tua post mortem tuam in terris apud posteros mansura sit, *Expende cineres*, pondera cineres istos, qui sunt vitæ tuæ reliquiæ, & recordare quod *pulvis es, & in pulverem reverteris.*

D. in Iob fol. L. D. l. 3 ca.

30. Polus vir tota Græcia famosus, comædiam Athenis repræsentandam recitaturus, cum personam ageret Electræ, ob miserias suas ad plorandum constrictæ, ut planctum hunc naturalius exprimeret, clam sibi urnam cineres filij sui continentem adduci fecit; quos consi-

Apopht. Græc.

considerans, à fletu sibi temperare non potuit: *Polus lugubri habitu Electræ indutus, urnam à sepulchro tulit filij*, doloremque animi naturaliter expressit *luctu atq; lamentis veris & spirantibus* inquit Aulus Gellius: Exhortatur nos Deus noster per Prophetam Joelem ut per veram conversionem culpas nostras deploremus: *Cõvertimini ad me in fletu & planctu*, quod ut facilius à nobis fieri possit, Ecclesia cineres nobis commonstrat, & ob oculos ponit, dicens: *Memento homo quia pulvis es, & in pulverem reverteris.*

Aul. Gell. l.7. fol. 107. *Ioel. 2.*

31. Hannibal interrogatus quando vigentes inter Carthaginenses & Romanos discordiæ terminandæ essent? Aliud responsum non dedit, quàm quod pede terram concutiens, pulverem in aëra excitarit, quasi diceret: Nunquam terminabuntur, nisi donec una factionum illarum in pulverem abierit. Tu quoque dic mihi, quando finiendæ sint, quæ inter te & Deum ob peccata commissa vertuntur hostiles inimicitiæ? Num forte mortem, quæ in pulverem te convertat, præstolaris? Recordare obsecro, quod tempus volet, quod vita brevis sit, quod denique mors ab improviso te abripiet: Observa inquam monitum istud & vade in pace.

Apud Raphaelem de Columb. in Dom. 1. Quadr. fol. 68.

SERMO SECUNDUS.

FERIA QUINTA CINERUM.

Domine puer meus jacet in domo Paralyticus & malè torquetur. Matth. cap. 8.

1. CUm totius universi Creator hominem in Campo Damasceno ex luto formavit, eiq; proinde nomen Adami imposuerit, id est hominis compositi ex illa terra quæ *Adama* appellatur, ut S. Gregorius Papa refert dicens: *Adam qui primus est conditus Latino sermone terra rubra nominatur*, id quod sacer Chronista Moyses quoq; cõfirmat dicens: *Formavit Deus hominem de limo terræ*, mirum est, cur S. Mater nostra Ecclesia heri capita nostra sacerdotali manu cinere consperserit nobis per hanc cæremoniã in memoriam revocans ex cinere nos esse compositos? Præterea, cùm primum esse hominis, suũ ab ultimo esse ignis originem non trahat, qua ratione igitur cinis dici poterit, qui aliam præterquã flammam ignis genitricem ignorat? Denique quid Philosophi dicent, si effectum quendam sine sua causa determinata generante & producente viderint generatum? Ac proinde quis scit an mens S. Ecclesiæ non sit exprobrare nobis, quod veluti cinis in virtutum operibus exercẽdis steriles simus, dum eos non videmur producere illius meriti fructus, qui verum semen sunt cælestis gloriæ? vel etiã indicare nobis velit, quod non obstante quod virescentem floridæ juventutis vivamus ætatem, adeo nihilominus fragiles simus; ut vel unicus mortis afflatus sufficiens sit, qui nos in quandam cineris massam transformare possit, & priusquã in cunis infasciaremur, jam de facto in cineribus jaceamus sepulchri, *flos cinis*? vel quia Deus vult ut agnoscamus, quod suscitatus in cordibus nostris concupiscentiæ ignis, suis nos ardoribus adeo devorat & cõsumit, ut tandẽ in cineres redacti, reperiamur flammarum suarum esse reliquiæ, nostrarumq; propriarum miseriarum trophæum. *Et erunt populi quasi de incendio cinis*, ait Isai. Aut verò voluit, ut ad sapientissimi Israelitæ populi imitationem calamitatum phalangibus coacti, culparũq; exercitu obsessi, & oppressi, præsentibus necessitatibus, adhiberemus jejunia, nostrasq; ærumnas & miserias cinereis characteribus super caput nostrum scribentes, ad clementiam prostrati recurramus: *Filij Israel humiliaverunt animas suas in jejuniis, & cinere super capita eorum.* Vel credendum est, quod tanquam veros Abrahæ disci-

D. Greg. in c. 28. Iob c. 30. fol. 117. L. D. *D. Amb. l. 3. offic. cap. 3.* *Apophth. Græc.* Isa 34. Iudith 3.

discipulos, tanti magistri exemplo & doctrina edoctos, ad portandum in vertice cinerem exhortetur, ad hoc ut oculo clementiæ suæ fragilitatem nostram respiciens errorum nostrorum gravitatem nobis condonare possit: *Loquar ad Dominum meum cum sim pulvis & cinis.*

Gen 18.

Neque à veritatis semita procul me abiturum existimarem, si hanc opinionem sectarer, quod sancta Dei Ecclesia per hanc cæremoniam, antiquam præteritorum sæculorum consuetudinem renovare velit, revocando nobis horum cinerum aspersione in memoriam, nos fatalibus sinistræ fortunæ ictibus, casibusque miseriarum improvisis, quotidianisque perturbationibus subjectos esse, ad eum modum quo afflictus Hebræus conjurationum in excidium vitæ suæ agitatarum ærumnas considerans & deplorans: *Indutus est sacco, spargens cinerem capiti suo.*

Esth. 4

Vel denique dicere possumus, quod cum tempus hoc Quadragesimale pœnitentiæ peccatorum protectrici dedicatum sit, illa autem in suo promptuario nulla habeat præter cineres delicatiora fercula, ideo nos hujus ferculi reddere voluerit participes, quem ne fastidiamus ipsemet David Rex Pœnitentiæ insigne speculum præmandere cœpit, unde & ait: *Cinerem tanquam panem manducabam.*

Psalm.

Rex quoque Ninivitarum regium paludamentum in habitum quendam cinereum non est dedignatus commutare: *Rex Ninive indutus est sacco;*

Ion 3.

imo ulterius voluit, ut & Thronus ejus Regius conspergeretur cinere, utpote majoris apud ipsum æstimato, quam si pulvis Cyprius, vel auri Arabici pulvis, aut ex gemmis Orientalibus contusus esset: *Sedit in cinere* Si autem hasce rationes amplecti nolumus, statuatur hic omnibus alijs responsionibus adducibilibus, ultimus terminus, & pro certa veritate recipiatur, sanctam Matrem Ecclesiam heri homini ex terra composito exhibuisse cinerem, ut homo proprietatis illius, quam cinis inter cæteras habet, imitator evadat. Quis enim nescit, cinerem velut ex affectu charitativo & filiali ignem conservare accensum & vivum? *Ignis per cinerem conservatur.* Unde ex eo ignem contegente Emblema formatum fuit, cum hac Epigraphe *Contectum conservat,* ut inde discamus vivam & ardentem in cordibus nostris conservare charitatem quæ sub ignis metaphora in sacris literis repræsentatur. Idque nobis heri mane per suam cæremoniam persuadere nobis voluit sancta Mater Ecclesia: Hodie autem post

Io de S. Geminiano l. 1. c. 50 fo. 48. col 1.
Simon E ralit 1. p. 4. f. 265.

traditam nobis hesterna die de charitate theoriam, docere nos quoque vult & practicam. Evangelici nimirum Centurionis actiones ob oculos nobis repræsentando, qui expresse se cineris proprietatem in se habere demonstravit, dum coram Christo præsente, ardentissimæ cujusdam erga servum suum charitatis ignem sub cinere suo latentem detexit dicens: *Domine puer meus jacet in domo paralyticus.* O Centurionem charitativum! O ignem accensum! O ardentem charitatem: *Charitas apparet in hoc* (inquit Dionysius Carthusianus) *quod pro servo suo tam instanter rogavit, quem etiam puerum nominat, propter dilectionem ad eum;* Ex quo in præsenti sermone capturus sum motivum loquendi primo, de charitate erga proximum, ac tandem speciatim de charitate erga infirmos; ut hoc argumento charitativis animos addam, eosque exstimulem, ut majori cum fervore eam deinceps exerceant, alijsque persuadeam, ut huic sanctæ charitatis exercitio sese totaliter & libenter impendant. Ordiamur.

Dion. Cart. ib. art. 16. f. 61. co. 2. L. G.

2 *Domine puer meus jacet in domo paralyticus & male torquetur.* Charitas ut Magister sententiarum docet: *Est dilectio qua diligitur Deus propter se, & proximus propter Deum, vel in Deo.* Porro objectum primarium & principale, in quod charitas velut in proprium centrum tendit, est Deus summum bonum, utile, honestum & delectabile. Secundarium verò, quod ad primum reducitur, est creatura ex amore Dei dilecta.

Pet. Lombard. l. 3. dist. 27. f. 293. co. 3. L. B.

Et sicut S. Augustinus scribit, id *quod est pondus in corporibus, est amor in spiritibus,* juxta id quod communiter dicere solebat: *Pondus meum amor meus, eo feror, quocunque feror.* Ideo sicut corporea ad proprium centrum tendunt, in eoque quiescunt & conservantur, ita charitas non quiescit aut conservatur in alio quàm in Deo aut proximo Dei causa dilecto:

D. Aug. 13. Conf. c. 9. & 11. de civ. Dei c. 18.

Amor ille divinus facit nos delectabiliter tendere in Deum, & esse in ipso & per consequens quantum est de se, facit eos persistere in Deo, & conservat nos in ipso, quia quilibet libenter persistit in actu delectabili.

Ægid in 3 dist. 31. p. 1. q. 1. art 1. f. 623. col. 2 L. D.

Imo quod plus est, nos unit cum Deo, cum Deo nos conservat, nos in Deum transformat, Deoque nos frui, & in illo quiescere facit, atque ideo charitas à S. Paulo *vinculum perfectionis* appellatur, quia scilicet Deo nos adstringit, & amabili quodam nodo nos alligat ad Deum, in quo omne nostrum bonum & perfectio consistit. Quod si verò deinde de eadem charitate in ordine ad virtutes Theologicas vel etiam

Coloss. 3.

mora-

morales loquamur, hæ charitati veluti ancillæ inserviunt, quibus mediantibus homo ad finis sui consecutionem dirigitur, qui est charitas; Neq; aliæ virtutes actum aliquem producunt, qui non sit in favorem & beneficium charitatis directus: *Cum omnes aliæ virtutes*, inquit Angelicus Doctor, *ordinentur ad finem charitatis, ipsa imperat actus omnium virtutum, & ex hoc dicitur motor earum.* Ipsa est spiritus & anima, quæ cunctas nostras operationes virtuosas vivificat, quæ quanto majori charitate imbuuntur, tanto sibi plus vigoris acquirunt, atque apud Deum majoris redduntur ponderis in merito. Quotquot enim hac de re discurrunt Theologi, prædictum meriti valorem è quatuor capitibus dependere docent, scilicet Primo à dignitate quam opus aliquod habet in semetipso, quo modo actus Religionis dignior est; quam sit temperantiæ actus, cum illa hac sit in sua natura præstantior. Secundo à difficultate quam opus in semetipso habet, qua ratione martyrium dignius est respectu, jejunii, orationis & Eleemosynæ: Tertio à promptitudine nostræ voluntatis, quæ à scholasticis *conatus voluntatis* proprie dicitur. Quarto vero & præcipue à charitate, quę hoc sibi proprium habet, quod non solum opera virtuosa in valore meriti dignificet, sicut gemma aliqua, quæ quanto in semetipsa pretiosior est, tanto plus valet & augetur pretium auri, cui est inserta. [Quanto enim quis majoris charitatis affectu operatur, tanto opus ipsum majoris apud Deum meriti est;] scribit Doctor quidam. Unde nascitur, quod opus aliquod bonum, licet minimum, si imbutum sit charitate in summo gradu consistente, quantum vires nostræ per gratiam Dei elevatæ sufferre possunt, opus quoque ipsum ex sua natura vile, & pigmæum, nobile fit & gyganteum præ aliis. Atque ideo de vidua illa, quæ duas miserabiles atque minutas monetas Gazophylacio immisit: *Misit æra minuta duo, id est, duos exiguos obulos factos de ære, non de argento aut auro*, inquit Dionysius Carthusianus ibi art. 44. qui secundum Chrysostomum *valebant quartam partem denarii usualis.* Et tamen certum est, quod ejus obuli æquè Deo grati & accepti fuerint, atque alia opulentissima, ab aliis oblata dona, atque ideo eadem vidua à Christo præ aliis celebrari meruit, dicente: *Vidua hæc pauper plusquam omnes misit.* Et ratio est, secundum Bedam: [Quia Deus cor & non substantiam pensat, nec perpendit, quantum in ejus sacrificio, sed ex quanto proferatur.] Unde S. Paulus charitati super omnes alias virtutes Theologicas præeminentiam decernere non dubitavit, dicens: *Major autem horum est charitas.*

D. Thom. in quæst. disp. q. 1. de charit. n. 3. in concl.

Diez in sum. præd. verbo charit.

Luc. 21.

Beda in

Cat. D. Thom.

3. Pro cujus meliori & profundiori intelligentia, Discurramus nonnihil cum Apostolo & supponamus dari aliquem, qui sit velut Areopagum quoddam, in quo suam omnes virtutes residentiam habeant, qui velut alter Demosthenes, facundia alios præcellat, vel etiam lingua sit præditus Angelica, nisi iis donis suis ex motivo utatur charitatis, nil aliud quam metallum tinniens aut Cymbalum sonans dici meretur: *Hoc est vocem quidem emittens, frustra autem loquens*, ut explicat Theophylactus ibid. Adhæc Deus illi Prophetiæ donum impertiatur, revelet illi omnia arcana Paradisi mysteria, omnem ei conferat scientiarum plenitudinem, quarum capax esse potest humanus intellectus, fide quoque polleat adeo forti atquo constanti, ut per illam ei, velut novello cuidam Thaumaturgo facile sit transferre montes; suas quoque ad pauperum sustentationem prodiga manu distribuat divitias, ardentes Babyloniæ ingrediatur fornaces, caput dicere talis cum Apostolo potest: *Nihil mihi prodest* Super quo S. Anselmus in 1. Cor. 13. discurrens hanc calamo suo exaravit sententiam: [*Magna itaque & mirabilis est charitas, sine qua nihil locutio diversarum linguarum prodest, nec prophetia, nec mysterium scientiæ, & scientiarum notitia, nec fides, nec facultatum distributio, nec martyrii passio; Et cum hæc majora sunt, nihil sine charitate prosint, manifestum est, quia nec cætera bona prodesse vellem sine hac charitate.* Ecce tibi coram te positum centurionem, qui ab impulsibus charitatis stimulatus in illud ferebatur objectum, in quo velut in proprio centro quiescere, omnibusque pietatis suæ affectibus satisfacere se posse sperabat. *Accessit ad eum centurio.* Quidnam obsecro illi profuisset per humilitatis semitas progressum fuisse, dicendo: *Non sum dignus & intres sub tectum meum*; aut quod suam in Divinam omnipotentiam firmam fiduciam manifeste declarasset, dicendo: *Sed tantum dic verbo*; aut quid ei utilis fuisset spes firma, qua se sanitatem servo impetraturum esse confidebat dicens: *Et sanabitur puer meus*, nisi hæ virtutes informatæ fuissent, in proposita Salvatori supplica-

plicatione elucescente charitate: Dicit enim Centurio: *Domine puer meus jacet in domo paralyticus & male torquetur?* Unde Magister Sententiarum lib. 3. dist. 39. certum quendam inter virtutes observavit ordinem, in quo si hæc, utpote omnium cæterarum præcipua, defuerit, aliæ sunt, veluti si non essent aut fuissēt: *Omnes virtutes sibi hærent, ut qui una caruerit, omnibus careat.* Cum tamen ècontra quisquis hanc solam possidet, non ideo expers aliarum erit: *Qui ergo unam habet, omnes habet*; Cum enim ipsa aliarum sit mater, ubicunque ipsa resederit, ejus quoque filiæ invenientur: *In quocunque mater ipsa est, cunctæ filiæ ejus; id est, virtutes rectè forte creduntur.* Idem ibi. Unde de ipsa verificari potest Emblema amantis illius, qui ad innuendum amasiam suam unico solum obtūtu multos captivare posse amātes, comam quandam seu cincinnum ex multis capillis contextum, ligula quadam purpurea vinctum & colligatum depingi fecit, cum hac Epigraphe: *Multa sub uno*, quasi diceret sicuti hic tot capilli uno ligamine nectuntur, ita ingens quædam amantium multitudo unico duntaxat oculorum obtutu remanent innexi & captivati. Capilli namque virtutes mihi referunt, fascia autem sive ligula charitatem significat; de qua majori cum jure dici potest: *Multa sub uno.* Quam proinde hoc sensu S. Paulus commendabat, dicens: *Super omnia autem charitatem habere, quod est vinculum perfectionis.* Coloss. 3. Unde S. Augustinus dicebat: *Ubi charitas est, quid est quod possit deesse? ubi autem non est, quid est, quod possit prodesse?*

S. Aug. apud Pet. Lomb. ubi sup.

4. In maximam confusionem nostram omnes creaturæ irrationales & insensibiles hanc nos erga proximum exhibendam charitatem docent & erudiunt. Cœlum namque suis influentiis terræ necessitatibus benignè succurrit, dum illam nunc rore fœcundat, nūc pluviis humectat & irrigat, nunc ventis abstergit & exsiccat mox nivibus vestit & obtegit. Stellæ quoq; concorditer uniuntur, suas nobis participando qualitates, dum hunc ad divitias, ad dignitates alium, illum vero ad fortunas mirabiles extollunt & evehunt. Sol quoque in continuo motu perseverat, magnisq; passibus velocissime currit, imo volat ab oriente in occidentem, ut ad universale totius mundi beneficium omnibus mundi plagis splendorum suorum aurum distribuat. Luna miseriis nostris pie compatiens crescit & decrescit, pro uti nostris id necessitatibus esse videt opportunum. Terra velut affectuosa mater nostras mæstitias temperat, grato atque jucundo herbarum suarum virore nos recreando, nobisque amictum, victusque annonam abunde procurando. Mare insuper ut nos ex pretiosa quam in sinu suo claudit suppellectile divites & opulentos efficiat, margaritarum orientalium merces, & quotquot in visceribus suis nutrit piscium species, cōtinuis fluxibus & refluxibus suis ad littus usque defert, ut hac divitiarum suarum varietate desideria satiētur humana; Amabilis item & innocens ovicula lanæ suæ amictu libenter se exuit, atq; in frigidi aëris intemperie nuda subsistere nihili curat, dummodo ab hyberni temporis rigorosi insultibus nos defendere valeat. Respice obsecro ingeniosam & industriam apem, & vide quot labores adhibeat, & quot artificiis utatur, ut ad gustum nostrum indulcorandū mellis sui favos in alveario suo præparet. Quid de herbis dicemus quæ totaliter eviscerantur, ut nobis eam quam in radicibus, in foliis, & in floribus continent virtutem communicēt, ut opportuna inde conficiantur infirmitatibus nostris curandis remedia? Quid insuper dicam? Ipsæ denique viperæ sua in pretiosam theriacam trāsformant venena, ut adversus eadem medicinæ nobis loco deserviant. Quanto igitur magis homo creatura vivens & rationalis charitatē exhibere proximo tenetur, proximi egestatibus, & miseriis subveniendo? Egregium etenim apud Paulum Manutium in adag. reperitur proverbium, quo dici solet: *Nemo nascitur sibi*; Id quod Plato ap. eund. ibid. quoq; confirmat dicens: *Illud tibi considerandum est, quod quisq; nostrum non sibi tantum natus est, sed ortus nostri partem sibi vendicat patria, partem parentes, partem amici cæteri.* Cui Cicero l. 1. de offic. quoq; consentit dicens: *Non nobis solum nati sumus.* Lacedæmonii adeo fuēre proclives in sublevandas egenorum miserias, ut cū urgentes percepissent Samiorum necessitates, iisdem quidem libenter & omni cum promptitudine aliqua tulissent subsidia, nisi id monetæ defectus iis impossibile reddidisset; Veruntamen stimulante charitate quid illos ad Samiorum sublevandam inopiam fecisse arbitramini? Publica præconis voce mandari curarunt, ut per totum ipsorum imperium omnes pariter jejunarent, Domini, servi, mulieres infantes, & cum illis pariter bestiæ & omnia in terris

Plut. in Apoph.

Ammian. lib. 30.

tis viventia; quicquid autem ea die ex victus parsimonia reliquum maneret, pecunia venderetur, eaq; ratione media colligerent ad ferendas speratas Samiis suppetias. Persarum quoq; Reges alienis calamitatibus adeo compatiebantur, ut reos impune dimittentes, pro meriti supplicii condemnarent transgressorũ vestes. Artaxerxes autem reis non caput, sed quam in capite mortis condemnandi gestabãt mitram detruncari jussit; aliis vero amputandæ auris loco, in aures præscindi alias voluit. *Paulus Aresi. lec. 36. n. 6.* Alphonsus Rex Neapolitanus persuasus ut quendam in amentiam redactum nobilem omnibus suis facultatibus exueret, idipsum facere renuit, replicans id contra omnem futurum esse charitatis ordinem, nihilq; aliud fore, quam afflicto novam insuper afflictionem addere; si nimirum ei omnium adimeretur possessio facultatum, cui amentia eripuisset aut infatuasset cerebrum. Lex quoque apud *Io. Boem. Auban. Teuton: lib. 1. de Africa. Rup. Molcot. in sup. lect. 28. c. 4. Valerius Max. l. 5. c. 4.* Ægyptios decreta erat, qua statuebatur, ut si quis viatorem aliquod a latronibus vel homicidis naufragium aut notabile damnum perpessum, aliquo charitatis subsidio secundum vires suas non sublevasset, pœna capitis mulctaretur: Quid de Codri erga Patriam & compatriotas suos exhibita charitate dicemus. Cum enim civitas sua gravi ab inimicis obsidione cingeretur, nec ullus eam liberandi aut obsidionem dissolvendi modus excogitari posset, ad Apollinis oraculum occurrens, hoc ab eo retulit responsum, ut scilicet generose cum hostibus dimicarent, siquidem gloriosam ab iis reportaturi essent victoriam, *Si ipse Codrus Rex hostium manu cecidisset & occubuisset*; Quod inimici subodorantes, edicto publico caverunt, ne ullus Codrum Regem interficere aut occidere ulla ratione præsumeret: Ipse autem coma, & regiis vestimentis depositis, simplicis cujusdam militis habitu indutum se adversariorum copiis immiscuit, hacque ratione vitam prodigendi modum adinvenit; Quidnam obsecro vir Christianus amplius facere potuisset, licet conscius sibi sit, quod *Majorem charitatem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis*. Denique de Clemente septimo referunt Historiæ, quod is servorum seu famulorum quos Hyppolitus nepos sua in aula quotidie alebat, numerum scire desiderans, eorum sibi ab Nepotis sui aulæ præfecto exhiberi jusserit catalogum, cumque ex eodem illum excessive multiplicatum esse didicisset, plurium servorum nomina ex prædicto catalogo expunxerit, & dimitti præceperit; Quod Cardinalis Nepos Hyppolitus inaudiens Domus suæ præfecto ne Pontificium exequeretur ordinem serio præcepit, Patruoque suo dixit: Verum quidem Domum meam omnibus illis tuo jussu dimittendis servitoribus carere posse: ipsi autem domo mea carere aut extra eam vivere non possunt; pauperes enim sunt, & fame cogerentur mori, atque ideo saltem ex motivo charitatis eosdem sustento; uti refert Joan. Boterus libro primo dict. memorab. viror. illustr.

5. Enimvero quod si ad vos in Charitatis actibus exercendos, nulla vobis ad imitandum alia suppetunt exempla, non pigeat vos ad minus illa auscultare quæ nobis in sacris Scripturarum sanctarum historiis, ad imitandum proponit Spiritus sanctus, præcipue vero præclarum illud optimæ mulieris Tabithæ, quæ alio nomine Dorcas vocabatur, exemplum. Inde enim si id quod S. Lucas de ea refert, recte observaveritis, aliud vobis quam meram felicitatem & prosperitatem augurari non potestis, si charitativi fueritis. *Io. Ganeius ibi.* Hæc igitur ex castello Joppen in Palæstina de tribu Manasses oriunda erat, & quod maxime considerandum venit: *Erat plena operibus bonis, & eleemosynis quas faciebant*: Actor. c. 9. gravissima autem correpta fuit infirmitate, adeo ut intra paucos dies ex hac vita migrarit. Cujus sanctissimæ fœminæ mors magno dolore & luctu totum castellum affecit (quippe justorum hominum jactura, omnibus communiter displicere solet.) ac proinde duos viros ad sanctum Petrum qui in Lidda, loco non procul à Joppen remoto commorabatur, confestim expediverunt, qui cum rogarent, ut in Joppen venire dignaretur suisque orationibus prædictam fœminam ad vitam revocaret. Auditis igitur nunciis Apostolus secutus est eos, cumque ad eos qui defunctam deplorabant ingressus fuisset, vix ullus erat, qui non instantissime pro illa rogaret, suique cordis dolorem lachrymarum abundantia non testaretũr. O quot mendici ad Apostoli pedes se prosternebant, dicendo: Nisi Tabitha victum mihi quotidianum mittendo paupertati meæ subvenisset utique jam inter vivos superstes non essem: Ecquando unquam (dicebat alter, vel minimam

mam vim stillam gustare potuissem, nisi sanctæ hujus mulieris pietas de eo mihi quotidie sollicite prospexisset? Alius (cujus verba suspiriis atque singultibus intercipiebantur) subjungebat: peregrinus in hunc locum veni & mendicus, nec ab ullo obtinere hospitium poteram, aut aliquam experiri charitatem, nisi hæc mulier mei fuisset miserta, quæ suum continuo oculum in meam habebat paupertatem directum? Eousque eheu redacta eram (dicebat illa mortuæ huic compatiens vidua) ut ob vestis inopiam è domo egredi erubescerem, & Hyberno utique ex frigore emori debuissem, nisi hæc benedicta manus, quam reverenter exosculor, hanc quam ad carnem gero vestem mihi præscidisset, consuisset, aptasset. O quot infirmi præ necessitate fuissent mortui, quot carceribus vincti miseriis & ærumnis oppressi in carceribus contabuissent, & in cineres fuissent redacti nisi ab hisce fuissent pedibus visitati, hisque piissimis manibus refocillati. Etenim mulier aliqua tanta erga proximum charitate prædita quæri quidem & pervestigari potest, inveniri autem minimè vere mortua est omnium inopum & egenorum mater, qua amissa spem omnis refugii nostri pariter amisimus. Quid hic faceret sanctus Petrus? Mox ut tantam ejus à pauperibus deprædicari charitatem audivit, ad orationem confugit, ac postea appræhensa ejus manu, Thabitam advocans, *Erexit eam*, sicque rediit ad vitam: [Positis genibus pro illa oravit, eamque suscitavit; dignissimum est enim, quæ longissimam vitam ducat persona, quæ in operibus charitatis se exercet.] Etenim cum non multi reperiantur simili charitate præditi, pauculi qui in ea se virtute strenue exercent, nunquam merito emori aut interire deberent. Verum enimvero vix discernere possem cui majoris charitatis honor attribuendus sit, an Thabitæ ob prædicta ejus opera, an vero sancto Petro eam resuscitanti. Vos ô miseri & desolati pauperes ipsum judicate. Verum quidem est mulierem hanc facultatibus suis modo uni succurrisse, modo alteri: Petrus autem in vitam eam revocando, unico tantum actu, benignam vobis omnibus matrem, omniumque veram consolatricem restituit. Hic igitur quilibet vestrum discat, quam sit homini utile, pietatis operibus sese totum impendere: vel enim Deus ei vitam prolongat, aut vero si moriatur, eum facit ad vitam quandam in hominum memoria immortalem resurgere.

Philip. Diez in ser. 5. Cin. p. 3.

6. Actus charitatis erga proximum duobus præcipue modis exerceri possunt vel illum à miseriis sublevando, vel cavendo & curando ne illi afflictiones obveniant: *Charitas alios curat, alios contremiscit offendere*; utrumque autem actum Beata Virgo MARIA exercuit. Magna namque Dei mater una cum castissimo sponso suo Josepho ad visitandam Elizabeth se recepit: *Exurgens* MARIA *abiit in montana cum festinatione in civitatem Iuda*. Luc. I. Etenim totus mundus inverti videtur, ex quo totius universi Domina, ad ancillam quādam visitandam se movet, unde & Elisabeth admirata est, quando eam domum suam ingredi videns dixit: *Vnde hoc mihi, ut veniat mater Domini mei ad me?* id est, ut apponit Euseb. Gallicanus hom. de visita. [Ego potius debui ire ad te, sed tua tuique filii humilitas te coëgit venire ad me.] Sed quonam spectat tanta sollicitudo, quam virgo quædam adeò delicata & gravida, & Joseph vir provectæ ætatis hic adhibere cernitur? Forsitan, ut Lyranus, Cajetanus, Hugo S. Bonaventura respondent, *quod virgo ob verecundiam festinaverit, ne extra domum diu in publico moraretur*: vel cum S. Ambrosio: *Nescit tarda molimina Spiritus sancti gratia.* Enimvero si mysterium hoc penitius consideremus, satis liquide patebit, quod tam iter quod Maria & Joseph confecerunt, quam in iter illud adhibita sollicitudo fuerint affectus charitatis extraordinariæ Mariæ & Infantuli sui Jesu, quem virginali suo in utero ferebat: cum enim Joannes inter medias culpæ originalis miserias constitutus esset, confestim sese movit Maria, & velocissimis gressibus accurrit, adferendo ad eum unicum verbi incarnati remedium: [Virgo vulnerata charitate non potuit quiescere, quin cognatam inviseret, ac præsentia & gratia sua adjuvaret, & ut Joannes adventu verbi sanctificaretur. Et quidem tali cum sollicitudine in hoc itinere progrediebatur, ut ab Evangelista expresse *cum festinatione* abiisse dicatur, insinuando per hoc, quod dum miseris & ærumnosis succurrimus, omnis moræ tarditas cavenda sit: *Iesus vero* (inquit Origenes hom 7. in Luc.) *qui in illius utero erat, festinabat, adhuc in ventre matris positum sanctificare.*

D. Aug. de catechizandis rudibus.

Io. de Sylveira l. 1. c. 6. q. 2.

7. Quod verò secundum genus actuum charitatis attinet, quod in eo consistit, ut scilicet caveatur ne afflictio addatur afflicto; si clarè videre vultis qualiter hunc Deipara & sponsus ejus exercuerint, observemus quæso modum, quo se Maria & Joseph in hac eadem visitatione Elisabeth habuerunt. Dicitur etenim, quod Deipara Virgo salutarit Elisabeth. *Intravit in domum Zachariæ, & visitavit Elisabeth.* Ergone sola Elisabeth salutatur, & præter hanc nemo alius? Cur non etiam honor iste salutationis Zachariæ defertur? num fortè id omissum est ideo, quod nimirum indecens erat, ut Virgo talis quæ ipsissima erat honestas atque modestia virum aliquem salutaret? Hanc equidem rationem libenter admitto; veruntamen quia in Virginis quoque Societate Joseph Virginis sponsus erat, ad minus saltem ille in hoc salutationis officium subintrare debuisset. Quid igitur hic dicemus, num fortè ambos hosce castissimos Conjuges, vel alterutrum illorum aliquem inurbanitatis actum commisisse admittemus? Non sum equidem adeo temerarius, ut huic opinioni assentiar, neque aliquem pium fidelem inveniri posse existimo, qui idipsum asserere ausit; aliud igitur hac in re mysterium pervestigemus. Dico ergo cum Alberto Magno, quod cum sanctus seniculus Zacharias in pœnam incredulitatis suæ, in quodam domus suæ angulo, reclinatus in dexteræ palmam capite suo mutus sederit, adeo eo tempore afflictus fuerit & desolatus, ut inter homines comparere non fuerit ausus, & porro non potuerit, quin verecundo genæ ipsius suffunderentur pudore, ideo Maria & Joseph ipsum salutare dissimularint; si enim tunc eum salutassent, quanta fuisset hæc miseri senis istius mortificatio, ex quo enim nulla reddere responsa potuisset, utique magnam inde in visceribus suis persensisset animi mœstitiam. Hæc igitur ex prædicta causa studio & data opera intermissa salutatio, opus quoddam fuit eximiæ charitatis: *Virgo non salutavit Zachariam, quia erat mutus propter incredulitatem; non salutat ergo eum, ne dolor ei duplicaretur, cum se impeditum ad respondendum videret, afflicto enim non est danda nova afflictionis occasio.*

D. Aug. de catechizandis rudibus.

Io. de Sylveira l. 1. c. 6. q. 2.

Alb. M. in c. 1. Luc.

8. Multos quidem reperiri non inficior charitatem erga proximum profitentes, sed quæ infimi generis sit, nec omnem in se perfectionem contineat, ac consequenter parvi valoris moneta existat.

9. Joannis cap. 4. Reguli filius tanta laborabat infirmitatis cujusdam vehementia, ut ex ea jam jam moriturus crederetur: *Incipiebat mori:* Pater itaque ejus vehementer illum amans, vidensque in cassum adhiberi remedium, omneque auxilium humanum inefficax esse, ad Salvatorem confestim recurrit, eundem affectuosissime rogans, ut divina sua omnipotentia pristinam filio sanitatem clementer restitueret. Simili modo Centurio noster, servum habebat tam vehementi paralysi obnoxium, ut ejus in quodvis momentum mors imminere crederetur, nihil in ejus curationem adhibitum non fuerat, sed casso prorsus & irrito eventu. Tandem igitur fama Salvatoris, & qua in curandis infirmis pollebat mirifica virtute percepta, personaliter eundem convenire decrevit, & rogare ut servo suo omni compassione digno, oportuno aliquo remedio succurreret. Dicebat igitur: *Domine puer meus jacet in domo paralyticus, & male torquetur.* Profecto nisi adeo nobis perspecta esset Dei nostri synceritas, non immerito eundem partialem existimare quis posset; Regulum enim haud secus ac infidelem hominem durè alloquitur dicens: *Nisi signa & prodigia videritis, non creditis:* Cum tamen Centurionem econtra magnopere celebret tanquam fide eximia præditum: *Amen dico vobis, non inveni tantam fidem in Israel.* A Regulo in domum suam venire rogatur: *Domine descende priusquam moriatur filius meus*, & renuit accedere, sed dixit: *Vade filius tuus vivit.* Econtra vero ad domum Centurionis venturum se promittit: *Ego veniam & curabo eum*; tametsi idem Centurio hunc sibi exhiberi deprecetur honorem; dicendo: *Non sum dignus ut intres sub tectum meum.* Quænam est hæc partialitas? Adeo se erga Centurionem exhibet urbanum, erga Regulum verò in simili causa adeo rigidum? Undenam obsecro hæc procedit Christi in agendo diversitas? uter ex ambobus melior existit; num Centurio probior Regulo, an vero Regulus Centurioni præferendus censebitur? Pro meliori hujusce difficultatis intelligentia, doctrina quædam Sancti Bernardini Senensis fer. 6. post Cin. art. 1. f. 61 co. 1. L B diligenter advertenda est, qui charitatem, ad hoc ut perfecta sit, tres conditiones postulare docet, nimirum ut sit vera, justa, & sancta. Vera quidem esse debet non vero abusiva, nec falsa, qualis futura esset, si dirigeretur ad proximum *propter propriam*

Matth. 8.

Ioan. c. 4.

commoditatem & utilitatem, adeoque in suum potius commodum atq; beneficium foret resolvenda. Debet etiam esse justa, talis nimirum per quam à nobis bono semper is qui melior est, aut meliori optimus præferatur, hoc namque ipsa justitiæ rectitudo exposcit, ut sicut nobis studiose procuramus bonum non vero malum, ita quoque idipsum desideremus proximo nostro: & è contrario sicut injustum & contra rectitudinem charitatis futurum esset, alteri mortem, infirmitatem, aut aliud quodvis malum desiderare, ita quoque justitiæ & charitatis actus erit, omnia bona proximi in eodem læto semper oculo aspicere. Ultimo denique requiritur, Idem ibid. cap. 3 l. G. ut sit sancta: *Illud enim dicitur sanctum esse, quod ad Dei gloriam ordinatur.* Ille autem sancte Charitativus esse dicitur, qui bonum alteri desiderat, aut facit, ex amore Dei, nec alium in hoc respectum habet, quam ejusdem Dei majorem gloriam. Porro charitas quæ simpliciter vera est & justa, non est etiamnum perfecti ponderis; sed sancta omnem in se perfectionem habet. Charitas Reguli primæ & secundæ speciei erat; nam vera fuit quia filio suo sanitatem nequaquam ficte desiderabat: fuit etiam justa, quia vitam & sanitatem pro eo poscebat, quæ melius bonum est, quam sit mors vel infirmitas: quia vero sanitatem illam desiderabat, in quantum hæc utilis erat soli filio adeoque in proprium duntaxat commodum redundabat, *& non ad gloriam Dei*, ideo ejus charitati id quod melius est, deerat scilicet sanctitas, neque gustum adæquabat Salvatoris atq; ideo modo jam dicto, rigide scilicet & austere cum illo egit. Centurionis autem charitati nulla harum conditionum deest; Et quidem de prima & secūda res est manifesta; vere enim & juste procurabat sanitatem infirmi, qui licet non filius esset, sed servus, cum tamen veluti filium charitative tractavit, idq; non ob servitutem sive ei hactenus præstitam, sive in futurum præstādam, sed purè & simpliciter quia creatura Dei erat, cujus solius gloriam in hac actione sibi ob oculos positam habebat; & hæc sola ratio fuit cur à Christo cū tanta benignitate fuerit acceptus & habitus. Audite S. Gregorium Papam: *Reguli filio*, inquit, *per corporalem præsentiam non dignatur adesse: Centurionis servo non dedignatur occurrere; quid est ho?* Cujus multæ opiniones à scriptoribus sacris in mediū adducuntur, inter quos Dionysius Carthusian' hunc honorem perfectæ & sanctæ Centurionis charitati attribuit, dicens: *Charitas Centurionis apparuit in hoc, quod pro servo tam instanter rogavit, quem etiam puerum nominat propter dilectionem ad eum.* *Dionys. Carthus. in c. 8. Matt. art. 17. f. 91. col. 2. l. G.*

10. Quo fine Deum olim antiquis sacerdotibus præcepisse existimatis, ut ignem semper in altari suo ardentem curarent? *Ignis in altari semper ardebit: Ignis est iste perpetuus, qui nunquam deficiet in altari.* Scire percuperem, quo fine Deus præceptum istud condiderit; neq; enim dubito quin egregium aliquod sub eodem lateat mysterium. Apud veteres Romanos lego, quod ignem semper ardentem curare, in tēplo Deæ Vestalis munus fuerit virginum; unde si forte fortuito sive per negligentiam, sive ex materiæ combustibilis defectu ignis ille extinctus fuisset, idipsum malum semper censebatur esse omen, præcipuè vero [significabat Romanæ urbi summam calamitatem & ruinam futuram.] Num forte Deus per hoc præceptum nobis insinuare volebat, in altari cordis nostri ardentem semper esse debere flammam charitatis, ut sic actiones nostræ de bono semper in melius procedant. Ita quidem Durandus existimat, dum ait: [Per altare cor nostrum intelligitur, quod est in medio corporis, sicut altare in medio Ecclesiæ. Ignis est charitas; ignis semper ardebit in altari, quia charitas semper fervebit in corde vestro.] Et Franciscus Georg Venetus idipsum confirmans dicit: [Similiter & charitatis fervor manere semper debet, quo cor possit accendi.] Verum enimvero omnino existimo quod hic ignis in altari cordis nostri vel nunquam accendatur, vel accensus confestim denuo suffocetur. De S. Petro sacrum nobis Evangelium refert, quod in Societate filij Dei in monte Thabor constitutus omnibus illis gavisus fuerit consolationibus, quarum capax esse potest animus viatoris; à quibus proinde allect' à Magistro suo licentiam sibi dari petiit tria in eodem monte tabernacula fabricandi, in iisque ad mortem usque habitationem suam continuandi: *Domine bonum est nos hic esse*, quasi diceret nusquam locum aliquem magis mihi arridentem inveni, quam istum, ideoque firmiter statui hunc locum nunquam deserere, aut cum alio commutare: *Faciamus hic tria tabernacula.* Verum discipulus hic non solum hanc gratiam nequaquam obtinuit, verum insuper asperam inde à sacris Evangelistis repræhensio-

Levit. 6.

Tho. Porchachius in funera lib. fol. 21.

Guiliel. Durand. in rat. divin. off. lib. 1. c. 2. n. 11. fol. 8.

Franc. Georg. t. 2. de lege sect. 4. f. 93. col. 2. num. 205.

Matt. 17.

nem reportavit. Sanctus enim Lucas dicit, quod erat *Nesciens quid diceret*: Et sanctus Marcus: *Non enim sciebat quid diceret*. Quasi inferre vellet, mirum non esse Petrum hunc in modum loqui cum extra seipsum raptus, an loqueretur an vero somniaret ignoraverit. Sanctus Ambrosius sanctum Petrum excusat dicendo: *Quod ignorabat, conditionis fuit, quod promittebat devotionis.* Imo Beda eundem veluti erga Magistrum suum ardenter affectum magnopere celebrat, dicens: [Etsi Petrus præ stupore humanæ fragilitatis nesciat quid dicat; insiti tamen sibi dat affectus indicium.] Forte ideo *nesciebat quid diceret*, quia ut putat Origenes locutus est [Motus quodam spiritu alieno, vult evellere Christum sub ratione boni, ut non cōdescendat hominibus, nec veniat ad eos, nec suscipiat mortem pro eis.] Sanctus autem Paschasius dicit causam cur *Nesciebat quid diceret*, non fuisse aliam, quam quia modicam se erga proximum charitatem habere monstravit, siquidem in monte existens, nullam habebat de alijs Apostolis curam aut respectum, bonum namque sibi soli volebat, alios vero illo privari minimè curabat: *Neque enim de his (id est Apostolis) aliquid cogitare videtur Petrus, in quibus charitas quam maxime commendabatur.* In cordis sui altari extinctus igitur erat ignis charitatis erga proximum, quia sibi aliud nihil habebat ob oculos positum, præterquam proprium commodum.

Luc. 9. — Marc. 9. — S. Ambr. in c. 9. Luc. — Beda in cat. D. Th. in c. 9. Marci f. 137. — Orig. ibi. — D. Pasch. li. 8. in D. Matth.

11. Veruntamen Petrus tandem aliqua ex parte compassione & excusatione dignus esse videtur, quia tametsi se aliquam erga proximum charitatem habere non monstrarit, dū ad propriam duntaxat utilitatem attendit: Veruntamen satellites illi qui in domo Principis sacerdotum erant, non solum nullā habuerunt charitatem, verum etiam omnem è medio sustulerunt charitatis exercendæ occasionē, imo ne illam experirentur impedire procurarunt. Audite enim illorum ad Christum illudendum adhibitam astutiam: sacratissimum etenim ejus vultum fœdis, & puteolentibus ac stomachabundis sputis & oris nariumq; excrementis defædarunt & colaphis eum percusserunt: *Et cœperunt quidā conspuere eū, & colaphis eū cedere*, quod autem vel maxime notandum est, est hoc quod scilicet faciem ejus benedictā obvelarint *Cœperunt velare faciem ejus*, id quod S. quoque Lucas confirmat, dum ait: *Velaverunt eum*. Facile nobis imaginari possumus, quod impij atque crudeles illi ministri, nullam exercuerint actionem, qua Salvatorem pessime tractare non intenderint; ac proinde quidnam per hāc faciei Christi obvelationem voluerunt prætendere? quem ei per obvelationem istam novum insultum facere meditabantur? Dionysius Carthusian, quidem dicit illos aliud nihil intendisse facere, quam ut oculos ejus obvelarent: *Oculos ejus velo operuerunt*. Verū per hoc non tollitur nec diminuitur difficultas; scilicet quam ob causam oculos ejus obvelarint? Forte id fecerunt, ne eorum videre posset scelera, eosq; castigandi occasionem acciperet? Minimè etiam hac ratione moveri potuerunt; vel enim eum Deum esse credebant, vel non; ipsos Deitatem ejus credidisse non est verisimile & posito etiā quod hoc crediderint, tunc pariter credere debebant quod ut Deus etiam hoc velo non obstante videre eos perfectissime poterat: si vero id non credebant, quomodo castigationem ab eo, quem in sua potestate constitutum habebāt timere poterant? Pulcherrimam apud venerabilem Bedam lego subtilitatem, in hanc præsētem satellitum actionem, quę proposito nostro mirè deservit. Velarunt, inquit Beda, vultum Christi, quia nisi hanc benedictam faciem obvelassent dum in ejus conspectu constituti erāt utiq; in Christi oculis velut in pellucidissimo quodam speculo semetipsos veram impietatis effigiem in facie sua portantes contemplati fuissent, ac proinde ad compassionem facile moveri potuissent, adeo ut injuriarum loco charitatis ei officia impendissent, & vice injuriarum eum veneraturi & adoraturi fuissent. *Velaverunt autem eum, non ut eorum ille scelera non videat, sed ut à se ipsi faciem ejus abscondant.* Et Pater Joannes Antonius de Abula clarius idipsum explicat dicens: [Ideo velaverunt Christi faciem, ne seipsos in ejus oculis viderent, ut ita facilius omnem à se humanitatis sensum abjicerent.] Studio igitur & data opera conati sunt impedire, ne sol justitiæ divinitatis suæ radios per oculorum suorum chrystallum in cordium suorum escam reflectens, eandem luculenta charitatis flamma accenderet. Verum enimvero quot hodie sunt si non pejores ad minus impiis hisce similes, qui ne cogantur esse charitativi aut ex occurrente objecto ad aliquod moveantur pietatis exercitiū, omnē egenorum inopiā & miserias videndi occasionē è medio tollunt, vel oculos claudēdo, vel obturando aures, vel terga ejusmodi pauperibus

Marc. 9. — Luc. 22. — Dion. Carth. in Luc. c. 22 a. 48. fol. 240. l. G. — Beda in cat. D. Th. in c. 22. Luc. — Io. Anto. Abul. in epi. ad Philip. c. 2. v. I ad a. 4. n. 3. fol. 303.

data

data opera vertendo! Ex horum numero Evangelicus Centurio minimè erat, hic enim charitate motus, ad infirmi servi sui beneficium nullum non adhibuit medium, nulli pepercit sumptui, nec ad propria incommoda respiciens, in persona propria ad cœlestem medicum requirendum accurrit. Ecquis enim hodie tantam in infirmum servum suum charitatem impenderet; quin potius ad primam pulsus alterationem in servo notatam, is vel è domo herili protinus dimittitur & abire cogitur, aut sine ullo solatio aut subsidio, deterius quam si bestia aliqua esset mori permittitur, vel ad hospitale desolatus ablegatur: Non ita Centurio, hujus enim singularem loquendi modum observate: *Puer meus*, inquit, *jacet in domo Paralyticus*. Ipsum enim domi suæ velut naturalē filium suum habebat, & velut pro tali paternā ejus gerebat curam, unde & infirmitas illius cor illi transadigebat. O quam pauci hisce temporibus nostris reperiuntur ejusdē conditionis Domini! facilius invenientur, qui ut salarium quod ex multorum annorum servitute servo suo debent, sibi reservare possint, mortē illi accelerare contendunt. Quisquis aures audiendi habet, hactenus dicta intelligat suoque cordi infigat.

12. Verum enimvero ô utinam mihi hodie possibile esset, quod charitatem debitis suis elogijs celebrando aliquam possem in cordibus vestris illius accendere scintillam, libenter me totum ad id impenderem & superimpenderem. Ecquid autem ad hujusce virtutis, quæ est omnium aliarum Regina, prærogativas explicandas in medium adduci poterit? Sanctorum Patrum hac de re sententiam audiamus. Dicit igitur inprimis S. Augustinus, quod *sola charitas est, quæ vincit omnia, & sine qua nihil valent omnia, & quæ ubicunq; fuerit, trahit ad se omnia.* S. quoq; Greg. hisce eam verbis commendat. *Tunc ad alta charitas mirabiliter surgit, cum ad ima proximorū se misericorditer attrahit, & quæ benigne descendit ad infima, valenter incurrit ad summa.* Hugo (ut cæteros fastidij cavendi causa intermittam) ait: *Nescio si quid majus in laude tua dicere possum, quàm ut Deum de cœlo traheres, & hominem de terra ad cælum elevares, magna virtus tua, ut per te usq; ad hoc humiliaretur Deus, & usq; ad hoc exaltaretur homo* Denique omnes alias, quæ adduci possent prærogativas in hac unica & sola breviter concludamus, dicendo, quod in ea divinitas quædam reluceat, qua nulla alia altitudo major inveniri poterit. Dicit enim S. Evangelista Joannes: *Deus charitas est, & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo.* Cū igitur sacri Theologi doceant quod *Deus sit omnia in omnibus*, Unde S. Bern. dicit: *Deus ubiq; æqualiter totus est per suam simplicem substantiam.* Et Magister sententiarum: *Deus*, inquit, *est ubiq; in omni creatura, essentialiter, præsentialiter, & potentialiter*, ac proinde influit cum cœlis, cum sole generat, germinat cum herbis, cum arboribus & plantis fructificat, cum terra producit, discurrit cum hominibus, cum Angelis intelligit, & sic consequenter de omnibus alijs creaturis discurrere licet; sequitur profectò quod talis quoq; sit charitas, charitas enim efficit, ut quis infirmus sit cū infirmis, captivus cum incarceratis, cum afflictis angustiatus, pauper cum mendicis, sitibundus cum sitibundis, cum famelicis sit sine pane, sine veste cum nudis; ac proinde prospicit nudis vestiendo eos; succurrit famelicis pascendo illos: subvenit sitibundis potu illorum extinguendo sitim, mendicos juvat, eorum subveniendo necessitatibus, afflictos erigit ad patientiam illos exhortando: Captivos consolatur eorum procurando libertatem; infirmos fortificat subministrando medicinam & charitatem. De horum numero S. Paulus se esse declaravit dicens: *Nam cum liber essem omnium me servum feci, factus sum Iudæis tanquam Iudæus, his qui sub lege sunt, quasi sub lege essem, ut eos lucrifacerem, factus sum infirmis infirmus, ut infirmos lucrifacerem.* Ac tandem postea concludit: *Omnibus omnia factus sum.* Quasi dicere vellet, ut interpretatur sanctus Anselmus: [Omnibus omnia factus sū non mentientis actu, sed compatientis affectu, id est non omnia mala omnium fallaciter agendo, sed aliorum omnium malis omnibus, tanquam si sua essent, misericordis medicinæ diligentiam procurando.] O divinam Pauli charitatem! O Paulum in exercitio charitatis, ut ita dicam, verè divinum!

13. Tria illa coronata Orientis capita læta noviter nati Regis Judæorum nuntia mox ut audierunt, subito ab Orientalibus Regnis suis eundem Regem adoraturi recesserunt; abeunt igitur quasi deauratæ apes, ut illum visitent florem à quo cœlestis gratiæ liquores libare sperabant: Cumque vix iter aggressi essent sublevatam in aere stellam quandam vident adeo luminose

D. Aug. de doct. Chri.

S. Greg. in pastor.

Hugo de laudibus charitat.

lib. I. florum c. 4. Mag. sēt. in I. dist. 37. f. 106 co. 2. l. A.

1. Cor. 9.

D. Ans. ib. f. 153. co. 2. l. D.

mose resplendentem ut Solem adæquate si non superare posset, de qua postea Magi dixerunt Matth. 2. *Vidimus stellam ejus in Oriente.* Hæc autem particula *Ejus* ad Deum refertur, quasi dicerent: *Vidimus stellam Dei*, ac proinde subjunxerunt: *Hoc signum magni Regis est*, id est stella ista est stella Regis cœlestis & Dei omnipotentis. Scire autem hoc loco perciperem, ex quo antecedenti hi Orientales Magi hanc eliciant consequentiam, quod stella ab eis visa Dei stella sit. Num forte prima stella fuit quæ unquam in aëre apparuit Anno Millesimo Quingentesimo Octuagesimo septimo visa est in Caliopæa diurno tempore stella quædam in aëre flammivoma, nec tamen stella hæc stella Dei dicta fuit. Conimb. libro I de Cœlo capite 3. quæstione I. articulo 4. Deinde nunquid omnes aliæ stellæ sunt stellæ Dei? Ad hæc ex quo Philosophi fuerunt, Nunquid satis clare judicare poterant stellam hanc ignitum aliquem vaporem esse? Imo vero quandoquidem Astrologi fuerint facilius existimare potuerunt, ipsam stellam quandam errantem esse, vel etiam stellam fixam, sed longo tempore absconditam, tandem vero post multos annos detectam. Cur igitur stellam hanc supra omnes alias honorando stellam Dei vocarunt? Respondet Sanctus Petrus Chrysologus sermone 256. hoc nomine illos hanc stellam appellasse, quia illam divinis videbant obsequiis dedicatam: *Cernunt eam Dei obsequiis mancipatam.* Unde Sanctus Maximus homilia quarta de Epiphania. [Bene, Ejus, quia quamvis omnes ab eodem creatæ stellæ ipsius sint, hæc tamen proprie Christi erat:] Et quidem tametsi multæ hujus adduci possint rationes, ingratam tamen vobis nequaquam futuram esse existimo illam, quam Scriptor quidam modernus in medium adducit. Audite igitur eandem. Magi è Civitate sua abiturientes mente ambigua & pede irresoluto consistebant nescientes quam ingressuri viam essent ut locum, in quo noviter Rex natus erat, invenire possent. Et ecce protinus stella quædam se iis exhibet, hunc illis charitatis actum præstitura, ut viam doceret, & in eum usque locum, ubi inveniendus erat Dominus, ducatum præstaret: Hinc igitur aliam conclusionem facere non poterant, quam quod stella abs se visa Magni Regis gloriæ stella esset: *Hoc signum Magni Regis est*, seu stella Dei est; *Vidimus stellam Dei*, per hoc innuentes quod quisquis charitatem erga proximum exercet plus divini quam humani in se commonstret: [Stella quæ cum esset in cœlo ac loco sublimi humilibus non renuit hominibus in terra degentibus famulari, hæc esse non potest nisi stella Dei, ex Deique halitu venire.] Joan. Sylveira tomo I. libro 2. capite 4. quæst. 12. num. 45. fol. 251. col 2.

14. Audio quidem Latronem apud Lucam in Crucem confixum per spem sibimetipsi animum erigere, atque ad Christum confugere, rogando, ut postquam in Regnum suum gloriosus & triumphabundus ingressus fuerit, benignam sui velit habere memoriam, dicens: *Memento mei, Domine, dum veneris in Regnum tuum.* Luc. 23. Veruntamen admiror Latronis hujus temeritatem; Tunc enim, O Latro, gratiam exposcere audes ab eo, qui aliud quam eum offendere non fecisti: Verum quidem est, ipsum esse misericordem, attamen & justitia suum ab ipso debitum requirit, quod offensor pietatem ab offenso postulet, requiratque ab eodem subsidii suffragium, nimis evidens quædam est temeritas; quod Regnum cœlorum sibi dari postulet cujus scelera & iniquitates vix expiari possunt per infernum res paradoxa videtur. Unde & Sanctus Joannes Chrysostomus in cat. D. Thomæ in cap. 23 Luc. text. 7. fol. 234. col. 2. illud admiratus dicit: *Mille malis imbutus postules justitiæ fontem reminiscitua nequitiæ?* Magnus Pontifex sanctus Gregorius in cat. Divi Thomæ ibidem opinatur Latronem ad similem petitionem faciendam inductum fuisse, quia ex illius actionibus eum Deum esse animadvertit: *Fidem namque habuit, qui regnaturum Deum credidit, quem secum pariter morientem vidit.* Sed dices, imo si Deum ipsum esse credidit, timere potius & trepidare de-

debebat, utpote sciens, quod ab eo juxta delictorum suorum mensuram castigari posset. Verum enimvero Latro hic hunc in modum secum est ratiocinatus: si Deus est, ergo habebit charitatem, imo ipsissima charitas erit, cum Deus à charitate præscindi non possit. Charitas etenim in Deo nihil est aliud, quam sua Divinitas: Unde sicut Deus sublata sua Divinitate non potest esse Deus, ita nec Deum dare poteris quin habeat charitatem: Quia quisquis Deum dicit, summam & infinitam charitatem exprimit. Charitas autem non est charitas, nisi proximi necessitatibus compatiatur, ergo Deus nequit esse Deus, nisi miserabilium ærumnis sublevandis charitative subveniat; tunc præcipue quando debitum ad eum habent refugium. O quam efficax argumentum in entymematis forma Latro hic in Crucis cathedra efformavit, dicere enim intra semetipsum videbatur: Crucifixus iste infallibiliter Deus est, ergo continere se non poterit, quin se charitativum erga me exhibeat, præstando auxilium, quod ab ipso deposco, prouti & reipsa factum est: Lucæ 23. *Amen dico tibi hodie mecum eris in paradiso.* O quam inæstimabile est charitatis pretium & ingens dignitas à Divinitate inseparabilem esse. Velasque in Epist. Philip. cap. 2. vers. 1. adnot. 4. num. 2 *Videas hinc Latronem in Cruce pendentem, cum primum ei Divinitatis Christi Lux affulsit, sic animosè atque securè regni participationem ac veniam postulasse.*

15. Nuptijs in Cana Galilææ celebratis, quibus ipsemet Dei filius, ejusque sanctissima Mater MARIA, una cum Apostolis adstitêre, notabilis accidit vini defectus, ac proinde Virgo filio dixit: Joannis secundo. *Fili vinum non habent.* Dominus autem in Genitricis suæ preces non condescendere non valens, ministris præcepit, ut hydrias aqua replerent: *Implete hydrias aqua, & impleverunt eas usque ad summum.* Architriclinus autem ad hydrias accedens, calicem una manu, altera vero hydriam corripuit, & contentum liquorem calici infudit, vidensque liquorem hunc adeo rutilanti esse colore imbutum, attonitus hæsit, & ipsismet oculis fidem adhibere non potuit, donec & gustum suum in consilium adhibuisset, calicem igitur libans, tam gustum, quam oculum veraces fuisse aquæ in vinum conversæ testes invenit: Unde lætati non minus quam stupefacti hæserunt, quotquot hujus miraculi fuerunt spectatores. Sacer autem Evangelista Joannes miraculum istud describens: *Hoc fecit initium signorum IESVS in Cana Galilææ, & manifestavit gloriam suam:* Quasi diceret: Hac actione Christus gloriam suam palam fecit esse testatam: Verum, inquies, quænam est hæc gloria, quam manifestavit? Nimirum (ut multi Scriptores præcipuè vero Dionysius Carthusianus ibidem articulo septimo folio 163. columna octava littera H. explicat.) *Manifestavit suam Divinitatem*: Id est notificavit Divinitatem suam in carne latentem, quasi diceret: Divinitas, quæ antea sub sacratissimæ humanitatis suæ chlamyde tecta & abscondita erat, per hanc actionem miraculosam manifeste se prodidit. Verum dicat nonnemo, Fecit Christus tot alia miracula, & tamen per illa Divinitatem suam manifestasse nunquam dicitur: Cur igitur manifestasse dicitur in isto? Videamus an deprehendere possimus mysterium. Dei filius in remotiores solitarij cujusdam deserti horridas sylvas ingreditur, ut ex iis locum quendam seu campum Martium eligeret, in quo cum Satana inimico suo præliaretur: Matthæi capite quarto. *Ductus est Iesus in desertum à spiritu ut tentaretur à Diabolo.* Qui, uti mihi imaginor, apprehensa cani & venerandi senis cujusdam specie, sub vili & rudi habitu subtilitatem abscondebat suæ malitiæ: In vultu quidem compassionis referebat effigiem, in corde autem malignitatis claudebat quintam essentiam, atque extrinsecus omnino oppositum exhibebat illius quod in interiori animo reservabat conclusum. Salvatori autem, postquam quadraginta diebus, & quadraginta noctibus jejunas-

junasset, propinquior factus, hisce utique dolo & malitia plenis verbis illudere voluit. Quidnam obsecro erroris commisisti, quod pœnitentiam à te exigas adeo severam? Num occidere vis temetipsum? Erras profecto, erras, pietas enim Dei vel unico dumtaxat suspirio, satisfieri sibi permittit. Verum quid dico erras? Si enim Dei filius es, quod equidem ignoro, licet hoc tibi nomen per universum mundum acclametur, procul utique ab omni es errore remotus. Quo igitur fine cum tanta abstinentiæ asperitate innocens corpus tuum macerare contendis? Consummavi & ego in horridis sylvis istis juventutem meam, labentemque & provectam hanc ætatem herbis, radicibus, & undâ purâ inter hasce rupes scaturiente enutrivi: At vero quadraginta diebus, & quadraginta noctibus continuis sine ullius cibi sumptione jejunium producere, est sibi dedito studio, & data opera vitam sibi adimere, ac proinde ipsissima pietas, tui compassione ob tam longas abstinentias commota me stimulavit, ut hic te conveniens saniora tibi consilia suggererem. Paupertas mea quam profiteor, adeo est extrema, ut ne minimum panis frustulum concedat, quod pro tui restauratione huc adferre potuissem: Qui adfert quod potest, ad plura non tenetur. Habeo itaque penes me certos quosdam lapides, quos Jordanem transeundo collegi, tibi (si verum est, te Filium Dei esse, uti dicunt) nihil est facilius, quam ut illos in panem transmutes: Matthæi quarto. Lucæ quarto. *Si filius Dei es dic ut lapides isti panes fiant*, Verum est quidem, quod Filius Dei hic in deserto miraculum non fecerit commutando lapides in panes, sicut in nuptijs Canæ in Galilæa aquam convertit in vinum. Veruntamen dato quod miraculum istud fecisset, credimusne Evangelistas dicturos fuisse, quod Christus in tali miraculo *manifestarit gloriam, id est, Divinitatem suam*? Dici posset, illos id procul dubio fuisse affirmaturos, quia tantundem importat è lapidibus panem facere, quantum est ex aqua facere vinum; imo major reperitur disparitas inter lapides & panem, quam aquam inter & vinum; In necessitate enim aqua etiam siti extinguendæ subservire potest; at vero ad famem exsatiandam lapides minimè conducunt, sive cocti sint, sive crudi. Et tamen Rupertus Abbas Tuitiensis dicit, quod si Christus prædictum quoad lapides miraculum fecisset, dici minimè potuisse, quod per tale miraculum Divinitatis suæ gloriam manifestasset: *Forte enim putas, quia gloriam manifestasset, si ad ejus dictum lapides facti fuissent panes; sicut in eo gloriam suam manifestavit, quod ad ejus nutum aqua in vinum versa est.* At vero merito inquires, quænam hujus disparitatis sit causa: Hæc videlicet, quia in deserto proprijs attulisset necessitatibus medelam; ac proinde ibi *Non manifestasset Divinitatem suam*: In nuptijs autem proximi necessitatibus prospexit, ecce charitatem: Dicere igitur debebat: *Manifestavit charitatem suam*; quod tamen non fecit, quia dicit, *manifestavit Divinitatem suam*; merito autem ita loquitur, quia idem est Charitas, quod Divinitas. Joan. Sylveira tom. 2. lib. 4. cap. 1. quæst. 33. num. 132. fol. 29. *Si Salvator in conversione lapidum potentiam suam ostendisset, ut Diabolus petebat, cum inde nullus ad hominum salutem fructus daretur, gloriam suam manifestasse non diceretur: hæc enim tunc maxime publicatur ac declaratur, cum commodum nostrum atque utilitas intervenit.* Cum igitur Christum imitando Divinitatem vestram testari non possitis, ad minus humanitatem vestram cum Evangelico Centurione demonstretis, pauperibus per Eleemosynam subveniendo.

PARS SECUNDA.

16. VERUM quidem est, Charitatem erga omnes egenos exercendam esse, veruntamen præcipuè exhibenda est infirmis; atque ideo Sancta Mater Ecclesia casum præsentem Centurionis erga servum suum nobis proponit, hisce verbis expressum: *Puer meus jacet in domo Paralyticus, & male torquetur.* Dicere solebat Seneca Epistola 95. naturam humanam ingens quoddam corpus esse, nosque omnes illius esse membra: *Membra sumus corporis magni*: Una corporis nostri parte infirmante, mirum est, quanta cum

cum charitate cætera membra ei auxiliando succurrant, cur igitur nos erga pauperculum hominem per infirmitatem lecto affixum eam non habebimus charitatem, ut eum visitando verbisque pariter & factis consolationem aliquam adferendo, ei non succurramus? Ulpius Trajanus Chirurgo cuidam infirmi vulneribus mederi volenti, deficientibus fasciis ad dicta vulnera obvolvenda necessariis, suam sibi exuit, & aliquot in partes discidit camisiam: Hor. Tur. libro 4. Epist. hist. in vita Ulpij Trajani. *Subucula sua non pepercit*, factasque inde multas fascias chirurgo consignavit, ut deinceps in alligandis infirmi vulneribus iis utendi facultatem haberet: Idem met Alexander erga Lisimachum præstitit fasciam quandam, Regiæ dignitatis signum, è diademate, quo vertex ejus redimitus erat, tollendo, ut eidem curando recepto in fronte vulneri usui esset: [Alexandrum Magnum legimus quandoque sibi diadema detraxisse vulneri obligando, quod in fronte acceperat Lisimachus;] scribit Cælius Rhodiginus libro vigesimo quarto capite sexto folio 922. Joseph Speranza de benef. fol. 294. pag. 153. col. 1. l. D. Henrico Angliæ Rege per ferrum quoddam veneno imbutum vulnerato, vulnus ejus à Medicis judicatum est plagam esse insanabilem & mortalem, cui medendo unicum tantum excogitare potuerunt remedium, videlicet, ut aliquis os vulneri adhibens venenum exsugeret, quocum Regi vitam, sibi mortem conciliaret. Pientissimus autem præfatus Rex morti potius se subjicere quam simili remedio uti maluit. Dum autem nox pariter & infirmitas aliquantulum Regi requiem & somnum indulgerent Regina charitate plena ad infirmum clam ingressa, soluto cum dexteritate vulneri, os suum applicuit, unaque cum veneno sibimetipsi mortem exsuxit, maritum vero è mortis manibus ereptum, sanitati restituit. O rarum & unicum charitatis exemplum! Quid de Henrici de Urimaria charitate dicemus? Jordanus de Saxonia in Vitis Fratrum libro 1. capite 11. fol. 98. Bonus etenim hic Dei servus, adeo erga infirmos erat affectuosus, & infirmantium tantus amicus, ut quotidie infallibiliter post Missam, & quotidianas orationes suas, ad visitandum infirmos concesserit, eosque discursibus & colloquiis spiritualibus ædificarit, dum nunc eos ad suam voluntatem cum Divina conformandam disposuit, nunc ad patientiam cohortatus fuit, & in quovis occurrenti casu consolationes subministravit. Quod si nonnulli medicinas cibique refocillationes nausearent, ipse totus eviscerabatur, donec eos promptos reddidisset ad sumendum quidquid illis utile esse poterat, & ut Beatus noster Jordanes de Saxonia ibidem ait; *Tantam pietatis humanitatem ad infirmos habuit, ut sæpè cibum vel potum, quem infirmus habebat, ipse prius coram eo sumeret, ut vel sic infirmus audacius & libentius sumeret, quod ministrabatur.* Imo Leprosum quendam omnibus abominabilem mensæ suæ accumbere, atque ex eadem Lance manducare, nec non ex eodem cratere bibere fecit: [Ut vel sic minus abominabilis fratribus redderetur,] scribit suprà dictus Jordanes.

17. Postquam benignissimus mundi Salvator in Civitate Capharnaum appulisset, domum quandam ingressus est, in qua ad eum videndum & auscultandum tantus congregatus est populus, *ita ut non caperet neque ad januam* inquit Sanctus Marcus secundo. Nonnulli, qui aliqualem virtutis suæ & miraculorum alibi patratorum habebant notitiam, certum quendam infirmum paralysi oppressum, lecto impositum, coram eo meditabantur deponere, ut reconvalescentiæ gratiam ejus voluntate & jussu reciperet; Ad fores autem domus venientes, tantam offendunt hominum multitudinem, ut domum ingredi impossibile esset; quapropter inter se congregati, de eo, quod optimum factu esset deliberare cœperunt dicentes: Turba hominum ingens est, Deus autem novit, quando hæc è domo se recipiat: fieri posset ut brevi Dominus discederet, & ecce amissa erit boni sperati eventus occasio

casio; Cùm igitur aliter facere nequeamus, operæ pretium est, tectum conscendere, idemque eousque discooperire, donec spatium fiat, per quod paralyticus funibus coram eo demitti possit. Dictum, factum: [Et cùm non possent eum offerre illi præ turba, nudaverunt tectum ubi erat, & patefacientes submiserunt grabatum, in quo paralyticus jacebat.] Res profectò nova admodum, admirabilis, & inaudita! nudare tectum aliquod ad demittendum in lecto jacentem infirmum? Nunquid considerare poterant, fieri facile posse, ut pars quædam tegulæ vel lateris decidens, non neminem eorum qui subtus ad auscultandum Dei filium consistebant, occideret; [Nudaverunt tectum (inquit Victor Antiochenus) asportantes infirmum, rem miram & novam aggrediuntur: tanquam maximè avidi sanitatis hominis, per scalas conscendunt ad tectum,] id quod tamen rectè considerant i mirum esse non debet, siquidem ad id illos erga proximum charitas obligabat, ut nimirum omnem tentarent viam, nec ullum præterirent medium, quantumvis difficile, dummodo ad procurandam infirmo sanitatem opportunum esset. [Erant enim repleti spe in Deum, & charitate in proximum,] inquit P. Joan. de Sylveira Carmelitanus t. 2. l. 4. cap. 16. q. 4.

18. Postquam totius universi Salvator Simonis socrum à febri maligna liberasset, ex hoc miraculo tracti *Omnes qui habebant infirmos variis languoribus, ducebant illos ad eum*, Luc. 4. Cœlestis autem medicus manum super infirmorum capita extendens, eos curabat, omne ab iis malum propulsando: *At ille singulis manus imponens curavit eos.* Sanctus Dionysius Carthusianus pulchram hoc loco difficultatem movet dicendo: Cum Christus unico duntaxat voluntatis suæ actu omnes illos sanitati restituere potuerit, quo igitur fine super cujuslibet caput manus suas imposuit? Videtur enim per hoc demonstrari potentiam & virtutem suam limitatem esse ad operandum solum in virtute contactus. Et quidem per me licet ut quilibet hic pro suo libitu loquatur, veruntamen mihi dicendum videtur, hosce capitum contactus, quosdam esse charitativi cordis, nec non manus à pietate erga infirmos motæ effectus, eosque non alio fine positos, quam ut nobis darentur documenta charitatis erga infirmos ut scilicet omnem moveamus lapidem ad illos curandos aut sublevandos, quantumvis nostro cum incommodo id fieri debeat: [Infirmos ut qui solo imperio sine contactu quivit curare, sed singulis manus imposuit, ut suam charitatem & compassionem ad languidos & egenos ostenderet.] *Dionys. Cart. ibi. art. 2.*

Isaias Propheta Redemptoris nostri futuras proprietates prævidens, illum ex progenie Jesse, & Mariæ Virginis, veluti florem quendam, progerminandum esse prædixit hisce verbis: *Egredietur virga de radice Iesse, & flos de radice ejus ascendet*; Isa. 11. Nati vero Salvatoris nomen esse voluit JESUS Nazarenus, quod idem est ac floridus: & in sacris Canticis à semetipso flos appellatur: *Ego flos campi*, Cant. 2. idque non alia de causa, uti existimo, quam quod in se omnes contineat liquores, unde pro quovis infirmitatis genere fieri antydota possint; insinuare nobis volens, nomen suum factis correspondere, dum sanitatem adfert infirmis, & de hoc quidē gloriatur: unde Hugo Victorinus in Misc. lib. 4. n. 1. in tit. 26. [Virgo Dei Genitrix virga est, flos filius ejus; quam bene, quam rectè dicitur flos, quia ex virga virgine producitur: in flore itaque est mellificatio, ex flore fructificatio, ex flore favus & fructus.] O quot dulcedines ex hoc flore libat apis sanctitatis; & postea subjungit Hugo: [Si parva sunt ista, addo quod & in flore medicamenta. Ex hac medicina sanitas sempiternæ incorruptibilitatis.] *D. Bern. serm. 2. de Adv. D.*

19. Lucæ 16. Moritur Lazarus mendicus, eumque in Abrahæ sinum Angeli deferunt. *Factum est ut moreretur mendicus & portaretur ab Angelis in sinum Abrahæ.* Cur obsecro non in sinum Isaac, Jacob, Moysis, aut aliorum? Item cur inter tot mortuos de solo Lazaro, non vero de aliis, eum in Abrahæ sinum receptum fuisse dicitur? Ad utramque difficultatem simul respondetur, Lazarum mendicum & infirmum fuisse: *Erat quidam mendicus nomine Lazarus ulceribus plenus.* Dignissima etenim Abrahæ professio, in qua omni cum industria se exercebat, erat charitas erga pauperes & egenos, his namque adeo inclinatus erat, ut etiam in altero mundo totaliter contentus esse non videatur, nisi in hoc erga Lazarum pietatis officio se exerceret; id quidem mihi doctrina sancti Petri Chrysologi nec non doctissimi Carthusiani persuadet: [Dicitur, *inquit*, sinus Abrahæ propter hospitalitatis officium, in quo Abraham fuit excellens, *D. Chrysol. & Dio. Carthus. in c. 16 Luc. a. 39.*

cellens, ita quod & nunc se Beatum quasi non crederet, si in superna gloria à suo cessaret hospitalitatis officio.] Et tamen hujusce virtutis nos adeo infesti inimici sumus, nomen habemus Christiani, id est charitativi, nec tamē in nobis vel minima reperitur charitatis umbra. Quot pauperibus, qui potius ex languore & penuria victus, quam ex ardore febris moriūtur, per nihilum quasi subvenire possemus, & tamen omni Christiana charitate seposita, miserè illos perire permittimus? De pauperibus attamen loquor, nam si dives aliquis infirmetur, qui multas post se relicturus est facultates, cujus copiosi sunt reditus, si vel minima hæreditatis spes affulgeat, ô quot circa ipsum charitativi reperiuntur, qui certatim ad eum visitandum accurrunt, intentione nescio an dicere debeam dandi infirmo, an vero ab eo accipiendi solatia: Quod si vero pupillus aliquis superstes remaneat, aut filia quædam nuptui tradenda supersit, in malam hi crucem abeant, aut mendicando stipem ostiatim colligant. Infirmatur Joram, quia vero dives & opulentus erat, 4. Reg 8. Rex Ochozias personaliter eum visitare non fuit dedignatus. 4. Reg. 20. Rex quoque Ezechias in infirmitatis lecto graviter decumbebat, 4. Reg. 30. quem Rex Syriæ summo cum studio per suos visitari, eique præclara mitti munera præcipiebat. Infirmatur quoque pauper ille Ægyptius, & deseritur ab omnibus, moriatur licet fame & siti, nemo tamen est, qui vel aquæ calicem ei porrigat. Confundamur in cordibus nostris Centurionem Evangelicum hodierna die considerando, qui tametsi homo dignitate & imperio conspicuus esset, ei tamen, quem domi suæ habuit, infirmo servo de necessariis omnibus prospexit, eumque affectu prorsus paterno gubernavit, nec non pro impetranda ei sanitate Christum in persona propria convenit.

20. Quod si perspicuum nobis esset, quanta nobis merita infirmis nos totaliter impendendo conciliemus, essemusque meritorum comparandorum cupidi, cuivis utique infirmitatum, curandarum occasioni obviam procedere curaremus. Religiosus quidam (ut scribit Beatus Jordanes de Saxonia) senem quendam sanctum Dei servum interrogavit, quid sibi de sequenti casu dicendum videretur: ponamus enim duos esse homines, quorum unus in civitate totus deditus sit orationibus, jejunetq; sex septimanæ diebus, adjungendo totidem disciplinas & macerationes, sitque continuo coram crucifixo genuflexus: alter vero infirmis inserviat eis ministrando, assistendo, consolādo, uter illorum opus facturus est magis meritorium aut gratius Deo? Audite sapientissimi Senis responsum: *Si frater ille, qui sex dies jejunium protrahit, appendat se per nares, non potest æqualis esse illi, qui infirmitatibus deservit. Et si advertimus servire infirmis, est servitium Angelorum; Angelorum enim est servire Christo, & infirmus frater repræsentat Christum.* S. Joannes qui minor dicebatur, infirmo cuidam ob decrepitam ætatem impotenti, & ex corporis affectu fastidioso, 12. solidos annos inservivit, nec tamen bonum aliquod aut gratæ mentis significativum verbum ab eo accepit: morti autem vicini Senis manum apprehendit, dicendo: *Sanus sis, sanus sis, sanus sis*, cui senex in multorum circumstantium præsentia subjunxit: *Angelus es, non homo, qui tot annis mihi infirmanti servivisti, bonum sermonem à me nunquam audisti.* Unde vides, quod infirmorum obsequio se impendere, officium sit Angelicum, imo Angelus quidam est, qui iisdem per verum amorem & charitatem præsto est.

B. Iord. de Sax. in vitis Fratr. l. 2. c. 9.

21. Demum vero præsentem discursum per casum quendam à S Bernardino Senensi in hac forma relatum terminare constitui. Dicit igitur Sanctus hic, quod si tempore contagionis pauper quidam homo ab infirmitate pestilētiali oppressus, derelictus esset ab amicis, parentibus, & omnibus qui proinde cum veluti bestiam mori sinerent, inops quoq; tam corporalium, quam spiritualium subsidiorum, torqueretur ab æstu, siti arderet, seque ipsum conaretur occidere nimirum minus malum mortem quam quas patitur ærumnas esse existimans Dumque hisce malis oppressus auxilium exposcit nemo esset qui ipsum auscultaret, imo omnes eum fugerent, ejus obtutus haud secus ac basilisci magnopere formidantes: ac proinde dum infelix hic homo omni se subsidio destitutum, atque ab omnibus derelictum atque desolatum esse videt, periclitari de patientia & totaliter desperare, mortique corporis animæ quoque damnationem adjungere meditaretur. In tali casu inquit S. Bernardinus quod si nullus in ejus adjutorium sese moveat, *sed timens contaminari à morbo, & ex hoc timore illum derelinquens corpus proprium*

S. Bern. Senens. ser. 6. post Cin ser. 7. c. 1.

præponit spiritui proximi sui mortaliter peccare videatur. Et ratio est, quia simul & mors corporalis & spiritualis contingere potest. At vero posito, quod in casu tantæ miseriæ peccator aliquis gravissimus, usurarius, scilicet latro, homicida, concubinarius, omnique imaginabili iniquitatis specie coinquinatus, compassione in corde tactus, veraq; charitate motus, ob zelum salutis corporalis, magis vero ob timorē quo animam illam damnari metuit, ad ei subveniendum accurrat, consolando, & exhortando illum ad patientiam, aliaq; ei auxilia verbis & operibus pro viribus præbendo: Isque hisce charitatis actibus exercendis insistens, ab infirmo eandem qua laborat contagionem participet, quæ confestim in viscera sese diffundēs cordis regionem occupet, ita ut violenta & repentina quadam morte correptus ne quidē Jesu nomen invocandi tempus habeat: de peccatis quoq; suis non habeat spatium cogitare, nec aliter conteri (sunt verba Sancti) minusque Deo vel alteri confiteri aliam satisfactionem non agat, sed in hoc statu decedat, quid de anima hominis talis dicendum putabimus? Quodnam de illa feremus judicium? Respondet S. Bernardinus: *Bene, melius, optime sperandum est*, quia actus ille charitatis æquivalet pœnitentiæ, contritioni, & confessioni, tanti est meriti apud Deum: *Intellige in hac fervida charitate contritionem, confessionem integram, & satisfactionem plenissimam comprehendi.* Ac proinde S. Petrus ait: *Charitas operit, id est, annihilat* (inquit S. Bernardinus) *coram oculis Dei multitudinem peccatorum.* Et S. Augustinus de laud. charit. dicit: *Habere omnia sacramenta & malus quis esse potest: habere autem charitatem & malus esse non potest.* Rogemus igitur Deum ut nobis det charitatem ut Centurioni præstitit, dicamusque cum Poëta moderno.

B. Iord. de Sax. in vitis Fratr. l. 2. c. 9.

1. Petr. 4.

O Deus, O qui perpetuis amor ignibus ardes,
Fac caleant flammis pectora nostra tuis.

SERMO III.

FERIA SEXTA CINERUM.

S. Bern. Senens. fer. 6. post Ciner. 7. c. 1.

Audistis quia dictum est antiquis &c. Ego autem dico vobis diligite inimicos vestros, Matth. cap. 5.

1. Ergone condonandum est iis, qui me offenderunt? Necessum erit amare eum, qui me persequitur; benedicere mihi detrahenti; eum, qui me mordet, osculari; laudare, qui me vituperat; eumque qui me vulnerat amplexari? Ipsimet quoque silices, licet sint insensibiles, sentire tamen videntur, si percussionum injuriis afficiantur, nam ad sui vindictam tot è frigido sinu suo ignis globos, quot scintillas emittunt. Et ego, qui lapis non sum, cuique honor & fama vitæ æquivalent, impetuosis implacabilis furoris aquilonibus suavitatis aura correspondere debebo, exhibendo benevolentiam, impendendo amorem, & beneficia præparando? Imo vero, totum id facere debet, quisquis Christianæ religioni se adsumptum, & Christi crucifixi legis observatorem esse profitetur. Hoc namque legislator noster nobis faciendum esse expresse declarat, dum ait: *Ego autem dico vobis, diligite inimicos vestros.* Et quidem quantum actio ista ab hominibus nostri temporis contemnitur, tantundem apud præteritorum sæculorum heroes in veneratione fuit, utpote præ cæteris omnibus laudabilior & gloriosior, quia ut sanctus Valerius Episcopus refert: *Ultra felicitatem constat esse victoriæ, inimicum salvum fecisse, nec injuriam vindicasse.* Et sanctus Gregorius ait: *Nihil*

D. Valer. Ep. in quodam serm. D. Greg. in Epist.

Nihil pretiosius Deo virtute dilectionis. Unde Laudabilis erat Romanorum consuetudo, quia illos dumtaxat ab imperio suo proscribere & exterminare solebant, qui obstinati atque protervi per suam potentiam alios præsumebant opprimere, illos vero solum adamabant, qui omnem offensam pie condonare consueverant iis, qui idipsum cum humilitate reverenter postulabant: *Parcebant subjectis & debellabant superbos.* Unde S. Augustinus t. 5. de Civ. Dei ad Marcel. p. 1. c. 5. affirmat, quod *Romani acceptam injuriam ignoscere malebant, quam prosequi,* prouti experti sunt Seritæ qui veniam postulantes eandem sine ulla mora aut difficultate impetrarunt. Eschilus civibus suis prohibuit, ne in suam rempublicã admitterent Leones: *Non esse Leonem in republica alendum jubebat,* id est, homines feroces, vindicativos, & implacabiles. Germanici in condonandis Pisoni toties per traditiones repetitis offensis, prõptitudo, & benignitas, æterna erit per omnia sæcula memoria digna; sufficiebat namq; illi, si hostis sese de illo vindicare potuisse cognosceret, cæterum semper salvavit inimicum, quando eum in extremam ruinam redigere poterat: Hipponicus per unicum dumtaxat submissionis actum Alcibiadi reconciliatus fuit: *Accedens complexatus est eum & omnẽ noxam donavit.* Magnus ille Cato probe sciẽs, quantum rubigo odii vitam humanam consumeret, hæc in annulo suo verba descripta ferebat: *Amicus unus, inimicus nullus.* Unde Otto Imperator cum Mario Celso capitalissimo inimico suo omni studio sese reconciliari procuravit, omnesque hactenus commissos errores, & receptas ab eo injurias promptè ei condonando cum dulciter est amplexatus: *Lubens Marium Celsum ad se adduci amplexatus est eum,* inquit Plutarchus, eumq; non vulgari affectu amando familiarissimorum amicorum suorũ numero adscripsit: *Statim intra intimos amicos habuit,* inquit Corn. Tac. l. 1 hist. Julius Cæsarum primus in condonandis injuriis animo fuit adeo composito, ut si Plutarcho credimus [Hostibus suis multis salutem dederit: Nonnullis quoq; honores & magistratus, veluti Bruto & Cassio addidit.] Integrum quendam ad Pompejum à suis fautoribus scriptarũ litterarum manipulum Cæsaris manibus consignatum fuisse referunt historiæ, qui, ut omnẽ adversariis suis qui contra ipsum scribebant, vindictæ à se contra ipsos conceptæ occasionẽ præscinderet: [Jussit comburi literas, nec eas aperuit, ne authores cognoscere, & vindictam sumere cogeretur.] Qualis Octaviani (qui inter Augustos generosior aquila fuit) in condonandis malevolorum suorum injuriis benignitas & mansuetudo fuerit à Seneca id referente ediscere possumus, dicit enim: [Bonum Principem Augustum fuisse, & bene illis convenisse parentis nomen fatemur, ob nullam aliam causam, quam quod contumelias quoq; suas, quæ acerbiores Principibus esse solent, quam injuriæ, nulla crudelitate exequebatur, quod probrosis in se dictis arriserit.] Mittat licet Cleopatra Marco Bibulo Gabinianos, qui duos ejus filios, oculorum suorum pupillas occiderant, ipse tamen non vindictam erga eos exercebit sed salvos sanosque remittet. Alcæus quoque Poeta, qui tanta contra Pittaci famam & existimationem locutus fuerat, ut eum diffamaret, in præfati Pittaci manus & potestatem extradatur, ipse tamen animo generoso injuriarum oblitus, alio se modo non vindicabit, quam solis verbis facti sui indignitatem ei exponendo. Pitagoras discipulis suis prohibebat, ne vel minimam indignationis reliquam in corde suo retinerent, ne fomitis vel sulphuris loco ad vindictam accendendam iisdem servire posset: [Omnem esse jubebat memoriam offensarum oblivione conterendam.] Quod si igitur famosissimi cœcæ gentilitatis viri, licet nulla essent amabilis à Christo promulgatæ legis cognitione præditi, adeo accurati legis erant observatores, quomodo igitur excusari poterit, si Christianus, qui exactissimus esse debebat legis Christianæ observator, inter cæteros primus illam negligat, contemnat, & pedibus conculcet? Talene exemplum Christianismi posteritati à fidelibus dabitur, non vero à Gentilibus? Dicit igitur Christus: *Diligite inimicos vestros*; amari namque debet inimicus, nullum ei vindictæ sensum exhibendo; hæc namque actio inter omnes Christiani hominis actiones dignissima est, & dignissimum quoque sibi comparat præmium, nimirum quòd simul cum glorioso filii Dei titulo hæreditatem adferat cœlestem. Ad hanc igitur doctrinam Evangelicam addiscendam discipulos vos exhibete, eamque erga me in actu practico exercendo condonetis velim, si ad hanc cordibus vestris inserendam virtutem proportionatum in

Tit. Liv. l. 7. c. 225.
Hector Pint in Ezech. cap. 14.
Vega in Dom. 5. post Pent.
Franc. Mendo. in virid. probl. 36.
Seneca l. 1. de Clemen. c. 10
Basil. Ponce in fer. 6. Cin.
Plutar. probl. hypos. l. 8. prob. 7.

in me non experiamini talentum.

2. *Diligite inimicos vestros.* Amantem amare natura persuadet; non amantem amare divinæ est gratiæ tribuendum; non amare amantem ingens est impietas; non amare non amantem ab imperfectione naturæ nostræ procedit, utpote quæ ad malum nos semper inclinat, unde ad hunc defectum emendandum, contrarium nobis à Christo præcipitur, dum ait: *Diligite inimicos vestros.* Porro tribus potissimum modis juxta Angelici Doctoris doctrinam 2. 2. *quæst.* 25. *art.* 8 inimicus diligi potest, scilicet primo; si ametur inimicus, ut inimicus, id est, in quantum nos odit, & persequitur; & sub hac formalitate ad eum diligendum ab Evangelio non adstringimur, nec obligamur, siquidem talis dilectio repugnaret charitati, quia per illam malum proximi amaretur; imo sub hoc prætextu potius odiendus est inimicus, *quod est odire malitiam, non naturam.* Debemus igitur ut sanctus Augustinus serm 168 de temp serm. 2. docet: *Odio havere morbum & diligere ægrotum.* Secundo, si quis inimicum amet, non tanquam inimicum, qui nos odit sed in universali in quantum est homo, creatura Dei, capax æternæ beatitudinis, & pretioso Christi sanguine redempta, & cum in hoc sensu nec inimicus sit, nec adversarius *non est contrarius ideoque diligendus*; vel tertio amor iste *in speciali* considerari potest, ita ut aliquis moveatur ad amandum inimicum *motu particulari*, & hic amor non est necessarius *simpliciter*, neque ad charitatem, neque ad salutis consecutionem; verum quidem est, quod qui sic amaret non malè sed benè faceret; atque ideo sufficit habere animum quendam promptum ad amandum illum *toties quoties* veniret occasio, per motum particularem affectus & benevolentiæ. Et hoc tanquam Christiani facere debemus, ut impleamus præceptum Salvatoris, qui expressè id nobis præcipit dicens: *Diligite inimicos vestros.* Et tametsi hoc præceptum, utpote affirmativum, obliget tantum semper, nihilominus quia omne præceptum affirmativum includit in se negativum, quod obligat *semper & ad semper*, non solum Deus nobis præcipit positivum ut semper amemus inimicum, verum etiam negativum nobis imponit, id est, ut nunquam illū odio habeamus, imo ut faciamus contrarium: *Ego autem dico vobis, diligite inimicos vestros.*

Ludolp. Car. p. 1. c. 35.

3. Præterea Sacri Scriptores addunt duo esse genera amoris erga inimicum directi, quorum unum vocatur *dilectio interior*, & consistit *in affectu cordis*, quo quilibet sive perfectus sit, sive imperfectus adversarium amare tenetur deponendo odium, & desiderare ipsi bonum, siquidem amare vel velle bonum alicui, nihil est aliud, quam *velle bonum alteri, bona gratiæ & gloriæ ei optando.* Secundum vero genus amoris dicitur *dilectio exterior* & consistit *in effectu operis*, id est, *in exhibitione beneficii*, qui cum sit actus supererogationis ad eum adimplendum tenetur solum qui est perfectus, huic enim Salvator dicit: *Benefacite his qui oderunt vos*: Expressè idipsum insinuat Ludolphus Carthusianus p. 1. c. 35. dicens: *Imperfectus tenetur inimico odium dimittere, & bonū optare: Perfectus autem tenetur etiam præsidia necessaria ministrare.* Tribus porro modis inimicus potest te offendere, *corde, ore, & opere.* Corde te odiendo, ore detrahendo tibi, opere autem vitæ tuæ insidiando: Quid igitur Christus facit? Hic utpote nos totaliter perfectos desiderans, quia *contrariis contraria curantur*, ideo ut S Gregorius ait: *Contraria opposuit medicamenta peccatis*; contra odium cordis stabilit amorem dicens: *Diligite*, cōtra detractionem oris; Linguæ benedictiones invenit, dicens: *Benedicite*, contra vero manus insidias, beneficiorum medicamenta præcipit, applicari, dicens: *Benefacite*, & hic est verus inimicum amandi modus. Obligamur autem ad illum amandum (inquit Hugo) tres præcipuè ob causas, scilicet *propter Deum, propter nos, & propter se. Propter se* quia amando ipsum, eiq; benevolentiæ effectus demonstrando, separabitur ab odio, ejusq; anima à peccato mortali exonerabitur, dumq; bullientis sanguinis fervor, qui illum susque deq; vertebat, subsidere incipit, pariter quoq; incipit frui vita quadam pacifica & tranquilla. *Propter nos* quia dum inimico reconciliamur, nos pariter liberamus ab inquietudine, à suspicionibus, ac contemptibus, nec non ab illa rubigine qua cor nostrum exeditur: Sæpe enim odium quo prosequeris inimicum, nullum illi adfert damnum, sed potius tibi ipsi qui odisti; *& forsitan nihil noces odiens eum* (inquit Chrysostomus) *te autem ipsum sine dubio lædis*, manus igitur adhibeatur amoris, quæ tuo porrigat malo remedium. *Propter Deum* quia si nonnunquam amemus proxi-

D.Chrys. D.Hiero. D.Aug.

mum propter aliquem particularem & mundanorum respectum, verbi gratia, propter parentelam, vel quia in certis casibus servivit, absque ulla favoris aut utilitatis prætensione; si inquam ob hosce respectus illum amemus, quanto magis igitur amandus est propter amorem Dei, qui sine interesse & absque ullo merito ex parte nostra, imo cum multis nostris demeritis nos amavit, omnesque nostras offensas dimisit? Et tametsi nullum aliud esset motivum, nihilominus seponendus esset qualiscunque noster respespectus aut interesse, & clausis oculis dicendum nobis esset: Volo amare inimicum meum, omnesque illi injurias remittere, quia Dominus meus idipsum in hodierno præcipit Evangelio, dicens: *Ego autem dico vobis: Diligite inimicos vestros.*

4. Etenim in eorum cordibus, quibus incumbit imposita sibi præcepta exequi, magnam vim obtinet authoritas præcipientis. Lycurgus ut legibus suis tanto majus adderet pondus, singulari cum industria hanc Lacedæmoniis opinionem inserere curavit, se eas ab Apollinis Delphici ore dictatas accepisse. Numa Pompilius Romanis persuasit leges suas ab Egeria Dea sibi datas fuisse Celeneus Barbaris leges suas daturus, illas non è proprio cerebro, sed à Minerva inventas esse dixit. Minos Cretensibus inculcavit, ex Jovis imperio leges suas stabilitas fuisse. Denique Moyses ad hoc ut Hebræi imposita eis præcepta observarent, efficacius medium invenire nequivit, quā
Exod. 35. ut ea à Deo sibi data fuisse diceret: *Hæc sunt quæ jussit Dominus fieri.* Absolon servis suis Ammonem occidere præcepit, at vero ne idipsum faciendo formidarent, sed præceptum illis facinus, prompte ferrum stringendo, exe-
2. Reg. 13. querentur, mox subjecit: *Ego sum qui præcipio.* Quis tibi ô Christiane præcipit ut inimicum ames, omnemq; ei offensam condones? Quis hanc tibi legem imponit? Num forte Numa aliquis, vel Celeneus, vel Minos, aut Moyses, vel Absolon, vel alius quiscumque vulgaris authoritatis & ex stimationis homo? Audi: *Ego, Ego tibi præcipio: Ego qui sum Deus de Deo, fons sapientiæ, verbum Dei excelsi: Ego qui sum novus homo, nova præcepta instituo*, inquit Albertus Patavinus ser. 1, fer. 6. Cin. *Ego qui sum Legislator, & errorū corrector, dico vobis, omnibus scilicet hominibus: Diligite inimicos vestros;*
Guil. Paris. ibi. Vel ut explicat Guilhelmus Parisiensis: *Ego qui vos summe diligo, & visceribus charitatis prosequor, & non nisi bona & utilia & expedientia vobis cupio, & exopto: Ego qui probe novi, quantum nobis expediat diligere inimicum, & injurias dimittere*, do vobis hanc legem, non terroris, sed amoris; non formidinis, seu gaudii; nō suspiriorum, sed respirationum, & nos eidem observandæ renitemur? In omnibus Philosophicis difficultatibus obviis, quæ inter Pithagoræ scholares vertebantur, hoc unicum pro opinione stabilienda dicere sufficiebat, hanc magistri sui esse doctrinam, *Ipse dixit*, mox enim ut hoc audiebant, omnes protinus acquiescebant. Stoici legibus suis firmiter decreverant, ne quis ob eventus sinistros quoscumque vultum suum conturbarent, nec eundem ex fortuna prospera, nimium se lætificando, exporrigerent, cujus quoq; observantiæ diligentes & curiosi executores erant. Eleazarus vir provectæ ætatis, priusquam sanctis violare leges præsumeret, *Voluntariè præibat ad supplicium*, 2. Machab. 6. Trasibulus postquam civitatem Atheniensem eorum subtraxisset Tyrannidi, qui propria interesse curantes, bonum publicum minime curabant, hanc confestim legem condidit, quam oblivionis legem intitulavit, præcipiens omnibus & singulis, ut præteritas offensas sub perpetuæ oblivionis lapide sepelirent, quam legem Athenienses summa animi promptitudine acceptarunt, eandem inviolabiliter deinceps se conservaturos esse promittentes. Phocion cùm per inimicorum suorum insidias mortis condemnatus esset, priusquam propinatum sibi biberet venenum, filio præsenti hoc post se monitum reliquit [Ego mi fili te obnixè rogo, ne quod, ob injuriam mihi nunc factam, Atheniensibus malè velis, qui insontem me damnarunt: *Ælianus libro secundo de var hist.*] Num igitur Christianus deinceps inimicum odio prosequendo vindictam meditabitur, quando ipsemet Dei filius ut eundem amet eique condonet, illi præcipit dicens: *Ego autem dico vobis, diligite inimicos vestros?* & quasi alter Phocion ad bibendum amarum passionis vel mortis calicem innocenter condemnatus, imo quasi novellus Trasibulus postquam nos à peccati & dæmonis Tyrannide redemisset, oblivionis legem sanctissime condidit, eamque supra verticem suum paucissimis literis J. N. R. J. id est, *Inimicorum*

Didacus Vega ib.
Phil. Diez fer. 6. post Cin.
Iust. hist. Val. Max. l. 4. c. 1.
Plut. in apoph.

rum Ne Recorderis Injuriarum describi fecit?

5. Genes.31. Furibundus Laban ut fugitivum socerum suum Jacob in via deprehenderet, è domo sua secessit, firmo eum occidendi sibi facto proposito, siquidem improvisum ejus & inopinatum abitum, injuriæ loco receperat, idola quoque sua, quod insolito domus suæ loco eadem non invenisset, ab eo sublata esse credebat, postquam autem septem dierum iter confecisset, in monte Galaad ipsum est assecutus, ubi colera vehementer accensus oculis veluti in sanguine natantibus, vultuque ex furore pene flammivomo Jacob socero dixit: Siccine tu parentes tuos tractas? hæccine mihi irrogas qui te velut hospitem primitus suscepi, postea vero habui ut filium? Hoccine modo præstita tibi recompensantur beneficia, rapiendo videlicet idola, measque clam subducendo charissimas filias juro tibi quod tandem adigendus ero, ut eam de te vindictam sumere statuam, cujus non adeo facilis tibi subrepet oblivio. Veruntamen ex nunc sufficiat, me hoc tibi ominatum fuisse. Adeone subito placaris ô Laban! cœlum imitari videris quod sæpe tonitrui fragores, raro sagittas emittit. Unde autem hæc soceri Jacobi improvisa mutatio suam habuit originem? Audite Scripturam: *Vales manus mea reddere tibi malum*, quasi diceret hoc ferro resolutus eram justas de te vindictas sumere, verum gratias age Deo tuo, qui heri mihi apparens, ut receptam à te injuriam tibi remitterem, nec ullam molestiam inferrem, præcepit; id namque insinuare volunt verba sequentia: *Deus patris tui dixit heri mihi cave ne loquaris contra Iacob quidquam durius*. Vides igitur qualiter Laban idololatra, Dei, quem non agnoscit, præceptum observat, & Christianus ad condonandam inimico offensam invitum se exhibebit? non obstante quod inimici dilectio à suo & vero Deo id ipsi præcipiatur! [Deo non suo, quia tamen Deus, Gentilis obedivit, inimico parcens, & Christianus Deo suo non obediet præcipienti?] inquit Laurentius de Aponte in Sapient. homil 20. num. 16. fol. 161. Sed ad idola, quæ Rachel secum rapuit, revertamur: *Furata est idola patris sui*. Dic etenim mihi, ô bona mulier, quænam devota pietas tibi, ut manum ad idola patris tui rapienda extenderes, persuasit? Num forte filialis charitas, ut Genitori tuo idololatriam committendi occasionem è medio tolleres? aut vero quia argentea & aurea fuerunt, aliquod ex iis pro occurrentibus, in tam longo & prolixo itinere, necessitatibus subsidium te habituram sperasti! Alii dicunt, quod Laban [omnium orientalium Majorum celeberrimus in ipsis divinabat, ligabat & offendebat hostes: Hinc ea furata est Rachel, ne & cito cognosceret, quod ivissent, & ne per illas imagines aliquid mali inferret eis, qui tanquam hostes furtim recesserant.] Ita refert Georgius Venetus tom. 1. de hist. Sac. sec 3. fol. 29 col. 2. num. 228. Veruntamen alia, & quidem subtilis opinio refertur à Josepho Hebræo, cui etiam Petrus Comestor subscribit, qui dicunt: Mulierem hanc probè cognovisse, quantum patri suo cholera prædominaretur, quodque supplicantium precibus, post receptam offensam, difficulter se placari permitteret; interea vero metuebat, ne pater ejus fugam suam intelligens, pertinaciter eam sequeretur & acerbam nimis de marito suo sumeret vindictam, atque ideo hæc intra semetipsam agitabat rerum faciendarum consilia: Quid faciam, si forte hæc quæ metuo acciderint? Ego ob Deorum suorum amorem, illum ut mihi ignoscat supplex precabor, & certa sum quod Idola sua intuens petitam à me remissionem mihi non sit denegaturus: [Sigilla Deorum suorum ferebat Rachel, non quod Deos coleret, quorum contemptum à marito didicerat; sed ut si forte Pater fugientes assequeretur, haberet quo confugeret, veniam impetratura.] Quod si igitur Laban in falsorum Deorum suorum gratiam à filia sua requisitus receptam condonaturus fuisset offensam, nunquid ergo & Christianus remittere debebit, cum illud à veri Dei filio sit præceptum? Nunquid enim audit? *Ego autem dico vobis: Diligite inimicos vestros*.

6. Hoc idemmet præceptum à cœlesti Legislatore sub ænigmate perfectionis insinuatum fuit hisce verbis apud S. Matthæum: *Estote perfecti, sicut & Pater vester cœlestis perfectus est*. Verū dices: qua ratione unquā hoc præceptū adimplere poterimus, ut ad ipsiusmet Dei imitationem perfecti simus? qui *est perfectissimus omni perfectione simpliciter simplici*, ad quā impos-

Didacus Vega ib.

Phil. Diez ser. 6. post Ci.

Iust. hist. Val. Max. l. 4. c. 1.

Plut. in apoph.

Theod. q. 89. in Gen. ibi. Abulens. ibi.

Ioseph Hebr. Petrus Com. in hist Eccl.

Matt. 5.

impossibile est creaturam aliquam finitam & limitatam posse pertingere. Glossa interlinearis, S. Athanasius, & S. Ambrosius respondent: hoc Christi præceptum non esse in rigore intelligendum, quasi perfectionem aliquam habere teneamur, quæ æqualis sit cū Divina perfectione intensionis & excellentiæ, sed ut similis sit, eamq; proportionem habeat, quam secundum virium nostrarum cœlesti gratia elevatarum possibilitatem habere potest. Id quod Theologi utiq; explicaturi essent hisce terminis Scholasticis: *Quod Dominus hic nobis mandat non ad perfectionis æquationem, sed ad proportionem quandā, ut pro viribus, & quantū in nobis est ipsum imitemur.* In summa, hoc, *sicut, dicit proportionem non æqualitatem.* Veruntamen ô Auditores à generico descēdamus, si placet, ad specificum; De quanam igitur virtute vel perfectione Salvator hic loquitur? De eo nimirum, quod est amare inimicum, eiq; ignoscere, ac proinde loco illorum verborū quibus Matthæus scribit: *Estote perfecti*, S. Lucas dicit: *Estote misericordes.* Unde per hoc aliud nobis insinuare non intendit, quam ut nos pacatos, amabiles, benevolos, & mansuetos exhibeamus erga illos qui nobis fuêre molesti. Unde Paulus de Palatio interpretatur: *Estote perfecti, ut diligatis, sicut Pater perfectus est, qui diligit sibi adversantes.* Et S. Vincentius Ferrer. ser. 6. post Ciner. ait: *Pater cœlestis in hoc mundo multos habet inimicos, scilicet peccatores, & infideles, & tamen diligit eos, & dat eis beneficia Solis, Lunæ, pluviæ, & provisiones. Ideo ut boni filii assimilemur Patri nostro cœlesti.* Enimvero Lex ista à Christo non solùm verbis tradita, verùm etiā operibus & exemplis confirmata fuit. Etenim Christus discipulis suis paulo ante Passionem præcepit, ut quilibet eorum de gladio sibi prospiceret, eo quod illo ea nocte futura opus habituri essent; Imo voluit ut qui non haberēt unde illum sibi comparare possent, vestes suas dividerent, & earum pretium in gladii comparationem protinus adhiberent: *Qui non habet gladium, vendat tunicam & emat eum.* Circa quod aliqua mihi difficultas subnascitur. quod si enim cœlestis magister suos vult esse pacificos, qui ament, ignoscant, nullam sumant vindictam quā igitur ratione præcipere potuit, ut de gladio comparādo essent solliciti: Cum Occus Artaxerxis filius mensæ accumberet, jamq; à nonnullis observatum esset, primam ab eo factam actionem hanc fuisse, quod scilicet cultrum manu apprehenderet, pessimum inde conjectati sint augurium, nimirum futurum esse ut regni gubernationi post Patris mortem admotus in virum vindictę cupidum atq; crudelem evaderet; Quod si igitur Christus velit, ut inimicis suis ignoscant, cur postea illos manus suas ad vindictam sumēdam armis admovere suadet, quæ difficultas ex hoc magis adaugetur, quod ut scriptor quidam modernus scribit, Filius Dei *Non indigebat armis, siquidem propria voluntate patiebatur:* At vero Dionysius Carthus. in c. 22. Luc. art. 48. id illis præceptum fuisse arbitratur, ut se ab inimicorū suorum insultibus, si ita necessum esset, defenderet: *Ut Animaret Apostolos, haberent animū præparatum ad sui Magistri defensionem ex zelo amoris atq; justitiæ.* Ex qua doctrina difficultas proposita majorem sibi vim acquirit & efficaciam; scimus etenim quod S. Petrus ad Salvatoris defensionem gladio utens aspere à Magistro suo reprehensus fuerit, cum expresso adjuncto præcepto gladium denuo in locū suum seu vaginam recondendi, nec amplius similem errorem præsumendi aut attentandi: *Converte gladium tuum in locum suum, omnes enim qui acceperint gladium gladio peribunt.* Valde equidem circa hunc locum scripturæ attonitus hæreo, nec imaginari mihi possum, quænam fuerit Christi intentio, dum nunc discipulis, ut de gladio sibi prospiciant, præcipit, mox vero usum gladii iisdem vetat? Quod si enim illis nō est licitus gladii usus, ad quid eum sibi comparare jubentur, aut vero si necessum est gladios sibi cōparent, cur postea in necessitatibus obviis illos relinquent otiosos, atq; intra vaginā reconditos ærugine consumi permittent. Resolvit tandem hāc difficultatem S. Ambrosius dicens, gladium duabus ex causis portari posse: *vel ad defensionem, vel ad offensionem & vindictam.* Dicit igitur Dominus. Quilibet vestrū gladium sibi comparet, sed solum ad se in occurrenti necessitate defendendum. Unde quādo Petrus in horto Gethsemani mediante gladio suo alios quoque volebat offendere seque vindicare, mox à Christo est reprehensus acriter, quasi diceret? Ego amorem semper suasi vobis, & tu ô Petre odio & furore te armare præsumis? Continuo vobis prædicando inculcavi, ignoscendas esse ab inimicis receptas injurias, & tu ad vindictam exardescis? Defensionem nequaquam prohibeo, se autem vindicare minime permitto. Sint hæc, ô Petre hujus tui

cito-

S. Athan. ser. 4. contra Arian.
S. Ambr. lib. de Incarn. Do. Sacram. cap. 10.
Paul. de Pal. ibi.
Luc. 22.
Aresi Impr. 20.
Didacus Stella ibi.
Matt. 26

erroris primæ & ultimæ vices; Audite obsecro sanctum Ambrosium, qui Apostolum hisce verbis loquentem introducit: *O Domine cur emere me jubes gladium, qui ferire me prohibes? cur haberi præcipis, quem vetas promi?* Et mox subdit motæ difficultatis solutionẽ dicens: *Forte ut sit parata defẽsio, & nõ ultio necessaria & videar potuisse vindicari, sed noluisse;* veniã igitur non autem vindictam, amorem & non odium, vitam & non mortem. *Ego præcipio vobis*, &c.

D. Amb. in c. 22. Luc. li. 10 f. 478. col. 2. l. E.

7. Unigenitus Dei Filius hanc nos è Crucis cathedra lectionem edocet. Audite illam cum attentione, quia nisi fallar, conceptus adeo ordinarius & vulgaris non erit, prouti forsitan illum esse existimatis. Exsanguis & moribundus & agonizans Deus noster, inter crucis & amaræ mortis suæ crudelissima tormenta constitutus, semimortui spiritus sui moribundas reliquias recolligens, oculis in cælum quoad poterat sublatis Patrem suum æternum enixè rogavit, ne inimicorum suorũ rabiem vindicta mulctaret sed potius omnem illorum gravissimam noxam benignissimè ijsdẽ ignosceret: *Iesus autẽ dicebat. Pater ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt.* Observemus obsecro in hisce verbis mysticos modos quibus S. Lucas hunc passum describit, dum ait: *Iesus autem dicebat.* S. Basil. inquit, particulam hanc (*Autem*) esse *dictionem adversativam* qua S. Lucas *opponit verba verbis, & opera operibus*, q. d. Judæi quidem illum deridebant, offendebant, blasphemabant, & crucifigebant *Iesus autem dicebat: Pater ignosce illis*, quasi diceret: Per hunc sanguinem, qui hic copiosè effunditur, per hæc vulnera, quæ totidem sunt amoris ora, per hasce quas ex oculis meis effundo lachrymas, per hæc tormenta atrocissima, quæ libens & promptissimo animo sustineo, per hanc probrosissimam, quam patior, mortem, per hosce incomparabiles dolores, imo per amorem quo omnes has libenter sustineo angustias. *Ignosce illis.* Verum enimvero quocum, O crucifixe Jesu, loqueris? cum æterno Patre meo: *Pater*, cur non potius illum nomine ineffabilis Dei *Iehovah*, *vel Eloi* appellas? Scio etenim, quod quando eundem Patrem tuum pro temetipso rogasti, hoc nomine usus fueris dicendo: *Eloi Eloi Lamasabathani*, quod est interpretatum: *Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me?* Pro hujus difficultatis intelligentia, utriusque hujus vocis *Pater & Deus* observandum est significatum. Quantum ad primum, S. Bernardus illud pietatis nomen esse dicit; ac proinde illo usus est filius prodigus, ut paterna genitoris sui viscera ad sui compassionem moveret: *Pater peccavi.* Secundum vero nomen, rigoris & severitatis nomen est, siquidem *Deus* proprie idem significat quod *Iudex*, ũde & Moyses hoc nomine appellatus fuit, quando ad Pharaonem missus est, ut illum castigaret: *Ecce constitui te Deum Pharaonis.* Utitur igitur hoc rigoris nomine, *Deus*, q. d. Rigorosum quæso judicem te mihi ô Deus exhibeas, id autem fecit dum pro semetipso oraret; at vero dum inimicorum suorum causam ageret, Patris nomen usurpat, *Pater*, optans omnino & desiderans ut pium & benignũ se crucifixoribus suis Patrem exhiberet non castigando illos, sed eis ignoscendo: *Ignosce illis.* Audite S. Bernardum: (Quare nomen Patris ponit? solent pueri aliquid affectuosius orare volentes, nomen paternum nominare, ut naturalem dilectionem ipsius ad memoriam reducant, per quam facilius petitionis suæ consequantur effectum. Et demonstrare nobis volens, quanto affectu sit pro inimicis orandum, nomen posuit charitatis. Imo post mortem quoq; Salvator noster nos docet, inimicos amandos, secum reconciliãdos, iisq; ignoscendas esse injurias. Considerate etenim modũ, quo in Cruce stetit, scilicet nudus, extensis brachiis, capite inclinato, & aperto per lanceam latere. Mẽbra nuda exhibet, ad nova, si opus esset, flagella denuo sustinenda: Brachia habet aperta ad amplexandum nos, caput inclinatum ad exhibendum tibi suave osculum, Latus deniq; apertum, ut videas nullum circa cor latere ex furore accensum sanguinem, sed placidum omnino, copiosa perfrui amoris tranquillitate, ita rem hanc S. Augustinus concipit, dum ait: *Caput habet inclinatum ad osculandum, cor apertum ad diligendum, brachia extensa ad amplexandum, totum corpus expositum ad redimẽdum.* Q. d. vos ô Hebræi spinis tempora mea vulnerastis, vos manus & pedes meos clavis transfixistis, flagellis conscidistis membra mea; vos lancea latus meum perforastis, graviter me offendistis per blasphemias, verbis me nec non & factis in hac Cruce mea me contumeliati estis. Ego autem vobis ignosco, vosq; amplexari & osculari desidero; Ex me igitur exemplum inimicis ignoscendi capiat, quisquis meam profitetur legem & de glorioso Christiani hominis nomine gloriari audet; Ego sum qui id vos doceo, Ego qui vos obsecro; Ego denique qui id vobis præcipio?

Luc. 23.

D. Basil. ibid.

Luc. 15.

Exod. 7.

D. Bern. lib. de pass. c. 8.

D. Aug. lib. de Virg.

pio: *Hoc est præceptum meum, ut diligatis invicem, sicut dilexi vos.* O quam est illa barbara consuetudo, inter Thraces, ut Joannes Bohemus Abulanus Teutonic. lib. 3. de Europa folio 64. col. 2. refert, passim visitata: Apud hanc quippe nationem cuivis viro plures uxores habere conceditur, mortuo vero marito inter uxores seu relictas viduas contenditur utra illarum à marito mortuo vehementius fuerit dilecta, eaque quæ sententiam sortita est favorabilem, à cognato proximè per sanguinē conjuncto occidi & postea una cum marito sepeliri debet, eamq; solam honoratam esse existimant, cæteris in planctu & dolore reliquam vitam suam agentibus: [Thraces singuli plures uxores habent, quorum ubi quis decessit disceptatio magna fit inter uxores, quænam dilecta fuerit à marito præcipue: ut quæ talis judicata est, & hunc honorem adepta, à suo propinquissimo mactatur, unaq; cum viro humatur. O impiam consuetudinem! O cæremoniam detestabilem, per quam mors ex amore nasci videtur! Lex etenim Evangelica vult, ut amando prolongetur vita, quodque amor odio funeralia, natales vero jucundos hominum adferat concordiæ: *Ego autem dico vobis, diligite inimicos vestros.*

8. Hoc solum forsitan veluti argumentum in contrarium adduci mihi poterit quod videlicet amare inimicum, eiq; injurias remittere actio quædā sit ignominiosa & vilis, quæ proinde virum aliquem spectabilem minimè deceat: vindicta autem virum aliquem generosū esse commonstret, qui scilicet sciat è via submovere offendicula & muscas à naribus abigere, quiq; ab omnibus formidabilis & honorabilis habeatur. Imo vero cōtrarium verum est, nam nulla reperitur generosior & gloriosior actio, quę animum quendam nobilem & regium manifestius insinuet, quā ignoscere inimico suo, nullumq; ex illatis ab inimico injurijs vindictę vestigium penes animum suum fovere: [Magni animi est injurias despicere, dicebat Seneca. *Seneca l. 3. de ira cap. 25.* Et S. Aug. ser. 16. de verb. Dom, ait: *Gloriosum est injurias oblivisci.* S. Paulus Apost. ad Romanos 3. epistolam quandam scribit, in qua inter cætera dicit: *Omnes peccaverunt, & egent gloria Dei.* At vero hanc S Pauli Theologiam minimè intelligo, scio etenim, quod in peccato esse idē sit, quod in ira Dei constitutum esse: ut autem quis post Dei iram sibi conciliatam gloriā obtineat, gratia necessario prærequiritur. S. Paulus autem videtur velle, ut ab uno extremo transeamus ad aliud sine medio; potius enim dicere debebat: *Omnes peccaverūt, & egent gratia Dei.* *Psal. 40.* Verum pro hujus meliori intelligentia ab Epistolis S. Pauli ad psalmos Davidicos transitum faciamus Hic namq; inclytus Rex gravissimè peccaverat, eratq; anima ejus graviter infirma, & mortua potius quam viva atq; ideo cælestē rogabat medicum, ut sibi mederi dignaretur, dicens: *Sana animam meam quia peccavi tibi.* Quibus in verbis observandum est, quod non dicat: *Peccavi in te, contra te, adversus te, &c.* sed *tibi*; cur autem dicit peccavi *tibi*, & non potius *in te*? Respondebit fortè Grammaticus aliquis, quod Ly *tibi* sit dativus commodi scilicet, vel dāni: nostra autem peccata licet maximam in se malitiam contineant, nullum tamen Deo adferre posse detrimentum. Unde Job ait: *si peccaveris, quid nocebis ei?* *Iob 35.* Neq; eadem peccata aliquā Deo utilitatem vel commodum adferre possūt siquidem illa abhorreat & detestetur. Nū fortè David aliquem in Grammatica errorem commisit, ac proinde dicturus *in te*, effutierit indeliberatè, Ly *tibi*. Id minime credo, quia & in alio quodam casu eadem Phrasi utitur dicendo: *Tibi soli peccavi*, q. d. Tibi, ô Deus, peccando servitium præstiti, in tuam peccatum meū utilitatem cessit; *Psal. 50.* sed qua ratione id concipere potes, ô David, de peccatis, quæ Deum vel maximè offendunt. *Peccatum est offensa facta Deo.* Num fortè Deum api similem esse censuit, qui ab amaro peccatorum nostrorum thymo, si non mel, saltem aliquam commodorum suorū dulcedinem carpit & elicit. Porro Cajetanus hanc difficultatem ponderat, & postquam eandem æqua rationis libra trutinasset, ita eandem interpretatur: *Tibi soli peccavi, id est, propter gloriam tuam.* *Cajet. ib.* Verum & in hoc mihi nimium dici videtur, ideoq; invenio, quod quando me ex una difficultate sine sufficiēti advertētia eruere & eximere laboro, in aliam longè majorē confestim præcipiter? Putasne enim, peccata nostra aliquam Deo adferre gloriam? Num tenebras culparum aliquam inextinguili solis æterni lumini allaturas esse claritatem existimas? veruntamen pro motæ difficultatis clariori intelligentia advertere oportet, peccatum duobus modis considerari posse, scilicet *in recto & in obliquo*; si primo sensu accipiatur, ingens quædam Deoq; valde displicens offensa est: si vero in secundo sensu consideretur in Dei commodum facile redundare potest, *saltē consecutivè*, pec-

Stepha... Cantu... riens. i... Allego... Gotfre... Tilm. cap. 32... Deut.

peccator enim commissi erroris gravitatē, nec non ejus, in quo degit, status miseriam considerans, veniam sibi à Deo postulare potest, ex cujus concessione maxima in Deum gloria redundat; adeoq; David optimè locutus est dicēdo: *Tibi, & non in te solo peccavi: quia aliud est peccare Deo* (ut doctè explicat Stephanus Cantuariensis) *& aliud peccare in Deum; peccat quis Deo, id est, ad honorem Dei consecutivè, scilicet per gloriam ignoscendi, quia ex peccato sequitur sæpe contritio, & ex contritione remissio, qua est gloria Dei.* Eâdem quoq; doctrinâ Epistolam quam S. Paulus ad Romanos scribit facile intelligere poterimus, in qua dicit: *Omnes peccaverunt, & egēt gloria Dei.* Neq; enim nobis dubium est, quin Apostolus dicere potuerit, quod peccatores inimici Dei *egeant venia, indulgentia, vel gratia,* sed quia remissio idem est quod gloria, ideo scripsit: *egent gloria*, per hoc demōstrare volens, quod nulla possit ab homine elici actio, quæ majorem ex se gloriam pariat, quam injurias acceptas ignoscere. Atque ideo quod si vos ô Romani inimicis vestris perpessas injurias remiseritis, gloriosam, vestroq; nomine dignam actionem præstabitis. Quod si Deum à vobis graviter offēsum pro peccatorū vestrorum remissione rogaveritis, occasionem insigne gloriæ suæ specimen edendi ei subministrabitis: [Quia per hoc Deus apparet gloriosus, omnes enim peccaverunt, & egent Dei gloria, id est, Dei indulgentia & peccatorū venia, ut explicat B noster Ægidius Cardinal. Columna. in cap. 3 ad Rom. lect. 12. fol. 25. col 1. l. D.

Stephan. Cantuariens. in Allegoriis Gotfred. Tilm. ad cap. 32. Deut.

9 Quod si injuriarum remissio utilitatem argueret & ignaviam animi, tot utique famosi & illustrissimi viri Principes, Heroes, Reges, Imperatores, ne suo præjudicarent honori & existimationi vindictas expetiissent, & inimici sanguinem effundendo, è vivis eum sustulissēt, nunc autem cùm eos contrarium omnino fecisse constet, signum est, quod eminenti statui & dignitati suæ consuluerint potius, dissimulando injurias, & injuriatores patienter sustinendo, cum commune sit apud nonnullos proverbium, quod homo *tantum habere cordu censeatur, quantam sibi inesse tolerantiam exterius exhibet.* De Alphonso Rege Neapolitano referunt historiæ, quod cum is à Ludouico Poggio moneretur, Riccium peditatus sui Ducem seu Capitaneum, defectionem ab eo meditari, & insidias traditoriè texere, tametsi salva conscientia de eo vindictam sumere potuisset, nullum tamen vindictæ vestigium edere, sed se potius proditiones aliaque à suis damna perpeti, quam se de iis ulcisci maluerit Ludouicus de Dominicis in hist. lib. 1. fol. 55. De Ludouico etiam XII, Rege Franciæ legitur, quod cum is à quodam cive sive incola Aurelianensi graviter offensus & læsus esset, injustum tamen & Rege prorsus indignum esse censuerit de eo se ulcisci; Imo quod omnem quoque is injuriam sponte condonaverit iis, qui Caroli adversarii sui partibus adhærentes ejus se fautores exhibuerant; eos insuper honorando qui ad eum tanto tempore in vinculis captivum retinendum consiliando concurrerant. Idem ib. lib. 5. fol. 230. Cum Antigonus duos milites extra tentoria sua vigilias agentes pessimè de se loquentes, ejusq; famam dilacerādo, magna cum injuria afficientes audisset, Rex illos in parte interiori propius accedens, dixit eis: Modeste, Modeste, *Discedite, ne vos Rex audiat.* Carl. Rodig. lect. antiq. l. 21. c. 18. f. 829. de quo proinde verè dici potuisset, quod dicit Seneca l. 3. de Ira v 10, f. 337. *Tam miti animo hostium suorum maledicta, quam civium tulit.* Antisthenes Scytharum Rex, ac demum celeberrimus Philosophus, à temerario quodam homine invasus, gloriosum sibi esse duxit, nullam de eo sumere vindictam: *Nihil ita regium sibi arbitrabatur Aristhenes, tamq; gloriosum, quam illatā sibi injuriam nulla prosequi vindicta,* ut scribunt Elias Cretensis in comment. orat. 23 & Gregorius Nazianz. de Herone Philosoph. Philippus Rex Macedonum, quosdam è civitate Atheniensi ad se expeditos Legatos, non obstāte quod ipsum inter & Athenienses gravissimæ intercederent inimicitiæ, benignè recepit, iisque se clementem & mitem data opera exhibuit, dicendo: *Quid possum facere quod sit Atheniensibus gratum?* Cui Demochares unus ex Legatis, valde inurbane respondit: *Nihil æque ac teipsum suspendere.* Quis ad tam inverecundum atq; insolens responsum non moveretur? nihilominus cum omni civilitate respondit: *At vos cæteri Legati nuntiate Atheniensibus, quas Philippus contumelias audit impune.* Profecto hæreo utrum magis sit admirandum; an Legatorū istorum temeritas, an vero Philippi in hac insolentia toleranda & dissimulanda benignitas & æquanimitas. Non prætenbo etiam quod Cardinalis Baronius Anno 1071. de Diogene Romano, Imperatore Constantinopolitano refert, scilicet quod dum cum Assa Sultano Ægypti

Cal. Rodig. li. 24. c. 28. fol. 829. Franc. Mendoza in virid. probl. 36. fol. 141. nu. 93.

Ægypti præliaretur, ab eodem victus & captus fuerit, quem deinceps Assa in captivitate positum interrogavit, quid si strages bellica Ægyptios tetigisset, & consequenter ipsemet in similem, qualem Imperator sustinebat, captivitatem redactus fuisset, qualiter se Assam tractaturus fuisset, an id facturus fuisset cum tantis benevolentiæ significationibus, & cum iisdem urbanitatis complementis, prout se tractari videbat? Respondit Imperator: Minimè gentium, quin potius operam dedissem ad millenas excogitandas inventiones, quibus crudelissimam tibi conciliare mortem potuissē. Cui Assa subjunxit: Idem & ego tibi facere possem meq; de te acerbissimè ulcisci; verum certus esto, quod ego qui sultanus sum crudelitatis tuę imitator esse nolim; scio etenim Deum Christianorum injuriarum receptarum cordialem remissionem præcipere, id quod ego circa te perfectissime exequi decrevi: *At ego*, inquit Sultanus, *tuam certo non imitabor crudelitatem, quandoquidem vestrum audio præcipere Christū ut parcatis inimicis vestris.* Verum tempus est, ut historias relinquēdo prophanas, sacras nonnihil pervolvamus, incipiendo à relatione Evangelij à Chronista Matthæo conscripti.

10. Subnascebatur in mente S. Petri difficultas quædam, quoties data occasione obligaretur suas inimico remittere & ignoscere injurias; ac proinde dubium hoc cum Magistro suo conferre decrevit, ut pulchram illius ab eo resolutionem reportare posset; *Domine*, inquit
Matt. 18. *quoties peccabit in me frater meus, & dimittam ei? usque septies?* Salvator autem ut adæquatè responderet, & magistralem circa propositum dubium ederet resolutionem quandam præmittere voluit parabolam vel similitudinem, ideoque hunc fere in modum Petrum affatus fuit Satis clarè, ô Petre, video te ingeniosum valdeque in Theologia morali aliquid addiscendi, in eaque proficiendi cupidum esse: Audi igitur quidnam quoad propositum dubium mea mihi mens suggerat; inquit Christus. Erat quidam servus, qui Domino suo debebat decies mille talenta, quem Dominus ad se vocatum rationes reddere villicationis, & debitum suum solvere jussit; verum ærarium ejus vacuum omnisque pecuniæ inops erat, ac proinde humeros constringens, verbisque ad commiserationem permoventibus Dominum suum eo usque permovit, ut is totum ei debitum condonaverit: *Misertus est Dominus servi illius, & omne debitum dimisit ei.* Hic igitur servus totus lætus & exultabundus à Domino suo recedens, dum fores Palatij egrederetur quendam è conservis suis invenit, qui centum tantum denarios ei debebat, quem confestim violenter aggressus in terram conjecit, & genu pectori superimposito, manibus gulam ejus suffocare nitebatur, dicens: *Redde quod debes.* Miser hic servus vitæ suæ timens ad preces confugit, rogans eum ut sibi compateretur; neque enim se ullos adhuc recepisse denarios, quos tamen ut primum recepisset ad extremum usque quadrantem se soluturum, eousque habendam esse patientiam: *Rogabat eum dicens: Patientiam habe in me, & omnia reddam tibi.* Ille autem surdus factus & inexorabilis, ac proinde crudelitate & furore nimio præventus exaudire eum noluit: *Ille autem noluit, & misit eum in carcerem donec redderet.* Quis hoc loco, ô Auditores, non obstupescat? Servus enim hic universi debiti sui relaxationem à Domino suo impetraverat, & tamen à conservo suo tam instanter rogatus & deprecatus, adeo se ad commiserationem invitum exhibuit! Optime ait Chrysostomus ibid. hom 62. fol. 402. col. 1. *Vide inauditam servi crudelitatem, omni fera sævius in conservum insiliebat.* Et non obstante quod Dominus suus universum ei condonasset debitum: *Ille nihil horum cogitavit, nec rei suæ meminit, nec ullo modo remisit.* Et tamen debitum quo Domino suo obstringebatur erat decem millium talentorum, cum tamen creditum conservum suum respiciens centum tantum denarios respiceret Unde igitur tanta hæc animorū inter utrosq; disparitas nascitur? Nolite mirari, Dominus etenim condonans Rex erat: *Simile est Regnum cælorū homini Regi*, condonando ei se status accomodat in quo est, facitq; regiam quandam actionē & Regis instar operatur: Quid etiam mirum, si alter actus exerceat crudelitatis minimè cōdonando? Ille enim servus est, homo vilis, abjecti & sordidi animi. Unde Chrysostomus qui eloquentiæ flumina in universam Dei Ecclesiam effudit opportunè ait: *Vide Domini charitatem & servi crudelitatem; hic pro decem millibus talentis, hic autem pro centum denariis; hic conservum, hic autem Dominum rogavit, & hic quidē totalem absolutionem accepit, ille autem solam dilationem petebat, nec tamen hoc dedit.* Chrys. in cat. D. Th. ib. fol. 73. co. 4. l. G.

11. Nescio num aliquando modum observa-

veri-

veritis, quo Sanctus Matthæus Evangelista Genealogiam texuit Salvatoris. De omnibus etenim in ea contentis personis loquitur simpliciter, non vero eo modo, quo Davidis meminit, qui bina vice Regis titulo est honoratus: *Jesse autem genuit David regem, David autem Rex genuit Salomonem.* Nunquid plures alii ibidem nominati, non minus quam David Reges fuerunt? Cur igitur non alii, sed solus David talis præeminentiæ titulo insignitur? Quænam virtus vel bonitas in eo potius quam in aliis eluxit? Ponderemus obsecro, pro hujus quæstionis faciliori resolutione, passum quendam in Regum libris relatum. Ibi namque dicitur Sauli relatum fuisse Davidem in deserto Engaddi commorantem esse, qui proinde tria millia veteranorum lectissimorumque militum seligens, cum iis Davidi obviam procedit ut occidat eum, ac tandem de iis offensis vindictam sumat, quas à Generoso Davide nunquam receperat: *Assumens ergo Saul tria millia electorum virorum porrexit ad investigandum David & viros ejus.* Ingressus autem est Saul in speluncam quandam, in quam se paulo ante David subduxerat, cui socii commilitones manum ferro admovere suaserunt eo quod Deus ad eum Saulem misisset ut debitam de eo sumeret vindictam: *Dixerunt servi David ad eum: Ecce dies de qua locutus est Dominus ad te, ego tradam tibi inimicum tuum, ut facias ei si ut placuerit in oculis tuis;* Ipse vero mitissimus respondit: Avertat Deus, ne similem in illum vindictam exerceam. Imo suos quoque impedivit, ne manus suas ad arma adjicerent, illumque invadendo morti eum traderent, prouti jam facere decreverant. Audite vero quod sequitur, postquam Saul è spelunca egressus periculum advertit, in quo fuerat, & è quo vitam salvando evaserat, dixit: *Nunc scio quod certissime regnaturus sis, & habiturus in manu tua regnum Israel.* Quasi diceret; Ego qui veni, ut acerbam de te vindictam sumerem, coronam Regiam amissurus sum, tu vero qui vindictam, sine ulla difficultate de me sumere valens, mihi remisisti, ad succedendum in diademate Regio te disposuisti, neque enim te præterire potest regnum, qui Regiam profecto actionem hodie elicuisti. *Regno exspoliatur Saul,* tanquam homo vindicativus, David autem velut vindictæ inimicus. *In ipsius throno & sceptro sublimatur.* Merito igitur in genealogia

Matth.1.

1.Reg.24

Didac. de Celada in Tob. cap.1.v.24.§.64

Christi David tanquam is qui inimico illatam injuriam remisit instar Regis præ omnibus aliis & coronato capite comparare debebat: *Hæc fere erit ratio* (inquit Paes) *cur in genealogia Christi cum plerique qui fuere Reges, nominentur, nullus tamen Rex appellatur, sed proprio vocatur nomine, solus tamen David dicatur Rex. Qui enim amicos & inimicos Regio complectebatur amore, & omnes indiscriminatim ut sibi proximos diligebat is merito Rex & fuit & dicitur.* Adhæc ex quo antecedente latro in cruce suspensus arguit, & deducit hanc consequentiam quod Christus mundi & cœlorum esset Dominus? Nunquid ipsum in cruce abjectum & contemptum pendere videbat? Quomodo igitur illum Dominum suum confitetur dicens: *Memento mei Domine:* Nunquid ab omnibus derelictus, vndique vulneratus, & blasphematus erat, quomodo igitur Paradisi Regem esse deprædicat? Noli id mirari, siquidem hunc sibi de Christo conceptum formavit, quando hæc ab ipso in cruce proferri verba audivit: *Pater ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt.* Ignoscit inimicis, & Patrem insuper rogat ne ullam in eos vindictam exerceat, ecce antecedens, unde facilis formatur consequentia, quod valde nobilis sit dominus & Rex quidam coronatus: *Memento mei Domine dum veneris in regnum tuum.* Ita exponit Theophylactus dum ait: *Idcirco Christum Dominum ut Regem cognitum asseverat, quod libenti animo injurias hostibus condonavit.*

fol.96. num.3.

Paes in Commẽto super Epist. B. Iac. Apost. c.2. fol.374.

Luc.23.

Luc.23. Theophyl.

12. In memoriam O Auditores revocate, quod in Actibus Apostolorum luculenter scribitur, quod nimirum eo tempore quo primæ Christianismi plantæ tot Martyrum sanguine irrigatæ novella producere germina incipiebant inops quoque Christi militia sub Crucis vexillo militare cœpit. Saulus eorum, qui formidabile Jesu nomen reverenter honorabant, factus crudelis inimicus, & persecutor truculentissimus, velut voracissimus Lupus mansueti Regis insidiator pessimus, simpliciumque columbarum accipiter rapacissimus, in semetipso experiebatur quod sibi velut novello Titio à concepti contra Christianos furoris vulture cor devoraretur, quamdiu eundem furorem in perniciem & perditionem fidelium effundere non poterat; *Accepit igitur Epistolas in Damascum, ut si quos invenisset hujus viæ viros ac mulieres vinctos duceret in*

Actor. 9.

Ierusalem. Accepta autem hac expeditione, totus superbia & fastu tumidus generosi equi dorsum conscendit, in quo oculi sanguinem colore exprimebant, terror spirabat ex gestibus, referebat in vultu horrorem, obtutu fulminabat, tonabat voce, scintillas vibrabat ferro, atque ad eos qui eum sequebantur conversus superbo fastu dicebat: Sequimini sine ulla formidine ô validi milites, urgete equos, eosque, puncturas in lateribus eorum duplicando, veloces ad cursus efficite, ut vix illis ad imprimenda in terræ pulverem vestigia tempus sufficiat: Nunquid videtis, quod cœli serenitas operibus nostris arrideat, nostrosque conatus benigne secundet? Non multum elabetur temporis, quin ad occidentium fremitum occisi gemitum edent, & ad cæcum ensium ictum succisum cadere videbitur vile ejus armentum, qui pro Dei filio sese passim jactat, nomen ejus suorum sanguine delebitur supra quem viscera eorum natantia visurum esse spero. Audire mihi jam videor confundi inter se miseræ gentis gemitus & lamenta, dum sub furibundorum equorum pedibus jacebunt prostrata atqui ab iisdem conculcabuntur seminata cadavera. Agedum igitur, macti animo sitis, animosi bellatores, & in acie gladii miseris, hominis Galilæi reliquiis formidinem incutite, & mortem pariter conciliate, gladii quoque vestri è venarum canalibus sanguinis faciant scaturire rivos, nullus ictus in vanum cedat, nullus cassus sit vel irritus, obsidete, perterrefacite, cædite, vulnerate, percutite, urgete, destruite, occidete, omnesque vires adhibete, nec dolis parcite. Verum enimvero ecce ab improviso aperti supremi cælestis ædificii transparentes Crystalli confestim Serenissimæ ejusdem lucis pluviam in terras effundunt, atque per spaciosos aëris campos integrum quendam flammascentium splendorum exercitum emittunt, qui oculos Sauli vulnerarunt, ut cæcus confestim evaserit, unde ad hunc adeo improvisum eventum generosus Sauli equus perterrefactus recalcitrabat, sessorem suum in terras præcipitem agere molitur, non obtemperabat clamantium vocibus, laterum puncturas, eum extimulantes, non curabat, coercens eum frænum contemnebat & confringebat & totaliter spumans exhorrescebat adeo ut Saulus amisso oculorum lumine eum amplius regere non valens è sella ceciderit. Dumque in terram prostratus extra se omnino raptus jaceret, vox quædam de cœlo venit, vox quidem non supplicii, sed pietatis, non vindictæ sed veniæ, dicens: *Saule Saule quid me persequeris?* Quamobrem tu gentem & nomen meum opprimere moliris? Tune forsitan furoris tui flammam, eorum qui sub umbra mea securi vivunt, sanguine extinguere moliris? Cito gressus tuos à præcipitiis mali, ad semitas boni convertas, & fallaces mortalis vitæ syrenas oblivioni tradendo, desuper immortalem cælestis vitæ coronam feliciter percipies; Temerarios deinceps deponas & deseras ausus, utraque & desideria tua alio vertas; si hactenus brachio & ense tuo truculentum te exhibuisti sequacium seu discipulorum meorum persecutorem; deinceps lingua, calamo, & sanguine tuo eorum futurus eris intrepidus defensor, & veluti tuba sonora nomen meum à cunis solis, ad ejusdem tumulum usque dilatabis. Saulus igitur recuperatis nonnihil animi viribus voci sibi loquenti, hisce verbis respondit: *Quis es Domine?* Verum O Paule cujusnam sunt voces illæ quas audis? Ignotæ sunt mihi voces illæ penitus. Quis est qui loquitur tibi? Nescio. Cui igitur respondes; Similiter ignoro, quia neminem video: Verum si neminem vides, ut ait, si loquentem tecum nescis, nec ullam ejus habes notitiam, cur eidem Domini titulum attribuis? Etenim ab aliquo petere quis sit, dum eum non cognoscimus nihil in se mirum continet, at vero ex quo eum Dominum vocas? vel illum novisti, vel certe temere valde loqueris. *O breve verbum sed plenum, sed vivum, sed efficax, sed dignum omni acceptione*, inquit S. Bernardus. Verum huc adsis O Saule, & perge loqui, & propositæ quæstionis rationem nobis redde, si vales. Cur Dominum vocas quem nec novisti, nec vidisti unquam; undenam eum Dominum esse arguis aut conjicis. Hinc nimirum; Is enim, qui mihi loquitur, vehementi hactenus odio à me est infestatus, offendi enim & persecutus sum eum usque ad mortem, unde merito ægerrime ferre me debebat, gravissimamque de me vindictam sumere poterat, si volebat, & tamen non solum mihi ignoscit, & omnes offensas condonat, verum etiam in charissimum sibi amicum

Hugo Card.

S. Bern. ser. 1. de Conv. S. Pauli

amicum elegit: ex quibus signis efficacissimè eum non vulgarem quandam personam sed potius virum aliquem animo generosissimo præditum, & consequenter non plebejum aliquem, sed excellentissimum, sed maximum quendam Dominum esse; Et ideo dico: *Quis es Domine?* Unde Hugo: *Hac verba ab animo regio conjectans, quamvis illum non cognovisset, dignum tamen regio titulo judicavit?* Quid igitur post adductas historias, aliaque scripturæ loca rite ponderata dicitis O Auditores? Nunquid penitus persuasi victas dare manus cogimini? nunquid enervata est vestra ratio, qua credebatis ignaviam quandam & abjecti animi signum esse, si quis facile inimicis suis ignoscat? At vero conjicere mihi videor cogitationes vestras, superest enim vobis quod velut replicam objiciatis, nimirum quod vindicta in eo qui felle & sensu valet, res sit omnino naturalis, videmus enim quod formicæ, serpentes, grilli, ne dicam canes, lupi & ursi ex instinctu quodam naturæ, iis qui manu illa animalia offendunt, dentes obvertant. Ac proinde Respondeo, me hoc totum libenter admittere, imò hoc argumento omnium vindictam spirantium ora occludi posse. Dico enim quod ex quo omnes ferè bestiæ in vindictam proclives sint, clare satis convincatur, quod per vindictam erga inimicum excandescere, seque ulcisci, bestiale sit quam humanum. Unde seneca: *Pusilli hominis est & miseri repetere mordentem, mures & formicæ, si manum ad moveris ora convertunt; imbecillia se lædi putant, si tangantur.*

Hugo Card.

Seneca lib. 2. de ira c. 34.

13. Verùm, inquies, quomodo ad hoc induci potero, ut inimico meo ignoscam si is tanta adversum me & famam est oblocutus, quæcunque enim pessima quæ de me confingere potuit, libere & sine formidine effutivit, & ideo famam, & existimationem meam valdæ læsit. Audi ad id respondentem Senecam: *Male de te*, inquit, *loquuntur homines, sed mali: Moverer, si de me Marcus Cato, si Lælius sapiens, si alter Cato, si duo scipiones ista loquerentur: nunc malis displicere, laudari est.* Et postea subjungit: *Male de te loquuntur, bene nesciunt loqui, faciunt, non quod mereor, sed quod solent.* Adesto igitur quisquis es in odio obstinate, & & pertinax in vindicta, libens tibi adversarium tuum te offendisse concedo; Verum audi sequens docti Mirandulani argumentum. *Aut jure factum est id, quod conquereris, aut injuria: si jure, diligendus tibi ille est, qui fecit, non odio prosequendus. Habenda illi gratia, quia in te beneficium contulit, non maleficium molitus est.* Postea vero subjungit: *Si injuria, rogandū iterum restat, si ignorātia videlicet id fecit aut malitia: si primum des, condonanda faciliter venia, ob inscitiam, delinquenti; si secundum, sibi ipsi inprimis damna intulit, quippe cum præter divini Iudicii, quæ illum manet, vindictam; seipsum etiam statim pœna affecit.* Ac proinde S. Augustinus cum Deo loquens dicebat: *Iussisti namque & ita isti est, ut omnis inordinatus animus sit pœna sibi;* Postea vero concludit idem met Philosophus: *Quamobrem ad miserandum compatiendumque potius, quam ad inferenda mala invitari debemus.* Verum siste, & aliud non minus efficax argumentum patienter ausculta: Nunquid tu Deum offendisti? Omnino. Desideras ut noxa à te cōmissa tibi ignoscatur? Quis dubitat. Tu igitur Deum aliquem offendisti; qui vero te offendit, offendit hominem tantum, quanto igitur major est, quam intulisti, offensa, alterâ quam recepisti? Tu semel vel bis fuisti offensus; è contra vero centies & millies, omni die, omni hora, omni momento Deum offendis, nisi ignoveris alteri quod in te peccavit, eadem mensura remetietur tibi, tuque tibi ipsi, velut Judex quidam, decernis sententiam, dicendo: *Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.* Audi S. Maximum hac de re hisce verbis egregiè loquentem: *O quicunque ille es, ait, attendis quid tibi fecerit homo, & non consideras, quid tu feceris Deo. Cum enim tu multum graviora in Deū peccata commiseris, quare non dimittis homini parum, ut tibi Deus dignetur dimittere multū?* Verum enimvero, tu nullam sanctis adhibes fidem, donec fecerint miracula. De S. Gregorio Papa legitur, quod sacrum altare Missam pro defuncto celebraturus accesserit, dumque Missæ illius introitum, scilicet, *Requiem æternam*, diceret, vocem quandam audivit de cælo delapsam, hoc veluti responsum edentem: *Non faciam*; illusionem autem Diabolicam esse credens, iterato dixit: *Requiem æternam*, moxque simile subsecutum est cælitus responsum; prosecutus nihilominus Missam in Memētо pro mortuis, Deum ut statum animæ illius pro qua celebrabat, sibi revelaret, instanter rogavit: Cui Dominus; *Ego vocem illam: Non faciam, dedi, quia damnatus est miser ille;* Et ecce tibi rationem: *Ob inimicitias quas nec*

Seneca de remed. fortu. l. 1. f. 304.

Io. Franc. Picus Mirand. lit. de imaginat. fol. 101.

D. Aug.

Matth. 6

Philip. Diez loc. com. de amore ini. fol. 73. co. 1. & 2.

deponere nec dimittere voluit. Pertinaciter igitur nunc inimicitias vestras continuate, vindictas vestras audacter exserite, & lucrum quod inde reportabitis censuum quoque vestrorum libro, si vultis, inscribite. Tandem vero tibi O vindicative impense compati cogor; Etenim quercus inveterata difficulter eradicatur; tale est odium in corde tuo; ex quo igitur causam adversum te evincere & lucrari non possum, pacisci tecum volo. Acquiesco igitur tibi, & permitto, ut odium, quo ardes in corde tuo, conservare imò majoribus etiam incrementis illud adaugere possis: Esne jam contentus? Veruntamen ne causam adversum te agitatam totaliter perdam, in hoc unico mihi quoque acquiescas, nimirum iram tuam & odium quo inimicum tuum persequeris alio divertas illudq; adversum duos alios inimicos tuos & majores & pernitiosiores adhibeas quorum unus peccatum est, alter vero est Dæmon, hos odisse potes & pertinacissime persequi usque ad mortem. Veruntamen adhuc tibi satisfactum minimè esse video; ideoque ut magis contentus recedas, totius tibi causæ victoriam libenter cedam; volo enim & permitto ut adversum inimicos tuos te obarmes; & vindictam adhibendo victor contra illum evadas. Num amplius quid à me desideras? Cur putas in præsenti Evangelio, ubi agitur de dilectione inimici, pariter de Eleemosyna sermonem institui? dicendo: *Cum facis Eleemosynam, nesciat sinistra tua*; per hoc nobis insinuatur, quod per Eleemosynam vere præliari & dimicare liceat, eandemque pauperibus erogando inimicus vincatur. Audite Ecclesiasticum:
Eccli. 29. *Conclude Eleemosynam, & hac pro te exorabit ab omni malo*, id est, illa vos Salvabit ab inimicorum vestrorum insidiis: & postea subjungit: *super scutum potentis, & super lanceam adversus inimicum tuum pugnabit.* Illam igitur tum ad pauperum inopiam sublevandam, tum ad vestram propriam utilitatem libenter & liberaliter erogate.

PARS SECUNDA.

14. Hactenus de amore inimicorum locuti sumus, prout consistit *in affectu cordis*: superest ut cum omni possibili brevitate etiam videamus, & ostendamus amandum illum esse *in effectu operis*; & hoc sensu intelligendum est monitum Christi dum ait: *Benefacite his qui oderunt vos*; Unde Ludolphus de Saxonia ait: *Non sufficit diligere corde, nisi dilectio exhibeatur operis exhibitione.* Amori interno cordis externus operum amor est adjungendus, si perfecti esse desideremus. Dii (inquit seneca) hominibus benefacere non cessant, licet ab illis graviter offendantur: *Non cessant Dii beneficia congerere, spargunt opportunis imbribus terras, Maria flatu movent, sydérum cursu notant tempora, hyemes, æstatesque interventu lenioris spiritus molliunt, errorem labentium animorum placidi ac propitii ferunt*: Idem quoque & majori jure de nobis & vero Deo dicere possumus. Sanctus etenim Valerianus Episcopus in communi loquens ait: *Infinita virtus est, odia vicisse beneficiis.* Aristides ab Atheniensibus in exilium missus, elevatis in cælum manibus Deum pro Civitatis illius conservatione rogavit, *Incolumitatem precabatur*; Quod si is Christianus fuisset, eundem morem gessisse Evangelio, id præcipienti diceremus, in eo namque Christus dicit: orate pro persequentibus vos. Lycurgo Lacedæmoniensium Legislatori, ab insolenti & temerario quodam juvene unus oculorum erutus fuit, cumque transgressor ille captus, ejusque manibus consignatus fuisset, non se de eo vindicavit, sed eum in domum suam amice susceptum, filii loco habuit, multaque beneficia præstitit. Cum in conspectu Agesilai nonnemo, nescio quis, diceret: *Officium Regis esse amicis præmia, inimicis vero mala reddere*; is eum acriter repræhendisse fertur, dicendo: *Melius dixisset regale officium esse ex inimicis amicos suis beneficiis facere.* Cassiodorus scribit: Theodoricum Regem cum Venantio capitali inimico suo semper cōcertasse, hic quidem irrogando injurias, ille vero receptas injurias beneficiis compensando: *Tanto nobis reddebatur acceptius* (ait Rex) *quanto cognosci poterat indevotus.* Cinna in machinandis contra Cæsarem Augustum Chymeris, insidiis, ipsa denique morte, insatiabilis erat; Cæsar autem die quadam dum illum persuadente Livia conjuge sua mortis eum condemnare justissime posset, eundem coram se adduci jussit, eique dixit: *Vitam tibi Cinna iterum do, prius hosti, nunc insidiatori ac parricidæ. Ex hodierno die inter nos amicitia incipiat*; Imo Seneca ulterius dicit, quod illum multis præclaris muneribus clarum & insignē fecerit, & ho-

Ludolph. Cart. p. 1. cap. 35.

Seneca lib. 7. de benef. c. 3.

D. Valer. Episc. ho. 12. de bono conserv. pacis.

Plutarch. in vita Aristid. Laert. in vita Philosoph.

Phil. dier loc. cont. 1. fol. 75. col. 1.

Cassiodor. lib. 1. ep. 16.

Seneca l. 1. de clem. cap. 9.

& honorarit: *Posthac detulit ultro consulatum, questus quod non auderet petere.* Ægyptius vice Rex ad fratrum suorum pedes visus est prostratus & genuflexus; & licet ab his adeo diram passus fuerit persecutionem, hujus tamen & venditionis suæ, nullam eis aliam vindictam intentavit, quam quod illos dulciter fuerit amplexatus, & osculatus, eosque variis gratiis & favoribus locupletarit; De quo proinde Poeta ille eleganter cecinit, dum ait:

Ludovicus Crucius in comœa. Ioseph act. 4. fol. 970.

In me quid illi fecerint non cogito
Sed quod beneficium facere Iosephum decet.
Reddendo damnis damna Iosephus negat.

Multi scriptores sacri causam inquirunt, cur agnus mansuetissimus Jesus Salvator noster, illud in horto Gethsemani patrarit miraculum, auriculam servi illius perfecte subito sanando. Ab ingeniorum autem varietate nata est varietas & multitudo opinionum. Aliqui ideo hoc ipsum fecisse dicunt: *Ad sua Divinitatis manifestationem*, cum impossibile sit, servum illum adeo subito naturaliter sanari potuisse. Alii id factum esse existimant, *Ad Iudæ conversionem*, ut nimirum Judas adverteret quod sicut auricula à suo loco præcisa virtute divina subito potuit reuniri; ita quoque Judas, qui membrum à corpore Collegii Apostolici præcisum, eadem virtute & per veram pœnitentiam reuniri potuerit, si voluisset. Alii *ad suorum discipulorum confirmationem* Quis enim non resumpsisset spiritus, aut factus non fuisset animosus, illam videndo benevolentiam, quam erga impium exercebat. Veruntamen Guilielmus Parisiensis in ea est opinione, hunc servum, cui nomen Malchus erat, primum fuisse qui post datum a Juda signum Christum invaserit, quique in faciendis Salvatori insultibus, cœteris omnibus insolentior erat, ac proinde Petrus erga illum, non verò alios irâ commotus fuit; ut nos exinde disceremus reddere bonum pro malo, beneficia conferre illis, qui nobis maleficia præstiterunt: *Malchus, ut dicunt aliqui, primus in Christum manus sacrilegas immisit, & ideo non mirum, si potius eum percussit Petrus, quam quemcunque alium, amputando auriculam ejus dexteram.* Et postea subjungit: *In hoc instruxit nos reddere bonum pro malo, & benefacere his qui nos oderunt.*

Guilielmus Paris. stat. 1. de Christo patiente fol. 428 & 429. col 2.

Quàm ingens beneficium sit sanctissimum altaris Sacramentum ad universalem Christianismi utilitatem institutum, præ cæteris optime declarat S Augustinus dicens: *Deus cum sit omnipotens, plus dare non potuit, cum sit sapiëtissimus plus dare nescivit, cũ sit ditissimus plus dare non habuit*; quanto autẽ major est dignitas Sacramenti, tanto quoque major esse debet sanctitas & puritas illud recipientis. Unde S. Paulus Corinthios monet dicens: *Probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat*; rotunde iis declarando, quod *Quicunque manducaverit panem hunc vel biberit calicem Domini indigne, reus erit corporis & sanguinis Domini*, imo minas minis, & pœnas pænis accumulando ait: *Qui autem manducat & bibit indigne, judicium sibi manducat & bibit.* Et tamen ipsemet Dei filius propriis manibus suis idipsum Judæ porrexit, tametsi diabolicam ejus conscientiam probè satis nosset; Quod si autem adeo indignus erat, cur illum ab hujus sanctissimi Sacramenti sumptione non repulit, sed potius sine ullo discrimine tam illos qui boni, quam hunc qui pessimus erat eodem cibavit & pavit, Utique Christus prævidebat, Judam inimicũ suum eum traditurum esse, & tamen minimè conveniens essẽ judicavit, illum hoc beneficio privare, ut nos per hos, instruat & erudiat, ut non intermittamus benefacere, illis, qui nobis non nisi mala, imò mortem ipsam machinantur. Docet idipsum Michael ex ordine Minorum Observantium S. Francisci dicens: *Quæritur quare Christus corpus suum Iudæ dederit? Respondetur quod hoc factum est à Domino, ut instrueret nos omnes inimicis benefacere, secundum illud: Benefacite his qui oderunt vos: Dominus enim cibans proditorem suum propria carne, instruxit membra sua, quod deberent benefacere inimicis.*

D. August. serm. 84.

1. Cor. 11.

Michael de Mediolano ser. 47. col. 1.

15. Nullam ex omnibus, quæ in Christi Passione acciderunt actionibus, adeo vehementer admiror, quam de vulnere lanceæ, quod à Longino post mortem accepit; nescio enim an impietas aliqua magis barbara excogitari valeat: *Vnus militum lancea latus ejus aperuit, & continuo exivit sanguis, & aqua.* O crudelitas inaudita! sævire in mortuum, omnem excedit tyrannidem; atque ideo quonam is qui hoc fecit dignus fuisse supplicio existimabitur? Nunquid inferni ad crimen illud expiandum sufficient? videtur porro mihi cœlum adversus talem temeritatem iratum, eandem punire decrevisse, fulminis evibratione: vel etiam quod terra mox ut ab hoc ferro lateri Christi mortui inflictum est vul-

nus voraginum suarum ora aperire voluerit, num ad actionis crudelitatem delinquenti exprobrandam, an vero ad eum vivo in corpore degentem deglutiendum, ignoro. Verùm enimvero audite si placet, qualem hic delinquens ex hoc facinore reportarit vindictam. Sanguis etenim Christi pretiosissimus à Latere Christi egressus, & per Lanceam sensim dimanans, manum Longini attigit qui eadem manu oculum quendam ex cæcitate inutilem factum inadvertenter attingens potentiam visivam utramque corporalem scilicet & spiritualem protinus recuperavit. O mi amabilissime JESU crucifixe quid facis? quid moliris? Ergo ne erga militem quendam tantam in demortuum corpus tuum crudelitatem exercentem adeo te pium & beneficum exhibes; Ergone oculorum mentis & corporis lucem ei restituis, qui vitam tibi (si illius compos fuisses) hâc actione eripere tentavit? *Longinus Latus Salvatoris aperuit* (inquit S. Isidorus) *& gutta sanguinis Christi, cum esset altero oculo privatus illuminatus est extra, & intus lumine fidei, & per Apostolos baptizatus, & post longum tempus Episcopatus honorem, & martyrii coronam meruit.* Idem quoque Petrus de Natalibus refert: Porro illuminatio isthæc usui nobis erit ad illuminandam mentem nostram, ut cognoscere possimus, quàm sit ingens malum, reddere malum pro malo, & quàm è contra Christianæ Legi & perfectioni conforme sit, bonum reddere illis, à quibus mala receperamus; Nos etenim Beatus noster Simon de cassia monet, quod: *Dilectio nescit in sua natura feriari, sed benefaciens & benefica est.* Verumtamen quid nam est quod Salvator noster inimicum amanti, eidemque benefacienti promittit? *ut sitis filii Patris vestri.* Æternus Pater unigenito filio suo per os David dixit: *Filius meus es tu, ego hodie genui te;* De quonam autem hic die loquitur? Num forte de illo puncto æternitatis, quod est sine principio, sine futuro, sine præterito, quod est incomprehensibile, interminabile, infinitum, in quo Pater æternus per fœcunditatem sui intellectus, semetipsum totaliter intelligendo, ei sine distinctione naturæ totam communicavit essentiam, substantiam, Divinitatem, sapientiam, immensitatem, Omnipotentiam & æternitatem? aut verò de illo hodie loquitur quod mensuratur tempore, quod principium habet & finem, præteritum & futurum, successionem & durationem, quando inter insitatos noctis splendores est natus? Legitote Psalmum, sic enim quale hoc hodie fuerit, facile utique intelligetis: *Astiterunt Reges terræ contra Regem cœli* (inquit S. Athanasius) *Herodes & Pilatus, & Principes Sacerdotum Annas & Caiphas, convenerunt sacrilega mente in unum pravum consensum, adversus Dominum Deum Patrem, & adversus Christum unctum Messiam ejus filium. Hodie* igitur cum te inimici tui persequuntur, tu te non solum non ulcisceris, sed *hodie* ignoscis *hodie* cum tibi per insidias mortem moliuntur, tu ad eos sanguine tuo pretiosissimo, redimendos te exponis; *hodie* cum illorum salutem procurâs; *hodie* quando ex sanguine tuo & humanitatis tuæ electuario inimicis tuis medicinam præparas, *hodie*, inquam *genui te*, hodie inquam te filium meum esse testando declaravi. *Quando redemisti mundum, quando ad cœli regnum vocasti, tunc probasti te esse filium meum.* inquit S. Augustinus. Quapropter, *Diligite, Benefacite, ut sitis filii Patris vestri.* Et abite in pace.

* * *

D. Isidor. Anton de Escob. t. 1. li. 10. cap. 19. Petrus de Natalib. in vita S. Longini.

B. Simon Cass. lib. 10. ca. 23.

Psal. 2.

D. Athan. in Psal. 2. to. 11. Hugo Cardin. ibid.

Pſal. 2.

SERMO QVARTVS.

DOMINICA PRIMA QVADRAGESIMÆ.

Ductus eſt IESVS in deſertum à ſpiritu, ut tentaretur à Diabolo. Matth. 4.

1. IN remotioribus Galgatæ, Jericho, & Bethel confinibus, ſub gelido climate ſituatum eſt alpeſtre & montuoſum quoddam deſertum, à nemine præterquam à ſolitudine, umbris, meriſque horroribus inhabitatum. Circa quod lubrico pede currens Jordanis fluvius appropinquat quidem, ingredi autem minime audet, timens vel in inculta illa ſolitudine nimium perterreſieri, aut vero in aliquam inacceſſam rupem præcipitari. Deſertum illud nunquam ſereno aliquo ſupercilio à cœlo contemplatum fuit, nec radiorum claritate viſitatum à ſole. In eodem frigoris quoque rigores omne interdixerunt commercium florum natalibus & placidis aurarum ſuſurris. Silentium loci illius, quod ibidem in profundo quodam lethargo jacet ſepultum, à nullo alio violatur præterquam ab ingratis & inconditis nocturnarum avium ejulatibus & ſibilis, & flebilibus arborum lamentis, quæ continuas inter ſe conferre videntur querimonias quod ab indiſcreto Aquilone frondoſis ſuis ſpolientur palliis, nudaque membra hybernæ intemperiei, nec non cœlorum nimiæ inclementiæ relinquantur expoſita; Ne unicam quidem ibi ſemitam videre licet, quæ pedi inſinuaſſes quonam ſibi cum ſecuritate eundum ſit; imo ad quemlibet greſſum implexarum intricatarumque ſpinarū ſepes occurrūt quæ ſtirpibus & urticis permixtæ, viatorem impediunt, quo minus horrida deſerti illius diverſoria penetrare poſsit. In hujus ſolitariæ & horridæ ſilvæ reconditiſsimis locis, velut in campo quodam Martio famelicus Salvator noſter inimici infernalis expectabat inſultus: *Ductus eſt in deſertum, ut tentaretur à Diabolo*, qui ut viſibile ſe objectum redderet, in phantaſtica cani ſenis ſpecie comparuit. Crediſiſſes Dæmonem iſtum novum quendam Æthnam fuiſſe, ſiquidem capitis ſui verticem coma quædam contegabat nivea, cū tamen in profundo ſinus ſui reconditas haberet ardentes voragines inferni. Vultus ejus à ſole denigratus & decoloratus eſſe videbatur, cum potius infernalis ignis terra eſſet fuligine tinctus. Si quis facilis fuiſſet ad præſtandam exteriori apparentiæ fidem exiſtimare potuiſſet ſe videre quandam oſsium nimia abſtinentia conſumptorum cataſtrophen, cujus membra livida potius emacerarct invidia: ad labiorum motum, duo tantum ſe prodebant dentes, tempore & confectæ ſenectutis rubigine exeſi & corroſi, qualibus luporum aut aprorum ora cōmunita eſſe noſcūtur. Dextera ſua rudi cuidā trunco ſtipitis loco innitebatur, utpote qui præcipitiorum quæ in cœli Empyrei firmitudine perpeſſus fuerat, probe memor, in ipſa quoque terræ ſtabilitate pedem quoque movebat dubium maleque ſecurum. Huic glorioſiſsimorum operum indicia, quæ Chriſti Divinitatem & excellentiam præconizabant, ſuſpicionem quandam animo ingeſſerant, num forte Chriſtus veniſſet ut illud ſibi Dominium in mundo vendicaret, quod is arte & dolis jam dudum ſibi uſurpaverat, ſcilicet genuflexiones gentium, victimarum, quæ altaribus ſuis inferebantur tributa, nec non oblationes & incenſa, quæ major illi mundi pars offerebat. Ac proinde ut ſe per omnia hac de re redderet ſecurum, ſtatuit tumido quodam auſu armatus aggredi ſalvatorem; & quia ſe futurum præſumebat hoc in prælio indubitatum victorem, ideo triumphum canens ante victoriam, trophæi loco habitu quodam indutus erat ex palmis contexto. Porro primum inſultum CHRISTO Domino per lapides intentavit, dicens: *Dic ut lapides iſti panes fiant.* Itane

D. Atha. in Pſal. 1. to. 11. Hugo Cardin. ibid.

Itane O Dæmon? Tunc lapides famelico alicui apponere non erubescis? Mirum non est ut video, quod Ambrosius dixerit, quod dum per superbiam negotiari incipiens comparare tibi voluisti Divinitatem, in adeo miserabilem jacturam lapsus fueris, ut omnibus cælestis gratiæ divitiis exutus, in intolerabilem quandam dejectus sis mendicitatem, in qua tibi aliud præsentandum non supersit, quàm lapides. *Quia non invenit cibum, quem offerret esurienti, postulat in cibum saxa mutari,* Cum autem conflictus exitum procul ab intento suo aberrare conspiceret, desertum confestim cum pinaculo templi commutat: *Statuit eum super pinnaculum templi*, eique Præcipitia persuadere contendit, dicens: *Si filius Dei es mitte te deorsum.* Tandem secundum quoque insultum irritum esse conspiciens: *Assumpsit eum Diabolus in montem excelsum valde*, ibique ultimum circa ipsum experiebatur tentamen, offerendo ei omnia regna & monarchias mundi si genu flexus illum adoraret: *Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraveris me*, in quo etiam certamine confusus remansit, Salvatore nostro ei respondente: *Vade Sathana*: *Dominum Deum tuum adorabis*: idque quod ei convenientissime sic accidit, ut existimat S. Hilarius dicens: *Temeritatis tantæ congruum exitum tulit, & criminum suorum in Sathana nomen audivit, & Dominum suum adorandum in homine cognovit.* Nos interea de tribus hisce tentationibus discurrentes, in prima, quis tentet, & qua ratione Dæmon tentet videbimus: In secunda quales sint inimici tentatoris qualitates. In tertia denique quanta nobis Dæmon, nos tentando, bona conciliet. Ex quo autem vos tanquam veri Christi jejunantis sequaces & imitatores, famelicos vos hoc quadragesimali tempore exhibetis: ego ad imitationem Angelorum, mensam vobis præparabo, pane verbi Dei opipare instructam, siquidem *Non in solo pane vivit homo sed in omni verbo quod procedit de ore Dei.* Ordiamur.

D. Ambr. serm. 37. de Iejun.

D. Hilar. can 3. in Matth.

2. *Tunc ductus est Iesus in desertum à spiritu, ut tentaretur à Diabolo.* Nullibi legitur quod Diabolus Filium Dei antea tentationibus infestare præsumpserit, sed tunc pridem id facere cæpit, quando in Jordane à Joanne baptizatus fuit: *Tunc ductus est in desertum, ut tentaretur*; imo postquàm jejunasset quadraginta diebus & quadraginta noctibus. *Cum jejunasset quadraginta diebus, accessit tentator.* Quando Dæmon aliquem per viam perfectionis ambulare conspicit, tunc illi vel maximè molestus esse incipit. Quanto quis sanctior est, quantoque major est fervor, quo Deo servit, seque in virtutibus exercet, tanto illum Dæmon vehementius tentat; Denique cum bonis non vero cùm malis, cùm justis, & non cum peccatoribus ipsi semper negotium intercedit. *Post baptismum tentatur Christus* (inquit S. Hilarius) *eo quod in Sanctificatis maxime Diaboli tentamenta grassantur, quia victoria maximè exoptanda est de Sanctis.* Et S. Ambrosius ait: *Quo magis justus est quisquam, eo magis illi insidiatur inimicus.* S. Joannes Chrysostomus Dæmonem maris pyratæ comparat, qui si cognoscere possit navigium aliquod vacuum & inane esse, nullisq; mercibus onustum, parum illud aggrediant aut infestare curat: at vero si in navigium aliquod incidat mercibus pretiosissimis copiosè onustum, cõfessim ad prælium se præparat, ei appropinquat, explosis in illud bombardis globorum piles illud quatit, omnemque illud intercipiendi viam tentat; ita quoque si anima aliqua ab omni sit merito denudata, virtutum inops, nec quicquam aliud quam peccatorum arenam intra se claudat, ad illam tentationibus infestandam sese nequaquam applicat; at vero si animam quandam offendat, quæ virtutibus, perfectionibus & sanctitate plena sit, hanc protinus aggreditur, cum illa sibi vult esse negotiũ, hanc capere vel saltem deprædari desiderat, non quiescit, non intermittit, non cessat, nullumque medium negligit, quin illud adhibendo videat, an possibile sit eam superare, aut vincere. En ipsissima verba Chrysostomi: *Pyratæ navigantes non tunc insidiantur, cùm à portu viderint egentes, nam quid proderit invadere navim vacuam? sed tunc omnes artes movent, cum onustæ redeant.* Audite applicationem: *Ita malignus ille Dæmon cum hos viderit multa convenisse, nempe Iejunium, preces, Eleemosynas, continentiam, aliasque virtutes omnes, usque navem nostram gemmis repletam, tunc undique se objicit ut thesaurum rapiat, & in ipso portus ingressu vincat & spoliet.*

D. Hilar. can. 3 in Matth. Et apud D. Tho. 3. p. q. 41. a. 1.

D. Ambr.

S. Chrysost. to 6. de Iejunio & ho. 31. in Genes.

3. Regius Propheta David oculo prophetico prævidens, quales futuræ essent venturi Messiæ qualitates & conditiones, dixit in illo velut in brevi compendio congregandas esse omnes species & elegantias imaginabiles, quæ ab omnibus aliis creaturis diffusè participantur:

Psal. 44.

tur: *speciosus forma præ filiis hominum*, quasi diceret: venustates Mesiæ cum hominum elegantiis comparatæ, sunt instar solis aliarũ stellarum respectu: postea vero ad majorẽ Mesiæ gloriam subjungit, gratiam in labiorum suorum theatro speciatim residere: *Diffusa est gratia in labiis tuis.* Hucusque omnia sine difficultate aliqua intelliguntur; imò tantum abest Prophetam in explicanda Mesiæ pulchritudine excessivè loqui, ut etiam effigiem ejus, ejusque prærogativas pro dignitate sua sufficienter non extollat. Veruntamen quod mihi in illo Psalmo vel maximam admirationẽ adfert, est, quod paulo post subjungat dicens: *Accingere gladio tuo super femur tuum potentissimè*; quasi diceret species & pulchritudo tua te ad accingendũ lateri tuo ensem nec non ad præliandum (& quidem valde generosè, quia *potentissimè*) te coget. Quisnam autem est ille quocum illi armis, concertandum erit? Num forte cum aliquo qui cũ illo de pulchritudine & morum venustate contendit? S. Athanasius respondet, adversarium hunc, quocum illi armata manu congrediendum erit, Dæmonem futurum esse: *Accingere gladio tuo super femur tuum potentissimè, pugnando contra Diabolum.* Verum dices fortasse, quidnam Dæmonis interest, sive aliquis pulcher sit, sive turpis? aut quomodo fieri potest quod spiritui maligno speciale adversus pulchritudinem odium intercedat? Potius pro illa ei pugnandum esset; nisi enim illa in mundo esset, haud dubiè longè pauciora in mundo peccata fierent: pulchritudo, enim est quæ merces quas afficit facile reddit vendibiles, multos decipit; Quomodo igitur verum esse poterit Diabolum esse pulchritudinis inimicum? *Accingere gladio tuo contra Diabolum, quia speciosus forma præ filiis hominum?* S. Basilius respondet, Davidem non de corporis sed de animæ pulchritudine locutũ esse, id est, de sanctitate, *Non carnis pulchritudinẽ celebrat: per hanc pulchritudinem percussus propheta, ad divinum spiritualis pulchritudinis amorem cõmotus est.* Ecce igitur hic tibi apertum & manifestatum mysterium ac Davidis intentionem: vult enim clarius dicere: vos quotquot estis inter cũctos alios homines sanctissimi, femur vestrũ gladio accingite ad expectandũ intrepidè insultus sathanæ; neque enim ei res est cũ peccatoribus sed cũ justis, & quanto quis justior est tanto vehementius eũ tentationũ suarum armis studet subvertere &

D. Athan. ibi fol. 157.

D. Basil. ibi. ho. 22. f. 85. col. c. l. c.

exterminare. Et in hoc eodem sensu S. Gregorium in suis moralibus locutum esse existimo, dum ait: *Hostis namque callidus, quos justitia luce splendescere conspicit, eorum mentes illicitis desideriis inflammare contendit.*

D. Greg. in Iob lib. 29. Moral. c. 14. f. 184. col. 2. l. D.

4. Quod idẽmet David Ps. 85. Dominũ vehemẽter quoq; rogarit, ut se ab inimici infernalis plus nimiũ insidiosis machinationibus liberare dignaretur, dicẽdo: Custodi animã, nihil quidẽ in se mirum habet, quia sine gratia divina impossibile nobis est, eisdem nos posse resistere, ac proinde omnes nos ejus esse deberemus imitatores, quia ictibus adeo diris & fortibus tam formidabilis inimici, per scutum aliquod fragile & vitreũ, qualis est naturalis nostra possibilitas resistere nequaquã poterimus. At vero id quod menti meæ nescio quem scrupulũ ingerit, est quod ex hoc præcipue capite sese Deo recommendet, quia sanctus est: *Custodi animã meam, quoniam sanctus sum.* Nolo in præsenti tecum ô David cõtendere aut disputare, an hic tuus loquendi modus quo te sanctum esse dicis, vanæ cuidam gloriæ vel superbiæ sit ad scribendus, præcipuè cum satis perspicuum omnibus sit qualesnam fuerint vitæ tuæ actiones; ut proinde sanctus Pater noster Augustinus haud immerito dicat: *Nescio utrum potuerit forte altius dicere, quoniam sanctus sum, nisi ille qui sine peccato erat in hoc mundo, peccatorum omnium non commissor, sed dimissor.* Sed hoc solum valde mihi videtur mirum, quod ex sanctitate tua, singularis quædam in te formido nascatur quæ te, ut ad Deum confugias, inducit, ut is nimirum animam tuam à Diabolicarum tentationum insultibus defendat, cum aliàs sanctitas communiter alium effectum habere soleat, scilicet quod habentem illam à quavis diabolica infestatione securum reddat, quod si adhuc peccator esses, majorem utique haberes timendi & patiendi occasionem, & dicendi: *Custodi me Domine, quoniam peccator sum.* Verùm audire videor Davidem replicantem, id quotidianæ experiẽtiæ repugnare; videmus etenim quod peccatores Diabolum parum timeant, imo sæpe dãnosam nimis cum illo habeant cõversationem & familiaritatem; Diabolus enim peccatori in hac vita nullum creat fastidium, sed eũ in pace quietè & tranquillè vivere permittit; justis autem duntaxat insidias struere cernitur; atque ideo dicit David: Quia nunc sum in gratia Dei, & sanctam vitam ago, haud immerito ali-

Psal. 85.

S. Aug. ibi f. 205. col. 2. l. D.

aliquem à Diabolo tentationis insultum formidare habet, videor enim mihi videre militiam infernalem tentationibus armatam contra me procedere, imo quanto perfectior sanctitas mea erit, tanto quoque ferociores à Dæmone insultus expecto: *Tantum abfuit ut de sua sanctitate confideret, ut potius majores in ea tentationes formidaret, & propterea majus à Deo auxilium precaretur*, inquit Doctor quidam modernus.

Franc. Mend. in 1. li. Reg. c. 11. nu. 11. fo. 174. nu. 17. l. D.

5. Nunquam hujus malignitatis Diabolicæ recordari possum, quin semper menti meæ obversetur sanctissimum illud ab Ecclesiastico nobis relictum consilium, quo dicit. *Fili accedens ad servitutem Dei sta in timore & justitia, & præpara animam tuam ad tentationem*, quasi diceret: Vide ô Fili quisquis mundum deserens, Dei te servitio perpetuo dedicas ne bonitatem tuam contamines, sed sta in timore, & ne vel ad unum passum te securum esse existimes; ad præliandum quoque cum Dæmone animam tuam præpares, quasi totum motivum seu causa cur in continuo timore stare, & ad sustinendos Diabolicos insultus præparari debeamus hæc sola sit, quod viciniores Deo facti simus, ejusque nos servituti addixerimus verum. O Ecclesiastice licet, supra omnem modum mihi tuum placeat consilium, veruntamen unam in eo habeo difficultatem, quam mihi à te dissolvi vehementer cupio, quod si feceris omnia mihi pro libitu præcipere poteris. Quid si aliquis à Deo procul remotus esset, & nullo modo ei servire vellet, censeresne hūc quoque obligatum esse ut morem tuo gerat consilio, stando in timore, & præparando se ad certamen cum Dæmone ineundum? Quid respondet? Nequaquam inquies haud dubie Ecclesiasticus, hic enim est extra omnis fastidii periculum: Inimicus enim infernalis arma sua non nisi contra bonos vertit, & quanto magis quis in bonitate crescit, Deo per gratiam vicinius approximando, ejq; cum omni diligentia inserviendo, cum tanto majori ferocitate Dæmon contra eum suos multiplicat insidiosos conatus. Qua propter: *Accedens ad servitutem Dei, sta in timore, & præpara animam tuam ad tentationem, ac si dicat*: (exponit Doctor quidam) tunc enim acriores erunt hostis insultus, cum propius ad Deum accesserit.

Ecclesiastici. 2.

Io. Anton. Velasque in Indice in Domin. 2. quadr. nu. 8. t. 2.

6. S. Paulus Apostolus haud secus ac si quidam Belli dux esset, ita in Epistola quadam, quam ad Ephesios exaravit, suos monet ut se in bene ordinatā aciem constituant, atque de omnibus illis sibi prospiciant, quæ illis necessaria esse poterunt, ut imminenti cuidam formidabili prælio potentissimi hostis resistere possint, Dicit enim: *Induite vos armaturam Dei, ut possitis stare adversus insidias Diaboli.* Postea autē subjungit, Cavendum autem vobis est, fratres, ne existimetis rem vobis futuram esse cum inimicis quibusdam ordinariis & vulgaribus: *Quoniam non est nobis colluctatio adversus carnem & sanguinem*, id est, *adversus homines qui nos persequi videntur*, inquit S. Anselmus & Theophylactus: *Non enim nobis cum parui momenti viris & casu oblatis bellandum est, neque adversus homines passibiles & nobis similes gerenda res est.* Quinam igitur sunt hi inimici bellum nobis inferre gestientes? Quinam inquam sunt, adversum quos nos præparare debemus, ut eis resistere valeamus? *Adversus principes & potestates, adversus mundi rectores tenebrarum harum, contra spiritualia nequitiæ in cœlestibus.* Hæc equidem satis in se clara sunt. Veruntamen scire percuperem, quodnam Dæmon ab Ephesiis acceperit fastidium, ut motus sit illis apertum indicere bellum? scio quidem Dæmonem tyrannum quendam esse, qui proinde nec lege dirigitur, nec ratione, ideoque nec rationem aliquam particularem habere quæ eum ad id movere posit, nisi forte dicere velimus, id eum facere eo quod Ephesii malum deserentes ad bonum se converterint: antea vivebant in peccato, & ideo inter se lites tantùm civiles habebant *adversus carnem & sanguinem*, nunc autem ex quo veram Christi legem & fidem sunt amplexati, seque sanctitatis & perfectionis Christianæ studio dedicarunt, & salutis viam inambulantes, O quot à Dæmone bella suscitantur, universum obarmat Infernum, & insultus nunquam deficiunt, tenduntur semper tentationum insidiæ, nec induciæ seu pax ulla speratur: *Non impugnat Sathanas nisi fortes Christi milites: peccatores jam prostratos, & suos culpa factos præterit & contemnit*; & tales quidem Ephesii antea erant: *Iustos tantum quærit dejicere, quos vidit in fide firmos stare*; tales iidem Ephesii postea facti sunt, quando illis Dæmon adeo factus tentationum & insidiarum continuatione molestus, juxta doctrinam Sancti Cypriani, Id quod expressius ex capitulo

Ephes. 6.

D. Anselm ibi. fol. 332. col. 1. Theophy. ib. f. 242. col. 2.

D. Cypr. l. 3. Epist.

tulo antecedente deducitur, ubi Apostolus ait: *Fuistis aliquando tenebræ*: atque ideo Dæmonium pro eo tempore minimè vobis molestum erat, *Nunc autem*, id est, inquit S. Anselmus: *postquam ad gratiam accessistis*, Deo appropinquastis, gratiæque cœlestis lucem vobiscum habetis, *& ut filii lucis ambulatis in omni bonitate, & justitia, & veritate, est vobis colluctatio adversus Principes tenebrarum.*

Ephes. 5. Ephes. 6. D. Ansel. ibi f. 326. col. 2. l. C.

7. Miser quidam juvenis, maligno quodam spiritu obsessus erat, Pater ejus qui illum velut oculorum suorum pupillam tenerrimè diligebat, maligni hujus spiritus tyrannidem in propriis visceribus suis acutè persentiscebat; Audiens autem Christum varia variis in locis patrasse miracula, eum adire, & pro salute filii sui supplicare illi firmiter statuit, tandem vero humillime coram eo prostratus dixit: *Magister attuli filium meum ad te habentem spiritum mutum*? Christus autem Dominus infelicis hujus adolescentis miseriis intimè compatiens, dixit ad Patrem & turbas, qui ut obsessum hunc juvenem coram eo adducerent, propius ad eum accesserant: *Afferte illum ad me; & attulerunt eum.* In eodem autem momento Dæmon ad crudelius torquendum miserum hunc juvenem omnes malignitatis suæ exercitus in unum advocasse videtur, siquidem dirè ejus viscera contorsit, summa cum rabie ipsum in terram conjecit, effecitque ut veluti mare quoddam à Diabolici furoris tempestatibus agitatum, horrendas ab ore spumas ejiceret, strideret dentibus, perque omnia corporis membra rigesceret ex viscerum suorum interiori conversione, quam operabatur Diabolus. Causam hoc loco scire desiderarem, cur Dæmon in hac occasione maximè in ipsiusmet Christi præsentia, ubi timere & tremere debebat, adeo se ferocem, audacem, & truculentum exhibuerit? Beda ideo id accidisse respondet, quia Dæmoniacus Christo maxime vicinus erat: *attulerunt ad eum.* Quasi per hoc nobis monstrare vellet spiritus Sanctus, quod quamdiu aliquis per peccatum procul à Deo remotus est, à Dæmone minime infestetur, sed in pace vivere permittatur, si tamen in pace vivere dici potest, qui in peccato & procul à Deo sequestratus vivit: at vero quando ei appropinquamus *per conversionẽ ad ipsum* eliciendo actus cõtritionis, confitendo, communicando, operando, beue, & sanctè vivendo, tunc protinus militiæ signa eduntur, omnesque avernales copiæ ad arma properant, millenisque tentationum velitationibus & stratagematibus hominem talem infestantes vix ullam ei requiem indulgent: *Allatum Domino puerum spiritus conturbat, qui sæpe dum converti ad Dominum post peccata conamur, majoribus antiqui hostis pulsamur insidiis*; inquit Beda Uno verbo: Sanctitas nostra apud Dæmonem tuba quædam bellica est, quæ tentationum suarum exercitus ad certandum excitat & congregat.

D. Anselm ibi fol. 332. col. 1. Theophyl. ib. f. 242. col. 2. Marc. 7. D. Cypr. l. 3. Epist. Beda ap. Velasq. in tab. in Domin. 1. Quadrag. num. 8.

8. Septuaginta duo discipuli a Longinquo redeuntes læti prorsus & hilares, dignas & gloriosas, quas passim ediderant actiones, cœlesti magistro præter debitam venerationem & reverentiã, eidem submisissimè exhibitam, referebant, nec non qualia in virtute sanctissimi nominis sui operati fuissent miracula, inter quæ unum è præcipuis erat, quod Dæmones audito ejus nomine, pavore & formidine pleni protinus fugerent: *Domine etiam Dæmonia subjiciuntur nobis, in nomine tuo.* Quibus Dominus respondit: *Videbam satanam sicut fulgur de cœlo cadentem*, quasi diceret, scitote quod & ego Satanam ab Empyreo corruentem viderim; verùm scitisne quo modo? *sicut fulgur.* Quænam autem est hæc satanæ cum fulgure similitudo? cur non potius dicit eum cecidisse sicut lapis, vel sicut pluvia aut grando, quæ agros & campos destruunt & devastant? scriptores sacri varias hujus similitudinis adferunt expositiones: *sicut fulgur* inquit Carthusianus, *id est valde celeriter & terribiliter sicut fulgur* inquit Titus Bostrensis, *quia natura fulgidus erat ut fulgur, sed factus est tenebrosus propter effectum, quia quod Deus fecit bonum, hoc ipse in se alteravit in malum.* Mea autem opinio est Christum assimilasse dæmonem fulguri propter effectum, quem producit, Fulguri namque proprium est miro quodam & insolito modo suam exercere activitatem in locis quæ invadit, medullam namque ossium consumit carne intacta manente, absorbet vinum non læso vase, consumit ferrum gladii illæsa manente vagina. In aurum & argentum violentos suos evomit furores & loculis damnum non adfert, lapidum & æris duritiem frangit nec tangit palea aut stramina, denique suam semper potentiam in iis quæ meliora sunt exercere cernitur. Volebat igitur Dominus discipulis suis dicere, Hanc diabolus præ se fert propritatem, quod

Luc. 10. Dio. Carth. ibi. ar. 26. fo. 177. lit. B. Tit. Bostren. in ca. D. Tho. ibi. fo. 19. col. 2. l. B.

quod ſanctitatem ſemper infeſtat tentationibus ſuis, & ubi hæc major eſt, majorem quoque violentiam infert, malignitatis ſuæ exercitus ad aurum & argentum deſtruendum adhibet, id eſt, ad perdendos homines qui in Dei ſervitio maximâ ſunt perfectione conſpicui, eoſque expugnare quærit, qui ſolidi atque conſtantes eſſe reperiuntur in ſanctitate. Quæ veritas à Sancto Cypriano hac etiam doctrina autenticatur, quâ dicit: *Eos diabolus quærit dejicere, quos videt ſtare.*

D. Cyprian. lib. 3. Epiſt. 1.

9. Quamnam exiſtimas eſſe cauſam, ô Roma, quod ſacerdotes per totam quadrageſimam quotidie in miſſæ ſacrificio populum ad humiliandum coram divina majeſtate capita ſua exhortentur, dicentes: *Humiliate capita veſtra DEO*, quod etjam aliis quibuſdam diebus vigiliarum & jejunii alicubi obſervatur: Cur obſecro potius his temporibus id fit, & non aliis? Neque enim credendum eſt, Eccleſiam caſualiter gubernari, utpote quæ regitur & ducitur ab ipſomet Spiritu Sancto: Quàm ergo putatis fuiſſe hac in re Sanctæ Eccleſiæ intentionem? Hujuſce difficultatis reſolutio ex cæremonia quadam dependet, quæ adhiberi ſolet in diebus paſchæ Reſurrectionis. Fideles namque illis diebus cibos quoſdam, quos tunc ſunt manducaturi, ad Eccleſiam deferunt ut à Sacerdote benedicantur; qui habitu ſacro vel ſaltem ad minus ſtola indutus cum cruce & aqua ſanctâ eoſdem benedicit. Circa quàm cæremoniam duo præcipuè ſcire deſidero, primum eſt, quo fine fiat hæc benedictio? Secundum, cur in die Reſurrectionis & non in alio? Durandus reſpondet cibos in die paſchæ benedici, *quia inimicus noſter tunc nos magis ſatagit ſupplantare*, ſe namque intra cibos illos abſcondit, ut nos eoſdem manducantes ipſum quoque in ſtomachum noſtrum attrahamus, ut hac ratione nos tentandi atque torquendi occaſionem habeat: Sed dices. Nunquid alio tempore id facere poterit? omnino, ſed in die paſchæ omnes ad Deum converſi ſumus, omnes confeſſionis & ſacræ communionis ſacramenta accepimus, ſumus omnes in gratia, & conſequenter ſancti. quando peccatores ſumus non nos moleſtat, at vero quando nos videt ſpiritui & bonitati deditos, Eccleſias aliaque devotionis exercitia frequentantes, *tunc tunc inimicus noſter nos magis ſatagit ſupplantare.* Ac proinde: *In hac ſancta die nihil, quod à ſacerdote non ſit benedictum, comedere debemus*: ob hanc eandem rationem, inquit Durandus, vult ſancta DEI Eccleſia, ut Sacerdotes in diebus, quadrageſimæ aliiſque quatuor temporum & vigilarum jejuniis populum ad humiliationem exhortentur, dicentes: *Humiliate capita veſtra DEO*? quia cum illis pœnitentiæ temporibus Spiritui vacemus, orationibus quoque jejuniis aliiſque operibus bonis dediti ſimus, ideo diabolus tunc expergiſcitur, alios quoque Dæmones excitat, congerit tentationes, inſultuum ſuorum aciem accuratè inſtituit, ut quo tempore nos DEO vacamus, & per viam perfectionis ambulantes ſanctitatem amplectimur, is ad hæc omnia impedienda omnem ſuam exerat furiam, omnemque poſsibilem violentiam adhibeat: *Porro in miſſis quadrageſimalibus frequentatur Humiliate capita veſtra DEO, eo quod illo tempore diabolus magis impugnat nos, unde Deum humiliter orare, & nos ſibi humiliare debemus.* Sic quoque diabolus Chriſtum nunquam tentavit niſi poſtquam baptizatus è Jordane deſcendit: *Tunc Ieſus ductus eſt in deſertum, ut tentaretur à diabolo*; Imo donec illum in deſerto quodam vidit inter horridas aſperitates & quadraginta dierum noctiumque jejunium conſiſtentem, tunc enim lapidibus armatus ad pugnam eum provocavit dicens: *Dic ut lapides iſti panes fiant.*

Guilelm. Durand. in Rat. div. off. de die Sanct. Paſcha fol. 245. num. col. 1.

Durand. ibid.

Durand. ibid. lib. 6. c. 28. n. 7. f. 196. col. 3.

10. *Dic ut lapides iſti panes fiant.* Quid eſt, ô beſtia infernalis, quæ incredulitate nulli cedis Tigridi quod nunc erga hunc famelicum IESUM te adeo exhibeas pium, compatientem & benignum? Jurarem ſub hac virtute, ſed ficta vitium aliquod ſed verum abſcondi, & ſub hoc opere miſericordiæ inſignem crudelitatis actum reconditum eſſe: *Latet anguis in herba*, adducit enim iniquitatem, ſed ea veſte amictam ut charitas eſſe appareat: *Signum panis petit* (inquit Chryſologus) *ut jejunium cibi tremendum refugiat, panem malus ingerit conſolator ut virtutem mutet, ut propoſitum violet jejunantis*: nec alio fine hiſce ſtratagematibus utitur, inquit Beatus Archiepiſcopus Valentinus noſter, quam ut quem violentia non dejecit, fraudulentia deci-

D. Pet. Chryſol. ſerm. 13.

D. Tho. à Vil. conc. 2. Dom. 2. quadr.

decipere. Occurrit etenim diabolus filio Dei, eique lapides aliquos ostendit vel porrigit quasi ei dixisset: Famelicum te esse video, atque ideo pietas me movet ut tibi subveniam, plurimæ abstinentiæ macerata membra tua extenuarunt, ideoque charitatis Zelus me extimulat ut dum aliud non habeo hisce tibi lapidibus prospiciam: Si etenim verum est, quod filius Dei sis, prout passim à multis esse crederis, tibi eos in panem convertere difficile non erit, ut aliquam languidis membris tuis ministres refocillationem. O astutia diabolica intoxicare & tentationum suarum venenum charitatis saccaro obtegere. Unde S. Gregorius Nazianzenus ait: *Benignitatis quidem specie lenocinatur; hæc est illius pugnandi ratio.* Hæ quoque technæ ejus à S. Gregorio Papa agnitæ fuerunt dum ait: *Antiquus hostis tanta se arte palliat, ut plerumque vitia virtutes fingat, & vel ipsa capitalia pallio virtutis obtegat.*

Durand. ibid.

D. Greg. Nazian. orat. 38.

D. Greg. Papa lib. 37. in Iob. moral. 17

11. Refert S. Evangelista Matthæus de certo quodam juvene Christi discipulo, qui Christum sequendi eique serviendi cupidus parentibus, amicis, divitiis, omnibusque quæ habebat, ultimum vale dixerat: Accedit autem ut die quadam dum cælesti suo Magistro astaret hoc ad eum deferretur nuntium: Mortuus est pater tuus, quo percepto cor suum ex improviso mœrore haud mediocri occupari sensit, qui per lachrymas ab oculis manantes, nec non profunda labiorum suspiria indeque interruptas voces se mox prodidit in publicum, paulo post licentiam sibi à Magistro indulgeri petiit ut urgente gratitudine erga patrem ultimos ei sepulturæ honores impendere posset. Dixit ergo: *Domine permitte me primum ire & sepelire patrem meum.* Dominus autem hanc ei licentiam, opus hoc charitatis & misericordiæ præstandi impertiri nullo modo voluit, quin potius prohibuit ne discederet, non defuturos enim amicos, & cognatos, vel alios vicinos, qui hoc sepulturæ officium obirent: *Sequere me & dimitte mortuos sepelire mortuos suos.* Nolo hic pluribus investigare, quænam fuerit hujus discipuli intentio patrem suum sepelire volentis, multo minus cur Christus in ejus petitionem condescendere noluerit: sed solum scire cuperem, quisnam hujus nuntii de morte patris bajulus fuerit, siquidem Evangelista hâc de re nihil meminit, sed ab improviso juvenem

Durand. ibid. lib. 6. c. 28. n. 7. f. 196. col. 3.

Matth. 8

D. Pet. Chrysol. serm. 13.

D. Tho. à Vil. conc. 2. Dom. 1. quadr.

introducit hoc modo loquentem: *Domine permitte me primum ire & sepelire patrem meum.* Aliqui dicunt quod dum juvenis è paterna domo ad Christum sectandum discessit pater ejus de facto infirmatus fuerit ac proinde eum post dies aliquot prætcrlapsos patrem suum mortuum esse sibi persuasisse. Alii autem existimant quod pater non quidem effectivè mortuus fuerit, sed quod cum jam esset decrepitus, redire ad eum voluerit, tum ut curam ejus haberet, tum etiam ut illi morienti (existimabat enim illum indilate ob nimis deficientem ætatem moriturum esse) oculos clauderet, & terræ sepeliendum mandaret, si Deo ipsum ex hac in alteram vitam evocare complacuisset: Ita affirmant Theophylactus Simon de Cassia, & alii. Veruntamen universalis fere est omnium scriptorum opinio Patrem vere mortuum fuisse; Ita Chrysostomus, Basilius, Euthymius, Paschasius Beda, Rupertus, S. Thomas, Albertus Magnus & alii; Qui itidem nuntium id indicantem Dæmonem fuisse existimant. Verum enimvero non habet igitur infernalis hæc bestia alia quæ agat, quam ut alienis sese negotiis immisceat? Quid Dæmonis intererat sive Pater hujus sepeliretur, aut non sepeliretur. O astutam Dæmonis inventionem; Nam erga animas nil curat ipsissimam se crudelitatem exhibere, damnum vero istud ut palliare possit, pietate erga cadavera illud vult compensare.

Theophil. in c. 9. Luc. Simon Cas. l. 9. cap. 16. Chrysost. Basil. Euth. Beda Pasch. Rupert. Thomas. Alb. Magn.

12. Eundemmet fere casum cuidam Religioso Deo in monasterio servienti accidisse reperio; Huic namque Dæmon quoque in habitu cujusdam juvenis secularis apparuit, omnes totius familiæ sive progeniei suæ parentes & cognatos se cognoscere fingens, ipsummet quoque religiosum ex nomine proprio quo in sæculo vocatus fuerat, appellitans, seque domus suæ paternæ proximum vicinum esse, indeque se rerum suarum hausisse notitiam simulans: Dicebat autem se à cognatis ejus expressè ad ipsum dimissum esse ut sequentia ei annuntiaret, scilicet eodem die patrem suum ex hac ad meliorem vitam transiisse, & pia quædam Legata in Testamento suo legasse, ejusque executorem dictum religiosum filium suum constituisse, ac proinde opus esse, ut indilatè se domum paternam versus reciperet, piaq; prædicta Legata pro paternæ animæ accelerando salute inter pauperes distribueret. O iniquissime spiritus! quid non efficis inter

Ioseph Speranza punc̃to 35. fol. 94. col 2. l. D.

eos à quibus minime cognosceris? Sub pietatis prætextu qualis est satisfacere Legatis piis, paternam hæreditatem in Eleemosynam distribuere pauperibus, ad fugiendum è monasterio ad deserendam religionem bonum illum religiosum inducere voluit, qui in eadem in Dei servitio, & merito sibi accumulando tantopere proficiebat: *Ne facias moras, sed veni, & vende omnia, & fac secundum voluntatem Patris tui.* Verum ad sacram scripturam à qua superius nonnihil digressi fuimus revertamur ut Dæmon discipulum illum à sequela Christi quam exorsus fuerat, diverteret, sub sanctitatis & operum misericordiæ specie idipsum moliri voluit, specioso illo utens prætextu, nimirum ut proprii & naturalis Patris sui funeralibus & sepulturæ assisteret; atqui hinc est quod Dominus eidem discipulo prohibuerit ne abiret dicens: *sequere me, & dimitte mortuos sepelire mortuos suos*; Dæmonis namque technas ipse cognoverat, quod nimirum sub specie charitatis ipsum à Christi sequela divertere, & ad mundi vanitates consectandas allicere præsumeret: *Alto consilio sapientissimus Magister adolescentem ad se vocavit, & petitam sepeliendi parentem et licentiam denegat: Agnovit omnium Conditor, quod sub de mortuo illo parente Diabolus latebat: nam hæc est astutia Dæmonis, & illius hæ sunt fraudulentæ insidiæ, ut prætextu pietatis & debiti muneris nos à Christo ejusque sequela ad mundana seducat.*

Sylveira to. 2. l. 4. c. 21. q. 8. n. 58. fol. 532. col. 1.

13. Ac proinde quisquis actiones Dæmonis, in exteriori duntaxat superficie considerat, se deceptum esse frequenter experietur. Cuncti Hebræi in exterminium Redemptoris concitati indesinenter Vociferabantur: *Crucifige, Crucifige eum*, volebantque eum omnes mortuum. Sola Pilati uxor quærere videbatur ut eum tueretur, & à morte liberaret, dum hunc fere in modum maritum suum est allocuta: Mi marite, expedit nonnunquam ut viri conjugum suarum suggesta consilia non penitus respuant; quippe dici solet, plus quatuor oculos videre, quam duo; Obsecro igitur te ut precibus meis adquiescas, quibus de rogo ut Jesum heri potestati tuæ consignatum à morte liberes, & cave sis ne mihi contradicas eum mortis condemnando, nisi ipsemet unica totius domus & familiæ ruina esse velis; scio etenim quid in præsentia tibi loquar. Hoc matutino diluculo, dum somnum inter & vigilium quiescerem, mira menti meæ apparuerunt, quæ me de ejus sanctitate & innocentia reddidere certiorem. Nunquid autem ad complacendum & gratificandum plebi adeo evidentem committes injustitiam? *Nil tibi & justo illi, multa enim passa sum hodie per visum propter illum.* Et hoc quidem uxor marito insinuari fecit *Sedenti pro tribunali.* Possem his quoque per modum transeuntis adjungere: *Quod Pilatus nihil cum Christo haberet: Itaque Iudices ut plurimum nihil habent cum Christo, totos enim eos sibi vendicat mundus.* Porro Beda & Rabanus opinantur Dæmonem huic mulieri in visioni apparuisse, eidemque Christi persuasisse sanctitatem ut ex hac cognitione moveretur ad hoc ut scilicet omnem apud Pilatum maritum suum moveret lapidem, ne is eum mortis condemnaret, eo quod ingentem id faciendo commissurus esset injustitiam, innocentem condemnando & damnando animam suam. Obstupesco, O Auditores, dum considero quod Dæmon Christi fiat advocatus, qui Christo magis contrarius est & inimicus, quam sint inter se Lux & tenebræ; Justitiam adeo sibi exosam defendit. Et innocentiam prodit capitalis inimici sui? Is qui homines omnem prorsus conscientiam exuere cuperet, nunc Pilatum commoneri facit, ne suam conscientiam alterius causa condemnet? Pilatum commonefacit, ut animam suam damnare caveat; qui nihil aliud adeo impensè procurat aut desiderat, quam universalem omnium animarum damnationem? Laborat ut Christum à morte eripiat, qui eum annihilatum videre se posse exoptat? Omnino attonitus hæreo considerans quod licet Dæmon epilogus seu epitome quædam sit omnis malitiæ, hosce tamen actus qui omnes excellentissimarum virtutum actus sunt, serio eliceat. Attendite & cavete vobis O Auditores, rerumque vestrarum diligenter satagite: nolite ei quidquam credere non enim quicquid lucet, subito aurum esse censendum est: Diabolus sub aquis laborat, suasque astutias virtutum coloribus depingit. Videte & attendite si verum est quod suadet: Ex morte Christi mundi totius salutem nascituram esse suspicabatur, Damna sua emergentia & lucra cessantia videbat; ideoque Christum à morte liberari.

Luc. 23.

Matt. 27.

Paul. de Palat. ibi fol. 900. Beda. Rabanus. Dion. Carth. ibi art. 43 f. 88. l. D.

tari procurabat, ut nos æternæ cujusdam mortis condemnati perpetuo maneremur. Christum à Pilato absolvi desiderabat, ut ipse animarum nostrarum Dominus fieret absolutus. Estque hic Robani conceptus hisce verbis expressus: *Nunc demum Diabolus intelligens, per Christum se spolia sua amissurum, sicut primum per mulierem mortem intulerat, ita per mulierem vult Christum de manibus Iudæorum liberare, ne per ejus mortem, mortis amittat imperium.* Et in eodem quoque sensu S. Cyprianus scribit: *Diabolus ingenium sua calliditatis exercens sanctimonia deditor, doloris commoditatibus juvat, ut perdat.*

Raban. in Cat. D. Tho. in c. 27. Matth. fol. 108. col. 1. l. B. D. Cyprian. l. 3. Epist. 1.

14. O quot simplices perditi sunt eo quod hæc diabolica stratagemata minimè cognoverunt? Hæc namque est versutissima Diaboli indoles, ut si te de superbia tentare velit, tibi firmiter persuadeat, necessariam esse gradui vel statui tuo gravitatem, & quod familiarem se aliis reddere, idem sit, quod dignitatem suam abjicere. Si te de avaritia velit esse tentatum, mox tibi repræsentat, necessarium esse ut lucris tuis studeas summa cum industria, tum ne in eam redigaris paupertatem, quæ tandem te cogat ut indignum quid & Divino honori, tuæque reputationi adversum committas, tum etiam ut facultas tibi adsit benefaciendi pauperibus in vita, & per pia legata Ecclesiis in morte ad animæ tuæ salutem promovendam. Si jejunantem gula velit invadere per valde apparentes rationes ob oculos tibi statuet, te ad jejunandū minimè obstrictum esse, sive ratione juventutis, vel ob infirmitatē qua es obnoxius, sive denique ob deficientem ætatis senectutem, imo persuadebit tibi licitū non esse eū corpori victum adimere, qui vitæ sustentationi sit necessarius: Similiter menti ingeret jejuniū debilitare vires, & Spiritum dejicere, adeo ut Deo in majoris momenti negotiis servire minime possit. Homini Idiotæ efficaciter facile persuadebit, quod si Martyrii corona laureari, & ad fruendum Deo indilate & sine mora in cœlum evolare velit, violētas sibimetipsi manus inferat, sic enim brevi suo se intento gravisurum esse. Simplici alicui perturbatæ mentis mulieri fortiter imprimet, ut prius per acta confessione, communione quoque sacra se pascat, postea vero domum reversa, sine ullo alio peccato commisso in gratia Dei constituta in puteum sponte propria semetipsam præcipitet, si animā suā in Paradisum protinus rapi velit. Et quot miseris mulierculis, domi familiæ curam utiliter gerentibus scrupulum quēdam earum mentibus ingerit, eo quod nō frequentent Ecclesias, quodque in præsenti bona facere omittant cum postea quam ex hac vita migrarit illa facere non possint, quæ proinde stationes ad comparandas sibi indulgentias visitare incipiunt, vesperi autem domum reversæ habito conscientiæ examine, jacturam lucro, & malum bono longe majus esse sero nimis advertunt. Ac proinde optimè Eruditus ille dicebat: *Diabolicus spiritus totis viribus laborat, peccata nescio quo fuco colorare, & deaurare ne appareant.* Et tandem quos in se Charitatis stimulos latere non simulat, dum jejunantem Dominum in deserto extra omnem hominum societatem famelicum esse conspicit. Ibi namque tanta se charitatis flamma ardere mentitur, ut tandem aliud nihil habens lapides Christo præsentet, ne eum post longam adeo abstinentiam cogatur videre languentem: *Dic ut lapides isti panes fiant*; verum sub hoc verborum suorum fasciculo iniquitatis suæ serpens abditus latebat.

Matt. 27.

Paul. de Palat. ibi fol. 900. Beda. Rabanus. Dion. Carth. ibi art. 43 f. 88. l. D.

Didacus Bœza t. 2. in Evang. lib. 6. c. 3. §. 47. fol. 212.

15. Videns demum conatus & consilia provoto sibi minimè succedere, locum tentationis mutavit, futurum esse sperans quod cum mutatione loci feliciorem quoque tentationum suarum habiturus esset eventum. *Statuit eum supra pinnaculum templi, & dixit ei: si filius Dei es, mitte te deorsum.* Verum enim vero cum sis Diabolus, cur Christo supra pinnaculum templi constituto fortem quendam impulsum non imprimis, quo eum ex tanta altitudine deorsum præcipites? Audite S. Hieronymum dicentem: *Cum sit valde debilis suadere potest, præcipitare non potest.* Etenim Diabolus adeo est pavidus, vecors, ignavus & pusillanimis, ut ad tale facinus committendum se applicare ausus non fuerit. Atque ideo O Auditores, audito Diaboli nomine non terreamur, sed generoso & intrepido animo simus, siquidem, ut communi proverbio dici solet, Diabolus adeo turpis non est, prouti depingitur, nec adeo formidabilis, ac nobis imaginamur. Opportune hic mihi historia quædam servit, quam Plutarchus de lacedæmone quodam scribit, qui dum picturam quandam in qua vir quidem Atheniensis cum lacedæmone pugnabat, considerate,

D. Hier.

raret,

raret, videretque illum huic prævalere, supervenit alius quidam civis Atheniensis, qui etiam gressus suos sistens eandem contemplabatur picturam, vidensque concivem suum alterum supplantare, dixit: *Fortes Athenienses*, cui Lacedæmonius subito respondit: *In tabula*, quasi diceret, sunt quidem fortes, sed in pictura. Idem quoque de Dæmone dici potest, scilicet quod sit fortis in tabula. Communiter enim fortis, atrox, terribilis & formidabilis depingitur, quando autem ad fortitudinis suæ specimen edendum devenitur, adeo illum timidum & pusillanimem esse experiemur, ut in vecordia & timiditate vix parem sibi habeat. Ac proinde nescio cui Dæmonem majori cum proprietate comparare possim, quam cum Chamæleonte, de quo Tertullianus scribit, eum unum ex animalculis minimis esse, quæ in agris reperiri soleat, quorum sub uno pampino integer latere exercitus posset, & tamen qui eum non cognosceret, solo ejus audito nomine plus quam ex viso Leone formidaret. Chamæleon Eheu quam terribile nomen, cujus sola oris expressio audientem exterret? *Bestiola de mediocribus oppido, sed nomen grande, Chamaleontem qui audieris haud antea gnarus, jam timebis aliquid amplius cum Leone, at cum offenderis apud vineam ferme sub pampino totum, videbis illico audaciam & gratiam nominis.* Pari quoque modo se res cum Dæmone habet: Formidabilis esse censetur hominibus ipsum veluti expavescendum quoddam monstrum apprehendentibus, cum tamen experientia nobis illum adeo infirmum, debilem, vilem, exiguum, & pusillanimem esse demonstret. Uno verbo, nil magnum præter nomen obtinet. Unde merito vocandus erit Chamæleon infernalis sathanas, hæc enim vocabula gygantum inter nomina esse videntur.

Plutarch.

Tertull. lib. de pallio c. 3.

16. Salvator noster valde mysticam nobis parabolam proposuit hominis cujusdam, qui granum aliquod in agro suo seminaverat, quod cæterorum omnium quæ granariis suis continebantur. Flos quidam erat: *Simile est regnum cælorum homini, qui seminavit bonum semen in agro suo*; Intempesta nocte autem, quando omnes gravi sapore jacebant sepulti: *Cum dormirent homines, venit inimicus ejus, & superseminavit zizania in medio tritici.* Porro hunc seminatorem alium non fuisse, quam Dæmonem, adeo certum est, ut probatione minimè indigeat. Hoc solum sciendi cupidum me esse fateor, quare intempesta nocte quando omnes dormiebant, & non potius diurno tēpore quando omnes vigiles erant, sua seminaverit zizania? Num forte dubitabat, ne si de die seminarentur, postea nata non fuissent? sed mala herba etiam nō seminata super lapideo quoque fundo crescere cernitur. Etenim S. Petrus Chrysologus hoc totum timiditati & pusillanimitati Dæmonis attribuit, qui iniquitatem seminaturus diurnum ad id tempus adhibere non audebat, timens ne si fortasse conspiceretur, turpem mox fugam inire cogendus esset; imo credo parvulum quoque puerum ipsum abigere potuisse: *Insidiator vigilantes fugit, appetit dormientes: Maxima infirmitatis indicium est, dormientibus irruisse.*

Matth. 25.

D. Pet. Chrysol. serm. 97.

17. Vix Christus in Gerasenorum urbe appulerat, cum ecce infelix quidam Dæmoniacus obviam ei factus occurrit. Spiritus autem ille malignus à Christi præsentia vehementer se torqueri sentiens, supplex Christo fieri cœpit, dicens: *Quid mihi & tibi Iesu fili Dei altissimi? Adjuro te per Deum ne me torqueas.* Tunc Salvator eum, quo nomine appellaretur, interrogavit dicens: *Quod tibi nomen est?* Verum dicere nonnemo potuisset, Tibine O Domine, cui omnium creatarum rerum nomina nota sunt atque perspicua, nomen hujusce spiritus poterit esse ignotum? Num forte ejus oblitus es? Minime gentium. Sed potius volebat ut ipsemet malignus spiritus, alta voce idipsum ederet, ut ab omnibus posset circumstantibus intelligi quisnam ille aut qualis esset. Respondit igitur: *Legio mihi nomen est*; nostrum siquidem valde multi in hoc corpore præsentes adsunt, integra scilicet legio qua hoc corpus veluti obsidione quadam cingitur. *Quia multi sumus.* O Deus! integra quædam Dæmonum legio quæ aliquot millena & millena constituit, adversus unicum miserum quidem & pauperculum hominem? Nunquid unus Dæmon illi abunde suffecisset? Sufficeret quidem, sed Dæmones adeo sunt timidi & formidulosi, ut pro uno homine non videatur integer sufficere exercitus, sed illorum legiones requirantur. Num forte amplius quid in hanc rem dici poterit? Per hunc autem casum Deus nos docere voluit, Dæmonem nobis quidem sollicite cavendum, non vero formidandum esse, imo nos potius ipsi terribiles & formidabiles esse.

Marc. 5.

[*D. Pet. Chrysol. ser. 26.*] esse videri. *Hoc ideo facit* (inquit Chrysologus) *ut doceat cavendos esse Dæmones, non timendos.* Credidissem utique unicum duntaxat Dæmonem abunde ad integram hominum legionem dissipandam suffecisse: & tamen ejus omnino experior contrarium, siquidem integra quædam Dæmonum legio quæ constat ex sex millibus, sexcentis, sexaginta sex, adversus unicum tantum hominem armatur. Unde Chrysologus iterum ait: [*Chrysol. serm. 27.*] *Age Christiane incede securius, mala tanta & tam multa Dæmonum, quæ sic metuit, inermem fugiet procul dubio, si videat, si sentiat, si cognoscat armatum.* Imo apud Sanctum Bernardinum Senensem legitur, [*S. Bern. Sen. apud Ioseph. Speran. puncto 78. f 149. col. 1. l. B.*] quod Lucifer tenebrarum princeps ter à S Francisco devictus sexaginta millia pessimorum Dæmonum, quos Infernus universus habet, adversus eundem obarmarit: Nolo quidem inficiari quin S. Franciscus unus fuerit de numero generosissimorum athletarum, qui in militia Christiana inveniri possunt veruntamen inaudita res est quod sexaginta millia unico duntaxat Duci superando adhibeantur: si enim ille ipsissimus Mars esset, non valeret tantæ potentiæ & multitudini resistere. Verum sciendum quod illa sexaginta Dæmonum millia adeo fuerint ignava & timida, ut vix uni generoso militi superando suffecerint: *Franciscus, contra quem Lucifer ter devictus sexaginta millia Dæmonum armavit.*

18. Christus una cum Petro, Jacobo, & Joanne ex monte Thabor, in quo transfiguratus fuerat, descendens, in quendam incidit Patremfamilias, qui filium quendam habebat, qui nonnunquam in certis Lunæ motibus atrociter cruciabatur, hic igitur ad Christum accedens, summa cum reverentia eundem genuflexus adorat, & filium suum liberari instanter rogat, utpote qui semetipsum regere nesciens nunc in ignem, mox vero in aquam laberetur: [*Matth. 17.*] *Miserere filio meo, quia lunaticus est.* Rogandi mihi hic merito Medici essent, num aliquam hujusce infirmitatis rationem vel fundamentum enucleatius exponere possent. Scio quidem quod Galeans dicat: *Nutibus Lunæ seculum hoc inferius maxime regi.* [*Gall. l. 3. de diebus decret. Actua Io. filii Zac. in*] Scio itidem ab aliis dici: *Esse aliquod Lunæ robur, attamen in imbecillioribus, atque ad patiendum aptioribus corporibus plurimum pollet.* Et Paulus de Palatio in particulari de hoc Lunatico loquens affirmat, malum istud hujus fuisse qualitatis: [*Met. med. l. 2. c. 4. f. 65. Pau. de Palat. in cap. 17. Matt. f. 591.*] *Hujus patris filius erat Lunaticus, insaniam in dissectionibus Lunæ patiens: Itaque hominis sensus & judicium pendebat ex Luna. Morbus hic dicitur essentialis & caducus, cadere faciens nunc in ignem, nunc in aquam.* Nolo hic disputare vel consilium aliquod Medicum instituere de causis & effectibus hujusce infirmitatis, sed solummodo investigare desidero, num hic juvenis malum istud realiter passus fuerit, an vero hi effectus miri & insoliti, ab alio aliquo principio fuerint causati. Probe quidem scio, Christum curare illum volentem, Dæmonium ab eo pepulisse: *Increpavit illum Iesus, & exiit ab eo Dæmonium, & curatus est puer ex illa hora;* [*Matt. 17.*] at vero si Spiritus malignus erat, qui ipsum torquebat, quomodo id Pater nunquam animadvertit sed semper infirmitatem quandam esse existimavit, à decremento & incremento Lunæ solum causatam? Respondendum est autem, Dæmonem hunc occulte in hoc juvene fuisse, nec ausum fuisse se prodere, quia velut formidolosus trepidabat; torquebat quidem infirmum, sese tamen non manifestabat, sicque efficiebat, ut passim hæc infirmitas crederetur à Lunæ influxibus fuisse causata, quasi intra semetipsum dicere vellet, donec ego in hoc corpore clam fuero ab omnibus absconditus, facile rem meam salvare potero, at vero si me aperuero væ mihi, nam actum est mecum, non ausim me alicui ex fronte directe opponere, neque enim vel unicum obliquum aut oculum distortum sustinere valeo: *Quid Dæmon sub Lunæ influxibus dissimulari satagebat? voluit Lunatici morbi velo se dissimulare, ut dum naturæ infirmitas tribueretur, contra latentis hostis infirmitatem, exorcismis & piis precibus subito vincendam non decertaretur.* [*Andreas Piatus Ramirez Append. Tropolog. §5 10. nu.*]

19. Illam vos obsecro ô Auditores, in memoriam vobis revocare piam Cæremoniam quam sacerdos observat, quando infantem aliquem baptismali unda tingendo baptizat. Is namque Diabolum qui causante culpa originali animam infantis in sua possessione tenet, in turpem fugam agere volens, hæc ad illũ verba pronuntiat: *Exi ab eo, immunde Spiritus, & da locum advenienti Spiritui Sancto, & recede ab hoc famulo Dei.* Dictisque hisce verbis trina vice in Infantis faciem exsufflat. Ita enim præcipit Rituale Romanum, dum ait: *Tunc sacerdos*

Ritual. Romæ de Sacram. Bapt.

exsufflet ter in faciem infantis in modum Crucis. Suppono autem nullam prorsus in Ecclesia Dei cæremoniam esse quæ sine ratione & casualiter facta sit, sed omnes esse mysteriis plenas; Atque ideo mysterium in hac Cæremonia latens diligenter investigemus. Etenim quod sacerdos Dæmoni recessum à corpore præcipiat, non habet difficultatẽ quidem quia Deus sacerdoti in Dæmonem authoritatem concessit: at vero quod postea *Insufflet ter in faciẽ Infantis*; quid hoc significet, imaginari mihi nequeo. Nunquid melius futurũ esset, si illi sacerdos comminaretur, aut si illum prout meretur, verbis acribus & injuriosis proscinderet? Nequaquã; sed Ecclesia vult ut in eũ *Exsufflet*, ut per hoc nobis insinuet, inquit Jesse Ambianensis, eum, quem habemus infestissimum inimicũ adeo debilem esse & infirmũ, ut enim haud secus ac pulverem quendam bis terve exsufflãdo fugare possimus: *Recte enim exsufflatur & projicitur tanquam pulvis à facie venti, confusus in sua nequitia Diabolus.* Denique modicus fumus, qui è corde piscis igne cremato exhalatur, in fugam eum convertit: *Cordis ejus particulã, si super carbones ponas, fumus ejus extricat omne genus Dæmoniorum*; inquit Angelus Tobiæ. Ac proinde non jam amplius admiror exercitũ illum qui de nocte prope arundinetum quoddam dormiens, mox ut ventus quidam impetuosior arundines inter se allidit & cõcutiendo committit, inimicum exercitum hastas currendo inter se complodentẽ imminere existimans, in tantam agitur animi dejectionem atq; formidinem, ut pavore adactus in turpem sese fugam recepit; Diluculo vero sequẽti strepitum quem audierant ab arundineto non vero ab exercitu, ab arundinibus non vero ab hastis obortum & excitatum esse animadvertẽs, reipsa comperit quod ex modico quodã vento è militibus valdè generosis timidissimi facti sint lepores; Veruntamen hoc nihil est respectu metus & pusillanimitatis ipsius Dæmonis. Pro cujus majori certitudine & evidentia, sequentem scripturæ historiam cum silentio velim auscultetis.

Jesse Ambianen. in Bibl. vet. Patr. t. 9. fol. 251.

20 Saul miser & desolatus à tyrannico quodam spiritu valde ferociter agitabatur, ita ut moriendo langueret, & moreretur languendo. Tragicam enim agebat vitam, & sæpenumero in circumstantium præsentia adeo miserũ & amarum edebat spectaculum, ut ipsas etiam ad compassionem excitare feras, & petras emollire potuisset quantumvis durissimas. Stridebat enim dentibus, labia distorquebat, nutabat capite, vestes dilacerabat, accendebatur in vultu, & inter mille convulsiones, contorsiones, cõplosiones manuum, cursus & recursus ex omni parte regiæ horribilia resonabant lamenta: Instar insani hominis per regia discurrebat conclavia, adeo ut somni languor & pigritia oculorum suorũ deinceps fugeret lumina, quietis dulcedo membra illius non amplius restaurabat, nec in corde ejus ulla habitare poterat pacis tranquillitas civitas pectoris sui ab inimico maligno mille perturbatis cogitationibus, ac totidem tumultibus seditiosis susque deque vertebatur. Potentiæ ejus interiores in cõfusa quadam deordinatione sepultæ jacebant, sensusque à Dæmone agitati tumultuarie vertebantur in inordinatam quandam discordiam; Et ecce David cytharædus in ejus conspectum veniens, sonoram mox è chlamyde qua tegebatur extrahens, cytharam priusquam verò libertatis sonum carceri intulisset silentii, vertit & concinnavit Registrorum suorum claves & fides, iisque optime inter se adaptatis dulcem adeo harmoniam edidit, ut præ gaudio saltitare cœperint omnium circumstantiũ corda, quot enim fides totidem linguæ eidem instrumento inesse videbantur, quæ optime inter se juxta proportionẽ musicam concinnatæ suavẽ per aëra diffundebant pacificamque melodiã.

21. Et ecce distortus & conturbatus Saulis animus, serenitati pristinæ se confestim sensit restitui, sensuum procellas in quandam pacis malaciam converti animæ tempestates in placidum quoddã silentium componi, ipsumque ex orco prodeuntem tẽtatorem à musicalibus percussionibus, seu tactibus, fortiter tãgi, percuti & in fugam converti, infernalem denique animi sui inferiorem discordiã, qua Saulis viscera misere imò tyrannice depascebantur per suavem Chordarum cytharæ suæ concordiam, efficacissime abigi: *Percutiebat David cytharam, & spiritus malus recedebat ab eo*, quasi diceret dæmon à vi musicæ invasus fugere cogor; sonũ audio qui quasi tuba bellica ad certamen me provocat, harmonicis tactibus me pulsat, fugisque velocissimis in fugam me cõvertit. Hic sonus alios lætificans me terret & contristat; cedo campum cytharæ, derelinquo incœptum facinus meque turpiter profligatum esse confidens in cœcum abyssi barathrũ recipio: *Et spiritus malus recedebat ab eo.* Verũ enim

1. Reg. 16.

enimvero quænam huic cytharæ virtus inesse poterat quæ hunc in dæmone effectum producere valebat? Scio equidem Orpheum & Amphionem lyræ sono fugitivarum ferarum stitisse cursum, hæc autẽ dæmones timidos, pusillanimes & fugitiuos efficit. Etenim illa dæmonis pusillanimitas & pavor non à cythera eidem incutitur, sed pavorem illum ubicumq; est semper secum portat, & ideo ad tactum unius cordæ, velut avis nocturna ad auroræ ortum, in turpem se fugam convertit, tam excors & formidolosus est dæmon, id quod beatum Archiepiscopum nostrum Valentinum in magnam admirationem rapit, dicit enim: *Mira res, musica fugatur diabolus, ad cythara sonitum tremefactus recedit.*

B.Thoma Vil. in c. 2. Luc.

22. Ac proinde cum dæmon adeo sit timidus ac debilis, cur ejus tentationes tantopere formidas imo cur ab adversario quodam adeo pusillanimi vinci te sinis? An ignoras quod dæmon *tentare potest præcipitare nõ potest*? Nũquid in hodierno Evangelio vides dæmonẽ non fuisse ausum, ut Dominũ è templi pinnaculo præcipitaret, licet id vehementer cuperet, sed tantum suadet ut ipse se præcipitet? *Mitte te deorsum. Ostẽdit in hoc congressu debilitatem suã dæmon*, inquit idẽmet B. Archiepiscopus. O quot hodie inveniuntur, qui de peccatis commissis semetipsos excusantes totã culpam in dęmonẽ conjiciunt, dicendo in dæmonis facultate erã nõ potui nõ facere. Pessime dictũ, dæmõ enim *tentare potest, præcipitare nõ potest.* Facit ipse officium suum te tentando, tu quoque velut miles Christi officium tuũ exequere resistendo, quod tibi nequaquam erit difficile, siquidem ad imitationem Christi duobus illum verbis procul à te abigere poteris, dicendo: *Vade Satana.* Adest hic monstrum hoc infernale ut te tentet, quo minus pauperibus benefacias; videamus num ab ejus tentatione te vinci permittas, interea te exhortor ut eleemosynam liberaliter tribuas.

Idem in concl. 1. Dom. 1. Quadr.

Idem ibid.

PARS SECUNDA.

23 *Hæc omnia tibi dabo si cadens adoraveris me. Vade Satana. Tunc reliquit eum diabolus, & ecce Angeli accedebant & ministrabant ei.* Finitis tentationibus Angeli accesserunt, ut Jesu victori coronam triumphalem contexant, eiq; inserviant, & obtentæ victoriæ applaudant. Porro si tentationum exitũ indeque in animas nostras derivatum proventum mature consideremus, inveniemus utiq; quod dæmoni post tentationem grati esse deberemus, siquidẽ tentatio magnã nobis (licet contra dæmonis voluntatem) adfert utilitatem, cum sit occasio nobis ut apud Deum honorem, meritũ, & gloriam acquiramus, imo ipse dæmon faber est & artifex coronarum nostrarũ: expresse idipsũ dicit S. Petrus Damianus hisce verbis: *Ipsi Spiritus iniqui profectus nostri sunt obsequio deputati: Nam dũ tentamur & non succumbimus, dum impetimur & prævalemus, dum oppugnat, certe violẽtus hostis, & non expugnat, futura nobis retributionis pondus accumulat; & dum laborem certaminis erogat, victoria nobis misericordiam subministrat.* Pro hujus veritatis majori evidentia hanc mihi si placet ô Auditores resolvite difficultatem. Nunquid Deus priusquam dæmonem crearet & in primo instanti post ejus creationem per suam scientiam, quã Theologi visionis appellãt, cognoscebat quod dæmon tẽtationibus suis hominem infestaturus, & ad rebellionem cõtra divinam ejus majestatem excitaturus esset? Sine dubio: videtur ergo mihi melius Deum facturũ fuisse si hunc suum & nostrum inimicum non creasset, sic enim omnes ipsius Dei perenniter futuri fuissemus, nec habuissemus in sui veneratione & servitio tot titulis ei debito tam multa tentationum obstacula. Ad hoc per sequentem vobis respondebo historiam. Postquam Romani Carthaginenses totaliter sibi subjugassent, mox quoque decreverunt eosdem totaliter dissipare, ipsamque Carthaginem ejusque mœnia & castella funditus demoliri ut vel sic ne unus quidem Carthaginensium maneret reliquus, essentque securi se nullum deinceps cum simili gente bellum habituros. Cumque ex unanimi omnium sententia idipsum tanquam rem bono communi utilissimam ultimate concludere vellent, Scipio Nasica in pedes se erexit omniumque aliorum opinioni se opposuit, hanc sententiæ suæ rationem in medium adducens: Nam si Romani ex parte Carthaginensium nullum lateri suo habebunt admotum stimulum otiosi evadent, suamque in præliis generositatem monstrandi occasionem nullam habebunt, omnis enim sublata illis erit occasio, qua se per victorias, quas obtinere potuissent, gloriosos se & immortales in mundo efficiant: maneant igitur Carthaginenses in statu suo, & nullo modo extinguantur, quia sunt causa gloriæ nostræ, nostrarumq; coronarũ fabri & artifices dum nobiscum præliantur. Scipio Nasica servandam

D. Pet. Damian. Opusc. 23. cap. 4.

Cal. Rhodig. c 2. lib. 27. 1. f. 1023.

Carthaginem subinde prædicabat (inquit Cœlius Rhodigintus) *ne urbis æmula metu ablato luxuriari Romana felicitas inciperet*; cum sit certum ut dicit idemmet Cœlius quod *Adversarium fortem strenuumque & virtutu non omnino vulgata, plerumque prodesse, creditum experimentis est*. Ob eandem quoque rationem dico, Deum non abstinuisse à creando dæmone, nec illum creatum voluisse annihilare, nam ut Sancti Patres Ambrosius & Augustinus dicunt: *Diaboli malitia ad salutem prodest hominibus, non quod Diabolus prodesse velit, sed quod malitiam ejus, etiam repugnantis, convertit Dominus ad salutem.*

D. Amb. lib. de parad. D. Aug. l. 11. de Civ. Dei c. 17.

24. Porro à tentationibus nascitur *saltem occasionaliter* nostra perfectio & quanto plus tentamur tanto perfectiores reddimur. Et hinc est quod Christus Redemptor noster tentationes, quas diabolus contra discipulos suos machinabatur, iisdem prædicere volens grani metaphora usus fuerit dicens: *Ecce satanas expetivit ut cribaret vos, sicut triticum*, quasi diceret, moneo vos, ô dilecti mei, venturum esse Satanam ut vos tentet ad eum modum quo cribrator triticum agitat; *scilicet ut tentationis suæ impulsu agitaret, concuteret, & turbaret*, per hoc demonstrare volens quod sicut triticum dum movetur, turbatur, agitatur, vertitur & invertitur ac in aëra projicitur, semper à lolio, pulvere, palea, omnique alia immunditie purificatur, ita Satanas Apostolos tentationibus agitando facturus esset eosdem in sanctitate perfectissimos: *Est sanctis, utile tentationibus examinari* (inquit Zacharias Episcopus Chrysopolitanus) *ut vel tentati, quam fortes fuerint appareat, vel cognita per tentationem sua infirmitate, fortiores fieri discant.*

Luc. 22.

Dio. Carth. 61. ar. 48. fol. 136. col. 2.

Zach. Episcop. Chrysopo. t. 12. Bibl. PP. Lib. 3. c. 156.

25. Ad aures S Pauli Apostoli delata quondam erat fama pessima, quod nimirum inter Corinthios homo quidam esset admodum scādalosus, ideoque Epistolam quandam ipsis scribere decrevit, qua illos ad remedium excogitandum hortaretur: *Omnino auditur inter vos fornicatio, ita ut uxorem Patris sui habeat aliquis.* Unde idem Apostolus adeo excanduit ut operæ pretium esse judicarit prævaricatorem istum Satanæ manibus consignare: *Judicavi tradere hujusmodi Satanæ in interitum carnis*, qui carnis interitus secundum S. Anselmum *significat validam corporis afflictionem per diabolum factam.* Itane? Ergone possibile est S. Paulo ut adversus miserum quendam peccatorem adeo desævire incipiat? Verum quidem est ingens & atrox esse peccatum, attamen ob hoc illum Satanæ manibus castigandum tradere nimium esse videtur: Ergone homines deerant, qui delictum adeo grave debita mulctare pœna potuissent? Theophilactus loco Ly *tradere* legit *committere eum Satanæ* & postea subjungit: *Nec Satanæ prorsus dedendum hunc dicit sed committendum*, id est, consignandum Satanæ ut eum velut chirurgus quidam curet corpus inflictis vulneribus ulceribus macerando, & hac ratione ab exorbitante sensualitate liberando Spiritus postea salutis suæ securior reddatur: *Vt spiritus salvus fiat, Satanas morbo huns maceret.* Uno verbo vult Deus ut Dæmon homini serviat tanquam Medicus curando, non vero tanquam carnifex torquendo illum: Aut vero si etiam nonnunquam illum torqueat, tormenta illa antidoti & medicinæ loco deserviant: *Quod utique curatio & medela esset suscipientis potius quam subeuntis tormenta*, concludit Theophilactus.

1. Cor. 5.

D. Ansel. ibi f. 131. col. 2. l. c.

Theophyl. ibi fol. 87. col. 2.

26. Gratiosam historiam de Jasone qui Thessalus dicebatur referunt historici, hic etenim in pectore aposthema quoddam habebat quod utpote incurabile effecit ut à Medicis ejus desperaretur convalescentia qui proinde ut de rebus suis disponeret ob imminentem sibi ex hac infirmitate infallibilem mortem jussus, die quadam dum dispositioni animæ suæ rerumque suarum vacare vellet, inimicorum suorum nonnemo inopinate supervenit, qui ensem in illum stringens dum ut eum occideret ensem pectori infligeret aposthema transfigendo aperiens causa fuit, cur ab ore vulneris omnis egrederetur venenosa putredo & sanies, ipse vero perfectæ sanitati restitueretur. Quod si dæmon capitalis inimicus noster suis nos tentationibus invadat terreri non debemus, siquidem vulnera ejus vitam in nobis causant. Et ad hoc propositum pater Lanspergius egregie scribit dicens: *Nonne diabolus omnes fatigavit suis vexationibus sanctos? Quid autem obtinuit? Nihil profecto, nisi quod gloriosiores, pulchriores, & rutilantiores fecit eos, ut aurum: Fabricavit*

Paul. Aresi de tribul. lect. 1. 4. p. 2. nu. 25 fol. 3. col. 1.

Lanspèrg. Carthus.

enim eis coronas invitus, quia Deus quod ille nitebatur eis inferre ad malum, vertit in bonum. Idipsum dæmon ipsemet licet invitus confiteri debuit, qui dum à Sancto Hilarione (ut refert Sanctus Hieronymus) reprehenderetur quod corpus Virginis cujusdam invasisset & continuo affligeret, eidem sancto respondit, In hoc corpore dego, *ut servem eam virginem*: vel invitus igitur custos factus est Virginis & defensor virginitatis. Optime igitur nos Sanctus Jacobus Apostolus exhortatur ut in tentationibus semper gauderemus, dicens: *Omne gaudium existimate fratres mei cum in tentationes varias incideritis*, & ratio est secundum Dionysium Carthusianum *Quia omnia cooperantur in bonum.* Aqua quæ multum agitatur magis purificatur, Servus Dei quoque tanto perfectior redditur, quanto à Diabolicis tentationibus magis impugnatur. *Nulla sunt opera virtutum sine experimentis tentationum, nullum sine hoste certamen, nulla sine congressione victoria*, inquit Sanctus Leo. Unde Sanctus Jacobus tentationum utilitatem probe cognoscens existimabat invidendum esse ei qui tentationibus infestatur dum ait: *Beatus vir qui suffert tentationem*: Sciens fortasse quod ut testatur Sanctus Augustinus: *Vita nostra in hac peregrinatione esse non valet sine tentatione, quia profectus noster per tentationem efficitur, nec quisquam sibi innotescit nisi tentatus, nec potest nisi qui vicerit coronari, nec vincere potest, nisi certaverit, nec certare nisi tentetur.* Tentationes sunt aurifodinæ unde purissimum meritorum nostrorum aurum eruimus. Quanto igitur perfectiores sumus, tanto cautiores esse debemus, quia ad malum nos attrahere nititur sub prætextu virtutis. Nolo tamen ut ob id timere incipiatis quippe quibus res est cum inimico maxime debili & timidissimo; felices autem nos si in tentationibus perstiterimus, quia ex tentationibus consequemur meritum, coronas, & gloriam, quam nobis concedat omnipotens Deus.

[Marginal notes: *Theophyl. ibi fol. 87. col. 1.* — *Iacob. 1.* — *Dio. Cart. de remed. tent. lib. 1. ar. 9. fo. 547. co. 2.* — *Leo apud Dio. Cart. ubi supra.* — *Iac. 1.* — *S. August. apud Dion. ut sup.*]

SERMO QVINTVS.

IN FERIAM SECVNDAM

DOMINICÆ I.

QVADRAGESIMÆ.

Discedite à me maledicti in ignem æternum. Matt. 25.

1. DUPLICEM filii DEI in hunc mundum adventum sacræ referunt historiæ: primi quidem mentionem facit Isaias Propheta dicens: *Ecce Salvator tuus venit*: Secundi vero Chronista Matthæus in Evangelio hodierno dum ait: *Cum venerit filius hominis in majestate sua.* Verum quanta erit differentia secundi in die judicii, à primo, quando mortalitate nostra vestitus, *Tanquam Sponsus processit de talamo suo?* non jam amplius colles ob dulcedinem liquefacti mellis & lactis distillabunt suavitatem ad nutriendos in planitie natos flores vel ad noviter nati Regis comam coronandam, vel denique ad reddendum illi odorum suorum tributum: *Stillabunt montes dulcedinem, & colles fluent lac & mel*, sed potius sublimissimi montes ad stellas usque se erigentes & velut immensi terræ gigantes cum empyreo certaturi instar agitatæ ab aquilone frondis trepidabunt: *Vidi montes & ecce erunt trementes & universi colles turbati à facie Domini & à facie iræ ejus.* Nunc videtur veluti Sol quidam humanitatis nostræ nube obumbratus, vel veluti vas quoddam

[Marginal notes: *Isa. 62.* — *Matth. 25.* — *Psal. 18.* — *Amos 9.* — *Ierem. 4.*]

fictile absconditum intra se Divinitatis lumen concludens, in fine sæculorum autem inter furoris sui fulgura & vindicativæ justitiæ fulmina resplendere videbitur: *Inprimo adventu* (inquit Sanctus Vincentius Ferrerius) *pro Redemptione fienda non venit in majestate sed in humilitate & paupertate; at in secundo adventu quando veniet ad faciendum remunerationem non veniet in humilitate & paupertate, sed in tanta majestate & potestate quod totus mundus tremat.*

S. Vincent. Ferr. ser. 2. Dom. 1. Quad. Ser. 1. fol. 105. col. 2.

In primo adventu velut incognitus in hunc mundum venit? *Vere tu es Deus absconditus*, atque ideo vix etiam à bonis agnosci potuit: Reversurus autem manifestabitur peccatoribus: *Deus manifeste veniet* non tanquam objectum beatitudinis (*Mali enim ejus Divinitatem nequaquam intueri possunt*) sed tanquam objectum severitatis ipsum magno suo damno recognoscent, & tanquam talem confitebuntur:

Psal. 49.
Guil. Paris ser. 2. Dom. 1. Quadr. f. 50. col. 2.

Veniet manifeste (inquit Chrysosthomus) *non jam celatus in corpore sicut antea, ut vix eum etiam boni cognoscerent, sed manifestus in gloria, ut etiam mali eum confiteantur inviti.*

S. Chrysost.

In primo adventu jacuit in cunis inter fassias constrictus, ut indiscretis humani judicii sententiis subjaceret, in secundo vero veniet in vallem Josaphat in majestatis suæ throno considens ut juxta unius cujusque merita & demerita bonis gloriæ præmia; malis vero pœnarum infernarum supplicia decernat & dispenset. *In majestate Deitatis judicaturus adveniet, qui in humilitate servi judicandus apparuit*, inquit Sanctus Remigius.

D. Remig. ap. Ludolph. Carth. 2. p. c. 50. fol. 300. col. 2.

In Bethlehem aliud non habuit famulitium quam animalium & pastorum, è quibus illa oris sui tepido halitu hyemis temperabant rigores, hi vero jubilantes ad suos recurrebant natales & rusticanis fistularum & liripippiorum harmoniis lætitiam in noctis sinu velut dormientem excitabant. In fine mundi autem ab oriente paradisi prodire videbitur gloriosa Beatorum Angelorum societate stipatus, qui tubis vitalem spiritum suum inspirantes (*Mittet Angelos suos cum tuba & voce magna*) defunctos ex gremio mortis formidabili prorsus voce evocabunt: *Congregabuntur ante eum omnes gentes.*

Matth. 21.

Tempus erit quo perversi peccatores, qui ab obstinata iniquitate sua excæcati illum velut cœli terræque Regem tunc noluerunt dignoscere, nec dulces divinæ clementiæ favos dignati fuerunt gustare, pacem quoque recusarunt à cœlestis militiæ spiritibus ipsis annunciatam amarum bibituri sunt iræ Dei calicem, dirosque supremæ justitiæ rigores experiuntur; tunc scilicet quando *videbunt filium hominis venientem in nube: Tunc enim* (subjungit Chrysostomus) *Qui contempserunt DEUM in humilitate, cognoscent eum in potestate, & qui scire noluerunt quam dulcis est misericordia ejus, sentient quam gravis sit ira ejus.*

Chrysost.

Complacuit sibi in primo adventu, ut veluti amabilis pater inter humanarum miseriarum fruteta corporaliter ad gregem suum congregandum videretur eundem pientissima voce ad cœlestis gratiæ fontem evocando; *Omnes sitientes venite ad aquas.*

Isa 55.

1. Et per viam benedictionum ad paradisi pascua perducendo: *Dabo in Syon Salutem & in Ierusalem gloriam meam:*

Isa. 46.

In fine dierum autem gregem suum est bipartiturus justorum oves ab hædis peccatorum segregando: *Segregabit eos sicut pastor segregat oves ab hædis.* Malos quoque maledictionum fulminibus à conspectu suo repellendo per irrevocabilem sententiam ad pœnas condemnabit æternales, nullo iis alio relicto solatio, quam dæmonum horrenda societate. Adeoque peccatores duplici pœna torquebuntur scilicet videndo se à Dei conspectu profligatos: *Discedite à me maledicti*, tunc etiam ex eo quod sine ulla spe evasionis ad inferni pœnas condemnabuntur: *Ibunt in supplicium æternum.* Ego autem in præsenti discursu ex ambabus pœnis unicam tantum ut ita dicam drachmam decerpendo aliquod gravitatis utriusque pœnæ vestigium vobis daturum me esse spero, dummodo conceptum meum juxta vota deducere licuerit, vos interim auscultatores pariter & judices estote.

2. Indubitatum est apud Sacros Theologos, quod animæ nostræ, sive conjunctæ sint, sive separatæ intrinsecè & radicaliter inclinationem & habilitatem quondam habeant ad ultimum finem ordinatam, pro cujus assecutione creatæ fuerunt, cum sit bonum quoddam quodvis aliud bonum *in infinitum* excedens, idque Deus est, qui non obstante quod animæ nostræ Dei inimicæ sint atque ad æternas pænas condemnatæ, hanc tamen naturalem & radicalem tendentiam ad ultimum finem

Ferrar. li. 3. con. Gentes c. 144.

finem ob quem creatæ sunt, ab iis nequaquã sustulit. Verum quidem est, quod cum propter peccati mortalis obicem ad ultimum finem assequendum facta sit inhabilis, Divina Majestas influxum suum subtrahat, ne dicta inclinatio & habilitas suum unquam assequi possit intentum, potentias intellectivam & volitivam cũ objecto fruibili & glorificante uniendo, *ita ut* (prout Theologi loquuntur) *nunquam talis innatus ordo & inclinatio ad beatitudinẽ exeat in actum secundũ*; atq; ideo appetitus hic semper manet famelicus, & vana est semper illa inclinatio, tam ob impedimentum culpæ, quam ob subtractionẽ cœlestis auxilii à Deo dependentis, qui omnino non vult, ut ipsorum inclinatio unquam perveniat ad terminum *ad quem* beatitudinis; unde nascitur, quod potentiæ ipsorum naturales in æternum privatæ remaneant hoc fine & objecto, unde alias glorificatæ fuissent, nisi ob commissa scelera sua æternorum suppliciorum reæ declaratæ fuissent. Unde animæ damnatorum, hoc quod ab ultimi finis fruitione prohibitæ, è contra vero ad æterna Inferni tormenta sustinenda relegatæ sint appræhendentes, adversus Deum, summo furore excandescunt, justissimam ejus æquitatem velut iniquam blasphemando: indeque tanta in iis resultat perfidia & rabies, eaque tantopere illas excrucians, ut si possibile esset, & Deus justus judex per suam omnipotentiã & voluntatem non operaretur contrarium, alias ab ignis activitate & crudelitate Dæmoniorum causatas pænas, præ hujus solius pænæ vehementia & atrocitate persensuri non essent. Nam condemnatio ad flammas damnatos destinans, eis levis esse crederetur & tolerabilis, at vero dum se hoc ultimo fine, qui objectum ipsorum beatificũ esse debebat, in æternũ privatas declarari audiunt, hoc est quod malorum omnium maximum quod sic esse arbitrantur. Quod si enim damnatorum pœna solum in eo consisteret, quod est ire ad Infernum, utique ad eũ velut ad nuptias abirent: at vero hoc quod est audire: *Discedite à me*, extremum est omnium malorum & pœnarum imaginabilium. *O infelix discessio* (exclamat Ludolphus Carthusianus) *O dura separatio! O miserabilis conditio. Discedite à me fonte vitæ indeficientis, à me lumine gloriæ beatificantis, à torrente voluptatis inundãtis, à me plenitudine ubertatis inebriantis.*

3. Hæc separatio animæ à DEO à sacris Theologis sub aliis terminis pœna damni communiter appellatur. Verum quidem est quod omnis pœna secum aliquod damnũ vel gravamen adferat; veruntamen hæc per antonomasiam pœna damni denominatur, prouti à Doctissimo Suarez præclare deducitur, dum hanc præ cunctis aliis longe maximam esse demonstrat, eo quod in se quamvis aliam pœnam contineat, quantumvis illa atrox sit & dolorosa, est enim omnium aliarum pœnarum quinta essentiã, & distillata ex omnibus aliis pœnis & damnis imaginabilibus. Ad præsentem discursum Sacræ Theologiæ Lumen paulisper adhibeamus, & veritatem utique perspicue inveniemus. Etenim damnati & Dæmones à DEO sua intelligentia naturali minime sunt destituti, alias namque sequeretur, quod non sentirent dolorẽ, dum non appræhẽderent malum aut ejusdem disconvenientiam. Et hinc est quod ex quo per suam naturalem intelligentiam sciant DEUM summum quoddam bonum esse, eum autem videre, amare, eoque frui summam quandam & incomparabilem felicitatem esse, consequenter deducitur quod similiter agnoscant, quod hoc quod est illo summo bono & infinita felicitate se esse privatos, damnum vel malum quoddam sit omnium damnorum & malorum excogitabiliũ longe maximum: Id quod in ipsis tormentum aliquod causat adeo in omni genere intensum, ut quodvis aliud quod pati possint, longe excedat; & ob hanc causam animam aliquam DEO & gratia sua privatam esse, hoc inquam per anthonomasiam pœna damni appellatur. Verùm enimvero objicere quis mihi poterit; Damnatos Deum summo odio prosequi, nec pati posse ut ipsum videant, imo potius desiderare ut Deus velut objectum ipsis prorsus execrabile procul ab ipsis sit remotus, quã ut iis proxime sit vicinus. Ergo dum illum non vident, hoc non videre, DEUM ipsis sublevamen aliquod, non vero molestiam adferet; Deumque eis vicinum non esse potius ipsis inter tot pœnas constitutis aliquod refrigerium præstabit: Cuilibet enim gratum esse solet inimicum suum esse in omni possibili distantia à se remotum & absentem. Respondeo igitur id forte sequi posse, si talem privationem & distantiam ex spontanea ipsorum voluntate eligerent: Quia vero in scelerum suorum vindictam & pœnam, & veluti visione beatifica omnino indigni

Chrysost.

Isa 55.

Isa. 46.

Ludolph. Car. 2. 50. fo. 301. co. 3.

Ferrar. li. 3. con. Gentes c. 44.

Suarez de Angelis l. 8. c. 4. nu. 8.

Deo privati sunt, ideo cum tanta vehementia hoc ipsum appræhendunt, ut animam suam exinde maximo tormento transfigi sentiant, cujus creatura aliqua vivens capax esse possit: Ac proinde illam majorem repræsentare aut describere non possem, quàm antonomastice ipsam appellando pœnam damni, quasi quævis alia pœna huic comparata levissima sit, hæc autem sola omnem secum atrocitatem & gravitatem subinferat. Unde Chrysostomus: *Tantùm mihi malum videtur de tanta gloria cecidisse, ut gehennam pro nihilo habeam pro hoc damno ac ruina.*

Chrysost. ho. 13 in ep. ad Philipp.

4 Idque ex hodierno S. Matthæi Evangelio clare deducitur, qui de reprobis dicit: *Ibunt in supplicium æternum.* Circa quæ verba duæ curiosæ quæstiones menti meę obveniũt. Primo est, quid sit, & in quo consistat hoc supplicium. Secunda vero: cur dicatur *supplicium* in singulari, & non *supplicia* in plurali? Haud procul à vero me abiturum esse existimarem, si supplicium hoc in privatione Dei summi boni consistere dicerem, id quod ex eo deduci potest quod sequitur: *Iusti autem ibunt in vitam æternam*, quæ juxta doctrinam S. Augustini, *est summum bonum nostrum.* Quod si igitur vita æterna nihil est aliud, quam appræhensio vel consecutio summi cujusdam boni, supplicium æternum reproborum erit amissio Dei & privatio boni cujusdam infiniti *Ibunt*: Ecce supplicium ipsorum; *Ergo cum vita æterna* (inquit quidam modernus) *bonorum sit comprahensio ac fruitio summi boni? supplicium æternum ad quod mali ibunt erit privatio consecutionis hujus boni*; quæ est pœna damni; Quæque *supplicium* in singulari appellatur; cujus si a me rationem poposceris, respondebo tibi ex eo quod in Libro Judicum legimus, ubi certi cujusdam Michæ domus exspoliata fuit omnibus quæ possidebat bonis mobilibus: *Tulerunt qui intraverant sculptile Ephod, & idola, atque conflatile, & omne quod erat pretiosum.* Eoque rebus omnibus exuto fuga sibi consuluerunt, quod Michas advertens illos insecutus est donec appræhenderet. Quos cum assecutus esset inconsolabiliter post eos ploravit lamentis in cælos usque emissis: Prædatores autem ad eum conversi, fingendo eum interrogarunt: *Quid clamas?* Quibus ille respondit: *Deos meos tulistis, & dicitis quid tibi est?* Solam ut videtis Deorum suorũ jacturam deplorat, nulla aliarum ablatarum rerum quantumvis eæ in auro & argento pretiosæ fuerint, facta mentione, quasi diceret: cujuslibet alterius rei furtum facile sustineo, nam aurum & argentum & reliquam domus meæ pretiosam supellectilem, quam mihi sustulistis, non tanti facio, solum propter ablata idola mea doleo, hanc solam jacturam unicè deploro, ut pote maximum quod accidere mihi potest damnũ; in hoc namque unico quævis alia insuper perpessa jactura continetur. Jactura Dei quam patiuntur damnati (*Discedite à me maledicti*) appellatur supplicium: *Ibunt in supplicium, non vero ad supplicia æterna* quia omnia alia supplicia quantumvis atrocia adæquat, imo excedit, utpote quę in ipso epilogata compræhenduntur. *Quapropter bene hoc callens Dominus noster* (scribit quidam modernus) *non ignis æterni voluit reminisci, sed supplicii æterni, hoc est privationis æternæ vitæ, fruitionis nempe suiipsius, tanquam primum & maximum inferni malum, & in quo cætera includuntur mala.*

S. Aug. li. 19. de Civ. Dei c. 11.

Laur. de Aponte in Sap. Salomon. c. 17. ho. 96. co. 2. n. 2.

Iudic. 18.

Lau. de Aponte ubi sup.

5. Ut verbum incarnatum viam sibi sternat ad loquendum de novissimo judicio parabolam quandam de decem virginibus, quinque nimirum prudentibus, & quinque fatuis nobis proponit. De hisce ultimis autem loquẽs dicit, quod postquam ad domum illam in qua nuptiale habebatur convivium, pervenissent, quãtumvis sponsum ut ad easdem nuptias admitterentur rogando, obsecrando, petendo diu multumque fatigassent, is tamen in earum preces descendere iisque nuptialis solemnitatis domum aperire & aditũ in illam concedere nequaquam voluerit, imo iratus occluso in earundem facie ostio ipsas excluserit, dicens: Nescio vos. A facie sua illas abegit, omnẽque ad nuptias aditũ iisdem prohibuit. Porro Parabolam hanc ea præcipue intentione à salvatore propositam esse, ut homines diei novissimi judicii commoneret, Paulus de Palatio expressè docet, dicens: *Parabolam hanc de judicio extremo intelligi statuo*, cui consentiunt Dionysius Carthusianus & alii. Et ratio est, quia per sponsum congrue significatur Deus; per domum nuptialẽ Paradisus cælestis, Gloria per nuptias, per quinque virgines justi: præsciti autem per quinque fatuas, quas à se repellens, iratus dicit: *Nescio vos*: Itane? Ergone pro tot commissis sceleribus aliam non sustinebunt pænam, quã solã per hæc verba: *Nescio vos*, illis erogatam repulsam: Credidissem omnino jam præscitis præparata esse ahena bullientia, incendia inextin-

Paul. de Palat. ibi. fol. 78 co. 2. p. F.

tinguibilia, torturas Dœmonum manibus infligendas, obscuros carceres, sulphura, fœtores, larvas horrendas & & formidabiles, vermes conscientiam corrodentes, frigora excessiva, dentium stridores causantia, aliaque similia tormenta intolerabilia; nunc vero cum audiam totam præscitorum pœnã in unico tantùm *Nescio vos* consistere, haud immerito dicere potero Dæmonem adeo atrum tetrumque non esse, prouti depingitur. Verùm enimvero graviter erras, si id tibi persuades; siquidem in hisce verbis: *Nescio vos*, nobis ob oculos statuitur vera pœna damni, quæ animas rebelles & infelices à DEO separabit, pœna quę quasvis alias pœnas longissimè excedit, quæ proinde sola præscitos affligit, adeo ut licet omnes aliæ pœnæ deessēt, hæc sola majus illatura sit tormentum, quam si omnes aliæ ad eũ vehementissime torquendum conspirassent in unum. Ita S. Joannes Chrysostomus docet, dũ ait: *Intolerabilis quidem res est etiam gehenna: quis nesciat & illud supplicium horribile esse?* Tamen si mille aliquis ponat gehennas, nihil tale dicturus est, quale est beatæ illius gloriæ honore repelli; exosumque esse Christo; & audire ab illo: Non novi vos. — *Chrysost. in c. 27. Matt. ho. 24. fol. 183. co. 2.*

6 In Exodo Deus Moysi præcepit ut populum suum electum in terram illam quam Patriarchis suis Abrahæ, Isaac, & Jacob jurata fide promiserat, secure perduceret. Postea vero subjungit, quod ne occasionem haberet populum transgressionum temeritati nimis assuetum castigandi, eidem assignaturus sit Angelum viæ ducem & comitem fidelem. *Mittam præcursorem tui Angelum.* Quod cum innotuisset populo, adeo inde est conturbatus, ut veluti transfixo sibi corde, præ nimio dolore lachrymarum flumina ab oculis effundere cœperit: *Audiensque populus sermonẽ hunc pessimum luxit.* Dicite sedes, ò Auditores charissimi, poteratne Deus benigniori loquendi modo circa hunc populum uti? Ipsemet cũ hoc populo procedere noluit, ne forte ipsi criminibus suis sibi illis præsenti castigantia flagella è manibus eriperent, quibus se vindicaret, & ut omnẽ illos castigandi occasionem sibi ipsi præscinderet; Et hic sermo ab illis pessimus appellabitur? seque lamentis & lachrymis cõficient? Gaudendum potius quam flendum illis erat, tũ quod ab omni essent divina vindicta securi, tum quod Angelum assecuti essent fidelissimũ viæ ducem & comitem. Similiter impiissimus — *Exo. 33.*

Cain prædominante furore indignationis adversus Abelum fratrem suum conceptæ, eundem occidere statuerat, eoque fine ut à parentũ oculis ipsum subduceret, die quodam illum ut secum in sylvas nonnihil digrederetur invitaverat, quo in loco nodosum quendam fustem, quo dexteram suam obarmaverat, in fratris verticem impingens, protinus eundem in terram prostravit & occidit. Quod enorme delictum Deus non impune dissimulare, sed ob id per debitam vindictam in delinquentem advertere voluit, prouti reapse quoque fecit, dũ enim ad se accersitum cum in malitia sua pertinacem esse vidit, Divina sua maledictione rigide castigavit: *Maledictus eris super terram.* *Gen. 4.* Cain autem cum Deo contendere volens desperate respondit: Ex quo hac à te maledictione pessima me onerari conspicio, me quoque capitalem deinceps inimicum tuum futurum esse declaro; Neque enim te deinceps veluti Deum meũ venerabor, quin potiùs ne faciem tuam videre possim inter hæc me sylvarũ ligna & arbores subducam & abscondar: *A facie tua abscondar*; & mox subjungit: *Omnis qui invenerit me, occidet me.* *Cajetan.* Cajetanus autem legit hoc modo: *Omnis qui invenies me, occidat me.* Ubi observanda est differentia inter tempus futurum: Occides, & modum loquendi desiderativum & deprecativum, *Occidat.* Quasi vellet dicere; Postquàm à facie tua procul abiero, quid faciam? Mortem mihi ab aliis conciliari desiderabo, rogabo feras obvias, ut hanc vitã meam dilacerēt atque discerpant; certùs enim sum, quod minus gravis mihi mors futura sit, quam me à Deo procul constitutum esse. Audite Abulensem: *Cain petit mortem sibi venire, quia videns se à Deo derelictum, & in magna miseria constitutum, desideravit cito mori, ut diuturnas angustias brevi temporis mora consumeret, & ideo quasi mortem desiderans, ait: Quia ejicis me hodie à facie terræ vagum & profugum: cito moriar.* *Abulens. ibid.* Simili igitur modo Populus Hebræus jure meritissimo sermonem illum quem ad Moysen locutus fuerat, pessimum appellabat: Quomodo enim eum hoc nomine nõ vocent aut quomodo suas cõtinere lachrymas poterant, quando Deus expressis verbis dicebat: *Non ascendam tecum, quia populus duræ cervicis es, ne forte disperdam te in via?* utique sibi à Deo viscera sua flagellis transadigi quam se à Deo totaliter derelinqui maluissent. *Et merito sermo dicitur pessimus & durus, & omni dignus* *Didac. Bœza.*

to.1. de Chri. fig. lib. 5. c. 18. §. 3.

luctu ille, quo Deus negat assistentiam præsentia sua: sane ea carere tormentorum omnium est hominis acerbissimum. Ac proinde Rex & Propheta David Dominum enixè rogabat, ut sibi semper assisteret, siquidem ab hoc omne bonum suum expectaret, sicut è contra ex sui à Deo distantia & separatione omne ipsi metuendum erat malum: *Deus ne elongaveris à me?* quasi diceret; Obsecro Domine me peccantem subito castiges & punias, omnibus me divitiis exuas, me pro libitu tuo mortifices, coronâ & sceptrum è capite & manibus meis cripias. Quid plura? Imo vitam meam à me tollas, hæc enim omnia sustinebo libens & lubens, dummodo à facie tua, & à tua præsentia me non projicias: *Absente enim Deo, ingruunt mala, quo præsente evanescunt.*

Psal. 70.

Mendoza lib. 1 c. 3. t. 2 sec. 2. n. 16.

7. Dato igitur quod Deus reprobos non condemnaret ad Infernum, nihilominus ex eo tantum quod hanc audituri sint vocem: *Discedite à me*, eandem prorsus percepturi sunt pœnam, imo majorem, quam si in Inferno flammis essent circumdati, & Dæmonũ tormentis vexari: *licet sit gravis pœna incendium gehennæ* inquit Albertus Patavinus) *tamen sine comparatione major est pœna, separari à Deo.* Tametsi nulli essent Inferni carceres, aut ad te perpetuo comburendum ignes acerrimè ardentes, nihilominus hoc unicum scilicet ab illa felici Paradisi patria, æterno exilio esse proscriptum & exclusum, privatum esse visione beatifica, qua fruuntur Beati pariter & Angeli, in quo omnibus fruuntur bonis & consolationibus excogitabilibus, hoc inquam unicum illis pœnam quandam adscisceret, super omnes alias simul in uno homine conjunctas atrocissimam: *Ponamus illud ante oculos, quanti doloris est excludi & projici à regno cœlorum, quod, ut mihi videtur, ipsa gravius est gehenna: nam etsi ille ignis non arderet, & immortalis illa pœna non esset, hoc solum, quod alieni efficimur à Christo, & excludimur à bonis æternis, nonne omni pœna cruciabilius diceretur?* Ita Chrysostomus loquitur O quot sunt in Inferno damnati quibus si daretur optio alterutram è duabus pœnis, damni scilicet & sensus eligendi, hanc utique indubitanter apertis brachiis amplexuri essent, & dicerent cum Tertulliano: *Malumus damnari, quàm à Deo excidere.* Verùm enimvero quisnam vel minimam hujus pœnæ umbram repræsentare vel exponere sufficienter poterit? Me saltem quod attinet libenter agnosco me ea non esse dicendi facultate præditũ, ut vel minimũ ejus vestigium exprimere possim, veruntamen existimo quemlibet nostrum certo sibi persuadere debere, quod quicquid de illius pœnæ atrocitate dicitur vere nihil sit, tametsi dicendi nullus unquam finis esset; unde ex modico quod de illa dicetur conjiciendum est dicendorum pondus & magnitudo, quæ de eodem dici deberent. Interim vero ne de eadem nihil prorsus dixisse videar, aliquos vobis in medium adducam eventus historicos ad rē præsentem non parum aptos, è quibus *à fortiori* concludere poteritis intentum. Romæ nata est subita quædam revolutio sive seditio, in qua plebs rebellis adversus nobilitatem sese erexit, Romanumq; Capitolium invadens in eo se communivit. Postquam vero tumultũ hunc inaudierũt & Volsci Romanorum capitales inimici, bonũ sibi ad movendum Romanis bellum occasionem natam esse censuerunt; Id quod Senatus Romanus subodoratus operæ pretium esse judicavit Romanam & seditiosam sibi plebem reconciliari omnem eis dando desideratam satisfactionem. Quem in finem ad populum Romanum à senatu missus est Publius Valerius, ut cum illo si fieri posset bonis conditionibus pacisceretur, aut vero si illas etiam gravarentur admittere, in iniquas etiam conditiones consentiret. Abiit igitur Publius, & rebellibus perspicuè satis insinuavit, præsentem seditionem magnos addere animos & erigere Reipublicæ Romanorũ inimicos, siquidem magno cum exercitu cum illis præliaturi in procinctu starent, ut proinde bono communi longe foret expedientius, si plebs rebellis Capitolium deserens, pro defensione communis patriæ suæ arma caperet. Sed propositio isthæc populum ne quicquam permovit, Subjunxit igitur Publius, liberum ergo illis esse, ut aliquã sibi pro seditionis compositione satisfactionem deposcerent, securi postulatam se pro voto impetraturos, eo namque fine senatum præsentatam ad illos chartam albã misisse, ut illi inscriberent, quod libitum esset. Verum nec sic quicquã ab iis obtinere valuit. Minis igitur sibi utendum esse censuit, ac proinde iis rotundo ore prædixit, quod nisi se ad ferendas Senatui suppetias & militaria auxilia subministrarent, certo futurum esset, quod omnibus privandi essent stabilibus bonis, demoliendæ ex fundamentis eorum domus, occidendi quoque eorum filii, ac denique ipsimet

Chrysost. ap. Ludolp. car. de Jan. 2. p. cap. 50. f. 301. col. 4.

Tertull. in Apolog. c. 49.

met futuri essent inimicorum suorum mancipia, catenis ab iisdem innectenda, sed surdis hæc omnia auribus excipiebantur, nihil enim horum illos divertere aut ad concordiam valuit commovere, Tandem hoc medium longe efficacius futurum esse sibi persuasit. Quid igitur fecit? Audite; nam hoc præcipue facit ad rem præsentem: Hoc igitur modo illos tandem est affatus: Viri Romani, nisi hanc cum nobilitate cœptam controversiam amice composueritis, vobis futurum esse prædico, quod quia nullum habetis, sive bonorum possessionumque sive filiorum vestrorum respectum, venturi sint adversarii nostri, & subjugata civitate, universisque civibus subactis, Deos vestros raptabunt, secumque abducent, bonoque hoc inæstimabili nimirum Deorum nostrorum præsidio inclytam hanc urbem destituent. Et ecce motivum istud vivaciter velut ictum in viva carne receptum persenserunt, ideoque ex metu Deos suos perdendi coacti, sententiam suam protinus mutarunt, omnemque cum nobilitate vigentem controversiam admodum pacificè composuerunt: *si vestri vos nulla cura tangit, an vos non veremini Deos vestros captos* & relicto Capitolio, pro salute totius Reipublicæ adversus adversarios, & pro patria intrepidi pugnarunt. Mira profecto res? Non curabat populus ille rebellis, facultates pariter & filios amittere, aut vivi in Capitolio flammis exuri, vel velut mancipia catenis ferreis onusta dire ab inimicis affligi, sed solam Deorum suorum amissionem vivaciter appræhendebat, hanc præ cunctis aliis jacturis & damnis comminatis per maximi æstimabat. Et tamen Christianus ob rem nullius momenti, aut modicum suum interesse Deum amittere tanti facit, quanti vel unius paleæ amissionem æstimaturus esset: nec mirum nam damnum istud quod ex amisso Deo consurgit, non consideratur in hac vita, sed in altera vita probabit, & experientia teste discet, quam ipsi grave futurum sit, quando à divino conspectu repulsus sibi audiet cum cæteris peccatoribus dici: *Discedite à me.* Unde Paulus de Palatio ait: *Cum Christus sit omne bonum, pax, delitiæ, fit ut discedentibus illis à Christo, incidant in omne malum, inquietudinem, & anxietatem.* Et Rabanus ait: *Nihil habet boni, qui creatoris sui carebit gratia, atque præsentia.*

Tit. Livius,

Paul. de Pal. in c. 25. Matth. fol. 817.

Raban. Maurit. in c. 53.

8 Sanctus Joannes Evangelista Filii Dei in hunc mundum nativitatem describens dicit: *In propria venit, & sui eum non receperunt.* q. d. Natus est inter suos, hi autem adeo fuere impii, ut ne quidem recognoscere eum voluerint, imò pessime illum habuerint, dum multis eum affecerunt contumeliis atque injuriis, ad mortē usque acerbissimam eum persequendo. Verum quidē quod nonnullis gratissimus extiterit, & magno apud eosdem in honore habitus fuerit, hi autem ab eodem Dei filio digne quoque fuere recompensati, dū ex gratitudine quadam & singulari erga illos benevolentia amplissimū illis privilegium contulit, eosque filios Dei adoptivos esse declaravit: *Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri*, & cœlestis gloriæ hæredes, ut dicit Beda: *ut per hoc homines in Dei filios transferret, gloriaque sua faceret cohæredes.* Sistit hic S. Joannes Chrysostomus, & ab Evangelista causam inquirit, cur salvator, quando bonos cum in suo in hunc mundum adventu recipientes remuneravit, non quoque castigarit eos, qui adeo se erga illū exhibuere iniquos & inciviles: *Quid non dicit nobis Ioannes eorum etiam supplicium, qui eum non receperunt, sed tantùm quod sui erant, & in propria veniens à suis minimè receptus est? Quod autem ex hoc eis suppliciū maneat, silentio præteriisti.* Et certè difficultas hæc satis rationabilis esse videtur, nam sicut justitia distributiva in bonis locum habet, ita quoque efficere debet, ut vindicativa debitum suum erga malos & ingratos expleat: Quid ergo? Num forte illos impunitos remansisse existimas? Graviter profecto, si id opinaris, erras, imo in toto rigore sunt castigati pœna quadam severissima, quæ ex armamentario divinæ justitiæ unquam emanare possit. Nunquid enim parum tibi esse videtur, quod tacite illos filiatione Dei privatos fuisse insinuetur? *Et quodnam majus supplicium esse posset, quam si in eorum arbitrio ponatur filios DEI fieri, & nolint, sed sponte sua tanta se nobilitate, tanto se honore indignos efficiant?* inquit Chrysostomus. Privari filiatione DEI, quia *filius dicit relationem ad patrem.* idem est quod perdere DEUM patrem benignum nostrique amantissimum, qua pœna nulla alia inveniri major pœna potest: *Hoc sane maximum supplicium, & pœna gravissima, quod qui poteras esse inter filios DEI, sic relinquaris à DEO sic despiciaris, quasi nullo modo ad ejus curam pertineas*, inquit eruditus Pater Baeza:

Exod. lib. 4. fo. 737. Ioan. 1.

Beda ibi. fol. 5. col. 2.

Chrysost. ibi. ho. 9. fol. 41.

Chrysost. ibid.

Didacus Bæza t. 2. de Chris. transf. li. 5. cap. 8. 58. 3.

Discedite à me: Abite ô reprobi, procul in æternum è meo conspectu abeste, neque enim vos amplius filios meos esse recognosco: *Discedite à me maledicti.*

9. Verbum incarnatum ingentem illam hominum multitudinem quæ triduo illum insecuta fuerat, abundantur eidem de victu, panibus scilicet & piscibus prospiciendo liberaliter jam cibarat, quando eidem ut domum quisque suam denuo repeteret, abeundi facultate impertita Apostolis ut in naviculam propinquam de facto ad solvendum expeditam intrarent, mareque Tyberiadis trajicerent, præcepit. At vero modum, quo Marcus factum seu historiam illam recenseat, velim observetis:

Marc. 6. *Coegit*, inquit, *discipulos suos ascendere navim.* Coegit? Dum aliquis ad actionem aliquam cogitur, signum est quod is voluntatem tali actioni repugnantem habeat: num igitur Apostoli Magistro suo obtemperare renuerant; Præcipit illis Christus, ut navim ingrediantur, & ipsi id facere renuent; quænam est hæc in Apostolis nimis insolita repugnantia, ob quam opus est ut Dominus eos ad obedientiam præstandam cogere debeat? credidissem omnino illos ad minimum à Christo editum signum, promptius manum remo trahendo, quam auriculam voci Dominicæ auscultandæ adhibituros fuisse. Et tamen *Coegit discipulos, ut ascenderent navim*: Verùm ô Auditores, excusabiles procul dubio sunt sancti Apostoli omnique cōpassione digni. Haud dubie enim promptissime navim ingressi fuissent & diligentes, si & illorum Magister ipsemet eandem cum ipsis navim pariter fuisset ingressus: at vero Magistri ab illis discessio & separatio valde illis esse videbatur ad sustinendum difficilis; neque enim Dominus abibat cum illis, utpote populo urbane & honeste dimittendo totaliter adhuc intentus In hac Christi ab ipsis separatione cor eorum è pectoribus suis evellendum esse videbatur, atque vix pedem ad ingressum navigii movere aut manum temoni applicare poterant, nimio dolore præoccupati, quem ex hac Magistri sui ab ipsis sequestratione in cordibus suis persentiscebant, experientia nimirum comprobantes quod *unum ex gravioribus malis, quæ sunt in mundo, est nos à Deo recedere, si quidem in hoc verbo Coegit, significatur Apostolorum corda evelli cum à Divino Magistro separarentur.* Et tamen Apostoli hoc adhuc fruebantur magno solatio quod in gratia Christi essent, & quod infra paucas horulas serenam ejus faciem denuo visuri essent. Reprobi autem qui à Deo quidem summe irato repellentur, sine ulla spe gratiæ illius ut illum alias iterum videre unquam aut contemplari possint, quodnam putas in animo suo passuros esse Martyrium? volmetipsi idipsum conjicite, neque enim illud per umbram aliquam repræsentare vobis valeo. Avertat Deus ne illud unquam summo & infinito malo nostro edi:cere aut experiri cogamur.

Phil. Diez in Sabb. post cin. fol. 54. col. 1. nu. 1.

10. Quadraginta dies quibus Redemptor post gloriosam Resurrectionem suam in hoc mundo fidelibus suis commorari debebat, quibusque evolutis veluti gloriosus triumphator mortis ad Paradisum reversurus erat, jam expirarant, atque ideo comitantibus discipulus suis in montis oliveti verticem ascendit. Priusquam vero à charis discipulis suis discederet, sermonem quendam ad eos habuit, cujus argumentum de excellentia Regni cœlestis erat, quasi eis dixisset: Me hodie in cœlos abeunte vos in hoc mundo, ô dilecti filii mei, remanete, per omnigenas Provincias & regna Evangelium meum annuntiate, dilatate fidem per universum mundum omnique studio & industria animabus lucrandis incumbite; hæcque dicens paulatim elevabatur: Laboribus aut sudoribus nolite parcere, quia magnam inde colligetis vobis meritorum messem; millenas invenietis carnificum & tyrannorum cōtrarietates qui nunc blanditiis & promissionibus, nunc vero minis atque terroribus persuadere vobis conabuntur ut à cœpto opere desinatis; vos autem constantia armemini, & generosos & intrepidos animos vestros illis nequicquam cedendo comprobate: dumque hæc diceret denuo paulatim ascendit altius: Mox vero progressus est dicendo: Illa inter vos perpetuo regnet concordia & animorum unio, quam inter vos eximiā hinc abiens relinquo: hæc enim ubi inter vos conservata fuerit, quotidie de bono in melius proficietis, neque ego vobis protectione mea continuo in omnibus occurrentibus casibus paterne assistere desinā, interea vero magis procul ab eis digrediebatur; Et tamen è sublimi aere adhuc illos hortabatur dicens: Macte animis estote ô filii, quia quanto difficiliora à vobis ineunda sunt itinera, quantoque majores subeundi labores, tanto quoque copiosius erit, quod æternus Pater in Paradiso vobis præparat cœlestis gloriæ

Actor. 1. gloriæ præmium. Et in hisce vocibus nube quadam cæruleo aureoque colore variegata circumdatus, ab oculis eorum disparuit: *Et cum hac dixisset: videntibus illis elevatus est & nubes suscepit eum ab oculis eorum.* Ad hunc autem Christi ab oculis eorum recessum Apostoli obstupefacti steterunt sine spiritu & velut in lapides conversi, vultu macilento, oculis prælachrymis stagnantibus, inter graves gemitus, suspiria, & angustias cordis, adeo ut Dominus ab eis recedens eos quasi exanimes reliquisse visus fuerit, adeo ut ad eos consolandos duo debuerint Angeli cælitus ad eos mitti: *Ecce duo viri astiterunt juxta illos in vestibus albis.* Verùm ô beati Cœlorum spiritus, dolor horum desolatorum discipulorum valde est excessivus, quodnam igitur excogitare poteritis ad eos recrigendos & consolandos remedium? quodnam lenitivum medicamentum adeo potens & efficax esse poterit, ut tanti mœroris & angustiæ acerbitatem, qua animam suam sibi transfigi sentiunt, temperare possit? fortasse cantus vestri suavitate quæ ad mortis amaritudinem indulcorandam, & defunctos in vitam revocandos abunde sufficit? Aut vero proponendo illis ob oculos cœlestis gloriæ præmium, qua deinceps beatificabuntur in cœlo? vereor valde ne hæc lenitiva nimis tenuia futura sint, quàm ut ad revivificandos emortuos Apostolorum spiritus, doloremque mitigandũ sufficiant. Verùm enimvero, ô Auditores, audite miram Angelorum præsentiam sic enim Apostolos alloquuntur, & quidẽ efficacissime: Viri Galilæi vultus vestri serenitatem protinus reinduite, abstergite lachrymas, mittite dolorem & cordis ærumnas quia Deus incarnatus, qui jam recessit à vobis, ad vos denuo revisuros redibit: *Hic Iesus qui assumptus est à vobis in cœlum, sic veniet:* Et certe nisi hanc excogitassent Angeli inventionem reditum salvatoris eis firmiter promittendo nequaquam aliquod illis attulissent solatium, sed vel in quodam animi continuato mœrore contabuissent, vel fuissent ex nimio doloris excessu subito mortui. Unde Chrysostomus ait: *Ne consternarent illorum animos, subjecerunt Angeli: sic veniet; & sic respirarunt aliquantulum, cum audissent eum denuo rediturum.* Ac proinde si alius quidam, *à minori ad majus* arguendo, dicebat: *Ex ungue Leonem*: ego quoque ex immediate dictis vobis judicandum relinquo, quantæ gravitatis futura sit (Chrysost.)

damnatorum pœna, dum vident se abactos à conspectu & præsentia Christi, ab Angelorum consortio, & gloria beatorum, sine ulla vel unius momenti bonorum illorũ recuperatione.

II. Salvator noster Sanctis Apostolis Petro, Jacobo, & Joanni eximium hunc præstitit honorem, ut cum eo in montem Thabor ascendere possent, gloria illa fruituri, qua majorem oculus mortalis videre non potest; Ejusdem quoque gloriosissimæ scænæ spectatores esse voluit, duos veteris Testamenti illustrissimos Prophetas, Moysen scilic. & Eliam, in quorum conspectu vestimenta ejus candida facta sunt, quasi nix, & vultus ejus sicut sol resplendens factus est & luminosus: *Resplenduit facies ejus sicut sol, vestimenta autem ejus facta sunt alba sicut nix.* Unde Remigius ait: *Claritatem suæ visionis quam promiserat Dominus Discipulis suis in hac Transfiguratione habita in monte post sex dies complevit.* extatici & extra semetipsos rapti, gloriosum illud objectum vultumque illum, qui tanto jubilo eorum impleverat corda contemplando hærebant, illumque diem omnis mansisse occasus expertem optassent, imo summi beneficii loco sibi duxissent, si Deus montem istum in habitationem perpetuam ipsis indulsisset, ubi reliquum vitæ suæ tempus lætum & tranquillum traducere potuissent, id quod S. Petrus sufficienter innuebat, dum ait: *Bonum est nos hic esse*; nam juxta sancti Archiepiscopi nostri Valentini Thomæ à villa nova expositionem: *Hic pax, hic securitas, hic salus, hic requies, & siquid veri boni in hac vita est, in hoc solo monte plenius possidetur.* O quam jucunda vita? quam felix & fortunatus status! Veruntamen tot inter consolationes & cordis gaudia, nescio quisnam sinister aut funestus eventus acciderit Apostolis, ob quem *Ceciderunt in faciem suam & timuerunt valde* Quid timetis, ô Discipuli? Quisnam timor vel tremor cor vestrum sic repente occupat? Nunquid in societate Magistri vestri estis? Cõpaterer etenim vobis, si Tyrannos aliquos vobis iratos viderẽ aut vero carnifices strictis gladiis vitæ vestræ insidiantes; nunc autẽ objecta oculis vestris obversantia merum in se continent jubilum atque lætitiam, unde igitur hæc in vobis formido nascitur, eaque tanta, ut ad illius diminutionem opus fuerit ut ipsemet Dei filius animos vobis suggereret, & porrecta vobis manu è terra vos erigeret & sublevaret, dicendo: *Surgite & nolite timere;*

Matth. 17. Remigius in cat. D.Thom. ibi fol. 68. col. 3. l. A.

D.Tho. à Vill. ser. de Transf. Christi.

Textum sacrum vos legere non pigeat, sic enim invenietis, nubem quandam apparuisse quæ inter ipsos intermedians Apostolorum vultum veluti velum quoddam vultibus eorū obductum obumbravit, adeo ut Salvatorem videre amplius non potuerint: *Et ecce nubes lucida obumbravit eos.* Etenim aliquem tam beata visione privari, & non crepare dolore, & præ angustia veluti mortuum in terram non concidere, impossibile erat. Nubecula etenim impediebat, quo minus vultum illum gloriosum contemplari possent. Unde se illum amisisse credentes: *Timuerunt timore magno, & ceciderunt in faciem suam.* Huic expositioni doctissimus Pater Escobar optime favet dicens: *Nubes tum Christum, tum discipulos circūtexit; discipuli autē timuerunt, quod viderent se undiq; nube ambiri ac veluti comprahendi,* ac proinde dicitur, quod nubes *obumbravit eos, hoc est, texit, ut cerni non possent.*

Anto. de Escobar lib. 7. in c. 17. Matth. sec. 6 §. 2. fol 110. n. 4.

12. Latro in aspero Crucis ligno vitæ suæ periodum jam jam absoluturus hærebat, quādo culparum suarū gravitatem recognoscens, pro illarū remissione moribundo salvatori supplex factus est, dicens: *Memento mei Domine dū veneris in regnum tuum,* cujus quoque supplicationis favorabile rescriptum obtinuit, dum Salvator eidem dixit: *Amen dico tibi hodie mecum eris in Paradiso.* Scio equidē quod ad hoc ut sermo aliquis nulla emendatione aut correctione indigeat, requiratur vel maxime ut nec sit superfluus, nec diminutus: scio insuper filiū Dei nec in verbo nec in opere ulla ratione potuisse errare, ac proinde causam mihi imaginari nequeo, cur dum latroni Paradisum promittit, hāc dictionem *mecum* addat, siquidem hæc plane superflua esse videatur, nam si eandem dictionem subticuisset, nil minus dixisset ab eo quod jam dicitur postquam hæc dictio adjungitur, sicut nec quicquam amplius per illius adjunctionem exprimitur, quam si non adjungeretur. Notum etenim est quod esse in Paradiso idem sit quod habere sibi præsentem Deū, velut objectū beatificū, sicut & idem est quod gloriosa Redēptoris humanitate perfrui. Quo fine hæc particula *mecum* verbis Christi ad latronem enunciatis adjicitur? Non est quidem dubium. Auditores, Deum solū esse qui efficere valeat Paradisum, in quo est *sub ratione Glorificatoris,* ac proinde S. Ambrosius nos docet, quod *ubi Christus est, ibi regnū sit;* veruntamen si per impossibile fieri posset, Beatos in Paradiso sine Deo esse, nec nō divinæ essentiæ & gloriosæ Christi humanitatis visione ibidem privatos esse & degere, nequaquam futuri essent beati, quin potius ipsi se non inter gaudia gloriæ, sed potius inter pœnas gehennæ constitutos esse crederēt. Unde si Christus bono latroni dixisset: *Hodie eris in Paradiso,* suspicari potuisset se ibi commoraturum esse orbatū Deo ejusque visione, & loco consolationis majorē afflictionem & tormentum accepturus fuisset: *Quasi parū fuisset dicere: Hodie eris in Paradiso: Addidit mecum eris; Veritus enim fuisse videtur Filius Dei, ne latro Paradisū recusaret sine ipsius societate;* inquit Paes; Imo forte latro oblatū & promissum sibi Paradisum non acceptasset, si se ibi sine Deo cōmoraturum esse credere potuisset. Nunc igitur cōparationem latronis cū reprobis instituite, & dicite quod si ille insupportabile tormentum esse censebat, in Paradiso procul à Deo remotū esse, tametsi in gratia Dei consisteret; quid de iis æstimandum erit, qui Deum sibi inimicum habituri sunt infensissimum, ejusque visione beatifica in ęternum privati manebunt; nulla utique invenitur pœna major, nec major illa ab intellectu creato concipi valet.

Luc. 23.

D. Amb. lib. 10. in c. 23. Luc. fol. 480. col. 1 l. L.

Paes in c. 4. D. Luc. fol. 680.

13. Quidnam obsecro boni habere aut sperare potest is qui procul est à Deo sequestratus? imo quod malum, aut quæ pœna excogitari aut inveniri poterit, cui non sit subjectus? Rex Saul belli illius quod ei à Philistheis motū fuerat exitum scire cupiens, sub specie incogniti cum duobus aulicis ministris suis in Endor mulierem quandam quæ à scriptura sacra appellatur: *Mulier habens Pythonem* convenit, rogans eandem ut sanctum Seniculum Samuelem à mortuis resuscitari faceret, ut ab eo monitum vel responsum aliquod referre posset, quod sibi tunc vel maxime necessarium erat, siquidem nullum à Deo sive per somnium, sive per sacerdotes & Prophetas obtinere propositarum difficultatum responsum poterat. Locutus igitur est Pythonissæ, quæ tametsi in principio ex certo quodam timore Saulis petitionem admittere renueret, attamen audito juramento quo eam Saul obstringebat, promptam se obtulit, ad obsequendum ei pro suo beneplacito, dicens: *Quem suscitabo tibi?* cui ille respondit: Nihil se adeo in votis & desiderio animi sui habere, quam ut Samuelem adhuc semel revidere posset: *Samuelem mihi suscita;* Et ecce ex improviso intra umbras nocturnas pro-

1. Reg. 28.

prodire visus est vir quidam veneranda canitie suspiciendus; Ex quo signo Rex virū hunc desideratum suum Samuelē esse conjiciebat, ideoque eidem appropinquans, coram eo in terram prostratus dicere cœpit: *Coarctor nimis, siquidem Philisthym pugnant adversum me.* q. d. In maximis, ô Samuel, sum constitutus angustiis, siquidem Philisthæi pacem mihi turbant, suoque bello universum regnum commovent & infestant; Et quidem quod super omnia adversa quibus succūbo vel maximè me affligit, hoc est, quod Dominus recesserit à me, meque dereliquerit: *Deus recessit à me,* ideoq; te in hanc auram revocari curavi, *ut ostenderes mihi quid faciam.* Audite obsecro Sauli à Samuele datum responsum; post longam namque plurium secuturorum malorum recensiōā seriem dixit ei: *Cras tu & filii tui mecum eritis;* quasi per enthimema quoddam ex hoc antecedente, *Dominus recessit à me* hanc inde deduceret consequentiam & concluderet: Ergo *Cras tu & filii tui mecum eritis.* Verum enimvero ut vis argumenti hujus tanto magis à vobis penetrari valeat, opus est examinare consequentiam.

14. Quærunt circa hunc locum Expositores quisnam verè fuerit ille qui per Pythonissam illam fuit resuscitatus? Beda dicit quod umbra quædam seu phantasma Dæmonis opera repræsentatum: *Phantasma potius immundi spiritus fuisse, quod apparuit, credimus;* non tamen negat quin verus Samuel arte magica resuscitari potuerit, Deo id ad majorem impii Saulis confusionem permittente: *Aut si vere Samuel exstitit tantum in hu agendu licere Diabolo, quātum Dominus permiserit:* At vero S. Augustinus Glossa ordinaria, Lucas Burgensis & Nicolaus de Lyra Dæmonem in forma Samuelis fuisse opinantur: *Opinio est non Samuelem, sed Diabolum in ejus specie apparuisse.* Unde hac opinione supposita ex antecedente Saulis: *Dominus à me,* Dæmon velut ex principio vero & immediato hanc elicit consequentiam. *Cras tu & filii tui eritis ubi ego sum;* at vero quis est qui nesciat Dæmonem semper in inferno cōmorari, aut eundem semper & ubique secum circumferre? Atque ideo dicere volebat: si Deus hodie te dereliquit, cras eundem te domi meæ expecto in Inferno, in tormentis, in flammis. Id quod in Evangelio hodierno pariter innuitur hisce verbis: *Discedite à me maledicti;* sed quorsum abibunt? *In ignem æternum, qui paratus est Diabolo & Angelis ejus.*

Beda ibi lib. 4. fol. 86. col. 3. & 4.
Idem ibi.
S. Aug. ad Felician. Glossa ord. Luc. Bur Lyran ibi adnot. 2. in Replica.

15. Quantopere Deus corda nostra ingredi, seque eorundem Patronum & Dominum cōstituere desideret, superfluum est demonstrare, hoc namque desiderium adeo vehemens est, ut si hodie illorum capere possit possessionem, idipsum nunquam in crastinum usque diluculum differre soleat. Porro multo tempore arcem cordis Judæ Iscariothis obsidione cinxerat, nec tamen id unquam sibi perfecte & absolute subjugare potuit, nisi quando in cænaculo mensæ accumbens sacratissimum panem Eucharisticum è Salvatoris manibus receperat. *Et post buccellam introivit in eum Sathanas.* Verum dicat aliquis ex quo Dæmon avidus adeo & sitibundus erat cordis Judæ habendi, cur igitur illud non occupavit citius, hanc scilicet jam dictam occasionem præveniendo. Ideo id fecit, quia tempus ad id opportunius minime invenit. Christus enim panem hunc sanctissimum Judæ dando, eum membrum quoddam à corpore Collegii Apostolici præcisum esse declaravit, adeoque Christus una cum gratia sua à corde Judæ recessit, nec non & ille vicissim per affectum suum à suo se Magistro alienavit, inquit S. Ambrosius: *Christus recessit ab eo, & ipse abierat à Christo.* Dæmon infernalis ad illud signum extrinsecum à Christo datum attendebat, quo Judam à Salvatore divortium fecisse significabatur, quasi dicere voluisset: Nunc tempus vendicandi sibi Iscariothici cordis plenum Dominiū: *Post buccellam introivit in eum Sathanas.* Ita observāt Theophylactus & Chrysostomus dicentes: *Quamdiu unus discipulorum videbatur in sancto illo choro, non habebat accessum ad illum Sathanas; ubi autē illum divisit Dominus, & separavit ab aliis discipulis, traducto eo per Panem, tunc invasit eum ut à Domino derelictum, & à Divino choro separatum.* Vos ipsimet facile vobis imaginari potestis, qualia Dæmon irrogaturus sit tormenta animabus illis, quæ à Domino Deo in novissimo judicii die a facie sua repellentur & abjicientur.

Ioan. 13.
D. Ambr. lib. 1. de Cain. & Abel c. 4. fol. 159. col. 3. l. G.
Theoph. Chrysost. ho. 72.

16. Mortui Salvatoris latus per Longinum vulneratum est, atque ex illo lateris canali emanavit sanguis & aqua: *Unus militum lancea latus ejus aperuit, & continuo exivit sanguis & aqua.* Porro sanguinem inde egressum fuisse nihil in se mirum haber, licet mysterio suo non careat. Unde Theophylactus ait: *Sanguinem ex mortuo corpore prodiisse, admirabile* ob mysteria quæ continebat: at vero quod una

eum

cum sanguine simul etiam egressa fuerit aqua,
eaque pura, distincta, & realis, hoc certe nec
mysteriis nec stupore viduum est: atque ideo
D. Thom. Angelicus Doctor docet, quod *fuit aqua pura*
3. p. q. 66. *miraculose egrediens à corpore mortuo, sicut &*
a. 4. *sanguis ad comprobãdam veritatem Dominici*
corporis contra Manichaeorum errorem, ut scilicet
per aquam quæ est unum elemẽtorum, ostenderetur corpus Christi vere fuisse compositum ex quatuor elementis, per sanguinem vero ostenderetur
esse compositum ex quatuor humoribus. Clemens
Clemens V. sanguinẽ & aquam è latere Christi ideo ma-
V. de Sum. nasse dicit: *Ut exinde profluentibus undis aquæ*
Trinitat. *& sanguinis formaretur unica immaculata ac*
virgo sancta mater Ecclesia conjux Christi, sicuti
de latere primi hominis soporati Eva sibi in con-
Ruffin. in *jugium est formata.* Ruffinus scribit quod la-
Symb. tus illud sacratissimum. *Produxit aquam quæ*
D. Hier. *credentes diluat, produxit etiam sanguinem,*
epist. 83. *qui condemnet incredulos?* Sanctus quoque Hie-
Chrysost. ronymus ait: *Latus Christi percutitur lancea,*
in Io 19. *& Baptismi atque Martyrii pariter Sacramen-*
ta funduntur. S. Joan. Chrysostomus ideo
hoc factum fuisse subjungit, ut sciamus
quod Christus per aquam nos regenerarit, per
sanguinem autem nos conservet & nutriat:
Sciunt hoc initiati per aquam regenerati & per
sanguinem nutriti. Nolo hoc loco præterire S.
Cyprian. Cypriani opinionem dicentis: *Ex fonte lateris*
serm. de *compunctionis & lachrymarum perennes effla-*
resurr. *unt rivi: misericordiarum suavitas, & totius*
pietatis affectus. S. Theodoretus autem ratio-
nem aliquam sive responsum præsenti pro-
posito valde accomodatum & oportunum
affert, dicit enim, illas aquæ stillas lachrymas
fuisse, quas sanguis Christi præ dolore plo-
rans effundebat: *Agnosce in aqua lachrymas,*
in sanguine pretium redemptionis nostræ. Itane?
sanguine præ dolore flevit? cur ita? forte
exinde quod humanitatis Christi tormentis
compareretur? aut vero quia ab Hebræis tan-
ta cum asperitate & rigore caro Christi tracta-
retur, vel quia Longinus illum non citius effu-
dit, sed ad mortem usque illum effundendo
expectarit, quando *jam omnia consummata*
fuerunt? Omnino dicendum existimo illas
aquæ stillas lachrymas fuisse quibus sanguis
Christi illum exprimebat dolorem, quem
percipiebat exinde quia scilicet à Sacratissima
Christi humanitate divelleretur, ab eaque
cogeretur recedere, per hunc dolorem nobis
indicando sequestrationem seu separationem
à Deo nostro aliud nil causare posse præter-
quam dolorem, lamentum, atque tormen-
tum. Ipsæ denique insensibiles creaturæ hu-
jus quoque vivacissimum sensum persenti-
scunt, cur enim aërem claritatem suam in te-
nebrarum obscuritatem commutasse existi-
matis? *Tenebræ factæ sunt super universam ter-* [Luc. 23.]
ram. Cur sol noctis obscuro velo vultum
suum obnubere voluit? *Et obscuratus est Sol.*
Quo fine Petras licet natura sua hæ duræ sint
& solidæ, scissas esse censetis? *Petræ scissæ sunt.*
Imo totum universum susque deque everten-
dum esse videbatur, ut proinde S. Dionysius
obstupefactus dixerit: *Aut Deus naturæ pati-* [D. Dio-]
tur, aut mundi machina dissolvetur. Utique [nys.]
alia hujus ratio adduci non poterit, nisi quod
omnes creaturæ eam quam patiebantur indi-
care voluerint angustiam; patiebantur autem
illam ob unicam creatoris sui jacturam &
amissionem. *Ut discas* (inquit quidam moder-
nus) *quam nulla se contineant mala quin dive-* [Didac.]
xent miseros, à quibus Deus separat præsentiam [Baeza l.]
suam. Nescio an aliquando connectionem il- [2. de]
lam observaveritis, qua S. Matthæus duo illa [Chris.]
conjungit, scilicet mortem Christi & disru- [figur. §.]
ptionem veli. De illa etenim dicit: *Iesus cla-* [c. 22. §. 6.]
mans voce magna emisit spiritum: De hac vero
protinus subjungit: *Et ecce velum templi scis-*
sum est. quasi dicat; Christus ex hoc mundo
per corporis mortem abscessit; Quid autem
inde est subsecutum? Ecce velum templi scis-
sum est in duas partes. Unde S. Cyrillus Ale-
xandrinus: *Cũ Christus expirasset, velum quasi*
vestem suam illico templum scindit. Porro nec
velum nec Petræ aliquo sunt sensu præditæ, &
tamen scinduntur per medium, atque ideo
consideretis quantum dolorem percepturæ
fuissent creaturæ hæ inanimatæ, si viventes
fuissent, quando etiam non viventes & in-
sensibiles scissæ & disruptæ fuerunt ob creato-
ris sui perpessam jacturam. Reprobi autem
sensum & vitam habebunt, atque ideo dum à
Deo suo vehementissime illis irato à facie
sua proscribuntur, scientes quod una cũ amis-
so Deo omnem quoque spem penitus amit-
tant, ut eum revidendi digni fiant, majus uti-
que inde tormentum sustinebũt quàm si sicut
velum sponte sua ita quoque ipsi à Leonibus
aut alijs feris lacerarentur, vel contererentur
ut Lapides. Etenim quodsi Terẽtius ob omis-
sas fortuito cẽtum & octo Comædias ingenio-
sissime

ſſiſſime ab ipſo compoſitas tantum in ſe dolorem perſenſit, ut deſperatus in mare ſe projecerit, quid facturi erunt damnati, cum Deum ſuū ſunt amiſſuri? Turbatio quippe quæ ex rei alicujus amiſſione oritur, menſuratur æſtimatione rei illius quæ perditur; qui mille ſcuta amittit magis ſe inde conturbari experietur, quam ſi quinquaginta tantum amiſiſſet. Deum autem perdere idem eſt quod bono aliquo inappretiabili, & infinito privari; Quantum igitur erit in pœna damni perpetiendum tormentum? Certum eſt quod illud nullum aliud ſimile ſibi habeat; & licet non ſit infinitum quoad intenſionem, eſt tamen infinitum quoad extenſionem, quia durabit in æternum, ut igitur hanc pœnam evadere poſſitis, electorum, non vero reproborum imitatores eſtote; illi namque eximia fuerunt charitate præditi, ſeque in miſericordiæ operibus erga egenos ſtrenuè exercuerunt: *Eſurivi & dediſtis mihi manducare; ideoque venite benedicti Patris mei.* (*Matt. 25.*) Hi vero in pauperes fuerunt duri & rigidi, neque enim paſcebant famentes nec nudos veſtiebant &c. Eſurivi & non dediſtis mihi manducare, ideoque mea præſentia atque conſpectu prorſus eſtis indigni, quapropter, *Diſcedite à me maledicti.* Quod ſi igitur hac in parte inculpabiles eſſe, & eandem pœnam evadere vultis, mendicis Chriſti per Eleemoſynam liberaliter ſuccurrite.

PARS SECUNDA.

17. *Ibunt hi in ſupplicium æternum.* Verba iſta ſenſus pœnam inſinuant, quæ in eo conſiſtit, quod damnatorum animæ Inferno ſint æternaliter affixæ, in eoque urantur perpetim nunquam vero comburantur aut incinerentur, idq; ſine ulla vel minima ſtilla ſolatij, vel quacunq; conſolationis umbra ut proinde de illis cum Poëta dicere quis poſſit.

Ovid. in Archilo.

Sisque miſer ſemper, nec ſis miſerabilis ulli.
Gaudeat adverſis fœmina virq; tuis.
Accedat lachrymis odium, dignusque puteris
Ut mala cum tuleris plurima, plura feras.

18. Sanctus Gregorius hac de re ita loquitur: *In inferno eſt ignis inextinguibilis, frigus intolerabile vermis immortalis, tenebræ palpabiles, horrida viſio dæmonum, deſperatio omnium bonorum, confuſio peccatorum, & mors ſine morte.* (D. Greg. in mor. in c. 8. Mat.)

A ſancto etiam Baſilio Magno ſi informationem aliquam vobis dari petieritis, reſpondebit vobis: *Adhuc cogites profundum barathrum, inextricabiles tenebras, ignem carentem ſplendore, urendi quidem vim habentem, ſed privatum lumine, deinde vermium genus venenum emittens, & carnem vorans, inexplebiliter edens, neque unquam ſaturitatem ſentiens, intolerabiles dolores corroſione ipſa infigens: Poſtremo quod ſuppliciorum omnium graviſſimum eſt, opprobrium illud & confuſionem ſempiternam.* (*D. Baſil. in pſal. 33 hom. 2 C. fol. 77.*)

19. B. Ægidius Columna noſter ignem infernalē effectus producere dicit ijs, qui ab igne fornacis Babylonicæ in tribus pueris ſuperbi Nabuchodonoſoris ſtatuam adorare nolentibus producebantur, è diametro oppoſitos. (*B. Ægid. in tract. de Inferno c. 15. fol. 44. col. 2. l. A.*) Hic namque ignis non ſolum nullum pueris illis dolorem conciliavit, verum etiam inſignem conſolationem attulit, cum vincula tantum quibus adſtricti & ligati in fornacem conjecti fuerant, ab igne conſumpta fuerint, ijs ne vel in minimo capitis pilo læſis relictis. Ignis autem gehennalis erit & eſt totaliter contrarius, quidquid enim aliquod damnatis levamen afferre poterat extinguet, idemque in acerbiſſimam pœnam convertet: [Tres pueri fuerunt miſſi in fornace ignis ardentis, qui ignis combuſſit in eis, quod erat contriſtans. quia combuſſit vincula unde erant ligati, non autem combuſſit, quod erat placens & delectans, quia nec capillus capitis eorum erat aduſtus: Sic è contrario ignis, & alia quæ ſunt in inferno agent, quæ ſunt ad damnatorum triſtitiam, non autem quæ ad lætitiam. S. Baſilius & Angelicus Doctor S. Thomas dicunt, quod elementa in noviſſimo judicio velut in ſublimatorio diſtillabuntur, quicquid autem inde puri, purgati, & perfecti elicietur ſurſum manebit, & pro beatorum majori gloria ſerviet, quicquid autem in fundo fœculentum & fœtidum ſupererit, Inferno reſervabitur ad majorem ſcilicet reproborum pœnam & confuſionem: *In ultima mundi purgatione fiet ſeparatio in Elementis, ut quidquid eſt purum & nobile remaneat ſuperius ad gloriam beatorum; quicquid vero eſt ignobile & fœculentum in infernum projicietur ad pœnam damnatorum.* (*D. Th. in addit: ad 3. p. q. 97. art. 1. in corp. fol. 626. col. 1 num. 60.*) Sed qualem hæc illis conciliare dolorem poterunt? Nimirum Elementorum omnium proprietates & qualitates in quintam eſſentiam redactæ crudeliſſima illis infligent tormenta, ignis ſcilicet calore, aër frigore, terra ſiccitate, & aqua humi-

Idem ib. miditate,& postea prosequitur Angelicus Doctor dicens: *Et sicut omnis creatura erit beatis materia gaudii, ita damnatis ex omnibus creaturis tormentum accrescet.*

20. Disputant inter se Doctores, an damnati etiam ab ipsis Dæmonibus cruciandi sint, adeo ut ab ipsorum crudelitate magis augenda sit damnatorum pœna: Et videtur negativè respondere posse, cum injustum sit & inconveniens, quod is qui gravius peccatum commisit afflicturus, & cruciaturus sit hominem, cujus peccatum minus enorme & quodammodo excusabile fuit. Confirmatur idipsum ex paritate Angelorum beatorum, sicut enim hi non sunt præmiaturi justos, utpote qui suum ab ipsomet Deo præmium immediate expectant, ita quoque convenire nequaquam videtur quod spiritus rebelles habituri sint potestatem animas in inferno cruciandi. Nihilominus S. Thomas in contrariam opinionem inclinat, & dicit, quod dolori ignis tormentum aliquod superaddetur à dæmonibus infligendum, qui cum sint maligni, perpetui & capitalissimi nostri inimici omnem, uti facile licet conjicere, adhibituri sunt operam, omniaq; media attentabunt, ut acerbissima illis tormenta inferant, quæ per imaginationem nostram ulla possumus ratione assequi. Et ratio est: *Quia omnes peccatores se diabolo subdiderunt peccando, ergo justum erit, ut eis subjiciantur in pœnis, quasi ab eis puniendi.* Idem ib. q. 89. a. 4 fol. 598. co. 2. nu. 30. Postea vero Angelicus Doctor ex bonorum Angelorum paritate subjungit, dicens: [Verius tamen existimo, quod sicut ordo servabitur in salvandis, quo quidā à quibusdam illuminabuntur, & perficientur, ita servabitur ordo in pœnis, ut homines per dæmones puniantur. Et ideo sicut hominibus per Angelos bonos divinæ illuminationes deferuntur, ita etiam dæmones sunt executores divinæ justitiæ in malos. Et Mag. sent. lib. 4. dist. 47. fol. 434 co. 1. l E.

21. Poterunt (ut tu tibi forsan persuades) dānati hic respondere se non futuros in inferno solos, ideoq; per aliorum easdem miserias participantium societatem se non parva fruituros esse consolatione, cum dicatur communiter: *Solatium est miseris socios habere pœnarum.* Verum falluntur qui id sibi persuadent; imo prorsus contrarium illis accidit, inquit Doctor Angelicus. *Ibi enim miserorum societas miseriam non minuet, sed augebit.* Et quidem convenienter ad hoc propositum sequentis difficultatis resolutionem à vobis audire desidero? Dives Epulo in Inferni incendijs constitutus, elevans oculos vidit Abraham Lazarum mendicum in sinu suo habentem, multaq; fiducia Abrahamum rogavit, ut Lazarum in domum suam mitteret, ut is quinq; fratribus suis quos in terra superstites reliquerat prædicatorem se exhiberet, monens eosdem ut bonis operibus vacarent ne ad eundem tormentorum locum eos præcipitari contingeret: *Rogo te Pater ut mittas Lazarum in domum Patris mei, habeo enim quinq; fratres ut testetur illis, ne & ipsi veniant in hunc locum tormentorum.* Quænam est hæc hominis in inferno damnatorum constituti insolita charitas? Ergone etiam in damnatis amorem erga proximum vigere dicemus? Nunquid igitur intestino quodam adversus Deum omnesque illius creaturas odio ardent? Verum enimvero falleris si id in Epulone à charitate profectum esse credis; Non enim movebatur ab affectu charitatis, qua erga fratres suos ferri eo in loco non poterat, sed à timore quem habebat sui ipsius vehementius cruciandi, quasi diceret, si fratres quoque mei in infernum præcipites acti fuerint, mea utique augebitur pœna, in immensum hæ flammæ excrescent, fientque longe majora hæc incendia: *Purgatus dives* (inquit S. Gregorius) *ad doloris sui cumulum propinquorum absentium meminit; unde constat quia eos ad augmentum supplicij paulo post potuit etiam præsentes videre.* Et S. Vincentius Ferrerius fer. 5. post 2. Dom. Quadrag. f. 131. co 3. idipsum affirmat dicens: *Non loquebatur ex charitate, sed ne pœna ejus augmentaretur, quia quanto plures sunt damnati, tanto magis augmentatur ejus pœna.*

22. Saltem ad minus aliqua ex omnibus creaturis præsto erit, sive ex Angelis sive ex beatis, qui aliquam erga ipsorum miserias exhibituri erunt compassionem, id quod non modicum illis pœnarum suarum sublevamen conciliabit. Porro huic difficultati subito & ex proviso respondere non possem, veruntamen indulgeatur mihi tempus, ut summam S. Thomæ pervolvam, fortasse enim tunc speratam daturus sum satisfactionē. Memini enim quod in ejus summa quandam è quæstionibus suis viderim; ubi quærit: *Vtrum beati qui erunt in patria videbunt pœnas damnatorum?* Et respondet affirmative: *Vt beatitudo illis magis complaceat* Dicerem igitur, inquies, quod cum compassio effectus sit charitatis, eaq; in Beatis in gra-

D.Th.ib.

D.Th.3. p. in supl q.94 a.1. fol.613. col.2, nu.

70.& art.2. gradu quodã eximio perfecto reperiatur, eosdem beatos ad compassionem aliquam movẽdos esse, indeq; in miserabiles damnatos aliquod nescio quod lenitivum redundaturũ esse. Respondet autem S. Thomas compassionem duobus modis considerari posse, scilicet, *vel per modum passionis*, *vel per modum electionis*, per quam alium proximum levare quis vellet à sua miseria, si possibile esset; & hæc compassio reperitur in Deo, Angelis, & Beatis respectu peccatorum, quam diu in hac vita degunt, *eorum salutem volendo.*; Et hoc modo dicitur quod beati secundum electionem volũtatis compatiantur hominibus bonis & justis miserias patientibus, sicut etiam in hac vita compassi sunt. Hæc autem comparatio in sanctis Paradisi cœlestis non invenitur respectu damnatorum, cum enim sciant quod illis nulla remissio superstit, vana & inutilis futura esse eorundem compassio? [Unde ad eorum miserias non debet esse compassio, secũdum electionẽ rectam; (Idem ib. art.2.) Et ideo beati qui erunt in gloria, nullam compassionem ad damnatos habebunt, inquit Doctor Angelicus; Imo ut ait Psalmista: *Lætabitur justus cum viderit vindictam.* (Psal.3.) Poterit quis mihi per novam instantiam objicere, quod non habere pietatem erga malum alterius in viatore sit reprehensibile. Ergo multo magis in comprehensore, & longè culpabilius erit de malo & miseria proximi lætari Respondeo igitur quod hoc, quod est lætari de malo alterius duobus modis possit intelligi, *vel per se, & in quantum malum est*, D.Th.ib. & hoc sensu sancti de alienis malis nequaquam lætificabuntur: *vel per accidens & ratione alterius adjuncti*, id est, considerando in iis rectitudinem divinæ justitiæ, & *hoc modo sancti de pœnis impiorum gaudebunt.*

23. Veruntamen pœnarum istarum genus generalissimum hoc est, quod futuræ sint æternæ: *Ibunt in supplicium æternum.* Nam si pænæ damnatorum post multos annorũ milliones tandem aliquando terminandæ essent, malum ipsorum aliqua adhuc ex parte tolerabile futurum esset: at vero æternitas illa damnatorum pænis pondus quoddam ineffabile adjicit. Verum enimvero David de damnatis loquens dicit eos velut oves in inferno commoraturos esse: (Ps.48.) *Sicut oves in Inferno positi sũt, mors depascet eos.* Quidnam obsecro mansuetis ovibus commune intercedit, cum indomitis bestijs damnatorum? Respondet S. Athanasius in Ps.48. f. 160. quod *Mors gehennæ depascet corrodetque semper eos miseros, quia viventes semper morientur, & moriendo semper vivent in pænis.* At vero Innocentius III. & Hugo Cardinalis, in ps.81. fol.145. col.3. l. R. n.14. hanc similitudinem intelligunt de ove, pro eo tempore quo herbam depascit, ideoque dicunt: [Sicut animalia depascunt herbas, & non penitus eradicant, sed radices remanent, unde iterum crescit herba: Ita miseri in Inferno à morte corroduntur, sed afflicti iterum reservabuntur ad pænas.] Et Innocentius III. subjungit: *Sic impij quasi morte pasti, reviviscunt ad mortem, ut æternaliter moriantur.* Porro Job 10. patientiæ illustrissimum speculum umbram mortis in Inferno habitare dicebat: *Ubi umbra mortis, & sempiternus horror inhabitat.* Itane? In inferno umbra mortis degit? Etenim si ita res se habeat, res damnatorum in infelici adeo statu, uti hactenus diximus, non stabunt; nam verum quidem est quod umbræ terrefaciant, nullum tamen homini damnum adferunt. Cur ergo non dicit mortem, aut quid pejus morte in Inferno habitare? Audite, si placet, intentum à patientiæ magistro mysterium: Umbra esse aliquid videtur & non est; exhibet hominem, & non est homo: Infernus igitur, vel in Inferno est umbra mortis, quia mortis quidem speciem refert sed mors ibi non est; damnati ibidem quovis momento mortis pœnas sustinent & semper nihilominus ibidem vivunt; Non est ibi mors, quia mors finis est omnium malorum, quæ tamen in Inferno semper usque sine fine durabunt; Non est ibi mors, quia mors omnis esse terminus est: Damnati autem in Inferno esse & puniri nunquam desinunt, sed ab iis in miserabili & infelici esse semper vivitur. [Umbra mortis Infernus (inquit Gregorius Papa in c.10. Job.) quia ibi mors sine morte, finis sine fine, defectus sine defectu, quia ibi mors vivit, finis semper incipit, & deficere defectus nescit.] Unde in Apocalypsi 9. dicitur: *In diebus illis quærent homines mortem, & non invenient eam, desiderabunt mori, & fugiet mors ab eis.* Et Albertus Patavin. in ser.3 fer.2. Dom. 1. Quadr. inquit: *ibi est mors sine vita & apud eos mors vivit, ut perpetuo moriantur.*

24. Scio equidem multos dejectum ex dictis animum suum denuo erigere, per certam quandam ab Origine traditam opinionem, hic enim, ut scribit Guilielmus Parisiensis, existimavit, quod [omnes damnatos tam Dæmones

Origen. ap. Paru fer. 2. post 1. Dom. Quadr. fol 54. co. 2. Et apud D. Aug. de civ. Dei li. 21. c. 17.

D. Ansel. l. 2. Cur dicis homo cap. 4.

quam homines, aliquando à pœnis liberandos & bonis sociandos esse.] Verum stulte faciunt qui huic doctrinæ innituntur; tales enim unius solius falsæ opinioni adhærere malunt, quam multorum sententiæ reali atq; verissimæ. Verũ audire mihi videor illos denuo replicantes per adductam quandam S. Anselmi doctrinam, qui dicit iniquum esse credere quod Deus ad pœnas sempiternas creaturam illam condemnet, quam in hunc mundum produxit ad assequendam æternam beatitudinem: *Non est justum ut Deus creaturam quam fecit ad beatitudinem, omnino perire sinat.* Unde deduci posse dicunt, quod tandem ad minus saltem in die judicij salvandæ sint omnes & singulæ creaturæ. Sed ô te miserum! In hanc tu sententiam fiduciam tuam collocas? Hæccine tua spes est, cui inniteris? Etenim S. Anselmus hoc tantum vult dicere, quod non omnes creaturæ absolute damnandæ sint, id est; non tota massa, vel omnia & singula individua. Observanda enim bene est dictio illa: *Omnino*; per hanc enim innuere vult, quod non omnes creaturæ rationales omnino damnandæ sint. Nequaquam autem dicere voluit condemnatos ad infernum tandem aliquando salvandos, & ad Paradisum admittendos esse ut cum Beatis gaudeant, sed potius ut cum Dæmonibus æternas pœnas sustineant: *Ite in ignem æternum, qui paratus est Diabolo & Angelis ejus.* Unde sicut Angeli & Sancti in æternum mansuri sunt in fruitione gloriæ cœlestis Paradisi: ita quoque Dæmones & reprobi in æternum erunt & manebunt in Inferno condemnati. Hoc est quod S. Thomas docet dicens: *Inconveniens est ponere, quod justorum vita quandoque finiatur: Ergo inconveniens est ponere, quod reproborum supplicium terminetur.* Vel dici poterit, quod cum peccator Deum, qui objectum est infinitum, offen-

D. Th. in supplem. q. 99. a. 1. in corp.

derit, debita quoque ei esset pœna infinita intensive, at vero cum illius capax non sit, ad minus ei pœna quædam debetur quæ infinita sit, quoad durationem, ac proinde dicitur. *Ibunt in supplicium æternum.*

25. Verum enimvero nescio an aliquando reflexeritis ad id, quod Ezechiel 10. de pœnis æternis loquens dicit: [Stilla ad Africum, & dices: Ecce ego succendam in te ignem & non extinguetur flamma succensionis.] Verba hæc mihi ad intelligendum valde difficilia esse videntur, siquidem omnes Inferni pœnas, quæ maris abysso majores sunt, stillam quandam appellat; num forte respectu illius quod Deus facere potest, illas stillam quandam vocat? Juxta expositionem Hugonis hoc Propheta vult dicere, quod scilicet omne id quod de illis pœnis dicitur, stilla quædã sit, respectu illius quod verè realiter sunt [Signanter dicitur stilla, quasi dicat: quidquid ostenderis & dixeris ipsi, non est nisi modica stilla comminationis meæ, respectu ejus quod faciam;] adeo ut quanto plus de Inferni pœnis dicitur, tanto amplius de iis superfit dicendum, & quando credidero me affatim satis de iis locutum esse, tunc inveniam me respectu illarum ne minimum stillæ alicujus vestigium exponendo assecutum esse. Concludam igitur verbis S. Basilij Magni, quæ indelebiliter cordibus vestris insculpta esse desidero: *Hæc time, & hoc timore correptus animam à peccatorum concupiscentia, tanquam fræno quodam reprime.* Monitum istud ô Christiane characteribus indelebilibus tibi imprime, ut evitare possis pœnam damni, quæ in privatione Dei consistit, nec non & pœnam sensus declines, quæ est pœna æterna ac tandem cum Deo semper esse, Deum videre, Deumque diligere valeas, quod ipse nobis per infinitam misericordiam suam concedat. Amen.

D. Basil. in ps. 33.

SER-

SERMO SEXTUS.

FERIA TERTIA.

POST DOMINICAM I.

QUADRAGESIMAE.

Intravit JESUS *templum Dei, & ejiciebat omnes vendentes & ementes in templo, & mensas nummulariorum & cathedras vendentium columbas evertit: Et accesserunt ad eum cæci & claudi, & sanavit eos.* Matth. cap. 21.

1. QUales fuerint verbi æterni conditiones, quando exuviis mortalitatis nostræ vestitus: *In terris visus est, & cum hominibus conversatus est*, Baruch 3. expressè ex eo conjici potest, quod scribunt Doctores Ecclesiastici, & ex historiis quæ ex sacræ Scripturæ annalibus exarata inveniuntur. Antiqui etenim si Lucio Floro lib. 1. c. 2. fidem adhibemus, Salvatorem sub duplici facie depingere solebant, duplicem quoque ei vultum Scripturæ sacræ attribuunt Leonis nimirum & Agni. S. Joannes illum nobis sub forma leonis exhibet: *Vicit Leo de tribu Iuda*, Apoc 5. & Jeremias 4. c. similiter dum ait: *Ascendit Leo de cubili suo*; cujus equidem multæ in medium adduci rationes poterunt. Porro Aristoteles 1. de hist. anim. c. 1. in fine ait, quod *Leo sit liberalis, fortis & nobilis.* Unde Antiqui in suis illum picturis delineabant; veluti Dracones dilacerantem: *Draconem unguibus lacerat.* Sæculis superioribus leo commune erat vigilantiæ symbolum; atque ideo ut scribunnt Pierius Valerianus lib. 1. & Cœlius Rhodiginus lib. 13. t. 1. c. 8. olim hanc habebat consuetudinem, quod leones sive ex lapide sculptos, aut ex ære fusos in introitu templi collocare solebant: [Temporum claustris leonem symbolice appingebant.] Trajanus Imperator in monetis suis caput leonis una cum clava Herculis exprimebat: [ad signandum Imperatorem esse leonem, sed debere obtemperare doctrinæ & rationi, quæ per clavam, qua Hercules monstra domabat, intelligitur.] Quæ qualitates omnes quibuscunque ab illis sublatis imperfectionibus Deo quoque nostro incarnato attribui possint: Quis vero insuper etiam ignorat generosum hoc animal expressum esse ferocitatis hieroglyphicum, qua oculorum suorum fulmine terret, & rugituum suorum tonitru trepidare facit; unde David de persecutionibus, quas Saul ei machinabatur loquens, easdem aptius non sciebat exprimere, quam adhibita leonis similitudine: *Susceperunt me sicut leo paratus ad prædam*; Psal. 16. Et alibi quoque ait: *Salva me Domine ex ore leonis.* Psal. 21. Jeremias quoque Nabuchodonosoris adversus Jerosolymam exercitam crudelitatem insinuare volens leonis Metaphoram usurpat, dicens: *Percussit leo de sylva.* Jerem. 5. Unde Eschylus civibus suis in Republica sua leones nutrire prohibuit: [Leonis catulum asseruit non esse in republica nutriendum, sed ex ea separandum.] Cur etiam Agamemnon eundem in scuto suo exsculptum deferebat, nisi *ut terreret hostem?* utpote qui *timorem incutit?* ut observat Ric. Brixiensis t. 1. Hic igitur leo Christum repræsentat.

Hect. Pin. in Ezech. c. 32.

Andr. Alciat. embl. 57.

2. Deinde vero Joannes Baptista illum dextera sua demonstrare volens, ipsum in vultu placido atque mansueto nobis exhibuit, nimirum sub simplicis & innocentis Agnelli mystico vultu: *Ecce Agnus Dei.* Joan. 1. Et alibi idem Evangelista ait: *Dignus est Agnus qui occisus*

Joan. I. Apoc. *cisus est.* Agnus quidem, quia *Tanquam Agnus ad occisionem missus est.* Agnus similiter quia *peccatum non fecit, nec inventus est dolus in lingua ejus;* Jerem. 11. Deniq; tanquam agnus ab Isaia desideratus fuit, dicente: *Emitte Agnum Domine de petra deserti* Isa. 16. *Agnus Dei,* inquit Theodoretus in Cat. D. Tho in c. 1. Jo. *in quantum eum Pater æternus pro nobis tradidit morti.* Et S. Augustinus ibid. ait: *Dicitur agnus solus sine macula, sine peccato: singulariter hic est Agnus Dei, quia singulariter hujus Agni sanguine solo, homines redimi potuerunt; hic est Agnus quem lupi timent, qui leonem occisus occidit.* Et Venerabilis Beda ibid. ait: *Ideo Agnum vocat, quia dona sui velleris sponte largiturum, ex quo vestem nobis nuptialem facere possimus.*

3. Verum inquies fortasse, quænam est hæc diversitas, quod idem met Christus repræsentetur sub metaphora duorum animalium adeo inter se discrepantium, Si enim antea leo erat, quomodo postea factus est Agnus? si mansuetus, quomodo ferox erit? unum horum animalium natura sua iracundum est; alterum vero placidum & mansuetum, quomodo autem duæ proprietates contrariæ *simul & semel* de uno eodemque subjecto verificari poterunt? [Mansuetudo opponitur iræ, & intendit iras reprimere, (inquit Ægidius Columna de Reg. Prin. p. 2. l. 1. c. 27.) ex consequenti autem opponitur irascibilitati, & intendit eam moderare, quod ipsum nomen designat; si enim vim nominis consideraremus, mansuetudo nominat temperantiam iræ.] Et tamen his non obstantibus duæ hæ metaphoricæ Agni & leonis similitudines uni & eidem Salvatori nostro sine contradictione etiam adscribuntur, sed *respectu diversorum;* siquidem erga peccatores terribilem se leonem exhibet qui voce illos terrefacit, minisque & suppliciis trepidare facit, ut emendentur: *Ejiciebat omnes vendentes & ementes de templo:* Circa bonos autem mansuetudine utitur, Agnelli vultum iis exhibendo, id est, gratias illis & beneficia dispensando: *Et accesserunt ad eum cæci & claudi, & sanabat omnes.* Adeo ut cum Maximiliano Imperarore dicere possit: *In opportunitate utrumque;* Erga peccatores enim leonem induere, & rigido modo procedere oportet, secus enim Asino caput lavabis; cum Justis vero Agnino modo agendum est, & hoc sufficit. [Ergo bonus est Agnus, in peccatores vero & protervos est leo ferocissimus.] Vos interim obsecro & obtestor, imitatores Agni estote, qui [coram tondente se obmutuit, & non aperuit os suum Phil. Diez p. 3. fer. 2. Dn. 4.

4. Duo potissimum peccatorum genera reperiuntur, ut docet S Vincentius Ferrerius; Alii namque sunt qui ex propria malitia peccant, & cor iniquitati confœderatum semper habent, & cum talibus benigne procedere est frustra & sine ulla spe fructus laborare, quisquis enim cum talibus suaviter agit, *oleum & operam perdit.* Rigorem talibus exhibere, comminari supplicia, flagellis illos impugnare oportet: [Qui peccant ex malitia propria, & iniquitate cordis, tales indigent timore damnationis & timore judicii ad amovendum malitiam & iniquitatem à corde. Ex horum numero Pharao fuit, de quo Deus Moysi ait: *induratum est cor Pharaonis;* quibus proinde muscas, ranas, Ziniphes, Aquas in sanguinem conversas, animalium mortes, horribiles densasque tenebras adhibere oportet; tametsi & hæc omnia sæpe numero casso & irrito prorsus effectu adhibeantur. Aliud est peccatorum genus, qui vel per simplicitatem, vel per fragilitatem, aut denique per ignorantiam; vel etiam licet per malitiam peccent, errorem quem committunt probe satis cognoscentes, iniquitatem tamen in corde suo radicatam minime habent: & optime facies si cum his placide, benevolè & mansuetè processeris, nunc persuadendo, nunc exhortando, nunc promittendo; Horum numero Rex David accenseri potest, quocum agens Nathan parabolam, promissiones, & præmia adhibuit, dicens: *Si hæc parva tibi videntur adjiciam tibi multo majora,* 2 Reg. 12. qui proinde intentum suum pro cordis sui voto feliciter est assecutus. Si quercũ aliquam sublatam velis ferro opus est & igne: quod si vero tibi hortum ingredienti curiositas persuaserit, ut hunc florẽ vel herbulam evellas, duos duntaxat digitos applicabis. Ac proinde quia in antiqua lege præcipue agebatur de gente pessima à vitiis ad virtutes reducenda, nil aliud quam Prophetarum audiuntur comminationes: Sic Isaias c. 1 & 10. ait: *Væ genti peccatrici: Væ Assur virga furoris mei.* Jeremias: *Væ tibi Ierusalem, væ Pastoribus,* Jerem 4. Ezechiel: *Væ Prophetis insipientibus; væ civitati sanguinum.* Ezech. 13. Oseas: *Væ eis quoniam recesserunt à me.* Oseæ 7.

D. Vinc. Ferrer. in fe. 3. post Ram Pa. serm. 1.

Amos:

Amos: *Væ qui vobis opulenti estis.* Amos 6. Michæas: *Væ qui cogitatis inutile.* Mich. 1. Abacuc: *Væ qui congregat avaritiam malam domi suæ.* Habacuc 2. Sophonias: *Væ provocatrix & redempta civitas columba:* Sophon. 3. at vero in lege Evangelica, eo quod cum genti docili & facili Deo negotium sit, ideo Christus & Apostoli benignè & mansuetè cum hominibus processerunt. Etenim illos persæpe quidem etiam reprehenderunt, sed amore mediante, persuadebant obsecrando & exhortabantur in omni patientia & doctrina. *Argue, obsecra, increpa in omni patientia & doctrina;* dicebat Apostolus Timotheo 2. Tim. 4. Et ad Corinthios scribens ait: *Obsecro vos per mansuetudinem.* 2 Cor. 10. S. Jacobus ait: *In mansuetudine suscipite insitum Verbum, quod potest salvare animas vestras.* Jac. 1. Et S. Petrus: *Ministrate in patientia pietatem, in pietate amorem fraternitatis, in amore fraternitatis charitatem.* 2. Petr. 1. Bonis igitur Deus noster mansuetum se agnum exhibet: malis autem rugientem leonem se esse commonstrat. *Væ, væ, væ.* Unde sanctus Ambrosius in cap. 19. Luc. *Alii sunt terrores prophetici, aliæ Apostolicæ suasiones.* Isaias Propheta Filii Dei in hunc mundum adventum prævidens, qualiter scilicet ex virgineo Mariæ virginis utero incarnandus, nostrçque humanitatis amictu induendus esset, ipsum veluti virgam quandam in hunc mundum compariturum esse dicit: *Egredietur virga de radice Iesse;* Isa. 11. vel ut Pagninus legit: *Egredietur virga de semine Isai, & ramus de radicibus crescet,* quibus verbis intendit dicere, quod ex una eademq; radice, id est, Christo Salvatore nostro, virga pariter & ramus progerminabunt. Scimus quidem Prophetam hoc loco per metaphoram adhibitam loqui, veruntamen nondum penetrare valeo, quidnā tam per virgam quam per ramum intelligi velit. S. Cyrillus Archiepiscopus Alexandrinus dicit, quod [Per virgam eum regiam dignitatē habere subindicari videatur.] Dicitur quoq; ramus floridus, vel flos è ramo enatus; [quoniam flos hominis natura in illo ad incorruptionem & ad vitam, & ad novitatem conversationis Evangelicæ floruit.] Hanc quidem rationem bonam esse fateor, nostro tamen proposito aptior est quam adfert S. Augustinus, quam paulo post, si eousque patienter præstolari dignabimini, auscultabitis, postquam nimirum vos difficultatis cujusdam in sacra Scriptura fundatæ reddidero participes. Deus Moysi Israelitici exercitus Generali Duci legem dedit in monte Sinai, ut à populo illo rectæ rationis naturalem legem inordinate observante cum omni diligentia & industria observaretur. Exod 20. Hæc autem Lex à Deo inter medias flammas consistente nata fuit: *Descendit Dominus super montem in igne.* Exo. 19. Imo in Deuteronomio insuper eadem Lex, ignea appellata fuit: *In dextera ejus ignea Lex.* Deut. 33. Quis unquam legem aliquam igneam appellari audivit? Quænam est Dei intra flammas subsistentis & legis alicujus ex igne compositæ inter se cognatio? quod in tabulis Sapphyrinis cærulei coloris descripta fuerit, transeat; hoc enim ut Brixiensis observat, nobis innuit, legem hanc cœlitus datam fuisse, suamque è cœlo trahere originem. Quod duæ tabulæ fuerint, omni quoque idipsum difficultate caret; siquidem [significabat populi unitatem dividendam fuisse in duas partes, quarum una esset Deo servitura, & altera illi rebellis, inquit Scriptor quidam; at vero Lex ignea? quænam sub ea latent mysteria? Responsionem Francisci Georgii Veneti tomo secundo sectione prima, & Philonis Hebræi lib. de Decal. audite & obstupescite; Hic quærit: [Cur lex ignea dicitur?] Et respondet: [quia est veluti ignis ardens & splendens:] Alter vero subjungit [quia ignis vim habet urendi & illuminandi.] Deus itaque significare volebat legem suam ignis proprietatem in se exprimere: Bonis namque luminis loco inserviet, ut per virtutis viam ambulare possent: Erga malos autem ubi illam prævaricaturi essent, vim & virtutem comburendi, id est, rigidè & severè castigandi exserat. Verum inquies, cur non potius peccatoribus pro lumine valeat, ut nimirum hi trāsgressiones suas earumque turpitudinem & indecedentiam melius & perspicacius cognoscere possint: apud bonos autem ignis virtutem habeat, ut hi scintillantes & rutilantes pœnarum & suppliciorum flammas ob oculos habentes, timore ac tremore percellantur. Nequaquam, inquit Philo, sed prorsus contrario modo fieri debet; Cum malis namque per illuminationes procedere efficiendo ut commissorum errorum gravitatem cognoscant, nihil est

Phil. Diez p. s. fer. 2. Do. 4.

D. Vinc Ferrer. in fe. 3. post Ram Pa. serm. 1.

D. Cyrill. Alex. t. 1. l. 2. in Isa.

Francisc. Ri. Brix. t. 1.

Petrus Bongus Ca. de dualitate.

est aliud quam oleum & operam perdere; quia supplicia, ignium ardores, fulmina & Inferni ad illos convertendos requiruntur: Hominibus vero in timore Dei viventibus, si forte aliquando divinas leges sive per ignorantiam, sive per humanam fragilitatem transgrediantur, sufficiet, si eorum mentes illuminentur, ut commissam culpam valeant agnoscere. Audite Philonem hac de re opportunè loquentem: [Rerum moderator sapientissimus æquè ac præstantissimus, indicare voluit, futurum ut lucidissimum & jucundissimum lumen esset probis lex divinitus data, eademque improbis ac facinorosis incendium si eam violare atque infringere non dubitarent.] O quam pulchrum igitur nexum Isaias Propheta nos videre facit, quo simul copulantur virga & ramus è radice Jesse, id est, è Christo Redemptore nostro, qui virga simul & ramus est. *Egredietur virga de radice Iesse, & ramus de radicibus ejus crescet.* Virga quidem est ut in timore coërceat malos, eosque tremere faciat, virga inquam est, dum opus est cum rigore flagellare peccatores, ut si possibile est sese deinceps emendent: Est etiam ramus sive floridus gratiarum, sive fructifer beneficiorum erga bonos: *Sic ergo* (inquit Augustinus ser. 99. de temp.) *qui verberibus indiget, exit ad eum in virga: qui autem profi it ad justitiam, ascendit ei in florem.*

Philo ut sup.

5. Nunc videamus an in sacra Scriptura prophetiam hanc ad impletam esse invenire possimus. Cum Christus Dominus noster ultimæ Cœnæ accumbens, Judam perversum esse sciret, utpote qui eum in manus inimicorum suorum tradere meditabatur, ut gravi huic delicto quod moliebatur occurreret, & impius ille traditor resipisceret, ea illi auxilia imperti ri non prætermisit, quæ ad eum ab hoc malo divertendum sufficere poterant, eumque manifestare caveat generice hunc in modum fere locutus est dicens: O quam vehementer mihi displicet! ô amantissimi discipuli mei, quod unus ex vobis summam mihi repensurus sit ingratitudinem, & ex Apostolo in Apostatam sit pervertendus. Etenim unum ex vobis hic præsentibus video, qui viam perditionis ingreditur, jamque est in manibus & potestate Diaboli constitutus, facta nimirum resolutione efficacique proposito me propter interesse monetæ vendendi & tradendi, qua iniquitate vix alia inveniri major potest; verum is de quo loquor, nullatenus dubites futurum esse, ut denarius quem recepit ei detur in laqueum, & humanitatis meæ divenditus sanguis illi vertatur in atramentum, quo cum traditor ille sibimetipsi æternæ damnationis scripturus est sententiam. Jam evidenter cognosco me in sinu meo enutrivisse scorpionem, qui non nisi morsus & veneni toxicum gratitudinis ergo mihi rependit. O quanto illi expedientius fuisset, vel nunquam in materno utero fuisse conceptum, vel ad videndam cœli lucem nunquam fuisse natum, quando in hunc mundum venit ad æternas Inferni tenebras condemnandus: *Et quidem filius hominis vadit, secundum quod definitum est; Veruntamen væ homini illi per quem tradetur. Bonum erat ei, si natus non fuisset homo ille.* Porro comminationibus hisce completis, discursus sui argumentum mutavit, suumque vultum serenitati pristinæ restituens, totus benignus & affabilis ad alios sese convertit, dulcique alloquio ortas inter illos de primatu contentiones suaviter composuit: *Facta est contentio inter eos quis eorum videretur esse major.* Bonis inquam verbis elatiores illorum animos composuit, ortasque inter ipsos differentias seu controversias compescit, præmiorum & remunerationum haud vulgarium promissiones de mensis splendidis, de thronis, dignitatibus & regnis adipiscendis factas insuper adjungendo *Ego dispono vobis, sicut disposuit mihi Pater meus regnum, ut edatis & bibatis super mensam meam in regno meo, & sedeatis super thronos judicantes duodecim tribus Israel.* Luc. 22. Verum ô Domine & Redemptor meus scire à te velim, cur te adeo differenter, ne dicam partialem in hoc eventu erga tuos discipulos exhibueris? Cur te Judæ comminando, virgam exhibuisti rigidam & severam (ignosce curiositati meæ) cum aliis vero discipulis dulciter procedis adhibendo admonitionum ramos, vel gratiarum flores, vel tot favorum beneficiorumque fructus: Mihi quidem alium tibi agendi modum inter illos usurpandum esse videretur, cum enim & hi ambitiosi, litigiosi, & superbi sint, & quod plus est, tu quoque unum ex illis te negaturum, alium vero infidelem futurum, omnes denique te turpiter derelicturos esse non nescias, expedientius esse crederem, si illis quoque non minus quam Judæ te tanquam rigorosam virgam exhiberes utendo severitate in illos, asperis illos verbis increpando:

Luc. 22. Matt. 26

factus

fastus namque superbiæ, & ambitionis tumidum supercilium, non nisi fulmine prosternitur & superatur: Aut vero ne ullius possis partialitatis redargui, Judam quoque majori cum benevolentia & affabilitate aggredere, tuam quoque illi tametsi traditori tuo, exhibendo clementiam, hæc namque sæpenumero in permovendis affectibus plus efficaciæ habet, quam severitas: easdem illi propone promissiones, quis scit si forte inde à suo sit malo proposito detorquendus, mansuetudinis ramum illi adhibe, & fac ut in ejus quoque gremium delabantur flores gratiarum & favorum tuorum dulcissimi fructus. Oportune hic reminiscor quod dum Alphonsus Rex Arragoniæ interrogaretur: [Cur in omnibus benevolus esset, & benefaceret nedum bonis sed etiam discolis?] Regium quoddam responsum ediderit, dicendo: [Se justitia bonis gratum esse malis autem clementia.] Otho Imperator Marcum celsum blanditiis sibi devinxit. Cinna per rigidas Cæsaris Augusti comminationes protervior factus est, & in mortis ipsi machinandæ proposito pertinacior: idem vero Augustus clementia & mansuetudine eundem præveniendo, & per collatos honores benevolum sibi reddidit, fidumque ex paucis amicum. Cur igitur Christus cum Juda similem modum agendi non adhibet, maximè cum ipse mansuetudine & pietate nemini alteri cedat? Nequaquam id, ô Auditores, expediens fuisset; Judæ enim tanquam perverso & scelerato minæ adhiberi debebant, fulminandæ erant in eum pœnæ, quia si quis ad eum convertendum uti voluisset pietate & mansuetudine, idem fecisset, ac si ventum reti includere, aut arenæ superædificare tentasset; Illis qui sunt ejuscemodi necessario virga applicāda est, & flammæ severitatis, comminandaque ad concipiendum terrorem gravia supplicia. Quoad alios Apostolos autem non erat opus tali rigore, solus enim nutus in mansuetudine eisdem datus sufficiebat, præcipuè verò quando ad illum accedebat quoque promissio regni, hæc enim facile eos poterat inducere ad detestandum quodvis malum & amplectendam virtutem atq; ideo illis ramum adhibuit floridum atq; fructiferum beneficiorum & favorum. Hanc porro Salvatoris intentionem fuisse apud sacros Expositores videre licet præcipuè vero apud modernum quendam super Evangelium S. Matthæi doctissime scribentem, qui ait: [Iniquus ut moveatur ad nequitiam deponendam, non est amore virtutis sed supplicii metu trahendus: Probus autem ut in justitia persistat regno præmioque alliciendus & suadendus.] Cum Unigenitus Dei Filius se non tantum à suis discipulis, verum etiam à copiosa quadam aliorum turba consectari videret, quæ ut sermones ipsius audiret à paternis habitationibus discesserat, suasque patrias Judææ, Jerusalem Tyri, Sidonis aliorumque locorum maris ripæ adjacentium dereliquerat, in spacioso quodam campo constitutus monticulum quendam conscendit, indeque ad populum in planicie constitutum egregium sermonem pronunciavit, in quo nitebatur quemlibet à vitiis divertere & pro animarum suarum salute ad Dei servitium perducere. Prius autem ad Apostolos aliosque discipulos suos se convertit, eosque ad paupertatem patienter tolerandam in fervore spiritus est cohortatus ob oculos eis proponendo præmium exinde obtinendum, dicens: *Beati pauperes spiritu, quia vestrum est regnum Dei*; Luc. 6. quasi diceret, vos qui à victus parsimonia semper molestamini, & cum fame continuo confligitis, nolite, dubitare, ô filii, venturum aliquando tempus in quo mensas continuo lautis cibis epulisque exquisitissimis præparatas & onustas reperietis: *Beati qui nunc esuritis, quia saturabimini.* Nec vos pigeat ô gens desolata oculos semper ex planctu habere turbidos, magnamque lachrymarum copiam ex iis quotidie manare, hæ namque lachrymarum stillæ in margaritas commutabuntur & uniones, oculi vero lachrymis madentes excellentissimo gloriæ lumine serenabuntur: *Beati qui nunc fletis, quia ridebitis.* Vos cæteri qui cum mundanarum persecutionum angustiis semper decertatis æstimati velut peripsema mundi & fabula vulgi, omnibus exosi ab omnibus contempti, illusi, proscripti, quibus nullus unquam dies nascitur sine ærumna, quibus sol in montanis Orientis nunquam exoritur, quin priusquam ad occasum perveniat vos à vulgo conculcari non conspiciat, quibus nulla in cœlo stella comparet quin velut funesta cometa vobis non auguretur infelicia vel infortunia ominetur, nolite sub tantorum malorum pondere animis vestris despondere, quin potius generosos ausus vestros conservantes humanis persecutionibus intrepido animo

Luc. 22. Matt. 26

Didac. Vega in Dom. 3. Pent.

Plut. Seneca l. 1. de cle. c. 9

Sylveira l. 4. c. 12. qu. 15. nu. 107.

animo obviam procedite, vestræ namq; angustiæ recompensabuntur præmiis gloriæ, vestræ amaritudines per cœli dulcedines, vestra denique naufragia per comparata beatarum mercium lucra: *Beati eritis cum vos oderunt homines, & cum separaverint vos & ejecerint nomen vestrum tanquam malum propter filium hominis. Gaudete & exultate in illa die, ecce enim merces vestra multa est in cœlo.* Hunc fere in modum vultu prorsus læto & voce mansueta bonos alloquebatur; postea autem conversus ad illos qui eum gressibus quidem sequebantur, cum tamen eum fugere corde & vultu turbato, austera voce, nec non minante dextera sic ferè est allocutus, dicens: O vos infelices qui divites estis bonorum omnium, quæ in fortunæ ærariis conservantur, in mari quoque divitiarum natatis, nec non inter consolationum flores deliciamini, væ enim vobis, quia invenietis in eis pœnarum spinas & animæ submersionem in divitiarum vestrarum pelago; *Væ vobis divitibus, qui habetis consolationem vestram*, futuras vestras deploro calamitates; vobiscum loquor qui manducatis non ad vivendum, sed vivitis ad manducandum, lineæ cogitationum vestrarum aliud centrum non habent quam gulam & comessationem, & Epicurei facti alium Deum non adoratis quam ventrem vestrum: Veridicus sum vobis vates, tammetsi id siccis oculis dicere non possim, quod fames tandem vos omnes conficiet intollerabilis & indeclinabilis: *Væ vobis, qui saturati estis, quia esurietis*: Cõtinere etiam me nequeo quin vos quoque reprehendam, vos inquam qui dum vitæ vestræ brevitatem fugaci tempore metiri debebatis, è contra tempus breve annorum vestrorum risu metimini, qui ex uno momento in aliud periclitatur, ne infelici vicissitudine convertatur in planctum: *Væ vobis, qui ridetis nunc, quia lugebitis & flebitis.* Intellexistisne hæc omnia? Mores itaque & vitam vestram mutate, secus enim infernus vester erit, atque sine ullo appellationis beneficio æternæ damnationis condemnabimini. Verum ò Domine sermonem vestrum interlocutione mea interrumpere non præsumpsi, utpote quem ob ejus suavitatem & argumenti pondus magno cum gaudio auscultavi; nunc vero terminato sermone supplex à te peto, ut unicum menti meæ occurrens dubium mihi eripias. Cur obsecro discursum tuum prius tanta cum benignitate & affabilitate exorsus es, his benedictiones impertiendo, illis promittendo regnum cœlorum, mox ex improviso in eodem sermone transformatus es in rigidum severumque censorem pœnas & supplicia cõminando? [Sed cur Dominus tam benignus & magnificus in largiendis benedictionibus, statim tam rigidus in proferendo væ contra divites, saturatos, & opulentos?] Modernus quidam hunc in modum respõdet: [Erat totus meus JEsus intentus, ut homines attraheret ad virtutes & removeret à vitiis, & ideo in justos benedictiones, & gaudia profert, in peccatores vero suppliciorum jacula retorquet, ut illis deterriti suam pravam vitam deserant.] Id quod omnino cum eo coincidit quod vobis ab initio persuadere sum conatus, scilicet quod Deus cum justis benigne & affabiliter procedat per præmia, cum perversis autem peccatoribus rigide & austere cominando supplicia, nisi enim id faceret oleum & operam perderet.

Sylveira lib. col. 10. q. 18.

6. Divini honoris celantissimus Propheta S. Elias in regiam Achabi Regis libere ingreditur, eique intrepido animo & rotundo ore insinuat statuisse se universum regnum suum terræ siccitate castigare, cœloque præcipere ut veluti æneum factum ad fœcundandam terram pluviam non demittat, nisi ad suum illi præscribendum imperium: *Dixit Dominus Deus Israel in cujus conspectu sto si erit annis his ros & pluvia nisi juxta oris mei verba.* 3. Reg. 17. Res mira! cœlum Eliæ præcepto ad nutum obedivit nam aër nubibus mox solitum cum terra interdixit commercium, ne videlicet pluviarum tributum terræ penderet. Adeo ut terra consumpto omni humoris alimento ob humoris defectum omni ex parte centum ora languens aperiret cœlo supplicatura pro subministrandis solitis aquæ subsidiis; terra adeo exaruerat ut vomer ejus duritiei cedens eam molestare non auderet unde ad recipiendum semen nedum, ad illud multiplicatum in messe reddendum fiebat inhabilis. Virtus germinativa sua parturire virgulta non audebat timens ne siccitas eadem prius extingueret quam ipsa vitam illis vegetativam participasset, tota quoque florum populosa familia brevi tempore ad terræ faciem evanuit, arbores item in aridos evaserant truncos utpote quæ nullo vestiebant virore, neque verno tempore

pore nil aliud in iis videbatur quam rudis & informis arborum cortex, flumina, quos alias tegere solebant littoris lectos terræ & arenis liberos relinquebant, non jam amplius ad mare visitandum & ad pendendum illi dulcia aquarum tributa lubrico decurrebant pede, sed omnes rivi & torrentes puris liquidis & crystallinis undis suis vidui cernebantur, adeo ut siccitas hæc omnem planitiem, colles & campos misere flagellarit sterilitas falces in sua ærugine otiosas esse coegerit, boves quoque à jugo, agricolas autem à labore exemptos fecerit; Verum quanto plus hæc diminuebatur, tanto magis famis vehementia crescebat, nam ob alimoniæ defectum nata est universim animalibus pariter & hominibus insupportabilis quædam annonæ charitas, eratque in tanta penuria nullius rei præterquam miseriarũ maxima abundantia. Cum igitur universum Achabi regnum sub tot oppressionum ærumnis gemeret, Elias Propheta Deo ita præcipiente in Serephtam concessit, ubi ut suis consuleret necessitatibus, paupercularn quandam precatus est viduam ut panis subsidio sibi succurreret: *Affer mihi obsecro buccellam panis*; cumque pia hæc mulier valdè affligeretur quod obstante paupertate sua Eliæ votis respondere non posset se protinus excusavit dicens: *Vivit Dominus Deus tuus quia non habeo panem, nisi quantum pugillus capere potest farinæ in hydria, & paululum olei in Lecytho.* Porrò Elias Propheta ob hanc petitionis suæ repulsam minime indignabatur, quin potius magnam dictæ viduæ farinæ & olei promisit abundantiam adeo ut indeficienter ex iis superesset donec Deus cœlo tenus pluviam dimittere clementer statueret: *Hydria farinæ non deficiet, nec Lecythus olei minuetur usque ad diem in qua Dominus daturus est pluviam super faciem terræ.* Magno autem hic teneor sciendi desiderio quam ob rem Elias adeo se erga Achab & universum ejus regnum rigorosum exhibuerit, quando clausit cœlum, pluvias prohibuit, terram sterilem reddidit, adeo ut omnis creatura universali fame cruciata fuisse videatur, & tamen huic adeo inurbanæ mulieri frustulum panis Propheta deneganti affabiliter locutus fuerit, benignum & beneficum se ei demonstrarit, oleum & farinam pro suis necessitatibus largiter multiplicando? Cur ipsam panem sibi negare audiens duris illam verbis non increpavit, dicendo: Veniet tempus o mulier quo te hanc panis micam mihi negasse pœnitebit? Ecce enim ignem de cœlo descendere tuamque domum, imo teipsam & filium tuum igne consumi jubebo? Docte ad id Abulensis 4. Reg. 1. quæst. 18. Et Theodoretus 2. Reg. quæst 52. serm. 30. Respondent quod tunc agebatur de reducendis ab idololatria ad veri Dei cultum Rege Achab impio ejusque populo scelerato, ideoque Eliam usum esse rigore & asperitate verborum pariter & pœnarum. At vero quando de prædicta muliere ad opus pietatis exercendum inducenda agitur, opus est ut omnis absit severitas omnique cum mansuetudine & benignitate eum eadem procedatur, exhibeatur ei vultus serenus & lætus, farina quoque & oleum multiplicetur eidem. *Quando Propheta meus adducitur ut idololatriam & contemptum Prophetarum intercludat & evellat, ignem & famem & rigores objicit: at dum se convertit, ut ad actus virtutum mulier inducatur, favores & benedictiones expandit & diffundit.* Unde S. Bernardinus Ser. 30. dicere solebat, quod *benignitas attrahit, timor malos gressus animæ, ne ulterius in crimina ruat, sistit.*

7 David psalmo 7. mirabiliter advertit quod illi qui cor sincerum & voluntatem rectam habent à Deo auxilium & favores in tribus præcipuè casibus accipiant, dum ait: *Iustum adjutorium meum à Domino qui salvos facit rectos corde*, nam ut observat Cardinalis Hugo in Psal. 7. numero undecimo succurrere nobis dignatur *ante pugnam ut præparemur ad eam sumendo arma: In pugna ut viriliter dimicemus & vincamus, post pugnam ut adepto triumpho coronemur.* Postea verò David ulterius prosequitur dicens: *Nisi conversi fueritis gladium suum vibrabit*, vel ut legit Chrysostomus ibi fol. 19. Col. 3. lib. 1. *ensem suum acuet, arcum suum tedendit & paravit illum*, quæ verba ab Athanasio ibi fol. 4. Ita explicantur: *Vt severiter puniat.* Et S. Joannes Chrysostomus asserit, quod *gladius arcus, & sagit-*

sagitta, pœna est & supplicium, unde omnia per translationem & emphasim dicta sunt, ut per hæc cuncta auguretur timor. Verum ô David non spero quod tu tibi imagineris Deum instar nostrum variabilem esse; nunquid ipsummet dicentem audis: *Ego sum Deus, & non mutor?* Malach. 3. Quomodo igitur paulo ante dixisti ipsum adeo benignum & promptum esse ad auxiliandum nobis, nec non ad impertiendum nobis favores sollicitum, utpote qui salutem nostram adeo serio vult & desiderat: nunc autem eum mihi repræsentas formidabilem, & veluti alterum Martem arcu suo ad evibrandum sagittas nec non ense stricto ad nos occidendos armatum? Verum facilis est ad hoc responsio: nam à principio exprimebat qualitatem Dei erga bonos quæ in hoc consistit, quod cum bonis bene & benigne procedat: Postea vero demonstrat ejus proprietatem erga malos in hoc consistentem, quod cum illis rigidè in arcu, sagittis, ense, minis, terroribus atque suppliciis agat: secus enim facere est aquam in cribro portare: *Vt virtutes sectentur* (inquit Chrysostomus) *beneficia & Dei dona ante oculos ponit ut animus illis excitetur, ut autem mala evitentur supplicia objicit ut homines terreantur.*

8. Refert sanctus Joannes Evangelista Deum se vidisse in magnifico gloriæ suæ throno considentem, per viginti quatuor gradus autem ascendebatur, priusquam quis ad sedem pertingeret Principis. Viginti quatuor Seniores candida bysso vestiti & opulentissimis diadematibus coronati thronum illum ornatissime circumstabant: Eundem quoque thronum iridis quædam cœlestis viridi & purpureo colore permixta cingebat, quæ penitus eam intuenti parum à smaragdo differre videbatur. Ex opposito autem throni mare quoddam stagnabat adeo placidum & purum, ut ipsum crystallinam quandam planitiē fuisse credidisset: Prodibant inde quatuor animalia singula sex alas habentia plumis ceruleo aureoque colore tinctis & variegatis vestita, in externa autem corporis superficie veluti in scena quadam præter oculos nil videbatur. Ehem quænam est hæc peregrina à S. Joanne visa Dei nostri species! Verum præstolemini nonnihil Auditores quia in hac visione sese prodit nescio quid aliud longe magis admirandum. Apostolus namque cum majori sollicitudine figit oculum, suamque extendit auriculam sibique videre & audire videtur simul voces, fulgura, tonitrua è throni illius visceribus egredientia: *Et de throno ejus procedebant fulgura & voces, & tonitrua,* Apoc. 4. adeo ut inter tonitrua & fulgura mediæ audirentur voces; Quænam sunt hæc paradoxa? S. Thomas Doctor Angelicus ait: Quod voces admonitionibus faciendis servierint: *Voces admonitionum*; fulgura autem ad homines terrendos: *Fulgura quæ terrent*; tonitrua denique ad eosdem per minas conservandos: *Tonitrua arguitionum & comminationum.* Porro voces bonis serviebant, utpote illos cum suavitate admonentes, ut in virtutibus perseverarent. Fulgura autem & tonitrua malos spectabant eosdem per minas terrefaciendo & per flagellorum fulgura iisdem imprimendo tremorem: *De throno procedunt voces in bonos, fulgura & tonitrua in peccatores*, inquit quidam modernus. *Ioseph. Speranza de mortif. punc.* 124. D. Tho. ibi.

9. Piæ illæ tres mulieres, quarum laus est in Evangelio, corpus Christi mortuum visitaturæ, idemque conditruæ unguentis & aromatibus pretiosis, prouti illis temporibus fieri consueverat, ad sepulchrum Christi se recipiunt, quo cum venissent, Angelum quendam repererunt, qui jam jam de cœlo descenderat, sedensque super lapidem sepulchri tres illas Marias lætari & exultare jussit, eo quod earum Magister gloriosus, & immortalis resurrexisset à mortuis. Porro Sacer Evangelista Matthæus lineamenta Angelici vultus nec non vestium colorem accuratè observavit dicendo: Vultum retulisse similitudinem fulguris, vestes autem nivis in se candorem expressisse: *Erat autem aspectus ejus sicut fulgur, vestimenta autem ejus sicut nix.* Matth. 28. Vestes instar nivis candidę, vultus autem flāmeus & igneus quasi fulgur; nix congelat, fulgur ignem vibrat: [Quis non miretur (inquit Paulus de Palatio ibi. cap. 5.) simul in eodem contraria? An non contraria sunt fulguris ignis, & frigiditas nivis:] Quam ob rem in uno eodemque Angelo fulgura sociantur cum nivibus? Cur non potius in vestimentis purpureis apparet ad demonstrandum, quo erga Deum ardet amorem, aut certè in vestimentis viridibus ut spem nostram quam viror exprimit in nobis excitaret? Præterea cur se non sinit videri in vultu Joviali in signū lætitiæ, aut cur non instar solis splendescit? Porro

Porro quod Evangelista candoris vestium & vultus fulgurantis dumtaxat meminerit, hujus ratio est, quia duo genera hominum eo tempore juxta sepulchrū reperiebantur Mariæ scilicet & milites, propter illas itaque in veste nivea apparet: propter hos autem in aspectu fulguris; & ratio est secundum Ludolphum de Saxonia: [Quia facies ejus videbatur ignea ad incutiendum timorem custodibus, vestimenta ejus sicut nix ad dandum consolationem mulieribus.] Dionysius quoque Carthusianus ait: *Vultum quasi scintillantem atque terribilem habuit ad perterrendum infideles custodes*, atque ideo dicitur quod *exterriti sunt custodes & facti sunt velut mortui. Et vestimenta alba sicut nix, id est: clara ac splendida ad consolandum fœminas religiosas.* At vero S. Gregorius præ cæteris mirabilius respondet, hancque scripturam ad præsens propositum vivaciter explicat dum ait: *In fulgure terror timoris est; in nive autem blandimentum candoris, quia vero Omnipotens Deus & terribilis est peccatoribus & blandus justis, recte testis Resurrectionis Angelus; in fulgure vultus, & in candore habitus demonstratur, ut de ipsa sua specie, & terreret reprobos & mulceret pios.*

Ludolph. p. 2. c. 71.

Dionys. Cart. ib. art. 45.

D. Greg. Pap. hom. de pasc. ap. D. Th. in cat. ib.

10. Verum enimvero omittamus nunc justos benignitate & præmiorum promissione ad bonum ulterius allicere, & solum de eo cujus est major necessitas discurramus, nimirum de refrænandis per minarum pœnarumque terrorem improbis, ut videamus an possibile sit illos per hoc medium à malo divertere, atque ad boni executionem disponere, eo vel maxime quod ut scribit Chrysostomus in psal. 7. [In Evangelijs plura dicuntur de supplicio quam de regno, quia in ijs qui minus sentiunt, non tam bonorum promissio, quam tormentorum metus adducit ad virtutem, & abducit à vitio. Quod si vero propositum mihi finem assecutus non fuero, ad minus saltem meo satisfecisse debito censebor, & qui boni sunt, in bono magis confirmabuntur, magisque accendentur ad progrediendum in via virtutum.

11. Ut igitur impij gressus suos à semitis mali avertant, neque ad æterna præcipitia temere & insolenter currant, necessum erit eosdem vi percussionum à malo detorquere ad bonum, ad eum modum quo Chyrurgus vulneribus Elephantiasi affectis media non lenia aut mediocria, sed ferrum & ignem adhibet: [Asperum medicamenti genus est, quando ferro & ignibus utimur: solent extremis tantum malis extrema hæc adhiberi remedia, inquit Eruditus ille. Moyses aquarum egenus petram non verbis aggressus est, sed bis eandem virga percussit; simili modo si ab oculis magni peccatoris, qui saxo durior est, aquam educere velis lachrymarum, virgæ ictus, id est, severitas pœnarum adhiberi debet, non vero verborum affabilitas. Hypopotamus flúminis Nili piscis adeo duras squamas habet, ut (si Pictaviensi fidem adhibeamus, hastis & venabulis omnino sit impenetrabilis. Unde illarum regionum habitatores, ut illius duritiem vincant, hanc excogitarunt inventionem, quod fustibus & malleis ferreis illum graviter percutiant, quibus solis vinci & capi potest: *Tanta duritiæ est, ut malleis ferreis perimatur, & nullo jaculo penetretur.* Tales ut plurimum esse solent peccatores; Hi enim ad lenes persuasionum puncturas magis indurantur & exacerbantur, atque ideo ferrea illos clava & malleo percutere, & aspere ac rigorose contra illos procedere debemus. Idipsum mehercle Phacoces intellexit, qui cum septem haberet filios, eorumque minimus Cartomes appellatus supra modum dissolutus, impius, & perditus juvenis esset, sæpenumero eum bonis mansuetisque verbis admonuit & corripuit, nullum autem se fructum facere videns rigore & austeritate illum aggredi decrevit; manibus itaq; ejus post tergū vinctis eū in propria persona ad Artaxerxem adduxit, eundem graviter obtestans, ut sententiam in eum capitalem decerneret, utpote qui toties paterno prorsus affectu admonitus vitam tamen & mores mutare nunquam voluisset, unde Artaxerxes obstupefactus optimum patrem monuit, caveret furiam, nec tanto cum rigore cum filio suo procederet, cui bonus senex prudenter respondit, huic perdito filio similes benigne tractare, idem est, quod fabricam super arenam erigere, atque ideo immediate ad pœnas & supplicia cum ejusmodi procedendum est, secus enim nulla ab ijs sperari potest resipiscētia: *Terrore plectitur impius*, Exhorresco quoties reminiscor resolutionis illius à Theodoro Papa adversus Pyrrhum Patriarcham Constantinopolitanum conceptæ, hic enim per universam Africam hæreses seminabat, at percepta Heraclij morte Romam se conferens ad pedes summi Pontificis prostratus, veniam poposcit (non tamen *ex animo sed ficte* ut ait Platina) & impetravit, at vero prout ad similes transgressiones fa-

3. lect. 6. in Ion. nu. 40.

Exod. 17.

Bercorius Pictav.

Alex. Pellegr. tit 1 parad. 10. cap. 3.

Platina in vita Theodori Papa fol. 44.

Io. Bapt. Vincen. c.

facilis erat, mox ut Roma discesserat, Ravennam perveniens ad hæresum ejuratarũ vomitum redijt; quod cum ad aures summi Pontificis pervenisset, cõgregatis cunctis prælatis Romæ præsentibus ad sepulchrum concessit SS. Apostolorum & in postulatum attramentariũ è calice vinum consecratum seu Christi Jesu sanguinem infudit & cum eodem damnationis suæ sententiam scripsit, declarando ipsum excommunicatum & corporis mystici S. Ecclesiæ membrum putridum & præcisum. Porro nemo hic sibi summum hunc Pontificem veluti nimis rigidum, aut ejus sententiam fulminatam tanquam nimis severam *saltem quoad modum* arguere præsumat, quia pro homine adeo impio nullus modus convenientior erat; neque enim similes per mansuetudinem resipiscere solent, sed potius deteriores indies fieri, atq; ideo successor Petri excommunicationis gladium arripuit, eumque sanguine Jesu Christi qui sub speciebus vini conservatur condemnavit: *Pyrrhus cum Roma discessisset & Ravennam pervenisset, ut canis ad vomitum suum reversus est: quo Papa Theodorus comperto plenitudine convocata Ecclesia ad sepulchrum Apostolorum accessit, & divino calice expostulato ex vivifico sanguine in atramentum stillavit, & ita propria manu depositionem Pyrrhi conscripsit*; Quare persuadere nobis voluit stultum esse si quis cum perversis hominibus benigne procedere velit. *Sed cum malis male procedendum est.* Audite hac in re mirum quoddam prodigium.

Baron. annal. tit 8. anno Christi 648.

12. Postquam Hebræi errorem illum, qui omnium aliorum genus generalissimũ fuit, cõmisissent, id est, postquam Dei filio post longa tormenta amaram Crucem intulissent, septennio circiter ante Jerosolymæ destructionẽ, ut Josephus Hebræus refert, cometes in specie gladij cujusdam supra civitatem apparuit, qui per integrum anni spatium inde non discessit, quod velut ingens prodigium cunctis stuporẽ incussit & formidinem. Præterea vir quidam incognitus omnibus in civitatẽ venit, qui per vicos & plateas obambulans velut novellus quidam Jonas alta voce exclamabat: *Væ Ierosolymis væ Ierosolymis.* Hac historia supposita difficultatem quandam mihi à vobis o Auditores resolvi deposco: Quod si civitas illa de errore illo commisso pœnituisset, totoque corde à Deo culpæ hujus gravissimæ veniã & misericordiam postulasset, num Deum in preces illorum descensurum fuisse existimatis? Procul omni dubio. Cur igitur Deus illis non æque ac Ninivitis Prophetam aliquem mittit, qui illis prædicet pœnitentiam & veram Christi fidem, forte enim ab errore suo resipuissent, & peracta pœnitentia vitam emendassent in melius? Frustra id sperabatur, siquidem gens illa nimis perversa erat, prædicationes vento fuissent traditæ, & sine fructu factæ admonitiones; non igitur mittendus Propheta erat, sed ad rigores & austeritates applicanda manus, tales enim non nisi cometæ, enses, væ, minæ supplicia, bella, obsidiones & desolationes expectant. *Cum malis male procedendum est.*

Ioseph. l. 7. de bello Iud. c. 12.

13. Videns Deus dilectum populum suum per Pharaonis impietatem crudelissime tractari illius misertus Moysen tanquam Legatum ad impetrandam populo suo libertatem amãdare decrevit. Verum ô Domine tu ne Moysen ad hoc officium eligendũ esse censes? Credo utiq; probe tibi cognitas esse quæ ad Legatum requiruntur conditiones & qualitates maximè ad eum qui mittendus est ad Pharaonem Regem adeo magnum, potentem, omnibusque regnis formidabilem. Quisquis enim ille futurus est eloquens & facundus esse debet, quique imposita sibi negotia cum ea dexteritate & modo gerere & moderari noverit ut Principem & facile concedendas postulatas gratias inclinare possit, fieri nequit quin aliquando loquentem Moysen audieris & observaveris hic etenim linguam habet ad omnia verba balbutientem & cespitantem, defectũ hunc sibi à natura congenitum libens fatetur, nunquid enim eum se hisce verbis excusantem audis? Exod. 4 & 7. *En incircumcisis labiis ego sum, quomodo me audiet Pharao? Obsecro Domine non sum eloquens, impeditioris & tardioris linguæ ego sum mitte quem missurus es.* Cur igitur hoc munus non potius viro alicui facundo & eloquentissimo Oratori imponis? Num forte tales tibi desunt? mitte Aaronem ad hoc munus aptiorem & magis idoneum. Nequaquam, inquit Deus, sed volo ut Moyses abeat, defectum facundiæ, qui est in ipso, virga ejus supplebit, abi igitur O Moyses, moxque ut in conspectum Regis perveneris, virgam tuam Aaroni porrige, qui illam in terram projiciet subito in serpentem commutandam: *Projice eam coram Pharaone & vertetur in colubrum.* Vel ut sanctus Augustinus legit: Et erit draco, verum ô Domine quisnam est hic Legatos experiendi, & expediendi modus, cur linguam

guam ejus non accommodas, ut expedite loqui possit? Eloquentiam illi & modum impertire, gratiam & cor Pharaonis sibi conciliandi & rapiendi: *Verba ligant homines*, virgæ, serpentes, dracones ad Legatos non pertinent? Verum parvi facio (ita mihi Deum respondentem audire videor) Moysen eloquentem aut facundum esse, siquidem Pharaoni & ejusdem farinæ hominibus eloquentiam dictionis & verborum facundiam adhibere stultum est, nam sanctus Augustinus in Exod. optime dicit quod Pharao *non flexibiliter consentiebat, sed inflexibiliter resistebat*, quo ad tales necessario intermittenda sunt verba, eorumque loco arripienda suppliciorum & pœnarum virga, nihil prodest si illos per facundiam coneris allicere, quos per serpentes oportet terrere neque enim tales conveniendi sunt per eloquentiam, sed per dracones perterrendi. Idem ibid. l.F. *Hic certe non ministerio vocis erat opus, non videbatur velut ex necessitate datus Aaron propter gracilitatem vocis Moysi, sed virga erat projicienda ut draco fierent*, ut scilicet ejus qui per benignitatem & mansuetudinem ad resipiscentiam disponi non poterat, per rigores & austeritates experientia fieret. Sanctus Paulus Apostolus Tito dilecto discipulo suo epistolam quandam scribit in qua diversa ipsi documenta & monita tradit circa modum quo fideles per ipsum instruendi sunt ut vivant in timore Dei & cum omni diligentia & fidelitate Deo inserviant, speciatim autem ei præcipit ut in occurrentibus graviorum transgressionum casibus eos quorum interest clausis oculis reprehendat *in virga ferrea* & in omni rigore seposita omni mansuetudine: *Increpa eos dure*. Verũ
Tit. 1. ô Paule vbi est vbi inquam est fraterna tua charitas, si gravi quodam martello ferreo vas aliquod aureũ vel argenteũ graviter percusseris nõ illud concinne accommodabis, sed potius destrues penitus, si Tito præcipias ut sit severus suosq; subditos in omni rigore diligat occasionẽ illis præbebis, ut exasperẽtur magis & deteriores fiant: probe etiamnum recordor quod in aliis casibus cum ad mansuetudinem cohortatus fueris, cur igitur nunc ad austeritatem coerces, imo tu ipse mansuetudinem in actu practico Galatis tuis exhibuisti dicens Gal. 4. *Filioli mei quos iterum parturio* (num inveniri poterunt verba majorem affectum exprimentia?) & ad Philippenses quarto: *Fratres mei charissimi & desideratissimi gaudium meum corona mea*. O per omnia amabiles titulos Paulo quodam vere dignos! Verum quidem est, quod semel è penna lapsum fuerit præceptum Timotheo impositum, quo ei, ne reprehensiones negligeret, serio mandasti, subito autem idem met præceptum moderatus es dicendo: ut reprehensiones suavitate & patientia condire curaret: 2. Timoth. quarto. *Argue, obsecra, increpa in omni patientia & doctrina*. Cur igitur in præsenti vis, ut Titus omnes transgrediatur benignitatis & mansuetudinis terminos, & ut excandescens clausis oculis & rotundo ore durisque verbis eos aggrediatur dicens: *Increpa eos dure*. Ne itaque id vobis ô Auditores mirum videatur, videamus obsecro qualesnam sint homines, quos Apostolus duris vult verbis reprehendi, & subito elucebit Apostoli prudentia: dicit ergo Apostolus: *Sunt enim etiam multi inobedientes, vaniloqui, & seductores, maxime qui de circumcisione sunt, quos oportet redargui, qui universas domos subvertunt, docentes quæ non oportet turpis lucri gratia: Cretenses semper mendaces, malæ bestiæ, ventres pigri*. Cum his ô Tite non est procedendum placide & mansuete, hoc namque invanum fiet, sed *increpa eos dure*. Simili enim pessimæ genti, quæ de bestia magis quam de homine participat, baculus exhiberi debet, & loquendum est cum illis, sicuti Moyses ad petram locutus fuit: *Feralis enim conditionis, homines dure sunt arguendi* ut explicat Cajetanus. fol. 366 col 2. Et sanctus Anselmus ibidem fol. 436. col. 1. lit. B [Quam ob causam, id est quia tales sunt increpa illos non molliter ut soles, sed dure, id est dure eorum corda penetret increpatio dura.] Et Theophilactus ibid 361. col 1. finaliter concludit: [Acriter sunt & durius increpandi, quando nil his prodesset benignitas.

14. Enimvero cum sancti Apostoli Petrus & Paulus in vita pariter & morte ab invicem divisi non fuerint, nec ego eosdem in præsenti discursu à se mutuis dissociatos esse volo. Porro Petrus Apostolorum caput Herodis Agrippæ Aristobuli filij jussu & imperio in obscurum quendam detrusus est carcerem, cumq; vitam suam Domino ejusq; divino arbitrio totaliter subjecisset dummodo soluta sibi remaneret libertas, tandem sicut mẽbra corporis

ferro

ferro vincta erant, ita quoque sensus somno ligari exoptans in terram somnum capturus sese prostravit, ac posito in saxum cubito, genua vero in palmam manus locata suaviter obdormivit: *Erat Petrus dormiens inter duos milites, vinctus catenis duabus.* Verumtamen Deus qui eos quos amat quique sedulò ei serviunt, in miseriarum culmine nunquam deserit, Angelum quendam misit, qui sanctum seniculum è vinculis ferreis exsolveret, eumque foribus apertis extra carcerem foras educeret. Spiritus itaque cœlestis corporeo amictu indutus criptam, seu carcerem subterraneum ingressus est, & ad ejus adventum mox omnis evanuit obscuritas, ac tandem misero vincto appropinquans, eumque somno sopitum inveniens, pugnum strinxit, eumque ut excitaret, forti percussione in latus ejus impegit: *Percussoque latere Petri excitavit eum dicens, surge velociter.* Profectò nisi S. Petrum ab Angelo liberandum esse scirem, eundem ejus liberatorem utique indiscretionis arguerem, at vero ad evadendum carceris & vitæ periculum, fatendum est Petrum non unam tantum, sed vehementes percussiones sustinere merito debuisse, ex altera vero parte cum Angelus ipsum per vocem compellando vel vestes ejus vellicando, vel per manum eum apprehendendo excitare non potuerit indulgendum est ei merito si eum in lateribus fortius contuderit. Sic enim & Elias ab Angelo excitatus fuit: *Angelus Domini tetigit eum, & dixit illi surge.* His tamen omissis utpote ad literam spectantibus mysterium hic latens contemplemur; Petrus in carcere refert peccatorem, in manibus Satanæ culparum catenis vinctum dormientem, imo sub peccati Lethargo profunde sepultum: Ad hunc excitandum & à somno divertendum nihil proficiunt vocationes divinæ aut cœlestes inspirationes, vestis vellicationes, id est, immissa à Deo adversitas nihil efficit si te manu apprehendat occasionem tibi ultro præsentando deserendi peccatum, expediendi te ab usuris, fugiendi familiaritates inhonestas in quibus tua consistebat damnatio, tu insolenter rides, & lupo similem te exhibes, qui pilos non vero mores mutat, atque ideo Angelicum procedendi modum tecum servare & ad te percutiendo venire, manum suppliciis immittendis admovere, clausisque oculis fustibus te delumbare oportet. Quod si alius gloriæ præmia tibi promittat aut Paradisum apertum videre te faciat, tu id

Actor. 12

3. Reg. 19.

totum in cantilenam vertis, nec alium inde ædilicis profectum, quam si lapidi hæc omnia dixisses. Unde necessum est asperiori modo tecum agere flammarum scilicet pœnas tibi comminando, quæ in inferno te expectant, an autem sufficiant soli notum est Deo. Quod ut clarius fiat sequentem auscultate scripturæ passum: Epulo in acerba æternarum flammarum incendia præcipitatus oculos in altum levans, cum peculiari amoris affectu Abrahamum Lazarum mendicum inter brachia amplectentem vidit, ac proinde nescio qua fiducia subnixus hunc ab eo favorem petere non dubitavit, ut scilicet Lazarum ad domum patris sui mittere dignaretur, ut quinque fratres superstites de vita, quam agebant pessima, reprehenderet, ut vel sic paulatim resipiscentes æternæ damnationis evitarent sententiam: *Pater Abraham rogo te ut mittas eum* (id est Lazarum) *in domum patris mei, habeo enim quinque fratres, ne & ipsi veniant in hunc locum tormentorum.* Porro hic quæritur num Epulo exauditus fuerit, cui merito respondendum esset negative, quia *Damnati non exaudiuntur à Deo.* Nihilominus S. Petrus Chrysologus eum exauditum fuisse existimat, quia *Lazarum pro Lazaro miserit*, id est, loco Lazari mendici missus fuit Lazarus Marthæ & Magdalenæ frater. Et quidem quod propositam difficultatem attinet, verum quidem esse agnosco, bonum fuisse aliquem mittere qui fratribus Epulonis prædicaret, non quod ille exaudiri mereretur, sed ad tentandum num quinque animæ illæ Deo comparari possent, verumtamen de eo dumtaxat qui mittitur valde admiror; scilicet quod Lazarus pro Lazaro mittatur: Si enim indecens videbatur, mendicum à sinus Abrahæ consolationibus sequestrare, ad minus alius quispiam mitti poterat, qualium Deo centum pro uno semper præsto sunt; Nunquid enim ad hoc apti fuissent Petrus, Andreas, Jacobus, Joannes, vel alius quispiam Apostolorum? Priusquam hanc vobis difficultatem resolvam, non pigeat aliam insuper quam propositurus sum difficultatem audire, ita tamen unam audite ut simul alterius non obliviscamini. Ante sex dies Paschæ Salvator noster in domo Marthæ & Magdalenæ ad cœnam fuit invitatus: Lazarus autem ut scribit S. Joannes 12. accumbentium mensæ unus erat: *Lazarus unus erat de circumstantibus.* Martha occupata erat mensæ de omnibus necessariis prospiciendo: Magdalena autem

Luc. 16.

D. Pet. Chrysol. ser. 67.

autem cum unguentis, quorum suavi suffitu totum cœnaculum fragrabat Magistri sui pedibus intenta erat; Lazarus denique epulas sermone spirituali condiebat, me autem nescio quænam devota impellit curiositas investigandi de quonam fuerint subjecto locuti, & tandem deprehendi illud non fuisse aliud quã quod sanctus Pater meus Augustinus serm. de verb. Dom. assignat, hic enim dicere non dubitat, quod *multa de locis pœnalibus referebat convivantibus, & de tristegis inferni.* Verũ dicat aliquis hi sunt discursus qui homini adimerent comedendi appetitum; de pœnis inferni sermocinatione epulæ non condiuntur sed fastidiuntur, unde discursus hic in cœna habitus admodum fuisse videtur paradoxus: Etenim Aulus Gellius optime monet à mensa arcendos esse sermones mœstos, solosque hilares & lætos esse miscendos: *In convivio sermones habendos censet non super rebus anxiis aut tortuosis sed quæ jucunda & cum quadam illecebra ac voluptate utiles, ex quibus ingeniũ nostrum venustius fiat & amenius.* Et tamen Lazarus de pœnis, de igne, de inferno sermocinatur. Nunquid convenientius fuisset si filius Dei de Beatorum gloria vel beatitudine Paradisi loqueretur, hæ namque materiæ commensales ad opera animassent virtuosa, ut illa, de quibus sermo erat, acquirerent? Minime gentium idipsum conveniebat, ac proinde Lazarus de pœnis, quas damnati in inferno patiuntur, loqui pergat. Et quidem si hujus causam scire vultis, ad Montem Calvariæ usque abeamus. Sancti Patres enim multas in medium adducunt rationes, dum quærunt unde Latro qui nullum unquam in vita sua bonum opus præstiterat, ad sui conversionem permotus fuerit, Possem etenim integrum responsionum retexere catalogum, quas tamen brevitatis causa prætereo, unicam solum amplectens, quæ traditur ab Aranda & Ludouico de Ponte, & confirmatur à sancto Vincentio Ferrerio: hi enim omnes scriptores dicunt, quod Christo in Cruce suspenso terræ motus supervenerit indeque Calvariæ mons apertus fuerit, Deus autem per aperturã illius voraginem videri permiserit infernum apertum fumum item & flammas inde egredientes, unde Latro totus terrefactus auxilij petendi causa ad Salvatorem recurrit & conversus fuit: Aranda in l. Hispano de terra sancta cap. 16. apud Lud. de Ponte lib. 5. in cant. exhor. 39. §. 1. f. 1397. col. 1. C. *Fertur Calvariæ montem tempore Passionis Christi cum terra mota est, & petræ scissæ sunt terræ motu magno sectum fuisse in duas partes, magna voragine intermedia relicta, quæ impœnitentem Latronem à Christo Domino & à bono Latrone dividerent.* Non displicebit, uti spero, si huic facto id quod sanctus Vincentius Ferrerius ser. 1. fer. 4. scribit, subjunxero: *Hoc modo, inquit, ille Latro invenit Paradysum, qui semper tenuerat malam vitam, de quo dicit Leo Papa, quod nunquam fecerat aliquod bonum, sed quando fuit circa portam Inferni, quia jam erat crucifixus, & debebat mori, habuit tantam contritionem, quod vix potuit formare verba: Domine memento mei; Ecce quomodo à casu invenit Paradisum, de quo nunquam curaverat, nec crediderat.* Terror itaque Inferni ipsum fecit converti, bonam habere contritionem, & veram quandam peccatorum suorum agere pœnitentiam.

Aul. Gel. l. 13. noct. att. ca. 11. f. 345.

15. Jam utique clarius intelligetis cur Lazarus resuscitatus Marthæ & Magdalenæ advocatis cõmensalibus atq; convivis de pœnis quas in inferno damnati patiuntur fusius locut⁹ fuerit; utique enim Salvatore singulariter inspirante id fecit, quia cum Judas præsens adesset, totque repetitis vicibus, licet casso prorsus irritoque conatu, beneficijs & favoribus ipsũ quæsivisset convertere, tandem idipsum moliri voluit per acerbitates & rigores, prædicando ei pœnas atrocissimas, quibus puniuntur dãnati, nisi in hac vita sese emendarint. *Multa de locis pœnalibus referebat convivantibus, & de tristegis inferni*, inquit S. August. & rationem adducit Pater Joannes Madritensis, dicẽs: *Præcipue autem id Dominus curavit, propter Iudam proditorẽ, ut audito Lazaro de locis inferis verba faciente, animum mutaret.* Quod si Abraham postulante Epulone ad ejus fratres Lazarũ mendicũ misisset, nihil ille prædicare potuisset aliud, quã de sinus illius extrema felicitate, in quẽ ab Abraha summa cum charitate fuerat receptus, disserere illis tantũ potuisset de præmio, quo in cœlis gavisuri fuissent, si vitam suam recte instituissent; hæc autem illos nec quicquam cõmovissent: nec mirum quia cum similibus perversis hominibus non est utendũ benevolentia vel præmiorum promissione, sed austeritate & rigore opus est apud tales, applicanda est apud similes manus ad supplicia, & comminandæ sunt Inferni gehennales flammæ; atq; ideo *Lazarum pro Lazaro misit*, qui ad vitam resuscita-

D. Aug. ubi supr. Io. Matr. in Eccles. 3 cap. 21. & hom. 649. fol. 165. n. 7.

tus, ad obtinendam illorum conversionem minas applicasset pœnarum & Inferni, ut experiretur num possibile foret, aliquem per recensitos Inferni dolores incussam formidinem atque terrorem elicere fructum: *Quare non misit Lazarum mendicum? quia bonus egisset cum peccatoribus, nempe alliciendo eos gloria cælesti, & gaudiis sinus Abrahami; & Lazarus resuscitatus non alio medio, quam gehenna & igne inferni; ita fieri oportebat, erant enim peccatores.* Porro Redemptor noster non bene fecisse videtur in hoc, quod templum adeo furibundus ingressus tantum erga ejusdem templi prophanatores rigorem exhibuerit, flagellando, & expellendo eos inde, eorumq; pecunias una cum nummulariorum mensis foras projiciendo; potuisset enim prius velut pius & mansuetus Dominus illos benigna quadam exhortatione commonere, donec tandem agnovissent exiguam quam erga domum Dei gerebant, reverentiam & quem per hoc committebant gravem errorem. Priusquam se manifestaret Leonem, Agnellum se iis commonstrare debebat. Nequaquam ita fieri conveniebat, ad simile namque venenum aliud adhiberi non potest remedium nec alius culter ad hanc carnem. Verum dicetis fortasse, Hæc insinuata acerbiora media suam nec in negotiatoribus Hebræis, nec in Juda proditore, nec in blasphemante Latrone, nec in Epulonis fratribus habuisse efficaciam. Non inficior idipsum; de hac autem materia in secunda parte tractaturi sumus, si tamen prius bonis & benevolis verbis vos hortatus & deprecatus fuero, ut ex bono affectu & charitate aliquam pauperibus impertiamini Eleemosynam. Interea ad secundam partem me accingo.

PARS SECUNDA.

16. PEccata nostra majora aut graviora esse non possunt. Quænam etenim est Lex illa, quæ præceptum à Deo nobis impositum, quod non quotidie prævaricemur, & contemnamus? Quodnam nobis à divina bonitate prohibetur peccatum, quod à nobis temere non committatur? Hinc videtur quod Christianus sacra templa magis contemnat atque prophanet, quam ab Hebræis factum fuerit: Ab his enim vendebantur & emebantur columbæ, oves & boves, qui sacrificiis immolandis deservire poterant, ab his autem animæ Dæmoni pro vilissimo pretio divenduntur. Quodnam uspiam in mundo scelus reperiri potest cui homo non sit fœdere junctus? Ab effectibus Philosophus aliquis conjicere posset, iniquitate plena esse corda vestra, terram ex sanguine fumigare, sanguine manus vestras rubescere, vosque continuis immersos obscænitatibus esse. Honor etenim Dei, pedibus proteritur & conculcatur, sanctum ejus nomen blasphematur quotidie, ejusque divinitas facta est omnibus nimium familiaris; avari insatiabiles existunt, invidiæ & odia semper magis augescunt, defecit charitas, apud plerosque bona opera in contemptu habentur, virtus negligitur, innocentia persecutionibus perstringitur, adeo ut cum Osea 4. dici possit: *Audite verbum Domini, quia judicium Domino cum habitatoribus terræ.* Cognoscere vult Deus, qualis sit vita vestra, quales sint mores vestri, consilia vestra, cogitationes vestræ; audite autem quænam in nobis bona inveniat: *Non est veritas.* Quot hodie falsitates veritatis pallio obteguntur? ad hoc ut mendacium veritatis colore tingatur, quot non fiunt perjuria? quot juramenta falsa non asseruntur? ob modicum item honoris vel lucri interesse, quot non proferuntur horrendas hæreses spirantes blasphemiæ? *Non est misericordia,* ait idem Propheta, pupilli namque depressi conspiciuntur, derelicti orphani, viduæ omni prorsus destituuntur solatio, innocentes velut rei condemnantur; moriuntur præ necessitate mendici, extincta est in cordibus vestris omnis charitas, nulla quæ in vobis non regnet, reperitur iniquitas: *Non est scientia Dei in terra, maledictum, & mendacium, & homicidium, & furtum, & adulterium inundarant.* Ex hisce autem dissolutionibus quid tandem sequetur? *Propter hoc lugebit terra, & infirmabitur omnis qui habitat in ea.* Et tu nihilominus lamentaris & miraris, quod mala te premant? Cur nos hodie bello, mox peste & morte, tandem vero fame excruciari existimaris? hæc enim flagella omnia intra paucos annos experti sumus, & tamen dicit Sanctus Pater noster Augustinus; *Nec verbis flectimur nec verberibus emendamur; peccati pœnam sentimus, & peccati consuetudinem non vitamus.* Extremam in nobis corporis & animæ experimur perniciem & interitum, & tamen in malo pertinaces sumus. *Romanus orbis ruit,* dicebat S. Hieronymus Epist. 3. ad Eliodo. *& tamen cervix nostra erecta non flectitur.* Deus

toties

toties nobiscum processit in omni bonitate & mansuetudine, nec tamen quidquam à nobis obtinere potuit; nunc igitur pœnas & flagella nobis intentat, & tamen hucusque nec resipiscentiam in nobis experitur nec emendationē, & cum Propheta dici potest: *Percussisti eos & non doluerunt, attrivisti eos & renuerunt accipere disciplinam, induraverunt facies suas supra petram, & noluerunt reverti.* Unde S. Cyprianus ait. *Ecce verba desuper, & flagella non desunt trepidatio nulla, nulla formido est.* Quod si autem hæc media nec quicquam in te operentur, neq; ad vitæ emēdationem tibi efficaciter persuadendam sufficiunt, *actum est de te*, neq; animam tuam in meliori conditione constitutam esse censeo quam fuerit anima Judæ. De quo S. Matthæus loquens dicit, quod postquam suum vendidisset Magistrū, hæc verba edixerit: *Tunc videns Iudas, qui eum tradidit, quod damnatus esset, &c.* Porro hæc dictio (damnatus) ut inquit Orig. tract. 35. non refertur ad Christum, sed ad Judam, ut sensus sit Tunc Judas se damnatum esse animadvertens, retulit triginta argenteos: *Videns Iudas quod condemnatus est, ad ipsum Iudam refertur, tunc enim sensit malum suum, & intellexit se condemnatum.* Verū dicat aliquis, nunquid scimus quod quamdiu homo in hac mortali vita degit, semper divinæ gratię auxilio salvari possit? Hanc autem Deus Judæ nunquam negaturus fuisset, quomodo igitur à semetipso ante tempus condemnatus? Respondeo quod ex quo toties à Christo in cœna monitus & comminatoriis hisce verbis perterritus: *Unus ex vobis tradet me: væ homini illi per quem filius hominis tradetur. Bonum erat ei, si natus non fuisset homo ille Ex vobis unus diabolus est:* se tamen minimè emendavit, mox inde se desperatum & ad Infernum condemnatum esse conjecit: *Videns quia damnatus esset, quia audiens melior factus non fuit, nec metu, nec beneficio, nec honore*; nam Sancti Patres, Chrysostomus hom. 46. in Joan. to 3. & Thomas Doctor Angelicus 3. p. q. 81. a. 2 dicunt, majus & evidentius damnationis signum haberi nequit, quam ad immissa cælitus flagella, aut commonitiones, & minas insensibilem esse.

Ierem. 5.

D. Cypr. tract. con. Demet.

Marc. 14
Luc. 22.
Ioan. 17.

17. Rex Balthasar omnino exterritus & consternatus est, quando ei convivio regio accumbenti manus illa apparuit, quæ in parietem ejus describebat sententiam: *Mane, Thecel, Phares.* Unde Scriptura dicit: *Facies Regis commutata est, & cogitationes ejus conturbabant eum, & compages renum ejus solvebantur, & genua ejus ad se invicem collidebantur:* Porro Daniel. ei scripturam istam in hunc sensum est interpretatus: *Mane, id est, numeravit Deus regnum tuum, & complevit illud. Thecel, appensus es in statera, & inventus es minus habens Phares, divisum est regnum tuum, & datum est Medis & Persis.* Quibus verbis tres minæ, vel tres pœnæ exprimuntur severissimæ, quibus vix ulla à divinæ justitiæ tribunali emanare severior potest. Num autem Balthasar illam alicujus æstimavit? an forte resipuit, vitamque suam pessimam emendavit? Cogitate ô Auditores; Nulla in eo observari potuit, vitæ morumque mutatio, haud secus ac si Daniel petram allocutus fuisset. Et ecce tibi Balthasarem subito expeditum & confectum, utpote qui regnum, vitam, & animam pariter una nocte amisit: *Eadem nocte interfectus est Balthasar Rex Chaldæus.* Unde sanctus Theodoretus ibi. de eo dixit: [Balthasar iste nihil inde percipit utilitatis, jure itaq; justus Judex illum nulla venia dignum censuit.] Porro S. Joannes Chrysostom. quoad eos qui flagella Dei sentire nolunt hanc à plaga incurabili, quæ nec à medicamentis lenitivis, nec à corrosivis aliquam experitur utilitatem, adfert desumptam similitudinem, dicens: [Quemadmodum incurabilia vulnera neq; austeris medicamentis cedunt, neque lenientibus; ita & anima semel captiva si se peccato cuipiam obnoxiam fecerit, & considerare noluerit, quæ sibi sunt utilia, etiam si quis innumera incutiet illius auribus, nihil proficiet, sed quasi mortuæ essent aures, nullam ex admonitione suscipit utilitatem, non quia non potest, sed quia non vult.] Hi igitur vulnera patiuntur immedicabilia, sunt peccatores inemendabiles; sive enim Deus unguenta talibus adhibeat, sive ferrum, sive se per mansuetudinem tanquam agnum, sive velut Leonem per austeritatis ferocitatem se exhibeat, nihil obtinet, nihil efficit. Frænum itaque collo eorum injicere, eosque suæ voluntati obstinatæ relinquere oportet, donec in æternæ damnationis & Inferni se proturbent præcipitia, ut vel sic qui modo supplicia illa evitare possunt, & obstinate nolunt, alio tempore quo illa declinare vellent, non possint. Enimvero verba illa obsecro ponderemus quæ Salvator noster Apostolis suis dixit, circa modum quo perversi & reprobi puniendi erunt: Dicit ergo Matth. 18. *Expedit ei ut suspendatur mola asina-*

Daniel. 5.

asinaria in collo ejus, & demergatur in profundum maris; Quibus verbis significat, se non tantum velle ut demergantur in profundum maris, verum etiam ut prius lapis quidam molaris illis alligetur, ad hoc ut postea in pœnis actualiter constituti & cruciati, inde egredi non valeant, tametsi vellent. *Non solum in profundum maris peccator præcipitari jubetur, sed etiam mola ad collum alligata, ne inde unquam subsiliat, & in apertas auras extrahatur.* Franc. Med. t.2.l.1.c.8.in 1. Reg.nu.22.sect.2 fol.642.col.1. nu 2.l.E.

18. Quando autem peccator post omnia hæc flagella perpessa ad æterna supplicia currere non desinit, judicandum est omnino illos quavis bestia deteriores esse. Ad hoc propositum doctissimus Pater Philippus Diez pulchram quandam movet curiositatem. Quærit enim an ex omnibus creaturis tam rationalibus quã irrationalibus, quæ in Arcam Noë ingressa fuere, singulæ post diluvium in eodem prorsus numero quo ingressæ fuerant, an vero in minori, vel etiam in auctiori magisq; multiplicato fuerint egressæ. quod quidem homines attinet qui eandem intrarunt, certum est horum octo fuisse, scilicet Noë, uxor ejus appellata Tethitres filij ejus Sem, Cham, & Japhet, & tres eorundem filiorum uxores Noela, Noegla, & Pandora, ut scribit Berosius, totidemq; postea cessante diluvio ex arca fuere egressi; Et idem est quoad cætera animalia; veruntamen quod hæc bruta animantia attinet vehementius idipsum admiror, quia ut idem P. Diez scribit, tredecim in arca mensibus substiterunt, ac proinde semper existimassem, quod in tanto tempore tandem aliquando generatura fuissent, ac proinde alijs in ea animalibus subnatis, in auctiori fuissent numero egressi, quam primitus illam intraverant! Veruntamen neutiquam ita accidit, quia totidem ex arca egressi sunt, quot illam intraverant. Hæ namque bestiæ ex diluvio ad mundi castigationem cælitus immisso, tanto fuerunt metu perculsæ, ut tredecim mẽsibus continentes fuerint, & naturales sensualitatis suæ impulsus refrænarint: *Licet quatuor viri ac totidem fœminæ ingressi in Arcam Noe, illicq; annum ac mensem integrum inclusi sunt, non tamen plures exierunt, quam fuerant ingressi; labor quippe ac tributatio diluvij eos ab honestis etiam ac licitis matrimonij voluptatibus fecit abstinere, & sic nec conceperunt, nec pepererunt.* Et hoc quidem quoad creaturas rationales postea vero de alijs animalibus sequitur: *Et hoc magis pensandum est, quod nec agnus, nec aliquod aliud animal in arca natum fuit, in toto illo tempore.* O igitur vos peccatores libidinosi, qui ipsismet bestijs bestialiores estis, considerate idipsum & confundamini. Quid ad hæc dicitis, qui parum à corvo ab arca emissa discrepatis? videtis quod Deus iratus vos flagellat nunc per pluvias, quæ agros diluunt & inundant, nunc per siccitatẽ, qua terra exarescens sterilis efficitur, nunc per grandines & tempestates, quæ messẽ penitus dissipant; eaq; pœnarum diluvia Deus cælitus vobis immittit, eo quod Corvo nequiores esse pertinaciter decreveritis. Verũ ô Deũ immortalem! Ecquid aliud de vobis dicere possum, nisi quod bestijs longe sitis deteriores. Utiq; de vobis qui nec Deum timetis, nec ejus flagella curatis dici vere potest, quod in Proverbiis de vestri similibus scriptum reperitur; Qui *relinquunt iter rectum, & ambulant per vias tenebrosas.* Vos veras salutis semitas relinquitis, & ad Inferni præcipitia toto corde inclinatis: *Qui lætantur cum male fecerint, & exultant in rebus pessimis.* Non solum nulla suffũderis verecundia, nec pœnitentia aliqua moveris ob Deum Opt. Max graviſsime per te offensum verum etiam de hoc apud alios, haud secus ac si Deo sacrificium aliquod immolasses, vehemẽter gloriaris, teq; jactitas; & quanto culpæ tuæ sunt graviores, tanto minus supremæ justitiæ vindictam metuis: *Quorum viæ perversæ sunt, & infames gressus eorum* Nũ forte per alias vias progrederis, quã quæ te ducunt ad scelera, hostilitates, vel ad prostibula. O Deus immortalis quod si hisce temporibus in templa descenderes, utiq; longe deteriores illius prophanatores in eo depræhenderes, quam fuerint illi, quos hodie ex domo illa repellis & ejicis, quæ nulli alteri fini adhiberi debebat, quam ut Deo in illa immolarentur orationum & holocaustorum sacrificia. Plus etenim Ecclesia tua per Christianismum contemnitur & polluitur, quam templum olim à populo Hebræo. Ubi nunc sunt flagella tua, quando humana iniquitas impune magis dissimulatur, quam unquam. Ne dubitetis, ô peccatores, Deus in vos graviter animadvertet, quando id minus futurum esse existimatis; suo namq; tempore futurum erit, ut credatis quæ nunquã per experientiam comprobastis, & experiri cogamini quæ nunquam credere voluistis.

Berosius ap. Franc Greg. Venet. t.1. de hist. sacr. sect.2. de Noe & diluvio fol. 14.n. 69.

Phil. Diez p.2. ser.4. post Dom.1. Quadr.f. 86.n. 16.

Prov.2.

SERMO VII.
FERIA QUARTA DOMINICÆ PRIMÆ QUADRAGESIMAE.

Magister volumus à te signum videre. Matth. cap. 12.

1. PErversi hi Scribæ & Pharisæi immunda quædam omnium imaginabilium vitiorum sentina erãt, qui cum cor haberent pessimo veneno imbutum labiis suis tamen exterioribus mel stillantes Christo obviam processere, ut ejus calumniarentur innocentiam. Scribę quidem erant, sed falsarii, Pharisæi & Hypocritæ manifestissimi, & viva quædam ex originali impietatis, per manum malitiæ deducta effigies. Ne ipsa quidem aspidum & Basiliscorum viscera tantum intra se venenum conservant, nec tantam sulphuris flammam tartareus Ethna ex horrida sua voragine evomit, quantam ipsi malignitatem in se produnt licet fictæ cujusdam bonitatis colore depictam. Verecundię robur in illorum vultu comparere erubuit atque ideo illo submoto temerario quodam ausu Salvatorem deridendo accesserunt, multisque simulatis titulis honorarunt: *Tunc accesserunt ad* JESUM. Tunc quando se victos fateri debebant & confusos, tunc inquam magis quam alias arrogantiæ vento tumidi se pertinaces demonstrabant. Unde Chrysostomus in cap. 12. Matth. hom. 24. ait: *Quando admirari, atque obstupescere, quando saltem confusi decedere debebant tunc in malignitate atque pertinacia pertinaciter perseverant.* *Accesserunt ad* JESUM inquit Evangelista, sed tanquam vulpes mansueti agni pelle vestitæ & gressibus quidem corporis ad Christum accesserunt qui voluntati & anima tantum ab eo recedebant quãtum Cœlum distat à terra. Simulato quodam honore, quem ironice ei exhibebant, eum contumeliabantur potius quam honorabant, Magistrum eum vocantes, cujus acceptare doctrinam renuebant; *Verba sunt adulatione ac derisione plena* (inquit Chrysostomus) *& modo adulantur, modo conviciantur, modo illudant, modo Dæmoniacum, modo Magistrum appellant.* Tantum de se præsumere audent, ac si Christi miracula à suæ penderent voluntatis beneplacito, unde dicebant *volumus à te signa videre:* O vos scelerati an nescitis in Platonis scholam neminem admitti potuisse, nisi primo fuisset in Geometria edoctus: *Nemo huc ingrediatur expers Geometriæ?* Et vos simulare audetis in Christi scholam vos asscriptos esse qui, ne quidẽ prima Christianæ politicæ Rudimenta edocti estis? Hæc namq; in facienda Dei voluntate consistit, non vero in sectando propriæ & protervæ volũtatis inordinato arbitrio qualis est vestra dum dicitis: *Volumus.* O obliviosi Pharisæi cur laudabiles antecessorum negligitis cõsuetudines. Nunquid auditis Davidem Regẽ & Prophetam vestri erudiendi causa dicere solitũ fuisse: *In capite libri scriptũ est de me, ut facerem voluntatem tuam; Deus meus volui & legem tuam in medio cordis mei;* Cur igitur usurpare audetis acerbum hoc *volumus* pręsupponente ipsummet Deum fallacibus voluntatis vestræ vestigiis insistere, quę inter ignorãtiæ tenebras palpando malo se confœderatam bono vero inimicam declarat? Nulla inveniri lex potest quæ vos ab illa defendere possit. Sententia, qua Eucherius vos stultos, superbos, & infideles declarat: *quanta, inquit, est superbia Scribarum & Pharisæorum, tanta est stultitia & infidelitas eorum; non negant ut expostulent, sed inflato stomacho & recta cervice dicunt volumus.* Dissimulare equidem quemvis alium perversorum istorum hominum defectum facile possem, O Auditores, verum arrogantiam hujus vocis *volumus* sine magno fastidio audire nequeo, dicere volo proprium est Dei & ad solum creatorẽ spectat, solus Deus illud usurpare debet, quam

[Marginal notes: Prov. — Idem ib. — Apud Diego Morig. in fer. 4. post 1. Dom. quadr. — Psal. 39. — Eucher. serm. 4. Dom. 1. Quadr.]

quam igitur dedecet hodiernos ipsum sibi arrogare calumniatores tanto parum idipsum imo minus nos decet qui veri sumus Christi Discipuli. Unde Paulus de Palac. in c. 12. Matt. [O si nunquam hæc vox volumus à nobis prodiret! ô si nunquam voluntas nostra, nostra esset! ô si solum vellemus quod Deus vellet: Hæc nostra voluntas est quæ nos in infernum præcipitat.] Et quidem si ita est, generose Dei voluntatem sectemur nostra volũtate propria nos privantes illamq; consignantes in manuũ Dei depositũ, ita ut eius nutibus omne nostrũ velle sit subordinatum, nostraq; suæ semper sit conformis voluntati quando ita determinatum est in Concilio Coloniensi hisce verbis: [Nullum est bonũ nisi voluntarium & coacta servitia Domino ingrata esse dicũtur.] Ad hoc igitur fideliter præstãdum in præsenti discursu vos sum cohortaturus. Vos interim verbũ Dei attente auscultando voluntatem meam facite. Ego ut vobis correspondeam vestræ quoque satisfaciam voluntati brevitati per omnia studendo.

Concil Colon. de vita monast. c. 12

2. *Volumus signa videre* tot à Christi omnipotentia patrata miracula ad persuadendum Pharisæis quod obstinati nec intelligere nec capere volebant minime suffecerunt. *Post tot tantaq; signa* (stupefactus ait Chrysost.) *quasi nullum signũ esset factũ, dicere audent volumus abs te signa videre.* Num forte volũt ut antiquis se renovantibus sæculis duos dies lapides septem vero diebus grandines saxis intermixtas depluat prout Anno 659. post Romam fundatam accidit? Vel quod in aere trabes igneæ appareant, vel quod à stellis incendium quoddã delabatur in magnam terræ perniciem prout annis Philippi Imperatoris contigit, vel aliud quoddam signum non dissimile illis quæ tempore Julii Cæsaris visa sunt, vel quæ Moyses in Ægypto patravit mutando aquas in sanguinem, virgam in serpentem, vel dividendo mare, ac demum fluctuantes & tẽpestuosas ejusdem furias ad Pharaonis suorumq; totale excidium revocando. Hæc omnia licet à nimia nascerentur curiositate adhuc tolerabilia essẽt: Verum hoc *Volumus* omnem prorsus modum excedit. Pro cujus intelligentia advertendũ est quod docent Theologi, quod nimirũ voluntas nostra divinæ voluntati tribus potissimũ modis possit & debeat conformari: *in volito, in motivo, & in termino:* Conformitas in volito in hoc consistit, quod debeamus prosequi velle

Chrysost. ho. 44.

Tit. Liv. lib. 5.

D. Th. p. 2. q. 19.

Dei in omni eo quod ipse vult: In motivo, id est, non sub alio prætextu quã charitatis, unde sicut Deus omne quod vult, sub ratione charitatis vult, ita & nos quidquid volumus sub eodem motivo velle debemus: *In termino, vel ex fine ultimo,* id est, sicut Dominus omnia voluit, ordinavit, & produxit *propter nominis sui gloriã & honorem*: ita & nos omnia quæ facimus ordinare debemus ad ultimũ terminum vel finẽ ejusdem glorię. Ita nos docet S. Th. Et quia *bonũ coalescit ex integra causa, & malũ ex quocumq; defectu* ideo voluntas nostra bona erit, si prædictis circumstantiis omnibus vestita fuerit, quod si verò vel una deficiat, imperfecta dici meretur conformari divinæ voluntati tãtum in volito non sufficit, quia talis quoq; erat Hebræorum voluntas circa mortẽ Christi; sed non concordabant in motivo charitatis, siquidẽ movebãtur ex invidia: *Sciebat enim quod per invidiã tradidissent illum*: multo minus in termino vel fine ultimo, siquidẽ ipsum crucifigebant non ob majorẽ Dei gloriã, sed propter proprium interesse: *Expedit vobis ut unus homo moriatur pro populo*: Ut igitur voluntas humana divinæ conformis sit *saltem per modũ imitationis* triplicata conformitas *ex necessitate* requiritur, scilicet *in volito, in motivo. & in termino.* Hebræi difformes erant à Deo per volũtatem *in volito,* siquidem dicebant *Volumus signa videre*; quã voluntatem Christus non habebat; difformes quoq; erãt *in motivo*, quia ad hoc velle instigabantur ab infidelitate & curiositate; difformes deniq; erant in termino, utpote qui ad nihil aliud respiciebant, quam ut calumniari possent Salvatorẽ. Unde ipsorum voluntas ipsos condemnat & ob illam à Salvatore nostro asperrimè reprehensi fuerunt, dicente: *Generatio prava & adultera signum quærit, & signum non dabitur ei.*

a. 10. in 1. corp. & 1. sent.

3. Certissimum est apud Philosophos, quod omne ens quod movetur, in tãtum moveatur, in quãtum est motum ab alio, sive hoc sit causa efficiens, sive finalis; *Omne quod movetur, ab alio movetur*: sic cœli moventur *ad motũ primi mobilis*; ad motum rotæ principalis in horologio omnes aliæ vertuntur: *Una moventur omnes.* Dux belli qui movetur ad eundum in militiam movetur à desiderio acquirendi sibi honorem & famam. Si alius vitam suam in aula Principis transigat facit id stimulo concedendi ad dignitates & dominia Etenim voluntas nostra nullum debet habere primum motorẽ

solo excepto Deo, hujus voluntas (sive illa sit beneplaciti & absoluta, sive signi & desiderii ut loquuntur Theologi) debet sola Esse norma & regula voluntatis nostræ. Ac proinde à Scoto in 1. dist. 20. definitur: *Est prima regula irregulata, regulans omnia*: à S. Th autem in q. disp. qu. 23. art. 6. de volunt. Dei: *Divina; voluntas regula est & mensura omnis bona voluntatis*: deniq; à Magistro Sent. l. 1. dist. 45. *Summe bona voluntas causa est omnium qua naturaliter fiũt, vel facta sive futura sunt.* Voluntas beneplaciti est absoluta & de hac intelligi debent verba Prophetæ: *Omnia quacumq; voluit fecit*, Ps. 133. quia *non est qui sua possit resistere volũtati*: Esth. 13. alia autem voluntas signi est qua Deus nobis significat & demonstrat quod nobis faciendum; prout fecit Moysi: *Notas fecit vias suas*
Psal 192. *Moysi, filiis Israel voluntates suas*; cui licet possimus, non tamen debemus contravenire. Atque ideo facere aliquid ex proprio arbitrio dicendo: *Volo* vel *volumus* nunquam esse sine periculo incurrendi eandem reprehensionem qua Christus Pharisæos objurgavit dicens: *Generatio prava & adultera signum quærit, &c.*

4. Homo creatus est ut sit imago quædam expressiva unius in essentia, & trini in personis: *Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem*. Genes. 3. Ubi litera Hebræa loco similitudinem legit umbram: *Ad umbram nostram*. Ergone homo umbra est Dei? Hæc trãslatio utique cogitationibus nostris negotium facesset. Scio equidem quod umbra habeat esse dependens à corpore, ita ut ubi non est corpus, umbra quoque esse non possit; Scio itidem Deum esse incorporeum simplicissimum & à quavis compositione maxime alienum. De adamante tametsi is materialis sit, nihilominus quia adeo est diaphanus & purus, dicitur quod umbram non faciat: *Sine umbra.* Quanto igitur magis de Deo id dicendum erit? Unde hereo an huic Hebraicæ versioni subscribere velim, imo cùm Legistis dicendum esse crederem: *Testis unus, testis nullus*: Veruntamen Job hujusce veritatis defensorem expresse se declarat, dicens: *Fugit velut umbra.* Job 14. Forte quia S. Gregor. (lib. c. 27.) dicit, quod *Comparatur potius umbra quam soli, quia amisso amore Conditoris calorem cordis perdidit & in solo iniquitatis sua frigore permansit?* Aut vero quia umbra symbolum est protectionis Davide dicente: *Sub umbra alarum tuarum protege me?* Psal. 16. Et similiter Sponsa in sacris Canticis id confirmante, dum ait: *Sub umbra illius quem desideraveram sedi?* Cant. 2. Videamus igitur ô Auditores num David aliquod nobis ministraturus sit lumen quo in investigando vero sensu intellectu nostro hujus umbræ obscuritatem penetrare possumus: Velim igitur ô Summe Deus (dicebat Sanctus ille Rex) ut hanc mihi concederes gratiam movendi scilicet gressus meos per veram semitam quæ ad æternam nos dirigat salutem: *Dirige gressus meos in semitis tuis*, cùm hac tamen expressa conditione, ut veluti columna quædam fixus semper persistam & immobilis: *Ut non moveantur vestigia mea.* Verum ô David videris mihi gratiam quandam impossibilem à Deo postulare, quomodo enim fieri potest ut quis simul & semel moveatur & firmus ac immobilis perseveret? Motus enim cum quiete est incompatibilis. Equidem cogitationes vestras, ô Auditores paulisper suspendite, interea vos mecum transferentes in hortum Gethsemani, ubi Salvator Petrum asperrime reprehendit, quod Petrus acceptum ensem strinxisset in Malcum: *Converte gladium tuum in locum suum; Omnes enim qui acceperint gladium gladio peribunt, an putas quia non possum rogare patrem meum &c.* Matth. 26. At vero ô Domine hanc reprehensionem tuam capere non valeo, paulò enim ante discipulis tuis præcepisti ut gladium sibi compararent, eumq; in quamvis obviam necessitatem haberent expeditum, idque adeo seriò præcepisti, ut volueris ut is qui ex ære suo gladium sibi comparare non valeret, *Vendat tunicam suam & emat eum.* Luc. 22. Nunc autem in præsenti gladio utendi occasione vis ut Petrus illum convertat in locum suum, eumque adeo vehementer reprehendis, ac si defectum aliquem gravissimum commisisset. Quo fine præcipis cõparari gladium, si nolis in quavis etiam urgente occasione illius usum. Idipsum quoque sanctum Ambrosium in admirationem rapuit, qui Petri actionem defendens dicit: *Si prohibes ferire gladio, cur emere præcepisti?* Tandem vero sanctus Augustinus punctum difficultatis tetigisse videtur: Hic enim dicit, quod Apostolus in hoc quidem benefecerit, quod ensem super femur suum portarit, in hoc enim se conformabat voluntati divinæ, quæ idipsum ei præceperat: quod autem gla-

gladio illo in damnum proximi usus fuerit, in hoc faciebat præter præceptum magistri sui, & ambulabat gressibus voluntatis propriæ non vero Divinæ, atq; ideo à Christo repræhensus fuit: *Dominus jusserat, ut ferrum discipuli ejus ferrent, sed non jusserat ut ferirent; exemit gladiū authoritate propria, extendens manū non voluntate divina.* Petrus igitur actum quendam commisit divinæ voluntati adversantē: David autem nullum facere gressum aut movere pedem volebat nisi à primo mobili volūtatis divinæ motus & inductus. Quasi diceret: *Dirige gressus meos in semitis voluntatis tuæ ut non moveantur vestigia mea secūdum voluntatē meā.* Volo ut meum velle sit quasi non esset. Idque forte quia umbrā se creatoris sui esse sciebat: *Faciamus hominem ad umbram nostram.* Quotidie videtis, ô Auditores, quod umbra in tantum moveatur, in quantum corpus movetur, adeo ut si corpus ad dexterum vel ad sinistrum latus ambulet, ad sinistram quoq; vel ad dexteram ipsa quoq; umbra declinet: Deniq; quot passus corpus facit, tot quoq; passibus umbra moveatur, adeoq; videtur quod umbra velle corporis sequatur & observet. *In omnibus & per omnia.* Et hoc sensu metaphoricè Homo umbra Dei esse dicitur. Unde S. Gregor. scribit: *In omnibus quæ agimus vim supernæ voluntatis inquiramus, cui videlicet cognita debet nostra actio devote famulari, & quasi ducem sui itineris prosequi; ne etiam nolens serviat, si hāc superbiens declinat;* Ex quibus verbis clare deducitur, hominem veluti umbrā Dei nec quid quam à divina voluntate dimoveri debere.

D. Aug. l. 22. con. Faust. cap. 70.

Suarez a. 2. in 3. p. disp. 34. sect. 3.

D. Greg. l. 6. in c. 5. Iob c. 14.

5. Ipsa quoq; paradisi Sponsa cœlestis Sponsi sui umbram se esse declaravit, dum ait: *Anima mea liquefacta est, ut dilectus meus locutus est.* quasi diceret: Vox Domini & dilecti Sponsi mei causa est cur anima mea liquefacta fuerit. Etenim quod Moyses vitulum aureum vi verborum (*à facie verbi*) ut opinatur Glossa in minutissimum pulverem redegerit nihil in se eximium habet: at vero animam aliquam liquefieri valde mihi videtur difficile siquidem anima nec cerea, nec nivea, nec plumbea est ut facile liquefieri posset. Respondet B. Ægidius intelligendum esse, id factum *propter dulcedinis contemplationem*, & est quidem expositio optima, cui tamen adjungi potest ex doctrina Philosophorum, quod *sicuti durum terminatur termino proprio, ita liquidum termino alieno.* Per hoc insinuando quod voluntas Sponsæ non erat sequi proprium arbitrium, sed sponsi sui voluntatem, quam pro termino & fine motivo cunctarum operationum suarum habebat, ac proinde dicit: *Anima mea liquefacta est.* Unde Guarricus Abbas ait: [Magna in liquefactis mobilitas & prompta voluntas intelligitur.] Idem passus ab Hailgrino viva quadam similitudine explicatur Aurifex inquit, aurum in vase quodam collocatum igni superimponit ut illud liquefaciat, ac deinceps prout illi collibitum fuerit idem usurpet. Quod si aurum ignis virtute liquefactum interrogaretis quidnam ex se per artificem fieri mallet an annulū quendam cui opulentus adamas innectatur, an vero monile quoddam ad collum magnæ alicujus Principissæ suspendendum, an denique diadema aliquod quod Regio vertici impositum omnibus in veneratione sit; certus sum quod si respondendi facultate præditum esset, diceret utique hæreo hic super igne in hoc vase liquefactum ut aurificis voluntatem adimpleam & quidem parum mea interest quid de me facere statuerit, an monile aliquod in ornamentum mulieris Principis, an vero Regium diadema, vel denique an ungulam equi muniens ferrum per me suppleri velit; Velle enim meum in manibus magistri consistit; & revera hæc proprie fuisse videtur Sponsæ loquentis intentio. En ipsissima Hailgrini verba: [Postquam Dilectus locutus est, anima ejus exarsit & liquefacta est, sicut metallum liquatum formam acciperet, quam Spiritus S. Artifex vellet,] quasi inferre vellet: Si Dominus meus me pauperem esse velit, non repugno; Si infirmam, ecce me promptam; Si laboribus obrutam non contradico, si miseriis & ærumnis vexatā, acquiesco; Si cœlum turbato oculo me respiciat ego ne quidquam turbata voluntatem meam ejus influentiis accommodo, qualescumque illæ sint fortunatæ vel funestę, uno verbo divinus Spōsus meus, vel me condemnet ad flammas aut etiam mortem mihi immittat dummodo sua gratia me non destituat promptissima sum ad conformādum velle meum velle divino qualem Deus me esse vult, satis semper ero. Et quidem quod Davidem attinet is in hoc puncto Sponsæ minime cedebat utpote qui cor & animum promptissimum se habere protestabatur ad omnes ex divina dispositione obvios eventus sive prosperi illi essent sive sinistri; Unde dicit: *Paratum cor meum Deus, paratum cor meum,* id est, Firmum & stabile ut exponit Gene-

Cant. 5.

Ægid. in Cant. lect. 11.

Guarric. Abb. ser. 44. in Cant.

Hailgrin. ibi. in Cant. c. 5. n. 6.

Psal. 56.

Genebr. ibid. Genebrardus, [quasi dicat cor meum ac volũtas mea fixa est in voluntate Dei, permittat quodlibet, cantabo & Psalmum dicã.] Quod vero postea secunda vice repetat paratum cor meum per hoc juxta expositionem S. Bernardi quasi dicere volebat: Voluntas mea disposita est, ut se conformet voluntati Creatoris tam in consolationibus quam in ærumnis: *Paratum quantum ad adversa, paratum quantũ ad prospera, paratum ad humilia, paratũ ad sublimia, paratum ad universa quacumq; praceperis.* Vix Saulus à splendoribus cœlestibus confusus atque à voce Christi perterrefactus & in terram prostratus erat quin transformatus in Paulum amissos animi Spiritus recuperans animosè dixerit: *Domine quid me vis facere?* quasi diceret, quidnam circa me ô Domine prætendis, visne ut infidelitatem deseram, vel ut literas magistratus quibus facultas Christianismum ubiq; persequendi mihi conceditur dilacerem, aut vero ut totum mundum fidem prædicando percurram, ut Apostolus tuus fiam ut Hebraismum detester, ut Doctor gentium constituar, ut gregem tuum defendam, ut nomen tuum ab oriẽte ad occasum circumferam, ut sanguinem effundam, aut denique ut carnificis ferro vitam exponam? Potius meimetipsius obliviscor quam ut divinæ voluntatis tuæ obliviosus fiam. Optime igitur de hisce Apostoli verbis mellifluus Bernardus exclamavit: *O verbum breve, sed plenum sed vivum, sed efficax, sed omni acceptione dignum.* Sanctus Episcopus Turonensis dum in agone constitutus animã labiis insidentem haberet & cum morte confictaretur oculis semimortuis in cœlum elevatis promptum se Domino obtulit, ut si judicaret se populo suo necessarium esse vitam ei prolongaret utpote quam intrepido animo inter hujus mundi adversitates fideliter libenterque in Dei servitium adhibiturus esset, protestando omnem sibi laborem ea de causa subeundum amabilem sibi futurum, dummodo in hoc divinæ voluntatis beneplacito perfecte satisfaceret: nova itaque de novo adoriri pericula volebat, novos cum mundo & diabolo agere conflictus & certamina, seq; paradiso & Beatorum jucundissima societate ad tempus Deo bene visum privare & tametsi unum pedem in foribus cœlorum collocatum haberet, libentissime tamen illum inde retrahere & ad hujus vitæ angustias redire si divino id placitum esset arbitrio, dicebat enim: *Domine si adhuc populo tuo sum necessarius, non recuso laborem fiat voluntas tua*: adeoq; à modo loquendi Davidis dicentis: *Paratum cor meum*, non multum absimilis videbatur. Unde Bernardus *Paratum cor tuum Martine, paratum cor tuum, sive manere in corpore sive dissolvi & esse cum Christo*, divinæ voluntatis dispositioni per omnia te committens dicendo: *Fiat voluntas tua*, ac si diceret ut idem mellifluus scribit: *Hoc cupio & specialiter & vehementer, sed ne quidem recuso, desidero requiem sed non recuso laborem, Fiat voluntas tua.*

Guarric. Abb. ser. 44. in Cant.

D. Bern. serm. in c. Iejun.

Actor. 5.

Hailgrin. ibi. in Cant. c. 5. n. 6.

D. Bern. serm. 1. de conver. S. Pauli.

Psal. 56.

S. Bern. serm. de S. Martino.

6. Hæc doctrina à Christo nobis tradita fuit eamque didicimus *speculative* sed non *practice*; hanc etenim cœlestis Magister noster nobis lectionem tradidit: *Sic orabitis: Pater noster &c.* Et postea subjungit: *Fiat voluntas tua, sicut in cœlo & in terra.* Porro multę in hoc salutifero documento continentur difficultates. B. Ægidius dicet nos hisce verbis Deum rogare ut voluntatem suam adimplere velit verificando promissionem nobis factã æternæ beatitudinis: *Fiat volũtas tua, id est, impleatur votũs tua in nobis & de nobis perfecte, quod non erit nisi quando implebitur in bonis desiderium nostrum, scilicet post hanc vitam.* S. Augustinus dicit, Si nos Dei voluntatem facere possimus ad quod eum rogamus *ut fiat voluntas ejus? Quid stultius quam orare ut facias quod in potestate habeas?* Respondent Theophilactus, Euthimius, Paschasius, Albertus Magnus, Chrysostomus & alii quod licet in nostra potestate sit, illam tamen executioni mandare non possimus sine gratia Dei: *Ac si sit sensus, Domine da nobis tuam gratiam, ut per eam bene operantes in omnibus tua voluntati obediamus.* Abbas Isaac dicit: [Quid est aliud dicere fiat voluntas tua, sicut in cœlo & in terra quam ut sint homines similes Angelis, & sicut volũtas Dei ab illis impletur in cœlo, ita etiam hi qui in terra sunt non suam sed ejus universi faciant voluntatem.] Verum modestius ô Abba loquerer; quod si enim in cœlo Beati Dei voluntatẽ faciunt, eamq; non facere non possunt, cur oramus ut *fiat voluntas Dei in cœlo!* difficultas hęc mota & resoluta est à S. P. N. Augustino dicẽte: *Cum in Sanctis facta jam sit Dei voluntas cur ut fiat adhuc petunt? Nisi ut perseverent in eo quod esse cœperunt?* Unde vides non sufficere semel, bis vel ter Dei voluntatem adimplesse sed semper voluntatem nostram cum divino arbitrio esse conformandam, quia in omni occasione,

Matt. 6.

Ægid. sup. orat. Dom. ibi.

D. Aug. l. de nat. & gra. c. 18.

Chrysost. ho. 14. in Imperf.

Abbas Isaac collat. 9. de ora. Do. c. 20.

D. Aug. in Cat. D. Th. ibi tex. 6. l. G

casione, loco, & tempore Dei formis esse debet.

7. S. Thomas causam inquirit cur verbum æternum antequam incarnaretur Gabrielem Archangelum ad Virginem submiserit? Quænam erat hujus cæremoniæ necessitas: *Hæc annunciatio non erat necessaria simpliciter ita ut sine ea non potuisset incarnari.* Cajetanus ibid. suam doctrinam adfert dicens: [Quod major certitudo hujus mysterii in B. Virgine causa est ex prævia annunciatione.] Vel: [Quia divina providentia disponit omnia suaviter, in mente itaq; erat prius movenda ut prius conciperet mente quā ventre.] At vero Angelicus Doctor respondet verbum æternum voluisse ut virgo prius eliceret actum conformitatis voluntatis suæ cum divina ei cōsentiendo in cujus virtute mereretur *de congruo saltem* altum adeo mysterium; *Vt voluntaria sui obsequii munera Deo offerret, ad quod se promptam obtulit dicens: Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundū verbum tuū.* Scio equidē multos se cum divina voluntate conformare, sed voluntate coacta, quia aliter facere non possunt, necessum autem est, ut cōformitas hæc sit spontanea; Deus prædicatorē quendā mundo præcipue vero urbi Jerosolymorum submittere volebat, ut animas à malo averteret & converteret in bonū: Unde Isaias in Spiritu elevatus audivit Deum aliquē ad id idoneum quærere & quasi nescium quem tali officio eligeret dicere: *Quem mittā? Et quis ibit nobis?* Isa. 6. Verum dicat aliquis si Deus Dominus & patronus omnium creaturarum est, & si per suam scientiam & sapientiā infinitam videt, scit & cognoscit omnia, cur non subito mittit sibi melius visum aut quem aptiorē judicat eiq; dicit vade sic enim volo, sic tibi præcipio? Nequaquam id conveniens esse ducebat, sed potius expectabat ut eligendus spōte propria ad abeundum sese offerret suamq; ad secundandas divinas resolutiones prōptitudinem testaretur: Unde Isaias ut divino beneplacito satisfaceret, ejusq; voluntatem secundaret in pedes se erexit & dixit, *Ecce ego, mitte me,* q. d. O Domine te exiguitatem meam elegisse probe scio, atq; ideo cūm tibi contradicere nolim ecce me, ne enim à tua volūtate difformis fiam curæ mihi erit, ut expeditior sit manus mea ad operandum, quam auris ad audiendū prompta esse possit: Libens itaq; abibo: ita hūc passum exponit S. Ambrosius: *Expectat* inquit *Dominus voluntarios ministros: utiq; servulo suo poterat imperare, quem dignum, qui mitteretur invenerat, sed maluit ejus spontaneā oblationem,* S. Paschasius causam investigat cur Joānes Evangelista de morte Christi loquens eādem hisce terminis exponat: *Inclinato capite emisit spiritum?* Si enim verum est, quod mori nihil sit aliud quā Spiritum & vitam amittere potius & magis proprie uti debuisset termino amisit dicendo: *Amisit spiritum.* Audite differentiā quæ inter duos hosce terminos vel verba reperitur *Amittere* proprie significat perdere rem aliquā contra perdentis voluntatem; atq; hinc est quod Isaias viduam quandā quæ filios amiserat loquentem introducens dicat: *Amisit vos cum luctu & justitia:* Chronista vero Genesin scribens ut demōstraret Noemum sponte & voluntarie columbam ex arca dimisisse dicit: *Emisit columbam.* Genes. 6. Joannes igitur persuadere nobis volens, quod Christus voluntarie mortuus sit ut voluntatem suam cum voluntate patris æterni conformaret dicit: *Emisit & non Amisit.* Unde Paschasius inquit [non dixit, Amisit sed Emisit spiritū quia voluntarie passus & voluntarie mortuus:] ut nos doceret voluntatem Dei à nobis voluntarie explendam esse.

D. Th. 3. p. q. 30. a. 1.

D. Tho. ibid.

D. Amb. serm. 14. in Ps. 118.

8. Verum enimvero difficultas quædam hic mihi subnascitur, quomodo enim dicere & salvare poterimus, quod Salvator Dei formem voluntatē habuerit (loquendo ut homo) cum in horto Gethsemani æternū patrem suum rogaverit ut passionis calicē si possibile esset à se auferret: *Pater si possibile est, transeat à me calix iste.* Matth. 26. ergo, inquiet aliquis voluntatē divinam facere recusavit. Multæ & variæ, sed omnes mysteriis plenæ sunt circa hoc Patrum responsiones. Salmeron tr. 12 de Pass. & Corn. à Lapide dicunt, quod [videbat Christus multos ingratos fore suæ passioni.] Maldonatus ibi exponit [si salva gloria tua fieri potest.] S. Hilarius in Cat dicit: [Quomodo à me bibitur ita ab his bibatur sine spei differētia, sine sensu doloris, sine metu mortis.] S. Thomas 3. p. q. 18. art. 5. dicit, duas dari in Christo voluntates quarum una vocatur *voluntas sensualitatis,* altera *voluntas rationis,* quando Christus Patri dixit, *Transeat à me calix iste* à voluntate *sensualitatis* motus fuit, qua juxta Cajetani doctrinam [refugit læsiones corporis & dolores sensibiles] Idemmet quoq; Angelicus Doctor passurus calicem duobus modis considerat vel in quantum *erat afflictio quædam innocentis,* vel in

D. Th. in qu. disp. q. 23. art. 8.

in ordine ad fructum *ad quem Deus ordinabat calicem passionis. Transeat* intelligi debet in primo sensu, non vero in secundo, ac proinde subjunxit: *Non mea sed tua voluntas fiat*; Quæ verba à Paulo de Palatio sic explicantur: [Non meus affectus naturalis impleatur, non tua mihi miseratio succurrat, sed tua voluntas æterna opere compleatur.

Paul. de Pal. ib. in cap. 26. Matth.

9. Nisi Christi in hoc puncto imitatores fuerimus quamnam invenire poterimus excusationem legitime nos excusantem? Num forte quod minus difficile sit nostræq; vires id assequi non possint? Quod si Dei voluntas esset ut per aëra volaremus vel cōplanaremus mōtes, vel maria exsiccaremus aut nos conjiceremus in flāmas forte hanc excusationem adducendi causam haberes: at vero nos divinæ voluntati cōformare adeo est facile ut difficilius esse experiamur, si ab ea discordare velimus. Elegit Christus tres discipulos Petrum, Jacobum & Joannem eosq; secum in hortum Gethsemani conducit: *Et assumpto Petro & duobus filiis Zebedæi cœpit contristari, & mœstus esse, dicens: Tristis est anima mea usq; ad mortem.* Dionysi⁹ Carthus. multas hujus timoris in filio Dei reddit rationes. Primo hunc eum admisisse dicit ut hominem se esse demonstraret: [Ad ostendendum veritatem naturæ humanæ in se.] Secundo ob nostram utilitatem, siquidē per hanc pænalitatem [maximam gratiā meruit nobis.] Tertio ob majorem nostram consolationem: [Ne viri virtuosi pusillanimes fiant, cum sentiunt sibi mortem instare.] Quarto contristat⁹ est propter illos in quibus [Vidit fructum passionis suæ perire.] At vero S. Hilarius opinatur Christum non solum non timuisse ob suā passionē & mortē, neq; quod in patiendo & moriendo aliquā haberet difficultatem sed quod ne quidem illā habere potuerit, siquidem nullus ei potuit repræsentari eventus quantumvis acerbus; qui ei incutere potuerit timorem, audite ipsissima ejus verba: [Quid enim Jesus in mortis sacramento doluisse existimādus est, qui pro se moriētibus vitā rependit;] Et postea concludit: [Quem dolorem mortis Christus timeret? Potestatis suæ libertate moritur.] Ex quo enim spontanee patiebatur & moriebatur ad confirmandum secum voluntate Patris æterni non poterat sentire angustias & impossibile erat quod aliquā in moriēdo sentiret difficultatē per hoc demonstrando, quod si dulce est mori quando quis voluntarie moritur cur

Matt. 26

Dionys. Carth. in cap. 26. Matth. ar. 42.

D. Th. in qu. disp. q. 23. art. 8.

difficile erit divinam facere voluntatem ei qui non repugnat vel non recalcitrat? *Tacet qui volens patitur* (inquit Chrysologus serm 23.) *clamat qui laniatur invitus, non potest de morte queri, qui mortem dignatus, non coactus assumit.*

10. Atq; ideo tametsi vos nonnunquam in divina voluntate adimplenda aliquā reperiatis difficultatem non ob id despondendum est animo, nec invitos vos exhibere debetis: [In magnis voluisse sat est.] talem enim Deum habemus, cui satisfit abundè si nos ad cōdescendendum in beneplacitū suę voluntatis prōptos & paratos esse videat. *Quidquid vis & nō potes, factum Deus computat.* Et iterum: *Coronat Dominus voluntatē ubi non invenit facultatē*, inquit S. August. in Ps. 57. atque hinc est quod ab eodem Patre voluntas distinguatur, & una vocetur plena, alia semiplena. Plena dicitur *secūdum quam elicitur non solum actus interior qui est velle, sed etiam actus exterior*: Altera vocatur semiplena quæ licet actum interiorem habeat, attamen est *sine actu exteriori*, qui in operis executione consistit. Si quando igitur homo per accidens aliquod extrinsecum impeditus esset, quo minus actum illum produceret, quē per voluntatem elegisset, dummodo *ex parte voluntatis nihil desit, tunc à Deo accipitur ille actus interior semiplenus ac si esset actus externus plenus & completus.* Apud Deum si quis bonum aliquod facere non possit, sufficit si velit: [Ubi non est facultas faciendi, tunc apud Deum voluntas computatur pro facto; quidquid vis & non potes factum Dominus computat, inquit Reinerus de Pisis. Unde Glossa super illa verba Davidis: *In mandatis ejus volet nimis*, dicit: *Sufficit velle si perficiendi desit facultas*: Veruntamen pro majori claritate casum quendam in bonam formam redigamus. Pauper aliquis eleemosynę loco dedit decem, dives autem centum dedit, uter ex ambobus plus meritus est; uter gratius Deo opus præstitit? Respondent Theologi, quod si pauper dedit *cum majori charitate & voluntate* plus divite mereatur, & quidem casus manifeste in S. Luca à Christo est decisus, dum ait: *Vere dico vobis quod vidua hæc plusquam omnes misit.* Luc. 21. Et ratio est secundum Chrysostomum in cap. 21. Luc. *quia Deus non paucitatem oblati, sed copiam affectus intuitus est.* Vides igitur an non facile sit, & absque omni labore adhibito fieri possit, ut divinam quis expleat voluntatem, cum etiam eandem

D. Bern. Sen. fe. 4. post Pent. ser. 1. c. 2.

dem non facienti hoc solum sufficiat, quod facere eandem & adimplere efficaciter voluerit, dũmodo ex tua parte nil desit, quo minus revera adimpleta fuerit. Loca etenim scripturæ clare idipsum evincũt. In Genealogia Salvatoris S. Matthæum duorũ fratrum, Phares nimirum & Zarã mentionẽ facere invenio. Et quidem quod ex his duobus Phares nominet, id transeat, quia hic fuit primogenitus, à quo proinde Christus Dominus post longam generationũ seriem nasciturus erat; Et in hac Genealogia de filiis duntaxat majoribus sive primogenitis fit mentio, ut videre est, in Isaac, Jacob, Juda, Esron, Aram, Aminadab & aliis. Cũ igitur Zara secũdo genitus fuerit, qua ratione hic inter alios filios primi successores præ cæteris est privilegiatus ut in numero proavorũ Christi reponatur. Difficultas hæc mota est à S. Ambrosio, dicente: *Non otiose Matthæus utrumque signavit, cum Phares tantummodo commemorationem causa deposceret: Cur autem cum Isaac duos generavit; Iacob plures, singulorum tantummodo, quos successionis Dominicæ causa poscebat, fecit Scriptura sacra mentionem, horum autem utrumque memoravit, nisi quia hic in utroque mysterium est?* Maldonatus autem hujus rationem adfert dicens, quod hi duo gemelli in utero materno certarint, uter illorum futurus esset in Nativitate primus, ut in futuri Messiæ parẽtelam subintrare posset Zara namque vidẽs, quod frater suus utpote majori forte vigore virium pollens, & egressui vicinior prævaliturus seq; præventurus esset, ad demõstrandam bonam voluntatem quam habebat ut primus nasceretur, fecit quod potuit, quia vero impeditus erat, aliud facere nequivit, quã brachio & manu ex utero matris protensa fratrem suum prævenire: *Vnus protulit manum.* Gen. 38. Hæc igitur Zaræ bona & prompta voluntas, qua Parens Christi esse, & in ejus genealogiam ingredi desiderabat, eodem in pretio habetur, ac si fuisset primogenitus, ideoque de facto inter illos connumeratur non minus quã Phares: [Contendere jam in utero gemelli infantes videbantur (inquit Maldonatus ibid.) uter primogenitus & Christi parens futurus esset; itaque voluit Evangelista honorem illis quodammodo partiri, ita Phares in Christi genealogia numerans, ut Zaram non penitus excluderet.

S. Ambr. l. 3. Luc. cap. 3.

11. Deus nunquam solitus fuit (prout ex Scripturis satis clare deducitur) alicujus Patriarchæ Deus vocari quamdiu is non erat mortuus, idque non aliam ob causam quam ne talis occasionem haberet superbiendi audiens, quod Deus se quasi individuaret per ipsum appellando se Deum suum: *Ne tanti nominis majestate superbirent.* Et tamen in sacra Genesi invenio quod Deus significaverit se Deum esse Abraham & Isaac ipsoq; Isaaco adhuc viventе: *Ego sum Dominus Deus Abraham patris tui, & Deus Isaac.* Gen. 28. Porro quod Deus Abraham vocetur facile indulgeri potest, quia hic jam ad alteram transierat vitam, prouti ex capite 25 Geneseos deducitur: at vero nescio qua de causa dicatur Deus Isaac adhuc viventis, prout colligitur ex capite 35 Geneseos. Cur igitur se appellat Deum Isaac dum is adhuc vivit, & tamen hoc honore neminem aliorum dignatus est nisi post mortem? Ad hoc ingeniose modernus quidam respondet, quod tametsi Isaac realiter viveret, attamen quia ut se conformaret voluntati divinæ, libẽter se morti & gladio patris eum occidere volentis submisit, & per ipsum non stetit quo minus moreretur, hinc est quod actus ille voluntatis reputetur pro facto, ipseque à Deo veluti vere mortuus æstimetur: [Isaac licet tunc reipsa vitam ageret tamen sua voluntate vitam jam profuderat, cum divino actus imperio patri se obtulerat jugulandum.]

Ita Frãc. Mend. ti. — *3 in l. 1. Reg. c. 29* — *Fr. Mend. ubi sup.*

12. Postquam Rex David suam recuperasset sanitatem, ut vult Rabbi Aben Esdra, vel remissionem obtinuit peccatorum cõmissorum adulterii & homicidii, ut alii nonnulli scribunt, debitas Deo redditurus gratias Psalmum quendam composuit, eumque hoc titulo insignivit: *Psalmus cantici* (id est *laudis & lætitiæ* interpretatur S. Athanasius ib. fol. 89.) *in dedicatione domus David*, id est ad honorem sacri templi quod David Rex ædificari fecit. Lyranus hic dubium quoddã movet dicens, templum prędictum à Salomone, non verò à Davide Rege ędificatum fuit, potius igitur dici debebat in titulo: *In dedicatione domus Salomonis*, id est, quã Salomon filius ejus post mortem ei in regno succedens ædificaturus esset? Cur igitur permittitur quod in Scriptura à Davide fabricatum esse dicatur? idemmet Lyranus respondet Davidem voluntatem habuisse erigendi templum, *sed morte præventus* eam adimplere non potuit. Unde respectu bonæ & promptæ hujus intentionis hoc honore afficitur, ut ei sumptuosum illud ędificium adscribatur eodẽ in pretio habendo affectum & intentionem

Psal 29.

patris

Patris quo effectus & executio filij habetur: [Licet Salomon templum illud ipso opere condiderit, David tamen multo ante illud animo & voluntate ædificaverat, unde non minus ad volentem extruere quam ad extruentem sacra illa domus pertinebat, cum non minus Deus obsequendi affectu quam effectu delectetur.

3 in l. 1. Reg. c. 29 *Lyranus. ap. Mend. in l. 1. Regum c. 14. n. 7. adnot. 19. sect. 2. n. 4.*

13. S. Matthæus & S. Lucas parum inter se convenire videntur in quadam circumstantia, quam de Centurione illo servi sui graviter in lecto febricitantis salutem desiderante referunt. S Lucas etenim dicit, quod miserit, non verò quod iverit ad Christum: *Misit ad eum seniores Iudæorum*: Et iterum: *Misit ad eum amicos*, misit igitur non vero ivit ad Christum sanitatem servi postulaturus S. Matthæus nihilominus eum in propria persona ad Christum ivisse refert dicens: *Accessit ad eum Centurio*: Utri ergo hic credendum erit, an dicenti quod iverit, an vero scribenti quod miserit. S. Augustinus qui utrumque Evangelistam concordat, dicit: Quod *non accessit ad Christum in propria, sed per servum; modo qui facit per alium, est perinde ac si faciat per seipsum*. Corpore quidem tenus non ivit ob impedimentum quod ex infirmitate servi habebat: ibat tamen eo gressibus desiderij & bonæ voluntatis, atq; ideo hic actus *semiplenus* eodem loco habetur quo *plenus* & perfectus, intentio æq; æstimatur ac executio: *Accessit non quidem corpore sed spiritu sive mente*, inquit Guilielm. Parisiensis ib. f. 15, col 1.

Luc. 7. *Matth. 8.* *S. Aug. de concor. Evang. l. 2. c. 20. de re jur. l. 6.* *Fr. Mend. ubi sup.*

14. S. Paulus in secunda epistola ad Corinthios prolixè recenset omnes suas adversitates & ærumnas in hoc mundo ob Christi amorem perpessas, labores nimirum intollerabiles, obscuros carceres, vulnera profunda & sine numero, ac tandem subjungit quamlibet ex his recensitis miserijs mortem sibi causasse: 2. Corinth. 11. *In laboribus plurimis, in carceribus abundantius, in plagis supra modum, in mortibus frequenter*. Ergo ne pluries mortuus fuit? Credebam ego quod quis semel tantum moreretur, & semel mortuus non moreretur iterum. Unde Chrysostomus hom. 11. in Gen *Est ne possibile, ut quis sæpe moriatur*? Imo vero: duobus autem modis mortuus est sanctus Paulus, semper enim in supradictis afflictionibus voluntariè se morti obtulit, licet per auxilium gratiæ divinæ mortuus non fuerit, nihilominus quia non habebat voluntatem repugnantem, eodem modo reputatur, ac si tantum apud Deum acquisivisset meritum, quale acquisiturus fuisset, si qualibet vice in persecutionibus ob Christi amorem toleratis mortuus fuisset: Chrysostomus ibidem. *Etiam, quamvis non mortis experientia, attamen moriendi proposito*. Gabriel Archangelus Zachariæ qualitates Joannis Baptistæ filij sui prognosticans inter cætera dicit, eum veluti Christi præcursorem nasciturum, habiturum quoque spiritum & virtutem Eliæ, ac denique præparaturum plebem quandam perfectam pro adventu Messiæ: Luc. 1. *Ipse præcedat ante illum in spiritu & virtute Eliæ, parare Domino plebem perfectam*: Litera græca legit *parare Domino populum præparatum*; verum inquies si populus de facto præparatus est, quomodo igitur Joannes ad illum præparandum venturus dicitur, videtur mihi quod textus græcus hic tautologiam quandam committat, id est, vanam ejusdem rei repetitionem. Quid igitur sibi vult quod dicatur præparare populum præparatum? Doctissime Sanctus Hieronymus loco ly *præparatum*, lege *perfectum* ac si præparatum & perfectum unum idemq; sint, & is qui præparatus est ad opus aliquod per voluntatem censeri possit opus jam perfecisse: *Populus* qui per voluntatem disponitur & præparatur ad Christi adventum eodem modo se habet, ac si effective esset perfectus *in esse completo* inquit Sanctus Hieronymus: [Porro quisquis præparatus est & impense affectus ad virtutis perfectionem, ac si jam opere ipso perfectus esset, censeri debet.) Porro si huic veritati quæ sole manifestior est fidem adhibere renuatis, huc adsit Zachæus sua authentica hactenus dictis testimonium suum adjiciat: Domus ejus per præsentiam filij Dei honorata fuit, ipse autem ingenti hoc sibi exhibito beneficio indignum æstimans ut digniorem se redderet usuris renunciare, mercimonia illicita dimittere, omniumque quæ male acquisita possidebat restitutionem quandam facere & omnium facultatum suarum medietatem loco eleemosynæ inter pauperes dispensare decrevit: Luc. 19. *Ecce dimidium bonorum meorum Domine do pauperibus, & si quid aliquem defraudavi reddo quadruplum*. Maldonatus supra ly *ecce* ingeniosam facit reflexionem, & dicit quod dictio ista exigat attentionem, quia denotat quid magnum, quod Zachæus hic dicere vel facere statuit. Magna res, sed ecquænam illa?

Psal 29.

illa? fortè quod Latro vel fur restituat? vel quod avarus aliquis Elemosynam dispenset? Nihil horum, sed quod per charitatem det pauperibus suumque creditoribus debitum restituat: *Do pauperibus, & reddo quadruplum*, Cum tamen ipsum potius dicere debuisse videatur, Dabo & reddam siquidem in eo momento quo hæc dicebat effective non dabat, nec restituebat, sed solam habebat dandi & restituendi intentionem, idque tanto magis quia tunc occupatus erat in exhibendis civilitatibus, quæ Salvatori hospiti suo debebantur, in præparatione convivij, in auscultandis dulcibus & divinis sermonibus suis, quo igitur cum fundamento dicit, *Do & reddo.* Verum quidem est Auditores, quod de facto non dabat nec reddebat, quia tamen idipsum faciendi firmam intentionem & voluntatem habebat, ideo hæc velut actio facta & perfecta æstimabatur, & licet opus semiplenum esset, eodem tamen in pretio erat quo plenum & perfectum, ac si de facto pecunias numerasset & restituisset monetam: *Zachæus dum promptus est & alacris ad dandum pauperibus, & reddendum creditoribus, recte dare & reddere dicitur, quia qui donare intendit & alacris est ad donandum, meritum donationis plane antevertit; fit enim præmature donans qui alacriter donationem intentat.* Didacus de Cel. in Iud. cap. 13. ver. 1. §. 10. n. 47.

15. Idipsum quoque Salvator noster per Parabolam Domini & servorum suorum denotare voluisse videtur. Hic enim Dominus peregre proficisci suisque in alienis regionibus negotijs consulere statuerat, priusquam vero itineri se accingeret servos suos advocari jussit, & uni quidem dedit quinque talenta, alij vero duo cuilibet injungens, ut pro virium possibilitate ex datis sibi pecunijs lucrum curaret, dummodo id conscientiæ limites non excederet: *Vni dedit quinque talenta, alij autem duo, &c.* Post multos vero menses domum reversus posuit rationem cum servis suis de lucro, quod sibi pepererant. Primus quidem qui quinque talenta acceperat, attulit decem, secundus, cui duo data fuerant, lucratus est alia duo, ac proinde utriusque diligentia, plurimum à Domino commendata & remunerata fuit, dans singulis illorum ejusdem prorsus valoris & qualitatis præmium, tam uni quam alteri dicens: Matthæi vigesimo quinto. *Euge serve bone & fidelis, quia in pauca fuisti, intra in gaudium Domini tui* Verum inquies, si unus lucratus est quinque talenta, alius autem duo tantum, cur eodem prorsus præmio sine ulla disparitate remuneratur uterque? Habet hic justitia compensativa occasionem lamentandi, siquidem non datur *unicuique quod suum est.* Si inæquale est lucrum, æquum est ut inæquale quoque sit præmium. Verum auferamus velum ab hujus parabolæ vultu. Quod injurijs vita Sanctæ Eliæ subjecta fuerit nulli ignotum est. Peregrinus iniquissimus anni temporibus pro Dei honore & zelo per regiones passim oberravit, cum fame semper litigavit, nec ullum habuit qui vel minimum in necessitatibus sibi ferret auxilium, vestitus quoque fuit miserabili Cameli pelle, ubique pulsus, ubique persecutionem passus, ubique fugitivus delituit; Jezabel se erga eum velut Circcen quandam exhibuit; mors continuas ei tetendit insidias, ut tandem in ejus caderet manus, ut vel ipsemet ab hisce calamitatibus persuasus propriam suam oderit vitam, suique compassionem vel in ipsis feris & lapidibus excitaverit. Quod si vero demum ob oculos positum Moysen quendam considerare velitis illum, utique invenietis à fortuna semper benevole habitum æstimatum à populis, à subditis honoratum, benevolentia & urbanitate exceptum à Magnatibus; imperat exercitibus & à militibus ei prompte obtemperatur, ærumnas inopiæ & necessitatis prorsus ignorat, ad dignitates à Deo extollitur, & quid amplius illi desiderandum restat? Et tamē venite obsecro mecum & montem Thabor conscendamus, ibi namque videbitis utrumq; eâdem gloriâ tam essentiali quam accidentali remunerari; de illa autem gloria loquor de qua Sanctus Thomas in 3. parte qu. 45. art. 2. fol. 214. ibi. sed contra ait: *Gloriam eis in præsenti vita revelavit, sicut possibile erat eos discere*, quæ à beata Christi anima in corpus redundabat, Verum quod si alio in merito differentes fuerunt, cur tractantur æqualiter in præmio? Sanctus Tho-

Thomas in 4. sentent. dist. 49. ad 4. folio 237. cap. 2. nos docet, quod *præmium debet respondere merito.* Nam semen meriti est mensura messis gloriæ: *Qui parce seminat, parce & metet.* Et Deus ipse utpote justus *reddet unicuique secundum opera sua.* Scot. lib. 4. dist. 50. quæst. 5. fol. 163. col. 2. Dum igitur opera meritoria sunt inæqualia, cur non etiam inæquale meritum erit? Una *stella*, Apostolo teste, *ab alia discrepat in claritate & lumine*; 1. Cor. 15. Unde Magister sententiarum dicit: *Stella enim à stella, id est, electus ab electo differt in claritate mentis & corporis.* Pet. Lomb. lib. 4. dist. 49. fol. 436. col. 2. l. A. Quod si igitur Elias & Moyses inæquales erant, [Cum alter cibi indigus melotide vili sine filijs, sine sumptu, sine comite, alter populi ductor, lætus sobole,] inquit Sanctus Ambrosius; Cur à Christo in Monte Thabor eodem gloriæ præmio afficiuntur? Et si supradictorum servorum unus quinque gradus meriti acquisivit, alter vero duos tantum, quomodo salvari poterit quod Deus remunerando sit justus, si tantam mercedem tribuit uni quantam alteri, nec minus sit præmium Moysis quam erat Eliæ præmium? Nolite mirari Auditores, quia voluntas supplet quod in operibus deest, *operationes bono commendantur affectu*, inquit Sanctus Ambrosius de Moyse & Elia in lib. de Jacob & vita beata capite octavo ap. Franciscus Mend tomo tertio libro primo Regum capite decimo quarto, adnotatione decima in sectione vigesima, numero octavo.

16. Paterfamilias quoque ad secundi servi voluntatem respiciens, voluit, ut & ipse cum primo quinque talentis æquivaleret; *Utrique servo* (est doctrina sancti Hieronymi in capite vigesimo quinto Matthæi.) *& qui de quinque talentis decem fecerat, & qui de duobus quatuor, idem Paterfamilias sermo blanditur, utrumque simili recipit gaudio, non consideremus lucri magnitudinem sed studii voluntatem.* Adeoque quo non potest pertingere actus imperatus potentiæ externæ operativæ in ejus locum subingreditur actus elicitus potentiæ internæ volitivæ, quia apud Deum tantum valet hic quantum ille, & per unum æque ac per alterum Divinæ nos voluntati conformare possumus *in volito, in motivo, & in termino.*

17. Barbari gentiles, qui nullam habuerunt veri Dei cognitionem, ad tuam, O Christiane confusionem, falsorum Deorum suorum beneplacito satisfacere omni studio contendebant. Unde de Seneca ap. Thom. de Trusil. in fer. 4. post Dom. 1. Quadrag. f. 269. l. G. refertur, quod is ad Deos suos conversus dicere solebat: *Dij immortales Ego quidem voluntatem meam vestræ volo conformare: si filios vultis, Ego vobis illos offeram, si corporis mei partem poposcitis, Ego vobis eam sacrificabo; anima & quæcunque possideo vestra sunt; accipite corpus, & de his disponite sicut vobis placuerit.* Tu vero ô Christiane quam ægrè ad rectos divinæ voluntatis sensus te accommodas, si ipse mortem filij velit, si velit divitiarum tuarum jacturam, si ut lecto affixus, podagrâ vel febri affligaris, præcipiat; si te in paupertatem redactum respicias, si tua negotia perperam succedant, merces patiantur naufragium, voluntas tua divinæ minime consentit, quin potius se è Diametro contrariam & repugnantem esse ostendit, si ille dicat *Volo*, tu arroganter in contradictorium te ipsi opponis & superbe respondere præsumis, *nolo.* Audi quid Epictetus libro tertio dissert. capite vigesimo sexto, in simili casu dicat: [Constitui & conformavi voluntatem meam divinæ; vult me febricitare, & Ego volo; aliquid aggredi? volo. Potiri? volo. Non potiri? volo. Mori? volo. Et tu cum non minori audacia quam hi Scribæ & Pharisæi cum divinarum dispositionum decretis audes contendere? Huc adesto ô Dives, mihi enim tecum sermo est; qua ratione te Divino arbitrio adæquas? vult ipse ut in fortunæ bonis copiosus evadas, & tu in hanc ejus voluntatem libenter condescendis, imo ipsum desideras; optime facis, sic enim Divinæ voluntati te conformas *in volito*: At vero hæc bona tibi possidenda sunt ad majorem Dei honorem & gloriam; & tu iisdem

æteris pro tuo effreni arbitrio, dum illa impendis ad eum offendendum, ad ludendum, crapulandum, suspectas conversationes continuandas, imo in perniciem & interitum animæ tuæ, & pessimè facis, sic enim à divina voluntate discordas *in termino*, & multo minus illi conformaris *in motivo*, quia Deus vult ut bona possideas *ex motivo charitatis*, compatiendo pauperibus eosque per Eleemosynas adjuvando. Quod si igitur ex hoc sermone & evidentibus ex eo adductis rationibus persuasum tibi est deinceps Dei, non vero propriam voluntatem facere, idipsum indilate per motivum Eleemosynæ exequere.

PARS SECUNDA.

18. Quando voluntas humana Divinæ voluntati perfectè est subordinata, adeo bona evadit, ut esse, spiritum & vitam operationibus nostris attribuat, ad hoc ut sint meritoriæ, & dignæ vero præmio, id est, æternâ beatitudine. Lex Evangelica statuit, ut si nobis in maxillam dexteram alapa impingatur, ad aliam recipiendam alteram quoque maxillam vertamus & præparemus: Matthæi quinto. *Si quis te percusserit in dexteram maxillam, præbe illi & alteram.* Quod præceptum haud immerito mirum alicui videri potest. Nam licet justum sit ut homo illatam sibi injuriam dissimulet, neque de illa vindictam sumat, attamen sinistram quoque porrigendam esse, ad recipiendum alium colaphum, non satis intelligo, maximè cum sanctus Paulus ejuscemodi alapam recipiens, cum manibus se opponere non posset, voce saltem se illi opposuerit dicendo: Actorum vigesimo tertio, Joann. decimo octavo. *Percutiat te Dominus paries dealbate.* Imò nunquid ipsemet Christus valde lamentatus fuit de impio illo ministro, qui in conspectu Pontificis eum percusserat? Et nobis non tantum tacendum esset, verum etiam obligaremur *præbere alteram maxillam*? Albertus Magnus respondet, quod *Ex æquanimitate animi semper debemus esse parati recipere ictum secundum, & tertium, & sic deinceps: At quando prævalet inimici malitia ex charitate corripienda est, quea in hoc bene fit adversario, sicut fecit Christus.* Etenim expositionem hanc libenter admitto; Veruntamen aliam præsenti proposito oportuniorem expositionem habere possumus, ex Patrum Theologorum doctrina satis clarè deductum; Hi etenim docent, quod [ad meritum requiritur scientia & voluntas, seu quod homo sit sciens, & volens.] Unde quia prima alapa, quam aliquis recipit, improvisa esse posset, & inexpectata & omni voluntatis concursu destituta, ac consequenter nequaquam meritoria, ideo nobis ut sinistram præbeamus, præcipitur, ut secundum colaphum recipientes, & cum eo per actum voluntatis nostræ concurrentes, efficiamus ut percussio illa nobis fiat meritoria: Joan. Sylveira tom. 2. lib. 4. cap. 13 quæst. 11. num. 68. *Obvertat ergo homo sciens & volens aliam maxillam, ut ad summum meritorum apicem evolet, nam tunc scientia & voluntate se exponit.* At vero si voluntas nostra *sui juris* esse, & secundum beneplacitum voluntatis suæ ambulare & vivere velit, cum cœca sit, mirum non est, quod sæpenumero in præcipitia nos proturbet, causa existens omnium malorum nostrorum, cujus proinde frequenter ingenti damno nostro nos pœniteat. Oportunè huic proposito servit fabula seu Adologus quidam, è quo mala nostra resarciendi modum optimum ediscere possumus, nam fictiones poëticæ & morales salutares sæpe doctrinas nobis ministrant. Habebat itaque Deus possessionem quandam, pro cujus cultivatione villicum summo licet studio quærens, invenire non poterat, nemo enim colonorum erat qui cum Deo pacisci, eumque sibi dominari volebat; Dicebant enim si hunc nobis Dominum adsciverimus, omnis erit fraudibus & deceptionibus nostris præclusus aditus, ipse enim novit, potest, & valet omnia, qui proinde efficaci nos fræno coercere poterit. Si enim messis tempore aliquid eum celare voluerimus, dolus noster ei manifestus semper erit; Nec quas alibi prætendere possumus excusationes ullum apud eum pondus habebunt, utpote qui cuncta ad intima usque viscera oculis suis penetrat & perspicit, & cicindelam à lucerna optimè discernere novit, qui proinde colono suo in iniquitate sua depræhēso minimè parcet. Nequaquam ei servire aut vilicare volumus. Tandem verò

vero veluti per miraculum inventus est, qui probitati & synceritati conscientiæ suæ fidens, sese Deo obtulit ad villicandum & laborandum in prædio & possessione sua, cum hac tamen expressa conditione, ut Deus singula anni tempora, æstatem scilicet, hiemem, ver, & Autumnum ventos item, pluvias, nives, gelu, verisque serenitatem juxta suum semper temperaret, & modificaret arbitrium. Cui Deus respondit: Nolle hisce se minusculis rebus ingerere, curet proinde rem suam, quà potest maxima cum industria nequicquam dubitans, Dominum suum ea curaturum esse, quæcunque agriculturæ suæ forent necessaria, dummodo is agris colendis strenue & sollicitè intenderet. Nequaquam, inquit villicus, tam cæco modo tecum paciscor, ego etenim rei rusticæ sum optimè gnarus, ac proinde me non latet, quamnam aeris temperiem terra hoc vel illo tempore pro sementis incremento exposcunt? ac proinde nisi in hanc mecum conditionem ex pacto condescendas, nullum mihi tecum negotium intercedere volo. Agedum igitur (inquit Deus) pactæ conditioni tuæ libens acquiesco, in omni namque aeris vel Cœli temperamento, tuo me semper arbitrio accommodabo, talem semper auram, pluviam, ventum, solem, Lunam indulgendo qualem ex cordis voto desiderabis; si tamen aliquod deinceps agriculturæ damnum aut sequior fortuna acciderit, de me ne lamenteris, siquidem tuâ, non vero meâ culpâ idipsum eveniet. Colonus itaque agros arare, occare, seminare cœpit, eamque sibi à Deo auram poposcit; qualem sibi & agriculturæ suæ oportunam esse sciebat, scilicet nunc pluviam, modo solem, hodie humidam cras siccam auram, postridie ventum spicas gravidantem, demum vero serenitatem. Denique pro voto & desiderio suo Deus in omnibus satisfaciebat. Tandem vero tempus messis superadvenit, quo falcem messi suæ immittit, segetem in manipulos distributam in horreum suum advehit, disponit, accommodat; triturat, ventilat, ac tandem spicas suas inanes & omnis grani expertes esse depræhendit, & qui in vicem laboris præstiti grana sperabat & fruges, paleam tantum & stramina reportat, ac tandem licet serius animadvertit melius se facturum fuisse, si Dei, non vero suæ voluntati obsecutus fuisset; neque enim adversus Deum, sed adversus semetipsum suamque stultam temeritatem hoc tristi eventu castigatam conqueri & lamentari poterat. Unde Sanctus Ephrem in Ascetico ait: *Cæterum contumacia atque arrogantia ductus agricola ille noster, magistrum atque consiliarium suum relinquere voluit.* Unde patet, quod quisquis supra Dei arbitrium & voluntatem sapere contendit, dicendo cum Pharisæis: *Sic volo, sic jubeo. Errabit vagus, & in cogitationes malas & afflictiones noxias incidet.*

19. Verum enimvero si voluntas propria nulla super nos alia mala, quam ista provocaret, damnum adeo ingens non esset, nunc autem ipsa est, quæ ad pœnarum æternitatem nos condemnat. Theologi disputando causam inquirunt, cur damnatorum pœna æterna sit & infinita. Videri enim posset, quod stante & supposita æquitate divinæ justitiæ, quæ peccatorem vel juxta vel infra peccati gravitatem castigare solet, finita & temporalis esse debeat. *Pœna* enim *non debet excedere culpam*, ut Angelicus Doctor ait: vel secundum statuta Deuteronomii vigesimo secundo.: *secundum mensuram delicti, erit & plagarum modus*: Culpa autem temporalis est, cur igitur pœna æterna esse debebit? Fortè respondebitis, quod licet peccatum *secundum se*, finitum sit, attamen *respectu objecti offensi*, quod Deus est, in omni genere infinitum dici debet, atque ideo pœna illi debetur æterna & infinita. Unde cum homo illius non sit capax *secundum intentionem acerbitatis*, infligitur ei pœna quædam infinita *secundum durationem temporis*. Et hæc est doctrina Sanctæ Thomæ in quodlibeto quæstione 99. articulo 1. folio 632. columna 2. numero 30. 40 & folio 633. columna 1. numero 20. dicentis: *Cum peccatores peccent contra Deum, qui æternus est, conveniens est, ut pœna æterna eis ex divina justitia inferatur.* Verum Sanctum Gregorium velim audiatis, qui

qui causam infinitatis & æternitatis pœnarum inferni, malæ nostræ voluntati à Divina voluntate discordanti attribuit, dum ait: *Ad magnam justitiam judicantis pertinet, ut nunquam careant supplicio, qui nunquam carere voluerunt peccato.* D. Gregorius in dialog. 4. Et alibi subjungit idem libro trigesimo quarto, moralium in capite 41. Job. *Voluissent sine fine vivere, ut sine fine potuissent in suis iniquitatibus permanere.* Propter peccatum igitur, quod commisimus, ad pœnas condemnati sumus; eas autem sempiternas esse, voluntas effecit, quia homo voluntate sua ita constitutus erat, ut semper peccare voluisset, si semper vivere potuisset. O pessima voluntas, si à divina discors sit voluntate! Tanta enim hæc præsumptione nititur, ut tentare non dubitet divinam voluntatem eo adigere, ut indebita sibi obsequia reddat, & inordinati arbitrij sui beneplacito eam sibi subjiciat. Poteftne aliquid hoc enormius excogitari.

20. Sanctus Petrus in monte Thabor constitutus, post revelatam sibi Filij Dei gloriam, hanc ab eodem poposcit gratiam: Matthæi decimo septimo. *Domine bonum est nos hic esse. Faciamus hic tria tabernacula.* Quasi diceret, O Domine, consolationes quibus hoc in monte perfruor, tot sunt ac tantæ, ut in hoc monte ad mortem usque, imo in perpetuum commorari desiderarem; atque ideo haud abs re futurum esse existimarem, si hic tria fabricarentur tabernacula, ut tanto majori cum commoditate in eo commorari liceret. Quod si vero hoc meum consilium vel ex eo solum retardandum esset, quod nullus inveniri possit, qui huic fabricæ erigendæ ingerere se velit; rem feliciter per me conficiendam esse ne dubita. Sicut enim necessitate magistra piscandi artem didici, ita eadem suadente & urgente commoditate peritus in fabricandi exercitio futurus sum architectus. Porro duo Evangelistæ sanctus Matthæus & sanctus Lucas hanc historiam recensentes, (an Petrum excusaturi, an vero repræhensuri nescio) dicunt, Matthæus quidem: *Non enim sciebat quid diceret.* Lucas vero pariter *Marc. 9.*
Luc. 9. ait: quod Petrus erat *Nesciens quid diceret.* Quibus verbis Petrum tanquam virum exiguo judicio præditum stolidum & ignorantem describere videntur. Et tamen, ut verum fatear, vix video quemnam sanctus Apostolus in hisce verbis errorem commiserit, unde hanc sibi ab Apostolis irrogatam contumeliam meritus fuerit. Nescio, Auditores, an aliquando illum loquendi modum observaveritis, quo Moyses utitur in primo & secundo Capitulo Geneseos. In primo cœli terræque creatorem simpliciter appellat Deum, sine aliquo addito alio Epitheto: *Creavit Deus,* *Gen. 1.*
Dixit Deus, vidit Deus, vocavit Deus, Fecit Deus, Benedixit Deus. Postea vero in secundo Capitulo, quando de productione hominis tractat, nomini Dei, Domini titulum adjungit: *Formavit igitur* *Gen. 2.*
Dominus Deus hominem, Deus enim ut justum & æquum est, hominis vult esse Dominus. Verum observanda vobis est, Auditores, sequens speculatio. Dominus etenim connotat superioritatem & relationem ad servum vel subditum, subditus autem vel servus dicit subjectionem & relationem ad Dominum. Quo supposito dicite sodes, cuinam competit jubere & imperare, Dominone an servo? utique Domino. Homini autem tanquam subdito & servo, quid faciendum est? Huic incumbit Domini voluntatem explere. O igitur imprudens & temerarie Petre! Nunc video quod non immerito arguaris ignorantiæ, cujus etiam simplicitas compassionem non meretur: Ex quo Magistrum tuum Dominum esse confiteris & deprædicas, dicens: *Domine*; qua temeritate mox postea subjungis: *Faciamus.* Tune ergo vis ut Dominus subditi voluntatem sequatur & faciat? ut Dominus se conformet voluntati servi sui? O quam stultum est hocce propositum: *Non enim sciebat quid loquebatur:* *Nesciens quid diceret.* Anton. de Escob. ibid. libro 7. sect. 5. obser. 2. numero 25. Cautior deinceps in sermone tuo esto Petre: *Si Dominus est, ipse quæ gerenda tibi præscribat.* Atque ideo hoc modo ab Evangelista argui & repræhendi merebaris; Neque enim hæ primæ vices sunt, in quibus hunc errorem committis & à Christo repræhenderis; Hic enim dum aliquando cum discipulis varios sermones miscuisset, tandem eisdem passionem & mortem suam, quam

quam Jerosolymis per manum scribarum & Pharisæorum toleraturus erat, prædixit: Matt. 16. *Cœpit dicere discipulis suis; Oportet me ire Ierosolymam, & multa pati à senioribus Scribis, & Principibus Sacerdotum, & occidi.* Petrus amore quo Magistrum suum prosequebatur, commotus dixit: *Absit à te Domine, non erit tibi hoc.* quasi diceret. Evanescant è capite tuo cogitationes istæ; non erit tibi hoc, non volo, nec permissurus sum ut passurus & moriturus te conferas Jerosolymam. Itane ò Petre? Ergone superior subditi voluntatem sequi & facere debet? Deus obsecundare debet phantasiæ hominis? Quomodo conciliari sibi mutuo possunt. *Absit & Domine*, quæ Petrus simul edixit. Si Christus tuus ô Petre Dominus est, tu igitur tanquam subditus ejus arbitrij sui dispositioni conformare te debes; cujus tamen contrarium facis, eo ipso enim quo dicis: *Absit: Non erit tibi hoc*, tentare seu præsumere videris Christi voluntatem ad normam voluntatis tuæ dirigere. Unde sanctus Augustinus ait: *Dicis Absit, & dicis, Domine.* Verum audite qualenam Petri temeritas responsum accipiat: *Vade post me Sathana* quasi diceret: In quantum ego sum Dominus, justum est, ut voluntatis meæ gressibus te ô Petre præcedam tibique convenit, ut tanquam subditus me sequaris, & voluntati meæ tua voluntate obsecundes: *Vade post me, id est, sensum tuum relinque, & sequere* (explicat Dionysius Carthusianus) *voluntatemque tuam conforma præordinationi Divinæ.*

Gen. 1. Gen. 2. August. in Ps. 55. Dion. Carth. ibi. a. 29. fol. 56. co. 2 l. E.

21. Nos equidem optaremus, quod Deus adeo sese votis nostris adstringeret, ut nihil magis aut minus eo quod placitum nobis est, efficiat. Cur igitur non fabricamus nobis Deum aliquem ad nostrum stultum arbitrium qui veluti Mercurius quidam stet promptus, ad exequenda in unico momento stulta voluntatis nostræ proposita? qui quoties nos dicimus: *Volumus*, mox Echo quoddam formando respondeat: *Volo*, & subito pro nostro arbitrio omnia ordinarentur. Ergone nos apti sumus qui Deo sapientissimo consilia suggeramus? Ergone regulatissimam & ordinatissimam Dei voluntatem nos regulare præsumemus? Si Deus ad salutem animæ tuæ aliquam tibi adversitatem immittat, tu per recalcitrantem voluntatem tuam dicis: *Absit, non erit mihi hoc?* Ergone ipsamet vis videri sapientia sapientior? Deum conaberis præcedere? Jumentum Domino suo viam commonstrabit? stultescis, ut video. *Tu vis ducere Ducem, docere Magistrum*, inquit Augustinus, *jubere Domino, imperare Deo? multum præcedis, redi retro.* Cave igitur sis, ne maledictum hoc verbum: *Volo*, à corde, lingua, vel cogitatione tua enuncietur, quin potius semper ora Deum, ut te voluntatem suam exequendi modum edoceat, dicendo cum Propheta: *Doce me Domine facere voluntatem tuam, & legem tuam in medio cordis mei.*

August. ubi supra. Psal. 142. Psal. 39.

SERMO VIII.

IN FERIAM QUINTAM DOMINICÆ PRIMÆ QUADRAGESIMAE.

Et ecce mulier Chananæa, à finibus illis egressa clamavit, dicens ei: Miserere mei Domine, Fili David: Filia mea malè à Dæmonio vexatur. Matth. cap. 15.

1. SALVATOR noster molestias passus à calumnijs, & ab insidijs quas pessimi Scribæ, & perversi Pharisæi quotidie majores & majores machinabantur stimulatus, decreverat recedendo ab eis sua illos privare præsentia & aspectu. Egressus igitur è terra Genesareth, ad confinia se recepit Tyri & Sidonis civitatum præcipuarum totius Phæniciæ; juxta mare mediterraneum, ad pedem montis Libani ita situatarum, ut una duodecim circiter leucis ab altera distet. *Et ecce Mulier* quædam pagana & idololatra, è Chananæorum stirpe descendens, quæ appellabatur Syrophænissa, auditis ab unigenito Dei Filio in illis confinibus patratis miraculis, ei advenienti obviam processit: *Et ecce Mulier à finibus illis egressa.* [Strab. lib. 6: Mald. c. 15. in D. Matt.] ut precum suarum efficacia liberationem filiæ impetraret, cujus ab Tyrannicis inimici infernalis manibus, sine ulla requie, aut indultis inducijs, crudelissimè contorquebantur viscera. Ab affectu igitur materno persuasa, quas ab afflicta filia patiebatur angustias ad pedes Salvatoris reverenter prostrata, flebili voce quæ ipsas etiam petras ad pietatem & compassionem commovere potuissent, supplex exposuit, dicens: *Miserere mei, filia mea malè à Dæmonio vexatur*, id est, interpretatur Abulensis ibid: *Durè vexatur; erant quippe Dæmones quidam sæviores aliis, quibus major nocendi dabatur potestas, & illi nimis torquebant.* Verum summe mirandum est, quod fuerit sapiens hæc & compassione dignissima Chananæa ad sanitatem filiæ à Christo impetrandam, virtutibus moralibus instructa. Nam ad pedes ejus prostrata per profundæ cujusdam humilitatis actum eum veneratur & devotè adorat: *Procidens ad pedes ejus adoravit*, ut observat Abulensis ibid. fol. 141. quæst. 64. col 4. Voci suæ spiritum & impulsum quendam impressit, eam altius efferendo, quando clamabat. Firmiter sperando se tandem ardentis desiderij sui effectum infallibiliter consecuturam esse: Arborius apud Thom. de Trus. ib. *Prompta voluntate clamabat ad Dominum, quia sperabat suis clamoribus se posse exaudiri.* Suas aperit animi ærumnas, verùm tamen cum modestia, siquidem omni se merito destitutam esse recognoscens, ad infinitæ clementiæ suæ supplementum recurrit: *Solam misericordiam efflagitat, dicens: Miserere mei*, ut testatur Glossa. Et tametsi vel non recipiat responsum, siquidem *Non respondit ei verbum*, vel gratiam non impetret, sed repulsam patiatur à Christo dicente: *Non sum missus nisi ad oves Israel*, imo ut dicit Chrysostomus in cat. D. Thom. fol. 253. capite 1. *Quanto magis mulier multiplicabat supplicationem, tanto & ipse multiplicat negationem*; Ipsa tamen ob id à supplicando minimè desistit, verum reiteratis precibus sese exhibet perseverantem: *Toties contempta in precibus perseverat*, ut observavit sanctus Hieronymus ib. f. 253. Satis quoque se declarat, quod non petat panem, id est, participare de gratijs illis majoribus, quæ ab omnipotentiæ suæ dextera derivari possunt, quales sunt creare

Abul. ib. q. 55.

Marinus Venet. in situ terræ sanctæ. Plin. l. 8. c. 12. & 20.

creare novos mundos, novos producere cœlos, vel ordinem invertere totius universi, sed intra parsimoniæ limites se restringendo, & fœmineorum desideriorum solitam amplitudinem limitando, favoribus & gratiis ordinariis impetrandis, quas per micas vult intelligi, acquiescit: *Nam & catelli edunt de micis*, quasi inferre vellet, ut interpretatur S. Hieronymus in Cat. D. Th. *Non peto à te, ut passim apud Iudæos miracula facias, ut cæcos cures, mortuos suscites, sed unum tantum, & minus natura sua difficile, ut Dæmonem à filia mea expellas. Scio enim me filiorum panem non mereri, nec integros capere posse cibos, nec sedere ad mensam cum Patre, sed contenta sum reliquiis catulorum.* Timebat valde ne vanitatis imo temeritatis argueretur, sine fide in conspectu illius comparere, qui ad infidelitatem extirpandam in hunc mundum advenerat; atque ideo [Fidem magnam conceperat, quod Christus eam sanare posset,] quam proinde in confessione Divinitatis suæ demonstrabat dicens: *Domine*, nec non in humanitatis suæ professione, dum ait: *Fili David.* Unde Glossa in Cat. D. Tho. f. 252. c. 1. [Magna fides Chananeæ hic notatur, Deũ credit, ubi Dominum vocat, hominem, ubi dixit: Filium David.] Etenim hujusce fœminæ virtutes in brevi quodam verborum gyro velut in compendio quodam collectæ proponuntur à S. Ambrosio l. 5. in Luc. c. 7. dum ait: *Chananæa fuit pertinax in precibus, sapiens in responsis, fidelis in verbis, prætereuntem revocat, tacentem rogat, excusantem adorat, negantem inclinat.* Verum enimvero ego virtutem quãdam in hac muliere cum S. Chrysostomo observo, quæ quanto mulieribus in genere minus est amica & familiaris, tanto in hac Evangelica muliere magis est admirabilis; videlicet Prudentiam & Politicam in modo procedendi & agendi cum Christo, neque enim pedem suum movit, aut actionem aliquam elicuit, nec verbum protulit, nec supplicationem porrexit, nec gratiam ullam poposcit, quia cuncta hæc à vera prudentia rectissime regulata fuerint: [In ea fuit prudentia, inquit Tostatus: quia in omnibus prudenter & sapienter respondit;] Tanquam talis etiam à Chrysostomo ap. D. Thom. in Cat. ibi. celebrata fuit: *Vide, inquit, mulieris prudentiam, qualiter nec contradicere ausa est, nec contristata est in aliorum laudibus, nec in proprio convitio.* Veruntamen in tribus potissimum actionibus prudentia ejus liquido eluxit: Primo quod ipsamet in persona Christum accesserit: [Et ecce mulier à finibus illis egressa;] per quod nos instruit, actiones illas quas per nos facere possumus, aliis minime committendas esse. Secundo venerando & adorando Salvatorem: *Domine Fili David: miserere mei*; innuendo nobis, quod cum illis, à quibus favorem aliquem expectamus cum civilitate aliqua agere debeamus. Tertio supportando patienter injurias: [Etiam Domine: nam & catelli edunt de micis, quæ cadunt de mensa divitis;] per hoc nobis persuadendo, quod omnes difficultates cum patientia superando obtenturi simus pro voto quidquid desideramus. Porro si ut ego idipsum clarius & fusius exponam desideratis, imitemini Chananæam, patienter & attente me auscultando; Et quidem à primo puncto exordiamur.

Acul. c. 25. fol. 139 l. C.

Abul. ubi sup.

2. Charitativa hæc mulier admirabilem Christi virtutem intellexerat, atque ideo illum convenire decreverat cum intentione procurandi liberationem filiæ, quæ diris modis ab infernalis inimici tyrannide torquebatur: [Famam & miracula JESU audierat ideo firmiter credebat, quod filiam suam sanare poterat,] inquit Ludolph. Cart. p. 1. cap. 89. & per Fidem persuasa, per spem secura, charitate sibi in advocatam assumpta, manentibus ab oculis lachrymarum stillis, suspirantibusque labiis ad Redemptoris nostri pedes genuflexa & prostrata eidem supplicat, quasi diceret. Pessimus hic inimicus Majestati tuæ rebellis, qui rabiei suæ furorem, in hanc miseram filiam meam evomuit, quæ imago tua est, viscerum meorum partus, & dimidium animæ meæ, nil nisi tuas minas formidat, cujusvis alterius præcepta superbus & elatus contemnit, & ad solum voluntatis tuæ nutum confusus & perterritus in fugam se recipit, atq; à sanctitatis tuæ fulmine perterrefactus in horridissimas cæcæ abyssi speluncas præceps se abdit, ad eum fere modum quo exoriente sole tenebrarum caligo evanescit. Tu igitur qui verus Deus es & verus homo, tanquam homo ostende cor tuũ afflictionibus meis viscerosissime cõpati; *Miserere mei fili David*: ut Deus autem, omnipotentiam tuam in diri & crudelis inimici hujus interitum impende, & huic afflictæ animæ clementer succurre: *Filia mea male à Dæmonio vexatur.* Mea quidem est filia, nescio tamen an mortua diceda sit, an vero viva; mortuã dicere

possem, siquidem mortis author mille mortibus ipsam quavis hora conficit; vivam quoque libēter credere, sed qua ratione credere id possum de ea quæ motū nullum exhibet, & in qua nullius veri & vitalis operis cernitur exertitiū. Viva est, quia si mortua esset, cum ipsa sit mei dimidiū, & ego dimidiū sui, nullum utiq; persentire posse ejus martyriū. Imo vero nō est viva, sed mortua, quia si viveret, vitā suam utiq; ageret cum spe finiendi mediāte morte omnes suas calamitates pariter & vitā. Tibi igitur, qui cœlestis es medicus, sui meique doloris vehementiā & gravitatē aperio, quo duo corda filiæ scilicet & matris noscuntur esse trāsfixa & vulnerata. Ærumnæ & afflictiones meæ quēvis hominē ad cōpassionem permovere sufficiunt, nisi illi sint viscera ænea, aut cor habeat lapideum, atq; ideo tu qui ut Deus ipsissima es clementia, tanquā homo benignitatis tuæ effectus prōpte demonstra: *Miserere mei quia dolor filiæ dolor est matris: Miserere mei, quia nec in domo sedere possum, intrinsecus est inimicus; Dæmon terribilis, fluctus in portu, in tranquillitate tempestas.* Tandem igitur post longū propositionum & replicatū, orationum & repulsarum ultro citroque utrimque habitarum certamen (quia secundum Chrysostomum: *Quanto magis mulier multiplicabat supplicationes, tanto & ipse multiplicabat negationes*) totum obtinuit quicquid desiderabat. O fœmina prudens tu necessarium esse probe noveras ut ipsamet in persona propria ad Christū accederes, eumque per temetipsam immediate rogares; quis enim tantum pro te fecisset? quis ad tot perpessas repulsas non fuisset impatiens, aut obmutuisset? quis ad iteratas negationes gratiæ impetrandę spem omnē non objecisset? favor iste per aliū quam temetipsam impetrari nec poterat, nec debebat: Unde Origenes & S. Pontifex Gregorius, mulieris hujus laudādo solertiam, dicunt: *Non petivit Iacobum, non rogavit Ioannem, non accessit ad Petrum, sola cucurrit ad Dominum, & eos intermittens, quid dicit? Non est mihi necessarius fidejussor.* Apud Principes hujus mundi, favores & patrocinia requiruntur aulicorum, qui loquantur & pro cliente intercedant: apud Deum non item. Quisquis pro alio procurat à propria necessitate non stimulatus, negotium sibi commissum debita cum efficacia & fervore minimè gerit, quia ab interesse proprio non urgetur vel accenditur, ad primam repulsam replicare non audet; si negativam reportet, humeros taciturno ore contrahit, sibiq; sufficere videtur, si in necessitatibus constituto clienti respondere possit, quod pro viribus ejus in causa sollicitarit, licet res suum pro voto & desiderio suo non sit sortita effectum, ut proinde videat si aliunde causam suum promovere possit, gratā interim ratamque habens bonam suā voluntatem, cui alias vehementer displiceat, quod ipsum adeo desolatum cogatur dimittere. Optime itaq; eruditus ille hujus ævi scriptor dicebat: *Enervis esse solet supplicatio aliena, quippe quam non animat propria necessitatis vigor.* Videte ipsosmet Apostolos, qui sese in favorem hujus mulieris spontaneis interposuere intercessores & mediatores dicendo: *Dimitte illam, quia clamat post nos:* Audite negativam illis à Domino datā responsionem: *Non sum missus, nisi ad oves quæ perierunt domus Israel;* qua accepta nullus erat inter omnes qui aliam faceret replicam vel ulteriorem instantiam: ipsa vero mulier, quæ pro semetipsa laborabat, non tacuit, non quievit, non destitit, donec quod desiderabat perfectè obtinuit; neque à Christo recessit, nisi postquam vidit memoriale suum favorabiliter hisce verbis subscriptum: *Fiat tibi sicut vis.* Nec est quod mihi quis objiciat, se nobilem esse, cujus proinde statui repugnet per se facere, quod præstare aut obtinere potest mediāte alio, qui eū in finē quoq; servos suos cōduxerit; quia ratio isthæc tali non suffragatur, cum per proverbium dici soleat: *Non maculat manus, qui sua facta facit.* Id quod per egregia scripturæ loca probabo.

3. Moyses de formatione hominis loquens refert, quod Deus tres divinas personas, in cōsilium advocarit, dicens: *Faciamus hominē ad imaginem & similitudinē nostram.* Quæ verba multas peperere scriptoribus molestas speculationes, investigando an Deus hominem per semetipsū immediate formarit, an vero mediate, id est altera persona mediante, quæ ad illam hominis formationem concurrerit tanquam causa immediata & secundaria. Et quidē multorum est opinio, dedecuisse supremam Dei excellentiam, ut sese in immediatam hominis formationem ingereret, ad eum modum quo Principem aliquem dedeceret, vilibus quibusdam impendere exercitiis, verbi gratia, terræ arandæ, serendæ &c. habebat etenim Deus suos ministros, id est, Angelos, quibus volunt à Deo impositum fuisse

Marginalia: Chrysost. ibid. — D. Greg. in Cat. D. Th. ib. — Didac. de Celada Iud. c. 9. ver. 1. §. 8 — Gen. 1.

fuisse officium terræ massam quandam præparandi,& in eam formam redigendi, qua homo præditus esse cernitur, ut distincta esset in caput & pedes, in brachia & manus, in pectus & humeros; Et ita Philo in lib. de opif. sex dier. & Abulensis, Theodoretus & Chrysostomus, Cyrillus & alij verba illa sacræ Scripturæ: *Fecit Deus hominem* glossant, dicentes, quod exponi

Plato in Tim.

& intelligi debeant *imperative, seu commissive, & non efficienter, seu executive*, in eodem videlicet sensu, quo intelliguntur verba sancti Joannis: *Tunc apprehendit Pilatus Iesum, & flagellavit*, vel quo illa verba ex Actis Apostolorum intelligi solent: *Misit Herodes Rex manus, ut affligeret quosdam de Ecclesia; occidit autem Iacobum fratrem Ioannis gladio*; neque enim Pilatus proprijs manibus Christum flagellavit,

Perer. in Gen. l. 4.

Ioan. 19. Actor. 12.

neque Herodes propriâ dexterâ Joannem decollavit, sed intelliguntur id fecisse *commissive seu imperative*; ita quoque prædictum locum Geneseos intelligendum esse volunt: *Fecit Deus hominem*, vel *Faciamus hominem*; id est, commisit & imperavit Deus Angelis obedientibus servis suis, ut terram acciperent, eamque in formam sive effigiem corporis humani efformarent: *Angeli formaverunt lutum illud*, inquit Abulensis in c. 3. Gen. q. 195. Huic autem opinioni opponuntur multi, veluti Magister sententiarum, dicens: *Ex persona Patris hoc dicitur ad Filium & Spiritum sanctum*, id est, *Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram, non, ut quidam putant, Angelis, quia Dei & Angelorum non est una & eadem imago & similitudo*. Et Rabanus Maurus: *Neque enim Angelis à Deo dici poterat: Faciamus hominem ad &c. quia nulla prorsus ratio sinit, ut & Dei & Angelorum unam esse eandemque imaginem, sive similitudinem credamus*. Et hæc est opinio verior, communior, & sacro textui conformior, quod scilicet Angeli ne vel minimum hominis formationi sese ingesserint, sed quod formatio hæc solius fuerit opus Creatoris, non quod corporeis manibus appræhenderit lutũ, indeq; fecerit massã, cum sit simplicissimus & purissimus, *sed potius hominem de limo terræ secundum corpus formavit jubendo & volendo, id est, voluit, & suo verbo jussit, ut ita illa fieret*. Ubi docet supra citatus Magister sententiarum. Et in hujusce veritatis favorem multæ militant rationes; Dixit etenim Deus: *Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostrã*. Dicendo: *Faciamus, una operatio trium personarum ostenditur*: Dicendo, *Ad imaginem & similitudinem nostram, una & æqualis substantia trium Personarum monstratur*, id quod est dicere, quod Deus & nemo alius hominem produxerit, concurrendo ad illius productionem tanquam unus in essentia & trinus in personis: Et postea subjungit: *Corpus de limo terræ formavit Deus, cui animam inspiravit*. Unde Tertullianus cogitationum suarum gressibus in agrum se transfert Damascenum, ibidemque oculis mentis Deum observat operantem & producentem, & in hoc opere totaliter occupatum: [Recogita, *inquit*, totum illis Deum occupatũ ac deditum, manu, sensu, opere, consilio, sapiẽtia, & providentia, & ipsa inprimis affectione. quæ lineamenta ductabat.] Et quidem quis est qui nesciat, aut dubitet, quin hominem formare potuerit & producere totum [ministerio Angelorum? jubere potuit (inquit Ambrosius) sed maluit operari, ut cognoscamus ipsum esse, qui limo terræ corporis nostri membra varijs apta formavit officijs, & infuso vigore mentis animavit.] Unde discere evidẽter poterimus, non committendũ esse alijs quod per nosmetipsos facere possumus, sic enim Dei imitatores erimus.

Mag. sent. dist. 16. lib. 2

Rab. Mau. in Gen. l. 1.

Pet. Lõb. in 1. sent. dist. 17.

Idem ib. dist. 16.

Dist. 17. l. A.

Tertull. lib. de resur. car. q. 25. in Genes.

D. Amb. lib. 10. in cap. 22. Luc.

4. Valde mirum mihi videtur quod Author universi postquam creasset cælum terram, elementa, mare, totumq; universum, septima die requiescere voluerit, & tamen idipsum Moyses expresse asserit, dicens: *Requievit die septimo ab omni opere, quod patrarat*. Difficultas autẽ mea in hoc præcipuè consistit, quod requiescere operationem quandam laboriosam præcessisse supponat. Tunc enim aliquis requie opus habet, quando lassus est & defatigatus. Cum igitur Deus indefatigabilis sit, nec à lassitudine molestari possit, cum quali fundamento Moyses dicere potuit, quod Requievit die septimo? Quinimo si Deus milliones & milliones mundorum creasset, inde tamen nec quicquam defatigandus fuisset. Ad hæc motus & quies *opponuntur*, ut inquit Angelicus, unde quies succedere nequit, nisi prius cessset motus: operationes autem Dei sunt sine motu: *quia immobilis manẽs dat cuncta moveri*, inquit Boetius de cõsol. lib 3. metr. 9 quomodo igitur Deus die septimo requievisse dici poterit? Magister sententiarum difficultatem hanc ita explicat: *Requievisse Deus dicitur, quia cessavit à faciendis generibus creaturæ quia ultra nova non condidit*. Et Sanctus Thomas ubi supr. *Dicitur ab opere cessasse die septima, quia à die septima dein-*

Gen. 2.

D. Th. 2. sent. dist. 15. q. 3. a. 2.

Mag. sent. l. 2. dist. 15.

deinceps novam creaturam non fecit. Cū igitur requies Dei non præsupponat motū, sed tātum cessationem ab opere connotet, consequenter cum solus Deus & nemo alius *requieverit die septimo*, signum est quod ille solus per semetipsum immediate operatus fuerit, & operetur. Cur igitur nos alteri committemus, quod per nos ipsos facere possumus? Porto in hoc pūcto Cananæa licet gentilis & idololatra se prudentem & cælestis Magistri discipulam probavit, dum in persona propria ad Christum pro sanitate filiæ impetranda se recepit: *Et ecce mulier Cananæa à finibus illis egressa.* Et non ad Apostolos recurrit, ut scilicet hi ad impetrandam gratiam se mediatores exhibeant, sed per semetipsam rogat dicens: *Miserere mei fili David filia mea male &c.* In Cana Galilææ solemnes celebratæ sunt nuptiæ, ad quas Christus invitatus libens cum discipulis suis concessit, accessit quoque ad illas Maria mater ejus, convivium, quo ad epulas copiosum erat, & invitati convivæ summa cum civilitate in illa regione usitata tractati fuere. Promacunda in hisce nuptiis lætitia, Architriclinus vero jubilus erat, qui in convivarum vultibus residentes interiorem cordis singulorum testabatur lætitiam: vina sui præstantia cum epulis certabant, erant enim illa in omni perfectione exquisita, hæ vero omne in se condimentum habebant, quod ad summam lauticiem exquiri poterat. Ex improviso autem inter convivæ ministros murmur aliquod nascitur, hic enim hydrias manu indicat, alter easdem levat, & jusso leviores deprehendit, alius cum alio consilia tractat, alter humeros contrahit, ille turbatur in visu, iste ad aures appropinquans in secreto sodali suo loquitur, alius libenter cum dexteritate aliqua dominum & Sponsum nuptiarum accessisset, ut occurrentem defectum ei innueret, nisi ex altera parte serenitatem solemnitatis turbare & impedire timuisset. Virgo mater ministrorum illorum turbationem modeste observat, eamque ex vini defectu oriri videns, Sponsisque compatiens ad Christum conversa eum precatur, ut huic confusioni prospicere, & necessitati subvenire dignaretur: *Deficiente vino dixit mater Iesu ad eum, vinum non habent.* Joan. 2. Dominus autem matri suæ eā ratione respondet, ut haud immerito videri potuisset in ejus petitionem noluisse condescendere: *Dicit ei Iesus, quid mihi & tibi est mulier?* Obstupesco hīc quomodo Deus, qui in quovis occurrente casu promptissimus semper fuit ad præstandas gratias, alienisque necessitatibus succurrendum, in præsenti solum casu ad faciendum miraculum, licet id à matre sua fuisset expostulatum, fastidiosum se & invitum ostenderit. Dionysius Carthusianus respondet ibid. art. 7. Christum hisce verbis non negasse petitum subsidium, sed hanc responsionem dedisse [docens nos ne habeamus affectum nimis carnalem, & mollem ad carnales parentes.] S. Joannes Chrysostomus ibid. dicit, quod *Maria intempestive miraculum petebat, nondum enim erat aptum tempus, quando vini defectus erat nondum notus, ut tali miraculo Christus manifestaretur.* Toletus subjungit verba illa hunc sensum habere: [Opus quod petis non ex humano pendet obsequio, non jure filiationis humanæ, nec amicitiæ aut consanguinitatis ullius exhibendum est ratione, sed ex divina pendet voluntate.] Ex mente Bedæ autem significare volebat: [Se Divinitatem, qua miraculum erat patrandum, non tēporaliter accepisse de matre, sed per æternitatem semper habuisse de patre.] Porro omnes hæ expositiones, & aliæ, quæ præter illas in medium adduci possunt, optimè quidem procedunt, nulla tamen illarum ad præsens propositum meum quidquam cōducit. Atq; ideo dum ego ad alium scripturæ locum enodandum transeo, vos interim spiritum rogate cœlestem, ut talem menti meæ resolutionem præsentis dubii suggerat, qualem & vestrum desiderium & præsentis discursus argumentum expectant.

Franc. Toletus ibi.

Beda ibi.

5. Verbū incarnatum unà cum discipulis suis Jerosolymam ascendens, varios cum illis sermones tristes & lugubres miscuit, scil. quod in ea urbe tradendus esset in manus inimicorum suorum, illudendus, flagellandus, crucifigendus, & moriturus, interea vero inde egressa conjux Zebedæi cum duobus filiis charissimis viscerum suorum pignoribus Jacobo & Joanne latus ejus utrimq; stipantibus, quæ venerabundam & humilem se ad pedes ejus prosternens, cum omni modestiâ & affectu instanter ab eo hanc gratiam hisce verbis petiit: *Dic ut sedeant hi duo filii mei, unus ad dexterā tuā, & unus ad sinistram tuam in regno tuo.* Matth. 20. Cui petitioni Dominus non arrisit, quia pupillas ad planctum & ad non risum accommodaverat, nec tamē etiam turbatus fuit quin potius materni affectus impulsibus ad honores

res filiis suis procurandos eam exstimulātibus compassus fuit: verum quidem est quod petitam gratiam non expresse negaverit, sed neq; expresse eandem concessit, sed hisce moderatis verbis ei respondit: *Nescitis quid petatis.* Dic sodes, ô mi Redemptor animæ meæ, an non hosce juvenes agnoscis? Nunquid scis ipsos tuos esse cognatos? Cur igitur eis respondes: *Nescitis quid petatis*? Nunquid aptius dixisses, te illorum petitioni, ubi tempus & occasio id tulerit, satisfacturum esse? Etenim certum esse existimo Christum hoc illis responsum daturū nō fuisse nisi illud jure fuissent promeriti. Unde Paulus de Palat. ibi dicit Christum per hæc verba inferre voluisse hunc sensum: [Creditis vos petere honores, & petitis summū onus.] Rabanus autem Christum illis hoc modo respondisse ait: [Quia sedem gloriæ, quam nondum merebantur, inquirunt] Chrysost. verba illa hunc sensum habere docet: *Ego vos vocavi ad partem dexteram de sinistra, & vos vestro cōsilio curritis ad sinistrā*? Ludolphus de Sax. ibi. ita explicat ut sensus sit: [Honores Ecclesiæ nō sunt dispensādi ex propinquitate sanguinis, sed ex idoneitate personarum ratione scientię & virtutis.] S. Hieronymus paritatē quandam instituit inter *Nescitis quid petatis* dictū Jacobo & Joanni, & *Nesciebat quid diceret*: quod semel S. Petrus retulit: *Nec mirum est*, inquit, *si ista arguatur imperitia cum de Petro dicatur: Nesciens quid diceret.* Verum enimvero quomodo veneranda hæc matrona dicitur nescivisse quid peteret, quæ à splendoribus gloriæ illius invitata eā sine fine frui & potiri desiderabat: Cōmorabatur filio Dei aliisque personis sanctis quibuscumq; in perpetuum cōmorari desiderabat; Num fortè petitio ejus illicita fuit? Aut eandem cum non sufficienti modestia proposuit? Aut vero illi pro quibus postulabat fuere illius impetratione indigni? Imo vero B. Archiepiscopus Valentinus, Thomas de villa nova serm. de transf. exhortatur nos, ut ab hoc beato monte per meditationem nunquā recedamus: [Mōtis hujus culmina, inquit, stabiles teneamus, quæ enim infra sunt & amara pestiferaq; omnia, & lethali tincta veneno; hic pax, hic securitas, hic salus, hic gaudium, & si quid veri boni est, in hoc solo monte plenius possidetur.] Cur autem Petrus à SS. Evangelistis Marco & Luca reprehensus fuit? Cum Paschasio Roberto in c. 17. Matth. li. 8. equidem respondere possem Petrum exiguam erga alios

Luc. 9. Matt. 9. D. Hier. in Cat. D. Th. in c. 20. Mat.

discipulos à monte Thabor absentes exhibuisse charitatem: [Nec enim aliquid cogitare de his videtur Petrus, in quibus charitas quā maxime commendabatur.] Titus Bostrensis ait: [Ignorabat Petrus quod dixerat, quia non oportebat tribus tria tabernacula facere, non enim connumerantur domino famuli nec comparantur Creaturæ Creatori.] Origenes dicit, quod locutus fuerit [Motus quodam spiritu alieno,] volens impedire Christum [ut nō condescendat hominibus, nec veniat ad eos, nec suscipiat mortem pro eis;] Dionysius Carthusianus in c. 9. Luc. art. 24. quod [non considerayit, quod si Christus ibi maneret, non prædicaret, neq; miracula faceret, nec pro salute sæculi moreretur, sicq; hominum salus impediretur.] Possent & aliæ rationes in medium adduci quas brevitatis causa pertranseo. Vos obtestans ut unicæ soli sequenti acquiescatis, quæ ex opere quodam Salvatoris summe admirando deducitur, quod prę omnibus à Christo patratis stupefactos & attonitos reddidit omnes qui illud spectarunt, dum enim incarnata Sapientia è templo egrederetur, in hominem quendam incidit à nativitate cæcum, qui pulchram hujus mundi lucem, nunquam vidit, cuiq; natura, quæ aliis non solum liberalē sed prodigam se exhibet, defectuosam se nimium demonstravit. Siquidem non solum visum, verum etiam dispositionem & potentiam sustulit, adeo ut habere videretur oculos sine oculis. Ut autem infelicem hunc hominem consolaretur, quid fecit Salvator? Ex saliva & terra lutum aliquod confecit, illudq; oculis ejus superimposuit, insuper mandando ut fontem Siloë ad radices montis Syon situatum, ut scribit S. Hieronymus in c. 8. Is. se reciperet; Advertendum autem est hoc loco, cęcum lucem non recepisse oculorum, nisi postquam lotus fuit: *Inunctus erat & nondum videbat*, inquit Beda ibi. Toletus pariter scribit: *Non enim*, inquit, *priusquam lavaretur visum recepit.* Quod si hic fons Siloë in civitate scaturiisset ubi cæcus aliquam habebat ambulandi consuetudinem, & praxin transiret quidem quod ad eum lavādus mitteretur; nunc autem fons ille *distabat per milliare ab urbe*, ut vult Toletus Idem ib. adnot 7. quomodo igitur per vias nunquā ipsi usurpatas cæco modo ire poterat? Nunquid melius fuisset, si missus aliquis è fonte aquam tulisset unde domi lavaretur? In hoc punctus difficultatis maxime subsistit, etenim Christus

Titus Bostr. in cap. 9. Luc. in Cat. D. Th.

Orig. in Matt. ap. D. Th. in Cat. c. 9. Marc.

Tolet. ibi. in com.

noluit ut alius mitteretur, sed cæcum ipsummet in propria persona eo abire voluit; ut demonstraret salutis nostræ negotia tractanda esse cum Deo immediate per nosmetipsos, & non *per interpositam personam.* [Cui datum est, ut salutis suæ negotia ipse per seipsum perficiat, nulli illa credat, nulli committat, atq; ideo lucem obtinuit hisce mediis, Abiit, & lavit, & venit videns.] Merito igitur moti fuerunt duo Evangelistæ ut dicerent S. Petrum extra propositum locutum fuisse: *Non enim sciebat quid diceret*, siquidem se velut mediatorem interposuit in favorem Eliæ & Moysis; si enim hi tabernacula velint, ipsimet Christum accedãt, eaq; ab ipso postulent: *Petrus non rogavit de tabernaculo pro se*, inquit Ambrosius Lamocẽsis, ideoq; non dixit: *Faciamus mihi unum tabernaculum, sed rogavit pro aliis dicens: Moysi unum & Eliæ unum, & ideo Nesciebat quid diceret* Ita quoque S. Jacobus & S. Joannes *Nesciebant quid peterent*, quia matrem tanquam mediatricem interposuerant, quasi dicerent, ut scribit Chrysost. in c. 20. Matth. *Submittamus matrem nostram, ut suo nomine deprecetur pro nobis.* Et quam ob rem existimatis Salvatorem in nuptiis Cana hoc matri dedisse responsum: *Quid mihi & tibi est mulier? Nisi quia ab his qui indigebant rogari oportuerat, non à matre.* Vinum enim petere Sponsum concernebat qui nuptias instituerat. Per omnia igitur sæcula celebrabitur & laudabitur mulier hæc Evangelica, eo quod tanta cum prudentia negotium suum gesserit, dum non obstante sua necessitate neminem misit, sed ipsamet in propria persona abivit, non adhibuit Apostolos sed per semetipsam precata est. *Ecce mulier Cananæa à finibus egressa clamabat dicens: Miserere mei fili David, filia mea male à dæmonio vexatur.*

Didac. Beza p. 1. in Evãg. l. 10. c. 3. §. 133.

Ambros. Lamoc. in Dom. 2. Quadr. serm. 19.

Chrysost. in c. 2. Io. in Cat. D. Th.

6. Non immerito hic mihi quis objiciat dicendo, quod prohibere, ne negotium cõmittatur alteri qui illud agat & promoveat, sit idem quod negotium illud constituere in compromissum, cum tamen è contrario perspicuum sit, quod interponere intercessores, imo etiam eosdem multiplicare idem sit, quod negotium illud de quo agitur facilitare, & in viam bonã dirigere cum spe consequendi finem juxta vota & desideria, dicitur enim communiter *Multiplicatis intercessoribus largiaris.* Multæ voces ut scribit Plutarchus in aëra elevatæ vim habẽt obtundendi aures integro cuidã avium volantium gregi, eisq; præcipitem in terram lapsum procurãdi, id quod uni dumtaxat voci impossibile esset, ita multos interponere ad negotiũ aliquod tractandum, illius eventum feliciorem & faciliorem reddit, ut paulatim juxta votum animi suum sortiatur effectum. Unde S. Jacobus nobis suadet ut in occurrentibus casibus nostris, præcipue si infirmitates accidant, nostrum ad religiosos refugium habeamus: *Infirmatur quis in vobis? inquit, inducat presbyteros Ecclesiæ & orent super eum.* Jacob. 5. Nunquid etiam S. Paulus ad amicorum suorum preces recurrebat cum diceret: *Obsecro vos fratres ut adjuvetis me in orationibus vestris pro me?* Rom. 15 Et quis est qui nesciat quod S. Thomas Doctor Angelicus in addit. ad 3. p. q. 72 a. 2. nos doceat Sanctos invocare tanquam mediatores apud Deum necessarium & utile esse? *Debemus sanctos interpellare ad orandum pro nobis, Sancti enim qui sunt in patria magis sunt accepti quam in statu viæ.* Unde expresse deducitur, optime fieri, si quis mediatores adhibeat tam apud homines, quam apud Deum, ut postulata pro voto obtinere possit. Quantũ ad hoc absit, ut vobis contradicam, dico equidem quod mera vanitas sit mediatores apud Deũ requirere, aut sibi procurare, nisi tu quoq; precibus tuis concurras, caveasq; ne vitæ alicujus perditæ dissolutionibus in prædam cedas. Etenim certum est quod nonnulli inveniãtur, qui Dei vel animæ suæ nunquam recordantur, nisi quando virum aliquem spiritualem, aut alium aliquem religiosum, vel probum Dei servum obvium habentes, ei dicunt: *Pater ora Deum pro me*, quia valde tua oratione indigeo. Itane? indiges subsidio alieno? nec non sollicitus es, ut juves temetipsum? O merito ridendã stultitiam, Sed quid tandem de te futurum est? *Nulla est negligentiæ venia, ubi de salute certatur*, inquit Vegetius de re milit. l. 3. c. 5. Porro velle ut religiosus hic vel ille oret pro te, idem est, quod desiderare fruitionẽ fructus laborum quos ille seminavit, & te sementis illius metere velle messem. O quæ felicitas est ista ex parte tui; tu enim ducis in bonis dies tuos, bonas horas tuas in chartis lusoriis, taxillis, & prostibulis inutiliter transigis, & vis ut alii orationibus, genuflexionibus, & jejuniis se tui causa conficiant? *Novi nobiles, & principes homines* (inquit Sacer quidam & famosus scriptor) *nimium fidentes in aliorum operationibus, vigiliis, & lachrymis, cum nihil ipsi eorum efficerent.* Oportune hic mihi incidit dissoluti, & vanitatibus

Didac. Baz. 1. p. in Evãg. l. 8. c. 3.

tibus mundi totaliter dediti viri ridendum & lepidum factum; Hic namq; sæpenumero Cõventum quendam religiosorum magnis honorabat muneribꝰ, optimas illis mittẽdo provisiones in pane, vino, cõpanatico, & aliis, simulq; illos rogando ut pro ipso preces ad Deũ speciales funderẽt. Boni igitur post libenter à dicto nobili receptam charitatem nocturno tempore matutino finito, mentem benefactoris devote in choro adimpleverunt, per rigidas disciplinas, & orationes mentales. Sed quisnam erat horum bonorum operum fructus? Boni servi Dei ædificabant quidem, sed benefactor bene fabricata à fundamẽtis omnia demoliebatur, id est (ut clarius me intelligatis) eodem tempore, quo Religiosi opera sua bona perficiebant pro ipso, ipse pessimè & scandolosissimè vivebat, applicando se ludis, crapulis, & turpibus carnis voluptatibus. Absit ut similes imitemini; Quin potius considerate & consectemini Chananæam, quæ alium non requisivit, quam sui ipsius duntaxat favorem: *Et ecce mulier Chananæa.* Verum quidem eam Idololatram & barbaram gentilem fuisse, mox tamen ut suum agnovit errorem, ut se de gratia desiderata infallibiliter obtinenda securiorem redderet, Idololatriam & infidelitatem suam deserit, seq; tanta fide præditam esse declarat, ut ipsemet Salvator noster ei dixerit: *O Mulier, magna est fides tua, fiat tibi sicut vu.* O sapientem mulierem! ô fœminam verè prudentem!

7. Enimvero ut mulier hæc Evangelica intenti sui obtineret & evinceret conclusionem, quasnam adhibuerit præmissas attente velim observate: *Miserere mei Domine, fili David.* Hoc est antecedens: *Filia mea male à Dæmonio vexatur*; Hæc est consequentia. O quam pulchrum & ingeniosum est hoc Enthimema! Dicendo etenim *Domine*, Christo velut Deo acclamat: subjungẽdo autem: *Fili David*, eum ut hominem honorat. Unde Abulensis: [Confitebatur Christum esse Deum & hominem; nam in quantum vocavit eum Dominũ, ostendit eum Deum; cum vero Filium David dixit: ostendit esse hominem.] Idque non alio fine quam ut finem & intentum suum posset feliciter assequi: [Ut Dominum ad beneficentiam excitet, de industria Filiũ David nominat, qui ad beneficia conferenda fuerat summe proclivis. Porro tametsi S. Paulus mulieribus publice docere prohibeat: *Mulieri docere non permitto*, nemini tamen ingratum sit aut displiceat per documenta Chananeæ nostræ in prudentia proficere, dum ipsam videmus verbis & factis eum honorare, à quo favorem aut beneficium nititur obtinere. In necessitatibus enim humiliari oportet. Nota est omnibus sequens historia; Nam in terra Chanaan ob nimiam Cœlorum inclementiam intolerabilis quædam oborta fuerat annonæ Caritas, nullibi panis, aut farina, vel grana pro pecunia comparari poterant, adeo ut non solum pauperes, sed & divites animo desponderent, universa namque terra omnis erat annonæ inops & summe egena, adeo ut ipsa granaria veluti jam jam de novo fabricata esse viderentur. Herbarum pascua tam hominibus quam animalibus communia erant; O quot erant qui mortem sibi desiderabant & venabantur, eandem minus malum esse censentes, quam videre filios suos à famis crudelitate sibi paulatim eripi. Jacob numerosam habebat undecim filiorum familiam, qui quantumvis divinæ attribuisset providentiæ, quia tamen non minus aliis vicinis suis domi suæ summam experiebatur penuriam, & majori præ quovis concive suo gravabatur familiæ numero, domus suæ formidabat interitum. Interea fama ad aures ejus percrebuit, Viceregem Ægypti ob prævisos calamitosos hosce annos, ad subveniendum vicinarum gentium necessitatibus, ingentem sibi comparasse granorum quantitatem; cunctos ad se filios advocavit, & dixit eis: Universales utique calamitates oculis vestris cernitis, nec est quisquam vestrum qui præsentis temporis calamitates cum intimo sensu non persentiscat necessitates; accingite vos ut eatis in Ægyptum, cujus Regni ViceRex, prouti fide digna relatione percepi, tanta erga communem hujus temporis penuriam compassione afficitur, eaque benevolentia singulos Subsidii causa ad se venientes prosequitur, ut neminem dimittat nisi frumentis bene onustum, dummodo (ut postulat æquitas) pro rata frumenti quantitate suam quoque pecuniam adferre non omittat. Accipite igitur quantum satis est pecuniarum, abite, & de annonæ sufficientia domui meæ prospicite. Filii Jacob utpote Patri suo obedientes iter sibi impositum

Abul. ibi. q. 65.

Io. Ant. de Abula in Psal. 100. t. 3.

tum omni poſſibili ſtudio & ſollicitudine acceleràrunt, adeo ut in Regiam Pharaonis confeſtim appulerint, per viam namque ſe à fame neceſſitatis calcaribus valde ad properandum ſollicitari ſenſerunt; Enimvero ad viceRegis audientiam introducti, mox ad ejus pedes proſtrati, eum genuflexi adorarunt, dicentes: *Servi tui ſumus.* Verum, dicat aliquis, cur non potius ſe filios Jacob eſſe dixerunt, viri nimirum è melioribus qui ſunt in Chanaan optimi? quod ſi frumento dono ſibi dari, aut vero ſub credito ſibi mutuari petiiſſent, adhuc aliqua ſubfuiſſet ratio, cur ſe ſervos, & conſequenter valde obligatos eſſe dicerent; hoc autem minime prætendebant, utpote qui promptam, optimeque expeditam ſecum deferebant pecuniam, frumentique pretium in toto rigore perſolvere ſtatuerant: Cur igitur ei dicunt: *Servi tui ſumus.* Geneſ 42. Quod ſi grana prompta pecunia empturi Ægyptum ingrediuntur, cur tantas humiliationes & ſubmiſſiones adhibent? Emptor pecuniam ſine mora enumerans nullam prorſus habet ſubmiſſionis alicujus erga venditorem obligationem: Joannes à S. Geminiano l. 4. c. 38. dicit, Camelum hac eſſe proprietate naturaliter præditum, quod [Quando oneratur, ſe inclinans coram hominibus humiliatur, & ſuper genua incurvatur.] Unde nonnemo ingenioſum ſibi Emblema confinxit, depingendo Camelum actualiter pro accipiendo onere anterioribus pedibus genuflexum & inclinatum, cum hac ſubjuncta Epigraphe: *Donec accipiat.* Decem itaque filii Jacob in præſentia ViceRegis conſtituti, facti ſunt veluti Cameli quidam, quia genuflexi humiliationis actus ViceRegi exhibebant, eumque flexu poplite, inclinato capite, verbo & opere honorabant dicentes: *Servi tui ſumus.* Sed quo fine? *Donec acciperent.* Fames illis infeſta erat, neceſſitas eos adſtringebat, ſacci eorum inanes & vacui erant, grano onerari, & cum gaudio in Chanaan reverti deſiderabant. Atque ideo tot eum ſubmiſſionis actibus ſibi devincire ſtudebant, inquit Oleaſter dum ait: *Quoniam videbant ſe illius ope indigere.*

8. Pientiſſima peccatrix Magdalena unguenguentis pretioſis copioſè inſtructa ad ſepulchrum corpus Redemptoris ſui pro temporis & gentis regionis illius conſuetudine inunctura concedit; cumque corpus Dominicum in eo non inveniret, furtim inde ſublatum eſſe credens, per Jeroſolymitanæ urbis confinia illud ſummo ſtudio quæſivit. Tandem in virum quendam rudi & lacera veſte indutum incidit, quem ex Scipione, quem in humeris geſtabat, quilibet hortulanum credidiſſet, prouti ipſa quoq; eum vere eſſe judicaverat: *Exiſtimans quia hortulanus eſſet*; ad cujus ſeſe pedes proſtravit, & ſoluta coma, lachrymoſis ac ſuſpirantibus oculis, verbiſq; ex gemitu interciſis cum omni fervore & affectu eundem precabatur, ut ſi forte aliquem ſibi obvium vidiſſet, qui corpus Domini è ſepulchro ablatū, in humeris ſuis alio deportaſſet, id ſibi indicare non gravaretur, id quod dicebat ſubdubitādo an non forte ipſemet cui loquebatur, Dominici fuiſſet corporis prædator: *Domine, ſi tu ſuſtuliſti eum dicito mihi.* Verum enimvero, ô Magdalena, ſi ſcirē tibi nō futurum moleſtum, & quod dignari velles tuis dare ſuſpiriis tantillas inducias, ad reſpondēdum mihi, ſciſcitarer utiq; ex te, an eum quocū jam locuta es, ejuſq; conditionem cognoſcas. Dic ergo mihi ſodes, ſciſne quis & qualiſnā ille ſit? Ex veſte quā indutus eſt, & ab exercitio quod profitetur, ego illū hominem aliquem vilem, abjectū agricolā, vel hortulanū, aut ruſticū aliquem eſſe exiſtimo *Exiſtimans quia hortulanus eſſet.* Quod ſi igitur id opinaris, cur ei Domini titulū attribuis? Tu quæ nobilis es, opulenta, potentium caſtellorū Domina hominē colonum, & ruſticanæ villæ incolam Domini titulo mactabis? nimis es in vili plebe exaltanda, & in nobilitāda plebecula ignobili, benigna & facilis. Quod ſi hortulanum Dominum vocas, viros nobiles quonam titulo cōpellabis? *Quid audio* (inquit modernus quidā) *ſi hortulanum exiſtimat, qua ratione tanquā Dominū conſalutat? Hortulani conditio, & magnifica Domini appellatio, quomodo conſonant?* Alius quidam ſcripturæ locus nunc non multū abſimilis, qui in Regum libris reperitur ad præſentis difficultatis propoſitum elucidandum mire deſerviet. Nam dū exercitus Iſraelis cum Philiſtæorū agminibus crudelia inter ſe prælia agitarent, contigit die quadam hoſce victores evadere, illos vero tam ingenti clade affici, ut triginta peditum millia in loco conflictus occubuerint mortui, & inter cæteros nominatim duo filii Heli, Ophni & Phinees, imo ipſammet quoq; amiſere arcam Dei, quæ in Philiſthæorum erat poteſtatem redacta. Inter multos autem qui timore perculſi fuga ſibi conſuluerunt, fuit miles quidam de tribu

Ioan. 20.

Alexan. Pal. in c. 14. Matt. parad. 5.

tribu Benjamin, qui venit in Silo, adeo autem miseram sui speciē præ se ferens, ac si è vepreto aliquo à spinis malè dilaceratus erepsisset, aut per manus cruentas transijsset latronum, qui in conspectum Heli perductus eidem dixit: *Ego*
1. Reg. 4. *sum qui veni de prælio, & ego qui de acie fugi hodie.* Vix terra arida adeo est aquarum sitibunda, quam Heli avide belli seu habiti utrimq; prælij exitum ab hoc milite audire desiderabat. Unde vix eum adesse audierat, cum ecce subito, quæ nova adferret, eum interrogabat: *Quid actum est fili mi?* Cur obsecro Heli virum hunc filium suum appellat, quem satis apertè militem eumque gregarium esse cognoscebat? aut vero si eum neutiquam novit, cur verbis adeo benignis eundem excipit? Etenim fuit hæc singularis hujus boni senis prudentia, nam bonis eum verbis captivare, & filij amabili nomine eum appellare voluit, ut exitum belli, statum quoq; arcæ Dei & filiorum suorū syncere ei exponeret. Ita S. Greg. Papa idipsum exponit dicens: Eum *filium vocat, à quo quid actū fuerit scire appetit. Honor igitur appellationis, non ad amorem refertur, sed ad calliditatem.* O prudentem igitur mulierem! O Magdalenam sapientem sancteq; astutam & providam! ad captandam hortulani benevolentiam; ad hoc ut syncerè referat, an vero ille Corpus Domini è sepulchro sustulisset, aut alium id fecisse sciret, eum hoc Domini titulo honorare voluit: *Domine si tu sustulisti eum, dicito mihi.* Hanc autem vere ejus intentionem fuisse, certum est apud multos expositores. Beda enim dicit: *Nemo calumnietur mulieri, quod hortulanum dixerit Dominum, rogabat & honorabat hominem, à quo beneficium postulabat.* Cardinalis Toletus ait *Dominum appellat, quia facile eos honoramus, à quibus impetrare aliquid volumus.* Et Glossa ordinaria addit: *Quem putat hortulanum, vocat Dominum, ut honorificaret hominem, à quo rogabat beneficium.*

D. Greg. ib. lib. 3. f. 257. co. 2. l. F.

Beda ib. f. 206. col. 1.

Tolet. ib. in comm. fol. 506.

9. In Libro Numerorum legitur, nuncios quosdam ad Regem Balac missos esse, qui eidem Balaam itineri se accinxisse nuntiarent ad visitandum eum. Qua de re Rex certior factus omnes regiæ suæ aulicos congregari fecit, ut cum illis Balaam obviam procederet, pervenitque usque ad castellum Moabitarum, locum nimirum in ultimis Arnon confinibus situatum: *Egressus est in occursum ejus.* Numerorum 22. Itane? Rex tanto honore vulgarem hominem dignatur! Et supra omne debitum personam nauci honorat! Verum quidem est Magnates decere, quod inferiores æstiment, & honorent, ne contraveniant legibus; Unde Plato Dionysio Syracusano dixisse vel scripsisse fertur: *Si nostra tibi placent, nos quoque honorare debes, Nunc autem tanquam ab initio tu ducas, ego sequar, honoratus enim à te, & te honorabo, non honoratus autem conquiescam.* B. potioris paragrapho primo, capite de offic. rect. provinc. Plato ap. Bart. Cassian. parte prima, consid. 23. numero 1. Hoc inquam verum esse fateor, veruntamen omnis nimietas sive excessus etiam in honoris exhibitione culpandus est. Et quidem non parum admiror tantum cæremoniarum apparatum, quo Balac Rex Balaamum excepisse fertur, scio etenim quam ingens sit Principum superbia quamque sublimis Regum Majestas, siquidem neminem dignantur alloquio, & vilitatem æstimant non esse superbum. Integro aliquando anno hærebis in curia, donec introducaris ad audientiam, ideoque per memorialia illis loqui oportet, nec sufficit si fortuna favens te in eorum adducat aspectum sive præsentiam, siquidem elato supercilio à longè te respiciunt, & te fastidientes satis te ab illis nihili fieri demonstrant, & tergum vertunt. Vix sermonem ad illos exorsus es, quin vel per semiverbium tibi respondeant, vel dicendo sufficit, os tibi obstruunt, nec ulterius loqui permittunt. Uno verbo vilitas apud ipsos æstimatur esse, si nimiam vilibus hominibus dignationem exhibeant. Cur igitur Balac Rex adeo se erga Balaamum urbanum & benevolum exhibet, ut ipsi cum tota regia sua obviam procedat, eumque ad palatium regium in propria persona conducat, velitque ut pari secum gressu obambulet, ac denique regijs ovium & boum transmissis muneribus honoret? Unde quæso nascitur honor iste qui Balaamo à Rege quodam exhibetur? In Libro 3. Regum 14. factum aliquod huic per omnia simile reperio. Sanctus namque Dei servus Ahias Silonites commorabatur in Silo; verum tanta annorum decrepita ætate oppressus, ut humanis operationibus obeundis inhabilis esset, cadentia namque & fessa corporis sui membra grallis dum incederet in-

niti debebant, jamque amicum oculorum lumen perdiderat, adeo ut nulli alteri rei utilis esset, quam ut vocibus sana consilia ederet, mente vero Deo serviret: Porro Rex Jeroboam Reginæ conjugi suæ præcepit, ut acceptis decem panibus, & vase quodam melle referto, incognita dictum Ahiam accederet, & oblatis prædictis muneribus eundem visitaret, & inopiæ suæ succurreret: *Surge commuta habitum, ne cognoscaris quod sis mulier Jeroboam, & vade in Silo ubi est Ahias Propheta: Tolle quoque in manu tua decem panes, & vas mellis, & vade ad illum.* Constat autem Ahiam apud Jeroboam in exigua æstimatione habitum fuisse, adeoque non exiguus Ahiæ favor fuisset exhibitus, si prædicta dona per aliquem servorum suorum ad eum transmisisset, at vero quod Jeroboam ipsammet Reginam eo usque incommodari voluerit, ut deposito regio decore regijsque vestibus in propria persona ad abjectum & decrepitum Ahiam se conferat, magna res est, maturaque consideratione dignissima, nec dubito, quin mysterium aliquod in se includat: Ut autem difficultatis hujus caput dissolvere valeatis, sacrum Textum legere oportet, ibi namque inter alia dicitur, *In illo tempore ægrotavit Abia filius Jeroboam*, hujus ergo causa ad Ahiam misit, nimirum ut ab ipso, qui Propheta erat, infirmitatis filij sui exitum percipere posset: *Ipse judicabit tibi quid eventurum sit puero huic.* Quamdiu Jeroboam nulla premebatur adversitate vel necessitate, pauperis Ahiæ ne quidem semel recordatus fuisset, tametsi præ necessitate cum morte conflictaretur, at vero quando filius ejus lecto affixus fuit, & Prophetæ opera indiguit, munera ei regia transmisit eumque personali licet incognita Reginæ Conjugis suæ visitatione honorare voluit: [Quamdiu enim Jeroboam & ejus uxor prospere regnabant, tangebanturque molestia nulla, eorum mentem nulla Prophetæ recordatio tetigit: At cum ægritudo dilectissimi filij eos invasit, statim Prophetam quærunt, ut aliquod ab ipso levamen consequi valeant.] Hæc pariter, inquit Oleaster, Regis Balac intentio fuit quando regij decoris & splendoris terminos excessit nimio cœremoniarum apparatu Balaamum recipiendo, hanc enim ab ipso sibi gratiam præstari desiderabat, ut populo Dei malediceret: [Solent homines cum egent opera alicujus viri, magnum illi conferre honorem.]

Jo. Sylveira t. 2. l. 4. c. 22. q. 4. fol. 510. col. 2. nu. 27.

10. Fama sanctitatis Joannis Baptistæ per universam Judæam divulgata erat, adeo ut nec vicus, nec oppidum esset, in quo irreprehensibilia ejus opera non resonarent vox communis populi passim in omnibus locis integritatem vitæ, & fructum quem prædicationibus suis pariebat, deprædicabat, adeo ut eum non hominem quendam vulgarem crederent, *Sed putabant esse aliquem valde magnum*, inquit Dionysius Carthusianus ibid. articulo 5. folio 258. columna 2. l. F. atque hinc est, quod ut se de ejus qualitatibus certiores redderent, ad eum Legatos Jerosolymis amandarint Sacerdotes & Levitas, qui cum ad eum accessissent, eumque vidissent novellum esse Anachoretam, deserti habitatorem, pelle Cameli miserè vestitum, Eliam in terras redijsse crediderunt: Alij vero in Scriptura sacra magis practici scientes quod Moyses in Deuteronomio illis Dei loco magnum quendam Prophetam venturum esse promisisset: *Prophetam suscitabit vobis Dominus*, ex ijs quæ in Joanne notabant, indicijs ipsum promissum à Deo Prophetam facile existimabant, unde utroque eum titulo reverenter salutarunt dicendo: *Elias es tu? Propheta es tu? Ac si dicerent* (juxta expositionem Cardinalis Toleti ibidem in comm. fol. 118.) *tua insignis & excellens virtus, non patitur te communem esse hominem, adeo ut si Christus non sis, saltem sis illius præcursor illustris.* Verum enimvero Auditores existimatisne hosce ad Joannem submissos Legatos honorificis hisce titulis ipsum insignivisse ex zelo, seu recognitione residentis in ipso meriti? Minime gentium, quin potius erat quædam, nescio an dicere debeam, prudentia, vel astutia seu politica, & Rhetorica Sacerdotum, & Levitarum, ita enim secum discurrebant: Joannes apud Rabbinos nostros in summa habetur æstimatio-

Deut. 18.

matione, quod enim nos ad eum Legationis causa expediverint, signum est, quod eum in Synagogæ nostræ caput eligere velint, in quo casu nobis fortasse sæpenumero opus esset ejus favore, si ad aliquam dignitatem evehi cuperemus; Mactemus igitur eum modo gloriosis Eliæ vel Prophetæ titulis, hac enim ratione facilem nobis ad impetrandum desiderata viam sternemus. Ita exponit Pater Philippus Diez conc. 2. Domin. 3. Advent. folio 104 columna 1. l. C. *Dic nobis quæsumus veritatem, an sis Messias, nam te magna cum pompa & honore ad urbem adducemus; sperabant enim fore ut eos Rabbinos crearet.*

II. Nisi scirem officinam Dæmonis virtutum moralium omnis generis expertem esse, nec alias in ea merces præter malitiam contineri, dicerem ipsum quoque prudentia aliqua in eo, quod cum Christo nonnunquam habebat commercio usum fuisse, quia vero hæc ei laus non debetur, dicam ad minus ipsum se exterius saltem prudentem simulasse, licet fuerit malitiosus: Audite igitur apparentem, non vero realem inimici infernalis prudentiam. Postquam Dei Filius sedatâ maris tempestate tranquillitati illud restituisset, è navigio in Gerasenorum regionem exscendit, locum nimirum ex opposito Galilææ situatum; vix autem pedem in terram fixerat, cum ecce dæmoniacus quidam coram illo procidens ad ejus se pedes prosternit: *Is ut vidit Iesum, procidit ante eum*, adeoque actum quendam exhibuit, qui in quovis alio præterquam in ipso æstimari potuisset actus reverentiæ & humilitatis; ac proinde Dionysius Carthusianus ibidem articulo vigesimo primo, folio 163. columna secunda, littera G. dicit: *Procidit diabolus ante Iesum, non humilitate, sed necessitate, non amore boni, sed timore gravioris supplicij.* Atq; elatâ voce in præsentia omnium Christum honorat, ipsum verum Dei Filium acclamando: *Exclamavit voce magna & dixit, quid mihi & tibi Iesu Fili Dei Altissimi?* Imo sanctus Marcus, qui idem factum recenset, dæmonem adorasse Salvatorem asserit dicens: *Videns autem Iesum à longe cucurrit & adoravit eum.* Liceat mihi hic ô Auditores circa factum istud quandam parvam movere difficultatem. Æternus Pater determinat unigenitum Filium suum incarnandum in hunc mundum mittere, omnibusque Angelis subito creatis eum exhibet, ijsque præcipit, ut eum veluti superiorem suum recognoscant & adorent; prouti sanctus Paulus idipsum Hebræis in scripta ad eos epistola significavit dicens: *Et cum iterum introducit primogenitum in orbem terræ, dicit: Et adorent eum omnes Angeli Dei*; quæ verba à sancto Anselmo in capite primo ad Hebræos folio 454. columna prima littera B. ita exponuntur: *In qua humanitate eum adorare monentur Angeli, quia in Divinitate, ut adorent eum non indigebant admonitione, & quia homo unitus Deo adoratur ab Angelis, patet quia longe melior est ipse quam Angeli.* Ac si pater æternus hoc modo Angelos allocutus fuisset: Quid videtur vobis ô Cœli Cives & cœlestis regiæ meæ aulici? Nunquid filium meum, ubi incarnatus fuerit adorabitis? Quid? inquit Lucifer cum suis sequacibus: Adorabitis? Ego cui obsequia & servitutem omnes empyrei cœli habitatores deferunt, quemque reverenter adorant, me erga hominem submittere & inclinare debebo? Egone permittam ut homo gloriari possit se naturæ meæ excellentiam coram pedibus suis humiliatam vidisse? Nunquam in æternum id facturus sum, potius cœlum ruat; Ecqua enim in re ego Deo inferior existo? Vel quid Deus excellentiæ in se continet qua me antecellit? *In cœlum conscendam super astra Dei exaltabo solium meum, sedebo in monte testamenti, in lateribus aquilonis. Ascendam super altitudinem nubium, similis ero Altissimo.* Tantum abest ut ego adorem vel me submittam creaturæ alicui tantum me inferiori, quantum terra cœlo inferior est. O superbia Luciferina! Verum enimvero quantum hic ipsum à semetipso differentem & mutatum invenio, quando ipsum ad incarnati Verbi pedes humiliter prostratum, ipsumq; Verbum reverenter adorantē conspicio; *Videns Iesum à longe cucurrit & adoravit*, imo eum honoravit, expresse ipsum filium Dei prædicando & confitendo: *Et exclamans*

Deut. 18.
Luc. 8.
Marc. 5.
Hebr. 1.
Ambr. Cathar. in c. 3. Genes.
Iacob. de Valen. in psal. 82.
Io. Vigue. de instit. Theolog. c. 3. §. 2. vers. 15.

mans voce magna dixit , quid mihi & tibi Iesu Fili Dei altissimi ? Et tamen certum est , quod Dæmon *adhæret malo inflexibiliter.* Veruntamen , O Auditores, cesset omnis admiratio , quia sicut in Cananæâ laudatur prudentia , quando dixit: *Miserere mei Fili David* , quia aspirabat ad hoc , ut Dæmon è filia sua expelleretur ; *Filia mea male à Dæmonio vexatur* : Ita in hoc rebelli Spiritu admirari oportet ejus astutiam , ejusque observare malitiam , siquidem ideo Christo humiliatur , eumque adorat , & verum Dei filium esse prædicat , quia duas ab eo obtinere gratias desiderabat , scilicet ut eum non torqueret : Lucæ octavo. *Obsecro te ne me torqueas , ac denique ne eum condemnaret : Vt in abyssum iret. Tangitur causa,* (inquit Dionysius Carthusianus in capite octavo Lucæ , folio 163. columna secunda littera G.) *cur præfata verba veritatis lau- duque Christi dixerit diabolus , qui mendax est ab initio ; formidabat à Christo expelli , atque ab hominum læsione compesci, timuit quoque à Christo in infernum detrudi.* Considerate igitur hoc factum , O Auditores , & negligendo spinas colligite rosam , præscindite ab opere malitiam , & detestantes astutiam observate actionem , & Cananææ imitatores estote , quæ sine malitia & cum non vulgari prudentia , ut scribit Abulensis in capite 15. Matthæi, folio 139. capite tertio. *Cecidit ad pedes ejus in terram prona , vel genibus flexus , quod erat adorare.*

12. Verum enimvero , quot sunt , qui hujus Evangelicæ mulieris prudentiam posthabentes diabolicæ malitiæ discipulos se declarant ! Verum quidem est , quod multi adorent Deum , & honorent Sanctos aliquo saltem signo religionis ; hoc tamen nunquam faciunt , nisi quando se in necessitate constitutos inveniunt. Si cures celebrari missam , si gloriam Deo tribuis frequentando Ecclesiam , id totum ideo à te fieri mihi persuadeo , ut Deus ab immissa tibi tribulatione te liberet. Quando Deus te visitat gravem quandam infirmitatem immittendo , quæ te nocte dieque affligat, tunc subito te Virgini sanctissimæ recommendas faciendo votum de servando quovis Sabbatho jejunio in pane & aqua , licet alias in toto vitæ tuæ cursu nunquam jejunaveris , ne quidem in vigilijs à sancta Dei Ecclesia præceptis. Quot sunt qui jejunant duodecimâ Decembris , & die octava Februarij , qui utique non jejunarent illis diebus , nisi vehementem paterentur oculorum & dentium dolorem ? Quod vel inde patet , quia postquam exciderunt omnes dentes , facti edentuli nunquam jejunant amplius. Sic quoque videmus , quod qui ob commissum quoddam delictum in carcere vinctus sedet , si videat causam suam paulatim deteriorem fieri, longiusque produci , nunciat uxori suæ, ut Rosarium , & Officium beatæ Virginis sibi mittat , vitam deinceps suam emendare, & semel ad minus quovis mense confiteri sibi proponit : Nolo dicere , quod hæc incundo consilia malefaciant , sed hoc tantum conor inferre , quod ideo solum Dei recordentur , quia scilicet adversitatibus premuntur , & ideo glorificant eum per opera virtuosa , quia ad id adstringuntur per necessitatem quam optarent evadere , Moyses Propheta veluti Dei Legatus ad Pharaonem mittitur , ut Dei nomine eidem præcipiat ut populo suo libertatem restituat : Exodi quinto. *Hæc dicit Dominus Deus Israel , dimitte populum meum ut sacrificet mihi in deserto.* Quid mihi negotij intercedit cum Deo tuo respondebat Pharao : nescio Deum tuum , nec ullam ejus habeo cognitionem , ego ego arbitrij mei sum Dominus , nec quemquam agnosco , qui aliquam mihi præcipiendi habeat authoritatem : *Quis est Dominus, ut audiam vocem ejus , & dimittam Israel ? Nescio Dominum & Israel non dimittam.* O maledicte Atheista ! O Ethnice ! O Barbare! At vero paulo post Aaron juxta Dei præceptum fluminum , rivorum & paludum aquas virga sua tangit & confestim tot ranæ egressæ sunt , ut universam impleverint Ægyptum. Quando Pharao somnum capturus lectum petebat , eundem ranis undique obseptum inveniebat ; Quando mensæ accumbebat, mox ranæ in fercula exiliebant, thronus quoque in quo cum Majestate sedebat, à meris ranis occupatus erat; Quando ambulabat, ad singulos pedum suorum gressus integri levabantur ranarum turbines: quando sedem capiebat, ranæ conglobatæ in eum se ingerebant: quando

do de die à negotijs se subducens somni dulcedine fessa volebat recreare membra, ranæ eidem plusquam muscæ importunæ erant. Unde exclamare cogebatur : Eheu quid hoc est ! impossibile est vivere cum istis ranis, unde tanta ranarum prodiit multitudo ? Heus Moysen & Aaronem advocate, quos coram se comparentes blandè allocutus est dicens : Obsecro, rogate Deum vestrum ut maledictionem hanc à me dissipet, neque enim amplius vivere possum, promitto vobis in fide Regis, me vos, & populum vestrum liberos protinus dimissurum esse : *Orate Dominum ut auferat ranas à me & à populo meo, & dimittam populum, ut sacrificet Domino.* Antea Pharao Deum non cognoscebat, nunc dicit *orate Dominum* : antea inobediens & obstinatus populum nolebat dimittere, nunc dicit *dimittam populum* : antea audire nolebat de sacrificio ab Israelitis Deo in deserto offerendo, nunc subito resipiscit dicendo: *Dimittam ut sacrificet Domino* : Verum nolite mirari, ipse namque Deum recognoscit, & tunc tantum æstimat quando se in necessitate constitutum conspicit. Audite Origenem: [Iste qui modo dicit Nescio Dominum, postea cum vim senserit verborum, dicturus est Ora te pro me Dominum.] Et utinam idem quoque inter nos Christianos non contingeret, posito enim quod Pater spiritualis vel prædicator ex parte Dei te exhortetur, tibique præcipiat deponere odium, ab usuris cessare, cavere malas & suspectas societates, liberare te à servitute peccati, mox me te respondentem audire videor : *Quis est iste Dominus*, volo vivere juxta meum arbitrium, non recognosco alium Dominum præter propriam voluntatem, sic volo, sic jubeo, quid mihi interest cum Missis, Ecclesijs, devotione, confessionibus ? At vero postquam Deus ranas tibi immittit, id est capitis vel dentium dolorem ingentem facultatum tuarum jacturam, gravem infirmitatem vel persecutionem, aut si gravis debitor tuus foro cedat, aut uxor & liberi temporali morte tibi eripiantur, aut grando possessiones tuas devastet; tunc tunc recurris ad Deum, tunc frequentas Ecclesiam, tunc confiteris, tunc Deum honoras & glorificas, tunc Religiosos requiris, ut tot pro te missas dicant, Deumque pro te orent, *Orate Dominum, ut auferat ranas à me*, tunc votum facis mutandi vitam, Christianè vivendi, ad damnationis tuæ occasiones denique offensas nunquam redeundi. At vero sublatis ranis quid fiet ? Pharao est idem qui ante : *Induratum est cor Pharaonis & non dimisit populum* ; Vix enim ab adversitatum ranis liberatus es, quin voti facti obliviscaris, redeas ad pristinas malas societates, in priores denuo reincidis culpas, transeunt anni & anni quibus non confiteris, dorsum cœlo vertis, pristinam denuo reperis vitam, ut merito de te dici possit: *Induratum est cor Pharaonis.* Vidistine aliquando hominem aquæ hauriendæ causa ad fontem euntem. Mox ut quam voluit aquam è fonte accepit, suumque vas ea replevit dorsum mox fonti obvertens inde discedit; quamprimum à Deo desideratam obtinuisti gratiam, dorsum quoque ipsi obvertis, & ad pristinas denuo consuetudines te recipis. Non sic Chananæa fecit, quæ veluti mulier prudens idololatriam semel derelictam nunquam repetivit, quin potius receptam gratiam recognoscens, & facta fidelis à Christo celebrari meruit hisce verbis: *O Mulier magna est fides tua fiat tibi sicut vis.* At vero, ô Auditores, si prudentis est ad impetrandam gratiam quandam per terminos civilitatis cum benefactore procedere, prudenter agere censebor, si qui vos desidero beneficos esse erga pauperes ad obtinendum intentum vos charitativos & liberales esse in veritate dixero, detis igitur eleemosynam, ut per hanc vobis à me datum elogium confirmetur, & pauperes subleventur.

Exod. 8. | Orig. ho. 3. in Exod. | Exod. 9.

PARS SECUNDA.

13 Mulier Cananæa tres præcipue actiones prudentes elicuit; nam primo in propria persona Christum accessit; deinde Christum honoravit, Divinitatem & humanitatem ejus confitendo: Denique prudentem se exhibuit, utendo patientia dum enim instanter orat & exclamat, & Christus ei non respondet: *Non respondit ei verbum*: Nequaquam ob hoc animo despondit, sed patientia obarmata *Adoravit eum dicens: Domine adjuva me*, & tametsi patiatur repulsam à Christo dicente : *Non est bonum sumere panem filiorum, & dare canibus*, ipsa tamen nequidquam movetur, sed cum non vulgari suavitate humiliter respondet: *Etiam Domine, nam & catelli edunt de micis quæ cadunt*

dunt de mensa Dominorum *suorum*. Quid igitur hic dicitis Auditores? Nunquid mulier hæc prudens censenda erit quæ inter tot naufragia, quæ illam ad desperationis scopulum allidere & conquassare debuissent, per anchoram patientiæ securitati suæ adeo studiose consulere novit? *Mira hujus mulieris patientia prædicatur, quia toties contempta in precibus perseverat.* inquit Maldonatus. Multa elevata valde & sublimia ingenia varia pro bono sive utili, sive honesto, sive delectabili promovendo adinvenerunt exercitia. Apollo enim medicinam invenisse dicitur: Melissus Rex sacrificia, Amphion Musicam, Mercurius Lyram, Sculpturam Dipelus, Cleanthes picturam, Phelon monetas Chalybes ferrum, Zoroaster artem magicam, Sinones Græcus specula fœmineæ pulchritudinis fideles secretarios, Theodorus Samius modum custodiendi gemmas, argentum, & aurum in serratis scrinijs sub custodia clavium, Jason artem sulcandi mare navibus, Trugillus modum obeundi civitatem in curribus & Rhedis. Verum inter omnes hasce diversarum artium inventiones, quænam mundo utilior est patientia? Hæc adversus omnia mala verus est Mithridates, quod Theodosius III. Imperator frequenti experientia edoctus, eidem virtuti privilegium sive elogium dedit amplissimum hujus tenoris: *Patientia remedium omnium malorum.* Equidem Asculapius Hipocrates, Galenus, & alij Physici & Anatomici, varia quidem pro varijs malis pellendis adinvenerunt remedia, veruntamen patientia cunctas medendi artes & inventiones antecellit, utpote commune & universale omnibus malis medendis antidotum.

Maldon. ib. f. 362. n. 27.

Theodos. 3. ap. Nicol. Reusner. class. 1. Symb. 41. f. 235.

Alia aliorum sunt malorum remedia,
Patientia omnium est malorum remedium.

Nicol. Reusn. ibid.

Unde S. Thomas de Aquino dicere & monere solebat: quod *in adversis patientia habenda est quæ facit, quod animus propter adversa non moveatur ab amore Dei & rectitudine justitiæ.* Eandem Thyriacam S. Joannes Chrysostomus tanquam efficacissimam approbavit dicens: *Gaude patientia & exulta, quia ubique secura es, & ubique illæsa; si tentaris, proficis; si humiliaris, erigeris; si pugnas, vincis; si occideris, coronaris; in servitute libera, in periculo tuta, in custodia lata: te potentes honorant, suscipiunt principes, magnates exquirunt: tibi boni parent, mali invident, cedunt æmuli, inimici succumbunt.* Aug. l. 5. de civ. Dei c. 12. Dion l. 38. D. Th. l. 2. c. 4. de Reg. Romani in cunctis adversitatibus & turbulentijs suis, se tutati sunt per patientiam, quæ deinceps iisdem ad præcellentias & applausus sibi acquirendos efficax extitit medium; de quibus proinde in Scriptura legitur: *potentes viribus, & possiderunt omnem locum consilio & patientia.* Scribunt Philosophi lapidem qui Allumen appellatur in pulverem contusum, & affusa aqua in modum calcis præparatum hanc habere virtutem, ut si ligna eodem calce oblinantur, eadem ab igne præserventur, ne lædi possint Unde Quintus Claudius Aul. Gel. l. 15. noct. Actic. c. 1. Franc. Lab. t. 3. prop. 12. de patientia referunt, quod cum Sylla Pyreum in terra Attica obsidione cinxisset, cujus præcipua fortitudo in turri quadã lignea consistebat, ut eãdem in suam redigere posset potestatem, quaquaversum per totum circuitum ignẽ satis vehementem accendi fecerit, ut ligna turris igne succensa penitus deflagrarent; verum irritus fuerit ejus conatus, siquidem ligna turris illius ab Archelao, Regis Midæ Geometra ex Allumine confecta calce fortiter & solide oblinita fuerant: [satis diu sunt conati, sed nunquam incendere quiverunt, quia Archelaus omnem materiam oblinierat alumine.] Eodem modo adversus Romanos nullum unquam potuit exercitium prævalere, utpote qui nec ferro superari poterant, nec igne, quia in cunctis fortunis adversis patientiæ tunica accincti & amicti erant: [Etenim in lapide isto patientiæ virtus repræsentatur, ignis quidem est tribulationis symbolum, at ubi quis oblinierit cor suum patientia vera, in medio flammarum intactus remanebit.] Etenim mulier Chananæa, velut obsidione quadam ab adversitatibus est cincta, Dæmon enim est in domo, filia ab eodem vexata, ipsa exinde mæsta penitus & desolata, quam insuper Christus Dominus verbis satis duris & asperis affligit & mortificat, nec tamen ipsa adhuc manus dat victas, adversitatibus cedens, quin potius per patientiæ allumen mentem suam obliniens, turris quædam facta est prorsus inexpugnabilis: *O Mulier magna est fides tua! Fiat tibi sicut vis.*

D. Th. in epist. ad Coll. c. 3. fect. 3. folio 86. c. 2. D. Chrys. serm. 1. de Joseph. t. 1

14. Quis inter tot prudentis hujusce mulieris infortunia & adversitates solidas perseverare potuisset & immobilis? Referunt Nicephorus Callistus lib. 18. hist. Eccles. cap. 40. Vega in ps. 3. pœn. con 8. f. 274. quod cum Phocas

cas adversus Mauritium Imperatorem prævaluisset in prælio, eumque una cum liberis & conjuge sua in suam redegisset potestatem captivum, tandem in conspectu Mauritij primo quidem filios ejus, postea vero Conjugem ejus Imperatricem, ac demum ipsummet Mauritium impiè trucidari jusserit; ut proinde summè admirandum fuerit, qua ratione cor Mauritij suorum tam crudelem necem spectando, adeo constans & imperturbatum permanserit, quod rumpi & frangi præ doloris vehementia merito debuisset? Nescio an fabula, an vero veritas sit, quod Pausanias, libro 8. Arcadic. folio 310. Plutarchus, & Cardanus referunt, hi namque mirabilem quandam Aquæ stygiæ describunt proprietatem, nimirum quod hæc aqua virtutem quandam & potentiam habeat adeo indomitam, quod in quocunque demum vase sive ferreo, sive æneo, sive ex quovis alio Metalli genere confecto consisteret, illud confestim haud secus ac si vitreum aut Chrystallinum esset, rumperet, & in mille partes confringeret; imo omne vas, ex quacunque tandem materia illud sit, fabricatum, rumpere dicitur: quod vero magis mirandum est, est illud, quod insuper addunt, scilicet unicam jumenti ungulam, eidem vasi impositam, aquæ hujus vehementiæ resistere, eamque compescere, ut refert Plutarchus in opusc. de primo frigido. *Inter reliqua omnia una Asini ungula stygis aquæ resistit.* Quis autem ignorat, Asinum patientiæ symbolum esse; unde & Isachar à Jacob appellatus fuit: *Asinus fortis, propter tolerantiam oneris, suffert onus, nec calcitrat in Dominum*, inquit Franciscus Georgius Venetus. to. 1. sect. 4 fol. 38. n. 294. Quid igitur mirum, si Mauritius Imperator tot calamitatum aquas in pectoris sui vase continere potuerit, nec tamen cor ejus ruptum fuerit, sed intrepidum & constans permanserit? pectus namque ejus patientia undique communitum erat, quæ omnium, quas adversa fortuna alicui immittere novit, ærumnarum aquis stygijs resistit. Hæc unicum illud fuit antidotum, quod ipsum constans & intrepidum conservavit. O quot satyricæ linguæ in Davidis perniciem armatæ erant? quot per aera volitabant murmurationes? quot detractionibus regia ejus fama proscindebatur? quot vitæ ejus struebantur insidiæ? *Qui inquirebant mala mihi, locuti sunt vanitates, & dolos tota die meditabantur.* Sed quonam ò David in his omnibus ærumnis

Cardan. l. 2 de subtilit. fol. 103. Cœl. Rod. l. 25. lec. antiq. folio 966.

Gen. 49.

Psal. 37.

positus utebaris præsidio? Audite: *Tanquam surdus non audiebam, & sicut mutus non aperiens os suum.* Omnia patienter sustinebat, per hanc linguis resistebat malignis, & omnibus continuo eum molestantibus. *Quod refertur ad exteriorem patientiam*, interpretatur Cardinalis Hugo ib. fol. 90. col. 3. num. 15. Ita quoque de Philippo Macedonum Rege legitur, quod *omnes fere convitiatores suos vicit patientia.* Et Aristippus verbis contumeliosis à certo quodam æmulo suo molestatus, hoc solum dixisse fertur: *Penes te est malum dicere, penes me bene audire.* Plato maledicentibus sibi aliud non respondit, quam *Perge maledicere, quia bene dicere non didicisti.* Quod fere consonat, quod in simili casu Xenophon dixit: *Tu maledicere didicisti, ego didici maledicta contemnere.* In solius namque patientiæ scuto omnia malevolorum fulmina obtunduntur.

Apud Reus. class. 2. symb. 41. fol. 240.

15. Ecquod malum hac virtute non vincitur, quænam ærumna, quantacunque illa tandem sit, hac armatura non superatur? O quam egregium secretum, dignum profecto quod quilibet addiscat, & quotidie usurpet, prouti Joseph in ægypto fecit; de quo Israelis Propheta loquens dicebat: *In servum venundatus est Ioseph:* sine causa in carcerem conjectus, & ferrea catena vinctus fuit: *Humiliaverunt in compedibus pedes ejus.* Unde se hoc ferro oneratum esse conspiciens, tantam in se mentis sensit perturbationem, ut animam sibi gladio transfixam esse arbitraretur: *Ferrum pertransijt animam ejus.* Sanctus Ambrosius & Cardinalis Hugo legunt: *Ferrum pertransijt anima ejus.* Videte hic miram diversitatem, antea enim anima transfigebatur à ferro: nunc vero ferrum ab anima Josephi transfixum & penetratum esse dicunt; qua ratione fieri potest, ut anima quæ spiritualis est, materialis ferri duritiem penetrare possit. Certatim inter se dimicare videbantur Pharaonis ferrum, & anima Josephi; hæc per patientiam, illud per duritiem; tandem vero ferrum devictum cedere debuit victrici patientiæ; per quod nobis insinuatur, nullam inveniri posse difficultatem, aut molestiam, quantumvis duram, quantumvis acerbam, quam patientia temperare aut superare non possit. *Quasi anima Ioseph* (inquit S. Ambrosius) *patientia fortior ferro effecta, ipsum pertransierit, & penetraverit ferrum.* Quantumvis igitur Dei Filius petitionem Chananææ respuat, & abjiciat, eique se in contradi-

Ambr. Hugo Card. ib. f. 254. c. 1. num. 18.

ctorio opponat, nolendo petitam filiæ libertatem à Dæmone indulgere, in fine tamen certum est, quod victrix & triumphatrix futura sit Chananææ patientia, quæ suave hoc tandem responsum ab ore Christi retulit: *Fiat tibi sicut vis.* Hæc virtus lapis Lydius est, quia qualis quisque sit, an verum probatumque aurum, an vero falsum, certo manifestat & aperit: *Qui non æquanimiter & patienter tolerat adversa, aurum se reprobum esse declarat*; inquit Gregor. Papa. Quisquis autem in adversitatibus suis patientia sese communit, aurum est perfectissimum. Joan. cap. 1. refertur, quod S. Philippus Nathanaeli obviam factus, eidem se Messiam invenisse dixerit, eumque ut ad eum videndum se sequeretur, commonuerit. Christus autem Nathanaelem conspiciens subito dixit: *Ecce verè Israelita, in quo dolus non est*; Porro Nathanael Christo vicinior factus, ad ejus se pedes prosternens, eum adoravit, & verum Dei Filium & Israelis Regem esse confessus est dicens: *Rabbi tu es Filius Dei, tu es Rex Israel.* Verum dic sodes, ô Nathanael, ex quibus argumentis Jesum Filium Dei, & Israelis Regem esse conjicis? Tu enim illum hactenus nunquam vidisti, aut cognovisti, nec ulla tibi cum eo intercessit sermonis mutui familiaritas; Negotij, de quo loqueris, pondus & momentum maximum est; unde facilis nimis ad idipsum credendum existis utpote qui nulla ipsum hactenus vidisti patrantem miracula, informare prius, ejusque vitam & conversationem accurate consideres. An ignoras, quod olim è Philosophis nonnemo dicebat: quod priusquam vir aliquis ad medullam usque cognoscatur, modius salis cum ipso manducando consumendus sit? Quis te, ut eum Filium Dei esse crederes, induxit? Forte Philippi relatione id tibi persuasum fuit, qui dicebat: *Invenimus Iesum filium Ioseph à Nazareth*? sed ex hisce verbis eum non Dei, sed Josephi filium esse, agnoscere potuisti. Quot miracula Christus cœlorum Rex patrarit priusquam in Crucis ligno moreretur, satis est omnibus notum; siquidem scimus, quod aquam in vinum commutarit, curaverit infirmos, sanarit claudos, restituerit paraliticos, leprosos mundarit, pepulerit dæmones, surdis auditum, sermonem mutis, cœcis visum restituerit, & resuscitarit mortuos, & tamen Hebræi hæc miracula videntes nunquam induci potuerunt, ut eum filium Dei esse crederent. Et tamen postea quando in Cruce suspensus hærebat inter opprobria, contemptus, illusus, derelictus, blasphematus, moribundus, inter Latrones velut Latronum coriphæus crucifixus, ab errore suo nonnulli Hebræi resipuerunt, cœperuntque dicere: *Vere Filius Dei erat iste* Quodnam est hoc paradoxum? vident eum patrantem miracula, & artificis filium esse credunt: eundemque postea in mortis angustiis positum contemplantes, filium Dei esse publice confitentur? Verum enimvero nolite id mirari, Auditores, nam ex patientia, quacum acerbissimas pœnas suas sustinebat, velut ex lapide Lydio, eum verum, purum, putum, probatumque aurum, id est, Filium Dei esse cognoverunt: *Centurio patientia Christi motus, quam in Cruce habuisse vidit, exclamavit, vere filius Dei erat iste*; asserit Tertullianus. Sic quoque cum Nathanael Philippo respondisset: *Nunquid aliquid boni esse potest à Nazareth*? Videretque Christum hanc injuriam non solum patienter sufferre, verum etiam in sui commēdationem hoc elogium adjicere: *Ecce verè Israelita, in quo dolus non est.* Mox ex Lydio patientiæ suę lapide commotus, imo coactus fuit dicere: *Rabbi tu es filius Dei. Hominem, in quo Nathanael tantam patientiam agnovit, non purum hominem, sed Filium Dei credit & fatetur.* Concludamus igitur cum Chrysostomo, & dicamus, quod *patientia est hominibus causa omnis boni.* Hanc sibi Chananæa usurpavit, eandem vos quoque exercete, & abite in pace cum nostra benedictione.

D. Greg.

Joan. 1.

Matt 27

Tertull. l. de patien. c. 3.

Sylveira t. 1. l. 3. c. 6. q. 15. n. 107. fol. 493.

Chrysost.

SER-

SERMO IX.

IN FERIAM SEXTAM DOMINICÆ PRIMÆ QUADRAGESIMAE.

Erat dies festus Judæorum, & ascendit IESVS Ierosolymam, est autem Ierosolymis probatica piscina. Ioan. cap. 4.

I. IAm hyberni rigoris & frigoris vehementia remiserat, quando Hierosolymis debita cum festivitate & pompa Paschalis celebrabatur solemnitas, aut vero dies agebatur Pentecostes, ut volunt Cyrillus, Theophylactus & Chrysostomus: Cui solemnitati verbum quoq; incarnatum, ut ea, quæ in simili solemnitate à singulis exiguntur æterno Patri exsolveret obsequia, assistere volens, à Judæa recessit, seq; ad præfatam urbem Judææ Metropolim recepit: *Post hæc erat dies festus Judæorum, & ascendit Iesus Ierosolymam.* In quodam foro autem, ubi major convenire solebat populi frequentia, piscina quædam erat, non minus mysteriosa, quam salutaris & famosa, quæ à quinq; eam circumstantibus porticibus cingebatur, qui certis determinatisque temporibus, cæcis, paralyticis, claudis & omnis generis infirmis eandem piscinam in incredibili numero concurrentibus, referti erant: *In hu jacebat multitudo languentium, cæcorum, claudorum, & aridorum*; Joan. 4. idque nullo alio fine, quam sanitatis recuperandæ causa: *Qui gratia sanitatis recuperandæ illuc se recipiebant*, inquit Toletus ibi. in com. Persuadebat ibidem patientia uniuscujusque desiderio, ut moram eousq; ibidem traherent, donec Angelus de cœlo descendisset, ejusque adventu moverentur aquæ: [Ut indicaret motus ipse aquam illam non naturali, sed divina virtute tanquam Dei instrumentum sanitatem dare,] recipiendo virtutem curativam, cuivis infirmitatum generi subservientem: [Omnis infirmitas corporis, seu membrorũ defectus, etiam quibus ars & natura subvenire non poterant, in hac piscina sanabantur,] inquit Toletus, conformiter ei, quod S. Joannes scribit: *Sanus fiebat à quacunq; detinebatur infirmitate.* Verum quidem est, aquas illas non semper, sed *ad tempus* quoddã salutiferas fuisse, ut vel inde virtutem illarum minimè naturalem esse cognosceretur: *Vt appareret vim sanandi divinitus illi ad momentum temporis impressam, non naturaliter datam fuisse.* Neque etiam sanitatẽ omnibus restituebat; quæ causa est, quod non dicat; *Quicunq; descendisset*, sed *Qui prius*, id est, qui præ omnibus aliis maximè foret sollicitus, & tardioris moræ major inimicus primus omnium ingrediebatur, is obtinebat sanitatis intentum, qua in re Deus nobis insinuare volebat, *Etiam in percipiendis divinis donis, quæ gratis nobis & sine merito nostro dantur, multum nostram valere diligentiam.* Vix ad hoc infirmorum hospitale cælestis advenerat medicus, cum ecce oblatus est ei miserabilis quidã Paralyticus, qui neminem, qui sui compassione tangeretur, inveniens 38. annos languens lecto affixus fuerat, jamq; adversante ei fortuna ad extremæ necessitatis miseriã erat redactus, unde graviter afflictus & dolens Domino dicebat: *Hominem non habeo.* Ubi Toletus ibi. in comm. ait. [Languidi summa paupertas probatur, qui nec pecuniam, qua hominem in adjutorium per breve tempus conduceret, haberet:] at vero ubi hominis deficiebant subsidia, Dei auxilia superabundabant; [Quẽ humani auxilii penuria dum arctat, auxiliatrix divina manus accessit.] Verum enimvero, ô Auditores, quot his nobis S. Joannes in hodierno Evangelio suscitat spirituales ac mysticas materias. Merito hic dicere possum: *Inopem me copia fecit.* Subjungẽdo cum S. Augustino: *Quicquid autem*

Cyrill. Alex. l. 2. c. 123.

Ib. Mald. ibi.

Tolet. ibi.

fol. 422. in comm.

Mald. ib.

Idem ib.

Did. Baez. t. 1. in Evang. l. 9. c. 2.

D. Aug.

autem non possum, supplebit in vobis ipse, quo adjuvante facio quod possum. Quapropter ne argumentorum multitudine confundar, ad tria duntaxat, quæ inter alia magis præcipua sunt, me determinare decrevi, tanquam ad præsentis discursus mei futura subjecta, scilicet ad Piscinam, ad Porticus & ad aquas. Per piscinam autem cum S. Ambrosio Passionem Christi intelligetis: *Erat hoc piscinæ miraculum figura adventus Domini nostri Iesu Christi, qui in hunc mundum passurus venit, ut per passionem suam & mortem humanum genus infirmum sanaretur.* Quinq; autem porticus quinque crucifixi Redemptoris nostri vulnera exprimũt: *Quinque porticus significant quinq; vulnera principalia,* ut ait S. Vincentius Ferrerius; Deniq; in aqua juxta eundem Patrem sanguis significatur à Salvatore nostro in cruce copiose effusus: *Et sicut illa aqua sanavit, ita Christus emundavit nos per mortem, juxta illud: Sanguis Christi, qui per Spiritum S semetipsum obtulit immaculatum Deo, emundavit Conscientiam nostram.* Cum igitur boni vestri omnes percupidi sitis, hortor vos, ut quotiescunq; vos languidos & paralyticos, id est, quacunq; demum adversitate angustiatos depræhenderitis, mysticam hanc ingrediamini piscinam sacratissimam Redemptoris nostri meditando passionem: Vestrosq; oculos in quinq; vulnerũ Christi crucifixi porticus figatis: Denique contemplatione semper viva vos in salutiferum Jesu Christi sanguinem immergatis, ad hoc ut animæ vestræ liberentur, *à quacunque detinentur infirmitate.* Exordiamur.

[Margin: t. 9. in c. 5. §. 10. Tract. 17 — Vincent. Ferrer. se. 6. post Dom. Quadr. ser. 2.]

2. *Est autem Ierosolymis probatica piscina.* Quælibet potentia, & scientia, nec nõ quodvis agens, sive naturale illud sit, sive artificiale determinatũ suum objectum habet, ut Philosophi dicere solent, *circa quod,* ad quod velut ad centrũ lineę, ita omnes eorum tendunt operationes. Mercator nihil aliud respicit, quam lucra; Nauclerus portum, peregrinus patriã, miles famam & existimationem, Venator ferarũ prædam studiosus virtutis perfectionem. Unde si quis me interrogaret, qualenã objectum Christianus, ut Christianus, ob oculos mentis & corporis habere debeat ad quod cũctas suas actiones & opera dirigat & referat; responderem inprimis, objectum hoc esse Deum unum in essentia & trinum in personis: aut vero quia objectum istud nimis est amplum & immensum, & consequenter capacitati nostræ, quamdiu in hac vita sumus, improportionatum: *Dei enim natura cum incorporea sit, simplicissima, & infinita, dum sublunarem hanc regionem incolimus, cogitationibus nostris imperium est,* inquit doctus Mirandulanus, ideo respondere͂ secundo, modum, objectum istud nostræ cognitioni intellectivæ proportionatũ reddendi, hunc esse, si videlicet meditemur Deum in carne passibili, cum humanitate plagis & vulneribus lacerata, deformata flagellis, ferris divulsa, perforata clavis, & sanguine cruẽtata. *Quapropter recurrendum est ad Christum imaginandum, & hunc potissimum crucifixum, facilius quippe passionem illius meditari poterimus, eandemq; animæ proponentes, veluti objectum circa quod versetur, in bonitatis Dei cognitionem veniemus.* Porro populus Israeliticus à crudelissima Babylonicorũ tyrannide angustiatus, aliud in suis ærumnis non habebat solatium, quã frequentem petræ seu lapidis cujusdã aspectum, quem annulo suo ferebat inclusum, cui desideratæ patriæ suæ urbis Jerusalẽ insculpta erat figura seu species; quasi dicere vellent: *Licet exules à patria simus, nunquam tamen tui Ierusalem nos invadet oblivio.* Cur igitur nobis omnes in hac terrestri Babylonia obveniẽtes adversitates & ærumnæ non reddentur suaves, si mysticã hãc petram: *Petra autẽ erat Christus,* oculis nostris continuo obversantem habuerimus, in qua nõ jam civitas Jerosolymorum, sed amarissima ejus passio, clavis ferreis & lancea reperitur exsculpta & ad vivũ delineata? Postquam Thebani de modo Spartanos adversarios suos vincẽdi consuluissent oraculum, hoc ab eodẽ retulere responsum, ut scilicet priusquam conflictũ seu prælium ordirentur, Aristomenis scutum in trophæum erigerent, quod faciendo gloriosam ab inimicis reportarunt victoriam. Nos quoq; omnem nobis obviam adversitatẽ facile superabim⁹, si scutum seu potius vexillũ Christianæ militiæ, id est, humanitatem verbi cicatricibus suis insignitam ob oculos nostros erigamus. De Ape naturalistæ scribunt, quod apis dum ventorum turbines aërem infestant & agitãt, ne corpusculum ejus à vento abripiatur, lapillum quendam volãdo secum portet, quasi dicat: *Labore laborem fero.* Qui se ab humanarum miseriarum ventis disjiciendum & abripiendum esse formidat, securitati suæ optime consulet, si lapidẽ illum appræhendat, de quo per Psalmistam dicitur: *Lapidem quem reprobarunt ædificantes, hic factus est in caput anguli,* sic enim

[Margin: Picus Mirand. de morte Chr. l. 1. c. 8. f. 38. — Idem ib. — Aloysius Mov. 3. Sacr. ele. cap. 17. 153. — 2. Cor. 10 — Psal. 117.]

Picus Mirand. de morte Chr. l. 1. c. 8. f. 38.

enim majori cum securitate quam apis dicere poterit: *Sine labore laborē fero.* Sic quoq; Grues Taurū montē transvolaturæ, de lapide quodā sibi prospiciunt, quem rostro portantes, ut sibi quasi occludunt, ne forte inadvertenter cantu vel garritu suo voraces excitent aquilas, tenacibusq; & aduncis earū unguibus in prædā cedant: quo salubriter cōmovemur, quod ut mōtes vitæ & mortis, qui à Propheta *Montes caliginosi* vocātur pertransituri, evitare possimus, quod à terrenarū adversitatū aquis nobis imminet, periculū, nullum sit securius medium, quam si mysticā crucifixi petrā in mēte nostra circumferamus. Olivæ intra aquæ salsæ amaritudines, experiētia teste, dulcescunt; unde nōnemo pulchro ingenio præditus, ex iis in mari positis Emblema formavit, idemque animavit per hanc ei subjectā epigraphen: *Amaritudine dulcescunt*, ad eum fere modū quo Elisæus aquas maris injecto sale fecit dulcescere, quāto igitur suaviores fient nostræ amaritudines, si iis amaritudo Passionis Christi fuerit permixta? S. Bernardus nullū invenit in adversis suis efficacius lenimen, quā Christi Passionē, *Confige cruci manus meas & pedes meos, & totū passioni tuæ, conforta servū tuum Domine.* S. Bonaventura p. 1. c. 1. optasset se in cruce cum crucifixo, & cum eo semper usq; ad sepulchrū uniri potuisse, at vero quia idipsum in carne obtinere non poterat, mente illud exequebatur, Dominicam Passionem eidem semper & cōtinuo impressam habendo; *O cur Crucis illius loco nō fui, ut Christus fuisset manibus meis & pedibus conclavatus? sed si hoc modo facere non posū corpore, saltem hoc volo mente.* Deus S. Mariæ Magdalenæ, dum ad faciendam pœnitentiam in horridam quandam se speluncam subduxisset, Crucem quandā S. Michaelis Archangeli ministerio misit, quam ad introitum speluncæ suæ collocavit, ut ei tanto commodius cōtinuo ob oculos versari posset, in eaq; ipsi omnia in cruce consummata mysteria distinctè repræsentaretur, essetq; ipsi inter pœnitentiæ suæ asperitates refrigerio & consolationi, nam ut S. Gregorius in Epist. affirmat: *Nihil adeo grave, quod non æquanimiter toleretur, si Christi passio ad memoriam reducatur.* Sponsa sponsum suū inter dolores fasciculo myrrhæ similem esse dicebat: *Fasciculus myrrhæ dilectus meus, inter ubera mea commorabitur;* quem passum B. noster Ægidius Columna exponens, dicit: *Myrrha est arbor, cujus gutta est amara, unde significat passionem Christi: hac autem passio fuit fasciculus myrrhæ, rursum in eo fuit congregatio myrrhæ, id est, amaritudinis, propter multas passiones & opprobria quæ sustinuit.* Verum dic sodes, ô sponsa, cur non potius in sinu tuo circumfers fasciculum florum talium, qui odore, colore, venustateq; sua præstantissimi sint, qui Sponsum tuum Nazarenum, id est, floridum repræsentent? Nolo, nolo illos; cordi namque meo amaro, non vero ex delitiis suavi, myrrha, non flores conveniunt, securam enim me hæc myrrha reddit, quod hæc inter amaritudines meas labiis meis futura sit dulcior atque omni nectare, & ambrosia seu manna suavior? *Propterea denique*, inquit Bernardus ser. 43 in Cant. *non fascem, sed fasciculum dilectum dicit, quod leve pro amore ipsius ducat, quicquid laboris imminet & doloris.* Demum vero idem met Bernardus quamvis animam devote exhortatur, ut hanc myrrham in pectore suo portādo, sponsam imitetur, utpote quæ admirabili & gratiosa quadam metamorphosi, omnes nostras angustias in gaudium & exultationem sit commutatura: *Si sapis imitaberis sponsæ prudētiam, atq; hunc myrrhæ tam charum fasciculum de principali tui pectoris, nec ad horam patieris avelli; amara illa omnia, quæ pro te pertulit, semper in memoria retinens, & assidua meditatione revolvens.* Idem ibi. Probemus idipsum per inductionem ex variis hactenus habitis experientiis.

Ierem. 18.
Idem ib.
Aloysius Mov. 3. Sacr. ell. cap. 17. n. 153.
4. Reg. 2.
D. Bern. serm. 2. de Pass.
2. Cor. 1.
Sylvester Roa. aurea serm. de sancta Magd.
Cant. 1.
Psal. 117.
Ægidius Colum.
in cap. 1. Cant.

3. Deus Abraham fidelem servum suum, qui sub dulci somno nihil cogitans quiescebat, advocat, eiq; præcipit ut filium suum unigenitum in monte quodam sacrificet, dicens: *Tolle filium tuum quem diligis Isaac, & offer illum mihi in holocaustum super unum montium quem monstravero tibi.* Gen. 22. Quemnam existimatis bono huic seniculo ex hoc præcepto inflictum fuisse dolorem, utpote qui non nisi unicum tantum filium habens, adeo tenere sibi dilectum, ut ei esse videretur, sicut unica oculorum suorum pupilla, eundem tamen Deo sacrificare imo & propriis manibus jugulare jubetur? Existimo equidem quodvis in hoc præcepto contentum verbum, peculiarem fecisse gladium, quo cor ejus transverberaretur, nec montem conscendendo tot gressus formavit, quot è corde suo mœsto & afflicto emisit profunda suspiria; credo proinde, quod lachrymis suis copiose rigaverit, quos eundo transiit stirpes & lapides; imo

imo dolorem ejus adeo excessivum fuisse, quod nullum admittere potuerit solatium. Etenim, ô Abraham, qua ratione ad montis usque verticem vivus pertingere poteris quin te mœror animi necet? aut quomodo qui mortu' potius, quã vivus (imo potius plane mortuus es, cum spiritus vitæ tuæ Isaac jam jam sit moriturus) domum redibis? quomodo sine Isaac qui decrepitę senectutis tuæ baculus est regere aut gubernare te valebis? Etenim quidnam est hoc quod preter omnem opinionem attonitus video? Abrahamne videt? & cum lætitia & jubilo festinus ad montẽ procedit? Forte mœror animi eum mentis suæ impotem fecit? ne proprиis quidem oculis fidem adhiberem (nam *Testis unus, testis nullus*) nisi S. Zeno suo quoq; idipsum testimonio confirmaret, dum inquit: Abrahamum Isaac sacrificaturientem siccis semper oculis stetisse, non mœstum, sed lętum atque jucundum: [Ecce sub oculis jacet filius vinculis adstrictus, ubi sunt lachrymę? Ubi dolor, qui in humanis sensibus versari consuevit? In tantis filii casibus lætatur & gaudet.] Mira profecto res, quod quando Abraham moriturus credebatur præ dolore, exultet prę gaudio, nullum sentiat animi mœrorem, nec gravis ei sit jactura filii, quin potius eundem trucidaturus inexplicabilem sentiat consolationem. S. Prosper Aquitanicus rationem adfert, dicens: Deum Abrahę revelasse, quod hoc sacrificium filii sui futurum esset figura passionis & mortis Salvatoris. Unde egrediendo è civitate, videbatur sibi videre filium Dei ex civitate Jerosolymitana egredientem, respiciendo montem Moria, videbatur sibi videre montem Calvariæ; in altari quod struxerat, crucem, quam Judæi erecturi erant, respiciebat, manus quidam filio suo alligabat, sed in vestibus illis præsignificabantur funes & vincula Salvatoris: in obediente Isaac, innocentem considerabat Crucifixum; quid igitur mirum, si nullum sensit dolorem, qui ob oculos mentis obversantem habebat Christi Jesu passionem & mortem? Ac proinde de hoc sancto Patriarcha Hebræis dicebat; *Abraham pater vester exultavit ut videret diem meum*, Joan. 8. id est, quando stabat sacrificaturus filium, vidit in spiritu passionis & mortis meæ diem; quem autem hæc visio in eo effectum habuit? *Gavisus est, quia vidit diem passionis filii Dei in suo filio figuratam.* Idæa etenim passionis, quam sanctus Patriarcha contemplabatur, erat quasi quidam *Lapis Philosophorum* qui ferrum doloris transformabat in aurum lætitiæ & exultationis.

D. Zeno Veron. serm. 1. de Abraham.

D. Prosp. Aquit. p. 1. de pro-

4. Jacob adolescentulus Esau fratris sui persecutionem fugiens, & Mesopotamiam versus se recipiens, noctem quandam in campis transigere coactus fuit, ubi domum nullam, imo ne vel tuguriolum quoddam circumquaque videns, in quod diverteret captandæ causa quietis, coactus fuit fessa membra sua nudam super humum sternere, atque sub dio & cœlorum inclementia, posito sub capite saxo præduro, cervicalis loco, somnum capere; In profundiori autem somno constitutus, videre sibi videbatur scalam quandam adeo sublimem, ut à terra in cœlum usque pertingeret: *Vidit in somnis scalam stantem super terram, & cacumen illius tangens cœlum*: Genes. 28. at vero quid scala hæc Jacobo referebat? S. Zeno idipsum dicat: [Scala, inquit, proprio nomine crux vocatur, quia per ipsam Jesus Christus ministeria universa conficiens, & concludens, salutem Adamo reportavit, & iter ad cœlum omnibus se sequentibus patefecit. Verum, inquies, quo fine afflictio afflicto additur, crucis figurã ei demonstrando, quæ esse debebat doloris patibulũ? Cur non potius Jacob defatigato consolationis causa cœlum apertũ, & patula paradisi gloria exhibetur? Nequaquã id fieri expediebat, nihil etenim in hunc finem efficacius ipsa Salvatoris nostri cruce & passione, ideoq; Deus ad consolandum afflictum, & desolatum peregrinum, nullum censuit esse efficacius medium, quam sit imago crucis, in qua omnes contemplari posset dolores, quos futurus Messias in ea passurus erat; hæc sola efficax erat ad eum in ærumnis, quas patiebatur, consolandum & restaurandum, quod in præsenti quoq; casu satis manifeste liquet. Cur enim terræ & lapidis capiti substrati non sentit duritiem? Cur eum sub dio dormientem aëris inclementia non offendit? Quomodo animo tranquillo dormire potuit qui iracundi fratris sui Esau vestigia tantopere formidabat? Membra habet languida, nec tamen ingemiscit aut lamentatur, habet ossa ex fatigatione quasi confracta, nec tamen dolorem sentit; imo à somno expergefactus dicit: *Non est hic aliud nisi domus Dei, & porta cœli*, Genes. 28. q. d. voluisset, sub hujus scalæ umbra cum tanta animi tranquillitate & soporis suavitate dormivi, ut videatur mihi me in domo Dei, seu

miss. & prædict. cap. 17.

D. Zeno Veronen. prope finem.

ſeu in paradiſo quietem cœpiſſe. Vides igitur, quomodo figura crucis, quæ inſtrumentum fuit paſſionis Chriſti, huic ſervo Dei omnem amaritudinem in ſuavitatem, in commoditatem omnem paſſionem, omnemque ærumnam in gaudium commutarit: *hæc igitur tam ardua quam ſereno profert animo? Roboratur crucis aſpectu, in hanc enim ſimulac convertet lumina momentaneum ac leve judicabit cujuſque tribulationis pondus.* Paul. Manap. in cant. veſtig 14 cap. 1. Sec. 2, n. 36.

5. Electus Dei populus per territorium Edom peregrinabatur, & ad mare Rubrum accedens, in campo quodam deſerto & ſolitario, omniſque humanæ ſuſtentationi neceſſariæ annonæ experte ſubſtitit: dumq; ſe famis neceſſitate premi ſentiret, nec quidquam ſubſidii uſpiam in hac urgenti neceſſitate invenire aut ſperare poſſet, ſimul congregati Hebræi Moyſen adire, hancq; ei neceſſitatem verbis aſperis exprobrare decreverunt, prout & reipſa ab eis factum eſt, dum ajunt: Num. 21. *Cur eduxiſti nos de Ægypto, ut moreremur in ſolitudine?* Quaſi diceret, itane, O Moyſes, nos tractas? ergone in hanc ſolitudinem nos eduxiſti ut in ea præ laſſitudine & fame moriamur? Ignoſcat id tibi Deus. Eheu quam bene nobis erat in Ægypto, tu nos inde tuis promiſſionibus vanis ſeduxiſti, & illuſiſti, mercereris utique acerbam hujus tuæ temeritatis vindictam: ubi eſt illa quæ Ducem decet providentia, in procurandis iis quæ ſuis ſunt militibus neceſſaria? Nos in exequendis præceptis tuis promptiſſime tibi paremus, tu autem in miniſtrandis nobis vitæ ſubſidiis negligentiſſimus eſſe probaris: ſi quis hic vel oculum ipſum pro pane comparando pendere vellet, ne micam quidem pro eo habere poſſet, ſi quis pro una aquæ ſtilla, integram ſanguinis libram vellet prodigere, vacuus cogeretur abire. Nihil hic ad manducandum miniſtratur aliud quam manna, quam præ nauſea vix videre ſuſtinemus, ex itineris prolixitate fracta ſunt corporis membra, adeo ut niſi aliquo ſubſidio reſtaurentur deperditæ vires, deficere cogamur, quod ne fiat, aliquid ſtatuemus, quod valde diſplicebit, cave ne experiaris: Ibid. *Et tædere cœpit populum itineris ac laboris, locutuſque contra Deum & Moyſen ait, cur eduxiſti nos de Ægypto ut moreremur in ſolitudine? Deeſt panis, non ſunt aquæ, anima noſtra jam nauſeat ſuper cibo iſto leviſſimo.* Itane? (Dicit Deus) ſiccine Moyſes ſervus meus tractatur? adeo modicus ei reſpectus defertur? tanta cum temeritate adverſus eum proceditur? *Quamobrem miſit Dominus in populum ignitos ſerpentes*, qui ab oculis flammas, ab ore venenum evomentes, corpora invadebant Iſraelitarum, circumvolvebantur pedibus, brachiis, collo, lumbis, eoſque venenoſis dentibus mordentes plagas illis mortales infigebant, adeo ut atro livore tincti, velut mortui in terram prociderent: Divina autem clementia, Moyſis ſervi ſui precibus permota, ſubito ſuggeſſit remedium, quo à ſerpentibus læſi ſuæ reſtitui poſſent saluti: *Fac ſerpentem æneum, & pone eum pro ſigno, qui percuſſus aſpexerit eum, vivet.* Ibid. Dictum factum; Et ecce ſalvi facti ſunt omnes. Verum, inquies, ergone poſſibile eſt, quod ſerpens aliquis in ligno quodam elevatus tanta ſit præditus virtute; Eja igitur literæ ſuperficiem tollamus, & apprehendamus ſubſtantiam medullæ: Tertullianus etenim lignum crucem, ſerpentem vero in eo ſuſpenſum, Chriſtum crucifixum figuraſſe dicit, quem à ſerpentibus intoxicati ſolummodo aſpicientes curabantur; ad ſignificandum, quod crucifixum ob oculos poſitum habere, conſiderando quanta pro nobis paſſus ſit, quot in ſua ſacratiſſima humanitate vulnera habuerit, quam copioſum ſanguinem effuderit, veriſſimum infirmitatibus noſtris tam corporalibus quam ſpiritualibus pellendis adferat medicamentum; adeoque dum in hanc myſticam ſanguinis & paſſionis Chriſti piſcinam ingredimur liberemur à quacumque detinemur infirmitate. Audite hoc Tertullianum propriis ſuis verbis pronunciantem, dum ait: [Effigies ænei ſerpentes ſuſpenſi figuram deſignavit dominicæ crucis, quæ à ſerpentibus id eſt ab Angelis diaboli nos erat liberatura.] Tertul. de idolol. cap. 5. Sed clarius quidam modernus, ita explicat: [Clare indicat crucifixi meditationem ac dolorum ejus recogitationem noſtrorum eſſe medelam criminum, noſtrorumque morborum; imo & omnium fontem bonorum.] Laur. de Aponte in Sap. Salomon. hom. 72 c. 10, n. 8

Idem met populus Iſraeliticus integro triduo ardentem ſuſtinuerat ſitim, omnique adhibita induſtria ſcaturientem fontem aliquem vel noviter è terra elicere, aut jam manantem invenire contendebat, ſed irrito

prorsus effectu, tandem in Mara perveniens, aquam ibidem reperit tantopere desideratam; unde populus ingenti cum ardore ad fontem manantem sitibundus cucurrit, quilibet enim aridas suas reficere fauces desiderabat, nonnulli manibus crateris loco, alii vero galea capitis utebantur, alii vero prono corpore aperto ore fonti incumbebant, singuli singulos sodales præ sitis impatientia moliebantur antevertere; verū ô infelicitas inexspectata, nam aquas inveniunt adeo amaras, ut se fel bibisse arbitrarentur, unde omnes delusi & confusi ab aquis recesserunt nil adeo capientes quam ut os suū ejusque amaritudinem eluere possent nec tamen unde id facerent habere poterant: *Nec poterant bibere aquas de Mara, eo quod essent amaræ*, unde eidem loco, amaritudinis nomen imposuerunt: *unde & congruum loco nomen imposuit, vocans illum Mara*, id est, *amaritudinem*. Cœpit itaque populus cum Moyse nō sine cholera loqui dicendo; *Quid bibimus?* Ipse autem ad Dominum confugiens hoc tulit responsum, nimirū ut ostensum sibi à Deo lignū acciperet & aquis immitteret, sic enim futurum, ut subito dulcescerent: *Qui ostendit ei lignum, quod cum misisset in aquas, in dulcedinem versæ sunt* Verum inquies, quodnam est lignū istud hac virtute præditum? Quales sunt hæ aquæ amaræ? Etenim si hujus mundi ærumnas & calamitates in dulcedinem trāsformare volumus, quid faciendum esse censes? Immittendum est iis lignum crucis, nō tanquam nudum lignum, sed ut quoddam Christi Jesu passionē referens instrumentum. In hoc enim, velut in theatro quodam, dolorosa repræsentātur spectacula, ibi humanitas quædam videtur lacerata flagellis, spinis confixa, perforata clavis, lācea disrupta, & proprio sanguine à vertice capitis ad plantam pedis usque cruentata. ô utinam in hoc lignum nostras defigeremus cogitationes, haud dubie omnis infirmitatis vel alterius tribulationis aqua, quantumvis illa amara esset, indulcoraretur: *Amaritudine dulcescunt*. Est hic conceptus Cardinalis Joannis Vitalis dicentis: *A ligno indulcoratæ sunt aquæ, quia nulla est tribulatio, quæ apposito ligno crucis, per memoriam & dilectionem, non dulcescat.*

Exod 15.

Joan. Cardin. Vitalis, verbo Crux.

7. Zelosissimus Carmeli Patriarcha & Propheta Elias, ut divino promptus pareret imperio, relicto torrente Carith, ubi aliquanto tempore à corvis pastus fuerat, in Sareptam Sydonorum abivit: ubi Deus mulieri cuidam viduæ præceperat, ut victus annonam ei subministraret. Porro S. Propheta in cælestis præcepti observantia, more sibi consueto, exactissimum se exhibuit: Subito enim recessit, & Sareptā versus profectus est; Cumque vix ad urbis portas pertigisset, egredientem videt mulierem quādam, quæ nonnulla lignorum fragmenta legens, humilis fortunæ suæ conditionem sat testabatur, hanc igitur Elias accersit, ab eaque paululum aquæ ex charitate sibi dari petiit: *Da mihi paululum aquæ in vase, ut bibam*, & mox subjungit, ut tantillum quoque panis sibi subministret quantum extremæ sustentationi suæ pro illo die sufficeret: *Affer buccellam panis in manu tua*, illa autem se excusabat dicendo, ingenti se paupertate premi, adeoque nullum sibi præsto esse panis subsidium: *Vivit Dominus Deus tuus, quia non habeo panem*: & subito subjungit: *En colligo duo ligna*: Quænam est hæc consequentia, quia non habeo panem, ideo colligo duo ligna? Cur tantum duorum lignorum meminit & non plurium? Existimo mulierem hanc à Deo monitam, dum Eliam angustiatum esse vidit, eidem duo ligna in crucis formam disposita exhibuisse, ut ipse iis visis, tanquam Propheta mox assequeretur mysterium, videlicet, ligna hæc quandam esse crucis figuram, in qua venturus Messias post amaram passionem moriturus esset; huncque aspectum magno ei futurum esse solatio & refrigerio, in quacumque esset ærumna aut miseria: quasi vellet inferre, inquit Rupertus Abbas Tuitiensis; *En colligo duo ligna, & meam consolor inopiam, amplectens crucis ligna, ut comedamus & non moriamur.* Quod si autem tanta energia figuræ inerat, quid deinceps de figurato dicemus?

3. Reg. 17.

Rup. Abb. de Trin. lib. cap. 7.

8. Sacri Scriptores causam investigant, cur filius Dei in ultima vitæ suæ periodo sanctissimum Sacramentum sub specie panis & vini instituere voluerit. Et quidem non immerito alicui videri posset, quod cum hoc Sacramentum præ omnibus aliis rarissimum sit & nobilissimum, in alia quoque nobiliori & præstantiori materia institui debuerit. Respondet autem S. Thomas id factum esse, quia Panis & vinum *magis confortant hominem*: vel *Panis & vinum quibus communius homines reficiuntur, assumuntur in hoc sacramento ad usum spiritualis manducationis.* Sunt & aliæ ab eodem & aliis adductæ rationes,

D. Thom. p. 3. q. 74 a. 3. in corp. fol. 344. c. 2. n. 40. & ibi ar.

nes, quas brevitatis causa pertranseo. Verum obsecro vos, dicite mihi, quidnam sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum nobis repræsentat? Passionem Redemptoris. Unde Angelicus Doctor ait: *O sacrum convivium, in quo Christus sumitur, recolitur memoria Passionis ejus.* Idque ita à Christo institutum esse credo, ut per hoc nobis indicaret, quod Passionem suam in hoc Sacramento contemplari, idem sit quod pro ærumnis nostris sufferendis aliquam confortationem, & refocillationem accipere, ad eum modum quo homo Spiritus animales sibi per panem & vinum reviviscere, membraque languida restaurari sentit, vinum enim vim habet *Lætificandi*, panis autem *cor hominis confortandi* vim obtinet. Unde Franconius Abbas dicit: *Recte in panis ac vini specie celebrandum instituit mysterium passionis suæ, quia divina & inenarrabili jucunditate lætificat, & omnem pristini doloris memoriam absorbet.* Agedum igitur, ô anima tribulata, quod si mentem tuam ab ærumnis divexari sentias, quid facies? Ecclesiam ingredere, & Passionem Jesu Christi quæ in sanctissimo Sacramento nobis omnibus consideranda ob oculos ponitur, fervide considera & expende, & mox tribulationum tuarum pondus tibi alleviari, idemque supportabile & suave fieri senties. Quod si ad humilis fortunæ conditionem dejectus es, cur animo linqueris? Mentem tuam in Domini Passionem firmiter figito, quæ in angustissimo Sacramento sub Candidissimorum accidentium specie absconditur, & martyria afflictionesque tuas haud secus evanescere experieris, atque prodeunte aurora disparent tenebræ, & diluculum illucescere incipit matutinum. Unde Beatus Laurentius ait: *Passio passione vincitur, & cruciatus cruciatibus superantur, dolorem servi dolor lenit Domini.*

D.Tho. — Franconius Abbas, to. 10 de Gratia Dei. — B. Lau. Iustinianus de cast. connub. verbi, & animæ c. 8.

9. Nonnunquam intra memetipsum meditando considera, qua ratione fieri possit quod lapides natura sua asperi & duri Sancto Stephano suaves visi sint & dulces: Et valde hac de re dubitarem, nisi Ecclesiam hujusce veritatis scirem esse veridicam testem; dum ait: *Lapides torrentis illi dulces fuerunt;* Sed quomodo fuere *dulces*, si fuerunt lapides? Forsitan ideo quia pro eo tempore, quo in proprii sanguinis mari navigabat ad imitationem naucleri ad cæli portum oculum habebat defixum? ut proinde Lactantius Firmianus scriptum reliquerit: *Eadem ratione hanc vitæ viam quærere oportet, qua in alto iter navibus quæritur.* Et ut Poëta quidam egregie cecinit:

Act. 6. — Lact. Firm. l. 6. Instit. c. 8.

Æquora qui fragili sulcat male fida carina
Quid, cursum ut teneat, nocte silente facit?
Pervigil ad cælum tendit sua lumina, fidus
Spectat, & in boreo juge quod axe micat.
Quisquis iter vitæ sequeris, vitæque perennis
Ne tua sint terræ lumina fixa cave.
Semper at æthereas sublimis vertice sedes
Conspice; sic tutum latus habebis iter.

Iacob. Billius l. 1. Anthol. 5. f. 7.

10. Porro Sanctus Stephanus oculos suos à cælo nunquam divertit, prouti ipsemet idem fatetur dicens; *video cælos apertos.* Beda autem hunc dulcem lapidum saporem non Cælorum aspectui, sed visioni filii Dei attribuit; Nam Stephanus paulo post ait: *Et Iesum stantem à dextris virtutis Dei.* Sed quomodo aut in quonam corporis situ illum stare vidit? Brachiis in Crucifixi formam expansis, prouti in monte Calvariæ in Cruce pependit, quinque ei Sacratissima humanitatis suæ vulnera pariter commonstrando. Visio vere beata, visio confortatrix hæc dici meretur utpote quæ ipsos quoque lapides indulcorare valet, & mira quadam suavitate imbuere ipsa etiam tormenta novit: *Ad confortandum ergo Beati Martyris patientiam, cælestis regni janua panditur, & ne innoxius homo lapidatus titubet in terra, Deus homo Crucifixus apparet coronatus in cælo.*

Beda in c. 7. Act. Apost.

11. Incarnatus Deus noster qui ad subveniendum necessitatibus nostris adeo semper benignus fuit & pius, clementer nos exhortatur, ut in omnibus ærumnis nostris tutum & securum ad ipsum habeamus confugium, sibi namque cordi futurum, ut de modo efficaciter nos consolandi sollicitus sit: *Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos.* Verum ô Domine, Calamitatum humanarum tantus est tamque ingens numerus, ut nec lingua eas recensere, nec calamo illas describere valeam, & tu nihilominus omnes illas mitigandi atque tollendi vim curativam te habere confidis? *Sunt enim hominũ mala innumera quibus torquẽtur,*

Matth. 11. — Paul. de Pala. in c. 1. Matth. fol. 475.

quomodo tu illis omnibus medeberis? inquit Paulus de Palatio. Itane? Ergone Deus universale quoddam habet antidotum, quod universis malis nostris adhibet, & lenitivum quoddam cunctorum dolorum nostrorum curativum? Nunquid audis Christum id ipsum tibi summa cum benevolentia offerentem? *Tollite jugum meum super vos;* Et quidem licet Rabanus per hoc jugum Evangelium intelligat:

Raban. ap. D. Tho. in Cat. ibi fol. 49. col 4. l. C.

Iugum Christi est Evangelium quod Iudaeos & gentes in unitate conjungit, & sociat: nihilominus Ludolphus Carthusianus dicit, quod Christus per jugum istud Crucem suam intelligat: *Iugum Crucis seu mortificationis.*

Ludolph. Cart p. 1. cap. 58. fo. 237. col. 2. l. I.

Quasi vellet dicere: Quotiescunque vos à mundanis adversitatibus angustiatos esse videbitis; *Tollite jugum meum;* apprehendite Crucem meam, eamque semper ob oculos vestros tenete. Quod si vos videritis derelictos ab amicis & parentibus, memores estote, quod & ego in hac cruce, tot inter dolores constitutus, dixerim:

Marc. 15.

Deus Deus meus ut quid dereliquisti me? Si dura vos affligat paupertas, considerate qualiter in hac Cruce plane nudus pendeam:

Ioan. 19.

Diviserunt sibi vestimenta mea. Quod si nonnunquam febribus vexati, ad impatientiam redigimini, nec possitis eos qui in cunctis corporis partibus vos torquent sustinere dolores, recogitate quod ego in hac Cruce summa cum patientia senserim & tolerarim spinas verticem & frontem meam crudelissime transfigentes, clavos manus & pedes meos perforantes, adeo ut nulla fuerit pars corporis mei, quae à tormentis immunis remanserit, & lacerata non fuerit:

Isa. 1.

A planta pedis, usque ad verticem capitis in me non erat sanitas. Si fortasse per necessitatem omnibus sitis fortunae bonis nudati, adeo ut ne vel unicum aquae haustum habere valeatis: Ego in hac cruce prae siti moriens (licet aliis moribundis aliqua indulgeri & ministrari soleat refocillatio) ne vel unicam aquae stillam impetrare potui, imo ut me vehementius torquerent aceti & fellis amaritudine palatum meum vehementius amaricarunt:

Matt. 27.

Dederunt vinum bibere felle mixtum: Si ab aliis verbis injuriosis proscindimini, in memoriam vobis revocate, qualiter ego ab Hebraeis illusus, contumeliis & blasphemiis graviter impetitus fuerim:

Ibid.

Praetereuntes blasphemabant dicentes: vah qui destruis templum Dei: & tamen absque ulla mei commotione aut animi indignatione, licet hanc adversus ipsos juste potuissem concipere, aeternum Patrem meum, ut illis noxam hanc dignaretur ignoscere, instantissime sum deprecatus:

Luc. 23.

Pater dimitte illis, non sciunt quid faciunt. Agedum igitur: *Tollite jugum meum.* Menti vestrae ea imprimatis tormenta, quae in hac Cruce pro vobis sustinui, sic enim omnia reddentur amabilia & levia, & in hunc modum: *Ego reficiam vos, & invenietis requiem animabus vestris;* Omnis amaritudo vobis in dulcedinem commutabitur, & omnis moeror in gaudium. Haec eadem Christi promissio etiam confirmatur per sequentem D. Gregorii Papae doctrinam, dicentis:

D. Greg. ap. S. Vinc. Ferr. ser. 2. fer. 4. post Dom. pal. f. 11. c. 1.

Si Passionem Domini ad memoriam revocemus, nihil est tam durum & amarum, quod non aequo animo toleremus.

12. Quando Hebraei sanitatem alicui infirmo à coelesti medico obtinere volebant, eundem non prius quam sol occubuisset coram eo adducere solebant:

Luc. 4.

Cum Sol occidisset omnes qui habebant infirmos variis languoribus ducebant illos ad eum. Sed cur ad Solis occasum usque expectabant? cur non potius occumbentem solem praeveniebant ut infirmos suos adducerent? oportunius namque tempus matutinum diluculum vel ortus Solis videri potuisset: Scio equidem quod Origines respondeat:

Orig. in cat. D. Tho. in fol. 169. col. 4. l. A.

Ideo quidem circa Solis occasum, id est, elapsa die illos educebant, quia verecundabantur vel timebant Pharisaeos, vel quia de die intenti erant circa alia, vel quia putabant non licere curare in Sabbatho. At vero Guilielmus Parisiensis mystice hunc passum exponens, per occumbentem Solem Christum, inter tormenta moribundum & exspirantem intelligit, per infirmos autem omnes illos, qui variis afflicti sunt aerumnis mundanis, à quibus liberari desiderant; hi enim convertuntur ad Solem ad mortis occasum transeuntem, & inter tenebras sese occultantem, quando *Tenebrae factae sunt super universam terram;* hunc inquam cum attentione respiciunt, & tāquam aquilae generosae suum in eundem figūt obtutum, non jam in curru à Phaetonte vectum & flammas inter rutilantem, sed in Cruce suspensum, in Passionis mari submersum, & proprio purpurascentem sanguine; Et quidem opinione mea optimo idipsum consilio faciūt, eo ipso enim quo infirmos suos ad Jesū Cru-

crucifixum convertunt, securos illos esse jubeo, liberandos eos esse, *à quacunque detinentur infirmitate.* Aut vero si securitatem à me illis datam insufficientem esse existimant insufficientiam meam præcitatus supplebit Parisiensis, qui ait: *Solus occasus rectè designat Christi Passionem & mortem, in qua curavit multos ab ægritudine infirmitatis.* Et quidem quamnam existimatis causam fuisse quod verbum incarnatum suis dixerit Apostolis, antiquos Patriarchas Prophetas, veluti Danielem, Jeremiam, Zachariam & alios adeo fuisse atrocibus tormentis subjectos, ut ipsorum martyria cum Prophetarum passione & morte comparata consolationes potiùs & gaudia quam martyria vocari meruerint: *Alii laboraverunt, & vos in labores eorum introistis*, quasi diceret: vos ô dilecti discipuli facillimo pretio cælum vobis comparastis & porro comparare pergitis, sine tormentis nimirum & sine doloribus, haud secus illud habetis ac si liberali vobis dono datum fuisset, antiqui Prophetæ autem illud ipsum gravi sumptu, id est sanguinis sui moneta sibi comparare debuerunt. Me quod attinet, libenter insufficientiam fateor quod scilicet Christum hoc loco loquentem minimè intelligam. Quis enim Sanctis Apostolis plus passus est carceres, persecutiones, ignes, præcipitia, excoriationes, gladios equuleos, Cruces, ecquid autem requirebatur amplius? qua igitur ratione dici potest quod non de ipsis, sed de antiquis Dei servis vere & realiter dici possit, quod transierint *per ignem & aquam*? Imo plane contrarium dicendum esse videtur, siquidem plus passus est unicus tantum Apostolus, quàm omnes antiquæ legis martyres. Unde oportune me replicare posse arbitror cum Doctore quodam moderno Carmelitano, quod *Nulla lingua dicere sufficit tot persecutiones, tot exilia tot flagella, tantum famis, tantum sitis, tot rotas, flammas, neces, & tandem tot tormentorum genera, quæ Apostoli concuicarunt: nil enim majus Patres antiqui potuerunt perferre.* Quo igitur cum fundamento Salvator noster illos non laborasse, aut quicquam passos fuisse dicit? *Alii laboraverunt, & vos in labores eorum introistis*: Veruntamen dum verba & mentem Salvatoris accuratius considero, veritatem illorum nimis fundatam esse comperio, vere enim Apostoli in Martyriis suis non tam passi quam gavisi & lætati fuere. Imò ô Apostoli, gavisi estis in passionibus vestris, quia quando carnifices parabant tormenta & supplicia, vos confestim Passionem & mortem Magistri vestri ob oculos mentis velut limpidissimum speculum ponebatis, illamque speciatim per singulas occurrentes circumstantias meditando considerabatis. Tu idipsum omnium aliorum nomine fatere, ô Andrea; si tibi Crucem sub ratione amarum & pœnosum fuisset, illam utique tantò cum gaudio & exultatione non salutasses, nec ad supplicium properasses cum tanto cordis tui jubilo, *securus & gaudens*, illam namque Crucem aspiciendo, illos mente tua concipiebas dolores, quos Magister tuus in ea sustinuit, ideo de illa dicebas *de membris Domini suscepisti decorem, &c.* atque ideo facta est tibi suavis & dulcis, desiderabilis item & delectabilis: *O bona crux diu desiderata, suscipe discipulum ejus.* Quid igitur mirum quod filius Dei suis dixerit Apostolis: *Alii laborarunt, & vos in labores eorum introistis.* Agedum igitur ô Auditores, vestri quoque labores suaves fient & leves, si ob oculos vestros semper statueritis à Christo in passione sua perpessos dolores, quo solatio præteritorum sæculorum Patriarchæ & Prophetæ frui minime poterant. Unde idem Carmelitanus qui supra ait: *Patriarchæ pertulerunt persecutiones sine exemplo Christi, pariter cum eis dolores mortis sustinentis, & ideo eorum pressuræ gravissimæ fuerunt: At Apostoli suos cruciatus sunt amplexi Christo comite, & simul ista patiente, ac proinde valdè suavissimi & perjucundi fuerunt.*

13. Quærunt circa hodierni Evangelii textum sacri expositores, unde virtus illa quam aqua piscinæ ad consolandos & curandos infirmos ab infirmitatibus suis habebat, processerit? Naturalis etenim esse non poterat, tunc enim eandem qualitatem quovis tempore habitura fuisset. Ludolphus Carthusianus, qui quosdam alios idem secum opinantes recenset, dicit, aquas illas fuisse reliquias illarum aquarum, quibus victimæ immolandæ lavabantur; at verò ut optime Toletus arguit, ex quo ipsæmet victimæ. *Non habebant talem virtutem, nec aqua in templo, in qua lavabantur.* Multi cum Petro à Natalibus affirmant, in fundo piscinæ illius fuisse lignum illud, quo Hebræi usi sunt pro Cruce Christi fabricanda, & ab hoc ligno originem suam traxisse hanc aquarum virtutem, quam habebant ad curandos infirmos. Et quidem tametsi Cardinalis

Lut. 23. Guil. Pariu. in fer. 5. Domin. 3 fol. 196. col. 2. Ioan. 4. D. Greg. ap. S. Vinc. Ferre. ser. 2. fer. 4. post Dom. pal. fol. ... c. ... Luc. 4. Orig. in cat. D. Tho. fol. 169. col. 4. A. Sylveira lib. 4. t. 2. cap. 5. nu. 286. fol. 192. col. 2. Sylveira ubi sup. fol. 193. c. 1. n. 291. Ludolph. Car p. 1. c. 77. fol. 18. co. 1. Tolet. ibi fol. 425. ad not. 4. Pet. de Nat. l. in Invent. S. Cru.

Ludolph. ubi sup. Dion. cart. in c. 5. Ioan. art. 13. f. 176. col. 2.

Toletus hanc rationem non approbet, ego tamen eadẽ utor, eo vel maximè, quod illã quoque supradictus Ludolphus Carthusianus, ut pote amicus Dionysii ejusdem instituti Professoris sustinuit dum ait: *sed cur Dominus tantam reverentiam & virtutem contulit huic aquæ? Ad hoc aliqui dicunt, quod propter Lignum Dominicæ Crucis quod in ea natasse, & circa Passionem enatasse affirmant.* Neminem autem adeo imperitũ & stolidum futurũ esse persuadeo, qui lignum istud hanc aquis virtutem cõmunicasse credat, in quantùm lignum erat, sed potius in quantum erat tale lignum, quod paulo post velut præcipuum Passionis Christi instrumentũ servire debebat. Quodsi igitur nudum aliquod Passionis Christi futuro tempore adhibendum instrumentũ per virtutem aquis collatam, omnes infirmorum corpora affligẽtes dolores pellere poterat quanto magis ipsimet Salvatoris nostri Passioni prærogativa hæc attribuenda erit? Quisquis enim in hanc mysticam piscinam cordis sui cogitationes firmaverit, nullam deinceps percepturus erit infirmitatem, quæ eum molestet, vel quæ eum affligat, adversitatem; *Motus ergo aquæ Passionem Domini, quæ motâ turbatâque Iudæorum gente facta est, insinuat; & quia per eandem Passionem redempti sunt credentes à maledicto legis, quasi descendentes in aquam piscinæ, turbata sanabantur, qui ea tenus jacuerunt in porticibus ægroti*, inquit Beda.

Beda in c. 5. Ioan. f. 42. cap. 1.

14. Quid plura? Passio Christi in terris nos beatos efficit, hac nimirum ratione. Nos etenim ad Dei cognitionem elevat, eo saltem modo cujus tanquam viatores capaces sumus, & sicuti Beati in cœlo, vel ex eo quod Deum videant, nullam percipiunt pœnam aut dolorem licet in flammis constituti essent, aut actuali afficerentur martyrio: quia ibi *Non erit amplius neque clamor, neque dolor*, ita quoque idẽ de iis verificatur, qui dum in hoc mundo angustiantur, Christi cruentam & amaræ Passioni subjectam humanitatem pro objecto habent. Pro cujus faciliori intelligentia, quandam vobis adducere cogor doctrinam Theologicam; hanc nimirum quam Theologi unanimiter tradunt, quod scilicet intellectus creatus ex se metipso & naturæ suæ solis viribus insufficiens sit ad videndum Deum per essentiam sed hoc fine lumine gloriæ indigeat, quo elevetur & confortetur ad Deum clare & quidditative videndum; Porro nobis, qui, quoadusque in hac vita sumus, sedemus in tenebris, & inter mortis umbras habitamus, impossibile est, quod videre Deum possimus, ob ingentem distantiam, quæ est inter nostram potentiam intellectivam & objectum beatificũ, quod est Deus: atque ideo quamdiu viatores sumus ad hoc ut eum in hoc mundo videre valeamus eo modo quo id nobis possibile est, lumine quodam opus habemus, quod intellectum nostrũ objecto divino proportionatum reddat; hoc autem lumen à Christi Jesu crucifixi Passione accipimus, adeo ut mihi cum quodam moderno dicere liceat: *Hic noster Christus crucifixus est nostrum lumen gloriæ; hac sanctissima de illo meditatio prius nos corroborat, confortat, & sublevat.* Punctum istud velut antecedens quoddam prius probemus, ac tum demum aptam inde ad nostrum propositum deducemus consequentiam. Prætereo autem in præsentiarum id quod Sanctus Pater noster Augustinus asserit, scilicet Passionem Redemptoris compendium quoddam esse Divinitatis: *Beatus ac benefi-us Deus particeps humanitatis nostræ, compendium præbuit percipiendæ Divinitatis suæ*, adeo ut in Passione christi velut in compendio suam videamus Divinitatem. Hoc inquam prætereo, & ad sequentem historiam me reflecto. Etenim Salvator noster in monte Thabor à tribus discipulis Petro, Jacobo, & Joanne associatus erat, nec non à duobus veteris Testamenti illustribus viris Moyse nimirum & Elia, qui ut ait Damascenus, *tanquam famuli assistunt Domino in gloria.* Verum enimvero attentos vos hoc loco esse volo ad considerandum mirum quoddam quod Apostolis accidit Paradoxum; De iis namque S. Lucas attestatur, quod cum oculos suos apertos tenere non valerent, utpote quos somno gravatos habebant, tandem eosdem claudentes paulatim obdormierint. *Petrus vero & qui cum illo erant, gravati erant somno.* Porro Dionysius Carthusianus somnum istum valde miratus dicens: *Mirum quod tam cito obdormierunt*; Et merito quidem, quia si Chrysostomo credimus non erant ibi tempore noctis: *Neque enim tempus nocturnum erat*, potius, ut ita dicam, toto vitæ suæ tempore ipsis dormiendum erat, ut in hac occasione tanti videndi spectaculi vigiles esse potuissent. Quid enim diceretis de eo qui à Principe aliquo in suam Gazam ad thesaurum suum ei exhibendum introductus, eo tempore quo præstantissimæ

Apoc. 7.

Laur. de Aponte in Sap. Salom. fol. 654. n. 6. col. 1. D.

D. Aug. l. 9 de civit. c. 15.

Damasc. in Cat. D. Th. in c. 9. Luc. fol. 187. col. 1. l. C.

Dio. Cart. in c. 9. Luc. art. 24 f. 171. co. 2. l. F.

Chrysost. in cat. D. Th. ib. f. 187. co. 2. l. A.

tissimæ ejus exponuntur divitiæ, oculos clauderet & somno indulgeret, id quod hisce videtur accidisse discipulis. Sanctus Joannes Chrysostomus id factum esse affirmat, quia adeo ingens & intensus erat splendor divinitatis è verbo incarnato dimanans, ut impossibile iis fuerit fixum in eundem & irretortum figere obtutum: *Lucis excellentia gravabat eorum infirmitatem.* Et S. Ambrosius idem opinatur, dum ait: *Premit enim incomprehensibilis splendor divinitatis nostri corporis sensus: Nam si solis radium è regione oculorum contuentium corporea nequit acies sustinere quomodo Dei gloria humanorum foret corruptela membrorum.* Verum inquies, nunquid etiam Moyses & Elias ibidem aderant? quomodo igitur id solis Apostolis non vero illis accidisse dicitur? Neque enim illos in spiritu tantum, sed in forma corporea & visibili ibidem comparuisse existimo: Nunquid gloria divinitatis verbi æquè improportionatum objectum erat Moysi & Eliæ, sicut Apostolis erat? Unde igitur hæc inter illos nascitur diversitas? Observastisne aliquando qua de re Moyses & Elias cum Christo fuerint collocuti? *Loquebantur de excessu, quem completurus erat in Ierusalem:* Id est, ut explicat S. Cyrillus: [Dicebant excessum, videlicet soluturam passionem complendam in venerabili cruce.] Unde sacer Evangelista non refert discipulos horum discursuum fuisse conscios, sed solos Eliam & Moysem: [Et ecce duo viri loquebantur cum illo.] Dum igitur hi de Christi Passione sermocinando eandem quoque meditati fuerint, consequenter eisdem servivit loco luminis gloriæ, ad hoc ut divinitatis radios in vultu Filii Dei emicantes facie ad faciem valerent aspicere: Apostoli autem qui non audiverant loquentes *de excessu*, id est, *de Passione*, nullam de eadem quidquam cogitandi vel meditandi habuere occasionem. Unde hoc lumine carentes suum in divinitatis splendores obtutum figere non potuerunt, atque ideo *gravati erant somno.* Demum verum conceptum hunc modernus quidem concludit dicens. [Hinc illi radii eis causa illustrationis, perspicacitatis, ac amplioris majestatis fuere; at Petro qui nihil de Passione, nihil de Cruce, qui ad divinitatem assurgebat, & non per Christi sanguinem, non per crucifixi meditationem, illi radii divini, illi summi fulgores, illum potius hebetabant quam acuebant.

Chrysost. ibi. — *Div. Ambros. in Luc. l.7.f.460 col.4.l.L.* — *D. Cyril. in cat. D.Th. ubi supr.* — *Laur. de Aponte in Sap. Salom.* — *c.16.n.8. hom. 72. num.4.*

15. Quamnam existimatis causam fuisse, O Auditores, quod Hebræi Salvatorem tanquam Deum nunquam cognoverint ad eum modum quo illum Christianus cognovit? Cum tamen illis potius accidere debuisset contrarium, utpote qui tot viderant ab eo patrari miracula, eaque omnia in beneficium & favorem ipsorum: Pro hujusce difficultatis clariori intelligentia, necessum erit, ut illos quinque vulnerum Christi, quinque porticus non nihil penitius ingrediamur. Porrò S. Hieronymus Christum librum quendam fuisse dicit, qui in veteri testamento scribebatur sine punctis, vocalium loco servientibus, atqui ideo est, quod librum hunc in veteri lege difficulter potuerint capere, nisi forte Magdalena aliqua, vel aliquis Nicodemus, & pauci alii: at vero postquam Dei filius est crucifixus, & liber hic punctuatus esse cernitur, per clavos, per lanceam, & per spinas, facillime ab omnibus capitur & intelligitur: puncta enim, id est, vulnera per clavos & lanceam humanitati Christi inflicta, velut lumen quoddam beatificum serviunt ad videndum & cognoscendum illum esse verum Deum. Nunquid auditis Centurionem dicentem *Vere Filius Dei erat iste.* Nunquid auscultatis latronē qui ait: *Nos quidem digna factis recipimus, hic autem quid mali fecit? Memento mei Domine, dum veneris in regnum tuum.* Et consequenter quilibet Christianus qui hunc librum legit punctis sacratissimorum vulnerum insignitum & distinctum ad reconditissimorum mysteriorum magni Dei assecutionem pertingit: *Difficillime hujusmodi liber sine punctis intelligebatur; in crucem vero actus Christus Dominus noster eique ibidem additis lanceæ, clavorum & spinarum punctis, liber clare descriptus, & facillime intelligi in novo extat nostro testamento.*

D. Hier. ap. Octavianum Spatariū pag.2. concl.53. Domin. Pass. fol.160. col.1. l.6. — *Marc.15.* — *Luc.23.* — *Octav. Spatar. ibi.*

16. Discipuli Christi quoad Sacrosanctam ejus Resurrectionem variis inter se opinionibus dissidebant, quia tametsi omnes & singuli illam firmiter crederent, & constanter cōfiterentur, dicentes: *vidimus Dominum*: Thomas tamē quoad hoc punctū protestabatur se adeo facilē non esse in adhibēda fide iis quæ percepisset aurib⁹, nisi idipsū suis quoq; oculis per-

Ioan. 20.

spexisset; quasi dicere vellet, frustra id mihi persuadere conãdo laboratis quia firmiter decretum est mihi, quod rem adeo difficilem ad credendum Nisi videro *non credam.* O bone Thoma, videris mihi quoque cum Apostolis in monte Thabor oculos habere infidelitatis somno valde gravatos, quantum video, tu librum vulnerum vocalibus punctuatum nondum vidisti aut legisti; Confestim vero ut manum suam vulneribus sacratissimis immisit: *Infer digitum tuum huc; mitte manum tuam in latus meum, &c.* evanuerunt tenebræ ab oculis ejus, & divinitatis mysteria perspicue intellexit, & à benefico quod ab hisce vulneribus accepit, lumine illustratûs recognovit humanitatem dicens: *Dominus meus*; non tamen sine Divinitate, & ideo addidit, *& Deus meus.* atquè è vestigiis passionis quæ in Christi apparebant humanitate, ulteriùs ad contemplationem penetravit divinæ essentiæ, eo modo quo oculus vel intellectus viatoris ejus capax esse noscitur: *Dominus meus & Deus meus.* Audite quanta cum claritate & emphasi ea quæ hactenus diximus Eusebius exponat; dum ait: *Necessarium enim erat, ut manifestarum præsens expressio cicatricum crucifixi corporis faceret fidem: quia splendor novæ lucis pristinam obduxerat veritatem & agnitionem quodammodo claritas obscuraverat; visis ergo cicatricibus respondit Thomas dicens: Dominus meus & Deus meus. Novo genere vestigia vulnerum divinitati præbent testimonium.* Vulnera hæc sunt quinque illi porticus ad salutem quorumlibet infirmorum aperti & patuli. Unde bene Poeta cecinit.

Euseb. de Pasch. hom. 9.

Pharmaca sunt potius, quàm vulnera, vulnera Christi.
Curat enim plagis vulnera nostra suis.

Lib. 3. 94.

17. Verùm enimvero unde nascitur quòd nos neque ex vulneribus, neque ex passione Domini aliquam in nos dimanare experiamur utilitatem? Ex solo defectu sufficientis considerationis. Non quidem nego quod in oratione mentali ad vulnera & Passionem Christi nos sæpenumero reflectamus, sed an id fiat *per modum transeuntis* vel *per modum permanentis*, nescio; hoc tamen scio, quod dum ad pia illa objecta vix te applicuisti, mox cogitationibus tuis ad alia divertas: Nondum per considerationem super uno vulnere te firmare incepisti, quia mens tua statim extravagetur ad alia negotia: Tu in nullo ab Hebræis differs, qui crucifixum per modum transeuntis respiciebant; *Prætereuntes*; ideoque illum etiam blasphemiis convitiabantur: *Prætereuntes blasphemabant*: Centurio autem qui *per modum permanentis* illum contemplabatur; *Centurio autem qui ex adverso stabat*, cognitionem veri Dei & salutem animæ inde est assecutus: *Vere hic homo filius Dei erat.* Abbas Stephanus continuo fixum in eum tenebat oculum, & immobilem cogitatum suum: *Die noctuque nihil aliud aspicio, nisi Dominum Iesum Christum in cruce pendentem.* S. Pater noster Augustinus, qui crucifixum *per modum permanentis* meditabatur, expresse protestatus est dicens: *In omnibus adversitatibus non inveni tam efficax remedium, quam vulnera Christi, in quibus dormio securus, & requiesco intrepidus.* S. Bernardus ab amato Crucifixo suo cogitationes nunquã deflectebat, atque ideo ab ejus vulneribus dulcedinem eliciebat inexplicabilem, adeo ut ex nullo objecto majorem se consolationem fateretur accipere quam ab illis: *Per has rimas licet mihi sugere mel de petra, oleumque de saxo durissimo; id est, gustare & videre, quoniam suavis est Dominus.* Sancta Catharina Senensis in Dæmonum infestis insultibus, nullum habebat securius refugium, quam plagas & vulnera crucifixi: *Fiducialiter*, dicebat, *latitabo in plagis Domini mei Iesu Christi.* Ne bruta animantia interirent tempore diluvii universalis, præcepit Deus Noe ut introducerentur in arcam quod si nos, qui Deum offendendo, ipsismet sumus bestiis deteriores, velimus, ut in immissis nobis à divina justitia suppliciorum diluviis, ab iisdem maneamus securi, ad mysticam recurramus crucifixæ humanitatis arcam, ibi namque in vulnere lateris portam inveniemus apertam; atque ideo ut S. Pater noster Augustinus acutissime ponderat S. Joannes Evangelista non dicit: *Lancea latus ejus percussit, sed aperuit: ut illic, id est, peccatoribus quodammodo vitæ ostium panderetur.* Hæ sunt civitates refugii in quibus contumaces à divina justitia salvum inveniunt conductum, dummodo mente sua in una earum commoventur: *Tutum refugium vulnera Salvatoris*, dicebat Augustinus. Quænam uspiam in mundo amaritudo reperiri poterit, quæ Sacrosanctis hisce vulneribus immissa non dulcescat: *Omne asperum intinge in latus meum, & erit tibi dulce*, monebat Christus apud Laurentium Justinianum. Unde Beatus Eleazarus voluntati suæ nul-

Marc. 15.
Ibid.
Stephanus Abb. ap. Speranza de 5. plag. pun. 37. f. 467. c. 1.
August.
S. Bernard.
Blosius in Monil. c. 1.
Ioan. 19.
D. August. ibi.
Idem.
Laurent. Iustin.

nullam indulgebat aliam habitationem, quam quinque horum vulnerum porticus; cui proinde in remotis regionibus absenti cum à Dilecta conjuge, quæ sine ejus præsentia vivere non poterat, ut quantocius reverteretur, per literas nuntiatum esset, ipse literis ad eam missis quantocius inter cœtera hunc in modum respondit: *Sanus sum corpore & hospes, quod si videre me cupis, quare in vulnere lateris Christi, ibi habito, ibi poteris me invenire, frustra alibi quæsitura.* Ecquando unquam Beata nostra Clara de monte Falco per tantillum temporis à meditatione Passionis Christi aliena erat? ut pote quæ non contenta illam semper sibi ob oculos habere propositam, eam insuper una cum omnibus ad Passionem Domini concurrentibus instrumentis cordi suo habebat impressam & insculptam, prouti in ejus corde in hodiernum usque diem non sine stupore videre licet. Verum enimvero ex quo de Passione & vulneribus Salvatoris nostri loquimur, per eadem vulnera & sacratissimam Redemptoris nostri Passionem vos obtestor, ut tot miserabilibus pauperibus languentibus, & præ necessitate tantum non pereuntibus compati dignemini, cum enim neminem habeant, qui eis subveniat, merito dicere possunt: *Hominem non habeo*; subvenite igitur iis per Eleemosynas, copiosam enim à Deo mercedem inde secure reportabitis.

Surius in vita illius die 27. Septemb.

PARS SECUNDA.

18. Hactenus de Piscina, & de Porticibus, id est, de Passione & sacris Christi vulneribus locuti sumus; superest ut de cruentis Piscinæ aquis loquamur, in quibus nobis repræsentatur sanguis pro nostra redemptione effusus, qui peccatorum animabus non minus imo incomparabiliter magis fuit & est salutaris, quā olim cœcis, claudis, Paralyticis &c. fuerint aquæ Piscinæ probaticæ. Cœlius Rhodiginius refert firmam fuisse apud antiquos opinionē, quod si infirmus biberet de sanguine manante ex vulnere quodam hominis ad mortem usque ab adversario suo vulnerati, sanguis talis pro morbi sui curatione oportunum futurum esse remedium: *In arena jugulatorum nocentium sanguinem recentem de jugulo decurrentem avida siti solitum hauriri, quod sic comitiali morbo remedia quæri opinarentur.* Sive idipsum fabulosum sit sive verum, parui facio: hoc saltem certissimum est atque verissimum, quod sanguis Redemptoris applicatus, salutaris & medicinalis fit cuicunque demum infirmitati; unde si mæstitia cor tuum opprimit, adeo ut ne transeunter quidem ulla in vultu tuo lætitia comparere possit, respice roseum hunc & rubicundum sanguinem; Nam si Hannibal Carthaginensis fossam quandam humano sanguine plenam videns, eandem cum delectatione aspexisse & dixisse fertur: *O pulchrum spectaculum!* O quanto majorem in cordibus nostris lætitiam causabimus si mente nostra contemplati fuerimus sanguuinem illum pretiosissimum pro nobis in cruce effusum! ac proinde respice illum, illum penitius & intimius considera, sic enim experieris quod gaudio & lætitia plenus continere te non poteris quin exclames *O pulchrum spectaculum.*

Cel. Rod. lib 6, ca. 9 fol. 196.

Aresf. lec. 23. nu. 12.

19. Quantumvis igitur infirmi, qui in piscinæ aquis abluti, spiritus vitales reviviscari, & consolidari membra sua ex improviso percipiebant, summo cum gaudio & lætitia cordis ab eadem piscina recedant, utpote ab omni qua detinebantur infirmitate liberati, majorem tamen gaudendi causam habent, qui è piscina cruoris JESU CHRISTI rite abluti egrediuntur, quia prodigia longe magis stupenda ab hoc, de quo loquimur, sacrosancto sanguine patrata fuisse inveniuntur, præcipue quod attinet animas desperatas ad spem salutis æternæ revocandi effectum. Berithi quæ est civitas Phœnitiæ Anno 765. sequens accidit prodigium; Hebræi namque imaginem quandam Christi in celatura quadam expressam in domo cujusdam Judæi invenientes, Christum in eadem imagine crucifixerunt, omnesque quas antiqui Judæi Redemptori nostro intulerant injurias renovarunt Dum autem lancea latus ejus vulnerarent, confestim egressus est sanguis & aqua, quod videntes, ampullam quandam ex eodem cruore impleverunt, experiri volentes, an patrata à Christo miracula vera essent, an apparentia tantum. Quid fit? multos itaque, infirmos in Synagogam suam adduxerunt, eosque hoc sanguine ungentes, mox ut tetigerunt, ab omni infirmitate dimiserunt liberos; Quibus miraculis compuncti Theodotum Berithensem Episcopum adierunt, & data illi præfata imagine, indeque elicito sanguine, postquam totum eventum ei retulissent, sacrum ab eo baptisma receperunt.

In Martyrol. die 9. Novemb. Et Tho. Caccinus in hist.

Concil. Nicen. fol. 108. & 109.

20. Affirmant Chymici, quod si quis sanguinem humanum iuvenis sani optimæque complexionis, nati in conjunctione Mercurii cum sole, sub signo geminorum, vel Virginis, quod mensibus Majo & Augusto quovis anno evenire solet, pro uti ex Ephemeridibus videre licet, habere possit, illum prius ab omni serositate, quam foras emittit, despoliet, misceatque cum certa quantitate vini adusti, bene sublimati, hocque mixtum in balneo tepido positum pro meliori digestione relinquat, per quatuor, aut sex dies, ut Spiritus vini adusti bene tingatur, & sanguis dissolvatur, indeque acceptum in vase quodam alembico bene instructo ponatur, & secundum regulas artis distilletur, indeque elicitum salem, quem vocant volatilem, accipiat, & à fecibus relictis pariter per vinum adustum dilutis per viam sublimationis eliciat salem fixum per multas solutiones & congelationes: hosque duos sales simul junctos per octo dies ad lentissimum ignem circulariter moveat, omnemque aquositatem (quæ magnam habet pro oculorum defectibus virtutem) ab inde separet, quod reliquum est in fundo vasis, pro summo sanguinis arcano, velut quintam essentiam vel balsamum, quod cujusvis alterius balsami virtutem superat, reservet, hoc enim ad stuporem usque utile est adversus infirmitates, est enim potens contra pestem, præservativum, tollit omnem lepram curat paralysin, podagram, hecticos, phtyficos, in summa nulla reperitur in humano corpore infirmitas, ad quam dicta medicina sanandam non pertingat? Imo nonnulli dicunt quod pari passu ambulet quoad virtutem cum spiritu vitali fixo è centro terræ elicito, quod omnes antiqui Philosophi unicum & verùm vitæ nostræ tutamen esse asserunt. Veruntamen an prædicta à chymicis asserta in praxi vera esse comperiantur, an vero non, idipsum iisdem defendendum libens relinquo. Certissimam tamen & indubitatam veritatem esse scio quod sanguis humanitatis Christi omnium infirmitatum remedium sit oportunum, vereque curativum. Et quidem non solùm earum quæ corpus, sed etiam illarum quæ animam afficiunt. Unde S. Cypriani doctrinam in memoriam revocate, qui ait: *Vulneri sane tam putride, & antiquarum cicatricum fœtori non inveniebatur medicamentum conveniens, nisi unguento sanguinis hujus plaga vetus liniretur.*

Apud Pet. Io. Fabrum in miro-te cio Chimico cap. 8. fol. 23. 24. & 25.

D. Cypr. de pass. Christi fo. 476. co. 1.

21. Fabulam esse existimo, qua balneum quoddam ejus virtutis esse dicitur, ut qui illud se lavandi causa ingreditur, deposita canitie in juventutem usque renovetur. Hoc enim si verum esset, nullus inveniretur, qui omnes suas divitias bene collocatas, omnemque laborem bene adhibitum esse non crederet, ad hoc ut idipsum in propria sua persona experiri posset. Verum quidquid de hujus veritate sit, simplex tamen realis, & pura veritas est, quod balneum sanguinis Christi, sive mystica sacratissimæ humanitatis ejus piscina efficacissima sit ad renovandas animas nostras à canitie peccati ad juvenilem gratiæ ætatem, & tamen pauci inveniuntur, qui magni id faciant. Refert Sidonius certùm quendam Regem omnes suos vendidisse thesauros, ad unguentum quoddam conficiendum, ea virtute præditum, ut mortui eo inuncti ad vitam redirent: accidisse autem, quod Princeps quidam de magnis prædicti Regis thesauris certior factus, eundem Regem convenerit ad impetrandam thesauri illius videndi gratiam, qui cum in gazam regiam sive in ærarium ejus esset introductus, in eoque nil præter vasculum aliquod reperiret attonitus petit; cumque ei diceretur, in eo vase unguentum quoddam contineri raræ adeo virtutis, mirari desiit, & vas illud præ omnibus totius mundi thesauris per maximi æstimavit; verum enimvero mendacia & fabulas fabulosis & mendacibus relinquamus, & tanquam veri Christiani veritatis nos amicos esse probemus; etenim ipsamet solis claritate clarius & certius est, incarnati Dei sanguinem hanc in se continere virtutem, ut mortuos ad vitam resuscitare valeat. O quam pretiosus liquor! Optime igitur Christus dicebat, quod quisquis hoc electuarium animæ suæ applicaturus esset, hunc in se percepturus esset effectum: Nunquid enim ipsum docentem auditis? *Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam.*

Sidonius.

Ioan. 6.

22. Abradace in prælio occiso, conjux ejus, quæ viscerosissime eum amabat, nomine Pantheona: pectus suum mortali vulnere confecit, è quo tandem deficiens, & supra sponsum suum concidens, proprium sanguinem super ejusdem vulnera abunde effud t, persuadens sibi futurum esse, ut sanguine suo vitam sponso restitueret; *Forsan amore suasa, quod sanguine proprio illum vivificatura esset.* At vero hæc est prærogativa quædam soli sanguini

Vega in ser. 4. Domin. 2. fol. 166.

sanguinis Redemptoris nostri reservata, hic enim non uni duntaxat, sed universim omnibus, dum in aspero vitæ ligno penderet, proprio suo sanguine vitam restituit: *Animarum nostrarum sponsus voluit sanguinem suum in cruce fundere, ut proprio cruore & nostra curaret vulnera, & naturam in peccatis mortuam vivificaret.* Spartani ad prælium procedentes, coccineis sive rubicundis induebantur vestibus, quasi color ille coccineus & cruentus inimicis incuteret terrorem, suis vero animositatem & audacitatem ingereret. Sanguis Mori elephantis exhibitus animosos & fortes illos efficit, ut refert Plinius, ac proinde Machabæis, quando elephantes ad prœlium animosos & fortes seu feroces reddere volebant, in conspectu ejus feræ alicui collum detruncabant, ut manantes sanguinis rivos videntes, ignaviæ frœnum rumperent, & generosi ac intrepidi evaderent; Antiochus quoque commissurus prælium cum Juda Machabæo triginta duos elephantes in aciem constituit, *Quibus ostendit, sanguinem uvæ, & meri ad acuendos eos in prælium.* Verùm ehem quanto majoris virtutis est sanguis Domini nostri ad reddendum nos animosos & intrepidos adversus inferni inimicos! Tametsi enim ipsis languidis & paralyticis intra quinque piscinæ porticus constitutis debiliores essemus, nihilominus hic sanguis vigorem, & animos nobis integerrime restitueret. Refert Vincentius Belluacensis Sanctum Edmundum Cantuariensem, dæmonem aliquando adjurasse, eique in virtute sanguinis Christi præcepisse ut fateretur quidnam esset quod vel maxime formidaret & quo mediante facillime superari posset: *Adjuro te per aspersionem sanguinis* JESU CHRISTI, *ut dicas, in quo facilius te vincere possum*; Cui dæmon respondit: In eo quod nominasti, id est, in sanguine, in cujus virtute me adjurasti.

Vega ibi · *Aris. impr. 13. fol. 453. col. 1.* · *Sidonius.* · *Plinius.* · *1. Mach. 6. Guilhelm. par. in ser. 4.* · *Rom. 2.* · *Vinc. Belu. in specul. histor.* · *Ioan. 6.* · *Vega in ser. 4. Domin. 2. fol. 166.*

23. Lapides è quibus fabrica templi Salomonici erecta fuit, ferrum nullum tetigit, sed sanguine vermis cujusdam, qui Samir dicitur, divisi & expoliti fuere, de quo Petrus Galatinus asserit, eum virtutem suam perdidisse, mox ut natus est Christus, cujus sanguis majori est virtute præditus, siquidem potens est ad rumpendum corda ipsis quoque lapidibus duriora, pro ut scribit Balthasar Arias sermone de circumc. fol. 123. Tandem vero discursum hunc sequenti historia terminemus. Thomiris Schytarum Regina *Aurum liquefactum in os gutturque Crassi Romani infundens etiam maledictu ei insultavit dicendo: Aurum sitisti, aurum bibe.* Id quod Cyro Persarum Regi eadem Regina quoque fecisse scribitur, dum enim caput ei amputasset idem in vas quoddam sanguine plenum projecit dicens: *Sanguinem sitisti, sanguinem bibe*: Idem quoque tibi ô Roma dicere possum *non insultando, sed incuntando: Sanguinem* CHRISTI *sitisti, sanguinem bibe* & abi in pace.

Liran. in 3. Reg. 6. · *Petr. Galati.* · *Balthas. Arias ser. de circumc. fol. 123.* · *Abraham Bzovius in fer. 6. post 1. Dom. Quadr. fol. 67.*

***

SERMO X.
IN DOMINICAM II. QVADRAGESIMÆ.

Assumpsit IESVS Petrum & Iacobum & Ioannem fratrem ejus & duxit illos in montem excelsum seorsum, & transfiguratus est ante eos. Matth. 17.

1. TERRA tot egregiorum partuum fœcundissima parens, de nulla è sinu suo enatarum rerum adeo gloriatur, quemadmodum de montibus. Negari equidem non potest, eam in edendis & educandis parubus suis satis se partialem exhibuisse, siquidem dum velut immitis noverca nonnullis nutrimentum suum extrema cum tenacitate & parsimonia ministrat, eosdem potius abortus quam partus videri fecit, dum eosdem perfecta quadam statura privavit, qui proinde paululum in altum evecti, veluti pygmæi sub infelici humilis fortunæ climate strati jacent: Aliis vero ecôtra velut spectabilissima mater alimenta vitalia tam prodiga manu subministravit ut in Gygantes evaserint ad sublimissimas usque totius mundi altitudines sese subvehendo & erigendo: natura quoque velut sapiens & prodiga magistra doctis suis instinctibus eos ad prodigiosos quosdam producendos effectus erudivit, ut veluti Colossi prodigiorum omnibus sint stupori & admirationi: Inter hos Æthna scriptorum excitavit calamos ad implenda speciminibus suis copiosa volumina, eo quod in ejus vertice simul pacifice & in summa tranquillitate flammæ pariter & nives consideant, *Mixtos nivibus ignes profert*: ut scribunt Solinus, Pindanus, Macrobius & Gellius. Olympius quoque in Thessalia celebratissimus est, cujus Peneus fluvius reverenter osculatur, & alluendo lambit pedem, eumque totus mundus contemplatur attonitus & stupefactus, diciturque Olympus quasi *Hololampas, hoc est, totus lucens, quia solem clarum habet, nulliusque unquam nubibus fuscatur*, scribit Cassanæus. Unde Boreas, licet impetuosissimus sit, se nec pennas, sive alas, nec vires habere fatetur sufficientes, quibus ad ejus pertingere celsitudinem possit, sed fastum suum tumidum demittens, reverenter eum salutat, & humiliter volando transit. Non minorem è cœlo experta est Boetia, propter Parnassum suum Apollini consecratum, hic enim nobilis quidam est delitiarum nidus, Musarum schola, Areopagus virtuosorum, Syrenarum Lycæum, templum oraculorum altare in quo Apollini & Baccho offerebantur victimæ: *Apollo & libero Patri in eodem monte res divina celebratur*, ut refert Macrobius; Et quantum hic mons à Natura magnificatus est solo terreno, collibus, arboribus, tantum Poetæ eundem ingenio extulere & calamis: cingit eum Caliphus fluvius, eumque fœcundat: & Castalius fons millenis liquefacti veluti argenti rivulos eundem irrigat. Silentio hic præteribo Erimanthum montem in quo Hercules aprum, terribilem agrorum vastatorem cœpit, & captum Euristhæo Regi dono transmisit. Prætermitto montes Apenninos, qui Hispanias à Galliis interferant & dividunt, quique monstrosissimis Feris sua cedunt latibula; Neque hic adducere volo Agarippen, Caucusum, Tiphæum & alios, sed solum vos mecum attentos esse desidero, ad contemplandum Evangelicum Thaboris montem, ob prodigia in eo facta, sanctitatem quoque & excellentiam suam celebratissimum.

Solin. Pind. in Pyth. Epod. 1, Macrob. in sat. li. 5. c. 17. fo. 357. A Gell. li. 17. c. 10 f. 469. Steph. Aquæus Bituric. com in l. 4 Plin. c. 8. fol. 59.

Bart. Cas. in cat. gl. mundi p. 12. consid. 19. f. 496. co. 1.

Macrob. in sat. li. 1. c. 18. fol. 208.

2. Habet

Abul. in Matt. c. 17. q. 18. f. 203. l. B. Ludolp. Cart. in Sab. ante Domin. 2. Quadr. Brochard. Teut. li de situ terræ sanctæ.

2. Habet hic mons suam in Provincia Galileæ residentiam, & quatuor milliaribus à Nazareth distat, suamque jurisdictionem adusque cælestium sphærarum extendit confinia, à quibus velut montium Rex fabricato è stellis diademate in suo redimitur vertice: In medio sinu suo non Vulcani officinam includit, sed in mineralium seu fodinarum suarum ærario & Gaza aurum delitescit & argentum: formidabiles non expandit voragines, ut in camporum pernitiem accensos evomat ignis globus, aut nigros fumi turbines, sed flores in eo pessim suavissimam spirant odoris fragrantiam. Nunquam eam densa caligo obumbrat, sed apertam semper serenamque frontem omnibus exhibet. Exsurgens quoque aurora eum veneratur & recognoscit, per exhibitum ei matutini candoris sui argentum, & quia primus est cui rorulentarum margaritarum suarum pendat tributum; Omnes horoscopi eum stupefacti respiciunt ob benignum & Jovialem ejus aspectum. Ætheris planeta regius velut in Heliotropium transformatus eum respicere non desinit, quantumvis in peregrinis suis itineribus semper sit occupatus; suavissimos ibi auræ Zephyros spirant, verisque juvenilis jucunditas suam eo transtulisse videtur residentiam; arbores montem hunc circumjungentes magna ibi libertate fruuntur, utpote quæ in eo ab indiscreti Aquilonis insultibus securi consistunt: In hujus montis amænitate flores imperturbabile & jucundissimum ver quoddam inveniunt. Verum enimvero, quos hodie à regia incarnati verbi Majestate recipit favores eum super quemvis aliorum montium famosum reddunt & prorsus eximium. Neque enim super viride florensque terræ montis hujus aulæum pedem suum gradiendo, movet quin flores mox in eodem loco germinare faciat millenos & millenos. In eodem Consistorium quoddam solemnissimum instituitur, in quo maximi momenti tractantur negotia: *Loquebantur de excessu.* Eidemque assistere vult tres Charissimos, sibique conjunctissimos quos habet, discipulos, Petrum scilicet, Jacobum, & Joannem: *Assumpsit Petrum, & Iacobum, & Ioannem fratrem ejus.* Comparent ibidem duo veteris legis illustrissimi viri, Moyses integerrimus mansuetudinis amicus, & Elias zelo erga impios in Dei contemptum proclives ardentissimus. *Et apparuerunt illi Moyses & Elias loquentes cum Iesu.*

Bart. Cas. in cat. gl. mundi p. 12. con. sid. 19. f. 496. co. 1.

Macrob. in sat. li. 1. c. 18. fol. 208.

Gloria quæ in Redemptoris nostri anima abscondita latebat, per splendoris sui redundantiam in vultu ejus luminosa proditur & manifestatur: *Resplenduit faves ejus sicut Sol.* Ipsæque nives atræ esse videbantur, in comparatione ad candorem illum, in quem se vestium calores transformarant. *Vestimenta autem ejus facta sunt alba sicut nix.* Atque ideo, ô quam est hic temperatum clima, exclamat Petrus! ô quam felix habitatio! Veram hoc in loco invenio gloriam, incompræhensibili quadam hic beatitudine frui mihi videor, Hic locus novus quidam mihi apparet esset Paradisus, in quo omne gaudium & lætitiæ veluti simul conglobata existunt: *Bonum est nos hic esse.* Cor meum gaudium istud non capit, sed ob ejus excessum extra se rapi & totaliter deficere videtur: ô fortunatum me si hic mihi perpetuo commorari liceret! *Faciamus hic tria tabernacula.* Unde S. Remigius ait: *visa Domini majestate adeo delectatus est, ut cuncta temporalia oblivioni traderet, & ibi in perpetuum vellet manere*; idque duas potissimum ob causas; Primo *ratione visionis*, quia videbat filium Dei. Unde Beda: *Petrus glorificatam Christi humanitatem contemplatus tanto afficitur gaudio, ut nullatenus ab eius intuitu vellet secerni, atque ideo dixit: Bonum est nos hic esse.* Per hoc nobis insinuans, quam sit ingens gaudium ejus qui suas ad contemplandum Dominum defigit cogitationes. Secundo *ratione fruitionis*, quia per cordis jubilũ; quo in Thabor afficiebatur, dulciter se in suavem mentis extasin rapi sentiebat: *Ex nimio fervore Petrus videns gloriam, ita affectus erat, ut nunquam voluisset separari*; inquit Doctor Angelicus; atque ideo hoc Domino proponit Consilium: *Faciamus hic tria tabernacula*: Per hoc enim persuadere nobis voluit, quam desiderabilis & immensa sit gloria, quam Beati ab objecto beatifico, quod Deus est, participant.

D. Remig. in Cat. D. Tho. ibi f. 169. co. 2. Beda ibi.

D. Tho.

3. Fatendum est, quod si ipsemet cum S. Petro in monte Thabor præsens fuissem, dixissem utique cum eodem: *Bonum est nos hic esse*: Quod si Dei Filius ex mera pietate sua hanc mihi dignatus fuisset indulgere gratiam, ut ejus transfiguratum gloriosum & resplendentem vultum contemplari & conspicere potuissem, jam utique ultimum mundo vale dixissem, nec ullum me mundi vel cujuscunque tandem rei creatæ videndæ aut habendæ stimularet desiderium; & conversus ad eos, qui

in hac tristi mundi hujus valle ad terram possidendam remanserant, eisdem dicturus fuissem, per me eis licitum esse, ut sine ullo invidiæ livore, bonorum illorum, quæ Deus prodiga illis manu dispensasset, possessores imperturbati remaneant, utpote qui meam fortunam cum sua pro totius mundi pretio commutare nequaquam vellem. Mira enim iis accidisse leguntur, qui primis Christi temporibus Christi humanitatē oculis corporeis & fidei lumine perspexerunt. Porro Salvator in Castellum Bethaniæ haud procul ab Hierosolymis distans ingreditur, ubi obviam sibi Martham habuit, se invitantem ut domi suæ manere & commorari dignaretur: *Intravit Iesus in quoddam Castellum, & mulier quadā Martha nomine excepit illum in domum suam.* Luc. 10. Etenim scire hic desidero, quonā illud Ly (suam) referri debeat; scio quidem quod responsuri sitis, referendum esse ad Martham; at vero si ita est, injuria quædam Mariæ Magdalenæ sorori suæ fieri videtur, utpote quæ non minus quam Martha loci illius Domina extitit; Cur igitur sacer Evangelista domus hujus, & quicquid in ea est divitiarum dominium soli Marthæ attribuit, cum circa illud suum quoque Magdalena interesse habeat; neque enim credo hanc à genitoribus exhæreditatam, ejusque sororem Martham totius paternæ maternæq; hæreditatis solam factam esse hæredem & Dominam. Videtur igitur S. Evangelistam ad hoc, ut Magdalenæ prætensioni nullū inferret præjudicium, dicere potius debuisse: *Martha excepit illum in suam & sororis suæ domum*, Ibid. eo vel maxime, quia ambæ conjunctim Christum in habitationem suam receperunt, ambæque ei quas unquam excogitare potuerunt benevolentiæ & hospitalitatis exhibuere amplissimos apparatus: Quid huic difficultati respondendum esset, nescirem utique, nisi Evangelista de Magdalena subjungeret dicens: *Optimam partem elegit sibi Maria, quæ non auferetur ab ea in æternum.* Quid? Ergone duæ hæ sorores suas inter se facultates ex æquo partitæ sunt, ideoque Magdalenæ melior pars obtegit, quam sit domus illa, cujus Martha appellatur Domina? Etenim hunc esse genuinum scripturæ sensum, minime credo; ac proinde à Zachæo illo, qui in Evangelio dives & princeps Publicanorum appellatur, quoad hoc informationem aliquam velim capiamus. In hujus namque domum verbum incarnatum etiam ingreditur, & ipse *excepit illum gaudens*, Luc. 19. postquam enim eum accumbere fecisset, summa qua potuit cum urbanitate & civilitate eum tractavit, sollicite semper cogitans, quomodo hunc à Christo domui suæ, quam in diversorium suum elegerat, exhibitum honorē, actione vel obsequio aliquo Salvatori nostro pergrato & accepto compensare posset: ac proinde ô Domine (ita loqui incipiebat) cælo mihi propitio & bene favente, tot mea interveniente industria accumulavi mihi divitias, ut merito nemini in divitiis in hisce confinibus cedere ab omnibus censear, prouti & domus meæ elegantia, nitor, commoditas, suppellectilis varius apparatus satis demonstrant, ex his enim facilis esse potest conjectura de reliquo. Verum quidem est quod in negotiis meis multas commiserim furti, variæ fraudis & doli imperfectiones gravesque errores; neque pauperes gloriari potuerunt se vel minimum hactenus à me accepisse subsidium; veruntamen ex nunc decretum mihi est, quod omnibus me facultatibus exuere, earumque medietatem cum pauperibus dividere velim: *Dimidium bonorum meorum do pauperibus;* Ibid. Et quisquis ex parte mea aliquo affectus est damno, quadruplum idipsum ei restituendum esse volo: *Et si quid aliquem defraudavi reddo quadruplum.* Verum ô Zachæe, ut verum libere fatear, videtur mihi quod magno te committas periculo; si enim bene recogites, te omnibus bonis tuis denudabis, & deinceps mendicus eris, sine facultatibus, sine pane, ab omnibus amicis tuis spretus & derelictus. Laudo equidem propositum, quod habes, dandi facultatum tuarum partem pauperibus, est enim hoc actus quidam eximius charitatis; sicuti & bonorum alienorum restitutio, hoc enim justitiæ debitum à te expostulat; at vero omnibus se exuere, nulla re sibi reservata, quid magnum est, & exemplo caret. Quinam ad facultates comparandas requirantur labores, tu probe satis nosti, ac proinde omnibus multa cum industria & cura congregatis subito se denudare, maturam prærequirit deliberationem; Dicito enim, quid facies, ut tuis possis quotidianis necessitatibus mederi? non est quod quicquam ab amicis vel parentibus subsidii expectes, hi enim te nudum ne quidem videre nedum sublevare dignabuntur. Idipsum quoque Theodoretus optime adverti-

Theodor. in cat. D. Th. ibi fo. 210. c. 2. l. D.

tit, dum ait: *Si subtilius indagare velimus, nihil de propriis restabat facultatibus; data enim medietate bonorum pauperibus, ex dimidio reddebat lesis in quadruplo, nec solum hoc promittebat, sed faciebat, non enim ait, dabo medietatem, & restituam quadruplum, sed do & reddo.* Verum enimvero, ô Auditores, scitisne quid nobis Zachæus sit responsurus, hoc videlicet, quod immodico & incredibili teneatur filium Dei videndi desiderio: *Quærebat videre Iesum*, ac proinde ascendit in arborem Sycomorum; *Vt videret eum*: Cum igitur Jesum domi suæ commorantem, & hospitem habens, suo videret satisfactum esse desiderio, quod habebat Divinum Christi vultum contemplandi, quasi intra se videbatur dicere; videre Jesum, videre Deum & Creatorem est maximum omnium bonorum, quæ in hac vita possumus possidere; hæ sunt veræ divitiæ meæ, quas cum pro voto ac desiderio meo sim assecutus, alia hujus mundi bona deinceps nihili facio, nihil curo. Heus, ô pauperes, adeste hic omnes, vestra, vestra erit omniũ facultatum mearum medietas; vos autem qui per me in negotiationibus mutuis damna passi estis, accipite reliquum: abunde namque, inquit Titus Bostrensis, sibi satisfactum esse censuit, vel ex eo tantum quod Filium Dei videre licuerit: *Hic ergo solam vitam desideravit.*

Tit Bostr. ibid in cat. D. Tho. ubi sup. l. B.

Hic quoque erat cogitatus Sancti Lucæ de Maria Magdalena. Ipsa namque contemplationi Creatoris sui intenta erat, hæc erat, quæ ipsam contingebat, pars & portio optima: *Optimam partem elegit*, id est, inquit Dionysius Carthusianus: *Mente quieta contemplativam duco vitam, & ipsum incommutabile bonum quærere ac habere ambio*, quasi diceret: Quævis alia bona terrena sorori meæ relinquo, illi ea cedo, & renuntio, sit illa bonorum mobilium & immobilium, imo & ipsiusmet domus paternæ unica hæres & Domina, ego etenim in Salvatoris mei contemplatione omne bonum meum collocatum & repositum habeo. *Hanc dignissimam partem* (subdit idem Dionysius) *elegit Maria, terrenis contemptis.*

Dion. Carth. in c. 10. Luc. art. 28. f. 81. co. 2. l. F.

Et merito, inquit Ambrosius, nã *Cui Deus portio est, nihil debet curare nisi Deum.* Atque ideo prudenter S. Lucas scribit, quod Magdalena quævis alia bona nihili æstimans, illud quod inter omnia bona optimum erat, sibi retinebat, scilicet contemplationem & visionẽ sui Redemptoris, atque ideo omnium aliarum facultatũ possessionem & Dominium sponteneè Marthæ sorori suæ cesserat: *Excepit illum Martha in domum suam.*

D. Amb. lib. de fuga sæculi cap. 2.

In Genesi Thamar ex duobus gemellis gravidam fuisse lego, qui appropinquãte partus tempore certatim inter se de majoratu & primogenitura videbantur contendere, uter scilicet primus ex utero materno in hunc mundum nasciturus esset. Unus illorum dum vim fratri faciens, eum prævenire non posset, prominendo ex utero per caput, fecit saltem quod potuit, & brachium foras protendit, quod obstetrix animadvertens, apprehensam ligulam coccineam ad pulsum manus ei circumligavit: *In ipsa effusione infantium, unus protulit manum, in qua obstetrix ligavit coccinum dicens: Iste egredietur prior.* Et hic fuit, qui postea Zamar appellatus fuit, qui manum sibi alligatam sentiens, subito eandem retraxit cedens campum alteri, cui Phares nomen impositum fuit, quod ante ipsum nasceretur.

Gen. 38.

Veruntamen difficultas quædam hic mihi subnascitur. Zara omnem quidem adhibuit conatum & diligentiam, ut primus nasceretur, sibique adscisceret majoratum & primogenituram, & tamen quãdo jam suum quasi obtinuerat intentum, se denuo intra maternorum viscerum latebras subducit, liberum fratri transitum sive exitum indulgens, & primogeniti dignitatem & prærogativam, quæ eo tempore maximi erat ponderis & momenti, nequicquam curat; ac proinde quin huic coccino prægrande aliquod innexum sit mysterium, nullatenus dubio. Audiamus itaque hac de re loquentem S. Ambrosium: *Quid sibi vult*, inquit, *quod coccum in manu ejus ligavit, nisi quia typus ejus erat, qui crucis indicio sua & sanguinis fusione actum illustravit humanum?* Ligaculum igitur hoc coccineum Filium Dei significabat incarnandum.

Ambr. lib. 3. in c. 3. Luc. fol. 436. co. 3. l. H.

Sed quid inde? quomodo ligula hæc ejus impedire poterat nativitatem? aut qua ratione excellentiis suis ullatenus potuit præjudicare? Enimvero nescio an aliquando modum observaveritis, quo S. Evangelista Matthæus de genealogia loquitur Salvatoris? Trina enim vice in eodem mentionem facit Davidis, cum hac tamen differentia, quod secunda & tertia vice ipsũ glorioso Regis titulo honoret: *Iesse autem genuit David Regem*, & postea iterum subdit: *David autem Rex genuit Salomonem.* Prima autem vice de eodem haud secus ac de privato quo-

Matth. I.

quodam & simplici viro loquitur, sine coronæ, sine sceptri, sine dignitatis & sine Regni ulla mentione: *Liber generationis Iesu Christi filii David.* Dicat hic aliquis, cum sit una prorsus & eadem Davidis persona, cur igitur S. Matthæus tam differenter de eodem hoc viro loquitur? Cur prima vice de eo loquens, omni eum dignitate exuit, non vero secunda & tertia? Ad hujus quæstionis intelligentiam, recurrendum est necessario ad id, quod S. Joannes in Apocalypsi refert; scilicet, quod viginti quatuor Seniores, qui in cœlesti Paradiso coram Divinæ majestatis altissimo throno circumstabant, sublatas è vertice capitis sui coronas, in terram ad pedes sedentis in throno dimiserint: *Procidebant viginti quatuor seniores ante sedentem in throno, & mittebant coronas suas ante thronum.* Doctor quidam modernus, rationem hujus adducit dicens: *Viginti quatuor seniores, tanquam à throno remoti residebant in sedilibus suis, & tunc coronis capita sua condecorabant: at cum appropinquarent ad Dei sedem, ante illam coronas suas mittebant.* Quasi ex eo quod supremæ Majestati Divinæ vicini essent & digni facti qui eam viderent & contemplarentur, veluti dignitatem regiam nihili curantes, sublata è capitibus diademata in terram deposuerint: *In hoc sibi complacentes, quod Dei throno assisterent, & ideo omnia alia ornamenta à se dimittebant ac abjiciebant.* Quid mirum igitur si David prima vice qua à S. Matthæo in Genealogia Christi nominatur, videatur expers omnis coronæ in capite: *Liber generationis Iesu Christi filii David?* Ibi namque Christo vicinus adstat eumque oculo prophetico videre & contemplari potuit; quam pretiosa hæc corona est, quale regnum? quæ dignitas & excellentia? Pluris merito æstimandum est, quod quis Salvatori nostro vicinus sit, atque in ejus vultum corda nostra beatificantem, vel unicum duntaxat oculi nostri obtutum figere, possit quam quod omnia sceptra, omnia diademata, omnia regna possideat. *Non scribitur hic David Rex* (inquit supradictus interpres) *sed infra in alio remotiori loco: Aderat hic juxta Christum Dominum, tanquam eius magnus & familiaris amicus, & ideo hic regalis corona deprimitur.* Porro Zara manum retrahit, nec quicquam primus in lucem prodire ambit, majoratum, primogenituram, & hæreditatem paternam amittere pro nihilo ducit, ac si diceret: Præcedas me, ô mi

Apoc. 4.

Sylveira t. 1. lib. 1. c. 2 q. 17. nu. 51. fol. 53. co. 1.

Idem ibi.

frater, nihil tibi contradico, esto nascendo primus, omnem enim præeminentiam Libenter tibi cedo, ac proinde quicquid liber accipito, nam & ego sortem sum præclaram nactus, quæ in hoc coccino consistit, quo manum meam vides alligatam, hac sorte plenissime contentus plane acquiesco, quotiescunque enim coccineum hoc Ligaculum aspicio, verbum incarnatum in apprehensione mea video; Ecquid ultra desiderare potero? hæ sunt meæ divitiæ, hi thesauri mei, & omne bonum meum. Ad idem propositum ingeniosus quidã scriptor Zaram hunc in modum loquentem introducit: *Quanam deinceps à me maior gloria, authoritas amplior, aut copiosiores divitiæ desiderari poterunt? Per Christum quem per coccinum manui alligatum habeo, omnia possideo, & ideo huic soli tametsi in figurali repræsentatione mihi exhibito, contentissimus acquiesco.* Unde conjicere licet, quid Zara dicturus aut facturus fuisset, si Filium Dei non in figura, sed in propria specie & persona vidisset?

Petrus de Avendano ser. 2. de Nativ. Chr. fo. 59. col.

4. Venerabilis ille Seniculus sanctus Simeon, è viginti quatuor senioribus Judeæ & Jerusalem unus erat, qui cum ei sacra illa exercitia quæ sacerdotem spectabant incumberent, Spiritus Sancti speciali instinctu sive ducatu ad templum processit, ubi postquam ab oratione prolixius facta surrexit, ad limen portæ tres personas templum ingredientes conspicit, nimirum Mariam, & Josephum, puerulum Jesum secum adducentes, quem in sacras Simeonis manus dulciter collocantes, tanto cor ejus gaudio impleverunt, ut nullum unquam in mundo majus habere potuerit unde præ lætitiæ ingenti excessu hunc in modum eum locutum fuisse existimo. Vere puerulus hic ridens quædam aurora est, quæ diem mihi adducit consolatione plenissimum. Hic verus & unicus Sol meus est, qui omnes à corde meo mœstitiæ tenebras dissipat; Adhinc nubila & decrepita ætas mea videre, vigescere, & florere denuo incipit, quia vultum quendam comparentem video, & jucundissimum versecum adducentem: Genæ tuæ purpureæ (ô divine pusio) animatus quidem mihi esse videntur amoris hortulus: os tuum Concham mihi refert, in qua simul videre & admirari licet margaritas & corallos: Duo oculi isti sunt duæ benignissimæ stellæ, quæ futuram Hebræo & gentili augurentur felicitatem; ad te, ô dulcissimæ puerule, velut ad proprium centrum,

Iacob. de Valentia Cant. Sime. f. 410. col.

centrum,

centrum, omnes cogitationum mearum lineæ terminatæ respiciunt. O quam felicia sunt isthæc brachia mea, in quæ unicum thesaurum suum Paradisus deposuit; & tu, ô dextera mea, quando unquam meruisti fieri tam sereni Cœli Zodiacus? ô fortunatæ oculorum meorum pupillæ, in pacifico quodam somno nunc occludamini siquidem hodie objectum quoddam vidistis quod est inter optima melius, è maximis majus, Deum nimirũ mortali humanitate nostra indutum. Huc adsis ô mors, nec venire differas, libens enim vitam meam in tuos nunc manus deponam: *Nunc dimittis servum tuum Domine, secundum verbum tuum in pace.* Verum ô Venerande senior, cur mortem desideras, qui inter brachia tua vitam defers? qua ratione fieri potest ut in ipso Orientis diluculo simul videatur occasus? Ergone desideras ut consolationum tuarum dulcedo & suavitas bolo tam fastidioso & nauseabunda cicuta amarescat? An mortem ultimum terribilium esse ignoras? Patres Expositores multas circa hunc passum adferunt resolutiones, videlicet Euthymius, Cyprianus, Haymon, Toletus, Origenes, Ildephonsus, Guarricus Abbas, Bonaventura, Simon Cassianus & alii, quos brevitatis causa pertranseo, siquidem per alium quendam scripturalem passum, ab Authore Operis imperfecti optime ponderatum, perfectam difficultatis hujus decisionem nos habituros esse spero. In Evangelio itaque legitur, Josephum ad declinandam impiissimi Herodis crudelitatem monitum fuisse, ut una cum puerulo Jesu & Maria conjuge sua fugiat in Ægyptum: *Surge & accipe puerum & matrem ejus, & fuge in Ægyptum.* Multæ utique Provinciæ erant, in quibus recens natus infantulus æque bene salvari poterat, quo igitur fine in Ægyptum regionem scilicet adeo longinquam & à Judæa procul remotam, & ab Idololatris ac juratis inimicis suis inhabitatam illi fugiendum erat? Pro hujusce quæstionis intelligentia necessario in memoriam revocandæ sunt omnes adversitates, omniaque flagella, quibus Ægyptus tempore Pharaonis & Moysis percussa fuit: aqua enim in sanguinem conversa est muscæ tanta in copia circumvolitabant, ut totum fere aërem adimplerint; Tenebræ adeo densæ & spissæ invaluerant, ut homines licet vicini sese mutuo discernere aut dignoscere non possent: Locustæ omnes herbas fruges, & fructus depascebant: ranarum integri exercitus passim non sine ingenti nausea super lectos, mensas, perque omnia conclavia repebant, imo à terra saliendo hominum sese vultibus ingerebant. Quapropter divina pietas decrevit, ut unigenitus filius hujus in Ægyptum sese reciperet, ut per suam præsentiam Ægypto per vindicem Moysis manum irrogata mala repararet: *Recordatus est Dominus quanta mala fecerit super Æpyptum, mittit filium suum in eam, ut decem plagas una visitatione sanaret.* Et Albertus Magnus subjungit: *Multis plagis plagaverat Dominus Ægyptum, ingreditur ergo, ut tot plagas una sua præsentia visitatione sanaret.* Unicus duntaxat oculorum obtutus, quem Ægyptii in Incarnati verbi faciem figebant, ad omnes amaritudines præteritas indulcorandas abunde sufficiens erat. Simeon quoque eo tempore, quo puerulum Jesum brachiis suis stringebat, & contẽplabatur, mori exoptabat, eo quod securam se & oportunam moriendi occasionem invenisse, arbitraretur, moriendi scilicet cum dulcedine, amaramque mortem in extremam suavitatem transformandi; eo ipso enim quo divinam cœlestemque hujus dulcissimi pueruli faciem intuebatur, nullos poterat sentire dolores, sed potius inexplicabili gaudio replebatur, tantaque à beata illa visione in ejus animam gaudii suavitas redundabat, ut si tunc fuisset mortuus, quadam fuisset, nescia qua, beatitudinis & gloriæ specie perfruitus. Itane ô Simeon? hæccine causa fuit, cur ex hac vita Jesum brachiis stringens migrare desideraris? Imo vero respondet: *Quia viderunt oculi mei salutare tuum*; atque ideo dixit: *Nunc*, id est, in hoc momento, quo Jesum intueor & amplector, ex hac vita migrare desidero, sic enim securus essem, quod mors mea suavissimus quidam futurus esset transitus; unde & hoc verbo *dimitte*, utitur, non vero dicit *moriar*: *Nunc dimittis servum tuum Domine.* Audite S. Ambrosium dicentem: *Qui vult dimitti, accipiat in manibus verbum Dei, comtempletur velut quibusdam fidei suæ brachiis: Tunc dimittetur, ut non videat mortem, quia viderit vitam.*

5. Incesserat Pharaonem quondam, nescio quænam, stultitia, qua se tanquam Deum adorari volebat, quo fine voluit ut omnes Regni sui primates ad lituum tubæ sonum primi essent, qui coram superbissima quadam

Luc. 2.

Euthim. Cyprian. lib. de immort. Haim. ho 2. de Purif. Tolet. annot. 47 Origen. ho. 2. Ildephons. ho. de purif. Guarr. Abb. ser. 3 Bonav. hic Simon à Cass. lib. 2. c. 21.

Imperf. hom. 2.

Albert. M. ibi.

D. Amb. hic.

dam personam suam referente statua in terram prostrati, divinis eandem prosequerentur honoribus, cumque omnes primores pariter cum plebe sese ad Regis & Domini sui nutibus obtemperandum promptissimos obtulissent, tres quidam generosi juvenes Sidrah, Misach, & Abdenago, absolute & aperta voce coram omnibus protestati sunt, quod nunquam in æternũ alium agnituri Deum essent, præterquam Deum vivum & verum, qui fecit
Dan. 3. cælum & terram: *viri isti contempserunt*, Regi audacter in faciem dicendo: *Statuam auream, quam erexisti, non adoramus.* Rex autem furore correptus, mox fornacem quandam vehementer accendi, eosque in eam conjici præcepit, ut vel hac ratione experirentur an Deus quem adorabant, ejus esset potentiæ, ut ab hoc illos incendio posset eripere: *Et missi sunt in medium fornacis ignis ardentis.* Quid fit? num forte juvenes istos magnos ibi dolores perpessos esse, aut vero flammarum vehementia in cineres redactos fuisse existimatis? minime gentium, quin potius exultabant & tripudiabant, sacros ibidem cantando & componendo hymnos & cantica, ad majorem magni Dei sui honorem & gloriam: *Ambulabant in medio flammæ laudantes Deum & benedicentes Domino.* Ignis namque amissa, qua pollebat, activitate sua, ardentes flammas quibus æstuabat in auram suavem & lenem commutavit, adeo ut fornax, quæ vivus quidam esse putabatur Infernus, ipsis facta sit delitiosissimus quidam Paradisus. O mirum prodigium! Magna equidem curiositate & desiderio teneor, facti hujus causam intelligendi. Scio quidem quod unico verbo vos ab hac quæstione expedire valeatis, dicendo. Factum id esse, quia ita placuit Deo, verum superficialis hæc responsio minime mihi satisfacit; atque ideo ut prodigii hujus causam tanto melius penetrare valeamus, à pueris fornacis Babylonicæ, ad latronem in monte Calvariæ multos inter dolores exspirantem transitum obsecro instituamus; huic enim vere contrito Christus Cruci-
Luc. 23. fixus Paradisum promisit dicens: *Hodie mecum eris in Paradiso.* Discurramus quæso, nonnihil super facti hujus contingentiam: scio equidem quod Dionysius Carthusianus per Paradisum exponat & intelligat æternam beatitu-
Dio. Cart. ibi art. dinem, dicendo: *Id est, in affluentia beatitudinis veræ.* Hoc tamen sua quoque difficultate non non caret, nam si confestim ut mortuus est cũ Christo ad Lymbum se recepit, qua ratione facta ei à Salvatore promissio & quod Carthusianus asserit, verificari poterit, scilicet quod aditurus esset fruitionem æternæ beatitudinis? Verum quidem quod animæ lymbi non fuerint tormentis subjectæ, veruntamen etiam non fuerunt glorificatæ: certum quidem est Lymbum non fuisse infernum, neque tamen etiam Paradisus erat. Quodsi Salvator dixisset: *Mecum eris in Paradiso*, & non addidisset quando, affirmando determinatè *Hodie*; jam forte dies ille intelligi potuisset, quo Christus triumphabundus & gloriosus abivit ex hoc mundo in cælum: at vero illud Ly *hodie*, fastidium generat, qualiter scilicet sit intelligendum Enimvero idemmet Dionysius Carthusianus difficultatis propositæ nodum dissolvit, dicendo; animam latronis una cum Christo eadem die simul ad lymbum concessuram fuisse atque ex hoc quod Christo vicina & proxima futura erat, simul quoque eadem potiundum fuisse beatitudine, ac si realiter in Paradiso fuisset. Imo idem jam citatus Doctor subjungit, omnes quoque animas illas, quæ in illis tenebris Languebant, ad divinæ hujus & gloriosæ animæ Christi adventum beatificas fuisse, *Cum Christus in lymbum Patrum descendisset, mox animas ibi repertas beatificavit, dando eis præmium essentiale, videlicet beatificam fruitionem divinæ essentiæ, cujus beatitudines gloria jam nomine Paradisi exprimitus*: Et postea de latrone pariter subjungit: *Latronis autem istius anima à corpore separata statim ad lymbum descendit, beatitudinemque adepta est.* Jam igitur hac doctrina supposita ad fornacem Babylonicam trium puerorum revertamur. Vultisne igitur causam scire cur flammæ in suaves auras fuerint conversæ, & hosce tres juvenes, veluti tres mysticas Salamandras, non dolore, sed ingenti consolatione affecerint? Legite contextum scripturæ, & rationem ejus utique intelligetis, etenim in medio illorum unus erat, qui vultum similem filio Dei referebat: *Et species quarti similis Filio Dei:* Hujus igitur divinæ speciei sive suavissimi vultus aspectus efficiebat, quo minus flammarum ardores minimè sentirent, siquidem ad præsentiam filii Dei, ipsemet Infernus in Paradisum fuit

49. fol. 244. I.E.
Dan. 3.

Didac. Boeza to. 3. de Christ. fig. lib. 7. c.3.§.3. f.179.

fuit commutatus: *Et quid suavitatis non fieret fornax pueris* (Concludit quidam Modernus) *qui secum Christum habebant? Sane ubi Christus est, vel in mediis tormentis & periculis, ibi & refrigerium, & suavitas, & malorum medela.*

6. Fateor itaque perlibenter sponsam millenas habuisse causas speciem & pulchritudinem dilecti sui mille laudum preconiis extollendi & celebrandi, siquidem hæc talis sit, quæ spectantium illam animos rapiat, & humanas beatificet voluntates, easque ad eum amandum urgeat & moveat: Dicat igitur millies: *Dilectus meus totus desiderabilis.*

Cant. 5.

Quis enim est, qui licet talpæ oculos habeat, cum tamen prohebetudinis suæ modulo aspiciens, ad eum pariter desiderandum non moveantur? Quis est qui vultum hunc veluti divinum quoddam speculum inspiciens, fateri non cogatur se in eo veram quandam vidisse speciem Paradisi? Quis est qui ad imitationem apis, alas considerationis in hoc viridario Nazarethano enato flore firmans non experiatur se quandam Paradisi libare dulcedinem? Quis denique est, qui corporis & fidei oculos conjungens, eosque huic divino objecto infigens in uno eodemque tempore spiritum suum non sentiat immensa beatitudine repleri? Bene igitur Gregorius Nassenus ait: *Quam beata sunt illa membra, per quæ totum, nil nisi desiderium fit, quæque absolutam in omni bono perfectionem efficiunt amabilem quandam ex omnibus temperatam venustatem.* Vel cum S. Gregorio Papa dicere possumus, sponsam dilecto sponso suo hoc elogium dare quod scilicet totus sit desiderabilis, vel conformiter ad literam Hebræam: *Totus quantus sit desiderio* quia quisquis illum aspicit, nunquam eum contemplando satiatur, imo desiderium eum millies & infinities revidendi semper magis magisque accenditur, ad eum modum quo beati in cœlo videndo illum eo fruuntur eumque amant, & amando fruendo, ac videndo sine nausea aut satietate Deum iterum sine fine videre, frui, amare desiderant. Talis erat Redemptoris nostri facies quoad illos, qui pietatis & fidei oculis illum considerabant: *Totus desiderabilis, Totus desideria. Totus ergo desiderabilis existit, quia per hoc quod de eo bona omnia anima sancta audit, magis ac magis semper eum videre concupiscit*; Optime S. Petrus in monte Thabor cognovit, quantæ sit beatitudinis Dei filium videre, in cujus vultu radii resplendebant gloriæ, ideo enim rotundo ore & aperte nullum in mundo majus gaudium reperiri est fassus, dicens: *Bonum est nos hic esse.*

Gregor. Nyss. ibi ho.14. fo. 371.c.1. l.E.

Hebr. ap. Cos. Dã. ibi fol. 349. n.3.

D.Greg. M. in Cant. c.5. fol. 14. col.2. l.G.

Scio equidem Philippiden postquam valore & perspicacitate ingenii sui varios superasset Poetas, præ lætitia subito mortuum concidisse: Chilonem quoque lacedæmonium animam suam exhalasse ex jubilo, quem ex audito de filio suo faustissimo nuntio conceperat. Denique Diagoram Rhodium subito exspirasse, quia tres filios suos ob reportatas de inimicis suis gloriosas victorias, simul uno die coronari conspexit: Verum majori cum fortuna & felicitate in monte Thabor vivere vel mori elegit, videndo & fruendo Domini sui gloriosam faciem atque virtutem: *Bonum est nos hic esse*, ubi & quo in loco? *Videlicet in monte* (explicat Dionysius Carthusianus; Quid autem in hoc monte facturi estis? *ut videamus Christum in tanta majestate & gloria.*

Aul. Gellius.

Io. Ravis Aul. Gell in noct. Att. lib. 3. Et Cicero lib. 1. quæst Tusc.

7. Enimvero, Auditores, gloria qua Sanctus Petrus vultum Salvatoris in monte Thabor conspiciens fruebatur: *Erat gloria per modum transeuntis*, ut docet Doctor Angelicus; Quid igitur dicturus aut facturus fuisset, illam vidisset *per modum qualitatis immanentis, & afficientis istud corpus*? Claritas quidem illa quam S. Petrus in monte vidit erat quidem claritas gloriæ essentialiter, nec de hoc ullum dubium est, non tamen erat talis quoad modum. Fuit gloriæ claritas essentialiter, licet non secundum modum, quod idem est, atque ut diximus non per modum qualitatis immanentis, sed per modum passionis transeuntis: Illa à Theologis naturalis dicitur, hæc vero miraculosa, juxta expositionem Cajetani. Quid igitur fiet (ô animæ devotæ) quando (divina id nobis concedente clementia) in Paradiso simul cum Petro aliisque beatis essentialem contemplaturi erimus gloriam, etiam *quoad modum essendi*? Unde S. Remigius à fortiori arguendo dicit: *Si autem tunc Petrus sic accensus est quanta erit suavitas & dulcedo, vivere Regem in decore suo, & interesse choris Angelorum, & omnium Sanctorum?* Tunc utique majori jure dicere poterimus: *Bonum est nos hic esse.* Animus quidem mihi esset vobis ad minus per modum transeuntis

Dio. Car. ibi art. 31. fol. 36. co.2. l. H.

D. Tho. 3. p.q.45. art.2. fol.214. n.10

Cajet. ibi.

D. Remig. in cat. D. Th. ibi fol.69. co.1. l.H.

explicare, quam sit gloria illa ingens & excessiva, quæ à visione beatifica, & ab objecto glorificante, in beatorum animas redundat, veruntamen nequaquam mihi fidere ausum, siquidem S. Paulum, tametsi is eam gloriam oculis suis conspexerit, quando *Raptus fuit usque ad tertium cœlum*, & licet prædicator fuerit totius mundi longo celeberrimus & famosissimus, dicentem tamen audio: quod de ea *Non licet homini loqui*. Ecquis enim omnem de ea pro dignitate illius disserendi animum nō abjiciat, dum magni illius Pontificis S. Gregorii attestationem audit, dicentis, nullam reperiri linguam quæ illam sufficienter explicare, nec intellectum qui eandem capere possit: *Quæ autem lingua dicere, aut quis intellectus capere sufficit illa supernæ civitatis quanta sint gaudia?* Nihilominus ne illam penitus pertransiisse videar, aliquas saltem illius circumstantias è sacris scriptoribus excerptas in medium adducam & exponam. S. Augustinus ingenii sui pernicissimis alis supra stellas evolans, illamque beatorum patriam accuratè observans, eam tanta gloriæ abundantia plenam atque refertam esse dicit, ut si his in terris coadunarentur simul omnia gaudia, felicitates prosperitates & beatitudines cujuscunque tandem generis, quascunque sibi homo imaginari posset, dareturque hominibus facultas hisce gaudiis simul coadunatis per innumeram quandam annorum seriem pacificè & imperturbabiliter perfruendi, omnia hæc felicitatis & beatitudinis simul coadunata genera comparari tamen minime posse cum unico duntaxat die gaudii illius excessivi, quod Beati possident & percipiunt in patria. Unde ingeniosus quidam Emblematis loco quandam Tabulam Geographicam seu Mappam mundi delineari curavit, cum hac idiomate Hispanico concepta Epigraphe: *Todo es nado*, id est, totus mundus cum sua fœlicitate & prosperitate quam in ea excogitare possumus, nihil est aliud, quam fumus & vanitas: *Tanta jucunditas lucis æternæ, ut etiamsi non liceat amplius in ea manere, quam unius diei mora, propter hoc solum innumerabiles anni hujus vitæ pleni delitiis, & circumstantia temporalium bonorum recte meritoque contemnerentur.* Sanctus Vincentius Ferrerius in ea est opinione, quod si aliquis hic in terris pateretur, quicquid omnes Martyres persecutionum, nuditatis, famis sitis, Carcerum, flagellorum, equuleorum, sanguinis effusionum, crudelissimæ mortis, simul passi sunt: imo si toties per manum Carnificis moreretur, quot sunt Martyres, imo eisdem pœnis quas iidem Martyres sustinuerunt, hæ tamen passiones omnes non sufficerent ad hoc ut illa sempiterna felicitate vel ad horam frui mererentur: *Nullum genus pœnarum Martyrum esset justum pretium pro una sola hora essendi in Paradiso, tanta est excellentia essendi in Paradiso: ideo Apostolus, qui illam vidit, dicebat: non sunt condignæ passiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis.*

2. Cor. 12.

D. Greg.

D. Aug. 3. de lib. arbit. ad fin.

D. Vinc. Ferr. ser. 4. post Ramos pal. ser. 1. fo. 181. co. 2.

8. Boëtius beatitudinem æternam descripturus aliud de ea dicere nescivit, quam ut brevi verborum compendio diceret: *Est status omnium bonorum aggregatione perfectus.* ô quanta felicitas! Esse in possessione alicujus boni sine timore amissibilitatis aut privabilitatis, & quidem boni alicujus immensi, quod in se continet omne bonum imaginabile, & extra quod bonum nullum invenitur bonum aliud, quod vere bonum dici possit. Intellectus noster, qui quodvis objectū desiderabile appetere potest, sive illud sit possibile sive impossibile, ad hoc tamen bonū desiderādum attingere non potest, licet sibimetipsi summam vim faciat, ad desiderandum majus bonum illo quo gaudet, quia transcendit capacitatem & desiderium omnis creati intellectus, & hoc vult dicere Boëtius dum ait: *Est status omnium bonorum aggregatione perfectus.* Etenim quodnam extra Deum inveniri potest bonum, quod non perfectius in ipso Deo reperiatur? Quænam omnibus rebus terrenis diffuse impertita sunt bona, quæ omnia simul in Deo compendiata non reperiantur? Tibi, ô intellectus humanæ, largus datur campus quidvis desiderandi & petendi, nec tamen tantum unquam petere aut desiderare bonum poteris, quanto tibi in Deo frui licebit. Imo modicæ cuipiam stillæ illius gloriæ cœlestis capiendæ cor nostrum vas nimis angustum erit, cum tamen totus mundus ad implendum desiderium voluntatis nostræ nequaquam sufficiat. Unde Alexander Dario dixisse fertur: *Totus mundus parvus est Alexandro*, Unde & inconsolabiliter plorasse scribitur, quando plures inveniri mundos intellexit, quasi se unius possessorem esse non contentus, demonstra-

Boetius in 3 de consol.

monstraret adhuc in corde suo pro aliis mundis capiendis locum superesse & spatium: Veruntamen vel unde à beatitudinis stilla cordi Alexandri infusa (si tamen ejus capax esse potuisset) superabundans & supereffluens fuisset Nam forte me hyperbolem quandam vobis recensere existimatis? Audite Richardum de S. Victore idipsum clare nimis affirmantem, dum ait: *Audacter affirmo quod sola una hujus mellis stilla potest, quod totus mundus non potest, cor quidem copia mundi non satiat, una hujus dulcedinis gutta plene inebriat.*

Richard. de S. Vict. serm. de spei. S.

9. Invitatorium illud quo Salvator quamvis animam, quæ DEO in hac vita fideliter serviunt, ad ingressum beatitudinis invitat, scilicet: *Euge serve bone, & fidelis, intra in gaudium Domini tui.* Cajetanus docte, ut solet, ponderat, præcipue vero modum loquendi, observat, neque enim Christus dicit: *Gaudium intrat in te, sed tu intra in gaudium.* Qui loquendi modus vere improprius videtur, nullus etenim intrat in lætitiam, imo è contra, lætitia corda nostra subintrat. Ac proinde Redemptor noster Apostolis suis ait: *Hæc locutus sum vobis, ut gaudium meum in vobis sit:* Sanctus Paulus quoque Romanos per epistolam quandam salutans, eisdem è cœlo gaudium apprecatur & pacem, dicens: *Deus autem spei repleat vos omni gaudio & pace.* Cur igitur & quomodo Salvator fideli servo suo dicit: *Intra in gaudium*? Ecce tibi mysterium: gaudia etenim paradisi tam sunt ingentia, ut cordium nostrorum capacitatem longe excedant. Quid igitur faciendum est? Intrent corda nostra in gaudia, id est, Beati in illius felicitatis pelagum submergantur & recipiantur: *Intra in gaudium Domini tui. Tam magnum est gaudium patriæ cælestis, ut non possit concludi in homine, & ideo homo intrat in gaudium illud incomprehensibile*, ait Cajetanus. Eccur existimatis Sponsam cælestem, postquam dilecto DEO suo conjungi ardenter desiderasset, jamque petitam gratiam obtinuisset, confestim supplicasse, ut velociter ab ea fugiendo discederet? *Fuge fuge Dilecte mi.* Sponsa etenim in hoc casu se more mulierum valde variabilem esse vere demonstrat, dum unam eandemque rem nunc desiderat mox recusat. Quid inquis ô Sponsa! quid desideras? Num ut sponsus tuis à te fugiat? Ecquodnam unquam ab eo recepisti fastidium? Quodnam unquam majus bonum possidere vales eo quod renuis? Num forte te eo indignam esse agnoscis? Minime ista Sponsam movent, quin potius consolationes, quas à DEO sponso suo recipiebat, adeo ingentes erant ut cordis sui capacitatem longe excederent, quasi diceret, Satis est Domine, satis est, majorem consolationem anima mea non capit, discede à me quia morior præ dulcedine, gaudium cordi meo infusum super effluit. Ita hunc passum exponit Philo Carpathius dum ait: *Incapax dulcedinis, ut fugiat, petit.* Unde S Paulus gloriam pondus appellat: *Æternum gloriæ pondus operatur in cœlis.* Verùm inquies, quomodo beatitudo, in qua omnes imaginabiles consolationes unitæ reperiuntur, pondus appellari potest, cum pondus importet gravedinem & molestiam? Cajetanus respondet, S. Paulum gloriam appellasse pondus, ut eam tanto clarius explicare posset: *Metaphora ponderis coactus est Paulus uti*: Verùm inquies, nimis improportionata, imo exorbitans hæc Metaphora mihi esse videtur; siquidē pondus, ut ex scriptura Sacra deducitur, nihil aliud, quam longum quendam miseriarum catalogum significat atque ideo extremæ Saulis calamitates, pondus appellatæ sunt: *Totum pondus prælii versum est in Saul.* Sic etiam ærumnæ patientis Jobi, quæ pares sibi non habebant, *pondus* appellantur: *Semper enim quasi super me tumentes fluctus timui Deum, & pondus ejus ferre non potui*; atque ideo metaphoram hanc contrarium potius sensum significare existimo: Falleris, si id existimas, imo beatitudinis immensitas convenientiori quam ponderis metaphora explicari non potest. Audite expositionem Doctoris cujusdam moderni qui ait: *Tanta quidem sunt cælestia gaudia, ut ea Paulus vocet æternæ gloriæ pondus, tanti enim ponderis & momenti voluptas illa est, ut mentes ipsæ, nisi ad id divino numine fuissent adjutæ, eam nullo modo ferre possent.* Hic quoque Sponsæ sensus erat, quando dilecto suo, ut à se fugeret, persuadebat; tanti enim ponderis, id est supereffluentis plenitudinis gaudii incapax erat. *Incapax dulcedinis, ut fugiat, petit.*

Matth. 25. — *Ioan. 15.* — *Rom. 15.* — *Cajet. in c. 25. Matth. fol. 137.* — *Cant. 8.* — *Philo Carp.* — *Cor. 4.* — *Cajet. ibi* — *1. Reg. 31.* — *Iob. 31.* — *Thom. de Trusillo p. 1 fer. 6. post Cin. conc. 2. fol. 165. l. D.*

10. S. Antoninus de religioso quodam ordinis S. Basilii, qui optimus Dei servus erat, refert hunc valde cupidum fuisse, ut Deus illi vel minimum illius gloriæ radium participaret, quam in monte Thabor suis manifestarat Apostolis, atque in eundem finem frequen-

D. Anton. ap. Thom. de Trusil p. 3. Sabb. post Dom

1. Quadr. conc. 2 fo. 318. co. 2. l. C.

tes ferventesque, ad DEUM preces effudit, qui proinde ut est in adimplendo suorum devotorum desiderio promptissimus, Angelum quendam ei submisit, qui ei preces suas exauditas esse revelaret, juberetque, ut in montem quendam concederet, & orationibus vacaret, ibi namque à DEO votorum compotem futurum: accepta porro ab Angelo jussa prompte executus est, dumque in monte genuflexus cælestes favores expectaret, pulcherrima quædam avicula in proximæ arboris ramum volando se collocavit, quæ ut erat plumarum variis coloribus depictarum varietate adeo eleganter decorata, ut potius in paradisi aviario quam in Sylvis nostratibus nata videretur, tanta cum suavitate cantillare cœpit, ut nulla humana facundia cantum hunc pro dignitate sua describere potuisset, adeo ut Angelus potius plumis vestitus, quam avis terrena videretur, de cujus cantu dulcedine aliud in præsenti dicendum non occurrit, quã quod religiosus præfatus ob incomparabilem cantus suavitatem & melodiam in ectasin raptus fuerit, & multis annis continuo permanserit immobilis, omni sensuum usu in eo suspenso. Tandem vero vitales recolligendo spiritus, sibiipsi restitutus, pro recepta favore gratias egit, atque summa consolatione repletus è monte recedens ad monasterium rediit. Quid fit? Neminem eorum monachorum quos reliquerat, invenit, sed omnes fratres coætaneos mortuos, aliosque in eorum locum paulatim secutos depræhendit, qui, sicut ipsi peregrini esse videbantur, ita quoque & ipse omnibus erat ignotus; quamobrem obstupefactus quod intra mediæ horæ spatium (tantùm enim temporis in monte se hæsisse existimabat) tam repentina omnium religiosorum fieri potuisset mutatio. Monachi autem coætaneorum suorum nomina in pervolutatis monasterii annalibus requirentes deprehenderunt ipsum in monte continuo commoratum fuisse 160. annis. Quod si itaque simplex aliquis aviculæ cantus tantam in se energiam continet, à fortiori vobis arguere licet, quid futurum sit de nobis in paradiso, quando cælestium Angelorum musicæ & perpetuæ DEI contemplationi interesse licebit? *Considera igitur etiam atque etiam qualis futura sit illa cælestis & Angelica melodia, cum hac avicula tam dulciter resonaret melos.*

Idem ibi.

II. Scio equidem omnibus notam esse illam S. P. N. Augustini ponderationem, nec tamen ob id eam pertransire volo. E profunda namque inferni abysso vox quædam resonat Stentoria quæ fortiter exclamat, &, ni fallor, vox illa, vox divitis Epulonis esse videtur; qui atrocissimarum flammarum eum devorantium effectus sentiens, è cœlis (licet invanum) subsidium sibi immitti postulat dicens: Eheu, ô Pater Abraham, eam quam, dum in vivis esses, egenis exhibuisti liberalitatem, erga me quoque exhibe misericordiam. Nullum in hisce flammis majus tormentum sentio, quam incredibilem ejus quam patior sitis ardorem, ac proinde unicam dumtaxat stillam à te exposco, mitte igitur Lazarum, ut extremitatem digiti aquæ intingat, linguamque meam unica inde decidua stilla refrigeret *Pater Abraham, miserere mei, & mitte Lazarum, ut intingat extremum digiti in aquam, ut refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma.* Ergone ô infelix Epulo unicam aquæ guttulam ad infernum quendam extinguendum sufficere censes? Cur non potius flumina, imo Maria postulos? Quam tibi refocillationem unica aquæ gutta reconciliare poterit? Existimavi hactenus semper, inferni incendia inextinguibilia esse, quod si autem per unicam aquæ guttam extingui possint, dicendum deinceps videtur illa incendia admodun debilia & flammas levissimas esse: at vero quomodo id verùm esse potest quando ipsummet inferni nomen easdem atrocissimas esse convincat? Verum sistite non nihil Auditores, hanc enim difficultatem per id quod Sybillæ Cumanæ accidisse legitur liquidam esse demonstrabo. Hæc namque veneranda fœmina dum exinfirmitatis vehementia ad mortis agonem usque redacta esset, ardenti quodam in ipsa agonia tenebatur patriam suam revidendi desiderio, at vero cum id ei tum ob nimiam distantiam, tum ob morbi vehementiam minime permitteretur ideoque magnam in animo suo pateretur afflictionem, accidit, quod ex improviso literam quandam è patria ad se scriptam acciperet, in qua etiam nonnihil de pulvere terræ hærebat, ex eo quem scriptor ne verba epistolæ, literam claudendo, deleret, in eandem injecerat, quem ipsa videns, tanto perfusa est gaudio, ut velut in ectasim rapta, & in deliquium animi lapsa mortua sit protinus: eodem prorsus modo sibi

Luc. 16.

sibi Epulo imaginabatur. Unam duntaxat aquæ guttulam è cælesti patria ad se missam, non minus illum in tormentis consolaturam esse, ac modicum illud terræ missis literis adhærens confortavit Sybillam suæque mortis amaritudinem indulcoravit. *Tanta & tam magna est dulcedo futuræ gloriæ* (inquit Sanctus P. Augustinus) *quod si unica tantum gutta cælestis beatitudinis in damnatorum pœnas deflueret, tanta dulcedine repleret gehennam, ut nullum dolorem aut tormentum damnati paterentur.* Ecquid amplius de hac beata gloria, qua (si Divinæ pietati ita placuerit) in paradiso beatificabimur? Tunc utique cum Sancto Petro & nos exclamare poterimus: *Bonum est nos hic esse.*

D. August. serm. de beatitud. cœlesti.

12. Verùm quis scit an illa simus felicitate digni futuri? Dicite sodes, Cur inter omnes Apostolos solum Petrus, Jacobus, & Joannes cum Christo in Thaboris monte fuerunt? Respondebitis forte cum Chrysostomo: *Quia alii potiores erant.* Vel cum Rabbano: *Quia multi sunt vocati, pauci vero electi.* Aut vero cùm Dionysio Carthusiano: *Tanquam familiares & chariores.* Verum enimvero Ambrosius Episcopus Lamocensis responsionem quandam adducit quæ velut in viva carne nos tangit, dicit enim: *His tribus manifestavit hac, quia sanctiores erant, & alios excellebant, Petrus in fervore fidei, Ioannes in prærogativa Virginitatis, Iacobus erat futurus Martyr primus.* Imprimus igitur quædam non vulgaris sanctitas requiritur, atque ideo nos, qui ipsissima malitia sumus, quo modo nos illius gloriæ participes futuros esse præsumere poterimus? Quodnam in mundo peccatum reperitur, cui ad ipsos usque oculos non simus imersi? Plateæ sanguine fumant per nostras hostilitates effuso, Latrocinia quovis die magis magisque augentur, adeo etiam ut pro illis patrandis nullus etiam sit sacrorum locorum respectus, quod falsitates, quot perjuria, quot denique Blasphemiæ pro unius drachmæ interesse evomuntur? Perspicuè illam Oseæ prophetiam hodie verificari video: *Maledictum & mendacium, homicidium & furtum & adulterium inundaverunt & sanguis sanguinem tetigit.* Præterea Petrus ad montem gloriæ vocatus fuit ob fidei fervorem; omnem autem fervorem nostrum negotiationibus & lucro impendimus, sine ullo animæ, conscientiæ, vel timoris Domini respectu; fideles sumus, & Barbarorum actiones exercemus, nomen quidem habemus Christiani, at vita nostra talis est, quæ ut ita d cam gentilem dedeceret; quot Hebræi quot Mahumetani melius suam, licet falsam, legem observant, quam Christianus suam eamque bonam, veram, & sanctam, impleat? Hoc quidem punctum apertius tangere erubesco, at vero non ob id celanda est veritas, adeo ut illa Christi verba usurpans interrogare vos possim: *Vbi est fides vestra?* Quod si Deus nobis daturus esset gloriam suam juxta modū quo fidem erga divina tractavimus, nobisque diceret, pro ut olim cæcis illis dicebat, *Secundum fidem vestram fiat vobis* jam utique desperati essemus, nec quidquam spei super esset. Deinde Joannes dignus reputatus est, qui in monte Thabor illius fieret particeps beatitudinis ob rationem Virginitatis: Quod si autem à beatitudine excludi debet quisquis virgo nō est, aut vero ad minus quisquis non est castus, pessimum utique causæ nostræ superest judicium. Tu quidem, O homo sensualis, tibi imaginaris & proponis corui vitam, quo adusque sanus & robustus es, agere, postea vero voluptatum satur ad arcam paradisi redire, & tamen ita stultus es, ut non videas te nauseabundum esse oculis hominum, nedum DEI. Num forte tibi imaginaris quod per dies noctesque in prostibulis transactis illud tibi comparaturus sis meritum, quo te gloriæ percipiendæ habilem efficias, nimis excessiva est illa tua præsumptio, qua confidis post vitam & mortem in lecto sensualitatis transactam, cœlum tibi in retributionem deberi. Vobis, vobis inquam illam scribit epistolam in qua ob oculos vobis ponit exitum, quem tandem vestræ habituræ sunt dissolutiones, dum ait: *Hi vero velut irrationabilia pecora in corruptione sua peribunt, in conviviis suis luxuriantes, oculos habentes adulterii.* Denique Sanctus Jacobus ad hujus gloriæ fruitionem præ cæteris electus fuit, quia inter omnes Apostolos primus futurus erat, qui suum erat effusurus sanguinem: *Primus Martyr erat futurus.* Et tu cœlum per tuas commoditates assequi speras? In gravi

D. Chrysost. Rabanus. Dion. Carth. Ambros. Lamonens. ibi ser. 19. fol. 107. l. 11. co. 2

Ose 4.

Luc. 8.

Matth. 9.

2. Pet. 2.

gravi errore conſtitutus es, ſi te duobus paradiſis gaviſurum eſſe credis, uno quidem in hac, altero vero in altera vita, un de dos, id eſt alterutrum ex duobus, ſcilicet paradiſum habebimus, dicebat quondam bonus ille Chriſtianus, quantum video nihil tibi adeo adverſatur, aut in faſtidio eſt quam pati. Si paupertas te moleſtet, difficulter eandem ſuſtines: ſi febris te divexet patientiæ naufragium pateris, ſi dolor aliquis capitis vel dentium te affligat, adverſus Cœlū murmurādo erigeris. Erubeſce piger & Chriſtianæ fortitudinis exemplum vel a pagani & infidelis Regis exemplo ediſce. De Alexandro Magno namque refertur quod dum Tyri civitatem obſideret, ut illam expugnando in ſuam poteſtatem redigeret, ſemetipſum cruento prælio ingerere graviterque in eodem vulnerari, quod ei ab Aſtrologo ſuo prædictum fuerat, nihili duxit: & nos ab acquirenda nobis civitate Paradiſi deterremur, vel ex eo ſolum quia à muſca morderi, vel à cimicibus pungi formidamus? Audite igitur qualem nobis S Bernardus quoad aſſecutionem vitæ æternæ ſpem faciat, dum ait: *Fratres, in hunc mundum, quaſi in campum certaminis poſiti ſumus. & qui hic dolores aut plagas, aut tribulationes non ſuſceperit, in futuro inglorius apparebit* O quot ſunt hodie qui quidem uno menſe paupertatem perlibenter ſuſtinerent, dummodo eis promittere quis poſſet, quod ad mortem uſque deinceps futuri eſſent divites! Quot ſunt qui ultro citroque unius ſeptimanæ famem ſuſtinerent, dummodo reliquo vitæ tempore conviviis & commeſſationibus ſemper aſſiſtere poſſent! Quot ſunt qui libenter & hilari vultu ſemel aut iterum febris alicujus ardores ſuſtinerent, dummodo ſecuri deinceps eſſent, quod diuturna vita in bona perfectaque ſanitate perfrui valerent! Deus nobis omnium bonorum promittit æternitatem, quam etiam ſperare non dubitamus, verum in hac vita vel unico tantum momento pati difficile & arduum nobis videtur. Quiſquis autem idipſum recuſat: *in futuro inglorius erit.* In æternum cœleſti beatitudine privatus atque ad quandam pœnarum æternitatem condemnatus erit, Nihil mihi ulterius dicendum reſtat, neque tamen quis parum me dixiſſe exiſtimet, dummodo quod dictum eſt cordi veſtro impreſſum firmiter hæreat.

Areſ. lec. 44. n. 322.

D. Bernard in ſerm.

* * *

PARS SECUNDA.

13. *Viſionem quam vidiſtis nemini dixeritis.* Unigenitus Dei filius Alexandrum imitatus fuiſſe videtur, qui Epheſtionem eorum ſecretorum quæ ſibi ab Olympia matre ſua in familiari quadam Epiſtola tranſſcripta fuerant, conſcium quidem eſſe patiebatur, *ſed ea lecta annulum ipſe digito detraxit, & ori illius ſigillum veluti reticentiæ ſymbolum impreſſit.* Redemptor etenim noſter ſuam quoque gloriam velut arcanum quoddam ſecretum diſcipulis manifeſtavit, & confeſtim labiis ipſorum ſigillum impreſsit, ſilentium eis imponendo, & per hoc pariter inſinuavit, negotia quæ magni ſunt ponderis & momenti ſemper in ſecreto & ſub arctiſſimo ſilentio obtegenda eſſe. Unde Ovidius:

Eximia eſt virtus præſtare ſilentia rebus.
At contra gravis eſt culpa, tacenda loqui.

Vegetius hoc ſuis monitum reliquit: *Quid fieri debeat, tractato cum multis, quid vero facturus ſis, cum pauciſſimis ac fideliſſimis, vel potius ipſe tecum.* Obſervabant hanc Politicam duo Principes, Pater & filius; Ille enim nunquam faciebat, quod dicebat, hic vero quæ faciebat nunquam dicebat. Et merito, nam in communi proverbio dici ſolet Severum revelatum, negotium tragicum & infauſtum. Aliud ſed valde ſimile documentum vegetius tradit à militibus præcipue in bello obſervandum, dum ait: *Opportet Ducem conſilia ſua nemini revelare, ne forte hoſtis fugiat, aut fulciatur.* Et Blondus Flavius pariter dicebat: *Quæ alicujus momenti intentaturus, nemini communicabis.* Metellus Macedonicus interrogatus, quamnam in certa quadam difficultate reſolutionem facturus eſſet, reſpondit, ut ſcribit Plutarchus: *Tunicam meam exuerem ſi eam conſilium meum ſcire exiſtimarem.* Conradus III. Imperator illa Senecæ ſententiæ uti ſolebat: *Pauca cum aliis, tecum multa.* Sapientiſſimus Euripides interrogatus, cur quem ore ſuo ſpirabat halitus adeo fæteret, reſpondit: *Multa ſecreta in ore meo computruerunt.* Cùm Anaxarchus Philoſophus à Neocreonte Cypri Tyranno torqueretur eo fine ut ſecretum aliquod revelaret, ut immunis fieret ab omni ſecreti prodendi periculo, potius linguam ſibi dentibus amputare ſeu demorderet voluit. Olim quoque apud Ægyptios lege ſancitum erat quod

Plutarc. in Alex.

Ovidius.

Vegetius de re bell. lib. 3. c. 26. fol. 90

Franc. Guic. li. 5. fol. 160. co. 2.

Veget. li. 3. de re milit. c. 6.

Blondus Flav. de Rom. trium. Sip. lib. 7. fol. 155.

Plutarc. de viris illuſtr. c. 6.

Senec. Ep. ad Lucilium.

Angel. Rocca de patient. f. 23.

Io. Eubal. Pœm. lib. 1. de Aprio f. 14. Stob. ſer. 39.

quod. *His qui secreta hostibus revelassent, linguam lex jubebat abscindi.* Ut Joannes Eubanus scribit. Aristoteles (ut refert Stobæus) interrogatus quisnam maximus prudentiæ actus esset? respondit: *Tacere quæ dicenda non sunt.* Dionysius Rex Syracusanus mortis pœna plecti jussit quendam Epheborum suorum, cui nomen Brias erat, eo quod Platoni petenti quid Rex faceret, Regem in suo conclavi solum esse, responderit. Harpocrates Apollo Parnassi Principi dixit, homini opus esse oculis ad videndum, judicio sano ad discernendum, & ore ad tacendum. Unum ex utilioribus monitis quæ Salomon post se scripta reliquit, hoc est: quo ait: *Secretum tuum socero ne reveles*; quia ut alius quidam summo cum judicii sensu dixit:

Proverb. 25.

Seruo d'altri si fa
Chi di e il suo secreto à chi nol sa: id est,
Alterius servum se facit
Quisquis secretum suum pandit ei qui illud nescit.

Samson magno suo damno scilicet oculorum suorum jactura idipsum didicit, quando secretum suum Dalilæ traditrici revelavit, in quonam videlicet sua consisteret virtus. Unde Modernus quidam ait: *Samsoni septiformem capillum & ab eo inexpugnabilem virtutem, magis lingua, quam forfices Dalilæ absciderunt.* Alius optimo præditus ingenio dicere solebat: Facilius esse carbonem accensum, quàm verbum secretum in ore suo deferre; quod quidem si de mulieribus intelligatur haud gravate admisero; quod vero viros attinet alia debet eorum esse conditio illis namque facilius (si prudentes sint & viriliter sapiant) denarios è loculis, quam ex ore verbum aliquod secretum elicies. Mutius scævola manum suam potius passus est igne consumi, quam quod Regi Porsennæ senatus Romani decreta revelaret: *Maluit manum suam dexteram igne comburi, quam secretum revelare.* Pulchra, quoque fuit Papyrii inventio, quando à matre sua importune, ut quæ in senatu agebantur, sibi revelaret, sollicitatus, respondit, *Pro Bono Reipublicæ* propositum esse, utrum magis expediret Mulierem pluribus viris nubere, an vero virum plures fœminas inconjugium admittere.

Abraham Bzov. Dom. 10. con. 3. fol 309. col. 2.

Val. Max. lj. 3. c. 3.

14. Nec minor erat in Saule adhuc adolescente sagacitas. Cis pater ejus asinas è pascuis, ubi cum cæteris pascebantur, amiserat: *Perierant asinæ Cis patris Saul*, qui proinde Saulem filium suum cum alio quodam ejus coætaneo dimisit, ut eadem jumenta adhibita omni possibili diligentia requirerent, qui postquam totum montem Ephraim obyssent, tandem in planitiem Salisa se contulerunt, nec quicquam depræhenderunt. Saul itaque se omnem operam perdere videns, posthabita omni ulteriori requisitione domum reverti statuerat, cum ecce obviam ei factus Samuel Propheta, jussit ne ulterius asinas inquirendo sese fatigarent, aut sibi ipsis molesti essent, eo quod ab aliis inventæ fuissent: *De Asinis quas nudius tertius perdidisti, ne solicitus sis, quia inventæ sunt.* Demum vero Saulem per manum appræhendens ad partem seorsum duxit, Deique illi de se concepta judicia & dispositiones revelavit nimirum quod DEUS illum primum Israelis Regem destinasset, quem proinde pro more inungens electi populi DEI Regem constituit, & declaravit: *Tulit autem Samuel lenticulam olei, & effudit super caput ejus*, ac tandem ambobus benigne & opipare habitis domos suas repetendi facultatem dedit. Quo cum reversus esset Saul, Patruus ejus interrogavit eos dicens: *Quo abiistis?* Qui responderunt: Asinas quæsivimus, eas autem non invenientes, ad Samuelem reversi sumus. Mox Patruus subjunxit: *Indica mihi, quid dixerit tibi Samuel.* Enimvero ô Auditores hic vos attentos esse desidero, ad considerandam quam Saul patruo suo reddidit responsionem; Dicit igitur: *indicavit nobis, quia inventæ essent asinæ.* Et postea subdit sacer Textus: *De sermone autem regni non indicavit ei, quem locutus fuerat ei Samuel.* Observanda est hic Saulis prudentia, qui nihil eorum quæ circa Regis electionem acciderant revelavit, sed in summo secreto & silentio servavit? Verum O Saul cur illa silentio obtegis? Cur patruum tuum Abenarum hac consolatione & lætitia destituis? quo fine rem illam celas ei, cui illam scire convenit? Si enim nullus eam ad quam DEUS, te subvexit conditionem novit, quomodo te velut Regem venerari & proclamare poterunt? Nimirum prudens hic juvenis sapienter valde consideravit, quod Regia dignitas, magnæ sit considerationis, ideoque sub

1 Reg. 9.

1. Reg. 10.

Ioseph. li. 6. de Antiquit. sub alto silentio custodiri & reservari debeat. Ita Josephus Hebræus dum ait: *Postquam autem domum rediit Saul percunctante cognato suo Abenaro, quomodo successisset peregrinatio, nihil celavit, de regno tamen tacuit, quamvis enim & amicus esset, & cognatus, tutius tamen & consultius arbitratus est silentium servare.*

15. Ultimo tandem loco eandem secreti custodiam ab exemplo Salvatoris nostri vos edoceri cupio. Quando juvenculam illam à mortuis suscitare voluit, de qua S. Lucas loquitur, dicit sacer textus: *Non permisit intrare secum quenquam nisi Petrum Iacobum & Ioannem.* *Luc. 15.* Cur obsecro hos præsentes esse voluit, & non alios? Theophylactus respondet: *Nolebat enim hoc miraculum ante tempus revelari multis*; *Theophyl.* atque ideo hos tres secum vocavit, *ut discipulos præcipuos & taciturnos.* Et S. Thomas subjungit: *Potentes occultare secretum*; *D. Thom. in Cat. ibi.* Quasi de aliis hanc suspicionem habuisset, illos idipsum fuisse revelaturos. *Assumpsit hos velut magis taciturnos & silere valentes*, inquit Theophilactus. Atque ob eandem rationem illos in montem Thabor adducit, quia cum ibi de negotiis seriis & gravibus agendum & tractandum fuerit, siquidem *loquebantur de excessu quem completurus erat in Ierusalem*, *Luc. 9.* ideo omnia sub secreto servari voluit, dicens: *Nemini dixeritis visionem*, atque ideo convenientissimum esse judicavit, plures secum non assumere quam tres sæpe nominatos, Petrum Jacobum, & Joannem. Demum vero per sequentem historiam præsentem discursum statui concludere: De Fulvio namque Plutarchus scribit, eum secretum aliquod Augustum concernens conjugi suæ concredidisse, quæ mille annos esse credebat, donec sequentis diei diluculum illucesceret, ut idem secretum aliis mulieribus communicare posset; *Plutarc. lib. de Garrulitate.* Hac autem Fulvii infidelitate ad aures Imperatoris relata confestim Fulvium gratia sua exclusum, ab aula sua pariter dimisit. Cumque eam ob rem in graves cum conjuge sua controversias redactus fuisset, ipsa ei respondit; si nolebas hoc ab omnibus passim sciri, mihi quoque à te non debebat revelari.

SERMO XI.

IN FERIAM SECUNDAM DOMINICÆ II. QVADRAGESIMÆ.

Ego vado & quæritis me, & in peccato vestro moriemini. Joan. cap. 8.

1. IDEM ille DEUS (ò Roma) qui dum propter culparum nostrarum gravitatem iratus, pœnarum rigores clementiæ fræno semper retardat, hodierna tamen videns, quod dum Hebraismo fidem Evangelicam persuadere conatur, & ad hoc ut ipsum tanquam verum Messiam agnoscere valeant, sua operatur coram ipsis miracula, in vanum laborando operam suam perdat, sapienti consilio eosdem deserere decrevit, solum pariter & regionem mutando: *Ego vado*: Et quidem licet, illum postea se quæsituros esse dicat, id tamen: non facient, gradiendo post illum gressibus pietatis, ut generalem ab ipso impetrare possint errorum commissorum remissionem, sed perfidiæ passibus illum ad mortem usque persequendo: *Quærent non pio desiderio, sed odio*; *D. Augus. in Cat. D. Th. ibi fol. 1037.* inquit Sanctus Augustinus. In ipso autem momento, quo ab illis abiturus erat, turbata

Luc. 9.

bata facie ad eosdem conversus, solitæ felicitatis comminando jacturam, æternam pariter animarum suarum damnationem eis serio prædicit, idque tremendis hisce, licet pauculis verbis: *In peccato vestro moriemini*, quæ, ut Euthymio videtur, *connotant causalitatem*; quasi dicere vellet, peccatum est causa efficiens, unde omnes miseriæ vestræ unicam suam ducunt originem, & ideo *In peccato vestro moriemini*, id est, propter peccatum vestrum moriemini. Ex mente vero Sancti Augustini *In, dicit concomitantiam*, id est, inseparabilem quandam peccati & animæ connexionem usque ad mortem. Porro utraque expositio verissima & optima est, quia sunt nonnulli qui moriuntur in peccato *causaliter & non concomitanter*, quia ex quo cœli terræque leges offenderint & violaverint per manū diurnæ justitiæ vita animæ exuuntur, & propter peccatum moriuntur, non tamen moriuntur in peccato, quia cum post peccatum commissum priusquam moriantur seriam agant pœnitentiam, & veram in se eliciant contritionem, moriuntur quidem propter peccatum, sed non cùm peccato, sed in gratia DEI: Alii vero moriuntur in peccato concomitanter & non causaliter, & hi sunt infelices illi homines, qui *ab ipsa morte præventi & præoccupati*, ut ait Origines, ultimam vitæ suæ horam claudunt, idque cum voluntate ipsi malo tenaciter adhærente, sive cum inflexibili actionum peccaminosarum complacentia, ad alteram vitam impœnitentes & obstinati transeuntes: Multi denique moriuntur in peccato *simul & semel causaliter & concomitanter*, id est propter peccatum & cum peccato, quales fuere sceleratus populus Pentapolitanus, vel etiam ij qui actualiter cum mulieribus Moabitarum peccantes à Phinees occisi fuerunt: Pharao itidem, Balthasar, Absalon, Judas, & alii, de quibus cum S. Gregorio dici potest: *Horum unam fuisse pœnam quæ incipit in hoc sæculo per mortem temporalem, & continuatur in altero per æternam.* Porro nemini dubium est quin tam is moritur, qui propter peccatum moritur, quam qui moritur cum peccato, attamen mori cum peccato incomparabiliter maius malum est, quam mori propter peccatum, sed sine peccato, hic enim unica duntaxat morte moritur, corporali videlicet, cæterum quoad animam manet in gratia DEI, & salutem æternam obtinet, quam ei alias peccatum sustulisset, si cum peccato mortuus fuisset; qui autem cum peccato moritur, licet propter peccatum non moriatur, duplici tamen morte moritur, corporis scilicet & animæ, & cum majori damno & jactura moritur, quam si propter peccatū moreretur, quia moritur constitutus extra gratiam DEI, tanquam inimicus DEI, DEO privatus & à DEO ad mortem quandam æternam quæ irreparabilem post se trahit perditionem, condemnatus; de qua morte Beda loquebatur, dum ait: *Tota infelicitas ipsa est non peccatum habere, sed in peccatis mori. hoc est, quod debet fugere Christianus.* Hæc quoque est mors illa, quam Christus Redemptor noster in hodierno Evangelio perfidis Hebræis vaticinatus est, dicens: *In peccato vestro moriemini*: quod in ipsis *utroque modo* verificatur; primo quidem *causaliter*, cum peccatum ipsorum origo sit totius ruinæ iisdem quondam ab Isaia Propheta vaticinatæ, dum ait: *Numerabo vos in gladio, omnes cæde corruetis quia vocavi & non respondistis, locutus sum, & non audistis.* Unde Carthusianus ait: *Propter peccata vestra perfidiæ & persecutionis in me occidemini à Romanis, quemadmodum factum est tempore Titi & Vespasiani.* Secundo verificatur *concomitanter*; *nempe cum vestro peccato, nulla obtenta remissione aut venia moriemini*; ut explicat S. P. N. Augustinus. Peccatum enim quo cum in vita confœderati fuerunt, ad mortem usque imo post mortem illos comitabitur. Unde optima mihi suggeritur occasio persuadendi vobis, ut peccatum fugiatis, non propter damnum, quod in hac vita vobis conciliare potest, quod respectivè modicum malum censendum erit, sed quia vivendo in peccato *concomitanter tanquam obdurati in malo*, adeo vobis difficile erit ab eodem vos peccato eximere & liberare, ut quasi, quasi, ut ita dicam impossibile esse videatur, ut proinde vos cum peccato mori, & æternæ mortis condemnari oporteat: *In peccato vestro moriemini.* An hæc vobis, promissa materia futura sit utilis, vos tanquam æqui arbitri judicabitis, ut tamen utilis vobis fiat cum attentione pariter & devotione eandem sollicitè auscultetis.

2. *In peccato vestro moriemini.* Quisquis in peccato vivit, *& firmiter adhæret ejus delectationi indebitæ, & deformitati actus* cum

Euthim. — Aug. tract. 38. — Orig. in cat. D. Tho. ibi fol. 1037. — D. Greg. lib. 15. moral. c. 29. — Beda in c. 8. Ioan. fol. 80. col. 1. — Isa. 25. — Dio. Carth. — D. August. — Dio. Carth. ibi. — D. Tho in 2. dist. 43. q. 1. art. 3. f. 144. col. 3. l. H.

cum proposito, seu pertinacia non pœnitendi, idem, ut docet Doctor Angelicus, dicendus est in malo obstinatus, & committit quandam peccati speciem, quæ à Theologis appellatur, peccatum *in Spiritum Sanctum*, & est irremissibile, non quod remitti non possit, quantum est ex parte Dei; sed quia *non habet de se aptitudinem ad hoc quod remissibile sit*. Enimvero difficultas quædam hic mihi subnascitur circa doctrinam Magistri sententiarum qui scribit in libro secundo, quod mali & reprobi adeo sint in malitia sua obdurati, *ut fieri boni, & surgere ad bonum non valeant*: Cum tamen econtra in dist. 45. doceat, quod *de quocunque pessimo in hac vita constituto non est desperandum*: juxta doctrinam Concilii Tridentini, quod determinat, quod quilibet peccator *potest à peccato resurgere*. Quo modo autem hæ duæ propositiones, quæ sibi mutuo esse videntur adversæ conciliari poterunt? maxime si hunc in modum formemus argumentum: In tantum salus alicujus peccatoris non censetur desperata, *in quantum potest resurgere*: Ergo si talis peccator resurgere nequeat, quomodo de ejus salute non poterit desperari? Multæ quidem ad hoc adduci poterunt responsiones. Primo, quod in primo loco de Angelis rebellibus loquatur, qui bonum oderunt & amant malum; & in hoc habent *cor induratum quasi lapis*: In secundo loco autem agit de hominibus, in quantum sunt viatores, qui licet ad malum declinent, ab eo tamen pœnitendo revocare se possunt. Vel tametsi in utroque loco de homine loquatur, intelligendus tamen erit, quod *non potest resurgere viribus propriis, & sine gratia Dei*: quando autem affirmat quod possit resurgere, semper ab eo præsupponitur auxilium, quod à gratia cœlesti recipitur. Alii respondent, quod peccator obstinatus *in sensu composito non potest resurgere*, bene tamen, si consideretur *in sensu diviso*. Verùntamen audite quam doctè hanc difficultatem, & quidem ad præsens propositum meum aptissime resolvat Gregorius de Valentia, dum ait: *Peccatum obstinationis non dicitur irremissibile propterea, quod nullo modo remitti possit*: notate quod sequitur: *sed quia difficillimè & raro remittitur*; difficulter & raro admodum peccator obstinatus damnationem evadit, nam ex frequentatione actuum peccaminosorum paulatim generatur habitus ad malum; unde nascitur peccandi facilitas, & inde resurgendi aut resipiscendi difficultas, sicque in obstinationis scopulum impingere debet. Unde Durandus à Sancto Portiano dicit: *Obstinatio est obduratio mentis in malitia, & non dicitur irremissibile, ita quod nullo modo remittatur, sed quia vix & raro dimittitur*, id est, in fine vitæ, non quod Deus ad remittendum offensam promptus non sit, cum sacra nos Theologia doceat, quod *Facienti quod in se est, DEUS non denegat gratiam*. Sed quia peccator, qui ad ultimum usque fuit obstinatus, summa cum difficultate pœnitebit, & convertetur; rari enim inveniuntur, qui peccatum in morte detestentur, siquidem illud in voluntate & anima sua secum gerunt, velut accidens quoddam inseparabile in toto cursu vitæ. Et hæc est prophetia illa funesta quam Salvator noster hodie Pharisæis intentat, dum ait: *In peccato vestro moriemini concom tante*.

3. In communi Proverbio dici solet quod hominis mors vitæ correspondeat. *Qualis vita mors est ita*. Etenim S. Matthæus multa in morte Salvatoris prodigia visa esse refert; siquidem ruptum est templi velum: *Velum templi scissum est*! terra commota est & tremuit: *terra mota est*: *Petræ scissæ sunt, monumenta aperta sunt*, multaque Sanctorum corpora, quæ in terræ visceribus iacebant sepulta, resuscitata fuerunt: *Et multa corpora Sanctorum, qui dormierant, surrexerunt*. Quam sunt hæc admiranda prodigia atq; naturæ portenta! Quod si Pater æternus aliquod iræ suæ specimen edere voluit adversum Hebræos, cur nō effecit ut vel per cōtinuatas pluvias nova inundarent diluvia, uti Noe tempore factum est; aut vero cur terram non stravit carbonibus accensis & luculenti ignis ardentibus flammis, prout Eliam fecisse novimus, aut veluti urbibus infidelibus Lothi tempore accidit? aut vero si eos non mori sed converti volebat, cur non potius in montem Calvariæ unum vel plures Angelos submisit, qui eis commissum declararent errorem, eosque ad opportunam illius causa pœnitentiam, vitæ conversionem & fidem exhortarentur? Nequaquam ita fieri amabat, quin imo congruentius erat, ut vela dirumperentur, finderentur petræ, monumenta aperirentur & mortui resurgerēt, & merito; Nam Jesus *qualis fuit in vita talis prorsus ostenditur in morte, in vita scripturarum vela-*

Marginalia: *Idem ibid a.3. f.145. co.2. l.B.* — *Pet. Lomb. in 2. dist. 7. l.B. fo. 149.* — *Idem dist. 43. l. C fo. 238.* — *Conc. Trid. sess. 7. can. 29.* — *Mag. sent. lib. 2. dist. 43. fo. 237. co. 2. l. B. in fine.* — *Greg. de Valen in 2.2. D. Tho. disp. 1 q. 14. pa.3. fol. 451. co. 2. C.* — *Durand. lib. 2. dist. 43. q. 8. fo. 204. col. 1. n. 1.* — *Matth. 26.* — *Didac. Bœza l. 18. c. 7. §. 19. fo. 584*

Didac. Boeza l. 18.c.7.§. 19 f.584. *velamina explicabat terrenis animis, Saxea corda peccatorum percutiebat, monumenta aperiebat, vitam defunctis præstabat: Nonne id prorsus fecit moriens, dum terra quatitur, dum templi velum scinditur, rumpuntur Saxa, & vita defunctis communicatur?* inquit Doctor quidam modernus. Cornelius à lapide de certo quodã politico, sed hæretico Principe refert, quod dũ rogaretur vtra ex ambabus Catholica nimirum fide & secta Calvinistica ad consequendã animæ salutem securior videretur? argutè respondeit: *Se malle vivere cum Calvinistis, sed mori cum Catholicis, quod vita illorũ liberior & voluptuosior, istorũ lætior sit & securior.* At vero poteratne princeps hic majori cum imprudentia loqui? Non erat responsum istud Principe dignum. Siquidem quasi impossibile est quod quis hæreticè vivat, & catholicè moriatur, Calvinistæ vitam agat, & Christiana morte vitam claudat; *Bona enim mors à bona vita pendet* (inquit Cornelius) *& impossibile est eum qui hæreticè aut malè vivit, benè & feliciter mori.* Regula enim est universalis, multiplici experientia cõprobata, quod ut scribit Adedolinus: *Nõ potest bene mori qui male vixerit*; vnde & Abbas Berengosius ait: *Mirum nõ est quod mala morte obiit, qui semper malè vixit.* Res etenim monstrosa esset, quam alteri id se vidisse asserenti vix credere possem, dari scilic. Lupos caudum agninam habentes, sive quod idem est, quod aliquis vivat ut Lupus vorax, vitæque suæ finem claudat ut mansuetus agnus; *Sicut monstrosum est quod Lupus caudam ovis haberet, ita monstrosum videtur, quod vita mala bono fine claudatur,* inquit Ludolphus Carthusianus. Si vivas instar bestiæ, rem certe incredibilem facies, si Christiani hominis instar moriaris: difficillimum enim ne dicam impossibile est, ut quis obstinati peccatoris vitam agat, & mortẽ habeat hominis alicujus vere pœnitẽtis Unde Poëta hanc difficultatẽ innuẽs egregiè cecinit:

Corn à Lap. comment. in Num. c. 23. v. 10. f. 869. c. 2 l. B.

Idem ibi.

Adedol. ap. Lipom. 22. April.

Berengos. de Invent. S. Crucis lect. 3. c. 5.

Ludolph. Cart. 2. p. c. 63. de 2 verbo Christi l. T.

Quo magis est aliquis putei delapsus ad ima,
Hoc ille os putei strictius esse putat;
Sic etiam, quò quis graviora in crimina præceps
Labitur, hoc minus est exitus huic facilis.

Iacobus Bil. lib. 1. anthol. 42 f. 66. c. 2.

4. Similes sunt obstinati foliis in Silarum Lucaniæ fluvium cadentibus, si Plinio credimus, vel illi Germaniæ fluvio, in quem, ut Albertus Magnus refert, *quidquid projicitur durescit in lapidem*; Vel etiam gemmæ illi naturã suã adeò frigidæ, ut projecta in ignem, nõ solum non comburatur, sed ne incalescat quidẽ, quin potius frigiditatem suam constanter cõservet. Flammæ quibus Caligulæ cadaver incinerandum erat, cor ejus comburere non valuerunt, eò quod veneno imbutum esset. Crocodilus pellem, sive squamas adeò duras habere scribitur, *ut quamvis fortes lapidum ictus in tergo recipiat, nihil curet*: Verum enim verò quid Crocodili durities, vel cordis Heliogabili inalterabilitas cum obstinati peccatoris pertinaciã commune habet? utpote quæ omnem duritiem superat. Cedat igitur gemmæ illius inalterabile frigus; cedant etiam virtute fluminis silarii in lapides conversa folia Pertinacis animi frigori, nec non lapideo & obstinato cordi. Nam, ut S. Bernardus ait: *Cor durum ipsum est, quod nec compunctione scinditur, nec pietate mollitur, nec movetur precibus; minis non cedit, flagellis induratur, ingratum est ad beneficia, infidum ad consilia, sævum ad judicia, inverecundum ad turpia, impavidum ad pericula, inhumanum ad humana, temerarium ad divina.*

Plin. l. 2. c 109.

Alb. M. ap. Th. de Truj. in Dom. 3.

adu. fo. 45 Ibid fo. 351. co. 1. l. D.

Suet. Tranq. & à S. Geminian. l. 5. c. 45 f. 192. co. 4

D. Bern. lib. 1. de Consid. fol. 274. c. 4. l. L.

5. Oportune hic in mentem mihi venit Canis ille Indicus Alexandro Magno dono datus, qui adeo erat ferox & truculentus, ut cujusvis quantumvis ferocis Molossi, vel indomabilis cujusdam & fortis tauri congressum & luctam dedignatus, ad evidentius animositatis & fortitudinis suæ specimen cum solis Leonibus certamen inire solebat. Hic igitur in facie & præsentia omniũ circumastantium spectatorũ in Amphitheatrũ ingressus, omnes magno ausu gravique incessu præteribat, & quia inimicorum quibuscum sibi congrediendum erat, neminem adhuc præsentem conspiciebat, veluti adversarii morã & otium suum pertæsus, & somnolentus in arenã sese prostravit. Interea vero taurus quidam indomitus & ferociens in arenam immissus est, qui superba fronte suis hunc canem ausibus in duellum provocabat, ejusque furorem suis videbatur mugitibus velle accendere, suoque ore sanguinem spumante cruentum præominabatur ineundi certaminis exitum: Denique armis suis quæ in semicirculi, vel mediæ Lunæ specie in capitis sui vertice ferebat universam competitorum suorum turbam in fugam nitebatur conjicere: At vero canis Alexandri haud secus ac si injuriosum & probrosum sibi esse arbitraretur, cum tam imbelli adversario concertare, ne unico cum obtutu dignabatur aspicere: Postea vero leonem quendam ex formidabilioribus quos

Diodor. Sic. li. 17. Pollux ca 5. Strabo lib. 15.

vnquam Africæ remotissimæ sylvæ produxerant, in arenam ingredientem conspiciens, intrepidus erigebatur, & veluti si quædam vehementis furoris in ejus pectore accensa fuisset fornax, densam fumi è naribus suis emittebat nebulam aërem quodammodo obfuscantem, suisque latratibus leonis ferociam exsuscitando, eum provocabat ad pugnam. Et ut primis eum insultibus lacesseret, guttur mox invasit inimici, adeo ut ferocissimus hic ferarum Rex staret immobilis & attonitus, ob stuporem quo corripiebatur videns hujus subditi audaciam seu potius temeritatem, qui potius pavidus & tremebundus ejus advolui pedibus, suamque testari subjectionem debebat: Interim verò canis Leonem Latratibus insidiis, & continuis insultibus suis adeo tenebat occupatum, ut vix ullum ei defensionis locum relinqueret, ac tandem mirantibus omnibus eundem prosterneret, & porro occidisset, nisi quispiam à Sopithe, qui canem Alexandro donaverat, cum gladio missus crus dextrū canis abscidisset, ob quam mutilationem canis nunquam aut latratum, aut clamorem quempiam edidit, tantundem frendens dentibus carnificinam illam sustinuit, donec exanimatus super leonem expirasset, ut referunt Diodorus siculus, strabo & pollux. Porro peccator Alexandri cane non minus ferox, in hujus vitæ avenâ cum formidabilissimis peccatorum mortaliū leonibus continuo dimicat, iisque voluntate & operibus tenaciter innectitur; Deus quidem ad eum ab hoc impio prælio divertendum, nunc per Patrum Spiritualium voces monet, nunc per Prædicatorum minas repræhendit, nunc denique per immissas adversitates graviter vulnerat, & tamen peccator in malo habituatus, pertinaciter peccata prosequendo progreditur, ita ut de eo verbis Augustini meritò dicatur: *Nec verbu flectitur, nec verberibus emendatur*; Cumq; ad mortem usque sic obstinatus permaneat, difficillimum est, ne dicam impossibile, ut tandem per pœnitentiam in fine resipiscat. Unde Gregorius Papa dicit: *Usitata culpa obligat mentem, ut nequaquam surgere possit ad rectitudinem, conatur & labitur, quia ubi diu sponte perstitit, ibi & cum voluerit concta cadit.*

D. Aug. | D.Greg. in Evang. hom.31. f.131.col. 3.l.H.

6. In scripturâ sacrâ tres mortui à Salvatore resuscitati inveniuntur, primò scilicet filia Archisinagogi dicentis: *Filia mea modo defuncta est.* Secundus fuit Juvenis Naimiticus à matre suâ inconsolabiliter deploratus: *Et ecce defunctus efferebatur filius unicus matris suæ*: Tertius denique Lazarus fuit, frater scilicet Marthæ, & Magdalenæ, de quo Dominus ait: *Lazarus mortuus est eamus ut à somno excitemus eum.* Observandus autem est modus quo Dominus tres illos suscitavit: Sic enim videbitis quam differenter se circa singulos suscitandos habuerit: De puella quidem dicit ipsam non mortuam esse, sed somno sopitam: *Non est mortua puella, sed dormit*; per hoc nimirum insinuare volens, eam tam facilè ad vitam revocari posse, quam facilè est dormientem à somno suscitare. Quod verò Naimiticum juvenem attinet, illi manum suam adhibet ferethrum tangendo: *Tetigit loculum*; eumque hâc voce interpellat: *Adolescens, tibi dico, surge*; At verò ut Lazarus ab eo resuscitetur, audite, obsecro, quo S. Joannes notarit circumstantias: *Infremuit spiritu*: *Impetum quendam indignabundum emisit*, inquit Dionysius Carthusianus; Et S. Cyrillus Alexandrinus ait: *Infremuit quasi minus satana & morti intentans, quæ & ipsum Lazarum straverat.* Postea verò turbatur, & ob amici jacturam contristatur: *Turbavit semetipsum*; Turbationi lachrymas adjungit: *Et lachrymatus est.* Deinde oculos in Cœlū elevat, & actis Patri æterno gratiis, se pro mortui resurrectione Patrem suum antecedenter rogasse demonstrat: *Elevatis sursum oculis dixit, Pater gratias ago tibi, quoniam audisti me.* Postremò denique è sinu pectoris sui vocem quandam non vulgarem, sed valde vehementem emisit, dilectum Lazarum per eandem ad hujus vitæ auram denuo revocando: *voce magna clamavit. Lazare veni foras.* Verùm dicite, sodes, ô Auditores: Nunquid Christus hunc defunctum unico duntaxat verbo, imò unicâ cogitatione resuscitare poterat? Quis dubitat? Ipse etenim Deus est, nec ulla inveniri creatura potest, quæ divinæ voluntatis suæ imperio resistere possit: Cur igitur tot adhibet ceremonias, tot signa indignationis & turbationis, tot preces & planctus, denique vocem adeo vehementem? Alii duo, non minus quam Lazarus, mortui erant, & tamen illos sine hoc ceremoniarum apparatu resuscitavit. Hanc difficultatem suo tempore movit Ludolphus de Saxonia dicens: *Dominus puellam de facili coram paucis suscitavit dicens: surge; Iuvenem coram pluribus, & quasi difficilius, tangens feretrum & dicens: Ado-*

Matth. 9 | Luc.7. | Ioan.11. | D. Chrys. sost. ho.32. | D.Th.& Alb.M. Luc.7. | Dio. Cart. in c.11.Io. ar.28. l.E. | D.Cyr. Alex. ibi. lib.7.c. 20.fol. 878.co. 2.l.D. | Ludolph. de Saxo. 1.p.c 44 fo 109. col.3.

Adolescens tibi dico surge. Lazarum difficillimè, quia cum lachrymis, cum fremitu, cum sui turbatione, cum magna voce dicens: Lazare veni foras. Scio equidem nullam Deo opponi posse resistentiam, eumque nullam in operando experiri difficultatem; at verò in iis quæ dicit, aut facit, semper loquitur, aut operatur juxta nostram capacitatem; Etenim certum est, tres hosce mortuos figuram esse peccatoris peccatis immortui. Duo autem primi, puella nimirum & adolescens, quia exiguo tempore mortui fuerant, eos significant peccatores, qui modico tempore in peccato hæserunt: Quod autem adeo facili negotio eosdem resuscitarit, nobis apertè significat, eos quoque à peccato facillimè resurgere; At verò Lazarus quadriduanus peccatorem quendam repræsentat multis annis culpis suis insordescentem, qui profecto ad gratiam difficillimè potest resurgere. Aut verò dicere possumus, puellam jam jam, sive paulò ante mortuam esse: *Modo defuncta est*; ac proinde *non est mortua, sed dormit*; ut insinuetur, adeo facile esse peccatorem paulò ante per peccatum mortuum resurgere, quàm facilè est dormientem resuscitare. Filius autem viduæ, licet non jam jam mortuus fuerit, non tamen ab ejus morte multum temporis intercessit, feretro jacebat impositus, jamque ad tumulum deferebatur sepeliendus; ac proinde ut peccator aliquis huic inveni similis resurgat, id nec tantam facilitatem, nec magnam difficultatem in se continet: *Tetigit loculum; & tibi dico surge.* At vero, ut Lazarus resurgat, tot, tantæque concurrunt difficultates, ut eas ipse quoque Dei Filius experiri videatur; nam *Quatriduanus* erat, jamque *in sepulchro* lapide firmiter obstructo *quiescebat*: ut per hoc lugens nobis insinuetur difficultas, quæ est in conversione peccatoris quatriduani & fœtentis, qui multis annis per consuetudinem mortuus & sepultus fuit, atque duro abstinationis lapidi succumbit. Consentiunt huic meo conceptui Theophylus Antiochenus Eusebius Emissenus, Cyrillus & Beda, dicentes: *Per hos tres mortuus, tria mortis genera significantur; Moritur enim homo prava & illicita cogitando; moritur malo operando; moritur in peccatis perseverando.* Unde sicut Martha (ut refert Cyrillus) *quasi diffidens, veluti impossibile credens, posse fratrem resuscitari ob dierum diuturnitatem, dicit: Domine, jam fœtet, quatriduanus est*: Ita Beda subjungit, peccatorem quatriduanum, id est, obstinatum converti, si non est impossibile, ad minus tamen adeo esse difficile, ut ipsemet Dei filius ad magnam hanc difficultatem exprimendam. *Voce magna clamarit, fremuerit lachrymatus, quia difficilè surgit, quem moles malæ consuetudinis premit.*

Theophylus lib. 9. Alleg. in Evang. Eusebius Emiss. ser. de Lazar.

fol. 6. post 4. Dom. quad. D. Cyrill. ibi lib. 7. c. 21 fol 382. col. 1. l. C. Beda ibi f 107. c. 2.

7. Judas Iscariotes inter obscuræ noctis solitarias umbras tenebris & horroribus cinctus abibat in remotioribus Jerosolymæ confinibus veram lucem quæsiturus, & quidem id ipsum non parum admiror. Siquidem traditor ille velut avis nocturna jucundum lucem potius fugere debebat, quam inquirere: Ecquis enim nescit hanc ipsis etiam tenebris odio & abominationi esse? Et tamen Judas & grex congregatæ cum ipso farcis hominum, culpæ caligine obtenebratus, ipsum in horto Gethsemani sollicitè requisierunt, & porro invenerunt. Verum audite quid iis acciderit; postquam enim in conspectum Christi venerunt, interrogavit eos Dominus, quonam per avia & devia, & quidem horâ illâ insolitâ, & tenebrosâ gressus suos dirigerent, dicens: *Quem quæritis*; cui responderunt, se non alio fine in solicitudinem illam concessisse, quam ut *Iesum Nazarenum* invenire possint. Quibus Dominus subjunxit eum, quem quæritis, ob oculos positum videtis: *Ego sum*; Et confestim ut duo illa verba auribus eorum insonuerunt, milites haud secus ac si à furibundo aquilone, vel impetuoso fulmine fuissent percussi, velut totidem arboris rami in terram fuêre prostrati: *Abierunt retrorsum, & ceciderunt in terram.* Enimvero ut hujus turbæ prodigiosum lapsum præsenti proposito adaptem, audite id, quod in Actis Apostolorum de Saulo conscribitur. Is etenim Principibus Synagogæ se obtulit, quod tanquam juratus Christianismi inimicus in acie gladii suæ adversum Christianos generositatis specimina monstrare paratus esset, dummodo per instrumenta publica sufficiens ei ad id authoritas tribueretur: hâc namque receptâ habiturum se esse in Damascum, nec inde reversurum, nisi integras fidelium greges catenis vinctos, & innexos secum adduceret: *Accepit Epistolas in Damascum, ut si quas invenisset hujus viæ viros, ac mulieres, vinctos*

Fran. Georg. Ven. t. 4. n. 298 f. 249. co. 2.

Ioan. 18.

Actor. 9.

vinctos perduceret in Ierusalem. Promisso igitur singulari plurimorum militum delectu Damascum versus contendit, quo in itinere Salvator ipsemet obviam ei procedens, & ad portas cœlorum se videndum exhibens ingentem splendorum exercitum in eum emisit, à quibus circumdatus, & pressus, insuper uti olentiam vocis Christi audivit, quæ adeo eum perterrefecit, ut omni defensionis remedio destitutus, atque in terram prostratus victas dederit manus: *Et cadens in terram audivit vocem dicentem sibi: Saule, Saule, quid me persequeris?* Ecce igitur hic ex unâ parte Saulum in terram collapsum; Ecce item ex parte alterâ pro horto Gethsemani prostratos milites; nunc igitur inter hos & illum congruam comparationem instituamus. Idemmet Christus, qui Hebræis apparuit in horto Gethsemani, apparuit & Saulo in cœlis; eandemmet vocem quam unus audivit, alii quoque auscultarunt; imo eademmet verba Christus ad Saulum pronuntiat, *Ego sum Iesus*, & ad milites: *Ego sum*, procidit in terram Saulus, in terram pariter procidunt turbæ; hucusque pari passu utrimque proceditur, nunc eam, quæ inter ipsos intercedit, inæqualitatem auditæ: Saulus convertitur, suamque ferociam & iræ furorem deponit, atque ex Saulo in Paulum ex lupo in agnum fœliciter convertitur, factusque jam mansuetus ad consectandos Domini sui nutus promptissimum sese offert, dicens: *Domine quid me vis facere?* Non jam deinceps persecutor permansit, sed potius generosissimus factus est totius Christianismi defensor, *vide quam cito declinata persecutio est*, inquit Cajetanus: Hebræi autem è terra surrexere magis audaces & temerarii; quia non solum non deserverunt odium & iniquitatem, verum majoribus eandem ad auxerunt incrementis, quia surgentes longè visi sunt esse crudeliores, & obstinatiores, quam ante fuerant. At vero inquies: undenam hæc procedit diversitas? Filius quippe Dei eadem adhibet media, iisque eadem prorsus impertitus est auxilia, & tamen non obstante hac identitate non consequitur utrimque eadem conversio: quod proinde Chrysostomus, non parum miratur dicens: *Vtrobique vincula, utrobique persecutio, simile utrobique virtutis Christi indicium similiaque remedia, at non similis correctio*; Verum ecce tibi rationem, nimirum: *agri multum inter se distabant*, in hoc itaque consistebat disparitas, quod scilicet Saulus hoc Christianos persequendi munus non diu administrarit, sed id faciendi authoritatem paucis ante diebus acceperit, atque ideo subito conversus est, priusquam erigeretur è terrâ; Hebræi autem triginta tribus continuis annis struxerunt insidias, & dolos machinati sunt ut unigenitum Dei Filium persequerentur, atque ideo cum in malo lapideam sibi acciverint duritiem, adeo facti sunt pertinaces & obstinati: *non enim pœnituerunt viso tam insigni miraculo* (inquit Dionysius Carthusianus) *propriamque infirmitatem experti sunt, quoniam obstinati erant.* Unde de Hebræis dici potest, quod Hannibal de Marcello quondam dicebat, rem & prœlium sibi esse cum adversario quodam adeo obstinato, ut nec victus cederet, nec victor quiesceret: *sibi rem esse cum hoste dicebat, qui nec victus, nec victor nosset quiescere*, inquit Plutarchus.

Cajet. ibi f. 479

Chrysost. hom. de conv. S. Pauli.

Dionys. Carth. ibi art. 43 f. 317. col. 2. lit. G.

Plutar.

8. Inter alios præclaros titulos & gloriosa nomina, quibus Christus Apostolos insignivit, unum, & quidem præ cæteris magis mysticum est, quo illos Sal appellat: *vos estis Sal terra*; quasi diceret: Vos ô dilecti & fideles Apostoli mei per omnes mundi partes abituri estis ad prædicandum Evangelium, gentesque peccatrices convertendas, quo quidem officio, ut bene & fructuose fungamini, operæ pretium erit, ut fideles sitis Salis imitatores; verum ô Domine nisi te magis explicaveris, Apostoli, id quod eis à te dicitur, nequaquam intelligent: quod si enim per divini verbi sementem fructificare debeant colligendo, & convertendo animas, opinione meâ convenientius illos terræ comparasses, dicendo: *vos estis terra.* Præterea ex quo Evangelium tuum per totum mundum portaturi erant mentesq; eorum, qui igno rantiæ tenebris sepulti jacebant, per doctrinam Apostolicam illuminaturi quodnam illis convenientius exemplar & prototypon ob oculos poni potuisset quam solis? Veruntamen quia Sal tantæ est utilitati convictui humano, ut Paulus Manutius in suis Adigiis dicere non dubitarit: *Sale nil utilius*: unde S. Hieronimus inquit: *Sal appellantur Apostoli, quia per illos universum hominum genus conditur*: Aut vero dicere possumus, Christum per hanc salis analogiam Apostolos monere voluisse, ut dein-

Matth. 5.

Paul. Manut. in adag. fol. 1715. D. Hier. D. Pasch. D. Ansel.

deinceps prudentiam solicitè observarent, utpote quæ à S. Paulo in Sale repræsentatur, dum ait: *Omnis sermo vester Sale conditus sit O Colossenses.*

Coloss. 4.

Vel etiam, ut interpretatur Chromantius, *Sal cum operatur in carne qualibet, corruptelam non admittit, fœtores aufert, sordes expurgat, fermes non sinit generari.*

Chromant.

Forte juxta observationem S. Paciani eos salis naturam imitari voluit, *Ut in Prælato sit severitas cum clementia*; vel cum Dionysio Carthusiano, *Ut præserventur à putredine vitiorum?*

S. Pacian. epis. 3. ad Sympronian.
Dio. Carth.

Enim verò tot tantæque sunt salis qualitates, ut eas recensendo justo prolixior futurus essem, ideoque omnibus aliis prætermissis ad unam duntaxat, quam S. Joannes Chrysostomus observat, vestras mecum cogitationes deflectite: Quod si enim ferculum aliquod bonum habeatis, sal illud à putrefactione præservat aut verò, si nonnihil putrefieri cœpisset, id est, esset *in fieri putrefactionis*, Sal eâ est virtute præditum, ut illud ab ulteriori putrefactione defendat & conservet: at verò si totum marcidum fuerit, & *in facto esse* corruptum, vana est illius curatio, neque tanta est salis virtus, aut energia, ut in pristinum statum illud restituat: porro hunc esse Chrysostomi sensum ex sequentibus ipsissimis ejus verbis ediscite, dicit enim: *Vos estis sal terræ; quid igitur? Ipsi ne putrefacta medicati sunt, nequaquam, neque enim fieri potest, ut ea, quæ jam corrupta sunt, salis perfricatione reparentur.*

Chrysost. hom. 15.

Nisi peccator adhuc putrefactus non sit, aut culparum vermibus scateat, facilè est eidem mederi; at verò si sit *in facto esse putrefactionis*, Sal doctrinæ Evangelicæ aut verbi Dei non sufficit; sed alia præter salem adhiberi debent: quia enim talium restitutio nimis est difficilis, oportet ut ipsemet Dei filius, Christus, per suam omnipotentiam ad eorum conversionem concurrat: *Liberare quippe à putredine peccatorum, Christi virtus est*, ait Chrysostomus. *At verò si animæ sint jam putridæ, ac corruptæ peccatis inveteratis & præantiquis, has generare, eisque medelam dare excedit ordinariam manum hominis, & ad unam potestatem Dei spectat*, ait quidam modernus Carmelitanus.

Sylveira t. 2. li. 4. c. 11 n. 36. f 312.

9. Nescio an aliquando modum observaveritis, quo, Homo verbum, in crucis aspero ligno suspensum latroni Paradisum promisit: postquam enim moribundum hunc peccatorem suspirantibus labiis, & corde dolore transfixo ob tot iniquitates contra Dei majestatem commissas se tam lamentabiliter hisce vocibus se recommendantem audivit: *Memento mei Domine, dum veneris in regnum tuum*, Benigno vultu ad eum conversus Paradisum ei liberaliter obtulit dicens: *Amen dico tibi, hodie mecum eris in Paradiso.*

Luc. 23.

Porro quod filius Dei huic latroni Paradisum promittat, nequicquam admiror, scio etenim quam ingens sit ejus misericordia & liberalitas; At verò hoc solum cogitationes meas nonnihil suspendit, quod audiam eum huic promissioni hanc particulam *Amen* adnectere, cùm tamen eâdem dictione ab hac Christi periodo sublatâ sensus illius nequaquam imperfectus foret, nec minus exprimeret, quam nunc particulâ hâc adjunctâ exprimat; poterat igitur eandem omittendo dicere: *Dico tibi hodie mecum eris in Paradiso*: Enim verò, hanc difficultatem probius intelligemus, si reflectionem quandam fecerimus super nonnullis scripturæ passibus, in quibus Salvator noster eundem stylum, modumque loquendi usurpat. In ultimâ cœnâ constitutus Sancto Petro revelavit, quod in eâ nocte ab ipso negandus esset, qui difficulter sibi persuadens, futurum ut errorem adeo notabilem committeret, audacter potius carceri & morti obeundæ se obtulit, dicens: *Tecum paratus sum in carcerem, & in mortem ire; Etiamsi oportuerit me mori tecum, non te negabo*; Magister autem cœlestis ut eum ad hanc difficultatem credendi superandam disponeret in confirmationem verbi sui addit *Amen*, dicendo: *Amen dico tibi, quia in hac nocte antequam gallus cantet, ter me negabis.*

Luc. 22. Matt. 26.

Idemmet Christus cum Nicodemo prolixius disserens, eundemmet modum animam suam salvandi edocere volens, cùm prævideret Nicodemum difficulter crediturum, quod homo senex in uterum maternum redire, & renasci possit; unde & dixit: *Quomodo potest homo nasci cum sit senex? nunquid potest in ventrem matris suæ iterato ire, & renasci*; Cœlesti Evangelicæ doctrinæ Magister, ut ei ad hanc difficultatem intelligendam lumen subministraret, hisce eum terminis erudivit: *Amen, amen* dico

Ioan. 3.

dico tibi, nisi quis renatus fuerit denuo, non potest videre regnum Dei. Similiter ad Hebræorum turbam & discipulos suos prædicationis verba faciens protestatus est, quod nisi manducarent carnem suam, suumque sanguinem biberent, vitam spiritualem habituri non essent; simulque præcognoscens rem hanc difficilis fidei fore in mentibus auditorum, qui proinde admirati dicebant: *Quomodo potest hic carnem suam nobis dare ad manducandum?* At demum collatis inter se capitibus mussitabant, dicentes: *Durus est, hic sermo & quis potest eum audire?* Id est, ut explicat Toletus: *Credibilis non est, nec ad intelligendum idoneus, nec ad audiendum suavis.* Dionysius Carthusianus ait: *Ad intelligendum difficilis, & rationi, vel veritati contrarius est hic sermo*, dicebant Hebræi. Et S. Joannes Chrysostomus *difficilis intellectu, & quem capere non posset eorum imbecillitas;* Atque ideo Salvator ad hanc ipsorum difficultatem superandam verum illis proponit hisce verbis: *Amen amen dico vobis, nisi manducaveritis carnem filii hominis*, &c. Porro Latro intra semetipsum hunc in modum ratiocinabatur, & dicebat: Ego qui toto vitæ meæ cursu in malo habituatus fui, & sceleribus deditus, nullum unquam contritionis actum elicui; qua igitur ratione nunc in fine vitæ constitutus salvabor? difficillimum id mihi videtur. Vixi pertinax, vereor ne mori cogar obstinatus, animam meam peccatis constrinxi, nec vincula hæc unquam solvere curavi, ut autem hæ catenæ in hac ultima periodo disrumpantur, res admodum ardua erit: Verumtamen quid tentasse nocet? Si intentum non assequar, saltem me mihi metipsi defuisse lamentari non potero; si pulsanti aperiatur, & res pro voto succedat, ingentem superabo difficultatem: scio etenim quod infinita sit divina pietas, quæ à culparum mearum multitudine se vinci non sinat; tentabo igitur, an procellosum hoc mare trajicere, & montem hunc arduum complanare possim: *Memento mei Domine, dum veneris in regnum tuum.* Cui Christus Crucifixus respondit: *Amen dico tibi, hodie mecum eris in Paradiso.* quasi diceret: Difficile quidem est salvari eum, qui usque ad extremum vitæ suæ obstinatus permansit; ferrum enim in aurum difficulter transformatur, vita lupi, non terminatur in morte agni. Quisquis actiones reproborum committendo in malo pertinax persistit, mirum erit si in fine vitæ resipiscat, ut ad bonum se applicans pœnitendo moriatur: Verumtamen macte sis animo, te enim quod attinet, tecum in hac lege dispensatur; & quidem ad tollendam omnem formidinem, & ut te portum salutis assecuturum esse certus esse valeas, securus esto omnes à te periculosiores scillæ & charibdis difficultates superatas esse; id quod tibi non solum promitto, sed pro majori securitate jurisjurandi additamento confirmo: *Amen*, bono igitur animo esto, & spera, quia *Amen dico tibi, hodie mecum eris in Paradiso.* Estque hæc observatio Didaci stellæ dicentis: Didac. stell. ibi fol. 401. col. 3. *Huic promissioni assertionem suam adjunxit dicens: Amen dico tibi, quia grandi peccatori, & tam vili personæ difficile videbatur dari regnum:* Absit igitur ut ad habitum acquisitum usque in malo perseveretis, vobisque deinde per diabolica figmenta futurum esse persuaderi finatis inventuros vos in puncto mortis conversionis miram facilitatem, ex dictis namque perspicuè satis colligere potestis futurum omnino contrarium. *Et in peccato vestro moriemini.*

Ioan. 6.

Tolet. ibi in com. fol. 617.

Dionysius Cart. ibi art. 19. f. 288. col. 2.

Chrysost. ibi hom. 46. fol. 175.

10. Die quodam hortum quendam animi causa ingrediens, in quo singulari cum majestate Flora & Pomona residebant, eundem obibam oculos pascens ex plantarum pulchritudine, & tam naturæ, quam artis elegantia mire exhilarabat: neque enim arbor aliqua erat, quæ ad sui aspectum me non alliceret, nec virgultum, quin mille coloribus conspicuum pomposè se extenderet, & oculos ad se raperet. Tandem verò ad quædam cedrorum frondium suarum virorem dilatantium peristromata conversus vidi, quod ex ramo vitis quædam cedro innixa, & ex hac uvæ botrus ex maximis non minimus suspensus penderet vitreæ cuidam ampullæ mirificè inclusus: Ego, qui artis hortulanæ experientiam nullam habeo, steti attonitus, quia os vasis strictum, & collum ejus satis subtile & angustum erat, fructus autem in vase reclusus

adeo magnus, ut corpus vasis omnino adæquaret. Intra memetipsum hoc considerans varias formavi chimæras, quonam hortulanus artis magisterio usus fuisset, ut fructum hunc tantæ magnitudinis per viam adeo angustam transire faceret. Tandem nullum hujus artis vestigium inveniens continere me non potui, quin curiositate permotus hortulanum sciscitatus sim, quonam id modo obtineret. Qui mox respondit, se uvam hanc dum parva esset & florem suum vix absolvisset, huic ampullæ inclusisse, quæ quotidie magis magisque adaucta ad hanc tandem magnitudinem pervenisset. Mox hortulano respondi, quid faciendo uvam ab ampulla eximeret, respondit, id à principio, quando uva parvula erat, facillimum fuisse, nunc autem, postquam temporis diuturnitate in hanc usque quantitatem excrevit, impossibile, nedum difficile esse eam inde sine vasis perfractione eximere. ô ingeniosam & pulchram inventionem, meoque proposito accommodatissimam! Si quando enim fructus aliquis peccati venenosus corda vestra subingreditur, in principio quidem facile erit, si eum evellere volueritis, inde eximere, inde extrahere; at verò si radices egerit, si inveterascat, magno nobis fastidio erit ab illo vel in fine vitæ liberari; nec aliud reperiri potest medium (nisi Deus per extraordinariæ cujusdam gratiæ auxilium succurrat) nisi ut mors superveniens corda vestra disrumpat & confringat: *In peccato vestro moriemini.* Respicite Judam ab arbore suspensum, eumque existimate ampullam quandam esse, intra se acerbum nimis & venenosum peccati fructum, quem in corde suo circumtulerat, continentem; quasnam Salvator noster non molitus est vias, ut illum ab ejus anima eradicaret, dulciter illum monuit, graviter eum reprehendit, dira ei comminatus est, sed casso semper & irrito effectu: hic namque maledictus ille peccati fructus temporis diuturnitate eousque excrevit, ut tandem opus fuerit vas ipsum confringi quando *Suspensus crepuit medius, & diffusa sunt omnia viscera ejus.* Aptè huic proposito illa Isidori doctrina accommodari poterit dicentis: *Difficile est peccati consuetudinem vincere: pravus usus vix aboletur, assidua consuetudo vitium in naturam convertit. Animus sceleribus astrictus, vix ab eis divelli potest.* S. Augustinus peccatorem obstinatum infirmo lethargo laboranti comparat, hunc enim excitate, quantum, quamque diu libuerit, si tamen excitari poterit, semper enim expergefactus ad somnum redibit; vellicate aures, trahite illum per capillos, caput ejus movete, alapis cædite faciem ejus, semper illum in dormiendo obstinatum invenietis, imò priusquam expergiscatur propriæ mortis sententiæ subscribet: *Hic ita obstinatus est ad dormiendum, ut mori malit, quam evigilare: ille adeo est ad peccandum obfirmatus, ut mortem malit incurrere, quam à peccato abstinere.* Amittat licet reputationem & famam, in malam fortunam ejus vertantur facultates, de incurabilibus infirmitatibus periclitetur, reprehendatur ab amicis, à religiosis admoneatur, dira ipsi quis comminetur humanæ & divinæ justitiæ supplicia, castigetur à Deo, mortem sibi imminentem & ob oculos positam prospiciat, vana sunt omnia, quia *mortem mavult subire, quam suos appetitus non explere.*

Act. 1.
Ibid. l. 1. Soliloq.
August. lib. 50. hom. 11.
Mendoza t. 2 lib. 1. Reg. c. 8. n. 22 fol. 646. col. 2. l. D.

II. Quando mysticus justitiæ Sol in aspero crucis ligno, patibulo illo dolorosissimo ad mortis occasum vergebat, Hebræi in monte Calvariæ præsentes experiri volentes, si verè filius Dei esset, suadebant ei ut de cruce descenderet, sic enim se credituros, eique fideles futuros esse, eum veluti Messiam & Israelis Regem acceptando: *Si Rex Israel est, descendat nunc de cruce, & credimus ei,* scribit S. Matthæus; Et S. Marcus pariter, dum ait: *Christus Rex Israel descendat nunc de cruce, ut videamus & credamus.* O amantissime Salvator eo potissimum fine in hunc mundum venisti, & in hac hora amarissimæ mortis agoniam, & tot alia dirissima supplicia sustines ut animarum tibi lucrum comparares, tot operatus es prodigiosa miracula, ut mundus, quisnam verè sis, cognosceret, essentque convicti omnes increduli: in hac hora unicum duntaxat miraculum faciendo, de cruce nimirum descendendo, tuum plenariè obtinebis intentum, Hebræus namque firmo fidoque verbo tibi promisit facturum se tibi publicum homagium, teque velut Israelis Regem acclamaturum esse. Quod si igitur in eorum petitionem condescenderis, magnam inde tibi paries existimationem & si autem

Matt. 27.
Marc. 15.

tem non descenderis, Hebræus temerario ausu in incredulitate & malitiâ suâ magis confirmabitur. Quid igitur facies? Num forte anceps & dubius hærebis? Nequaquam, imo resolutissimè statuit eorum se petitioni minimè satisfacere velle. Etenim O Auditores, ut verum fatear, valde admiror, quod cum animarum salutem tantâ cum sollicitudine perursferit, hanc Judæorum ultroneam præsentationem neglexerit. Prætermissa igitur quâvis aliâ responsione, eam quam Maldonatus assignat, libenter amplector, qui opinatur, quod tametsi Christus miraculum fecisset descendendo de Cruce, ipsos tamen adeo futuros fuisse obstinatos, ut nequaquam credituri fuissent; O Deum immortalē! Ergone possibile est, quod quis videns Christum Crucifixum manus pedesque è clavis eximere, atque de cruce descendere, ad credendum tamen induci non possit?
Maldon. in c. 4. Luc fol. 168. l. C. Quænam est hæc pertinacia. *Christus non ignorabat eorum animos, foreque ut visis etiam miraculis non crederent*, inquit Maldonatus. Et S.
Hieron. in c. 27. Matt. ap. D. Tho. in cat. f. 109. col. 3. Hieronymus huic passui eandem adhibet solutionem dicens: *Fraudulenta est promissio cum addit: Et credimus ei; Quid enim plus de cruce adhuc viventem descendere, an de sepulchro mortuum resurgere? Resurrexit, & non credidistis, ergo etiamsi de Cruce descenderet, non crederetis.* Sunt hi pessimæ pertinaciæ pessimi fructus videre scilicet effectus, & tamen eorum causam negare, ob oculos habere actiones, & causam illarum efficientem non credere. Verumtamen quantò plus ipsi pertinaciter negando obstinati fuerint, tantò ego ad confirmandam illorum perfidam obstinationem ero constantior.

12. Moyses ex Capitaneo prædicator effectus est, & merito, quia cùm in utraque professione expertissimus fuerit, de eo in veritate dici potuit: *In utroque Cæsar.* Hic igitur milites suos reprehendendo, divinæ benignitatis recepta beneficia eis exprobravit dicens: *Vos vidistis universa, quæ fecit Dominus in terra Ægypti coram vobis.* *Deut. 29.* Quasi diceret: vos divinæ providentiæ effectus, quos in Ægypto in vestrum commodum est operata, negare non potestis: etenim propriis eosdem vidistis, ideoque vobis ipsis tot signorum, quæ Deus hac virga mediante in exterminium tyrannicæ impietatis Pharaonis, & in vestram magnam utilitatem est operatus, oculares testes esse potestis: *Vidistis signa illa, portentaque ingentia*: Et tamen (non sine meo rubore, & vestra confusione id vobis exprobrare debeo) non habuistis intellectum ad cognoscendum, nec oculos ad videndum, quæ inter vos Deus operatus est signa. *Et non dedit vobis Dominus cor intelligēs, & oculos videntes, & aures quæ possint audire,* *Ibid.* inviti ad credendum fuistis *usque in præsentem diem*: verum enim verò sistit paulisper, mihi namque est animus vos confundere, & videre, num possibile sit, ut vestram superare duritiam possim. Nunquid firma adhuc memoria tenetis, quod quando anhela siti aquam desiderabatis, hac eadem virga durum percutiendo silicem ex ejus frigido sinu dulcis aquæ rivos scaturire fecerim? At verò ô Moyses populus tuus dormitat, nec te amplius auscultare sustinet, melius proinde erit ut discursum tuum finias, ego interea ad hos, qui libenter me in silentio auscultant, sermonem meum prosequar. Redeo igitur ad vos ô Auditores, vosque attentos esse cupio ad observandum nonnullas prodigiosæ virgæ Moysis mirabiles conditiones. *Tulit virgam, quæ erat in conspectu Domini sicut præceperat ei* *Num. 20* Affirmant multi Rabini, quod eo tempore, quo Moyses petrā virga percussit, flores etiamnum & fructus pependerint, ex ea quos paulò ante tametsi sicca & arida præter naturæ ordinē germinaverat; ita enim loquitur scriptura: *Invenit germinasse virgā Aaron in domo Levi, & turgentibus gemmis eruperant flores, qui foliis dilatatis in amygdalas deformati sunt.* *Num. 17.* Hac igitur Rabinorū opinione supposita difficultas quædam hic mihi subnascitur, cur Moyses ad eliciendam è silice aquā, virgam adhibere voluerit, adhuc floridam & fructibus onustam? Nimirum, ut videntes Deū effecisse ut virga quædam arida, sicca, & ab arbore præcisa floreret, & fructus produceret, tanto facilius crederent eum efficere posse, ut aqua ex duro silice scaturiens prorumperet: *Ap. Mil. in l. 1. Reg. c. 8. n. 28. ad not. 36. sect. 1. fol. 64. c. 1. l. C.* verùm ô mirā pertinaciam! Miraculum quidē virgæ viderunt, & tamen adeo fuere obstinati, quod aliud aquæ è petra eliciendæ miraculum credere prorsus noluerint, ac proinde Moyses graviter iratus eos reprehendit tanquā incredulos & rebelles. *Audite rebelles, & increduli: Num de petra hac vobis aquā poterimus elicere?* Estque hæc observatio P. Francisci Mendozæ, qui

Mendoza ubi sup. l. D. qui adversus populi illius perfidiam ita scribit: *Sed quid Hebræi? suæ perfidiæ tam pertinaciter adhærebant; ut de priore miraculo certi, de posteriore dubitarent: Quæ major esse poterit in perfidiâ obstinatio? Præsens miraculum experti futurum ut impossibile judicabant.* Verùm nunc ad montem Calvariæ revertamur. Quot miracula Dei filius operatus est, priusquam clavis cruci affigeretur? Viderant illa, nec tamen crediderant, idem prorsus facturi, si de Cruce descendisset. *Visis etiam miraculis non crederent, & si de cruce descenderet, non credidissent.* Proprietas nimirum singularissima obstinati cordis. *Ibid.*

13. Deus noster, cujus sapientia est infinita, quique intellectu suo intelligit & comprehendit omne ens intelligibile, sive illud difficile sit, sive facile, sive clarum, sive obscurum, sive necessarium, vel contingens, sive præsens, aut præteritum, sive futurum, sive possibile; & tamen intelligere nequit, (loquor juxta nostram capacitatem) quâ ratione peccator in malo obstinatus esse possit: Ergone possibile est (inquit præ admiratione attonitus per os Jeremiæ) quod si quis in foveam seu præcipitium aliquot cadat, inde non queat resurgere? vel quod is qui diabolo instigante, vel ex humana fragilitate dorsum mihi obvertit, atque à me summo bono suo elongatus, statũ suum non recognoscat, suumque errorẽ emendans tandem corde & affectu ad creatorem suũ sese convertat? Vident quod mundus blanditiis eos decipiat, & tamen dæmonem eos fallacium voluptatum visco decipientem confidentes sequuntur: *Ierem. 8.* *Hæc dicit Dominus, nunquid qui cadit, non resurget, Et qui aversus est, non revertetur? Quare ergo aversus est populus iste aversione contentiosa? Apprehenderunt mendacium, & noluerunt reverti.* Ac proinde verissimum est, quod instar dæmonis à malo semel electo esse videantur inflexibiles, & *nolint reverti.* Imò dæmone peiores & inflexibiliores sunt. Pellebat Christus dæmones è corporibus humanis, qui egrediendo ipsi acclamabant, eumque confitebantur esse verum Dei filium: *Luc. 4.* *Exibant dæmonia à multis clamantia, & dicentia, quia tu es filius* Dei. Hebræus autẽ eâdem in re dæmone longè inflexibilior & obstinatior erat. Unde S. Ambrosius admirans exclamat: *Ambr. in c. 4. Luc. lib.* *Populus negat, quem dæmones confitentur: ô pejor Magistro discipulorum hæreditas!* Enim verò quod hic de Hebræo dicitur, de Christiano dici existimare debetis, licet in diverso peccatorum genere. Verum nondum me sufficienter explicavi audite quid longè majus. *4. fol. 449. c. 3. l. G.* Jeroboam Rex idola quædam in templo altari super imposuerat, quibus ipsemet Sacerdotis officio functus incensa offerebat: honorem, Deo debitum impiè eidem adimebat, & tribuebat idolis, ac deinique sacris se ingerebat officiis conditioni suæ minimè convenientibus: Deus igitur Prophetam quendam ad eum ablegat, ut in Bethel se recipiens temeritatem ejus acriter reprehendat, qui Rege coram altari consistente cum thuribulo, ad eum venit, & elatâ voce exclamavit: *Altare, altare.* Rex autem conversus, & graviter Prophetæ indignatus dexterâ ministris suis, ut eum in carcerem mitterent, innuit, *Et exaruit manus ejus;* quam arefactam ad se denuo retrahere minimè potuit: eodemque tempore altare confractum corruit. *3. Reg. 13.* Circa hunc scripturæ locum duæ institui possunt considerationes; prima est, quod Propheta se timidum & inertem demonstrare videatur: cum enim ab ipso Jeroboam reprehendendus esset, ipse ad altare se convertit, quod omnis expers est culpæ, & verbis suis idipsum confringit in partes. Secunda, Rex videt duo in conspectu suo patrari prodigia, unum circa dexteram suam, quæ subito arefiebat, alterum circa altare, quod verbis findebatur, nec tamen ab errore movetur, nec noxias sibi mutat cogitationes: Videt insuper dexteram sibi cœlitus interventu precum Prophetæ restitui, nec tamen emendatur, imò ut modernus quidam refert: *Obstinatior, quàm antea semper usque ad mortem in peccatis permansit.* *Lau. de Aponte in sap. Salom. c. 19. nu 1. ho 109. fol. 965. n. 1b. co. 2. l. D.* Valde etenim hic obstupesco, dùm lapides minus corde hujus Regis duros esse conspicio, illi enim rumpuntur, hoc autem induratur: lapides altaris instar cordium mollescunt; cor verò Jeroboam velut lapis indurescit. Cæterum quod primum punctum attinet, quod scilicet Propheta lapides, non verò Regem allocutus fuerit, prudenter in hoc se gessit, utpote qui prævidebat, quod verba ad ipsum permovendum pronuntiata vento infallibiliter tradenda essent, utpote qui *Ipsis lapidibus durior, ipsis marmoribus pertinacior erat. Quantum* *Idem ibi.*

tum verò ad secundum, eadem prorsus militat ratio, scilicet quia obstinatus erat: nam per miracula reddebatur perversior, per prodigia pertinacior, adeo ut in malo ipsis esset lapidibus durior: *Erat lapide ipso insensibilior*, inquit Chrysostomus. Hæc enim est omnium obstinatorum propria indoles, quod per beneficia indurescant, DEUS quidem omnis generis stratagemata exhibet, quæ invenire potest misericordia pariter & justitia ejus, & per vicissitudinem nunc pietate utitur, nunc rigore, sed irrito prorsus effectu: quid enim juvat quod in incude divinæ providentiæ specimina excudantur præmiorum gloriæ ad obstinatum alliciendum, si is illa constanter respuat? aut quid proderit ostendere ei infernum apertum ad videndum sibi præparata supplicia, si ea nequicquam formidet? O malitia inaudita! Talibus nec promissiones prosunt, nec minæ eos terrent, nec beneficia, nec supplicia quicquam efficiunt; vnde Chrysostomus oculis inconsolabiliter lachrymantibus dolet, dum ait: *Doleo, & lugeo, quia video in vobis tantam virtutis raritatem, malitiam autem quotidie invalescere. Neque moratur gehenna timor nostrum in mala cursum, neque regni desiderium adhortari sufficit, ut in via virtutis ambulemus.* Unde obstinatus stultum illum amantem imitari videtur, qui magnitudinem affectus, quo alterum prosequebatur, exprimere volens, Emblematis loco in chartâ quadam depinxit ramum fœniculi & viperam, nullâ eidem adjunctâ epigraphe, eò quod emblema ob sui ingenium per semetipsum loqui videretur, & dicere: Duo hæc corpora emblema hoc componentia simul conjungite, & per easdem literas & syllabas dicite *fino ch'io vi pera*, quæ syllabæ in duas dictiones collectæ significant, italice *fino chio*, quod latinè est *fœniculus*, & vipera, quasi italicè diceret: Nunquam te amare cessabo, sive ob distantiam situs, sive ob fortunæ adversitatem, quin potius te amabo, id est, donec per mortem desiero. Eja ô peccator dic sedes, quàm diu in peccato, quod animæ tuæ damnationem accersit, subsistes? Quando tandem permoveberis ad instituendum quoddam conscientiæ examen in ordine ad veram confessionem faciendam: nunne quid te morti proximum esse vides, quæ, quando, ubi & quomodo te invasura sit, ignoras? Et tamen citius tibi fortassè eveniet, quàm imaginari possis, atque ideo quam diu in sceleribus tuis pertinax eris? Eheu! in fœlix homo. Videor mihi te respondentem audire fino ch'io vi pera, id est, donec moriar. Ergone bonum aliquod æternum perdere nihil curabis? Ergo non terreberis considerando, quod ad pænas infernales sis damnandus? Nec apprehendes malum omnium malorum maximum scilicet, quod in continuâ DEI irâ & indignatione vivas? Nihili hæc omnia facio, sic esse volo: quid mihi cum DEO intercedit, quid mihi interest de paradiso, vel de inferno curare? O Scelerate! Ergone hucusque tua pervenit perfidia, ut hæc omnia nihili facias? Sile O bestia: os illud inferni occlude O Sacrilege Atheista. Si mori vis obstinatus in culpâ, eveniet tibi haud dubiè, quod Christus, qui ipsissima infallibilis veritas est, tibi in hodierno Evangelio auguratur, imò comminatur dicendo: *In peccato vestro moriemini.* Porro quisquis obstinatus est, non solum non removetur à malo, quin etiam non movetur ad bonum. Vos igitur curate, ut opere ipso vos tales non esse probetis, debitam erga pauperes misericordiam exhibendo.

Chrysost. hom. 23. in Gen.

Idem hom. 24. in Gen.

***

PARS SECUNDA.

14. *Quò ego vado, vos non potestis venire.* Multæ huic passui à Sacris Scriptoribus adhibentur expositiones. Origenes ità interpretatur: Origen. in Catena. D. Thom. ibi. fo. 274. l. D. *Cum aliquis in suo peccato moritur, quò vadit IESVS: non potest ire, nullus enim mortuus potest sequi IESVM.* Cardinalis Toletus ait: ibidem in com. fol. 743. *Longè dissimilis est terminus meus ad quem vado ab eo qui vos expectat.* Dionysius Carthusianus sic dicit: ibidem articulo 22. fol. 299. l. D. *Peccata enim vestra separant inter DEVM & vos, & ipsa prohibent bonum à vobis.* Sanctus Joannes Chrysostomus sic explicat: in cap. 8. Ioannis homilia 53. fol. 199. *Non posse, hoc in loco, non velle est. Quare autem non potestis? Quia desiderta patris vestri vultis facere.* Denique Sanctus Cyrillus hanc adhibet paraphrasin:

phrasin: ibidem lib. 5. cap. 22. f. 285. l. D. *Ad vitam enim propero sempiternam, vos autem ad æternum mortis horrorem, quia oblatam vitam vestrâ pervicaciâ rejicitis.* Alias adducere possem responsiones, quas tamen brevitatis causâ prætereo, & unicam tantum adducam, quæ in loco quodam Evangelii Sancti Matthei continetur, quam velim cum patientiâ & attentione auscultetis. Unigenitus DEI Filius in vertice montis cujusdam velut è pulpito magno cum fervore prædicaverat, finito autem sermone unà cum auscultantibus eum turbis descendebat, cumque vix in vallis planitiem venisset, leprosus quidam coram eo

Matth. 8 adducitur, de quo Mattheus scribit: *Ecce leprosus veniens adorabat eum dicens: Domine si vis potes me mundare.* Enim verò si hic leprosus adeo vehementer à leprâ curari desiderabat, prout facile cuivis est credere: cur expectat donec Christus descendat, & non potius, ut facere eum conveniebat, montem ascendendo Christo obviam processit? Sanctus

Chrys. in imperf. hom. 21. Joannes Chrysostomus dignam hujus quæstionis adfert resolutionem: *Quia leprâ erat gravatus, & peccatorum bajulans pondus, sursum ascendere non valebat.* Quasi diceret, ideo ei arduum videbatur esse ad montis usque verticem ascendere, quia grave peccati pondus, quod in lepra figuratur, secum portabat. Et ob eandem rationem Redemptor noster Hebræis dicebat: *Quo ego vado, vos non potestis venire.* q. d. Post mortem vestris manibus mihi paulo post inferendam ad Cœlum abibo; vos autem, qui peccato aggravati estis, sequi me minimè poteritis: *sursum ascendere non valebitis*: Quia peccatum est onus gravissimum.

Iob. 1. 15 Universus angelorum exercitus in conspectu divinæ majestatis congregatus fuit: *Venerunt Filii DEI, ut assisterent coram Domino*; quibus temerarius & præsumptuosus sathanas more suo solito sese immiscuit: *Adfuit inter eos etiam satan*; Et tametsi in angulo quodam malitiâ plenus absconditus lateret, DEUS tamen confestim illum vidit, & ad se accersitum interrogavit, quo ex loco veniret: *Unde venis?* Ipse autem quantumvis audax & temerarius, attamen coram tribunali summi DEI constitutum se videns tremebundus respondit: *Circuivi terram, & perambulavi eam*, nimirum ut cunctos hominum gressus & actus considerarem. Observate hic, obsecro, modum loquendi satanæ; dicit enim: *Perambulavi* quod propriè significat, cautim, paulatim, & gradatim ire: *Segnem, & non celerem motum significat.* Itane: Ergone dæmon adeo in progrediendo est tardus? Dæmon, inquam, qui velocior est avibus & ventis, qui in uno ictu oculi ab oriente in occasum transferre se potest, quia corpus non habet, nec medium quod illi resistat: Quænam est hujus tarditatis causa? Num forte credimus eum adeo lentè processisse ob gravitatem? videamus, num aliquam ex Sancti Pauli doctrinâ hujus habere valeamus rationem. Hic enim Apostolus in epistolâ, quam ad Hebræos exaravit, exhortatur eosdem, ut ab omni peccatorum genere abstineant, hisce verbis: *Ideoque, & nos tantam habentes impositam nubem testium, deponentes omne pondus, & circumstans nos peccatum*, Et paulò post subjungit: *Per patientiam curramus ad propositum nobis certamen.* Quasi dicere vellet; Si velociter currere volumus, necessum est ab omni ut nos peccati pondere exoneremus. Unde Cajetanus: ibidem fol. 404. c. 1. *Deponenda sunt primùm pondera, quoniam impedirent cursum.* Advertendum est autem, quod peccatum omne pondus appellet, quasi quidquid ponderis in universo mundo reperitur, in solo peccato contineatur, illudque in se habeat omnium ponderum onera: D. Th. ap. Labat. t. 3. verb peccatum prop. 2. *Peccatum meritò appellatur omne pondus*, (inquit Angelicus Doctor) *quasi nullum aliud pondus ponderis nomine dignum sit.* Quid mirum igitur, si dæmon non instar venti perniciter volet, sed gradatim, & sensim ambulet? Ipse etenim gravissimum peccati sui pondus ubique circumfert. Unde Gregorius: *Cum se perambulasse insinuat, quanto peccati pondere in imis prematur, demonstrat.*

Hebr. 12.

Greg. in c. 1. Iob. lib. 2. cap. 4. fol. 5. col. 4. l. M.

16. Sancto Joanni Evangelistæ horror ille & tremor revelatus fuit, quem impii habituri sunt in die judicii, dum se in conspectu cœlestis Judicis graviter eis indignantis positos esse videbunt; hic namque tam ingens futurus est, ut immensos montes, & gravissima petrarum pondera rogaturi sint ut super eos collapsa illos contegant: Apoc. 6. *Dicunt montibus & petris, cadite super nos, & abscondite nos à facie sedentis super thronum.*

Scio

Scio equidem quod Sanctus Thomas Doctor Angelicus per hosce montes & Petras Angelos intelligat, qui sunt *per gloriam excelsi, & petræ per internam constantiam dicuntur*, illos namque impii invocabunt, sperantes se in communibus afflictionibus à piorum aliquod recepturos esse subsidium. Sed hic sensus mysticus est; literaliter hunc passum exponamus: Quâ igitur ratione possibile erit, quod peccatores petras & montes sibi incumbentes sustinere possint? Nū fortè Cyclopes sunt vel Atlantes? Non est hæc illius Ratio, sed pondus peccati, quod hactenus portarūt, adeo grave est, ut petræ paleæ, montes plumæ respectu illorū esse videatur. DEus justus Judex adversus maledicas linguas filiorum Eliab, Dathan & Abiron gravissimè indignatus est, sed audite mirum, quo illos mulctavit, supplicium: hi namque simul cum familiâ suâ in foribus tabernaculi sui consistebant; cum ecce terra ex improviso sub pedibus eorum dehiscens eos absorpsit demergendos in abyssum: *Dirupta est terra sub pedibus eorum, & aperiens os suum devoravit eos cum tabernaculis suis, & universâ substantiâ eorum.* Postea verò sacer textus subjungit: *Descenderunt vivi in infernum.* Etenim quod deorsum & in profundum præcipitati sunt, nil mirum esse videtur; at verò valde mirandum est, quod in profundum abyssi sinum vivi pervenerint: notum est enim, quod si quis ex altissima turri decidat, priusquam in terram veniat, in aëre suffocatus moriatur, & hi ex altitudine quadam adeo magnâ, quanta est distantia à superficie usque ad centrum terræ, dilabuntur, nec tamen moriuntur? Quin potius in profundo inferni etiamnum vivi reperiuntur? *Descenderunt vivi in infernum* Manifestum est quod *omne grave tendit deorsum*, & quanto gravitas major est tanto cursus aut lapsus velocior est & rapidior; pondus autem peccati adeo grave erat, ut tantâ cum velocitate in profundum deciderint, ut ne quidem mors ad vitam iis auferendam eos assequi potuerit; ac proinde *descenderunt vivi in infernum.* Unde facile à posteriori arguere licet ingentem peccati gravitatem. Unde non immeritò Salvator peccatoribus infidelitate aggravatis dicebat: *Quo ego vado, vos non potestis venire.*

D. Tho. in c.6. Apoc. fol. 172.

Num.16.

Verum è profundo inferni ad sublimia cœli nos elevemus.

17. Lucifer horrendo superbiæ peccato se contaminat, fitque suo Principi, qui eum creaverat, refractarius & rebellis, dicens: *In cœlum conscendam, super astra DEI exaltabo solium meum, sedebo in monte testamenti, similis ero altissimo.* Sed quânam pœna DEus in hunc intolerabilem sathanæ fastum animadverrit? Princeps actus est in infernum: *verumtamen in infernum detraheris in profundum laci.* Verumtamen non immeritò quærat aliquis: Cur DEus Luciferum non punierit in cœlis, sed in infernum puniendum detraxerit. Legum decreta statuunt, ut delinquens in loco commissi delicti puniatur: justum itaque erat, ut qui in cœlo deliquerat, in cœlo puniretur, maximè cum sicut fieri potest, ut anima paradiso fruatur in inferno, ita quoque fieri potuisset, ut Lucifer infernum haberet in Cœlis: Cur igitur in abyssum præcipitatus à DEo fuit? Doctè ad id respondet Ribera Luciferum per peccatum suum onus quodam adeo grave habuisse, ut nec Cœlum, illud sustinere potuerit, quantumvis sit incorruptibilis & inalterabilis temperamenti. *Solidissimum est Cœlum, & quasi ære fusum, sed ita peccato Angelorum gravatum est, ut ferre nequiverit: Simulque ut peccaverunt, quasi magno pondere addito, in Tartarum detracti sunt.* Jonas DEI transgreditur præceptum, dum in Niniven pœnitentiam prædicaturus abire renuit: Navim ingreditur, & in Tharsis fugam inire molitur: grandis quædam exoritur in mari tempestas, Ita ut navis, quâ Jonas vehebatur, in continuo esset naufragii periculo: naucleri quidem omnes è navi merces ad illam alleviandam ejiciunt, verumtamen navis semper magis magisque pondere aggravari videbatur, adeò ut post amissam mercimoniorum suorum substantiam navis securitati nihilominus consulere non possent. Tandem verò experientia docuit (si Chrysostomo credimus) periculum hoc suam à peccato Jonæ trahere originem: hoc enim adeo ingenti pondere navim premebat, ut ligna ejus quantumvis solida & fortia illud sustinere non valentia necessariò cedere, & omnes navi rectos in mare submergere cogerentur: *Nautæ nondum agnitâ causâ naufragii, navim aliquantulum rerum eiectatione* sub-

Isa.14.

Ribera in Ionam. I.

Chrysost. t.1. hom. de Iona.

sublevare arbitrabantur, & nihilominus navigium turbatur : apud se quippe sarcinam periculo plenam retinebant , & magis magisque Propheta corpore gravabantur , non corporis pondere , sed peccati : nihil enim aque grave & onerosum invenies quàm peccatum. Et quam existimatis causam fuisse, cur navis Apostolorum, in quâ ipsemet DEI filius erat, in continuo periculo fuerit, ne operiretur fluctibus, navim susque deque , vertere molientibus? Fortè quis cum Paschasio respondebit, tempestatem hanc opus diabolicum fuisse : *Fortasse dæmones concitaverunt ventos adversus eum, & moverunt fluctus , ne transmisso freto ad eos veniret Iudex*; Aut verò, inquit S. Pater, dici posset, tempestatem hanc non fuisse turbationem maris, sed potius signum lætitiæ, quâ aquæ gestiebant , eò quod dorso suo suum ferrent creatorem : *Legi quendam Doctorem dixisse, quod mare exiliens præ gaudio sui adventum Creatoris vix ferre quiverit , & hinc esse non quod tempestas fuerit aurarum, sed lætitiæ motus.* Vel cum Theophylacto , quod mare fluctuaverit ob terrorem, quo fuit correptum ; *Vbi primum mare agnovit se Dominum recepisse , se sentiens indignum ad sustinendam tantam majestatem, statim totis artubus contremiscit ? aquarum voragines veluti celerato cursu fugiunt, ima maris commoventur , & pisces magno terrore corripiuntur.* Quidquid sit de hisce expositionibus , quas plurimum probo, multos tamen esse scio, qui navis periclitationem à gravedine peccati Judæ processisse dicunt. *Adeo grave, & ponderosum est peccatum , ut fides quæ potest montes transferre, hic contra unius Iudæ nequitiam non sufficiat ad continendam navem , quin ad ima petat, & alternantibus undis veluti profundum attingat.* S. Petrus cum tanta levitate mari inambulabat quasi tenue ex arbore decidens folium fuisset; mox vero ut eum levis diffidentiæ cogitatio corripuit , timens ne submergeretur, suique Magistri auxilium ad eum salvandum non sufficeret , adeo se aggravari sensit, ut nisi Christus ei auxiliatus fuisset, in profundum maris utique fuisset demersus . *Petrus qui ante levis, pendulo gressu calcabat undas, postquam infidelitate aggravatus, vorabatur à fluctibus , manu Domini sublevatur.* Ægyptii persequebantur Hebræos , qui ad mare rubrum usque venientes fœliciter illud pedibusque siccis transierunt; Ægyptii autem Hebræorum semitas consectari volentes à congregatis aquarum procellis omnes submersi fuere. Verùm observandus est delicatus loquendi modus Sacræ Scripturæ, dicit etenim sacer textus : *Descenderunt in profundum quasi lapis, submersi sunt quasi plumbum in aquis vehementibus.* Postquam verò mortui fuere Ægyptii , Israelitæ retrorsum ad littus redeuntes viderunt cadavera super aquas natantia ab undis ad littoris margines esse projecta : *Viderunt Ægyptios mortuos super littus maris.* Mira res! vivi merguntur in profundum, mortui verò inde emergentes aquarum superficiei innatant. Dicite , sodes utrius pondus majus sit, vivi an mortui ? sine dubio, vel æqualiter ponderabunt , aut verò mortuus vivum in pondere excedit; Et nihilominus omnino hic videtur contrarium; non tamen id mirum est, quia vivi obnoxii erant ponderi peccati; ac proinde *descenderunt quasi lapis & quasi plumbum* : at verò quando Israelitæ *viderunt Ægyptios super littus maris*, jam à pondere peccati exonerati erant. Est hic conceptus Sancti Hieronymi dicentis : *Ægyptii mortui solis armis graves erant , vivi autem erant peccatores graves, peccatorum autem pondera multò graviora sunt , quam pondera armorum.*

Isa. 14. — Pasch. lib. 5. in Matth. — Idem ibi. — Theophy. — Ribera in Ionam c. 1. — Sylveira t. 2. li. 4. c. 24. q. 5. nu. 53. — Chrysost. t. 1. hom. de Iona. — Exod. 15 — Ibid. — D. Hieron.

18. David omnes creaturas ad laudandum DEUM, agendasque ob recepta beneficia gratias interpellat, Angelos , Solem , Lunam, Stellas , aquas , dracones , abyssos , ignem, grandines, nives, montes, colles, arbores , pecora , serpentes , Reges , Juvenes , Virgines , & terram , in omni tamen creaturarum serie non invenio , quod ad laudandum DEUM invitentur peccatores : Nunquid & hi creaturæ DEI existunt ? Nunquid obstricti sunt DEO, ut pro acceptis beneficiis gratias agant ? Sed quid profuisset illis, si unà cum cæteris fuissent invitati, quando peccator ut peccator se movere non potest ? *Quid enim mirabile est*, inquit Chrysostomus, *si bestiæ, pecora, serpentes, & volucres pennatæ ad laudandum DEUM sunt convocatæ ? solus peccator non vocatur, quia propter gravitatem peccati in profundo inferni residet.* Bene igitur Salvator dicebat : *Quo ego vado , vos non potestis venire.* Ipse enim in cœlos abibat, hi vero ob peccatorum suorum ponderositatem trahuntur in infernum. Quod si igitur peccatis in animâ

Psal. 148. — Chrysost.

vestrâ locum cesseritis, eundem in vobis operabitur effectum : nam *tale ubicunque ponatur semper erit tale.* Si vixeritis in peccato, *in peccato vestro moriemini* : Siquidem mala vita mater est pessimæ mortis. Credetis idipsum ubi aliquando experti fueritis, nec supererit medendi locus vel tempus. Quod à vobis avertat clemens DEUS.

SERMO XII.

IN FERIAM TERTIAM DOMINICÆ II. QVADRAGESIMÆ.

Super Cathedram Moysi sederunt scribæ & pharisæi. Matth. 23.

1. METAPHYSICI cujusdam difficultatis ad ipsorum jurisdictionem spectantis anatomiam quandam omni cum solicitudine instituunt, ut in ejus visceribus invenire possint, quam scire desiderant, veritatem, omnem namque adhibent diligentiam, ut cuivis ambiguæ menti clarum & perspicuum fiat, cuinam debeatur entis perfectioris præeminentia, an concreto, an verò abstracto ; ab hoc autem certamine excluduntur ea, quæ realiter cum DEO identificata in immenso divinæ essentiæ theatro relucent. Unde in Theologicarum academiarum tribunalibus per authenticam SS. Patrum, mellifluі Bernardi & Magni Dionysii Areopagitæ, nec non omnium aliorum Scholasticorum hæc stabilita fuit decisio, quod singula per se in perfectionis æquilibrio posita paria sint, nec omnia simul perfectiora sint quàm unum solùm, nec unum solum minus omnibus aliis sit perfectum ; unde sequitur quod *Bonum in divinis non est aliud à bonitate, neque sapiens à sapientia*, ut idem sit dicere ; DEUS *est sapiens, & bonus*, ac si diceret : DEUS *est sapientia, & bonitas*. At verò, si entia cœlestium sphærarum convexum non transcendentia, sed intra esse naturalis concavum vel circumferentiam comprehensa in æstimationis lancem ponantur, sine ulla intellectus discrepantia assignari inter illa potest perfectionis superioritas. Siquidem à sapientioribus sententia in præjudicium concreti deciditur, ita ut causâ suâ cadat ex hoc solo fundamento, quia *communicat in materiâ*, à quâ haud secus ac gemma in lutum lapsa vilescere censetur ; alteri verò scilicet abstracto Metaphysici per favorabilem sententiam subveniunt, ei tanquam perfectiori applaudentes ; eò vel maximè, *quia abstrahit à materiâ sensibili.* Ecquis enim nescit, tantò aurum esse syncerius, quantò à terrâ magis est expurgatum : argentum esse pretiosius purificatum à scoriæ fœcibus : odores sublimiores à materiali florum grossitie sublimatos ? siquidem etiam archimicis per sublimationem metalla depurentur. Cùm igitur abstractio à materia augeat valorem entis, & unio ejusdem cum eâdem argumentum sit majoris vilitatis : quomodo Sacerdos Evangelicus esse poterit perfectus, si veluti ens *quoddam concretum* semper sit permixtus cum sæculo, involutus rebus parentum & cognatorum, & negotiis terrenis totaliter occupatus ? utique talis nequicquam dissimilis erit scribis & Pharisæis, qui *non steterunt, sed sederunt.*

D. Bernard. Dio. Carth.

Didac. Bæza.

runt super cathedram Moysis, *veluti terrenâ mole gravati*, ut explicat Doctus Ponferradiensis; At verò si ad modum *entis abstracti* alienus fuerit ab omni affectu sæculi, & à parentibus divulsus, juxta monitum eruditi Escobar: *Renuntiando sæculo, & rebus omnibus sæcularibus stabit*, cumque proinde securum esse jubeo, quod per gradus virtutum & meriti tandem ad summum Ecclesiasticæ perfectionis verticem sit ascensurus. Ac proinde Salvator in hodierno Evangelio Sacerdotes exhortatur, ut sint abstracti & remoti à sæculo, nec jam amplius patrem aliquem in terris recognoscant, multò minus alios parentes & cognatos: *Nolite vocare vobis patrem super terram.* Punctum istud maximæ est necessitatis & consequentiæ in Sacerdote, ac proinde firmiter ab eodem observandum: sic enim in eo dignitatis suæ excellentia tantò clarius elucebit, & sæculum illi eum qui tanto gradui debetur honorem promptè exhibebit, in hoc igitur argumento præsens sese vertet discursus: Vos interim ô Reverendi Sacerdotes ab omni mundano objecto cogitationes vestras distorquete, mentemque vestram abstractam ad meæ malæ contextæ orationis concretum debita cum attentione applicate.

Anto. de Escobar.

Matth. 23.

2. *Nolite vobis vocare patrem super terram.* Idem DEUS, qui parentes adeo serio honorare præcepit, nunc omninò contrarium mandare videtur, præcipuè Sacerdotibus, dum iis prohibet, ne eos recognoscant; sed possemus ne hoc facere absque aliquâ ingratitudinis notâ? Sanctus Paulus Apostolus ad Hebræos scribens iisdem irreprehensibilem Magni servi DEI Melchisedech vitam imitendam proponit, dicens: Scitote eum fuisse sine patre & sine matre, & sine genealogia, cujus dies non habuêre principium, nec vita finem: *Melchisedech sine patre, sine matre, sive genealogia, neque initium dierum, neque finem vitæ habens assimilatus est filio DEI.* Multa hic invenio difficillima puncta ponderatione dignissima. Primum est, quod dicatur Melchisedech non habuisse patrem, nec matrem, nec genealogiam, id quod de nemine verificatur, præterquam de Adamo & Eva, quorum unus ex terra formatus fuit, alia verò ex costa Adami? Nec dici potest Melchisedechum suum esse à semetipso habuisse, quia solus DEUS *est à se*. Ad hæc nemo generat, vel producit seipsum, omnis autem res, generata à suo generante & producente necessariò distinguitur. Præterea si fuit Filius, necessariò dicendum est, quod patrem & matrem habuerit, ad quos dicat relationem: *Relativa* autem (ut docet Philosophus) *Sunt simul naturâ, tempore & cognitione.* Secundò insinuat Apostolus, quod ex quo non habuit principium, nec finem, nec genealogiam, nec genitores, DEI Filio similis fuerit: *Assimilatus est filio DEI*; id quod etiam Melchisedecho minimè convenire videtur: Si enim Christum præcisè ut Filium DEI consideremus, & quo ad generationem æternam, sic genitus est à patre sine matre: *Ex utero ante luciferum genuite*; ut homo autem ex matre nascitur sine patre. Obstupesco igitur, & causam imaginari mihi non possum: cur Sanctus Paulus hæc verba è calamo suo emanare permiserit dicendo, Melchisedechum fuisse filio DEI similem, utpote qui non habuit patrem in terra, nec matrem in cœlo: cum tamen ex scripturis authenticis deducatur, patrem ejus Heraclem, matrem vero Asteriam fuisse? Prætereo hic expositionem SS. Ambrosii, Anselmi, Theophylacti, Cajetani, & aliorum & ut aliquam proposito meo opportunam hujusce difficultatis explicationem habere possim, aliam vobis adducam difficultatem ex Evangelio S. Joannis deductam.

Hebr. 7.

Aristot.

Psal. 109.

Epiph. hæres. 55. Ambr. ibi fo. 383. col. 1. D. Ansel. f. 480. ibi, Theoph. f. 397. ca. 2. Cajet. ibi f. 388. c. 3.

3. Hic igitur Sacer Evangelista refert, quod dum in nuptiis in Canæ Galilææ vinum defecisset, ne ex hoc defectu nuptiis illis aliquod irrogaretur confusionis incommodum, MARIA Virgo filium suum JESUM, ut huic defectui prospiceret, rogavit, dicens: *Fili vinum non habent.* Dominus autem auditis MARIÆ Matris suæ precibus eidem respondit: *Quid mihi, & tibi est mulier?* vel ut legit Sanctus Gregorius: *Quid mihi tecum est mulier?* q. d. Quid mihi tecum ô mulier intercedit negotii? Verùm ô Domine quis hunc tuum respondendi modum non obstupescat! Nunquid hæc est Mater tua, quæ te peperit? Proprio igitur matris nomine illam appellato, non verò mulierem dicito, quod nomen instabilitatem significat. Difficultas hæc vel ex eo magis augetur, quod Christus in cruce pendens,

Ioan. 2.

Gregor.

dens, suamque matrem afflictam & desolatam videns, ejus dolores mitigaturus dilectum suum Joannem ei in filium consignarit, di-
Joan. 19. cens: *Mulier ecce filius tuus*, ubi iterum matrem mulieris nomine compellat; cujus causa difficulter intelligitur. An non ô mi Redemptor vides te per hoc Catholicæ fidei nostræ inimicis occasionem dare te reprehendendi quasi debitum Matri honorem abnueris, aut eam in matrem non agnoveris, ac proinde Valentiniani & Manichæi non erubuerunt asserere, ut referunt Origenes, Dionysius Carthusianus, & S. Pater Augustinus, quod Christus non fuerit verus filius MARIÆ, sed corpus potius phantasticum assumpserit. Adhuc fortius stringo argumentum, si quidem in multis aliis casibus MARIA dicta est Mater JESU Christi: *Cum esset desponsata Mater IESV*. De Ma-
Matth. 1. gis refert S. Mattheus, Quod *invenerunt puerum cum MARIA Matre ejus*; Et in nuptiis
Matth. 2. supra citatis S. Joannes matris titulum MARIÆ sæpius tribuit: *Et erat Mater* JESU *ibi*; *Dicit Mater* JESU *ad eum*; *Dicit Mater ejus ministris*. Agedum igitur: Cur Christus in hisce duobus tantum casibus nuptiarum, & Crucis eam non appellat proprio nomine Matris? Nolo vos ô Auditores diutius tenere suspen-
D. Iren. l. 3. c. 18. sos; audite igitur resolutionem. Sanctus Irenæus dicit, Christum in nuptiis se habuisse per modum sacerdotis, si non transsubstantiando, ad minus saltem mutando aquam in vinum, id quod figura quædam fuit Sanctissimi Sacramenti altaris. Similiter in Cruce *gerebat vicem Sacerdotis*, offerendo sui ipsius sacrificium æterno Patri pro peccatis totius mundi. Ac proinde demonstrare voluit, quod Sacerdos esse debeat *ens aliquod abstractum* à materia, id est, separatum ab omni affectu sæculi, consanguinitatis, denique ipsorummet parentum, debeatque esse totaliter spiritualizatus & sublimatus in DEUM: *Omnem hic*
Sylveira t. 2. lib. 4. c. 1. fol. 18. *carnis propensionem voluit dissimulare, docens nos, quod in muneris nostri operibus, Ecclesiasticisque ministeriis, omnis affectus carnis sit excludendus: consequenter ergo Virginem, non Matrem, sed Mulierem appellat, nam carnis affectum nomen Matris indicabat, quem nomen Mulieris occultabat: in DEI enim negotiis omnis carnalis propinquitas, etiam nomine tenus amputanda*, ait quidam modernus. Non est credibile Melchisedechum non habuisse patrem, nec matrem, nec genealogiam sed quia Sacerdos erat, ut perfectus esset, velut *ens quoddam abstractum* à patre, matre, & parentibus se exhibere debebat; haud secus ac si illos non haberet, vel unquam habuisset, ut non tam ipsorum, quam solius DEI servitio dedicatus esse videretur,
ut videretur absque illis fuisse tanquam è cœlo delapsus, inquit Pater Joannes Antonius de Abula. Ejusdem quoque opinionis fuit Pater Sylveira Carmelitanus dicens: *Quia tunc nullus consanguinitatis affectus in eo introspiciebatur*. *Io. Anto. de Abula c. 2. v. 7. f. 398. col. 2. n. 5. Sylveira t. 1. li. 1. ca. 2. q. 7. n. 19. fol. 46. col. 1.*

4. Præceptum illud quo DEUS Abrahamum, ut è patrio solo suo discedens parentes, paternamque domum desereret, obstrinxit, semper velut mysteriis refertissimum suspexi: Dicit enim: *Egredere de terra tua, & de cognatione tua, & de domo patris tui*, atque ut eum ad id præstandum promptiorem redderet, insuper promisit quod introducturus eum esset, in terram alienam quidem & peregrinam, fructiferam tamen, opimam, omnique bono refertam; *& veni in terram quam monstrabo tibi*. Enimvero causam transitus hujus ex una regione in aliam scire percuperem: Num forte ideo è patria sua migrare debuit quia scilicet aliqua inter ipsum & parentes ejus intercessit discordia? an vero delicti alicujus reus extitit, cujus causa à patria exulare ipsi necessum fuit? S. Ambrosius emigrationis hujus causam tetigisse videtur, cum ait: *Abrahæ dictum est, Exi de terrâ tua, & de cognatione tuâ, & de domo patris tui: sed forte dicas, Levita non erat*, quorum scilicet stirps Sacerdotalis est. Id quidem verum esse fateor, sed tamẽ *habebat in lumbis suis Levim*, ut scribit Apostolus ad Hebræos. Verùm enim vero adhuc quænam fuerit intentio DEI præcipientis Abrahæ, ut supra dictum est, eò quod in lumbis suis Levitarum stirpem contineret, penetrare non valeo, nisi fortè ex politicâ Aristotelis deducatur, quod filii patri similes nascantur, ordinariè enim ita solet fieri. *Filii imitantur parentes ut plurimum, & parentes transfundunt in filios proprietates, & passiones, mores, ingenia vitia, & virtutes: nam ex iracundis parentibus iracundi filii, & ex mansuetis mansueti, ex ingeniosis ingeniosi, ex rusticis rustici, ex eloquentibus eloquentes nascuntur*, inquit Beatus N. Archiep. Valentinus. Ecce tibi nunc manifestatam

Gen. 12.

Ambr. de fug. sac. c. 2. fo. 55. co. 2. l. K.

Hebr. 7.

Arist. in polit. lib. 1. ca. 4. fo. 153. co. 2. l. A. Tho. à Vil. conc. 3. de Nativ. B. Vir. fo. 346.

festatam Dei nostri intentionem. Vult enim Abraham patriam, parentes & domum paternam deserere, ut filii sui, & è lumbis suis descendentes Levitæ, & sacerdotes assuescant affectum suum abstrahere & separare à sæculo, parentibus & domo paternâ, si in perfectionis statu vivere, Deoque grati esse velint. *Exeundum est de terra nostra*, (inquit Rabanus Maurus Archiepiscopus Moguntinus) *id est, de facultatibus mundi hujus, opibus terrenis, & de cognatione nostra, id est, de conversatione, moribus, vitiisque prioribus, quæ nobis à nostra nativitate cohærentia, velut affinitate quadam, & consanguinitate conjuncta sunt, sive de domo patris nostri, id est, omni memoria mundi, ut ei renuntiantes possimus in populos Dei dilatari, & in terram cœlestis repromissionis, cum tempus advenerit, introduci.* [Raban. l.2. in Gen. ibi fol. 149.]

5. Nescio an aliquando observaveritis, qualiter scriptura sacra de S. Petro in aliquibus locis diversimode loquatur: nonnunquam eum vocat fratrem Sancti Andreæ, sic quando piscabantur: *vidit duos fratres, Simonem, qui vocatur Petrus, & Andream fratrem ejus*; [Matt. 4.] Et S. Matthæus omnium Apostolorum nomina recensens hunc ordinem observat: [Matt. 10.] *Duodecim autem Apostolorum nomina sunt hæc, Simon, qui dicitur Petrus, & Andreas frater ejus*: Eodem modo loquitur etiam S. Joannes, [Ioan. 1.] cum ait: *Erat Andreas frater Simonis Petri.* Quando Christus ingens illud patravit miraculum quinque panibus & duobus piscibus pascendo quinque millia hominum, Evangelista S. Andream loquentem introducit tanquã [Ioan. 6.] fratrem Simonis Petri. *Dicit ei unus ex discipulis Andreas frater Simonis Petri.* At verò deinceps in Actis Apostolorum, & in aliis locis post mortem & resurrectionem Christi nunquam invenio S. Petrum in Societate S. Andreæ nominari tanquam fratrem ejus, unde S. Lucas referẽs qualiter cœnaculum ingressi fuerint pro electione alterius Apostoli in locum Judæ succedentis, dicit: [Actor. 1.] *Ascenderunt ubi manebant Petrus, & Ioannes, &c.* Et paulo post: *Exurgens Petrus in medio fratrum, id est, Discipulorum*, ut interpretatur Gajetanus; id quod etiam ex pluribus aliis locis scripturæ deduci potest. [Cajetan. ibi fol. 461. co. 2.] Verum quamnam dicemus hujusce disparitatis causam esse: Nunquid erat idemmet Andreas, & idemmet Petrus? aut fortè fraternitati mutuæ renuntiarunt? Etenim de Abbate Joachim lego, eum dum se à germano suo fratris nomine compellari audiret, idipsum acerbè tulisse dicendo: Quis frater, quis frater? Jam triginta anni præteriere, à quibus Sacerdotio initiatus sum, nescio fraternitatem aut parentelam me habere cum ullo. Pari quoque ratione quotiescunque Simoni Petro adjungitur Andreas tanquam frater ejus, signum est quod scriptura de eo loquatur pro eo tempore, quo sacerdos nondum erat, quia in ultima cœna pridem sacerdotio initiati sunt: *Apostolos in ultima cæna sacerdotes Christus creavit*: [Nunnius t. 2. lib. 4. de Reip. stat. f. 31.] At verò post cœnam, mortem & resurrectionem Christi S. Petrus tanquam sacerdos Andream fratrem suum agnoscere noluit, licet & ipse sacerdos esset, quasi diceret: Deinceps ô Andrea nulla inter nos fraternitatis necessitudo esse debet, sumus etenim Sacerdotes, qui fratres suos nesciunt. Idipsum existimo S. Ambrosium dicere voluisse, cum ait: *Vt Sacerdotes placeant Deo, relinquant fratres & parentes, & omnem cognationem, ut adhæreant uni Deo.* [S. Ambr.]

6. Sæpius intra memetipsum sollicitus fui investigandi causam, cur Sacerdotes in multis Scripturæ locis Angeli nomine insigniantur? Sic enim Propheta Malachias ait: *Angelus Domini exercituum est.* [Malach. 7.] Circa quæ verba Sanctus Hieronymus dicit: *Angelus Sacerdos Dei verissimè dicitur.* [Hieron. in c. 2. Mal. n. 7.] Christus etiam S. Joanni Baptistæ Angeli titulum attribuit apud Malachiam, dicens: *Ecce ego mitto Angelum meum*: [Malach. 2.] quia nimirum è stirpe Sacerdotali descendebat. In Apocalypsi septem stellæ, quas Deus in dextra habebat, septem designabant Sacerdotes vel Episcopos: *Septem stellæ, Angeli sunt septem Ecclesiarum.* [Apoc. 1.] S. Paulus quoque præcepit in Ecclesiis velari capita mulierum propter Angelos, [1. Cor. 11.] *id est propter Sacerdotes divinæ voluntatis nuntios*, inquit Sanctus Anselmus. [S. Ansel. ibi f. 164. co. 2. l. C.] Et ad Galatas scribens dicit: *Licet Angelus de Cœlo Evangelizet vobis.* [Galat. 1.] Ubi Li De Cœlo, superfluere videtur, omnes enim angeli *de Cœlo* sunt, nisi secundum Chrysostomum li *de Cœlo* addatur ad differentiam angelorum in terra, id est Sacerdotum. [Mendoza in Virid. lib. 3. probl. 5. fol. 51. n. 33.] At vero inquies: Qua ratione Sacerdotibus esse angelicum convenire potest, cum hoc sit Spirituale, illi verò corporei & materiales? Responderi quidem poterit cum Beda, quod Sacerdos dicatur angelus, *non natura, sed officio*; [Beda.] vel cum Cyrillo: *Ob sanctitatem* [Cyrill.]

ftitatem & puritatem; aut cum Ambrosio: *ut veluti Angeli venerentur*: sive cum S. Thoma: *ratione scientiæ in cognoscendo.* Alii tamen dicunt, quod Sacerdos *sit Angelus non per entitatem, sed per proprietatem.* Quod si autem scire vultis, in quonam consistat hæc proprietas, recurrendum est ad Metaphysicos & Theologos: hi enim vobis dicent, angelos esse *abstractos à materia sensibili*, & Sacerdoti convenit esse alienum & segregatum à sæculo, & à parentibus, & in Deum omnino sublimatum & elevatum consistere: imo juxta doctrinam Cyrilli Alexandrini debet esse ens quoddam spiritualizatum, & à propria quoque corporeitate abstractum, haud secus ac si esse illius omnino angelicum esset nihilque humani haberet admixtum: *non erit homo Sacerdos, sed tanquam Angelus DEI in Angelorum ordinem transeat, & jam non erit homo.*

D. Cyrill. Alex. in cap. 6. Levit. n. 17.

7. Conformiter ad ea quæ diximus, audiatis velim delicatissimam B. Petri Damiani Cardinalis speculationem: etenim Sacerdos ad altare celebrans, ad populum aliquoties conversus salutando eidem apprecatur Domini assistentiam, dicendo, *Dominus vobiscum.* Minister assistens gratias Sacerdoti reddens eundem nomine omnium circumstantium resalutat dicendo: *Et cum spiritu tuo.* Quæ quidem Ministri responsio cum Sacerdotis propositione minimè correspondere videtur: Cum enim Sacerdos dicat: Dominus vobiscum, ei merito respondendum esset: *Et etiam tecum*, nam hæc responsio: *Et cum spiritu tuo*, aptè quadraret, si Sacerdos diceret: *Dominus cum Spiritu vestro.* Imò verò quantopere digna est Sacerdotis propositio, tantopere mystica est ministri responsio: Ecclesia namque prosupponit, quod Sacerdos sit ens adeo abstractum à materia, ut in ea esse humanum locum non habeat, uno verbo: Quod sit abstractus à semetipso, & ad esse quoddam spirituale reductus, ac proinde dicit: *Et cum spiritu tuo.* En ipsissima Petri Cardinalis Damiani verba: *Sic ille ostendit quomodo in Sacerdote nihil veluti corporis aut carnis debeat reperiri, sed totus in ordinem spiritus transire, & à spiritu denominari, & in carne præter carnem vivere.* Hinc est, quod Deus in Levitico præceperit, Sacerdotem adeo omni perfectione debere esse insignitum, ut in eo ne vel ullus notetur defectus, nasus ejus nec magnitudine, nec

B. Pe. Damian. lib. Dom. vob. c. 3. t. 3. Bibli.

nec parvitate excedat: ne sit cæcus, claudus, gibbosus, lippus, nec pede mancus, nec manu distortus, aut quo ad sanitatis statum malè complexionatus: *Omnis, qui habuerit maculam de Semine Aaron Sacerdotis, non accedet offerre hostiam Domino.* Unde S. Pater Augustinus attestatur: Summos Sacerdotes ex speciali Dei privilegio nunquam fuisse infirmatos, sed inalterabilem semper conservasse sanitatem. Quis autem est, qui nesciat, hasce indispositiones seu infirmitates causari ab abundantiâ vel defectu materiæ, vel ab intemperie humorum peccantium, vel à qualitatibus malignis, quæ omnia effectus sunt ab esse corporeo suam trahētes originem? Similiter hæ infirmitates eò quod sint naturales, & *præter intentionem habentis*, non sunt demeritoriæ, ac proinde potuisset Deus easdem tolerare, siquidem Deo nullæ aliæ actiones præjudicant prætерquam illæ, quæ sunt deformes ex parte voluntatis. Me quod attinet, existimo Deum hosce defectus, qui se *tenent ex parte materiæ & corporeitatis* à Sacerdote arcere voluisse, ut per hoc simul inferret, eum certo quodam loquēdi modo esse debere velut *ens quoddam abstractum* plus de spirituali quam de corporeo participans. Huc utique S. Paulinus respexit, quando mox ut ordinatus fuit Sacerdos, Severo hujus tenoris literas scripsit: *Iam penetralibus Dei summi receptum me video, & insertum communicare cœlestia & Deo propius admotum, in Spiritu Christi, & splendore versari: vix adhuc intellectum sacræ molis capto mentis angustiis, & onus muneris mei, conscius infirmitatis horresco.*

Levit. 22

D. Aug. qu. 82. & 83. in Levit.

D. Paulinus Epist. 6. ad Severum.

8. De Bucephalo ferocissimo & generosissimo Alexandri equo, quo famosiorem mundus non habuit, legitur, quod quando phaleris & ornamentis suis amictus erat, tanta cum prosopopeja sese habuerit, ut à nemine sese gubernari permiserit, nec aliis vulgaribus equis potuerit permisceri, sed procul ab omnibus consistens à nullo, præterquam ab Alexandro contrectari aut gubernari se permiserit. Sacerdos Ecclesiastici gradus ornamentis indutus bucephali imitator fieri non erubescat, conditionis suæ dignitatem & existimationem sollicitè sustineat, nec sæculi negotiis sese immisceat, quin potius procul à parentibus, omnibusque terrenis rebus positus cum nemine præterquam cum solo Deo agat. Idipsum quoq; nobis S. Paulus cōmendat dicens: Nemo

Pau. Ares. de tribul. lect. 46. n. 18. fol. 783. col. 2.

2.Tim.2. *Nemo militans Deo se implicet negotiis sæcularibus.* Unde Cajetanus ait: *Præcipit Paulus, ut Christi milites proportionaliter se totos dedant militiæ Evangelicæ, alieni ab omni sollicitudine temporalium, etiam propriæ vitæ, famæ, &c.* (Caiet. ibi f.355.co.1.) Erat porro Christus in hoc mundo & sæculo, & nihilominus vivebat, ac si à sæculo omnino fuisset alienus, imò apertè satis declarabat, se non esse de hoc mundo, nec quicquam sibi negotii cum sæculo, aut cum parentibus commercii: *Ego non sum de hoc mundo, id est, ad sæcularium hominum Societatem non pertineo, nec aliquid mundanæ vanitatis, aut pravitatis in me habeo*, inquit Dionysius Carthusianus. (Dio. Carth. in c.8. Ioan. a.22. fo. 296. l.B.)

9. Volebat Deus in veteri lege, ut sacerdos Hebræorum veste quadam indueretur coloris Hyacinthini, qui est color cœlestis, ut Sacerdoti indicaret, eum cœlestem potius quam terrenum esse debere: Bene *Sacerdotis vestis hyacinthina est, quia tota vita Sacerdotis debet esse cœlestis, & nullum cum terrenis affectibus debet habere commercium; cœlicum nitorem Dei Sacerdos induit, ut vestis suæ magisterio discat, quia jam quidem est in terra, sed in Cœlo debet habere consortium.*

10. Et quidem quidnam sacerdos boni lucrari per hoc poterit, quod sæculo continuò permixtus reperiatur? S. Joannes de æterno verbo loquens hanc nos docet theologiam: *In principio erat verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum;* (Ioan.1.) postea verò de verbo incarnato sermonem instituens subjungit: *Et verbum caro factum est, & habitavit in nobis, & vidimus gloriam ejus.* Enimvero consideratione dignissimum est, quod Evangelista de verbo ante incarnationem disserens nullam faciat gloriæ mentionem, sed hanc ei attribuat jam incarnato; num fortè antequam incarnaretur, quando verbum erat apud Deum, gloriosum non erat? haud dubiè, neque hoc aliqua indigebat probatione aut ratione; quod enim verbum abstractum à materia sensibili quæ est nostra humanitas, gloriosum fuerit, veluti certissimum supponitur, atque ideo nihil de eo dicit, neque præsto sunt testimonia ad idem probandum: at verò postquam verbum, ut ita dicam, factum est concretum, & cum humanitatis nostræ sensibili materia unitum, videri saltem simplicibus poterat difficile esse, ut in hoc statu suam conservaret gloriam: unde opus erat testimonio Joannis idipsum asserentis de visu, & dicentis: *Verbum caro factum est, & habitavit in nobis, & vidimus gloriam ejus.* Id quod hucusque diximus, doctrina est Cardinalis Toleti & S. Cyrilli Alexandrini: (Tolet. in c.1. Ioan. adnot. 44. f. 86. l.B) *Ne quis*, inquit Cyrillus, *putaret verbum aliquid detrimenti in se passum, aut dignitatem suam minus retinuisse, adjunxit: vidimus gloriam ejus, ut sit sensus: quamvis verbum caro factum est, non tamen ab infirmitate carnis superatum est, nec de antiqua majestate ac omnipotentia decidit.* (Cyril. l.1. c.17. fo. 52. l.B.) Ex quo antecedente hanc deduco consequentiam, nimirum difficile esse, ut Sacerdos suam conservet gloriam, & dignitatem simul cum perfectione vitæ, & sit quasi *ens concretum* invisceratum per affectum sæculo aut rebus mundanis tam suis quam parentum suorum.

11. In electione Sacerdotis superioribus sæculis veteris legis facienda Deus Moysi præcipiebat, ut duodecim acciperet virgas, sive bacillos, duodecim tribubus correspondentes, easque mitteret in sanctuarium, censeretque legitimè electum illũ, cujus virga per se inventa fuisset fœcunda germinando flores & producendo fructus: *Quem ex his elegero, germinabit virga ejus.* (Num.17.) Hæc autem virtus in sola Aaronis virga deprehensa fuit: quia dum Moyses die sequẽti virgas lustraturus sanctuarium ingrederetur; Aaronis virgam omnino floridã & fructiferam deprehendit: *Sequenti die ingressus invenit germinasse virgã Aaron in domo Levi, & turgentibus gẽmis eruperant flores, qui foliis dilatatis in amygdalas efformati sunt.* Et quænã sunt hæc mysteria? Cur Deus voluit ut virga quædã à propria arbore & stipite recisa germinet & fructificet? Existimo Deũ per hoc innuere voluisse, quod si Sacerdos electus florere in perfectione, & in sãctitate fructificare velit, necessum sit ut sit recisus, id est, per affectum ab arbore, è quâ natus est, nec non à parentum suorum stipite abstractus, separatus & alienus sit; bene id ipsum monet Eusebius Cæsariensis dum ait: *Sacerdotes in hac mortali vita sejuncti, ipsum duntaxat corpus in terra gerentes, cogitatione & animo in Cœlo degentes, quasi quidem Cœlites pro universo hominum genere Deo sacrati.* (Euseb. Cæsar. l.1. de monit. Evang. c.9.) Et tamen certum est, quod sacerdos ut plurimum plus sæculũ quã Deum spiret, plus pro domo sua, quàm pro Ecclesia laboret, propter negotia parẽtũ officia Ecclesiastica negligat

gat & contemnat: nullum in civitate tractatur negotium, cui ipse manus non ingerat, sive sint mercimonia, sive conjugia, sive lucra, sive cujuslibet generis contractus; imò si sæculares è familia sua sacerdotem vel Religiosum quendam habeant, illum velut fulcrum domus suæ, & necessitatũ suarum subsidiatorem adhibere contendunt, sæpeque ex Ecclesiæ patrimonio ipsorum familiam gubernãt; labores Religiosi suis volunt servire complacentiis, licet illicitis: sæcularis gignit filios, & vult ut Religiosus eos vestiendi & gubernandi molestiam in se suscipiat: sæcularis matrimonio jungit filias suas, & Religiosus urgetur ad procurandam eis dotem: sæcularis multa ludendo & comessando sibi debita acquirit, & Religiosum ad solvenda illa solicitat: sæcularis delicta committit, & mulctæ pecuniariæ condemnatur, moxque Religiosi bursa requiritur: sæcularis domi otiatur, hyeme ad ignem, æstate per recreationem & lusus, omnemque domus suæ curam Religioso committit. Mira res! Homo fit religiosus & Sacerdos ut Deo serviat, se privat facultate ducendi uxorem & habendi filios, & postea stultescit propter nepotes. Ex quo omnes Deo consecrati sunt, filiorum quoque beneficio sunt privati, at diabolus filiorum loco nepotes substituit: unde versus non illepidus optimè cadit:

Cùm Sator rerum privasset semine clerum,
Ad Sathanæ votum successit turba nepotum.

O dignitas Sacerdotalis plus nimio cõtempta! ô excellentia Ecclesiastici gradus inter omnes dignissimi a talibus prorsus conculcata; quid nobis cum sæculo commercii intercedit? quod tandem infensissimum nostrũ esse hostem experimur. Per ingressum religionis & vota solẽnia sæculo & rebus sæcularibus renunciavimus, & tamen postea magis iisdẽ implicamur, quam si sæculares essemus, facientes ex sacerdotio negotiũ, & ex clericatu mercatum: unde nascitur, quod suũ apud sæculares perdant respectum, utpote qui illos videre non possunt, nisi dum necessitate premuntur. In scriptura sacra Christus una cum Petro sæpius in urbe Capharnaum fuisse legitur, verumtamen Petrus unica duntaxat vice socrus suæ domum ingressus esse ab eadem perhibetur, (cum tamen domus illa domus paterna fuerit, vel saltem ab ipso parentibus suis renunciata, quando ad Christi disciplinam se recepit, dicens: *Ecce nos reliquimus omnia*) at vero quando socrum suam visitavit? nunquid hoc sæpius audistis, quando *socrus Simonis tenebatur magnis febribus*: Sed cur præcisè in hoc casu, & non ante, nec post illam convenit? Dicam id vobis: Petrus Ecclesiasticus erat, atque ideo Petre subsiste foris, è domo maneto, neq; enim Sacerdotes volumus aut Religiosos: at vero quando *tenebatur magnis febribus*, quãdo accidit aliqua necessitas, cui mederi nõ possũt, fores & porta patent, & nisi per se veniat, invitari & advocari illum curant: si autem aliqua in domo fuerit lætitia, aut de prosperitate gaudium, nulla Religiosi fit mentio, Sacerdos nihili æstimatur: at si e lacuna cancer quidam excerpendus sit, aut è foramine lacertus, nulla manus se prodit præterquam Ecclesiastici; neq; id ipsum dicerem nisi ad propositum Simonis ita loqueretur scriptor quidem modernus Carmelitanus: *Petrus Ecclesiasticus erat*, inquit, *& nunquam recipitur in domum suæ affinis, nisi quando ipsa ægritudine, febrique vexatur*: Sed cur ita? notate responsionem: Neque enim aliam huic proposito accommodatiorẽ adduci posse existimo: *Quia*, inquit, *valde consuetum est, ut Ecclesiastici & Religiosi non inveniant aditum, nec ostium apertum, nisi quando ipsi laboribus ac ærumnis urgentur: quando enim perjucunde & fœliciter degunt, Religiosorum minimè recordantur at in suis adversitatibus maximè ad eos confugiunt.*

Matth. 19
Luc. 4.
t. 2. lib 4. q 4. n. 26 fol. 510.

12. Quamnam existimatis causam esse, quod Deus Sacerdotes hæreditatem à suis parentibus eis relictam adire vetuerit? *Non habebunt Sacerdotes hæreditatem*: Ne videlicet gratitudinis titulo adhibendum affectum reciprocum per illam suis obligarentur parentibus. Et tamen immoderatus sæpe est Ecclesiasticorum Sacerdotum erga parentes & nepotes suos affectus, ut sese totaliter in eorum vnicum commodum euiscerent sibimetipsis subtrahendo ut illis dare possint; Vix aliquam sibi recreationem quantumvis modestam & honoratam indulgent, ut nepotes ad despectum sui patrui habeant vnde tripudient ludant, & prostibula frequentent. Hi tales quidem sunt Sacerdotes, Deus autem illos inter suos Sacerdotes minime connumerat. Id quod ex eo mihi persuadeo, quod in Daniele Legitur Ibi namque tres pueri Sidrach, Misach & Abdenago ad Deum omnipotentem laudandum & bene-

Deut. 12.

benedicendum omnes creaturas speciatim invitabant; Cumque inter cæteras Sacerdotes quoq; ad dignam illam virtuosamq; actionem invitare vellent, dicebant: *Benedicite Sacerdotes Domini Domino, audate & superexaltate eũ in sæcula*. Dan. 3. Cur obsecro Presbyteros *Sacerdotes Domini* appellant? Nũquid sufficiebat dicere: *Sacerdotes*, nõ addita hac voce *Domini*. Satis enim liquidum erat, quod Sacerdotes idolorum suos erant adoraturi & laudaturi Deos, non vero Deum Israelis: sicuti etiam alia ex parte certum est, quod pueri præfati veri Dei Sacerdotes ad Dei laudes decantandas invitare contenderat, quid igitur opus erat dicere: *Sacerdotes Domini*? Hugo Cardinalis respondet, duo inveniri Sacerdotum Dei genera; Aliqui enim sunt Sacerdotes Dei, quoad nomen pariter, & quoad rem sive factum ipsum; Et hi sunt, qui alieni à sæculo, & à parentibus abstracti aliud nihil sibi ob oculos positum habent, quam Dei servitium; alii vero sunt Sacerdotes quoad nomen tantum, suntque illi, qui à vero Deo segregati, affectu suo parentibus viscerosissime adhærent, nec alium Deum recognoscunt, præterquam nepotes suos, quos velut Idola adorant. *Quilibet Sacerdos benedicit Deum suum*. Nos etenim Christi Sacerdotes sumus, eumque imitari debemus; Is itaque dicit: *Ego non sum de hoc mundo*, Joan. 8. id est, ut exponit Carthusianus ibi art. 22. *Ad sæcularium hominum societatem non pertineo*: Hujus autem temporis Sacerdotibus dici potest: *Vos de mundo hoc estis, id est, de numero hominum mundanorum, de generatione malorum, & pertinentes ad corpus Diaboli*. Scio quidem hanc repræhensionem Scribis & Pharisæis à Christo datam fuisse: at vero nunc non minori jure applicari potest nonnullis, ne dicam majori Sacerdotum nostrorum parti. Nequivit olim Deus æquanimiter sustinere, quod duo Aaronis filii Nadab scilicet & Abiu, appræhensum ignem alienum, id est, hominis sæcularis, Thuribulis suis imponerent, sibique offerrent, quinimo gravissime illis iratus ignem cœlitus immisit, & in cineres usque redegit: *Offerentes coram Domino ignem alienum, Egressus ignis à Domino devoravit*. Cogitate igitur quid de iis Sacerdotibus futurum sit, qui à Dei servitio declinantes, sæculo se totos & totaliter impendunt, dignitatem gradumque Ecclesiasticum penitus contemnentes aut nihil æstimantes.

Matth. 19
Luc. 4.
t. 2. lib 4. q. 4. n. 26 fol. 510.
Hugo Card.
Deut. 12.
Abulens. Levit. 10.

13. Idque inde vel maxime procedere existimo, quia qualis & quanta status sui dignitas sit, minime cognoscunt, ac proinde hanc illis ad memoriam revocare statui, ut illam deinceps melius considerantes, majori in pretio & æstimatione habere possint. Porro de Octaviano Augusto, quod dum ætatem adhuc puerilem ageret Aquila quædam in manus ejus panem submiserit; unde mox augures futuram ejus vaticinati sunt felicitatem, Majestatem & excellentiam, scilicet eum futurum esse totius mundi Monarcham, ut referunt Diodorus lib 45. Xiphilinus in Octa. & Pierius Valerianus li. 19. Sed quæ comparatio esse potest inter panem ex Aquilæ rostro delapsum, & Panem Eucharisticum? hic enim non decidit fortuito & mere per accidens, sed ex divinæ voluntatis dispositione Sacerdotis manibus est consignatus; Hinc igitur vobis ejus excellentiam conjecturandam relinquo, utique si id ipsum graviter satis ponderetis, cum Isidoro Pelusiota lib. 1 epist 227. confiteri cogemini; & dicere: [Sacramentorum perceptio nobis conjunctionem cum Deo conciliat, nosque regni ipsius consortes & participes reddit.] Porro Scriptores sacri causam sollicitè inquirunt, cur Spiritus sanctus Christi JESU mortem, & totius mundi redemptionem vaticinari volens Caiphæ ore uti voluerit, dicentis: *Expedit vobis ut unus moriatur homo pro populo, & non tota gens pereat*. Joann. 13. Hæc etenim sunt verba Prophetica; Verum ut Cardinalis Toletus ibi, in com. notat: [Non ab illomet profecta sunt, sed à Spiritu sancto, qui per os ejus prophetavit, quod futurum erat, nempe mortem Christi utilem futuram & expedientem saluti hominum.] Vehementer etenim miror, quod ad prophetiam tanti momenti & ponderis pronuntiandam, instrumentum elegerit adeo improportionatum, adeoque perversum linguam. Num forte Jerosolymis nulli præsto sunt homines probi & boni? aut vero Spiritus sanctus fortasse eum sceleratum hominem esse ignorabat? Minime gentium id ei ignotum erat, & tamen Caipham ad hoc elegit, non quidem propter personam, sed propter dignitatem: quam sustinebat: *Erat Pontifex anni illius, id est*, inquit Carthusianus ibi art. 19.

Summo sacerdotio fungens pro illo anno. Tametsi igitur persona Caiphæ pessima & indignissima esset, Deus tamen sacerdotium, quo decoratus erat permaximi æstimavit, atque ideo Deus Prophetiam adeo sublimis mysterii nulli alteri quam Sacerdoti convenire censuit: [Cur Dominus per eum prophetasse sit dignatus, causam affert: Erat Pontifex anni illius, quamvis enim homo iniquus & scelestus, tamen dignitas sancta erat. Toletus ubi supra] Et sanctus Joannes Chrysostomus hom. 3 in epist. ad Coloss. ait: *Nemo ergo dicat esse me tenuem, & humilem, & nulla ratione dignum; Et Caiphas cum esset occisor Christi, & indignus, prophetavit propter Sacerdotii dignitatem.*

14. Porro si alteri dicere licuit: *Ex ungue leonem*: & Timanthes gygantem depingens ingentem ejus magnitudinem in modico spatio delineavit: Mihi quoque ô Reverendi Sacerdotes licitum erit, ejus quam obtinetis dignitatis excellentiam ex digitis vestris arguere atque conjicere. Thomas etenim Cantipratensis rem quandam summe admirabilem de Conrado Abbate Villariensi recenset, nimirum quod eum viderit nocte quadam in suo conclavi sine lumine studentem & scribentem, consecratos vero illius tanquam veri Sacerdotis digitos fuisse splendore lucis conspicuos, ut ei ad totum conclave illuminandum aptissime inservierint, haud secus ac si totidem candelæ in eodem accensæ fuissent: [De hoc viro excellentissimo quiddam probatissima veritate cognovi, quod digiti manuum ejus quos in consecratione corporis Christi extendebat ad studium & inspectionem literarum vel librorum nocte instar candelarum in tenebris relucebant.] Et quidem ex quo de Sacerdotum digitis hoc in loco sermo incidit, me quoque legisse opportune occurrit, quod sanctus Marcus Evangelista jam existens Sacerdos, dum augustam Sacerdotii dignitatem consideraret, eoque se prorsus indignum censeret, hoc ut se ad illius quotidianum exercitium inhabilem redderet excogitarit medium, nimirum ut dexteræ manus suæ pollicem sibimetipsi amputaret quod & fecit, qui tamen deinceps à sancto Petro Magistro suo, cui ejus probitas perspicue nota erat, postquam ejus humilitatem consideraslet, fusis ad Deum precibus perfecte eidem restitutus fuit. Unde facile conjicere possumus, quantæ apud sacrum Evangelistam æstimationis fuerit, se ad sublimem sacerdotii gradum fuisse evectum. Et tamen magnificus hic ordo Sacerdotalis per commercia sæcularia tam facile contemnitur & prophanatur.

Thomas Cantipr. l. 1. c. 9. n. 3. ap. Aloys. Novar. in Agro Euchar. nu. 912. cap. 105.

15. Notate obsecro modum quo sanctus Paulus loquitur dum suam ad Corinthios Epistolam exarat: Scitote, inquit quod *Deus nos Apostolos*, velut veros JESU Christi servos *novissimos ostendit, tanquam morti destinatos, quia spectaculum facti sumus mundo, & Angelis, & hominibus; usque in hanc horam & esurimus & sitimus, & nudi sumus & colaphis cædimur, & nullibi stabiles sumus*, 1. Corinth. 4. adeo ut nos de loco in locum fugiendo circumvagari oporteat, & tamen hæc omnia propter amorem Dei libenter sustinemus. Tandem vero subjungit: *Blasphemamur & obsecramus: tanquam purgamenta hujus mundi facti sumus omnium peripsema usque adhuc.* Enimvero ô Paule enumeratæ quas pateris ærumnæ valde mihi displicent, verum consolare & posito omni animi mœrore gaude potius, quia tanto excellentius tibi Deus daturus est meritum; neque enim alia consolatione tibi subvenire, aut te erigere possum, quod si ego ex parte mea, ingens cui succumbis ærumnarum pondus, aliqua saltem ratione alleviare possem, libentissime equidem idipsum facerem: Veruntamen compatere & ignosce curiositati meæ. Scire etenim à te velim cur Corinthiis dicas, vel scribas, quod varias ab inimicis tuis patiaris blasphemias: *Blasphemamur*; Ratio autem quæ ad hanc difficultatem tibi proponendam, me movet, est, quia Theologi blasphemiam definientes dicunt, quod sit *falsa locutio adversus Deum prolata*: quod si tu, ô Paule, Deus esses, facile tibi credere possem asserenti, quod blasphemias patiaris: at vero cum perspicuum sit hominem te esse, vix id asserens fidem invenies. Nec est quod mihi respondeas, quod per *blasphemamur*, tuidem quod *maledicimur* intelligi velis, quia jam superius dixeras: *maledicimur & benedicimus*, ideoque incongrue accideret ejusdem repetitio. Quod si igitur blasphemia est offensa

Paes 1. epi. D. [illegible]

fensa per verba soli Deo facta, qua ratione scribere poteris: *Blasphemamur?* Agnosco quidem perlibenter indignum me esse, qui ab ipsomet sancto Paulo hujusce difficultatis resolutionem accipiam, ac proinde proprio me Marte ab illa breviter expediam: Existimo igitur sanctum Paulum in Epistola locutum fuisse non veluti sæcularem, sed tanquā Sacerdotem & virum religiosum Deo consecratum, & ad minus implicite indicare voluisse, se inter suos habuisse, nescio quid divini ut proinde, quasi idem fuerit maledicere Sacerdoti, ac ipsummet Deum blasphemiis impetere, ideoque apud omnes, ut major Sacerdotali dignitati authoritas & respectus accederet, eum qui Sacerdoti injurius est, eumque verbis contumeliosis offendit, Deum ipsum offendere censeri: [Noverat ita Deum velle ab omnibus Sacerdotem timeri veluti Deum, & illatas Sacerdoti injurias, quasi ipsi Deo illatas censeri, ideo dicit se blasphemari, ut jam non hominem, sed Deum in homine Sacerdote vel religioso offensum existimaremus.

Paes in c. 1. epist. D. Iac.

16. Præstolemini paulisper forte enim haud inoportunas sanctorum Patrum adducturus sum doctrinas, quibus Sacerdotis gradus dignitatem vehementer extollunt. Et quidem inprimis Sanctus Bernardus epist. ad fratres de monte Dei, Sacerdotes alloquens eis dicebat: *Altissima est professio vestra, cœlos transit, par Angelis est, Angelicæ similis puritati; aliorum est servire Deo, vestrum autem adhærere Deo.* Et alibi subjungit: *Nonne hæc religio est sancta, pura; immaculata, in quâ homo vivit purius, cadit rarius, surgit velocius, incedit cautius, innovatur frequentius, quiescit securius, moritur fidentius, purgatur citius, & præmiatur copiosius?* Idem hom. Simile est, de stat relig.

17. Sanctus Joannes Chrysostomus lib. 2. de dign. Sacerd. sacerdotii sublimitatem ita depingit: *Sacerdotis aspice dignitatem, agitur in terrâ, sed officium cœlestibus negotiis continetur: non enim homo, non Angelus, non Archangelus, non aliqua alia creatura, non virtus, sed ipse Spiritus sanctus hoc munus instituit. atque adhuc manentes in carne ministerio præstitit fungi angelorum.*

18. Sanctus Ambrosius de dignit. Sacerdot cap. 2. Sacerdotes ita alloquitur: *Audite me beatissimi Patres* (mirum cum quâ reverentiâ sermonem ad eos dirigat) *& si dignum ducitis sacratissimi fratres, audite me stirps Levitica, germen sacerdotale, propago sanctificata, Duces & Rectores gregis Christi.* Paulò post sacerdotii sublimitatem cum aliis dignitatibus conferens eam esse dicit velut aurum respectu plumbi: *Honor igitur & sublimitas sacerdotalis, si Regum fulgori compares, & Principum diademati, longè erit inferius, quam si plumbi metallum ad auri fulgorem compares.*

19. Sanctus Augustinus minimè se continere poterat, quin obstupefactus exclamarit: *O veneranda Sacerdotum dignitas, super hoc tam insigne privilegium, stupet cœlum, miratur terra, veretur homo, horret infernus, contremiscit diabolus, & veneratur, quam plurimum angelicám celsitudinem.* Denique Sacerdotem officium suum exercentem considerans dicit: Angelos creaturas adeo nobiles ei velut servos assistere, dum *Sacerdos hoc admirabile Sacramentum conficit, Angelus conficienti tanquam famulus assistit, & obsequitur,* imo idemmet Pater Sacerdotem omnibus rebus creatis superiorem, & soli Deo inferiorem esse pronunciat: *Si altitudinem cœli contemplaris, altior es: si pulchritudinem solis, lunæ, stellarum, pulchrior es: si discretionem angelorum, discretior es: si omnium dominorum sublimitatem, sublimior es, & solo creatore tuo inferior es.*

Idem.

Idem ap. Cass. in cat. glor. mund. p. 4. cons. 5.

20. Et sanctus Gregorius Papa super illa Prophetæ verba: *Ego dixi Dii estis, & filii excelsi omnes,* scribens; Per hos Deos, Sacerdotes intelligit, quasi eorum dignitas adeo celsa sit & sublimis, ut quasi divinum quid participare videatur: [Sacerdotes intelligens, qui propter excellentiam ordinis, & officii dignitatem Deitatis nomine nuncupantur.]

21. Quid plura? Sacerdotes sanctæ Ecclesiæ bases sunt & fundamenta, Columnæ Christianæ religionis, populorum Doctores, Medici animarum, Patres gentium, Candelabra totius universi lucidissima, lapides sanctuarii, militiæ Christianæ Duces, mundi Principes, Angeli terrestres, triumphantis Jerosolymæ fores, cœlestis curiæ cubicularii, ephœbi supremi Monarchæ, Cives Cœlorum, gratiarū paradisi dispēsatores, secretarii Dei, creatorem inter & creaturas mediatores, in causis salutis nostræ divinæ justitiæ Commissarii & Judices, instrumenta divinæ omnipotentiæ, Dei Coadjutores, divinæ voluntatis interpre-

terpretes, oracula Spiritus sancti, & Vicarii Christi.

22. Verum enimvero ut veritatem fatear, pauci admodum sunt, quorum actiones & opera status sublimitati correspondeāt; dignitati gradus non consonat sanctitas vitæ. S. Thomas 3 p. q. 22. art. 1 docet, Sacerdoti proprium esse, quod Deum inter & populum mediator existat, in quantum populi preces & postulationes Deo offert, & eidem sacra dispensat, ac proinde *Sacerdos* appellatur, id est, *sacra dans*: Satisfacit etiam aliquo modo pro ejusdem populi peccatis, teste S. Paulo ad Hebræos cap. 5. dum ait: *Omnis Pontifex ex hominibus assumptus constituitur in his, quæ sunt ad Deum, ut offerat dona & sacrificia pro peccatis.* Et in hoc præcipuè mediatoris officium consistit: nam *mediatoris officium est conjungere, & unire eos, inter quos est mediator: nam extrema uniuntur in medio*; quod si autem medium bonitati proportionatum non sit, quomodo unire poterit? Si autem non unit: qua ratione mediator esse valebit? Et concludendo *à primo ad ultimum*, nomine duntaxat, non vero re, & facto ipso Sacerdos erit, de quo proinde meritò dici poterit: *Dicit, & non facit.* O quantum ejus actiones ab eo, quod sustinet, officio differunt! Etenim si bene eum consideres, inconstantiæ potius speculum esse censebis quam sanctitatis idæam: nunc eum intueris ad altare gradientem, ut de populorum salute cum Deo negotietur, mox eundem è domo quâdam egredi videbis, ubi cum summo honestatis præjudicio, de animæ suæ damnatione statuit, & tractavit: nunc eum in Ecclesia exemplarem vides, mox scandalosum in plateis: per mediam horam vestibus se sacerdotalibus obarmat, ut prælietur adversus dæmonem, quod verò reliquum est diei & noctis, militiæ dæmonis tribuitur, ut per culpas dimicet contra cœlum. Rogat divinam majestatem, ut juxta candorem vestis, spiritus quoque ei largiatur puritatem, cum tamen in interiori corvo sit nigrior, probrosis actionibus contaminando conscientiam, suamque animam deturpando. Lumbos suos sacro illo succingit cingulo, quo castitas repræsentatur, supplicans ut in se ardores extinguantur concupiscentiæ, cùm tamen eosdem per sensualitatis incentiva magis magisque foveat quotidie: odor famæ suæ illum ubique gratum facere deberet & acceptum, at verò inhonestatis suæ fætor per universam civitatem eum potiùs reddit abominandum. Videte manus Sacerdotis nunc in altaribus tractantes calices, mox aleas jacientes in tabulis lusoriis: nunc sacra folia vertit missalis, paulò post miscentem & distribuentem chartas lusorias ludentibus; in Ecclesia stolam, extra Ecclesiam ensem defert: in locum coronæ, quam ad imitationem Petri in vertice ipsum habere conveniret, comam defert dissolutiorem, quam si miles esset: in aëra loquor, ô Auditores, & cum debito honorum respectu, nec credo hic tales inveniri, quos in præsentiarum depingo. Veruntamen si fortè nonnemo adesset, qui in aliquâ, si non in omnibus recensitarum partium defecisset, eum per omnia sacra obtestor, ut tandem aliquando resipiscat, nec permittat, ut tam inæstimabilis valoris gemma in tali subjecto deliteat, quod haræ aut sterquilinio parum absimile esse videtur. Præterire tamen nequeo, quia historiam quandam vobis referam, quæ fortè majori parti nostrum, mihi verò præcipuè, qui præ cæteris defectuosissimus & dissolutissimus esse noscor, optimè convenit; Interrogatus etenim fuit Pontifex quidam, an Sacerdotibus hujus temporis celebrare liceat in calicibus ligneis, ut Sacerdotes nostri præteritorum sæculorum facere consueverant: Cui sanctus Pontifex magnâ cum prudentia respondit: olim Sacerdotes aurei sacrificabant in calicibus ligneis, nunc Sacerdotes lignei in aureis calicibus Deo sacrificant. Faxit Deus, ne id in nobis veritatem inveniat: quod si tamen lignei fuerimus, utpote ad inferni ignem concipiendum valde apti & dispositi erimus. Porro Deus nos non ligneos, sed aureos esse vult, sed ex auro puro, puto & perfecto, quoad fieri potest; nunquid Deum idipsum expressè præcipientem auditis, dum ait: *Sancti estote, quia ego sanctus sum*; quibus verbis aliud significare non volebat, ut exponit Origenes, quam si diceret: *Sicut ego segregatus sum, & longe separatus. Sicut ego excedo omnes creaturas, atque ab universis, quæ à me facta sunt, segregor; ita & vos segregati estote ab omnibus, qui non sunt sancti, nec Deo dicati: Segregati autem sunt non locis sed affectibus, non regionibus, sed conversationibus.* Quisquis Deo consecratur, solius Dei esse debet;

D. Tho. ubi sup. in corp.

Steph. Guazius l. 2. f. 171.

Levit. 11.

Orig. hom. 11. in Levit.

debet; quisquis cultui dedicatur Ecclesiastico, à mundi negotijs abstinere debet; & tametsi in mundo consistat, vivere tamen in eo debet, ac si extra mundum constitutus esset, & licet in terris vivat, ejus tamen cogitationes & affectus esse & conversari debent in cœlis: *Quicunque se consecraverit Deo, merito extra terram extra mundum videbitur; super terram ambulantes conversationem in cœlis habeamus.* O fœlices nos, si statum nostrum conservaverimus, si honori & reputationi gradus nostri consuluerimus; at vero si contrarium faciemus, nil mirum, si sæculum à nobis scandalizatum nos contemnat, nostraque facta, indeque ortam infamiam in publicum divulget, nosque velut gentem inutilem & supervacaneam æstimet, quilibet manum suam in sinum suum mittat. Et si debitos in loquendo terminos transiliero justo honoris Dei, vestræque æstimationis zelo idipsum adscribite. Ignoscite mihi, si quid dixi; si vero me culpas vestras tetigisse experiamini, vos emendate & resipiscite, mihique ut paululum quiescam indulgete.

Idem ib.

PARS SECUNDA.

23. QUæcunque dixerint vobis servate, & facite. Eo ipso quod Deus præcipit, ut debita Ecclesiasticis, dum aliquid præcipiunt, præstetur obedientia, mandare pariter videtur, ut veluti superiores in honore & veneratione habeantur. Refert Josephus Hebræus, quod dum Alexander M. unà cum exercitu suo furore accensus & fastu tumidus Jerosolymas accederet, Jaddo Pontifex habitu Sacerdotali indutus eum convenerit, & ut fororem deponeret, rogavit, quem ut Magnus ille Heros conspexit, posito fastu & furore mitigato ex equo suo descendens ad Sacerdotis pedes accidit, ut eos illi honores deferret, quos tali dignitati deberi cognoscebat, neque ausus fuit cuipiam vel minimum damnum inferre; Et tamen Ethnicus erat, qui nullam veræ Religionis notitiam habebat. De Constantino Imperatore quoque legitur, quod dum pro nonnullis difficultatibus verum Dei cultum spectantibus decidendis, concilium quoddam Sacerdotum in Ecclesia congregasset, tantam ijsdem sacerdotibus exhibuerit reverentiam, ut omnibus digniorem locum cesserit, imo ne quidem dignum se esse judicaverit, qui unà cum ipsis consideret, sed ultimum sibi locum eligens seorsim secesserit, nec non determinationes à sacerdotibus factas & approbatas eodem prorsus loco & pretio, quam si à Deo conditæ fuissent, habuerit. Imò quod dum contra certos Sacerdotes sibi deferrentur calumniantes literæ, in eos nequaquam animadverterit, sed potius easdem literas coram omnibus simul congregatis in ignem conjecerit, in hæc verba prorumpens, ut refert historia Scholastica: *Vos causas vestras judicate & disponite, quia non est dignum, quod nos judicemus Deos.* Quod si igitur augustissimi, quos unquam mundus habuit, Monarchæ similibus honoribus Sacerdotes sunt prosecuti: quà ratione fœx hominum vilissimorum in tantam se rapi temeritatem sinere potest, ut murmurationibus, contumelijs & injurijs dignitatem Sacerdotalem lacescere & vili pendere ausint?

Joseph. l. 11. Antiq. cap. 8.

Barth. Cass. p. 4. cons. 5.

24. Nec minus à Christo Domino nostro Rege gloriæ, cœlique & terræ Imperatore honorati fuere: Maria etenim & Joseph expletis diebus purgationis puerulum Jesum in templum deportarunt, veterisque Sacerdotis Simeonis hominis justi & timorati, & Spiritu S. pleni manibus imposuerunt, qui incredibili cum consolatione & lætitiâ eum recipiens Deum rogavit, ut sempiterno somno oculos suos deinceps occluderet, ne quicquam mortale amplius videre possent. Porro sanctus hic vir postquam mira de hoc sacrosancto puerulo vaticinatus esset, eum postea manibus Mariæ Matris suæ consignans una cum patre suo putativo, suâque Genitrice benedixit: *Et benedixit illis Simeon.* Verum siste nonnihil ô Venerande Minister, an nescis benedictionem impertiri ad eum, qui major est & dignior, solum pertinere? *Major officio benedictionem largitur*: videris in Scripturis non adeo versatus, secus enim recordareris Deum benedicendi authoritatem soli Moysi, & Aaroni contulisse, utpote primis gẽtis suæ capitibus: *Locutus est Dominus ad Moysen & Aaron dicens: Sic benedicetis filiis Israel.* Cum igitur hunc puerum velut verum Messiam, verumque vivi Dei Filium, ac proinde te longè majorem agnoscas, & confitearis, utique tanquam inferior eum, qui te major est, benedicere non debebas, quin potius eum rogare, ut is utpote te longè major, te benediceret. Verum videor me te respondentem audire, quod scilicet non benedixeris Christum infantulum, sed Josephum & Mariam: ad hoc tamen replico, hos quoque Moy-

Dion. Carth. in c. 2. Luc. art. 7.

in sanctitate te longè fuisse majores & digniores. Respondet igitur hic Glossa: ipsos Sacerdotii dignitatem, quâ Simeon præeminebat, respexisse, ob eamque sancto huic seniculo hunc detulisse honorem: *Quamvis essent majores Simeone in sanctitate, ille tamen erat major, quantum ad Sacerdotis officium, ad quem spectabat benedicere populum.* Gloss.

25. Ecquid autem de respectu, & reverentiâ ab ipsomet Deo Sacerdotibus exhibita dicemus? Aaron & Maria linguas suas continere non poterant, quin Moysi obloquerentur: *Locuta est Maria & Aaron contra Moysen*: Numerorum 12. Moyses autem utpote benignus admodum eorum calumnias nequicquam curavit, Deus autem easdem dissimulare non potuit, prout audietis; duos etenim hosce murmuratores accersit, eisque quam evomuerant calumniam, acerrimè exprobravit, dicens: Adeste murmuratores, hiccine est respectus, quem Moysi defertis? an nescitis ipsum mihi longe charissimum esse, quocum proinde familiariter & apertè, non vero per ciptaras & ænigmata loquor, si eum tanquam fratrem vestrum honorare abnuitis, ad minus saltem majorem mei respectum habere debebatis: *Quare ergo non timuistis detrahere servo meo Moysi?* Servo ob amorem Domini sui honor suus ex æquo debetur, id quod vobis sufficere debebat, erraſtis, nec impunè id feceritis, hisque dictis Deus ab iis iratus discedens Mariam graviter castigat, immittendo ei carnes suas devorantem pessimam lepram: *Ecce jam medium carnis devoratum est leprâ*: nec tamen lego Deum castigasse Aaronem, nec parum, nec multum. Cur ita? Nunquid ambo concorditer murmurarunt? omnino; cur igitur sola Maria, & non Aaron supplicio subjicitur? non iniquam contra Deum lamentandi occasionem hæc mulier habuisse videtur, quod scilicet in hoc facto se partialem exhibuerit, ejusque justitia punitiva justam & æquam non servet bilancem; quodque ejus ensis ex unâ tantum parte limatus & acutus esse videatur: Quid ad hanc difficultatem ô Roma respondebimus? Num forte soror Moysis ideo hanc pœnam sola promeruit, quia prima causa extitit murmurandi, suumque fratrem Aaronem ad murmurandum excitavit, qui nisi illa incepisset, cœptam murmurationem non fuisset prosecutus, nec lapsus in errorem fuisset?

Respondeat quivis quod sibi libet, mihi Theodoreti & Abulensis resolutio præ cæteris placet, dicentium, Deum Aaroni parcere, eumque honorare voluisse, quia sacerdos erat: *Quia Aaron erat Sacerdos, eique propter dignitatem officii, quo fungebatur, maxima reverentia debebatur.* Unde colligitur, quantum inter se viæ hominum à viis Dei differant; scitisne cur contra talem liberè murmuretur? Quia religiosus est, non est nobis metuendum ab ipso aliquod malum, vel noxius vindictæ aculeus, sine ullo respectu quod placet, dicere possumus. Cur autem linguam circa talem vel talem personam laxare non præsumis? Cavebo hoc facere, etenim sæcularis est, cautè cum ipso agendum est, ut debitus ei honor deferatur, ne sinistra ab eo nobis eveniant. Theod. Abulens. ap. Francisc. Méd. t. 1. in 1. Reg. 1. Adnot. 4. sect. 1. n. 9.

26. David Propheta filii Dei in Cœlos ingressum, nec non quo in eodem receptus fuit honorem prophetico Spiritu prævidens ait, *Dixit Dominus Domino meo.* Quæ verba sanctus Athanasius ibid. ita exponit: *Æternâ dispositione ordinavit Dominus Pater Deus Domino meo Christo filio suo*: Et quid autem ei dixit? *Sede à dextris meis*, idque Pater æternus fecit ad filium suum magnificè honorandum: *Sede à dextris meis*, inquit Hugo, *ecce magna laus, & honor.* Et doctus Cassaneus p. 4. conf. 41. subjungit; *Qui sedet ad dextram manum superioris dicitur magis honorari sedente ad sinistram.* Sed unde æternus Pater motus est ad tantum filio suo exhibendum honorem? Forte id fecit, quia Unigenitus erat, vel quia Deus erat, vel quia homo. Operæ pretium erit Davidis relationi quoad hoc insistere, qui aliam rationem non adducit quam quod esset Sacerdos: *Tu es Sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech.* Verum dicat aliquis, post Patrem Christo neminem in Cœlis digniorem fuisse, ac proinde mirum non est, quod hoc fuerit honore à Deo affectus, qui omni jure eidem debebatur. Sed id rationem nostram non enervat: Agedum de aliis Sacerdotibus deinceps loquamur, inveniemus etenim Deum tandem ad honorem Sacerdotum varia patrasse miracula. Psal. 109. Hugo Card. ib.

27. Scitisne causam cur Beda à sancta Matre Ecclesia Venerabilis titulo honoretur? *Sermo Venerabilis Bedæ, Homilia Venerabilis Bedæ.* Priusquam ex propriâ mente respondeam

deam, id quod alij respondere solent, in medium adducere non omittam: Dicunt igitur nonnulli, quod cum sanctus hic Sacerdos mortuus fuisset, Clericus quidam ei devotus versum quendam lapidi sepulchrali, quo sancti hujus ossa tegebantur, insculpi voluit: versum autem, quem hoc modo inceperat: *Hac sunt in fossa*, sic terminare volens, *Bedæ sancti ossa*, vidit eundem velut incompletum claudicare; & tametsi tota nocte de verbo complendo versui apto & congruo cogitasset, nullum tamen adinvenire potuit; diluculo vero sequenti ad sepulchrum concedens versum omnino perfectum, & manu angelicâ lapidi insculptum invenit in hac forma:

Theod. Abulens. ap. Francisc. Méd. t. 1. in 1. Reg. 1. Adnot. 4. sect. 1. n. 9.

Hac sunt in fossâ Bedæ Venerabilis ossa.

28. At vero Guilelmus Durandus libro 7. cap. 40. f. 303. col 1. nu 1. in Rat. div. offic aliam pulchram rationem adducit, videlicet, quod hic servus Dei Anno Dei sexcentesimo sexagesimo sexto in Anglia ad decrepitam usque ætatem vivens cum cœcus factus esset, otio tamen torpere non potuerit, sed utiliter in vineâ Domini laboraturus se manuduci fecerit in villas, & oppida regionis illius, ibique cum multo populorum fructu verbum Dei prædicarit. Acciderit autem quod ij, à quibus manuducebatur, dum sanctus vir Dei in valle quadam constitutus esset, ubi ingens erat lapidum multitudo, illudere ei volentes, cum ut prædicaret, monuerint ob congregatum eodem in loco numerosissimum populum ejus sermonem summo cum desiderio, & attentione audire desiderantem: Bonus igitur hic senex summo cum fervore prædicare incipit, & cum non minori ad finem usque prosequitur; cumque sermonem suum tandem hisce verbis concluderet: *Per omnia sæcula sæculorum*, Deus ut hunc Sacerdotem eo in loco illusum honoraret, & illatum reverentiæ præjudicium resarciret, miraculum ingens eo in loco patravit, ut omnes lapides responderent: *Amen Venerabilis Pater*. Hujus rei memoriam sancta Mater Ecclesia in hunc usque diem conservat Venerabilis titulum eidem attribuens, ut hac ratione toti mundo innotescat, dignum esse ut Sacerdotes honorentur, non rideantur: *Incæpit ille prædicare ferventer, & cum in fine conclusisset: per omnia sæcula sæculorum, mox omnes lapides alta voce clamasse dicuntur Amen venerabilis Pater. Et ideo venerabilis Pater appellatur.*

Ps. 109.

Hugo Card. ib.

Durand. ubi supr.

29. Verum enimvero quantum Sacerdotes honorantur à Deo, tantundem contemnuntur à sæculo: Dicite, sodes, ô sæculares quidnam vobis Religiosi adsciscunt incommodi? Quid dico incommodi? imo quam non vobis utilitatem Religiosi adferunt? Quis animarum vestrarum curam habet? Sacerdotes. Quis verbũ Dei vobis subministrat? Sacerdotes Quis in occurrentibus vobis necessitatibus Deũ pro vobis requirit? Sacerdotes Quis vestras confessiones auscultat, vosq; à peccatorum catenis exsolvit? Sacerdotes. Quo mediatore in Dei gratiam restituimini? mediantibus Sacerdotibus. Quis in sacra Religione vos exercet recitando officium, & Missas celebrando? Sacerdotes. Quis sacrâ Eucharistiâ vos pascit & alit? Quis sanctissima vobis Sacramenta administrat? Quis infirmos vestros consolationis causâ visitat? Quis Deo vos recommendat, & in transitu vestro ad bene moriendum vos excitat? Quis cadaveribus vestris sepulturas adhibet? Quis per viam suffragiorum apud Deum intercedit, ut ab illo à purgatorij pœnis liberati gloriam ingredi possitis paradisi? Sacerdotes. At vero ô Auditores, si tanta bona ab iis recipitis: cur tot tantaque mala iis rependitis? O quam mala recompensatio est ejus, qui utilitati procuratæ per illatum damnum correspondet. Confundamini considerando honorem à Phrygibus deferri Sacerdotibus solitum, qui etiam post mortem Sacerdotes velut res privilegiatas reverebantur, curantes, ut illorum sepulchra decem cubitis elevata sæcularium sepulchra transcenderent: *Phryges non defodiunt mortuos Sacerdotes, sed supra lapides decem cubitorum erectos, eos statuunt.* Io. Stobæus ser. 277.

30. Silete ô Auditores, siquidem intelligere vos videor, nam objectionem quandam adversus jam dicta vos replicare intenditis, nimirum mirum non esse, si Sacerdotes à vobis non honorentur, siquidem de eorum numero sunt, de quibus dicitur in Evangelio, quod *dicunt, & non faciunt* Ad quod respondeo, me id totum libenter concedere, scilicet quod dicant, & non faciant: sic namque: bene faciunt, *dicunt*, non furandum esse, & *non faciunt*, id est, non furantur. *Dicunt*, neminem occidendum esse, & *non faciunt*,

id

id est, non occidunt; *dicunt*, non esse blasphemandum, & *non faciunt*, id est, non blasphemant. Verum utique replicabitis, in Evangelio consequenter dici: *secundum vero opera eorum nolite facere*, optime dicit: nam sacerdotes pro celebranda Missa altare accedunt, id quod ad vos sæculares minimè spectat, ac proinde *secundum opera eorum nolite facere.* Sacerdotes ingrediuntur confessionalia, ut auscultatis peccatis vestris sacramentalem vobis impertiantur absolutionem: vos autem sæculares *secundum opera eorum nolite facere.* Sacerdotes Sacramenta administrant, vos autem sæculares *secundum opera eorum nolite facere.*

31. Verum dato etiam quod malè faciant, quid id vestra refert, dummodo vos bene doceant? Quid Eliæ referebat, quod Deus illi victum per corvum, qui morticinis pascebatur, submitteret? Ipse suam necessitatem considerabat, & panes ac carnes utiles ei erant. Samson sitiens parum curavit quod aqua emanaret è maxilla asini, nec quod mel repertum fuisset in ore mortui & fœtidi leonis; ipsemet Christus etiam Judæ pedes suos lavit, & tamen sciebat, & nos scimus qualis esset. Videbitis in altari quodam sacerdotem bonum, & in alio malum & tamen Deus non minus de cœlo descendit, ad prolationem verborum sacramentalium ab uno, quàm ab altero factam. Quis peior Malcho extitit, & tamen Christus Petrum reprehendit, quod illum ferro offendisset, eo quod minister ille servus erat Sacerdotis scelerati, qualis Cayphas erat: *Percussit Pontificis servum* (Ioan. 18.) Ad hæc si dicunt bene, & malè faciunt, desere quod faciunt, & aggredere id quod dicunt. Ex aurifodinis apprehenditur aurum, & terra dimittitur, inquit Chrysostomus: *Sicut aurum de terra eligitur, & terra relinquitur: Sic & Auditores doctrinam accipiant, & mores relinquant.* (Chrys. in cat. D.) (Th. c. 23. fol. 87. co. 4. l. C.) Præterea dic mihi sodes: Credisne etiam reperiri Sacerdotes bonos? Imò verò. Ergo melius est, inquit Chrysostomus, quod propter respectum bonorum malos quoque honores, quam quod per malorum occasionem ipsos quoque asperneris bonos. *Sicut enim Sacerdotes melius judicant propter bonos malos dovere, quam propter malos bonos negligere. Sic & subditi propter bonos Sacerdotes etiam malos honorent, ne propter malos boni etiam contemnantur.* (Chrys. ib.)

32. S. Thomas (& hic sit finis præsentis discursus) docet, quod in Prælato dicere quoque possumus, in Sacerdote) duo debeant considerari, *scilicet persona propria, & dignitas, secundum quam est persona quadam publica*; si malus est, non est dignus honore propter respectum personæ, & ratio est, *quia cum honor sit reverentia alicui exhibita in testimonium virtutis.* (S. Th. in quodl. 8. a. 7. f. 716 col. 1.) Falsum quis attestaretur, si quis ejus personam tanquam personam honoraret: at vero in quantum est persona publica, non semetipsum repræsentat, *sed personam alterius, scilicet Christi*, Vides igitur errorem quem committis non dando sacerdoti honorem debitum: quia licet in ipso non sit omnis perfectio, tu tamen ejus dignitatem sacram contemnendo, ipsummet Christum in esse repræsentativo contemnis. Porro restringamus paucis verbis, ea quæ hactenus fusius diximus: Esto Sacerdos ens aliquod abstractum, id est alienum ab omni affectu sæculi, æstimato tuam dignitatem considerando quem repræsentes. Vos quoque Sacerdotes exemplariores estote quam fueritis, & quotquot adestis sæculares, majori sacerdotes honore prosequamini, quam feceritis, & Deus vos benedicat.

SER-

SERMO XIII.

IN FERIAM QUARTAM DOMINICÆ SECUNDÆ QUADRAGESIMAE,

Dic ut sedeant hi duo filij mei, unus ad dexteram tuam, & unus ad sinistram in regno tuo. Matth. cap. 20.

1. CHRISTUS Dominus in urbem Jerosolymorum abiens illusiones, flagella, crucifixionem, & probrosam mortem à Patre suo æterno, à Juda, & ab Hebræis sibi præparata discipulis revelavit, dicens; *Ecce ascendimus Ierosolymam, & Filius hominis tradetur ad illudendum, flagellandum, & crucifigendum*: idque primum à Patre, *quia in proprio filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum*: Deinde à Juda, quia is *quærebat opportunitatem, ut eum morti traderet*; deniq; à Judæis: quia ut inquit Pilatus. *Gens tua, & Pontifices tui tradiderunt te mihi*: cum hâc tamen differentia, ut observat Innocentius Papa, quod *Pater tradidit illum ex dono, Iudas pro munere; Iudæus in sacrificium*. Dumque itineris molestias per hosce discursus transigerent, accessit Maria Salome Conjux Zebedæi, duobus stipata filijs, quos æque ac semetipsam amabat, nimirum Jacobo & Joanne: *Tunc accessit ad eum Mater filiorum Zebedæi*, *Mota ex affectu materno*; inquit Abulensis. *Accessit*, inquam, *adorans, & petens* cupida impetrare à Christo gratias, quæ in commodum & honorificentiam filiorum suorum redundare videbantur. *Antequam peteret aliquid ab eo, adoravit eum*, inquit Tostatus, *id est, exhibuit caremoniam adorationis, inclinans caput & genua flectens*. Et Dionysius Carthusianus subjungit: *Quod non statim expressit, sed adorando insinuavit se aliquid desiderare*, pro more hominum politicorum, qui obsequiorum monetâ gratias sibi comparant: quia *naturaliter quilibet homo obsequiis flectitur & suadetur, honor namque magnum obsequium est ad concedendum, quod petit ipse honor exhibitus*. Scribit idem met. Et hac politica in præsenti Evangelio usa fuit sapiens Salome: *Et ita mulier caute egit prius adorans, deinde petens, ut adoratio conferret aliquid ad exauditionem petitionis*. Actus hos honorificentiæ velut dispositiones ad captandam Salvatoris benevolentiam præmisit ad hoc, ut liberaliter & benevolè in desideriorum suorum adimpletionem condescenderet, ac tandem supplicam hisce verbis proposuit: *Dic*; id est, *Fac, tuum enim dixisse fecisse est*, exponit Dionysius Carthusianus ib. a 33. f. 65. l. D. *ut sedeant hi duo filij mei, unus ad dextram & alius ad sinistram tuam in regno tuo, id est, fac tibi collaterales, & singulariter assidentes*: At vero loco gratiosi responsi rigidam quandam obtinuit repulsam à Christo dicente: *Nescitis quid petatis*. Verum inquies; Cum Rex Cœlorum adeo semper in concedendo munificus fuerit, ut sponte propriâ petita offerret, & nonnunquam alterius postulationem præveniret: quomodo nunc hanc tam civiliter propositam supplicationem recusat? Et tamen si S. Ambrosio credimus hæc Evangelica mulier, *non pecuniæ est avida sed gratiæ*; imo quod plus est Author operis imperfecti asserit, quod *Nihil temporale, nihil carnale, nihil otiosum, sed solam spirituale perfectionem postulabat*. Num forte credendum erit ipsam postulasse ex motu passionis cujusdam indiscretæ? Nequaquam, inquit S. Hieronym, quia *petit pietatu affectu*? aut vero habuit inor-

Rom. 8. — Matt. 24. — Ioan. 18. — Innocent. Papa III. de myst. missæ. l. 3. c. 3. l. G. — Abul. ib. fol. 189. q. 55. — Abul. ib. — Dio. Car. ib. a. 33. f. 65 l. D. — Tost. ib. — D. Amb. ib. — Auctor imperfecti. — D. Hier. ib. ap. Mala.

forte inordinatum aliquem respectum? multo minus, quin potius amantissimæ Genitricis exequitur officium: *Matrem considerate, matrem amate*, ait Ambros. Num vero nimium audax & præsumptuosa fuit prætensiones suas Salvatori proponendo? Minimè, imo vero Chrysost. eā celebrat tanquam humilem, reverentem & modestam: *Reverentia exhibita petit, ut quod petierit sibi detur*. Et quidem tametsi nonnemo mulierem hanc alicujus vellet culpæ arguere, attamen Chrysost. idem defendendæ mulieris hujus in se patrocinium suscipit dicens: *Sexus excusat errorem*. Et tamen mater pariter & filij veluti inconsiderati & imprudenter repræhendūtur: *Nescitis quid petatis*, quasi Dominus diceret vanitas est si quis petat quod placet, quando id quod placet pariter offendit. Officia sunt onera quæ opprimunt potius, quam erigunt; nā quisquis ad gubernandum assumptus est, nullum ei sedendi tempus superest, atq; ideo inter pericula navigat qui ad dignitatum portū aspirat: procurando honores turbationes quæritis, & quicquid præjudicio vobis esse poterit; ac proinde in vestras præsentes condescendere petitiones, idem est quod defatigationes per novos compensare labores, & dexteram pariter ac sinistrā quam petitis vobis indulgere, est idē quod plūbum vobis auri loco porrigere. *Nescitis quid petatis*. Omnes hæ rationes passæ repulsæ tanquam probę admitti possunt, veruntamen scriptores sacri alias longe convenientiores in medium adducunt, quarum tres pro præsentis discursus argumentis commode mihi deservire poterunt. Prima est ideo petitionem eorū hisce verbis rejectam esse: *Nescitis quid petatis*, quia *per saltum* ad illas dignitates ascendere, & in uno eodemque die à reti ad sceptra evehi volebant, ac proinde *Nescitis quid petatis*; per quod nobis simul innuitur ad sedes dignitatum & præeminentiarum *gradatim* ascendendum esse. Secunda est, quia suo piscatoris statui acquiescere, & cum eo contenti esse debebant, attendendo ad proprium exercitium: non vero procurare ut sedeant tanquam principes collaterales Regis cœlestis, in Thronis dignitatum, atq; ideo, optime in illos quadrat hæc repulsa: *Nescitis quid petatis*. Tertia est quia sedere volebant juxta Regem in eadem sublimitate: *Unus ad dexteram, & alius ad sinistram*; ideoque minimè obtinuerunt: *Nescitis quid petatis*; ut idipsum nobis instructionis loco deserviat, ne cum Deo nimis familiariter sicut frater cum fratre, sed cum metu, tremore, & reverentia ac humilitate debita agamus & conversemur. Ego interea hanc mulierem Evangelicam imitabor postulando à Domino gratiæ suæ auxilium & spiritum, à vobis autem silentium & attentionem.

D. Amb.

Chrys. ib. in cat. D. Th.

Idem. ib. in cat. D. Th.

Matt. 20

2. *Dic ut sedeant hi duo filij mei, &c.* Volebat hæc mater ut filij sui à navibus ad Thronos à retibus ad coronas, à piscibus ad principatus, à mari ad regna ab uno extremo ad alterum sine medio transitum instituerent: *Paucis ante diebus & retia & piscandi officium, quo vitam sustentabant, deseruerant, & jam principatus & primas sedes in temporali regno ambibant*: Lud. Granat. ap. Tho. de Trusil. fer. 4. post 2. Dom. Quadr. Verum saltus hi admodum sunt periculosi & lethiferi, si quis nimirum uno pede in miseriarum profunditate constitutus, alterum subito ad regnorum sublimia contendat extollere: *Finem obtinere volebant ante pertransitum medium*. Qui motus naturæ cursui valde sunt abominabiles, utpote quæ per quotidianam experientiam nobis demonstrat, quod ab æstate ad hyemem autumno mediāte transeat, nec non ab hyeme ad æstatem mediante Vere: exercitia quæ sanitati cōservādæ serviūt lento debent gressu inchoari, ac tum demum sensim ac paulatim sollicitari, donec perveniatur ad præfixum sibi terminum: *Remisse ac leviter unusquisque exerceri incipiat, deinceps ejus intentionem augeat paulatim, usquequo ad terminum, qui sibi conveniens videbitur perveniat*. Ut monebat Mercurialis; qui autem secus faceret per ipsam experientiam compertturus esset, quantum sanitati suæ præjudicaret, uti affirmavit Galenus, ap. eun. ibid. dum ait: *Nam subito ab intensis exercitationibus incipere, non solum imbecillibus, sed etiam robustis corporibus summe perniciosum est*. Pari quoque ratione *honores* juxta leges *gradatim sunt conferendi*; maxime vero honores & dignitates præcipuæ & quæ magnum in se pondus & momentum continent, hæ enim alicui dispensari nequeunt, nisi prius in minoribus probe fuerit exercitatus: L. ut gradatim ff. de mun. & hon. *Non majorem honorem, nisi prius minorem susceperit, gerere potest*. De gradu enim ad gradus necessario ascendendum est, ab infimis ad majores, à majoribus vero ad supremos: *Per gradus enim est ad ordines ascendendum*: Milites postquam sub Martis insignibus conscripti militaribus se Sacramentis obstrinxerunt sensim & paulatim

Io. Gasp. neius ib.

Hieron. Mercur. de arte Gymn.

L. honor. §. gerendorum ff. de mun. & hon.

C. sicut 48. dist.

tim ad arma tractandi modum instrui debent, & primo quidem docentur modum gradiendi & passus formandi, postea instruuntur ad cursum, ac demum ad saltum, & sic consequenter ad alia exercitia militaria descenditur: *Exercendi sunt bellantes ad incedendum gradatim & passim, & ad cursum & saltum,* Ut docet Ægidius colum p.3 l.3. de Reg. princ, cap.6. in Politica. Tacitus qui Principum scrutatus est actiones, dicit, Tiberio, utpote qui à genio Augusti plurimum differebat, nunquam operæ pretium visum fuisse populum ludis, jocis, & dissolutionibus continuis assuetum, ab iisdem subito subito ad modum quendam vivendi honestum, modestum, & regulatũ traducere, ad eum fere modum quo impossibile est, ut equus aliquis præcipitanter & pernicissime currens, frænum stringendo & attrahendo in unico momento sistatur: *Populum per tot annos molliter habitum nondum audebat ad duriora vertere.* Agrippina ut se à culpis sibi ob perditum Neronem filium suum imputatis defenderet, omniq; culpa carentem ostenderet, omnem curam & sollicitudinem suam in eo adhibuit, ut ostenderet Neronem ad imperiũ nequaquam *per saltum* ascendisse, utpote cui dignitates summa cum industria procurarat, ut scilicet prius Consulatum Romanum adiret, ut per hunc viam sibi facilem ad Imperium sterneret. Ruffus multo tempore stipendia meruit tanquam miles, postea ut Centurio, tandem vero velut castrorum præfectus, *Diu manipularis, dein centurio, mox castris præfectus.* scribit de eo Tacitus. Tametsi Tiberius ad officia, gradus, & honores juxta suum beneplacitum dispensandos plenariam haberet authoritatem, hunc tamen respectum semper etiam cum suis nepotibus observavit, ut eos semper gradatim & non aliter ascendere faceret. Cum Marchio Vasti Regni Neapolitani in bello generalis Dux esset, vehementer indoluit, quod Neapolitanos ad arma tractanda prius quam ad prensandas militares dignitates inducere non posset, utpote qui prius Colonelli quam milites, prius Generales, quam Capitanei esse desiderent. Eheu! quot inveniuntur qui currum ante boves collocant, qui fructus ante flores desiderant, qui prius finem rei assequi volunt quã illius exorsi fuerint principium. aut qui prius per fortunam magni fieri ambiunt, quam ad minora pervenerint. *A minimis incipienda est virtus,* ait S. Chrysostomus.

Tac. l. 1. c. 11. & 35

Idem l. 1. cap. 5.

Chrys. hom. 26.

3. Impius ille nequam spiritus, excommunicatus, rebellis & superbus Lucifer, jactantia, ambitione, & fastu tumidus adeo fuit præsumptuosus & temerarius, ut cum ipsomet Deo concertare, eidemque nec quicquam cedere, sed ei per omnia par & similis esse, ne dicam superiorem se illo existimare non dubitarit. Fidem huic rei plenissimam facit Isa. Proph, dum ait: *In cœlum conscendam, super astra Dei exaltabo solium meum, sedebo in monte testamenti in lateribus Aquilonis: Ascendam super altitudinem nubium, similis ero Altissimo:* at vero hic ejus temerarius ausus subito castigatus fuit, siquidem in ipsam usque inferni abyssum præceps actus est, sine ulla spe inde unquam in æternum egrediendi, aut Dei gratiam recupetandi. Et ecce eum ad extremum usque exterminium contritum & eversum. Unde S. Joannes: *Et projectus est Draco ille magnus, serpens antiquus, qui vocatur Diabolus; Propter superbiam cujus merito cecidit,* inquit Doctor Angelicus ibidem. Enimvero hanc in Dæmonem fulminatam esse sententiam, ut scilicet in perpetuum à cœlo exulet, & à præsentia Dei sit in æternum exclusus nec non ad inextinguibiles gehennæ flammas sit condemnatus, nihil in se raritatis continet, siquidem hæ pœnæ millenis ei titulis debeantur, ut per illas nimium elatus ejus deprimatur fastus. Hoc solum in ejus supplicio plurimum obstupesco, quod lapsus & ruina ejus sit irremediabilis, & peccatum irremissibile; cum tamen homini peccanti Deus facillime condonet; imo homine in profundum miseriarum præcipitato, & in servitutem Dœmonis redacto, Deus ipsemet incarnatur, ut cum proprij sanguinis sui moneta eundem redimat, & tamen Angelo creaturæ tam nobili & pretiosæ nullum prorsus superest remedium? Respondet Magister sententiarum, quod [Angelica natura quoniam non tota perierat, sed ex parte perstiterat, non est redempta.] Ægidius & alij dicunt, peccatum hominis excusabile fuisse, non vero Angeli: [Ignorantia vel nescientia facit ad excusationem peccati, & quia cognitio Angeli superexcedit cognitionem hominis, consequens est, quod peccatum Diaboli propter luciditatem sui intellectus semper excessit peccatum hominis.] Pro cujus difficultatis intelligentia, præsupponenda prius est notitia temporis, quo Lucifer peccarit. Aliqui cum malum à Deo creatum esse dixerunt;

Isa. 14.

Apoc. 12.

Mag. sent. l. 2. dist. 21. f. 180. l. F.

Æg. d. in 3. dist. 1. p. 2. q. 1. a. 2. in resp. ad 2. l. D.

hæc autem est opinio damnata & erronea; *Nullus enim effectus consequitur ab agente, nisi secundum conditionem agentis*, inquit S. Thomas in 2. dist. 3. q. 1. a. 1. unde cum Deus omnia eo fine creaverit, ut iis bonitatem suam communicaret: *Impossibile est quod ab ipso fiat aliquid, nisi secundum quod suæ bonitatis particeps est*. Hoc autem bonum est, non vero malum. Alij vero ipsum in primo creationis suæ instanti peccasse dicunt, & sine mora corruisse, pro cujus opinionis confirmatione illa Christi verba adducunt: *Ille homicida erat ab initio, & in veritate non stetit*. Hæc autem opinio omnino est à doctrina sancti Thomæ aliena, siquidem voluntas ex sua natura fertur ad bonum vel verum, vel apparens; si est verum, id ipsum desiderando non peccat, bene tamen, si est apparens. Unde sanctus Pater Augustinus docet, neminem bonum verisimile judicare posse, nisi bonum verum prius cognoscat, ergo cognitio boni veri cognitionem boni verisimilis præcedere debet; adeoque dicere oportet Angelum in primo suæ creationis suæ instanti bonum verum cognovisse, & postea in secundo instanti appetivisse id, quod verisimile est, & hoc fuit peccatum. Atque ideo dicere quod Angelus in primo instanti peccavit, idem est, ac asserere, quod prius habuerit cognitionem boni verisimilis, quam notitiam veri, quod est verum cognitionis ordinem invertere, ac proinde Doctor Angelicus D. Thomas ubi supra columna 2. littera C. concludit. *Cum impossibile sit intellectui creato simul plura intelligere, non potuit primo instanti creationis appetitus Angeli esse malus*. Opinio igitur probabilior est, quod inter creationem & peccatum interpositum fuerit spatium aliquod, nescio quod vel quale: *Aliquam fuisse morulam ajunt inter creationem & lapsum*, inquit Magister sententiarum. Quid igitur mirum, si hic virulentus draco è Cœlo pulsus, & erroris sui gravitas irremediabilis æstimata fuerit? In hac enim morula vel instanti, subito post suam creationem ad sublimissimam Cœlorum altitudinem ascendere decrevit: nondum, ut ita dicam, esse habebat Angelicum, cum ecce jam prætendere contendebat divinum: nondum in curia cœlesti servire cœperat, cum ecce jam in eminentissimo throno considere, & tanquam Dominus cunctis imperare ambiebat: vix esse creaturæ receperat, quando jam aspirabat ad esse creatoris; hi autem sunt saltus nimis præcipites & repentini, id quod sanctus Cyrillus Alexandrinus egregie eidem improperat, dicens: *Paululum te à divinæ præstantiæ celsitudine abesse putasti, cœlumque forte ipsum te fore pervium expectasti, tuum solium supremo throno adæquavisti, Deo æqualem te esse, & supra creaturam stolide existimasti, te ultra nubes scandere, & in ipsis stellis considere credidisti*.

Joan. 8. — D. Aug. l. 3 con. Academ. — Pet. Lomb. l. 2 dist. 3. fol. 143. l. F. — Cyril. Alex. in Isaiam l. 2. t. 2. fol. 167. l. C.

4. Pientissimus Deus Divini honoris sui zelosissimum servum suum Eliam Prophetam, Carmeli Patriarcham, è mundanarum miseriarum valle eripere, atque ad cœlestem beatitudinem transferre decreverat; qui proinde postquam flumen Jordanis siccis pedibus pertransijsset, Eliseo discipulo suo imminentem suum discessum apertè revelavit, eum pariter invitando, ut priusquam ab oculis illius eriperetur, aliquam ab eo pro sua consolatione gratiam sibi collibitam exposceret; cumque per viam incedentes varios inter se sermones miscerent, ecce ex improviso currus quidam igneus, quem duo flammivomi & velocissimi equi post se trahebant, apparuit, & coram Elia substitit, qui socio suo summa cum benevolentia ultimum vale dicens, igneum hunc currum ingressus est: *Cumque pergerent & incedentes sermocinarentur, ecce currus igneus, & equi ignei diviserunt utrumque*. Quarto Regum secundo. Sistit hic Abulensis, potius ut motum, quo Propheta abreptus est à sodali suo, quam extravagantem machinæ illius, in qua abreptus est formam & figuram consideret, & observat, equos illos tametsi ignei fuerint, non subito in aera sublevatos, & ad stellas usque delatos esse, sed potius aliquamdiu super faciem terræ processisse, postea vero currum & equos in nubem quandam fuisse conversam, à qua deinceps auræ in nubeculam spirantis beneficio ad Cœli altitudinem usque sublimatus fuit, ad eum ferè modum, quo ventus propitius vela nonnunquam ingravidans, naviculam ad portum usq; feliciter perducit. Ecce ipsissima doctissimi Abulensis verba: [Elias vere raptus in cœlum in turbine, apparuit tamen in principio currus igneus, & equi ignei, & currus trahebatur ab equis super terram, & istud duravit aliquantulum. Postea autem mutata fuit

Abul. ib.

habitudo illa currus, in aliam formam, scilicet, quod facta est quædam nubes concava grossa, in qua sederet Elias, & tunc incepit ventus fortis impellere nubem.] Unde perspicue deducitur, quod priusquam Elias nubem ingrederetur, & in ea in cœlum usque sublimaretur, prius in curru super terram properante vectus fuerit. Id quod etiam Petrus de Avendagno serm. 2. in Dom. infra octav. Epiphaniæ Hispanice conscripto velut ipsissimis verbis confirmat. Per hoc autem Spiritus sanctus significare voluisse videtur, quod [sicut currus Eliæ non subito à terra sublatus sursumque actus fuit, sed trahebatur ab equis super terram, & istud duravit aliquantulum, ita is qui in altum dignitatis & honorum ascendit, nullatenus præpropere festinare debeat, sed prius super terram inambulet,] id est, prius in officiis humilioribus exerceri, & postea sensim & paulatim, excitatus à vento fortunæ & favorum, vel meriti de gradu in gradum, de terra ad aëra, ab aëre ad stellas cœli usque sublevari debeat. O quot sunt, qui priusquam in curia Principis alicujus serviendo aliquos in terra gressus faciant, in altum evolare cuperent super quosvis alios ad sublimissimos evecti honores! Erit aliquis, qui dum pedem suum Romæ vix figere cœpit, ad sublimia dignitatum culmina sese evehi cupiet, à stabulo ad stellas, ambiet alius pileo citius quam calceis indui, in vaticano appellere priusquam ingressus fuerit portam populi, imo ut alma urbs dignitatibus & honoribus gravida subito ei incipiat parturire miracula. Non sic itur ad astra; quin potius tempora temporibus temperanda sunt, & observandus est author naturæ, qui primo disponit materiam, & postea formam introducit.

5. Postquam tres Magi sive Reges Orientis certiores facti fuere, Hierosolymis, vel in alio quodam loco circumvicino, natum esse Judæorum Regem, omnium Regum totius universi omnino maximum, ad eum sese recipere decreverunt, ut eum ut verum Dominum suum agnoscentes debitis quoque illum prosequerentur honoribus, tria illi pretiosissima dona offerendo, quæ in omnibus thesauris suis regiis invenire possent; Quapropter omnibus equis, Camelis, Dromedariis, jumentis in ordinem rite dispositis, singulisque jumentis ac sarcinis bene ordinatis, totoque aulicorum comitatu in procinctu stante, diluculo sequenti, exoriente aurora itineri se accinxerunt; & ecce protinus stella quædam, veluti viæ ductrix eis apparuit, quæ ut de via illos omnino redderet securos, toto illos itinere præcedebat: *Et ecce stella quam viderant Magi in Oriente, antecedebat eos*, Luc. 2. ubi merito quærendum venit cur Deus non miserit illis Angelum potius, quam stellam hic etiam illis viam quam sectari debebant securius ostendere potuisset, quam stella: Similiter hic indutus forma corporea cum illis discurrens aliqualem eis de nati novi Regis gloriæ conditionibus & qualitatibus informationem dare potuisset? Scio equidem quod ad Pastores Bethlehemiticos Angelus quidam missus fuerit, qui gloriosos illis Salvatoris natales insinuaret: Zachariæ similiter Angelus apparuit, qui Elisabethæ conjugis suæ partum ei significavit: Denique Josepho quoque Angelus submissus fuit, qui ad hoc ut puer Jesus ab impii Herodis tyrannicis manibus liberaretur, fugam ei in Ægyptum instituendam persuaderet; & sic consequenter in variis occurrentibus casibus Deus semper Angelos admonendos vel terrendos homines adhibuisse perhibetur, cur igitur ad hosce tres coronatos vertices stellam misit? Respondebit quidem S. Gregorius hom. de Christ. nat. id factum esse: *Ut qui in stellarum observatione versabantur ex stellis Christum agnoscerent*: at vero nunquid id melius Angelo referente cognoscere potuissent? Optarem utique ut hæc resplendens stella tantum mihi lumen mutuaretur, ut ad depellendam hujusce difficultatis caliginem sufficiens essem; at vero quia illud à stellis impetrare non possum idipsum mihi procurabo per cæcos. Etenim postquam Christus appropinquasset portas Bethzaidæ adductus fuit coram eo cæcus pro quo multis eum precibus sunt obtestati, ut lucem sibi reddere dignaretur: *Adducunt ei cæcum, & rogabant eum ut illum tangeret*: Marc. 8. Dominus autem apprehensa ejus manu subduxit eum seorsim & Salivæ suæ remedium oculis ejus impositum applicuit, ac tandem interrogavit: *Si quid videret*, qui respondit: Video mihi è longinquo aliquid sese movens videre, at vero discernere nequeo an arbores sint, an vero homines ambulantes: *Video homines veluti arbores ambulantes*, Matth. 8. quasi dixisset ut scribit Dionysius Carthusianus in 8. Matth. art. 9. *Corpora video moveri sed distinctionem membrorum*

Luc. 1. Matth. 1.

Abul. ib.

brorum & figuras lineamentorum non discerno in eis, quia videre incipiebat, & obscure illuminatus est, unde videbat quidem, sed parum: Tunc Dominus manum suam iterata vice oculis admovit, & sic visum suum perfecte recuperavit, *ita ut clare videret omnia*. Faciamus hic punctum, & subsistamus nonnihil, ad investigandam causam, cur Filius Dei, cujus semper perfecta sunt opera, in hoc opere se adeo à semetipso diversum, exhibuerit dando huic cœco in principio modicum de visu eumque deinceps magis magisque augendo perfectius videre faciat sicque *paulatim hunc cœcum illuminet* ut idem author inquit cum enim illum in unico instanti perfecte illuminare potuerit, cur id sensim & paulatim facit? *Ideo non statim eum facit perfecte videre*, (inquit Theophilactus) *sed in parte, quia non perfectam fidem habebat, nam secundum fidem datur medela*; Optime: nec tamen ideo præterire volo rationem quam tradit scriptor quidam modernus, dicit enim, quod sicut dum quis multis annis in obscuro carcere, ubi nullum videre lumen potuit, vinctus remansit, finito incarcerationis suæ tempore, non subito meram solis lucem ei videre permittitur, hoc enim ei potius noceret quam prodesset, sed paulatim & gradatim ad lucem magis accedit, ita quoque Christus circa hunc cœcum, qui tanto tempore in cœcitatis tenebris hæserat, fecisse videatur. Nunc revertamur ad Magos, non per Angelum aliquem, sed stella mediante ad præsepe Domini ductos, & merito; quia hactenus inter obscuras umbras, atrasque infidelitatis caligines misere hæserant, jamque in via erant ut ad verum justitiæ solem Christum accederent: *Orietur vobis timentibus nomen meum sol justitiæ*, unde si ex tenebrarum densitate in claritatem solis deducti fuissent, idem hoc esset, ac si ab uno extremo ad aliud sine medio pertransivissent, qui saltus valde est periculosus, ac proinde necessum erat, ut prius temperato alicui lumini assuescerent, quale est lumen stellarum, ac tandem ad solis lumen propinquius accederent: Huic opinioni se quoque Chrysostomus subscribit, dum ait: *Hinc est quod & magos adhuc noctis incolas & totis obstupescentes oculis, tenuiter micans stella assuefacit ad lucem, & gradatim pertrahit ad ipsum fontem luminis & dierum.*

Teoph. ibi in cat. D.Tho. fol. 130. col. 4. lit. B.

Malac. 4.

Chrysost. serm. 87.

6. Salvator noster duodennis erat, quando occasione solemnissimæ festivitatis Hierosolymis habitæ, à Patre & Matre in media hominum turba amissus fuit, & postquam eum inter cognatos & amicos frustra quæsivissent, tandem templum ingressi in medio congregatorum Rabbinorum feliciter invenerunt. *Post triduum invenerunt illum in templo sedentem in medio Doctorum*. Quid autem faciebat inter illos? Agebatur inter eos de nonnullis difficilioribus sacræ scripturæ passibus, ipse autem cum attentione auscultabat, & egregias difficultates moveri audiens, interrogabat, ut earum quoque resolutionem audiret: *Audientem illos & interrogantem invenerunt eum*. Quod auscultarit, non ad discendum, siquidem in quantum Deus infinita scientia præditus sciebat omnia, sed potius ad emendandum doctrinas illorum si necessum fuisset, in hoc bene dicitur. At vero quod interrogarit eos, tanquam indigens scire, hoc est, quod valde mihi videtur difficile nec ab aliis capi facile potest. Beda id factum esse respondet ut Christus se hominem esse demonstret: *Ad ostendendum quod homo erat, homines magistros humiliter audiebat.* At verò hæc ratio bene procederet, si Hebræi opinati fuissent Christum solum Deum, & non hominem esse: cum autem omnino contrarium opinati fuerint, non videtur necessum, ut Christus multum laboraret ut se iis hominem esse probaret, ac proinde libentius adhæreo resolutioni Origenis, qui dicit, quod cum Christus fuerit juvenis annorum duodecim, prius se discipulum monstrare voluerit auscultando, & interrogando (licet eo non indigeret) antequam se Magistrum exhiberet docendo & explicando: voluitque per hanc actionem nobis innuere, quod prius discere, postea docere, prius discipuli, postea magistri esse debeamus: *Sedentem in medio Doctorum audientem illos, & interrogantem; & hoc pietatis officio; ut nos doceret quod pueris, quamvis sapientes & eruditi sint conveniat ut audiant potius Magistros, quam docere desiderent.* Et S. Bonaventura ait: *ap. Io. Silu. t. 1. lib. 2. c. 10. quæst. 16. n. 51. f. 348. In hoc spiritualiter est intelligendum, quod Christus docet nos, quod antea debeamus discere quam docere.* Numerus sine numero eorum invenitur, qui in unico die Magistri esse volunt, priusquam discipulorum munus exer-

Luc. 2.

Beda in cat. D. Th. ibi fol. 161. l. D. col. 1.

Origen. ibi in cat. D. Th. fol. 162. col. 1. lit. D.

exercuerint, nondum moti sunt à termino *à quo* quin vniversum vere Philosophiæ ordinem invertendo prætendant se pervenisse ad terminum *ad quem* : Nondum se movenunt, jamque se cursum complesse existimant aliorũ Duces vel castrorum præfecti esse ambiunt, quando gladio (qui militiam significat) accincti nondum fuêre ; Nondum tympanista ad congregandum exercitum & instituendam aciem rauco tympani strepitu insonuit, cum ecce de prædis & spolijs adversariorum parandis, distribuendis, & dispensandis inter se consultant: Nonnulli dum nondum in statu perfectionis facti sunt incipientes, jam se ad *non plus ultra* sanctitatis pervenisse putant: Nondum opus aliquod meritorium Deo gratum elicuerunt cum tamen tempus miracula patrandi adesse stulte sibi persuadeant: Nondum mortui sunt, nec processus vitæ ipsorum formatus est, & tamen Ecclesiam circa canonizationem ipsorum occupari existimãt.

7. In quonam existimatis, ô Auditores, primam à dæmone Salvatori nostro intentatam tentationem consistere, quando in deserto lapides ei offereas, dixit: *Si filius Dei es, dic ut lapides isti panes fiant.* Nonnulli sibi imaginantur, fuisse tentationem gulæ, dæmonem autem valde insipientem fuisse dum famelicum gula tentare voluit, lapides ei præsentando, potius ei panem adferre debuisset vel saltem illum aliquo epulo substantiali & delicato allicere: Vnde S. Petrus Chrysologus hisce eum verbis deridet: *Miser malus vis esse, sed non potes, cupis tentare, sed nescis; esurienti tenera offerre, non dura debuisti; famem non asperis palpare, sed blandis; inediam non horridis debueras urgere, sed gulosis.* Cur igitur ei lapides adfert & non panem? Cur saxa & non epulas? Vt tibi, ô dæmon, veritatem fatear, astutiorem te hactenus credidi, quam te modo inveniam. Imo vero, ô Auditores, hac in re astutiæ suæ subtilitatem probavit: ipse enim [si Bedæ credimus] non curabat an manducaret, vel non, quia enim non tentavit de gula, sed de miraculis patrandis, de transmutandis in panes lapidibus, quasi ita intra semetipsum ratiocinatus fuisset: Nondum plures quam quadraginta abiere dies, à quibus hic huic vitæ asperitati, in hoc solitario deserto jejunando se applicuit miracula facere proprium est hominum perfectorum & profectorum in sanctitate. O

Matth.4.

Petr. Chrysol: serm.11.

Utinam eum inducere possem, ut hoc miraculum facere præsumeret, vtique de victoria hinc certus essem: nam in bono incipientem esse [uti credo] & opera viri perfecti facere velle, est currum ante boves collocare, eritque saltus valde periculosus & mortalis, inquit inimicus tentator. At vero Christus, cujus opera nobis exemplaris loco, servire debent, miracula facere noluit, non quia non potuit, aut quia non fuit perfectus, sed quia personam incipientem in deserto repræsentans, nos docere voluit, non esse bonum, si per voluntatem ad miracula subito facienda saltare velimus: *Tentans eum diabolus ad miracula provocat obeunda: sed; reijcit, ostendens in virtutis itinere non statim ad miracula recurrendum; sed lento gradu ambulandum esse*, inquit Beda. Nunquam adhuc vidi, quod terra arbores prius magnas quam paruas produxerit, nec fructus prius maturos quam acerbos; nec natura nos docet, ut in teneritate annorum nos nutriamus cibis substantialibus, non vero lacte nos sustentemus, & nos nonnumquam pulcherrimum naturæ ordinem invertere & perturbare conamur, volentes prius esse magni quàm parui, prius gigantes quam infantes, prius Episcopi, quam Sacerdotes, prius Papæ quam Cardinales, prius comprehensores in cœlo quam viatores in terra, & qui nondum hic deorsum nobis ulla accumulavimus merita, vellemus eum Beatis sursum possessores esse in gloria, Num igitur audiri potuit petitio exorbitantior ea, quam conjux Zebedæi Christo pro Filiis suis proponit? *Dic ut sedeant hi duo filii mei unus ad dextram, & unus ad sinistram in regno tuo.* A piscatione exercitio nimirum humili & vili, ad dignitates aspirabant Principatuum, *Volentes summi esse in gloria, qui nondum prioribus sanctis similes erant in merito*, inquit Dionysius Carthusianus: ac proinde congruam temeritati suæ accepere responsionem: *Nescitis quid petatis.*

Paul. de pal. ibi fol. 34.

8. Longe se prudentiores fuisse probassent, si gradu suo, in quo erant contenti fuissent, attendendo ad maris exercitium, non vero ad regnorum gubernium, ad extendenda retia, non ad leges promulgandas, ad instituendam piscium prædam, nõ ad imponendũ gentibus præceptũ, ad remos tractandos potius quã ad sceptra sustineda. De cancro hic circũfertur apologus, quod è locis aquosis egrediẽs ter-

terram petierit, ut in ejus planitie herbis se pasceret, in ea autem à vulpe visus subito devoratus fuit, unde natum est inter veteres proverbium: [Maritimus cum sis ne velis fieri terrestris;] ut legitur apud Paulum Manutium in Adag. id quod ei accidit, quia statum, locum, & conditionē à natura sibi inditam mutare voluit. Idem quodq; evenit illis qui ordinem naturæ evertere & turbare dispositiones Dei volunt; atque ideo cuilibet curæ esse debet, ut statum suum, quem ex Dei dispositione accepit, conservet, illique placide acquiescat, ita ut qui natus est in humili valle, sese animet, quia non est solus, seque per patientiam obarmet; [Equus in quadrigis, & in aratro bos,] dicebant olim veteres: Quisquis militiam profitetur, debet (juxta leges) potius Martis, quam Palladis, aut Minervæ esse amicus: [Miles magis debet scire arma quam leges.] Hippocrates in Juramen. medicinæ fidelitatem juravit, promittens se ejus limites nunquam esse transgressurum, neque abiturum in alienam professionem, tametsi ei ad hoc occasio præberetur: [Nec unquam ex calculo laborantes ipse secabo, sed his qui totos huic operi dicarunt hoc officium.] Merito igitur Alexandro in officina Apellis de picturis sermocinanti sæpius ab eodem Apelle suasum fuit, ut taceret, eo quod eum inepte de hac arte discurrentem audiret, tandem vero progredienti dixit, Loquere modeste, quia tyrones mei, qui colores conterunt & præparant, sermones tuos ridebunt, quasi diceret, convenientius tu, qui militam exerces, de bello, armis, munitionibus, sanguine, &c. loqueris, nobis de pictura, de penicillis, & coloribus sermonem relinquens. Ptolomæus de musica discurrere volens hac sententiola à Stratonico illusus fuit: [Aliud est, ó Rex, sceptrum, aliud plectrum;] ab eodem quoque Faber quidam pariter repræhensus fuit, dicendo: [Non animadvertis te supra malleum loqui? Unde Poëta sensatè cecinit:

Idem in adag.

L. Imp. Cod de jure delib. l. sciemus.

Ap. Garzon.

Paulus. Manut. l. 6. apoph.

Ovid.

Navita de ventis, de tauris narrat aratros,
Enumerat miles vulnera, pastor oves.

9. Hinc igitur quilibet discat, in gradu & conditione sua constanter persistere, tam in loquendo, quam in operando; cujus S. Paulus diligens & exactissimus observator extitit. Theodoretus subtiliter modum observat, quem S. Paulus in scriptis ad diversos literis suis constanter tenet; in omnibus namque Apostolicam dignitatem sibi attribuit, sic ad Romanos: *Paulus vocatus Apostolus*; Rom. 1. Ad Corinthios, *Paulus Apostolus Iesu Christi*, 1. Corinth. 1. pariter ad Ephesios, Philippenses, Colossenses, & alios, prouti in Scriptura sacra videre licet, solum in Epistola ad Hebræos nomen & officium vel dignitatem Apostoli minime subscriptam reperietis, sed potius fraternitatis nomine insignitam, dum illos fratres suos vocat: *Fratres sancti. Videte fratres. Rogo vos fratres.* Hebr. 3. & 13. Cur autem se non æque audet appellare Apostolum apud Hebræos, atque apud alias nationes? Nolite credere idipsum carere mysterio: Legite principium capitis tertii Epistolæ ad Hebræos missæ, ibi enim hæc verba invenietis: *Considerate Apostolum & Pontificem confessionis nostra Iesum.* O quam cautus est, inter Hebræos non vult videri Apostolus, ne per Apostolatum ingrediatur jurisdictionem Apostolicam Christi Jesu: Sed in sola activitatis suæ sphæra Apostolum se esse ostendit; ad eum fere modum, quo Episcopus aliquis in jurisdictione alienæ Diœceseos functiones suas Episcopales non exercet, sed in gradu suo persistit: [Cum Dominus tanquam Dei omnipotens Apostolus ad Hebræos missus esset; Paulus, qui ad gentes missus erat, non scripsit se Hebræorum Apostolum.] Davidis pastorculi auribus quidam famæ rumor insonuerat, è Palatio regio edictum quoddam emanasse, quo Saul Rex filiam suam ei in uxorem promittebat, qui cum formidabili gigante, Philisthæorum generali Duce in duellum se committere, eumque occidendo, turgidum ejus fastum mortificare præsumeret, ac proinde pro tali facinore attentando animum sibi satis generosum promittens, in conspectum Regis se confert, atque ad ineundum cum formidabili Goliath singulare certamen prompte se offert, pariter reportandæ victoriæ securitatem promittens: *Ego servus tuus vadam & pugnabo adversus Philisthaeum.* 1. Reg. 17. Saul hunc tanti cordis juvenem videns, obstupuit veruntamen ad eum audiendum nonnihil admisit, & subridens quasi per jocum ei dixit, facinus hoc ejus vires longe superare, & nimium hunc ausum in eo vel ab ætatis

Theodo. ap. Or. com. in prolog. ep. ad Hebr.

tis juvenilis fervore, vel ab insufficienti ferocis adversarii sui notitia procedere, utpote qui etiam expertissimis totius exercitus Israelitici Athletis timorem atque formidinem incussisset. Quæ verba Davidem pastorem, nequaquam perterruere, sed potius novos addiderunt animos, adeo ut spiritus cordis sui in eo magis magisque reviviscere viderentur; ut autem majorem Regi generositatis & fortitudinis suæ fidem ingereret, argumenti loco, varias Regi retulit victorias ab ursis & leonibus occisis & dilaniatis vigore dexteræ suæ gloriose reportatas: *Dominus qui eripuit me de manu leonis, & de manu ursi, ipse me liberabit de manu Philisthæi hujus.* Mox igitur Saul advocatis servis suis dixit: Abite & armaturam, qua me induere soleo adferte eaque præsentem pastorem induite; ensem quoque meum eiaccingite, ut armis tam defensivis quam offensivis optime munitus & securus abeat. Dictum, factum: Lorica eum induunt, adaptant pectori ejus thoracem ferreum, galeam quoque plumis rutilantibus & nigris inimico sanguinem & mortem minitantibus adornatam capiti ejus imponunt, latus ense accingunt adaptant brachio forte scutum, dexteram autem ejus ferrea chirotheca obarmant: Risissetis utique, ô Auditores, si Davidem vidissetis hac suppellectile bellica superindutum, quæ eum non gravabat sed onerabat potius: interim vero bis terve aulam regiam inambulando probavit, num armatura defensioni parandæ subsecutura esset. Verum tandem reipsa expertus est, quod ne gressum quidem armis illis indutus movere posset, multo minus arma pro necessitate occurrente tractare, galea etenim caput nimis aggravabat, thorax ferreus pectus ejus nimium stringendo suffocabat eum, scutum brachium ejus in terram continuo trahendo defatigabat, ensis quoque regius nimio sui pondere latus ejus afficiebat: *Cœpit tentare si armatus posset incedere*, sed quia non habebat consuetudinem quævis armaturæ ferreæ pars singulare ei facessebat negotium. Quapropter bonus hic pastorculus dicere cœpit retineat sibi Rex bellicam sibi convenientem armaturam, utpote quæ damno potius quam utilitati mihi esset optimamque victoriæ spem manibus meis eriperet: *Non possum sic incedere, quia usum non habeo.* Quid igitur? Ergone cum eo qui totius exercitus terror est, inermis certabis? Imo vero, si enim occubuero, natum inde damnum me solum manet. Date igitur mihi rudem vestem meam, fundam meam mihi porrigite, date denique baculum meum, armis etenim pastoralibus assuevi non regiis, lapidibus non ensibus, fundis non hastis, nolo mutare fortunam, certamen quidem inire decrevi, sed pastorum, non militum more; in medium prodibo, nec alium quam qui sum præ me feram, neque enim statum meum unquam commutabo, pastor natus sum non autem bellator, pastor manebo; *Et deposuit ea & tulit baculum suum quem semper habebat in manibus*, unde Basilius Seleucus oratione 15. ait: [Arma tanquam victoriæ impedimenta David exuit; bellicā stolam excutit, stola pastoritia, & virga, ac pera obarmatur.]

10. Verbum incarnatum de regno cœlorum loquens, idipsum sinapis grano ab homine in agro suo seminato, & fermento à muliere domi suæ sub farina recondito comparavit: de illo ait: *Simile est regnum cœlorum grano sinapis, quod accipiens homo seminavit in agro suo*: Matth. 13. de hoc vero inquit; *Simile est regnum cœlorum fermento, quod abscondit mulier in farina satis tribus*: Circa quas similitudines sanctus Petrus Chrysologus pulchram quandam ponderationem instituit; nimirum quod Christus de seminatore loquens, dicat: *Simile est regnum cœlorum homini & non mulieri*: Postea vero de fermento sermonem instituens subjungit, *quod acceptum mulier, & non homo abscondit*; Cur potius comparationem regni cœlorum ita non instituit, ut homo seu vir sit qui fermentum accommodat, mulier autem quæ semini in terram jaciendo vacet? Nequaquam id convenit, hoc enim esset naturæ ordinem invertere, transferendo virum ad conditionem muliebrem, mulierem autem ad eam professionem quæ viro competit, melius est ut quilibet in gradu & conditione sua persistat, vir scilicet ad campos procedat, & agris colendis & seminandis intendat, mulier autem domi suæ filando, nendo, texendo, panes & cibos coquendo, exercitiis domesticis vacet. [Res de usu geritur (inquit Petrus Chrysologus) vir in agro sinapis arborem serit, domi mulier fermentum procurat, & panes præparat alimo-

niæ; Virum foris expectat labor, intus mulierem domestica cura constringit. Postquam totius universi Redemptor sepulturæ traditus fuit, piæ aliquot mulieres, id est Maria Salome, Maria Jacobi, & Mariæ Magdalenæ comparato sibi ungento sepulchrum adiere, ut sacrosanctum crucifixi corpus visitarent, & ungerent: *Emerunt aromata ut venientes ungerent* JESUM. Marc. 16. Hoccine mulieres & non Apostoli faciunt? Ubi estis discipuli Domini mei? Cur ad hunc pietatis actum Magistro vestro impendendum vestra obsequia non impenditis? Num forte adeo velociter amor vester refrigiuit? Num credere debebo, vos ab hac pietate abstinuisse, ob arcendam à vobis omnem suspicionem, aut vero ob metum militum sepulchri custodiæ destinatorum? At vero si ita est, quomodo & qua audacia mulieres se eo sine timore & magna cum animositate recipere audent? Ergone fœminæ generosæ & intrepidæ, vos autem timidi & ignavi eritis? Respondet sanctus Severus in Cat. D. Thom ibi quod [Mulieres hoc loco fœminea devotione discurrunt, quæ non ut viventi fidem, sed ut mortuo unguenta deferunt ad sepulchrum, & ut sepulto parant mœroris obsequia, non ut resurgenti præparant divinorum gaudia triumphorum:] At vero responsio hæc illam solum tangit difficultatem, cur scilicet mulieres ad sepulchrum iverint, non vero respondet cur non quoque eo simul iverint Apostoli. Sanctus Petrus Chrysologus autem utriusque partis difficultatem resolvit dicens, hoc accidisse, ut tam Apostoli quam Mariæ in suo gradu & conditione constanter persisterent, singulis ex utraque parte facientibus, quæ ad eos attinent: Ad sepulchrum contendere, eoque ad mortui Salvatoris cadaver unguendum unguenta deferre, cum pietatis opus sit, ad mulieres spectabat: Quid igitur Discipuli facient? Impendent se majoris considerationis & difficultatis operibus, discurrent per universum mundum ad prædicandam fidem, gaudenter carceres ingredientur tyrannis suis exprobrabunt errores, carnifices non formidabunt, non unguenta sed sanguinem effundent, non adibunt sepulchra visitaturi corpora mortua, sed pro amore Christi mortui ad sepulchra deportabuntur: *D. Petrus Chrysol.* [Fœminæ obsequium Christi suscipiunt, Apostoli passiones; illæ portant aromata, isti flagella, illæ ad obsequium festinant, isti pervolant ad catenas, infundunt illæ oleum, profundunt isti sanguinem. *serm. ...*

11. Ezechielis 37. capite video tale Deum inter & Ezechielem audire colloquium, Ezechiel, inquit Deus, est aliquod quod à te exposco, obsequium, cui Ezechiel, singularis, ô Domine, favor est, quod obsequia mea requiras, id quod infinitæ benignitati tuæ deferre debeo, cæterum te præcipere, me vero servire decet, cui Dominus, auderesne ex improviso paucula verba ad populum pronunciare? Cui Ezechiel, si tempus præmeditandi ea quæ dicenda sunt concesseris, conabor facere, quo ad melius potero, agedum, inquit Deus, abi in campum istum (à Deo designatum) ibique lapidem, qui tibi opportunus videbitur, pulpiti loco adhibebis, loco autem floridi auditorii integrum habebis ossium mortuorum exercitum, quæ perlibenter & cum silentio te auscultabunt, mox igitur campum versus Propheta abit, eumque maximo quodam ossium mortuorum auditorio refertum videt, & positus super saxum quoddam præ cæteris eminentius, pro themate discursus sui hæc verba usurpat: *Ossa arida audite verbum Domini*, quæ voces per totius campi districtum fortiter resonuere, adeo ut ossa quæ antea confusa erant, ad hasce voces sese quaquaversum commoverint, & veluti si spiritum & vitam habuissent, inter sese tumultuantia velut integer militum exercitus inordinate discurrebant, pedes, crania, costæ, humeri, brachia, cæteraque ossa sollicita esse videbantur, ut singula singulis suis unirentur compagibus, unde pes unitus est tibiæ tibia genu, caput collo, collum busto, manus brachio, brachium humeris, & sic de aliis dicente sacro textu quod *accesserunt ossa ad ossa unumquodque ad juncturam suam*, quodlibet os ad suum se locum recepit & in illo velut in centro suo contentum & quietum perstitit: ossa pedum, licet inter omnia alia vilissimum & infimum locum obtineant totiusque machinæ corporalis pondus sustineant, non tamen ob id quæsiverunt cum majestate locum supra collum requirere, utpote qui præ cæteris dignior est, sed *accessit ad juncturam suam*, similiter manus licet in continuo sit exercitio, & veluti servus, & mancipium pro aliis membris laborando fatigetur, nihilominus id nihil curans magnificari non quæsivit, nec locum aliquem

Epipha... *Ezech. 37.*

aliquem molitus est superiorem, in quo à servitute liberata, in republica corporis humani domina fieret, sed statu suo contenta, non quæsivit fortunam mutare, nec conditionem: *Accessit ad juncturam suam.* Sanctus Epiphanius hujus passus expositos causam mihi præbet hunc vobis scripturæ locum proponendi dum ait: *Non enim pedu ossa per oblivionē ad caput accedebant, neque colli verticula circa talorum juncturam, errantia locum quærebant, sed singula ossa & movebantur, & accedebant ad suam juncturam.* Porro si hic mundus corpus quoddam esset, & homines illius membra, utique Jacobus, & Joannes, tanquam piscatores, futuri essent corporis illius pedes. Verum hi positura sua sive statu minime contenti, capitis loco stare, & collaterales in regno cœlorum Principes esse volebant; ac proinde eorum nomine mater supplicabat dicens: *Dic, ut sedeant duo hi filii mei &c.* Sed sæpius auditum responsum merito acceperunt scilicet: *Nescitis quid petatis.* Etenim quantum per quotidianam experientiam videre licet, major pars hominum ejus est indolis & conditionis, ut ea conditione & statu, in quem Deus eos collocavit, minime contenti sint, nam qui pes est, caput esse vellet; qui subditus superior; qui ad obediendum natus, commendandi & præcipiendi phrænisi corripitur; qui mercator est, nobilem se mentitur; qui nobilis, Principis sibi conditionem arrogat: Mulier illa conjux est alicujus opificis, & tamen in vestitu aliisque exterioribus ornamentis muliere aliqua nobili, & totius civitatis præcipua non vult esse inferior. Aulas Principum velim ingrediamini, & mores aulicorū observate, videbitis utiq; neminem ad suam juncturam vel conjuncturā contendere, nec suo statu contentum esse, nam si fortuna illis faveret, eodē accenderētur desiderio, quod Philosophus quidam accidens dicebat esse hominis inseparabile, scilicet *aliis præesse* cum de quolibet verificetur, quod communiter dicitur, nimirum: *Nemo sua sorte contentus*, unde inter illos idem fit, quod in bello accidere solet, ubi quælibet pars belligerans adversarii sui locum occupare desiderat. Cum tamen ad nostram confusionem usque videamus, quod luna dominio, quod habet illuminandi noctem, contenta, soli suam, quam ad diem illuminandum, habet jurisdictionem, præripere non prætendat, pisces similiter adeo sunt aquarum domicilio contenti, ut illos inde extrahere non valeas, licet totius aëris dominos constituere velles, nulli quoque quadrupedum generi hunc conatum accidisse videmus, quod fœtus suos in sublimitate arborum eniti, aut parere velint, & tamen nos omnibus bestiis bestialiores, ut evadere possimus aliis superiores, tentaremus, si possibile esset, habitationes nostras non jam in arboribus, sed in media aeris regione extruere. O stultitia mundana. O temeritas sæculi nostri inaudita! Et tamen verum est proverbium, quod quisquis contentus vivit, vivat lætus & gaudens, atque ideo nos gaudere non possimus quia statu nostro minimè contenti sumus. Posset etenim mercator ille, verbi gratia, lætus, felix, & contentus cum iis reditibus vivere quos habet, & tamen quia illos augere contendit, millenis sese negotiis implicat, sine ulla diurna vel nocturna requie, & forte maximo cum præjudicio conscientiæ, imo cum periculo irremediabilis jacturæ animæ: quod nequaquā fieret, si quilibet modico illi vel mediocri à Deo sibi donato acquisceret.

Epiphan.

12. Redemptor noster eam quam habebat Jerosolymis patiendi & moriendi necessitatem discipulis suis revelavit: *Cœpit Jesus ostendere discipulis suis, quia oportet eum ire in Ierosolymam & multa pati à senioribus, & scribis & principibus Sacerdotum, & occidi.* Matt. 16. Petrus autem hisce magistri sui sermonibus sese opposuit dicens: Quid audio? Tunc patieris, flagellaberis, morieris? Nequaquam erit istud neque enim ejuscemodi injurias ulla ratione fuisti promeritus atque ideo volo ut vivamus quoad usque fieri potest sine turbine & molestia, & quantum potero efficiam, ut hæ tuæ cogitationes & consilia irrita fiant, quicquid tibi injuriarum inferetur, mihi illatum esse censebo, atque in illarum authores eadem prorsus ratione ac si mihi in persona propria accidissent, animadvertam: non dubito quin probe satis me intellexeris: *Absit à te Domine, non erit tibi hoc.* Dominus autem deposita mansuetudine iracundum vultum præ se ferens ad Petrum conversus, cum de magna in sermone imprudentia repræhendit, acerbisque à se verbis repulit dicens: *Vade post me Sathana scandalū es mihi.* Ibid. Petrus inclinato capite, & demissis præ verecundia in terram oculis, humeros suos stringit, seq; subducit. Verum ô Domine, quisnam est hic à Petro commissus error, ob quem

Ibid.

tanta cum severitate à te corripitur? paulo ante eum veluti sanctum canonizasti dicens: *Beatus es Simon Barjona*, eumque fundamentalem sanctæ Ecclesiæ lapidem declarasti, plenariam quoque ei in terra, in Inferno, & in cœlo authoritatem contulisti, & nunc tam probrosis & abominabilibus nominibus, quale est nomen Sathanæ eum deturpas, & à cōspectu tuo repellis? Vix credo ullum aliorum Apostolorum tanta cum acrimonia unquam sive à Christo, sive ab Evangelistis repræhensum fuisse, nisi forte Judas fuerit. Porro idemmet Petrus in monte Thabor in societate erat Salvatoris nostri, & quia in eo radii gloriæ ab anima in vultum redundabant, quando *Resplenduit facies ejus sicut Sol*, Matth. 17. ideo gloriosi hujus vultus decorem intuens, ineffabili fruebatur consolatione, ob quam motus est, ut diceret: *Bonum est nos hic esse: faciamus hic tria tabernacula*. Veruntamen nolite credere eum verba ista in aëra tantùm pronuntiasse, à nemine autem audita fuisse, siquidem auribus sanctorum Evangelistarum Marci & Lucæ insonuisse noscuntur, quorum unus de illis Petri verbis loquens dicit: *Non enim sciebat quid diceret*: Marc. 9. alter autem inquit, quod erat *Nesciens quid diceret*. Luc. 9. Verum scire desidero quisnam fuerit error ille quem S. Petrus in hisce verbis commisit? Mihi etenim valde sapienter locutus fuisse videtur, nam constat Hebræos gravi odio Christum fuisse prosecutos, atque ideo ut Magistrum ab eorum insidiis tanto redderet securiorem dixit: *Bonum est nos hic esse*: quasi diceret: *Mea opinio & consilium est ut hic nos tueamur, impetumq; inimicorum frangamus; Deniq; ne te inimicis tradas, sed hic consistamus, & faciamus tria tabernacula*, ita verba S. Petri: *Bonum est nos hic esse &c.* interpretatur Didacus Stella in Luc. ibi; unde videtur, Petrum potius excusabilem, & laude, quam repræhensione dignum fuisse. Veruntamen duas facti hujus rationes in medium adducam, unam quidem in secunda parte præsentis discursus ad aliud propositum: alteram vero paulo post audietis, si eousq; habueritis patientiam. Præmittam enim, quod in Genesi cap. 3. legitur, scilicet Dæmonem Evæ fructum ostendisse, eique ut eum comederet efficaciter persuasisse; tandem vero Sacer textus dicit: *Vidit igitur mulier, quod bonum esset lignum ad vescendum & pulchrum oculis, aspectuque delectabile*. Verum enimvero sermonem infelicis hujusce mulieris vix equidem intelligo; Nam licet satis clarum sit, quod lignum pulchrum & delectabile oculis fuisse dicat, attamen quod idem lignum oculis dulce & sapidum fuisse dicatur, hoc est quod magnam mihi ingerit intelligendi difficultatem. Visus etenim & gustus sunt duæ potentiæ distinctæ, habentque inter se diversa prorsus objecta; Hic quidem saporem, ille vero colorem tanquam objectum respicit, quomodo igitur objecta pariter & potentias confundit? Utique potentiam visivam extra sphæram activitatis suæ egredi voluit gustando saporem: *Vidit quod esset bonum, &c.* Unde Oleaster in cap. 3. Genes. [Nondum gustaverat, sed ex aspectu judicavit gustum, ignorans quod fructus ex aspectu boni ad vescendum & suaves non appareant.] Idem quoque sancto Petro accidit; Scitis etenim, Auditores, Petrum piscatorem fuisse, & tamen in monte Thabor activitatis suæ sphæram tentabat egredi, & murarii vel fabri lignarii artem exercere, atque ideo de eo dicitur: *Nesciebat quid diceret*, quia scilicet non permanebat in gradu & conditione sua. Estque hæc observatio Timothei Antiocheni: [Quid tibi in mentem venit, Petre, quæ non didicisti, facere aggrederis? Retia didicisti contexere, num etiam tabernacula vis ædificare.] Eandem quoque ob causam à Christo alias adeo graviter repræhensus fuit, quando scilicet Christum à passione sua divertere voluit. Ipse namque Christi discipulus erat, & tamen hoc non obstante, dicendo: *Absit à te Domine; non erit tibi hoc*, Magistrum videbatur de iis quæ per illum agenda erant, velle docere: Subditus erat, & tamen principi suo leges volebat præscribere; servus erat, & velut Dominus imperare volebat. Æqui igitur bonique accipe hanc tibi à Magistro tuo intentatam confusionem, & cave ne impatiens fias, cum tibi dicitur: *Vade post me Sathana, scandalum es mihi*; & discas deinceps in gradu tuo firmiter persistere, ut decet discipulum, subditum, & servum. Ita hunc conceptum S. Pater noster Augustinus concludit, dum ait: *Quare ergo Sathanas qui paulo ante beatus, & petra, quia præcedere Dominum volebat, & duci cœlesti terrenum dare consiliū; Tu autem vis ducere ducem, docere Magistrum, jubere Domino, imperare Deo, multum præcedis, redi retro.* D. Aug. in Ps. 55.

13. Verum enimvero non solus Petrus hujus est erroris reus, quin potius multos ipse sortitus est discipulos, qui ejus vestigia egregie sunt imitati, è quibus duos duntaxat proponam, qui plurium aliorum loco subservient, quos brevitatis causa silenter prætereo. Notum igitur est omnibus vobis, ô Auditores, qualiter Christus à temerario quodam & inverecundo Pontificis ministro vehementem quendam colaphum acceperit, simulque publice fuerit reprehensus, quasi non detulisset debitum Pontifici in respondendo respectum, sed modestiæ terminos enormiter fuisset transgressus: *Vnus assistens ministrorum dedit alapam Iesu, dicens: Sic respondes Pontifici?* Dominus noster igitur, licet natura sua benignissimus, mansuetissimus, & ad quamvis injuriam recipiendam optime esset dispositus, continere se tamen non potuit, quin graviter de hac acceptâ injuriâ lamentaretur, dicendo: *Si malè locutus sum, testimonium perhibe de malo; si autem bene, cur me cædis?* Sed ô Domine, tantine æstimas unicam tibi inflictam alapam, quæ respectu eorum, quæ tibi ab Hebræis præparantur & intentabuntur, veluti nihili æstimanda est: quod si tibi vel unum colaphum grave sit sustinere, cogita quomodo tolerare poteris flagella, spinas, clavos & crucem? Enimvero Christo magis actio quam passio hujus colaphi displicuit: considerate enim, quisnam percussor fuerit, & statim penetrabitis Mysterium, percussor miles erat: Sed quid militis interérat circa personam Christi quicquam dicere? Nimirum falsum adversus eum editurus erat testimonium, ac proinde Christus ei dixit: *Si male locutus sum, perhibe testimonium de malo.* Ipse autem testium limites egrediens, eum tanquam judex de immodesto Pontifici dato responso sententiare voluit dicens: *Sic respondes Pontifici?* Imo ipsum licet omnis culpæ expertem tanquam culpabilem castigare cœpit, *Dedit alapam Iesu* Unde Christus non tam de receptâ alapâ lamentatus est, quam quod servus eam sibi arrogaret authoritatem & gradum, qui ei minimè conveniebat. Ita Jansenius, dum ait: *Si male locutus sum, tuum non est judicare; & ostendere, quod male locutus sim.* Id quod Marcus Cardinalis Vigerius quoque confirmat dicens: [Cur quod alieni est operis, tui criminis facis? minimè coram judice reo jam adducto, arbitrarium de eo licet accusatori supplicium sumere. Tu qui non es accusator, quomodo me interrogare, aut percutere potuisti? accedat effrons impudentia tua ad me accusandum, deinde si jussus fueris, accedas ad puniendum. Erat igitur lictor, & exequi Judicis officium volebat examinando, judicando & castigando.]

Ioan. 18.

Ibidem.

Iansen. in concord. Evang. c. 138.

Marcus Vigerius fol. 163.

14. Ad hanc veritatem contestandam alium quam militem pro clausulâ hujus primi discursus, in testem adhibere nolo. Christus in Cruce suspensus, videns se inter tormenta ab omnibus derelictum, oculos suos in cœlum levavit & ab æterno Patre suo poposcit auxilium, dicens: *Eli, Eli, lama sabathani.* Astabat haud procul à Cruce miles, qui Christi exclamationem audiens ad Hebræos conversus monuit eosdem, ut ad capita platearum excubitores collocarent, ne forte Elias ad eum liberandum accelerar et; Dicebat enim: *Ecce Eliam vocat iste, sine videamus an veniat Elias liberans eum.* Dicite mihi quotquot estis in sacris literis versati Auditores, postulavitne Christus hisce verbis Eliam? Minimè; sed Patrem æternum invocavit in auxilium suum; dicit enim Evangelista: *Quod est interpretatum Deus Deus meus, ut quid dereliquisti me?* Cur igitur hic miles verba ista in alium sensum detorquere præsumpsit? Certè si quis in Samaria, ubi caput unius asini adeo caro pretio vendebatur, hujus stolidi hominis caput habuisset, magnam sibi inde comparare potuisset pecuniæ quantitatem. Hic igitur temerarius homo miles Romanus erat, & linguæ Hebraicæ parum gnarus, ut scribit S. Hieronymus, & tamen Rabbinum agere volebat, hebræorum verborum significata mystica interpretando. Et profecto qui Davus erat Oedipus fieri volebat: *Quidam, quos arbitror milites fuisse Romanos non intelligentes Hebraici sermonis proprietatem, sed ex eo quod dixit Eli Eli, putant Eliam ab eo invocatum.* Jam igitur nequaquam miror, quod Jacobus & Joannes statu, gradu, & conditione sua minimè contenti, dignitates sibi procurarint, nimirum authoritatem sedendi proximè à throno Regis cœlorum, unus ad dexteram, & alter ad sinistram; hæc enim est omnium ferè hominum perpetua & quasi congenita consuetudo, quæ etiamnū adhuc durat Veruntamen hactenus in hanc rem dicta sufficiant, quod reliquum est, me tacente, ipsa manifestabit quotidiana experientia. Vos interim charitatis operibus intendite, liberales pauperibus erogando Eleemosynas.

Matt. 27.

Ibid.

Ibid.

D. Hier. in cat. D. Th. in c. 27. Matt.

PARS SECUNDA.

15. **D**Ic ut sedeant hi duo filij mei, &c. Quæ verba Maldonatus exponens dicit: *Quasi Christus more Regum temporaliter esset regnaturus, & principes viros habiturus aliquos, qui sibi assiderent, quorum eo quisque honoratior, quo propius se accederet.* Et Dionysius Carthusianus ibid. *Dic ut sedeant, id est, tibi collaterales, & singulariter assidentes cæterisque consistent.* Volebant domestica familiaritate cum Christo libere agere & conversari, ac si ejus essent carnales fratres, sedendo in eodem throno, accumbendo eidem mensæ, & in omnibus eandem cum ipso paritatem habendo: at vero merito eis responsum fuit: *Nescitis quid petatis.* Pythagoras in suis symbolis, speciale hoc post se monitum suis reliquit, ne scilicet annulos, quibus Deus insculptus esset, in digitis suis deferrent: *In annulo Dei figuram ne gestato.* At vero meo judicio contrarium potius hortari debuisset; Dum enim Dei similitudo in annulo circumfertur ejus memoria menti nostræ continuæ obversatur, adeoque occasio nobis ad Deum timendum & amandum suggeritur, ad eum fere modum quo Moyses cuivis de populo suo captivo annulum quendam donavit, in quo sculpta videbatur eorundem patria urbs nimirum Hierosolymorum, ut ex hujus annuli aspectu in suis miseriis constituti respirare aliquantulum possent; Cur igitur nobis licitum non erit Dei nostri imaginem in annulo exsculptam circumferre, utpote quia tum ultimi nostri beatifici finis moneremur, tum ex ejus aspectu aliquod in necessitatibus nostris experiremur sublevamen & consolationem. Similiter si Rex & Regina Navarræ Adamantem quendam in annulis suis portabant, cui insculpti videbantur solis & lunæ planetæ, cum hac tenuissimo charactere subjuncta Epigraphe: *simul & semper,* per adamantem hunc amorem demonstrantes; per solem vero & lunam fidem quandam mutuam constantem & inviolabilem, cur nobis non licebit aliquam annulis nostris impressam deportare figuram, quæ Deum nobis repræsentet tanquam objectum unicè nobis dilectum, cujus etiam profitemur irrefragabilem & inviolabilem fidem? Nonnulli modica conscientia prædìti in annulis spiritus deferunt familiares, qui ideo familiares dicuntur, quasi id quod in annulis defertur, eo quod semper nobis præsto ad manum sit, familiare nobis esse censeatur. Ideoque Pithagoras hoc suo monito persuadere nobis volebat, ut caveremus ne nimia esset & quasi in contemptum declinans nostra cum Deo familiaritas, & ideo illud inter cæteras symbolorum suorum obscuritates post se reliquit: *In annulo Dei figuram ne gestes.*

Maldon. ib.

Pythag. in symb. ap. Pau. Manut.

Aloysius Novar. 3. sacr. Electa. c. 17. sect. c. 7. n. 153.

Gabriel Simeon Embl. 8.

16. David Propheta Regius Psalmo trigesimo primo salubriter nos monet dicens: *Nolite fieri sicut equus & mulus, quibus non est intellectus.* Quid autem hisce verbis inferre velit, vix intelligerem, nisi Sanctus Gregorius Papa ibi. fo. 148. co. 2. l. C. ad id lumen aliquod subministraret, dum ait: *Nolite sicut equus alienum sessorem indifferenter portare; equus enim sicut Dominum suum ad portandum recipit, ita etiam sine discretione alios, qui volunt ascendere, sessores admittit.* Equus eodem loco habet nobilem quo plebeium: tantundem servum, quantum Dominum suum honorat, absque ulla Principem inter & ejus infimum servum differentia & ideo nec cerebrum nec judicium habere censetur. Non erat similis indolis Alexandri Bucephalus, qui quando suis erat phaleris eleganter exornatus, neminem admittebat præterquam unicum & solum Alexandrum: *Neminem præter unum Alexandrum recipiebat in sedem,* scribit Plinius lib. 8. Simile quid de equo Joanni Papæ pro itinere Constantinopolim versus prosequendo à nobili quadam muliere mutuo dato legitur, scilicet quod postquam à summo Pontifice dictæ mulieri nobili restitutus fuisset, nunquam deinceps prædictam Dominam suam, ut ante sponte facere solebat, admittere voluerit: *Tanquam indignaretur mulierem recipere, ex quo sedisset in eo Iesu Christi vicarius.* Hi profecto equi, alijs de quibus sanctus Gregorius loquitur, dissimillimi erant, siquidem in comparatione illorum judicari potuissent ac si fuissent cerebro prædi-ti: Econtra vero nos ab his duobus equis valde discrepamus, utpote qui alijs persimiles sumus, siquidem in pari apud nos loco & pretio servus est, quo Dominus, & sicut domestica familiaritate ijs coutimur, qui nobis coæquales & pares sint, ita quoque cum Deo idipsum facimus, quod indecentissimum & pessimum est; atq; ideo bene nos David monet: *Nolite fieri sicut equus & mulus, quibus nõ est intellectus.*

Psal. 31.

In vita ejus 27. Maij.

Gen.

17. Matthæi capite 8. de quodam scribitur qui sponte propria sese ad disciplinam & seque-

sequelam Christi consectandam ultro obtulit, dicens: *Magister, sequar te quocunque ieris:* Dominus autem eum à se repellit, & ad alia mox se divertit, dicens: *Vulpes foveas habent, & volucres cæli nidos: Filius autem hominis non habet ubi caput suum reclinet.* Quasi diceret: Tu mihi inutilis es, abi quæsitum alium qui te recipiat, quia nolo te. Quid hoc est? Nunquid Judam qui pessimus est, recepit, cur igitur hunc non auditum, nec examinatum à se repellit? Existimo, Auditores, unicam hujus repulsæ causam fuisse, quod prætenderit ejusdem & æqualis cum Christo conditionis fieri, eique in omnibus parificari, adeo ut parum vel nihil inter ipsum & Christum differret; ac proinde dixit: *Sequar te non quocunque volueris, sed quocunque ieris.* Ita Paschasius Rathbertus: ibid. libro 5. in Bibl. vet. PP. p. 2. sect. 9. fol. 1016. columna 2. *Iste nec suam perpendit mensuram, nec Christi considerat celsitudinem, ignorans quid vel quantum inter se & illum esset.* Et sanctus Petrus Chrysologus ibid. idipsum confirmat, dum ait: Dixisset cautius, *sequar te, quocunque jusseris, quocunque volueris, non quocunque ieris: sic dicit qui inter servum & Dominum quid intersit ignorat.* Verum, ô Auditores, quid de sancto Petro dicemus? Hic enim memor promissionis in prima parte à me vobis datæ, respondebo, & causam aliam assignabo, cur scilicet à sacris Evangelistis hisce verbis: *Nesciebat quid diceret*, repræhensus fuerit eo quod Magistrum suum ob tria tabernacula in monte Thabor, fabricanda, interpellasset: Etenim hic sanctus Apostolus tria tantum tabernacula erigere contendebat, ut scilicet in uno eorum simul commorarentur Moyses & Joannes: in alio Elias & Jacobus: in tertio denique Petrus cum suo Magistro. Volebat igitur sanctus Petrus instar fratris alicujus carnalis Christi cum eodem domestica libertate conversari, in eodem cum ipso tabernaculo commorando: *Ignorabat Petrus quod dixerat, quia non oportebat tribus tria tabernacula facere, non enim connumerantur Domino famuli, nec comparantur creaturæ creatori*; inquit Titus Bostrensis in cat. D. Th. c. 9 Luc. fol. 187. col 3. l. C.

Psal. 31.

In vita ejus 27. Maij.

18. Modum utique quo Deus hominem formavit ex Scriptura perspectum habetis: Dicit etenim Deus, *Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram.* Sed quid audio? *Faciamus*? Ergone Deus cum alio quodam Deo loquitur? sed cum quo? Hebræi qui Deum semper parum suspexerunt, existimant Deum Angelos allocutum fuisse, id quod Manichæi quoque asserebant, quæ opinio jam dudum à sancto Ambrosio refutata fuit, sed audite quam pulchro ad id usus sit argumento: si Deus cum Angelis locutus fuisset, inquit, sequeretur inde quod Deus nimis se Angelis familiarem exhibuisset, sua nimirum cum iis agitando & deliberando consilia, quod ejus infinitæ Majestati indecorum fuisset, siquidem servi à suis principibus ad domesticam nunquam admittuntur familiaritatem: *Cui dicit Faciamus hominem? Non Angelis, quia ministri sunt, servi autem cum Domino, & opera cum authore non possunt operationis habere consortium.* Ex qua ratione optima mihi suggeritur occasio egregium pro præsenti proposito meo persuadendo conficiendi argumentum. Quod si enim Deus ab intrinseca secum familiaritate, & conversationis libertate Angelos suos arcet, creaturas adeo nobiles, amicos Dei, confirmatos in gratia, Cœlorum aulicos magnates, quomodo nos qui Angelis longe inferiores sumus, qui illum continuo offendimus, & ab ejus gratia exsortes sumus, fraternam quandam, ut ita loquar cum Deo necessitudinem & familiaritatem præsumere audebimus? Quod si Cæsar Augustus de quodam amico suo parce admodum cum Cæsare agente lamentatus fuit, dicendo: *Non existimabam te adeo mihi familiarem futurum*: Quomodo non potius Deus nobis offendetur, dum nos in ejus nimiam & contemptui proximam familiaritatem ingerere præsumimus? Memores quæso estote parabolæ illius, qui veste carens nuptiali, ad regias tamen nuptias sese temere ingessit. Quem Rex ut vidit, hunc in modum affatus est: *Amice quomodo hic intrasti, non habens vestem nuptialem?* ac demum servis suis confestim præcepit, ut in commissi erroris pœnam eum manibus pedibusque vinctum in obscurissimos carceres præcipitem agerent, condignas ibidem pœnas luiturum: *Ligatis manibus & pedibus, projicite eum in tenebras exteriores.* Verum inquies, cur erga miserum hunc hominem tanta usus fuisse severitate dicitur? Quis est ab eo error commissus qui tantum commeruerit supplicium? Etenim Rex præfatus eo ipso quo ipsum præfatæ pœnæ condemnat, cõmissas quoq; ab

Gen. 1.

D. Amb. in Evãg. l. 6. c. 7. fol. 243. col. 1. l. H.

Ares. impres fol. 1025. & 1026.

Matth. 22.

eo transgressiones clare satis enuntiat, dicens: *Amice*, vel ut Græcus legit, *socie*, postea vero subjungit: *non habens vestem nuptialem*. Amicum porro & socium eum vocat, quia cum peregrinus & subditus esset, cum Rege tamen haud secus ac si domesticus, vel frater ejus esset, liberè agere præsumpsit: Lacera seu quotidiana veste indutus nuptias Regias frequentat, ac si domus regiæ familiaris & domesticus esset. Quod Rex injuriæ loco accipiens, mox temeritatem ejus exemplariter castigari præcepit, ut ejus malo edocti alij, discant quonam nuptiarum Dominum honore debeant prosequi. O igitur Reverendi Sacerdotes exemplum istud merito à nobis frequenter considerandum, & sacrum hoc Evangelium quotidie ob oculos nobis ponendum erit. Quando etenim primis post primitias nostras consequentibus diebus sacras accedebamus altaris nuptias, ehem cum quanta reverentia & sanctitate sacra illa adoriebamur mysteria! Unicum duntaxat peccatum veniale mentem nostram molestè infestabat, sine prævia Confessione pro auro totius mundi, nequaquam præsumpsissemus sacrificij causa altare accedere: Nunc autem videtur nobis fratres nos factos esse Dei germanos, ideo domestica libertate ac si contubernales illius essemus cum illo agimus, ac si nulla ipsum inter & nos intercederet differentia: sine ulla præparatione nos ad nuptias Eucharisticas accedimus, imo maculata conscientiæ veste amicti ad sacrum illud epulum accumbere non erubescimus, ita ut tametsi plurium simus peccatorum mortalium rei, id minimè curemus, quia facti videmur amici & familiares Dei. Antea Officium suo tempore, tarde, & cum multa sollicitudine à nobis dicebatur: nunc autem intra horæ quadrantem omnia syncopando, & mutilando absolvimus. Solem sibi pro libitu orin & occumbere faciunt, dum primam post Completorium absolutum legunt, adeo ut putridos potius quam acerbos fructus Deo impertiantur; imo multi pro majori parte officium per septimanas & menses integros omittunt, suumque debitum exsolvere nequicquam curant, occasionem expectantes, in qua totam accumulati debiti summam per unicum duntaxat *Miserere* à Confessario illis Pœnitentiæ loco impositum expedire possint. Quod si Apostoli Jacobus & Joannes nimis familiariter cum Christo in regno gloriæ considere volentes ab eodem fuere repræhensi dicendo: *Nescitis quid petatis*, facilis nobis conjectura esse poterit, quid de nobis futurum sit. Prætereo multa alia particularia negligentium Sacerdotum, eorumque erga res sacras irreverentiam, ne dicam contemptum concernentia, ne sæcularibus occasionem præbeam vel scandali, vel majoris adversum nos murmurationis. Hactenus igitur dicta synceræ monitionis loco æqui bonique consulite, & si fortè tam sæculares quam Sacerdotes & Religiosi debitæ familiaritatis cum Deo excesserint limites, in futurum idipsum emendare contendant, eamque Deo nostro reverentiam & honorem semper & ubique exhibeant, qui tantæ illius convenit Majestati.

Paulus de Palat. in c. 22. Matt. fol. 694.

SER-

SERMO XIV.

IN FERIAM QUINTAM DOMINICÆ SECUNDÆ QUADRAGESIMAE.

Homo quidam erat dives, qui induebatur purpura & bysso, & epulabatur quotidiè splendidè: mortuus est, & sepultus est in Inferno. Et erat quidam mendicus nomine Lazarus &c. Luca cap. 16.

1. EA est inter hujus mortalis vitæ prosperitatem & adversitates differentia, quæ inter duos viatores, quorum unus per mare, alter vero per terram iter suum conficit & absolvit. Prosperitas enim viatori maritimo itinere proficiscenti comparatur, adversitates autem in eo repræsentantur, qui in terra firma peregrinatur. Hic enim præter ingens quod in loculis suis patitur dispendium, in ea est miseriarum vicissitudine, ut æstivo tempore vapulet à sole, à calore affligatur, pulvis eum excœcet & quasi suffocet, terra plantas ejus adurat, nunc montium ardua ascendere, nunc in vallium humilitates declinare, aut per incultas sylvas inter spinas & stirpes, inter sepes & saxa peregrinari cogatur. Excessivum calorem, quo mediis in sudoribus à fronte dimanantibus molestatur, frigidâ temperare molitur sed sæpe frustra, ossa ejus perpetuo motu fracta languescunt, non respirat quin suspiret, gressus non movet quin doleat, ex peracto itinere lassus per reliquum viæ magis defatigatur. E longinquio rivulum videns ad eum anhelus aspirat, ut per ejus puras undas aridas fauces reficiat, at quantum sitis ad eum assequendum sollicitat, tantundem lassitudo eum impedit, quo minus ad eum perveniat, adeò ut utrimque perculsus nullum, quo ab hisce cor ejus infestantibus molestiis se tueatur, inveniat subsidium, dum se longi & laboriosi itineris terminum assecutum esse credit, oculo loci viciniam persuadente, adeo ut civitatem in qua defatigata membra reficere intendit, digito manus quasi tangere videatur, pes ejus è contra, qui distantiam gressibus metitur, quam sit oculus fallax, & digitus mendax, clarè demonstrat: quod si vero errabundus viator per hyemis rigores, iter suum promoveat, à variis quatitur aëris injuriis: nam pluviæ ad cutem usque eum humectant, venti conquassant, nives obtegunt, viæ ob semitas nivibus contectas & luto inpervias, gressus minimè securos efficiunt, frigus hybernum ad ipsa usque viscera penetraret, nisi nives velut compatientes extemporaneum ei facerent pallium. Denique quotquot per terram conficiuntur itinera, quovis etiam anni tempore inchoata, laborem quendam secum intolerabilem trahunt, totque viatorem afficiunt molestiis, quot movetur gressibus. Verum tamen ex alterâ parte verum est, quod solidum terræ spatium perambulans, pede securus, extra omne constitutus sit naufragii periculum, & salvus appellat, quo sua cum negotia vocarunt. Unde S. Bernardus bene dicit: *Laboriosior fortè via videtur inter ardua collium, & aspera rupium, sed expertis longe jucundior, & desiderabilior invenitur.*

2. Verum quidem est, ô Auditores, quod iter maritimum (si tamen aliquam ejus habetis experientiam) multis sit commoditatibus affectum: nam progrederis, nec te moves, locum mutas & firmus persistis, tempus dormiendo non perdis, quiescis & tamen procedis, otiaris & iter proficit. O quanta fœlicitas!

Non molestaris ab æstu, nec à frigore quicquam pateris adversi, vela solis ardores mitigant, à pluviis navium tabulæ defendunt, denique à luto & pulvere immunis progrederis, non conscenduntur laboriosa alpium juga, sed absque ullo impedimento serenam maris fœliciter suleas planitiem, sive mensæ accumbas vigilans, sive dormiens in lecto decumbas, nihil tuo decedit itineri. O quanta est itineris maritimi jucunditas, quod mille conjunctum est commoditatibus absq; ulla laboris, aut lassitudinis experientia; ac proinde millies benedicti sunto Jaso & Tyri, qui modum adeo jucundum, & facilem proficiscendi invenêre. Verum enimvero non omne, quod splendet, aurum est; omne rectum suam patitur obliquitatem, siquidem tot maris incommoda multis quoq; naufragiorum conjunguntur periculis: improvisus enim exoriens aquilo mare procellosum conturbat, vela lacerat, confringit antennam, extra propositi itineris semitam navim divertit, impellit in scopulos, totamque navis machinam confringit, ita ut in unico momento inter tot tempestatum horrores viatores submergantur; ac proinde vera est illa Ecclesiastici sententia: *Qui mare navigant, enarrant pericula ejus.* Eccles. 43. Joseph Patriarcha terræ expertus est pericula, utpote odia fratrum passus ab iis venditus, & tantum non morte extinctus, apud Putipharem calumnias & carceres expertus, ecce itineris molestiam; mox vero tot perpessæ ærumnæ veluti itineris confecti lassitudines per Viceregiis Ægyptii dignitatem compensatæ fuerunt: at vero Balthasar mare navigavit propitio faventis fortunæ vento navis suæ puppim promovête, adeo ut feliciter in ejus gremium omnigenæ commoditatis & felicitatis plenitudo congesta fuerit, quam regia desiderare magnificentia posset? at vero improvisa oborta tempestas in ærumnarũ scopulos eum infeliciter impegit, adeo ut Regnum vitamq; pariter perdendo, in profunda fuerit miseriarum abysso naufragatus. Optime igitur è serenissima regia domo prognata nobilis mulier, ut Poëta quidam refert, dicere solebat:

Iacob Bildius lib. 1. Anthol. Et Ludovic. Vi-

Optio si detur fortis mihi (fœmina princeps
Dicebat) media vivere sorte velim:
Sin nequeam media, tum dura vivere malim
Quam nimia rerum prosperitate frui.
Egregium sane dictum; ratioq; perinde
Egregia, & clara principe digna fuit.
Non desunt miseris solatia, dixit; at illum
Qui nimis est felix mens bona sæpe fugit.

ves in Satell. in de Maria Angliæ Regina.

3. Epulonis hodierni vita iter quoddam fuit maritimum, utpote quæ commoditatibus, delitiis, & voluptatibus superfluenter abundavit: *Homo quidam erat dives qui induebatur purpura & bysso, & epulabatur quotidie splendide:* at vero ad mortis scopulum allidens collisus, & in Inferni abyssum præcipitatus fuit: *Mortuus est dives & sepultus est in Inferno:* Lazarus autem Evangelicus in terra firma peregrinatus est, pauper, ulcerosus, famelicus, & miserabilis: *Et erat quidam mendicus nomine Lazarus ulceribus plenus, cupiens saturari de micis, & nemo illi dabat.* Veruntamen securus iter suum absolvit, sine ullo naufragii periculo, atq; ad ultimum beatitudinis æternæ finẽ salvus & integer pervenit: *Factum est, ut moreretur mendicus, & portaretur ab Angelis in sinũ Abrahæ.* Vita peccatoris itineris maritimi similitudinem refert, nam prosperitas ejus in adversitatem, beneficia in maleficia, & favores in supplicia infelici vicissitudine commutãtur: *Omnia cooperantur in malum.* Vita autem justi iter quoddam est terrestre, siquidem adversitates ejus in prosperitates, maleficia in beneficia, & favores in supplicia felicissime vertuntur: *Omnia cooperantur in bonum, & portatur ab Angelis in sinum Abrahæ.* Id quod in præsenti discursu prolixius sum expositurus, quod dum facio dicenti favete & attendite.

3. *Homo quidam erat dives &c.* Eventus vitę humanæ adeo sunt variabiles, ut suam quovis momento faciem mutent; cum negotium aliquod pugno tuo clausisse videris, subito è manu tua abreptum esse experiris. Ex nunc inclytus belli dux tubarum lituarum clangore victoriam sibi ominatur, cum ecce inimici prævalentes eum invadunt & totaliter prosternũt: *Varius est eventus belli.* In magnifico gloriæ curru circumvehebatur imperterritus ille Madianita, paulo post vero à debili & inermi Gedeonis exercitu sternitur & dissipatur. Superbum illud gygantum monstrum arrogantia & præsumptuoso fastu tumidus in publicum prodibat, & quando improperiis suis integras Israelitici exercitus phalanges perterruisse & in fugam adegisse credebatur: à vili quodam pastorculo per excussum è funda lapillum in ejus frontem adactum in terram prostratus & Iob. 30.

occisus

occisus est. Nota quoque sunt ea quæ Sisaræ, Absaloni, Sauli, Pharaoni & Holoferni acciderunt adversæ fortunæ exempla. Quot sunt qui omnimoda sunt certitudine securi, futurum, ut adversarios suos devictos & superatos in vincula & compedes conjiciant, eoq; fine funes, ferra, catenas quibus illos innectant, circumferunt, & tamen magna sua clade experiuntur contrarium? Avidus agricola omnem spem suam in messe collocatam habebat, quod agrum suum quovis auro jucundius flavescētem videret, jamq; falcem suam ad messem disposuerat, cũ ecce nocte sequenti ingens grando delapsa præcisis aristis, & ex spicis excussis & penitus contritis, omnem securæ messis spem penitus extinxit. Ecce qualiter gloria ipsorum subito mutata facie in mæstitiã transformata fuerit, adeo ut dicere possint cum Propheta: *Versa est in luctum Cythara nostra, & organum meum in vocem flentium.* Sic suas frequenter patiuntur vicissitudines, qui in flore consistunt proprietatis. Sic iis qui humanæ felicitatis flores colligunt sæpe accidit, ut dum eosdem manu sua contrectant, exarescere incipiant, aut vero quod ex odoriferis fragrantibusque rosis, transformentur in spinas animas eorum fodicantes, pungentes, & vulnerantes. Atque ideo homo ille quem fortuna vultu & blando respicit, vel ab ipsis feris salutaria capere documenta non debet erubescere. Porro an apologus, an verò veritas sit, quod de urso scriptores referunt, nescio hæc namque bellua, adeo mira proprietate naturali prædita est, quæ in nulla aliarum bestiarum potest inveniri. Scribunt enim Naturalistæ ursum dum cœlum serenum, & aerem ab omni nubium caligine expurgatum ipsumque solem absque omni obstaculo splendoris sui aurum dilatare videt, subito contristari & mæstum esse, adeo ut diei claritas lætitiam ejus mœstitiæ tenebris obscuret, idque ex hac solum ratione, quia scilicet naturalis instinctus ei dictat, bonum illud serenumque tempus diu durare non posse, sed per subsequentis diei nubilum, & turbines denuo conturbandum esse. Vita Epulonis iter quoddam maritimum fuit, ob divitias, convivia, vestimentorumque fastum quotidianum. *Erat dives, epulabatur quotidie splendide, induebatur purpura & bysso*, sibique imaginabatur, hanc dierum suorum serenam felicitatem per nullas deinceps secuturas procellas aut naufragia conturbandam esse; sed graviter errabat, mox etenim mutata est prosperitatis suæ facies, seque depræhendit graviter delusum: Ex Evangelio idipsum velim auscultetis: *Mortuus est autem & dives, & sepultus est in Inferno.* Quid igitur vitæ hujus commoda tanta cum aviditate desiderare, tantaque cum siti procurare prodest, cùm potius sint omnium malorum nostrorum fontalis origo? Nunquid animadvertitis fortunam nullam homini lætitiam adsciscere, quin protinus evanescat? *Fortuna cito reposcit, quæ dedit.* Et Ausonius ait:

Iob.30.

Fortuna nunquam sistit in eodem statu
Semper movetur, variat & mutat vices
Et summa in imum vertit, & versa erigit.

Apud Nicol. Reusn. in Symb. Cæs. Rõ. G ac. symb. 39. Auson. ibi.

6. Nunquam fortuna tibi blanditur, quin te pariter offendat, seque proinde habet ad instar simiæ, quæ dum catulos suos vel fœtus ex dilectionis teneritudine pectori suo adstringit, eosdem suffocat: ut proinde de illa dici possit: *Amando perimit*: Per collata tibi liberaliter beneficia offendit te, ut proinde dicere videatur: *Officio officio*. Si quis ficum adaquaret, eam exsiccaret potius, quam quod ejus germen & fructum promoveret. Unde Theophylactus ait: *quanto magis irrigatur, eo magis sterilis fit* Et Theophrastus lib. 2. cap. 8. asserit, quod *dum rigatur, deteriorem fructum parit.* Philippo Macedonum Regi tres missi sunt cursores nuntii, quorum unus alteri immediate successit, singuli singula bona nuntia adferentes; unde idemmet Rex sinistrum futuræ adversitatis conjecit augurium, dicens: *O fortuna levi aliquo malo me mulcta.* Amasis Rex Ægyptiorum suspectam habebat Policratis prosperitatem, *ac sinistri cujuspiam ominis instar ducebat.* Favores quos Seneca à Nerone accepit, in venæ incisione indeque subsecuta morte terminati fuere, eique mortem sunt ominati. Si quando Medicus infirmo liberam indulget facultatem comedendi & bibendi quod libet, mox secuturæ mortis indicium est: *Illis quorum deplorata salus est, quidquid libet concedi solet*; inquit Gregorius Moral. lib. 21. cap 4. Prosperitates quæ sub favorum nomine trãseunt, sive à cœlo collati, sive à Fortuna concessi sint, similia sunt reciprocis donis & muneribus, quibus sese mutuo Ajax & Hector donarunt.

Plut. in apoph. Herod. l. 3. Iacob Bill. l. 1. anthol. 56.

Epigr. Gracum ap. Paul. Manut.

Ajaci datus ensis ab Hectore, baltheus Ajace
Hectori; utriq; suum donum erat exitio.

vel dono illi quo Pandora ex commissione Jovis, Prometheum donavit, dum ei vas aliquod dono dedit, multis funestis & exitiosis rebus refertum: aut vesti illi quam Jason à Medæa accepit, aut quam Dejanira elargita est Herculi, de quibus scribit Manutius: *Pariter ambobus suum munus exitio fuisse.* Sunt igitur dona ejuscemodi, quæ recipientium cordibus timorem potius quam lætitiam ingenerant.

P. Man. in adag. ibi supra.

8 Josue Israelitici exercitus Dux generalissimus postquam quinq; Reges qui in subterranea quadam specu absconditi delituerant, scilicet Regem Hierusalem, Hebron, Jerimor, Lachis, & Eglon feliciter devictos, vivos in captivitatem redegisset, eosdem coram se adduci jussit, & ad exercitus sui capita conversus, iisdem ut singuli pedem dictorum Regum collo superimponerent, serio præcepit: *Cumq; educti essent ad eũ, vocavit omnes viros Israel, & ait ad principes exercitus qui secum erant; Ite & ponite pedes super colla regum istorum. Cumque collum, caput,* Jos. c. 10. & regia quinque Regum istorum diademata in terram una cum iis prostrata pedibus suis calcarent, Josue eosdem duces suos fortiter animavit dicens: *Nolite timere, nec paveatis, confortamini, & estote robusti.* Verum, inquiet aliquis, ex quo hi Reges jam victi, catenis & vinculis innexi & prorsus inermes in terra supini jacebant, quidnam Duces Israelis formidare poterant? Ergone tantæ pusillanimitatis erant, ut etiam hostem suum prostratum, nec movere se valentem pertimescerent? Antea dum adhuc anceps esset certaminis exitus, & ambigua victoria, nullus eis metus inerat, quin potius generose contra adversarios suos viribus potentes dimicabant: cur igitur nunc dum victores evaserunt, suumque adversarium debellatum & pedibus suis advolutum vident tanto metu percelluntur? aut vero cur animantur, si in eorum cordibus ille semper viguit animus generosus, qui in Josue militibus semper, & in quavis obvia occasione emicuit? Porro Ecclesiasticus Dei nostri proprietates seriatim describens dicit: *Vnus est altissimus, creator omnipotens, & Rex potens & metuendus nimis,* Eccles. 2. Dicit igitur inprimis quod Deus sit altissimus, id est, inter maximos major, melior inter optimos, & consequenter beneficus; Deinde creator est, qui nos ex nihilo produxit, nobisque esse quoddam substantiale impertitus est adeo nobile & eximium, totumq; hunc mundum in cõmodum nostrum creavit? Præterea Rex potens est, cui proinde tanquam tali, grata & accepta est salus suorum subditorum, qui in concedendis etiam gratiis, & singulorũ prospiciendo necessitatibus admodũ splendidus est atq; magnificus; ac tandem subjungit eundem Deum ob hasce suas eximias qualitates metuendũ esse nimis: *Metuẽdus nimis.* Imo potius Ecclesiasticus dicere debuisset videtur Deum utpote benignũ magnificum & splendidum nimis amandum esse. Ecquod enim nobis majus præstare beneficium poterat, quã quod creando nos, esse nostrum nobis clementissime impertiri dignatus fuerit? atque ideo nunquid vel ex hac sola causa nostro se fecit amore dignissimum? Clemens Alexandrinus existimat Ecclesiasticum nos monere voluisse hisce verbis, ad hoc, ut sensualitati nostræ ad malum valde proclivi, timoris frenum immittentes, caveamus, ne in horrenda culpæ præcipitia deturbemur, quasi clarius diceret: Timete Deum, quia est omnipotens, & vindex manus ejus ad omnia se loca extendit; *ut homo esset à lapsu alienus, & peccato nõ affinis.* Huic prædicti S. doctrinæ nequaquam contradico, imo ea qua decet reverentia & veneratione eandem prosequor: veruntamen & aliam habere expositionem desiderarem, præsenti proposito nostro magis opportunam. Etenim Dei filius cum discipulis suis die quadam loquens dicebat: *Nolite timere pusillus grex, quia complacuit Patri vestro dare vobis regnum.* Luc. 12. Quæ Redemptoris nostri verba supponere videntur fieri posse, quod ex tam excellẽtis gratiæ concessione non lætitia, sed timor aliquis suboriri possit, cum tamen contrarium potius verum esse videatur, potius enim timore corripi potuissent, si eis Inferni pœnas & supplicia comminatus fuisset: Ergone ex hoc quod Pater æternus daturus eis esset regnum, quo felicius nuntium illis annuntiari minimè potuisset, in eis timor aliquis nasci poterat? Potius dicendum fuisse videtur: *Gaudete pusillus grex.* Pari quoq; ratione Isaias Propheta copiosum, quendam omnibusq; bonis abundantem divitem introducit, qui in vertice prosperitatis, quam ei liberalis fortuna prodiga manu elargiri poterat, constitutus, oculos mentis quaquaversum

Isa. 60. 70. Interpr.

quaversum dirigebat, omniaq; quæ possidebat nimirũ greges, armenta, granaria, palatia, possessiones, aurum, argentum, omniaq; alia quæ divitiarum suarum cumulum adaugere poterant, sollicite considerabat; ac tandem Propheta subjungit dicens: *Tunc videbis, & afflues*. Septuaginta legunt; *Et timebis*. Ergone ex aspectu divitiarum suarum, & copiosæ multitudinis tot fortunæ bonorum, timor aliquis nasci poterit? Potius credidissem inde ingentem quandam orituram fuisse lætitiam & gaudium: Aut vero si homo ille non dives & opulentus, sed pauper & mendicus fuisset, magnamque suam considerasset egestatem & omnium pene rerum penuriam, metus ejus justam habuisse causam credi potuisset; nunc autem quid timet, qui gaudere potius debebat? Quicquid porro hactenus motum est difficultatis, per observationem discursus illius, quem inter se Pater Abraham, & dives Epulo miscuerunt, facilius intelligi poterit. Hic igitur infelix epulo, unicam duntaxat aquæ guttulam ex commiseratione sibi dari postulabat, ad aliquod linguæ suæ inter gehennæ flammas ardescentis conciliandum refrigerium: *Quia crucior in hac flamma*. Cui Abraham respondit *Fili recordare, quia recepisti bona in vita tua*. Quasi diceret quoadusque vixisti fortuna omnem tibi felicitatem in quavis occasione adscivit, ac proinde non est quod mireris aut lamenteris te nunc ardere in flammis Inferni. Itinere profectus es maritimo, quamdiu in hujus mortalis vitæ via fuisti inter plurimas nimirum corporis commoditates, divitias, vestium fastus, convivia, aliaque festiva prorsus gaudia; inter quæ omnia metuenda tibi merito fuisset grandis aliqua tempestas, quæ irreparabile tibi inter Inferni flammas accelerare potuisset naufragium. Unde D. Bernardus: *Haccine tota causa cruciatuum, quia recepisti bona in vita tua?* Ipsa plane. Merito igitur & dives ille gravi timore trepidabat, de quo Isaias dicebat: *Tunc videbis & afflues*, vel cum Septuaginta: *Et timebis*. se namque maritimum iter conficere considerabat, ideoque merito naufragium formidare poterat. *Illud ipsum affluere timere est*, inquit eruditus quidam modernus Anton. de Escob. l. 6. c. 2. in Matt. observ. 1. n. 26. Unde discipuli Christi felicitatẽ, omnisq; prosperitatis affluentiam sibi promitti audientes, sibiq; imaginãtes, quod de terrena prosperitate loqueretur, quando dixit; *Complacuit Patri vestro dare vobis regnum*, sanguinem sibi circa præcordia gelidari, seq; in vultu expallescere senserunt, & panico timore correpti cæperunt tremere, aliquod nimirum metuentes naufragium aut imminentem adversitatem: *Dominus servorum mentes tali voce confirmat* (sunt verba S. Petri Chrysologi) *ne nos repentina promissionis regni prosternat auditus: Regnum adire periculum, temeritas non timere*. Id quod nobis egregium quoque ad intelligendum locum illum ex Ecclesiastico adductum, lumen ministrat. Dicit enim: *Unus est Altissimus, Creator omnipotens, & Rex potens, & metuendus nimis*. Quasi diceret. Talem habemus Deum, qui se nobis valde beneficum exhibet & liberalem qui nos manu sua creatos paterne conservat; & tanquam Rex nos Regni sui hæredes fieri desiderat: Si dicas hinc sequi quod hæc Dei erga nos munifica benignitas potius nos ad eum amandum quam timendum exstimulet, *Cur ergo Ecclesiasticus Creatorem timere potius, quam amare jubet? Nimirum ut demonstret, beneficia nobis sæpe maleficia esse, & favores supplicia, præcipue malis, ac proinde nobis valde timenda esse, metuendus nimis*. Milites quoque Josue quid aliud è cœlo expectare poterant, quã gloriosam adversus inimicos suos reportatam victoriam? hanc autem tandem eousque assecuti fuere ut coronata Regum capita pedibus conculcarint, unde ex una quidem parte fortunam sibi tantopere favere videntes, ex altera autem (prout facilis est fortunæ faventis in sinistram & adversam fortunam vicissitudo & alternatio) aliquod è cœlis sibi fortasse imminens malum metuebant, adeo ut Josue eosdem majori solito timore perculsos esse conspiciens hisce eos verbis animare, & excitare operæ pretium duxerit; *Nolite timere, ne paveatis, confortamini & estote robusti*. Cujus rationem doctissime pro more suo reddit Abulensis, dicens *Ratio præsentis timoris militum erat victoria*. Atque ideo si forte mundus, fortuna, vel etiam cœlum magnis vos favoribus & bonis accumulant, timete eos, & velut infaustos seu funestos Cometes suspectos habete, utpote quæ vobis haud secus ac diviti Epuloni, vel in hoc vel in futuro sæculo ærumnarum comminantur naufragia: *Recepisti bona in vita tua*, ô Epulo? quid mirum igitur, si nunc *cruciaris in inferno*?

8. Sæpenumero penes memetipsum cogitavi

Margin notes: Isa. 60. 70. Interpr. — D. Pet. Chrys. — Io. Sylv. l. 4. c. 17. q. 4.

vi & miratus sum quidnam S. Bernard. inferre voluerit, dum hanc intellectu adeo difficilem protulit sententiam; qua dicit quod nisi Deus se nobis adeo benevolum patrem exhiberet, copiosa super nos inundarent beneficiorum diluvia, quæ nunc tanquam amantissimus Pater noster coercet, & à nobis divertit: *Nisi Pater esset, obrueret nos beneficiis.* Cogitabam enim: quod si Pater noster est, paternum igitur affectum nobis exhibebit. Patres autem filiis benefacere consueverunt, benefacere igitur nobis incipiet, seque erga nos quos creavit, quique filij ejus sumus, liberalem exhibebit. Quod si autem nulla in nos derivare beneficia velit, patrem quoque nostrum se esse, aut se nos filiorum loco habere minime demonstrabit quia si nos tanquam filios amaret, utique tanquam Pater nequaquam parca in nos manu beneficia distribueret. Ecquis enim Pater se pro filiis suis non evisceraret? Dubito igitur valde an non forte Bernardi calamus ab ejusdem mente aberrarit, volueritque prorsus contrarium dicere; scilicet: *Si non esset Pater non obrueret nos beneficiis, sed quia Pater est, obruit nos beneficiis.* Hic enim verus esset loquendi modus, ad insinuandum quod paterno in nos ferretur affectu. Et tamen sanctus hic Pater (nisi fallar) iisdem prorsus verbis & sensu, quo dixi, Loquens dicit: *Nisi Pater esset, obrueret nos beneficiis.* Ac proinde videamus an adhibito aliquo scripturæ loco mentem & intentionem hujus contemplativi Doctoris assequi & penetrare valeamus. In Genesi itaque legitur Abrahamum adversum quatuor Assyriorum Reges præliatum fuisse, iisque armorum suorum potentia superatis, gloriosam retulisse victoriam. Hisce igitur hostibus suis detriumphatis Deus eidem apparet, cumque nihil timere jubet, futurum enim ut se in omnibus casibus occurrentibus potentem semper protectorem experiretur. Audite sacrum Textum: *His itaque transactis factus est sermo Domini ad Abram dicens: Noli timere Abram, ego protector tuus sum.* Quis ad audita hæc Domini verba non obstupescat? Cur enim Deus se non declarat futurum Abrahæ protectorem priusquam præliari incipiat? aut vero quidnam post Assyriorum Reges devictos formidandum superest? si animare Abrahamum volebat, faciendum id erat, quando prælij eventus anceps & ambiguus erat, aut dum cum hoste congredi debebant, nunc autem absoluto prælio velle succurrere, idem est quod auxiliari cessante necessitate. Cajetanus opinatur Abrahamum alium quendam timuisse exercitum, qui in viriũ adhuc integritate constitutus nec minimum præliando defatigatus eum forte esset aggressurus. Alij (ut Lyranus refert) dicunt quod timuerit, *Ne in victoria quã habuerat accepisset totam mercedem justitiæ suæ à Domino.* Quam tamen responsionem Lucas Burgensis minime admittit. Lyranus autem existimat quod timuerit propter obtentæ victoriæ nimiam felicitatem. Me equidem quod attinet, ex quo nullam unquã in hoc mundo felicitatẽ expertus fuerim, eam timorem aliquem secum ferre, asserere non possum; id quidem me sæpius audivisse recordor, quod ingentem secum adferant lætitiam: cæterum infelicitas timorẽ & terrorem velut accidens quoddam inseparabile conjunctum habere nimis evidenter constat. Quid igitur Abraham mediis in prosperitatibus atq; victoriis constitutus timere poterat? In memoriã quæso revocate, quod in Exodo scribitur; filij namq; Israel è mari rubro feliciter egredientes, in colliculo quodam mari proximo retrorsum conversi, totum Pharaonis exercitum inter undas naufragari viderunt, adeo ut tam equites, quam eorum jumenta & equi, currus quoque & arma eorum, imo & Pharao ipsemet submersus fuerit in profundo. *Et involvit eos Dominus in mediis fluctibus.* Nec quidem unus è toto numero militum Pharaonis reliquus mansit, qui cladis perpessæ nuntium in Ægyptum reportare valeret: *Nec unus quidem superfuit ex eis,* ipsum quoque mare omnia Ægyptiorum cadavera ad littus maris projecit, ac proinde Israelitæ totum hostilem exercitum aquis extinctum videntes resumpto animo, nec quicquam timuerunt: *Et viderunt Ægyptios mortuos super littus maris.* Et tamen si sacrum Textum attenta mente inspexeritis, hæc verba utique invenietis: *Timuitque populus.* O ignavam & quovis lepore meticulosiorem gentem, quæ si mortuos timuit, quo animo erga vivum hostẽ fuerit facile conjici poterit; potius ei jubilandum & exultandum erat, sicut Moyse authore postea fecisse leguntur. Unde Oleaster ait: *Qui gaudere debuissent de suffocatis hostibus, timere dicuntur.* Enimvero, Auditores, rationem velim bene observetis, quam Lyranus præsenti nostro proposito accomodatissimam in medium addu-

D. Bern.

Gen. 15.

Lyran. ibid. additi. 1.

Franc. Mend. l. 1 Reg. c. 2. n. 11. f. 85. col. 1. l. D.

Exod. 14.

Oleast. ib.

Lyran. ibid.

adducit, dicit enim illos non jam amplius timuisse Pharaonis exercitum, utpote qui jam in profundo aquarum extinctus fuerat: sed *Timuit populus Dominum.* Timebant ergo Deum. Verum cur obsecro Deum timent eos protegentem,& in omnibus benignissime faventem? Nimirum videntes se tantis a Deo favoribus & beneficiis cumulatos, senserunt se quadam suspicione & gravi metu corripi, has illis cogitationes fortiter imprimente: Quis scit an tantus hic favor nobis datus non sit loco alicujus ominis mox secuturi supplicij? Hoc enim beneficium omnes benignitatis solitos terminos longe nimis excedit, ideoque malum utique ingens nobis imminet, & hac ratione sublato quod percellebantur Pharaonici exercitus metu,ex novo quodam motivo omnes timere cœperunt & tremere: *Quia ab humano timore liberantur, divino arctius constringuntur.* Magna quidem Abrahæ felicitas extitit, quod quatuor regiis diadematibus coronata capita victor gloriose triumpharit: ea tamen metui & tremori associata fuit, haud secus ac si timor accidens quoddam sit à favore recepto inseparabile, à quo proinde Abraham liberari neutiquam potuisset, nisi à Deo certior redditus fuisset, nihil ei sinistri eventus timendum esse: Ac proinde: *Noli timere, ego protector tuus sum.* Quisquis in hoc mundo prospera fortuna utitur (dicebat sanctus Bernardus) iter maritimum conficit, ac proinde persuadere sibi debet quod adversitatum naufragiis obviam procedit; atque ideo Deus qui bonum & non malum nostrum unicè desiderat, tanquam nostri amantissimus Pater favores suos coercet, & parca tantum manu eos nobis impertitur; quod si autem Pater noster non esset, superabundanti nos beneficiorum & favorum diluvio inundaret: *Nisi Pater esset, obrueret nos beneficiis;* ad eum fere modum quo scuta Sabinorum quæ iidem Tarpeiæ Virgini vestali ob proditam & traditam ab ea arcem capitolinam, velut proditionis mercedem, loco armillarum aurearum, de quibus pacta fuerat, dono dedere, mortem eidem Virgini conciliarunt, Sic quoque nonnunquam apponuntur bellaria mortifera, vel buccellæ toxico & arsenico permixtæ, quas qui accipit & deglutit, filius censendus est mortis. Quis Judam inter reliquos Christi discipulos non dixit Magistro charissimum & unice dilectum; videns quod in ultima cæna præ omnibus alijs de manu Magistri sui honoraretur? *Vni Iudæ favorem intincti panis porrexit.* Et tamen contrarium prorsus eidem accidit, inquit quidam Modernus: *Imo nunquam homo perditus majori verbere affligitur à Deo, quam dum favoribus & beneficiis delinitur.* Et sanctus Cyprianus de Cœna Domini folio 467. cap. 1. subjungit: *Quod melius erat in mola asinaria collo alligata mergi in pelagus, quam illota conscientia de manu Domini buccellam accipere.*

Franc. Mend. l.1 Reg. c.2. n.11. f.85. col.1. l.D.

Didac. Ponfer. tit.1. l. 3. c.9.

9. Magnus ille Israelitarum Monarcha & Psaltes opera Hebræi populi è servitute Pharaonica liberati & egressi, nec non & immensam Dei erga semetipsum benignitatem ad regiæ suæ Cytharæ sonum celebrare volens; inprimis de gente Hebræa dicit eandem calumniose de Deo ejusque providentia locutum fuisse: *Male locuti sunt de Deo;* existimabant enim Deum in horrido & solitario deserto ipsis omnis annonæ expertibus, nullum suis necessitatibus subministrare posse subsidium: *Nunquid poterit Deus parare mensam in deserto;* Quibus verbis, ut sanctus Athanasius ibidem folio 254. inquit, Dei omnipotentiæ diffidebant: *Diffidentes de ejus omnipotentia.* Enimvero quid Deus facit? Jubet ut Moyses virga sua petram quandam in deserto Sin percutiat, ex eaque sic percussa aquam dulcissimam ubertim manare facit. *Ecce percussit petram & fluxerunt aquæ, & torrentes inundaverunt* David autem qui totam hujus historiæ seriem recenset, dicit, Deum auditis calumniosis hisce Hebræorum sermonibus quas cum tam exiguo Majestatis suæ respectu effutiebant, graviter illis indignatum fuisse; cumque gravi quodam flagello castigasse: *Ideo audivit Dominus & distulit, ignis accensus est in Iacob, & ira Dei ascendit super Israel.* Verum enimvero aperte fateor quod non intelligam, quomodo Deus dici possit Hebræos castigasse, ex quo paulo ante aquam tantopere ab eis desideratam iis providerit? Videtur enim quod David sibimetipsi contradicat: *Signu*(inquit Divus Athanasius) *& furor Dei accensus est in Iacob ad punitionem, & ira Dei ascendit super populum illum; quomodo igitur fluxerunt aquæ abundantes & torrentes aquarum inundaverunt in magna copia.* Insuper observo quod Israelitæ se valde incredulos esse de-

Psal. 77.

Idem ib.

de-

demonstrarint, promissionibus à Deo sibi factis fidem adhibere nolentes, quod idem fuit, ac si Deum mendacem esse existimassent, neque in ejus adjutorium amplius sperabant, eo quod illum ad succurrendum inhabilem esse crederent: Dicere autem quod Deus nullum suis promissis fidem faciat, aut quod inopes & egenos juvare non valeat, idem est, ac si diceretur Deum mendacem, fallacem, & impotentem esse, & consequenter ac si sua Deo adimeretur Divinitas, & crederetur Deum minime Deum esse, quænam autem illo asserto solemnior inveniri atheismus, aut blasphemia poterit? Quid hic igitur Deus facit? *Et mandavit nubibus desuper, & januas cæli aperuit.* At vero num forte ideo cœli fores aperiuntur, ut ad hosce impios castigandos fulmina cœlitus descendant? aut forte nubibus imperat ut condensatæ sagittas efficiant, ut nullus ex hoc impio & scelerato populo impunis evadat? Audite: *Et pluit illis manna ad manducandum & panem cæli dedit eis.* Verum ô Domine cur perversos hosce homines impunitos relinquis? imo cur qui juxta scelerum suorum gravitatem castigare illos debebas, per aquarum è petra miraculose scaturientium beneficium illis benefacis? & insuper tam ingenti illos favore prosequeris, ut tantum illis beneficium, quale est manna illis cœlitus demittere, benignissime conferas? Itane? tune hanc Dei circa perfidos Hebræos dispositionem, & munera cœlica beneficia esse censes? favores? Imo potius graves pœnæ sunt & rigida supplicia. Nunquid idipsum clare satis ex ipsomet sacro textu id referente auditis? *Adhuc esca eorum erant in ore ipsorum, & ira Dei ascendit super eos.* Aquarum igitur beneficio Deus illos punit, & dulcissimo mannæ cibo castigat eos. Optime hunc Dei castigandi modum Hugo Cardinalis ibi. fo. 187 col. 4. l. V. observavit, dum ait: *Adhuc esca eorum, &c.* quasi diceret: *non diu distulit Dominus vindictam sumere de murmuratione, & peccato eorum, sed adhuc esca eorum erant in ore ipsorum, & ira Dei, id est, vindicta, quam supra ad tempus distulerat, ascendit super eos.* Quem eundem passum Ponferradiensis adhuc magis vivaciter exponit, dum ait: *Verberabantur Iudæi cum pane de cælo ditabantur ingrati, putabant miseri à Deo amari, à Deo foveri, dum summa ab eo recipiebant beneficia indies, sed nullo graviori verbere ab eo affligi poterant.* Est etenim Divinæ justitiæ proprietas, quod sua dispositione quoad impios efficiat, ut post serenum succedat obscurum; post clarum turbidum, post malaciam tempestas, transformetque gratias in vindictas, in flagella favores, beneficia in supplicia, divitias in miserias, in afflictiones prosperitates, purpuras in flammas, epulas in carbones, mensas denique in gehennas & infernos. O quam libenter idipsum vobis veraciter testaretur ille quondam dives epulo; si ei permitteretur à suis tantisper egredi incendiis.

Didac. Bœra t. I. l. 2. cap. 9.

10. Et tamen tristis peccatorum vultus serenitatem nunquam induit, nec frontem suam aliquando exporrigit, nisi quando fortunam cœlumque sibi favere conspiciunt; tunc nimirum gaudent, quando illos potius timor & tremor invadere deberet. Conjiciamus idipsum clarius ex eo quod justis & servis Dei accidit. Unigenitus quippe Dei Filius in conspectu Petri, Jacobi, & Joannis transfiguratus est in monte Thabor; vestes ejus nivis candorem referebant, vultus ejus sicut Sol splendescebat, omnisque gloria quæ alias in sola Christi anima sequestrata erat in totum quoque corpus ejus redundabat: *Resplenduit facies ejus sicut Sol, vestimenta autem facta sunt alba sicut nix.* E lucida quoque ibidem apparente nube sonora quædam vox insonuit, quæ Christum verum cœlestis Patris Filium esse declarabat: *Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui.* Apostoli autem tremebundi & timore totaliter consternati, velut mortui in terram corruerunt: *Ceciderunt in faciem suam, & timuerunt valde,* adeo ut nisi Christus eis animos suggessisset dicendo: *surgite, & nolite timere,* haud dubie mortui fuissent. S. Joannes Chrysostomus factum istud considerans, attonitus hæret, timoris Apostolorum causam invenire minimè valens. Num forte timore hoc corripiuntur à candore vestium, aut vultus claritate? Minimè. Quoties enim ipsiusmet nivis candorem & solis splendorem sine ullo prorsus terrore viderunt? Num forte tremor illos invasit ob auditam è nube vocem? Non est credibile, nam etiam in Jordane vox illa audita fuit absq; ulla auscultantium consternatione. Imo alias paternam vocem de cœlo tanto cum fragore delapsam audierunt, ut eam toni-

Matt. 17.

tonitru quoddam fuisse arbitrati fuerint: *venit vox de cœlo, & turba dicebat tonitru esse factum*; Et tamen non legitur quod vel umbra pavoris vel timoris in illis notata fuerit. Cur igitur tantopere in monte trepidant? *Quomodo cum jam ante similis vox in Iordane audita fuerit, nemo ex turba, qui aderat, expavit, & iterum quando tonitru factum fuisse dicebant, nullus commotus fuit: quomodo nunc timore perculsi ceciderunt?* Similiter seniculus Zacharias Sacerdos coram altari incensum in aera librabat, ejusque odorem sacris orationibus conjunctum supremæ Dei Majestati cum omni possibili reverentia offerebat; Et ecce Deus cœlestem quendam nuntium ad eum misit, qui in assumpta specie visibili & corporea aureis alis suis explicatis tanta cum pernicitate volavit, ut ne cogitatus quidem humanus eum secundare aut assequi potuisset, & in unico quasi momento in templum pervenit, ubi ad dexteram altaris partem sese firmavit. Quem ut vidit sanctus hic senior dextera cum thuribulo in aera quasi suspensa, elevata in altum facie instar marmoreæ cujusdam statuæ immobilis substitit: Vultus color inpallescit, turbatur animo, corde palpitat, vacillat ejus cogitatio, manus tremunt, gelidus per venas rigor discurrit ad partes externas, Spiritus vitales se subducunt, loqui vult & nescit, moveri desiderat nec valet: Et *Zacharias turbatus, & videns, & timor irruit super eum.* Timor autem hic adeo vehemens extitit, ut in certum crederetur lapsurus animi deliquium vel mortis periculum, nisi Angelico erectus & animatus fuisset sermone, dixit enim Angelus ad eum *ne timeas Zacharia*, quis hûc Zachariæ timorem non obstupescat, ergone ô Zacharia Angelus tibi timorem incutere potest? aut aspectus spiritus beati tremere te faciet? ecquænam visio hac esse potest desiderabilior vel acceptior? is namque nec tibi minatur, nec iracundo vultu te respicit; imo vultu sereno, ridente ore, elegans & festivus se tibi sistit, & tu tremere incipis? quid facturus esses si Dæmonem formidabilem deformem atrum, in figura draconis vel serpentis alicujus tibi objectum videres? Forte hunc non timeres, bene tamen Angelum? Verum enimvero Auditores, compatimini bono huic seniculo, causa namq; timoris sui hæc est, quia eximiis se à Deo favoribus præventum esse conspexit favores autem & plurimum timoris solent esse nuncii vel bajuli: *Turbatur Zacharias quia tanto oraculo se judicabat indignum, nam justus cum ad se oculos convertat, cælestia dona timet.* Quomodo igitur non timuissent in monte Thabor Apostoli, quando Deus insignem hunc illis favorem exhibuit, ut ipsummet Dei filium viderent, non jam in vultu Angelico, sed in propria facie gloriæ splēdoribus glorificata? fuit etenim favor hic tam insignis, ut merito velut sui Prodromum sanctorum discipulorum cordibus timorem præmiserit. *Timuerunt valde & ceciderunt in faciem suam. Quæ ergo alia restat tanti timoris occasio nisi gloria Christi feliciter spectata, & vivacius perspecta?* Didac. de Cel. in Judith. c. 12. v. 1. §. 6. f. 426. co. 1. n. 23. vosmetipsi igitur facile ex jam dictis conjicere potestis, an non peccatores fortunæ vel cæli favores recipientes timere potius quā gaudere debeant? An non merito suspicari possint omnem iis exhibitum favorem non beneficium sed severum quoddam esse illis immissū supplicium, quod corpus quidem flagellat & tandem ad ipsam usque animam redundat.

Sylveira l. 1 c. 4 q. 15. f. 89. co. 3. n. 35.

Matt. 17.

II. Eo tempore quo Sanctus Joannes Evangelista Pathmos insulæ incola erat, insignem Deus illi gratiam contulit videndi nimirum figuram quandam, non minus stupore quam mysterio refertam. Contemplatus etenim ipsummet Deum in medio septem candelabrorum aureorum cujus coma candida erat, ac si ex lana vel nive contexta fuisset, oculi quoque ejus scintillabant ut flāma ignis, quod vero præsenti nostro proposito, vel maximè deservit, & quod in dextra septē habuerit stellas ab ore autem ejus gladius prodierit ex utraque parte acutus. *Habebat in dextera stellas septem & de ore ejus gladius utraque parte acutus exibat.* Stellæ quas defert in dextra favores repræsentant & vitæ hujus prosperitates, quas nobis impertitur: *Stella in Aruspicum observatione significat prosperitatem*, inquit Antonius Riccius Brixiensis; tomo primo in comment. symbol. folio ducentesimo vigesimo secundo, numero decimo sexto, & decimo septimo, sic stella quam Cæsar Augustus monetis suis insculpi faciebat, *significabat felicitatis ostentum*, has autem stellas in manibus tenet, quia eas nobis largitur & donat quod manu facere so- Apoc. 1.

lemus: at vero advertite bene ô peccatores, quod cum hisce favorum stellis conjunctus cernatur suppliciorum gladius; gladius inquam qui minas tibi intentans, vel te perterrefacit vel formidinem aut etiam vulnera infligit. *Ex utraque parte acutus esse dicitur, quia malos acutissime punget, & anima & corpore damnabuntur*, inquit Angelicus Doctor Quis igitur Deum erga impium quendam beneficum videns non toto corde exhorrescat, eo ipso namq; quo citra ullum tuum meritum gratiarum stellas tibi porrigit, cavere debes gladium: *timendus est Deus cum videtur beneficus* (inquit ingeniosus Alexander Pellegrinus in capite undecimo Matthaei parad. 5. folio ducentesimo nonagesimo primo, columna prima, littera D.) *quia ipsa Dei beneficia peccatoribus in hac vita collata supplicia sunt.* Ac proinde proverbium, quo veteres de Diis suis loqui consueverant de nostro Deo pariter verificatur, dicebant enim *Deorum dona sape non dona.* Pau. Manut in adag. folio 2012. Deus etenim peccatorem saepenumero ad prosperitates erigit, ut deinceps è majori celsitudine deturbatus majoris ei damni & ruinae causa sit & praecipitium.

D.Th. in c.1. Apoc. fol.30.

Multos Deus non benevolenti pectore,
Ad summa rerum protrahit fastigia

Paul. Manut. ib.

Et Claudianus apud eundem hanc post se sententiam nobis scriptam reliquit.

Tolluntur in altum
Vt lapsu graviore ruant.

12. Praesens propositum in memoriam mihi revocat, mirum quendam casum, qui accidit tempore magni Sanctae Ecclesiae Doctoris Ambrosij Episcopi Mediolanensis, ac à Beato nostro Jordane de Saxonia refertur. Cum enim Sanctus hic Pastor in itinere esset, in domo cujusdam viri divitis Hospitio receptus est, cumque sanctus Praelatus eum de familiae suae conditione nec non de fortunae qualitate distinctius interrogasset, hoc ab eo retulit responsum. *Status meus Domine semper felix extitit & gloriosus, ecce enim infinitis divitiis abundo, copiosam filiorum & Nepotum Turbam possideo, servos quam plurimos habeo, & omnia semper ad vota succedunt, nec unquam quid adversum mihi accidit, nec quod contristaretur, evenit*, Quod sanctus vir Dei audiens summopere admiratus est, iisque quos secum habebat itineris Comitibus dixit, Egrediamur ab hac domo, quia Deus non habitat in ea, nec est in ea locus pro nobis. Prosperitates ejus suspectas habeo, imminens huic domui infelicitatis excidium metuo, atque ideo, ô Sodales, abeamus, & alio properemus, & tametsi nullum uspiam nobis superesset hospitium, expedientius erit super nuda humo sub Dio somnum capere, quam hominis hujusce calamitatibus simul involvi: *Surgamus & hinc quantocyus fugiamus, quia Dominus non est in loco isto.* Vix discesserant, & quantum jactus est lapidis à domo abierant, cum ecce dehiscens terra *& hominem illum cum universis qua ad illum pertinebant absorbuit.* Porro à strepitu labentis ruinae omnino perterriti, reversi sunt, ut rei viderent eventum, dumque ruinas miserabiles conspicerent, Sanctus Ambrosius ad suos conversus, dixit: Hic iter vitae suae, inter felicitates prospero fortunae vento promotus confecit, fieri non poterat quin tandem impingeret in scopulum. Propter ipsum haec moveri debuit tempestas, serenitas non semper durat, ecce jam videtis naufragium: *Ecce Fratres quam severe irascitur Deus, cum semper prospera elargitur.* Haec est Messis, quam in prosperitatum campo peccatores sibi demetunt. Hi sunt fructus, quos in copioso faventis fortunae Autumno sibi colligunt; fruamini igitur illis, per me namque sine invidia id vobis liceat, certus enim sum, quod vos quantocyus cum Epulone visurus sim inter flammas, cum quo pariter exclamabitis: *Pater Abraham, mitte Lazarum &c. quia crucior in hac flamma*, & tamen aliud non referetis responsum quam *recepisti bona in vita tua*, id est, bonum quod in vita recepisti artifex & faber est mali tui, quod pateris post mortem. *Bona recepta tormentorum causa sunt.*

Iord. de Saxon. in vitis PP l.2.c.12. fol.104.

13. Commoda, quibus ii, qui maritimo itinere proficiscuntur, frui solent, magis formidanda sunt, quam incommoda itineris in terra firma peracti, *Ipsa qua in rebus humanis felicitas appellatur, plus timenda est*

Alex. Pr leg. ubi sup. f. 291 co.1. l.B.

est, quam miseria, inquit sanctus Augustinus. (S. Aug. in Psal. 68.) Verum quidem est, quod per terram iter facienti multa accidant incommoda, hæc tamen haud difficulter tolerari possunt, quia iter securum est, & prosper itineris exitus. Quibusnam Evangelicus Lazarus non fuit ærumnis subjectus, mendicitatem, famem, membrorum lassitudinem, vulnera, & ulcera, putredinem & saniem, aliasque innumeras adversitates sustinuit. *Et erat quidam mendicus nomine Lazarus, ulceribus plenus. cupiens saturari de micis, quæ cadebant de mensa divitis. & nemo illi dabat.* Vere etenim hic iter suum per terram absolvit, plenum incommodis, nam miseriæ non deerant, ærumnæ abundabant. Veruntamen, ô Lazare, noli timere, nam tandem ad finem itineris tui salvus & incolumis pervenies, & lassitudo in refectionem, amaritudo in dulcedinem commutabitur. An non idipsum ex Textu Evangelico auditis? *Factum est ut moreretur mendicus, & portaretur ab Angelis in sinum Abrahæ.* Ergo Paupertas, fames, vulnera, ulcera, sanies, al æque adversitates, favores potius quam ærumnæ fuerunt, utpote quæ in Abrahæ sinum eum collocarunt. Uno verbo, Maleficia, quæ Deus servis suis immittit, beneficia sunt, de quibus dici potest: quod *omnia cooperantur in bonum.* Si vinitor præcidendo palmites, vitem denudat, sequentis autumni tempore fructibus inde copiosior erit; & de illa dici poterit: *Præcisa sic melior*: vel *putatione fœcundior.* Dum incensum in ignem conjicis, ejus fragrantiam magis percipi facis; *in igne redolentius*; si crocum in pulverem comminuas, erit *Attritus melior*; Si pilam in lapidem violenter impingas, altius prosiliet; *percussus extollitur*; ignis à vento molestatus magis accenditur; *crescit spirantibus auris*; Aqua fluvialis quanto plus inter præcipitia colliditur, tanto majus verum robur sibi adsciscit; *Vires acquirit eundo.* Verum quidem est, quod mare ab Aquilone inquietetur, at vero undæ ejus ad ipsas usque Cœli sphæras elevantur, ut stellis coronari possint; *Turbant. sed extollunt*, Carthaginensium bella ingentes Romanis conciliabant utilitates, unde Carthagine subjugata, sapientiores urbis Romanæ Senatores in ejus de- (Pau. Aret. de Tribul. lect. 11. f. 173. cap. 1 n. 161.) structionem consentire noluerunt, ut per inimicorum arma tanto magis cresceret ipsorum gloria. Unde Crœsus Cyro significari fecit, illatas sibi calamitates magno sibi adjumento esse. *Etsi Molestiam mihi calamitates meæ attulerunt, eadem tamen mihi doctrina loco fuerunt.* (Ap. Iac. Bill. ant. 56. f. 89.) Ita pariter Deus, dum servos suos castigat, favere quidem solet, optime sciens, supplicia eis favores & beneficia esse, & securos futuræ felicitatis nuntios: ad eum modum, inquit Plutarchus, in lib. moralium de apibus. Quî ingeniosa Apis ex floribus amaris libat dulcedinem mellis: [Sicut apes ex amaris plerumq; & austeris floribus faciunt mel, sic gaudium ex mœrore sæpius fit.] Regius Propheta David summa cum instantia à Deo petebat, ut iratus à se non recederet, sed lateri suo continuo assisteret: Audite autem quanta cum instantia idipsum supplicet: *Exaudi Domine vocem meam qua clamavi ad te, Miserere mei & exaudi me; Frequenti supplicatione te orantem*, (Psal. 26.) Adjungit sanctus Athanasius ibid. folio 83. *Ne declines in ira à servo tuo.* Itane ô David? Ergone desideras, ut Deus tibi iratus procul à te non recedat? Nunquid vides, quod culpis tuis offensus, & vindictam de iis sumpturus flagellum arripiat? O quanto melius taceres illum rogando, ut tempore iræ procul à te abeat? nunquid Jobum dicentem audis, *Quis mihi det ut in inferno protegas me & abscondas me donec pertranseat furor tuus?* (Iob. 14.) Enimvero ignosce mihi, ô David, si liberius tecum loquar, dicam etenim qualiter deprecationem tuam intelligam. Parum sapere videris, & nescire quid petas, provocas enim Deum, & proprium malum tuum sectaris, prout Medici quærere solent infirmitates. Audi sanctum Patrem nostrum Augustinum: *Si à te, inquit, declinaverit in ira, non in te vindicabit; Si incurras in illum iratum vindicabit in te: Opta ergo potius ut declinet à te in ira, & non accedat*; Porro idemmet David Rex, de iis flagellis loquens, quibus divina justitia Israeliticæ gentis castigavit scelera, dicit, *Deus repulisti nos & destruxisti nos*, & postea subjungit: *Iratus es, & misertus es nobis.* (Psal 59.) Iratus castigavit, inquit S. Athanasius, ibid. *Iratus es nos flagellando.* Mirus est hic loquendi modus; si enim iratus erat, quomodo Misericors dici potest? si iracundus

flagellavit, quomodo dici potest benignus fuisse? videtur mihi hæc sibi in terminis contradicere. Non minorem mihi difficultatem adferunt verba illa, quæ idemmet propheta Omnipotenti Deo dixit, dum recordaretur gravissimi erroris à Jeroboam commissi, dum is duos fieri vitulos aureos fecit, eorumque unum in Bethel, alterum vero in Dan collocavit, ut adorationis divinos honores acciperent, ut refert Cardinalis Hugo, dicit igitur Propheta Regius, *Deus tu propitius fuisti eis, & ulciscens in omnes adinventiones eorum. Adinventio autem fuit vitulus conflatilis*, inquit Hugo Card. in ps 98. fo. 327: cap. 2. nu. 9. Attentos vos hic velim, ô Auditores, ad melius ponderandum modum, quo Propheta hic loquitur: Prius enim dicit, quod Deus se demonstret propitium, & nequaquam rigorosum exhibeat, sed benignum & pium; *Deus tu propitius fuisti eis*: & postea subjungit, quod suam exhibeat in castigando severitatem, prout populus ille sceleratus & idololatra merebatur, *& ulciscens*; ecce vindicativum *in omnes adinventiones eorum*, id est, in omnia ab ipsis commissa peccata. Phrasis ista Davidis, qua in hoc versu utitur, attonitum me tenet, neque enim imaginari mihi possum, quomodo verificari possint *simul & semel de eodem & eodem tempore propitius, & ulciscens*, si enim *propitius est*, ergo ignoscit, si *ulciscens*, igitur punit; possuntne inveniri termini magis repugnantes, quam isti? Num forte divinæ justitiæ gladius, similis est hastæ Achillis de qua dictum fuit, *Vulnus opem gerit*, vel cum Jobo, *vulnerat & medetur*, id est, ut S Gregor. explicat, *foris vulnera admovet, & intus vulnera delictorum curat.* Ares. de tribu. lect. 14. numero 27. folio 231. Porro hæ Davidicorum verborum difficultates, historiæ cujusdam me memores reddunt. De Jasone enim Thessalo legitur, hunc propter Apostema quoddam incurabile quod habebat in pectore à Medicis desperatum fuisse: Cum vero à quodam inimicorum suorum repente invaderetur, is strictum gladium pectori admovens, Apostema penetravit, dumque eum inde occidendum crederet, sanitatem restituit, & qui mortem inferre voluit, vitam illi conciliavit. Fatendum est etenim quod adhibita hac historia, lumen aliquod affulgere incipiat, ad melius intelligendum vere elegantem & ingeniosum Davidis loquendi modum. Dicit enim, quod Deus sit *ulciscens & propitius* id est, quod dum nos castigat, simul etiam propitium se nobis esse commonstret, quia supplicia ejus magnam nobis utilitatem afferunt, adeò ut dum manum justitiæ rigoribus applicat, beneficia nobis dispẽset, suosq; favores impertiatur, vitam nobis non minus dando, quam inimicus ensis Jasoni, *hoc vocat propitiationem quod eorum Deus non pepercerit excessibus.* inquit Bern. & hoc sensu Berengosius interpretatur id quod supra insinuavi, *Iratus es & misertus es nobis. Iratus*; ecce flagellũ in manibus ad infligenda verbera, postea vero subjũgit *misertus es nobis* quia ad nostram nos flagellat utilitatem, id quod aliud non est, quam nobis facere beneficium: *O salubris indignatio! o ira misericors! quæ sic irascitur ut subveniat sic minatur ut parcat, sic aufert ut restituat, sic destruit ut muniat*, hæc igitur erat, quam David Rex à divina Majestate postulabat, gratia, dum inquit; *Ne declines in ira à servo tuo*, quia sciebat, quod licet verbera Dei in apparentia livores causent, reapse tamẽ mera sint beneficia, q. d. tametsi mihi iratus sis, ne tamen discedas à me, quia si me flagellaveris, tũc te mihi beneficum optimeq; addictũ experiar. *Vt quæ patimur in hac vita indignati Dei supplicia, beneficia esse fateamur*, inquit S. Cyprianus, Deus ps. 88 iis qui præcepta legis suæ trãsgressi fuerint, neq; per directas virtutis semitas ãbulaverint, sed potius verbis vel factis justitiam suam prophanaverint, serio comminatur pœnam quandã, iniquitatibus ipsorum correspõdentem, & dicit *visitabo in virga iniquitates eorum*, quis est hic loquendi modus ô Domine, *visitabo*? cur non potius dicis *castigabo, flagellabo, vulnerabo, lacerabo*? aut cur non alio verbo in eundem sensum conspirante uteris? declarãt hanc difficultatem S. Athan. & Hugo Card. per hanc glossam adjectam: *visitabo ut medicus & pater*, medicus etenim infirmum quendam visitans, venæ quidem sectionem illi præscribit, aut medicinam amaram porrigit, sed totum in vitæ suæ redundat beneficium. Unde S. Augustinus ait, [quid tam pium, quam medicus ferramentũ ferens plorat secandus & secatur, plorat urẽdus & uritur non est illa crudelitas, absit ut medici sævitia dicatur, sævit in vulnus ut homo sanetur.] Etenim quãdo Deus culparũ tuarũ magnitudine permotus, justitiæ suæ virgã in te extendit, quid facit? te, visitat, & ut te curet, & sanet

D. Greg. Papa l. 6. moral. c. 18.

D. Bern. ser. 41. in cant. fol. 168. co. 4. l. L.

Bereng. ser. 1. de martyr. ap. Lor. num. ib.

D. Cypr. ep. 52.

Psal. 88.

D. Ath. in ps. 88. fol. 205. Hugo ib. f. 217. n. 32.

D. Aug. ser. 15 de ver. Matt.

ſanet, medici officium explet. Integro anno à febri oppreſſus, lecto defixus adhæres, non quieſcis nocte vel Die, nunc frigus te premit, nunc calor adurit, mox ſitis affligit, nunc cibum faſtidis, denique vires deficiunt, factuſque es velut pellis quædam & oſſium cataſtrophe, eo nimirum reductus, ut tantum non animam exhales; noli tamen ob id dolere ô frater, quia favor eſt, quem tibi Deus te viſitando exhibet: *Viſitabo in virga*. Ita S. Paulinus Marcellæ ſcribẽs ait: [Magnificamus in te Dominum, qui te ſalutifero paternæ pietatis verbere viſitavit.] In vico civitatis tuæ commiſſum eſt quoddam delictum, Deus, qui te in eam perfectionem, quæ in Chriſtiano requiritur, parum, vel nihil inclinatum eſſe videt, permittit, ut tametſi innocentiſſimus ſis in te tamen totus commiſſi ſceleris reatus conjiciatur; atq; ideo vel tanquam complex, vel tanquam principalis delinquens incarceraris, & ad ſextum uſque menſem in ſubterraneo carcere detineris, donec ab humoris abundantiâ marceſcas, & viſum in tenebris amittas, nullus eſt, qui tibi loquatur, adeo ut nec univerſale quidem hominis ſolatium lumen videlicet, tibi affulgere permittatur. O miſera innocentia ab omnibus deſolata! Verumtamen noli dolere, ô frater, ſpecialis quædam gratia eſt, quam tibi Deus præſtat, dum per hanc te incarcerationem viſitat: *Viſitabo in virga*. Ecquod autem inde commodum vel utilitas elicitur? In tali neceſſitate conſtitutus, vota Deo promittis variæ à te aſſumuntur ſanctorum devotiones, in Sabbatho in pane & aqua jejunare proponis conjugi, ut coronam, vel officium B. Virginis tibi mittat præcipis. O quam ſalutaris eſt hæc viſitatio, ſiquidem per illam totus factus es Dei; te enim ab illo carcere egredientem priſtinæ deſerunt animi infirmitates, non divagaris extra domum tuam nocturno tempore, malis nuntium remittis ſocietatibus, ludis & jocis ultimum vale dicis: *Viſitabo in virga*. Prætereaiter per mare inſtituis, in eâque quâ veheris navi, merces tuas ſimul omnes habes reconditas, in quarum comparatione ingentem collocaſti pecuniarum ſummam, ſperas quidem illas in portum uſque ſalvas perducere, domumque tuam completo itinere locupletare: Deus autem permittit, ut vehemens quædam in mari oriatur tempeſtas, quæ aquarum undas in tantam redigat furiam, ut navis inde tegatur & ſubmergatur, aut vero à ventis in

D.Pauli. ad Marcellam ep.49.

alias transferatur partes, ubi manifeſtum alliſionis ad ſcopulum, & conſequenter ob imminens naufragium, vitæ pariter & mercium deperdendarum ſubis periculum: nec tamen id admireris, Deo enim placet, hanc tibi in ſummum beneficium tuum immittere viſitationem: *Viſitabo in virga*. Verum quænam inde in te redundat utilitas? Paucis id tibi edicam ac proinde dic ſodes: Quot præteriere anni à quibus ſacramentaliter non es confeſſus? Si verum fateri velis, à multis annis te confeſſum non fuiſſe fateberis; Agedum hoc igitur tibi periculum in mari immittit Deus ut commiſſos incipias advertere errores, quod ſcilicet veluti beſtia quædam vixeris, quod nil Chriſtiani hominis præter nomen habueris; Ideoque mille tibi anni tempus illud eſſe videtur, quod labitur donec ad Confeſſarii pedes proſternaris, & tot culparum à Deo veniam poſtules, eique pro hâc viſitatione debitas gratias referas. Vere hæc ſunt itinera, quæ per terram firmam inſtituuntur, in hoc namque itinere ſecurè ambulatur, ac tandem fœliciter portum aſſequimur: viarum quidem incommoda, calamitates reputamus, at verò ſi ea bene conſideremus, fœlicitates meras fuiſſe dicere cogimur, & in has vel ſimiles voces ſæpenumero erumpimus, ſit benedicta infirmitas, benedictus carcer, benedictum naufragium, millenas Deus gratias à me habeat, qui mihi per has viſitationes dignatus eſt fovere: *Viſitaſti me in virga*; unde & cum Philoſopho illo in tali caſu dicere poſſumus: *Perieram niſi periiſſem*. Lazarus Evangelicus à Divinâ clementiâ per mendicitatem, famem, & ulcera viſitatus fuit: *Erat quidam mendicus nomine Lazarus, qui jacebat ad januam divitis, ulceribus plenus, cupiens ſaturari de micis, quæ cadebant de menſa divitis, & nemo illi dabat* Verum quodnam ex hiſce favorabilibus Dei viſitationibus in eum redundavit beneficium? Nunquid auditis in ſacro textu: *Factum eſt, ut moreretur mendicus, & portaretur ab angelis in ſinum Abrahæ*? Num tibi hoc parum eſſe videtur? veniat itaque Deus, & hiſce me viſitationibus dignetur, affligat me, caſtiget & flagellet me, mihi immittat ærumnas, infirmitates, infamias, tempeſtates, afflictionibus quoque meis novas calamitates adjungat, ſemper enim cum invicto patiente replicabo: *Sit nomen Domini benedictum*; Job. 1. faciamque echo quandam reſpondentem devotis

Magni Patris mei verbis: *Hic ure, hic seca, hic non parce ut in æternum parcas.* Verum enimvero quot hodie reperiuntur mendici Lazari, necessitate & inedia coangustati? Vos qui facultates habetis, iis succurrite: Si enim Epulonis crudelitatem, imitati fueritis, eandem mortem subeuntes, eâdem quoque sepulturâ tumulabimini.

PARS SECUNDA.

14. *Induebatur purpura & bysso.* Hic in Epulone notatus defectus, non minus nostris hisce temporibus, quam sæculis superioribus invaluit: siquidem tam in viris, quam in mulieribus vestimentorum luxus nimium excedit; Bene idipsum advertit Chrysostomus tomo quinto orat Kalend habita. dicens: *Eousque mollitia usu delapsi sunt homines, ut & calceos, & ex omni parte (æque enim ac faciem suam nonnulli componunt) variare soleant*; Unde Chrysostomus ibid. tanquam à signo vel præter animum impurum & depravatam voluntatem arguit: *Quod animæ impuræ & depravatæ signum est; licet enim hoc perexiguum esse videatur, tamen tum in viris, tum in fœminis magnum perditæ mentes argumentum & significatio est.* In illis autem, quibus eo modo vestitos esse non convenit, videtur, quod per modum antecedentis & consequentis, simul conjuncta sint, vestis ex purpura & bysso, & sepultura in inferno. Quodnam in aspectu alicujus personæ pulchrius desiderari ornamentum potest quam honestas & modestia. Audi Chrysostomum idem homilia 21. ad populum: *Vis ornare faciem? non margaritis orna, sed modestia, & honestate.* Unde sanctus Gregorius Nazianzenus in oratione de ejus laudib. mores & venustatem famosæ Gorgoniæ celebraturus, melius aut ad præsens propositum aptius invenire non potuit medium, quam ut in ea ornamentorum & vestium puritatem laudaret: *Ne hæc quidem, quam laudandam suscepimus, lascivo unquam ornatu delectata est, verum ornatus contemptum pulchritudinem iudicavit.*

15. Etiam atque etiam tantam mihi in dicendo vim præsto esse optarem, quanta ad detestationem superbarum vestium, quæ honestissimarum domuum manifesta ruina sunt, omnibus inculcandam abunde sufficeret; sæpe numero enim multæ inveniuntur virgines, & conjugatæ, quæ ampliores in vestibus suis divitias circumferunt, quam in cunctis bonis stabilibus & mobilibus earum possideat maritus: Interim confusè & per modum transeuntis aliqua nihilominus particularia insinuabo, reputationi & animæ earum personarum, quæ superbarum vestium amatrices sunt, multum præjudicantia. Demonax Philosophus cuidam, superbe vestito occurrens, sententiosè eidem dixit: O comptule, an hosce quibus amiciris pannos, ante ovium vestem fuisse nosti? [Heus tu, hoc ante te ovis ferre solebat, & ovis fuit.] De Aureliano Imperatore Flavius Vopiscus scribit: [Vestem holosericam neque ipse in vestiario suo habuit, neque alteri utendam dedit. Et cum ab eo uxor sua peteret, ut pallio blaveo serico uteretur, illi respondit: Absit ut auro fila pensentur.] Ob eamque causam Lisander & Archidamus filiabus suis, ditissima, à Dionysio Siciliæ tyranno iis transmissa, spolia acceptare prohibuerunt, existimantes per illa potius iis deformitatem, quàm ornamentum conciliatum iri: *Timentes maximè ne deformiores hisce fierent:* certissimum enim est juxta sanctum Bernardum consid. 3. quod vestium curiositas deformitatis mentium, & morum sit inditium. Et alibi subjungit; quod *quantò amplius corpus foris propter vanam gloriam ornatur, tanto interius anima fœdatur & sordidatur.* Idem sup. Missus est. Nam corpus sumptuosis pannis vestiunt illi, qui animum habent spoliatum virtutibus. *Vanum cor vanitatis notam ingerit corporis, non tanto curaretur corporis cultus, nisi prius neglecta fuisset mens inculta virtutibus.* Atque ideo superbas vestes mulieres potius, quàm viri sibi licere autumant, ut scribit sanctus Cyprianus lib. de hab. virg. *Auro & margaritis adornatæ & monilibus, ornamenta mentis & corporis perdiderunt.*

Lucian. in vita Demonactis.

Andreas Ebor. de vestit.

Idem apolog. ad Guilelm. Abb.

16. Unde sanctus Joannes Chrysostomus motus est, ut eas sepulchro compararet. At verò inquies: Quidnam mulieribus pomposè ornatis commune intercedit cum sepulchris, possuntne objecta detestabiliora inveniri illis? Sepulchra horrorem secum ferunt, mulier autem eleganter vestita, gaudium spirat & lætitiam. Enimverò in hoc præcipue similitudinem currere existimo inter utrumque; videte sepulchrum quoddam,

quot

quot elegantiis comptum est extrinsecus? quot in eo sculpturas, cælaturas, inscriptiones, marmora, statuas, emblemata, epitaphia, elogia, quæ omnia animum hominis rapere nata sunt cernis? cum tamen sub illo lapide sordida contineantur, & putrida cadaveris ossa. Nunc igitur cum sancto Chrysostomo homilia 36. ad pop. Antioch. id præsenti proposito applicetis, dicentes: *Molles, dissoluti, fornicarii corporis munditiam curant, jugiter olentes unguenta, sepulchrum ornantes (sepulchrum enim eorum corpus est) animam verò intus habent mortuam.*

17. Quod si personæ honoratæ scire velint, quantum nugatoria hujus temporis ornamenta eos dedeceant, Clementem Alexandrinum lib. 2. pædag. legant, qui ex superbo vestitu nil nisi sinistrum judicium formari posse affirmat: [Meretricis, ait, est corpus ornare, ècontra vero castæ probæque fœminæ atque viri ornare mentem.] Unde Lacedæmonii, ut supradictus Alexandrinus refert, Conjugibus suis quodvis superflui ornamenti genus prohibebant, illudque solis læsæ famæ fœminis permittere solebant; [Laudo ego, inquit Clemens Alexandrinus idem ibi. cap. 10. & admiror Lacedæmoniorum civitatem, quæ solis meretricibus floridas vestes, & aurum mundum gestare permisit, ac probis mulieribus mundi studium auferens, quod solis meretricibus se ornare concederet.] Verum enimvero observate obsecro, ô Auditores, quod Clemens pomposas vestes floridas appellet: *Floridas vestes.* Sic etiam Basilius Seleucus c. orat. 6. de mulieribus à Caino descendentibus, quas ut in Genesi cap. 6. legitur, alii sibi desponsarunt, loquens dicit: [Videntes filii Dei filias hominum, quod essent pulchræ, acceperunt, dicit, Filias ex posteritate Caini, conspicati splendidas & ornatu florentes earum vestes] Quid autem per hæc verba: Ornatu florentes, inferre intendit? Quidnam flores cum vestibus commune habent? Credo eum insinuare voluisse quod vestium ornamenta, & luxus flores sint, ex quibus postea producuntur fructus luxuriæ. Bene idipsum Tertullianus ad uxorem cap. 4. annotavit, dum ait: *Florida enim vestiu de proximo curat luxuria negotium.*

18. Adversus hosce abusus magna cum exaggeratione & fervore S. Hieronymus loquebatur, dum eos, qui in concinnando vel vultu, vel comâ, vel vestium ornatu affectatâ industriâ student, graviter reprehendit, dicens: *Crines à fronte dimittunt, cutem poliunt, utuntur pigmentis, astrictas habent manicas, vestimenta sunt sine ruga, soccosque crispantes. ut sub nomine virginali vendibilius pereant.* Ac proinde sanctus Pater noster Augustinus in regula sua nos monet, ut moribus, non vero vestibus placere studeamus: *Nec affectetis vestibus placere, sed moribus.* Et sanctus Cyrillus Hierosolymitanus: *Vestitu simplici utere non ad ornamentum, sed ad necessitatem.* Benedictus XI. re & nomine vere benedictus, cùm jam electus Pontifex in throno consideret, matrem, quæ de supremâ illi dignitate congratulatum, & pedes ejus osculatum venerat, benignè quidem suscepit; at vero, quia nimis superbè valdeque pomposè vestita erat, Summus Pontifex eam se non agnoscere simulavit, dicens: Tune mater mea es? Saltem ego te eam esse minimè agnosco, imo tantum in te fastum, & arrogantiam valde admiror. Num fortè me jam factum Pontificem oculis hebetare, aut matris meæ effigiem è mente mea evanuisse arbitraris? Scio etenim quod mater mea mulier sit humilis conditionis, ideoque vulgari induta veste procedat, quæ proinde nullam unquam vestem sericam, aut pretiosiorem corpori suo adhibuit; ac proinde apagesis, inquit fallax mulier, quæ te Pontificis matrem esse mentiris. Quæ verba Sapiens hæc mulier intelligens superba mox indumenta exuit, simpliciorique cultu sese confestim induit, prout alias quotidie indui consueverat: Sicque induta ad Pontificem rediit, quam Pontifex videns, eâ cum reverentiâ & cæremoniarum apparatu, qui Pontificis matrem decebat, excepit; per hanc porro actionem demonstrare sanctus hic Pontifex voluit, in quam vili æstimatione vestitus vanus & superbus apud Deum & sapientes homines semper fuerit.

D. Hiero. ad Demetr.

19. Eam prò dolor nunc vivimus ætatem, in qua is, qui panem quo vescatur non habet, more tamen Principis vestiri nequaquam erubescit; quovis nunc die novæ vestiū mutantur ideę, dū nunc hispanicè, nunc gallicè vestiuntur, idque tanto cum sumptuū dispendio, ut etiam quatuor pannorum petiæ medio mulieris brachio vestiendo non sufficiant. Modū utiq; observastis, quo Moyses de formatio-

ne

ne viri & mulieris summâ cum differentia loquitur, de illo enim dicit: *Formavit, fecit, creavit*; Genes. 1. De hac verò Ædificavit: *Tulit unam de costis ejus, & replevit carnem pro ea, & ædificavit Dominus Deus costam, quam tulerat de Adam, in mulierem.* Genes. 2. Etenim hic loquendi modus valde mihi improprius esse videtur, quia ædificare & ædificari fabricis & palatiis convenit, quæ proinde ædificia appellantur; formatio autem & generatio prolis in utero materno impropriè ædificatio appellatur: Quomodo igitur Moyses affirmat, quod Deus ex costa Adami mulierem ædificarit? Mota est etiam hanc difficultas à Rabano Mauro l. 1. c. 4. in Gen. c. 2. dum ait: [Typico verbo usa est scriptura, út non diceret: Fecit, aut formavit, aut creavit, sicut in omnibus supra operibus, sed ædificavit, inquit. Dominus Deus costam, quam tulerat de Adam in uxorem.] Tandem vero respondet: Mulierem ædificium appellari posse, [non tanquam corpus humanum, sed tanquam domum:) Mulier enim domus illa est, in quâ homo, priusquam in hunc mundum nascatur, novem mensibus habitat. Alii verò asserunt, Moysen hoc verbum *ædificavit* usurpasse, eò quod tantum impendatur ad investiendam aliquam mulierem, maxime quando sponsa est, quantum ad ædificandum aliquod palatium.

D. Bern. Sen. t. 4. ser. 4. post

20. Præsentem discursum per historiam, quandam à multis sacris Scriptoribus, præcipue vero à S. Bernardino de Senis relatam claudere statui. Hic enim refert, quod S. Ambrosius cum SS. Cypriano & Zenone discipulis suis in una societate ambulaverint, cum ecce Zenon ex improviso effusissime ridere cœpit, adeo ut S. Ambrosius admiratus eum interrogaverit cur rideret, cui ille respondit: Si tu ô Pater videres, quod ego video, pariter mecum risurus esses, eique monstravit integram dæmonum cohortem in peniculamentis sive caudis vestium aliquarum fœminarum sedentem & dormientem, cumque illæ per viam lutosam transituræ caudas vestium suarum manu levarent, ne luto conspurcarentur, dæmones illi ab extremitate vestium protinus in lutum incidentes, in eoque se circumvolutantes planè se defœdarunt, adeo ut servi Dei id sine effuso risu videre non potuerint. Verum nequam hi spiritus vindicare se volentes, pendulam hanc vestis caudam sive alam circum pedes prædictarum mulierum intricate circumvolventes, eas quoque in lutum cespitando cadere fecerunt, adeo ut non tantum vestes, manus, vultum, sed & totum corpus fœde, turpiterque defœdarint. Unde Zenon à risu se continere non valuit: [Propter quod ego etiam, inquit, videns istud solatium, non potui me continere à risu,] ut scribit S. Bernardinus. Unde patet, vestes superbas dæmonum residentiam esse: & lapsum in lutum, omen fuisse præcipitii in infernum, ut accidit Epuloni, qui *induebatur purpura & bysso, & sepultus est in inferno.* Unde S. Irenæus ait: *Docuit Christus neminem oportere deliciis uti, neque in sæcularibus oblectamentis degentes servire voluptatibus.*

S. Dom. Quadr. serm. 36 Leonar. de Utino serm. de M. Magd. Aloys. Novar. in Matt. cap. 21. n. 1049.

Irenæus adv. hæres. Valent. l. 4. c. 4. fol. 198.

SER-

SERMO XV.

IN FERIAM SEXTAM DOMINICÆ SECUNDÆ QUADRAGESIMAE.

Homo erat Paterfamilias qui plantavit vineam. Matth. cap. 21.

1. ADmodum delectabilis est bonorum librorum lectio, & quidem quanto est argumentum libri rarius & curiosius, & stylus modusq; tractandi ingeniosior, tanto magis legentium alliciunt & delectant animos. Porro nolo vos hoc mane invitare ad tempus vestrum transigendum legendo heroica Homeri vel Palamedis poëmata: vel Historias Curtii, Justini Cælii vel Flori: nec pervolvendo Cæsaris Commentarios, aut Plutarchi vitas: nec revidendo legislatorum Lycurgi & Solonis præcepta; nec mathematicis Euclidis & Archimedis demonstrationibus studendo, nec speculando Astrologiam Anaximandri, Astræi, vel Zoroastri: non legendo Aphorismos Hippocratis, vel Avicennæ Canones, nec Philosophiam Platonis, vel Aristotelis; nec moralia Senecæ vel Gregorii Magni; multo minus subtilitates Theologicas, Scoti, Thomæ, Bajonis, vel Augustini: sed librum quendam vobis demonstrabo à Divina Sapientia compositum, estque non alius quam totum hoc universum. Hoc enim liber quidam est in quo creatricis dexteræ opera registrata conspiciuntur & in admirationem trahuntur. Hunc Librum Trismegistus in 3. Pymandri. mox ut legit, hoc insigni præconio pariter celebravit, dicendo: *Liber est hic Divinitate plenus, & speculum Divinorum*, de quo etiam sanctus Basilius Magnus homilia in Exam. scribit: *Universa hæc mundi moles perinde est, ac liber literis creatus, palam prædicans Dei gloriam, illiusque augustissimam Majestatem.* Et Nicephorus Callistus in hist. Ecclesiast refert, quod sanctus Antonius interrogatus, quomodo in Eremo solitarius absque ulla cum libris habita conversatione subsistere posset, utpote in quibus mentem pasceret, & quorum lectione animus solitarius tempus suum utilissime transigeret, respondit: [Librum suum mundum esse in quo rerum creatarum naturam, & Dei oracula legebat: ibi enim Dei sapientiam, potentiam, & virtutem admirabatur.] O quot stupenda prodigia in hoc libro reperiuntur, quæ nostræ sunt contemplationi subjecta. Et quidem inprimis ad primum hujus libri folium, terram scilicet, oculos vestros dirigite, quæ miraculorum est characteribus conscripta, herbarum pulchro peristromate vestita, florum gemmis distincta, abundans fructibus, copiosa in arboribus, opulentissima in pomis cytricis & aureis, ac proinde omnigenarum delitiarum hortulus, nec non theatrum quoddam, in quo ad partes suas obeundas velut in scæna quadam singula quatuor anni tempora successive comparent & in publicum prodeunt; cujus denique viscera à virtute solis fœcundata, atque ex mineralibus, & metallorum ærariis, seu aurifodinis impraegnata & gravida, gemmas pariter, argentum, & aurum pariunt. Alteram quoque chartam vertite, in ea enim incredibiles, quos in medio sinu locuples reservat Oceanus, invenietis thesauros, vi-

debitis non tot frondibus vestitas esse arbores, quæ in terræ planitie aut in montibus virent & vigent, quot sunt corallorum rami, qui in scopulis Oceani nascuntur. Nec tot stillæ cessante pluvia in arborum foliis pendulæ cōspiciuntur, quot in gravido Conchyliorum sinu gignuntur margaritæ; Ibi innumerabiles videntur piscium exercitus, qui velut in campo Martio squamis argenteis armati, &c. turmatim divisi nunc ad prœliandum inter se mutuo congrediuntur, nunc insidias machinantes in abyssum præcipitantur, nunc ludendo se mutuo exercent, nunc ab invicem discedentes, inter saxorum fistulas latibula sua repetunt: nunc exstimulante eos fame ad annonam quærendam egrediuntur, nunc ab inimici piscatoris insidiosis retibus, aliisque stratagematibus perterriti stationes suas deserunt, & luto se immergunt. Enimvero quid tandem postea erit, ubi oculos vestros in Cœli faciem defixeritis? Hic etenim humana mens attonita obstupescit, & inter tot syderum variorum splendores hallucinari cogitur: vasti illi cœlorum orbes ex incorruptibili temperatura noscuntur esse compositi; moventur semper, nec unquam quiescunt suisque bene regularis motibus harmoniam quandam formant adeo suavem & gratam, ut delicata duntaxat Platonis auricula se illam audisse gloriari possit. Respicite (si tamen eum respiciendi facultatem incredibilis ejus venustas concedit) luminosum illum stellatæ Reipublicæ Principem, Diei genitorem, universi decus, & pulchritudinem, universalis lætitiæ bajulum, temporis magistrum, de quo Anaxagoras se ad illum duntaxat contemplandum in hunc mundum natum fuisse gloriari solebat. Hesiodus quoque illius contemplandi insatiabilis, satisfactum sibi esse credebat, dummodo instar papilionis ab ejus ardoribus incinerari posset. Denique Indorum Gymnosophistæ, veluti animata quædam heliotropia ab ortu diei, ad usque noctis crepusculum absque ullius palpebræ nictatione, intentissimis oculis eum respiciunt, & adorant. Verum enimvero, ô Auditores, quidquid hactenus in hoc totius universi maximo libro vidistis aut legistis, umbra quædam, imo nihil est, respectu delitiosæ cujusdam & fructiferæ vineæ, in qua Homo & anima humana perfecte figurantur: *Ista vinea significat animam rationalem*, (inquit Guilielmus Parisiensis ibid.) *quam plantavit Paterfamilias Deus in corpore humano.* Et S. Bernardinus de Senis t.1 feria 6. post Dom. 2. quadr. de num. milit. serm. 17. *Per hominem quendam Deus intelligitur, qui animam plantavit, quando eam ad suam imaginem creavit.* Vinea hæc adeo est delitiosa & excellens, ut cum ea comparatæ vineæ Noe, Nabath, & Engaddi desolata quædam esse videantur deserta; vinea hæc à Deo plantata est, super felicissimum rationis situm: *Homo quidam plantavit vineam suam.* Porro seps vineæ hujus est Angelorum circa animam nostram adhibita vigilantissima custodia, flores sanctæ cogitationes arbores virtutes sunt cardinales; vites sunt misericordiæ opera; fructus sunt opera meritoria; Spes obtinet virescentium frondium vices, Ros illam fœcundans sanctæ sunt Dei inspirationes; pluvia illam humectans & irrigans, est pretiosissimus ille incarnati verbi sanguis. Denique pro torculari fidem, loco turris autem sacramenta habet: O vineam delitiosissimam! ô creaturam præstantem atque præ cæteris plane eximiam. Hæc vinea est totius libri hujus dignissima periodus, & opus quoddam, inter cætera, quæ hoc libro mystico universi continentur, maxime obstupescendum. Porro ad hanc vineam præsentia vestra honorandam, nec non ad ejus prærogativas cum silentio & attentioni contemplandas vos humanissime invito.

2. Homo erat paterfamilias, qui plantavit vineam. Variæ fuerunt antiquorum Philosophorum opiniones circa quidditatem Animæ vineæ, scilicet mysticæ & Evangelicæ. Democritus enim ap. Leonard. de Utino ser. 429 de dign. animæ. opinatus est, eam esse substantiā quandam ex illis atomis compositam qui visibile & evidenter apparens esse suum luci solis tanquam fœcundæ genitrici in acceptis referunt, sine qua censentur veluti in obscuritate tenebrarum mortui & sepulti: *Anima est substantia composita ex atomis.* Empedocles apud Macrob. l. 1 in Som. censuit eam esse compositionem quandam bene dispositam & ordinatam ex terræ, aëris, aquæ & ignis elementis, utpote quæ concorditer & cum tranquillâ pace ad tam admirabilis & incomparabilis entitatis formationem conveniunt: *Anima est substantia composita ex igne, aqua, aëre & terra.* Heraclitus animam dixit esse quintam aliquam stellarum essentiam, virtute divinæ omnipotentiæ,

tentiæ, per ignem immensæ charitatis suæ, extractam: *Est scintilla stellaris essentia, quia ex sua origine, ab ipso Deo est solummodo creata.* Seneca ad rationis limites proximius accedens dicit, animam esse spiritum quendã intellectualem, ad molem corporis humani vivificandam ordinatum, postquam natura hujus organizationi ultimam manum adhibuit, estq; hic spiritus ad æternam beatitudinem consequendã ordinatus: *Anima est spiritus intellectualis ad beatitudinem in se & in corpore ordinatus.* Aristoteles eam dixit esse actum quendam primũ corporis nostri, in virtute cujus recipit esse vivens, cum omnibus illis consequentiis, quo ad naturam & conditionem suam requiruntur: *Anima est endelishia, id est, actus primus corporis organici potentia vitam habentis.* Pythagoras animam appellat harmoniam corporis, *Quia ipsam regit & movet sine tadio, sine labore, cum quadam consonantia & temperamento corpori accommodata.* Diogenes existimavit animam esse subtilissimi aëris speciem quandã: Quia homo sine aëre vivere non potest, nam per aërem continue attractum conservat corporis vitam. Hippocrates credidit animam esse delicatissimum spiritum, qui ad motum in omnibus humani corporis membris excitandum diffunditur: *Est spiritus tenuissimus per omne corpus dispersus.* Tandem Pampilonus putavit eam esse idæam quandam, & exemplar omnium objectorum, quæ in universali hujus mundi theatro conspiciuntur: *Est exemplar omnium rerum, cum in se habeat omnium rerum similitudines, eo quod potens est omnia facere per intellectum agentem*: At vero filius Dei per scientiam suam, quam Theologi visionis vocant, eam optimè cognovit; ideoque appellavit gemmam vel monile inæstimabilis valoris; aut verò maximi pretii monetam, in quã vera Principis Dei unius in essentia & in personis trini imago exsculpta exprimitur: *Inveni drachmam quam perdideram*, Luc. 15. Unde magnus Ecclesiæ Doctor Ambrosius l. 6. in c. 15. Luc. ait: *Non mediocris hæc drachma est, in qua Principis est figura, drachma sumus, habeamus pretium.*

3. Sanctus Isidorus 11. Etymolog. animæ qualitates in ejus operationibus internis eique connaturalibus explicavit dicens: *Anima dum vivificat corpus anima est; dum vult, animus est; dum scit, mens est; dum recolit, memoria est; dum rectum judicat, ratio est; dum spirat, spiritus est; dum aliquid sentit, sensus est.* S. Bernardus in medit. præ admiratione illius veluti raptus continere se non potuit, quin hisce eam encomiis celebraret dicens: O *anima insignita Dei imagine, decorata similitudine, desponsata in fide, dotata in spiritu, redempta sanguine, deputata cum angelis, capax beatitudinis, hæres bonitatis, rationis particeps: quid tibi cum cane, qua haud vilius sterquilinium reperisti?* Demum vero eandem animam Cœlo comparat, eidem pro sole intellectum assignans, pro luna fidem, pro stellis virtutes: Est Cœlum sancta anima habens Solem, intellectum, lunam fidem, astra virtutes. Ipsa quidem est creatura, quæ esse suum soli æterno creatori debet, sed invisibilis existit, quasi oculus corporeus indignus esset, qui eam videre posset; nulli subjacet temporis mensuræ, nec ulli ictui, vel casui mortis. Inter majestatis suæ pompas de nulla sui elegantiã sic gloriatur, sicut de Dei in se expressã similitudine. Unde Augustinus lib. de diffinit. animę eam celebravit dicendo: *Quod sit substantia creata invisibilis, incorporea, immortalis, Deo simillima, imaginem habens creatoris sui.* Postremo denique (si Platoni ap. Cel. Rhodig. lib. 3. cap 4. credimus) est ærarium quoddam, seu gaza, in qua omnium virtutum thesauri conservantur: nec non seminarium, in quo repositæ continentur omnes scientiæ: [Inest mortalium animis universis scientiarum veluti seminarium quoddam & planè thesaurus.

4. Pyrrhus Rex velut opus rerum & insigne permagni annulum quendam æstimavit, in cujus lapide novem musæ exsculptæ erant, in quarum medio Apollo resplendebat, qui lyræ suæ chordas plectro tangens eas reddebat attonitas. Albertus Magnus quoque refert, apud Venetos in magna existimatione fuisse lapidem quendam Achatem, qui in palatio S. Marci velut stupendus naturæ partus conservabatur, in quo naturaliter cernebatur ex sculptum caput regis alicujus diademate redimitum. Jactet etiam Aristoteles lib. de admir. audit. vestem illam, in quã Antisthenes Sybarita ingeniosã acu suã elucere fecit terræ varietatem, omniumque Deorum cœlestium excellentias, adeout in templo Lucinæ & Junonis *Quotannis loco miraculi ostenderetur.* Scio etiam quod sculpturã Cleopis Ægyptiorum Regis nutibus obediens ex præstantissimis felicis Arabiæ marmoribus pyramidem quãdam extrahere noverit, in quã ela-

Abrah. Bou. Do. 21. post Trinit. conc. 1. Idem in Dom. 18. conc. 2.

Propert. lib. 3.

elaboranda decem annorum adhibitum est spatium. Nec ignotum mihi est quod Semiramis superba Babyloniæ mœnia ædificarit alta pedibus ducentis, quinquaginta autem pedibus lata, in iisque collocarit portas æneas centum, trecentasque turres, eamque trecentis millibus militum in custodiam seu præsidiū consignarit. Item quod Ctesiphon Dianæ Ephesiæ templum erexerit, cujus longitudo ad numerum trecentorum viginti quinque pedum, latitudo ad ducentorum viginti ascendit, atque à centum viginti septem columnis suffulta fuit. Præterea solis colossum à Chares Lindeo Lysippi discipulo duodecim annorum & trecentorum talentorum impendio erectum. Item palatium Cyri Medorum regis à Memnone fabricatum, cujus omnes lapides non calce, sed auro vinciebantur; Turrim quoque Ptolomæi in insula Pharos situatam; Famosum Reginæ Cadiæ mausolæum: Celebre Jovis olympici simulachrum in ebore per Phidiam efformatum: Theatrum quoq; Pompei, quod postea à Nerone dignum æstimatum fuit, quod pavimento tegeretur aureo. Denique opulentum & sumptuosum Salomonis templum, miraculum miraculorum omnium, quæ unquam ab hominis creata potentia fuere: quodlibet enim horum operum tanquam atomus quidam, imo nihil est in comparatione ad animam rationalem: hæc enim inter omnia alia eminet, sicuti elephas inter formicas, sicut aquila inter muscas, sicut inter pygmeos Gigas, sicut regina quædam inter mancipia, & sicut sol inter stellas: *Omni corpori præfertur anima*, inquit S. Aug. de Civ. Dei li 8. c. 15. Et alibi idem in ep. ad Deodat. subjungit: *Anima natura, nec terra, nec maria, nec sydera, nec luna, nec sol, nec quicquam omnino quod tāgi aut videri potest non deniq; ipsum quod à nobis videri non potest. Cœlum non melius esse credendum est, imo hæc omnia longe deteriora esse quam est qualibet anima, ratio certa convincit:* & quantum cœlum in omni pulchritudinis genere terræ præeminet, tantundem anima sui pretio omnem rem creatam exuperat, si Chrysippo credimus dicenti: *Quanto cœlum terra pulchrius, tanto anima pulchritudo omnem formam, quamvis pulcherrimam, superat.*

Chrysip. in lib. de contemptu mund.

5. Nobilitas singularum rerum, quæ in toto universo velut in superbo quodam theatro continentur, facile colligi potest ex ordine quem rerum omnium author in totius universi dispositione observavit. Siquidem is unicuiq; locum suæ dignitati proportionatum & convenientem assignavit. *Bonum enim universi consistit in ordine*, ut ajebat eruditus ille Bar. Cas. p. 12. cons. 3. ser. 51. c. 2. Et quidem conformiter ad doctrinam S. Bernardini Senensis dicentis: *Cuilibet dedit Deus locum sibi correspondentem.* Terræ & universæ bonorum suorum mobilium & stabilium massæ locum infimum assignavit: secundum vero locum terrâ superiorem aquæ elemento concessit: tertium aëri; quartum igni: supra ignem autem lunam residere; eique superimminere Mercurium voluit, quem postea Venus sequeretur; in quam suum sol obtineret prædominium; Demum eo altior regnaret Mars: postea Jovis regia collocaretur. Sicque septimo cœlo superintenderet Saturnus, qui tandem velut scabellum serviret firmamento stellarū phrygio opere elaborato, cui Cœlum crystallinum superimmineret, in loco verò eminentissimo cum immobili quodam pondere cunctis corporibus supereminere Cœlum empyreum, utpote præ omnibus præstantissimum, quod adeo vastum est, ut teste S. Bernardino de Senis t. 1. serm. 51. c. 2. [Si de novo crearet Deus hujusmodi magnitudinis tot terrarum orbes, quot grana arenæ maris, adhuc non impleretur empyreum Cœlum.] Hanc autem vastam molem, voluit Deus animæ pedibus, velut pavimentum quoddam substerni, adeo ut empyreum in nullo dignitatem suam adeo jactet, quàm quod animæ serviat, tanquam Thronus illius vel palatium. [Cum igitur (inquit Cassaneus p. 12. consi 3.) naturæ ordinent ignobiliora inferius, nobiliora vero superius, patet animam esse nobilissimam omnibus supradictis ordine, quia collocatur in nobiliori loco.] At vero vivacius id expressit S. Bernardinus ibid. in fine c. 2 dum ait: [Per hoc manifeste declarans, quod si quasi infiniti empyrei Cœli, & illius nobilitatis, crearentur à Deo, adhuc anima eis celsior ac nobilior remaneret.] Quæratis & investigetis licet omni cum industria non tamen invenietis pulchritudinem vel dignitatem (si eam quæ Dei est excipias.) quæ pulchritudinem animæ rationalis possit non tam dico superare, sed nec adæquare. [Quanto cœlum terrâ pulchrius (affirmat Chrysippus in lib. contemp. mundi.) tanto animæ pulchritudo omnem formam quamvis pulcherrimam superat.] O utinam anima objectum

fectum esset visui corporeo proportionatum! O utinam oculi nostri à Deo elevarentur ad illam contemplandam (licet agnoscam desiderium hoc ad impossibile se extendere) certus sum, quod quævis alia creata mox mihi vilescerent, ac deformia & contemptibilia esse apparerent: *Si fieri posset* (ait idem Chrysippus) *ut corporalibus oculis animæ pulchritudinem videremus, desideremus omnia hæc, quæ ex terrena substantia decora esse videntur.* Dicat idipsum Catharina Senensis, quæ in extasim rapta hunc à cœlesti suo sponso favorem promeruit, ut oculis mentis suæ repræsentaretur anima quædam beata, quæ a mortalium exuviarum vinculis soluta non ementitâ pulchritudine adornata, nec cincta pretiosarum vestium apparatu, nec ex gemmis, argento & auro conspicua, sed nativis & synceris prærogativis suis expolita, candidâ gratiæ bysso vestita, vivacibus pretiosi Sanguinis Christi coloribus depicta, coronata non liliis, vel rosis, sed gloriâ, magno Angelorum agmine stipata, fœlix & fortunata Paradisum obibat. Ad quam visionem, ob nimiam ejus dulcedinem, Catharina Virgo defecit, & per jubili excessum velut à semetipsa defecit, quippe Spiritus ejus velut amabilis quidam papilio tenelli corporis sui vivificandi oblitus, velut anhelus ad peregrinam hanc pulchritudinem contemplandam excurrere voluisse videbatur: *Qua visa ejus mira pulchritudine, abstracta, & illecta præ dulcedine pene deficiebat*, atque in hoc adeo dulci deliquio Spiritus in extremitate labiorum ejus eousque commoratus est, donec ipsa ad sponsum suum conversa dicere posset: Non jam amplius admiror ô mi cœlestis amor, quod adeo prono & prompto animo amarum calicem biberis, & tormentorum atrocitatem, severitatem flagellorum, spinarum puncturas, effusionem sanguinis, vulnerum in aspero Crucis ligno acceptorum acerbitatem animo adeo intrepido tantaque cum patientia & promptitudine sustinueris, siquidem ob oculos propositum habuisti lucrum animarum utpote tormentorum, laborumque tuorum dignissimum præmium, & gloriosum trophæum: *Cesset jam admiratio & stupor, nunquam amplius demirabor, pretium etenim gemmarum valorem adauget.*

Idem ib.

Octav. Spatar. 2. p. conc. 45.

Vinc. Gi. lib. t. 2. lect. 15. n. 28.

6. David docta & ingeniosa manu sua bene ordinatas Cytharæ suæ chordas tangebat, easque ex artis legibus docte percurrens suavissimam quandam efformabat melodiam: quævis chorda ad tactum Regij digiti rumpebat silentium, & temperati sui harmonia soni, quêvis expertum seorsim ad certamen provocabat cytharædum: ac proinde ipsemet à musica hac invitatione sollicitatus cõtinere se non potuit, quin in postulationem instrumenti cantu suo condescenderet; primos igitur vocis suæ modulos solvere cœpit, sed in versu heroico, & velut ingeniosus Rhetor à florũ & arborum circumstãtium plebe attentionem poposcit dicens: *Venite & videte.* q. d. vos quotquot estis creaturæ harmonico hoc invitatorio percitæ & excitatæ Venite, imo currite, attentum sacris cantionibus meis præbituræ auditum. Verum enimvero ego quoq; ô regie & cælestis Musice, in aliarum creaturarum societatem ad te attente auscultandum prompte libenterque me ingerere cupio, si tamen dignaris admittere dummodo tamen prius intelligere me feceris, quodnam elegeris prophetico Poemati tuo Thema vel argumentum. Num forte Domini illius magnificare vis excellentiam qui infinita omnipotentia sua, per tam admirabile mysterium omnia ex nihilo produxit; opus nimirum quod omnem intellectus creati capacitatem lõge excedit? Aut ea de causa fortasse omnes invitas, ut supremæ Dei providẽtiæ ab hominibus erigantur altaria, in quibus in beneficiorum suorum agnitionem victimæ mactentur & immolentur? vel ut flores odorũ suorum offerant incensa, ipsæque arbores pomorum suorum aureorum offerant holocausta? aut vero ut lapides sensum sibi & motum acquirant, & absq; ullo prætensionis vel præcedentiæ respectu, simul inter se conjungantur & ordinate se collocent, ad erigendum divinæ sapientiæ sumptuosissimum templum, quod unquam sub stellis ædificatum fuisse reperiatur? Minime, Minime inquit Regius Amphion, sed iis qui me auscultaverint, solum declarare intendo prærogativas singulares, & incomparabiles excellentias, quas omnium bonorum author in anima mea, velut brevi quadam Epitome congregavit & in unum collegit: *Quanta fecit animæ meæ.* Verum ô Regie Cytharæde, id quod voce tua expressisti, in charta deinceps exaratum legi, & summa cum diligentia observavi, verum quinam & quales hi eximii tibi

Psal. 65.

Psal. 65.

collati favores sint, exinde colligere non potui, tu quidem favores illos genericè tangis, sed specifice non resolvis; tradis, sed non depingis: promittis, sed non exequeris. Unde vereor ne id, quod de aliis dixisti, nimirum: *Mendaces filii hominum, ut decipiant*, de te plurimum verificetur. Cur enim favores animæ tuæ sigillatim & individualiter non recenses, sed in genere loquens, & silentij velo cuncta obtegens omnia tacitus pertransis, & ne quidem obiter eosdem adumbras, sed duntaxat hac unica dictione (Quanta) perstringis? scio equidem quod sanctus Athanasius ibid. in persona Davidis sit responsurus: *Venite & audite quanta beneficia fecit atque impenderit animæ meæ, quantis quoque donis me repleverit.* Et sanctus Augustinus devota quadam curiositate motus, idem interrogat & resolvit, dicendo: *Sed quid est narraturus? an forte quantum pateat terra, quantum distendatur cælum, & quot sunt sydera, & quæ sunt vices solis & lunæ?* Verum enimvero si mysterium penetrare, & Davidis mentem assequi velimus, operæ pretium erit ad illud recurrere, quod sanctus Lucas de Beata Virgine ad domum cognatæ suæ peregre accedente scribit: Mox enim ut hæc sancta & venerabunda anus ex brachiis suis zodiacum quendam solem pulchritudinis constringentem fecit, eamque beatitudinis encomio celebrando salutavit, dicens: *Benedicta tu inter mulieres, & benedictus fructus ventris tui*, Beata Virgo, utpote quæ semper humilitati singulari fœdere juncta fuit, mox omne quicquid in ipsa conspicuum erat divinæ benignitati referebat acceptum, dicens: *Fecit mihi magna qui potens est.* Magna? Alij legunt *Magnalia*, alij *Mirabilia.* Ergone nec Maria, nec quivis alius, qualia sint hæc à divina Omnipotentia illis concessa Magnalia, distincte explicare poterit? Etenim ego juxta Cajetani doctrinam existimo, neminem Dei magnalia distincte exprimere, quia nimirum talia sunt & tanta, quæ sint inexplicabilia, ideoque in hisce angustis terminis restricta, *Magna, Mirabilia, Magnalia. Hæc tanquam inexplicabilia, singillatim hoc unico nomine cuncta comprehendit*; inquit Cajetanus ap. Jo. Sylv. lib. 1. c. 7. Unde perspicue colligitur, cur David animæ suæ magnalia referens, hisce verbis usus fuerit: *Audite quanta fecit Deus animæ meæ.* quasi dixisset: Nulla invenitur lingua creata, quæ enumerare possit, nec facundia quæ vel minimum dignitatis vel magnalium; quæ Deus animæ hominis contulit, exponere vestigium sufficiat. Sufficiat igitur generico quodam nomine quanta ea indigitasse, dicendo: *Quanta fecit animæ meæ.* Unde sanctus Bernardinus de senis ait: *Quis posset animæ naturalis explicare virtutes.*

[Margin: Psal. 61. — Aug. ib. — Luc. 1. — Græc. ap. Jansen. Hebraic. — Bern. sen. t. 1. ser. 51. c. 2. in fine.]

7. Sponsus cœlestis, ejusque dilecta sponsa anima nostra, familiariter inter se & prolixe discurrebant, dumque varios inter se sermones miscuissent, tandem sponsus subjunxit; Quod si forte ô pulcherrima mea sponsa, tui ipsius sufficientem non habeas notitiam, si tibi nondum satis perspectæ sunt tuæ prærogativæ: *Si ignoras te ô pulcherrima mulierum, egredere & abi post vestigia gregum tuorum.* Quæ verba valde mihi videntur esse intellectu difficilia, quia imaginari mihi nequeo, qua ratione eadē in honorem dilectæ sponsæ suæ redūdare possint; Verum quidem est, quod eam in hisce verbis deprædicet, tanquam inter omnes mulieres pulcherrimam; veruntamen illam quoque arguit tanquam sui ipsius ignorantem, eamque alloquitur tanquam personam vilem, & solis rusticanis occupationibus assuetam: Enimvero sponsus juxta expositionem sancti Bernardini Senensis non poterat sponsam congruentioribus vocibus alloqui; dicere enim volebat quod si forte quænam, & qualia sint tua, quibus præfulges, magnalia, nescias: *Si ignoras te, egredere, id est, de abysso ignorantiæ tuæ* exito, & observa vestigia gregum tuorum, qui sunt Doctores & alii homines virtutibus eximiè præditi. *Quid enim sunt greges* (inquit sanctus) *nisi diversarum creaturarum species, quas Dominus tanta virtute donavit?* observa inquam eorundem vestigia, quæ sunt eorum doctrinæ, quas in chartis suis post se exaratas reliquêre. Quid enim eorum vestigia indicant, nisi cognitiones eorum, per quas intelligentia sublevatur ad cognitionem animæ? Ab his igitur qui folia sua attramento rigarunt, qui de rebus ad tuam naturam explicandam pertinentibus, integra scripserunt, & composuerunt volumina, ediscere poteris, qualiter tua dignitas quamvis alias longe excedat, & soli cedat dignitati supremi Motoris. [ait igitur (*concludit sanctus*) Abi post vestigia gregum id est, considera corporeas creaturas, & te cognosce, super omnes adeo

[Margin: Cant. 1. — D. Bern. sen. ser. 1. post Dom. Oliv. ser. 51. art. 1.]

deo in dignitate locatam, ut tanto beneficio cognito, tuum diligas creatorem.

8. Calumniabantur olim Scribæ & Pharisæi Salvatorem nostrum, quod Publicanos & peccatores ad suam admitteret familiaritatem: *Murmurabant dicentes: Hic peccatores recipit, & manducat cum illis.* (Luc.15.) Salvator autem, ut eos capaces redderet idipsum intelligendi, suamq; illis probaret integritatem, duas illis proposuit mysticas parabolas, quarum una est de ove errante, altera vero de drachma deperdita, uti superius insinuavi. De prima quidem dicit: *Quis ex vobis homo, qui habet centum oves, & si perdiderit unam ex illis; nonne dimittit nonaginta novem in deserto, & vadit ad illam quam perierat, donec inveniat eam*, de secunda vero subjungit: *Aut quæ mulier habens drachmas decem, si perdiderit drachmam unam, nonne accendit lucernam, & evertit domum, & quærit diligenter, donec inveniat eam.*. Quod autem tam per ovem, quam per drachmam filius Dei animam nostram intelligi voluerit, certum est apud sacros expositores: *Diligis o Domine animam meam*, inquit Didacus Vega, *cum pro ea requirenda dimisisti in cælo naturam angelicam.* (Didac. Vega in Dom.3. post Pent.) Ecce per ovem intellectam animam; de drachma vero subjungit Eusebius Emissenus: *Hominis anima nummus dicitur vel drachma, & proprissime quidem quoniam in hoc mundo expressa est imago Regis, & anima humana creata est ad imaginem & similitudinem Dei.* Verum inquies: estne possibile, quod propter unam duntaxat dimittat nonaginta novem? Enimvero, quod ex numero centenario ovium, unica tantum perdatur, nil mirum est, nec æstimari meretur, abeat in malam crucem, dummodo aliæ nonaginta novem bene conserventur; num fortè una ipsi charior est quam omnes aliæ, vix id dicere quis audebit: Nam *Nonaginta novem ordines Angelorum sunt*, inquit Dionysius Carthusianus: (Carth.ib.) *Angelorum choros reliquit in cælo*, scribit Divus Gregorius Magnus in cat. D. Thomæ ibidem. Ergone propter unam animam omnes Angelorum Choros periculo exponet? *Dives igitur Pastor, cujus omnes nos centesima portio sumus* (inquit Ambrosius libro 7. capite 15.) *habet Angelorum, habet Archangelorum, Dominationum Potestatum, Thronorum, aliorumque innumerabiles greges, quos in montibus dereliquit.* De quodam annulo gemmâ suâ destituto, fuit qui diceret: *Deest id quod melius est.* Idem dicere videtur sapientia incarnata, dum nonaginta novem ovibus deesset centesima, quæ est anima nostra: *Deest quod melius est*, forte insinuare volens, quod una sola anima majoris sit valoris, quam omnes Angeli simul; vel cum à Redemptore nostro numerus centenarius, qui secundum S. Greg. *perfectus est*, animæ nostræ approprietur, (D. Greg. in cat. D. Th. ib.) sicut centum compendium est in quo continetur valor aliorum omnium nonaginta novem: ita anima nostra tenet in se perfectionem omnium Angelorum; mirum itaq; non est, quod ipsemet Deus de cœlo descēderit, & relicta Angelicorum spirituum societate, in hunc mundū venerit, ad hanc ovem investigandam, eamque Sanctiss. sanguinis, & propriæ vitæ suæ pretio redimere, sibiq; comparare voluerit; Hoc punctum S. Bernard. Senens. tetigit dicendo: *Magno quidem pretio æstimata es, o anima, pro qua requirenda à summo cælorum Dei filius descendit in uterum Virginis: Ergo magna quidem res es anima mea pro qua requirenda Deus in mundum descendere dignatus est.* (D. Bern. sen. de dignit. animæ serm. 51.c.1.) Et S. Gregor. PP. observat, animam quoq; decimæ drachmæ comparari; [Decem ergo drachmas habuit, quia novē sunt ordines Angelorum, sed ut compleretur electorum numerus, homo decimus est creatus. (D. Greg. in cat. D. Th. ib.) Verumtamen cur ex hisce numeris nullus præter decimū animæ nostræ proportionate correspondet? Ab Arithmeticis informationem accipite, qui juxta documenta Cœli vobis dicet, quod *Denarium, decada, græci vocant; quasi de chada, quod omnem in se numerum recipiat*, & alibi subjungit: *Reliqui ultra, qui dicuntur numeri, priorum sunt replicationes.* (Cal. Rodig. l. 22. c.14. & l.18.c.14.) Estq; hæc eadem ratio de centenario, de quo supra: Sicut igitur decimus aliorum numerum valorem secum subinfert, ita anima omnium & singularum creaturarum perfectiones in se continet. Unde sanctus Pater Augustinus ait: [In novem drachmis, & in nonaginta novem ovibus ponit eorum significationem: (Aug. in at. D. Th. ib.) atque ideo mirum non est, quod Verbum incarnatum illam tantâ cum diligentiâ requirat, nec quiescat, donec eam denuo recuperet, & in manibus suis habeat: *Quia non destitit quærere* (ita explicat Ludolphus Carthusianus) *donec inven e, quæsivit enim usq; ad contumelias, usque ad minas, usq; ad flagella, usq; ad mortem, usq; etiam ad inferna.* (Ludolph. Carth. p. 2. cap. 7.)

9. Princeps cœlestis animam nostram tanquam gemmam pretiosissimam inter omnes quos

quas habet in paradisi gaza conservat, imo vult, ut tanquam Regina coronata gloria, & stola immortalitatis vestita, veluti maximum magnalium suorum specimen in excelso Majestatis suæ throno dexteram habeat: *Astitit Regina à dextris tuis in vestitu deaurato circumdata varietate*. Porro hanc pulchram fœminam, & fortunatam Reginam, animam nostram rationalem esse multi asserunt. Scilicet Joannes de Turrecremata in cap. tẽp. 13, quæst. Psal, 44. dicens: *Astitit Regina, id est, anima à dextris Dei*. Sanctus Antoninus Archiepiscopus Florentinus, 3. part. in præm. Sanctus Basilius, Sanctus Joannes Chrysostomus ibidem, & alij: *Astitit* Majestate plena tanquam *Regina* coronata *à dextris* non principis alicujus terreni, sed Dei Imperatoris universi, *in vestitu* è gloria contexto: *Deaurato* auro charitatis, exornato bonis operibus, *circumdata* exterius & interius *varietate*, id est ornamento præstantissimo virtutum, aut præclarissimorum meritorum, propter quæ Angelis est in veneratione, & à Deo donatur beatitudine: *Astitit igitur Regina* (inquit Basilius in psalm. 44. *ipsa sponsali verbo in connubium data anima, non peccati imperio subjecta, sed Regni Christi particeps, à dextris Salvatoris, in vestitu deaurato, hoc est, in dogmatibus spiritualibus subtextis, & varilegatis, venuste & Religiose sese exornans*. Denique ipsa digna & magna est *in esse naturæ, in esse gratiæ, & in esse gloriæ*. Hugo Victorinus adjungit, quod *Non per naturam, sed participatione vel imitatione habet ea quæ Deitatis sunt*: Imo ipsa humiliter glorietur, & sancte se jactet (inquit Sanctus Ambrosius libro de dign. hum. cond. capite secundo.) quod certo quodam modo, & in aliqua parte Deo similis existat: *Comparet ergo se anima eo modo, quo potest Creatori suo*; Deus etenim est simplicissimus, & anima simplex est; Deus est in omni loco, præcipue vero in cœlo, & anima, est in toto corpore, & tota in qualibet illius parte: Deus regnat in mundo, eumque gubernat; anima corpus vivificat regit, gubernat & conservat: Deus assumpsit naturam humanam prius passibilem, postea vero gloriosam, anima quoque prius habet corpus subjectum pœnalitatibus, postea vero glorificabitur in cœlis: Deus est immortalis: anima quoque in æternum cum Deo vivet: Præcipuè vero anima nostra Deo similis est in unitate essentiæ, & in personarum Trinitate: Nam sicut Pater est Deus, Filius est Deus, Spiritus sanctus est Deus, & tamen non tres Dii sunt, sed unus tantum Deus in tribus personis: Ita anima est intellectus, voluntas & memoria, & non sunt tres animæ, sed una anima tantum cum tribus officijs & dignitatibus: *Sicut Deus Pater, Deus Filius, Deus Spiritus sanctus est* (ut scribit sanctus Ambrosius) *non tamen tres Dij sunt, sed unus Deus, tres habens personas; ita & anima intellectus, anima voluntas, anima memoria, non tantum tres animæ in uno corpore, sed una anima tres habens dignitates*. O vineam deliciosam! ô animam speciosissimam! ô substantiam non habentem sibi parem!

Psal. 44.

Hugo Victor. in summa de divin.

D. Amb. ibid. c. 2. l. F.

10. Scio equidem multos esse, qui animam propriam parvi æstimantes, per apparentes cavillationes moti sunt ad eam contemnendam, & spernendam ejus dignitatem dicendo: quod hæc moles corporea magnum afferat ejus reputationi præjudicium, sitque velut gemma quædam in annulo plumbeo, vel sicut monile jacens in luto; Unde Sanctus Bernardus dicit, quod corpus humanum est sperma fœtidum, saccus stercorum & cibus vermium: quomodo igitur suam poterit conservare elegantiam, si tanta incorporata est deformitati? Quomodo fœlix erit inter miserias? Quomodo nobilis, si à fumo vilitatis est obscurata & denigrata? Atque ideo animæ tutelam mihi vendicare hodie statui, idque non aliunde, quam soli veritati innixus. Verum quidem est, quod tametsi lapis quidam pretiosus innexus sit plũbo, hoc tamen nullum ei afferat præjudicium; acanthus item folia sua tunc pomposius explicat, suamque venustatem dilatat, quando ponderis gravitate deprimitur: Spinæ quoque quæ culpæ, infaustæ nimium genitricis partus sunt decorem adferunt rosæ, dum veluti zelotypi milites seu vigiles pulchritudinem ejus custodiunt; umbræ quoque claritatem picturarum vivacius illucescere faciunt; monstra denique ad perfectionem universi exprimendam magis inserviunt; Adamas etiam auro innexus, pretiosior habetur; radij solares non contaminantur licet supra lutum se quoque diffundant, quâ

quâ similitudine in favorem animæ usus est sanctus Bernardinus dicens: *Veluti Sol non inficitur sordibus luti, sic anima non inficitur corporeâ sorde, quantumcunque sordescat caro*: Imo anima potiorem suarum perfectionum partem corpori in acceptis refert, inquit Reinerus de pisis: [Sicut pars in toto est perfectior, quam id se existens: sic anima cum sit naturaliter perfectio hominis, est perfectior in toto homine conjuncto ex anima & corpore, quam à corpore separata. Adeoque exuviæ corporis, quibus anima induta est ad conciliandum ei ornamentum serviunt, non vero ad ejus pulchritudinem obfuscandam. Unde Salomon ait: *Quam pulchra es amica mea*; Et postea iterum replicat: *Quam pulchra es!* insinuando prius nativam animæ Dei amicæ pulchritudinem, & postea exteriorem corporis elegantiam: *Vt ostendat eam pulchram & interius & exterius*, explicat Ægidius Cardinalis Columna ib. lect. 3. Sileat igitur quisquis hactenus in contrarium loqui præsumpsit: aut si per rationes prædictas ei satisfactum non fuit, convincendum saltem eum existimo per rationes sequentes.

De anima ratio-nali c.9. — *D. Amb. ibid. ait. d.F.* — *Cant. 4.* — *Cant. 1.*

11. In constitutione & perfectione alicujus compositi concurrunt & partes, & hæ quidem quanto perfectiores sunt, tanto perfectius & excellentius est compositum; materia & forma, id est anima & corpus uniuntur ad formationem hominis; hic autem, de quo Salvator in Evangelio hodierno sub metaphora vel parabola vineæ loquitur, qualis sit, paratus sum in reliqua discursus mei serie vobis insinuare. Porro Epiphanius *opus singulare divinæ Sapientiæ* illum appellat; Hilarius *divinarum manuum artificiosam facturam*, Hieronymus *rempublicam bene ordinatam*, Cyprianus *perfectum viventium gubernatorem*; Gregorius Papa *omnium creaturarum compendium*; Dionysius Areopagita *terræ Dominum*. Chrysostomus *Dominatorem ferarum*; Basilius, *Ad imperia natum*; Aristoteles, *Finem omnium rerum*; Augustinus: *Maxime omnium prodigiorum*, à Mercurio Trismegisto appellatur, *Homo miraculum magnum animal adorandum, & honorandum*; & alibi ait: *Humana natura potentiam admiratus eximiam audendum esse ait dicere hominem quidem terrenum Deum esse mortalem*. Favorinus ait: *Nil in terra magnum præter hominem*: Pythagorici dicebant *Hominem divinam quandam mentem terreno vinculo alligatam*; A Platone, *Homo mundus parvus* dicitur; Et Addala Saracenus vir licet barbarus interrogatus: [Quid in hac quasi mundana scena maxime putaret admirabile? Hominem respondit.] Imo omnis creatura se ejus nutibus obedientem exhibere singulariter ambit, ut observavit Cassanæus [Huic etenim nulla creata substantia servire dedignatur; huic terra & cætera elementa; huic bruta præsto sunt ut famulentur: huic militat cœlum, salutem, bonumque procurant Angelicæ mentes. Quid plura? Divinæ gratiæ interventu [non solum efficimur filij Dei & similes Deo, sed etiam modo efficimur Dij,] concludit beatus Ægidius.

Idem in l. de volun-tate Dei. — *Cal. Rod. l.2.c.10.* — *Bart. Cass. 2. p. consid. 2.* — *Ægid. in Examer. c. 40.*

12. Hinc est quod Thraces nascente homine, cordis angustias oculorum lachrymis testantur, forte quia ei compatiuntur, quod creatura aliqua tam nobilis, tot ornamentorum dives, innumeris adornata prærogativis, cui proinde pavimentum aliquod deberetur ex argento & auro, vel etiam peristromatibus cœlestibus, stellarum gemmis distinctis stratum, is in horâ Nativitatis suæ primos gressus figere debeat inter pungentes pœnarum nostrarum spinas; Et quis illud non deploraret? Quos vapores similes cogitatio non extraheret è corde etiam barbaro, in copiosam postea lachrymarum pluviam deorsum lapsuros? *Thraces circa natalitia suorum hoc factitant; edito puero propinqui circumsedentes, eum ploratione prosequuntur, recensentes, quod vitam ingressus sit ad perpetiendas humanas calamitates*: At vero dum ab hac vita ad mortis jurisdictionem transit, in copioso lætitiæ mari natare videntur, & quantum in Oriente hominis planxerunt, tantum in ejus occasu vehementius rident: [Hominem fato functum, per lusum atque lætitiam terræ demandant, referentes quod malis liberatus, in omni sit modo fœlicitate:] Credunt enim, quod ad sempiternam fœlicitatem suæ conditioni merito debitam, transitum faciat.

Io. Boem. Auban. Teuton. l. 3. de Eur. — *Idem. ib.*

13. Verum sileant deinceps barbarorum argumenta, ubi evidentes loquuntur sacrarum Scripturarum rationes. Quis etenim nescit, quod existimatio authoris ab operis æstimatione incrementum accipiat?

piat? Si quis mihi diceret, hanc esse Apellis vel Protogenis picturam, maximi eam valoris & pretij esse existimarem: metiamur igitur, excellentiam hominis per dignitatem artificis. Verum inquies: Non est hæc specialis hominis gloriatio, siquidem omnes aliæ creaturæ, terra, mare, Sol, stellæ, cœlum, & Angeli ipsummet Deum veluti authorem suum recognoscunt, dicendo: *Ipse fecit nos. Quia omne bonum nostrum ex eo est, & non ex nobis*, ut explicat sanctus Athanasius ibid. Respondeo: Quoad hoc nolo contradicere, verumtamen nemo inficiari poterit, quin productio hominis valde fuit differens, & specialis ab aliarum creaturarum productione quoad modum. Rabanus & Basilius causam investigant, cur totius universi factor in formatione alterius cujuslibet rei nihil aliud adhibuerit, quam unicum duntaxat verbum Fiat: *Fiat Lux, Fiat Firmamentum, Fiant luminaria*, &c. Ut ex Scriptura expresse deducitur; postea vero in creatione hominis stylum mutaverit dicendo; *Faciamus.* Unde Rabanus libro primo in Genesin ait: [Non sicut in cæteris creaturis dixit Deus: Fiat homo, & factus est homo: sed priusquam fieret, faciamus dicitur.] Et sanctus Basilius ait: *Non dixit uti de aliis: Fiat homo;* Quænam igitur est hæc disparitas? Cur non tam quoad unam, quam quoad aliam creaturam utitur hoc verbo *Faciamus*? Forte ut Rupertus Abbas libro 2. de Trin. ait: [Ut unaquæque persona suam operis partem susciperet, tunc quidem Pater conderet, Filius perditum redimeret, Spiritus sanctus remissionem peccatorum, & carnis resurrectionem perficeret?] Est quidem hæc Ruperti responsio congruum antecedens, è quo per bonam consequentiam maximam hominis excellentiam facile arguere possumus; attamen sanctus Basilius ad delicatiorem speculationem transfertur dicendo: Alias creaturas ab unico *Fiat* suam habuisse originem, quod imperiosum quoddam præceptum insinuat; at vero homo per *Faciamus* producitur, quod consilium denotat forte ad insinuandum quod quævis alia creatura habeatur à Deo servili & mancipiorum more, dum præcepta Dei recipit & obedit; at vero cum homine procedit more nobilium, eumque veluti Magnatem quendam tractat, [quasi cum consilio factus homo videretur, inquit Rabanus Maurus libro 1. in Genesin. Itane? Ergone Deus etiam consilio utitur? Si hoc Angelus, vel alia creatura faceret, dissimulari posset, consilia enim dantur ignaris & in suis operationibus irresolutis, dum bonum vel malum, aut vero id quod melius est non cognoscunt; at vero Deus, qui infinite sapiens est, qui omnia distincte cognoscit, & sine errandi periculo eligit, quam habet consilij requirendi necessitatem? Ut nimirum deveniretur in cognitionem, quantum hoc opus (homo scilicet) quovis alio dignius sit & excellentius: [Non dixit veluti de aliis, fiat homo (est sanctus Basilius homil. 10. de hom. construct. fol. 38. qui loquitur) perdisce tui ipsius dignitatem, non subjecit generationem tuam præcepto; sed consilium fit in Deo, quomodo præstans animal ad vitam producendum sit: Faciamus hominem; cui opinioni subscribit Archiepiscopus Moguntinus Rabanus in Gen. libro 1 dum ait: *ut scilicet non per jussionis vocem, sed per dignitatem operationis existeret.*

Psal. 99.
Gen. c. 1.
D. Basil. hom. 10.
S. Basil. hom. 10.
D. Amb. in Exam. lib. 6. de dignit. hum. condit.

14. Verumtamen Sanctus Pater Augustinus hanc hominis prærogativam nimis vulgarem esse existimans, aliam quandam assignat majorem, scil. quod productus fuerit pulcherrima Dei imagine & similitudine insignitus: [Sed hoc excellit in homine, quia Deus ad imaginem suam hominem fecit *Ita pariter sanctus Ambrosius*: Nec ob hoc solum quod consilio sanctæ Trinitatis sic excellenter à Conditore conditus est; sed etiam quod ad imaginem & similitudinem suam ipse Creator omnium eum creavit, quod nulli alij ex creaturis donavit. Porro inter interpretes quoad hunc passum variæ sunt opiniones, an scilicet *imago & similitudo* synonima sint: an vero disparatam significationem habeant? Pererius & Cornelius à Lapide in favorem primæ partis decernit dicendo. [Quod pro eodem sumantur & eandem esse vim vocum illarum Imaginis & similitudinis, easque hoc loco positas ad idem significantius, expressius, & illustrius declarandum. Alij autem contrariæ sunt opinionis, nimirum Origenes, libro 3. periarch. cap. 6. Nissenus, homil. de creat. homin. Eucherius, libro 1. in Gen. Richardus Victorinus, libro 2. de Trin. capite 3. & 5. Theodoretus, Rupertus, Sanctus Thomas 1. 1. quæst. 93. & Magister sententiarum

August. in Gen. lib. 6.
D. Amb. ubi supra

rum in 2. dist. 16. quia licet ubi origo & processio datur *in eadem natura*, ibi quoque Imago & similitudo reperiatur, prouti de Seth Adæ filio & aliis similibus verificatur, nec non de quovis filio versus Patrem suum; nihilominus similitudo esse potest sine imagine ad eum modum quo una albedo alteri nonnunquam similis erit, non tamen ejus imago erit. At vero inter alias differentias una, & quidem præcipua hæc est, quod in imagine consistant dona naturæ, in similitudine vero gratiæ dona. *Imago attenditur quantum ad naturalia*, inquit Glossa, *similitudo vero quantum ad gratuita*. Voluit igitur Deus hominem privilegio insigni afficere locupletando eum omnibus hisce bonis, tam naturalibus, quam gratuitis; quorum ipsum judicabat esse capacem, quæque illum Deo similem reddere poterant. Unde Nissenus: *Homo ad imaginem & similitudinem Dei factus est, quia capax omnis boni est, divinitatis, plenitudinis, de ea exultando, sicut Deus exultat.* Et sanctus Basilius ibid. concludit. *Cum in tanto honore esset homo ex eo quod creatus esset ad imaginem Conditoris super Cælum, super solem, super stellarum choreas honoratus.* O quam pulchrum & eximium opus est istud, quo in hujus mundi Theatro comparente quodvis aliud primos et honores cedit; quo illucescente omnia alia cum eo comparata mortificari censentur ad eum modum quo exoriente sole omnes stellæ, haud secus ac si erubescerent, absconduntur. Porro Aman existimabat quidem se supra omnes alios aulæ Ministros honorandum & exaltandum, paludamento regio à Rege suo induendum, regioque diademate coronandum, ac tandem veluti alterum Regem proclamandum fore: *Quid debet fieri viro quem Rex honorare desiderat*; Respondit Aman Assuero: *Debet indui vestibus regiis, & accipere regium diadema, & primus de regiis principibus clamet & dicat: Sic honorabitur, quemcunque Rex honorarit*: At vero hæc ornamenta tandem caduca, extrinseca, apparentia, & parum durabilia erant, quæ Amano, vel etiam Mardochæo fictam quandam & non realem magnificentiam regiam, idque per unicum duntaxat diem attulissent; at vero Deus, ut hominem per participationem, sive per gratiam Deum faceret, eum imagine suâ vestivit; & similitudine suâ coronavit: O quam pulchra ornamenta justitia, bonitate, potentia, sanctitate, dominio & majestate adornata! Non est acclamatus homo in mundi Regem ab Aman aliquo, sed ab ipsomet Deo. [Quid ergo? Et quod ille parvo licet expetebat tempore (inquit quidam modernus Laur. de Aponte in sap. Salo. capite 11. numero 27. homil. 42.) tibi Deus perpetuo concessit, regalibus te vestibus suis induit, justitiâ, sanctitate, bonitate, potentiâ, dicam & Majestate, non Aman clamat, sed ipse, te ad imaginem & similitudinem suam factum.

Nissen. in Exam.
Augusti. in Gen. lib. 6.
D. Amb. ubi supra
Esth. 6.

15. Christus morti vicinus declaravit Patrem æternum omnes Cœli divitias in facultatem & manus suas deposuisse: *Sciens, quia omnia dedit ei Pater in manus*, scribit sanctus Joannes. Porro quid per hunc terminum *Omnia* intelligi debeat, non satis inter expositores convenit. Theophilactus intelligit omnipotentiam, Euthymius, scientiam; Chrysostomus miracula faciendi authoritatem. Sanctus Iræneus omnia opera producta; Author operis imperfecti regna cœli, terræ, & inferni: At vero sanctus Hieronymus. *Per omnia, hominem intelligit*, forte quia in eo breviter compendiata inveniuntur omnia bona, ut idem sit dicere homo quod omnia. Imo si non esset homo, aut si Deus hominem in manibus non haberet, licet possideret omnia, tamen Dominum nihili se esse censeret, at vero hominem in manibus suis habens, & hominis Dominus existens, licet aliud nihil possideret, hominem tamen manibus suis subjectum habens omnia possidere censetur: *Omnia dedit ei Pater in manus*: volens inferre, quod [omnibus quasi caruisset, nisi homines lucratus fuisset.] Eandem quoque sententiam videri nonnemini posset dæmonem habuisse, quando salvatorem in altissimum mõtem perducens eidem dixit: *Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraveris me*; quasi diceret: vide omnium ego sum Dominus, quidquid vides, meo subjacet imperio, si illas exposcis delitias, quę tuę sũt congruæ juventuti, habebis hic vicinam Judæã in omnibus tibi propitiã, si ejus dignaberis accepta habere balsama, Arabia tibi præsentabit odores; Cyprus pulvere, Sabæũ Regnũ incensa

Ioan. 13.
Didac. de Cel. in c. 7. Iudith. §. 11. n. 42.
Matth. 4.

Oriens Museum, Persia Nordum, tui erunt panni totius Flandriæ Lana omnis totius Soriæ, Purpuræ Phæniciæ, Tapetes & peristromata Babyloniæ, Idumæa quam ripæ maris illic adjacere vides, gloriosis victoriis tuis palmas providebit. Libanus qui in cœlum usque sese erigit, ut stellis coronari possit, è cedrorum suarum ramis, ad nominis tui immortalitatem coronas tibi nectet; si posteris hæredibus tuis ædificare desideres palatia, vel etiam ad trajiciendum mare aut ad novos tibi mundos comparandos, indigeas navigiorum maximis machinis, ad eas fabricandas Phrygia tibi ligna subministrabit Cypressina; omnes, quas hic prospicis, Provinciæ promptissimam tibi præstabunt obedientiam, & in debitæ servitutis signum sua tibi tributa obsequiosissime mittent, Hispania quidem sua metalla, Francia poma, Mauritania fructus, Paphus flores, Anglia argentum, Dalmatia aurum Insulæ fortunatæ aves, Indiæ ebur, Sicilia frumenta, Numidia marmora, Genua Corallos, Corinthus vasa, Oceanus margaritas, Africa blada, Erithræa smaragdos, mundus denique novus suas divitias, debiti muneris & tributi loco tibi donabunt. Ego etenim qui horum omnium Dominus sum, me cunctis libentissime ultro citroque privabo & exuam, si tibi hæc omnia dignatus fueris acceptare, teque mihi in donum reverenter donare: *Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraveris me.* Mira profecto res hæc est! Ergone seria Cacodæmonis mens est omnibus totius mūdi possessionibus & dominiis se exuere, dummodo in solius hominis possessionem subingredi liceat? Adeone caro pretio unicum tantum hominem tibi comparabis? Ingenti pretio modicum licitaberis? Omnia tua prodigendo nihil lucraberis? Etenim si Deus verbis tuis fidem haberet, negotiatio tua feliciter & cum ingenti proventu procederet; licet tu idipsum minime intelligere videaris, tu enim eum cui loqueris purum censes esse hominem, & consequenter lutum, ventum, umbram; unde patet quam parvi omnia quę in mundo sunt æstimētur à dæmone, vel quanti pretij & valoris sit apud eundem unicus tantum homo; ne tamen dæmon errasse videatur, mittatur ad bilancis examen utrumque in unam scilicet lancem cōjiciantur omnia quæ sunt in mundo, in altera vero solus ponatur homo, sic enim clare videbitur, quod pretium pro homine à Dæmone promissum nimis modicum sit, valor autem hominis in omni genere superexcedat: *O quam æstimas Dæmon unum hominem siquidem uni promittis omnia regna mundi, & gloriam eorum unde ut unum lucretur hominem, dat omnem gloriam mundi, tanti unum æstimat, ut unum muneret omni gloria.* Didac. de Cela in Iud. c 7. § v. 12. § 18 nu. 41.

16. Merito quæri potest quænam sit major laus & excellentia Salvatoris; an quod à Joanne Evangelista nuncupetur homo: *Fuit homo missus à Deo*; an vero quod à mundi Salvatore vocitatus sit Angelus: *Ecce ego mitto Angelum meum*? Scio equidem hominem esse corporeum, Angelum vero spiritualem, & quantum spiritus corpore dignior est, tantum Angelus homine major esse censeatur; Et sanct Gregorius testatur quod [in hoc natura Angelica est à naturæ nostræ conditione distincta, quod nos cœcitatis ignorantia coarctamur, Angelorum tamen scientiæ longe super nos incomparabiliter dilatantur:] Et ob has aliasq; rationes majus fuisse videtur encomium à Christo præcursori suo datū; eo quod Joannes de eo dixit: Chrysostomus nihilominus contrariæ est opinionis, dum ait: *Puto, quod gloriosior est Ioannes, quia homo fuit, quam si nomine Angelus & natura fuisset.* O ingentem hominis excellentiam! Ioan. 1. Greg. l. 2. moral. Chrysost. ho. 27. op. Imp.

17. Quid igitur nunc tibi ô homo de dignitate tua videtur? Ipsa quidem talis est, qualem eam hactenus esse declaravi, tu autem indignis actionibus tuis eam contemnis, & velut vilissimam æstimas. Cunctæ creaturæ permagni te æstimant, tu solus temetipsum nihili faciens bestiis te inferiorem efficis, ut merito de te dici possit: *Comparatus es jumentis.* Vinea es non à Noe sed à cœlesti agricola ad habendas ex te delitias plantata, & tamen penitus te nunc dissipatam esse conspicio, floribus vacuans, omnique boni operis fructu destitutam, e contra vero culparum spinis & urticis refertissimam. Tu quidem talem habuisti Dominum, qui te propria carne Sacramentali enutriens, impinguabat, & sanguine fœcundabat, ut immerito fructificare posses, & tamen eheu te illi rebellem esse & in incultum quoddam desertū degenerasse, ideoq; diaboli manibus traditum te esse dolenter conspicio, cecidit, cecidit pro dolor in te turris fidei, siquidem actiones tuæ atheistam potius quam bonum Psal. 48. Prov. 8.

Christia-

Christianum te esse testantur. Neque relictum tibi est Conscientiæ torcular, siquidem firmo proposito decrevisse videris nil nisi plurimarum iniquitatum fructus deinceps Deo reddere; Decidunt quidem in te nonnunquam aliquæ bonarum inspirationum stillæ, at vero eundem prorsus fructum afferunt, quem afferre solent guttæ æstivo tempore in terræ pulverem collapsæ, quæ nil nisi bufones producere solent venenosos. Communitus quidem fuisti præsidio sepis custodiæ Angelicæ, & tamen per infernalium latronum manus pessime te tractatum esse video; & quod magis deplorandum est, hoc non obstante imaginaris tibi te melius, commodius, & benignius haberi à Dæmone, quam à Deo qui te plantavit. O te vere infelicem! Contemplare te in Saule velut in speculo; De eo namq; dicitur: *Spiritus Domini recessit à Saul, & exagitabat eum spiritus nequam.* 1. Reg. 16. Hic etenim ut te totaliter dissipet, perdat, & ad extremum usque exterminium reducat, in tuam perniciem accerset super te spiritus nequissimos, eisque præcipiet, ut te ditissimis, quoad possunt, modis affligat. *Persequimini & coprehendite, quia non est qui adjuvet,* Psal. 70. Nunc, nunc tempus est, ut ab errore commisso resurgas & resipiscas; sicut enim cum Lisimacho temetipsum Cacodæmoni vendidisti, non pro uno Scypho, sed pro minima quadam voluptatula, ita exclamare quoque cogeris dolenter, & si fieri potest sanguineas ab oculis effundendo lachrymas dicere: *O quam brevis voluptas me ex libero servum, ex Rege captivum fecit.* Valde mirum videbatur Apelli, Protogenis inæstimabili in pretio semper habitas picturas, velut pro nihilo vendi & distrahi! Longe autem magis obstupescendum est quod vinea inter omnia totius mundi viridaria, jucundissima & præstantissima; aut vero quod homo qui imago & similitudo est Dei pretio sanguinis infiniti valoris comparatus, sese pro nihilo Dæmoni vendat. Deus felicitates in te seminat, tu autem optimum semen istud contemptus lolio suffoceas. Agedum igitur in propriam excellentiam tuam oculos tuos dirigito, nec te jam deinceps adeo vili pretio æstimato. *Agnosce dignitatem tuam & considera, quod divinæ consors sis factus naturæ.* Leo serm. de Nativ. Sistamus hic Paulisper.

Apud Basil. Demep. 16.

Vinc. Gil. lec. 70.

PARS SECUNDA.

18. Facile hic quis objicere poterit, nos homines tantæ dignitatis esse non posse, cum nil nisi quædam terræ massæ vel moles esse videamur. Respondeo igitur me idipsum neutiquam inficiari; veruntamen certum est alia ex parte quod aurum quoque sit de terra progenitum, & tamen radii solis ea sunt virtute præditi, ut illud in metallum quoddam transformare possint valde pretiosum, illudque in eam usque excellentiam extollere, ut in Regum vertice velut in altari positum summam à Magnatibus & Regni proceribus accipiat venerationem: Sic quoque homo terra & pulvis est, per gratiam tamen cœlestem ita transformatur, ut quovis sit pretiosior & excellentior auro. Imo tanti valoris ab ipsomet Dei filio æstimatur, ut is certo quodam modo humanitatem adeo dignificare voluisse videatur, ut quasi pari cum Divinitate gressu ambularet. Ejusmodi paradoxum coram vobis enunciare minime præsumerem, nisi idipsum ex doctrina S. Eusebii hom. 6. de Pascha. desumpsissem; Hic enim Christum tanquam Deũ in opere Redemptionis considerans dixit: *Video Deum transisse in pretium meum, quandoquidem tam copioso munere ipsa redemptio agitur, ut homo Deum valere videatur.* Porro videtur mihi hyperbolen quãdam sapere, si quis dicat hominem Deum valere, & in pari cum Deo æquilibrio procedere. Unde illud non existimo absolute intelligendum esse, sed in eo modo quem statim intelligetis. Deus etenim tunc primitus in Exodo manifestasse noscitur, quando Moysi locutus est dicens ei: *Ego sum qui sum.* Exod. 3. quibus verbis esse suum æternum & immutabile exprimere voluit: at vero ubi eum, dum hæc loquebatur, stetisse existimatis? *In rubo.* Nunquid congruentius se exhibuisset spectandum in magnifico quodam Thoro, sive regio solio, vel etiam super Angelis, scabellum quoddam, sive sedem sua Majestate condignam efformantibus sedentem? aut vero si metus erat ne forte Moyses ex visione adeo magnifica nimium consternaretur, cur non potius loco rubi elegit arborem quandam jucundissime virescentem floribus & fructibus onustam, ad cujus conspectum exhilararetur potius quam perterreficeret. Nequaquam id facere, sed potius spino-

ſpinoſam quandam arborem eligere voluit. Et ecce tibi his per Gregorium Nyſſenum apertum & patefactum myſterium. Arbor etenim hæc ſpinoſa humanitatem figurabat pœnalitatum ſpinis eidem annexis obſeptam. Voce quidem tenus Moyſi Divinitatem ſuam revelaverat, non tamen videbatur id Deo ſufficere, niſi eidem quoque figuram ſaltem oſtenderet ſuæ humanitatis ſuo tempore aſſumendæ, quaſi hanc non minoris quam illam faceret: *Deus eſt veritas, quæ tunc in vepribus à Moyſe viſa eſt, quæ quidem veritas à rubo, ipſoq; ſpinoſo ob humanitatem videlicet Salvatoris effulgens, ad cognitionem ſui per Evangelicam nos tubam vocaret*; noluit igitur Divinitatem ſuam manifeſtare ſine conſortio ſuæ ſacratiſſimæ humanitatis. Ob eandem quoq; rationem credo Deum præcepiſſe Hebræis, ut Agnũ devorarent, & quidem ſpecialiter pedes, & caput: *Caput cum pedibus ejus vorabitis*. Exo. 12. Porro S. Greg. Nazianzenus per hunc agnum verbum incarnatum, per caput vero Divinitatem, per pedes vero Humanitatem intelligit: ideoque dicit Deum per hoc præceptum indicare nobis voluiſſe, Chriſtum à nobis ut Deum pariter & ut hominem conſiderandum eſſe; Neque enim caput ſine pedibus uſpiam eſſe debet, nec Divinitas ſine humanitate, quodque unam reſpicientes oculos noſtros non declinemus ab altero, ſed potius dum eũ adoramus ut Deum, eum quoq; revereamur & venereGregor. Naziãz. orat. 42. de Nat. Dom. mur ut hominem: *Ad caput uſq; ad pedes, hoc eſt primas de Divinitate contemplationes, poſtremas Incarnationis meditationes habeamus*. Sic quoque Joan c. 2. Chriſtus Jeroſolymam ingreditur, & ad templum perveniens manum ſuam ad funiculos colligendos extendit, & flagello inde ſibi confecto, percutere cœpit ementes in templo & vendentes: *Cum feciſſet quaſi flagellum de funiculis, &c.* Joan. 12. & poſtea ſubjungit, quod eos repræhendendo dixerit; *Nolite facere domum Patris mei domum negotiationis*. Quibus verbis dum ſe æterni Patris filium vocat, ſe quoq; Deum eſſe demonſtrat: hoc tamen minime contentus ſuam quoq; honorare voluit humanitatem, ſe quoq; hominem eſſe demonſtrando; quando paulo ante Capharnaum ingreſſus fratres ſuos, id eſt, cognatos, ſuamq; matrem in una ſecum ſocietate habuit: *Poſt hæc deſcendit Capharnaum ipſe, & mater ejus, & fratres*: hacq; ratione eodẽ prorſus tempore Divinitatem pariter & humanitatem honoravit; Eſtq; hæc ſpecialis quædam Alcuini ponderatio dicentis: [Aperte ſe filium Dei Patris oſtendit, qui templum Dei domum ſui Patris cognominat; & ut rurſum verus hominis filius cenſeatur, deſcendens in Capharnaum matrem comitem habuiſſe perhibetur.]

19. Porro tres Orientis Reges è ſuis regionibus diſcedentes noviter natum Regem inquirunt, cui ut debitæ ſervitutis penderent tributum, tria ſecum novo Regi offerenda munera deferunt, ſcil. aurum, thus & myrrham, munera profecto digniſſima, ſed non paucioribus myſteriorum divitiis referta. Etenim S. Maximus eos ad hæc munera offerenda cœlitus inſpiratos fuiſſe dicit: *Hæc autem offerri Chriſto, non Magorum arbitrium, ſed inſpiratio omnipotentis elegit* Et quidem aurum ei tanquã Regi præſentarunt, incenſum vel thus veluti Deo, & tanquam homini myrrham. Ita Remigius in Cat. D. Th. ibi. *Regem*, ait, *Deum & hominem prædicant*. Verũ enimvero Myrrha iſta in quem finem adhiberi debebat: Num forte Magi metuebant, ne Chriſtus recens natus titillaretur nonnihil à vana gloria, dum ſe à tribus orientis Coronis adorationis Divino honore affici videret, ut proinde antiquæ in coronationibus Regum uſitatæ conſuetudinis memores, dicere ei voluerint; *Memento te eſſe mortalem*? Siquidem Myrrha mortẽ manifeſte repræſentat: *Et in Myrrha Dominicam ſepulturam*? Nequaquam hæc Magorum intentio fuit, ſed potius operæ pretium futurum eſſe ſibi perſuaſerunt ſi eum tanquam Deum pariter, & tanquam hominem adorarent, & obſequerentur præter Divinitatem ejus etiam ſacratiſſimę Humanitati, illam per aurum & incenſum, hãc vero per Myrrham. Aſſerit idipſum S. Gregorius hom. 10. ibi. dum ait: *Offeramus thus, ut credamus, quod is qui in tempore apparuit, Deus ante tempora extitit, offeramus Myrrham ut eum quem credimus in ſua Divinitate impaſſibilem, credamus etiam in noſtra fuiſſe carne mortalem*.

20. Chriſtus pro peccatis totius mũdi mortuus, in capite trium dierum denuo à mortuis reſurrexit. Moveri autem difficultas aliqua circa hoc ſolet, cur ſcilicet non ſubito poſtquam in Cruce mortuus fuit, reſurrexerit? vel mox ut repoſitus erat in ſepulchrum? Cur reſurrectio triduo tardat & moratur, aut vero cur eandem Reſurrectionem non diutius vel longius differt? Jam etenim Redemptionis noſtræ

stræ mysterium consummatum erat, quia Christus de facto dixerat: *Consummatum est*, Joan. 19. atque ideo una cum aliis mortuis in novissimi judicii die resurgere poterat? Respondet S. Thomas Christum adeo cito resurgere voluisse, & non cum aliis in novissimo die, ut se Dei filium esse contestaretur: veruntamen etiam triduo Resurrectionem suam differre, & suspendere voluit, ut se hominem etiam esse probaret, adeoque utrique tam Divinitati quam humanitati suæ honoris debitum redderet: *Ad hoc quod confirmaretur fides de veritate Divinitatis ipsius, oportebat, quod cito resurgeret, & ejus Resurrectio non differretur usque ad finem mundi. Ad hoc autem quod confirmaretur fides de veritate humanitatis & mortis ejus, oportuit moram esse inter mortem & resurrectionem. Ideoque Angelus tribus Mariis ad sepulchrum visitandum abeuntibus dixit:* JESUM *quæritis Nazarenum crucifixum; surrexit.* Quibus verbis in quantum Resurrectionem ejus exprimebant Christum prædicavit tanquam Deum: per crucifixionem autem ipsum ostendit fuisse verum hominem; ut hac ratione pientissimæ illæ mulieres gratias Cœlo referrent, pro adeo ingenti beneficio, recognoscendo ipsum tanquam Deum qui simul homo est, & tanquam hominem qui etiam Deus est. Sic quoque observatur quod quotiescunque Christus opus aliquod patrabat, quod ad Deitatem potius quam humanitatem ejus pertinebat, nunquam se Filium Dei, sed filium hominis appellarit, prout ex variis scripturæ locis facile deducere nobis licet: *Ut sciatis quia filius hominis habet potestatem dimittendi peccata. Videbunt filium hominis venientem in nube. Mittet filius hominis Angelos suos.* In nube apparere, res est ad Deum proprie spectans; Mittere & imperare Angelis, Divinam attinet jurisdictionem, eccur igitur talia opera præstans se Filium hominis appellat potius quam filium Dei. Respondet Abulensis Christum id fecisse, ut humanitati partem honorificentiæ suæ tribueret, ejus namque reputationi congruebat, tam se Deum quam hominem esse probare: [Quando Christus faciebat magna, vocabat se filium hominis, & hoc fiebat ad honorem naturæ humanæ, quod talia fierent per eam, vel ab ea qui hoc erat.]

D.Th.3. p.53. a.2.

Matt.9. Matt.24 Matt.13.

Abul.in cap.16. Matth. q.122.

21. Probe quidem scio quod Divinitatem cum humanitate conferre, idem sit quod tenebras cum luce, vel terram auro comparare; nihilominus si mihi licitum esset dicerem utique quod licet Deus sit perfectissimus, imo ipsissima perfectio in abstracto, sine qua nequaquam futurus esset Deus, nihilominus, si aliquam ulteriorem perfectionem vel excellentiam recipere posset, hanc utique per nostram accepturus esset humanitatem. Unde sanctus Pater Augustinus serm. 18 de temp. in Nat. Dom. diem illum quo Verbum caro factum est, celebrando, dixit: *Elegit sibi in qua nasceretur diem qui fecit omnem diem; & non sine gratia prælationis cæteris est diebus habendus dignior hic dies, in quo Deus* (observetis velim) *in hominem docetur fuisse promotus.* Quidnam obsecro promotum esse proprie significat; nimirum transire ab una dignitate ad aliam majorem, sicuti ab esse Religiosi ad esse Episcopi, ab Episcopatu ad Cardinalatum, atque ideo Papa dicitur habere seu habuisse promotionem Episcoporum, Cardinalium, &c. Deus igitur in hunc mundum venit, ut in utero MARIÆ ad hominis excellentiam promoveretur, quod accidit dum *Verbum caro factum est.* Joan. 1. Porro verbum incarnatum à Gregorio Nazianzeno oratione 38 alter quidem Melchisedech appellatus fuit, de quo dictum est: *sine Patre, & sine matre.* Enimvero Christus Melchisedech similis extitit, quia sine matre est in generatione æterna, & sine patre in generatione temporali. Hanc Nazianzeni doctrinam Nicetas in comment. ibi. ita explicat: *Primum enim filius* DEI *dimidia tantum ex parte Melchisedech erat, quatenus matre carebat, at postea quoque Patris expers factus perfectus jam est Melchisedech.* Quando nostram humanitatem sine Patre in generatione temporali assumpsit, tunc complete factus est alter Melchisedech: *Perfectus est.* Atq; ideo S. Joannes de Verbo ante suam Incarnationem loquens dicit: *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum*; at vero postea cum factus est homo: *Verbum caro factum est.* Antea *erat Verbum*; postea autem caro factum est; sed quænam est inter hæc duo Verba: Erat, & est, differentia. *Phidias* ad pedes cujusdam imaginis Jovis scripsit: *Phidias Carmide filius Atheniensis me fecit.* Idem quoque Prothogenes facere solebat subscribendo picturæ Cupidinis à se factæ *Prothogenes fecit*, in

tempore

tempore perfecto, eo quod opera essent quibus in iis quæ perfectionem eorum commendare poterant, nihil omnino deerat. Porro verbo, priusquam incarnaretur, deesse videbatur aliquid. Nescio quid, ac proinde *Verbum erat* Joan. 1. in tempore imperfecto: at vero postquam incarnatus est, ad nostram est humanitatem promotus. Tandem perveni ad Non plus ultra excellentiæ: *Verbum caro factum est*; Et ego attigi *Non plus ultra* prærogativarum vineæ nostræ Evangelistæ, Abite in pace.

SERMO XVI.

IN DOMINICAM III. QVADRAGESIMÆ.

Erat IESVS ejiciens Dæmonium, & illud erat mutum, Luc. cap. 5.

1. Quod si quis mihi persuaderet, melius esse loqui quàm tacere, semper loqui & nihil aliud facere vellem: Quod si quis item me certificaret, utilius & laudabilius esse tacere quam loqui, libenter me perpetui silentii condemnarem. Quæramus obsecró rei hujus veritatem: videtur etenim mihi quod loqui sit pars hominis præstantissima, maximæq; necessitatis: siquidem natura, quæ perfectionem intendit, quando non est à peregrino aliquo accidente impedita, nasci nos facit cum organis proportionatis & dispositis ad proferendum sermonis accentus: & quisquis loquendi facultate est privatus, creatura imperfecta censetur: Sic quia divina majestas bonum esse judicavit, hominem videre, moveri & operari, pedes ei manus & oculos dedit: unde si censuisset non esse bonum nos loquendo exerceri, utique linguæ instrumentum daturus non fuisset. Imò dator omnium bonorum Deus, sciens loquelam esse prærogativam quandam non vulgarem, & gratiam non omnibus concessam, bonum esse censuit solum hominem loquendi facultate donare. Bestiæ quæ hoc beneficio sunt destitutæ, cum necessitates suas loquendo manifestare non possint, coguntur sæpe præ inedia & necessitatate mori; idem quoque nobis contingeret, si per loquelam supervenientes nobis ærumnas, & miserias exprimere non possemus. O DEUS, quàm videor in corde meo exonerari & melius sentire dum animi passiones cum amico conferre mihi licet! Notum quoq; est, quod ipsimet quoq; muti linguam suam ad loquendum exsolverint in occurrentibus necessitatibus, prout de Athis Crœsi filio referunt Herodotus & Rhodiginius; quot etiam sunt, qui loquendi talento immortale sibi nomen pepererunt, veluti Tullius, Hortensius, Quintilianus, Pericles, Antonius, Demosthenes, Chrysostomus, & alii, qui si tacuissent, in oblivionis tenebris delitescerent; Prophetæ quoq; Isaiæ sua purificata sunt labia, ut silentium sumperet, & se hactenus tacuisse vehementer indoluit: *Væ mihi quia tacui*; Isa. 6. Verum quidem est Zachariæ impositum fuisse silentium, id tamen ei non in beneficium, sed in incredulitatis suæ pœnam accidit. Susanna mulier castissima inter lapides probrose mortua fuisset, nisi locutus fuisset Daniel, c. 13. Beati quoq; in Cœlo pro compendio & epilogo beatitudinis suæ habent quod loqui & cantare possint: *Et clamabant alter ad alterum & dicebant: Sanctus, sanctus, sanctus*; Apoc. 8. nec inveniuntur silentium observasse nisi tantum ad mediæ horæ spatium: *Factum est silentium in Cœlo quasi media hora*. Denique æternus pater semper loquitur nec à verbi continuatione unquam cessat, sed semper dixit, semper dicit, & dicet semper, & *dicendo producit verbum*, in quantum hæ differentiæ temporis æternitatem sine aliqua

Aul. Gel. l. 5. c. 9.

D. Th. in 1. d. 9. q. 2. art. 1.

aliqua imperfectione repræsentant. Deniq; loqui est res pulcherrima, quam qui contemnit, habere non meretur. Et ob hasce rationes mihi persuadeo, filium Dei Evangelici hujus muti linguam soluisse ut loqueretur: *Et locutus est mutus*.

2. Econtra verò (ut uterum fatear) multa mala causantur ex locutione, & è contra multa bona ex taciturnitate proveniunt. *Tutius est tacere, quàm loqui*, dicebat Theognides, unde Biantes hoc monitum dare solebat: *Audi multa, & loquere pauca*. Xenocrates se locutum esse, non verò tacuisse doluit: *Dixisse me aliquando pœnituit, tacuisse nunquam*. Zenon cùm Ptolomæi Regis legatis mensæ accumbens, eosdem interrogavit, quidnam de factis suis Regi ipsorum retulissent, responderunt vidisse se *senem, qui in convivio tacere noverit*. Severus quoque Sulpitius *tenuit silentium usque ad mortem*, ut tacendo defectibus loquendo commissis adferret remedium: *Quod loquendo contraxerat, tacendo penitus emendaret*. Inter alia monita, quæ S. Hieronymus Celantiæ dedit, unum hoc fuit ut quoad possibile esset parum loqueretur: *Sermo in omnibus moderatus & parcus, & qui necessitatem magis loquendi indicaret, quem voluntatem*. Maxima itidem Epaminondæ laus fuit, quod sciret multũ, loqueretur autem parum. S. Thomas de Aquino taciturnitatem adeo dilexit, ut ejus sodales *Bovem mutum eum appellarint*: Unde ex ejus taciturnitate Albertus M. ominatus est futurum, ut suo tempore *Bos iste mutus talem mox editurus sit mugitum, ut sonum ejus totus admiraturus sit mundus*. Eam ob causam multi servi Dei cognoscentes, quàm sit loqui damnosum, linguæ suæ silentii perpetui frænum imposuere, prouti de Agathone Abbate & Paulo Monacho, qui cognominatus est simplex, refertur: nam tribus annis continuis ne unicum quidem locuti sunt verbum. Similiter Leo triginta annis cellæ inclusus perpetuum observavit silentium, sciens fortasse veram esse illam Catonis sententiam: [Nulli tacuisse nocet, nocet esse locutum.] Hinc est, quod S. Marcus c. 8. affirmet, Christum, priusquam loquelam muto redderet, planxisse: *Ingemuit*; quia nimirum quam ei loquendi facultas noxia esse poterat optimè sciebat. Ac proinde inter Scyllam & Charybdim constitutum me esse invenio, nec scirem utri harum partium per animi sententiam adhærerem, nisi me Ecclesiastes cap. 3. doceret, dicens, quod sit *Tempus tacendi & tempus loquendi*; vel cum Euripede apud Reusn. *Bonum esse tacere ubi necessum est, & ubi tutum est loqui*: quia non minus malum est loqui quando tacere oportet, quàm est reprehensibile tacere, ubi loquendum est. Problema itaque hactenus ventilatum hâc terminetur decisione: Quando peccator aliquis Deum offendit, malum est ei tacere, bonum autem ei est, si ad pedes Sacerdotis provolutus peccata sua confitens loquatur: *Cum ejecisset dæmonium, locutus est mutus*. Ad hanc igitur loquendi rationem in præsenti discursu vos exhortabor ob oculos vobis ponendo Confessionis necessitatem, utilitatem & consolationem: Quod scilicet necessaria sit ad salutem, hancque nobis utilitatem adferat, quod à multis nos malis liberet; cõsolationem quoque conciliet propter Deum quem offendimus. Dum autem loquelam laudo, taciturnitatem contemnere minimè intendo, *Utrumque sapientiæ est* (inquit eruditus ille Nicol. Reus. l. 3. symb. 22.) *& silentium oportunum, & sermo tempestivus*. Mihi igitur hac hora loqui convenit, vobis tacere, & attente auscultare. Ordiamur.

Nicolaus Reusn. l. 3. symb. 22.

Marulus l. 4.

Bzovius Dom. 10. post Trin. conc. 3.

3. *Erat* Jesus *ejiciens dæmonium, & illud erat mutum; & locutus est mutus, & admiratæ sunt turbæ*. Non erat hic dæmon mutus formaliter, sed efficiẽter, id est, impediebat hunc hominem Evangelicum ne loqueretur. Cæterùm verò dæmon voluisset hunc hominem centum fuisse linguis præditum, *quia loquẽdo multa peccata committit*, inquit Abulensis; quod licet verum sit, non tamen idem est dæmonis desiderium, postquam commissum est peccatum, scit enim quàm sit nostræ saluti necessaria confessio: [hoc autem fecit ad significandum, quod diabolus præcipue intendit nobis ora cõcludere, ne peccata nostra cõfiteamur.] Priusquam autem ulterius procedamus, advertendum hic est, necessitatem hanc duobus modis considerari posse, vel enim est necessitas *secundum quid*, vel *ad bene esse*, quæ appellatur necessitas commoditatis: quo modo necessarius est equus ad faciendum iter; vel est necessitas *ad esse rei*, quæ aliis terminis *necessitas simpliciter*: quo modo necessaria sunt illa media, sine quibus impossibile est nos finem aliquem consequi posse, ut si diceremus, ad sustentationem vitæ cibus & respiratio sunt duo

Phil. Diez p. 2. Dom. 3.

Arist. l. 5. met. c. 5. Tolet. in procem.

duo media *necessaria simpliciter* , sine quibus impossibile est vivere posse: quando ergo dicitur , confessionem ad salutem consequendam necessariam esse, id rigorosè intelligi debet,quod scilicet sit necessaria *simpliciter ad esse rei*. Et hoc sensu intelligitur S.Thom. in addit.ad 3.p.q.6.a.1. quando dicit : *Confessio est necessaria ad salutem ejus , qui in peccatum actuale vel mortale cecidit.*

4. Ulterius observandum est, Confessionem duplicis generis esse,prima à Theologis appellatur consultrix,vel reconciliatrix, & est quando proximo nostro aliquam imperfectionem nostram, vel scrupulum conscientiæ ex defectibus nostris causatum manifestamus, ut is nos consoletur, aut bonum nobis præbeat consilium; vel etiam quando defectus nostros vicissim seu reciproce inter nos sponte agnoscimus,*ut invicem condonemus*, V. G Tu mihi hanc fecisti injuriam , habeo tamen te excusatum, ego vicissim tibi molestus fui, id tamen tu pariter condona, & pro nihilo reputa,erimus amici ut prius: & hoc sensu intelligitur confessio facta à fratribus Josephi, dum dicebant: *Servi tui sumus, non sis memor fratrum tuorum.* Ita quoque pincerna Pharaonis confessus est Josepho se ejus per tres annos continuo oblitum fuisse : *Confiteor peccatum meum.* Genes.41. Hæc autem confessio non est ad propositum nostrum. Alia autem est Confessio sacramentalis , de qua S. Jacobus Apostolus cap.5 dixit: *Confitemini alterutrum peccata vestra.* Quæ verba Origenes hom.2.in Levit. Chrysostomus lib.3 de Sacerd. Augustinus l.50.hom.12, & alii de verâ & perfectâ sacramentali confessione intelligunt, quæ à S. Joanne Chrysostomo ita describitur: *Confessio est salus animarum, remissio peccatorum, recuperatio virtutum, fuga dæmonum, obstructio oris inferni, & apertio paradisi.* Et S.Augustinus dicit:*Confessio est, per quam morbus latens spe veniæ aperitur* : in qua definitione tria præcipue continentur,scilicet materia,actio,&finis. Materia est *morbus latens*, actio est *aperitur*, finis denique *spe veniæ*: Et hæc quidem ultima particula adjungitur ad illius confessionis differentiam, quæ fit potius *ratione timoris* quam *spe veniæ*. Hæc autem confessio quæ Deo fit eâ spe , ut peccata confessa dimittantur, iterum subdividitur, alia enim vocatur confessio *in re*,quæ fit , quando pœnitens effective ad pedes Sacerdotis prostratus defectus & offensas Dei cum dolore & contritione manifestat, & hæc est necessaria , quoties fieri potest, & pœnitens per aliquod sinistrum accidens non est impeditus ; alia verò à sacris Theologis dicitur confessio *in voto*, vel *in desiderio*, & tunc fit , quando peccator aliquis libenter confiteri vellet, & commoditatem id faciendi non habet : tunc Deo enim promptitudo illa animi satisfacit: Unde si aliquis affectus esset inhabilitate confitendi effective , & *in re*, necessarium est simpliciter, ut occurrente casu necessitatis ad minus confiteatur *in voto*, id est , habeat desiderium & intentionem confitendi *toties quoties.* Unde Magister Sententiarum(4.dist.17 l D dicit;[Indubitanter ostenditur, oportere Deo primum, deinde Sacerdoti offerri confessionem, nec aliter posse perveniri ad ingressum paradisi , si adsit facultas.]

5. Sanctus Thomas(ubi sup.) necessitatem confessionis comparat necessitati baptismi, ita ut sicut sine baptismo *vel in re* , *vel in voto*, nemo potest salvari, dicente Salvatore: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei.* Joan. 3. Ita quoque confessio est de necessitate salutis [in facto, cum adest facultas, vel saltem in proposito, cùm est possibilitas confitendi.] Et sanctus Thomas Doctor Angelicus(in 4.d.17. q.3.)sensatè concludit: *Pœnitentia, cujus pars est confessio, est sacramentum necessitatis, sicut baptismus: cum ergo in baptismo nullus dispensare possit, nec in confessione aliquis dispensare poterit.* Sed ad Scripturas sacras descendamus. Dina curiositate mota ut scilicet mores, & vestiendi modum , & formam mulierum Sichimitarum videre posset , à suis discedens in civitatem Sichem se contulit, secum adferens elegantiam & ornatum in vestibus & raram vultus sui speciem & pulchritudinem, quæ tanta erat, ut nullus non accurreret ad eam videndam & observandam; ne quid amplius dicam, Princeps Sichem filius Emor Evæi tandem per civitatem obambulans occasionem captavit eam obviam salutandi , quam ut vidit, maximam habuit ex formâ & corporis elegantiâ, nec non moribus illius complacentiam, adeo ut ingentem erga eam amoris flammam in pectore suo sibi accendi sentiens , continere se non potuerit, quin facta ei violentia eandem opprimeret: *Quam cum vidisset Sichem, filius* Gen.34.

Rein. de Pis. c. 6. de confess.

Hemor

Hemor Hevai, princeps terræ illius, adamavit eam & rapuit. Deus autem voluit ut Simeon & Levi filii Jacob, & fratres Dinæ, illatam sibi injuriam ferro vindicarent, & maculam familiæ suæ inustam transgressoris aliorumque adhærentium sanguine abluerent: *Simeon & Levi gladiis ingressi sunt urbem confidenter, interfectisque omnibus masculis Hemor, & Sichem pariter necaverunt.* Sed inquies: Nunquid jam de iis, quæ facta fuerunt, cum partibus convenerant: cur igitur sub specie pacis eos tradunt, & verbis suis fidem non servant? Verum quoque est, quod Rex & Princeps chartam eis albam dederit, ut votum suum & desiderium in eâ liberè exprimerent, parati enim erant iis concedere, quidquid desiderare possent: *Quæcunque statueritis dabo; augete dotem, munera postulate, & libenter tribuam quod petieritis.* De quo igitur lamentari poterant? aut quo fine adeo severam omnesque rationis limites excedentem vindictam instituunt? Augetur in me difficultas ex certâ quâdam oratione quam Judith in oratorio suo ad Deum effudit, quando priusquam ad exequendum conceptum circa Holofernem facinus, Deo se recommendavit dicens: *Domine Deus patris mei Simeon, qui dedisti illi gladium in defensionem alienigenarum; qui violatores extiterunt*, Judith. 9. vel ut Sixtina legit: *Cui dedisti in manu gladium in ultionem alienigenarum.* Num igitur Deus Simeoni gladium dedit, ut tanta cum crudelitate se vindicaret? videbatur potius Deum ex hac crudelitate magis offendendum esse; nunquid enim jam gentilitatem illiusque mores deseruerant? nunquid circumcisi erant? adeoque honori Dei satisfactum fuerat. Adhæc nunquid etiam Dinæ dotem auxerant? nunquid illam sibi desponsaverat Sichem? Et tandem Sichem Princeps erat, Dina autem simplicis cujusdam pastoris ovium filia, ecce qualiter Dinæ & fratribus suis quoad omne debitum satisfecerit: Si igitur partes obligationis suæ perfectè adimplevit: Cur Deus postea Simeoni & Levi ferrum in manus consignavit, ut hostili fervore stuprum jam per omnia satisfactionis genera reconciliatum vindicarent: cur morte punire voluit eos, quibus commissus error condonatus erat? Ingeniosè hanc difficultatem solvit Dionisius Carthusianus, (ap. Baez t. 1. l. 4. cap. 5. §. 10.) dicens Principem Sichem attendisse ad accessoria, principalis autem oblitum fuisse, siquidem commissum errorem confessus non fuerat; per quod Deus insinuare voluit tantam esse confessionis necessitatem, ut sine illa nec Deus placari, nec peccator veniam impetrare, & consequenter multo minus salvari posset. [Princeps ille nūquam invenitur confessus fuisse suum facinus, nec se criminis reum appellasse, & ideo nulla alia satisfactione, nec regalibus nuptiis, nec ingenti dote, nec fœdere inito cum sanctis, nec religione suscepta potuit Deum placare, & se ab ejus ira liberare;] volens per hoc Deus peccatori significare, quod ad consequendam æternam salutem quævis alia opera sine confessione *in re vel in voto, in facto, vel in proposito* facta vana sint. Confirmemus hanc veritatem duobus factis scripturæ inter se diversissimis quorum unum est patris, alterum filii.

Gen. 34.

Rein. de Pis. c. 6. de confess.

§. 6. Deus ille qui justus est Judex, & nullius creaturæ viventis faciem respicit; Deus, inquam, ille, qui pœnas juxta demerita cujusque dispensat, justitiæ gladium in duobus præcipue casibus justè usurpasse non videtur. Adam etenim divinæ voluntati è diametro se opponit, arbitrium suum dæmonis placito subjicit, nec quicquam creatoris sui præceptum prævaricari curat: *Tulit mulier de fructu illius, & comedit, deditque viro suo, & comedit*; Gen. 3 & tamen Deus permittit ut impunitus remaneat, & loco ipsius terræ maledicit: *Maledicta terra in opere tuo*; Cain autem filius ejus habebat, nescio quid contradictionis adversus fratrem suum Abel, à qua cor suum continuo fodicari sentiens, continere se non potuit, quin rabiem, quâ pectus ejus adversus fratrem accensum erat, simul & semel evomeret; ac proinde nodoso fuste manum suam obarmans, eundem in capite graviter vulnerat, ut innocens retrorsum lapsus in unico suspirio dies suos terminarit. Quid facit Deus? perfidum illum conveniens graviter castigat, acerbam illi maledictionem suam superinducens: *Maledictus eris super terram, cum operatus fueris eam non dabit tibi fructus suos, vagus & profugus eris super terram*, Gen. 4. Verum, ô Domine, nescio quisnam sit hic tuus procedendi modus, cum erga patrem meram pietatem, erga filium autem merum exhibes rigorē. Non quidem eo inficias, errorem Caini gravissimū esse, & consequēter pœnam

nam quandam sibi correspondentem promereri; verumtamen nunquid Adam crimen commisit incomparabiliter majus & enormibus? Si nolis hanc tibi labem inferri, quod passione ducaris, vel Adamum pariter castigato, aut verò Cainum simul impunitum relinquito. Enimvero, Auditores, Deus qui justus est judex, & errare non potest, tanquam passionatus, vel partialis nequaquam est arguendus: defectus enim à Caino, non verò à Deo nascitur; Cur enim existimatis Deum interrogasse illum ubi frater tuus esset: *Vbi est Abel frater tuus*? Utique ut occasionem ederet, se tanquam culpabilem accusandi, suumque delictum confitendi, inquit Tertullianus: *Ut daret ei locum sponte confitendi delictum*: cacodæmon autem eum mutum reddidit, ut solum diceret: *Nescio, nunquid custos fratris mei sum ego*? Agedum igitur, ô Cain, scito quod ad impetrandam sceleris veniam necessaria sit erroris confessio; cum igitur tu non confitearis, eris maledictus: *Maledictus eris super terram*. En lucrum quod tibi comparasti: Adamus autem Dei vocem audiens: *Adam ubi es*, subito confessus est, prius enim ob Deum graviter offensum erubuit: *Abscondit se Adam à facie Domini*, postea divinam Justitiam timuit: *Vocem tuam audivi & timui*; tandem vere suum confessus est peccatum; *Mulier quam dedisti mihi sociam, dedit mihi de ligno & comedi* Agedum igitur ô Adam, macte sis animo, tua namq; confessio te salvat ab alias tibi imminente supplicio: *Eo quod Cain negavit, & Deo abscondit peccatum suum, majorem in se pœnam derivavit; Adam vero quia confessus est, magnum illud à se supplicium depulit.* Ex horum igitur duorū casuum diversitate facile arguere licet, quanta sit ipsis peccatoribus incumbens necessitas confessionis ad consecutionem salutis.

Ambr. q. 72. vet. testam.

7 In palatio magni cujusdam principis cum ingenti magnificentia & ferculorum lautitie & multiplicitate, solemnes celebrabantur nuptiæ. Accidit autem, quod homo aliquis temerarius, effrons, & præsumptuosus, humili parentelâ oriundus, nequicquam curās se sordide & lacere vestitum incedere, res suas eo produxerit, ut ad easdem & ipse aditum accederit; postquam autem mensa omni suo apparatu instructa & præparata; & fercula in eandē illata fuissent, sordidus hic vir se una cum aliis permiscens, eidem quoque mensæ accumbit; cùm ecce Princeps tricliniū, in quo nuptiæ agebatur, ingreditur, tum ut videret convivas suos tum ut ferculorum numerū & dispositionē consideraret, an scilicet sufficientia & bono ordine collocata essent. In medio autē triclinio ab Ephebis aliisq; aulæ ministris circumseptus vultu ridente gaudebat de tam pulchri apparatus, tamq; inclytæ nobilitatis ibidē congregatæ aspectu: mox autem ex improviso vultus ejus turbabatur, & pede terram pulsans, ministros, ut præsto sint, advocat, qui tremebundi advolantes comparent, metuētes ne forte defectus aliquis in ferculis notatus fuisset; Dominus autem extensa manu dixit: Ecquis temerarius ille ab altera parte, videte an illa sine vestimenta; quibus aliquis in nuptiis cōparere ausit? Quomodo inter tot nobilitate insignes viros, vestibus auro & argento intertextis indutos intromittere se potuit pauper ille mendicus, vestibus quas agasones portare erubescerent accinctus? Tecum loquor, nunquid audis effrons & temerarie? quis te ad hasce nuptias introduxit, quomodo huc ingressus es? Suntne hi panni qui ejusmodi solemnitatem & inclytam societatem condeceant? *Quomodo huc intrasti non habens vestem nuptialem?* Matth. 22. Num forte illinguis es? cur non respondes? aut vero ob fastum tibi verba deficiunt? Ite igitur subito, ô ministri mei abigite illum è nuptiis quibus tanquam omnino indignus non meretur accumbere; Ligate ei manus & pedes, & condemnatum in obscurissimum carcerem detrudite: *Projicite eum in tenebras exteriores ligatis manibus & pedibus*. Enimvero non quidem inficior, quin valde indecens fuerit, hunc lacerum & repetiata veste indutum hominem, inter tot tam augustè vestitos nobiles & principes accumbere, attamen ex altera quoq; parte videtur Regem non debuisse hunc miserum tanta cum severitate & ignominia mulctare, maxime cum eum ore proprio amicum vocet: *Amice quomodo huc intrasti*? quomodo enim in amicum tam diris verbis animadvertere potuit dicendo: *Projicite eum in tenebras exteriores*? Enimvero non est quidem dubium, quin Princeps primitus ob indecentem quo in nuptiis amictus comparuit habitum indignatus & iratus fuerit; at vero quod illum à nuptiis abegerit, & ad tenebras exteriores condemnaverit, idipsum ex hoc (*ob nutum*) primam suam originem traxit; Non enim confes-

Calfr. in Al.

Luc.

Ibid.

sus

sus est commissum à se errorem, atq; ideo suppliciis potius quam nuptiis adjudicari, potius in tenebris quam in palatio regio commorari debuit: Atque ideo sacer textus ait: *Tunc ait Rex ministris*, id est, *Tunc, quando obmutuit.*
Galfrid. in Alleg. Unde Galfredus: *Tunc videlicet, non ubi ille sine nuptiali veste introivit, sed postquam admonitus silluit, interrogatus obmutuit, & noluit confiteri.* Voluit igitur Spiritus sanctus per hunc casum parabolicum nobis insinuare, quod ex quo sordida peccati veste induti, insuper muti sumus, nostrasque culpas non confitemur indignos nos reddamus qui nuptiis cælestibus assistamus, hæ enim necessario à nobis prærequirunt ut loquamur, & errores nostros commissos confiteamur.

8. Verum enimvero quantum hic ad nuptias se sordide vestitum ingerendo impudens fuit, tantum Latro in Cruce de sua est prudentia & sagacitate commendandus. Nescio an aliquando observaveritis combinationem illam verborum Dismæ loquentis in Cruce. Nam ad Latronem reprobum conversus, inprimis eum de suo imprudenti modo loquendi repræhendens ait: *Nos quidem digna factis recipimus, hic autem quid mali fecit?* quasi
Luc. 23. diceret Nos qui scelerati peccatores sumus, & ego quidem præ cæteris omnibus, per tot latrocinia furta, homicidia à nobis patrata mille mortes promeriti sumus, ac proinde hocce supplicium, nihil est respectu illius, quod mihi & tibi debetur. Postea vero ad Dominum conversus, Paradisum ab eodem postulavit dicens: *Domine memento mei dum veneris in Regnum tuum.* Porro hæc verba prima facie consideranti, haud immerito
Ibid. videri posset, Latronem hunc valde parum sapuisse; Ex duobus namque negotiis semper illud prius aggrediendum est, quod majoris est momenti; ac proinde existimarem, quod magis & potius urgere debuisset acquisitionem Paradisi, quam sui consodalis repræhensionem; prius tractandum fuisset cum Christo pro impetrando regno cœlesti, ex quo tempus ei adhuc suppetebat, & rei ipsius ingens momentum id merebatur; postea vero curandum erat ut socius emendaretur; Prius igitur Christo dicere debuisset: *Domine memento mei*, & postea; *Nos quidem digna factis recipimus.* Veruntamen dicendum est, Latronem hunc congruētissimo ordine & modo fuisse locutum; sciebat enim peroptime Cōfessionem ad cœlum obtinendum medium esse pernecessarium; ac proinde prius sollicitus est pro peccatis suis rite confitēdis, & postea supplicat pro impetrando Paradiso, quem & confestim sine repulsa obtinet: *Amen dico tibi, hodie mecum eris in Paradiso.* Audite Chrysostomum: *Non est ausus dicere: Memento mei, nisi confessione peccati sarcinam remisisset.* Nolo hoc loco præterire, quod in hanc etiam rem sanctus Eulogius scribit, dicens: [Qualibus inter ipsa mortis dispendia miraculis coruscavit, qui (ut ita dixerim) totius vitæ suæ metam Latrociniis, rapinis, prædisque exegit? Et tamen sub unius confessione momenti tanto scelere non tantum eruitur, verum etiam dignus comitatu Redemptoris primus Paradisi possessor habetur, dicentē Domino: Hodie mecum eris in Paradiso] id quod non fuisset consecutus, nisi suos fuisset commissos errores cōfessus, siquidem ad salutem assequendam necessario præcedere debet Confessio.

Chrysost. ib. ser. de latr.

Eulog. Episc. Tol. in Bibl. vet. PP. tom. 9.

9. Et tamen non desunt rationes ad minus apparentes quibus nonnemo contrarium eorū quæ de confessionis necessitate diximus, demonstrare posset; Primo etenim loco adduci posset nonnullorum opinio, qui dicunt, quod unicus contritionis actus ad peccatum delendum, & consequenter ad consequendam salutem sufficiat, ad quid igitur opus erit Confessione? certe consequenter eam superfluam esse dicendum videtur. Addi quoque posset doctrina sancti Augustini ap. Bart. de Pisis cap. 6. de Confess. dicentis: *Quod ubi peccatum nascitur, ibi debet mori, sed nascitur in corde per consensū & delectationem, ergo debet mori in corde per contritionem.* Unde consequenter deducitur, quod mediante unica perfecta contritione infallibiliter salvari possimus. Præterea apud omnes certum est, quod omne contrarium removeatur & dissipetur per suum contrarium, peccato autem non est contraria confessio, sed gratia Dei; atque ideo Maria Magdalena sine peccatorum suorum confessione, in virtute gratiæ divinæ culparum suarum consecuta est absolutionem: *Remittuntur tibi peccata tua.* Luc. 7.
Lachrymas lego, confessionem non lego, inquit S. Ambrosius. Verum enimvero eheu quantum decipitur, quisquis huic opinioni adhærescere molitur! Non est quidem dubium, quin contritio virtutem habeat peccata delendi, illa tamen contritio includere debet, & de facto includit, si est vera contritio, propositum

Ambr. de Lach. Magd.

positum confitendi quamprimum tempus & occasio idipsum faciendi sese præsentabit. Neque sanctus Augustinus per suam doctrinam huic veritati contradicit. Non tamen per hoc negare intendo quod peccatum oppositum sit gratiæ, sed hoc tantum indubitabile esse assero, quod, ut peccatum ab anima tollatur, & gratia eidem infundatur, necessarium sit, ut servetur modus à Christo Domino institutus, id est, instituatur confessio. Unde Doctor Angelicus Divus Thomas in 4. sent. d. 17. q. 3. art. 1. nos docet, quod *Ad gratiæ infusionem consequendam ordinata sunt gratiæ Sacramenta, ante quorum susceptionem vel actu, vel proposito aliquis gratiam non consequitur.* Cæterum quod Mariam Magdalenam attinet, an illa confessa fuerit, an vero non, quia id ab Evangelistis non exprimitur, ideo illud nec absolutè affirmare, nec pertinaciter negare possumus, & ratio est, juxta doctrinam sancti Thomæ: *Multa enim facta sunt, quæ non sunt scripta,*

Idem ib. in resp. ad 3.

Et tametsi etiam hæc sancta pœnitens confessa non fuisset, id tamen Confessionis necessitati ne quicquam præjudicaret, Quia *Christus habet potestatem excellentiæ in Sacramentis, unde sine iis, quæ ad Sacramentum pertinent potuit rem Sacramenti conferre.*

Idem. ibi.

Nec est, quod quis mihi objiciat, dicendo Confessionem ab homine institutam, atque ab Apostolo Jacobo restitutam esse: *Confitemini alterutrum peccata vestra.*

Iacob. 5.

Ac proinde ad minus Papam dispensare posse, ut quis salvetur, & tamen confessus non fuerit. Unde sequeretur ipsam minimè necessariam esse; Respondeo enim cum sancto Thoma ubi supra: Confessionem à Christo institutam, à sancto Jacobo autem promulgatam esse: Et ex paritate Confessionis cum Baptismo probatur indispensabilitas Confessionis; quia sicut Papa non potest dispensare, ut quis sine Baptismo *in effectu, vel in affectu* salvetur; ita quoque dispensare non potest, ut quis salvetur sine Confessione. Terminemus igitur hoc punctum cum sancto Ambrosio (lib. de parad.) dicente: *Non potest à peccato justificari quisquam, nisi ante fuerit confessus.*

10. Porro si necessitas confessionis vos ad eam instituendam urgere non potest ad minus peccata vestra confiteamini ob ingentem utilitatem, quæ in quemvis debitis cum circumstantiis rite confessum abundat. Sanctus Pater Augustinus tomo 10. homilia 41. hoc confessionis verbum, *peccavi*, in bilancem statuit, & illius tres Syllabas ex quibus ly *Peccavi* componitur, cum attentione ponderans, easdem magni apud Deum valoris esse dicit. Hæc ejus sunt verba: *Tantum valent tres syllabæ, tres Syllabæ sunt peccavi, sed in his tribus syllabis flamma sacrificij coram Domino ascendit in cœlum.* Necessarium tamen est, ut peccator illas bene expendere norit, si illas sibi utiles esse velit. Syllabæ hæ virtutem habent transformandi peccatores in sanctos, verbum peccavi sufficiens est ad eripiendam animam è manibus dæmonis, & efficiendum ut eadem Dei filia efficiatur: Confessio etenim origo est plurium bonorum, quam peccatum mala causare possit: Hæc enim à sancto Ambrosio omnium errorum nostrorum remedium vocatur: *Erroris medicina confessio est.* A sancto Gregorio vox sonora dicitur, quæ penetrat cœlos, & ad aures usque Dei pertingit: *Vox valida apud aures Dei devota confessio est.* A sancto Chrysostomo appellatur balneum, in quo omnes infirmitates nostræ curantur: *Confessio est balneum, quo peccati sordes abluuntur.* A sancto Ambrosio nominatur pretium nostræ Redemptionis, quod nos in æternitate gloriæ immortales vivere facit: *Pretium redemptionis, & immortalitatis.* A sancto Vincentio ferrerio gradus & scala esse dicitur, per quam in cœlum conscendere feliciter possumus: *Confessio Sacramentalis est gradus quidam, per quem ascendimus in Cœlum.* A sancto Bernardino Senensi intitulatur tribunal misericordiæ superius existens tribunali justitiæ: *Quid est Confessio, nisi curia misericordiæ super curiam justitiæ Dei!*

Fran. Mend.

Ab aliis dicitur *Civitas refugij*, in qua contumaces à Divinâ vindictâ assecurantur: *Civitas refugii.* Has igitur & millenas alias Confessionis proprietates à sacris Scriptoribus relatas bene considerate, ac tum demum prudentiæ vestræ considerandum

randum relinquam, an & quantum confessio sit utilis. Nolo hic præterire, quod ingeniosus Poëta quidam scribit,

Ludov. Cruc. in prol. prodigi Tragicum.

Quicunque dira labe peccati tumet,
Sentitque morbi luridi impotentiam,
Animum dolore purget ægrotum suas
Maculas fatendo, justus hoc poscit Deus.
Medicina sceleri nulla curando potest
Excogitari major; ex animo trahit
Omne hac venenum; nec lacessitum sinit
Punire diro fulmine nocentes Deum.

11. In Tribunali divinæ justitiæ puniuntur peccatores per sententiam mortis: *Anima qua peccaverit, ipsa morietur.* Condemnandi deinceps ad pœnas æternales: peccatore autem ad Tribunal Confessionis appellante revocantur determinationes divinæ justitiæ, & absolvitur omnino quoad culpam, pœna autem transmutatur ex æterna in temporalem. *Si quis conspicit se gravari in curia justitia Dei,* (inquit sanctus Bernardinus Senensis) *secure appellare potest ad curiam Confessionis, & necesse habet justitia huic appellationi cedere patienter.* Et paulo infra subjungit: *Absolvitur enim reus quasi latro à quo aufertur funis de collo, qui ad suspendium paratus erat.*

Ezech. 18

Bern. Sen. ser. t. 1. ser. 27. c. 2

12 Audi ô peccator unum ex melioribus consilijs, quæ unquam tibi dare poterit David Propheta Regius, & sufficiat tibi Regium consilium esse. Dicit ergo: *Revela Domino viam tuam, spera in eum, & ipse faciet.* Hugo Cardinalis hujus regiæ coronæ cogitationes ita exponit: [Revela in confessione, vel per confessionem, (ut interpretatur sanctus Athanasius; Et postea subjungit Hugo:) Domino, id est, Vicario ejus, scilicet sacerdoti, unde sacerdos non scit peccatum confitentis in quantum homo est, sed in quantum est loco Dei.] Unde expresse habemus, quod David peccatori confessionem suaserit. Verum, ô mi Propheta, vereor, ne pauci futuri sint, qui hoc tuum consilium sint amplexaturi: valde enim difficile esse videtur, quod peccata illa secreta, quæ solus aër patravit, quæque nemo scit quam solus Deus, peccator alteri confiteri debeat. Quod si tamen aliqua inde in peccatore resultaret utilitas, difficultas hæc forsitã nonnihil tolerabilius supportaretur. Audi igitur ô Christiane, quisquis hæc cogitas, inquit David: *Spera in eo, quod sciis et det tibi satisfaciendi possibilitatem, & quod misereatur tui veniam tribuens peccatorum,* inquit Hugo; quasi tibi dicere vellet: Huc adsis peccator, offendistine Deum? reus igitur es pænæ æternæ. Si tamen confitearis, Deus placabitur, & omnia adæquabuntur. Num hoc tibi modicum esse videtur? Siste, nam Propheta hoc unico contentus non est, sed insuper adjungit: *Et ipse faciet.* Quid faciet? *non dicit quid faciet,* non hoc exprimit. Scis causam quare nõ illud exprimat? ut largum habeas campum à Deo petendi, quidquid tibi placet. Vide ergo quid velis, aut quare vel maxime indigeas, eãque à Deo post confessionem postula: *Et ipse faciet illud quod desideras.* O Deus, Qui peccatorem juxta demerita sua castigare debebas, ob respectum confessionis eidem peccatori chartam albam consignat seq; promptissimũ offert ad implendum omne id quod postularit: *Spera in eo, & non in alio* (inquit Athanasius ubi supra.) *& ipse sine dubio faciet illud quod desiderat.*

Psal. 36.

Fran. Mend.

Hugo ibi.

13. *Et ipse faciet.* Descendamus obsecro ad aliqua specialiora, & videamus in specie, quidnam Deus in beneficium peccatorum confitentium peccata sua facturus sit, aut facere norit. Porro Sanct. Patriarcha Jacob in decrepita senectute sua gravi quadam infirmitate oppressus, indeque se moriturum existimans, omnes ad se accersiri fecit filios suos, cumque omnes præsentes adessent, singulis seorsim, quemnam vitæ suæ habituri essent exitum, clarè & distinctè prædixit: Judæ autem specialiter majoratum & supereminentiam super cunctos fratres suos est vaticinatus, dicens. *Iuda tu præ cunctis fratribus tuis fortunatior existis, omnes etenim te pleno ore laudabunt, magnique favoris loco reputabit quisque te revereri & adorare libere poterit, nullus arbitrij tui nutibus contradicere præsumet, sed promptam semper in omnibus experieris à cunctis obedientiam: Iuda te laudabunt fratres tui, adorabunt te filii patris tui. Non auferetur sceptrum de Iuda, & dux de famore ejus, &c.* (Genes. 49.) Enimvero causam hoc loco desiderarem audire, cur regia hæc dignitas Judæ data fuerit, qui quartogenitus erat, ut inquit Isidorus Pelusiota, & ex Scriptura sacra etiam clare deducitur; videtur mihi

Isid. Pel. l. 2. ep. 48. ad Tim.

Isid. Pelus. l. 2. ep. 48. ad Timoth. mihi bonum hunc senecionem ad illam regiam dignitatem dispensandam moveri debuisse vel per Justitiam, vel per affectum, si per justitiam, jam Rubeno debebatur, utpote qui primogenitus erat; si vero amore ad hoc ducebatur, debebatur Josepho, aut certe Benjamino, utpote quos velut duas oculorum suorum pupillas tenerrimè diligebat. Revera autem dignitas hæc seposita omni passione magis debebatur Ruben, utpote primogenito, quam cuivis alteri. Forte illum hac dignitate indignum esse judicavit, quia *ascendit cubile* *Gen. 49.* *patris sui, & maculavit stratum ejus?* Verum licet hæc fuisset causa, cur Ruben hac dignitate exciderit, attamen in hoc casu regiæ hujus dignitatis investituram dare debuisset Simeoni secundogenito, & non Judæ, qui non minus se ea dignitate indignum reddidit, ob ea quæ acci- *Gen. 38.* derunt inter ipsum & nurum suam Thamar adeo ut nullam invenire possim quæ in favorem Judæ militet, rationem. Subitam ex improviso hujus difficultatis rationem dare non possem, ac proinde velim permittatis mihi, ut super hac re nonnihil deliberem, interea vero aliam quandam attendite scripturæ difficultatem.

14. Filius Dei in littore maris erat, quando Apostoli in navi piscibus onusta hilares è mari denuo revertebantur ad terram. Videt Petrum eumque vocat, atque ad piscaturam hominum specialiter eligit: *E-* *Luc. 5.* *ris homines capiens.* Dicere hic nonnemo curiosulus posset, cur ô Domine Petrum specialiter ad hanc dignitatem vocas, non vero Andream, Jacobum, & Joannem? Scio quidem quod omnibus hisce hoc munus deputaverit, nihilominus in hoc præsenti casu omnino se partialem erga sanctum Petrum demonstrat, dum eum solum adhoc munus præ cæteris evocat. Et quidem ad quodnam piscationis genus eum vocatum esse existimatis? Sanctus Pater Augu- *Aug. l. 1. de consen. Evang.* stinus dicit: *Ideo hoc peculiariter dicitur Petro, quia peculiaris promittebatur piscatio, qua piscaturus erat homines rete Evangelico tanquam supremus piscator, ac rector totius navis Ecclesiæ.* O quanta est hæc Petri fortuna, nimirum vocatum esse ad regimen navis totius sanctæ Ecclesiæ, & electum ut tanquam caput piscatorum Apostolicorum Evangelicum rete dirigat: Sed quodnam ad hanc prærogativam adipiscendam habet præ cæteris excellentius meritum? Quo titulo omnibus aliis est præferendus? Etenim res hæc maturam considerationem meretur: Sanctus Antonius de Padua causam attribuit confessioni, quam Petrus de peccatis suis fecit, quando dixit: *Exi à me Domine, quia homo peccator sum.* Itane Petre? Adsis igitur, quia confessio hæc remunerationem meretur. *Dixit ad Simonem: Ex hoc eris jam homines capiens*, quasi diceret: Volo ut hæc tua confessio ad summam sanctæ Ecclesiæ dignitatem te evehat: [hoc spe- *D. Ant. Ulyss. ser. Dom. 5. post Trin.* cialiter ad ipsum Petrum pertinet: Ex hoc, quia fuisti humilis (quæ est una earum conditionum quæ ad confessionem desideratur) vitæ tuæ maculas erubescens, confessionem verecundia non reprimens, sed potius detecto vulnere remedium quærens, eris homines capiens,] inquit sanctus Antonius supra citatus. Exinde quoque causam intelligetis, cur Patriarcha Jacob motus fuerit ad augurandam Judæ potius principatus dignitatem, quam Ruben, licet hic primogenitus esset, & ambo quasi ejusdem peccati reatu essent maculati. Legite caput trigesimum octavum sacræ Geneseos, ibi namque invenietis, quod Judas commissum errorem fateatur, quando dicit: *Gen. 38.* *Iustior me est, quia non tradidi eum Sela filio meo.* Unde sanctus Senecio dicere videtur: Quia confessus est Judas suum peccatum, detur ei & toti tribui suæ sive progeniei ex ea descendenti dignitas & magnificentia regia, seu principatus. Idem ex doctrina Isidori Pelusiotæ ubi supra deducitur dicentis: [At vero Judas, qui quartus erat propter integrum judicium ad rectam sententiam regiam dignitatem obtinuit. Quoniam enim plerique delicta sua occultantes alios condemnant, eamque quæ stuprum admisisse videbatur supplicio & cruciatu liberavit: ob eam causam haud injuria regiam dignitatem est assecutus.] His adde quod Judas, ut interpretatur sanctus Hieronymus, idem sit quod *Confessio.* Judas *Franc. Mendl. Reg. t. 1. c. 6. sect. num. 19.* igitur præ aliis fratribus magnificari meruit quia nomini, quo insignitus erat, ipsis quoque operibus correspondit: *Qui autem sua*

sua peccata confitetur, immortales laudes meretur, scribit quidam modernus.

15. Deus Optimus Maximus fastum & superbiam Nabuchodonosoris deprimere volens, ut ei liquide demonstraret potentiam humanam respectu suæ omnipotentiæ esse veluti frondem quandam à vento infestatam, inprimis ipsum regno exui procurat, vult enim, ut omnem apud subditos perdat respectum, & contemptui habeatur, at tandem ut regiam suam deserens veluti bestia, quædam sylvarum incolatum petat, ibique instar bovis gulam suam fœno expleat, ut lucem solis hominumque aspectum abhorrens in subterraneos se specus abdat, aut vero in sylvis nocte dieque cœlorum inclementiæ, nivium & frigorum rigoribus, solisque ardoribus expositus sit, ad minimum frondis motum vel auræ sibulum, vel leporis saltum, vel torrentis murmurantis rumusculum, imo ad propriæ umbræ aspectum tanto cor ejus concutiatur terrore, ut sub dumeta & spineta sese defendendum abscondat. Porro temporis lapsu natura ei ad membrorum corporis custodiam hirsuti pili vestem procuravit, qua urso non absimilis videbatur, forte ne conditioni suæ bestiali pellis quoque bestiæ similis non deesset: ungues ejus adeo excreverant, ut aduncis accipitris unguibus haud esset absimilis, pedibus manibusque per terram serpens ambulabat, feræ truculentissimæ in eadem secum specu commorabantur iisdem secum speciei esse credentes, prouti extrinsecus esse videbatur. O te miserum Nabuchodonosorem! Tu qui antea Regum omnium fœlicissimus eras, nunc factus es omnium bestiarum miserabilior: *Ex hominibus abjectus est, & fœnum ut bos comedit, & rore cœli corpus ejus infusum est, donec capilli ejus in similitudinem aquilarum crescerent, & ungues ejus quasi avium.* Danielis quarto. Verum enimvero Deus ille qui nobis culpas deserentibus suspendit supplicia, cum è sylvis revocavit ad regnum, è speluncis ad palatium, ex humilitate brutorum, ad regales splendores: ex conversatione ferarum ad familiaritatem Principum, à nudâ humo & cœli asperitatibus ad sedendum in Thronis, & jacendum in lectis eburneis: Ne jam deinceps infestaretur à ventis, sed naturæ blandimentis leniretur: nec hirsuta pelle tegeretur, sed vestiretur aurea, argenteaque chlamyde & candidâ bysso: non pasceretur herbis & fœno, sed pretiosissimis epulis nutriretur; non agitaretur instar bestiæ, sed regiis obsequiis afficeretur, imò ipsomet teste majorem postea recuperaret magnificentiam, quam unquam hactenus gavisus fuisset: *Magnificentia amplior addita est mihi.* Ibid. Verum enim vero qua ratione fieri potest, ut Deus reconcilietur alicui, qui ipsissima mundi superbia esse videtur? Quomodo damna ei illata resarciet? quibus adhibitis mediis commoda, divitias, & magnificentias ei adaugebit? Respondet sanctus Cyrillus Alexandrinus catech. 2. de pœnitentia. *Nabuchodonosori tantis obnoxio sceleribus peccata cum primum confessus est, peccata remisit Deus, regnumque restituit.* Pro epilogo igitur & compendio omnium bonorum, quorum confessio veluti benigna Mater est, & Genitrix, cum sancto Isidoro Episcopo Hispalensi libro secundo de summo bono, capite decimo tertio, dicere sufficiat, quod vix peccator confiteri cœpit, cum ecce subito justificatus evadit: [Ex eo unusquisque justus esse incipit, ex quo sui accusator extiterit;] Et ratio est secundum Eugenium Lugdunensem: *Quia velox confessio, velox medicina.*

16. O quantum gustum, consolationem & gaudium Deus noster ex iis, quas nos de peccatis nostris instituimus confessionibus recipit? Loquantur hac de re pro me sacræ Scripturæ diversa loca. Porro Joannis decimo tertio legitur, quod cum Filius Dei in cœnaculo cum Discipulis suis mensæ accumberet, cum ad Judam conversus ei diceret, ut conceptam & decretam à se in corde suo sui traditionem acceleraret, nec in ea exequenda tardaret amplius: *Quod facis, fac citius.* Etenim verba hæc à Sanctis Patribus, aliisque expositoribus variis modis exponuntur. Sanctus Joannes Chrysosto-

mus ibidem homilia septuagesima prima dicit: *Fac citius, non imperantis est, nec consulentis, sed exprobrantis, & provocantis ad emendationem, sed cum esset inemendabilis, dimisit eum.* Dionysius Carthusianus ait: *Hoc Christus dicit non exhortando, consulendo vel imperando, sed permittendo, & pranunciando.* Sanctus Pater Augustinus ib. in cat. D. Th. ita explicat: *Non pracepit facinus, sed pradixit, non tam in perniciem perfidi saviendo, quam ad salutem fidelium festinando.* Sanctus Ambrosius libro secundo de Cain & Abel capite quarto ait: *Ejicitur & concluditur, eo quod jam cum Domino Iesu esse non posset; qui caperat esse cum diabolo.* Hisce adjungi possent plures aliæ rationes, quas tamen ob temporis brevitatem pertranseo; unam tamen proposito meo convenientiorem adducam in medium, postquam prius aliam quandam de eodem, Apostata, potius dixerim, quam Apostolo, vobis proposuero. Ingreditur igitur hic temerarius proditor cum militum armatâ turbâ in hortum Gethsemani, ubi Apostata suum erat Magistrum traditurus, noctis se tenebris obambulando ingerit, quasi lux exhorresceret sustinere manum scelus adeo execrabile patrantem. Obviam pientissimo Redemptori suo procedit, sacrum ejus collum brachiis circumstringit, immundisque & excommunicatis labiis suis eum osculatur & tradit; hoc namque signum antea Ministris dederat: dicens: *Quemcunque osculatus fuero, ipse est, tenete eum.* Dominus autem videns discipulum suum uno eodemque tempore ore suo mel & toxicum, pacem & bellum, oscula & perfidiam, deferentem: dixit ei: *Iuda osculo filium hominis tradis? h. e. amoris pignore vulnus infligis, & charitatis officio sanguinem fundis? Et pacis instrumento mortem irrogas?* inquit sanctus Ambrosius in capite vigesimo secundo. Enimvero sanctus Cyrillus Jerosolymitanus pulchram quandam circa hunc locum movet difficultatem, nimirum, cur Christus Judam proprio nomine vocitare voluerit: Notum siquidem est Deum peccatorum nomina abominari, ita ut nominare dedignetur. Unde de Muliere illa peccatrice veluti ignota dicitur: *Et ecce Mulier.* De

Dio. Carthus. ib. a. 24. f. 321. co. 2.

Matt. 26. Marc. 14.

Luc. 22.

Luc. 7.

divite Epulone damnato: *Homo quidam erat dives;* & sic de pluribus aliis. Num autem in universa terrâ homo aliquis Juda perversior & sceleratior inveniri poterat? Sufficit dicere quod fuerit traditor: Siquidem traditionis sceleri omnia alia, quæ imaginari possumus, crimina associantur: videtur igitur quod illa sanctissima, purissima, & mundissima Christi labia nomen hominis alicujus adeo perversi, & ex libro vitæ deleti proferre minime debuerint. At vero alia erat mens Salvatoris: Videtur enim Salvator dicere voluisse, ô infidelis traditor, grave quidem est, quod committis peccatum, veruntamen nominis tui quo Judas vocaris, quod idem significat, quod Confessio, memor esto, eique opere ipso correspondeto, confitendo & agnoscendo enorme peccatum tuum, quod si feceris, securum te esse jubeo, quod quanta est quam mihi per mei traditionem irrogas injuria, tantum quoque mihi errorem tuum confitendo conciliabis gaudium: tua etenim confessio, insigne erit omnium dolorum meorum sublevamen & remedium lenitivum. Sanctus Cyrillus Hierosolymitanus catech 2. etiam hanc affirmat fuisse Christi intentionem dum ait: *Ferme hoc ad ipsum dicit admonens eum per nominis appellationem (Iudas enim vocatur confessio) ac si diceret: Intellige: accepisti argentum, confitere cito.* Hinc est quod quia Christus prævidebat, quod Judas culpam suam agniturus esset dicendo: *Peccavi, tradens sanguinem justum,* ideo cum quævis hora ei mille anni esse videretur, donec Judam hoc peccatum dolenter proferentem audiret, è quo, velut apis quædam Paradisi, haud secus ac ex flore amaro inæstimabilis consolationis dulcedinem libare posset; Judam in cœnaculo hisce est verbis allocutus: *Quod facis fac citius.* Quod si enim Mater Neronis dicebat: *Occidat, modo imperet,* quasi dicat: Per me filio meo licet, ut me occidat, dummodo ipse in Imperatorem evadat. Mirum non est, quod Filius Dei ex longe pientiori motivo, & sanctiori intentione simile quid Judæ dixerit, dum ait: *Quod facis, fac citius,* quasi dicere vellet, Tametsi propositum Judæ impedire possim, ne quicquam contra me prævaleat, attamen

Luc. 16.

Matt. 27

Cel. Rod. l. 3. c. 5. 77.

huic

huic meo discipulo libenter permitto ut turpi proditione sua me occidat, dummodo postea scelus à se commissum rite confiteatur: *Confitere cito.* Verum dicat mihi hic forte nonnemo, Confessionem Judæ non fuisse validam; quod eidem haud gravate concedo, certum etenim est non fuisse validam; sed audite quid inde ad propositi mei argumenti confirmationem subinferam; quod si hæc mutilata, informis & inconcinna Judæ confessio Christo aliquod conciliatura erat gaudium & satisfactionem; quem inde Christus habiturus non fuisset gustum & consolationem si valida, & secundum omnes ad Confessionem bonam requisitas circumstantias integra & legitima fuisset? vos idipsum prudenti vestro arbitrio conjicite, ego interea ut ad id vos capaciores efficiam, ad id servientes adaptabo scripturæ locos.

Luc. 16.

17. Filius prodigus in calamitosissimum statum redactus erat, extenuatus in omnibus corporis membris, in vultu pallidus & macilētus, & ob perpessos labores toto corpore rigidus, denique ob famem, qua vehementer afflictus fuerat, velut quædam ex ossibus, pelle, vel cute obductis constans catastrophe. Sub meridiem infra quercũ reclinatur, porcis glandibus se paccentibus invidebat. Vix è scrutis attritisque & laceris vestibus tantum ei suppetebat, quod nuditati suæ obtegendæ sufficere potuisset. Quaquaversum circumspiciebat, dumque se ipsissima videret mendicitate pauperiorem, libenter ad mitigandum cordis dolorem plorasset, verum dolor hic adeo vehemens erat, ut pectus occupans omnem lachrymis aditum obduraverit, quo minus eo usque pertingere possent, ut sese per oculos in genas usque effunderent. Millies ei in mentem venit cogitatio de repetunda domo paterna, ea spe ductus quod in ea saltem ad munus mercenarij obeundum foret admittendus, verumtamen debilitas ex multis involuntariis jejuniis & inediis sibi conciliata reditum desperare cogebat: *Cupiebat implere ventrem suum de siliquis quas porci manducabant.* O infelix homo! Poteſtne quid amplius de eo dici? poteritne calamitas aliqua major de alio quopiam audiri aut recenseri? Tandem Scipionis sui fulcro, cui innittebatur confisus, omnino pro repetenda paterna domo extrema attentare decrevit: *Vadam ad Patrem meum;* ac paulatim post multas itineris molestias suum est propositum executus; Mox autem ut post millenas fatigationes, aliasque miserias, nativam Patris domum ingressus fuit, quantumvis ex nimia perpessa inedia miro modo in vultu esset transformatus, attamen à Patre suo agnitus fuit, qui ex conservata in se ea, quæ Patris est propria, pietate motus obviam ei excurrit, filiumque pedibus suis advolutum videns amplexibus stringit, demulcet osculis plane paternis: *Cecidit super collum ejus, & osculatus est eum.* Sanctus Petrus Chrysologus & Dionysius Carthusianus ibidem articulo trigesimo octavo. volunt filium prodigum hoc Patris sui osculum labiis suis accepisse impressum. *Osculatur os filii*, idemque os Chrysostomi aureum confirmat. Ehem quid facis ô Pater? Tune oscularis labia illa immunda & lurida quæ adhuc ex sensualitate & libidine ejus fœtent; ori illi os tuum applicas, quod melioris conditionis non erat, quam porcorum siquidem alio non pascebatur cibo, quam glandibus & siliquis? Cur non potius frontem aut genas ejus dissuaviaris? Patres supracitati nullam ejus aliam rationem adferunt, nisi quod os illud osculatus fuerit, unde verbum illud (peccavi) emanaverat, de quo dicit sanctus Ambrosius: *Hæc est prima confessio apud authorem naturæ. Et si Deus novit omnia, vocem tamen tuæ confessionis expectat, ore enim confessio fit ad salutem.* Quasi sanctus hic Pater diceret: Os illud è quo egressa est talis confessio, millena meretur oscula: *Osculatus est eum.* Benedicta igitur estote ô labia; vos etenim rosæ estis, quæ sanctitatis odorem spiratis. Os confitens est consolationum, quibus Deus afficitur oriens: *Peccavi in cælum & coram te*, quid ad majorem Dei consolationem efficacius esse poterat? *peccavi*; breve quidem est hoc verbum, illud ipsum est nostræ salutis unica origo. *Osculatur os filij, per quod emissa de corde confessio pœnitentis exierat, quam Pater lætus excepit.* Huic gaudio etenim fidem abunde facit vestis, annulus, calceamenta, convivij, & musicæ magnifici apparatus, festiva totius domus paternæ gaudia: *Ingenuo illum induens vestimento, in manu ejus annulum imponens, diem festum agens, magnificumque ac splendidum convivium celebrans*

Luc. 15.

D. Amb. lib. 7.

Rom. 10.

Chrys. & Dio. Car. ubi supr.

lebrans, inquit Gregorius Nyssenus (in eos qui alios judicant.) Quod Poeta quidam considerans, peccatoribus confessionem efficaciter persuadere est conatus, posito eis ob oculos egregio filij prodigi exemplo, Ita enim canit:

Ludou. Crucius in prodigo Act. 4. sce. 4. in choro.

O mortales reserate sinum
Vera fatendo: prodite culpas.
Rector Olympi
Nescit in iras surgere, quando
Animosa pio lingua revelat
Crimina sensu tecta, fatendo.

Quisnam hominum id unquam credere posset? Omnia etenim peccata, quæ peccator ad Sacerdotis pedes prostratus confitetur, in totidem Deo decantatas laudes transmutantur. Omnes quæ in Deum committuntur offensæ, omnes, maledicentiæ & blasphemiæ, postquam in confessione cum dolore exprimuntur, sunt Panegyrici, id est, tantam Deo complacentiam adferunt, ac si eum totidem sacrificiis glorificaremus, haud secus, ac si quodvis peccatum confessum quædam esset Deo oblata, ejus supra omnem modum grata & accepta victima: Audite quid David peccatori dicat: *Immola Deo sacrificium laudis*; Hebræus legit: *Sacrificium Confessionis.* Quia Confessio nil est aliud, quam vera laus quædam. Unde sicut ex contemptu displicentia nascitur; ita ex laude Deo consolatio conciliatur: *Nostra enim confessio est laus Divina, quasi semper hæc duo laudatio divina & humana confessio conjungantur.* Franciscus Mendoza tomo secundo in 1. Regum sexto numero 5. Psal. 49.

18. Tandem primam hanc partem quadam valde ingeniosa Eusebij Emisseni & sancti Joannis Chrysostomi ponderatione terminemus. Etenim cum Unigenitus Dei Filius in horto Gethsemani magno dolorum exercitu circumdatus, & angustiatus consisteret, menti ejus obversabantur omnia quæ in universa passione sua ei eventura erant; omnes namque culpas nostras adversum se armatas videbat, videbat Judam cum militibus paulatim appropinquantem, Patrem suum æternum adversus peccatores iratum; viscera sua ab intus ab intensa quadam agonia penetrari sentiebat, jamque sanguis è fronte in pectus guttatim indesinenter decidens cor suum à mortis nuntiis angustiatum esse demonstrabat; adeo ut Pater æternus ei compatiens, Angelum quendam ad eum miserit, qui nimias ejus amaritudines nonnihil indulcoraret, eum confortando & consolando: *Apparuit illi Angelus de cælo confortans eum.* Porro hanc Scripturam seorsim ad partem relinquamus, & mecum interea in Calvariæ montem, si ita libet, concedite. Certum itaq; est, quod dolores, quos dum in aspero Crucis Ligno suspensus hæsit, perpessus est, prorsus incredibiles fuerint, siquidem è flagellis confracta & conscissa erant omnia corporis membra, caput spinis perforatum, transfixi pedes, perfossæ manus, moriebatur præ nimia sitis vehementia, blasphemabatur à turba, à Matre præ dolore compassionis deficiente affligebatur, os ejus amaritudine incredibili imbutum erat ex felle & aceto inter se commixtis, derelictus erat à suis, & contemptus ab omnibus; uno verbo, dolores ejus tanti erant, tamque vehementer intensi, ut dicere sufficiat, quod qui eos prævidit, Propheta eosdem inferni doloribus comparaverit: *Dolores Inferni circumdederunt me.* Inter tot autem tantaque Martyria, à Patre exposcit auxilium, quo aliquam ei consolationem indulgendo subveniat: *Eloi Eloi Lamasabathani, quod est interpretatum Deus meus Deus meus ut quid dereliquisti me?* Nec tamen experitur æternum Patrem aliqua erga ipsum compassione commotum, aliquod ei submittere consolationis subsidium. Conferamus hasce duas Scripturas ad se invicem, videamus quantum inter se dissideant, & unde hoc proveniat. In horto Gethsemani dolores Christi adeo excessivi non erant ac proinde nullum quoque à Patre suo refrigerium poposcit, & tamen æternus Pater consolationis causa Angelum ad eum mittit: In Cruce autem angustiæ mortis incomparabiliter majores erant, quam in horto; supplicat etiam proinde Patri, ut vel stillam aliquam cœlestis consolationis ad eum mittat, & nihil penitus obtinet. Unde tanta oritur diversitas? Num forte filij sui Pater oblitus est? Aut qui fit, quod in horto adeo se se liberalem, pium atq; benignum in

Luc. 22. Marc. 15.

in Cruce vero adeo parcum, durum & omnis paternæ pietatis oblitum exhibuerit ? Ut ad hanc disparitatem melius intelligendam capaces vos reddam, aliquam in medium adducam similitudinem : vos illam attente velim auscultetis.

19. Quando Hybernis rigoribus recedentibus, jucundissimum & ridens ver floribus redimitum super herbosis amœni Aprilis tapetibus seu peristromatis pedē suum figit, jamq; de aurea aurora claritatem matutini diluculi cum cærulæo cœli colore commiscens, diei natalem in aëris tela delineat, solitudo interdensæ cujusdam fagi virentia folia sedentis nobilissimæ Lusciniæ cantu exultabunda perfruitur, dum enim in sepe quadam spinis floribusq; implexa & intertexta actualiter Luscinia mater parturit, ejusdem chara sodalis ad temperandas sociæ angustias atque dolores in suavissimas cantillationes prorumpere incipit. Et quidem primos garritus graviter submurmurando orditur, postea vero harmoniæ texturam filo cantus elegantissimè prosequitur. Etenim fauces illi scalæ loco deserviunt, per quam vox gradatim lubrico quasi pede descendens mox libero iterum gressu agilis sublevatur in altum. Quasi quidam nemorum Orpheus, & sylvarum suavis Amphion habet pro lyra pectusculum suum, pro chordis gutturculum, pro plectro linguam, hisque instrumentis musicis vocem suam mille modis peregrino prorsus stylo distinguit, dum hanc nunc in planum edit, mox vertit & revertit, volvit & revolvit, demittit & elevat, exprimit severe, & sensim reprimit, idque tanto cum artificio ut ad dulci melodiæ suæ sonum venti & auræ obdormiscere & quiescere videantur. Ab affectibus quos exprimit, haud immerito censere quis posset suavissimam Lusciniam inter purificatum & argento quovis magis sonorum guttur suum habere, & insonare cytharam, testudinem, Organum, Chelyn, & fistulam : quisquis nobilem hanc garrulam cantillantem inaudit, eam vocem quandam credit esse pennatam, vel sonum volantem, vel quendam plumis amictum excellentissimum musicum, qui tandem amabili suo loquendi modo, & facundia harmonica amatæ consortis suæ parturientis dolores & angustias mitigare & temperare aptissime novit. Unde ex eruditis non nemo occasionem sibi vendicavit, emblema quoddam effingendi, illudque hac subnexa epigraphe vivificandi : *Modulatur parturæ.* Dolentissimus & afflictissimus Redemptor noster in horto Gethsemani neminem habebat, qui ad mitigandos acerbissimi Martyrii sui dolores vel minimum illi sublevamen suggereret, ac proinde Pater æternus Angelum quendam cœlitus ad eum misit ut hic esset confortans eum. Postea vero dum in monte Calvariæ in Cruce pendulus hæreret, jamque nos in statum gratiæ pariendo enixurus esset, prouti sanctus Petrus Apostolus insinuat dum ait : *Quasi modo geniti infantes sine dolo lac concupiscite*, 1. Pet. 1. *ibi vere dolores ut parturientis* Psal. 47 persensisse credendus est. Nec tamen mirandum est quod Pater cœlestis nullum ei ibidem submiserit consolationis levamen, siquidem latro ibi fuerit, qui Lusciniæ munus adimplens dulcissime cantillabat : Nunquid enim eum dicentem auditis : *Nos quidem digna factis recipimus*, quæ verba speciem quandam Confessionis præseferebant ; quid mirum igitur si Pater æternus nullum ei insuper miserit solatium ? Hæc enim verba ad mitiganda tormenta sua, suosque attemperandos dolores abunde sufficiebant : *Gloriosa voce* (inquit Eusebius Emissenus) *præsentes temperat cruciatus.* Et sanctus Joannes Chrysostomus ap. Hier. plaei in myst. vir. metam. 5. *Ab Angelo descendente de cœlo confortatur Christus in horto, à latrone pœnitente Christus confortatur in cruce.* Et tamen licet Confessio adeo sit necessaria ad salutem, licet etiam tantam nobis concilet utilitatem, Deoque nostro adeo sit accepta & grata, sunt tamen nonnulli, qui nunquam confitendo eandem prorsus negligunt ; sunt alii, qui eam, quoad possunt, diutissime differunt & suspendunt : Sunt denique non pauci qui eandem mutilant, debitas non observando circumstantias vel conditiones, quæ ad legitimam Confessionem requiruntur, confitendo potius per modum Ceremoniæ, vel ex aliqua consuetudine, non vero pro adaugendo animæ profectu, vel ad eam sanitati restituendam. De his autem in secunda parte agendum erit. Vos interea pauperum memores Eleemosynas iisdem distribuite, donec nonnihil respiravero.

PARS SECUNDA.

20. Conditionum quæ ad bonam & vali-

dam Confessionem requiruntur præcipuè sunt sedecim sequentes, à S. Thoma hisce versibus assignatæ:

D. Th. in suppl. qu. 9. art. 4.

Sit simplex, humilis Confessio, pura, fidelis,
Atq; frequens, nuda, discreta, libens, verecunda,
Integra, secreta, lachrymabilis, accelerata,
Fortis, & accusans, & sit parere parata.

Quarum aliquas obiter tangemus. Debet igitur esse *simplex* sine ornatu, vel multiplicitate verborum superfluorum, absque ulla memoratione earum rerum, quæ ad confessionem non pertinent. *Humilis*, ut scilicet pœnitens cognoscat humilem conditionem suam, considerando quod ipse, utpote vilissimus terræ vermiculus per peccata sua bellum Deo movere præsumpserit. *Pura*, id est, cum recta intentione fieri debet, quæ scilicet directa sit ad debitum finem. *Fidelis*, ut pœnitens syncere procedat, sitque ab omni falsitate alienus. *Frequens*, id est, ut non instituatur Confessio secundum præsentis temporis usum, observando præceptum Ecclesiæ quoad Confessionem in rigore, semel duntaxat in anno confitendo & non amplius. *Nuda* & sine obscuritate verborum, sed per verba intelligibilia & clara. *Discreta*, culparum gravitatem prudenter considerando; *Voluntaria*, quia actus virtuosi & meritorii cum concursu voluntatis fieri debent, & non coacte. *Verecunda* peccati turpitudinem exhorrescendo, & erubescendo de peccato commisso. *Secreta*, quia in Confessione tractatur de negotiis occultis ad conscientiam pertinentibus, eaque aliis revelare est tantum sacramentum violare, & injuria afficere. *Lachrymabilis* corde saltem, si non oculis ostendendo displicentiam & dolorem conceptum propter Deum offensum. *Accelerata*, id est, non dilata de in diem, de mense in mensem, vel etiam de anno in annum. *Fortis*, adeo ut pœnitens non se sinat superari à verecundia, vel ab alio motivo, ad omittendum peccata, vel eadem sub silentii velo abscondenda. *Accusans*, ut Sacerdos tanquam minister sacramenti judicare possit, & illam pœnitenti satisfactionem imponere, quæ ei ob culpas suas debetur, semetipsum, non vero alios accusando. *Prompta* vel parata ad obediendum & exequendum omnia ei à sacerdote imposita.

21. Ex omnibus autem prætactis conditionibus duas duntaxat tangam, utpote quæ peccatores facilius transgredi solent; præcipuè vero quoad accelerationem confessionis, sunt enim qui quotiescunque eundum est ad confessionem, ad mortem concedere videntur. Nolo quidem dicere quod homo mox ut peccavit subito confiteri teneatur, vel quod confiteri subito ad salutem sit necessarium; sed potius cum S. Thoma ubi sup. qu. 6. art. 5. docemus, quod *quanquam statim omnes de suis dolere peccatis teneantur, de necessitate tamen salutis non est, ut statim peccata sua confiteantur, sed habita copia Confessoris, & statutis ab Ecclesia pro pœnitentia temporibus.* Verùmtamen quis est qui certo scire possit, an post peccatum eousque victuri simus, ut ad tempus à sancta Dei Ecclesia stabilitum pervenire valeamus. Nunquid enim quotidie multos repentina morte interire videmus? Atque ideo vobis ô fratres quantocius ut confitemini suadeo, quam primum scilicet id vobis possibile & commodum fuerit. Etenim confessionem illorum quæ ad ultimum usq; vitæ terminum, quando homo non confiteri non potest, imo quando confiteri non potest valde tanquam invalidam & illegitimam suspectam habeo. Audite Scripturam quandam id clare satis insinuantem. Josue c. 7. legitur Deum adversus exercitum Josue graviter indignatum fuisse: *Iratus est Dominus contra filios Israel.* Ratio autem hujus iræ Dei erat, quia *Peccavit Israel & prævaricatus est pactum meum*, q. d. Nolo deinceps vobis amplius assistere, donec eum, qui prævaricatus est pactum meum, castigaveritis, atq; ideo quoties eousq; commissuri estis prælia, inimicos vestros victores futuros esse conspicietis Et proinde Josue dixit: O Domine, Hanc mihi dignare facere gratiam, nimirū specifice mihi error commissus manifestetur, nec non & persona delinquentis, & nisi tunc debitam sumpsero de prænunciatione vindictam, de numero servorum tuorum me deleto, & libere de me lamentator, qua nō ero Josue tuus nisi hoc fecero. Cui Dominus respōdit: Quod delictum attinet illud sufficienter ex ipsiusmet delinquentis ore intelligere poteris, hic autem depræhendi à te modo sequenti poterit, Mittito primo sortes super quamlibet tribum, postea sortes jacies super quemlibet tribus illius familiā, postea super quamvis illius familiæ domum, deniq; super quamvis ad illā domum

domum pertinentem personam, sic enim infallibiliter depræhendes transgressorem. Scribit igitur Josue primo nomina omnium tribuum, ex iisq; in unam urnam conjectis chartulam sortis extrahens, in eadem tribum Juda scriptam esse invenit, ex qua videlicet transgressor prognatus erat. Depræhensa tribu sortem jaciunt super familias, & educitur familia Zare, ad quam delinquens pertinebat: Cognita jam familia, iterum cœpit extrahere sortes domuū, & venit domus Zabdi, ad quā spectabat malefactor. Tandē vero sortiuntur pari ratione quoad personas domus illius & extrahitur nomen Achan filii Charmi. quem mox accersiri faciunt; & coram facie sua constitutum interrogant: Quid fecisti? Noli turbari sed libere confitere: *Confitere, atque indica mihi quid feceris, ne abscondas.* Qui mox se nihil fecisse respondit: Cui Josue & seniores: Nihilne ô scelerate? Nihil ô Domini, inquit Achan, nisi quod ex certis pannis eripuerim pallium coccineum valde bonum, & ducentos siclos argenti, & virgulam quandam auream quinquaginta siclorum, hæc inquam sustuli, quia iis indigebam: *Vere ego peccavi Domino Deo Israel, & sic & sic feci.* Acceptis igitur Josue pallio, siclis, & virga coram se & secum congregatis accersiri fecit filios, filias, & pecudes, imo & ipsummet Achan, ejusque tabernaculum, vinctamq; ejus suppellectilem adduci voluit, & homines quidem lapidari, cætera vero igne cremari jussit. O rigor ingens! ô nimis severa Justitia! Et tamen juxta præceptum Josue peccatum illud furti Achan confessus fuerat: Verum quidem hoc est, sed quando? quam potuit tardissime. [Non tamen ullam mereri veniam debuit, quia videlicet confessio ejus nimis tarda fuit:] inquit Rupertus lib. 1. in Josue cap. 21.

22. Atque ideo Dæmon nihil adeo sollicite molitur, quam ut nos mutos efficiat ut hac ratione Confessionem vel impediat, vel saltem differri faciat. Etenim de quodam sancto Patre legitur, quod Dæmoniacum quendam per exorcismos adjurando, eundem, quot in corpore spiritus essent, & quibus hi appellarentur nominibus, interrogarit. Eique mox à Dæmonibus responsum fuerit: sumus tres fratres, & quilibet distincto fungimur officio. Primus nostrum vocatur *Claudens cor*; secundus *claudens os*; Tertius vero *claudens marsupium.* Primus dicebat, Meum officium est cor peccatoris claudere, ne eliciat aut eli-

In Thesau no. ser. 1. post 3. Dom. Quadr. serm. 1.

cere possit contritionem. Secundus ajebat: Meum munus est os claudere, ne peccator confiteatur. Tertius denique subjunxit; Mea occupatio est quod claudam peccatorum marsupium, ne satisfaciant per restitutionem inique partorum. Et revera ita fit, nam peccatores in hisce tribus punctis à Diabolo se vinci permittunt, ut scilicet cor, os, & marsupium ipsorum occludat, dum eos confessionem vel prorsus negligere, vel saltem differre procurat. Et quando aliud efficere nequit, peccatorem saltem ad minus mutum facere nititur, ejusque os claudit ne aliqua saltem peccata confiteantur, sed ex verecundia vel alios respectus humanos eadem omittant. *De necessitate confessionis est, quod homo omnia peccata confiteatur, quæ in memoria habet, quod si non faciat, non est confessio, sed confessionis simulatio,* inquit Doctor Angelicus D. Thom. ubi sup. quæst 9. art. 1. Porro Dæmon, qui os peccatoris claudendi officium habet, ut sanctus Chrysostomus tradit, hac utitur astutia. Cum enim Deus peccato verecundiam velut individuam comitem adjunxerit, confessioni autem spem associarit; Quid facit Dæmon? Is optimum hunc à Deo statutum ordinem susque deque invertit, induendo peccatum veste spei, nam dum malum nobis persuadere nititur, repræsentat nobis ob oculos divinæ misericordiæ magnitudinem, fragilitatem item humanam, cui Deus compatiatur & similia multa: ubi vero peccatum perpetratum fuerit, vestit confessionem pallio verecundiæ, tuæque menti suggerit, quod confitendo illud magnam tibi crees honoris & reputationis tuæ præjudicium, eo quod Confessarius nunquam hactenus credidisset te adeo gravia & enormia commisisse peccata, qui proinde scandalizabitur, aut absolutionem tibi impertiri vel non poterit, vel certe detrectabit, & alia similia. *Pudorem & verecundiam, Deus dedit peccato, confessioni fiduciam: Invertit rem Diabolus, & peccato fiduciam præbet, confessioni pudorem & verecundiam.* Ita Chrysost. hom 3. de pœn. Non quidem tibi ô peccator, prohibetur in Confessione verecundia, hæc tamen talis nequaquam esse debet, quæ ad similem te inordinationem inducat: [Caveat (inquit Magister Sententiarum lib. 4. d. 26.) ne ductus peccator verecundia dividat Confessionem.] De certo quodam pisce marino, qui scolopendra, vel ab

alii

alii Centipes dicitur, scribũt naturalistæ, quod dum escam per gulam trajiciendo sentit se una cum illa hamum quoque deglutivisse, *Omnia viscera simul cum hamo evomitione ejiciat, & sic ab hamo dissolvatur.* Enimvero quod si à sensualitate illecti, mundanæ alicujus delectationis escam deglutiendo, nos quoque ab hamo simul captos esse experiamur, teste sapiente dum ait: *Sicut pisces capiuntur hamo, sic homines in tempore malo,* necessum tunc est ut omnia & singula peccata nostra confiteamur, ita ut nulla prorsus culpa in anima nostra remaneat: *Nulla sit culpa intus latens, quæ foras per confessionem non exeat.*

Vega Dom. 2. Quadr. fer. 6.

SERMO XVII.

IN FERIAM SECUNDAM DOMINICÆ TERTIÆ QUADRAGESIMAE.

Quanta audivimus facta in Capharnaum, fac & hic in patria tua. Lucæ cap. 4.

1. Obligatio qua quilibet homo erga patriam suam obstringitur, ut ei se gratum, & beneficum semper exhibeat, adeo est magna, ut eam Magnus Demosthenes de monst. ex orat. de coro. ei comparaverit gratitudinis vinculo, quo Patri & Matri obstricti sumus: *Arbitretur ingenuorum quisq; non Patri & matri solum esse natum, verum etiam patriæ.* Unde Pithagoras à nescio quo interrogatus: *Quomodo oporteat se gerere erga Patriam,* respondit: *Ut erga matrem.* Imo Socrates amorem patriæ amori matris præponderare volebat: *Solet fere quisq; erga suam patriam magis propensus esse.* Ecquis etenim est qui nesciat, quod, si Romanæ facundiæ parenti fidem habemus, quilibet utilitatem patriæ propriis debeat cõmodis anteponere: *Omnia quæ à nobis geruntur non ad nostram utilitatem & commodum, sed ad patriæ salutem conferre debemus;* adeo ut quisquis ab hac semita deviat seque elongat, ex mente ejusdem Oratoris, ingrati & impii hominis noxam sibi conciliet: *Nemo est tam ingratus, tam impius, tamque nullius humanitatis, qui si patriæ merita resumere velit, non ipsam magis, quam seipsum diligat:* Unde Plato insinuat: [Patriæ amorem nobis longe charissimum esse debere; & pro eodem vitam, si oportuerit, esse in discrimen vocandam.] Hi erga patriam gratæ correspondentiæ actus à multis non solum agniti, sed & firmiter fuere observati: [Legimus pro tuenda patria alios strenue bellando inter hostes oppetiisse, alios sibi certam elegisse mortem;] inquit doctus Jo. Franc. Pic. Mirandulanus de morte Christi lib. 2. Mutius Scævola pro patria sanguinem suum fundere non dubitavit, existimans fortasse obligationem adeo strictam & fortem aliâ monetâ quàm sanguinis exsolvi non posse: [Hominem pro patria mori, non est mori, sed solvere quod debet.] Generosa illa mulier, quæ Lacerna dicebatur, audiẽs duos suos filios, qui pro patria intrepide præliati fuerant, in bello fuisse occisos, nuntium hoc læto vultu & absque ulla amaritudine animi accipiens, Deum laudavit, quod filiorum suorum jactura patriæ universæ peperisset victoriam: [Libenter accipio filiorum interitum,] quæ proinde postea à Plutarcho in Laconicis valde celebrata fuit, dum ait: *Egregia mulier privatum in liberos affectum*

Cic. ad Quer. post red. & in 4. Catil. Idem.

Herodot. Aug. l. 3. de Civ. Dei c. 20.

Cato.

Polybius in hist. li. 6.

Zenoph. de rebus Gest. Græco. l. 2.

Luc. 4

Phi D. ibi.

Herodot. Aug. l. 3. de Civ. Dei c. 20.

affectum publicæ in patriam pietati posthabuit. Cum Codrus Atheniensium Rex ab Oraculo monitus fuisset, quod in bello cum Peloponensibus ineundo illa pars victrix futura esset: *Cujus Princeps bello periret*, ut Athenienses victoriæ gloriam reportarent: *gregarium se fingens militem inimicis se occidendum præbuit.* Viva quoque in hominum memoria etiamnum conservatur generosum illud Curtii facinus, qui in profundam quandam se præcipitavit vulcani voraginem, ut morte sua salva & incolumis conservaretur universa patria. Ad æternam quoque posteritatis memoriam in mentibus hominum etiamnum vivit animus ille heroicus, qui Catonis præcepti: *Pugna pro propria!* diligens observator, velut aggerem quendam validissimum, imo quasi potentissimum aliquem exercitum se exposuit & opposuit, inimici furoris pertinaci impetui, ille inquam nunquam satis pro meritis celebratus, qui solum adversus universam se opposuit Liguriam sive Tusciam, & merito, nam ad hoc movebatur ex fide in patriam: *Pluris fecit patriæ securitatem, quam vitam præsentem, & quæ illi adhuc restabat.* O animos generosos! O corda intrepida, quæ non dubitant ei vitam reddere in feretro, à qua illam dono acceperunt in cunis: *Beati quicunque pugnantes pro patria* (dicebat Xenophon) *victores evadunt, illis enim lætissima dies fulgebit: beati etiam ii qui in acie cadunt, memoriam enim sempiternam cunctis divitiis præstantiorem consequuntur.* Unde nullus est qui non voce pariter & opere veram fateatur esse illam Tullii sententiam: *Patriæ omnia, & vitam etiam debemus, hæc nos honeste produxit ad hanc ætatem.* Cur igitur unigenitus DEI Filius, qui *Dat omnibus affluenter*, adeo se ergo patriam suam Nazareth incivilem & inurbanum exhibet, dum rogatus à suis ut se quoque gratiarum miraculorumque suorum redderet participes, dicendo: *Quanta audivimus facta in Capharnaum, fac & hic in patria tua*; se ad hanc illis gratiam præstandam invitum prorsus & involuntarium esse ostendit, dicens: *Amen dico vobis, quia nemo Propheta acceptus est in patria sua.* Id quod multis sacris scriptoribus justam præbuit summæ admirationis occasionem, quorum unus ita interrogat: *Quare illam saltem fidelitatem & amorem patriæ suæ non præbuit, quam alii suis patriis præstiterant? Quare civium suorum petitionem non admisit?* Multas quidem sacri Doctores hujus rei causas in medium adducunt, præcipua autem est (inquit Sanctus Gregorius) quia idipsum à Christo poposcerunt cum arrogantia: Nunquid enim illos auditis dicentes: *Fac & hic in patria tua*, potius cum debita reverentia & respectu dicere debuissent submisse: *Optamus, obsecramus ut facias*; ita autem non dicunt, sed Fac, id est, volumus præcipimus ut facias. O quanta arrogantia! O quam præsumptuosa temeritas! *Isti quidem erant arrogantissimi* Secundo vero petitionem illorum admittere noluit, quia nulla ratione ad hoc induci voluit, ut gratiam præstaret illis, qui ratione parentelæ, vel patriæ propinqui vel Patriotæ ejus erant. Magis inclinatur ad benefaciendum Capharnaum quam Nazareth, id est remotis potius quam vicinis. Quod latius expositurus sum rogans, ut dum ego in discurrendo brevitati consulo, vos debita me attentione auscultetis.

Cato.

Polybius in hist. li. 6.

Zenoph. de rebus Gest. Græco. l. 2.

Luc. 4.

Phi Diez ibi.

2. Postquam Filius DEI ab Ægypto rediit, in Civitate Nazareth habitando remansit, viginti novem annis, ut adimpleretur Prophetia: *Quoniam Nazaræus vocabitur*: Tandem vero triginta annorum ætatem assecutus prædicare & miracula facere voluit, ut se verùm ostenderet esse DEUM, & verùm hominem; atque ideo relicta Nazareth secessit in Capharnum, utpote in qua civitate magnus erat diversarum gentium concursus, ibique prædicationem suam authorizabat operibus miraculosis, illuminando cæcos, surdis auditum restituendo, mutis loquelam, claudis gressum Obsessis à Dæmonibus Libertatem, mortuis vitam; adeo ut tota illa civitas esset attonita & obstupefacta, ejusque fama per omnes passim regiones divulgari cœperit Postea vero ex Capharnaum civitate maritima rediit in civitatem suam Nazareth, ibique pariter initium fecit prædicandi tanta cum energia & eloquentia, ùt universum faceret mundum obstupescere; verùm quidem est quod valde parcus fuerit in patrandis ibidem miraculis, quæ quasi nulla apud eos fecerat; quæ causa fuit, cur multi è præcipuis curiosiores lamentati fuerint, quod Capharnaum patriæ suæ prætulerit, dicentes: *Quanta audivimus facta in Capharnaum, id est, valde magna* exponit Sanctus Vincentius Ferrerius. Et postea subjungunt: *fac*

Vinc. Ferr. fer. 1. Fer. 2. post Dom. 3. Quadr.

Vinc. Ferr. ubi sup.

Fac & hic in patria tua. O quænam est hæc temeritas; præcipere ut faciat quasi debito justitiæ id, quod vix deberent præsumere, ut postularent ex gratiâ, potestne arrogantior hac audiri præsumptio? verùntamen pro majori evidentia doctrinaliter hac de re discurramus.

3. Temeritas est passio quædam appetitus irascibilis, quia temerarius aggreditur facinus aliquod non minus periculosum, quam difficile, estque è diametro pusillanimitati opposita, juxta doctrinam Philosophi lib. 2. Ethicorum. Hæc autem passio duobus modis considerari potest, vel in quantum regulatur à prædominio rationis, & hæc non est damnabilis, imo laudabilis, cum sit actus fortitudinis, vel generosæ magnanimitatis, de qua in præsenti non intendo loqui: aut vero in quantum non regulatur à recta ratione, sed potius conformatur intellectui falso, & hæc est detestabilis & peccaminosa. Præterea advertendum est, quod duobus modis intelligi possit hanc passionem irregulatam esse, scilicet vel per excessum, ut si quis verbi gratia speraret vel salvari sine merito, vel quod DEUS illi remitteret peccata mortalia sine pœnitentia, non habendo respectum aut reflexionem ad contemptum Justitiæ DEI quæ ordinavit, ut dicit Cajetanus: *ut justitia mediante gloriam pro meritu, & veniam pro pœnitentia faciat.* Et postea subjungit: *Cum præsumptione contemnitur iste ordo ac per hoc divina justitia: contemnitur quoque divina virtus ad opus pœnitentia, per quam venitur ad veniam, & ad opus meriti per quod venitur ad gloriam.* Aut vero potest esse passio irregulata per defectum, sicut si alius culparum suarum considerans gravitatem, existimaret merita Christi ad eum salvandum non esse sufficientia, & proinde cum Caino desperatus diceret: *Major est iniquitas mea quam ut veniam merear.* Petitio Salvatori nostro per Verbum, Fac, proposita, magnam in se temeritatem continet, quia immoderate transgreditur terminos modestiæ, quæ vult ut ea quæ postulantur, cum submissione, non vero cum fastu petamus. Fuit irregulata & peccaminosa per defectum, quia ut scribit Maldonatus: *Postulabant non fide ut crederent, sed incredulitate.*

Arist. 2. Ethic.

Io. Viguer de audacia.

Cajet. 2. 2. q. 21. art. 1.

Gen. 4.

Maldon. ibi f. 168.

4. Porro S. Thomas docet præsumptionem, vel temeritatem ex duabus causis valde malignis nasci posse. Prima est vana gloria, *quia innititur propria virtuti, attentans aliquid ut possibile sibi, quod propriam virtutem excedit.* Id quod S. Gregorius confirmat dicens: *Præsumptio est filia manis gloria.* Secunda causa est superbia: *quia innititur inordinate divina misericordia vel potentia, per quam quis sperat aliquid obtinere sive meritis;* ut superius diximus, Præsumptuosum illud, Fac, Hebræorum, proles erat vanæ gloriæ, quia Christum prope ipsos miracula facere volebant nulli alteri merito innixi, quàm quod Nazareni, & consequenter compatriotæ sui essent. Erat etiam fœtus quidam superbiæ, quia sine aliquo merito proprio præsupponebant, quod Filius DEI ex obligatione adhibiturus esset ad minimum eorum nutum suam omnipotentiam, & operaturus miracula, quia ipsi id ei præcipiebant, dicendo: *Fac.* Quod si igitur scire vultis cujus conditionis & naturæ Verbum hoc, *Fac*, fuerit, sufficiet dicere, quod sit extractum quoddam sive quinta essentia ex vana gloria & superbia; vestrum nunc demum erit conjicere an bonum esse possit; Hac autem, scribæ & Pharisæi pleni erant.

D. Greg. 31. Moral.

D. Tho. 2. 2. q. 21. art. 4.

5. Tres autem reperiuntur præsumptionis gradus, scilicet, *nequam, nequior, & nequissima.* Reinerus de Pisis dicit quod præsumptio nequam sit, si quis verbi causa se florem & quintam essentiam Sanctitatis esse, nec DEUM unquam *cogitatione, delectatione, vel consensu*; aut vero *omissione, vel locutione vel transgressione* offendisse crederet, quam bonitatem nullus sibi arrogare potest, præterquam Christus & Maria. Unde in Proverbiis dicitur: *Quis potest dicere mundum est cor meum, purus sum à peccato.* Imo omnes universim Sancti, quantumcunque fuerint justi, aliud non dixerunt, nec dicturi essent, si adhuc viverent, quam *Dimitte nobis debita nostra,* ubi expositores per debita, peccata intelligunt. Præsumptio autem quæ *nequior* dicitur, id est, pejor & deterior prima est, si quis adeo se perfectum esse præsumeret, ut etiam sine auxilio gratiæ DEI sibi promittere auderet quod in toto cursu vitæ suæ constans manere & in bono se conservare posset, non reflectens oculum suum ad illud Apostoli monitum dicentis: *Qui se existimat stare videat ne cadat,* prouti Lucifero accidit, cui dictum est: *Quomodo cecidisti Lucifer?* Tertius præsumptionis gradus est illius quæ *nequissima* appellatur, sive temeritas pessima estque eorum præcipue, qui alios contemnunt,

Rein. de Pisis verbo Præsumpt.

Prov. 20.

nunt, de quibus S. Lucas scribit, *quod in se confidebant tanquam justi & aspernabantur cæteros*, in quovis bonitatis genere se omnibus aliis reputando superiores: Porro in hac tertia Cathegoria continebatur illud *Fac* horum sceleratorum præsumptuosorum, quia contemnebant omnes, seque eos in perfectione excedere censebant, qualis Saul erat in statura, qui universo exercitui Israëlis præeminebat *ab humero & sursum*; imò eo usque progrediebatur ipsorum præsumptuosa temeritas, ut seipsimet DEI Filio in authoritate majores esse reputarent, siquidem eum non rogabant, sed præcipiebant illi, ut nova faceret miracula: *Fac & hic in patria tua*; volebantque ut ad minimum nutum unius simplicis *Fac*, eis obtemperaret. Hæc præsumptio talis erat, quæ omnia in se habebat requisita, quæ ad exorbitantis temeritatis malitiam requiruntur, unde quia Christus Dominus noster naturalem adversus temeritatem illam habebat antipathiam & odium, nequaquam operæ pretium esse existimabat eorum desiderio condescendere. Id quod, ut scribit Sanctus Gregorius Nyssenus, *Nos erudire ac instituere videtur, ut nequaquam dum cum DEO colloquimur, quasi purâ conscientiâ præditi confidenter, & arroganter loquamur, etiamsi quàm maximè quis ab humanis delictis procul absit.* (Gregor. Nyss. in orat. Dom.)

6. Porro videamus per adducta scripturarum loca, quàm profundè maledicta funestæ temeritatis, arrogantiæ vel præsumptionis arbor in hominum cordibus sit radicata. Etenim Goliath gigas adeo immensæ staturæ erat, ut animata quædam turris esse videretur; inter milites Philistæos comparebat velut Elephas inter formicas, obtutus sui fulmine terrefaciebat, & dexteræ suæ valore prosternebat quotquot habebat obvios; immensitas corporis sui proportionata erat fastuoso ausui & arrogantiæ suæ, per quam se invincibilem, & consequenter formidabilem reddebat. Quivis animus etiam generosissimus coram eo timidus fiebat & pusillanimis, timor perdendi victoriam ne quidem obiter in ejus pectore locum habere poterat; nusquam oculos suos declinabat, quin incuteret terrorem, nil tangebat, quin vulneraret; suisque irreparabilibus ictibus quælibet fortissima chalybs quasi scutum vitreum esse videbatur; ad unicum pedis sui motum copiæ sternebantur inimicorum suorum, adeo ut per antinomasiam exercituum terror appellaretur. Tanto erat fastu tumidus, ut aggressus fuisset tot acies armatas; quot erant Israelitici milites; ad confringendas civitatum portas nullâ utebatur aliâ balistâ, aut belli machinâ, quam unica percutiente dexterâ; denique superbia ejus humiliatam, & ad pedes suos prostratam habere videbatur luciferi superbiam, adeo ut velut novus quidam esset inter superbos Lucifer, sicuti erat immensus gigas inter homines. Verum rem audite incredibilem: unicus pastor armorum tractandorum inexpertus, ovibus, non verò militibus assistere: fundis, non verò hastis tractandis; lacti mulgendo, non sanguini effundendo: ad audiendos raucos boum & ovium balatus, non vero tympani strepitus: ad congregenda armenta, non vero ad acies militum ordinandas: ad portandum baculum, non vero ad ferendum ensem: ad jaciendos lapides, non verò ad ejaculandos globos plumbeos: ad detondendam lanam, non vero ad detruncanda capita: ad educandum in pascuis capreas, non vero ad tollendum unà cum hostilitate hominum vitas assuetus: uno verbo: unicus duntaxat pastorculus, silentii amicus, qui in sylvis pace gaudet, eorum verò, qui ad inquietandum hominum animos in campo martis nascuntur, tumultuum inimicus: non armatus ferro, aut chalybe, sed prorsus inermis, & nudus ab omni militari supellectile; cui DEus tantos indidit animos, ut generosus evadens cũ hoc truculentiæ & arrogantiæ monstro singulare certamen inire nõ dubitaverit, intrepido enim animo obviam ei procedens lapidem quendam ex funda jaciens illi frontis suæ parti, quæ sola ab armis nuda remanserat, infixit tantâ cum vehementiâ, ut hoc solo accepto vulnere tali cum strepitu retrorsum corruerit, ut inde terra tremuerit: quod horribile & formidabile monstrum protinus ut in terram prostratum fuit, aggressus est ut vitam ei pariter adimeret, quia vero in ermis ense careret, ad eum effectum necessariò, *Tulit gladium ejus, præciditque caput ejus*. Percuperem hoc loco scire, ubinam giganteus gladius fuerit, quando David Pastor eum ad occidendum gigantem arripuit, ex quo loco illum accepit? Num forte gigas eum pugno tenebat, aut verò è manibus in terram ei deciderat? Scripturâ teste in vagina recon-

 ditus

ditus erat: *Eduxit eum de vaginâ suâ.* Sed quomodo? Ergone gigas adeo parum bello gerendo expertus erat, ut ad conspectum inimici non apprehenderit ferrum, sed illud quasi obdormiens & otiosum in vaginâ reliquerit? Audite incredibilem Goliæ temeritatem. Videbat Davidem adolescentulum armis gerendis insuetum, belli gerendi inexpertum, & proinde arroganter præsumebat, eundem calcibus suis ad quatuor milliarum distantiam procul abjicere, vel unico flatu oris sui in aera abigere, vel objectis minis annihilare: ac proinde velut plus nimium temerarius se proprio robori præjudicaturum esse existimavit si adversus juvenem, non verò adversus integrum exercitum ferro uteretur, quodque sanguis unius duntaxat plus suam maculasset famam, quàm honorasset ensem; *Adeo Davidem contemnebat, ut indignum suâ virtute judicaret ferrum contra eum distringere & imbuere suum gladium unius adolescentuli cruore*, inquit Pater Mendoza: O quanta temeritas!

Franc. Mendoza t. 1. in lib. Reg. lib. 1. cap. 1. nu. 8.

7. Verùm quid de gigante illo loquor, in quo ob staturæ suæ immensitatem aliqua videri poterat temeritatis vel arrogantiæ concipiendæ apparens ratio? Cum hic defectus omnibus hominibus humilis meriti & exiguæ bonitatis sit semper communis. Porro ponderatione dignissimus est modus, quem filius DEI in novissimo judicii die electos à præscitis separaturus tenebit: nam in throno majestatis, inter angelos regio amictus habitu sedebit, & conversus ad dexteram brachium suum extendet ad congregandos omnes justos, eosque secum ad æternam beatitudinem conducendos, hisce vocibus præinvitatos: *Venite benedicti*; deinde versus sinistram se vertens, facie iratâ, & ob vindictam flammivoma post exprobratas iis cunctas iniquitates per minas & supplicia eos à se propellet dicendo: *Discedite à me maledicti.* Ubi præcipuæ notanda est differentia modi, quo Christus cum peccatoribus & justis procedit: hisce dicit: *Venite benedicti*, vocat illos ut ad se veniant, quod signum est illos procul à Christo in unum locum seorsim congregatos stetisse: aliis vero subjungit: *Discedite à me*, ex quibus verbis colligitur, quod prope ipsum steterint. Quænam est hæc mira utriusque consistendi ratio, ut impii DEI sint collaterales, & veluti ephœbi vel socii illius cum ipso procedant; Sancti verò procul à DEO se subducant, quasi non audentes comparere in ejus conspectum! Nunquid hi sunt ejus dilecti? Et nunquid illi ejus sunt inimici? Solent Principes ad latera sua eos duntaxat admittere, qui eorum sunt fidelissimi amici, non verò de quorum integritate diffidunt, confœderati solent esse bonis, non verò malis; & tamen videtur, quod à principio magis honorentur perversi, quam DEI amici, cum certa sit lex: *Dicitur magis honorari, qui sedet prope Dominum, & tanto major, dignior dicitur & altior.* Adeo ut in hoc præcipue puncto mundus ejusque ordo totaliter sit ab æquo & bono inversus. Verùm nolite mirari, ô Auditores, quia tantum audet temerariorum præsumptio. Etenim diaboli mancipia adeo sunt communiter temeraria & arrogantia, ut ipsos servos DEI præcedere præsumant, carbones inferni locum eripere volunt carbunculis paradisi, voluntque Empyreum inferno esse subjectum, de quibus proinde merito dici potest: *Homines viles, abjecti, reprobi, quorum merita sunt ambitio & malitia: malitiosi sathanæ ad instar impensè satagunt adesse principibus, eorum liminibus invigilare, pro aulæis assistere, & conspectui eorum obsequentissimi adesse*; at vero tandem in fine tractantur pro meritis & juxta legis decisionem: *Si inferior temere intrudat se in locum majoris, majorem honorem, quàm ei debeatur assumendo, vel usurpando, debet suo honore privari.* Id quod reprobis accidit, quando à Christo, justo judice, tremenda illa sententia pronuntiatur: *Discedite à me maledicti.*

Matth. 25.

Gl. notab. in §. aliam. in verb. altiori.

Didac. Col. Com. in Iud. t. §. v. 1. §. 4. nu. 16. Apud Bartol. Cassan. in catal. glor. mundi par. 1. consi. 39.

8. Veruntamen nil mirum est quod homo in ordine ad alium hominem temerarius sit, quia inter hominem & hominem res ex æquo procedunt; at vero quod creatura aliqua se erga DEUM & creatorē suum præsumptuosam demōstret, hoc est quod vel maximè obstupescendū venit Id quidē impossibile esse videtur, ut credatur, verùntamen adeo id certū est, quā verū est solem splendere, vel ignē calescere. Ductu etenim spiritus sancti Salvator noster in desertū concessit, ut cū avernali hoste ibidē singulare certamen iniret. Quē postquam in eodē loco quadraginta diebus in cōtinui jejunii exercitio præstolatus fuisset, tandē cōparuit in venerādi cujusdā Anachoretæ similitudine rudi habitu, qui cilicio nō absimilis videbatur, vestit⁹, quasi carnis sensualitatē adversus rectā rationē pugnantē maceratus, neminē

Matt. 4

in.

in sua habebat societate sed solus comparuit, hoc solum excepto quod magna fraudum, dolorum, technarumque caterva veniret stipatus. Quoad vultus aspectum animæ cujusdam pœnitentis referebat effigiem licet cor haberet quovis Saxo in malo magis induratum. Comæ suæ canitie candorem quidem demonstrabat puritatis, licet in interiori animum haberet quovis carbone nigriorem; intricatæ & intercisæ frontis aratæ lineæ, prognostica erant confusionis, quam gerebat in mente, per squalidam barbæ canitiem ad cingulum usque se protendentem ætatem repræsentabat maturam, & liberam quandam malitiam temporis diuturnitate & frequentato sæpius illius exercitio comparatam. Grosso quodam circa lumbos fune præcinctus erat, quem interius immensæ grossitiei malitia fortiter constrictum tenebat. Pedem nudum callus induruerat vetustatis, è quo facile erat conjicere voluntatem quandam odio contectam & in malo habituatam: Dentes ejus pauci & rari admodum erant, adeo ut in ore ejus vix videri possent, quamvis auctor invidiæ dentes, quos ad rabiem suam evomendam intus habebat reconditos sine numero numeraret: Dextera ejus quidem nodoso stipiti seu baculo innixa vacillabat, econtra vero temerarius ejus ausus tanto magis sese erigebat in altum: Dum in conspectu Christi compareret lapidibus instructus & stratagematibus obarmatus, pater esse videbatur charitatis, nam duos è manicis lapides producens cum simulata pietate dixit: Compatior abstinentiis tuis plus nimium austeris, ac proinde syncera erga te condolentia permotus in hanc eremiticam solitudinem, ut te viderem, venire decrevi, nam quia tanquam veteranus in rebus ad Dei honorem & animarum nostrarum salutem pertinentibus majori præditus sum experientia, ex pietate me obligatum esse censeo ut tibi consulam, ne adeo erga temetipsum sis rigidus, debitum enim rectæ rationis ordinem prætergreditur, quisquis in abstinentiarum asperitate terminos æquitatis excedit. Meæ quidem paupertati fortuna aliud non concedit quam hosce lapides, verumtamen tibi, si filius Dei es, & ex nihilo cuncta creasti, facillimum erit ex hisce lapidibus panes efficere: *Dic, ut lapides isti panes fiant.* Enimvero qui hanc actionem diabolicam attente non considerat, illam utique è charitate procedere existimabit, ego verò summam temeritatem fuisse censeo, ac si intra semetipsum hunc in modum sermocinatus fuisset. Scio quidem, & invitus scio, Deum decrevisse humanam naturam assumere, atque ex tot visis in terra cœloque signis de hujus divinitate sum quasi certus; attamen quia nunc est famelicus à quadraginta diebus, pane utique opus habebit, ac proinde hos illi lapides sum allaturus, si ex illis panem effecerit, eumq; e manducaverit, dicetur confestim in mundo me Deo famelico subvenisse, Deumque creatorem me sua creatura opus habuisse, Deumque factum hominem sumptibus meis sustentatum fuisse, qui alias sine meo subsidio propter necessitatem moriturus fuisset fame. O temeritas diabolica! ô inaudita præsumptio! Est hæc speculatio ingeniosi cujusdam expositoris, dum ita ait: *Astutè satagit panes offerendo, ut palam prodatur, & latè publicetur, vel Christum Deum eius ope indiguisse, & ipsum ipsiusque industriam fuisse in eremo necessariam, ut homo Deus sustentaretur, quo magnum nomen apud homines captare præsumebat.* Sed dices: Poterat Deus ad minus miraculum facere transmutationis lapidum in panem, & tamen panem nō manducare. Sic enim dæmon intentum suum non obtinuisset, uti temerè sperabat, & tamen eum de sua divinitate certificasset: poterat id quidem sine dubio, non tamen condescendere voluit in præsumptionis adeo temerariæ beneplacitum, eo quod *Dic* dæmonis, & *Fac* Pharisæorum modicè differant, alias enim eodem modo imaginari nobis possemus, quod in suâ etiam patria prodigiosa signa operari debuisset, sed arrogantia eorum dicendo *Fac* id ipsum impedivit. Unde colligere possumus quantum hic defectus Salvatori displiceat.

Gl. notab. in §. aliam. in verb. altiori.

Didac. Cel. Com. in Iud. c. 5. v. 1. §. 4. nu. 16. Apud Bartol. Cassan. in catal. glor. mundi par. 1. cons. 39.

Matt. 4.

Didac. de Cel. in ca. 6 v. 9. Tobiæ §. 237. n. 3.

9. Deus optimus Maximus memor illius, quod Amalecitæ Israelis populo fecerant, dum bellum illis in Raphadim moverent, vices illis debitas rependere decrevit; eoque fine Regi Sauli insinuat, ut exercitum quendam formidabilem in aciem disponat, ipsamque Amalec civitatem obsidione cingat: obedit Saul, & milites suos in ordinem disponit, cum eo castra metatur, circumcirca muros sive mœnia Amalec obsidione cingit, ingrediuntur turmatim milites, omnia igne flammaque devastantes, quemvis obvium occidunt, diruunt turres, ædificia invertunt, fortalitia demoliuntur, omniaque in favillas cineresque redigunt, adeo ut ex palatio regio ne vel minimum

mum

mum reliquum manserit monumentum, cui stragi totus districtus, qui inter Navila & Sur continebatur, subiacuit, ipseque Rex Agag captivus traditus est in manus Saulis. Terminato prælio Deus Samuelem Prophetam accersit, & ira accensus eidem insinuat pœnitere se quod coronam regni & sceptrum imperii Saulis manibus commiserit: *Pœnitet me, quod constituerim Saul regem.* Miratus sum & ego, inquit Samuel, quod is à te in Regem constitutus sit, utpote quem dudum imperio ineptum cognoscebam. Verum enim vero quemnam defectum Saulem commisisse existimatis ô Auditores, quod à regno exauthorari debuerit? variæ quidem è sacro textu adduci possent rationes, præcipue verò quod contra voluntatẽ Dei *pepercit optimis gregibus ovium & armentorum, & vestibus, & parietibus & universis, quæ pulchra erant; quidquid verò vile fuit & reprobũ, hoc demoliti sunt*, cum tamen Deus ei contrarium facere præceperit dicens: *Demolire universa ejus, non parcas ei, & non concupiscas ex rebus ipsius aliquid.* Pater Paes autem observat, quod finito prælio & civitate destructa Rex Saul in Carmelum se receperit, ibiq; arcũ quẽdam triumphalem ædificari fecerit ad immortalitatem nominis sui & ad æternam robustæ dexteræ suæ gloriam: *Mane nuntiatum est Samueli, eo quod venisset Saul in Carmelum, & erexisset sibi fornicem triumphalem.* Ecce tibi igitur veram depositionis à regno originem: adeo enim temerarius fuit, quod sibi ipsi non vero ad honorem Dei arcum illum triumphalem erexerit, suæque dexteræ fortitudini, non vero auxilio cœlesti attribuerit victoriam: Scito igitur Samuel (inquit Deus) quod hæc ejus arrogantia adeo mihi displiciat, quod regni jactura eum castigare decreverim. *Reportatam à se victoriam de Amalec sibi, non Deo adscribebat & describebat hoc causa fuit ut à Deo abjiceretur.*

1. Reg. 15.

Ibidem.

Ibidem.

Paes in Epist. D. Iaco. c. 4. §. 1.

10. Certus quidam Scriba ex Synagoga Hebræorum filium Dei accedit, seque promptissimum ei offert ad serviendum ei in omnibus casibus occurrẽtibus, eumq; in omnibus locis, ad quæ se recepturus esset, consectandum: *Et accedens unus scriba ait illi: Magister sequar te quocunque ieris* Christus autem hanc ultro factam oblationẽ gratam nõ habuit quin potius eandem renuit dicendo: *Vulpes foveas habent, & volucres cœli nidos, filius autem hominis non habet ubi caput suum reclinet.* Hic ut verum fatear attonitus hæreo; Christus etenim procurat sibi discipulos, qui eũ sequantur, nunc autẽ hic sponte se offert, nec eum vult. Magisq; hæc difficultas augetur, quia paulo ante quidam discipulorum suorum licentiam ab eo petiit discedendi cũ expressa declaratione non redeundi, cui tamen discedendi licentiam dare noluit: *Domine permitte me primũ ire, & sepelire patrem meum*; Christus autem eum abire prohibuit dicẽs: *Sequere me, & dimitte mortuos sepelire mortuos suos.* Nolo hic adducere opiniones Patrum, nimirum Cyrilli, Thomæ, Ambrosii, Theophilacti, Ioannis Geometræ, Chrysostomi, Hilarii, Hieronymi, Basilii, Seleuci, & aliorum: Cur sc. eũ discedere noluerit: sed solum investigare vellem: cur hũc scribam ad suam sequelam admittere detrectaverit; fortè id fecit, quia eum non satis probum esse cognoscebat? Verum nec Judas sanctus erat, & Matthæus, Magdalena, Zachæus, & latro in perfectionis culmine non erant positi. Nõ erat hæc causa; sed quia scriba hic nimis in loquendo arrogans fuit: *Sequar te quocunque ieris:* hic enim loquendi modus transgreditur modestiæ terminos, atque ad temeritatis limites prope accedit. Quasi diceret Christus: Nimis es præsumptuosus & arrogans, apage sis hinc, non es bonus nec aptus meæ disciplinæ, nec servis mihi: *Vidit Dominus animum ejus temeraria præsumptione sibi confidere & credere, ait enim: sequar te quocunque ieris: tam audax præsumptio Domino displicuit*, asserit quidã modernus. *Dixisset cautius* (ait Chrysologus) *sequar te quocunque jusseris, humanius vero certè quocunque volueris.* Videte igitur quantum nobis defectus iste præjudicet: *Horruit præsumentem, sed accepit à Christo tam dignum pro tanta præsumptione responsum.*

Matt. 8.

Cyrill. in cat. D. Thom. Amb. l. 7. c. 9. in Luc. Io. Geom. in cat. Græc. Chrysost. hom. 28.

Basilius orat. 23.

D. Pt. Chrysol. serm. 19.

11. Factus erat Salvator mundi ludibrium flagellorum & scopus, in quem Pharisaica collimabat iniquitas, membra ejus ex enormitate vulnerum, quæ in flagellatione ad columnam acceperat, lacerata erant, effundebatur sanguis ab omnibus delicatissimæ humanitatis suæ partibus, purpura vestitus erat, portabat in manibus arundinem in signum stultitiæ, in capite vero coronam spinis acutissimis obsitam, quando Pilatus de patria eum interrogans, dixit ei: *Vnde es tu*; qui ne verbum ei respondit: *Iesus autem responsum non dedit ei.* Unde Pilatus admiratus non sine aliqua iracundiæ scintilla ei subjunxit: *Nihil respondes mihi?*

Ioan. 19.

an non

an non cognoscis me, non scis, qualis sit mea in te authoritas, liberare te possum si mihi ita placet, condemnare te, si volo, valeo. *Mihi non loqueris nescis quia potestatem habeo dimittere te.* Tunc Dominus non solum respondit, sed ejus loquendi modum insuper reprehendit dicendo: *Non haberes potestatem adversum me ullam, nisi tibi datum esset desuper.* Obstupesco hoc responsum, audit etenim falsa testimonia, quæ ipsum accusant, malas linguas, quæ eum contemnunt, quod ejus innocentiam Barrabæ sceleribus postponant, quod tanquam malefactorem eum reprehendant, audit quod se tanquam regem renuant, & tanquam sceleratum reputent, & tanquam caput latronum inter latrones crucifigere velint, & tamen non lego, quod ad ullas ejusmodi falsas imputationes aliquo modo commotus fuerit vel suam defendendo innocentiam, vel eorũ reprehendendo malitiam. Responderi hic quidem posset cum S. Ambrosio: Pilatũ usum fuisse arbitrio, non vero æquitate; *Tua Pilate voce constringeris, tua damnaris sententia: pro potestate igitur, non pro æquitate crucifigendum Dominum tradidisti: Per potestatem absolvisti latronem, authorem vero vitæ interfecisti.* O quot ministri justitiæ idipsum à Pilato didicerunt, dum quod volunt faciunt, non vero quod debent, absolvendo reum, justum vero condemnando! *Mala potestas licere quod deceat.* At vero S. Joannes Chrysostomus dicit Christum tolerare non potuisse, quod Pilatus tanta cum temeritate & præsumptione loqueretur dicendo: *Potestatem habeo crucifigere, & dimittere te*; quasi diceret: sub mea es jurisdictione, possum facere quod libet, nimirum cõdemnare te licet justũ, & liberare quantumvis reum: ad tantam autẽ arrogantiam Christus continere se nõ potuit, quin contradiceret dicendo: *Non haberes in me potestatem*, &c. *Ut tumorem ejus deprimeret*, Scribit Chrysostomus: cui opinioni S. quoque Cyrillus Alexandrinus subscribit dicens: *Quoniam vero principatus sui Pilatus potestatem ostendebat ac in se solo & punire & absolvere situm esse jactabat: commodissimè huic orationi vires & potestatem suam opponit, fastumq; Pilati, vel adversus Dei gloriam tumentem deprimit, & futuris fidelibus consulit.*

Cyrill. l. cat. D. Thom. Ambr. l. c. 9. in Luc. Io. Gom in cat. Grec. Chrysost. hom. 28.

Basilius orat. 13.

Ambros. serm. 20. in Ps. 118. vers. 4.

D. Pet. Chrysol. serm. 19.

Ioan. 19.

Chrysost. ibi ho. 88.

12. O quot hodie ipsomet Icaro temerariores futuri essent, si alas haberent! O quot ipso Phaetonte præsumptuosiores fierent, si Deus ipsorum arbitrio semper condescendẽret! Vellent quidem sibi Deum talem, qui ipsorum nutibus obediens esset, & ad prolationem unius *Fac* protinus exequerentur quæcunque desiderarent. Ex quo fideles existunt & vocantur Christiani præsumunt Deum obligatũ esse & teneri ut nec plus nec minus faciat eo, quod illis in mentem venit. Quod ad unicum suspirium, ad unicã genu flexionẽ; ad unicam precẽ sicut nos in petendo faciles sumus, ita quoque ipse ad miracula patranda promptũ se exhiberet: quod anni tempora venire faceret ad libitum nostrum, juxtaque nostrum arbitrium transiret calor, rediret frigus, grandines cessarent, caderent nives, florerent arbores, terra fructificaret, multiplicaretur messis, nebulæ dissiparentur, serenaretur aër, frænarentur venti, fugarentur infirmitates, mors procul arceretur, haberemus fortunam in manibus per capillos suspensam, ut nec altius nec humilius facere posset eo quod desideramus quodque cœlum ad pronuntiationem unius Fac gremium nostrum gratiis cumularet. Et quis sumus nos, qui Deum ad modum nostrum accomodare possumus? Quænam habemus merita, quæ eum ad miracula patranda necessitent? O præsumptionem temerariã! O temeritatem præsumptiosam tam horum Pharisæorum, quam nostram! nostræ igitur arrogãtiæ Icari & Phaetontis exitus merito correspondet. Porro sunt qui ob aliquam, quam erogant, eleemosynam, vel propter coronam quam dicunt, vel ob aliud opus bonum, quod quotidie faciunt, in talem ausum animi eriguntur, ut se ab inferno securos esse præsumant; vel quod cœlũ nihil ipsis negare possit, quin evidentem eis faciat injuriam: *Sic existimant Christiani, quia sub* JESU CHRISTI *Evangelio vivunt, suum jam esse cœlum.* O maledictum Fac! O detestabilis arrogantia! O diabolica præsumptio!

13. At vero de hoc puncto dictum est sufficienter transeamus ad alteram partẽ. Volebãt cives Nazaretani ut in sua quoq; patria miracula faceret, ipse autẽ abeis recedit, eaq; facit in Capharnaũ: *Quanta audivimus facta in Capharnaũ, fac & hic in patria tua.* At vero cancros in sicco piscabantur, inquit Pater Silveira Carmelita, quia Dominus gratias, & beneficia præstãdo, nec ad patriã, nec ad parentelã, nec ad sanguinem respicit: *Non rapitur ab affectu patriotæ, vel parentelæ, sed in Capharnaum*

Io. Sylveira t. l. in tab. conc. fer. 2. Dom.

naum operatur miracula, nimirum civitate à Nazareth patria sua procul remota, in qua nec affinitatem, nec aliam parentelæ propinquitatem habebat. Sacer Evangelista Joannes de incarnatione verbi loquens dicit: *Verbum caro factum est.* Verum dicite sodes, ô Auditores, quænam ex duabus illis partibus ad constitutionē cōcurrentibus dignior est, caro ne an anima? sine ullo dubio dicetis animam utpote incorruptibilem & immortalem sine comparatione digniorem esse; subinfero: Ergo etiam mysterium hoc incarnationis suam ab anima denominationem accipere debebat, utpote à nobiliori, cum certissimum sit quod *denominatio debet fieri à nobiliori.* Præterea quis est, qui nesciat, quod cum ad carnem spectarit huic operi hanc denominationem dare, ipsa quoque caro magnopere honorata sit & exaltata? At vero quis item pariter non scit, quod cum anima excellentior sit carne, illi hæc debeatur præeminentia? Lex etenim clara est, quæ dicit: *Digniora sunt præferenda.* Quomodo igitur in hoc mysterio caro animæ præfertur? cum tamen verbum tam unam quam alteram assumpserit, ut Sacri nos docent Theologi. Imò *venit principaliùs ad sanandam animam, quam corpus vel carnem*, inquit Ægidius Columna. Ob has igitur & multas alias rationes hæc denominatio quæ tantum secum honorificentiam adducit, animæ potius quam carni deberi videtur.

Ioan.1.

Iaf. in l.1. in prin. in col. ff. de verb. obl.

Text cũ gl. in §. fi. Inst. de Iure nat. Gen. & ci.

14. Aliam quandam difficultatem S. Paulus movet, dum ad Hebræos circa hoc mysterium literam quandam scribit dicens: *Nusquam angelos apprehendit, sed semen Abrahæ*, id est, ut exponit S. Ambrosius, *Non angelis illa dignitas donata est, ut una persona, Dei filius, eorum naturæ conjungeretur, sed honorem & hanc dignitatem humanæ naturæ Deus Dei filius contribuit, ut Deus & homo una esset persona.* At verò quid si Deus assumpsisset naturam angelicam, nunquid incarnatio nobilior futura fuisset, *saltem extensive, & ex parte naturæ assumptæ* quantum sc. angelus homine dignior est? Præterea si per hoc opus incarnationis homo Deo reconciliandus erat, & in perpetuâ quadam charitate uniendus, videtur convenientius fuisse, si id mediante angelo factum fuisset, *qui est medius inter Deum & hominem*, maximè cum S. Dionysius nos doceat: Quod *lex divinitatis est infirma per media reducere.* Addo insuper cum Ægidio Columna & aliis, quod *nobilior natura est capax majoris doni*, quodnam autem majus incarnatione donum inveniri poterit? Ergo Angelus tanquam nobilior hoc donum vel dignitatem assumptionis ad unitatem hypostaticam recipere debebat, Cur igitur *nusquam angelos apprehendit, sed semen Abrahæ*? Philippus II. Hispaniarum Rex non minus justus, quam in actionibus suis, præcipuè vero in gratiarum suarum distributione prudens providit (quantum ad se pertinebat) cuidam viro apto & qualificato de quodam Episcopatu, suoque secretario imposuit, ut literas promotoriales regias per primum cursorem vel veredarium, qui proximè abiturus esset, ad eum mitteret. Cui is respondit: Non videtur id, ô Sacra Majestas, necessarium esse, ut scilicet expeditiones regiæ per veredarium vel cursorem transmittantur, quia vir ille in aula habitat, & in palatio, non abest procul hinc, sed vicinus adest. Itane? inquit Rex, sine videam literas expeditionis, easque de manu secretarii tollens laceravit, quasi diceret; Dignitatem illam Episcopalem nolo conferre alicui qui sit regiæ meæ Palatinus. Inquiratur num sit alius quispiam extraneus, qui procul ab hinc moratur, eique Episcopatus illi attribuatur: *Ipse tunc Rex chartam in qua illius electio continebatur propria manu abjecidisse dicitur, cum hoc dicterio; Nunquam mea mentis fuit eum in præsulem designare, qui curiæ adsit.* Ex qua historia causam intelligere possumus juxta Theophylacti doctrinam, cur verbum æternum carni, non vero animæ hanc attribuere voluerit Incarnationis honorificentiam, ut ab ea nomen suum sortiretur: *Et verbum caro factum est.* Anima etenim aliquam cum Deo propinquitatem habet in spiritualitate, sed caro ab eodem quam remotissima esse noscitur: *Anima enim cognationem aliquam cum Deo habet, caro autem nullo modo communicat*, inquit Theophylactus. Et ob eandem rationem: *Nusquam Angelos apprehendit, sed semen Abrahæ*: Angelus Deo vicinior existit, homo autem, semen Adæ, remotior ab eo: ille, quia est Spiritualis, hic vero corporeus; Dignitas igitur illa Naturæ concedatur humanæ, utpote magis remotæ, non vero Angelicæ, utpote quæ magis est vicina: *Dei verbum non Naturam Angelicam, sed tantum humanam hypostatico nexu assumpsit, & ad unam cum Deo personam sublimavit*: *Non male electa fuisset* digni-

Hebr.2.

Ambr. ibi fol. 365.

Dionys. de cœlesti Hierarch.

Ægid. in 3. d. 2. p. 1. art. 2. argu. 3.

Velasq. in Epist. ad Phil. cap. 11. v. 6. n. 1. Theophil.

Didac. de Celad. in Tob. c. 3. v. 21. §. 156.

propinquior Natura Angelica ad tantam dignitatem, sed longius à se remotam Naturam humanam consultius elegit. Angelus & Anima sunt de domo Dei id est conveniunt quodammodo in esse spirituali, licet spiritualitas Dei longe excedat Spiritualitatem Angeli; caro autem & semen Abrahæ, utpote res materiales extranei sunt à domo Dei, id est, ab esse Divino; Ac proinde, *Verbum caro factum est, & semen Abrahæ apprehendit.*

15. Hanc autem fuisse rationem propter quam Christus nulla in patria sua fecerit miracula, sed in Capharnaum, colligitur ex doctrina S. Vincentii Ferrerii & ex duabus historiis sacris, quas Salvator noster in hodierno Evangelio adduxit: Prima est Eliæ, qui ex Israele sive a Judæa patria sua à Deo in Sarephtam missus fuit, ad multiplicandum panem vel farinam & oleum, & ad vitam
3.Reg.17 filio viduæ illius restituendam: *Multæ viduæ erant in diebus Eliæ in Israel, quando clausum est cœlum annis tribus & mensibus sex, cùm facta esset fames magna in omni terra, & ad nullam illarum missus est Elias nisi in Saretta sidoniæ ad viduam.* Secunda Historia est Elisei, quando è multis Lepro-
4.Reg.5. sis qui erant in Israel, virtute Prophetæ, solum sanatus est Naaman Syrus: *Multi leprosi erant in Israel sub Elisæo propheta, & nemo eorum mundatus est, nisi Naaman syrus.* Quærit igitur nunc Sanctus Vincentius Ferrerius, cur Deus Eliæ non præceperit, ut farinam & oleum multiplicet alicui ex tot viduis, quæ erant in Israel, sed tantum mulieri viduæ sareptanæ? Similiter cur ex tot leprosis Israelis, solus Naaman syrus hanc à Propheta obtinuerit gratiam, ut à lepra curaretur? Et respondet utrique difficultati unica responsione, quia scilicet ambo ab ambobus Prophetis gratia donati, ex-
D.Vinc. Ferr. fer. 2.Dom.3. ser.1. tranei erant: *Misit eum ad viduam extraneam: Eliseus sanavit Naaman extraneum:* Ita igitur Christus etiam miracula in domo sua Nazarethana facere detrectat, sed illa differt patranda in civitate Capharnaum, quia favores potius diffundendi sunt in favorem & beneficium extraneorum, quam suorum, absque ullo respectu ad propinquitatem affinitatis, vel alterius parentelæ, proximæ sive remotæ.

16. Postquam Judas apostatasset, debebat ab Apostolis de alio quodam discipulo substituendo fieri provisio, ne sacrum Collegium imperfectum maneret. Elegerunt igitur duos ex melioribus qui Jerosolymis erant, id est, Barsabam & Matthiam: *Et statuerunt duos Ioseph, qui vocabatur Barsabas, qui cognominatus est Iustus, & Matthiam,* quibuscum Actor.1. in cœnaculum quoddam se subduxerunt, communesq; ad Deum orationes effuderunt, ut eis inspiraret, uter è duobus aptior esset, magisque idoneus, ut in locum apostatantis Judæ vacantem subingrederetur: Et orantes dixerunt: *Tu Domine qui nosti corda hominum, ostende quem elegeris ex his duobus unum &c.* Et dicit sacer textus, quod tentatis sortibus sors tandem ceciderit super Matthiam *Cecidit sors super Matthiam, & annumeratus est cum undecim Apostolis.* Porro scriptores sacri rationem inquirunt, cur sors cœlitus super unum ceciderit, & non super alterum? Scio equidem, quod in electionibus semper ille eligatur, *in quo reperitur major ratio boni,* sive illud verum sit, sive apparens, quænam autem reperiri poterat major bonitas in Matthia, quæ etiam in Barsaba non reperitur, cum is per anthonomasiam dictus fuerit justus: *Barsabas qui cognominatus est justus.* Etenim difficultatem hanc resolvere nequeo, nisi aliam quandam prius proposuero.

17. Videns æterni Patris Filius Collegium Apostolicum monstrosum futurum, nisi eidem de capite quodam provide prospectum esset, convocatis ad se cunctis discipulis, singulorumque qualitatibus bene trutinatis, Sanctum Petrum eligere ex omnibus voluit, cui omnes alios debita cum reverentia & submissione parituros subjecit: quem proinde ad se accersitum corã omnibus declarat gregis sui Pastorem, Prælatum sanctæ Ecclesiæ, mundi Principem, denique cæli terræque Dominum: *Beatus es Simon Bariona, quia* Matth. *caro & sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus* 16. *qui in cælis est. Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & tibi dabo claves Regni cœlorum.* Circa hanc electionem duæ mihi in mentem incidunt difficultates; Prima est, cur electus fuerit Petrus, & non Jacobus & Joannes, vel alius quispiam? forte quia sicut ætate senior erat, ita quoque existimatus fuit aptior; aut vero quia juxta legem: *Eligendus est potius qui peccavit &* Lex. *pœni-*

& pœnituit, *quam qui nunquam peccavit, quia magis scit compati peccatoribus?* Secunda est: cur in ejus electione mentio fiat Barjonæ patris sui. Cui etiam per legem responderi posset, qua dicitur: *Præsumitur quis bonus vel malus, ratione patris*; nominavit igitur Bar-jonam, demonstrando quod sicut ille erat vir syncerus, bonus & probus, ita quoque futurus, aut reapse sit sanctus Petrus filius ejus; Porro ad regimen boni eligendi sunt, non vero mali. Unde legati illi volentes Alexandri bonitatem deprædicare, eum Patri suo similem esse dixerunt: *Tu Philippi es filius.* Veruntamen nulla allatarum responsionum omnimodam mihi satisfactionem præstat. Videamus igitur, an ex veteris Testamenti sacris Historiis harum difficultatum aliquam elicere possimus notitiam, quæ ad earum notitiam aliquam nobis subministrare possit intelligentiam. Porro de Moyse legitur, quod cùm ultimis vitæ suæ diebus proximus esset, jamque esset in ætate centum viginti annorum constitutus, cunctum populum suum congregavit, jamque Spiritum & vires sibi paulatim deficere animadvertens, eis prædixit, quod quantocyus ad alteram vitam esset transiturus, ac proinde nullum sibi dubium esse, quin Deus peculiarem illorum habiturus esset rationem, eosque paterne protecturus; interea vero operæ pretium esse, ut in suum locum de novo illis capite bene provideque prospiceretur, ac proinde ad hoc munus Josue illis elegit: *Iosue iste transibit ante te*, hunc superiorem vestrum recognoscetis & Ducem, ejus præcepta cum eadem prorsus sollicitudine & fidelitate adimplebitis, sicut hactenus meis paruistis. Tu autem ô Josue oculo benignitatis hosce filios meos respice, quos hactenus sicut filios meos observavi & dilexi. Onus, quod hodie manibus tuis consigno, valde est arduum, veruntamen noli metuere, quia Deus conatus tuos secundabit. Verum enimvero valde ego te miror ô Moyses. Hanc dignitatem potius uni ex filiis tuis, Gersæ nimirum vel Eliezer, vel cuivis alteri de tribu tua conferre debebas, non vero Josue, quo cum nullam habes neque consanguinitatis, neque tribus conjunctionem. Et tamen verum est, quod Patres semper filios suos promovere satagant, dignitates eis vel renuntiando aut procurando; idem quoque obsequium fratres fratribus, & cognati cognatis exhibere solent; & tu ô Moyses regimen populi tui in talem transfers, qui te nequaquam conjunctione aliqua contingit, imò qui est ex aliena prorsus tribu prognatus. Etenim neminem esse existimo, qui punctum difficultatis, ipsamque Moysis intentionem ita perfecte tetigerit, & assecutus sit, sicut S. Hieronymus: *Moyses amicus Dei potuit utique successores principatus suos filios facere, & posteris propriam relinquere dignitatem; sed extraneus de alia Tribu eligitur.* Sed quo fine? *Vt sciremus principatum in populos, non sanguini deferendum esse, sed vitæ.* Ad neminem igitur proprii sanguinis respexit, nec ullum è domo vel tribu sua principem instituit: *sed ignotum domesticis antepoluit*, subjungit quidam modernus. ô integerrimum Moysen! ô exemplum memorabile iis omnibus, qui ad aliorum admoti sunt regimen. Ecce etenim tibi hic declaratum dubium, cur Christus in Principem Apostolorum Petrum elegerit, non vero Jacobum & Joannem, hi enim cognati ejus propinquissimi erant, non item ille, atque ut idipsum omnibus tanto evidentius innotesceret, Patris sui expressam mentionem fecit: *Beatus es Simon Bar-Iona*, quasi inferre vellet: Simon ille, quem vobis hodie in superiorem vestrum eligo, est Filius Bar-Jona, quocum nullum mihi intercedit parentelæ vel sanguinis vinculum. *Priusquam Dominus summum Christiani imperii Porro promittat* (inquit Hugo) *ostendit quisnam sit ejus Pater, Bar Iona, id est filius Iona. Quasi dicat, omnibus notum sit, Petrum non esse mihi genere conjunctum, neque mei sanguinis vinculo tractum ad summam dignitatem. Et ob hoc cum inter Apostolos multi essent ex genere Christi nullum tamen ad summum apicem hujus dignitatis evexit.* Etenim Barsabas cum Matthia ad Apostolatum convertens cognatus Christi erat, atque ideo non ille, sed Matthias electus fuit, qui nullam cum Christo habebat affinitatis dependentiam. Estque hæc opinio Dionysii Carthusiani: *Ioseph, inquit, id est, Barsabas fuit frater Iacobi Minoris & consanguineus Christi, sicque per hoc, quod Christus Iosepho Matthiam in Apostolatum præposuit, docuit, quod ex consanguinitate, aut carnali affectu non*

Lex.

Curtius lib. 11.

D. Hier. in c. 1. Epist. ad Titum.

Paul. Sherlog in Cant. Salom. anti 8. sec. 2 s. 368. n. 16.

Hugo Card.

Dionys. Carth. in c. 2. Act. Apost. l. B.

non sunt homines ad Ecclesiastica beneficia aut officia promovendi. Hanc & Politicam Christus circa suos cognatos observasse videtur, quando rogatus ut in Nazareth miracula faceret, id renuens, respondit: *Nemo Propheta acceptus est in patria sua.*

18. O quot sunt eorum, qui ad Regiminis clavum residentes vento prorsus contrario navigant. Superioribus sæculis consuetudo erat, quod ad hoc ut aliquis altius eveheretur, & dignitatem quamcunque obtineret, hoc unicum suffecerit, quod cognatus esset illius, ad quem spectabat illam conferre vel dispensare. S. Petrus Chrysologus observat, quod quando Christus in domum Simonis se contulit: *Non erat vernula, vel minister, non familiaris, vel propinquus,* sed solum una paupercula vetula mulier sua infirmitate eum ad pietatem permovit, quæ confestim ut sanata fuit: non cogitavit de commodis propriis, sed de Dei servitio rite obeundo sollicita fuit: *Ministrabat ei.* Et S. Basilius de gubernantibus sui temporis principibus graviter lamentabatur dicens: *Non eum eligunt* (dicebat) *qui est dignus, sed domesticum & familiarem. Neque qui Salutaris esse posset Reipublicæ, sed qui in sua gente aut familia, aut facultate præpolleret.* Veruntamen speciales Deo gratias agebat, quod ejusmodi abusus inter Ecclesiasticos justitiam & honorem Dei ob oculos habentes, suo tempore non consueverint accidere. *Id quod absit, ut contingat in creatione ac delectu præsulum Ecclesiæ.* Nolo hoc loco præterire quendam scripturæ locum, & per eum huic primæ Discursus parti felicem finem imponere. Incarnata æterni Patris sapientia de Regno cœlorum sermonem instituens, sub variis illud Metaphoris proposuit, nimirum Sinapis, fermenti, &c. dumque hac de re prolixius loqueretur, ecce certus quidam curiosulus supervenit, interrogans eum, an multi, an vero pauci salvandi essent, *Domine si pauci sunt, qui salvantur?* cui Dominus respondit, quod forte ipse & alii sui similes de numero illorum futuri sint, qui contendent quidem per angustam portam intromitti, & tamen foris subsistere cogentur; Et licet dicturi sint: *Domine aperi nobis:* tamen hoc reportaturi sint responsum: *Nescio vos unde sitis,* ac proinde condemnandi erunt in Infernum. Verum dicat aliquis, quidnam Judicis alicujus interest, scire patriam è qua natus est reus? potius ab eo quærendum an & ubi ejus commissum sit delictum, non vero *unde sit.* Quis enim Judex adeo væsanus erit ut potius sollicitus sit inquirere de nobilitate patriæ, quam quod curet rectitudinem Justitiæ. Theophylactus observandum esse dicit, Christum eo loco cum Hebræis locutum esse: *Ex quibus natus est secundum carnem,* quasi diceret, tametsi vos meæ sitis stirpis consortes, egoque vestro sim sanguine & in patria vestra natus, nihilominus in dispensatione & collatione gratiarum, vel decernendis pœnis, in eo quod est aperire vobis cælum, vel accelerare vobis Infernum *Nescio vos unde sitis.* Neque enim hoc attendo quod patriotæ, vel cognati vel contribules mei sitis; Id quod egregii nobis documenti loco deseruit, inquit quidam Modernus, dum ait: *Vt dum quis tractat alicujus negotium, sic illud tractet, ac si nesciret unde ille sit, an compatriota, an alienigena, an affinis secundum carnem, an conjunctus familiaritate, an secus.* Et eadem politica se quoque moderabatur in patrandis in Nazareth & Capharnaum miraculis. Ad confusionem illorum, qui nec oculos, nec linguam, nec pedes aut manus habent, præterquam ad suis benefaciendum. Utinam hoc mane hoc solum à Christo Domino disceretis, gratias alienis facile præstandas esse præ cæteris. Quidnam autem à vobis qui divites estis, remotius esse potest, quam Paupertas? hæc autem in pauperibus residet, ad illos igitur manus vestras extendite, Eleemosynarum vestrarum favores eisdem liberaliter elargiendo.

Chrysol. serm. 8.

Matth. 8.

Basilius in c.3. Isa.

Idem ibi.

Luc. 13.

Theoph. Ibi.

Didac. Celad. in Iud. ca.2. n.4.§.9. n.32.f.62.

PARS SECUNDA.

19. **F**Ac & hic in patria tua. Proverbium est diuturna experientia comprobatum, quod scilicet quilibet molendino suo aquarum abundantiam procurare satagat; Omnes bona sectamur, eaque in domum nostram divertere desideramus: Nullus est qui non desideret gratiarum suarum gremium in familiam suam excutere, suorumque favorum cornucopiam in suos cognatos evacuare. Scimus de S. Joanne Baptista

 famam

famam ejus adeo per universam Civitatem Hierosolymitanam divulgatam fuisse, ut ob hanc, in magna apud quosvis, primates esset veneratione, adeo ut quilibet ei reverentiam exhibere, suamque erga illum obsequiosam deditam voluntatem contestari ambirent. Tandem certos quosdam legatos ad eum amandare decreverunt, qui bonam totius populi erga ipsum inclinationem indicarent, eique pariter Messiæ dignitatem ultro citroque offerrent, utpote quem tanquam talem publica Præconis voce proclamare paratissimi essent, dummodo eandem dignitatem dignaretur recipere: *Cum ferventius Christi expectaretur adventus, Iudæi transmittunt ad Ioannem, conjicere volentes, si ipse se Christum fateretur*, inquit Origenes, Miror profecto vehementer Jerosolymitanos, quod cum essent viri doctissimi, & in scriptura sacra admodum versati, & expediti nihilominus hanc male consiliatam ad Joannem Legationem instituerint, utpote quæ ex multis capitibus non poterat subsistere. Inprimis enim Joannes erat de tribu Levi, quomodo igitur potuerunt existimare illum esse Messiam, si hic ex tribu Juda nasciturus expectabatur: *Et tu Bethlehem terra Iuda, nequaquam minima es in principibus Iuda, ex te enim exiet Dux.* Joannes natus fuit in montanis Judææ: De Christo autem sive Messia, illum in Bethlehem nasciturum esse, prædictum fuit. His addo quod Messias plurima dicebatur operaturus signa miraculosa: De Joanne autem dicitur: *Nullum signum fecit.* Et tametsi nulla ex adductis rationibus judicaretur sufficientem in se continere energiam, aut efficaciam, ad infirmandam propositionem horum legatorum, hoc saltem à Judæis, Sacerdotibus, & levitis scire per cuperem, quisnam illis authoritatem dederit, Messiam sibi eligendi juxta caputium & Phantasiam suam? De Romanis quidem legitur eos hanc sibi licentiam vendicasse ut Deos sibi eligerent, sed tunc, quando verum non agnoscebant Deum: simile autem quid de Hebræis nunquam intellexi. Illi eligere sibi solebant Deos, qui suis erant inclinationibus favorabiles; ac proinde bellatores Martem elegebant, Literati Palladem, Mercatores Saturnum & sic de aliis: at vero Judæi inter se non permittebant, ut aliquis sibi Deum juxta genium suum eligeret. Et tamen volebant Joannem esse Messiam: Quodsi exigua literatura præditi & idiotæ, fuissent libenter iisdem compaterer: at vero Hugo opinatur hanc Legationem fuisse conclusam *à sapientibus Iudæorum post longam consultationem.* Quomodo igitur esse potuerunt adeo sui ipsius obliti, ut tam notabilem ipsi errorem committerent. Videamus nonnihil cujus conditionis fuerint hi ad Joannem transmissi legati: Erant Sacerdotes & Levitæ. *Qui missi sunt erant Sacerdotes & Levitæ, persona Ecclesiastica & religiosa. De tribu Levi*, inquit Cardinalis Toletus. Verum quidnam quam maxime movit illos, ut hanc Messiæ dignitatem Joanni offerrent, Jam jam idipsum ex alio quodam scripturæ loco adducendo intelligetis.

[Origen. ibi in Cat D. Th ho. 245. co. 2. l. C.] [Michæas.] [Ioan. 10.] [Hugi Card.] [Tolet. ibi in com. f. 111.]

20. Moyses in sua Chronologia omnia creationis opera, præcipue vero Solis & Lunæ prolixe nobis refert; & dicit: *Fecit Deus duo luminaria magna.* Porro quod Sol Luminare majus nominetur id quidem transeat, quia nonnulli volunt quod centum sexaginta sex vicibus major sit quam terra; Imo quævis stella terra major est, idque juxta aliquos quinquaginta vicibus, secundum alios 70. secundum alios 90. juxta alios denique centum vicibus, & nulla est inter omnes, quæ illam non superet ad minus octodecim vicibus. Addunt Astrologi quod stellæ primæ magnitudinis, quarum 15. sunt, terram excedant centum septem vicibus: aliæ vero secundæ magnitudinis, quarum sunt 45. sint nonaginta vicibus majores terra. Nunc igitur hunc in modum discurramus. Luna æquivalet tertiæ parti terræ; stellæ autem sunt majores terra, uti dictum est. Igitur post solem non debetur præeminentia magnitudinis Lunæ, sed stellis prædictis. Cur igitur Moyses Lunam hoc afficit honore, ut illam vocat *Luminare maius?* Audite quid super hac re modernus quidam speculetur. Inter omnes stellas vel Planetas cælestes nulla est, quæ adeo vicina sit nobis quam Luna; Imo stellæ nobis adeo parvæ esse videntur, quia adeo sunt incredibiliter à terra remotæ. Moyses igitur ratione hujus viciniæ Lunam honorare, eique non vero stellis hunc titulum & præeminentiam magnitudinis dare voluit (quantumvis titulus hic illis jure meritissimo debeatur) quia stellæ sunt remotissimæ à nobis: *Luna prope mini-*

[Genes. 1.] [Cec. Adr. in annot.] [P. Oliel. fol. 13.] [Didac.]

Celad. in Bene dict. Patriarc. c. 1. v. 16. fo 71. n. 3.

minimum cælestium syderum astrum est, & quia propinquissimum terris est, & humanis rebus sese propius lucem levi influxu & aspectu offert, ideo apud homines nacta est magni luminaris eloquium. Nunc ad Joannem revertamur. Porro Sacerdotes & Levitæ Joannem titulo & dignitate Messiæ honorare decreverant, eo quod illorum propinquus erat, si non situ, aut parentela, saltem ad minus officio, dignitate, & tribu levitica. Quid autem hisce nostris temporibus fieri solet; Damus quoq; hanc vel illam dignitatem alicui, aut illum ad hosce vel illos honores evehimus, sive illos mereatur, sive non mereatur hanc dignitatem, id non respicimus, utpote quibus sufficit quod talis ex nostra sit tribu. *Quid causæ fuit ut sacerdotes & scribæ qui legationem miserunt, tam manifeste cœcutirent, ut hominem nullis miraculis clarum ex tribu levi progenitum eligant in Christum, & Messiæ thronum Ioanni tribuant?* Ecce tibi punctum hujus nostri discursus: *Consilium hoc initium habuit à Sacerdotibus! Sacerdotes autem utpote ex Tribu levi, solerter audiebant, ut cognatus eorum Ioannes eveheretur ad Messiæ dignitatem.* Hanc Politicam Hebræi ad ipsa usque Christi tempora conservarunt, siquidem & cives Nazarethani volebant Christum, tanquam ejusdem loci compatriotam, apud ipsos, non vero apud alios gratias facere & miracula patrare. *Fac & hic in Patria tua.*

Idem in Iud. c. 2. v 4 fo. 9. n. 33 f. 62

D. Tho. quodl 4. q. 8. a. 15. f. 67.

21. Scio satis probè, nec à Lege, nec à DEO prohibitum esse omnibus benefacere: at vero insuper etiam non ignoro, quod omne nimium, ut communi Proverbio dicitur, faciat rumpi saccum, quodque habendus semper sit respectus ad merita & idoneitatem, ut docet Sanctus Thomas. Idipsum firmiter observabat Antigonus, unde certo cuidam aliquid ob merita Patris prætendenti, respondit: *Ego adolescens non ob Patris virtutes mercedem & munera dare soleo?* O quot sunt hodie filii & nepotes, qui dum aliquod sibi charitatis obsequium procurare nituntur, Patris vel etiam Patrui sui merita in medium adferunt, eo quod propria quæ proponant, non habent! Cum à Pyrrho Epirotarum Rege filii sui interrogando peterent, uter illorum regni successor futurus esset? Respondit illis; Eum successorem suum futurum, cujus gladius maxime fuerit exacutus: & tamen filii ejus erant. Per hoc insinuans, quod regni successionem determinaturus non esset ratione filiationis, sed considerando futuri successoris merita. Æterna quoque memoria digna est illa Archelai Regis actio; Qui dum mensæ accumberet jussit ex abaco in publicum exponi, quicquid ibi erat argenteæ aureæve suppellectilis. Privatus quidam sive aulicus Regis, aureorum vasorum aspectu illectus, eo est audaciæ progressus, quod unum ex opulentissimis vasis ab eo petere non dubitarit. Rex autem petitionem ejus audiens, nonnihil suspensus hæsit, hunc in modum secum discurrendo: si non dedero quod hic postulat, meæ præjudico liberalitati: si autem dedero, donum accipiet, qui idipsum minime meretur. Audite tandem ejus resolutionem. Vas postulatum manu appræhensum Euripedi magno Philosopho obtulit, & ad aulicum conversus prout scriptor quidam recenset, ait: *Frustra petitur quod petitur, nisi petens illud mereatur.* Favores dantur bene merentibus, non vero temere postulantibus.

Plutar. in apophth.

Idem ibi.

Idem ibi.

22. Sanctus Joannes Evangelista dicit, Patrem æternum unigenito filio suo plenariam dedisse authoritatem judicandi bonos & malos, & singulis juxta singulorum merita vel demerita præmia decernendi vel supplicia: *Omne judicium dedit filio, quia filius hominis est.* Notate hanc reduplicationem: *Quia filius hominis est*; cur non dicit: *Quia filius ipsius DEI est?* In Genesi legitur, quod priusquam Jacob Patriarcha, Sanctus ille seniculus moreretur, suam voluerit ordinare familiam, & de singulis filiis suis disponere juxta singulorum conditiones & qualitates. Judæ autem primariam dignitatem contulit, ut scilicet omnibus fratribus suis plena cum authoritate imperaret, ipsi vero ei obedirent: *Adorabunt te filii patris tui. Non auferetur sceptrum de Iuda, donec veniat qui mittendus est.* Scire optarem cur dignitas ista non potius Ruben, qui primogenitus Jacobi erat, collata fuerit; aut vero cur non fuerit translata in Josephum, qui præ cæteris omnibus charior erat? *Israel diligebat Ioseph super omnes filios suos.* Respondet Rupertus: *Quia in dandis benedictionibus non suam, sed DEI voluntatem debuit facere, non carnis affectum, sed spiritus Sancti instinctum sequi, dignum fuit,* Pater æternus plenipotentiariam judicandi authoritatem non dedit filio suo tanquam filio suo, sed *quia filius hominis est.* Ratio autem illius desumitur à S. Augustino, dicente: *ut ostendat quod non natu-*

Ioan. 5.

Genes. 49.

Genes. 37.

Rupert. l. 4. de oper. spir. sancti. c. 10.

August. tract. 21.

naturæ pondere, sed meritorum discretione in assumpta carne traditum est judicium filio: ut inde sumas exemplum, quod pro ratione meritorum, non sanguinis tua bona distribuas.

23. Christus in montem Thabor etiam evocare Moysen & Eliam voluit, ut gloriæ suæ illos participes redderet: *Et ecce apparuerunt illi Moyses & Elias loquentes cum IESV.* Cur non potius in illum montem invitavit Davidem, Abrahamum, Jacobum vel alium quendam Prophetam vel Patriarcham? S. Joannes Chrysostomus respondet: *Eos in medium ducit, qui se morti exposuerant pro his qui DEO placebant: Etenim Tyrannus uterque se libere præsentavit Moyses Pharaoni, Elias Achab.* Porro hujus mundi asseclæ quævis alia bene considerant & respiciunt, præterquam quod merita nequaquam discernant. Imo opus est sæpenumero ut bene meriti sua merita seorsim reponentes dissimulent, & aliud se juvandi medium adhibeant, si id quod virtutum suarum præmium est, feliciter assequi desiderent. O quot favores Pharao Abrahæ præstabat, quod mittebat in domum ejus armenta, quot camelos, servos, & ancillas? *Fueruntque ei boves & oves, & asini, & servi, & famulæ, & asinæ, & cameli.* Verum dicet fortasse aliquis: Abraham hæc omnia munera accepit, ob raras suas qualitates, suæque personæ dignitatem & merita &c. Miror qua fronte id dici possit, cum scriptura expresse dicat: *Abraham bene usi sunt propter illam*: Ly *illam*, quo refertur? *Pudendum sane dictu, quoniam secum pulcherrimam adduxit fœminam.* Etenim aliorum opinionem refero dicentium: *Ecce præclara merita! en pulverem & sudores! propter illam* Id quod virtuosus aliquis non valet impetrare virtute meriti, alius ignorans per mulierculæ alicuius favorem obtinet. Christus autem in faciendis miraculis, præstandis favoribus & beneficiis, ad personalia semper respiciebat merita, & ad nihil aliud. Abite in pace.

Matth. 17.

Chrysost. ibi.

Genes. 12.

Pan. Sherlogus in Cant. 1. antil. 8 sect. 2. fol. 369. n. 20.

SERMO XVIII.

IN FERIAM TERTIAM DOMINICÆ III. QVADRAGESIMÆ.

Si peccaverit in te frater tuus, vade & corripe eum inter te & ipsum solum. D. Matth. cap. 18.

1. CHARITAS, quæ non tanquam advena, sed velut civis & domestica in corde humano residet omnino nobis persuadet, ut ex strictæ obligationis titulo omnes facultates nostras in beneficium proximi impendamus. Id quod Athenienses ad Legem quandam condendam permovit, qua perpetuæ infamiæ nota adurebantur illi, qui advenam vel peregrinum à via recta declinare videntes, eundem in rectam denuo viam non reduxissent, per quam sine impedimento sui posset assequi itineris finem: *Lege cautum fuisse apud Athenienses legimus, ignominiæ loco gravissime fuisse notatum, si quis erranti viam non ostendisset rectam.* Imo Charitas nos non patitur exemptos esse à subsidio brutis ferendo: Quis enim est qui jumentum aliquod in foveam collapsum videns, illud non moliatur educere? *Si quis perspexerit jumentum suum in puteum lapsum, statim occurrit, coadjutores vocat, clamoribus instat, stimulis pungit, flagellis cædit, injectis funibus trahit, nec ab inceptis fames vel somnus avocat.* Scribit S. Ber-

Pet. Menchinus in Parenesi f. 8. fac. 1.

Bern. Sermon. t. 2. ser 3. post 3. Dom. Quadr.

[ar.2.ca. 3.f.264. col.1.l.A.] S Bernardinus Senensis. Cum quanto igitur majori charitatis, impulsu moveri debet Christianus, ut per correctionem fratri suo subveniat, quando illum à recta salutis via declinare videt, aut in peccatum aliquod lapsum esse conspicit? [Prov.6.] *Discurre, festina, suscita amicum tuum si peccaverit*, præcipit in Proverbiis suis sapiens. Imo si Doctori Angelico credimus: [D.Tho. 22.q.33. a.2.f.57. c.4.] *Correctio fraterna cadit sub præcepto, secundum quod est necessaria ad fratris emendationem:* Unde S. Augustinus eos, qui hoc negligunt, aspere arguit & repræhendit, dicens: [August. ser.16. in Matt. t. 10 f.16. co.1.l.C.] *Tu eum vides perire & negligis? pejor es tacendo, quam ille convitiando.* Ac proinde hoc mane non est mihi animus vos ad hoc eximium charitatis opus præstandum exhortari, utpote qui omnem aliam orationem persuasivam illius superfluam esse judico, cum idipsum Salvator Noster emphatice satis in hodierno præcipiat Evangelio dicens: *si peccaverit in te frater tuus, vade & corripe eum.* Sed tantum ad trium circumstantiarũ ad hoc tanti ponderis & momenti officium requisitarum observantiam attentos & sollicitos vos esse desidero: [D.Tho. ubi sup.] *Debet fieri debitis cum circumstantiis*, inquit Angelicus. Ac proinde considerandum est, qualis debeat esse corrector, qualis debeat adhiberi corrigendi modus, ac denique quodnam tempus faciendis correctionibus sit oportunius. Et quidem inprimis quoad agentem ad quem refertur Ly: *Vade & corripe*, hic debet esse justus & in gratia Dei. Unde S Gregorius in suis moralibus: [Greg. in mor.] *Mundus debet esse à vitiis, qui aliena corrigit, eo quod non bene maculam in alio considerat oculus, quem pulvis gravat.* Quantum ad modum; curandum est ut adhibeatur benevolentia, benignitas, amor, ac proinde Salvator dicit: [Ber. Senens. t. 2. ser.28. fo. 257.co.1. l.A.] *si peccaverit in te frater, non homo, non proximus tuus, eo quod frater est nomen amoris & charitatis*, inquit S Bernardinus Senensis: Quod vero tempus attinet, oportunissimum erit, quando solus cum solo fueris: [August serm. 16. ca. 1. in Matth. l. F.] *Inter te & ipsum solum; non palam*, explicat S. Augustinus, *sed in secreto & in occulto*, ut non fiat aliis manifestus proximi defectus. Hæ sunt tres pernecessariæ conditiones observandæ ab eo, qui per correctionem animam fratris sui lucrari satagit. Circa quas cum fructu & brevitate, ut spero, discurremus, si me cum attentione & silentio observaveritis.

2. *Si peccaverit in te frater tuus, vade & corripe eum.* Solebant veteres per proverbium quoddam metaphoricum eorum carpere stultitiam, qui Critici vel Censoris, Momi vel Aristarchi partes sibi arrogant, instituendo per adhibitum repræhensionis verbum alienorũ defectuum accuratam anatomiam, cum ipsi præ aliis earundem culparum luto sint commaculati: *Aliorum medicus ipse ulceribus scatet.* [Pau. Manut. in Adag. fol. 870.] Et apud Plutarchum monstrabantur digito, & notabantur a vulgo tanquam homines pessimi maximeque temerarii: *Alios medens & ipse ulceribus scatens.* [plut ap. eund. ibid.] Xenophon tales illis comparabat Astrologos, qui infortunia futura aliis prognosticare norunt, & tamen suamet propria licet prope imminentia, & veluti ob oculos posita ignorant: *Ajunt sane divinos aliis quidem prædicare futura, sibi ipsis vero non prospicere quid instet.* [Zenophõ. ap. Pau. Manut. ubi sup.] Miror autem quomodo videre possit festucam alterius, qui trabem in oculis suis transversam habet: [Matth. 7.] *Ejice primum trabem de oculo tuo, & tunc videbis ejicere festucam de oculo fratris tui.* Quisquis secus facere præsumit, oleum & operam perdit, inquit magnus S. Ecclesiæ Doctor S. Ambrosius: [Ambr. de dign. Sacerd. c. 4. 388. c.2. l. F.] *Qui peccati trabem de suo non potest eruere oculo, quomodo ex alterius oculo poterit amputare festucam?* Nunquid auditis S. Isidorum hoc charitatis officiũ prohibentẽ illi, cujus vita Idæa non fuerit perfectionis? [Isidor. li. 3 de sum. 60. ca. 31.] *Non debet vitia aliena corripere, qui adhuc vitiorum contagionibus fuerit involutus*, existimans impie agere eum qui proximi defectus corrigit, quorum ipsemet corrector noscitur esse reus. [Idem ibi.] *Improbũ enim est arguere in alio quod reprahenditur in te.* Cui opinioni pariter conformatur Beatus Archiepiscopus noster Valentinus, dicens: [D Th. à Vill. con. 3. de S. Aug.] *Turpe est cum redarguit culpa censorem.* Num forte expectatis ut ego idipsum doctrina & authoritate S. Gregorii confirmem? Eã igitur ipsissima ejus verba: [D.Greg. lib.14. Moral. c. 15. f.88. co. 2. l. F.] *Prius ipsi purgandi sunt*, inquit, *per quos aliorum culpæ feriuntur, ut ipsi jam mundi per ultionem veniant, qui aliorum vitia corrigere festinant.* Qua enim ratione fieri poterit ut qui mortuus est, virtutem habeat cadaver aliquod revivificandi? vel ut impius aliquis ad peccatorem convertendum prævaleat? Unde Poeta quidam dixit: [Iacob. Bill. lib. 1. anthol. 8.a.45.fo. 71.c.2.]

Ille, alios qui tentat flectere, debet
Ipse prius vindex criminis esse sui.

3. David propheta regius intelligere nõ poterat, qua fronte peccator aliquis alium delinquentem corrigere ausit; declarat enim se quidem paratum ut à quovis vilissimo & plebejo homine

hominerepræhensionem læto & hilari vultu auscultet: at vero si peccator aliquis quibuscunque ille sit titulis & sanguinis nobilitate conspicuus illum esset repræhensurus, surda illum aure sit auscultaturus. Audite ipsissimam ejus protestationem, *Corripiet me justus*, vel ut Legit Sanctus Augustinus: *Emendabit me justus & increpabit me*; quasi diceret: Rex quidem sum, sed æquè ac alii, imo plus quam alii peccatis subjectus, avertat à me DEUS, quod me velut aspidem ad alterius monita meos mihi defectus indicantia surdum exhibeam, quantumvis idiota sit & ignobilis dummodo sit vir bonus, & justitia præfulgeat: *Corripiet me justus*, & sine ullo humano respectu me repræhendat, nam errorem advertens in vita mutanda & reformandis moribus nunquam tardabo. Heus tu igitur, quisquis es (inquit S. Augustinus) qui in hoc pietatis officium te ingerere præsumis: *Tu tibi esto justus, & in te esto justus*. At vero si in eo quod est culpabilem esse, corrector & correctus vel corrigendus non differant, tunc correctiones à talibus correctoribus factæ, solum dant irritamenti majoris occasionem: *Oleum autem peccatoris non impinguet caput meum*. Discedant à me mali isti, qui potius indigent ut corrigantur, quam ad alios corrigendos sint apti: *Peccator es, vindica in te, redi ad conscientiam tuam, exige de te pœnas, crucia teipsum*, concludit S. Augustinus.

Psal. 140. *Aug. ibi t. 8. fo. 353. co. 3. l. 1.*

Genebrar. ibi fo. 944. n. 6.

Idem ibi co. 4. l. L.

August. ubi sup.

4. Sapientissimus Rex Salomon, Sanctissimi Patris Filius, margaritæ qualitates & pretiositatem considerans, quam habet quando in fœcundæ alicujus Conchæ sinu nascitur, obscurum quoddam emblema, sive ænigma, & reconditum axioma formandi occasionem sumpsit, quod postea in Proverbiorum suorum libro descriptum reliquit, dum ait: *Inauris aurea & margaritum fulgens, qui arguit sapientem, & aurem obedientem*. Volens per hanc gratiosam metaphoram unumquemque docere, quod modus, quo margarita nascitur, vel formatur, debeat esse instructio eorum, qui in peccatoris correctionem sese ingerunt: At vero scire desidero in quonam hæc similitudo consistat & in quibus inter se conveniat correctio & margarita. Hæc itaque licet sit maris primogenita filia, suos tamen natales Cœlo in acceptis refert. Vix est in gravidæ Conchæ cunis progenita, cum eccendens aurora vultu læto ejus solemnizat nativitatem, & ex divite Naturæ gaza vivacissimos mutuata candores, fascias ei exinde efformat, Stella matutina velut favorabile quoddam astrum ascendens ut vocant, futuras illi vaticinatur dignitates & excellentias, nimirum quod fœtus ille Conchæ, margarita, futura sit moniliũ pupilla, gemmarum Phænix, coronarum pompa & gloria, thesaurorum Monarcha; quodque metallorum omnium Rex magnæ sibi gloriæ & honori ducet, posse ei Loco scabelli alicujus obsequiosum esse. Hæ igitur excellentiæ quæ margaritæ attribuuntur, correctioni quoque dici possunt convenire. Vel etiam quia, ut vult Chrysostomus sicut: *Qui margaritam habet, novit se divitem esse*, ita quoque infallibilis veritas securos nos reddit, quod si corrector à peccatore fuerit auscultatus, *Lucratus erit fratrem suum*. Vel ut scribit Joan. à S. Geminiano: *Cum margarita incipit generari, si tonitruum superveniat, abortum patitur*, volens per hoc nobis insinuare sapiens, quod qui in correctione utitur minis perterrefaciendo peccatorem, loco partus perfecti facturus sit abortum. Enimvero hæc mea est hac in re opinio, scilicet ænigma istud hoc modo intelligendum esse, quod sicut margarita ad hoc ut in omni bonitate & perfectione sit constituta, requirit ut fiat cœlo sereno, & ab omni nubiũ caligine libero; unde de margarita factum est Emblema hoc spiritu vivificatum: *Clarescit æthere claro*. Ita si corrector velit facere fructum & animam lucrari, conscientiæ suæ habere debeat serenitatem, & vivere sine ulla peccati umbrosa nube: Quisquis enim vult alium corrigere, necessum est ut secum deferat candorem margaritæ: *Margaritum fulgens qui arguit sapientem*. Cui opinioni se quoque subscribit magnus ille Mediolanensium Præsul S. Ambrosius dicens: *Iudicet ille qui non agit eadem, quæ in alio putaverit punienda: Iudicet de alterius errore, qui non habet quod in seipso condemnet*.

Prov. 25.

Chrysost. in c. 13. Matth. ho. 48. f. 318. co. 2.

Geminian. l. 2. ca. 7. f. 91. co. 1.

Ambr. in Psal. 118. ser. 20. 4. f. 427. c. 2. l. E.

5. Enimvero videor mihi audire nescio quem, voce satis ærumnosa Lamentantem; nec tamen discernere possum ubi sit, nec vocem agnoscere, ac proinde estote modesti donec eam observavero: *Væ mihi quia tacui*. Audio ipsum dolere quod non sit Locutus: imo potius contrarium facere deberet, potius enim ei gaudendum esset, quod silentium tenuisset, siquidem: *In multiloquio non deerit peccatum*. Verum ehem quid audio? incipio agnos-

Isa. 6.

Prov. 10.

agnoscere clamantis vocem; Est etenim Isaias propheta Ergone ô Propheta quærularis quod hactenus tacueris? prudenter utique fecisti, potius gloriandum tibi esset, & non dolendum: Causa lamenti mei est (respondet Isaias) quia civitatem incolo à peccatoribus inhabitatam, nec mihi eos repræhendere aut emendare permittitur: *In medio populi polluta labia habentis ego habito.* Sed quis est, O Propheta, qui vetet salutem procurare tuorum? num forte id per Civitatis statuta prohibetur? aut forte metuis quod sermonem tuum non sint auscultaturi? aut vero adversum te rebelles facti contra te insurgent? Nihil horum me ad Lamentandum perurget. Quid ergo? *Væ mihi*, vel cum S. Cyrillo, *O me miserum, quia vir pollutus labiis ego sum*: quasi diceret: Per hoc solum transgressores repræhendere prohibeor, quia labia habeo immunda. Et vere, ita est, hæc est potissima causa cur Isaias lamentetur, ut scribit S. Hieronymus. *Quia labia habebat immunda.* Quomodo enim alios purificare poterat, qui impura habere labia censebatur?

Prov. 16.

Cyril. li. 1. orat. 4. fo. 78. l. A

Hieron. in Ep. 141. ad Damas.

6. Factum hoc Isaiæ optime correspondet cum illo à Deo Hebræis imposito præcepto, prouti in levitico legitur. Audiatis illud velim, nam non minus mysticum est, quam peregrinum: *Quicunque maculatus fuerit lepra, habebit os veste contectum*, q. d. Nullus leprosus os apertum & patulum habeat, sed vestis Lymbo illud semper obturatum & occlusum habebit: Quænam obsecro est connexio & correspondentia inter hoc quod est tenere labia obturata vel clausa, & habere membra lepra contaminata? Communis quasi est omnium Expositorum opinio: supremum legislatorem hoc loco figurate locutum fuisse, & sub lepræ metaphora peccatum intellexisse. Ita Origines, dum ait: *Lepra generaliter significat peccata, & variæ species lepræ significant diversa peccatorum genera.* Idem quoque à S. Cyrillo hisce verbis confirmatur; *Dicendum igitur primo est, designari per lepram peccata, quæ in hac vita positi committimus.* Ecce igitur tibi hic manifestatum mysterium, & apertam propositi dubii intelligentiam, quasi enim dicere Dominus velle videtur: Quisquis se lepra contaminatum esse adverterit, os suum aperire, aut Labia ad verba correctionis formanda aperire non ausit, sed ab hoc officio abstineat: *Habebit os veste contectum, cõtaminatum ac sordidum se clamabit*, quia nec immundus purificare, nec contaminatus mundare alium poterit. Unde oleaster occasionem sumpsit correctorem hisce verbis monendi: *Antequam judices alium de aliquo defectu, videas quod sis immunis ab illo, quomodo enim lapso subvenies aut erigere eum poteris, qui ipsemet similis es adjutorii indigus?*

Levit. 13.

Orig. in diver. ho. 5. & Lauret. verbo Lepra.

Cyril. in Levi. li. 8 fo. 705. c. 1. l. E.

Hieron. ab Oleastro in Eccl. 18. 19.

7. Ac proinde doctissimus, Alcuinus super Genesin scribens sequentem movet difficultatem: Deus ob Adæ peccatum terræ maledixit: *Maledicta terra in opere tuo.* Quod si ego te O Deus interrogarẽ causam, cur aquæ non maledixerit? scio te responsurum esse, Elementum istud nullã prorsus culpam commisisse, ac proinde non cõmeruisse etiam puniri. Et quidem optime id dicitur; veruntamen replico, neque ipsam terrã alicujus peccati ream esse, & tamẽ eã maledictioni esse subjectam, adeo ut non majorem pro una quam pro altera parte rationẽ videam, ideoque sicut terræ maledixit, ita quoque aquã maledicere poterat Porro hujusce difficultatis intelligentiam facile ex observatione quadam habere possumus, quam faciunt Franciscus Georgius Venetus & S. P. noster Augustinus. Hi etenim dicunt Evam prothomatrem nostram Hebraice *Chavah* vocatam fuisse, quod lingua nostra vitam significat: vel cum Augustino: *Adam vocavit nomen mulieris suæ vitam.* Cur obsecro Adam Evæ consorti suæ vitæ nomen imposuit? cur non potius aliud quoddam nomen ei indidit, quod mulieris qualitates vivacius exprimeret, vel aliquã Evæ proprietatem, verbi gratia pulchra, modesta, amabilis &c. Scriptura Sacra causam reddit dicens: *Eo quod mater esset cunctorum viventium.* & S. P. N. Augustinus, dum ait: *quoniam ista est mater omnium viventium*: quasi tota & adæquata ratio cur vita appelletur, ab eo dependeat quod sit mater omniũ viventiũ, ut nobis per hoc insinuaretur, quod non potuisset esse nostrum viventium tanquam viventium mater dando nobis vitam, si ipsa in se mortem habuisset, atque ideo appellari debebat *chavah, id est*, ut exponit Franciscus Georgius, *vitam habens*, ut hac ratione constaret illum solum vitam dare posse, qui vitam habet, & matrem vitæ esse non posse, qui vitã nõ habet; *Nam & hæc non scriptoris narrantis, vel affirmantis* (inquit S. Augustinus) *sed ipsius primi hominis verba intelligenda sunt, ut diceret, quoniam hæc est mater omnium viventiũ, tanquam nominis à se impositi causam inferens, cur* eam

Gen. 3.

Franc. Geor. to. 1. Sec. 1 n. 36. t. 5. co. 2. Augus. t. 3. de Genes. ad lit. li. 12. f. 152 c. 4. l. K.

Genes. 3.

Aug. ibi.

Franc. Georg. ubi sup.

August. ibi.

eam vocaverit vitam. Revertamur nunc igitur ad difficultatem de terra & aqua propoſitam. Illa enim maledicta eſt, non vero hæc; Et ratio eſt, inquit Alcuinus quia aqua debebat eligi à Chriſto Domino noſtro ad lavandum & purificandum animas noſtras in Baptiſmo ab immunditia & ſordibus culparum: quomodo autem maculas eluere potuiſſet, ſi divina fuiſſet maledictione commaculata? quomodo ipſa nos Sanctificare potuiſſet, ſi fuiſſet maledicta? ac proinde *Maledicta terra & non aqua, in opere tuo: Terra maledicitur non aquis* (inquit doctus Alcuinus) quamobrem? *In aquis enim erat peccatum abluendum de fructu terræ contractum.* Porro per harum duarum ſcripturarum paritatem pervenire poſſumus in cognitionem illius, quod ſcilicet impoſſibile ſit, quod aliquis in peccato mortuus vitam ſpiritualem recipere poſſit mediante correctione alicujus qui in eodem peccato mortuus eſt: *Vocavit nomen ejus vitam, eo quod eſſet mater cunctorum viventium.* Quiſquis enim immunditiem culpæ ſecum defert, eidem difficile & arduum erit per correctionis aquam animam fratris purificare, quæ in peccati luto contaminata jacet.

Alcuin. ap. Lippom. in cat. cap. 3. Gen.

8. Cum ſponſa cæleſtis de qualitatibus & lineamentis corporis ſponſi ſui interrogaretur, ipſa eum mox conata eſt modo, quo poterat, meliori deſcribere ſigillatim per omnia membra, poſtquam autem colorum vivacitate delineaſſet ornamentum capitis ſponſi ſui, compoſituram comarum, oculorum modeſtiam, genarum ſuavitatem, vultus elegantiam, & omnem pulchritudinem, quæ ad perfectum eximiumque decorem requiri poſſet, tandem ad labia ejus celebranda progreſſa eſt, illaque ſub miris & peregrinis liliorum & myrrhæ metaphoris ita depinxit: *Labia ejus lilia diſtillantia myrrham primam*; quaſi diceret: Sponſus meus omnino pulcherrimus eſt, ejus prærogativæ ſingulares ſunt, nec pares habent, præcipue vero labia ejus commendari merentur, quia labia ejus ſunt veluti lilia, nec myrrhæ diſſimilia ſunt. Verum enimvero hanc labiorum cum liliis & myrrha factam comparationem obſtupeſco; lilia etenim alba ſunt, labia autem alba & quaſi emortua imperfectionem potius dicunt, nam hæc ſola ſufficerent ad pulchritudinem vultus alicujus dehoneſtandam, melius illa roſis, corallis, aut rubinis aſſimilare potuiſſet. Ad hæc ſubjungit labia illa myrrham diſtillare, *diſtillantia myrrham primam* id eſt, liquorem aliquem amarum, & amaritudinem quandam guſtui valde diſplicentem. *Dicitur* enim *myrrha ratione amaritudinis*, ut exponit doctiſſimus noſter Ægidius Columna. Atque ideo ô ſponſa, tu quæ ipſum laudare nitebaris eum potius contemnere & abominabilem reddere videris: Non ſic te ſponſus tuus delineavit, quando data ei occaſione tuam ſtaturam omniaque corporis Lineamenta adumbrare contendit, ſiquidem Labia tua purpureſcentia eſſe dixit velut vitta quædam ſeu Ligula coccinea, miram diſtillantia dulcedinem: *ſicut vitta coccinea Labia tua, & eloquium tuũ dulce.* Porro multæ hujus adduci rationes poſſent, quas brevitatis cauſa pertranſeo; ac proinde una pro omnibus eaque propoſito noſtro non inepta reſponſio ſufficiat, nimirum quod dum ſponſus amaram correctionis myrrham in ſinum peccatoris diſtillabat, ſponſa eum Labia habuiſſe dicat, quæ Liliorum ſpeciem referebant, id eſt candida & pura, ad docendũ nos axioma iſtud ſive maximam, quod ſcilicet Labia correctoris immaculata ſemper eſſe debeant. *Sic appellantur* ij (inquit S. Gregorius Nyſſenus) *qui puri ſunt, & ex virtute fragrantiam quandam habent quique myrrham diſtillant, quæ ſine defectu mentem recipientem eam replet.* Et S. Gregorius Papa clarius idipſum explicat, dicens: *Quid eſt, quod Labia ſponſi lilia eſſe dicuntur, niſi quod illi per quos Chriſtus loquitur, neceſſe eſt, ut mundi ſint, & per eos bonus odor aſpergatur? de quibus erat Apoſtolus Paulus, qui dicebat: Bonus odor ſumus DEO in omni loco, & in his qui pereunt, & in his qui ſalvi fiunt.*

Cant. 5.

Ægid. II. lect. 12. ſ. 12. col. 4. l. A.

Cant. 4.

Greg. Nyſſ. hom. 14. in Cant. fo. 364. l. B.

Greg. Papa ibi. fo. 5. ... l. C.

9. Abulenſis circa perſonam Salvatoris noſtri quando à Joanne in Jordane baptizatus & in monte Thabor transfiguratus fuit, ingenioſam quandam movet difficultatem dixit enim: In utroque loco tam ad Jordanem nimirum, quam in monte audita eſt vox Patris æterni: *Et ecce vox de nube.* quæ declarabat Chriſtum eſſe DEUM, & DEI Patris dilectum Filium: *Hic eſt Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui*; cum hac tamen differentia, quod in Jordane non fuerint adjuncta hæc verba: *Ipſum audite*, ſicut in monte Thabor. *Cur ita factum eſt?* interrogat Abulenſis. Nunquid utrobique idemmet eſt Filius, num forte eo tempore

Matth. 17. Matth. 3.

Abulen. in c. 17. Matth. q. 90.

pore quo in Jordane baptizabatur, verbum ejus auscultari non merebatur? Absit. Aut forte quia fidem nondum habebat apud homines? nec hoc asserere ausum. Audite obsecro qualiter Author quidam modernus & gravis difficultatis hujus punctum egregiè tangat. Dicit enim quod Christus in Jordane baptizatus statum repræsentavit peccatoris: at vero in vertice montis, quia *Resplenduit facies ejus sicut sol, vestimenta autem ejus facta sunt alba sicut nix* virum quendam præseferebat candore sanctitatis, & albedine innocentiæ resplendentem. Unde per hoc Pater æternus persuadere nobis voluisse videtur, quod quamdiu homo degit in statu peccati, nec loqui debeat alium corrigendo, nec auscultari; sed tunc tantum id fieri debeat, quando est sine culpa, quando resplendet in anima per sanctitatem & albedinem conscientiæ, per integritatem morum & bonitatem vitæ: *Ipsum, ipsum audite* Talis enim utilis est ad corrigendum, ac proinde ipsum audite: CHRISTUS DOMINUS *in Baptismo quandam peccatoru imaginem præferebat; in transfiguratione summam Prædicatoru Sanctitatem repræsentabat: Quo ex discrimine significare voluit æternus Parens nullam Labem, sed summam innocentiam in eo esse oportere qui aliis audiendus præponatur.*

Fran. Mend. in l. 1. Reg. c. 3. n. 21. adn. 8. Sec. 2. fo. 146. c. 1. n. 15. l. D.

10. A Gallo gallinaceo quilibet modum fratrem suum corrigendi discere non erubescat Joannes à Sancto Geminiano de hoc animali domestico scribit, quod dum cantu suo alios dormientes excitare nititur: *Prius alas excutit, & Latera sua feriens se vigilantiorem reddit.* Peccati Lethargum ab anima sua pellat, quisquis illos qui somno peccatorum suorum sopiti sunt, cantu correctionis suæ excitare & expergefacere contendit: *Cum alios verbis sanctæ exhortationis monent, prius excitent se in sanctis actionibus, ne in semetipsis torpentes opere, alios excitent voce.* Et certe qua ratione fieri poterit, quod in Lusorem convertas, si tu ipsemet Ludendo omnia perdidisti quæ habebas bona stabilia & mobilia, dotem uxoris, imo tuam ipsius camisiam? Quem fructum sperare poteritis adhibendo correctionem alicui blasphemo, si tu ipse quavis hora DEO & sanctis ejus maledicas, ipsumque cælum blasphemiarum tuarum fumo denigres? Abi ô concubinarie & prædicando Lascivi illius emendationem urgeas, merito illa verba Evangelii in faciem tibi audies exprobrari: *Medice cura teipsum.* Tu vis injustitiam proximi tui carpere, qui per millenas usuras mercaris & negotiaris, & ad rapinas fovendas verbis, factis, manibus, & dentibus tuis uteris? Quid diceres si videres Neronem corrigere volentem de sua crudelitate Lucium Syllam, Mithridatem, Ptolomæum, Cambysen, Phalaridem, & Herodem? Nunquid merito ridendi essent Syracusani si ingratitudinis ergo Athenienses repræhenderent, quia Aristidem proscripserunt, qui Dionem à quo toties libertatem recuperarunt, miserunt in exilium, eumque postea ad patriam denuo revocatum ipsamet vita exuerunt? Quid diceres aut cogitares si videres Galbam repræhendentem Caligulam de gulositate, & Herodem Tarquinium de sua effræni Libidine. Eosdem autem conceptus de eo formare poteris, qui in gravibus peccatis constitutus corrigere vult alium peccatorem.

Io. Gemin. li. 4. c. 24. fo. 164. c. 2. — *Idem ibi.* — *Luc. 4.*

11. Enimvero integritati conscientiæ & bonitati vitæ adjungi quoque debet benignitas & amor corripientis. Quin *corripere*, ut ait Sanctus Bernardinus Senensis, idem est, quod *cor rapere*, id est, eo modo frater noster est corrigendus, ut Loquendi suavitate ad cor ejus rapiendum possis prævalere. Observemus obsecro modum quo Salvator noster præceptum istud condens est usus. Dicit igitur *Corripe*, non vero dicit *Corrige* Differentia autem inter duo illa verba hæc est, inquit Albertus Patavinus, quia *corrigere* proprie includit severitatē & rigorem, at vero *corripere* benevolentiam denotat & amorem *Est pœna emēdare, corripere autem est arguere, illud est authoritatis, hoc charitatis.* Quia igitur Christus proximum charitate media corrigi volebat, ideo nobis præceptum imponit dicendo *Corripe*, non vero *corrige*, Præceperat DEUS Moysi ut verbis alloqueretur petrā: *Loquimini ad petram, & illa dabit vobis aquam* ipse autem virga eandem percussit: *Percutiens virga bis silicem, egressæ sunt aquæ*; Unde DEUS irascens protestatus est se illum nequaquam introducturum esse in terram promissionis: *Quia non credidisti mihi, non introducetis hos populos in terram quam dabo eis.* Merebatur profecto hanc mortificationem Moyses,

Ber. Senens. t. 4. in fer. 4. Dom. 3. Quadr. ser. 22. fo. 96. co. 2. l. F. — *Abb. Patav. ibi ser. 1. fo. 178. col. 2.* — *Num. 20.*

quia quod verbis impetrare poterat, virga procurare volebat. Pater Osorius hanc scripturam correctioni fraternæ applicat, dicendo: Moysi similes illos esse, qui bonis verbis aquam lachrymarum è Lapide cordis elicere valentes, mala adhibent & dura verba. Unde sicut Deus Moysi & Aaroni dixit, *loquimini*, non vero *percutite*, ita quoque Christus in Evangelio dicit *Corripe & non corrige. Similes Moysi sunt, qui quod verbis agere possent, virga & percussione faciunt, charitate ergo & misericordia ducti corrigere nos oportet.*

Osorius ser. 3. post Dom. 3. Quadr. fo. 500. l. C.

Canis qui vulnus vel livorem habet in corpore, ad illud curandum non dente utitur sed lingua illud leniter lingit & lambit: *Canum lingua vulnus dũ lingit, sanat*, inquit Gregorius Magnus

Greg. hom. 40. in Evãg. f. 143. co. 4. l. L.

Quando Christus Apostolos à piscium captura avocatos ad hominum prædam faciendam destinabat, voluit ut non hamo uterentur vel tridente, sed rete adhiberent, quod piscem vivum conservat: *Bene Apostolica piscandi instrumenta retia sunt* (inquit S. Ambrosius) *quæ non captos perimunt, sed reservant, & de profundo ad lumen extrahunt, & fluctuantes de infernis ad superna perducunt.*

Amb. in c. 5. Lu. lib. 5. f. 450. co. 1. l. B.

Aurifex vas aliquod aureum in terram collapsum & confractum reparare volens, non utitur maximo quem habet martello ferreo, nec gravibus ictibus illud tundit, sic enim potius magis illud deperderet, quam repararet, sed ligneum malleum accipit ex minoribus quos habet, vasque illud cum dexteritate & leniter percutiendo sensim & paulatim accommodat & reficit. Discat ab hoc aurifice corrector, ut placide & benevole corrigendo procedat, tundat leniter peccatorem, & caveat ne manum aggravet: *Vade & corripe eum*, sed quo modo, inquit Sanctus Vincentius Ferrerius? *Dulciter & suaviter* Non per minas & severitatem eum aggrediendo.

Vin. Fer. Ser. 1 f. 140. co, 4.

Cæsar captivatus est benevolentia Lucii Cinnæ nepotis Pompei juvenis alias valde facinorosi; unde Livia consors ejus dixisse illi fertur: *Severitate nihil profecisti: fac quod Medici solent, qui ubi usitata remedia non prosunt, tentant contraria*; at vero ubi bonis cum eo verbis agere cæpit, *quod severitate non potuit lenitate perfecit.* Aquilo omni adhibita violentia pertinaciam viatoris superare non potuit, ut pallium ab humeris illius abriperet econtra vero sol adhibitis illi caloribus suis feliciter de eodem viatore retulit victoriam, efficiendo ut non violenter sed sponte proprium non tantum exueret pallium, sed & omnia alia vestimenta sua ab humeris abjiceret; Quo Apologo Plutarchus nobis insinuare voluit, ut scribit quidam Modernus: *Quod facilius vincuntur & vinciũtur hominum ingenia clementia & beneficiorum calore, quam nimia severitatis violentia.*

Ambr. Marl. in Theat. polit. ca. 3. fo. 29. Herm. Cruserius ante vitam Philopæminis.

Plut. in apoph. Ambr. Marl. ubi sup.

Omnes quotquot correctione opus habent, Basilici proprietate imbui esse solent. Hæc enim herba talis naturæ est, ut si leniter eam attractes, quasi manu tua eidem abblandiri volens, ipsa veluti benevolentiam & comitatem tuam grate agnoscens, cum non minori urbanitate suavissimi cujusdam odoris tibi reddit tributum, at vero si illam convellas & conteras: *Non solum male olet, sed scorpios & viperas progignit.* Inter alia documenta, quæ Pythagoras in symbolis suis expressit, unum est istud: *Ignem ne gladio fodito*, per quod nihil aliud insinuare volebat, juxta expositionem Pauli Manutii, nisi quod *magis convenit blandis verbis tumidum animum placare.*

Plutar. in symb. ap. pau. Manut. f. 25. co. 1.

Quando Spartani motis inter se invicem seditiosis tumultibus ad arma hostilia concurrebant, & alieni sanguinis sitibundi ad inferendas sibi mutuo strages gladios stringebant, Terpandus eis obviam procedebat non minaci vultu, aut manu armata, sed applicatam pectori cytharam dulci plectro tangens suavem adeo edidit harmoniam, ut concitatos utrimque animos denuo sedarit & composuerit, suavique aura harmoniæ turbatas è furore frontes reserenando, suaviter impetrarit, quod furor Martis obtinere non poterat: *Lacedæmoniorum animos delinivit.*

Ambr. Capqin. verb. Terpandus.

Philippus Macedonum Imperator cum toto suo exercitu Bizantium civitatem, quæ nunc Constantinopolis dicitur gravi obsidione cingebat; cumque proximè ad urbis mœnia pervenisset, Leo sophista obviã ei processit, qui cum Philippum interrogasset, quo cum tanta hominum multitudine procederet, aut cum eo quid facere moliretur, is ei respondit, venio ut obsidione Bizantium cingam eamq; absoluti juris mei esse faciam, siquidem urbem illam totius mundi pulcherrimã & famosissimã esse censeo: *Patria tua omniũ speciosissima Civitatum in suos amores me facile pellexit, proindeq; ad delitiarum mearũ portas adpropero.* Cui mox Leo subjunxit: si id ô serenissime Imperator prætendis, potius utendum tibi fuisset musicis instrumentis, quẽ bellicis, sono potius, quã strepitu, amore item non furore, musicos adhi-

Cal. Rod. c. 1. lib. 19. f. 734.

adhibere debuisses, non milites, fistulas non hastas, Organa non bombardas, cytharas non balistas aliasque belli violentas machinas; *Neque enim bellica, sed musica expetunt organa, qui amori student* Unde colligere possumus quod si Corrector civitatem id est animam fratris sui lucrari velit, procedere cum eo debeat non cum severitate & rigore, sed in omni benignitate & benevolentia: *Dulciter & charitativè monendo*, inquit Ludolphus Carthusianus.

Plut. in apoph. Ambr. Marl. ubi sup.

Ludolph. Cartus. ibi c.7 f. 226.co.1. lit. A.

12. Christus animarum nostrarum Salvator per vicos & Civitates oberrat, sudat, fatigatur, tandem vero ad puteum Sichem accedens, ibidem subsistit & sedet donec mulier quædam Samaritana ad eundem locum conveniret, quam ut à Lubrica sua vita converteret, correctione quadam mediante aggressus est; at vero observate obsecro quam delicate cum ipsa tractaret; Primo enim sitibundum se esse declarans occasionem ei dat egregium erga se Charitatis actum exercendi, dum modicum aquæ sibi dari ab ea postulat: *Mulier da mihi bibere*. Quam illa petitionem morosè accipiens inciviliter autem suam ad Christi preces obturavit, imò verbis satis duris & inurbanis ei respondit: *Quomodo tu Iudæus cum sis bibere à me poscis, quæ sum mulier Samaritana?* Nec tamen ob horum verborum ruditatem Divinus corrector de futuro bono eventu diffidit, neque suavitatem in amaritudinem convertit, prouti mereri videbatur incivilis hujus mulieris procedendi modus; sed verbis affectuosis, & munerum oblatione eius conatur captare benevolentiam: *Si scires donum Dei & quis est, qui dicit tibi: Da mihi bibere, tu forsitan petisses ab eo, & dedisset tibi aquam vivam.* O quam pulcher est hic corrigendi modus! Discite eum ô Auditores. Tantum enim efficit per adhibitam verborum suavitatem, ut eam confestim ex superba in humilem transformarit, inducendo eam ad desiderandam aquam illam, quam ei Christus antea spontanee obtulerat, imo ad compellandum Salvatorem titulo aliquo honorificentiæ: *Domine da mihi hanc aquam*. Tandem post tot præclaras promissiones propius ad conclusionem accedit, eam ob scandalosam quam agebat vitam corrigendo *Quinque enim viros habuisti, & nunc quem habes non est tuus vir*, quam correctionem protinus secuta est emendatio, siquidem ab errore suo resipiscens, peccatum deserit & ad Deum sese convertit: *Domine, ut video Propheta es tu*. Cajetanus hujusce mulieris conversionem suavitati Domini, & blando modo quo illam correxit, attribuit. *Ibi prius dixerat: Tu, modo dicit Domine: Incipit enim adorare Iesum*. sed quando? *audita placida responsione eius, quæ ferreum & obduratum cor emollierat*. Cor ferreum, & in malo induratum, dum se per correctionem è charitate natam tangi sentit, frangitur, & dulcedinis affectu omnino repletur.

Plutar. in symb. ap. pau. Manut. f.25.co.1.

Ioan.4.

Ambr. Cajetan. verb. Terpandus.

Cal. Rod. c.1. lib. 19.f.734.

Caiet. ap. Paes in Ep. Iaco. c.1. f.43 §.3.

13. S. Propheta Eliseus mulieris Sunamitidis precibus permotus Giezi discipulū suū adeam misit, ut ejus filium mortuum resuscitaret: *Accinge lumbos tuos, & tolle baculum meum in manu tua, & vade*. Accelerat discipulus, & inclinata in baculum Magistri sui dextera, in viam se obediens recipit versus Sunam Civitatem, in qua extinctus jacebat plangentis mulieris hujusce filiolus; à qua cum Giezi in cubile defuncti pueri sui introductus esset, baculum sibi ab Eliseo traditum extincto cadaveri imposuit, verum nullum poterat signum notare, unde sumi conjectura aliqua revivificati pueri posset, palpebræ enim oculorum immotæ manebant, labia veluti plumbum impallescebant, color vividus & rubicundus in vultu puerili nequicquam notabatur, membra gelida & immota jacebant, imò ne ullam respiratiunculam Giezi virtute adhibiti baculi impetrare valebat, adeo ut omnis eam in rem adhibita opera vana esset & supervacanea. *Non surrexit puer*. Elisæus autem mox ut rei eventum percepit, ut justis desolatæ Sunamitidis precibus satisfaceret, in propria persona ad eam profectus est Verum observate obsecro valdequam diversus fuerit modus à Magistro adhibitus, ab eo, quem ejus adhibuerat discipulus; Nam ipse cubile in quo cadaver jacebat ingressus cadaveri superincubuit, seque quoad poterat diminuendo, os suum super os mortui posuit, idemque fecit quoad oculos & manus, & teneri hujus corpusculi meatus calore vitali reimbuens, in ejusque pectore primitias vitæ resuscitans, è mortis manibus eundem eripuit, & brachiis maternis consignavit: *Oscitavit puer septies, aperuitque oculos*. In hoc puero peccator figuratur culpis immortuus, qui hunc baculo severitatis & rigoris adhibito ad vitam gratiæ reversurum esse credit, vehementer decipitur, facilius autem & efficacius idipsum obtinebit, si calorem affectus

4. Reg. 4.

Ibidem.

affectus & charitatis & verba blanda, suavia & amicabilia adhibuerit, sic enim conatus juxta vota succedet feliciter: *Quia quem terroris virga suscitare non potest, per amoris spiritum puer vitam potest habere*, concludit B. Petrus Damianus.

Pet. Dam. opusc. 12. & 18.

14. Pater Lyranus egregiam quandam ponderationem super illa verba instituit quæ leguntur in Proverbiis Salomonis: *Quid dilecte mi, quid dilecte uteri mei, quid dilecte votorum meorum?* Et postea subjungit: *Quæ hæc ignavia fili mi.* Estque opinio dicti Doctoris hæc verba à sapiente conscripta, verba esse Bersabeæ matris Salomonis, ab ea dicta in casu quodam, quo Salomonem filium suum repræhendere & corripere debuit. Scribit etenim gravis hic expositor Salomonem clavem sacri templi Dei in sua sempertenuisse custodia. Cumque diluculo quodam hora appropinquasset, qua templum à populo ad decantandas Divinæ Majestati laudes adeundum erat, ob templi fores occlusas totus populus ante fores templi stabat, expectans donec aperirentur, Salomon autem dormiebat. Quod Mater ejus intelligens, Cameram sive cubile ejus adiit, non solum ut eum expergefaceret, sed etiam, ut de sua eum somnolentia corriperet, quæ eum in servitio Dei negligentem reddebat; apertis autem cubilis fenestris, lectisque cortinis subductis, affectuosissimis eum verbis alloquitur, vocando eum nunc dilectum filium suum nunc amantissimum viscerum suorum partum. Cur autem sic dulciter loquitur? Forsitan blandis adeo verbis eum alloquitur quia Rex erat? Veruntamen ipsa quoque Bethsabea mater ejus erat, quæ proinde seposito omni respectu regio materna eum libertate & authoritate alloqui poterat. Enimvero ô mulierem prudentissimam valdeque circumspectam! repræhendere eum debebat, utpote qui pigritia & inertia sua causa erat, cur Dei cultus tardaretur & suspenderetur, quia vero sciebat correctionem placide & suaviter fieri debere, ideo prius eum appellat dilectum filium suum: *Quid dilecte mi? Quid dilecte uteri mei*, ne eum per correctionem sequentem concitaret; postea vero de sua eum ignavia corripit, qua se erga divina obsequia valde negligentem exhibeat: *Quæ fuit hæc ignavia fili mi?* Circa quod factum P. Philippus Diez subjungit dicens: *Filium suum prudentissime reprehendit, ne illum exasperet, nam etsi illa mater erat filius tamen erat Rex, & ut talem illum cum maxima animadversione & prudentia corrigit mitissimis verbis illum alloquens, vocans eum filium viscerum suorum, & in quo omnia ejus desideria completa sunt.* Qua autem de re eum corripit? Nunquid auditis? *Quomodo tantopere voluptati te tradis, ut Sacrificium & Divinum cultum impedias.* Porro ex modo quo prudens hæc mulier filium suum corripit, quilibet vestrum discat, quo modo corrigere debeat peccatorem: Quem quidem modum quisquis observaverit, animam fratris sui infallibiliter lucrabitur, cujus contrarium utique eveniet, si secus fecerit.

Prov. 31.

Lyran. ap. Phi. Diez. fer. 3. Dom. Quadr. fo. 281. co. 1.

Phi. Diez ubi supra.

15. Refert Guilielmus Parisiensis, sanctum quendam Eremitam per sylvas euntem obvium habuisse quendam perditorum morum, & flagitiosissimæ vitæ virum, quem ut servus Dei vidit, interrogavit eum, quo iret, id tamen verbis asperis & injuriosis ab eo expetiit, dicens: *Quo vadis Diabole?* Vnde irritatus viator, & ita excandescens subjunxit: Tune me Diabolum appellas? Diaboli igitur circa te munus præstabo; moxque violentis ei manibus illatis occidit eum. Post dies non multos, in aliū quendā Eremitam & Dei servū obviū incidit, à quo perversus hic homo benignis & suavibus verbis salutatus ex amore fraterno interrogatus fuit; quonam iter suū dirigeret? *Salve mi frater quo vadis?* Ex quibus verbis viscera sibi emolliri sentiens, totus compunctus & pœnitens fassus est, verba hæc media fuisse efficacia ad animam suam, quæ veluti mancipium Diaboli in Sathanæ manibus erat, ab ejusdem manibus eripiendam: *Hodie lucratus es animam meam per dulce eloquium tuum.*

Guilelm. Parisien. Dom. Quadr. fol. 190. co. 1.

Guilel. Paris. ubi sup.

16 Non quidem eo inficias, bonum nonnunquā esse, si amaritudo dulcedini, bona verba malis & severitas mansuetudini misceatur: hoc enim Seneca nos docet dicens: *Objurgationi semper blanditiæ aliquid admisce.* Id quod Alexander M. quoq; demonstrare voluisse videtur, quando ad honorē Aristonici militis sui statuam quandā erigi fecit, quæ ad duas ejusdē virtutes alludebat; quia enim generosus miles & cytharoedus valde excellens erat, in dextrā ei hastam, in sinistram vero cytharam collocari fecit. Hasta etenim pungente, & sonoro cytharæ instrumēto provisus esse debet, quisquis fratri

Seneca de verbor. copia. Plutar. orat. 2. de fortuna Alex.

fratri suo correctionē molitur: nunc enim pungere debet per severitatem, nunc blandiri per verborum gravitatem, & utroque; prout postulaverit necessitas, prudenter utendum est. Deus in Apocalypsi Evangelistæ Joanni præcipit, ut Episcopo Ephesino literā quandā satis acerbam exaret: *Angelo Ephesi Ecclesiæ scribe:* moneto illum, quod Deus ille, qui septem stellas in dextra tenet, quiq; ambulat in medio septem candelabrorum aureorum. Postea nihil amplius dicendo filum orationis abrumpit, quasi diceret: Siste, noli scribere, alius mihi cōconceptus incidit, ipsemet namq; tibi literæ seriē dictabo, scribe igitur: Probe scio opera tua, & labores tuos quos adhibuisti, ut officio tuo in cura pastorali satisfaceres, nec non & patientiam, qua tot sustinuisti contradictiones, quando Apostatas Gētium seductores nequaquam sustinens, nec minas illorū æstimans falsitatem ipsorū manifestam reddidisti, atq; pro defensione honoris mei animo intrepido adversitates plurimas libēs devorasti, verè ingenuū & bonū te Pastorem esse probasti, ac proinde omni dignus es laude. Veruntamen dissimulare non possum, quod nescio quid in tuis factis reprehendendū inveniam; fuit enim tēpus, quando totus spiritus & fervor eras, in pectore tuo virtutū regina residebat charitas, verum eheu quam nunc es à temetipso mutatus! pœnitentiā age, & in futurū seriò resipisce. *Sed habeo adversum te, quod charitatē primam reliquisti: memor esto itaq; unde excideris, & age pœnitentiā, & prima opera fac:* postea vero manū ad minas mittit & supplicia, nisi à malo resurgat: *Movebo candelabrū de loco suo nisi pœnitentiam egeris*, id est, nisi vitam tuā mutaveris, dignitate Episcopali exueris, atq; ab Ecclesiæ regimine deturbaberis: *Ecclesiam tibi commissam de manu tui regiminis auferam, & credā alteri gubernandam*, explicat S. Thomas. Videte igitur ô Auditores, quam sit ipsemet Deus in hac correctionis, literā scribenda & dictanda circūspectus: laudat etenim eum pariter & reprehēdit, & quidem hunc esse verum, & ad eliciendum desideratum fructum, securiorem peccatores corrigendi modū; notat Rupertus Abbas Tuitiensis dum ait: *Notanda dispositio sermonis, quā artificiosa sit; priusquam admitteret austeritatē reprehensionis, quæ laudanda erant collaudavit. Et post ubi corripuit, ac minas intentavit, rursus quod laudandum erat laudavit.* Id quod fecit quando dixit: *Sed hoc habes, quia odisti facta Nicolaitarum, quæ & ego odi.* Tandem verò Rupertus concludit: Miscuisse Deū simul dulce & amarum, benignitatem & rigorē; laudes & minas, bastum & cytharam. *Ita reprehensionis amaritudinem ne nimis offenderet, atque exterreret, collaudationis dulcedine circumlinivit:* nihil potest dici melius. Idipsum Christus quoque insinuavit cum dixit: *Si peccaverit in te frater tuus* est ergo delinquens peccator pariter & frater, peccato igitur vultum severum, fraternitati verò placidum & amabilem exhibeto.

Apoc. 2.
Ibid.
D. Tho. in c. 2. Apoc. fol. 44.
Ruper. Ab. ibi ap. lo.
Sylu. t. 2. lib. 4. q. 27. f. 171. co. L. n. 181

17. Verum enim verò quid hæc omnia quātumvis bene observata prodessent, si nulla haberetur in correctione secreti ratio? Est hæc profecto magni ponderis & momenti: nunquid enim audis monentem te Salvatorem, dum ait: *Corripe eum inter te & ipsum solum?* id est, *non palam, sed in secreto, & in occulto*, inquit S. Augustinus; qui & postea subjungit: *In secreto debemus, corripere, in secreto arguere, ne volentes arguere publice, prodamus hominem.* Hoc autem intelligendum est de peccatoribus occultis, & non scandalosis, nec non & de peccatis secretis; ita enim nos docet S. Thomas, dum ait; *Institutus est à Domino ordo correctionis fraternæ, ut primo corripiat aliquis fratrem occultè peccantem inter se & ipsum solum; contra quem ordinem si Prælatus præcipiat, ut peccatum fratris occultum ei dicatur, non est obediendum, & ipse peccat præcipiendo, quia oportet magis Deo, quam hominibus obedire.* Verum quidem est, quod contrarium fieri debeat, quando delinquens est publicus & scandalosus: *Si autem peccatum fratris non sit adeo occultum, quin multorum scandalum oriatur*, obligatus est illud revelare ei cui debet; in hoc tamen sensu in præsenti discursu loqui nolo, sed tantum in altero, qui ad ipsos usque gentiles punctualissimè executioni mandatus fuisse videtur, cujus pulchra historia legitur apud Petrum Crinitum, Claudius etenim Imperator sumptuosum quoddam instituit convivium, cui adesse voluit multos inclytos nobiles quorum unus fuit Titus Junius Prætor; prætereo hic ferculorum copiam, pretiosissimorumque vinorum appositorum excellentiam, & obiter tantum insinuo vasa argentea nec non crateres aureos, aliamque in auro & argento suppellectilem in abaco mensæ expositam fuisse innumeram & quoad pretiū inæsti-

August. t. 10 ser. 16. c. 2. l. F. & co. 3. l. H.
D. Tho. in Quodlib. 4. a. 12. f. 673. co. 2.

inæstimabilem; dictus autem Junius ex tota hac suppellectile oculos suos in vas aliquod direxit, quod tam ex parte operis, quam ex parte materiæ, nec non & gemmarum, quibus adornatum & distinctum fuit, opulentissimum erat, oportunamque se occasionem nactum esse videns, *aureum Scyphum egregii operis suffuratus est*; verum furtum suum adeo cautè occultare non potuit, quin illud Claudius non animadverteret. Quid autem Imperatorem fecisse existimatis? *Furtum putavit detegendum*. Verumtamen tacuit, ne defectum Prætoris manifestaret, & ne ipsum in tam inclyta convivarum corona verecundiæ rubore suffunderet. Verumtamen audite quam pulchram hic Imperator excogitarit inventionem. Sequenti etenim die novũ quoddam instituit convivium, ad quod eandem prorsus nobilitatem accersivit, quibus mensæ accumbentibus potum dari voluit in Scyphis aureis ex gemmis & unionibus elegantissimè elaboratis: solùm præcepit ut Junio potus daretur in cratere fictili, terreo & rustico: *Et cum singulis vasa aurea eadem gemma & pretiosa in mensa reponerentur, uni duntaxat Tito Junio fictilibus ministratum est.* Hacque via furem correxit, verum modo adeo secreto, ut nemo id convivarum advertere potuerit.

Petr. Crinit. de honesta disciplina l. 12. c. 9. fol. 40. co. 2.

18. Verum enim verò historias hasce profanas nos qui Christiani sumus, gentilibus atque paganis relinquamus, siquidem in scriptura sacra similes nequaquam desunt, prout expresse videbimus si à convivio Claudii ad cœnam Christi transitum faciamus. Ad hanc namque omnes vocati fuere Apostoli quorum unus erat, qui in interiori sinu cordis sui Magistro suo proditionem, sibimetipsi vero laqueum, quo turpiter extinguendus erat, moliebatur. Dominus autem, qui abditissimos secretissimosque cordis humani sinus penetrat, ad hoc ut impius hic traditor ab errore suo resipisceret, vitamque suam emendaret, correctionem ei adhibere decrevit, dicendo: *unus vestrum me traditurus est.* Silete. Ubi sumus? Christusne loquitur? Et quidem in mensa? Quot assident convivæ? Duodecim. Cur igitur ipse qui nobis præcepit, ut correctio inter quatuor oculos fieret, hoc est, *Inter te, & ipsum solum*, cur inquam ipsusmet præceptum istud non observat? vos interea aliam mihi enodate difficultatem, quæ ad præfatam resolvendam mire mihi deserviet. Pondero etenim verba Salvatoris, quæ communiter esse solent mysteriis valde referta. Ipse ergo dicit: *unus vestrum me tradet*. Cur autem dicit *unus vestrum*? Cur digito suo non ostendit quisnam ille sit, aut cur eum proprio nomine non exprimit? Neque enim verisimile est, quod indeterminatè locutus fuerit, ut nemo intelligere posset, quisnam traditor ille futurus esset. S. Joannes Chrysostomus respondet, quod tametsi Judam in præsentia multorum repræhenderit, attamen correctio illa velut in secreto fiebat, & inter quatuor oculos, ut dici solet, eo quod nomen traditoris expressum non fuerit, sed tantum dictum sit, *unus vestrum*, neque enim devenire aliquis poterat in cognitionem, quisnam tam enorme & execrabile scelus cõmissurus esset, atque ideo dicit *unus vestrum*, vel unus ex vobis: *Ne vulgaret proditorem.* Ejusdem etiam opinionis S. Leo fuit, dum ait: *unus vestrum me traditurus est. Non aperta impium increpatione confundit, sed tacita admonitione convenit.* Hoc igitur loquendi modo usus est, ut etiam post delictum manifestatum, occultus adhuc & secretus maneret ipse delinquens.

Matt. 26

Chrysost. hom. 1. de Lazaro. Leo Papa ibi. ap. D. Thom. in Cat. fo. 101. c. 3. l. A.

19. In mente sive cogitationibus S. Josephi omnia susque deque vertebantur, quando sponsam suam virginem gravidam esse videbat, neque enim sinistrum quidppiam de eadem vel suspicari, multo minus videre præsumebat, nec aliud ab omni se pravæ suspicionis periculo eximendi remedium excogitare poterat, quam ut modeste & sine strepitu à cohabitatione sponsæ suæ sese subduceret. Dumque in ambiguis hisce imaginationibus perplexus hæreret, posita in dexteræ palmam gena, suavi somno correptus obdormivit. Interea vero Angelus de cœlo descendit, Josephum de Mariæ integritate syncere certiorem facturus, qui proinde claris verbis ei edixit, gravidationem virginei uteri sponsæ suæ cæleste non vero terrenum opus esse: *Hæc autem eo cogitante Angelus Domini apparuit in somnis Joseph*; Itane? Angelusne in somnis ei apparuit? quando actualiter dormiebat? Cur non potius ad eum jam expergefactum venit, inquit Chrysostomus? *Cur in somnis, & non potius aperte?* Cum tamen Zachariæ, virgini, & Pastoribus eo tempore Angeli apparuerint, quando vigiles erant. Num forte Josephus, non obstante quod miraculum quoddam esset Sanctitatis pulchritudinem & elegantiam, Angeli

Matth. 1.

Angeli alicujus facie ad faciem non merebatur videre? aut vero ex splendore vultus Angelici metuendum erat ne visus Josephi hebetaretur? Os Chrysostomi aureum nulli alteri causam adscribit, quam illi cogitationi, quam sibi in imaginatione duntaxat formaverat, quamque nunquam cum aëre, imo (ut ita dicam) ne quidem cum semetipso unquam contulerat: *Quod nulli fuerat ipse confessus, sed inclusum tantummodo mente volvebat.* Ne ipsosmet quidem corporis sui sensus, quantumvis illi chari essent, hujus rei conscios esse volebat, sed timor & turbatio hæc soli imaginativæ potentiæ suæ nota erat. Atque ideo mirum non est, quod cœlestis hic nuntius *Apparuit in somnis Ioseph.* Eousque enim moratus est, donec oculi, aures, aliique sensus obdormivissent, ne oculus Angelum videndo, & auris sermonem ejus auscultando suspicionem hanc honori Josephi, & Mariæ sanctitati multum præjudicantem penetrare possent. *Dormiant sensus externi* (concludit quidam Modernus) *& cum sopiti sunt & ligati, Angelus loquatur imaginationi & animo Iosephi, ne sensibus ignorantibus notificetur vel suspecta culpa.* Cum igitur Angelus respectu Josephi adeo circumspectus fuerit, cogitate quam quo ad rationem secreti cautus esse debeat, qui fratrem suum corrigere disponit.

Chrysost. in c.1. Matth. ho.4. fol. 28. co.2.

Chrysost. hom. 1. de Lazaro. Leo Papa ibi. ap. D. Thom. in Cat. fo. 101. c.3. l.A.

Didac. Cel. in Iudi. c.8. n.9. §. 22 n.84. f. 254. co. 1. & 2.

20. Enimvero fateor moveri mihi hic à non nemine difficultatem aliquam posse, prima quidem facie satis apparentem, nimirum quod S. Paulus nos doceat omnino contrarium, dum Timotheo discipulo suo scribens ita loquitur: *Peccantes coram omnibus argue.* Ergo nullus haberi debet secreti servandi aut illi consulendi respectus? Videtur igitur quod Dominus & S. Paulus sibi mutuo contradicant, dum unus illorum dicit: *Corripe inter te & ipsum solum*, alter vero: *Coram omnibus argue.* Num vero id quod Magister nobis suadet & consulit, discipulus dissuadere præsumet! *Nunquid aliud judex nuntiat, & aliud præco clamat?* (Theophylactus huic difficultati ita respondet) *Hoc est, eos qui in pravis facinoribus perseverant, & quos inquirendo deliquisse compereris, propalam objurgato, non ut iracundiæ mediaris, sed ut cæteri affecti formidine à peccatu abstineant.* Cajetanus constructionem sermonis quem S. Paulus facit, satis intellectui difficilem esse asserit: *Anceps est constructio, an (coram omnibus) referatur ad peccantes, an ad argue.* Si enim referatur ad peccantes hunc sensum facit, eos qui peccant in conspectu omnium, & sunt peccatores publici, *Quorum non oportet accusationem, & testes expectare, arguas puniendo*: Quod si vero referatur ad *argue*, ita ut hunc sensum faciat, reprehende ô Timothee peccatores *coram omnibus*, tunc vult dicere, *quod accusationem adversus eos non admittat, nisi sub duobus aut tribus testibus, consequenter subjungit, quod eos convictos in peccato publice puniat, ut cæteri timorem habeant.* Hæc est expositio Cajetani. At vero duo Sancti Patres Augustinus & Anselmus dicunt S. Paulum ita intelligendum esse, ut sensus sit, si peccatum ejus fuerit publicum, reprehende eum *coram omnibus*: Si autem fuerit secretum, *si peccaverit in te, id est, coram te*, corrige eum ô Timothee secretè, *inter te & ipsum solum.* Audite nunc doctrinam S. Anselmi, quæ nequicquam à jam data S. Augustini doctrina differt; dicit enim: *Nulla contrarietas est in his duobus præceptis, quia aliquando corripiendus est inter te & ipsum solum, aliquando coram omnibus: illa corripienda sunt secretius, quæ peccantur secretius, illa vero arguenda coram omnibus, quæ peccantur coram omnibus.*

1. Tim. 5.

Matth. 18.

Greg. hom. 37. in Evang. Theoph. ibi. f. 336. co.2.

Caiet. ibi f. 347. co.1.

August. t.10. de verb. Dom ser. 16. f.16. c.3. l.H. & I.

Anselm. 1 ad Timoth. 5. fo. 411. c. 2. l.D.

21. Hodierna die, quæ correctioni dedicata est, ob Evangelium quod hodie de illa legitur, partium mearum esset hoc charitatis officium erga vos exercere: verum ut veritatem fatear, nescio utri illa magis indigeant, an qui illam negligunt, an verò qui eandem auscultare nolunt: hi similes sunt infirmis phreneticis, qui medicum odio habent & medicinas abhorrent, posito enim quod Religiosus ille, vel Pater Spiritualis juvenem aliquem dissolutum & perditum corrigere velit, eumque à vita licentiosa, quâ toti civitati scandalosus est, deterrere, mox videbis illum tumidum & impatientem venenum ex ore, flammas ex oculis evomere, & qui cum patientia te auscultare debebat, instar aspidis venenosæ adversum te exurget & reluctabitur: de hisce S. Gregorius Nyssenus loquebatur dicens: *Magistris & Doctoribus irascimur, & ægre ferimus eorum admonitionem, & gravamur consiliis: nauseamus ad rerum bonarum & honestarum eruditionem, utque cibum abhorrent ægroti, nauseant ad obsonia, quæ eis porriguntur à medicis, & si fiat increpatio indignamur, & si asperius aliquod verbum audiverimus,*

Greg. Nyssen. in orat. con. eos qui nolunt reprehen. dif. 608 c.2. l.B. & C.

verimus, *intoleranter ferimus*. Nonnunquam minus malum foret infligere alicui alapam per modum vindictæ, quam unicum verbum dicere pro correctione: mira res esse videtur, quod eum qui venit ut te à fœtido & obscuro carcere liberet, non solum nolis videre, verum etiam pessimo, quo potes, modo habeas: venit corrector, ut animæ tuæ, quæ in manibus dæmonis peccati catenis vincta captiva tenetur, libertatem donet, tu autem in faciem ejus exspuis? Audi finem, quem tibi sapiens ominatur in proverbiis: *Vir qui corripientem se dura cervice contemnit*; quid fiet tali? ô infœlicem eum! *Repentinus ei superveniet interitus, morietur morte subitanea, & perdet corpus pariter & animam.* Unde Plato vir sapientissimus à quodã amico suo interrogatus, quidnam in ejus obsequium præstare posset, quod gratum haberet, respondit: *Si me correxeris*, quasi diceret: ubi me videris actionem aliquam repræsensibilem & vitiosam committere: *Si quid in me vitiosum videris, libere me arguas*: Similiter nunquid Alexander Macedo Philosophum quendam quocum ei per multos annos ingens intercesserat familiaritas ab aula sua demisit? Et ab eodem Philosopho causam interrogatus dixit: *Quia aut errores & defectus meos intelligis, aut non intelligis; si non, es insipiens; si autem intelligis, adulator: quia me nunquam eorum admonuisti.* Vides igitur quomodo viri isti licet eximii fuerint, correctioni tamen libentissime se subjiciebant: Et tamen hodie tanta reperitur in peccatoribus superbia & insolentia, ut correctiones velut injurias interpretentur, & manu se vindicent contra eum qui lingua eos corrigere præsumit. Veruntamen ex quo sum obligatus ut vos reprehendendam, libere officio meo fungor, siquidem soli sumus, quidquid etiam inde sequatur. Vos charitatem contemnitis & laceratis, pauperes eandem à vobis sollicitant, vos autem eos auscultare detrectatis: vos rogo ut idipsum emendetis, efficiatisque ut hanc meam correctionem fructuosam fuisse experiar, manumque loculis immittendo, liberalem pauperibus distribuatis eleemosynam, sic enim vos dociles & corrigibiles esse testabimini.

Prov. 15.

Plin. lib. 31. c. 10.

Hect. Pint. in Ezech. c. 45. f. 512. co. 1.

PARS SECUNDA.

22. Restat nunc, ut ea adducamus in medium, quæ unumquemque ad hoc charitatis opus præstandum excitare & animare possint. Multi proh dolor hodie inveniuntur, quibus nulla cura est, in quo statu anima fratris sui reperiatur; dicunt enim: quid mea interest, sive damnetur, sive salvetur; sive anima illa Dei, sive dæmonis sit, non parum præstitero, si animæ meæ & filiorum meorum curam habuero. Si Ecclesia corruat, de ejus reparatione Papa cogitet, cura meimetipsius tantum mihi facescit negotii, ut nihil mihi temporis supersit alienæ curæ impendendum. Audi igitur quisquis es talia dicens: si Hebræum vel Turcam aliquem videres, licet hi Catholicæ fidei manifesti sint inimici, qui in procinctu esset ut in ignem corrueret, nunquid ad illi subveniendum accurreres? sine dubio, licet non ob aliam causam, quam quia opus pietatis esset creaturam Dei ab interitus periculo liberare: cum igitur anima fratris tui cespitando insinuet se proximam esse ut in ignem infernalem labatur, tunc adeo crudelis eris ut quæ ipsum verbis adjuvare vales, id tamen abnuas? Per experientiam videmus quod omnia vel temporis diuturnitate collapsa renoventur, vel ex sinistro aliquo eventu destructa resarciantur: ædificia labentia aut jam humi collapsa de novo fabricantur: anni tempora quæ diuturnitate temporis extra orbitam egredi videbantur, tempore Gregorii XIII. videmus reformata fuisse: cur non deformatos fratris nostri mores & actus mediante correctione reparare conabimur? Idem credo Mercurialem insinuare voluisse, quando dixit: *Hinc factum est, ut indies cogantur homines obsoleta renovare, depravata reformare, abolita reficere, tandem neglectis & deturpatis splendorem restituere*, dato igitur quod frater tuus in culpam collapsus sit, cur ad eum sublevandum invitus eris? Si de illa vitæ bonitate, quæ illum omnibus spectabilem reddebat, decidit: cur eundem ad pristinum statum reducere non curabis? Si per dissolutiones irregulariter vivit; cur non procuras ut mediante correctione reformetur & emendetur?

Hieron. Mercur. in arte Gymn. l. 3. c. 8. f. 161. l. C.

23. Creditote mihi si quilibet vestrum sciret,

sciret, quam laudabilis & digna actio sit fratrem corrigere, nullus ad eam se exstimulari pateretur, sed sponte propria ejus faciendæ occasionem captaret. Nullum inveniri potest opus correctione fraterna excellentius: *omnium divinorum divinissimum est cooperari Deo in salutem animarum*, inquit S. Dionysius: Quam sententiam tanto & tali authore dignissimam nonnihil si ita libet ponderemus; inter omnia opera, quæ ab homine fieri possunt, nullum est, quod magis de divinitate participet quam hoc; & ratio est: quia per hoc opus homo cooperatur & concurrit cum Christo (sane & pie me intelligatis) cooperatur & concurrit cum Christo ad redemptionem alicujus animæ, quia ipse eam redimit pretio sanguinis, tu illam eripis ex manibus dæmonis moneta verborum corrigendo & reprehendendo. Unde S. Thomas Doctor angelicus docet: *quod correctio delinquentis est quoddam remedium, quod dicitur adhiberi contra peccatum alicujus*; id quod Salvator noster in Evangelio hodierno nobis significavit quando dixit: *Si te audierit, lucratus es fratrem tuum.* Quod si igitur per tuam correctionem causa fueris, cur frater tuus è peccato extrahatur, certo quodam modo ejus redemptor dici mereris, quia animam ejus, quæ perdita erat, recuperasti; hoc autem est opus, quo dignius facere non vales, sufficit de eo dicere, quod divinum sit, *omnium divinorum divinissimum est.*

D. Dionys.

D. Tho. 2.2. q. 33. ar. 10. fo. 67. co. 2.

24. Dum verbum incarnatum nuptiis Canæ assisteret, ex improviso murmur aliquod inter mensæ ministros subnascitur, mutuis sese obtutibus respiciunt, humeros contrahunt, sponso ad aurem in secreto insinuant, vinum in hydriis defecisse; Virgo mater Christi defectum advertit, & ne sponsi confundantur, nuptiæque turbentur, hunc vini defectum dilecto filio suo insinuat, ejusque remedium ab eo exposcit, dicens: *Fili, vinum non habent*; postea vero ad circumstantes ministros conversa dixit: *Quodcunque dixerit vobis facite.* Dominus autem hydrias aqua adimpleri præcipiens, ingens illud cum applausu & stupore omnium fecit miraculum, aquam in vinum commutando: *Gustavit architriclinus aquam vinum factum.* S. Joannes Evangelista miraculũ istud recensens dicit: *Hoc fecit initium signorũ Jesus*: enim-

Ioan. 2.

vero Dionysius Carthusianus multa alia signa assignat à Salvatore nostro ante hoc miraculum patrata, nimirum quod miraculose egressus sit ab utero materno: quod Magos monuerit, ut per aliam viam in regna sua redirent: quod tanta cum sapientia adversus primos Synagogæ Rabbinos duodennis disputaverit: quod Petro eum Cephas appellandum esse prædixerit: quod cogitationes in corde Nathanaelis reconditos penetraverit: *Quæ omnia erant super naturam*, asserit Dionysius. Ergo mutatio aquæ in vinum non videtur dici posse primum signum à Christo operatum. Porro ad hanc difficultatem respondendum esse censerem, signum illud primum fuisse, duobus modis posse intelligi, scilicet *vel ordine, vel dignitate*: Credo igitur Joannem dicere voluisse, signum hoc primum fuisse dignitate, id est dignius omnibus ad illud usque tempus patratis; unde Toletus ait: *Hoc quod est initium signorum, fecit in Cana*, quasi diceret: Dignissimum miraculum; quia per hoc manifestavit gloriam suam, omnipotentiam suam, & suam divinitatem, ut notant Carthusianus, Toletus, Salmeron, Maldonatus & alii. Et præcipuè S. Thomas docet, *hoc fuisse in nuptiis primum miraculum, quod Christus fecit, ad ostendendam suam divinitatem*, quod idem est ac dicere, quod Christus in nulla alia actione miraculosa gloriam & divinitatem suam demonstrarit, quàm in ea, qua aquam in vinum convertit. Hinc igitur S. Ambrosius à fortiori colligit, quanto dignior & gloriosior, divinitatique proximior actio futura sit, qua peccator in justum, impius in sanctum, dæmonis mancipium in Dei filium mediante correctione fraterna, convertitur? *Si mirabile est* (ecce tibi argumentum S. Ambrosii) *quæ defecerant convivis vina supplesse: quanto mirabilius vitam quæ est exhausta hominibus reparasse? Et si gloriosum est aquam in vinum mutare, quanto est gloriosius peccata in justitiam commutare, & mores potius temperare, quam pocula.*

Dio. Cart. ibi art. fo. 264. l. A.

Franc. Tol. ibi. adnot. 14. f. 207. co. 2. l. C.

Dio. Carth. Salmeron. Maldonat. ibi.

Ambr. serm. 19. de Epiph. fo. 195. c. 2 l. D.

25. Isaias Propheta de DEO nostro duo miracula recenset, quæ post suam incarnationem in urbe Jerosolymitana operaturus erat Primum est, quod per suam prædicationem omnẽ gentem Israelis conversurus esset: secundũ vero quod supra montem Sion

nubem quandam creaturus esset per diem, & fumum simul cum igne qui resplenderet de nocte; attentos vos esse desidero, ut ambo hæc Dei nostri opera tanto melius ponderare valeamus: in primo conversionis miraculo Propheta utitur hac auxesi, ut illud hisce terminis magnificentia & gloria plenis repræsentet dicens: *In die illa erit germen Domini in magnificentiam & gloriam, & fructus terræ sublimis, & exultatio his qui salvati fuerint de Israel*: at verò quando de operibus miraculosis à Deo factis creando nubes, fumum, ignem & splendores, in protectionem suorum loquitur, simplici stylo illa prosequitur dicendo: *Et creavit Dominus super omnem locum montis Sion nubem per diem, & fumum splendentem ignis flammantis in nocte*; Quonam autem obsecro vergit ista loquendi diversitas? nunquid magnificentiam & gloriam suam æque demonstrat quando in aëre nova creat prodigia, quam quando peccatores convertit, illos ex sceleratis mutando in justos? Est quidem opus magnificum, hoc tamen solum opus summam præ se fert magnificentiam, quæ divinæ possit majestati convenire: *Absque dubio* (concludit Carmelitanus modernus) *multo magis ostentatur Dei potentia, dum homines trahit ad fidem, eorumque errores exprimit, ut in via salutis incedant, quam cum nubem in die lumen ac splendorem in nocte, aliaque in elementis operatur mirabilia*. Etenim quod si nos facultatem haberemus patrandi opera miraculosa, nunquam tantum faceremus, quantum fit dum mediante correctione anima aliqua à via perditionis ad salutis portum perducitur, *omnium divinorum divinissimum est cooperari Deo in salutem animarum*.

Isa. 4.

Io. Sylveira lib. 4. c. 2 q. 33. n. 135. f. 30. co. 1.

26. Quid autem de merito quod per correctionem acquiritur, & de fructu qui inde reportatur dicemus? Sufficit fructus ille de quo Christus dicit: *Si te audierit, lucratus eris fratrem tuum*. Unde S. Bernardinus Senensis dicit: *Vide quam magnum bonum, quia & Deo, & sibi, & tibi, lucratus eris illum*; id est, salvabis animam, tibi autem comparabis meritum, & Deo gloriam conciliabis; ex unica actione, quæ non alio quam in verbis affectu & charitate plenis consistit, tantum bonum redundat. Verum loquamur tantum de interesse & commodo proprio, utpote quod ad monendos animos nostros potentissimum esse solet. Enimvero postquam filii Jacob in Ægypto grana comparaverant, Jamque ad patriam denuo appulissent, unus ex iis Judas nimirum sancto parenti suo Viceregem protestatum fuisse dixit quod nisi reverterentur, & fratrem suum minimum secum adducerent, nunquam deinceps faciem suam visuri essent: *Non videbitis faciem meam nisi fratrem vestrum minimum adduxeritis vobiscum*. Modernus quidam scriptor verba Josephi vel Judæ Christo Salvatori nostro applicat, quasi hic dicat: Nisi per correctionem effeceritis, ut ad me redeat frater vester commissi erroris pœnitens, per quem procul à me recesserat, meam in Paradiso faciem visuri non eritis: *Non videbitis faciem meam in patria beati, nisi fratrem vestrum minimum, id est, peccantem, per minimum designatum adduxeritis vobiscum per fraternam correptionem*. Formemus igitur nunc argumentum *ab opposito* dicendo: *Ergo qui secum adduxerit fratrem minimum peccantem videbit faciem Dei in cœlo beatus*.

Bernard. to. 3. c. 2. f. 62. co. 1. l. G.

Genes. 43.

Octav. Spataritus in conc. 15. f. 45. c. 1. l. C.

27. Circa hoc tamen nova quædam difficultas mihi oboritur, nimirum quod si ad videndam in patria Dei faciem necessum est fratris lucrari animam: ergo videtur quod si is cui intentata est correctio ex sua perversitate nollet redire ad Deum, corrector in vanum laborasset, deberetque sine sua culpa reus fieri pœnæ illius, quæ in visionis beatificæ privatione consistit, ac proinde talis hunc sibi formare posset discursum: Deus dicit: *Non videbitis faciem meam in patria beati, nisi fratrem vestrum minimum adduxeritis vobiscum*; ego autem per correctionem illum non converto, & consequenter ad Deum non adduco, licet quidquid possibile mihi est faciam: ergo Dei visione privatus ero? Respondeo igitur negative, imo potius remunerari meretur; lex etenim clara est, quæ dicit: *Si quis fideliter negotium alterius gesserit, dato quod ipsum negotium non fuerit suum effectum sortitum, nihilominus potest petere expensas*. Sic v. c. medicus aliquis facit quidquid potest ad curandum infirmum, & tamen non sortitur suum intentum eum resanando, quia mors prævaluit; non ob id potest, aut debet ejus retardari, aut retineri stipendium: idem est in casu nostro, ex parte tua nihil defuit eorum quæ ad ipsum convertendum requi-

Lex Imper. dig. de st. l. sed an ultro § si autem.

requirebantur, fecisti etenim quidquid ad animam infirmi peccatoris curandam facere scivisti & potuisti, opportunum adhibendo correctionis remedium, & tamen inanis omnis labor tuus extitit, quia non lucratus es fratrem tuum; ne tamen ob id diffidas, sed macte sis animi, quia si *non lucratus es fratrem tuum*, lucratus es tibi apud DEUM: *Lucratus eris teipsum*, nec erit metus ut à visione DEI excludaris.

28. Et quidem quandoquidem paulo ante medici similitudinem adduxerimus, ad hoc ut meriti fructum non perdatis, necessum est ut medicum imitemini. Docet itaque Galenus, medicamenta corporalia triplicis esse generis, scilicet unguentum, ferrum & ignis: *Omne auxilium medicinæ totius corporis tripartitum est videlicet unguento, ferro, & igne*: hæc autem tria hoc ordine applicari debent, ut scilicet prius adhibeatur unguentum, medicamentum nimirum leve, postea ferrum, quod dolentius est, tandem ignis, quod est remediorum omnium ultimum; quod si vero nullum ex his juvet, infirmum pro desperato habeto: *Quod si medicamento curari non potest, ferro & igne curetur: Si autem nec ferro, nec igne curatur, incurabile æstimetur*: idem in hodierno evangelio nos docet medicus cœlestis, scilicet ut primo adhibeamus unguenta: *Corripe eum inter te & ipsum solum*; Si hoc non juvat, ferrum adhibe: *Si te non audierit, adhibe tecum adhuc unum vel duos*; Si ferrum malo medendo non sufficit, minas applica: *Dic Ecclesiæ*. Si denique vanum fuerit omne remedium: *Sit tibi sicut Ethicus & publicanus*. Audi nunc conclusionem Ruperti: *Medicamentum est occulta & charitativa correctio, ferrum proclamatio, ignis excommunicatio, vel sequestratio corporalis: & qui nullo istorum trium est curabilis, insanabilis judicatur*.

Galen. in dynamide ap. Victorinum lib. 31. natural. c. 202.

Idem ibi.

Rupert. Holcolt. in l. Sap. lect. 198. c. 18. fo. 182.

29. Unum duntaxat verbum pro correctorum salutari monitione adjungere decrevi dicendo cum S. Patre nostro Augustino: *Palam loquor, & in secreto arguo, aures omnium pulso, sed conscientias quorundam convenio*, idque ne vestrarum inordinatarum correctionum complicis pœnas incurram, si quidem Sanctus Ambrosius opportune monet, quod *quisquis fratrem non arguit peccantem, quodammodo hortatur ut peccet*; tametsi tu correctoris officium agas, quis scit an non quoque correctione indigeas? In eam domum, quam tu nonnunquam ingrederis, vidisti heri ingredientem religiosum aliquem, vel alium, qui bono fine eo accessit, hodie illum domi suæ convenis, monendo illum, ut ab ea domo sibi caveat, eo quod scandali occasionem per illius ingressum præbeat, multosque ipsum non sine admiratione eo ingredientem vidisse. Verum correctio hæc charitas non est, sed zelotypia, interesse proprium & passio: neque enim moveris à zelo honoris divini, aut salutis animæ illius, sed quia in illa domo solus lubricari desideras. O quam bene horum naturam Oseas Propheta cognovit, dum illos falso arcui assimilavit dicens: *Facti sunt quasi arcus dolosus*; quâ similitudine horum simulatorum correctorum proprietas ad vivum exprimitur: arcus enim falsus & dolosus videtur sagittam in dextram partem jacere velle, & postea ad vulnerandum egreditur ad sinistram: Similiter tales correctores extrinsecus simulant quod sagittam correctionis ad salutem animæ correcti, ad zelum honoris divini, vel ad conservandam famam proximi colliment, cum tamen oculus & intentio eorum in aliud signum inclinet nimirum finem quendam illorum particularem, de quibus cum psalmista dici potest: *Loquuntur pacem cum proximo suo, mala autem in cordibus eorum*. Hoc igitur est, quod hic mihi dicendum occurrit tam correctoribus, quàm aliis correctione indigentibus: hi libenter correctionem auscultent; illi cum charitate corrigant, observando debitas correctionis circumstantias, à peccato immunes sint, cum suavitate verborum procedant, & hoc præcipue ob oculos habeant, ne peccatoris defectum revelent: sic enim correctio fructuosa erit, opus facient inter omnia quæ Christianus exercere potest opera dignissimum & gloriosissimum, animam fratris lucrabuntur DEO, suam quoque salvabunt, ac denique illud sibi comparabunt meritum, quod ad cœlestis gloriæ consecutionem medium est opportunum.

August. t. 10. Ser. 16. fo. 16. to. 4. l. L.

Ambr. de Margar. str. 6. fo. 190. c. 4. l. M.

Ose. 7.

Psal. 27.

⁂

SERMO XIX.
IN FERIAM QUARTAM DOMINICÆ III. QVADRAGESIMÆ.

Accesserunt ad IESVM scribæ & Pharisæi dicentes: Quare discipuli tui transgrediuntur traditiones seniorum. Matth. 16.

1. AD nostram confusionem, & ad majorem DEI Gloriam ingenuè fatendum est, hanc esse perversam indolem nostram, quod magis ad vituperandum, quam ad laudandum propensissimus. Audite Plutarchum id attestantem, dum ait: *Ad vituperandum sumus, quam ad Laudandum procliviores*: contrariam in hoc habentes à Pictoribus consuetudinem, qui ut colorum adumbrationes in tela extensas tanto magis elucescere faciant, per vernicen sive sandaracham peculiare illis Lustrum adjungunt; nos autem e contra ut proximi perfectiones obscuremus, easdem vituperii carbone deturpare contendimus. O pessimam horum & præteritorum sæculorum consuetudinem! Malitioso oculo virtutem aspicimus, non ut debita ei reverentiæ & laudis reddamus obsequia, sed ut illam per pungentia calumniarum fulmina destruamus & perdamus; hoc enim fine actiones humanas observamus licet irrepræhẽsibiles, easque in censurarum nostrarum tribunalibus comparere facimus, seu potius cogimus, sine ullius culpæ reatu eas ad hoc condemnando, ut ruborem, & larvam verecundiæ in vultu suo deferant. Quod si alius modeste, actiones suas aliquam bonitatem saltem extrinsecam habere, glorietur, is necessario ad oppositionum certamina præparare se debet, quas sine ullis indultis induciis, calumniatores illi machinabuntur: *Nulla tam modesta felicitas, quæ malignitatis dentes vitare possit.* inquit Valerius cognominatus Maximus, Sæpenumero quæritur nodus in scirpo, pilus in ovo, in sole maculæ, obscuritas in nive, in balsamo fœtor, frigus in igne, cicatrix in loco qui nunquam affectus fuit vulnere. Per vituperii venenum alienæ reputationis & honoris contaminatur integritas, per fumũ contemptus seu detractionis virtuosorum illustres actiones illustrant, bonorumque innocentia impostturarum luto deturpatur. Quotquot autẽ ejuscemodi sunt, in illorum scribantur Poetarum catalogum, qui præter satyras componere nesciunt, bonũ aliquem virum contemnendo, utpote quem nec amicum habere cupiunt, nec contubernalem. Cain vultu ex indignatione animi turbato, & flammescentibus oculis fratris sui simplicitatem respiciebat. Laban quoque diem illum perditum esse existimabat, quo Jacobi Patriarchæ integritati Laqueorum insidias tendere non poterat. Quanto etiam magis elucescebat Josephi innocentia, tanto à fratribus plures contra eũm excogitabantur accusationes & falsitates Erubescit profecto uniuscujusque memoria dum illas recogitat insidias, quas Davidis sinceritati machinabantur tum perfidus Saul, tum ingratus Absalon. Quæ in montis vertice residet annosa quercus nõ tot ventis cõquassatur, quot malignitatibus Daniel petebatur à Darii Regis aulicis. Magdalena ad pedes Salvatoris prostrata, per veros cõtritionis act⁹ culpas suas detestabatur, adeoque perfectam referebat animæ alicujus pænitentis idæam. Et tamen non defuit, qui ad obfuscandam serenam conversionis suæ auroram, eidem objecerit nocturnas præteritorum criminum umbras. Enimverò ejuscemodi homines nulli rei aptius comparare nescirem, quam Elephanti,

Plutar. in Lysandro.

Val. Max. lib. 4. c. 7.

phanti, cui ex natura congenitum eſt, quod aquã limpidam & criſtallinam videns eandem conturbet. Eandem quoque proprietatem Coturnici attribuunt, adeo ut Ægyptii ea Emblematis loco utentes, aliud non prætendebant, ut refert Pierius Valerianus, quam illorũ hominum repræſentare malitiam, qui claritatem nominis qua boni coruſcant, obfuſcare &

Pierius Valer. l. 24. c. 48.

Stobæus.

inturbidare: *Hæc maligna Coturnicis Natura Ægyptiis argumentum dedit, ut malignum hominem per illam avem notarent.* Unde Thales interrogatus (ſi Stobæo credimus) *Quid nocentiſſimum eſſet?* reſpondit *Malitia: nocet enim illa bonis etiam.* Id quod Aphronio adeo efficaciter perſuaſit, ut malle ſe inter beſtias habitare dixerit, quam in ſimilium humanorũ baſiliſcorum contubernio, exiſtimans quod minus damnum perpeſſurus eſſet à ferarum quantumvis ferocium unguibus & dentibus, quàm à peſtilentiſſimis talium hominum linguis. Verùm enimvero priuſquam in hac materia orationis meæ telam dilatare incipiam, mentem veſtram ad hodiernum Evangelium deflectite, & obſervate horum ſcribarum & Phariſæorum mores, qui ut ſcribunt Chryſo-

Chryſoſt. in cat. D. Th. ibi. f. 63. co. 1.

Leont.

Euth. ap. Maldon. ibi. fo. 347. co. 2. l. A.

Abul. ibi. q. 6. co. 2. l. G.

ſtomus, Leontius, & Euthymius *Pejores aliis orant, & omnium arrogantiſſimi.* Hi enim ut teſtatur Abulenſis, cum Salvatore loqui quæſiverunt *Animo iniquo*, id eſt, non alio fine, quam ut Sanctitatem ſuam & Apoſtolorũ integritatem verbis factiſve calumniarẽtur, culpando illos tanquam Sanctionum à ſeptuaginta ſatrapis vel ſenioribus promulgatarum temerarios prævaricatores, ut pote qui priuſquã menſæ accumberent manus non lavarent: *Quare diſcipuli tui non lavant manus cum panẽ manducant?* Et S. Marcus qui idemmet factum recenſet, hiſce illud verbis explicat:

Marc. 7.

Cel. in Tob. c. 3. nu. 9. §. 116. n. 1. fo. 182. co. 1.

Cum vidiſſent quoſdam ex diſcipulis ejus manibus non lotis manducare, vituperabant. O perverſam generationem! O impios Phariſæos bonitatis perſecutores: *Pravitas probitatem culpat, & cæca obſcuritas fulgores obtenebrat*; inquit quidam modernus. De hoc igitur deteſtabili in hominum mentibus adeo profunde radicato defectu hoc mane diſcurremus, diſcurſum hũc ad tria præcipue puncta reſtringẽdo. In primo quidem oſtendemus proprium eſſe malorum ſeſe coadunare & inter ſe conſpirare ad malignandum contra bonos: *Tunc acceſſerunt ad* JESUM *ſcribæ & Phariſæi.* In ſecundo, demonſtrabimus quod Innocentia utpote quæ DEUM defenſorem habet, ne quicquam timeat: *Ipſe autem reſpondens ait; quare & vos transgredimini mandatum* DEI? In tertio denique exponemus qualiter malignitas contra innocentes attentata tandem in ipſorummet malignatorũ caput recidat, qui proinde à Chriſto tanquam in divinorũ præceptorũ obſervantia negligentes graviter repræhenduntur: *Vos autem irritũ feciſtis mandatum* DEI *propter traditionem veſtram.* Vos interea ſi Innocentiæ devoti amatores ſitis, eandem cum ſilentio veneremini, meque cum attentione auſcultare pergite.

2. Ponderatione digniſſima ſunt prima verba, quibus Matthæus Evangeliſta hoc ſcribarũ & Phariſæorum adverſus ſalvatorem ejuſq; diſcipulos habitum murmur deſcribit, dũ ait: *Tũc*

Matth. 9.

acceſſerunt. Primo enim hoc adverbiũ *Tunc* ad aliquam Chriſti actionem relationẽ dicit; quæ vel facta erat à Chriſto, quando Phariſæi & ſcribæ ad ipſum acceſſerunt. Ac proinde perluſtravi Capitulum antecedens & inveni quod paulo ante hoc murmur Salvator N omnibus illis qui ad eũ veniebãt, ejuſq; veſtimẽta cõtingebant perfectã ſanitatẽ reſtituerit: *Et quicũq; tetigerunt, ſalvi facti ſunt:* Dũ igitur hæc miracula operaretur: *Tunc acceſſerunt*: Altera vero particula quæ conſideranda venit, eſt Ly *acceſſerũt.* Enimvero Philoſophi ſciunt, impoſſibile eſſe dari motũ aliquẽ ſine termino *à quo* mobile recedit, ſicut nec dari poteſt ſine termino *ad quem* tendat; Et quidẽ quod hunc attinet, illũ Evangeliſta expreſſè aſſignat dicens: *Acceſſerunt ad* JESUM: at vero de termino à quo nulla prorſus fit mentio. Solum Chryſoſtomi os aureũ dicit, quod quaſi ab omnibus Hieroſolymæ metropoleos illius regionis finibus diſceſſerint, in quibus hinc & inde diſperſi commorabantur: *Per omnes tribus erant diſſeminati.*

Chryſoſt. ibi. in cat. D. Th. f. 63. co. 1.

Combinemus nunc ſi placet locum unde diſcedunt, tempus quando diſcedunt, terminũ ad quẽ accedunt, & finem propter quem eo ſe recipiunt. Erant igitur in ſuburbiis Jeroſolymæ diſperſi, at verò quando miraculorum patratorum rumorem & famam perceperunt, conjunctim convenerunt Salvatorum non alio fine, quam ut adverſus ejus innocentiam texerent calumnias:

Chryſoſt. ibi ho. 52. fo. 338. co. 2.

Tunc acceſſerunt ad eum dicentes: quare diſcipuli tui tranſgrediuntur traditiones ſeniorum? Quidquid hactenus dixi, doctrina eſt manifeſta Chryſoſtomi, qui malignantiũ iſtorum hominum iniquitatẽ conſiderans, continere ſe non potuit, quin ſcriberet:

Tunc

Tunc quando scilicet innumera signa operatus est, quando tactu solùmodo fimbriæ multos curavit ægrotos: propterea enim Evangelista notavit tempus, ut magnam eorum malitiam ostenderet: Ab Ierosolymis autem ait Scribas illos & Pharisæos fuisse, quoniam per omnes tribus in duodecim partes erant disseminati; ac nequiores aliis Hierosolymitanus fuisse non est dubitandum Hi potius dæmones quam homines sunt; siquidem dispersi inter se adversus bonorum sanctitatem concorditer conjurant.

3. Non sunt hæ primæ vices, quibus Sanctus Mattheus similes Scribarum & Pharisæorum malitias descripsit. Nam Matth. 9. nonnulli ex Joannis discipulis postquam Christus paralyticum consolidasset, & Mattheum sedentem ad telonium avocasset, Salvatorem accesserunt, difficultatem aliquam eidem propofituri, vel ut melius dicam, discipulorum suorum bonitatem culpaturi: *Tunc accesserunt ad eum:* Eja igitur quodnam est dubium illud, quod Domino meo proponere statuistis, num forte veram alicujus passus scripturæ expositionem scire desideratis? Aut verò instrui vultis quænam sit ad salutem animarum vestrarum via securior? Audite quænam iis nugæ in mentem venerint: *Quare nos & Pharisæi jejunamus frequenter, discipuli autem tui non jejunant?* Quasi dicerent: vel jejunare bonum est, vel malum; hoc dici non potest: Ergo bonum est: cur igitur tui discipuli adeo se ab eo alienos demonstrant? S. Petrus Chrysologus ingeniose observat hanc discipulorum Joannis simul cum Pharisæis conjunctionem; *Quare nos & Pharisæi:* à quanto autem ab hinc tempore inter utrosque hæc fuit correspondentia & colligatio? Scio equidem inter ipsos alias exiguam fuisse necessitudinis familiaritatem, atque ideo hanc fraternitatem tanto nunc magis admiror. Enim vero ecce tibi punctum de quo in præsenti agitur, conspirant simul, ut contra tertium agere possint, instituunt conventicula quia collimare volunt adversus discipulorum Christi bonitatem, & innocentiæ candorem commaculare, eos tanquam gulosos & jejunii inimicos culpando: *Discipuli autem tui non jejunant.* Unde Chrysologus: *Et cum discipulis Ioannis quæ societas Pharisæis? nisi quia junxerat invidia, quos disjunxerat disciplina.* Optime in hanc rem Tertullianus ait: *Nihil enim interest in diversa tractantibus, dum ad unius veritatis expugnationem conspirent.*

Chrysol. serm. 32. Tertul. li. de præscrip. c. 41.

4. Incesserat Absalonem tam ingens regnandi ambitio, ut nullam diebus aut noctibus haberet requiem posset; adversus regium Davidis Patris sui diadema subditam excitare plebem atque ad formandum integrum exercitũ milites conscribere & necessariis armis providere non cessabat: neminem bono oculo dignabatur præterquam illos qui ut in ejus favorẽ militarent sponte propria sese offerebant, rebellavit adversus patrem ejusque se aperte declarabat capitalissimum & infestissimum inimicum. In hisce autem tumultibus certum quendam Achitophelem in secretarium & cõsiliarium sibi accivit, qui sanguinem & vitam in ejus favorem & commodum profusurum se esse ultro citroque spopondit. Dentur mihi, inquit, duodecim millia militum, & ego hoc caput meum subarrabo, nisi crastino diluculo laturus ad te sim regium Patris tui caput: *Dixit Achitophel ad Absalon; Eligam mihi duodecim millia virorum, & consurgens persequar David hac nocte.* Ecce tibi hic Achitophelem traditionum dolos & technas meditantem, ferro se obarmantem, mortis minas fulminantem: at vero adversus quem adeo furor ejus ardet, foventur odia, conscribuntur exercitus? adversus Davidem Regem. Verùm ehem quanto melius fecisses ô Achitophel, si arma tua adversus sceleratum Absalonem, vel tot alios Regni rebelles & inquietos subditos levasses: Sed non id credebat Achitophel, quin potius rebellandum & præliandum esse censebat adversus Davidem qui sanctus erat, adversus Regem illum qui innocens erat ferrum acuendum esse putabat, non vero adversus sceleratos, ad bonos affligendos acceleratur, adversus bonos & Sanctos ingenio & dolo dimicatur. *O innocentia* (exclamabat Chrysostomus) *quantum apud reos periculi suscipis, quantum malitia per flagitiosos incurris! David sanctissimus tot dementes exercitus, quia non deliquit, offendit: tot populorum rabies, quia non læsit, incurrit. Absalon unus est reus, & universus contra Patrem conspirat exercitus. Armantur in cædem funesta manus multorum, provocantur in innocentẽ ulcisci.* Acuuntur perversorum hominum sagittæ, sed non in alium finem, quam ad transfigendos & conficiendos innocentes.

2. Reg. 17. Chrysost. hom. de Absalon.

5. Unigenitus Dei filius oculo prophetico gentium revolutionem & bellorum horridos tumultus, qui in mundo suscitandi erant, prævide-

Luc. 21. D. Greg. ibi.

Luc. 21. D. Greg. ibi. Didac. Baez t. 2. in Evang. li. 12. c. 4. §. 7. f. 911.

Luc. 21. D.Greg. ibi. videbat : *Cum audieritis prælia & seditiones, nolite terreri.* Unde S. Gregorius : *Perituri mundi præcurrentia mala denuntiat Dominus.* verùm, inquies, cur igitur solos præmonet Apostolos suos, ne inter tot ærumnas futurasque calamitates formident? Dominus etenim hasce seditionum & bellorum turbulentias & inquietudines non contra ipsos suscitandas esse dicit, sed contra mundum, ut interpretatur Gregorius. Porro si Christus dixisset : *Cum audieritis prælia & seditiones adversum vos,* tunc apte subjunxisset, *nolite terreri*, tunc autem cum ita non dixerit, sed absolute tantum: cum audieritis prælia & seditiones, quid opus est ob mala ista futura terreri, si illa ipsos non spectent? Enimvero eo ipso quo perturbationes à seditiosis suscitantur, non possunt non suscitari adversus homines bonos, virtuosos, & Sanctos; mali enim malignitatis suæ fulmina evibrare nesciunt, nisi in innocentiæ scutum oculis suis collimerit, ipsorũ persecutiones alio magnete nequaquã trahuntur, quã justorũ integritate. *Equidẽ nescit mũdus præliari nescit irasci nisi in innocentes, & quo est aliquis innocẽtior, eo magis ad se putet spectare mũdi iras mundi prælia*; ac proinde mirum non est quod Divinus Magister suos exhortetur discipulos, ad constantiam, dicens: *Nolite terreri.* Didac. Baez t.2. in Evang. li. 12.c.4.§. 7.f.911.

6. S. Paulus in medio Pharisæorum & Saducæorum, qui in concilio quodam congregati erant, constitutus, coram ipsis & Principe Sacerdotum Anania, de resurrectione mortuorum summa eloquentia discurrebat; Ipso autem adhuc loquente factum est ingens murmur & tumultus, quippe multis, Saducæis nimirum, durum videbatur & difficile ad credendum nos denuo à mortuis ad vitam revocandos esse; cum tamen Pharisæi doctrinæ Pauli absque ulla difficultate acquiescerent, & consentirent. Ecce igitur concilium, ob natas inter se opinionum contrarietates, in duas factiones divisum : *Facta est dissensio inter Pharisæos & Saducæos.* Quod cum ad Tribuni aures pervenisset misit confestim hominum multitudinem qui Paulum raperent, eumque intra manus & custodiam suam salvum & illæsum conservarent & tuerentur: *Jussit milites descendere, & rapere eum de medio eorum, ac deducere eum in castra.* Laborant hic Expositores in assignanda causa, ob quam Tribunus miserit ad rapiendum Paulum; & aliam ex sacro textu non adducunt rationem, præter-

quam istam, nimirum, quia timebat ne Paulus gravem aliquam à consiliariis utriusque factionis pateretur injuriam: *Timens Tribunus ne discerperetur Paulus ab ipsis.* Veruntamen exinde major adhuc nascitur difficultas, nam si Saducæi & Pharisæi opinionibus contrariis inter se disceptabant, credibile erat tam unam quam alteram factionis partem causam Pauli defensuram fuisse. Porro præsentem difficultatem modernus quidam Carmelita ingeniosissime resolvit, dicens, quod non obstante hac Saducæos inter & Pharisæos opinionum contrarietate, Tribunus timendum esse haud immerito judicabat, ne partes factionum dissimulato hoc opinionum dissidio inter se conspirarent, & in hoc unanimiter consentirent Paulum scilicet è medio tollendum esse. Est etenim infallibilis sceleratorum hominum proprietas, quod non obstante ea quæ inter ipsos viget animorum dissensione, ad texendas & struendas innocentibus insidias facile inter se iterum iungantur & conveniant. *Quid ergo timet in eum Tribunus, ut imperet eum recedere à Concilio? Prudenter quidem, nam quamvis ipsi inter se acriter belligerarent, nimis facile concordes futuri erant, ut justum damnarent, ac morti traderent.* Enimvero quotidiana nos experientia docet, quod licet impii adeo inter se sint animis divisi, ut oculos sibi mutuo eruerent, seque vivos dilaniarent & devorarent, attamen mox ut de homine aliquo honorato & studioso per persecutiones infestando & agitando agitur, veluti Lupi inter se unanimiter conveniunt Sanctitatem talis hominis malignaturi, & illius condemnaturi innocentiam. Enimvero Judam hujusce veritatis arbitrum esse volo. Etenim hic Judas postquam lucri aviditate instigatus pretiosissimum Incarnati DEI sanguinem vilissimo pretio vendidisset, tandem licet infructuose, de commisso errore suo resipuit, suæque pænitudinis non obscura signa edidit, sed in vanum : *Tunc videns quia damnatus esset, pœnitentia ductus retulit triginta argenteos* Expositores hujus loci, quærunt inter se quonam Ly (damnatus) referatur, id est, an ad Christum Dominum, an vero ad Judam; Et quidem communior opinio est, quod referatur ad Christum quasi Evangelista dixisset : *Tunc videns Iudas quia Christus damnatus esset.* Unde apud Paulum de Palatio habemus : *Videns Iudas Christum à Iudæorum concilio damnatum,* Io. Sylveira to. 2.li.4 ca. 4.q.2. nu.12.f. 124.co.1. Matth. 27. Paul. de Palat. ibi fol. 892.

tum, &c. Verùm enimvero, ut verùm fatear, magnam in hoc sensu sustinendo invenio difficultatem. Quomodo enim Judas Christum damnatum vel condemnatum esse videre potuit, quando Præsidis sententiam nondum latam esse audierat. Condemnatio ad Judicis officium spectat, Judex autem illum nondum sententia aliqua feriverat, & Judas causam ejus desperatam esse censet? Imo Pilatus ad eum liberandum enixe laborat, omnemque viam possibilem tentat, dum nunc illum innocentē declarat, nunc Barrabbæ seditioso eum anteponit, ut Salvatorem liberet, nunc denique manuum suarum Lotione ejus sanctitatē profitetur: *Innocens ego sum à sanguine justi hujus.* Unde igitur sceleratus hic apostata Christum mortis condemnatum esse colligere poterat: *Quomodo vidit Judas quia condemnatus esset?* interrogat Origenes: *Neque enim adhuc condemnatus fuerat* JESUS, *neque à Pilato interrogatus.* ac demum objectioni respondet dicens: *Forsitan dicet aliquis, quoniā consideratione mentis sua vidit exitum rei,* intra se etenim discurrit, & postea cōcludit: *quia damnatus esset:* At vero ex quonam antecedente hanc conclusionem elicuit? Nunquid auditis: *Mane autem facto consilium injerunt omnes principes Sacerdotum, & seniores populi adversus* JESUM, *ut eum morti traderent,* quasi diceret; ex quo maligni isti inter se coegerunt concilium, alia inde nequit deduci conclusio, quàm extremū Innocentis JESU præjudicium. Ex quo scit seniores in conciliabulo congregatos esse, ut deliberarent inter se *quid agendum de Christo,* confestim mortis suæ sententiam adeo certam esse arbitratur & infallibilem, ac si eam coram oculis suis descriptam legisset: Videns quia damnatus esset. Certissimum etenim est, quod ut notavit Chrysostomus *Armantur in cædem, fuxesta manus multorum provocantur in innocentem ulcisci.*

Origen. tract. 35. in Matth.

Chrysost. hom. de Absalone

7. Inter alia crudelitatis genera, quibus Dæmon Sanctum DEI servum Jobum vexavit unum hoc fuit, quod dum filii & filiæ ejus in convivio quodam sese exhilararent, ventum quendam suscitaverit vehementissimum, quo domus convivantium adeo vehementer concussa & conquassata fuit, ut parietes illius hanc vehementiam sustinere non valentes inter se collisi & collapsi fuerint, omnesque Jobi filios pariter & filias uno impetu opprimendo occiderint; effecit autem Dæmon ut unicus tantum convivii minister salvus & intactus evaserit, ut esset novi cruciatus instrumentum funestæ hujus ruinæ nuntium Patienti Jobo adferendo: Audite obsecro quomodo Spiritus Sanctus nobis factum istud describat: *filiis tuis filiabusque vescentibus & bibentibus vinum in domo fratris sui primogeniti, repente ventus vehemens irruit à regione deserti, & conjussit quatuor angulos domus, quæ corruens oppressit liberos.* Circa quæ verba Origenes pulchram quandam ponderationem instituit: quærit enim quomodo fieri potuerit, quod unicus dūtaxat ventus quatuor ejusdem domus latera vel facies quatere potuerit; unicus enim ventus non potest nisi unicam duntaxat partem concutere, sicuti experientia nobis clare demonstrat; unde videmus, quod ventus aquilonaris non nisi illam domus partem petere possit quæ vergit ad meridiem, & sic de aliis: quomodo ergo unicus tantum ventus molestare potuit quatuor illius domus angulos vel parietes? valde id mihi difficile videtur: quod si sacer textus diceret, ventum unicam tantum domus faciem invasisse, ad cujus lapsum aliæ quoque ceciderint, nihil superesset opponendum: at vero sacer textus affirmat, quod *ventus vehemens* (ecce unicum duntaxat ventum) *concussit quatuor angulos domus,* & hic ex una solum parte veniebat, *Irruit à regione deserti:* quod si quatuor fuisse ventos dixeris, quorum singuli à sua regione veniebant, mox replicabo, quod si hoc verum esset, non diceret scriptura: *ventus irruit,* sed *venti irruerunt.* Enim vero nolo vos diutius tenere suspensos: siquidem certum est quod eversio domus illius, & mors filiorum Jobi opus fuerit diabolicum; quilibet enim ventus à dæmone quodam agitabatur, ac proinde quatuor dæmones erant, sed diversi & inter se contrarii, quia habitationem illam ex quatuor contrariis & diversis partibus infestabant: at verò concordes inter se erant in una voluntate evertendi domum Jobi ejusque filios occidendi, ac si omnes quatuor unicus tantum ventus ab uno dæmone per unam tantum voluntatem excitatus fuisset: *Per quatuor partes accurrentes quatuor angulos tetigerunt, ad hoc ut suam consonantiam, atque ad versus invicem contrarietatem ostenderent. Nam ad iniquitatis perfectionem omnes sibi concordant, cum invicem sibi discordes sint.* Porro homines iniqui nequidquam à dæmone degenerant: cum enim inter se

Iob. 1.

Origen. li. 1. in Iob.

se contrariissimi sint, tamen in hac diabolica iniquitate damnificandi domos innocentium & justorum familias concorditer inter se uniuntur. *Conveniunt in unum ad justos perdendos.*

8. Equidem ô Auditores nolite vobis imaginari perfidiam impiorum hic sistere, quia modum quendam extraordinarium invenire studuerunt, quo majori cum securitate bonorum integritatem calumniari possint, cujus nequitiæ vos monitos velim, ut in quovis obvio casu cavere vobis possitis; siquidem laudando vituperant, & bona vobis conciliando damnificant. Fugiebat David persecutionem Saulis, atque ad protectionem regis Achim, qui in Geth habitabat, recurrit. Rex ille perlibenter illum accepit, & per multas benevolentiæ significationes se ei in quovis casu obvio favorabilem exhibuit; dum autem David regiis pedibus advolutus jaceret, nonnulli magnates curiæ regiæ eum agnoverunt dicentes intra se: Nonne hic est David ille in regno Israelis adeo nominatus? Nonne hic est miles ille adeo intrepidus, ferarum terriculamentum, & gigantum formido? *Nunquid non iste est David Rex terræ; Nonne huic cantabant per choros dicentes: Percussit Saul mille, & David decem millia?* David horum applausus audiens verba ipsorum in terram cadere non permisit, sed eadem in corde suo reposuit: *Posuit autem David sermones istos in corde* suo, eademque intime considerando timere cœpit: *Extimuit valde à facie Achis regis Geth.* Ehem quid hoc est: Se laudari audiit, & timere cœpit? Quod si aulici eum tanquam rebellem & humani sanguinis sitibundum diffamassent, vel aliud quidpiam quod famæ ejus præjudicare, vel regem ad eum è conspectu suo repellendum, vel adversi aliquid ei intentandum movere potuisset, adversus eum evomuissent, justam haberet timendi causam; nunc verò cum heroicas ejus actiones celebrent, quid timet? Refert Polybius Appellem Philippi aulicum in more positum habuisse certum quendam principis intimum familiarem, qui Aratus dicebatur, malignandi, sed cum ejus imposturas falsas esse deprehenderetur, nullus in tota aula erat qui ejus agendi modum approbaret, sed omnes ipsum velut maledicum hominem exhorrescebant. Quid igitur fecit? stylum loquendi mutare cœpit: unde acceptâ occasione calumniandi Taurionem, ut eum regis gratiâ excidere faceret, laudare eum cœpit in præsentia Philippi dicendo. Quod in tractandis armis adeo expertus esset, ut nemini cederet, imo cum ipsomet Philippo certare posset: *Novo suscepto criminandi genere Taurionem quendã, quem dejicere volebat, miris apud Philippum laudibus extollit, dignissimum affirmans qui cum rege ipso in castris atque acie ageret.* Quid mirum igitur si David se tanquam virum generosum laudari & celebrari audiens malum aliquod suspicari & timere cœperit? *Novus enim calumniæ modus est non culpando, sed laudando lædere, atque evertere alios,* concludit Polybius.

1. Reg. 21.

Polybius li. 4.

Io. Anto. Velasque c. 1. v 17. adu 3. f. 212. co. 1. n. 11.

Polyb.

9. Interea verò faciant quidquid libet, omnia namque in innocentiæ scutum evibrata calumniatorum fulmina illud penetrare ad innocentem offendendum minime possunt; Unde Lactantius Firmianus ait: *Tanta est innocentia vis ut ad sui tutelam armis non egeat;* & Horatius pariter subjungit:

Lactan. Firmia.

Integer vitæ scelerisque purus,
Non eget Mauri jaculis, nec arcû,
Nec venenosis gravida sagittis
Fusce pharethra.

Horat.

Adeo ut innocens merito cum Propheta regio dicere possit: *Si consistant adversum me castra, non timebit cor meum.* Legitur in historiis casus quidam non minus stupendus quam compassione dignus: nam in ipsâ nocte, quæ festum omnium Sanctorum antecedit, diluvium aliquod aquarum in Flandria accidit adeo terribile, ut Oceanus præter solitum intumescens, littoris margines in nonnullis locis cousque prætergressus sit, ut horribilem, nec unquam sive in illa provincia, sive in aliis regionibus visam inundationem causarit: siquidem aliquas Zelandiæ insulas omnino contexit, atque ulterius quasi in universam Hollandiam penetravit, ut hæc sicut & Phrysia, inde ferè submersa fuerit; strages facultatum exinde perditarum adeo ingens & excessiva fuit, ut vix sit possibile eam recensere: possessiones, villæ, palatia, terræ, & civitates in liquidis undis innatabant; in sola Phrysia ad viginti millia perierunt personarum, quisquis fortunam habuit evadendi, catharactas cœli de novo apertas fuisse, præteritaque Noetica sæcula rediisse existimare potuit; porro Magistratus Phrysiæ multas emisit naves ad colligendas

Psal. 26.

Famian. Strada li. 7. fo. 350.

aquas innatantes reliquias, sepeliendaque miseri illius naufragii cadavera: enimvero rem audite summè mirandam: in colliculo Schlech in cunis repertus fuit infantulus qui tempore durantis jam dicti diluvii unà cum suo cattulo ad pedes illius jacente dulciter dormiebat. Videte quando terra, cœlum & elementa per diluvium armata creaturas mundi hujus ad extremum usque exitium infestant, parvulus infantulus absque ullâ inundationis aut naufragii molestâ cogitatione in cunis quietissime dormit. Hunc ego casum dum legerem ô Auditores exclamando dixi? O innocentia benedicta, quæ cœlo in perniciem hominis conjurante tranquillo corde obdormis, absque ulla vel minimi capilli tui lædendi formidine; Veruntamen id mirum non est, quia DEus illam particulari cura protegit.

10. Postquam cum Christo duo latrones crucifixi fuere, milites amborum crura fregerunt, *Venerunt ergo milites, & primi quidem fregerunt crura, & alterius qui crucifixus est cum eo*; idem quoque Christo facturi erant, at quia eum viderunt mortuum, *non fregerunt ejus crura.* Erigamur hic nonnihil ad speculandum; scire etenim desidero, cur ossa duorum latronum fracta fuerint, non vero Christi? Respondebit quidem Toletus, & S. Cyrillus Alexandrinus, morem fuisse ossa crucifixorum frangendi, ut tanto velocius morerentur, atque à crucis tormentis tanto facilius expedirentur: ac proinde quia Christum viderunt mortuum, supervacaneum esse censuerunt ad accelerandam ei mortem & terminanda tormenta ossa ejus frangere: *non enim frangebantur crura, nisi ut citius morerentur.* Origenes vult quod *integrum Christi corpus remanserit significans cito surrecturum,* Sancti Patres Augustinus & Chrysostomus conformant se Joannis Evangelistæ verbis dicentis: *Facta sunt enim hæc, ut scriptura impleretur: Os non comminuetis ex eo*; atque ideo existimant, Christi pedes integros mansisse, ut figuratum corresponderet figuræ, agno scilicet paschali, de quo DEus in libro Numerorum præcepit dicens: *Os ejus non confri[...]*, Et in Exodo: *Nec os illius confringetis.* Ubi Chrysostomus subjungit, quod *licet de Judæorum agno hoc dictum sit, transivit tamen figura illa ad veritatem.* Veruntamen omnibus hisce responsionibus non obstantibus videtur mihi iisdem facile opponi posse difficultatis substantiam.

Ioan. 19.
Tolet. ibi. fo. 469.
Cyril. li. 12. ca. 39.
Origen. li. 2. con. Celsum
Io. 19.
Num. 9.
Exo. 12.
Chrysost. in ca. 19. Ioan. hom. 84. fo. 318. co. 2.

per easdem minime enervari: nam hisce etiam responsis suppositis adhuc manet quæstio: cur nec agni paschalis, nec Christi ossa fuerint confracta? Porro videamus, an David Propheta regius aliquod nobis ad hujusce difficultatis, quæ verè non est vulgaris, intelligentiæ lumen subministrare possit: Hic enim dum cum Doech adversario suo, qui *erat potens in iniquitate*, ut inquit S. Augustinus & à quo ad mortem usque infestabatur, loqueretur in hæc verba prorupit: quid tandem ô Doech per malignitatem tuam meæ illaturus es innocentiæ mali? forte eam opprimere, conterere, sepelire desideras? quantum ô infortunate deciperis? Scito malignas technas tuas novaculæ similes esse: *Sicut novacula acuta fecisti dolum*, quasi diceret: quas adversus meam innocentiam fabricasti insidiarum machinas, novaculæ fuere similes, quæ capillos radit, sed ossa non penetrat; id est, ad prosternendam innocentiæ meæ constantiam & integritatem non pertingunt: *ecce quid faciunt Sanctis mali, capillos radunt*, inquit S. Augustinus. Nunc ad crucifixum Redemptorem nostrum revertamur: quid sibi vult quod *non fregerunt ejus crura*? Nimirum per hoc significarunt, quod licet pessimarum linguarum suarum novacula extrinsecus raserint calumniando vitam suam, per imposturas & testimonia falsa, ad hoc tamen prævalere minime potuerunt, ut videlicet interiora ossium suorum penetrare potuerint, aliquod puritati innocentiæ suæ damnum inferendo. Unde eruditus ille Poëta sapientissime cecinit:

Sed licet & barbam secet improbus, atque capillos,
Nil tamen is justi prorsus in ossa potest.

Permittant igitur innocentes, malevolos æmulos suos suam adversus virtutes illorum evomere perfidiam, ipsi nihilominus quam diu sub protectione DEI illos defendentis commorantur, secure dormire & hilares dicere possunt: *Si DEus pro nobis, quis contra nos?* Ordiantur Scribæ & Pharisæi Apostolis, quas excogitare possunt, calumniarum technas, malignando eos, tanquam si seniorum præcepta transgressi fuissent, non lavando manus dum mensæ sunt accubituri: *Non enim lavant manus suas, cum panem manducant*, quia lunam allatrant, & cœlum pugnis petunt. discipuli enim

Aug. trac. 120.
Psal. 51.
D. Aug. ibi. f. 105. col. 5. l. M.
Iac. Bil. li. 1. anthol. 51. f. 79. co. 2.

enim DEUM habent qui eos defendit, eorumque causam sibi vendicans pro ipsis dicit: *Ioan, 12.* *Quare & vos transgredimini mandatum DEI?* Judas igitur Magdalenam pro suo libitu velut imprudentem arguat, eo quod unguentorum suorum pretium Magistri sui pedibus potius, quam pauperum necessitatibus impenderit: *D. Marc.* *Quare hoc unguentum non venit trecentis denariis, & datum est egenis*: nam ipsâ tacente Dominus pro ejus defensione loquitur dicens: *Tolet. in c. 12. Ioan. fo. 983. in comm.* *Pauperes semper habetis vobiscum, me autem non semper habetis? Defendit MARIAM à murmuratione Iuda*, inquit Cardinalis Toletus. Impetatur innocentiæ Susannæ integritas falsis criminum rumoribus; prodeant duo senes falsarii, ut ipsam velut impudicam accusent; condemnetur a judicibus male informatis, sine judicio ad lapides, DEUS enim erit, qui viri maturi sapientiam puero donabit, ad ejus *Dan. 13.* innocentiam vindicandam: siquidem *Suscitavit Dominus spiritum pueri*, fecit enim Danielem quendam in publicum prodire, qui in annorum teneritudine senem se esse probavit, dum velut advocatus illius Susannæ puritatem à male consultorum calumniatorum suorum accusationibus defendit: *Hect. Pint. ibi fo. 683.* *ut eximiam Susannæ honestatem, & innocentiam declararet.* Servi DEI ob suam innocentiam in scriptura ovibus comparantur, ac proinde Isaias Propheta de filio DEI, qui innocens ad mortem *Isa. 53.* properabat, dixit: *Tanquam ovis ad occisionem ducetur.* Multæ reperiuntur inter ovem & innocentem analogiæ, quas tamen brevitatis causa prætereo, & solùm cum Joanne à S. Geminiano dico, mansuetum hoc animal ab omnibus aliis valde differre, siquidem natura nullum ei armorum genus subministravit, nec offensiva, nec defensiva, cum tamen leoni ferociam, tigridi crudelitatem, urso ungues, lupo dentes, erycio spinas, vulpi astutiam, lepori cursus rapiditatem, serpenti venenum, avibus alas, piscibus pinnas dederit; at verò ovis nihil habet, quo se à lupi ingluvie defendere *Io. à S. Geminiano li. 5. c. 46. f. 193. co. 2.* possit: *nullam natura dedit ei armaturam: quia nec cornua ad feriendum, nec ungues ad scindendum, nec dentes ad mordendum*; cujus hanc esse rationem credo: quia nimirum à suo pastore protegitur & defenditur: & in hac consistit unica ad propositum nostrum faciens similitudo: siquidem & innocens securus degit sub protectione DEI, cui proinde David *Psal. 120.* dicebat: *Dominus custodit te, Dominus protectio tua*; *Chrysost. ibi. fo. 101. co. 4. l. L.* cujus rationem reddit Chrysostomus, dum ait: *ut sis inexpugnabilis, valens & potens, ut trophæum erigas, ut referas victoriam.*

11. Scio equidem, quod dum homo quippiam adversi in fama patitur, valde inde exacerbetur, & tamen hodie discipuli à Scribis & Pharisæis per calumnias pungi se audiunt, & silent: quod B. Laurentius Justinianus miratur dum ait: *Lau. Iust. ca 2. de inter conflictu.* *Ab adversariis veritatis justi opprimuntur & tacent?* Verùm cur exacerbarentur per calumnias si hæ in honoris sui incrementum potius quam decrementum cedant? Adhibeant igitur malevoli omnem quam possunt, ad opprimendam innocentiam, virium suarum virtutem, quia eandem nihilominus magis magisque sublimari videbunt. Vibrent maledici linguarum suarum aciem ad præscindendos pulcherrimæ arboris ramos, quia eandem magis magisque virescentem, suasque propagines progerminantem videbunt. Innocentia etenim est veluti linum, quod inter calumniarum pectines magis magisque purificatur: nihil differt ab auro, quod e flammis purius egreditur; exsufflent calumniarum venti ad extinguendum famæ suæ lumen quia eandem licet inviti ex calumniis emergere, famamque læsam magis augescere conspicient, ut dici possit: *Crescit spirantibus auris.* Dentes lupi hanc habere virtutem dicuntur, quod carni equinæ infixi equum generosiorem reddant; idem innocenti accidit, qui postquam ab hisce malignis lupis malignitatis suæ dentibus morsum accepit, inde præstantior & spectabilior redditur apud DEUM & apud homines: uva pedibus calcata, & torculari expressa vini suavissimam nobis dulcedinem subministrat; oleum syncerius efficitur, quando olivæ sub lapide molari graviter compressæ gemunt: granum quo magis infestatur, nunc flagelli percussionibus, nunc ventilabri agitationibus, tanto efficitur melius & probius; arbores quanto magis aeris injuriis, & ventorum turbulentiis expositæ sunt, tanto conspiciuntur in vere pluribus floribus & frondibus conspicuæ, in autumno verò copiosioribus fructibus onustæ: Justi quantò magis ab hominum sceleratorum furiis & iniquitatum eorundem ventis impetuntur, tanto majorem sibi acquirunt ad florendum in virtutibus, & fructificandum in

Emiss. ho. de S. Blãdina. meritis vigorem; unde si de S. Blandinâ scribit Emissenus: *Ecce profanus hostis nunquam ei tantum prodesset obsequio, quantum profuit gladio*; mihi quoque replicare licebit, quod mali plus laudis bonis afferant per vituperium, quam allaturi fuissent per varios in eorum laudes panegyricos vel encomia.

12. Spiritus S. de iis justis, qui dum alii famam eorum traducunt, spem suam in Deum collocatam habent, loquens dixit: Psal. 30. *Perfecisti eis qui sperant in te in conspectu filiorum hominum*: Porro quod hic sermo sit de iis, qui bonorum integritatem lacerant, certum est, & ex eodem loco deduci potest, præcipue vero ex verbis antecedentibus: *Qui loquuntur adversus justum iniquitatem in superbia & in abusione, In superbia cordis, & in abusione oris*, declarat Hugo; Hug. Card. ibi f. 68. co. 1. n. 22. nec non ex eo quod sequitur: *Proteges eos in tabernaculo tuo à contradictione linguarum.* Hoc supposito cum Lorino observandum est, quod Ly, *In conspectu*, in duabus linguis, græca & hebræa, idem sit, quod *ex opposito*, aut *è contrario*; unde Spiritus S. dicere velle videtur: *Perfecisti eis*, id est, ô Domine tu fecisti quod boni in te sperantes facti sint magis perfecti: sed quo modo id effecit? *ex opposito*, id est, per oppositiones, *ex contrario*, per contrarietates, quibus maligni eos molestando se iis opponunt, ac proinde doctus ille Pater hunc textum exponens dicebat: Did. Celad. in Tob. c. 12. v. 13. fo. 632. co. 2. n. 3. *Nam dum persecutionem patitur justus, non solum non patitur detrimentum. Sed integrationem & perfectionem acquirit: Perfecisti eis qui sperant in te, contrario vel ex opposito filiorum hominum.*

13. Enimverò ô Domine, scio equidem hosce sceleratos homines, qui servorum tuorum bonitatem adeo infestant & persequuntur, vehementer tibi displicere, ac proinde merito curandum tibi esset ut per supplicia dissiparentur & tollerentur è mundo, ne semen suum ulterius dispergere pergant, ac proinde Psal. 58. cum Propheta te rogabo dicens: *Disperge illos in virtute tua*: minimè, inquit Deus, id bonum erit, imò verò oportet ut semper in mundo tales sint, quod per sequentem S. Pauli locum melius declaro, hic enim ad Corinthios scri1. Cor. 11. bens hæc inter cætera dicit: *Oportet hæreses esse.* Theophylactus dicit, quod li, *oportet*, intelli- Theop. ibi f. 109. co. 2. gendum sit, quasi idem valeat, quod, *æquum est, Iustum est*, vel *necessarium potius* ut hæreses sint, imò S. Anselmus (quod valde admiror) subjungit: *utile est fidelibus*: quomodo enim S. Ansel. ibi f. 166. co. 1. l. B. possibile est justum, necessarium, & utile nobis fidelibus esse, ut maledicta hæc zizania in mundo nascantur? suffocare etenim poterunt fidelium spicas in agro sanctæ Ecclesiæ progerminantes: Oportet, inquit os aureum, non Chrysost. in c. 18. quod ideo necessario futuræ sint hæreses, quia Deus illas prævidit, sed potius ideo illas Matt. ho. 50. fo. 387 infallibiliter prævidit, quia futuræ sunt: *Si co. 1. ventura non fuissent, nec ipse futura prædixisset.* At verò S. Anselmus aptius & convenientius Anselm. ad hoc propositum meum dicit; quod *Oportet hæreses esse*, quia *semper prosunt hæreses fidelibus.* At verò non satis hoc ipsum intelligo, nec penetrare possum, qua ratione hæreses fidelibus utiles esse possint, imaginor enim mihi dicendum esse omnino contrarium. Aliam quandam difficultatem huic plane similem adfert Matthæus Evangelista, qui verba aliqua, quæ Christus Apostolis dixit in medium adducens ita loquitur: *Necesse est ut veniant* Matt. 18. *scandala*; quia ut explicat Glossa. *Sunt necessa-* Glos. in *ria, id est, utilia.* Ergone scandala sunt uti- Cat. D. lia fidelibus? Nunquam id hactenus audivi. Th. fo. 71. Etenim Dionysius Carthusianus rationem co. 3. l. B. hujus reddit dicens: *Expediens est ad exercitationem & ad probationem aliorum*: nunc incipio intelligere, sensus igitur est, quod scandala & hæreses non sunt bonæ *secundum se & simpliciter*, *sed occasionaliter & ratione alterius*, siquidem fidelibus exercitii loco serviunt, ut magis in fide perficiantur: audite Chrysostomum dicentem: *Qui non modo nulla* Chrysost. *à scandalis mala patiuntur, sed præcipuos quo-* ubi sup. *que quæstus nanciscuntur.* Idem quoque respondere possumus ad difficultatem S. Pauli dicentis: *Oportet hæreses esse*: Sunt enim oc- D. Ansel. casio, ut simus solicitiores, magisque cauti & vigilantes: *utamur ergo hæreticis, non ut eorum approbemus errores, sed ut catholicam disciplinam adversus eorum insidias asserentes vigilantiores & cautiores simus.* Ecce igitur tibi nunc solutam difficultatem, quare Deus bonorum calumniatores ex hoc mundo non eradicet, sed velit ut huic mundo necessarii sint, quia sunt utiles & proficui, sunt occasio continui exercitii patientiæ, & efficiunt ut majora nobis merita cõparemus, perfectioresque evadamus. Et hoc sensu credo intelligendum esse Originem, quando ait: tract. 5. in *Non potest esse verum bonum, nisi habeat im-* Matt. in *pugnationem mali*: quanto enim malevoli Cat. plus

D.Tho.f.71.co.4.l.B. plus crescit perfidia, tanto innocentis perfectio magis adaugetur; unde mirum non est, quod discipuli Christi, dum se à Scribis & Pharisæis tangi & pungi sentirent, idipsum cum silentio dissimularint, idipsum enim fecerunt, quia nolebant impedire media ad suum in bonitate profectum adaugendum pertinentia.

14. Veruntamen magistrum ipsorum eorum vice prompte respondentem audio, dum ait: *Quare & vos transgredimini mandatum Dei.* Enimvero, ô Domine, scribis & Pharisæis hoc mane nihil tecum intercedit negotii, sed cum discipulis tuis scrupulum aliquem agitãdum habent: cur igitur adeo prompte ipsis respondes ac si tibimetipsi verbis suis præjudicassent? Respondeo, quod quisquis servorum suorum bonitatẽ malignatur, propriam ejus offendit personam. Id quod satis insinuavit, quando Apostolos suos fidem per totũ mundũ prædicaturos, gentesque pro lucro animarum adaugendo conversuros dimisit, dicens: Abite, estote intrepidi, nihil timete, quisquis enim vos attente & libenter auscultaverit, ego illum voci meæ aurem præbuisse censebo: Luc.10. *Qui vos audit, me audit;* quisquis autem vos contemnere præsumpserit, injuriam hanc mihimetipsi illatam esse interpretabor: Tit. Bost. in cat. D. Th. ibi. *Et qui vos spernit, me spernit;* sive ut Titus Bostrensis declarat: *In me vestra redundat contumelia*, quasi diceret: scio vos homines justos sanctos esse, vos etenim estis oves gregis mei, qui innocentiam sanctitatis characteribus in fronte descriptam portatis, dicite proinde omnibus illis, qui temerario ausu vestram impugnare integritatẽ volent, ut firmiter sibi persuadeant hanc se cõtumeliam divinitati meæ inferre, illosque non vestram contaminare famam, sed meũ honorem & existimationem: Dionys. Carth. ibi ar. 26 f.176.c.2. l.H. *Audiant, pensent, & metuant hæc increduli & rebelles, perversi, duri, pertinaces, indociles, proprium sensum sectantes, quod vobis obloquendo non mediocriter peccant, nec viles parvipendunt personas, sed eum cujus dignitatis, & excellentiæ non est finis, unigenitum Dei,* scribit Dionysius Carthusianus.

15. Porro veritatem hanc per passum quendam S. Lucæ in actibus Apostolorum confirmemus. Saulus namq; ut conceptũ erga Christianos furorem suũ evomeret, Act.9. *accepit Epistolas in Damascum ad Synagogas*, ad damnificandũ discipulos Christi, ejusq; fideles, qua commissione accepta, infestissimum se illis declaravit inimicum, jurando, quod illis insidiaturus esset verbis, & factis eos persecuturus: cũ dormiret in plumis, in spinis se jacere putabat, nisi loco somni & quietis innocentem Salvatoris gregem persecutionibus inquietaret; factusque quasi phreneticus impatiens, aliud effrænis passionis suæ componendæ remedium invenire nõ poterat, quam per sævitiem & crudelitatem Christianismi exitio & totali exterminio studendo. Suam in hebraismi auribus contemnendã esse famam existimabat, nisi nova quotidie vel sanguinolenta, vel mortalia Christianis per ipsum illata ejusdem auribus innotescerent; Perpetuæ se ignaviæ arguendũ, & severa pœna castigandum esse putavit, quoties ad principes Sacerdotũm sine ingẽti Christianorum sive captivorum, sive occisorũ manipulo rediret. Suos honores melius triũphare non posse credebat, quã inimici sanguinis fluminibus innatando, nec victoriarum suarum vexilla superbius explicare posse putabat, quã in montibus ex congestis Catholicorum cadaveribus erectis; jamq; versus civitatem Damasci ut proficisceretur in procinctu erat, quando nunc instar crudelis circis, vel sævissimæ megeræ venenum suum evomendo, nunc velut equus indomitus & effrænis præcipitanter currebat, quo illum choleræ stimuli adigebãt, videbaturque quod nudo ferro comminando cœlo pariter & terræ se formidabilem redderet. At vero Deus ille, qui nutu suo cuncta regit & gubernat, quiq; cœlorum sphæris motũ impertitur, Saulini equi cursum stitit, ingentem quendam & splendescentem nubis exercitum armavit, eoq; fastuosum & tumidũ hunc Ecclesiæ persecutorem aggrediens, si nõ mortuum, saltem mortificatum è Stella in terram dejecit quasi diceret: Tune mecum certare præsumes ô Saule? Tu me exterminare contendes? in mea tu damna conspirasti? tuos contra meam personam furores exacues? *Saule Saule quid me persequeris?* Et tametsi cor ejus tremeret, palpitarent membra, omnesque animi Spiritus languerent, voce tamen debili aggressorem suũ interrogare potuit quisnam esset: *Quis es Domine*, moxque flagitium suum à filio Dei sibi exprobrari audivit: *Ego sum Iesus, quem tu persequeris.* Verum quid audio? Saulus non persequebatur Christum sed Christianos: cur igitur Christus semetipsum persecutionibus Sauli infestari lamentatur? Loco illorum verborum: *Quid me persequeris?* dicere

potius

potius debebat (ut observat S. Pater noster Augustinus) *Quid persequeris fideles meos?* Enim vero Christus hoc modo loquitur: quia qui molestus est servis, Dominum offendit, qui male tractat discipulos, contemnit magistrum; & ideo Christus Saulum contra semetipsum se erexisse censet, dum suos persequitur Christianos. Deo enim vitam eripere contendit, qui innocenti necem inferre molitur. Unde S. Martialis: *Væ illis qui vos persequuntur, non enim vos, sed Deum persequuntur; patitur enim Deus in vobis, qui in eum creditis.*

August. ser. 14. de sanctis t. 8.

D Martial. Epist. 2. ad Tolos. ca. 18.

16. Verum enim vero linguæ maledicæ nihilominus aliud non profitentur, quam lacerare dentibus, & morsibus adimere Sanctorum hominum integritatem, adeo ut sicuti Tito se eâ die Imperatorem non fuisse videbatur, qua nullam impartitus fuisset gratiam; ita hisce se homines non fuisse, aut diem perditum esse videtur, in quo contra honoratarum personarum bonitatem aliquam non composuerint satyram, tangendo illos in existimatione & facultatibus. Hoc sensu Deum per os Davidis Prophetæ lamentando locutum fuisse existimo, dum ait: *Nonne scient omnes qui operantur iniquitatem, qui devorant plebem meam ut cibum panis?* S. Athanasius, qui hunc passum exponit, ita legit: *Dilaniant innocentem:* Verum cur panis metaphora utitur: *Ut cibum panis?* Idem met S. Athanasius dicit, *Ut perinde ac si comederent cibum panis, ita delectantur in spoliis innocentium:* cui Hugo Cardinalis etiam consentire videtur, dum ait: *ut cibum panis, scilicet cum delectatione*, ostendendo se nihil ita appetere quam calumniari innocentes existimantes se Deo Sacrificium aliquod offerre, quoties bonos infestandi commoditas eis ministratur: *Delectantur in spoliis innocentium.* Præ cæteris vero S. Pater noster Augustinus verum hujus metaphoræ sensum tetigisse videtur, si reflectionem fecerimus, quod Propheta non dicat: *ut cibum carnis piscis, lactis, mellis, pomi, vel aliorum similium.* Pro cujus intelligentia observanda est disparitas, quæ est inter manducare panem, & manducare quemvis alium cibum vel alimoniam: hæc enim nonnunquam manducantur, aliquando vero non; sed panis quotidianus est, quem comedimus mane, in meridie & vesperi: *Cætera quæ manducamus, possumus modo ista modo illa manducare: non semper hoc olus, non semper hanc non semper illam carnem, non semper hæc poma, semper autem panem.* Propheta igitur tanquam lingua Dei dicere vult, *Devorant plebem meam, id est, innocentes, sine intermissione & sine cessatione,* nunquam videntur satiari, licet à mane usque ad vesperam, nihil aliud facerent, quam innocentum bonitatem lacerare.

Psal. 52.

D Athan. ibi. fol. 173.

Hugo Card. ibi fol. 125. co. 1. n. 5.

D. Aug. ibi f. 112. co. 2. l E.

August. ibi.

17. Merito igitur dici possunt similes statuæ illi Pasquini adeo nominatæ & famosæ non solum Romæ, sed & per universum mundum; hanc etenim statuam, quæ alieno ore loquitur, nonnulli maledici multa dicere faciebant contra honorem & reputationem magnatum. Unde Gubernator Romanus, ut inconvenientiis, quæ hinc aliquando oriri possent, obviaret, statuam illam è medio tollere & in Tyberim projicere statuit, id quod à nonnullis subodoratum effecit ut Pasquinus mane sequenti significaret, quod si ad hoc ut tacere cogeretur, illum in flumen conjicerent, facturus sit sicuti ranæ, quæ plus in aquis, quam in terra cantant. Ita hi mali semper contra bonos obloquuntur, sive sint in terra firma prosperitatis, sive in aquis adversitatum, semper etenim instinctu calumniandi bonos pessimæ naturæ ductu urgentur. Verum non est quod dubitent, quin tempore, quo minus cogitant, ea sint probaturi supplicia, quæ Deus justus malorum vindex talibus daturus erit: *Scient in pœna, quod ignorant in culpa, scilicet Deum esse punitorem malorum,* affirmat Hugo Cardinalis. Unicum duntaxat supplicii exemplum vobis recensebo, quod plurimorum loco, quæ adferre possum, sufficere poterit. Diospoli accidit quod latro quidam tenerum occideret infantulum: *Occiderat puerum quendam adolescentem,* (inquit Abraham Bzovius) forte quia is latrociniis suis impedimento erat, aut vero ob aliam quamcunque causam, cujus scriptor non meminit: affirmat igitur umbram hujus innocentis infantis occisorem in omnia loca, quo ibat, semper insecutam fuisse hisce lachrymabilibus vocibus querulando. *Quare me occidisti? quare meum sanguinem effudisti?* Eheu ô homicida in quo te offendi, quod vita me privaveris, non scio me tibi unquam fuisse fastidio, & tamen manus tuas innocentis pueri sanguine maculare audes? Quæ improperia adeo homicidam hunc molestabant,

Hugo Card. ubi sup.

Abrahã Bzovius in Dom. 20. post Trin. con. 3. fol. 457 co. 1.

lestabant, ut nec die, nec nocte aliquam ei requiem indulserint: accumbenti ad mensam umbra se ejus oculis objiciebat, adeo ut ex terrore expavefactus cibum capere non posset; quando ad captandam quietem somnus oculis imminebat, apparebat hæc umbra exclamans contra ipsum, ita ut inter noctis umbras oculos suos claudere non valens vigilare cogebatur. O quanta pœna, ô quale tormentum: tandem errorem suum confiteri, seque in manus justitiæ consignare coactus fuit, ut tot mortes quotidianas unâ morte exsolueret: *Pœnam sceleris promeritam Diospoli subiit.* Quisquis hujus defectus reus est, alieno malo sapere discat, vitæque suæ seriam emendationem instituat. Secus enim ab ictibus justitiæ vindicativi Dei exemptus non erit. Vos autem qui innocentiam diligitis, enixe rogo ut eidem per charitatem subveniatis, utpote quę indiga est ejus auxilii quod in pauperum beneficium redundat.

PARS SECUNDA.

18. *Quare & vos transgredimini mandatum Dei?* Cavillatores in laqueos, quos innocentibus tetenderunt, ipsimet communiter incidunt, & corruunt in foveam aliis præparatam: *Incidunt in foveam quam faciunt, & captio, quam absconduut, comprehendit illos*: certissimum enim est quod ut dicit S. Pater noster Augustinus: *Nemo malus, qui non sibi prius noceat*: & postea subjungit: *Equidem dico, quod malitia tua ut alteri non noceat fieri potest, ut autem tibi non noceat, fieri non potest.* Sagittæ ab arcu evibratæ in sagittantis caput sæpe recidunt, fabricet licet Perillus taurum æneum, ipse tamen primus erit, qui jubente Phalaride ejus accipere debet experientiam; unde Propertius:

Aug. in Psal. 34. fol. 55. col. 2. l. E.

> ---- *Non est lex æquior ulla*
> *Quam necis artificem fraude perire sua.*

Propert. & Claudian. l. 1. in Eutro.

Huc adsis ô scelerate, quando maledicentiæ sagittas in personam honestam, quæ rebus suis prospicit, & nec tibi nec aliis fastidiosa est, ejacularis, quid tibi te facere imaginaris? nunquid advertis illas retrorsum in te converti? ubi enim de innocẽtibus male dicere perrexeris, ab omnibus habeberis inquietus, fastidiosus, impertinens, factorum alienorum observator, calumniator, malignus, importunus, perfidus, falsarius, maledicus, iniquus, sceleratus, lingua venenosa, instrumentum diaboli, & quilibet de te tacite videndo dicet: *Cõgregavit iniquitatem sibi*, id est, ut explicat S. Gregorius Episcopus Neocæsariẽsis: *Si quis alteri insidias moliatur, imprudens sibi ipsi primo & soli insidias struit*, cani similis es, qui calumniæ dente mordes qui te non offendit, de quo proinde eruditus ille scriptum reliquit:

Psal. 40.

D. Greg. Neocæs. orat. 53. ca. 10.

> *Et quos nulla gravant noxia, dente petunt.*

Sed damnum totum in te convertitur, prouti ingeniose Poëta ille ad hunc forte finem notavit, dum ait:

Andr. Alciat. Embl.

> *Ut canis in lapidem dentem tibi fregeris ipsi.*

Estque sententia à legibus humanis, nedum divinis promulgata, cum dicitur: *Dignum est fraudem in suum authorem retorqueri*; Et S. Athanasius super citata Psalmistæ & regii Prophetæ verba asserit (descendendo ad particulare) damnum quod in calumniatorem recidit, & corporis pariter animæque perditionem respicit: *Congregavit ad damnum suum iniquitatem sibi, in detrimentum animæ & corporis.* Quapropter Pharisæi & scribæ Christi discipulos, censeant, quod seniorum præcepta non observent, non lavando manus, dum mensæ accumbunt, erit enim tempus quando audient. Salvatorem eos tanquam divinarum legum transgressores repræhendentem: *Quare & vos transgredimini mandatum Dei*, quasi diceret: ex hoc quod discipulorum meorum actiones consideratis, occasionem mihi præbetis, ut & Ego vestras quoque observem & condemnem. Vestrum dicere: *Quare transgrediuntur* in vos recidit per meum dicere: *Quare & vos transgredimini.* Etenim pulchram quandam ad hoc propositum invenio historiam. Certus quidam pyrata, cui nomen Donides, discurrebat per mare prædando, unde semetipsum, suamque familiam sustentare posset, at verò sinistra fortuna voluit quod dum fugeret ab aliquibus navigiis captus, & in servitutem redactus ad Alexandrum Magnum productus fuerit, à quo severe repræhensus quod mare infestasset, & ex rapinis vitam traduceret, quæ actiones valde vitam humanam dedecent pyrata absque ulla formidine Alexandro intrepide respondit: *Et quare tu tot bellis mundum infestas? Ego latro ab omnibus vocor quia in miserabili quodam ligno in mare prædaturus excurro, tu vero cum exercitibus armatu per mundum vagaris deprædando civitates ut Impe-*

Baltas. Bonifac. L. penult. C. de leg. auth. hoc amplius C. de fidei com.

D. Atha. ibi fol. 135.

Didac. de La Vega in fer. 4. Dom. 3. fo. 211.

peratoris tibi titulum acquiras. Quod ego rapinis dem operam, idipsum paupertas mea causavit; at vero quod tu integras provincias ad te rapias, id ipsum ab insatiabili tua cupiditate procedit: unde sicut magnus ille Macedo pyratem reprehendens dixit: mare infestas; ita ille reprehensionem contra eum retorsit respondendo: Et quare tu opprimis mundum? eodem prorsus medio Salvator noster contra scribas & Pharisæos utitur: *Hac arte usus est Christus qui videns, quod scribæ & Pharisæi discipulos suos reprehendebant, cum tamen ipsi sceleribus & peccatis essent pleni, in illos reprehensionem retorquens ait: Quare & vos &c.* inquit Didacus de la vega.

19. In memoriam vobis revocare potestis, quot inventiones Filii Jacob adversus Josephum fratrem suum machinati fuerint, ne coram eo genua flectere, eumque adorare cogerentur: volebant etenim eum in primis occidere, postmodum in cisternam quandam demittere, ut moreretur fame; tandem vero Ismaelitis eum vendiderunt: at vero impertinenter conceptæ technæ contra ipsosmet conversæ fuerunt, disponente divina bonitate, ut ejus venditio via esset ad sequentes excellentias & dignitates, & quia illum vendiderunt, ideo adorare debuerunt: *Consulunt, & attentant* inquit Chrysostomus) *& suam declarant malitiam: at sapiens & omnipotens Deus insidiatores ministrare etiam invitos facit dispositioni futurorum.* Quisquis calumniarum pilam in innocentiæ lapidem excutit, adversus seipsum redire compellit. Audite S. Basilium idipsum expresse dicentem, dum ait: *Consilia adversus justos inita in caput malignè consultantium retorquentur, quemadmodum & tela, quæ semel inciderint in corpus solidum, non cedunt; sed repercussa in suos jaculatores resiliunt.* Id quod etiam Ecclesiasticus confirmat, dum ait: *Qui in altum mittit lapidem, super caput ejus cadit.* Optime igitur dicebat Chrysostomus, quod impius in suamet aqua coquatur, & suismet armis sese vulneret: *Impius propriis armis capitur.* Scribæ & Pharisæi Christum & discipulos ejus per unicum *Quare* ferire moliebantur; verum per idem *Quare* à Christo vulnerati fuere dicente: *Quare & vos transgredimini &c.* Est etenim solemnis Dei consuetudo in damnum peccatoris omnes illas retorquere malignitates, quas contra justum moliri volebant. Loquatur

Chrysost. hom. 61. in Genes.

S. Basil. in Isa. cap. 3. n. 11.

Eccl. 27.

Chrysost. in Ps. 90. n. 6.

hac de re casuum in sacra scriptura expressorum experientia, cum lingua ad id rationibus demonstrandum inveniatur inhabilis.

20. Superbus Ægypti Monarcha Pharao suspicari cœpit, ne forte sceptrum suum aliquando ad manus devolveretur Hebræorum, ita ut hi dominarentur in Ægypto; atque ideo ut hoc impediret, iniquissimam legem condidit, nimirum ut omnes ab Hebræis nati masculi in fluminis undas projicerentur, ibique suffocati interirent: *Præcepit Pharao cum omni populo suo dicens: Quicquid masculini sexus natum fuerit, in flumen projicite.* Exod. 1.
Porro Deo ita disponente Moyses sub hoc edicto nascitur, cujus genitores, ne pœnam exilii vel mortis incurrerent, eum fiscellæ scirpeæ impositum, morti consignantes, undis reliquerunt in prædam. Quid fit? Filia Pharaonis animi causa ad flumen concedens, vidensque fiscellam hanc in flumine fluctuantem, cuidam puellarum gynecœi sui præcepit, ut eum tolleret & adduceret. Quæ dum eum ex aquis eripuisset & salvasset, mirata est ejus pulchritudinem dicens: ô quam pulcher puerulus, videte an conspici possit uspiam facies elegantior? haud dubie hic infantulus, quantum aspectus ejus declarat, ex stirpe est Hebræa progenitus; Regia igitur Pharaonis filia ad palatium suum portari, eique nutricem quandam adhiberi jussit, quæ ipsum omni cum sollicitudine haud secus ac si filius suus esset educaret; imò ut Josephus Hebræus scribit, ipsemet Pharao, dum Moysi inter brachia sua jacenti abblandiretur, diadema suum regium è capite suo sublatum, infantuli hujus capiti imposuit, quasi adversus semetipsum infelix quoddam omen prognosticando, *fore, ut regnaret ille, quem Rex Pharao voluit necare* Unde accidit quod lex contra innocentes Hebræos edita in conditoris retorqueretur præjudicium; nisi enim lex illa condita fuisset, non fuisset unquam Moyses flumini expositus, nec à filia Regis inventus & educatus, quæ fuerant media ad Moysen exaltandum, Pharaonem vero ejusque Ægyptum deprimendam opportunissima. *Certe Domini voluntas ita promovet* (inquit Lypomanus) *ut Phareo longe alia agens adjuverit potius voluntatem Dei tyrannide sua, quam impedierit.* Et postea concludit: *Sic*

Lipom. in Exod. 2. n. 6.

paraba-

parabatur à Rege contra Regem volente Deo. Cui opinioni sanctus etiam Augustinus consentit, scilicet Pharaonem aliis machinando interitum, suæmet infelicitatis propriæ factum esse fabrum: *Competens processit divina vindicta, ut suis affectibus puniren-tur.* Ad diminuendum DEI populum edi-ctum promulgatur, ut omnes occidantur masculi, & ex eodem edicto populi DEI incrementum suam desumpsit originem. *Augetur populus dum opprimitur, & dum putat minui, quotidie crescit,* inquit Augustinus.

August. ser. 89. de temp. ser. 2. fo. 172. co. 2. & 3.

Exod. 1.

21. Quot ferra Dæmon adhibuerit, ad instituendam universalem corporis & membrorum Jobi anatomiam, notũ est passim apud omnes. Neque enim miserabilis ejus vita tot erat vulnerum recipiendorum capax quot eum inimicus infernalis exulcerare novit: *Percussit Iob ulcere pessimo à planta pedis usque ad verticem capitis;* at vero quis est qui nesciat, quod vulnera corporis, rubini sint animæ, & carnis calamitas, Spiritus felicitas existat, unde Apostolus ait: *Iudicavi tradere hujusmodi sathanæ in interitum carnis, ut Spiritus salvus sit.* Eodem igitur tempore quo Dæmon adversus Jobum integrum ordinat malorum exercitum, anima Jobi adversus ipsum integrum armat exercitum perfectionum; unde liquet quod aliis malignando homo semetipsum persæpe maxime damnificet. Audite S. Ambrosium: *Magna potestas, magna gratia, quæ imperat Diabolo, ut se ipse destruat; se enim destruit, hominem, quem tentando supplantare studet, ex infirmo fortiorem efficit, quia dum carnem debilitat, mentem ejus corroborat. Illuditur ergo Diabolus, ut ipso mortu sua vulnere contra se armet, quem debilitandum putavit.*

Iob. 2.

1. Cor. 5.

Ambr. lib. de pœn. c. 13. fo. 50. co. 1 l. C.

22. Totius Hebraismi capita congregata fuere ad ineundum consilium & determinandum *quid agendum sit* circa miracula adeo rara à Filio Dei quotidie patrata. Nos videmus quotidie, inquiunt, hunc Christum talibus signis gentem nostram post se trahere, quia verè obstupescenda sunt. Doctrinam quandam constanter disseminat ab omnibus minime receptam & approbatam, & quis scit, an non forte Romani videntes nos hoc dissimulantes in ipsum non animadvertere, adversum nos concitati per congregatos exercitus nobis non sint paraturi bellum; quod si fieret, in extremum res nostræ abirent exterminium, ideoque huic gravissimo inconvenienti mature & solide obviandum erit. Seponenda hic sunt omnia interesse propria, & unicæ publicæ saluti a nobis consulendum erit, hæc etenim nobis cordi esse debet, hãc nobis ob oculos continuo positam habere debemus. Mementote hanc vestram esse patriam, à cujus conservatione omne bonum nostrum dependet: perdita enim patria nostra, omnia bona nostra hactenus à clementia cæli nobis concessa pariter perdidimus. Quid igitur de hoc Christo statuendum nobis erit? Quid nostra interest de ejus miraculis curare? Quid ad nos spectat, quod unicum tantùm à lepra mundet, & tum demum scabie quadam omnes inficiat, quia omnes fricando & scalpendo vexemur & molestemur? Quamobrem *Quid facimus? quia hic homo multa signa facit? Si dimittimus eum sic, venient Romani, & tollent locum nostrum & gentem.* Ecquid tandem in hoc conciliabulo determinatur? Metu Romanorũ, & ex timore perditionis patriæ commoti, mortem Salvatori inferendam esse decreverunt. *Expedit ut unus homo moriatur pro populo, ne tota gens pereat.* Notate obsecro punctum istud, Hebræi etenim Christum occiderunt, ne venirent Romani, & tollerent locum pariter & gentem. Jam vero scimus omnes, quod juste eo modo res eorum acciderint, quo ipsi fuerunt suspicati. A Romanis namque contra eos motum est bellum, amiserunt Civitatem, gentem, regnum & imperium maximæq; super eos inductæ sũt miseriæ, quæ unquã in toto fuerunt mundo auditæ. Optime factum, neque enim meliora merebantur. Occasio quam captarunt ad concludendã alicujus innocentis mortẽ conversa est cõtra ipsosmet, fuitq; omnium calamitatum, quibus postea succumbere debuerunt, unica & sola origo. Hujus rei fidem nobis faciat Euthymius, dum ait: *Prætextum sumpserunt occidendi Christum, ne à Romanis internecioni traderentur, quia vero occiderunt, internecioni traditi sunt, & quæ fecerunt ut effugerent, ea quia fecerunt, non effugerunt.*

Lipom. in Exod. 2. n. 6.

Ioan. 11.

Euthym. ibi.

23. Habuit quidem ab æmulis suis valde infestatus David, aliquousque patientiam tandem vero intermittere non potuit, quin hisce verbis contra eos erumperet: *Quousque irruitis in hominem? Quousque vos impii,* exponit S. Athanasius, *irruitis, id est, congregamini.* Legit Hebræus *in hominem innocentem:*

Psal. 61.

D. Athanasius ibi fo. 195. Hebraus.

tem, addit Athanasius, quasi diceret, quando ô persecutores mei, me calumniando saturabimini? Nunquid advertitis quod perfidiæ vestræ quas mihi struitis in vos retorqueantur, vosque sagittarum instar transfigant? *Interficitis universi vos.* Ego quidem innocentiæ scuto munitus sum, in cujus defensionem secure confido, vobis autem colliso capite reverti continget: *In vanum irruitis in me, quia mihi nocere non potestis, sed vobis ipsis nocetis, quia interficitis universi, non me, sed vos,* Concludit Hugo Cardinalis.

Hugo Card. ibi. fo. 141. co. 4. n. 3.

24. Terminemus præsentem discursum per id quod S. Lucas in suo Evangelii Codice nobis recenset. Verbum etenim incarnatum in domo Simonis mensæ accumbens vidensque se non cum illis urbanitatis & benevolentiæ demonstrationibus receptum esse quæ illis temporibus in solemni usu esse solebant; mox ut vidit Magdalenam pedibus suis advolutam, quæ eosdem lachrymis suis rigabat, unguento ungebat, & devota iisdem infigebat oscula: ad Simonem conversus suos ei defectus aperte objecit, dicens; Simon intermittere nequeo, quin contra te lamenter, hanc autem mulierem deprædicem, utpote quæ tuos sua pietate & urbanitate supplet defectus; Ingressus sum domum tuam, tu autem solita mihi benevolentiæ signa exhibere neglexisti, aquā pedibus fronti osculum, & oleum capiti dando infundendo: *Intravi in domum tuam, aquam pedibus meis non dedisti, osculum mihi non dedisti, oleo caput meum non unxisti.* Enimvero Modernus quidam circa hoc difficultatem quandam movet, & causam inquirit, cur Salvator noster hanc inurbanitatem Pharisæo non exprobraverit diu ante, sed ad adventum usque Magdalenæ distulerit? Num forte defectum hunc antea non animadvertit? aut vero illius ob alium discursum intervenientem oblitus fuit? Notavit quidem errorem, sed compatiens eum transire permisit, & dissimulavit. Cur igitur postea adveniente Magdalena eum adeo indigne tulit & exprobravit? Dicam breviter: Pharisæus instar Medici malum scrutatus est, & sibimetipsi pessime fecit: voluit obloqui & obtrectare Christo Domino dicendo: *Hic si esset Propheta, sciret utique quæ & qualis est mulier, quæ tangit eum, quia peccatrix est.* Unde murmur retrorsum in authorem suum resiliit qui inde confusus remansit. Abi igitur, & adversus innocentiam obloquere, & vide quidnam inde lucraberis. Hoc inferre volebat doctus ille Epistolarum S. Pauli interpres, dum ait: *Deus suppliciorum rotam, quam impii adversus justos vertere vellent, super ipsos tandem revertit, propriis eorum machinationibus & consiliis in ipsorum capita reductis, ut suamet necis artifices esse videantur.* Quid igitur vos juvabit si in innocentiæ perniciem conspiretis, quando ipsa sub Dei protectione constituta æmulorum suorum ictus nequaquam curat? & omnium malorum farrago in vos retorquetur? Amate igitur bonorum innocentiam, malignitatem autem impiorum odio habete, & cum benedictione Domini abite in pace.

Luc. 7.

Ibidem.

Io. Ant. Velasq. in ep. ad Philip. adn. 2. fo. 273. col. 1. n. 1.

SER-

SERMO XIX.

IN FERIAM QUINTAM DOMINICÆ III. QVADRAGESIMÆ.

Et continuo surgens ministrabat illis. Luc. cap. 4.

1. POSTQUAM dator omnium bonorum DEUS inimicum infernalem qui in creaturæ rationalis perniciem omnem suam evomebat tyrannidem fugasset & expulisset, è synagoga Capharnaitica egressus ad Simonis pauperculi piscatoris domum se contulit: *Introivit in domum Simonis*, ubi pia quædam mulier, conjux fratris S. Barnabæ, mater Aristobuli & S. Petronillæ àmita lecto affixa jacebat, tum à decrepita ætate annorum, tum à febris malignitate miserrime ad usque vitæ periculum divexata; Id quod sacer Evangelista breviter insinuat dicens: *Tenebatur magnis febribus.* Nullus in illa domo erat, quin impatiens videndi spirans hoc cadaver tantopere affligi, eidem pro refrigerio desiderarit mortem, quæ solito crudelior Megæra facta vitam ei non adimebat, ne eam à pænis liberaret, efficiendo ut quovis momento veritatem experiri cogeretur dicti illius Philosophi dicentis: *Crudelius est quam mori semper timere mortem.* Tandem vero cœlestis Medicus eam visitare dignatur, qui febris qualitate cognita ad Apostolorum preces, qui *Rogaverunt illum pro ea*, opportunum malo huic applicavit remedium: *Imperavit febri & dimisit illam*, eamque quæ ab humanis auxiliis velut desperata, derelicta erat, è mortis manibus ereptam sanitati protinus restituit: *Ingressus in domum Petri ad quem venerat* (inquit Chrysologus) *aspexit gemitum languentis, vidit periculum desperatæ, & statim manus ad opus suæ Deitatis extendit*: Hacque ratione plantas ei debilitatas restituit; languentia membra restaurat, ut negotiis domesticis libere se denuo applicare & impendere posset, unde ut se erga benefactorem suū & Apostolos qui pro ea rogaverant gratam exhiberet, *Continuo surgens ministrabat illis*; id est, præparando mensam & de ferculis apponendis sollicitam se exhibendo, ut charitate debita pasceret, quos famelicos forsitan esse conspiciebat: *Ministrabat ad mensam, vel in aliis, utpote Christo & ejus discipulis*, exponit Dionysius Carthusianus. Porro in præsenti discursu enixè vos exhortabor, ut strenuos vos exhibeatis imitatores hujusce socrus Simonis? nam sicut ipsa Apostolis victus egenis liberaliter providit, ita nos quoque pauperum necessitatibus subvenire deberemus, per Eleemosynas iisdem subveniendo, quanto enim plus in hoc pauperum solum seminaverimus, tam nobis copiosior obveniet fructuum & meritorum messis, assecurante nos S. Cyrillo qui ait: *Quanto plura dabis liberaliter, tanto tibi plura largius confluent.* Quapropter muliere hac fercula sua præparante, vos quoque ad DEI verbum digne & utiliter recipiendum corda vestra studiosissime præparate. Ordiamur.

D. Ambr. lib. de Viduis. Sylveira t. 2. l. 4. c. 22. q. 1. v. 5. Ambr. Patav. ser. 1. fer. 5. Dom. 3. f. 281. Tolet. in c. 4. Lu. in commen. ibi. f. 451. co. 1. Seneca li. 3. controv. fo. 583. v. 16. 22. Chrysol. ser. 18.

Dio. Cart. in c. 8. Matth. ar. 17. fo. 92. co. 2. l. H.

D. Cyrill. lib. 3. in Io. ca. 28.

2. *Et surgens ministrabat illis.* Enimvero priusquam de Eleemosyna ratiocinari incipiam, operæ pretium futurum esse existimo, si tum pro meliori simplicium intelligentia cum etiam ad majorem doctorum satisfactionem obiter vobis explicem, quod nimirum juxta doctrinam Magistri sententiarum *Eleemosyna est opus misericordiæ*, vel ut docet S. Thomas: *est*

Mag. sent. in 4.

dist. 15. fo. 357. l. C. D. Tho 2. 2 q. 32. a. 2. fol. 64. co. 1. & 2. *Est opus quo datur aliquid indigenti ex compassione propter* DEUM; Ex duabus autem causis potissimum nascitur, nimirum ex Charitate, & ex misericordia, cum hoc tamen ordine, ut illa sit mediata, hæc vero immediata & proxima. Porro oculum suum continuo in egenorum necessitates directum habet, ideoque in tot genera distinguitur & dividitur, quot modis egenorum necessitates accidere possunt, ad quas Eleemosynæ spirituales ordinantur quæ tamē omnes breviter ad septem genera reducuntur hisce versibus contenta:

Consule, castiga, solare, remitte, fer, ora.

Id est, Doce ignorantes, bene consule dubitantibus, consolare afflictos, sustine injurias, remitte offensas, admone peccatores, & ora pro omnibus. At vero de hisce Eleemosynis spiritualibus mihi hoc loco sermo non erit, sed de iis quæ corpus attinent, & corporales dicuntur, quas exercere possumus juxta varias occurrentes casuum necessitates, tam ad vivorū quam ad mortuorum utilitatem. Si de vivis agitur, vel illorum necessitas est, vel esse potest communis omnibus, vel alicuius tantum in particulari: si est communis, vel consistit in interiori, vel in exteriori: si in interiori, iterum est duplicis generis, vel enim nascitur ex inopia victus, & generatur inde fames: aut vero ex defectu potus, & inde oritur sitis; Illi medela adhibetur per panem, ac proinde dicitur: *Pasce esurientem*; huic vero prospicitur per potum, de quo dicitur: *da potum sitienti*. Unde S. Anselmus. *Medicamentum famis est cibus, & medicamentum sitis est potus*; Id quod Philosophus ille aliis terminis insinuavit, dum ait: *Provida natura quantum potuit, instituit efficere duos in nobis excitans appetitus, alterum calidi & sicci in subsidium famis & penuria alimenti: alterum vero frigidi & humidi in sitis medelam & refrigerium.* Si vero necessitas sit exterior, duobus modis iterum potest accidere, vel enim consistit in nuditate corporis, & tunc obligamur ad nudos vestiendos; *Operi nudum*; vel consistit in defectu habitationis, in quam se recipere possit, & pro hoc defectu tollendo imponitur nobis Hospitio suscipere peregrinos: *suscipe hospitem*. Quod si vero necessitas fuerit particularis, vel illa provenit à causa intrinseca, qualis est infirmitas, & tunc nos obstringit præceptum *visita infirmos*: aut vero à causa extrinseca proficiscitur, & tunc tenemur invisere carceratos eosque quoad possumus

D. Ansel. in c. 8. in Ep. ad Rom. fol. 60. c. 1. l. A.

Ludovic. Mercatus in praxi Medicea de interior. morbor. cura lib. 3. c. 4. fol. 220. co. 1. l. 8.

liberare: *Redime captivum*. Vel denique necessitas accidit homini post mortem, & hæc in sepeliendis hominum defunctorum cadaveribus consistit, ne temporis vel etiam aeris injuriis afficiantur, aut ferarum dentibus dilanientur & lacerentur. Unde habemus versum illum, in quo omnia Eleemosynarum genera continentur, nimirum.

Visito, poto, cibo, redimo, tego, colligo, condo.

Id est, *visito infirmos, poto sitientem, cibo esurientem, redimo captivum, tego nudum colligo hospitem, condo mortuum.* Habemus igitur inprimis, quid sit Eleemosyna, & in quot genera dividatur.

3. Nolo autem his disputare, an divisio hæc sufficiens sit? & an alia Eleemosynæ genera inveniantur à supradictis differentia? aut verò, an Eleemosynæ spirituales majoris sint meriti, an vero corporales? Item an corporales Eleemosynæ effectum habere possint vel fructum spiritualem? an dare Eleemosynam sit opus præcepti, an vero consilii? an teneamur dare mendicis de illis substantiis, quæ nobismetipsis necessariæ sunt? an fieri possint de illis bonis, quæ male acquisita noscuntur? aut vero an necessario de licite acquisitis fieri debeat? An simus ad illam faciendam obligati, & à quo fieri debeat? An charitas illam prius proximis dari suadeat, quam exteris & nullam cum dante propinquitatem habentibus? An sit opus satisfactorium? An melius sit per hanc satisfacere, quam per orationes & jejunia? An sint media proportionata ad lucrum bonorum temporalium, sicut ad comparandam gratiam & gloriam? sed relictis hisce speculationibus, solum vos exhortabor, ut studeatis esse Eleemosynarii, pauperum egestati & necessitati succurrendo. Porro multi sunt, qui hoc misericordiæ opus serio vobis persuadent, nimirum Tobias, dum ait: *Si multum tibi fuerit, abundanter tribue, si exiguum etiam hoc libenter impartiri stude.* Ecclesiasticus etiam dicit: *Propter mandatum assume pauperem, & propter inopiam ejus ne dimittas eum vacuum.* Isaias quoque ait; *Frange esurienti panem tuum, & egenos vagosque induc in domum tuam, cum videris nudum operi eum.* Deuteronomium: *Cave ne avertas oculos tuos à paupere fratre tuo, nolens ei, quod postulat commodare.* David inquit; *Eripite pauperem & egenum de manu pecca-*

Tob. 4. Eccl. 29. Isa. 58. Deut. 15. Psal. 81.

Prov. 21. peccatoris liberate. Salomon dicit: *Qui obturat aures suas à clamore pauperis, & ipse clamabit, & non exaudietur.* Imo ipsemet Christus idipsum nobis præcipit dicens: Luc. 11. *Quod superest date Eleemosynam.* Et alibi subjungit: Luc. 12. *Vendite quæ possidetis, & date Eleemosynam.* Ubi nos S. Pater noster Augustinus monet, Aug. de verb. Domini ser. 25. hanc esse Salvatoris nostri intentionem: *Dicit tibi Christus, da mihi ex eo quod dedi tibi, de meo quære, da & redde, habuisti me largitorem, fac me debitorem, habeam te fœneratorem, temporalia mihi das, æterna tibi restituam, teipsum tibi reddam, quando te mihi reddidero; quicquid enim datur pauperi, Christo datum esse intelligitur, id quod Christus ipsemet expressè declarat, dum ait: Quod uni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis, quicquid pauper accipit, Christus accepit,* affirmat S. Petrus Chrysologus.

4. Deflectamus obsecro oculos & cogitationes nostras, ad documenta ab ipsamet natura humana ad præsens propositum tradita. Quamprimum etenim una pars corporis in egestate aut necessitate aliqua est, omnes aliæ concorditer conspirare videntur ad ferendas illi suppetias; docentes per hoc ut pauperibus libenter subveniamus, utpote qui in mystico corpore humani generis membra sunt, infaustis & infelicibus astris subjecta, & miseriis adeo oppressa, ut omnibus fortunæ bonis extreme indigeant; Qui proinde in hoc necessitatis torculari oppressi, gemunt quidem, sed non est qui vel semel ad iis subveniendum manum extendat. Cor in pectoris regia residentiam suam habens, per venarum meatus omnibus vitalibus partibus, ut sustentare se possint, sanguinis nutrimentum benignè dispensat. In importuno æstivi temporis æstu terra ab ignitæ caniculæ ardoribus male aduritur dumque viscera sua ab intolerabili ardore penetrari sentit, tot ora expandit, quot in terra aperturæ apparent, quibus Eleemosynam quandam à cælo exposcere videtur (utpote cujus benignitatem alias sæpenumero experta fuit) qua importunæ egestati suæ subveniatur. Cælum autem, quasi statum suum calamitosum videns, roris lachrymas continere non posse videtur, ac tandem clementiæ viscera aperiens, pluviarum suarum argentum charitativè diffundit, ad ferendum urgentibus necessitatibus suis, quibus fortiter adstringitur, opportunum remedium. Corvus qui natura sua vorax est & gulosus, nunquid compassione veluti tactus, quotidie panem attulit desertam solitudinem & Eremum incolentibus DEI servis? Fere dixissem ipsum quoque canem, velut Eleemosynarium celebrari posse, siquidem famelico peregrino Montispessulano B. Rocho victum quotidianum subministravit. Cerva quoque lac suum fœtibus suis quasi subtrahēs eo usque reservabat, donec illud sylvestrium speluncarum incolæ S. Abbati Atheniensi erogare posset. Denique à lupis misericordiæ edicendæ argumenta accipere possumus. Duobus namque famosis gemellis, qui prima antiquæ Romæ jecerunt fundamenta, lupa quædam peregrina, affectu quodam benignitatis ab hac fera valde alieno, & in eadem nunquam alias notato, ubera sua haud secus ac catulis suis porrigebat, ut à fatalis Parcæ insultibus eosdē liberaret. Verùm enimvero si forte fastidiosum vobis est à feris sylvestribus aliqua accipere documenta charitatis, ad minus non pigeat velut prototypum quoddam charitatis erga proximum exhibendæ ob oculos ponere inter eos, quos Sacra Scriptura recenset, viros præstantissimos. Loth etenim indefessis precibus Gen. 19. suis viatores transeuntes, in domum suam ut diverterent, sollicitavit, receptosque summo Gen. 18. cum affectu & charitate recreavit. Abraham peregrinis obviam processit, ut eorum membra ex itinerum continuis fatigationibus fracta, aliquo ciborum apparatu recreare posset. Antiqui Sanctissimum Carmeli montem inco- Theod. q. 24. Nicol. Lyra. lentes Prophetæ, veluti eximium benefactorē suum agnoverunt Abdiam, virum illum adeo charitativum, & mulieris illius maritum, erga quam Eliseus Propheta tanta fuit compassio- 4. Reg. 4. ne motus, ut oleum ejus miraculose multiplicarit, hic enim tempore persecutionis, prædictis Eremitis ab impia Jezabele intentatæ, eosdem aliquanto tempore ingenti sa- 3. Reg. 17. tis sumptu sustentavit. Agnovit quoque Carmeli Patriarcha mendicans Elias, quam se liberalem & benignam ei exhibuerit vidua Sareptana, dum eum frusti panis illius participem esse voluit, qui vix propriæ & filii sui sustentationi sufficiebat. Sanctus quoque Nicolaus Tolentinas famis necessitatem læto vultu sufferebat, eamque tenuem victus sui alimoniam, quam ei religiosa instituti sui paupertas quotidie impertiebatur, tanto cum affectu inter egenos dispensabat, ut eum pauperes ad monasterii fores quotidie fere exspectarint. Fuitque hac in re

specia-

specialissimus S. Nicolai Episcopi Myrensis imitator, utpote cujus intercessione ex patre sterili & matre infœcunda natus fuit, qui tribus globis seu pilis aureis tres inopes & egenas puellas dotavit, quæ alias indeclinabili suadente necessitate vilissimo pretio vendere seu potius prodigere decreverant, pretiosum illud corporis sui monile, quod semel amissum nunquam recuperari potest, licet quis universum totius mundi aurum adhibeat, homines hujus nostri sæculi erubescunt, & confunduntur, in memoriam suam revocando Catechumenum Turonensem Martinum, & charitativum illum Assisinatem adolescentem Franciscum, qui dum pietatem vix primis labiis degustarant, tam viscerosa charitate imbuti fuerunt, ut propriis sese palliis & vestibus exuerint, ut alienam vestire possent nuditatem. Nunquid Sanctus ille Pontifex Gregorius Magnus pauperes in propria sua mensa convivas & commensales adhibuit? adeo ut ipsimet quoque Angeli commensales ejus esse ambiverint; forte ut excessus viscerosissimi sui erga paupertatem affectus celebrarent. Quid autem de Sancto Patre nostro Augustino dicemus, qui ut Christianum erga pauperes subsidium exemplo suo promoveret, voluit ut domus & habitatio sua propria eis in hospitale & diversorium ordinarium cederet, utpote quos continuos in mensa sua habebat convivas, & commensales; imo postquam in eorum necessitates omnes consumpsisset reditus, & census Episcopales, licere sibi censebat frangere argenteas lampades, calices, aliaque vasa argentea, quæ DEI honori & cultui alias deserviebant, illiusque argenti fragmenta inter pauperes dispensabat: *Tanta benignitate fuit in pauperes, ut cum non esset alia facultas, sacra vasa frangeret ad eorum inopiam sustentandam.* Quam ingens erga pauperes pietas in Sanctissima illa Romana muliere Paula eluxerit, enarrare nobis ex Sacris scriptis suis poterit S. Hieronymus, qui in Epitaphio quod ei erexit, ex hoc eam vel maxime laudat, quod solita fuerit per universam Urbem Romanam pauperes singulari studio perquirere, magnamque se jacturam passam fuisse existimarit, quando eos ab aliis hospitio susceptos esse audivit; imo nonnunquam proprios filios vestimentis suis exuerit, ut mendicorum posset nuditatem obtegere: *Pauperes curiosissimè tota urbe perquirens, damnum putabat, si quisquam debilis & esuriens cibo sustentaretur alterius, spoliabat filios, & inter objurgantes propinquos, majorem se eis hæreditatem, Christi misericordiam dimittere loquebatur.*

In vita ejus.

Hieron. in Epitaph. Paulæ ad Eustochium.

5. Etenim de S. Paulino aliquid huc spectans legitur, quod si non (ut ita dicam) est impossibile, saltem valde ad credendum arduum est atque difficile. Postquam enim Sanctus hic Pastor, omnia quæ habebat dispensasset pauperibus, nihilque ei jam amplius superesset; mulier quædam paupercula eum convenit, cujus filius tanquam mancipium quoddam in Africam abductus fuerat, rogans eum, ut ad suum è servitute redimendum filium aliquo charitativo subsidio ei succurreret. Quàm mulieris illius petitionem non sine intima compassione audivit quidem, at vero simul valde affligebatur in animo, nihil sibi præsto esse, unde mulieris hujus petitioni posset satisfacere. Interim aliquamdiu intra semetipsum suspensus hæsit, cogitans qua ratione ipsam cum aliquali posset consolatione dimittere; cumque nil præter semetipsum aliud possideret, dixit ei O chara mulier noli dubitare, DEUS etenim nunquam deserit sperantes in se; Ex quo præter memetipsum penitus nihil in hac terra possideo, meipsum in Eleemosynam accipito; Ecce vita mea tibi præsto est ad obsequium tuum, meipsum in servum tibi cedo, ut de me ita disponas, ut filium tuum mei pretio redimere valeas: *Mulier, quod possim dare non habeo, sed memetipsum tolle, servum me jure tui esse profitere, atque ut filium tuum recipias, me vice illius in servum trade.* Sunt ipsissima S. Gregorii Papæ verba. Vidua ab affectu charum sinus sui pignus, filium scilicet suum rediniendi, totaliter absorpta, oblatam à sancto charitatem acceptavit, & cum eodem in Africam navigans, Dominum, cujus servituti filius suus addictus fuerat, invenit, cumque enixè rogavit, ut filium restituens Paulinum ejus loco in servitutem acceptare vellet: *Ecce hunc hominem pro eo vicarium præbeo, solummodo pietatem in me exhibe, mihique unicum filium redde.* Porro Dominus in matris preces condescendens, filiū suum ei restituit, ejusque compedes ferreos cæteraque vincula Sancti Paulini pedibus & corpori injecit. *Suscepit itaque servum, & roganti viduæ reddidit filium.* In quo heroico & generoso Sancti hujus Episcopi facto consideranda est actio, &

Gregor. lib. 13. dialog. c. 1. fo. 30. co. 4. l. B.

agens,

agens, sive qualitas personæ; Quod si enim ad hanc Charitatem præstandam homo aliquis vilis & in humili conditione constitutus sese obtulisset, haud dubie istalis peregregium facinus, omnique laude dignissimum commisisset; at vero quod ad hoc se non tantum prompte obtulerit, sed & promptissime executus sit Episcopus vir scilicet tantæ considerationis; quod Pastor & Prælatus ad implendum misericordiæ opus semetipsum in Eleemosynam dederit, seque ad redimendum captivum viduæ filium in servitutem redegerit, vere hæc fuit commutatio summe admiranda; erat enim hoc idem ac si quis commutaret aurum pro luto, vel gemmam pro plumbo. O inauditam Sancti Paulini pietatem! Forte id facere voluit, ut ipsummet DEI filium veraciter imitaretur, qui in redemptionem servi sui tradidit semetipsum in mortem: *illum videlicet imitatus* (concludit Sanctus Gregorius) *qui formam servi assumpsit, ut nos essemus servi peccati, cujus sequens vestigia Paulinus, ad tempus voluntarie servus factus est solus, ut esset postmodum liber cum multis.*

D. Greg. ibi. fo 31. co. 1. l. C. in fine.

Per eandem occasionem gratiosa mihi historia in mentem venit. Legitur etenim quod Sanctus Amandus, Sanctum Gislenum Monachum Sancti Basilii visitarit, qui licet hospitem suum ea qua potuit charitate recepisset, valde tamen in animo suo cruciabatur, quod nec panem, nec aliud quippiam haberet, quod pro defessarum virium suarum restauratione ei apponere posset; Interim vero pro visitationis gratia accepta gratias quidem egit, simul tamen corde plorans, quod majorem ei charitatem exhibere non posset. Enimvero Amandus magna perfusus fuerat consolatione, quod Gislenum magnum illum DEI servum vidisset, acceptaque ab eo benedictione & abeundi facultate ambo simul in Hainan abiverunt, ubi navis Amandum reditum meditantem præstolabatur; Cumque ad mare venissent, piscis quidam ex improviso foras extra aquas prosiliit, seque in conspectu utriusque servi DEI firmavit, & inter utriusque pedes palpitans atque subsiliens semetipsum in famescentis utriusque servi DEI subsidium ultro citroque offerre videbatur, quasi mutuo sermone palpitando dixisset; Ecce hic præsto sum ad vestrum nutum atque imperium; ex quo nihil ad manducandum habetis, ecce me, de me pro vestro arbitrio disponite, ad vestrum namque obsequium DEI creatoris mei jussu è mari exsiliendo egressus sum. Quod si igitur non homines duntaxat veri DEI cognitione præditi, cujus instinctu ad Eleemosynas distribuendas promoventur; verum etiam creaturæ irrationales operibus se pietatis impendunt, qua ratione igitur pertinaces & ad misericordiæ opera præstanda inviti manere potestis? aut sanctam hanc virtutem vobis persuaderi non sinitis? Quid? num forte vos excusabitis dicendo quod is qui eam postulat, illam non mereatur? fallimini profecto, siquidem consideranda necessitas est, non vero persona necessitatem patiens, cogitate non cui, sed propter quem detis: *Nil aliud consideres nisi paupertatem*, inquit Sanctus Hieronymus, non quæras cui, sed quare des.

Apud Raphaelem de Columbis in 2. p. Dom. 4. Quadr. fol. 382.

D. Hier. in Epist.

6. Et licet tandem adhuc aliqua in te superesset repugnantia aut difficultas, quo minus huic operi pietatis incumberes, nihilominus ad minus saltem te moveat utilitas & interesse tuum proprium; cum certum sit, quod inopia & egestas pauperum maximus sit thesaurus divitiarum, quo divites nullum majorem possident: *Inopia pauperis, census est divitis*, nullum est ad acquirendum divitias medium securius, quam frequenter Eleemosynas largiri pauperibus. Quo plures palmites viti amputantur tanto plures in præcisi palmitis locum progerminant *Tanto uberius*; Neque enim existimare debetis, quod id, quod pauperibus erogatur, amissum sit, aut perditum, imo vero locuplerius & cum usura possidetur. Legitur quod nonnullæ nationes Asiaticæ, dum audissent Alexandrum Magnum in procinctu esse, ut cum toto suo exercitu illos visitaret & transiret, obviam ei processerint, medietatem omnium bonorum, quæ possidebant, eidem offerendo, rogantes, ut eos in pace vivere permitteret, & bello nequaquam illis molestus esset; quibus Alexander cum solita magnanimitate respondit: *Non ego hoc proposito in Asiam descendi, videlicet ut ea quæ mihi daretis possiderem, sed ut ea quæ ipse vobis darem haberetis.* Pari quoque ratione non petuntur à vobis Eleemosinæ, ut eo vos privetis quod in pauperes erogatis, sed ut illud quod pauperibus elargimini vere vestrum sit lucrum, cum idipsum quod datis, in vestram utilitatem fructificando, multiplicetur, siquidem

Phi. Diez. in Quadr. p. 3 fir. 6. Dom. 4. fo. 406. nu. 24.

Io. Ouue. fo.152.n. 85.

Nullum majus erit lucrum, quam pascere egenos.
Fœnore nam grandi centupla dona feres.

Imo idipsum quod possidetis, nunquã est vestrũ, nisi postquã illud consignaveritis in man⁹ egenorum. Notum est ex scriptura sacra, quod postquam Deus mulierem ex costa Adami formasset: *Tulit unam de costis ejus, & ædificavit in mulierem.* Adam è somno expergefactus, cũ adeo formosam ex se factam mulierẽ videret, sic loqui cœpit: *Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea.* Nolo hic causam inquirere, cur Evã conjugem suam os appellet, cum potius dicere debuisse videatur: *Hæc nunc mulier ex ossibus meis*, quia cũ vere mulier fuerit, quomodo eã os aliquod appellare potuit? Responsionem etenim hujusce difficultatis in aliam usque occasionẽ mihi reservo, & hoc loco solum scire desidero, cur dicat: *Nunc os ex ossibus meis* Nunc? Imo contrariũ potius verum est, ô Adame; *Nam antea erat os ex ossibus tuis*, nunc vero postquam Deus hoc os à te sustulit & Evam inde formavit, factum est os Evæ, nec tu in illud eandem, quam antea habebas, retines jurisdictionem, cur igitur id quod alienum est tibi usurpas? Enimvero Adamus dicere volebat; Tunc quando os illud meum erat quia mihi soli serviebat, meum esse non videbatur: nunc autem ex quo illud alteri dedi, ut scilicet sit pars integrans & subsistens corporis Evæ, merito illud os meũ appellare possum. *Nunc, nunc hoc est os ex ossibus meis. Quando costa mẽbrum erat Adami ipsi agnatum & compactum, non tam dicitur res Adami, quam cum illi extraditur, extirpatur, & alienatur.* Quamdiu etenim panem aliquem vobis retinetis, tamdiu panis ille proprie vester non est, quia usũ tantum illius habetis non dominium: at vero si panem illum à vobis alienaveritis, tunc vere dicere potestis, Panis ille, panis meus est. Bonam igitur, ô Auditores, alienæ paupertatis rationem habere, quia in ea consistunt divitiæ vestræ; sicut enim Adam pro uno osse mulierem quandam accepit, facile imaginari vobis potestis, quantum facturi sitis, ex erogata in pauperes Eleemosyna lucrum. Commendet igitur Plinius quamdiu volet terram quandam in Africa situatam, quæ agricolæ suo centum quinquaginta modios reddit pro uno: *In Byzacio Africæ campo ex uno modio centum & quinquaginta modii redduntur.* Exaggeret alius quamdiu libebit, fertilitatem agrorum qui sunt in Sicilia, Flandria, & Ægypto, nullibi enim solum reperietur fertilius & abundantius, quam sit ager & terra paupertatis. Hilari quoque vultui redeant navigantes, qui novi mundi insulas invenerunt, nobisque stupenda hæc nova referant, quod scilicet in Provincia quæ Cotoi dicitur certæ quædam inveniantur oræ maritimæ, in quibus eodem modo demetatur aurum, sicut inter nos secantur grana & blada, nam messis illius Provinciæ nunquam adæquabit divitias messis illius, quam Eleemosynarii ex agro paupertatis Eleemosynis bene seminato percipiunt.

Gen. 2.

Didac. Celad. in Iud.c. 10. v.4.§.7. n.51.

Plin. l.18. c.10.

Abraham Bzovius in pancar. 6.fo. 217. co.1.

7. Lucæ 12. Dominus noster consulebat, ut omnia quæ possidemus, vendamus, & pecuniã inde comparatam Eleemosynæ loco distribuamus in pauperes, prouti multos sanctos Dei servos fecisse novimus: *Vendite quæ possidetis, & date Eleemosynam*, & postea subjungit: *Facite vobis sacculos qui non veterascunt*: quasi diceret, postquam omnes facultates vestras distribueritis inter pauperes, necessarium erit, ut de sacculis vobis prospiciatis, in quos, quod vobis ex Eleemosyna comparabitis, aurum recondere possitis. Verùm enimvero sistamus hic nonnihil, nam videntur hæc verba aliquam in se involuere contradictionem; Quod si enim omnia sint in pauperes erogata, supervacanei sacculi erunt, quia nihil supererit, unde impleri possint. Veruntamen, ô Auditores, sermo iste Domini mysteriis & sapientia plenus existit. Vult etenim Deus, ut ob sui amorem omnia dispensentur inter pauperes, & quod eodem tempore nova quoque fiat de sacculis procurandis provisio, eo quod pauperibus erogata non censeantur esse amissa vel deperdita, sed potius multiplicata re acquirantur, quia Deus per vias incognitas, & eo tempore, quo minus id expectabas, id quod distribuisti inter pauperes, cum fœnore maximo restituet, rependendo centum pro uno. Unde S. Orientius ita cecinit:

Luc. 12.

Ferre tamen poteris contempta hic munera mundi,
Mitte secuturas, quæ duplicentur opes.
Nam servata nimis, quæ mox bona, non tua sunt
Si tibi non serves, sic erit, ut tua sint.

D. Orientius ap. Didac. Bæza de Christ. fig. t.3 l. 7.t.18.§. 10.

Sanctus Germanus Archiepiscopus Germaniæ, datis dispensatori suo tribus scutis eosdem in Eleemosynam erogari præcepit, qui duo

duo tantum scuta distribuit, tertio in aliam occasionem sibi reservato: Quid fit? Eodem fere tempore missa fuit sancto huic Archiepiscopo apocha quædam de accipiendis ducentis scutis. Redeuntem igitur Oeconomum suum ad se accersitum increpavit, & lamentando eidem dixit: Nequaquam deinceps domui meæ servies, siquidem magnum hodie eidem intulisti præjudicium, quando causa fuisti cur eidem centum scuta deperierint, nã pro duobus scutis quæ solum ex tribus à me tibi datis distribuisti in hac apocha ad me missa sunt ducenta scuta, qui utique trecēta scuta accepturus fuissem, si tertium quoque scutum, ut tibi præceperã in pauperes erogasses. Vere pauper terra quædam est valde fructifera, & ager omnium bonorum copiosissimus, in quem si unum scutum seminaveris, centum percipies. Marcianus Presbyter Ecclesiæ Constantinopolitanæ pauperem quendam nudum videns, proprium sibi pallium detractum eidem ob amorem Dei donavit, pro quo ei Deus aliam chlamydem restituit totaliter auream, quo indui solebat, quãdo ad sacrum altare accessurus erat: *Aurea veste divinitus indutus est, cum pauperi nudo vestem suam dedisset.* Bonifacius Episcopus Ferentinus, sanctissimæ vitæ Prælatus ob innumeras, quas in subsidium pauperum erogaverat, eleemosynas, suum exhauserat granarium, cumq; mater ejus ad granarium, ejus provisionē, quæ reliqua erat, visura, & an ad illius anni victum futura esset sufficiens, examinatura, ascendisset, illudque quasi evacuatum vidisset, magnopere inde afflicta, non modicum negligentiæ illius improperium in faciem ipsius ei ingessit; ipse autem probe sciēs qualiter ea quæ pauperibus erogantur à Deo recompensari & remunerari soleant, dixit matri suæ, ut iterata vice in granarium ascendens illud visitaret, futurum enim ut aliam ejus faciem visura esset, prouti & factum est, nam ad granarium reversa illud omnis generis frumentis aliisque bonis refertissimum esse deprehendit: *Qui cum paulatim egressam ab horreo matrem reduxit, quod ita tritico plenum in ventum est, sicut plenum ante nõ fuerat,* inquit S. Gregorius Papa. De Adriano summo Pontifice legitur, quod cum ipsi veluti maximo Eleemosynario, non nisi quadraginta scuta in ærario ad sublevandam pauperum necessitatem mansissent residua: Hanc Deus illi gratiam evidentem & manifestam præstiterit, quod licet in subsidium pauperum quotidie aliquid illis quadraginta scutis subtraheretur, idem tamen numerus salvus & integer semper absque diminutione permanserit; unde manifeste videre poterat, quod licet pauperibus ex sua substantia subveniret, illa tamen inde ne minimum quidem diminuta fuerint. Unde idem Pontifex dispensatori suo dixit: *vides quam benignus & largus sit Dominus, præsertim iis qui liberales & munifici in pauperes sunt.* Similiter de duobus pauperibus conjugibus legitur, quod cum pauculos quos habebant denarios vel nummos aliqua via licita augere contenderent; conjux marito, ut eas in Eleemosynam erogaret, persuaserit, id quod accedente mariti consensu ita factum est; Cumque maritum dati consensus pœnituisset, ut pote cui pecuniam aquis superseminatam fuisse videbatur; mulier eum continuo & affectuosissime quidem consolabatur, exhortans eum ad patientiam, eo quod Deus fidelis esset omnium proximo exhibitorum beneficiorum remunerator prouti reipsa postea compererunt; nam cum domo egrederetur in eadem via in qua Eleemosynam dederat, in terram prospiciens monetam quandam invenit quæ unum Julium in valore adæquabat; quocum postea sibi piscem coemit, in cujus visceribus gemmam quandam deprædendit, quam pro trecentis scutis postea vendidit, & pro tanto recepto Eleemosynæ suæ fœnore domum reversus, maximas Deo gratias retulit, ut pote *Qui bonus, & liberalis tanto cum fœnore depositum reddidisset.*

Abraham Bzovius in pancar. 6. fo. 21. & co. 1.
Raphael. de Columb. Dom. 4. Quadr. fo. 375.
Luc. 12.
Abraham Bzovius ubi sup.
Greg. Papa lib. 1. dialog. c. 9 f. 23. c. 4. l. M.
D. Orientius ap. Didac. Baza de Christ. fig. t. 3. l. 7. f. 18. & 10.
Platina in vita Pontif. Adrian. II. fol. 65. co. 2.
Didacus Vega t. 2. in Dom. 1. post. Pentec. f. 49.

8. Certus quidã vir dives, postquam centum scuta in Eleemosynam erogasset, de reliqua pecuniarum suarum summa interrogatus, respondit, se nihil in hoc mundo præter centum scuta possidere; cui cum ab alio replicaretur, Divitias suas multas esse & ingentes ac proinde in majorem usque quantitatem excrescere debere, prudēter respondit: Ea quæ habeo, mea non sunt, sed Principis mei, qui de domo mea, & omnibus quæ in ea sunt, pro suo potest arbitrio & beneplacito disponere: solùm quæ in Eleemosynam expēdi centum scuta, mea sunt, quæ in manus pauperũ velut depositariorum meorum custodienda consignavi: *Illa non mea sunt, sed vel Regis vel Domini mei, qui cum voluerit illa sibi usurpare, & accipere potest; at centum aureos pauperibus oblatos accipere non potest sed semper mihi per manus pauperum in loco tuto servantur.* Sic quoque Romæ in quo-

Phil. Diez. in sum. prædic to. 1. verbo Eleem. f. 107. c. 1.

dam sepulchro hæc in lapide sub quo vir dives sepultus jacebat, inventa fuit incisa inscriptio: *Expendi, donavi, servavi, habui, habeo, perdidi,* quasi mortuus tacite dicere vellet; Id quod jam expendi, habui quidem, sed nunc *non habeo: quod expendi habui*; Illud vero quod tanta cum diligentia *conservare studui, jam perdidi*: Denique illud solummodo quod pauperibus elargitus sum, vere habeo: *Quod donavi habeo*. O quam pulchra & veritati consentanea est hæc in sepulchro viri divitis inventa inscriptio! Quod si igitur ea quæ possides conservare & augere desideras, eadem liberaliter cum pauperibus partiaris & dividas. Hoc medio usque est Myron, si Prochoro Christi discipulo fidem adhibemus, qui ait: *Myron autem secundum Apostoli præceptum, pauperibus & egenis sua distribuebat, & multiplicabat ei* DEUS *omnia quæ in domo sua erant.*

Thom. de Trusil. to. 1. fe. 6. post Cin. con. 4. f. 175. co. 2. l. H. Prochorus t. 1. Bibl. PP. in hist. S. Io. Apost. c. 21. in fin.

9. Porro an turba illa quæ Salvatorem N. tribus diebus sine ullius cibi sumptione secuta fuerat, fame vexata fuerit, an vero non, vobis considerandum relinquo. Hoc saltem scio, quod Salvator pietate erga illam motus, dixerit: *Iam triduo sustinent me, nec habent quod manducent, si dimisero eos jejunos deficient in via.* Etenim filius DEI turbæ huic in tam gravi necessitate libenter quidē succurrisset, sed unde id faceret, nō habebat; unde de possibilitate ferendi subsidii discipuli desperantes dicebant: *Vnde illos quis poterit hic saturare panibus in solitudine?* Christo autē interroganti, an aliquis in tota turba esset, cui nonnihil panis suppeteret, Philippus respondit: *Ducentorum denariorum panes non sufficiunt, ut unusquisque modicum quid accipiat.* at vero S. Andreas puerum quendam quinque panes hordeaceos, & duos pisces manu sua ferentem vidit, eumque ad Magistrum suū perduxit, dicens: Magister: Est puer unus hic quem vides præsentem, paucos hic quidem panes & piscem habet, sed provisio hæc modica est, si ad tot famelicorū millia cōparentur, minus erit, quam si musca ori ursi alicujus se ingereret: *sed quid hæc sunt inter tātos?* Verùm enimvero scire percuperem, undenam panis ille venerit? Num forte natus est de terra? aut vero de cœlo descendit? ex neutro horum locorum advenit, sed panis ille alicujus de turba erat. At vero cum omnes fere præ nimia fame contabescere & languere cœperint, cur is ad quem panis ille pertinebat, eundem non comedit? Nimirum ori suo panem illum adimere voluit, ut filius DEI pauperibus subveniendi occasionē haberet. Verùm audite quod sequitur: Hunc igitur panem & pisces in manū accepit, omnibusq; distribuit, nec est qui se perfecte satiatum esse non fateatur, & tamen duodecim adhuc cophini reliquiarum mansere superstites: *Impleverunt duodecim cophinos fragmentorum.* Sed qua ratione fieri potuit, ut ex tam exigua annona tot pascerētur, imo perfecte satiarentur hominum millia, & tamen hisce omnibus abunde satiatis duodecim adhuc cophini reliqui remanserint? Nolite mirari, nam panis hic Christo præsentatus fuit *ex moti vo charitatis*, quem proinde ipse velut Eleemosynam quandam turbæ famescenti distribuit, quid igitur mirum si panis ille adeo multiplicetur ut inde non tantū saturetur turba, verum duodecim insuper cophini supersint? S. Joannes Chrysostomus hocce punctū sine consideratione præterire non potuit, dū ait: *Pro omnibus discipulis non aderant nisi quinque panes, & quamvis ipsi paucos panes haberēt, illos tamen libenter aliis indigentibus condistribuerant.* Sed quo effectu id fecerūt? lucrati sunt in numero, qualitate & quātitate: *Colligite quæ superaverunt fragmenta ne pereant: Et impleverunt duodecim cophinos fragmentorū.* Dederūt quinque & receperunt duodecim, dederunt panes, & receperunt corbes. *Per quod miraculum* (inquit Guilielmus Parisiensis) *datur intelligi, quod qui dat modiocam substantiam suam pauperi, centuplum accipiet in præsenti, & vitam æternam possidebit in futuro.*

Marc. 8. Ioan. 6. Chrysost. sup. Matth. hom. 50. Guilielm. Paris. in Dom. 4. f. 238. co. 2.

10. Magnum viderer charitati Beati Archiepiscopi Valentini Thomæ de Villa nova, qui per antonomasiam Pater pauperum est appellatus, inferre præjudicium, si eandem sub silentio præterirem. Hic namq; postquā post multas luctas supradictam Prælaturam tandē acceptasset, in primi anni ingressu octodecim millia scutorū in redditibus annuis numeravit, Paulo post vero iidē reditus crescere cæperūt, usque ad 22000. Denique in fine vitæ suæ eosdē reditus ad usq; triginta scutorū millia ascēdisse compertū est. Verùm ô DEUM immortalē! qua ratione hic census adeo excrescere potuit? qua id industria vel diligentia adhibita factum est? quas egit mercaturas, aut quasnam negotiationes exercuit? Existimo ipsum bonū mercandi modum à Zachæo didicisse, qui domum suam præsentia Filii DEI honoratam fuisse videns, dixit: *Domine dimidium bono-*

In vita ejus. Luc. 19.

bonorum meorum do pauperibus, & si quid aliquem defraudavi reddo quadruplum; quasi diceret, Domine tua me benignitate adeo tibi devinxisti, quod deinceps ex amore tui decreverim dimidium bonorum meorū pauperibus Eleemosynæ loco elargiri, ex reliquo vero in quadruplum inique & fraudulenter à me parta restituere statui. Porro hæc spontanea oblatio forte adeo facilis non est, sicut sibi nonnemo imaginari posset; atque ideo attente quæsumus eandem ponderemus, sic enim mysteriū hisce verbis contentum, nec non & prudentiam à Zachæo demonstratam manifestius videre licebit. Prius igitur dicit, se medietatem facultatum suarum pauperibus daturum esse, id quod est opus ad consilium spectans, eo modo quo id S. Thomas intelligit, quando ait: *Alius autem Eleemosynas dare est in consilio*: postea vero id quod justitiæ & præcepti opus est; scilicet aliis ablata iisdē restituere, vult adimplere. Verum dicat aliquis: Nunquid per prius ad ea obligamur quæ sunt præcepti, quam ad ea quæ sunt tantum consilii? Haud dubie. Cur igitur prius dicit, *de pauperibus*, postea vero ait: *Reddo quadruplum*. Pro hujus difficultatis intelligentia necessario faciēda est alia quædam ponderatio, duo præsupponendo: Primum est, quod omnia quæ possidebat, ex male acquisitis, & per viam usurarum sibi comparaverit. Secundum est, quia supponi debet certus & definitus divitiarum & facultatum suarum numerus, v. g. centum millia scutorum in valore, & in pecunia, plus minus. Quibus suppositis dico Zachæum è centies mille scutis dispensare voluisse pauperibus medietatem, id est, quinquaginta millia: *Dimidium bonorum do pauperibus*; manet igitur ei altera medietas. Quid autem de ea facere disposuit? reddere vult ea in quibus proximum defraudavit, quadrupliciter, sed videamus an id futurum sit ei possibile: Fraude & dolo, sive per usuram alios defraudando congregavit centum millia scutorum; ex his autem quinquaginta millia dat pauperibus; Ergo cum reliquis quinquaginta millibus vult quadruplum restituere, quod ascenderet ad summam quadringentorum millium? dicit enim *Reddo quadruplum*. Quia ratione id ei possibile erit? Imo facile hoc ei erit; unde bene dicit, & tanquam optimus arithmeticus rationes suas optime instituit; nec in suo computu errabit. Sed quomodo? Nunquid audistis? Faciendo opera quæ sunt de consilio, erogando Eleemosynas pauperibus, idque prius & ante omnia, *Dimidium bonorum de pauperibus*, securissimè deinceps sperans quod Deus quinquaginta millia reliqua ita sit multiplicaturus, ut debitum suum sive inique partam pecuniam quadrupliciter solvere id est, restituere quadringenta millia possit, *Reddo quadruplum*: nec male ei conceptum consilium cessit; testatur enim S. Leo quod: *Qui pecunias & opes suas multiplicare immodicu optat augmentis, hoc sanctum fœnus exerceat, & hac usurarum arte ditescat*. Hac eadem prudentia res suas moderatus est Archiepiscopus Valentinus; nam octodecim millia scutorum, quibus mensa ejus Archiepiscopalis gaudebat, larga manu dispensabat inter pauperes, unde Deus illa auxit, usque ad viginti duo millia; Et hæc pariter inter inopes distribuit, atque denuo Deus illa adeo multiplicavit, ut ad summam triginta millium scutorum annuorum excreverint; & majora adhuc incrementa censibus Archiepiscopalibus accessissent, nisi Deus sanctum hunc Eleemosynarium ex hac vita evocasset in paradisum; videbantur proinde Deus & Thomas inter se certatim procedere, Thomas quidem dando pauperibus, Deus augendo facultates & census, Thomas granaria evacuando, Deus implendo; Et quidem sanctus hic vir reditus suos omnes in tres partes diviserat, scilicet in nihilum, parum, & multum: nihil etenim retinebat sibi, parum dabat nepotibus, multum vero impertiebatur pauperibus & Ecclesiæ; an alii contrarium faciant nec quærere aut investigare, nec scire volo. Hoc saltem scio, quod divitiæ eorum auctiores forent, & durabiliores essent, si in erogandis Eleemosynis essent Zachæi & Thomæ imitatores.

D. Th. 2.2. q. 32. art. 5.

D Leo serm. 13. de Ieiu.

11 Rem valde mirabilem recenset Paulus Diaconus de Theodosio secundo Imperatore. Hic etenim Princeps erga pauperes viscerosissimus esse solebat, adeo ut quidquid auri ad ejus manus deveniebat, id totum in pauperes mox erogare consueverit. Cumque ab aliquibus aulæ suæ magnatibus moneretur, ne manus tam large aperiret; hoc illis responsum dedit: *Deus non deerit fisco nostro*. Audite qualiter vere Princeps iste veridicus propheta extiterit. In quodam palatii sui perystilio obambulans, in lapidem quendam in pavimento eminentē, cui crux quædam insculpta fuit, offendit, quē

Paulus Diaconus in Histor. Longobard. lib. 3. c. 6.

inde eximi præcepit, eo quod indecens esse censeret, quod signum illud, quod in fronte portare, & capitis inclinatione ab omnibus honorari debebat, transeuntium calcaretur pedibus; Dictum, factum; at vero subtus hunc lapidem, alium quendam repererunt similem, & simili signo notatum, quem etiam inde iussit erui, & in locum honorificentiorem transferri; Dumque is erutus esset, ingens sese in eodem loco prodidit thesaurus; videte quæ media Deus ad Eleemosynarios suos liberaliter remunerandos non adhibeat, ut nimirum offendendo ad lapidem, tantum inveniant thesaurum. Quid autem Imperator post hunc thesaurum repertum fecit? aut quaratione illum impendit? Totum hunc thesaurum in dotes puellarum, & ad miseros è cujusvis calamitatis generibus sublevandos adhiberi serio voluit, adeo ut ne teruncium quidem exinde in proprios usus reservarit, confidens semper in dicto suo, quo dicere solebat; *Deus non deerit fisco nostro*; Quæ ejus verba Deus nova quadam optima fortuna verificare dignatus est; Nam vix extremas præcedentis thesauri reliquias erogaverat, cum ecce vir quidem senex, venerabilem præse vultum ferens, ei apparuit, qui ei alium quendam thesaurum priori incomparabiliter præstantiorem & opulentiorem ostendit, qui subtus terram ab Eunucho Narsete Justiniani Imperatoris thesaurario reconditus fuerat, fuitque auri & argenti tam immensa quantitas reperta, ut multi fuerint dies consumpti, donec eum perfectè & complete eruere potuissent.

12. Merito igitur S. Pater noster Augustinus dicebat: Divites nullas habere possessiones opulentiores, quam sint pauperes, dum illis succurrunt: *Fœcundus est ager pauperum, cito reddit donantibus fructum.* Porro Eleemosynæ sunt veræ negotiationes apud Deũ, quæ nulla prorsus damna, sed potius maxima lucra secum trahunt. *Si vis esse mercator optimus* (repetit Augustinus) *& fænerator egregius, da quod non potes retinere, ut recipias quod non poteris amittere; da modicum ut recipias centum, da temporalem possessionem, ut consequaris hereditatem æternam.* O quot sunt, qui cum magno animarum nostrarum commodo acquiruntur fructus! displicet mihi, quod ad illos pro meritis & dignitate satis explicandos, satis idonea non sim præditus lingua; conveniret etenim veritatem silere, ut credatur, siquidem periculum sit, ne dicendo veritatem, fides ei adhibenda periclitetur; loquatur igitur vice mea os illud aureum Chrysostomi, qui dicit: *Eleemosyna est amica Dei, & semper ei propinqua est, pro quibuscunque voluerit, facile munus gratiæ impetrat, vincula peccatorum ipsa dissolvit, fugat tenebras, extinguit ignem, huic cum multa fiducia portæ cæli aperiuntur, & veluti Regina intrante nullus janitorum, nullus custodum, qui assistunt, audent dicere quæ tu es? vel unde? & semper ante solium regale consistit.* Huc igitur adsis, ô avare, qui ad Eleemosynam erogandam ipso es lapide durior. Ergone arida miseri illius hominis membra in medio hyberno frigore te ad pietatem non movent? Voces illæ languidæ te tuamque opem implorantes, & interrupta suspiria durum cor tuum transfigere non possunt? vultus ille macilentus, & præ angustia & necessitate extenuati oculi absque aliqua animi tui teneritudine possunt videri? Nunquid illæ famelici pauperis lachrymæ ipsammet emollire possent crudelitatem? & tamen quantum videre licet, hæc motiva nullam habent in tuo pectore operandi virtutem. Enimverò scire debes, Deum hunc tibi panem dedisse, ut illius partem dones famelico; Illæ tuæ vestes etiã ad medicorum nuditatem contegendam à te sunt adhibendæ; in istud quod sub totieris reservas & custodis argentum, suum quoque pauper habet jurisdictionem; Dare igitur illi, quod suum est, Justitia est, illud autem negare, magna iniquitas est. Confirmat hoc S. Basilius dum ait: *Cur tu abundas, & ille mendicat, nisi ut tu bonæ compensationis merita consequaris, ille vero patientiæ bravio decoretur? Panis est famelici quem tu tenes; nudi tunica quam in conclavi conservas, discalceati calceus, qui penes te marcescit, indigentis argentum quod possides.* O quam excellens est mercimonium, in quo sibi divitias acquiris per id, quod est alienum, & per quod, dum das pauperi, quod ad pauperem proprie spectat, magnopere lucraris; ac proinde S. Petrus Chrysologus dicebat: *Manus pauperis est Gazophylacium Christi, & quicquid pauper accipit Christus accipit, da ergo pauperi terram, ut recipias regnum, da micam, ut accipias totum, da pauperi, ut detur tibi, quia quicquid pauperi dederis tu habebis, quod pauperi non dederis habebit alter.*

13. In actibus Apostolorum legimus beatitudinem

August. de ver. Dom. ser. 25.

D. Aug. in Epist.

Chrysost. sup. Matt. ser. 9.

D. Basil. hom. 1.

D. Petrus Chrysol.

titudinem nostram in duabus præcipue actionibus consistere, id est, in dando Eleemosynas, & in recipiendo illas. Verum quidem est, quod major beatitudo esse dicatur, dare, quam recipere: *Beatius est dare, quam accipere.* Et ratio est, ut indicat Albertus Patavinus: *Quia dare est actus virtutis, recipere est actus indigentiæ & defectus*: Præterea, *qui dat eleemosynam liber est, sed accipiens obligatur danti.* Et Cajetanus doctè addit, dare ideo esse actum majoris beatitudinis, quia multum participat divinitatis: *Verissimum & manifestum est, magis beatum esse dare, quam accipere, dare enim magis accedit ad divinum statum, accipere autem indigentis est.*

Acto 20.

Alb. Patav. ser. 1 fer. 5. post Dom. Pas. f. 342.

Cajet. in c. 20. Act. Apost. fo. 501. co. 1.

14 Comparemus obsecro virtutem misericordiæ erga pauperes actionibus miraculosis, sic enim videbimus quod licet nō transcendat ordinē possibilitatis naturalis, se tamen super opera miraculosa mire extollat: Quodsi enim ego mortuū aliquem suscitare voluero, id facere nequeo vi & virtute mea naturali, sed opus est ut Deus mihi virtutē suam communicet, dumque mortuum illum ea virtute resuscito, Deo obstringor, quod talē mihi virtutem concesserit: at vero quando propter Dei amorē Eleemosynā alicui pauperi impertior, etiamsi Deus nullo obligationis vinculo obstringi possit, quia non potest super se admittere aliquē superioritatem, quæ eum obstringere & obligare possit, nihilominus si doctrinę D. Chrysostomi fidem adhibemus Deus in tali casu semetipsum obligatum & debitorem esse agnoscit: *Hæc major est gratia, quam mortuos suscitare, nam in mortuos resuscitando Deo debetur, in Eleemosyna vero Deū habes debitorem.* Imo Eleemosyna illius gratiæ vere est impetrativa, quæ ad mortuorum resurrectionē requiritur. Quodnam existimatis S. Petrum habuisse motivum, ut mortuam illam mulierem, de qua in actibus Apostolorum fit mentio, cui nomen erat Tabitha, revocaret ad vitam? Forte eum ad hoc permoverunt multorum preces? vel pietas & compassio Petri? Hasce quidem circumstantias ad idem miraculum concurrisse non diffiteor, principale tamen motivum, quod ad illud opus eum exstimulavit, consistebat in Eleemosynis, quas erogaverat: hæ etenim licet non loquantur, intellectæ tamen fuere, non præceperunt aut imperarunt, & tamen eisdem delata est obedientia, & nisi mulier illa Eleemosynaria fuisset, illam nequaquam resuscitatam fuisse existimo. Loquatur hic loco meo S. Cyprianus dum ait: *quæ laborantibus viduis largita fuerat subsidia vivendi, meruit ad vitam viduarum petitione revocari.*

Chrysost. hom. 36. pop. Antioch.

Actor.

Cyprian. de opere eleemosyna f. 305 co. 1.

15. Enimvero non dico, quod in cælis non æstimetur puritas virginum, abstinentia Eremitarum, fides Confessorum, tormēta martyrum, sapientia Doctorum, fervor Apostolorū, orationes, jejunia, & aliæ virtutes: at vero Eleemosyna inter omnes illas est ex mēte Chrysologi velut gemma inter lutum, & sicut inter metalla aurum: *Nimis est quod sapit Deo pauperis cibus in regno cœli coram omnibus Angelis, & conventu resurgentium, quod Abel passus sit, quod mundum servaverit Noe, quod Abraham fidem incepit, quod Moyses legem tulit, quod Petrus Crucē resupinus ascendit, ante Deum tacet, & clamat solum, quod comedit pauper:*

Chrysol. serm. 14.

16. Et tamen non obstante tanta hac Eleemosynæ utilitate, nihilominus contemnitur & posthabetur ab omnibus, haud secus ac mors apud omnes in odio & horrore habetur, qui proinde pecunias suas suamque substantiam sine ulla sua utilitate, imo cum periclitatione honoris & existimationis, & evidenti animarum suarum jactura ad ludos potius & meretricum prostibula adhibent, quam quod facultates suas ad censum copiosum pariendum, inter pauperum manus collocent. Ergone possibile est, quod nulla vos moveat cōpassio? Estne credibile, quod nullus in vobis sit pietatis sensus? Videre aliquem extremè egenum, vel pauperes videre morientes fame, siti, frigore, iisque ne vel minimum misericordiæ actum exhibere? profecto si cor vobis lapideum esset, aut ipsamet tygride sæviores & crudeliores essetis, aliqua tamen in vobis esse deberet teneritudinis umbra. Pulchram quandam & ad præsens propositum satis aptam vobis recensebo historiam, ab Æliano relatum: Theodorus conductus Tragicus in præsentia Tyranni Alexandri Ferresii, in Comædia perorabat, atque inter cætera, lugubres mæstitiæ & doloris affectus adeo naturaliter exprimebat, & repræsentabat, ut Tyrannus à fletu sibi temperare minimè potuerit, & quasi lachrymis stagnantes oculos suos ab aliis videri & notari erubescens, à theatro sese subduxerit, dicendo Theodoro: *Pro certo habeas, me à loco*

surre-

Aelian. de var. hist. l. 14. *surrexisse, non quod multum delectatus non fuerim ex tua actione, sed quia ad lachrymas me cogebas; unde ad condolendum tuis fabulis flecti me erubui, qui plerumque subditis meis non compatior.* Tyrannus, quo nomine ipsissima crudelitas insinuatur, ad compassionem movetur & flet, dum fabulam sibi recenseri audit. Et Christianus, quo nomine homo aliquis charitativus significatur, extremas realesque inopum necessitates oculis suis prospiciens, Tyrannis, ipsissimaque crudelitate crudelior erit? *Audiunt pauperis lamenta, sed nec ejus lachryma eos ad misericordiam movent, nec ejus suspiriis eorum corda mollescunt;* (*Hect. Pint. in cap. 18. Ezech. fol. 199. col. 2.*) neque alio compassionis actu moventur, quam quod ne eorum cogantur videre miserias, mortem eis exoptent. O impietas inaudita, qua charitatis dentibus pauperes devorantur; adeo ut eos potius vivos sepeliri mallent, quam ut illis unico tantum panis frusto mortem abarceant. Qua de re historiam vobis narrabo non minus incredibilem, quam veram. Etenim cum urbe Moguntina magna oborta fuisset annonæ caritas, adeo ut omnis pauperum spes conservandi vitam in divitum pietate reposita esset. Præcipuus quidam vir, cui nomen Hatto erat, ut se à pauperum vexa redimeret, qui fame urgente in magna frequentia fores ejus sollicitabant, audite quam horrendo usus fuerit remedio: Omnes quotquot potuit pauperes in quandam villam sive possessionem suam congregari fecit, ubi illos in unum horreum sub spe liberalis annonæ recipiendæ congregatos, posito per totum horrei circuitum igne, omnes vivos concremavit & in cineres redegit, dicens pauperes extinguendos esse, eo quod veluti mures inutiles & ad fruges tantum consumendas nati esse videantur. Non tamen vindex Dei dextera acriter in eum animadvertere diu distulit, nam ingens quædam murium copia è terra illa egressa eum invasit, nec abigi aut ulla vi coerceri potuerunt, donec omnem ejus carnem ab ossibus depasti essent, & nuda ossa in divinæ vindictæ evidens testimonium post se relinquerent. Ita refert Serarius. (*Serarius in Moguntia.*) Hoc igitur terribili exemplo terrefacti cavete vobis à justo Dei supplicio, quotquot estis ad eleemosynas erogandas inviti, ac minimè addicti; Licet enim Dei vindicta in ejusmodi immisericordes nonnunquam tardet, nunquam tamen remittet; Expandite igitur manus vestras quotiescunque pauperes vobis obvios habetis: Pecunia secundus hominis sanguis appellatur, quia aliquam cum primo habet similitudinem; vos quotidie videtis quod sanguis eo dimanet, ubi opus est, & ad eam corporis partem, quæ læsa & vulnerata est, se recipiat, currat igitur pariter sanguis secundus ubi pauperes necessitatibus oppressi inveniuntur.

PARS SECUNDA.

17. Hactenus Eleemosynarum exercitium persuadere vobis volui, corporalem & temporalem utilitatem vobis ob oculos ponendo: at vero quia hæc lucra transitoria tantum sunt, & ad mortem usque (si tamen eousque) duntaxat durant, ideo hac ultima parte demonstrare vobis decrevi, Eleemosynam medium quoddam esse ad bona spiritualia & cœlestia, ad animam spectantia quæ incorruptibilia & æterna sunt comparanda efficacissimum; affirmante S. Paulino, quod

——Res magna putatur (*D. Paulin. Nat. 9 Felic.*)
Mercari propriam de re pereunte salutem,
Perpetuis mutare caducā, & vendere terram,
Cœlum emere?——

Ehem quam bona auguria regius Propheta paupertatem benigno oculo respicientibus vaticinatur, dum ait: *Beatus vir qui intelligit super egenum & pauperem.* (*Psal. 40.*) Quasi diceret: Felix & beatus est qui ut pauperibus benefaciat non eousque expectat, donec pauperem lamentantem audiat, aut donec ipse ad exposcendum subsidium sese multum fatiget, sed qui mox ut eum simplici obtutu respicit, ejus quoque necessitatem intelligit; Verum dicat aliquis, qualis erit illa beatitudo qua perfruetur? Nunquid auditis quod sequitur? *In die mala liberabit eum Dominus,* (*August. ibi. fo. 79. col. 3. l. t.*) quales dies sunt dies mortis & dies judicii. Unde S. Augustinus ait: *Veniet enim dies mala: velis, nolis, veniet, dies judicii aderit, mala dies si non intellexeris super egenum & pauperem.* Postea vero Propheta prosequitur dicens: *Dominus conservet eum & vivificet eum, & beatum faciat eum in terra, & non tradat eum in manum inimicorum ejus* quasi diceret: In recompensam operum misericordiæ, quæ contulit in proximum, Deus obligabitur ad conservandum illum illæsum, & ab omnibus periculis

riculis intactum, quæ alias in terra, marique, nec non in morte obvenire ei possent. Imo per gratiam suam, quæ vita est animæ nostræ, cum è peccati manibus eripiet, & ad eum æternaliter per gloriam in Paradiso vivificandum, in pristinum sanctitatis, quæ vera animæ vita est, statum restituet; *Dominus Deus conservet eum inter pericula & tentationes hujus vitæ* (ita explicat Sanctus Athanasius) *Laboriosæ, & vivificet eum suo Spiritu & gratia.* Et S. Augustinus subjungit: *Quo pertinet, vivificet eum? Ad futuram vitam, vivificatur enim qui mortuus erat.* Tandem vero Propheta concludit, & pro ultimo remunerationum, quas Deus ei daturus est, complemento, prædicit ei, quod Deus eum quoque in terra facturus sit beatum, non in hac mortalium terra, sed in terra viventium, cumulando & beatificando illum omni illa gloria, cujus futurus est capax, quamque creaturarum rationalium status desiderare potest; neque enim Deus unquam permittet, ut Eleemosynarius in infernalium inimicorũ manus incidat; & quasi dicere videtur, eum ab æterna damnatione pœnisque infernalibus infallibiliter salvandum, nec permissurum Deũ, ut Paradisus illâ animâ destituatur, quæ ipsos pauperes necessario Eleemosynarum subsidio nunquam destituit, quin potius velit ut curiæ cælesti pro excellentissimo & pretiosissimo ejus ornamento deserviat: *Beatum vere faciat eum in terra viventium, ubi est perfecta beatitudo, & non tradat eum justum in animam, & voluntatem inimicorum Diaboli, & ministrorum ejus,* ait Athanasius. Et S. Ambrosius illud Davidis Regis prognosticum cum non minori eloquentia exponens, hanc post se, ad consolationem omnium Eleemosynariorum, auream sententiam scriptam reliquit: *Beatus plane de cujus domo nunquam vacuo sinu pauper exivit; neque enim quisquam magis beatus, quam qui intelligit super pauperis necessitatem, & infirmi atque inopis ærumnam.* Quibus verbis haud obscure indicare voluit, hominem facere non posse opus aliquod sive Deo gratius, sive sibi utilius. Enimvero cum Christus duodennis existens, una cum Maria matre sua, & nutritio suo Josepho ad solemnitatem, quæ Hierosolymis celebrabatur, ascendisset, amiserunt eum parentes ejus, & velut vere perditum passim in omnibus vicis & domibus & locis cum anxie perquisiverunt: *Remansit puer Iesus in Hierusalem.* Porro sacri Expositores hoc loco quærunt, ubinam puer Iesus illo triduo commoratus fuerit, & quonam fuerit moderatore seu gubernatore usus? Certum est, quidem quod tanquam Deus sine cibo, & sine ulla necessitate victus se sustentare potuerit, prouti in deserto fecit quadraginta diebus, & totidem noctibus continuis: Similiter indubitatum est, quod omnem necessariam annonæ provisionem habere potuisset ab Angelis, ei subministrantibus omnia, quibus indigebat; Veruntamen hæc fuissent nova miracula, ad quæ nequaquam recurrendum est, quamdiu effectum aliquem ab hominis industria dependere, salvare possumus: Ac proinde nonnulli respondent eum aliquam secum habuisse provisionem, quæ eo tempore, quo eum Pater & mater ejus amiserant, in ejus manibus permanserat: at vero responsio isthæc mihi non placet, quia cum Christus summus fuerit paupertatis amator, suosque debuerit non verbo tantum, sed etiam exemplo docere discipulos, ne sibi in diem sequentem sollicite, & anxie prospicerent, neque aurum vel argentum secum ferrent ipsemet huic tam sanctæ ordinationi contravenisset, portando secum sibi in futurum necessarias provisiones? Atque ideo S. Bernardus duodennem hunc puerum alloquens, ita eum interrogat: *Domine quisnam te in triduo sustentavit?* Multi graves scriptores, scilicet S Bonaventura, Alexander de Ales, S Bernardus & Ludolphus Carthusianus respondent, quod sibi complacuerit eo triduo per civitatem circuire, requirendo ostiatim Eleemosynas, & accipiendo suum in aliquo pauperum Xenodochio, inter miseros pauperes hospitiũ: *Quid fecit puer Iesus in illo triduo? Conspice eũ attente, quomodo se ad aliquod hospitale pauperum reducit, & cũ verecundia se ibi hospitari petit, & ibi cũ pauperibus, Iesus puer hospitatur & comedit mendicat etiã ostiatim cũ pauperibus, quod & alias quandoque fecisse creditur.* Deus ille, qui dat escam omni carni, omnibusq; totius mũdi prodiga manu succurrit, postea Eleemosynas per civitatem ostiatim mendicare & colligere cernitur. Porro id eum fecisse existimo, non tam ut suis necessitatibus prospiceret; sed sciens, quantum per erogatas Eleemosynas homo sibi meritum comparet, ideo civitatem illam hoc merito destituere neutiquam voluit; & tametsi ad hoc sibi meritum comparandum multorum quoque aliorum pauperum habere potuissent, seu potius actua-

D. Athanasius ibi f. 134.
D. Aug. ubi supra.
Athanas. ibi.
D. Amb. lib. de offic.
Luc. 2.
Bernard.
Bonav. c. 14 de medit. Christi.
Alensis 3. p. q. 31. memb. 2. art. 2.
Ludolph. de vita Christi.

actualiter haberent occasionem, nihilominus quia ipse inter omnes pauperes, pauperrimus corpore & longe pauperior spiritu & voluntate erat, ideo voluit ut misericordiam suam erga pauperrimum omnium pauperum exhibentes, majores quoque & auctiores fierent eorum in terra. Spirituales profectus in terra quidem gratiæ, ac demum in cælis gloriæ; sciens nimirum idipsum, quod divitibus postea ore proprio prædicavit dicens: *Facilius est Camelum per foramen acus introire, quam divitem intrare in regnum calorum*, quasi dicere vellet, si volumus ut funis ex canape factus foramen acus transire possit, necessum est, ut resolvatur, & extenuetur, & subtilissimus quoad possibile est, efficiatur: *Quemadmodum hujusmodi funis, etsi per foramen acus transire non possit, si tamen per fila dividitur ingreditur*. Erat quidem puer Jesus in hunc mundum natus, ut animas in cælum perduceret, divitibus autem utpote qui funi ex canape facto persimiles sunt, id admodum difficile erat: atque ideo Dominus noster Eleemosynas ab iis petendo, occasionem eis præbere voluit, ut sibi ea quæ possidebant adimendo, & inter pauperes distribuendo, aptos & idoneos se facerent, qui angustam cæli portam pertransire & penetrare possent: *Et si dives cum divitiis ligatus in regnum calorum introire non possit, si tamen divitiarum suarum fila distribuit, hoc in peregrinum, illud in conjectum in carcerem, si denique opes suas ob Christi amorem inter egenos distribuit, regnum calorum penetrabit.*

Matt. 19.

Hect. Pinit. in Ezech. 6. 16. f. 180. co. 1.

Idem ibi.

18. Ipsemet Dei filius nuptiis Canæ in Galilæa astitit, & deficiente vino, famosum illud miraculum protinus patrat, ut necessitati illi prospiceret. Porro S. Joannes, qui hanc historiam describit duo præcipue refert, magna consideratione dignissima, Dicit enim: *Hoc fecit initium signorum Iesus*. Ecce primum: postea vero subjungit secundum dicens: *Et manifestavit gloriam suam*. Quod primum attinet, nescio profecto qua ratione S. Joannes hoc primum a Christo Domino patratum signum fuisse asserat. Nunquid enim in Nativitate ejus tot facta fuerunt stupenda prodigia? Nunquid quando in Ægyptum fugit corruerunt Idola? Nunquid habita Jerosolymis anno duodecimo ætatis cum Doctoribus solemnis illa disputatio magnum censenda est fuisse miraculum? Non igitur mutatio Aquæ in vinum primum signum fuit. Respondent aliqui hoc miraculum dici primum *non ordine, sed dignitate*; quia proximi necessitatibus prospicere, est actio quædam in semetipsa ex sui natura dignissima, nobisque præ quibusvis aliis actionibus longe utilissima. Quod vero aliam particulam spectat, quod scilicet *manifestavit gloriam suam*; Interlinearis legit: *manifestavit Divinitatem suam*; Ita quoque legit Salmeron, Toletus, Maldonatus, & S. Thomas de Aquino. Unde per hoc nobis indicare volunt, nullam inveniri posse actionem gloriosiorem, & diviniorem, quam sit afferre egenorum necessitatibus efficax subsidium & remedium. Unde S. Ambrosius ait: *Dicitur hoc primum fecisse miraculum ut aquam mutaret in vinum: magnum plane signum, & ad Dei credendam majestatem sufficiens*. Unde facile nobis imaginari possumus, quidnam Deum permoverit, ut Angelum suum Cornelio militum Centurioni & gentili submitteret, eique præciperet: ut S. Petrum Apostolum conveniret, utpote qui eum cum tota familia sua sacro baptismate initiaturus esset. S. Joannes Chrysostomus hanc gratiam baptismi factis à Centurione Eleemosynis potissimum adscribit, cum ait: *Hic enim militum curam gerebat, & faciebat Eleemosynam omni populo, & hæc faciens vidit Angelum monentem, quid et facere oporteat, ut scilic. Petrũ vocet in Ioppe, qui sua opera ad viã salutis dirigat, atque perpetuũ meritũ acquirat.*

Interlin. Salmeron. lib. 4. tract. 7. Tolet. annot. 14. Maldon. ibi. D. Tho. 3. p. q. 13 ar. 3. D. Amb. ser. 13.

Chrysost. ap Io. Gagneiũ ibi. f. 39.

19. Cum Abraham ex prælio adversus quatuor Reges gesto gloriosus & victor reverteretur, Melchisedech ei obviam processit, eique panem & vinum obtulit, ut inde ipse & milites ejus defessi & fatigati sese nonnihil reficerent. Jason Palæstinus refert, quod cum Abrahamus Melchisedech tam provectæ ætatis virum vidisset, adeo adhuc sanum, vegetum, & robustum, præ stupore attonitus herens ipsum interrogaverit, quidnam faciendo se in tam bona prosperitate fortem & incolumem conservaverit; ipsum vero respondisse Deum per hoc beneficium remunerare voluisse charitatem, quam exhibuerat in arca durante diluvio, dum ipse omnibus animantibus ne fame perirent victum subministravit: *Ad quæ respondit Melchisedech hanc sibi à Deo concessam esse gratiam pro præmio Eleemosynarum, quas in arca durante diluvio distribuerat*. Cui responso argumentum aliquod à minori ad majus formando subintulit: Quodsi ita remunerantur, qui bestiis subveniunt, quidnam Deus factu-

Genes. 14.

Iaso Palest. ap. Didacum Vega Dom. 6. post Pent. f. 100.

Vega ibi. rus est illis, qui pauperibus per Eleemosynas succurrunt: *Si Deus adeo beneficus est in eos, qui cum brutis animantibus misericordiam faciunt, quanto magis remunerabit eos, qui in homines sunt liberales.*

Beda ap. Balthas Arias in conc. D. Thom. Aquin. f. 247. c. 2.

20. Verum enimvero, quid de Melchidech loquor? Venerabilis Beda de pietate erga pauperes ab Osvvaldo Angliæ Rege exhibita loquens refert, quod dum Rex ille una cum Aidano Episcopo mensæ accumberet, Eleemosynarius eum conveniens dixerit ei: Multos inferius in perystilio palatii consistere pauperes, Eleemosynam summo cum desiderio expectantes, tunc dexteram suam extendens eidem, ut omnia quæ in mensa erant delicatissima fercula ad eos delata inter singulos distribuerentur: Ex qua jussione sanctus hic Prælatus magnopere ædificatus, dixit: *Nunquam inveterascat hæc manus*; Id quod reapse quoque ita factum est, nam postquam Rex ille in multos jam annos mortuus toto corpore computruisset, manus ejus tamen illæsa mansit & incorruptibilis. Quid igitur miraris, ô Abraham, videndo quod Melchidech in decrepito senio flore uteretur juvenilis ætatis, hi enim sunt effectus apud illos communiter notati, qui liberali manu necessitatibus subveniunt proximi.

4. Reg. 4.

21. Mulier illa Sunamitis filium suum mortuum illi lectulo super imposuit quem sternere solebat Elisæo in domum suam divertenti: *Collocavit eum super lectum hominis Dei.* Cur obsecro super hunc viri sancti lectulum mortuum pueri cadaver collocavit? cur non posuit eum in proprium suum lectum, vel in eum in quo puer dormire hactenus consueverat? Existimo id eam fecisse, ut hac ratione se de resurrectione filii sui infallibiliter secutura securiorem redderet, adeoque eam existimasse lectum hunc necessariæ quieti nocturnæ Elisei destinatum habere virtutem suscitandi mortuos, prouti revera habuisse deinceps compertum est. *Cur non in lecto pueri proprio eum reposuit? Credo quia ille lectulus Eliseo ex Eleemosyna datus fuerat, & propterea mirabilem quendam vim resuscitandi mortuos quodammodo obtinebat.*

Mendoza in lib. 1. Reg. cap. 9. [illegible] 3. f. 77. l. E. n. 7. co. 2.

Raphael Volater. li. 3 Geo[illegible]

Hector P[illegible] in c. 7. Ezech.

22. Amedæus Dux Sabaudiæ à Principe quodam rogatus, ut Canes suos, quorum in venatione ei usus esset, sibi ostenderet; eadem hora, qua pauperibus eleemosynæ erogari solebant, eundem in perystilium sive atrium Ducalis Palatii sui produxit, eique multos ibidem pauperes commonstravit, dicendo: *Hi sunt canes mei quos alo quotidie quibus cælestem gloriam me spero venaturum.* Multa hic dicenda mihi essent adversum illos, qui panem bestiis in magna copia objiciunt manducandum, & Christianis egenis vel frustum panis dare renuunt. Hi tamen non semper ab omni Dei vindicta immunes erunt. Cur obsecro Deus Civitatem Pentapolim igne conflagravit? eo quod juvenculam quandam Eleemosynariam trucidarint. *Dicunt Hebræi quod quandam puellam occiderunt morte insolita, quia dederat alimentum pauperi*, scribit Lyranus.

Lyranus ibid.

Luc. 16. Chrysol. ser. 122.

23. Omnia Epulonis tormenta in unica lingua collecta simul erant, ac proinde illius duntaxat petivit refrigerium. *Ut refrigeret linguam meam*; & merito inquit Chrysologus. *Magis lingua uritur & ardet, quæ insultavit pauperi, quæ misericordiam denegavit.* Estote igitur liberales Eleemosynarii pauperibus vestra libenter subministrantes, prouti fecit socrus S. Petri; ego autem præsentem discursum hac peregregia promissione terminabo.

Quas Christi causa miseris donabis egenis,
In cælo æternas conciliabis opes.

SERMO XXI.

IN FERIAM SEXTAM DOMINICÆ III. QVADRAGESIMÆ.

Venit Iesus in Civitatem Samariæ, quæ dicitur Sichar, juxta prædium quod dedit Iacob Ioseph filio suo. Ioan. cap. 4.

Io. Gagnejus in c. 4. Ioan. fol. 280. Hieron. in quæst. Hebraicu.

1. CIvitas Sichar in tribu Manasse situata fuit, juxta montem Garisi, antea vocabatur Neapolis, ut refert S. Hieronymus, postea autem Sebaste vel Salem appellata fuit, ut asserunt alii, è qua in secunda mundi ætate Melchisedech rex oriundus fuit. Erat autem civitas hæc Aquiloni exposita, tredecim leucis à famosa urbe Jerosolymitana distans; Eratque tum ob situs commoditatem, ob salubritatem aëris, gentium multitudinem, sanguinis nobilitatem, & ingentem divitiarum copiam, metropolis totius Samariæ: *Præcipua inter omnes Samariæ urbes*, ut scribunt Josephus Hebræus, & Thomas Beauxamis. In hanc civitatem verbo incarnato mulierem quandam veluti nuntiam vel Apostolam ablegare complacuit, ut eidem veracius Messiæ adventum, nec non & opera miraculosa in beneficium universale omnium hominum redundantia significaret: *Mulier reliquit hydriam suam, & abiit in civitatem. Edocta à Christo* (subjungit Ludolphus Carthusianus) *ex fervore denuntiandi quæ audierat de Christo magnalia, monens cives egredi ad videndum hominem, qui dixit ei quæcunque fecerat, etiam occulta.* Et origenes idipsum confirmat dicens: *Fere quidem quasi quodam Apostolo ad cives utitur hac muliere, adeo eam inflammans per verba, ut iret in civitatem relatura civibus.* Verum dicat aliquis, cur non potius Apostolum quendam in eam civitatem misit, qui ut nomini, quo insigniebatur, Apostoli, factis ipsis responderet, majori cum idoneitate, atque talento gratias & felicitates illas, quas benigna Salvatoris nostri manus illis impertiri decreverat, eis annuntiaturus fuisset? Forte id intermisit, quia cum Apostoli ex stirpe Hebræa progeniti essent, non judicabat conveniens ut *Samaritanis couteretur*: at vero ex quo per necessitatem adacti in civitatem abibant, *ut cibos emerent*, poterant utique in civitate jam præsentes existentes, illis quoq; gētibus prædicare miracula, quæ in illorum commodum & utilitatē operatus fuerat Rex cælestis; aut forte ad id munus experientiorem & aptiorem judicabat mulierculam quandam, quam discipulos? fortasse Apostoli respectu hujus fœminæ Samaritanæ balbutientes & stolidi erant?

Ioseph. Hebræus. Beaux. in fer. 6. Dom. 3. Quadr. fol. 295.

Ludolph. Carthus. p. p. c. 62. f. 145. co. 4. Origenes in cat. T. Thom. ibi.

2 Pro hujusce difficultatis intelligentia observandum est, Auditores, quod Moyses in Genesi scribit; In Sichar etenim gentilium superba florebat nobilitas; ibi Rerum potiebatur & gubernabat Hemor Hevæus, omnium totius terræ coronarum splendor & gloria. Princeps autem Sichem filius ejus Idolum quoddam erat oculorum suorum: ac proinde omnes subditi infinitas Deo gratias reddebant, ob concessos iis duos tam excellentes Principes, qui amabantur pariter & timebantur ab omnibus tam nobilibus quam plebæis, eo quod Justitiam in æquali bilancis æquilibrio suspensam haberent. Per totum Jurisdictionis suæ districtum ætatem eliminaverant ferream ejusque loco ætatem auream in patrios denuo lares revocaverant. Nullus erat inter cives urbis illius vel minimus inimicitiis locus, quia adversus *Genes. 34.*

sus omnia invidiæ venena præservativum adhibebant charitatis. Verum enimvero ô infaustus & funestus casus: Eo tempore quo sub domesticæ cujusdam tranquillitatis umbra vivebant, Dina filia Jacob, quasi novella Helena, causa fuit, non jam incendiorum sed miserabilis & exitiosæ cujusdam stragis. Et veluti altera Pandora sanguinem & mortem inter se commiscuit, & super civitatem Sichar miserabiliter effudit: tunc nimirum quando ad vindicandam filiæ suæ illatam injuriam Simeonem & Levi adversus Principem Hemor armavit, eumq; transfixo per telum pectore è viventiū numero sustulit. Deniq; sine pietate aut compassione aliqua quoslibet trucidavit obvios, fuitq; strages universæ urbis adeo universalis, ut sanguinis fluvius per vicos & plateas copiose manarint, fueritq; afflicta illa civitas simul & semel suo viduata Rege, & per civiū aliorumq; incolarum ejus mortem mortua pariter & desolata:

ibidem. *Arrepti duo filii Iacob Simeon & Levi, fratres Dinæ, gladiis, ingressi sunt urbem confidenter, interfectisque omnibus masculis, Hemor & Sichem pariter necaverunt & depopulati sunt urbem.* Demum vero postquam interfectores ad prædas sese applicuerunt, spoliarunt Palatia, totam civitatem, quæ antea ingens quoddam erat divitiarum ærarium, omnibus pretiosis denudarunt, & emunxerunt. Matres quoque cum inclyto venustissimarum puellarum flore, & pueros adhuc balbutientes catenis ad invicem vinctos & adnexos, ad fatalem perpetuæ servitutis sortem

Genes.34. *ibidem.* condemnarunt: *Parvulos quoque eorum, & uxores duxerunt captivos.* O quam fuit funesta hæcce tragædia, nullo alio quam sanguineorum tapetum, & funeralium ac mortis prospectivarum apparatu repræsentata. O miserias nimis calamitosas! O calamitates plus nimium miserabiles! Una mulier tot malis portam aperuit; una mulier ruinæ Sichimitarum

ibidem. causa & occasio fuit: *Propter raptum Dinæ occisi sunt habitatores illius à filiis Iacob.* Abeat igitur nunc alia quædam mulier (inquit Christus) ad antiqua civitatis illius damna resarcienda & reparanda; si Dina causavit mortem, Samaritana afferet vitam; si ab illa tuum infortunia originem sumpserunt; ab hac fortuna mirabilis suum sumet exordium. Si illa doloris spinas seminavit, hæc lætitiæ rosas demetere incipiet; denique si una mulier vulneravit, sanabit altera. Unde Albertus Magnus:

Sicut olim una mulier extitit occasio ruinæ totius civitatis Sichimæ, ita nunc una mulier esset causa salutis ac vitæ universæ civitatis ad Christum conversæ. Idque nullo alio fine à Christo ita ordinatum esse mihi firmiter persuadeo, quam ut creaturæ agnoscerent Deum nostrum ea esse proprietate conspicuum, ut sciat ab eadem scaturigine, unde malum nasci solet, elicere bonum, & ab eademmet vipera, quæ vitii parturit venena, novit virtutum efformare electuaria. *De veneno serpentis facit spirituale antidotum* (inquit Ambrosius) *ut quod venenum est medicamentum fiat.* Vos interea à discursus mei tenuitate, animarum vestrarum profectum adaugere satagite.

Alb. Mag. ap. Sylv. t.2. l.4. ca.5.7.8. num 44. fol.144.

Ambr. lib.1. de pæn. c.13. fol. 50. col.2. lit. D.

3. Indubitatum est apud Philosophos, quod omnis affectus determinatam suam habeat causam, à qua velut à secunda sua genitrice progignitur. Radius producitur à sole, lux & calor ab igne, vinum ab vua, arbor à semine frumentum à spica, à cespite rosa. *Ens fit ex ente, animal ab animali, & simile fit à simili,* Scribit Albertus Magnus, qui idipsum ab Aristotele Philosophorum doctissimo principe didicit, qui naturæ eventus & effectus per experientiam observans, sapientissime nos docuit, quod *omnis effectus assimilatur suæ causæ*, id quod de causa univoca præcipue verificatur: Veruntamen alibi idem Philosophus significare videtur, quod lux è tenebrarum sinu suos natales produxerit: *Ex privatione fit habitus, & ex non ente fit ens.* Imo adhuc expressius declarat alibi, quod omnis effectus pro suo principio productivo causam aliquam recognoscat non solum dissimilem & disparatam, sed effectui suo è diametro quoad esse & proprietates contrariam: *Omne quod fit*, ecce effectus productus, *à suo contrario fit*, hæc autem est causa producens. Ita ex doctrina quam in Physica tradit, sufficienter colligitur, quod motus sit causa quietis adeo ut si ille suo fine destitueretur, hæc nunquam aliquod habitura sit principiū. Et quis est qui nesciat, quod ex belli tumultibus tranquillitas nascatur pacis. Unde eruditus ille Emblema quoddam ex casside vel galea formavit, in quam apes favos mellis disponere cœperāt, cum hac Epigraphe: *Ex bello pax.* Denique ex dissolutis & inordinatis multorum moribus, suam deducunt originem tam sanctæ & bene ordinatæ leges, qui veluti frænum delinquentes coercent; Et hoc sensu Salvatorem dixisse existimo: *Necesse est*

Albert. Magn 1. phys. c.14 t.56.f.14

Aristot.

Aristot. phys 3.

Andr. Alc. Embl 180 fol. 208.

Matt.18.

ut

1.Cor. 11. *ut veniant scandala, quia sunt necessaria & utilia*(explicat glossa)*ut qui per hoc probati sunt, manifesti fiant.* Et S.Paulus testatur necessariũ esse ut hæreses sint: *Oportet hæreses esse, id est, utile est fidelibus,* inquit S. Anselmus, ut ex errorum falsitate, fidei veritas tanto manifestius illucescat. *Quapropter multi ut veritatem DEI videant, & gaudeant, per hereticos de somno excitantur.* Populorum transgressiones Lycurgis &Solonibus causam dederunt motricem malis inde oriundis per leges oportunas prospiciendi. Unde legimus apud Macrobium, & solemne erat apud veteres proverbium, ut scribit Manutius: *Bonæ leges ex malis moribus procreantur.* Ita Aristoteles & Cornelius Tacitus ait: *Usu probatum est leges egregias exempla honesta apud bonos ex delictu aliorum gigni.* Audite S. Paulum ad Corinthios scribentem.

Anselm. ibi f 166. co.1.l.B.

Macrob. in saturna.lib.3. Manut. in adag. fol.399. Arist.lib. 2.Rhetor. Cornel. Tac.li.5.

4 Hic etenim S. Apostolus gravissime adversus quendam iratus, qui in prævaricandis Divinis præceptis nimis licentiosus factus, in illas usque enormitates, de quibus vix homo sine verecundiæ & ruboris larva loqui potest, prolapsus fuerat, ac proinde literam quandam ad Corinthios scribere decreverat, eo fervore & zelo conceptã quo S Paulus fulminare consueverat, quando de DEI honore defendendo agebatur; ac proinde sine ullis ambagibus aut præmissis præambulis, pennam arripit, & immediate & ex abrupto talem arguere incipit dicendo: *Omnino auditur inter vos fornicatio, qualis nec inter gentes*; ac proinde cogor, ut solita mansuetudine mea deposita, severissimis exaggerationibus, ac unquam è calamo meo emanasse recordor, manum & stylum meum admoveam; vulnus enim contagiosum fieri cœpit, quia malum factum est publicum, ipseque delinquens omne verecundiæ frænum excussit, DEIque honorem pedibus suis substratum tenens, licitũ sibi esse arbitratur, quod ipsimet etiam exhorrescerent gentiles. Et quidem quod hac in re vel maximè me affligit, est, quod delictum istud neminem vestrum magnopere angat & affligat; cum tamen quisquis salutis proximi & legum divinarum observãtiæ zelo aliquantulum urgetur, idipsum sub silentio dissimulare, aut sine adhibito remedio pertransire nequaquam debeat: Enimvero nisi tam procul à vobis abessem, talem utique in eum animadversionem instituerem, ut semper & perpetim mei recordandi causam habiturus esset. Nihilominus firmiter & resolutissime apud meipsum decrevi perversum hunc hominem in manus sathanæ tradere ut is de eo id statuat, quod facere novit & potest, eumq; dire tractet, prout ejus scelera jure exposcunt. *Iudicavi eum, qui sic operatus est, tradere sathanæ in interitum carnis*; per quod S. Anselmus intelligit *validam corporis afflictionem per Diabolum factam* Ubi Cajetanus ait: *Hinc apparet punitionem hanc fuisse vexationem corporalem illius hominis usque ad mortem.* Tantane te corripiat cholera, ô Paule? ubinam est charitas, quã à Christo Crucifixo Domino tuo erga peccatores exercere didicisti? tu in condemnandis delinquentibus nimium es præceps: Magister tuus sanguinis pretio peccatorum reos redimebat è manibus sathanæ eosdem eripiendo & liberando, & tu eosdem ejusdem tyrannidi ultro consignas, parum abest, quia te in Doctrina Evangelica, quæ omnes nos Charitatem docet, parũ versatum, aut practicum esse dicerẽ: Nolo tamen te sententiando ea libertate uti, sicut tu rigoribus uteris in corripiendo & castigando Recordor etenim alterius cujusdam facti, huic non multum absimilis, è quo fortasse aliquod nobis mutuare lumen poterimus ad faciliorem hujusce difficultatis intelligentiã; In libro Job, uti nostis, legitur. DEUM aliquãdo Dæmoni ad se accersito, in manus suas unũ ex charissimis amicis, fidelissimisq; servis suis cõsignasse, nimirum Jobum virum illum patientissimum: *Ecce in manu tua est.* ô Domine lapis esse deberet, qui hic à locutione sibi temperare posset. Tu etenim probe tibi cognitam habes Jobi integritatẽ, scis quoq; quantus hominis inimicus sathanas sit; non ita dudũ satis apertè insinuasti quod illum in dilectissimorum amicorum numero repositum habeas, utpote virũ simplicem, justum, & integerrimum, qui te super omnia amet & timeat, & hac ratione illum tractas? Dæmoni illũ consignas, ut is ei sanitatem eripiat, à vertice capitis ad calcem usq; pedis exulceret, armenta, messem, divitias & filios ejus opprimat, occidat, dissipet, atque devastet, fiatque quædam ossium miserabilis catastrophe ulceribus macerata, & consumpta à vermibus? O qualis est isthæc tua justitia? Nunc fere dicere ausim Paulum excusabilem esse, quia is quem hic sathanæ tradidit, sceleratissimus erat, miser autem & innocens Job quem unquam errorem commisit? verum enimvero, O Auditores, DEI nostri actiones prorsus irrepræhensibiles, nec minus mysticæ esse noscuntur. Sanctus Ambrosius dicit, DEUM ex hoc quod Jobum in manus sathanæ

1.Cor 5.

Ansel. ib. fo.131.co. 2.l.C. Cajet. ib. fo.116.

Job. 2.

Ambr. de poen. li. 1. cap. 13. fo. 50. co. 1. l. C. & D. tradiderit, majus Jobi bonum elicuisse: *Magna potestas, magna gratia; ex infirmitate & debilitate corporis vult ut nascatur sanitas & vigor spiritus: Ex infirmo fortiorem efficit, quia dum carnem debilitat, mentem ejus corroborat*, vult item, ut putredo carnis ei serviat pro remedio animæ præservativo; *Carnem ulcerat, sed custodit animam*, similiter ut venena miseriarum à serpente infernali per omnia Jobi viscera diffusa in spiritus sui mutentur medicamentum, *ut quod venenum est ad interitum carnis, medicamentum sit ad salutem spiritus*, concludit Ambrosius. (Ambrof. ibid.) O Paule, cum quanta prudentia res tuas es moderatus? vere in hoc evidenter probasti, te verùm cœlestis magistri discipulum, cum dixisti: Judicavi tradere hujusmodi sathanæ in interitum carnis, nam satis clare video quod ex jactura corporis securitatem elicere volueris spiritus, & ex infortuniis & morte carnis, fortunas & vitam animæ: ut *spiritus salvus fiat*; (Ambr. ibid.) *Dum carnem debilitat, mentem ejus corroborat*, inquit Ambrosius; & in malo pœnæ, verùm invenit medicamentum ad liberandum spiritum à malo culpæ: *Nisi enim ejectus esset, non fieret salvus spiritus.* (Ambr. in epist. ad Corin. c. 5. fo. 518. co. 5. l. 1.) Id quod Theophilactus confirmat, dum ait, Paulum ex Diabolicæ impietatis officina ferrum producere voluisse, ad formandam clavem, quæ peccatori portam aperiat pœnitentiæ: *Nec Sathana prorsus hunc dicit dedendum, sed committendum, perinde ac si illi aperiat ad pœnitentiam fores.* (Theophyl. ibi fo. 85. co. 2.)

5. Eximiæ qualitates quibus Joseph filius Jacob præditus erat, erant veluti magnes quidam, quo ad se affectum rapiebat paternum, adeo ut ei præ cunctis aliis fratribus in delitiis esset amoris, id quod in fratrum suorum pectoribus invidiæ incentivum erat; benevolentia etenim patris lapis erat, in quo ferrum odii limabatur, & exacuebatur, quo postea simplicem juvenem conficere decreverant; hocque odium tanto majora sumebat indies incrementa, quanto ægrius somnium præcedenti nocte habitum, & illis seriatim relatum ferre poterant, hoc enim causavit, quod animis adeo in Josephi pernitiem concitarentur, ut coram oculis suis illum diutius sustinere non possent: unde ne eum videndi occasionem haberent è domo paterna commigrare, & extra illam in sylvis ad gregum suorum custodiam subsistere decreverant, quo in loco missus à Patre suo Josephus, fratres suos die quodam convenit, (Genes. 37.) quem cum à longe vidissent, agitatis inter se consiliis, passionem illam, quam in secreto cordis sui hactenus delitescentem conservarant, per vultus livores & pallores manifestare ejusque rabiem in innocentem fratrem suum evomere cœperunt; unde nonnulli suadebant, ut per illatas ei violentas manus tolleretur è medio, quod tamen ex conscientiæ remorsu facere dissuasi intermiserunt, ut tamen securos se redderent, eum nunquam ad illas evehendum esse dignitates, quæ ipsi cælitus per somnium fuerant prognosticatæ, mercatoribus Ismaelitis eum pacta pecunia vendiderunt, qui de Galaad venientes secum abduxerunt in Ægyptum: *vendiderunt eum Ismaelitis*, hacque ratione arbitrabantur omnem ei spem præcisam esse, pertingendi ad illa sceptrorum & coronarū prognostica, in somnio ei proposita & promissa. O humanam malitiam, germanum fratrem vendere ad ejus impediendos honores, & præcidendam omnem viam qua ad aliquod pertingere posset imperii fastigium! verùm quid hic DEus fecit? voluit ut ab hac venditione, suæ acciperent fortunæ & prosperitates exordium; voluit inquam ut hæc venditio ei purpuram tingeret, margaritis & gemmis adornaret chlamidem, sceptrum præpararet, & formaret coronas. *Venditus est ne adoraretur*, scribit Eutherius; (Eucher. in lib. Reg.) at vero DEus, qui terram in aurum lapides in gemmas transformare novit, quique ex persecutionibus summam prosperitatem potest elicere, voluit hanc ejus venditionem cunctarum gloriarum sua unicam esse genitricem; *ideo adoratur quia venditus*; à servitute etenim, Josephi enatum est Dominium, quia enim veluti mancipium quoddam venditus fuit, ideo DEus eum tanquam Regem ab omnibus honorari & adorari voluit; Estque hæc peculiaris Rabani Mauri observatio, dicentis: *vincula tua quibus te fratres ligaverant, à DEO soluta sunt & disrupta, ut ex tuo semine tribus nascatur Ephraim, fortis & stabilis, & instar lapidis durioris invicta imperans quoque decem tribubus Israel.* (Raban. in Genes. li. 4. c. 15. f. 354.)

6. Cum Sanctus Patriarcha Jacob proximus esset limini mortis, jamque vitæ suæ terminaturus esset Calendarium, filios suos in conspectu suo congregari voluit, utpote quibus ultimā impertiri benedictionē, & singulis felicitates vel ærumnas quas in totius vitæ decursu habituri sunt, prædicere decreverat. Postquam autem ordo ad Josephum pervenisset, hunc in modum

dum eum est allocutus: En fili dilectissime ex hoc sæculo ad alterius vitæ felix seculum transitum facio corpus meum terræ, velut fatale tributum, spiritum meum vero totius universi Domino redditurus; pro ultimo paterni mei in te affectus argumento, decrevi te ô fili mi, stirpis meæ decus singulare, præ cæteris fratribus tuis specialibus privilegiis cōdecorare. *Do tibi partē unam extra fratres tuos, quam tuli de manu Amorrhæi in gladio & in arcu meo.* Scire etenim hoc loco, ô Auditores, desidero, qualisnā hæc pars fuerit? Forte Vexillum aliquod, ensis, scutum, vel aliud quoddam spolium ex præliis reportatum, & hactenus à Jacobo veluti generositatis suæ trophæum studiose conservatum? Rabanus Civitatem Sichimitarum fuisse respondet, quæ ab aliquibus Sichem, ab aliis vero Sichar appellatur, de qua S. Joannes in Evangelio loquitur hodierno: *Dabo tibi partem unam, id est, Sichimam, quam emi in fortitudine mea, hoc est, in pecunia mea, quam multo labore & sudore quæsivi,* id quod valde est conforme præsenti Evangelio, ubi dicitur: *Venit ergo* JESUS *in Civitatem Samariæ quæ dicitur Sichar juxta prædium quod dedit Iacob Ioseph filio suo.* Enimvero videretur mihi Civitatem hanc longe convenientius cuivis alteri è fratribus Josephi dari potuisse quam huic Josepho: sciebat etenim civitatem illam quandam esse fœdam turpemque libidinis cloacam, omnesque Sichimitas carnis sensualitati apprime deditos esse adeo ut vix ullus eorum reperiri posset, qui non esset turpissimis concupiscentiæ sordibus coinquinatus, cujus veridicū ipsamet ejus à Sichimitis notabiliter læsa & defœdata nominis sui existimatio dare poterat testimonium quando Dina filia ejus irreparabilem in ea perdidit virginitatis suæ florē. Sciebat etiam qualiter innocens Josephi vita inimica esset omnis carnis fætoris & putredinis, atque a similibus carnis lasciviis admodum aliena, utpote cujus candor puritatis suæ ipsamet quoque Lilia longe superabat. Unde celebrans eum S. Ambrosius ait: quod *adamatus non redamavit, rogatus non acquievit, comprehensus aufugit: qui cum ab uxore Domini conveniretur, teneri veste potuit, animo capi non potuit, ac ne ipsa quidem verba diu passus est.* Quo igitur motivo adeo dissoluta & lasciva civitas, honestissimo & modestissimo Josepho consignabitur? quod idem est, ac si Herminium in medio immunditiei commorari &

Rab. in Gen. li. 4. c. 14. f. 348.

Ioan. 4.

Ambr. de Ioseph. Patr. ca. 5. f. 96. co. 4. l. K.

habitare decrevisset; forte id fecit quoniam de ejus constantia securus existens eum velut solidam syrtem vel scopulum inter medias concupiscentiæ procellosas undas immobilem futurum esse prævidebat: veruntamen quidquid hac de re verum sit, considerare tamen Patriarcha debebat Josephum verum & fragilem hominem esse. Enimvero neminem hactenus invenire potui qui huic difficultati opportuniorem adferat resolutionem, quam sit illa quam Eucherius tradit, qui id singulari DEI promissione factum fuisse dicit, ut nimirum Joseph è fætore sensualitatis fragrantiam eliceret castitatis; Ex lupanari erueret pudicitiam, ex prostibulis pareret continentiam, ac denique ut in medio libidinis ardore, flos germinaret virginitatis: *Ideo locum stupris & flagitiis vacantem ad incolatum sanctorum verbis cœlestibus & gladio radiens spirituali, ut ubi habitatores antea lascivia & principes Luxuriæ versabantur, ubi fuerant incentiva libidinis & fomenta nequitiæ, ibi nunc sancti sacerdotes magisteria doceant castitatis, & plurima virginalis integritatis exempla, quodam superno lucis fulgore resplendeant.*

S. Euch. ap. Sylveira t. 2. li. 4 c. 5. q. 8. fol. 145. n. 44.

7 Infelix homo propter commissum à se peccatum in horrida lapsus est miseriarū præcipitia, factus vilissimum Principis infernalis mancipium; ut igitur à tot calamitosis infortuniis tandem aliquando eriperetur, Verbi determinatur felicissima incarnatio, ut factus homo hominem proprii sanguinis & vitæ pretio redimeret, atq; à morte liberaret. Insuper quoque à tribus divinis personis decernitur ut ad hoc ineffabile mysterium exequendum nasceretur Maria, quæ opera Spiritus Sancti Christum in virginali utero suo conciperet. Verum inquies quid opus erat ut ad Christi formationem MARIA ejusque purissimus sanguis concurreret? nunquid enim DEUS corpus aliquod perfectissimum creare potuisset, & quidem specialis aliqua congruentia idipsum exposcere videbatur; si quidem creatio recreationi correspondet, ideoque conveniens fuisse videtur quod DEUS ita se in recreatione haberet sicut se in creatione & formatione hominis habuisse noscitur, ubi *nullam naturam assumpsit*, & consequenter idem quoque in recreatione vel Redemptione hominis fieri debuisse videtur, idque tanto magis, siquidem Theologi docent, quod *sine carnis assumptione, si voluisset, potuisset nos liberare.* Unde si poterat nos inde-

Damasc. lib. 3. c. 2.

Arg. Argia in 3. dist. 1. p. 2. arg 3. in cantr.

Idem ibi. dist. 2 p. 2. dub. 1. fo. 6. col. 1. l. C.

independenter à nostra humanitate & à Virgine Maria redimere, quo igitur tam humanitatem quam Mariam ad nostram redemptionem adhibere voluit. Quoad primum punctum respondent Theologi, quod sicut homo in miseriarū se abyssum præcipitavit, ita quoque conveniens fuerit, ut ab homine quodam, id

D. Tho. 3. p. q. 1. a. 1. in conclus. fo. 3. co. 2. n. 20.

est, à Deo incarnato reparationis sua auxilia reciperet, dum is nostras reparat ruinas, & sicut homo per ferrum culpæ graviter semetipsum vulneravit, ita quoque Deus ille homo factus nos curaret per adhibitum proprii sanguinis antidotum; Denique sicut mors nostra originem suam sumpsit ab homine, ita quoque homo Deus morte sua nobis restitueret vitā:

Idem ibi. q. 1. a. 3. f. 1. co. 1. n. 30.

Cum incarnationis ratio ex peccato primi hominis assignetur, convenientius dicitur incarnationis opus ordinatum esse à Deo in remedium contra peccatum. Et huic Angelicæ S. Thomæ doctrinæ subscribit quoq; doctissimus Ægidius, dicens: *De stirpe illa qua erat vitiata, & per peccatum corrupta, congruum fuit Dei Filium as-*

Ægid. in 3. dist. 2. p. 1. q. 1. dub. 1. fol. 62. l. E.

sumere carnem, ut naturam sic vitiatam & corruptam salvaret & liberaret. Quod vero secundum punctum attinet, vult S. Bernardus Beatissimam Virginem Mariam in instanti Incarnationis purissimum sanguinem suum verbo subministrasse, ut sicut mulier lapsus sive ruinæ nostræ Origo fuit, ita quoque salutis nostræ ædificium sua pariter à muliere quadam sibi sumeret fundamenta: *si vir cecidit per fœminam eam, non erigitur nisi per fœminam.* Ut proinde sicut una fœmina causa fuit malorum nostrorum, ita quoque fœmina cunctorum bo-

Bern. ser. 1 sup. Missus est. August. serm. 18. de Sanctis, qui est 2. de Annunc. fol. 263. co. 2. l. F. Chrysol. serm. 2. de Annunc.

norum fiat Origo: *Mater generis nostri pœnam intulit mundo; Genitrix Domini nostri salutem intulit mundo; Auctrix peccati Eva, auctrix meriti* MARIA: *Eva occidendo obfuit*, MARIA *vivificando profuit: Illa percussit ista sanavit.* Porro superius adductorum Patrum doctrinæ, præcipue vero ea quam tradit Magnus Pater noster Augustinus, qui tantam in mundo obtinet authoritatem, sufficerent quidem, intactā tamen præterire non possum illam Chrysologi, Innocentii Papæ, & Augoris doctrinam dicentium: *Cum de viro produxisset* DEUS *fœminam in perniciem, de fœmina virum producere voluit in salutem, ut quæ fuerat principium humanæ damnationis, esset principium reparationis.*

Innoc. de Assump. Hugo.

8. Verùm enimvero novum velim ex incarnationis mysterio ad propositum præsens formemus argumentum. Etenim Angelus quidam missus est ad MARIAM Virginem ut altum adeo & sublime eidem revelaret mysterium: *Missus est Angelus Gabriel* scio equidem legatum aliquem negotii illius, quod nomine Principis sui tractandum habet, conscium esse debere, & tamen Angelus, licet mysterium hoc cognosceret quoad substantiam suam, quoad modum vero & circumstantias illius imperfectam habuit hujusce mysterii notitiam, ut volunt Theologi, & docet S. Dionysius. Præterea cum hocce infinitum mysterium ad favorem hominis concessum fuerit, congruentius futurum fuisse videbatur, si homo aliquis mitteretur, verbi causa, Propheta aliquis seu aliquis Patriarcha, vel quivis alius merito & qualitatibus eximie excellens, quales DEO non deerant mittendi: vel etiam quia mysterium ineffabile erat, poterat DEUS immediate per semetipsum illud MARIÆ futuræ matri revelare. Multas equidem scriptores sacri rationes adducunt: Aliqui dicunt? *ut Natura Angelica efferatur honore, qua injuria erat depressa, cum ex ea prodiisset Lucifer, qui primos parentes à suo statu dejecerat.* Cardinalis Toletus ait: *Quia* DEUS *assumere noluit naturam Angelicam sed humanam, congruum fuit eos non omnino à tanti boni participatione excludere, idcirco nuntios effecit.* S. Gregorius Thaumaturgus ait: *Angelus cum virgine loquitur, ut non amplius cum muliere serpens loqueretur.* Vel etiam dici potest, quod ex quo jam discordia fuerit inter DEUM & hominem, necessarium erat ut tertiùs quidam pacis fieret mediator. *Ergo multo convenientius extitit Angelus legatus quam homo, nam qui in bello erat constitutus, quomodo quem daret.* Et certe, ut inquit Bernhardus adeo augustum mysterium à persona vili, qualis homo erat, non debebat tractari: *Tantum enim mandati mysterium, non hominis fuit, sed Angeli ore promendum*, cujus rationem facile redderent S. Petrus Chrysologus & S. Hieronymus dicendo, quod inter virginitatem MARIÆ & Angeli nescio quænam parentela sivè cognatio intercedat. *Angelis est cognata virginitas.* Quæ quidem rationes licet intellectui humano nonnihil satisfaciant, ad præsens tamen propositum nulla mihi aptior esse videtur ea quam per aliam quandam occasionem adfert idemmet Ravennatum Archiepiscopus, dicens, factum id esse singulari Dei dispositione, ut homo per eandem viam per quam

D. Dionysius, c. 7. de cœl. Hierarch.

Sylveira li. 1. c. 5. q. 4 fo. 102. nu. 6. Tolet. annot. 44. Greg. Taum. ser. 3. de Annunc.

D. Bernar. D. Amb. hic. Chrysol. ser. 143. Hier. ser. de Assump.

currit ad mortem, ad vitam quoque rediret; nemo alius præterquam Angelus beatus cum Maria de humana agit salute, quia cum Eva ruinarum & malorum nostrorum matre tractavit Angelus rebellis: *ut homo cursibus eisdem quibus dilapsus fuerat ad mortem, rediret ad vitam. Agit cum Maria Angelus de salute, quia cum Eva Angelus egerat de ruina.* Et B. Ægidius Columna idemmet asserit, dicens: *Quia sicut Angelus malus fuit causa mortis, ita bonus esset nuntius vitæ*; adeo ut natura Angelica quæ venena invenit, efficacia quoq; adversus illa nobis antidota attulerit.

Chrysol. lib. 2. de Annunc.

9. Porro nemo est qui nesciat, ô Auditores, quod ex peccato omnes nostræ natæ sint adversitates & ærumnæ; peccatum etenim officina fuit, in qua cusum est ferrum, ad nos sive vinculis innectendos, sive interimendos: ventus fuit Aquilonaris, per quem omnium felicitatum nostrarum flores exarverunt: Taberna fuit unde egressa est miseriarum nostrarum merces. Formidabilis quædam hydra fuit, quæ è septem horrēdis capitibus venena, ad universam humanam progeniem contaminandam evomuit: Cerberus fuit triceps qui contagiosos humores suos ab ore suo evaporādo radicalem animæ virtutem, id est, gratiā totaliter consumpsit. Flammivomus Æthna fuit, qui corda nostra nivibus congelari fecit charitatis erga Deū fervorē extinguendo eadēque igne accendit concupiscentiæ carnalis: crudelis quidam fuit tyrannus, qui miseriarū nos pane sustentat potentias animæ ligat& velut catenis innectit, eandemq; gratia omnibusq; aliis bonis à benigna Dei manu liberaliter concessis spoliat & exuit. Judex quidā fuit judiscretus & inhumanus, qui hominē iræ Dei reū fecit, ignorantiæ tenebris involuit, cœlesti gloriæ privatum Diaboli mancipium flammarum gehennalium nec non, atrocissimorum tormentorum, quæ in inferno inimicis Dei infliguntur reum esse decrevit. O infelicē culpā! O impiā & crudelem Mecherā! O venenosum & horribilem Cerasten peccatū, quod pessimus & exitiosissimus nostrarū felicitatum destructor extitit. Verum enimvero, Auditores, dicite Sodes, qua via tantis nostris ruinis allatū sit remedium? Unicum huic gravi malo medendo remedium Incarnatio Filii Dei extitit; Hæc fuit aurifodina illa in cujus visceribus pretiosissima felicitatis nostræ metalla invenimus; Hæc solum illud fuit, quod messem produxit meriti illius, quod gloriæ semen est fœcundissimum; Hæc fons est unde divinarum gratiarum aquæ suam acceperunt scaturiginem; Nubes est quæ à sinu suo in nos rorem stillavit cœlestem: virgultum est quod spei nostræ progerminavit florem: Arbor est quæ fructus nobis suavissimos, nostrisque necessitatibus sublevandis valde opportunos produxit: Cœlum est quod humanitatis nostræ terram innumerorum beneficiorum suavi & placida pluvia irrigavit, vas est unguento salutifero & pretioso, animæque vulneribus curandis efficacissimo plenum atque refertum; navis est omnibus ad status spiritualis conservationem necessariis mercibus onusta; Denique ærarium est & Gaza, unde omnium bonorum, quæ humana desiderare potuit mendicitas, thesauri eruuntur. Veruntamen sistamus hic nonnihil, & unde verbum æternum incarnationis suæ nobis adeo necessariæ & utilis causam motivam desumpserit, investigemus. Enimvero prætereundo opinionem Scoti suorumque sequacium, S. Thomæ Aquinatis ejusque Angelicæ scholæ adhæreo, dicenti, tantum bonum Incarnationis *saltem occasionaliter* suam à nostra malitia habuisse originem; à nostris defectibus id quoque natum esse quod illorum est correctivum, denique à causa tam infausta & infortunata adeo felicem processisse effectum: *Si homo non peccasset Deus incarnatus non fuisset*; Alii quoque huic Angelicæ doctrinæ se conformantes pariter dicunt: quod *intelligitur prævisio peccati absoluta scientia visionis præcedere prædestinationem Incarnationis, & præbere voluntati divinæ occasionem ad eam decernendam, atque adeo incarnationem habere connectionem cum peccato per modum effectus cum causa.* Ad eum modum (licet in diverso genere) quo à fœtida radice flos quidam nascitur fragrantissimus. Ac proinde cum peccata nostra tanti boni causæ existant jure merito dicere & symbolum illud repetere possumus, quod vivax quoddam ingenium vas quoddam vitreum viperis ad theriacam conficiendam plenum cernens edixit, nimirum: *Salutem ex inimicis nostris.*

Scot. in 3. dist. 7. quæst. 3.

D. Th. 3. p. q. 1. a. 3.

Divus Thom ibid.

Ioseph Racusa in 3. pag. qu. 1. a. 3. disp. 28. fol. 203. col. 2. lit. B.

Philip. Picinell.

10. Nequaquam mysterio caret, quod Sanctus Lucas accurate tempus & mensem specificet, quò verbum caro factum est, dicendo mensem illum sextum in ordine fuisse *In mense sexto missus est Angelus Gabriel à Deo*; Fuit au-

Luc. 1.

Dio. Car. in c. 1. Luc. art. 3. D. Ambr. Beda Bonaven. Theoph. Didacus stella ibi. fo. 18. co. 1. Alb. Magn.

autem mensis Martius, qui sextus dicitur, quia computatur à conceptione Joannis Baptistæ, quæ contigit in fine septembris ut multi Patres volunt, adeo ut ab ultimo septembris usq; ad 25. Martii sex menses interponantur, atq; ideo S. Lucas scribit: *In mense sexto.* Quis hic non desideret causam scire, cur sacer Evangelista in specificatione hujus temporis adeo diligens fuerit? Et quidem curiositas idipsum sciendi tanto magis in me augetur, ex quo ignotum mihi non est modernum quendam animadvertere, *senarium mensem non vacare mysterio.* Imo ut hæc difficultas tanto majorem vim habeat, observandum est cum Alberto Magno & nonnullis aliis, quod Nativitas Christi contigerit in sexta mundi ætate: *In sexta ætate venit in mundum Christus.* In Feria sexta flagella pro nobis & tormenta sustinuit: Hora sexta crucifixus fuit in aspero ligno crucis; Denique in hodierno Evangelio S. Evangelista Joannes specialissime notat, Christum defatigatum ad procurandam mulieris istius salutem ad puteum consedisse Samariæ, quando hora sexta erat. Et Beatus noster Simon de Cassia singulariter hanc horam notat, utpote pluribus mysteriis, quam minutis plenam: *Descriptio ista temporis, non parvum mysterium tribuit ad contemplandum.* Multæ quidem ad hanc quæstionem resolvendam adduci possunt rationes: Gouschelius dicit, quod *Numerus senarius significat absolutionem peccatorum.* Atque ideo cum Christus hoc præcipue fine venerit, ut nos à peccatis nostris liberaret, ætatem sextam, mensem sextum, diem sextum, & horam sextam elegit. S. Hieronymus numerum senarium labores & ærumnas significare opinatur, cumque Christus ad conciliandam nobis in tribulationibus nostris consolationem in hunc mundum venerit, ideo in præcipuis quas operatus est actionibus suis, hujus numeri accuratam observantiam habuit. Goropius asserit numerum senarium in se perfectionem includere, ac proinde de sexto die dicitur, quod omnia creata *erant valde bona*: & consequenter Christum hunc numerum elegisse dicit, ad indicandum mundo, quod omnia opera sua optimis meliora fuerint, atque in perfectione gradum superlativum excesserint. Post hasce autem rationes & modernus quidam suam opinionem profert aptam hic & ingeniosam; Etenim multi scriptores, & præcipue B. Simon

B. Simon Cass. lib. 11. cap. 1. Gousch. lib. 6. elocut. sac. script. Hieron. in Ageum cap. 1. Gorop. in Hermaih lib. B. fol. 180.

de Cassia, S. Joan. Chrysostomus, & alii referunt Adamum & Evam peccatum suum hora sexta commisisse. *Sexta hora peccavit homo,* inquit Simon; & S. Joan. Chrysostomus dicit: *Erat hora sexta cum Eva mandatum in Paradiso transgressa est.* Unde patet quod præcise in eadem hora qua mundus culpæ contagione coinquinatus fuit, suæ quoque salutis receperit remedium: *Sexta homo deliquit: venit etiã Dominus visitare nos sexta mundi ætate, sexta die incarnatus, passus, & mortuus est. Sexta hora pullulavit delictum, sexta etiam hora parat medicinam ad sublevandam hominis miseriam, & hora quæ fœdata fuerat ignominia culpæ, condecoratur medicamine salutis.* ac proinde Christus hora sexta fatigatur, patitur sitim, Samaritanæ salutem procurat, quia in fatali sexta hora natæ sunt in mundum omnes nostræ miseriæ. *Venit hora sexta, quandoquidem & cum Eva mandatum in Paradiso transgressa est, Hora erat quasi sexta, ideoque samaritana servata est in fonte, eadem hora.*

Simon Cass. ubi supra. Chrysost. hom. de Samarit. Sylvetra t. 2. li. 4. ca. 5. q. 13. nu. 88. Chrysost. ut sup.

11. Congrue igitur de hoc profundo mysterio dicere possum, quod Poeta scripsit de ramo aureo: *Uno avulso non deficit alter.* Porro S. Joannes postquam pluribus egisset de Filii Dei generatione æterna, mox ad temporalem transitum instituit, de eadem hisce verbis loquens: *Verbum Caro factum est.* Valde autem admiror quod accipiat denominationem ejus partis quæ caro est, & non potius denominationem sumat à toto, id est, ab humanitate; potius enim dicere debuisse videtur *Verbum homo factum est*: aut vero si omnino ab aliqua parte denominationem sumere decreverat, desumi debebat ab anima, utpote quæ dignior est & nobilior: *Denominatio debet fieri à nobiliori, & digniora sunt præferenda*: juxta leges, Respondet Thomas, quod quia Manichæi veram Christi humanitatem negabant, affirmantes corpus ejus phantasticum tantum esse vel fuisse, ideo Evangelista data opera dicere voluerit: *Et verbum caro factum est*, ut eum veram carnem assumpsisse testaretur. Similiter S. Joannem hisce verbis hoc mysterium expressisse dicit, ad confutandum errorem Platonicorum qui eo tempore quo S. Joannes Evangelium suum scripsit, adhuc vivebant, hi enim unionem suppositi Divini cum carne vel corpore humano negabant, illudq; soli animæ unitum fuisse affirmabant, pro quo errore confutando expresse scribere

Virgil. 6. Aeneid. Ioan. 1. D. Tho. hoc loco.

bere voluit: *Et verbum caro factum est.* Aut vero cum S. Cyrillo Alexandrino responderi posset S. Evangelistam per carnem totũ humanitatis nostræ intellexisse compositum, quod ex anima & corpore velut partibus essentialibus constituitur; Quo etiã sensu Joel Propheta loquebatur, cum ait: *Effundam de spiritu meo super omnem carnem: sæpe divina scriptura solo carnis vocabulo integrum (ut ita dicam) & totum hominem significat.* Verùm enimvero S. Thomas hunc passum de novo exponens existimat S. Joannem hunc terminum *Caro* usurpasse, ad significandũ quod sicut à carne mors nascitur, ita pariter à carne per verbum assumpta venerit vita: *Homo per carnem infirmabatur, ideo Evangelista volens insinuare adventũ verbi congruum esse nostræ reparationi, mentionem de carne spiritualiter fecit, ut ostenderet quod caro infirma per carnem verbi reparata fuit.* Cui doctrinæ Angelici Doctoris Cardinalis Hugo etiam consentit dicendo: *Eadem via qua ingressus est morbus, panderetur medicina.* Eandem igitur specie carnem quæ adeo noxia extitit, utilem quoque esse voluit & proficuam.

Ioel. 2. Cyril. Alex. in c. 1. Ion. c. 15. f. 23. co. 2. D. Tho. in expos. hujus cap. Hugo Card.

12. Hujusce discursus veritatem majori cũ evidentia ex vita & gestis Salvatoris nostri eruamus, hæc namque verum fuit actionum nostrarũ exemplar. Enimvero tres illi Orientales Magi audita fama qua passim novum quendam Regem in hunc mundum natum fuisse nuntiabatur, qui Rex futurus erat omnium Regum, mox decreverunt iter ad eum invisendum & adorandum instituere, suaque diademata & sceptra ejus pedibus substernere; Quapropter de omnibus, quæ ipsis futura erãt in itinere necessaria, provide & sollicite sibi prospexerunt, ac tandem posthabita omni sua regia magnificentia, relictis regnis in uno eodemque die summo diluculo, auroræ ortum prævenientes iter suum adoriuntur, tametsi pede valde anxio & ancipiti, eo quod via qua ipsis eundum erat, omnibus esset ignota, cum ecce inopinate stella quædam coram ipsis cõparet, quæ illis ducatum fidelissimum præstans, per totum iter illos præcessit, & viam sine ullo errore eis indicans ad veri DEI cognitionem illos perduxit: *Et ecce stella quam viderant Magi in Oriente antecedebat eos, usque dum veniens staret supra ubi erat puer.* Enimvero quis unquam stellas hoc munere functas fuisse audivit? verum quidem est, quod resplẽdeant & illuminẽt, quod minentur, quod promittãt, quod influant: sed quod partes expleant viæ ducis, quod præcurrant & comitentur per viam, inauditũ esse videtur: cur DEus illis nõ potius obviam misit columnã igneam, vel nubem, prout olim factum est Israelitis per desertum oberrantibus? aut cur non præstitit illis viæ ducatum per Angelum aliquem, sicut Tobiæ quando is profectus est ad Gabelum? vel sicut Abacuc prophetam per cincinnum vel comam capitis appræhensum ad Danielis speluncã transtulit? Et quidem tanto magis hunc ducatum per Angelum aliquem fieri debuisse videtur, cum multi scriptores existiment hanc stellam novam à DEO recenter creatam & ab Angelo quodam motam & agitatam fuisse; quid enim opus erat multiplicare hasce actiones vel miracula sine necessitate, si hoc totum & expeditius, & cum minori labore fieri poterat ab Angelo. Audite quam sit S. Joannes Chrysostomus more sibi solito delicatus in respondendo; Hic enim existimat stellas fuisse causas, quod Magi è natione Chaldæorũ oriundi, ut dicit Remigius, idololatrarint adorando stellas, DEO autẽ vivo & vero dorsum obvertendo: *Quidam enim dicunt eos Chaldæos fuisse, Chaldæi enim stellam pro DEO colebant;* vult igitur ut stella sit mediatrix ad resarciendum damna facta, cooperando ad hoc ut detestantes Idololatriam, verùm deinceps adorarent DEUM, vultumque suum & pedes ad ipsum cõverterent: DEus *ob deceptorum salutem, per ea ipsa sæculi passus est, per quæ illi dæmones ante coluerant, aliquamdiu illa in melius inflectens, ut eos paulatim & à consuetudine sua reduceret, & ad Philosophiam perduceret altiorem.*

Matth. 2. Exod. 13. Tob 9. Abacuc. Dan. 14. Remigius in Cat. D. Tho. ibi. Chrysost. ibi hom. 6. fo 44. col. 2.

13. Observavi hactenus persæpe, quod unigenitus DEI filius primos Apostolos è Galilæa elegerit; ac proinde apud Evangelistam Matthæũ legitur: *Ambulans Iesus juxta mare Galilææ vidit duos fratres Simonem & Andream, & vocavit eos.* Mihi autem videretur Christum hunc virorum pro collegio suo Apostolico instituendo delectum potius ex quovis alio loco, Civitate, terra, & Castello præterquam ex Galilæa instituere debuisse, maxime cum ut docent Beda, Hugo & Euthymius, gens Galilæorum fuerit barbara, rudis, inculta, vilis, & fæx quædam plebeculæ cæteris omnibus pejor & deterior: *Inter cæteras terras Iudææ gens Galilææ erat maximè barbara, rustica, rudis, & ignobilis.* Veruntamen complacuit DEO è luto seligere

Matth. 4. Beda. Hugo. Euthym.

seligere gemmas, aurum ex scoria, ex iniquitate perfectionem, è fæcibus hominum quintam essentiam, è fœtida radice odoriferas fruges, denique ex terra adeo perversa, tales colligere fructus, qui omnes in se habeant perfectionum circumstantias quæ ad superlativum bonitatis fructum exiguntur; Ex illa etenim regione, in qua infidelitas prævalebat, in suam sequelam primos advocavit Apostolos, qui postea intrepidi veræ fidei extitere defensores: *Ex medio tantæ pravitatis ac incredulitatis tres Apostolos præclarissimos eduxit; ubi enim abundavit nequitia, ibi superabundavit & gratia: Petri etiam, Andreæ, & Philippi fides radiavit, quia cum essent ex illa civitate, ubi incredulitas maxime regnabat, omnium primi Dominum fuere secuti.*

Sylveira t.1.lib.3. cap.6.q. 10.n.60.

14. Salvator mundi è Synagoga digressus in domum se contulit Simonis, cujus socrus molestissima febri affligebatur, nam præterquam quod eam sine ullis indiciis indesinenter torqueret, viscera ejus accendebat, adurebat fauces, totumque corpus adeo efficiebat languescere, ut nec dies nec noctes vel minimum habere quietis posset; Hanc igitur cælestis medicus visitatum abibat, & ad preces discipulorum suorum, *qui rogaverunt illum pro ea*, extendit dexteram suam, & appræhensam illam sanitati restituit: *Tetigit manum ejus & dimisit eam febris, & surrexit & ministrabat eis.* Verum quærat hic non immerito aliquis, quid opus erat, quod Christus ad hoc pietatis opus implendum manum adhiberet? Nunquid voluntatis suæ sufficiebat imperium? Num forte timebat, ne si imperaret febri, illa sese pertinacem exhibuisset & reluctantem? Quis hoc concipere vel cogitare audebit, cum ad unius verbi *Fiat* prolationem, totum hoc universum è nihilo eduxerit, explanaverit fundamenta terræ, tenebras dissipaverit, lucem conspicue prodire fecerit, incurvaverit cælos, arbores fructibus & floribus exornaverit, animalia quoque varia ad ornatum hujus universi produxerit, mare denique jurisdictionis suæ vastitatem longe lateque dilataverit; Imo ipsemet Dæmon licet Deo rebellis sit, & voluntatem habeat suis præceptis è diametro oppositam, ei tamen promptissime obedit. Ergone tam potens Deus ad pellendam febriculam aliquam insufficiens erit, ut eam præcepto oris sui abigat opusque habebit, ut manū quoque suam in auxilium advocet? Valde id miratur Petrus Chrysologus dicens: *Quæ necessitas tangendi erat, ubi inerat jus jubendi.* Utique manum suam extendere voluit, ut sicut manus Evæ marito suo pomum porrigendo causavit mortem, *ita* quoque manum suam esse voluit instrumentum adferens sanitatem, & restituens vitam: *Tenuit Christus manum mulieris ad vitam, quia Adam de manu illius acceperat mortem, ut quod manus præsumentis amiserat, manus repararet auctoris, ut acciperet indulgentiam manus, quæ carpserat de morte sententiam.*

Luc.4.

Matt.8.

Chrysolog.ser.18.

15. Bonus ille Israelita, in quo dolus nō erat, Nathanael nomine, sub meridiem subtus virescentem quandam ficum prostratus recumbebat, cū ecce Christus licet tanquam homo præsentia corporali procul aberat, attamen tanquam Deus illi vicinus erat: *Cum esses sub ficu vidi te.* Unde Toletus: *Non dicit; novi te, sed vidi, præsentiam Divinitatis suæ insinuans qua cūctis adstat, & præsens omnia videt.* Aspicit eū & obtutu suo cor ejus penetrat eumq; justificat. Imo ex doctrina supradicti expositoris deducitur, eū sub umbra ficus jacuisse quando Philippus eum vocavit, eique ut ad verum Deū accurreret, persuasit, prouti & fecit, dū illū Israelis Regem confessus, & tanquam verūDei filiū proclamavit; *Rabbi tu es filius Dei, tu es Rex Israel.* Hic autem scire desidero, cur Christus Nathanaelem ad veram fidem attrahere volens, tempus illud & horam expectaverit, qua erat sub ficu? cur non vocavit illum existentem in aliqua platea, vel in templo, vel in domo, vel in alio quovis loco? Augetur difficultas: Quia si Philippus tantus erat Nathanaelis amicus & familiaris, ut idemmet Cardinalis asserit: *Philippus invenit Nathanael sibi familiarem & amicum*, cur non ante vel post eidem loquitur veracem Messiæ notitiam ei communicat? cur ficus illius occasionem expectat? Quid conversioni Nathanaelis commune intercedit cum arbore ficus; scio quidem quod quia inanis erat & nuda à fructibus, à Christo maledicta fuerit Etenim modernus quidam existimat ficum illam correspondere alteri ficui, quæ erat in Paradiso terrestri. Per illam Dæmon occasionem captavit exitium adferendi Adamo, ab hac Christus occasionem sumpsit bene faciendi Nathanaeli; Illa arbore Dæmon usus est ad condemnandum & in infernum præcipitādum hominem; Et eadem Deus utitur ad justificandum Israelitam, & introducendum illū in Paradisum: *sub arbore ficus vidit seductor*

Tolet. ibi fo.171. in comm.

Ioan.1.

Toletus ibidem. fol.167.

Sylveira.

Sylueira t.1.lib.3. cap.6.q. 24.co.2. n.98.

primos parentes, & in peccatum detrudit; sub umbra ficus videt Deus Nathanaelem, & ad gratiam vocat, ne arboris umbra minus ad vitam inserviret quam ad mortem.

16. Christus Dei filius è cænaculo egressus, cum aliquibus discipulorum suorum in hortum se Gethsemani recepit, ut orationem ad Patrem suum æternum effunderet, faceretque per passionem operi Redemptionis nostræ aliquod initium. Verum sistite paulisper, siquidem non parva mihi hic difficultas subnascitur. Quo fine Christus hanc sibi incommoditatem adfert, quod maxime tempore nocturno, quando obambulationes per plateas non minus suspectæ sunt quam periculis multis expositæ? Quod locum etiam orationis attinet opportunius orationi servivisset templum, quam hortus, siquidem templum *Domus orationis* appelletur. (Ioan. 22.) Præterea si volebat ordiri passionem suam, synagogam potius ingredi seque sponte propria eorum dedere manibus debebat, qui tanta cum siti eum perquirebant; aut vero debuisset comparere coram tribunalibus, ubi mille injuriis afficiebatur Justitia, adeo ut nihil præter nudum nomen haberet: vel publice se per plateas Cicivitatis exhibere debuisset spectandum, hoc enim sufficeisset ad assequendum intentum. Enimvero ex primo horto, quem unquam mundus vidit, id est, ex paradiso terrestri, natæ sunt omnium infortuniorum nostrorum spinæ, justum igitur erat ut etiam ex horto fortunæ nostræ flores geminarent: occasione peccati spes nostra exaruit in horto quodam, eademque spes nostra pariter in horto quodam, rigata Christi sanguine, quando *Factus est sudor ejus* &c. revirescere & reflorescere cæpit: *Hortus hic Paradisum significat, ubi hominum ruina incepit ut etiam in Paradiso & horto passio Domini, quæ salutis fuit causa sumat initium,* inquiunt Cyrillus Alexandrinus, & Cardinalis Toletus; & Rupertus Abbas Tuitiensis considerans quod prima actio quā Christus in horto fecit fuit actus quidam obedientiæ: *Pater non mea sed tua voluntas fiat*, quia primus actus quem fecit Adam fuit quidam inobedientiæ actus contraveniendo divino præcepto, dicit filiū Dei voluisse quod sicut hortus quidā cicutam produxit inobedientiæ, ita quoq; obedientiæ virgultū in horto quodā germinaret, utpote malignitatis illius antidotum præservativum. Audite verba ipsissima Ruperti: *Pulchre in horto voluit secundus Adam inveniri, quia videlicet primus Adam in horto, scilicet in Paradiso, qui interpretatur hortus, inobediens fuerat.*

Cyril. Alex. lib. 11.c.31. to.571.l. C. Tolet. ibi in com. fo.367.

Matt. 26.

Rup. Ab. lib.13. c.18.

17. Enimvero quod Sacratissimam Christi mortem attinet duas potissimum circumstantias observari velim, scil. primo quod in Cruce mori voluerit: secundo quod mortuus sit expansis brachiis. Quod primam attinet scio quidem Patrem æternum voluisse, ut Christus pro redemptione peccatorum moreretur, non tamen eū ad crucis mortem subeundam coegit: veritas etenim figuræ suæ correspondere debet, hæc autem in sacrificiis consistebat, in quibus victimæ gladio vel cultro dissecabantur, & sectæ partes redigebantur in cineres, ex quo autem in Cruce mortuus est, nequaquam figuratum figuræ suæ correspondisse videtur. Porro S. Thomas dicit, quod *Altare holocaustorum, in quo Sacrificia animalium offerebantur, erat factum de lignis*, & hoc modo veritatem figuræ similem fuisse, & tandem concludit, quod *fuit congruum ut is, qui pro omnium salute moriturus advenerat, & pro peccato primi hominis satisfacturus, non aliam quam mortem crucis pateretur.* Cujus multas quidem adducit rationes, quas brevitatis causa prætereo. Potissima autem juxta S. Hieronymum & Damascenum, ratio hæc est, scilicet quod cum primi nostri parentes de ligno vitæ mortis sibi venena attraxerint, congruum erat ut Christus per mortem suam electuaria educeret salutis & vitæ: *ut medicina morbo responderet, fuit lignum causa mortis, sit ergo lignum causa vitæ.* Quod vero attinet brachiorum manuumque extensionem dicit S. Augustinus Christum Evæ peccantis figuram in se repræsentare voluisse, quando in pedes erecta unam manum extendit ad arborem pomum decerpendo, alteram vero ad maritum extendit, idem illi pomum porrigendo ad manducandum. Unde sicut fæmina manus suas extendendo, nos in ingens quoddam conjecit malorum diluvium, ita Christus manus suas extendendo in arbore Crucis, ingentem nobis contulit bonorum copiam & plenitudinem, ut S. Pater noster Augustinus docet, cum ait: *Sicut totum corpus motum est ut manus ad vetitum extenderentur, ita corpus Christi per omnia membra sua in Cruce distenderetur, & totum quod reatū paterni delicti confractum fuerat, hoc emplastro consolidaretur.*

D.Th.3. p.q.46. a.4.

Hieron. ad Gal. 3. Damasc. lib.4. de fide cap.12.

August. ser.19.de annunc. to.3.f. 264.

18. Deniq; omnes Redēptoris nostri actiones

factæ

factæ ab eo tam in vita quam post mortem ad hanc quam in præsenti discursu vobis propono veritatem confirmandam directæ videntur, specialiter quidem ut sint medicamenta præservativa contra venena ab Eva in nos derivata. Enimvero postquam Christus mortuus esset miles quidam *dubitans fortassis an mortuus esset*, inquit Cyrillus Alexandrinus, forti quodam lanceæ ictu latus ejus aperuit: *Lanceæ latus ejus aperuit*; Verum inquies, nunquid sacratissima Christi humanitas in alia corporis parte, quam in latere aperiri potuit? Respondeo quod quia ex latere Adæ formata fuit fœmina illa quæ nostræ est damnationis causa: *Tulit unam de costis ejus, & ædificavit in mulierem* ideo Christus sibi quoque latus aperiri voluit, ut per hanc portam egrederentur Sacramenta media ad salutem nostram consequendam optime proportionata: *Vigilanti verbo Evangelista usus est* [inquiunt S. Augustinus & Beda] *ut non diceret, latus ejus percussit, aut vulneravit, sed aperuit, ut illic quodammodo vitæ ostium panderetur, unde Sacramenta Ecclesiæ manaverunt, sine quibus ad vitam quæ vere vita est, non intratur.* Et Euthymius subjungit: *Foditur lancea in latere Salvator, ut Evam lateris sui vulnere à plaga lateris sanaret.* Porro Christus pro confirmatione fidei nostræ, & ad implendum id quod prædixerat, gloriosus & immortalis post triduum mortis resurrexit ad vitam, voluitque mulieres tantæ lætitiæ annuntiatrices esse, quam adeo fœlix nuntium toti mundo allaturum erat. Dicat hic aliquis, Ergone mulieribus commissum est munus resurrectionis mysterium prædicandi? Cum tamen Apostolus mulieribus nequaquam permittere velit, ut huic se officio ingerant, dum ait: *Mulieres in Ecclesia taceant.* Ergone mulieres magistræ evadent virorum, docendo eosdem veritatem Dominicæ resurrectionis? Quis hanc eis licentiam indulsit, quam Apostolus iisdem expresse denegavit dicens: *docere, mulieribus non permitto.* Respondeo igitur officium hoc mysterium prædicandi nemini aliorum præterquam mulieribus debitum fuisse, ut docent S. Thomas, & S. Ambrosius, ut sicut mulier quædam nos destruxit & evertit per mortē, ita quoque mulieres nos lætificarent & consolarentur per gaudiosissima gloriosæ Resurrectionis Christi nuntia: *Sicut mulier primo initium mortis ad hominem detulit, ita etiam decuit, quod prima vitam Christi resurgentis in gloria nuntiaret.* Et S. Ambrosius cum non minori vivacitate dicit: *Per os mulieris mors ante processerat, per os mulieris vita reparatur.*

Cyrill. Alexan. cap. 3. fol. 62. col. 2. lit. D. — Ioan. 19. — Genes. 3. — August. ibi & in ..at. Div. Thom. ibid. Beda ibi fol. 203. col. 1. — Euthym. — 1. Cor. 14. — 1. Tim. 2. — D. Tho. 3. p. q. 55. a. 1. — Ambr. lib. 10. in Luc. cap. 24. fol. 482. c. E. lit. C.

19. O igitur fortunata Samaritana, quantopere chara patria tua tibi est obstricta & obligata, utpote cui omnia bona sua in acceptis referre debet; per te namque civitas tua tanquam Christo fidelissima in præclaro illo fidei curru ovans & festiva triumphat; ad vocis tuæ sonum perterrefacta errorum exercitum fugit campum infidelitatis deservit, & quam in civium cordibus Idololatria stationem habebat evertit. Permitte igitur ut debitas referat Betulia gratias Judithæ eam à formidabilibus Holofernis manibus liberanti arcus erigendo triumphales, tu enim invicta Christi bellatrix cives tuos à tyrannicis Infernalis inimici manibus liberasti, eosdem à cæcitatis tenebris ad veram Catholicæ fidei lucem perducendo, dum hisce eam verbis ad Christum attraxisti: *Venite & videte hominem, qui dixit mihi omnia quæ feci;* dum tibi sufficere videbatur quod etiam honoris & existimationis tuæ impendio animas concivium tuorum lucrareris, utpote thesaurum ipsamet vita corporali longè æstimabiliorem. Verum enimvero quantum O Auditores veritati consonat id quod quondam eruditus ille scripsit, scilicet quod *Nocumenta fiant documenta.* Quot etenim mulier hæc Samaritana olim ad Deum offendendum pertraxit, & quot nunc eademmet ad veritatis notitiam & æternæ salutis semitas perducit? quot corda quondam ab ipsa per carnis spurcitiem prophanata fuere, & quot nunc in totidem transformantur sacra altaria in quibus omnes quasi Samaritani voluntatis suæ victimam Salvatori nostro devotissime offerunt? Serviat tibi ò Christiane, mulier hæc Evangelica ad æternæ salutis tuæ documentum. Pondera tecum vitæ tuæ inordinatas dissolutiones tuarumque culparum enormem gravitatem, & considerando, quam sint iniquitates tuæ abominabiles Deo, tuæque animæ perniciosæ, forma tibi ex iisdem motivum virtutis, detestando eas in futurum & disce venenum culparum tuarum transformare in theriacam pœnitentiæ hum-

Andr. Alc. Emble. 202. num. 4. fol. 858.

humilitatis, aliarumque virtutum, & peccatorum commissorum viperas in antidotum quoddam præservativum convertere, quo mediante animam tuam in gratia divina possis conservare; sic enim vere experieris quod vulnera animæ tuæ inflicta tibi non minus quam Jasoni Thessalo datura sint sanitatem: *Vulnus opemque ferunt*; poterisque dicere cum illo quondam Philosopho: *Perieram nisi periissem*, ab eo qui mortem tibi inferre machinabatur recipiendo vitam.

PARS SECUNDA.

20. Huic autem cœlesti politicæ & doctrinæ Evangelicæ, peccatores è diametro opponuntur, seque illius esse declarant infensissimos hostes, dum velut aranearum imitatores, apum naturæ contrariantes loco mellis venena è floribus eliciunt & exsugunt, scilicet ex virtute vitium, malitiam ex bonitate sibi comparantes; adeo ut cum divina benignitas prodigam clementiæ suæ manum ad eos extendit ipsi qui inde in amorem & obsequium Dei trahi debebant, inde sibi occasionem captent suam quotidie temeritatem magis magisque adaugendi. Unde Tertullianus ait: *Redundantia clementiæ cœlestis libidinem facit humanæ temeritatis.* Benefaciat illi Deus quantum vult & valet, ejus tamen beneficia convertentur in escam qua is malignitatis suæ flammas quotidie magis magisque adaugeat: *susceptis beneficiis, quod extremæ vitiositatis est, ad malignitatem incitantur.* Enimvero Jeremias propheta exaggerare volens, quousque ascendisset multitudo peccatorum Jerusalem, hæc sibi verba usurpat: *Sicut frigidam facit cisterna animam suam, sic frigidam fecit malitiam suam.* Sicut enim æstivo tempore aqua in cisterna valde frigescit: ita tales populi in cordibus suis malitiam suam valde infrigidarunt. Veruntamen hunc Prophetæ loquendi modum, ut verum fatear, non satis intelligo, est etenim similitudo nimis occulta, nimiumque difficilis metaphora, quæ proinde ponderationem à nobis non vulgarem requirit. Quidnam enim commune habet frigus aquæ in cisterna, cum Jerosolymitanorum malitia? Pater Ghislerius, imo omnes Philosophi dicunt frigus illud oriri in cisternis per quandam antiperistasin, id est, à certo quodam conflictu, quem calor & frigus mediantibus qualitatum suarum armis inter se habent. Porro habent & mali talem inter se antiperistasin, ut nunquam alter alteri obviet, quin eundem quoque injuria afficiendo offendat, nec digladiantur inter se nisi cum pacto, quod dum manus inter se conferunt, victus non se dedat, donec in eo manserit vitalis Spiritus, nec alter se victorem vocet, nisi prius ultimum videat perdentis exterminium. Calor à planetarum Rege diffusus ad certandum cum frigore se præparat virium suarum copias coadunando, & audacter terræ viscera penetrat, & præsumptuosus primos frigori facit insultus, ut hoc in profundum cisternæ se subducere cogatur ubi sub murorum præsidio stationem suam vigilantissime custodit atque tuetur in humida aquarum planitie; Non est adeo præsumptuosus calor ut vires suas frigori imperii sui nutibus subjiciendo impendat, siquidem frigus intrepide faciem ei obvertit, & in conspectum adeo formidabilis inimici sui exporrecta fronte procedit semper proficiendo, certissimeque augurando ei futurum ut vel turpem & verecundã mox inire fugam, vel debilitatis viribus victas dare manus debeat, unde gelidos humores suos in superficie undequecolligens ibidem velut in campo Martio ultima edit virium suarum specimina. Quantumque calor cum fervore paulatim proficit, tantundem vigor quoque frigoris crescit, videturque hoc ab illius incremento vires semper majores accipere. Vnde tandem conflictum suum in admirabili quadam antiperistasi terminat. Ecce tibi modo revelatum mysterium, & subministratam metaphoræ Jeremiæ intelligentiam, quæ dicit: *Sicut frigidã facit cisterna aquam suam*, &c. Quasi dicere vellet, sicut frigus in medio cisternæ alicujus clausum, à calore occasionem accipit ut intensius & vehementius evadat, ita pariter peccatores adversus bonitatem & virtutes dimicantes efficiunt, ut ab hisce malignitas eorum vires quotidie majores accipiat. Exhibeat Deus illis favores, hi eis servient velut incentivum quoddam per quod venenosiores evadant; sit Deus erga illos fervidus amoris sui affectus eis demonstrando, ipsi per hoc non incalescent amore erga Deum, sed potius frigidiores semper in Dei amore fient; imo Dei erga nos amorem arripient veluti fomentum quoddam majoris in Deum odii atque aversionis:

O quam

Tertul. li. de pœnit.

Chrysost. ho. 44. in Matth.

Ierem. 6.

Ghislerius.

Didac. de Celad. in Tob. c. 13. n. 7. §. 423. n. 3. fo. 678. co. 1.

O quam malignans est hæc antiperistasis: *Quo nitidius & ardentius sol justitiæ circa nos splendet, & beneficentiæ suæ radios opulentius emittit; quando credi poterat, ipsos æstuare præ amore virtutis, tunc, tunc quidem corpore contrahuntur, & frigidius algent in pietatis studio: de benefaciendi fervore torporem haurimus, de calore algemus.*

21. Deus Opt. Max. mundi peccatis graviter offensus, tandem decreverat eundem per universale quoddam diluvium castigare; veruntamen ne pœnam hanc nimium accelerasse videretur, centum viginti annorum spatium peccatoribus indulsit, ut resipiscere & emendare se possent: *Erunt dies illius centum viginti annorum.* Dicite sodes Auditores quonam modo peccatores se eo tempore habuisse existimatis? Num forte sacco se induerunt? aut comam capitis fortasse asperserunt cinere? aut cœperunt mortificationibus operam dare? jejuniis se macerarunt? aut egerunt de malefactis suis pœnitentiam? vel postularunt à Divina majestate læsa veniam & remissionem? vel mitigare iram furoremque temperare studuerunt? Nequaquam; Imo prorsus fecere contrarium; nam à supplicii prærogatione, & à Dei clementia nefandum quendam majora indies scelera committendi ausum induerunt. Unde Basilius Seleucus ait: *Hi vero frustra fluentium annorum numerum despexerunt, ipsa opportunitate pœnitentiæ in impietatis patrocinium conversa: maleficiorum accumulatio, suppliciorum erat amplificatio.* Faciant Moyses & Aaron per prodigiosam virgam suam, tot in mari, terra, Cæloque miracula quod voluerint, ut Pharao tandem divinis obediat mandatis, atque ab ipsismet Creaturis insensibilibus observare discat divinæ nutus voluntatis; videbunt namque illum mirabili correptum antiperistasi, ex illis signis venena eliciturum esse, adeo ut protervior futurus sit, fiatque cor ejus in obstinatione durius semper & durius: *Induratum est cor Pharaonis. Tot prodigiis factis* (inquit Euthymius) *Pharao cum suis ad extremum malitiæ percurrit.* Sic quoque Christus Zachæi domum ingreditur, qui princeps & caput erat publicanorum; & ecce mox inter omnes id videntes de hoc facto ingens murmur subnascitur. Ille namque dicebat; si hic est sanctus quomodo igitur se publicanis associat genti adeo perversæ & omnibus abominabili? Hic aliis paupertatatem commendat

Genes. 6.

D. Basilius Seleucus orat. 5.

Oecumenius.

(subjungebat alter) interea vero ditiorum hominum domos ingrediens, eorum ambit familiaritatem. Prohibet negotiationes & commercia illicita, cum tamen usurariis consentiat. *Et cum viderent omnes murmurabant, quod ad hominem peccatorem divertisset.* Quæro hic num hoc quod est Christum domum Zachæi intrare actio sit bona & laudabilis, an vero mala & repræhensibilis? Non potest dici mala, quia omnes ejus gressus mystici, irrepræhensibiles, & ad animarū salutem Deique gloriam directi erant: bonæ ergo erant, & laudabiles, ac sanctæ, quis dubitat? Videte igitur quonam usque peccatoris excrescat malitia, quæ ex bonitate filii Dei occasionem captat murmurationis & vituperii: *Fuit eis murmurandi materia, quod erat occasio salutis,* inquit Chrysologus. Idemmet Dei filius pauperem hominem quendam paralysi oppressum, & miserabiliter in lecto jacentem immobilem conspiciens pietate motus, ad eum curandum dixit ei: *Confide fili remittuntur tibi peccata tua:* porro nonnulli scribæ qui præsentes aderant sese mutuo aspicientes, conviviari cœperunt Dominum, eum tanquam blasphemum repræhēdendo dicētes: *Hic blasphemat.* O perfidi scribæ, ex eo quod Dominus noster huic misero infirmo benefaciat, mundando eum à peccatis, vos consequentiam quandam adeo peregrinam, temerariam & falsam deducere non erubescitis? Ex adeo salubri antidoto, quale est: *Remittuntur tibi peccata tua,* vos adeo perfidum exsugitis venenum, dicentes: *Hic blasphemat?* Sed quid mirum Auditores; Hæc est hominum sceleratorum solemnis consuetudo: *Iniquorum ingenium omne namque bonum in mortiferum venenum convertit, & salutiferum Domini verbum: Remittuntur tibi peccata tua in contumelias & blasphemias retorquet.*

22. Verum enimvero cur impium & venenosum Cerasten, Judam dico, ingens illud iniquitatis monstrum pertranseo? Hic namque ut Magistrum suum in manus traderet inimicorum suorum, militibus qui eum comitabantur insinuavit, ut eum firmiter & caute tenerent & aggrederentur, quem ipse pacis osculo honoraturus esset: *Quemcunque osculatus fuero, ipse est, tenete eum:* Itane? illum quem tu osculaberis constringent? Ergone efficere audes, ut ex osculo, quod amoris & benevolentiæ signum est nascatur adeo execrabilis Domini

Luc. 19.

Chrysol. ser. 54.

Matt. 9.

Io. Sylvestra. t. 2. lib. 4. ca. 26. q. 10. nu. 69. f. 581.

Matt. 26. Marc. 14

mini & Dei tui proditio? ex osculo pacis ministro, & concordiæ mediatore tu traditiones & militiæ stratagemata elicies? *Osculo tradis?* (interrogat Ambrosius) *hoc est, amoris pignore vulnus infligis? & pacis instrumento mortem irrogas?* Ego autem hoc loco observo verba quæ Salvator noster Judæ dixit: *Iuda, osculo Filium hominis tradis?* quasi insinuare voluisset traditionem suam adeo turbulentam futuram non fuisse, si ipsum absque sui osculo tradidisset: at vero quod ad bellum movendum, & insidias struendas osculum adhibeat, Christus, quantumvis ad tormenta flagellorum, spinarum ipsiusque crucis promptissimus esset, sustinere non potuit: *Ac si non jam ægre ferat Christus sævissima passionis cruciamenta, quam amoris pignore, benevolentiæ specie, & virtutis prætextu illum tradere, & in illum sævire,* inquit gravis quidam scriptor. Et quam esse causam existimatis quod dum in Sabbato sancto Missa solemniter cantatur, in qua omnia ad Passionem Christi spectantia vivaciter repræsentantur, cur inquam in illa Missa Pax non detur? Causa hujus illa fuit, quia quod Judas pacem adhibuerit ad machinandam Magistri sui traditionem, adeo vehementer Dei filio displicuit, ut non voluerit de hoc nec literaliter, nec figurate ullam loquendo mentionem fieri. *Non datur Pax in detestationem osculi proditorii,* inquit Durandus.

D. Amb.

Luc 22.

Didac. de Celad. in Iud. c. 9. §. 16. n. 89

Durand. lib. 6. Dem. 5.

23. O quod inveniuntur, qui bono utuntur tanquam medio ad committendum malum! quot quot inquam sunt qui ex virtute vitia, ex sanctitate peccata eliciunt. Enimvero hic inter nos confidenter loquamur, Dic sodes sanitas & divitiæ quas Deus adeo liberaliter tibi donavit, quo fine tibi inserviunt? Num forte illa uteris ut tanto majori cum fervore Divinæ Majestati inservias? Hasce vero in pauperum adminiculare subsidium impendis? Utinam ego mentirer, ambobus Dei donis uteris tanquam medio quodam ad satiandam effrænem carnis tuæ Lasciviam & libidinem. Hoc, quo tanquam minister Justitiæ fungeris, officium, nunquid à te adhibetur tanquam medium ad deprimendum pauperes, conculcandas viduas, & dejiciendos pupillos? Quonam fine ad hanc vel illam te recipis Ecclesiam? forte ex fine vel motivo religionis, vel devotionis ut scilicet lucreris indulgentiam? Minime gentium. Sed potius quia in illam concursus instituitur domicellarum, ut illarum aspectu oculos tuos pascere possis: vel ut negotium aliquod concludas, quod ne in plateis quidem tractare liceret; adeoque ex devotionibus & indulgentiis, quæ sunt spiritualia animæ tuæ remedia, tu peccati venenum elicis, ut tibi mortem adsciscas; Apage sit à vobis hæc politia Diabolica, & *Æmulamini Charismata meliora,* eruite ex terra aurum, non vero ex auro terram excerpite.

Pasch. fo. 243. n. 7.

SERMO XXII.

IN DOMINICAM IV. QVADRAGESIMÆ.

Iesus ergo cum cognovisset, quia venturi essent, ut raperent eum, & facerent eum Regem, fugit iterum in montem ipse solus. Ioan. cap. 6.

1 DUm homo ex utero materno in hunc mundum nascitur, tria potissimum in corde suo desideria secũ adfert. Per primum ambit in angustia intellectus sui omne objectum intelligibile comprehendere, & ad ultimas sive atomas usque rerum differentias omnium intelligibilium notitiam habere: *Omnia scire cupit*; unde forte Aristoteles occasionem sumpsit asserendi, quod *Omnis homo natura scire desiderat.* Per secundum se infestissimum non esse inimicum declarans, semetipsum in hoc mundo æternare, & omnium futurorum sæculorum esse hæreditare, licet frustra & in vanum desiderat, neque cum esse ipsiusmet hæreditatis concertare non erubesceret, si natura ei ad hoc vires subministrasset correspondentes: *semper vivere.* Denique per tertium desiderium ad Dominium quoddam aspirat, quod velut Gigas inter omnia reliqua emineat; & ad authoritatem cui se reverenter inclinent & subdant omnium voluntates hominum, nec sit qui ad nutus sui fulmen promptissime obediens cum ipsamet non contendat velocitate; unde alis desiderii sui ad fortunæ apicem evolare anhelat, & in supremæ dignitatis vertice considere, & superbos oculos suos demittendo videre pedibus suis, advoluta sceptra ad jurandum fidelitatis Sacramentum, coronasque potentum ad pendendum tributum: *Aliis præesse.* Unde Plutarchus scribit, quod Julius Cæsar alpes pertrãseundo Castello cuidam appropinquans dixerit: *Mallem hic esse primus, quam Romæ secundus.* Verum enimvero ô Auditores, ut veritatem libere & ingenue fatear, nullum horum desideriorum est homini adeo connaturale, sicuti tertium. Quæ non committuntur enormitates ab eo qui ad eum gradum ascendere præsumit, in quo aliis omnibus prælatus & superior esse videatur? *Ubi de ratione status agitur, nulla habita ratione rationis, violantur jura, dilaniantur Sanctiones, confringuntur fœdera, negligitur fides, & ut breviter singula omnia perstringam, nulla legum, nulla divini nominis & numinis reverentia,* scriptor quidam modernus, sed eruditus post se scriptum reliquit. Antonius filius Severi Imperatoris, paterni nominis affectus in corde suo ferens ut securum se redderet, quod frater ejus de imperii prætensione secum concertaturus non esset, eo tempore quo mater fratri infanti adhuc dulcia lactis alimenta subministrabat, atrociter eũ occidit, ut sicut ab uberibus maternis lac vitæ sugebat, ita quoque mortis sanguinem pariter biberet. Agrippina Imperium filio suo proprii sui sanguinis pretio, & vitæ moneta comparare non abhorrescebat: *Occidat, modo imperet.* Astyages Rex Medorum præcepit genero suo, ut qui ei ex filia nasciturus erat nepotulus suus, mox ut natus esset feris protinus devorandus traderetur, eo quod ab Ariolis sive Magis somnium aliquod quod habuerat, ita expositum fuerit, futurum nimirum ut hic ejus nepos regno eum exueret: & tamen è contra idẽmet Nepos qui postea Cyrus fuit, bellum ei movit, in quo Medis in fugã actis Astyagẽ captivũ accipit, seq;

Aristot.

Plutarc.

Ambros. Marlian. in Theatro polit. cap 3. f. 150.

Alexan. ab Alex. l. 4. dieb. genial. c. c. 26 f. 164.

Regni Medorum Imperatorem constituit. Audite insuper quonam furor crudelitatis Lotharii ascenderit. Hic etenim absque ullo innocentiæ vel sanguinis respectu filios suos ad parietes palatii sui allisit, ac tandem nimia impietate superatus ferro eos transfixit, ad mortis umbrã eos condemnando, ne inter magnificentiæ suæ splendores deinceps comparerent. Nunquid Antipater etiam ad hoc ut Alexandri in Macedonia successor fieret, usus est veneno & toxico? Imo idemmet magnanimus Heros Alexander, nunquid mediante Pausania Philippum genitorem suum è medio tollere tentavit? Semiramis à Rege Nino marito suo unico tantum die Regni habenas moderari ut posset, impetravit, & mox velut per jocum Regem in carcerem conjici mandavit, atque ante diem illum expletum, eundem in carcere trucidari præcepit, ut hac ratione marito suo mortuo, ipsa absoluta maneret totius Regni Regina & Domina. Fredegundis Regina *quot innoxios truncavit regio sanguine satos*? Nunquid etiam Ptolomæus in convivio quodam Simonem Judæorum principẽ: una cũ duobus filiis suis trucidari curavit *regendi cupiditate*. Athalia quoque in extincto filio suo Ochozia omnem spem suam Coronam & sceptrũ hæreditandi mortuam esse videns, ad hoc ut nullus alius præter ipsam succederet: *Nonne interfecit omne semen regium*? Quid de feri Thracis cupiditate dicemus? *Quorum Imperator ut primum suscepit regni gubernacula, confestim omnes fratres quamvis adhuc imbelles, & in cunis vagientes, trucidari jubet.* Cum Alexander filius Herodis Regis Judeæ occisus esset, juvenis quidam Hebræus defuncto simillimus *dicebat se esse Alexandrum Herodis filium, non alio fine, nisi spe quod posset paterni Regni iura suscipere.* Sic quoque Rex Saul quendam Cantatricum chorum victorias Davidis celebrantem audiens. *Saul percussit mille & David decem millia*, furoris sui aciem in lapide invidiæ exacuens, deficiebat præ timore, quo verebatur ne ejus conatus & facta heroica ad Judeæ regnum ipsum eveherent: *Quid ei superest* (dicebat) *nisi solum regnum*? Absolon quoque quot non fabricabat chymæras, quot male digesta phantasmata ferebat in mente, ratione coronæ accipiendæ, quam è vertice capitis deturbare procurabat? Lucifer *ex nimia dominandi libidine*, & nullo alio fine temere sublimari prætendebat, quam *ut cæteris præesset, & nulli subesset*, ut scribit S. Bonaventura, S. Augustinus & D. Gregorius Papa. Porro Salvator noster non solum similes prætensiones vel judicia non habuit, sed potius quando turbæ Euangelicæ unanimi consensu ad eum in Regem eligendum concurrebant (*repugnantem etiam Regem facere aggressi sunt*,) inquit Toletus, ipse regiæ dignitatis purpuras & sceptra mediante fuga enixè recusabat: *Fugit in montem ne fieret Rex à turbis*, non quasi illam dignitatem minime mereretur, sed *ut doceat nos honores humanos fugere, & ut omnem prorsus à se regni spem affectionemque removeret*, inquit Maldonatus, quia ut videbimus regnare non est aliud quam servire, & in dignitatibus nil reperitur aliud quam meræ angustiæ. Verum quidem est quod quisquis illas desiderat, illud credere nequeat, existimo tamen quod ad idipsum credendum vos omnes capaces reddere possim, dummodo cum silentio & attentione me dignati fueritis auscultare.

Quin. Curt. l. 4. Justin. Hist. — *Haimon de hist. Franc. l. 3. cap. 6.* — *August. Mannius in hist. select. cap. 141. fo. 208.* — *1. Reg. 18.* — *Bonav. in 3. dist. 1* — *August. in c. 14. Ioan.* — *Gregor. lib. 34. moral. c. 17.* — *Toletus ibi f. 538.* — *Idem ibi.* — *Maldon. ibi f. 678. co. 2. l. B.*

2. *Fugit iterum in montem ipse solus*; Et hæc quidem fuga causata est, quia prævidit quod turbæ illum in Regem eligere & proclamare vellent: *Cum cognovisset, quia venturi essent, ut raperent eum, & facerent eum Regem.* Enimvero Genitius Cippus si quis alius optimè cognovit quam grave pondus & onus sit regnare, nam dum ei è Civitate egredienti prodigium aliquod occurrisset, prognosticatum ei fuit, quod si revocato gressu in civitatem denuo rediret, in Regem infallibiliter evehendus esset: *Genitio Cippo prætori paludato portam egrediẽti, novi & inauditi generis prodigium incidit; namque in capite ejus subito velut cornua emerserunt, responsumque est eum Regem fore si in urbem revertisset.* Quid porro hic eum fecisse existimatis? Haud dubie credetis quod quævis hora visa fuerit in mille annos se extendere, donec Civitatis portam denuo reingrederetur: at vero valde fallimini, ipse etenim contrarium fecit, nam potius perpetuum à patri à sua exilium prælegit, nec eventus ei de regno adipiscendo prædictus veritatem suam assequeretur: *Quodne accideret, voluntarium ac perpetuum sibimet indixit exilium.* Diocletianus postquã Imperiũ Romanũ viginti annis gubernasset, tãdẽ se à principatus mole-

Ab. Bzovius in Dom. 5. post pascha conc. 1. fol. 99. co. 1. — *Eutrop. Et Pet. Crinitus de honesta discip. l. 13. c. 8. f. 43.*

molestiis quibus opprimebatur liberare decrevit cumque jam ad depositi semel sceptri moderationem denuo reposceretur, respondit malle se *terram colere quam imperare*. Et forte hi conscii erant moniti illius quod Pythagoras in symbolis suis scriptum reliquit dicens: *A fabis abstineto*; quod licet à variis varie exponeretur, Plutarchus tamen existimat sapientissimum hunc Philosophum indicare voluisse, cavendum esse cuivis feliciter vivere desideranti ne se Magistratus aliarumque dignitatū muneribus obonerarent: *Abstinendum à tractandis Reipublicæ muneribus, propterea quod antiquitus in creandis magistratibus suffragia per fabas vice calculorum ferebantur.* Plato difficulter credere aut sibi persuadere poterat eū qui regimen ambit aliorum non aliqua maniæ vel insaniæ specie laborare: *Unusquisque qui nō amens sit potius eligit alium sibi præesse, quā dum aliis ipse consulit, multis se negotiis implicare.* De Imperatore quodam scribitur, quod dum se à muliere quadam beatum proclamari audiret, is rumorem hunc tolerare non valens, turbato vultu ad eam conversus dixerit: *O mulier si scires quanta mala sub hoc diademate latent, non profecto beatum, sed me infelicem appellares.* Rex quoque Syracusanus super caput cujusdam aulicorum suorū, qui felicitatis florem in eo consistere existimabat, quod in qualitate regnantis Principis publice conspicuus esset, suspendi fecit ensem quendam è tenui filo pendulū, hæc ei insuper verba subnectens: *Existima ergo quādo felix esse poterit, qui timere non desinit.* Quænam enim inveniri poterit majoris servitutis subjectio, quam subditorum regimini destinatum esse. Valde etenim multi sunt subditi, qui omnes à suo Principe vel Rectore audiri volunt, omnes autem attenta aure auscultare, est iisdem plus nimium subjici, unde nisi omnibus & singulis jam auditis deinceps pro voto suo satisfeceris, lamenta plurium audire cogeris. Quando Pharao Josephum totius Ægypti vice Regem declarare voluit, catenam auream collo ejus circumvolvit: *Collo torquem auream circumposuit.* Ubi observandum quod licet catena hæc aurea fuerit in signum sublimis magnificentiæ & dignitatis, vera tamen catena extiterit, qua velut mancipium vinctus & obstrictus tenebatur: *In signum servitutis.* Unde & Antigonus Rex filio suo dixisse fertur: *An ignoras, ô fili, regnum nostrum non fere aliud esse quam servitutem gloriosam?* Alexandro Magno DEUM se esse præsumptuosè nimis jactanti, Diogenes Philosophus dicere non dubitavit: adeo à veritate alienum est DEUM te esse, ut te potius servum servorum meorum dicendum esse existimem, vere enim illorum es servus & mancipium quibus ego gloriose impero: *Nequaquam ô Alexander es Dominus, sed servorū meorum es servus, illis enim cupiditatibus quibus ego impero, in mancipium es.* Unde mirum non est olim in more positum fuisse frontem Regis non aureo diademate cingere, sed fascia quadam circumvoluere, forte per hoc Regi insinuando se ligatum non vero coronatum Regem esse.

Pythag. ap. pau. Man. f. 27. co. 1. — *Plutarch ap. eundem.* — *Plato li. 1. de Repub.* — *Didac. Vega serm. 4. Dom. 2. fol. 171.* — *Macrob. in somnio Scipio li. 1. c. 10. f. 37.* — *Gen. 41.* — *Philo. lib. de Joseph.* — *Cal. Ro. lib. 21. c. 31 f. 837.* — *Aelian. lib. 2. var. hist. c. 20.* — *Laertius lib. 6.*

3. Poeta quidam moralis Pharaonem de magnificentiis regiis hunc in modum loquentem introducit:

Quicunque magni cupidus imperii invidet
Sceptro & Coronæ, & credit magnum bonum
Regnare populis regnet —— expertus mala
Curasque regni, dicat in regno boni
Quid sit regendum.

Ludov. Crucius in comm. Joseph act. 3. fol. 945.

Unde Adrianus II. si Petrarchæ credimus, nihil deterius alicui inimico desiderare noverat, quam superioritatem, excellentiam & imperium: *Nullum supplicium majus de hoste poscebat, quam ut Papa fieret*; Enim vero haud scio an aliquando observaveritis, quod in cunctis vestimentis Pontificalibus Manipulo, stola, planeta &c. Crucis signum impressum cernatur, porro Pater Jacobus Pintus hanc reddit rationem: *Summi honoris & supremæ potestatis Romani Pontificis insigne est*; quasi per hoc demonstraretur, quod esse in dignitate positum nihil sit aliud, quam cruce portanda esse onustum. Multoties intra memetipsum causam investigavi, cur S. Petrus Apostolus, qui primus fuit Sanctæ Ecclesiæ Pontifex Maximus, non depingatur cum cruce, in quā crucifixus fuit, quæque martyrii sui instrumentum extitit, sed loco crucis in manibus ejus claves depingantur, signa authoritatis pontificiæ; cum tamen S. Andreas exhibeat crucem, S. Bartholomæus cultrum, S. Paulus ensem, S. Thomas lanceam, S. Stephanus lapides, S. Laurentius craticulā: num forte id factum est, quod dignitas pontificia à S. Petro majoris æstimata fuerit, quam quod pro amore Magistri sui, pro defensione fidei, pro Ecclesiæ incremento sustinuit martyrium? Aut fortè timuit, ne crux ignominiæ patibulum aliquod majestati suæ inferret præjudicium, suamque gloriam obscuraret? Nequaquam:

Petrarcha. — *Iac. Pin. de Christo crucif. t. 2. li. 5. l. 7. n. 5.*

quaquam: nam Salvator noster crucis ignominiam in summum transmutavit honorem: *Inter cuncta sane martyrii genera* (ita loquitur Cardinalis Damianus) *illud nobilius, illud non immerito judicatur esse pracipuum, quod in ipso Redemptore nostro, capite videlicet martyrum, cognoscitur dedicatum.* Aut vero ideo fit, quia secundum leges cum crux, cœlestis Regis speciale insigne sit, inconveniens esse videbatur ut subditus eo uteretur? *Nõ licet privato apponere arma regis in sua domo.* Bartholus autem dicit, *quod hoc intelligendum sit principaliter, nam accessoriè potest.* Ita enim S. Andreas crucem defert; sic quoque crux coloris albi portari solebat in prælijs in pectore ab iis, qui liberi erant, ut dignoscerentur & distinguerentur ab adversariis; Angli quoque illam sculpere vel depingere in scutis suis solebant colore rubeo: Rex quoque Indiarum, Siciliæ & Cypri singulari sibi gloriæ ducunt, quod habeant crucem auream in campo argenteo armorum suorum. Cur igitur S. Petrus loco crucis claves in manu suâ defert? Merito id facit: dicite enim obsecro an non S. Paulus etiã cæsus & lapidatus fuerit? *Ter virgis cæsus sum. semel lapidatus sum,* potius igitur virgas & lapides, non vero ensem in manu tenere deberet, quod tamen non fit, eo quod ensis majus ei tormentum intulerit, ac tandem mortem accersiverit. Videtur igitur S. Petrus claves manu sua exhibens dicere velle martyrium quod claves dignitatis pontificiæ administrãdo sustinuit, nec non & superioritas spiritualis, cui earum causa superintendi, majus & atrocius fuit martyrio quod passus sum in cruce: hoc enim leve, illud vero grave semper expertus sum. O quot & quanta occasione harum clavium videre debui, quantum peregrinatus sum? quot horrida loca adii? quot labores & fatigationes sustinui? quot persecutionibus subjectus fui? Si in verbis calumnias, in factis verò clavium causâ patiebar injurias, contractis humeris patientiâ me obarmabam, adeò ut harum clavium causâ vita mea continuum meritò dici debeat martyrium. Unde S Gregorius ait: *Mori à persequente martyrium in aperto opere est, ferre verò contumelias, & odientem diligere, martyrium est in occultâ cogitatione.*

Pet. Damian. serm. 57.

L. 1. c. de his qua pœna nomine, & in Auth. de mandat. prin. §. pen. col. 3. Bart. in d. trac. Barthol. Cassa: in cat. glo. mund. p. 1. concl. 98. f. 60. co. 2. Actor.

D. Greg.

4. Porro nil verius, quàm quod regnare nihil sit aliud quàm vitam continuò inter fastidia transigere, unde qui fastidia non vult subire, sed vitam ducere fœlicem & tranquillam, non ambiat superioritatem nec imperium; Enim verò alius quidam dixit: Curas id sibi propriũ habere, quod superiores, qui regunt, & officia sua administrant gubernando subditos, ante tempus consenescere faciant; Mihi verò eum superiorum conditionem miseram non sufficienter expressisse videtur, siquidem ulterius addere debebat, quod curæ eis eripiant vitam, faciendo eos mori ante tempus accelerando mortem. In memoriam enim vobis, si placet, revocate primorum & præcipuorum Patriarchatũ veteris testamenti vitam, annorumque quibus in hoc mundo vixerunt numerum diligenter investigate, sic enim calculũ ducendo invenietis, Abrahamũ vixisse 175 annis, Isaac 180. Joseph vero, qui ex eâdem lineâ oriundus erat, tantum vixerit 110. annis cũ tamẽ utpote inter omnes fratres suos junior, quantũ est ex parte ætatis, præ omnibus aliis diutius vivere debuisset, qui ante omnes fratres suos mortuus est. Scio equidem, quod mors nullum habeat inter juventutem & senectutem discrimẽ, sive respectum, nihilominus cum Joseph adeo fuerit continens & castus, quod ad vitæ conservationẽ plurimũ confert, imaginatus mihi fuissem, cursum vitæ suæ diuturniorem & prolixiorem futurum fuisse: unde igitur fit, quod omnino acciderit contrarium? Abulensis hujus rei causam muneri attribuit quod tanquam vice rex Ægypti summâ cum laude administravit, conformando se illi sententiæ Ecclesiastici dicentis: *Omnis potentatus vita brevis.* Verum enim verò dicat forte aliquis, quod regnare sit fœliciter & prosperè vivere: qui enim gubernat, alienus est à disturbiis, & ab omnibus sinistris eventibus securus, utpote qui facile accidere possunt obedientiæ subjectis, non verò iis qui ad imperandum destinati & electi fuere. O quam pulchra res est (dicet fortè aliquis) non tantum verba, sed & nutus alicujus observari, atque alios ad ejus pedes reverenter prosterni. At verò ô Auditores valde fallimini, si id ita se habere existimatis, absit ut plumbũ aurum, lapides gemmas esse putetis, tametsi extrinsecus utriusque speciem nonnunquam referant. Ergone possibile est, quod nondum didiceritis discernere spinas à floribus, aut ab aliis herbis urticas? Certus etenim sum vos nunquam regnandi cupidos futuros, si quid regnare sit perspicue cognoveritis: porro David post illatam exercitui Amalechitarum crudelissimam stragem è campo rediens in Siceleg inte-

Eccles. 10

integro biduo substitit, ubi coram ipso juvenis quidam Amalechita comparuit, qui genu flexus diadema regium, quod se in montibus Gelboe è regio Saulis vertice sustulisse dicebat, præsentavit, inquiens: *Tuli diadema quod erat in capite ejus, & attuli ad te Dominum meum huc.* In scriptura Sacra non legitur Davidem acceptasse, vel gratum habuisse hoc diadematis oblatum munus, bene tamen exprimitur, quod unum è servis suis ad se accersitū in eum emiserit, ut eum trucidaret: *vocansque unum de pueris suis ait, accedens irrue in eum, qui percussit illum, & mortuus est.* Enim verò quis audito hoc facto attonitus non obstupescat? Quodnam est hoc præmium, quo mors irrogatur ei qui diadema & regnum præsentat? Hæ ne sunt gratiæ, quas reges retribuūt? Hæccine sunt stipendia, quæ iis dantur, qui reverētiam & honorem illis exhibent? Optime hunc remunerandi modum prævidit Ecclesiasticus, quando dixit: *Pro honore & beneficio reddet illi contumeliam*: Et Tacitus idipsum cōfirmat dicens: quod sæpe numero pro gratia odiū redditur. Veruntamen ô Auditores, si stylum & consuetudinem mundi hujus, & quæ in eo geruntur, attendamus, dicendum est, nec Davidē se melius habere potuisse, nec aliud Amalechitam hunc promeruisse præmium, propter verba, quæ ei coronam illi præsentans dixit: *Et locutus est mihi, sta super me, & interfice me, quoniam tenent me angustiæ*: Tigurina legit: *Apprehendit me corona.* Verum quidnam coronæ cum angustiis commune habent? Si opprimebatur ab angustiis, cur se à corona invasum esse dicit? Num fortè ideo coronam cum angustiis confundit, quia idem sit corona quod angustiæ? Imo verò ô auditores; dicere etenim Saul volebat: omnes meæ ærumnæ & adversitates, quas hactenus perpessus sum, & etiamnum patior, ab hâc coronâ suam trahunt originem: nihil itaque mirum est si David juvenem Amalechitam morte punierit, siquidem eo ipso quo coronam ei deferebat, integrum quendam ei augurabatur angustiarum miseriarumque cathalogum: ac proinde Demetrius imperiū sibi offerenti hunc in modum respondisse scribitur: *Ego vero me ad istud inextricabile pondus non alligo, nec in altam fæcem rerum hunc expeditum hominem demitto: quid ad me defers populorum omnium mala?*

2.Reg.1.

Eccl.29.

Tacit li. 4.Annal.

Lectio Tigur.

Eccles.10

Seneca li. 7.de benef.c.9.

Pau.Oros.li.1.c.3.

5. Porro diademata & imperia picturis illis simillima sunt, quæ nil boni in se cōtinent præterquam exterioris apparentiæ vernicem; vel etiam pomis illis, quæ ab iis arboribus producuntur, quæ inter cineres & rudera flammis exustæ Pentapoleos enatæ videntur, de quibus refertur, quod intus plena sint cinere, in superficie autem nescio quid miræ pulchritudinis ostentant ob colorem ex aurô & purpurâ mixtum. Lucianus autem diademata & imperia statuis comparat, quæ ingeniosus Praxiteles artificioso magisterio è marmore formabat: vidisses enim Jovem quendam formatum à naturali effigie nequicquam differentem, qui cum gravi majestate in throno considens, & dextrâ fulmina impugnando cœlo, terræque iratus comminari videbatur, deprehendisses super Oceano repræsentatum Neptunū quendam barba humida & salsos humores stillante: coma ex spumis inargentata, dextram tribus fulminibus loco sceptri armatam sustinentem; dixisséque eum actualiter tempestates profligantem, marisque malatiam ad patrium littus revocantem ad tranquillandas undas, quæ ex ventorum furibundo impetu intumuerunt ab eo elaborati Mercurii adeo proxime ad naturæ lineamenta accedebant, ut eos volasse credidisses, siquidem in aera elevati per solam unius digiti extremitatem terræ innitebantur, adeo ut jam jam in cœlum remigraturi viderentur ad referenda Jovi terræ nuntia: hæ autem statuæ exterius quidem Deitatem exprimebant, per quam spectantium attrahebant & alliciebant oculos; at vero si quis oculis præditus fuisset lynceis in statuarum harum visceribus invenisset ingentem ferri, plumbi & clavorum copiam. Tales sunt Principes & superiores, qui regunt & gubernant, si Cornelio à Lapide credimus: *Quorum si apparentiam & apparatum inspicias, nihil fœlicius, nihil Deorum vitæ similius: sin vero curas, quibus intus discruciantur, nihil calamitosius.* Porro si Principes & superiores fenestram quandam in pectore collocatam haberent, prout omnibus hominibus philosophus ille desiderabat, ehem quot clavi, quot cuspides, quot ferri & plumbi pondera eos opprimentia & transfigentia inveniremus. Unde Seneca:

Lucianus.

Corn. à Lap. in Num. c. 11. v. 12.

Quisquamne regno gaudet? O fallax bonum!
Quantum malorū fronte quam blanda teges!

Seneca in Oedipo.

6. Etenim ne forte vobis persuadeatis hanc esse particularem hujus duntaxat Philosophi opinionem, eidem Euripedem insuper adjungo, quocum alios facile adducere possem, sed hos brevitatis causa prætereo. Dicit igitur

Euripedes:

Euriped. ap. Ni. Reusn. Symb. 12. fo. 43. Euripedes. *Regnum specie quidem externa latum ac jucundum, intus vero triste ac molestum.* Et merito, quia regnare nihil est aliud quam servire; unde quisquis regit, servus potius subditorum & servorum suorum vocari, quam Dominus meretur: siquidem nihil Principis vel Domini in se præter extrinsecum habet, ac proinde ei adaptari potest, quod Poeta ille, qui Princeps principum mundi hujus cecinit, dicens.

Vrbanus 8. in Ode Adulatio perniciosa.

Non semper extra quod radiat jubar
Splendescit intra.

7. Samuel Propheta populum Israeliticum divinæ majestatis jussu in Mascha congregari fecit, cui postquam tot exprobrasset beneficia à liberali Dei manu recepta, nec non detestabilem erga Deum exhibitam ingratitudinem dum sibi regem constitui postularunt, tandem eis declaravit complacuisse Deo desideratum illis Regem concedere, qui per sortem eligatur. Fecitque congregari omnes tribus & familias, easque ordinate disponi, scribensque singularum nomina urnæ ea imposuit, dumque inde sortes extraherentur, egressa est tribus Benjamin: *Et cecidit sors tribus Benjamin*, è qua Saul in regem electus fuit. *1. Reg. 10.* Priusquam vero ad principale propositi mei punctum descendam, prius obiter vobis referre statui verba quædam, quæ S. Gregorius circa hanc electionem scripsit dicens: *Sed qui digni sunt, onus tanti ordinis suscipere vehementer expavescunt.* *Gregor. M. ibi fo. 282. co. 2. l. F.* Nec immerito regimina onera appellat, quia eorum qui regiminis naturam cognoscunt, mentem pariter & conscientiam aggravant, atque ideo non tantum illa nulla cum diligentia procurant, quin potius veluti mortem abhorrent & detestantur, atque ad illa acceptanda constricti expavescunt: *Onus tanti ordinis suscipere vehementer expavescunt.* Unde si qui illa procurant, eadem quoque pro merito considerarent, utique dorsum iis obverterent, & veluti infam ab iis fugerent; prouti ad exemplum omnium Salvator Noster in hodierno Evangelio fecit: Verumtamen hæc *per modum transeuntis* dicta sunto, & revertamur ad sortem, quæ in electione Regis Israel cecidit super tribum Benjamin: *Et cecidit sors tribus Benjamin.* Tribus itaque Benjamin ad regimen totius regni Palæstinæ electa fuit. Enimverò originale Hebræum legit: *Capta fuit tribus Benjamin.* *Original. Hebr. & Sentiana* Sed quid significat: *Capta fuit?* Credo lectionem Hebræā inferre velle, quod Saul à tribu Benjamin in regem electus factus fuerit omnium servus, & velut subditorum suorum mancipium declaratus. *Ambr. Calepin. V. Capio.* *Captivi dicuntur* (scribit quidam Grammatticus) *quod non sui juris sint, sed in potestatem aliorum redacti: quoniam autem qui ita capti sunt, non sunt amplius sui juris, sed libertate privati*, merito dicere possumus, quod qui tanta cum aviditate præeminentias & dignitates sibi procurant, aliud non sectentur quam libertatis suæ jacturam; & cum liberi existant, velut mancipia in servitutem se redigere: quod cum ita sit aliud huic verbo capio significatum assignari posse videtur, dicendo quod tales *sint vere mente capti.*

8. Nescio profecto, an fortitudo vel quantitas vini quod Noe biberat, fumo caput ejus repleverit, tantamque in oculis somnolentiam, & in visceribus calorem causaverit, ut vestes suas ferre, nec pedibus insistere valens, omnibus pannis denudatus eo modo supra nudam humum jacuerit, quo fuerat ab utero materno natus, siquidem, ut scriptura Sacra insinuat, vinum potatum adeo mentem ejus alteraverat, ut ne quidem tantum ei lucidi intervalli indulserit, ut nuditatem suam advertere posset: *Bibensque vinum inebriatus est, & nudatus in tabernaculo suo.* *Genes. 9.* Verum quid tandem ei accidit? Cum hoc modo denudatum patrem Cham filius ejus deprehendisset posthabita omni reverentia paterna, spretaque boni senis existimatione, qui illum, ne ab aliis videretur, tegere debuisset, fratres suos, Sem & Japhet, aduocatos ad locum perduxit, ubi pater somno, vinoque sepultus jacebat, erroris paterni eos conscios reddens, suamque illis nuditatem indicans. *Quod cum vidisset Cham pater Chanaan verenda scilicet patris sui esse nudata, nuntiavit duobus fratribus suis foras.* Cum vero bonus hic seniculus expergefactus ea, quæ facta fuerant, intellexisset, ob receptam à Chā filio suo injuriam graviter indignatus per fulminatam in illum maledictionem suam se vindicavit, dicens: *Maledictus Chanaan, servus servorum erit fratribus suis.* At verò inquies: Cum certum sit errorem à Cham commissum fuisse: cur igitur maledixit Chanaan? Respondet Franciscus Georgius Venetus, dicens: *Fran. Georg. Ven. t. 1. sect. 2. de Noe & dilu. f. 14. co. 2. n. 103.* *Hinc Noe maledixit Chanaan, cujus gratia Cham id fecerat, & constituit ipsum servum fratrum suorum, quem ipse Cham illis indebite præferre voluerat.* Alii subjungunt, quod Noe maledicendo

Ambr. Calepin. V. Capio.

cendo Cham, eique perpetuam servitutem imprecando, non solū maledixerit ejus personæ, verùm etiam omnem ab eo descendentē progeniem. Verumtamē imaginari mihi nequeo, quomodo hæc servitutis maledictio in posteris Cham & Chanaan verificari potuerit, cum immediate post hosce eventus Nemrod ex eadem progenie ortus fuerit, & factus sit Rex Babyloniæ: ergo maledictio servitutis, quam ad se trahere debebant posteri: adimpleta in illis minimè videtur; siquidem de Nemrod dicitur: *Cœpit esse potens in terrâ; fuit principium regni ejus Babylon*; regnare autem, & corona ac sceptro insignitum esse procul absunt à jugo servitutis. Verùm enim vero maledictio illa etiā in Nemrod suum est assecuta effectum: siquidē regnare nil aliud est quam servire, unde mirum non est, quod Antigonus Rex, qui idipsum per experientiam cōprobaverat, filio suo expresse declaraverit dicens: *An ignoras regnum splendidam esse servitutem.*

Antigonus.

Genes. 1.

Genes. 9.

9. Moyses in Genesi de sole & luna loquēs, utrumque sydus luminare magnū appellavit: *Fecit* Deus *duo luminaria magna*, è quibus ille Rex est planetarum, hæc v. stellarum regina; Sol diem gubernat, luna vero noctis prædominiū habet: *Luminare majus, ut præesset diei, & luminare minus, ut præesset nocti.* Hæc sunt duo illa luminaria cœlestia, quæ inter omnia principatum obtinent, suntque sphærarum cœlestium principes luce coronati: ac proinde David glorificaturus Deum, atque in imitabilem operum suorum excellentiam magnificaturus, de sole & luna admirabundus dicit, *solem in potestatem diei, & lunam in potestatem noctis*, quasi diceret: sol diei, luna verò noctis dominium habet: Denique hæc duo luminaria magna inter alia coronam in capite deferunt, & diei noctisque potestatem habentia totum mundum gubernant: verùm advertendum hic est, quod ly *potestatem* ab aliquibus expositoribus *passive* intelligatur, *& non active*, vel *per ministerium, & non per imperiū*. quasi Propheta regius inferre vellet: creavit Deus solem & lunam, voluitque ut inter omnia cœlestium sphærarum lumina principatum obtineant cū hoc tamen pacto, ut sol *serviat diei*, & luna *serviat nocti*; unde S. Athanasius ait: *Solem in potestatem diei, ut esset lux illuminans diem, lunam & stellas in potestatem noctis, ut possint illuminare noctem.* Adeoque eorum excellentia & principatus, quem in terra obtinent,

Felix Praten. Fran. Titel. ibi.

Fran. Georg. Ven. t. 1. sect. 2. de Noe & dilu. f. 14. co. 2. n. 103.

D. Athan. in Ps. 135. fo. 439.

in nulla alia re quam in servitute consistit. Et quidem si adhuc servitus illa servitus quædam esset levis, & facile tolerabilis, sustineri posset: at vero est pondus aliquod insupportabiliter molestum & onerosum, ac proinde Pater Barradas dicebat: *Ad honorem te revocatum existimas, ad onus potius adductum te puta: O onus gigantinis humeris formidabile!* cujus rei fidem amplissimam Carolus V Imperator faciet, qui cum esset confectæ ætatis, regimen Flandriæ & totius imperii Hispaniarum nauseans, illud Philippo II. Filio suo renuntiavit, lachrymasq; doloris ab oculis fundens, suoque filio compatiens, hunc in modum eum est allocutus: *O fili magnum tibi onus impono, ego enim toto tempore principatus me nunquam quadrantem horæ magnis curis & anxietatibus vacuum habuisse memini.* Moyses quoque princeps, rector & gubernator populi Israelitici à Deo constitutus fuerat, ac proinde die quadam dolore & mœstitia plenus oculis præ lachrymis stagnantibus in conspectum Dei prodiit, eique suspirantibus labiis dixit: O Domine non arguit me cōscientia mea alicujus tibi, à me illatæ injuriæ, semper etenim in præceptorum tuorum observantia exactus esse studui, aut vero si aliquem defectum commisi, hic certe ex inadvertentia voluntatis, nō verò ex malitia factus erit: Ad hæc nosti me hominem esse fragilem omnibus aliis per omnia similem, & tamen dū tuam considero clementiam, non modicæ admirationis causam mihi dari video: experior enim valde te mihi iratum esse, qui non sum aliud quam terræ vermiculus, tuus tamen fidelis servus: ad minus dicito mihi, in quo erraverim, & contentus ero: *Cur afflixisti servum tuum?* Ergone fieri potuit ut post tantam tibi exhibitam servitutem nequaquam tuam lucrari potuerim gratiam? *Quare non invenio gratiam coram te?* Veruntamen ô Moyses breviter edicam, qua ratione idipsum intelligam: dum enim de Deo lamentaris, canem qui lunā allatrat imitari videris: constat etenim quod Deus tibi concedat quidquid desideras, nec capillum unquam tibi læserit: quorsum igitur tanta lamenta à te adversus Deum spargantur? Crede mihi quod lamentando multum à recto aberres. Nihilominus quia te mæstum video, curiositate & desiderio sciendi teneor, quamnam unquam a Deo tuo receperis molestiam, recense illa mihi, hacque me curiositate libera, forsitan bonum mihi incidet consilium

Barrada t. 2. concord. Evang lib. 5. cap. 58.

Num. 11.

lium tibi in consolando non importunum: audite ô Auditores qua de re conqueratur Moyses; dicit igitur: *Cur imposuisti pondus universi populi hujus super me?* Itane Moyses, hæccine est lamenti tui causa? Deus te honorat, dum caput populi hujus te constituit, & tu doles? Imperio te præficit, & tu dicis ipsum te affligere? Superiorem te omnibus constituit, & tu inde mæstitiam & dolorem concipis? Imò verò, hæc unica est doloris & afflictionis meæ causa, quod videlicet insupportabili onere me gravarit: nihil enim aliud audio, nihil video nisi molestias: nullus apud me cibus proficit, totas noctes insomnes ago, nec oculum claudo, nulla mihi suppetit hora, imo ne momentum quidem quietis; non possum amplius regere, nimio etenim fastidio teneor ut sim quasi desperatus; *Non possum solus sustinere omnem hunc populum, quia gravis est mihi.* Justam habes Moyses lamentandi causam, ac proinde vere tibi compatior, siquidem esse superiorem & subditos gubernare, pondus est incredibiliter grave. Ac proinde S. Gregorius M. dicebat: *Quanto quis altius erigitur, tanto curis gravioribus oneratur, iisque ipsis populis mente & corpore supponitur.* Verum enim vero replicabit nonnemo dicendo, experientiam longe aliud docere, siquidem quotidie videmus, quod dignitates summo studio affectentur, omnesque aliis imperare ambiant, & qui in dignitate sunt constituti, adeo illam gratam habent, ut ad eam deserendam disponi nequaquam possint, imo displicet illis dum finiuntur quod non sint perpetuæ. Respondeo, nec sine dolore, talem nos ætatem devivere, in qua dignitates & honores grato quidem animo acceptantur, quæ autem annexa habent onera, aliis committuntur. Eligitur quod utile est & commodum, molestiæ autem & gravamina aliorum humeris imponuntur.

Ibidem.

Ibid.

Greg. 17. mor. cap. 12.

10. Quotquot ejuscemodi sunt, ad minus saltem periculum in quo degunt ob oculos positum habere deberent: Quis etenim nescit, quod ab altitudine culminis præcipitia mensurentur? *Evectio, eversio est*; ait quidam eruditus. Ubi oportune mihi incidit, quod Rupertus Holcot de balæna recenset & confirmat Pierius, scilicet quod hæc maris bellua in mari firma consistens procul positus scopulus vel mons aliquis esse videatur, unde Nauclери ex itineris gravitate fatigati atque in terram firmam excendere cupientes vela contrahunt, anchoram ejiciunt, navem sistunt & super Balænæ corpus sese recipiunt, in terra, vel in scopulo quodam constitutos se esse credentes, cibo se refocillare incipiunt, quem ut ad ignem præparare & coquere possint, ligna dividunt & igni adaptant: at vero mox ut monstrum hoc marinum se in dorso gravari & molestari sentit, movetur & in mare se demittendo omnes pariter submergit: *Bestia in mare se submergit, & cum ea omnes illi in profundum feruntur.* Verum audite applicationem proposito nostro convenientissimam. *Hæc bestia moraliter dignitatem potest significare: hanc simplices navigantes in mundo desiderant, æstimantes ibi esse locum soliditatis & quietis, putantes se fore fœlices, si statum hujus mundi assequantur, sed cum jucundius se habuerint, pacem & securitatem solummodo cogitantes, supervenit interitus repentinus & descendunt in infernum, priusquam ascendant talem gradum.* Porro Tertullianus observat, quod cum filius Dei insidias quas dæmon discipulis suis machinabatur, videret, eos animare volens ad Petrum conversus ei dixerit: *Ego rogavi pro te Petre.* Quasi diceret: Macte animi sis Petre, omnesque sathanæ vel inferni machinas vel technas nequicquam timeto, Ego enim hasce omnes prospiciens patrem æternum *pro te rogavi Petre.* Quid audio? Ergone pro solo Petro oras ô Domine? Videtur hæc mihi magna nimis partialitas esse: nunquid enim alii discipuli æque tibi chari sunt ac Petrus? Merito itaque pro omnibus, & non solum pro uno rogare debebas: *Rogavi pro te Petre.* Respondet Theodoretus, quasi diceret: *Petit sathanas te lædere, quasi invidens tibi de mea dilectione*; at vero potissima ratio est, quam Theophylactus adfert, dicens: Petrus in culmine dignitatis positus, omnibusque aliis prælatus erat, & consequenter in majori hærebat periculo, ejusque lapsus plurimum fuisset perniciosus; atque ideo cum tanquam caput tentationum diabolicarum ventis præ omnibus aliis exponendus erat, ideo filius Dei pro omnibus quidem rogavit, non est dubium, specialiter vero pro Petro, quia tanquam superior in majori periculo erat ne à dæmone in præcipitia deturbaretur. Credite idipsum Tertulliano dicenti: *Qui præsunt, majori periculo patent, siquidem Dominus in Evangelio ad Petrum ait: Ego rogavi pro te*; cui opinioni Dionysius quoque Carthusianus consentit dicens: *Nec dubium*

Rup. Holcot. in lib. sap. lec. 63 c. 5. fo. 51. co. 4.

Luc. 22. Theodor. in c. 22. Lu. in cat. D. Th. fo. 230. co. 1. l. B.

Tertull. de fuga in persecut. c. 2.

qui

Dio. Carth. ib. ar. 48. f. 236. co. 2. l. H. *quin pro aliis quoque electis, Apostolis, Christus idem rogaverit, sed idcirco hac specialiter loquitur Petro, quia inter Apostolos principalior, & quoniam in majorem tentationem fuerat lapsurus, ac magis casurus.*

11. Dæmon advertens quod in deserto in primo insultu quo filium DEI aggredi cœpit, confusus & pudibundus remansit, novos dolos, novaque stratagemata adinvenit; siquidem in locum quendam eminentissimum templi eum conduxit: *Duxit eum super pinnaculum templi*; sed quo fine in hanc usque celsitudinem deportatur? Num forte alia sublimiora in civitate loca deerant? Cur non potius super palatium cujusdam Principis? Num forte id fiebat, quia Christum utpote hominem sanctum ad eum locum secuturum non fuisse providebat? Porro multi graves scriptores, scilicet S. Anselmus, Dionysius Carthusianus, Albertus M. Hugo Cardinalis, S. Bonaventura, præcipue vero SS. Remigius & Paschasius dicunt, hoc pinnaculum templi locum quendam eminentem fuisse super quo posita cathedra erat Doctorum, ex qua gentibus legebant & exponebant scripturas: *Sedes Doctorum supra pinnam templi erigebatur, ut exinde quasi in eminentiori loco positus Doctor ad populum loqueretur.* Hic igitur dæmonis observate astutiam; vix ipsum ad illam usque sublimitatem & dignitatem doctoralem extulerat, cum ecce mox eidem præcipitia persuadet, dicendo ei: *Mitte te deorsum*: quasi inferre vellet astutus adversarius, celsitudines præcipitiis proximas esse, eumque qui ad honorem & imperiorum culmen ascendit, lapsibus & ruinis esse vicinum; & hæ sunt technæ & stratagemata diabolica, ut scribit Paschasius, dum ait: *Ducit eum ad altiora, & usque ad ipsum fastigium templi, ut ex hoc daretur initium, ad quid elevet unumquemque, qui deorsum præcipitare desiderat.* Ehem quot sunt, qui in humili fortuna probi sunt & boni, & tanquam subditi sancte vivunt? at vero si postea ad aliquam dignitatem sublimentur, præcipitantur in scelera, omnem sibi in quodvis iniquitatis genus licentiã datam esse arbitrantes: de quibus cum B. Petro Cardinale Damiano dicere possum: *Decurrentium more fluminum ad ima absque ullo retentionis obstaculo devoluuntur*: de quibus verificari potest quod Caligula de certo quodam Imperatore affirmavit, dum ait: *Optimum ad imperandum fuisse nisi imperasset.*

Matth. 4.

Ansel. mus. Dio. Carth. Alb. M. Bonavent. Hugo, Remigius Paschas. ibi.

Pet. Damianus t. 2. serm. 1. Mendoz. t. 2. lib. 1. Reg.

12. Solent SS. Patres ad conciliandam, quã Sancti Apostoli Jacobus & Joannes à Salvatore passi sunt repulsam, quando Mater eorũ nomine hunc ab eo favorem poposcit: *Dic ut sedeant hi duo filii mei, unus ad dextram, & unus ad sinistram in regno tuo.* Solent, inquam, hunc in finem mille expositiones in medium adducere. Dominus etenim non solum eos non consolatur verum insuper ipsos reprehendit, dicendo: *Nescitis quid petatis.* Num forte sedere desiderabant sicuti Christus, ut S. Thomas explicat dicens: *Nomine sessionis quies intelligitur, quasi quiescere voluissent anteq. eam laborassent?* Amabo vos. Auditores, vestra mihi venia liceat hujusce difficultatis resolutionem nonnihil suspendere, donec aliam similem proposuero. Moyses in Genesi de magno illo Enoch servo DEI loquens hæc verba effatus est: *Ambulavit cum DEO, & non apparuit, quia tulit eum Dominus.* Quidnam significare voluerit per ly, *non apparuit*? Septuaginta explicant dicentes: *Non inveniebatur*; Idipsum pariter confirmat S. Paulus Apostolus, dum ait: *Fide Henoch translatus est ne videret mortem, & non inveniebatur.* Summa cum diligentia atque à viris multis Enoch requisitus fuerat, ipse autem absconditus latebat ne inveniri posset. Veruntamen scire percuperem, quo fine fuerit inquisitus, & cur DEus illum secrete ab oculis hominum subduxerit, & in paradisum terrestrem occultarit? Quod primam quæstionem attinet, respondet Genebrardus, quod inquirentes eum superiorem illum constituere, gentiumque gubernationem committere voluerint: *Non apparuit utique tanquã requisitus ad supremum officium.* Agedum igitur ô Pater (sic vos me alloquentes audire videor) abunde intelleximus, quidnam inferre velis, nimirum quod fugerit ne ad imperiũ assumeretur. Veruntamen nihil in hoc eximium elucet, siquidem Sancti vitam agere privatam volunt ut eo melius & quietius servire possint; unde S. Thomas de Aquino Archiepiscopatũ Neapolitanum recusavit, S. Philippus Nereus Cardinalatum renuit; Petrus Cœlestinus Papatui cessit: Beatus Philippus Benitius ob rumorem quendam tempore sedis vacantis in orbe sparsum, quasi aliqui Cardinales eum ad pontificatum extollere vellent, Roma fugit: Veruntamen ô Auditores, licet hoc solũ dicerem, non tamen videri deberem de S. Enoch parũ dixisse, at verò spero quod mox audituri sitis speculationẽ quandã vobis minime futurum

cap. 8. ad not. 32. sect. 1. n. 5. Matth. 20.

D. Tho. 3. p. q. 58. a. 1. in corp.

Gen. 5.

Hebr. 11.

Genebr. lib. 1. Cronol.

Syriaca. Cornel. à Lap in c. 11 ad Hebr. Arethas in cap. 11. Apoc. Et. Martin. Delr. in cap 5. Gen. n. 2. August. lib. 2. de gratia con. pelag.

rum ingratam: Deus enim eum in paradisum terrestrem transtulit: *Transtulit eum Dominus*, Syriaca legit: *Estanni*, quod secundum Cornelium à lapide idem est, quod *Transtulit eum Dominus in meliorem sortem, & statum.* Verum inquies: Quænam sors melior Enocho obtingere potuisset, quam si Rex factus fuisset? Quis enim status fœlicior excogitari potest, quam se quovis alio superiorem, omnibusque aliis imperantem videre? Et tamen dicit Syriacus: *Estanni*, id est, *Transtulit eum Dominus in meliorem sortem & statum*: Verum quæ tua est sors melior aut status fœlicior regno, quod Deus Enocho contulerat? Paradisus terrestris, in quo secure conservatur usque ad novissimum judicii diem, Antichristi adventum expectans, cujus manibus atrox patietur martyrium. *Asservatur in paradiso ad finem mundi, dum homines ab Antichristo deceptos ad viam revocat ab eo immaniter trucidandus.* Hiccine igitur est status quovis regno melior? hæccine est sors quavis potestate & imperio fortunatior? Ergone Deus eum ex eorũ manibus qui eum regio diademate redimire quærebant eripit, eumq; ut ab impientissimo Antichristo crudeli morte enecetur, industriè conservat? Imo vero: Et quidem per hanc sacram historiã indicare nobis vult Spiritus sanctus, longe meliorem & feliciorem sortem Martyrium quam regnum esse; longeque desiderabiliorem statum esse ejus qui in Theatro aliquo publico sedet, & denudato collo carnificis ictum expectat, ut mortem pro amore Dei sustineat, quam sit conditio illius, qui purpura vestitus, atque in throno regio gloriose residens, Imperii sceptrũ sustinet suosque subditos pro homagio reddendo pedibus suis advolutos videt. *Certe non obscure videtur innuere quam amicè, quam benignè cum eo Deus se gesserit, quem ut eriperet è manibus eorum, qui ipsum ad regni fastigium quærebant, in sævientis Antichristi manus non secus, ac in ferocissimi leonis ungues, transferre non dubitavit*, concludit Pater Joannes Antonius de Abula. Quidnam obsecro est quod Jacobus & Joannes à Christo postularunt? *sedere in regno*: Ubi S. Thomas dicit; quod *nomine sessionis intelligitur regia & judiciaria potestas, & desiderabant sedere Iacobus & Ioannes.* Unde cũ Christus cognoscat, quam regnare grave sit & periculosum, mirum non est, quod respõderit. *Nescitis quid petatis.* Quasi diceret, ut explicat Paulus de Palatio: *Si scirent homines quantũ sit in prælatione periculi, nemo prælatus esse vellet*: *Nescitis igitur quid petatis, creditis vos petere honores, & petitis summum onus, summum periculum.*

Ioann. Anton. Abul. in Ep. ad Philip. ca. 3. n. 8. ad nu. 9. num. 2.

D. Thom. 3. p. q. 58. art. 1. in corp.

Matt. 20.

Paul. de Pa at. ibi f. 638.

13. Dilecta sponsa à sponso suo cœlesti vocata erat, cum enim illam non solum videre, verum etiam muneribus aliquibus afficere & honorare eam statuisset, ideo probe sciens eam montis Libani habitatricem factam fuisse, ut pulchritudine florum & suaviter ibidem spirantibus auris frueretur, ideo elata voce eam, ut inde recedens ad illum se reciperet, inclamavit, dicens: *Veni de Libano sponsa mea.* Ipsa autem sive quia non audivit, sive quia audire noluit, ei non respondit, nec loco se movit. Sponsus causam hujusce taciturnitatis penetrare non valens, vocem suam ad ejus aures minime pervenisse existimavit, ideo iterata vice & voce fortiori ac validiori eam ut veniret invitavit: *veni de Libano*, quasi diceret: Ergone ò sponsa non audis? Rogo te ut montis Libani amænitatem deserere te non pigeat, veni igitur nam cum Deo tuo omnibus perfrueris delitiis imaginabilibus, in meo horto delitiarum flores colliges longe pulchriores, fragrantioresque, quam in tuis invenire valeas. Qui enim in monte Libani videntur, vix etiamnum nati sunt, cum ecce in stylo materni sinus mox languescentes deficiunt, quos autem in meo delitiarum horto reservo, prorsus sunt immarcescibiles: *Veni* igitur ad hosce flores colligendos, ut iis veli comam tuam exornare, aut ex iis fasciculum quendam sive manipulum facere possis, eumque sinui tuo inter ubera immittendo, tranquilla inter se pace decertare facias, veris jucunditatem, & nivium candorem: Sponsa autem haud secus ac ante se nihil audire simulavit, seque quoddammodo fastidiosam sive morosã exhibuit, ne dicã incivilẽ aliquantulũ & inurbanũ. Sponsus econtra nec quicquã inde indignatus, invitatorium *veni* tertia vice repetivit; quasi diceret: Huc adsis O sponsa, quid moraris diutius ô speciosa mea: Nũ forte ea quæ tibi purpura vestitæ in vultu residet modestia, tibi persuadet & consulit ne mihi respondeas? aut vero quia puellarũ gynecæi tui conversationi assuevisti, meam conversationẽ dedignaris? Nũquid ego dilectus sponsus tuus sũ? Agedũ igitur propera ò dilecta mea gressibus tuis tandẽ aliquando ad me accelerare nõ dif-

Cant. 4.

Paul.de Pa at. ibi f.638. differ, procul absit omnis tardior mora, accurre ad DEUM tuum, qui ut muneribus te locupletet ad se te invitat. Et tamen suavissima hac invitatione toties repetita non obstante, nihil ipsa respondet, nec vocem ejus audit, aut vero licet audiat, se tamen non audire fingit. Quod penitius mecum considerans attonitus obstupesco & hæreo quidnam sponsam moveat, quod adeo se sponso suo morosam & inobedientem exhibeat; Cum tamen alias dicere solita fuerit: *Anima mea liquefacta est, ut dilectus meus locutus est*: Sponsus quoque in hoc gloriari consueverat quod scilicet verbum suum tantam in se activitatē haberet, ut quidam cordium nostrorum magnes esse videretur: *Sibilabo eis, & congregabo eos.* Unde Stephanus Cantuariensis ait: *Quasi solo sibilo opus sit, non prædicationis tuba.* Unde igitur nascitur quod sponsa tā benignas atque amabiles Domini sui invitationes, vel non curet, aut vero nequicquam attendat. Verum enimvero ô sponsa, sponsa, quam es tu sapiens; utique si alius te velut incautam arguere & reprehendere præsumeret, ego te velut prudentem defenderem atque tutarer. Vere etenim dilecti tui invitationibus minime acquiescens, prudentem te esse probasti, siquidem ipse coronam opulentissimam, gemmis & unionibus pretiosissimis copiose distinctam vertici tuo imponere, tuamq; comam auro redimire, teque Reginam declarare statuerat dicens: *Veni coronaberis. Coronabor?* inquit sponsa, idipsum neutiquam circa me fieri permittam; Ignosce mihi ô mi cælestis sponse, potius enim alicujus inurbanitatis argui, & quasi alicujus inobedientiæ notam incurrere quam Coronas in caput meum admittere, aut dignitates acceptare decrevi; Diademata mihi nequaquam serviunt, nolo illa, ac proinde aliis illa cedo, sunt etenim onera nimis gravia & insupportabilia, quæ secum subinferunt, sunt denique celsa cacumina, quę proxima comminantur, valdeque periculosa præcipitia. *Quomodo ergo hoc in loco non semel sed tripliciter repetito veni obsequentissimus sponsæ animus indiguit, ut non tam sponte ipsa venire, quam renitens trahi adducique videatur: vis scire? Audi quid sponsus, cum vocavit adjecerit; veni coronaberis: Nimirum ad coronam, & ad regii splendoris & prælationis fastigium evocata, non contumaciter sed prudenter venire metuit, qua lapsus periculum non ignorat.*

Ibidem.

Cant.4.

Zachar. 10. Stephan. Cani. in allegor.

Abulen. c.3. in Ep. ad Philip. v.8. ad n. 8. nu.3.

14. Quisquis constitutus est superior alterius, ut ei superintendat, à S. Gregorio Nazianzeno, histrionibus seu funambulonibus haud inepte comparatur: Nullatenus dubito quin sæpius in platea aliqua extensum ab una ejus parte usque ad aliam quendam ex canabe contextum grossum funem videris, in quo cum non modico circumastantium stupore funambulo libere & imperterrite ambulat & saltat, non tam ut universalem à spectatoribus reportet applausum, quam ut egregium sibi in moneta comparet lucrum, ad cujus tinnitum, in convexo funis illius tanta cum securitate saltitat, ac si pavimento terræ inambularet. Nunc enim instar Capitanei cum hasta seu lancea graditur ab uno funis extremo ad aliud; Nunc capite se demittit deorsum, atque ex manibus suspensus remanet: mox dexteritati vires adjungens in funem denuo sese erigit; paulo post velut alter quidam Absalon ex capillis pendulus immobilis subsistit; Mox in aëra se librat haud secus ac si alata quædam avis esset, & absque ullo gradientis pedis errore in funem suum revertitur; Nullus est, qui eum non respiciat attonitus, & sæpe tremulo corde vereatur, ne paulo post in eodem renovari videat Icari & Phaetontis casus. Hic jocus vel ludus mimicus talis naturæ est, ut cum delectatione pariter tremorem incutiat, utpote cujus accidentia inseparabilia lapsus sunt atque ruinæ: Et huic eidem ludo à Magno Nazianzeno superioritates comparantur; quisquis enim gubernat, in fune velut funambulo constitutus est; quisquis super alios eminere iisque imperare ambit in manifesto est imminentis lapsus periculo, & priusquam cogitet præcipitatur: *Quemadmodum sublimi & pendulo fune gradientibus, hac vel illac deflectere minimè tutum est, nec quamlibet parva inclinatio parvum periculum affert: Ad eundem quoque modum utramvis in partem quispiam sive ob vitium, sive ob imperitiam propendeat, haud leve periculum tum ipsi tum subditis imminet.* Lucifer vix etiamnum creatus, cum ecce sursum in Empyreo hunc ludum tentare voluit & experiri, quando se ad omnia dexterrimum, vivacem, valdeque levem esse conspiciens, primos suos gressus per ambitionis chordam sive funem movens, saltum quendam facere voluit, ad superioritatis sive supereminentiæ excellentiam sese erigere conatus, cum ecce tanta cum velocitate deorsum lapsus est, ut deficiente in eo pede humilitatis ab alti-

D.Greg. Naz. anzenus orat.1.

altitudine cœli Empyrei in profundum præceps dejectus fuerit inferni. Unde Isaias eum veluti deridendo & exsibilando ei dicere non dubitavit: *Quomodo cecidisti de Cœlo Lucifer, qui mane oriebaris?* Audite Lethales ejus periculosissimos saltus, quos facere meditabatur, supra omnes namque Angelos sublimari, omnibusque potestative imperare, omnesque ne Deo quidem exceptos pedibus suis advolutos velut obedientes & subditos videre desiderabat: *Qui dicebas in corde tuo: In cœlium conscendam, super astra Dei exaltabo solum meum sedebo in monte testamenti in lateribus aquilonis*; vix autem passum aliquem movet, quin sibimetipsi casus minitetur valde pernitiosus: *Ascendam super altitudinem nubium similis ero altissimo*; verum ecce tibi eum protinus & ex improviso præcipitatum: *Veruntamen ad infernum detraheris in profundum laci.* Ecce tibi, quod superioritatem ambiendo comparasti miserum lucrum, qui si in qualitate & conditione subditi constanter permansisses, nec superioritatem ambivisses, tantam tibi perniciem non accersivisses: *Lucifer ad naturam talem evectus dignitate, excidit per mentis altitudinem de dignitatis altitudine deturbatus*, inquit Basilius, magnus ille Seleucus. Dentur igitur primatus illis qui eos desiderant & ambiunt; meo namque judicio coronas non tam capiti superimponi, quam pedibus calcari debent; Quisquis imperare ambit, per me pro voto suo quod cupit obtineat, neque enim illi imperium invideo, imperet quisquis imperare prætendit; me saltem quod attinet, ita statuo, quod scilicet ne veluti data opera in imminentia nos proturbemus pericula & præcipitia, precibus ferventissimis pulsandum sit cælum, ne me ex quiete ac tranquillo subditi statu ulla ratione dimoveat, utpote in quo libentissime perseverabo usque ad mortem; eo ipso enim quo subditus, nequaquam servus ero, tametsi si mihi inter superioris & servi conditionem eligendam optio esset, servus & mancipium potius, quam superior esse eligerem; Hæc quidem mea est animi sententia, à qua me nunquam recessurum esse existimo, nemo id credit, nisi qui quid superiorem agere importet, ipsamet experientia comprobavit. Unde Philosophi illius generositatem valde Laudo & approbo, qui per plateam incedens, & coronam quandam regiam in terram delapsam inveniens, ne quidem se inclinare paulisper dignatus ad illam è terra levandam, sed dicebat: *Accipiat te qui te non novit.* Et Seleucus Rex coronam è capite suo depositam manu ostentans, ductis altis è corde suspiriis verbisque per suspiria dimidiatis, extensa in coronam minaci dextera, hunc fere in modum locutus fuit. O utinam omnibus notæ atque perspicuæ essent illæ quæ sub hac Corona latent miseriæ, utique nullus eam in luto jacere videns de terra levaret in altum. Et tamen hodie tot reperiuntur, qui ad aratrum potius quam ad sceptrum tractandum & moderandum ad ovium potius custodiam, quam ad subditorum imperium apti esse noscuntur, qui tamen ab arrogantia & temeritate propria seducti atque perversi sese optimis meliores esse existimantes favores sibi aucupantur, ut iis mediantibus quo per propria merita pertingere nequeunt, alieno merito infallibiliter assurgant; verum cum verum sit antiquum illud proverbium quo dicitur: *Magistratus virum ostendit*, quanto ad altiores honores evehuntur, tanto inhabilitatem & ignorantiam suam accidentibus demonstrant, fiuntque miseri simiæ imitatores. Porro unigenitus Dei Filius, licet coronarum tractandarum & moderandarum expertissimus esset, eas tamen constanter fugit semper & recusavit: *Cum cognovisset, quia venturi erant ut raperent eum, & facerent eum Regem fugit in montem ipse solus.* Et hic quidem stylus mundi est ordinarius, quod videlicet ii qui honores vel maximè merentur, eosdem fugiant; qui vero vel ob ignorantiam, vel propter morum improbitatem iis sese indignos reddunt, illos sibi per quævis etiam illicita media adsciscere allaborant. Plura in hanc rem dicerem; verum pauperes nimis cupide eleemosynarum vestrarum præstolantur subsidium. Vos interim iis subvenite, ego vero paulisper quiescendo subsistam.

Isaiæ 14.

D. Basil. orat. 23.

Covarruvias in Emblem.

Val. Max.

Ioan. 6

PARS SECUNDA.

15. Omnia quidem Evangelia mysteriorum ditissima sunt; hodiernum tamen iisdem præ cunctis aliis est refertissimum; ac proinde operæ pretium haud dubie erit, si eadem cautim & paulatim maturius consideraverimus, indeque optima animabus nostris curandis documenta eliciamus. Inprimis igitur filius Dei *abiit* Hierosolyma. Ratio est juxta Dionysium Carthusianum, ut se subduceret furori Judæorum, quorum animi in eum concitati & exacerbati erant: *Cedens persecutioni Iudaorum, ne ante tempus præfixum ab eis occideretur.* Et quidem per hoc pariter demonstrat, prudentis hominis esse violentiæ cedere, faciendo ex necessitate benevolentiam, vel donando (ut dicere solemus) quod vendere non potest. Porro alii dicunt ut Toletus quod *Abiit sævitia tyranni cedens*: vel *Hominem se in hoc verum demonstrans*, asserit Toletus, adversus opinionem eorum, qui filium Dei non humanum & naturale, sed aëreum & phantasticū corpus assumpsisse credebant. Unde deduci facile potest, quam imprudēter faciant illi, qui in intellectu suo circa articulos fidei mille cōfingunt Chymæras & Phantasias, suamq; mentem in fidei obsequium captivare renuunt.

Ioan. 6.
Dionys. Carth. 16. art. 6. fol. 283. l. C.
Tolet. ib. in com. f. 522.

16. Abeuntem autem sequebatur ingens, imo innumerabilis hominum multitudo: *Et sequebatur eum multitudo magna*, concitata desiderio videndi miracula quæ faciebat: *Quia videbant signa quæ faciebat super his qui infirmabantur*: alii vero sequebantur eum ad impetrandam corporis sanitatem, animæ salutem nec quicquam curantes. *Hac de causa ex oppidis circumvicinis multi ad eum confluebant, ut sanarentur à suis infirmitatibus*, inquit Toletus: *utilitate enim corporis magis quam animæ ista multitudo concurrebat.* Alii vero necessitate adacti eum sequebantur, futurum sperantes, ut de pane eis prospiceret. O quot sunt hodie qui ad Deum confugiunt, eumque sequuntur propter interesse, non quia Deus est, sed quia ejus subsidio opus habent: *Multi hodie sequuntur Christum, non quidem propter ipsum, sed magis, ut de panibus ejus manducent*, inquit Guilielmus Parisiensis: In quorum numero ii quoque comprehenduntur, qui postquam mundo, Diabolo & carni diu servierunt, tandem religiosum aliquem habitum assumere statuunt, sive ad illam pensionem obtinendam, sive ad impetrandum hoc beneficium. Id quod S. Patrem nostrum Augustinum permovit ut diceret: *Vix quæritur Iesus propter Iesum.* Unde cum Seneca de talibus dicere possumus: *Prædam sequitur turba ista non hominem.*

Tolet. ibi. f. 526.
Guilelm. Parisi. in Dom. 4. Quad. f. 233. co. 2.
August. tra. 25. in c. 6. Ioan.
Seneca li. de remed. fort.

17. Dionysius Carthusianus opinatur hanc turbam Christum insecutam fuisse, illectam à majestate vultus sui, suique sermonis mira suavitate attractam: *Quoniam Dominus Iesus etiam secundum corpus speciosus valde & eloquentissimus fuit, & optimæ habitudinis, verisimile est quod multi sequebantur eum delectati specie & eloquentia ejus.* Scitisne quænam sit causa, quod Deum voluntatis nostræ affectu non prosequamur super omnia illum amando? quia non delectamur oculis intellectus nostri infinitam ejus contemplari beatitudinem: neque nos à suavi divini verbi sui energia vel ab immissis nobis inspirationibus attrahi sinimus, eo quod aures ei non porrigamus, nec corda nostra illi aperiamus.

Dionys. Carth. ibi l. C.

18. Christus elevatis oculis turbam prospicit, eamque famelicam esse videns pietate motus, eidem subvenire decrevit: *Cum sublevasset oculos Iesus, & vidisset &c.* Porro in Deo videre & providere synonyma sunt. Cælestem atque divinam hanc Politicam addiscant quotquot superiores existunt. Non enim solum ministrorum suorum relationi insistant, sed ipsimet abeant & videant, sic enim cessabit omne deceptionis periculum, nec præsument Principum ministri Dominis suis vel Cōmissarii Prælato album pro nigro, & verū pro falso inculcare & persuadere: Contingit enim sæpe subditos fame interire, & tamen Principibus persuadetur, quod sint in Apolline, & *super ollas carnium.* Qui si oculos suos aperirent, nec semper obdormiscerent, *si sublevarent oculos, & viderent*, aliam ipsorum regimen faciem referret, nec adeo affligerentur subditi, aut ministri è facultatibus pauperum tantas sibi acquirerent divitias.

19. Filius Dei ad Philippum conversus, cūdem qua ratione tantæ hominum multitudini exsaturandæ sufficiens procurari annona possit, interrogat: *Dicit ad Philippum; unde ememus panes, ut manducent hi?* Ad Philippum? *Non est alienum considerare quare ad Philippum*; Nunquid interrogare poterat

Cyril. Alex. ib. lib 3. c. 12 p. 155. l. C.

poterat Petrum, Bartholomæum, Joannem? Cyrillus Alexandrinus, Philippum satis docilem, valdeque discendi cupidum & avidum fuisse respondet: *Libenter Philippus dicebat, quærebatque sæpius sed non erat adeo acutus, ut altiora posset intelligere.* Aut vero dici potest Christum observasse Philippi diffidentiam, quam & manifestavit, dum ait: *Ducentorum denariorum panes non sufficiunt ut unusquisque modicum quid accipiat.* Ideoque eum interrogasse de modo quo turbæ huic de pane prospici posset, non quod ipse modum id faciendi ignoraret, sed ut ipsum ad agnitionem & emendationem erroris sui perduceret: *Tentat Deus justos, ut suos agnoscant defectus, & eos corrigant.* Quisquis enim Zelo honoris Divini, & salutis animarum ardet, ex charitate obligatur hoc Christianæ charitatis munus exhiberi ei, qui peccato immersus reperitur, ut ab errore suo resipiscat.

Phi. Diez p. 4 Dom. 4 Quad.

20. Quid autem Philippum interrogat? *Unde ememus panes, ut manducent hi?* Non dicit: *ut manducemus, sed ut manducent hi.* Hic etenim verus est Civitatem Diæcesin, vel statum aliquem gubernandi modus, non esse de se sollicitum, nec proprio commodo, sed subditorum utilitati duntaxat intentum. O quot hodie reperiuntur Principes, qui eo tantum fine Consiliarios secum habent & adhibent, ut scilicet cum illis consiliando deliberent de modo congruo & facili, per tot gabellas & datia panem ex ore pauperum eripiendi, non solum, *ut manducent, sed ut devorent?* ludos suos ex pauperum continuant marsupio, Mimos & Histriones pauperum pecunia vestiunt; & lucra sive mercedē diurnam victui quotidiano acquirendo (qui laborum & sudorum quædam est veluti quinta essentia) necessariam iisdem subtrahendo, causa sunt, quod vili pretio ab iisdem vendatur honestas, & prostibulorum habitatrices evadant.

21. Enimvero quodnam est Philippi ad Christi interrogationem subnexum responsum: Magister, ait, sunt hic præsentia aliquot famelicorum hominum millia, nos autem & panis & pecuniarum inopes sumus, ac proinde nullum prorsus occurrit horum hominum necessitates sublevandi remedium: *Ducentorum denariorum panes non sufficiunt, ut unusquisque modicum quid accipiat.* Mira profecto res est, quod quotiescunque homo bonum aliquod opus facere disponit, mox millenaei occurrant impedimenta quibus retardatur aut prorsus omittitur. Sic verbi gratia si hic Ecclesiam frequentare proponat, mox amicus aliquis superveniet, qui eum ab hoc proposito divertat: si est dies vigiliæ, sive jejunii Ecclesiastici, mox invitatur ad convivium: si jejunare voluerit; stomachi mox oritur indispositio. Si in Ecclesia fueris ad Missam audiendam, mox nobilis quædam transiens mulier te distrahit: si velis facere examen conscientiæ pro rite instituenda peccatorum tuorum exomologesi, mille tibi occurrent negotia, impedientia quo minus sancto huic exercitio vacare possis: si puellam aliquam nuptui tradere & dotare volueris, ut à vitæ turpitudine præservetur, quilibet aliorum te ad eam dotandam jam ante obligatum fuisse obmurmurabit: si per testamentum vel donationem inter vivos, mille scuta huic vel illi Ecclesiæ liberaliter donaveris, mox in plateis rumor dispergetur, quo dicatur, non donum sed restitutionem quandam esse rei alicujus perperam acquisitæ. O quot intercurrunt impedimenta bonum aliquod opus facillime retardantia! Cum tamen si malum quid facere volueris viam mox invenias apertam, montes omnes complanatos esse experiaris, nulla sit tam gravis difficultas quæ non facillime complanetur. Ad ludos te paras nec habes pecunias, mox tamen centum reperies, qui ad pecunias mutuandas tibi ultro citroque se offerant. Armata manu procedis contra inimicum, sumpturus de eo vindictam; & promptum eum ad duellandum esse depræhendis, vix de explenda libidine cogitasti, cum ecce annuens tibi è fenestra scortum vel meretriculam aliquam conspicis, &c.

22. Accepit Jesus quinque panes & duos pisces à puero quodam sibi oblatos, eosque ad societatem usque unicuique distribuit Verum qua ratione fieri potest, ut unus panis vulgaris mille hominibus saturandis sufficiat, ita ut quinq; millia hominum famelicorū, qui intra triduum non manducaverant, abunde satientur ex quinque panibus? Porro sacri scriptores hanc modicam annonam tertio multiplicatam fuisse asserunt; Primo scilicet ut Sanctus Augustinus existimat, in manibus Christi: *Hæc multiplicatio primo facta est in manibus Christi*; Secunda vice, ut existimat

August. tr. 24.

Chryſ. hom. 53. mat Chryſoſtomus multiplicata fuit in Apoſtolorum manibus: *Secundo in manibus Apoſtolorum.* Tertia denique vice multiplicata fuit, ut opinatur S. Hilarius in manibus turbæ illius: *Tertio in manibus diſcumbentium.* Mira profecto res & fere incredibilis, quod ſcilicet facultates per alienas manus tranſeuntes multiplicentur, ſiquidem ſæculi noſtri experientia omnino contrarium docet, manus namque in alienis facultatibus, ſunt veluti Aquilinæ pennæ aliarum avium pennis commixtæ. Cujus rei fidem præſtare poteſt qui illas adminiſtrat & tractat. *Hilar. l. 3. de Trin.*

23. Enimvero, ô Auditores, non dubito, quin audientes me de panibus & piſcibus diſcurrentem, aliquo moveamini manducandi vel prandendi appetitu: atque ideo diſplicet mihi quod turbæ hoſce panes & piſces omnes conſumpſerint. Dicetis fortaſſe ſupereſſe adhuc reliquas duodecim ſportas: verum quidem id eſt, verum ſuperſunt quoque eſurientes & nondum refecti duodecim Apoſtoli: *Duodecim Cophinos ſecundum numerum duodecim Apoſtolorum*; ac proinde pro vobis nihil amplius reliquum invenio, unde ſi comedere deſideratis in domos veſtras abite.

SERMO XXIII.

IN FERIAM II. DOMINICÆ QUARTÆ QVADRAGESIMÆ.

Auferte iſta hinc, & nolite facere domum Patris mei domum negotiationis. Ioan. cap. 2.

1. DIſſolutiones & delicta populorum, quæ tam contra humanas, quam contra divinas leges in urbe Hieroſolymitana committebantur, innumera, & in quocunque demum genere execrabilia erant. Major etenim hominum pars in ſenſualitatis tetro pædore putrefacta fætebat; & licet Dei filius eos qui hoc fætore contaminati erant, optime noſſet, nullo tamen in eos animadvertebat genere vindictæ. Nonnulli in plateis jocos ludoſque fraudibus miſcentes ſtabant, qui dum fortuito ludendo jacturam patiebantur, cœlo comminabantur, horrendiſque blaſphemiis, Deum cœliteſque impetebant, nec tamen Christus unquam de iis aliquam viſus eſt ſumere vindictam. Corda eorum per ſuſcitatas lites in odia accendebantur atque vindictas, meris vivebant ſuſpicionibus impliciti, *Auguſt. tr. 24.* machinabantur traditiones, continuiſque deditì erant hoſtilitatibus & inſidiis, nec aliunde quam per adverſarii ſui ſanguinem compeſcere aut extinguere poterant concepti odii ardores, vel indignationis flammas; & tamen Chriſtus idipſum ſe animadvertere diſſimulat, & punire intermittit. Alii inter medios noctis horrores, utpote qui committendorum latrociniorum egregii ſunt fautores, & complices, rapaces manus ſuas mercium intulerunt tabernis vel officinis, aliiſque auri lapidumque pretioſorum reconditoriis; & Chriſtus Dominus nihilominus iram ſuam fræno quaſi coërcens, punire diſtulit delinquentes. Ipſimet denique Angeli ex tot enormitatum nauſea ſtomachati, eoſdem deſerere ſunt coacti, hiſce in aëre vocibus manifeſtè reſonantibus: *Tranſeamus ex his ſedibus.* Et tamen Filium Dei nuſquam ad flagella adpræhenden- *Ioſephus Hebr.*

da motum fuisse lego. Porro Hierosolymam veram quandam fuisse vitiorum sentinam, Isaias Propheta testatur, dum eidem comminando suas evidenter ob oculos statuit dissolutiones, dicens: *Væ genti peccatrici, populo gravi iniquitate, semini nequam, filiis sceleratis: dereliquerūt Dominum, blasphemaverunt sanctum Israel abalienati sunt retrorsum.* Isa. ca. 1. Moxque idem sanctus Propheta subjungit: *A planta pedis* (per hanc plebem intelligens) *usque ad verticem*, id est, usque ad primates & nobiles, *non est in eo sanitas, vulnus & livor & plaga tumens*; Circa quæ verba Illustrissimus Episcopus Monopolitanus dicit, quod ea [varias indicabant animarum ægritudines, quibus & nobiles & plebei, Ecclesiastici & sæculares, divites & pauperes afficiebantur.] Et tamen Redemptor noster nullum inde sentire fastidium videtur, utpote qui transgressores nequaquam castigat. Et quidem difficultas hæc magis augescit, si consideremus, quod Deus ante Incarnationem, licet vocatus fuerit *Deus ultionum*, Psal. 93 nunquam tamen per iracundiam suam eousque permotus fuerit, ut propriismet manibus in transgressores per pœnas inflictas animadverteret, sed omnem potius vindictam creaturarum manibus & potestati commissam esse voluit; prouti sanctus Ambrosius observat, dum ait: *Ubi gratia largienda est, Christus adest: ubi exercenda severitas, solum adsunt ministri.* Porro ab ardoribus concupiscentiæ procreatus fumus ad obscurandum solem, stellasque obnubilandas ipsamque incorruptibilium sphærarum temperaturam penetrandam, cœlos petebat; jamque ad usque contaminandum Empyreum temerario ausu pertigerat: *Ascendit malitia ejus*; Genes. 6. Ad eum igitur compescendum Deus aquas adhibuit, earumque diluvio per quadraginta dies continuos perdurante mundus inundavit: *Cataractæ cœli apertæ sunt.* Genes. 7. Populus quoque Pentapolitanus velut morticinum quoddam, spurcitiebus summè detestabilibus insordescebat, adeo ut ipsis quoque bestiis horrori esset & abominationi. Cœlum itaque sordium illarum ferendarum impatiens, ad eas è medio tollendas sulphureas in severæ justitiæ fornacibus flammas accendit, quæ ita exigentibus delictis populi illius contra naturam de cœlo descendentes nefandam gentem illam funditus extirparunt, adeo ut brevi tempore Inferno similis visus fuerit locus ille, in quo antea consitus esse videbatur Paradisus: *Pluit Dominus ignem & sulphur de cœlo*; Genes. 19. hoc autem, juxta Abulensem factum est *Angelorum ministerio.* Pari quoque ratione quando Dathan & Abiron muneribus sublimiorem dignitatem adpertinentibus se temere ingesserunt, voluit Deus ad temeritatem illorum condignè puniendam, terram veluti instrumentum adhiberi. Similiter quando David ob graves ab eo commissas culpas debitis pœnis castigandus erat, per manum Angeli cujusdam eas executioni mandavit: *Hæc omnia Deus his modis operabatur, ut per creaturas animadverteret in delinquentes.* 1. Reg. 24. Et tamen hoc mane pietate, quæ Deo propria est, omnino deposita, essentialisque benignitatis suæ penitus oblitus, non vult ut ad puniendos templi prophanatores, Angeli, vel discipuli, aut quævis aliæ creaturæ se ingerant, sed ipsemet in persona propria, suismet manibus, arreptis è terra funibus eosdem graviter percutit, & flagellat: *Manu propria & flagello à se facto, fecit flagellum de funiculis.* Verum enimvero nunc utriusque supra insinuatæ difficultatis resolutiones auscultate, hæ etenim præcipuum erunt præsentis discursus mei subjectum. Quapropter omni mansuetudine deposita, flagellum manu sua iratus appræhendit, quia in loco sacro, sive in domo Dei constituti erant: *Intravit* JESUS *in templum Dei*, illudque in publicum forum quoddam commutabant: *Vos autem fecistis illam speluncam latronum.* Secundo munus hoc castigandi delinquentes nulli alteri committit, quia hi prævaricantes personæ religiosæ erant; nimirum Scribæ, Pharisæi, & Sacerdotes, prouti multi sacri Expositores volunt. Ut hac ratione omnibus manifestum fiat, quod forum sæculare circa personas Ecclesiasticas nequaquam se ingerere debeat. Quæ duo puncta in prima hujus discursus mei parte prolixius explicare constitui. In secunda parte autem aliquas circumstantias ad præsentis Evangelii intelligentiam spectantes considerabimus, dummodo in silentio & devota attentione me auscultare dignabimini.

Margin notes: Hieron. ib. — Io. Episc. Monopol. ser. 2. Dom. 4. — Ambr. l. 1. de Abraham c. 6. — Abul. [illegible] — Abul. cap. 2 Matt. q. 72. — Io. Episc. Monop. ubi sup. — Abul. — Idem [illegible] — Hier. l. [illegible] in c. 21. Matth. Chrys. [illegible] 22. Cyrill. [illegible] 2. c. 28.

2. *Aufferte ista hinc, & nolite facere domum Patris mei domum negotiationis.* Doctissimus Abulensis hoc loco insignem quandam difficultatem movet, nimirum, an tam emptores, quam venditores æqualiter peccaverint, an vero emptores aliqua ratione ab omni culpa excusabiles dici possint? Et quidem haud immerito videri posset emptores nequaquam culpabiles existimandos esse, ad eum scilicet modum quo repræhendi merentur venditores; cujus hæc est manifesta ratio: *Quia vendentes intendebant bonum sibi, id est, accipere pecuniam*: emptores autem *intendebant emere propter bonum finem, scilicet ob gloriam Dei & cultum divinum*, siquidem animalia quæ ab iis emebantur in sacrificium immolanda erant. Videtur igitur emptores ab omni pœnæ reatu manere debuisse immunes, & consequenter nequaquam meritos esse qui è templo turpiter ejicerentur: vel certe si ipsi quoque emptores culpabiles esse censeantur, saltem majori videntur compassione digni, quam venditores, & consequenter minoris pœnæ rei. Etenim antecedens hoc per ipsiusmet Abulensis doctrinam comprobemus: *Non potest quis emere nisi ubi alius vendit, qui autem vendit, potest vendere ubi vult.* Unde manifestum est quod emptor cum locum adire cogatur, qui venditori ad explicandum merces suas commodior esse videtur, & consequenter venditores *faciebant malum sponte*; *Emptores vero tantum per concomitantiam.* Præterea venditores emptoribus emendi præbebant occasionem: *Cessante enim venditore, cessat emptor*, unde emptores saltem non videntur æque culpabiles ac venditores; Et tamen factum ex funiculis flagellum utrique æqualiter immittit: *Cum fecisset quasi flagellum de funiculis ejecit omnes ementes & vendentes de templo.* Enimvero quisnam adeo temerarius erit, ut divinam justitiam repræhendere audeat? ideoque prudenter utique filius Dei fecit, omnibus ejusdem qualitatis supplicium irrogando: cujus juxta summistas hæc est ratio; *quia uterque participabat in facto damnato, est enim negotiatio illicita in domo Dei*: Cui addi potest quod uterque scilicet tam emptor quam venditor in errore minime dispares fuerint: *Communiter enim inter vendentem & ementem intercedit dolus & mendacium*; siquidem unus illorum merces suas justo carius & majori pretio quam par est vendere: alter vero justo viliori pretio emere contendit. Unde Ecclesiasticus dicit: *Inter ementem & vendentem non deerit mendacium.* Ecclef. 27. Nunc igitur Abulensis circa hanc quæstionem conclusionem audite, qui totam peccati ex parte utriusque causam, in exiguum, quem uterque loco sacro deferebat, respectum refundit: *Hæc autem in omni loco illicita sunt, sed in domo Dei detestabiliora, & tamen hæc ita procedunt, ut ex parte ementis & vendentis, ideo uterq; de templo ejici debuit.* Quam etiam pœnæ inflictæ causam Christus assignat, dicens: *Quia faciebant domum Patris mei domum negotiationis.* Verum enimvero quod si Christus hisce nostris temporibus nostras ingrederetur Ecclesias, quid facturus esset? utique habiturus esset abunde quod castigaret, imo ad defatigationē omnimodam usque multos in iisdem prophanatores flagellaturus esset, nec forte tot invenire funiculos & restes posset, qui ad flagella facienda sufficerent, quibus in eos animadvertendum esset, qui majori cum irreverentia in Ecclesiis, quam alii in plateis commorantur.

Abul. ibi sup.

Abul. in cap. 21. Matth. q. 72.

Io. Epist. Monop. ubi sup.

Abul. ib.

Idem ib.

Hier. l. 3. in c. 21. Matth. Chrys. h. 22. Cyrill. l. 2. c. 28.

3. Mirum quid apud Aulum Gellium de Socrate magno illo Philosopho legitur, nimirum quod dum studiis suis vacaret contemplando, tanta cum vehementia animum suum iisdem applicare solitus fuerit, ut integris diebus atque noctibus velut mente extasim raptus immobilis steterit, adeo ut nullum in eo deprahendi potuerit pulsus, aut respirationis vestigium, nec ullus palpebrarum motus; neq; hisce speculationib⁹ deditus quiescente corpore jacebat, aut sedebat, sed erecto corpore stare solebat. Quis nostrū idipsum in Ecclesia orationis tēpore faciet? Certus sum quod si Confessarius hanc alicui pro peccatis suis imponeret pœnitentiam, ut scil. per integram horam in Ecclesia immobiliter vel genuflexus, vel in pedes erectus persisteret, eandem non sine impatientia peracturus esset. Et tamen Socrates vir gentilis non Christianus, in studio suo, non in oratione; in domo sua, non vero in Ecclesia; inter muros aut parietes, non vero in conspectu & præsentia Dei; speculando non orando, animo erat adeo composito, recollecto, & intento, *Stare solitus Socrates dicitur pertinaci studio perdius, atque pernox, à summo lucis ortu, ad solem alterum orientem, inconcussus, immobilis,*

iisdem in vestigiis, & ore atque oculis eundem in locum directis cogitabundus, tanquam quodam secessu mentis atque animi facto à corpore. Duo quoque Romani Imperatores Diocletianus,& & Maximilianus sacrilegi erant Christi totiusque Christiani nominis persecutores & hostes, quorum tyrannidem quam in Martyres Christi sæviendo exercebant, terra per scriptos in eam effusi Martyrum sanguinis characteres veraciter attestari valet: Et tamen Claudius Mamertinus (Geneth.3.ad Mani. Augus.) de iisdē scribit, eos in venerandis Deorum suorū templis assiduos fuisse & diligentissimos, locupletando illa donariis suis atq; imaginibus, eandemq; magnificis, sumptuosisq; fabricis adornando: [Primum omnium quanta vestra est erga Deos pietas? quos aris, simulachris, templis, donariis, vestris deniq; nominibus adscriptis, adjunctis imaginibus ornastis, sanctioresque fecistis exemplo vestræ venerationis.]Similiter de quodam Alexandri Magni Ephebo legitur, quod dum hic Macedonum Monarcha sacrificandi actui adsisteret, is facem accensam, velut alii volunt, thuribulum igne plenum manu sua tenens, cadentem super manum suam lichnum ardentem, aut accensum carbonem incredibili cum patientia, ne quicquam se aut brachium movendo, sustinuerit, licet caro ejus inde intolerabili cum dolore adureretur, idque non ex alio motivo, nisi vel quia altari, in quo sacrificium immolabatur, vicinus erat, vel ob Alexandri Domini sui venerabundam præsentiam; Non est lamentatus, nec se movit, aut vultum suum in diversa mutavit nec aliam actionem indecoram commisit ob solius loci in quo erat, personæ coram qua stabat, & quam exercebat actionis respectum. Dicite, amabo vos, habetne Christianus hosce respectus & considerationes, dum est in Ecclesia, in conspectu & præsentia ipsiusmet summi Dei, ubi sanctissimum celebratur Missæ sacrificium. Certus sum quod Alexandri Ephebus non tam indigne accensum carbonem manum suam adurentem sustinuerit, quam Christianus moleste fert Sacerdotis Missam celebrantis moram & tarditatem, quem gyganteis passibus ad Divini officii finem properare exoptaret. Utpote qui majori cum repugnantia animi commoratur in Ecclesia, quam in ardenti flamma. De Alarico etiam Gothorum Rege refertur, quod dum post diuturnam obsidionem Romam tandem invasisset, severissime militibus suis vetuerit, ne alicui nocerent eorum, qui vitæ & saluti suæ consulere volentes in loca sacra confugissent, utpote quos in iisdem omni libertate perfrui deceret: [Alaricus Gothorum Rex Romam obsidet, turbat, irrumpit; dato tamen præcepto prius, ut si qui in sancta loca, præcipue in sanctorum Apostolorum Petri & Pauli Basilicas confugissent, hos inprimis inviolatos securosque esse sinerent.] Et tamen Rex ille vir barbarus erat. Quid igitur de præsentis temporis Christianismo dicemus, in quo multæ reperiuntur civitates Catholicæ, quarum Ecclesiis tam exiguus defertur respectus, ut si in illas reus aliquis contumax confugisset, is non majorem in iis habiturus esset securitatem, quam si in publico foro consisteret, imo majori reverentia prophanum aliquam domum afficerent, vel ex eo tantum respectu quod domus esse noscatur famosi viri nobilis, quam ipsammet Dei Ecclesiam.

Alos. Lippom. in hist. SS. lib. 1.

Ibidem.

2. Reg.

4. Porro qualis locis sacris debeatur Reverentia, tum ex sacra Scriptura, tum ex repetitis sæpius Dei præceptis clare satis deducitur. Quorum uno prohibebatur ne viri & mulieres una eademque via ad templum procederent. Ita enim affirmant sanctus Bernardus, Haymon, Beda, Bonaventura, Lyranus, Cajetanus, Hugo, Carthusianus, & alii: *Tunc vigebat consuetudo, ut viri per unum iter, mulieres per aliud incederent.* Id quod à Josepho Hebræo pariter confirmatur, qui addit, quod in diverso templi atrio mulieres substiterint, ab eo in quo viri degebant; Id quod ea de causa potissimum observatum fuisse existimo, ne scilicet ob utriusque sexus nimiam viciniam sinistra aliqua cogitatio subreperet, quæ mentem contaminando, debitæ erga locum sacrum reverentiæ præjudicium aliquod inferret.

Joseph. l. 6. de bell. Jud. c. 6.

5. Perfidus Absalon, qui in Patre suo nihil præterquam diadema regium diligebat, nil adeo desiderabat, quam ut Patris sui, regno per eum exuendi, funeralia pio officio agere & concelebrare posset; porrò ut populi sibi applausum conciliaret fictis benevolentiæ pigmentis impia consilia sua deaurare contendebat suumque benevolum favorem omnibus ea, quæ Principem decet, liberalitate offerebat dicens:

Quis

2. Reg. 15. *Quis me constituat judicem super terram, ut ad me veniant omnes qui habent negotium, & juste judicem?* Tandem sub religiosæ pietatis prætextu Patrem deserere statuit, ac proinde pro faciliori pessimorum consiliorum suorum executione, & ut quod jure non poterat, armorum saltem violentia obtineret, & occupare posset, validum quendam erexit & instruxit exercitum. Porro David Pater ejus postquam repentinas & ambitiosas perfidi filij sui resolutiones percepisset, ne fortasse ex improviso interciperetur, Hierosolyma se una cum suis subduxit, & cum ingenti generosorum fideliumque militum copia, ad retundendos impios Absalonis conatus & ausus in apertum campum se recepit & stitit; Ad custodiam vero regij palatij sui, ut sacer Textus inquit, non nisi decem fœminas concubinas, post se reliquit. *Egressus est ergo Rex, & dereliquit decem mulieres concubinas ad custodiendam domum.* Res profecto mira hæc est. Tametsi enim in palatio suo centum & quinquaginta reliquisset mulieres, hæ tamen omnes Absaloni militum ingenti turma stipato appropinquanti nequaquam valuissent resistere, neque enim credibile est mulieres has sub cereo & fragili pectore æneo quodam aut ferreo corde fuisse præditas. Unde merito nonnemini videri posset, Davidem Regem notabilem valde errorem commisisse. Neque enim palatium istud à semetipso adeo forte, validum, fortique præsidio communitum erat, ut suismet viribus confidere posset se validis adeo inimici furoris insultibus posse resistere; ex altera vero parte Absalon nihil adeo impense cupiebat, quam ut Regiam Patris sui sub suum posset Dominium redigere; Eo ipso enim quo hanc occupabat, suaque vexilla in illius regiæ turribus explicabat, David inde exulare cogebatur; videte igitur quanto quamque manifesto periculo regiam habitationem suam exposuerit. Verum enimvero nolite ante tempus judicare, quin potius regia Davidis consilia & cogitationes penetrare contendite. Hic etenim hunc in modum secum discurrere voluisse videtur: Persuadere mihi nequaquam possum, quod filius meus adversus regiam patris sui domum conversurus sit arma. Quomodo enim bellum, aut mortem introducere præsumet in domum illam, in qua vitam primitus accepit, & in qua perpetua fruitus est pace? Ergone sustinebit, quod in illa mensa in qua ei juxta latus meum sedenti ab Architriclinis ministrabatur & à pincernis, digito demonstretur tanquam infame quoddam mancipium ingratitudinis? Impossibile mihi esse videtur quod filius meus adeo futurus sit temerarius, ut in illam aulam regiam pedem suum inferat, aut superba cum Majestate in illo throno sedem suam statuat, coram quo ad impetrandam offensis suis veniam sæpius ad pedes meos prostratus jacuit. Ergone sanguine commaculabit muros & parietes illos, intra quos lacte cibatus & educatus fuit? Inferetne ferrum loco illi, in quo cunas suas habuit? aut discordiæ revolutiones eo introducet, ubi hactenus in hunc usque diem tranquillitas pacis conservata fuit? Fieri omnino nequit, ut ejusmodi cogitationes in cor ejus ascendant, potius aliud quodvis scelus à tam iniquo filio patrandum esse mihi imaginabor, quam quod adeo indignum facinus commissurus sit in domum paternam, ac proinde certò mihi futurum persuadeo, quod temerarius ejus ausus ad limen usque portæ regiæ ipsum perducet, ulterius autem procedere minime præsumet. Ac proinde custodiæ domus regiæ abunde prospectum erit, si etiam à solis meticulosis mulieribus custodiatur; imo tametsi vacua prorsus esset ab omni inhabitatore, nihil est sinistri quod ei metuere possim, ac proinde animo sum quieto, & prorsus tranquillo. Quod si igitur Absalon, qui in Patrem suum insurgens bellum illi movit, & diadema regium ab ejus vertice eripere satagebat, respectum nihilominus debitum domui Patris sui detulit. Quo vituperio & supplicio Christianus ille dignus erit, qui Absalone perversior & impientior in magni Regis gloriæ augustissima aula regia, in qua cum ad cœlestem mensam cibat & reficit, scelera, aliasque actiones locum illum minime decentes & indecoras committit. Ille etenim augustus locus à nobis exigit, ut in eo simus mente composita, sanctasque cogitationes versante, poplite genuflexo, manibus simul ante pectus junctis, vultu venerabundo, demissis oculis, & corde humiliato, est enim domus Dei, in qua in conspectu ipsiusmet Dei cum Deo agimus, in qua quot Confessionalia videmus, totidem thronos cernimus, in quibus Deus

Marginalia: Alois. Lippom. in hist. SS. lib. 1. — Ibidem. — Joseph. l. 6. de bell. Iud. c. 6.

Deus suam erga nos exhibet misericordiam, dum nobis in iisdem per sacerdotes ministros suos generalem impertitur peccatorum omnium commissorum absolutionem. Unde sanctus Bernardinus Senensis Ecclesiam parvum quendam Paradisum appellat: *Ecclesia est parvulus Paradisus*, volens per hoc nobis persuadere, quod sicut Angeli in Paradiso summa cum reverentia in conspectu Dei degunt, ita nos quoque in Ecclesia summa cum devotione & reverentia agere debeamus.

Bernard. t.1. ser. 3. post D.o.2. Qua. ser. 20. c.7. f.131. co.2 l.F.

6. Ardentissimus ille divini honoris zelotes Elias sustinere haud quaquam poterat, honorem Deo vivo & vero debitum, Idolo Baal deferri, ideoque Achab Regem & universum populum asperrime reprehendit, dicens: *Usquequo claudicatis in duas partes? si Dominus est Deus, sequimini eum, si autem Baal sequimini eum.* Ad hoc vero ut per experientiam manifestum fieret, Baal falsum, Deum autem Israel vivum verumque Deum esse, hisce cum Baalitis conditionibus pactus est, ut scilicet omnes quotquot Baal adorabant altare quoddam erigerent, erectoque Bovem victimæ loco imponerent, tum vero si in victimam illam ignis de cœlo descenderet, eamque consumeret, Baal tanquam vero Deo acclamandum, eumq; cultu Latreutico adorandum esse; quod si vero ignis cœlestis victimam Baalitarum pertransiens, victimam ab Israelitis oblatam corriperet penitusque consumeret, rejecto Baal solum Deum Israelis à cunctis adorari & coli debere. Acceptatis itaque pacti hujus conditionibus Baalitæ primi fuere qui veritatis Dei sui facere voluere experientiam, & licet bis terve hunc adorationis ritum adhibitis lanceolis & cultris, quibus faciem & corpus suum cruentabant, repetivissent, in vanum nihilominus laborabant, quia non erat qui exaudiret eos. Quapropter Elias sese ad Deum suum adorandum accinxit, Dominum instantissime rogans ut preces suas vanas & irritas esse & manere nequaquam permitteret: *Domine Deus Abraham, & Isaac, & Israel ostende hodie quia tu es Deus Israel.* Et ecce aer ex improviso rutilare cœpit, & mox turbo quidam igne gravidus apparuit, qui quas parturiebat flammas in victimam demisit, eique tenaciter adhæsit, donec in favillam eam redegisset & cinerem. *Cecidit ignis Domini, & voravit holocaustum, & ligna, & lapides.* Addit vero sacer textus, Ignem hunc aquam quæ in aquæductu circum altare erat, flamma haud secus ac lingua leviter lambendo attigisse: *Aquam quæ erat in aquæ ductu lambens*; sed dicet hic aliquis cur ignis ille qui per summam ardoris vehementiam, ligna, lapidesque pariter cum victima avide devorabat, aquam etiam pari cum aviditate non absorpsit aut consumpsit, sed leviter veluti lambendo attigit? Respondeo igitur, Duo hæc elementa, utpote qualitatibus contrariis imbuta ad mutuam sui consumptionem uniri non posse, nisi inter sese pugnando rumorem multum & strepitum simul excitent, atque ideo cum altari in quo offerebatur sacrificium, proxima essent, ad cavendum strepitum omnem atque tumultum totis inter se viribus dimicare noluerunt, sed leviter tantum velut lambendo attigerunt se mutuo. Duo igitur hæc Elementa creaturæ inanimatæ erant & insensibiles, & tamen loco sacro altari videlicet aliquem videntur detulisse respectum. Ita Theodoretus: *Ne injuria afficeretur altare Dei.* Addit quidam modernus quod cum aqua & ignis natura sua discordes inter se essent inimici, ex quo tamen coram altari consistebant, ignis ad aquam osculandam eamq; sibi reconciliandam peramanenter sese inclinasse: *Aquam, quæ erat in aqua ductu ignis lambens, veluti pacis signo osculans.*

3. Reg. 18.

Paus in cant. Moys. tex. 7. advert. 3.

7. Abraham Patriarcha tres viatores ab itinere venientes à longe prospiciens obviam eis procedit, eosque ut donec ardor solis nonnihil remitteret, in domum suam diverterent, peramanter invitavit, qui hanc Abrahæ benevolentiam gratam habentes iter suum sistunt, ut quieti & membrorum refocillationi aliquantulum indulgeant. Interea vero quotquot in domo Patriarchæ domestici erant, charitatis officiis tribus hisce viatoribus (qui Angeli, seu potius, ut nonnulli volunt, tres personæ divinæ erant) exhibendis se totos impendunt cibos parando, aliaque necessaria exactissime curando. Dum vero omnibus rite præparatis mensæ accumberent, ut egregiæ charitati qua sanctus Patriarcha eos susceperat, grato animo responderent se, ut ex uxore ejus filius ei nasceretur, curaturos esse promiserunt: *Habebit Sara uxor tua filium*, Sara autem, quæ *Post ostium tabernaculi* recondita latebat, continere se non potuit, quin super hac ei facta promissione

Gen. 18.

stione rideret, eo quod tam ipsa quam maritus ejus incanuisset, jamque ad generandum inhabiles essent. *Risit occulte dicens: Postquam senui, & Dominus meus vetulus est, voluptati operam dabo?* Angeli autem risum hunc animadvertentes subirati ad eam se converterunt, eamque quamobrem risisset, fuere sciscitati: *Quare risit Sara?* quasi diceret: Audetne Sara Conjux nobis hic præsentibus ridere? Enimvero audiatis velim quotnam in hoc facto concurrant circumstantiæ: Mulier hæc in domo sua propria consistit, retro portam tabernaculi se statuit, & Angelos esse hosce viatores minime cognoscens leviter tantum subrisit, adeo ut risus ille tam quoad substantiam facti, quam quoad ejus circumstantias aliquam culpæ materiam minime attigerit, aut si aliquam attigerit, ea levissima esse debeat, & tamen adeo graviter eam ob hunc risum reprehendunt, ut ipsa per timorem ad hoc inducta fuerit, ut se risisse constanter negaret: *Negavit Sara dicens: Non risi timore perterrita.* Formemus hoc loco si placet, aliquod *à fortiori* deductum argumentum: Quod si leviusculus cachinnus Saræ domi propriæ in præsentia alienigenarum quos minime agnoscebat, factus, existimatus fuerit quandam in se continere indecentiam repræhensione dignam, facile imaginari nobis possumus quid dicendum sit, si non cachinnus aliquis in domo Dei ubi ipsemet Deus vere & realiter præsens est, edatur, sed tot actiones indignæ committantur, tot proferantur verba parum honesta, tot impudici quaquaversum dirigantur oculorum obtutus, quantam hæc omnia promerebuntur repræhensionem & pœnæ supplicium? Quid? Dicesne fortasse ad te excusandum, quod si Deum ibi præsentem esse cognovisses, majorem utique exhibiturus fuisses modestiam & reverentiam? Ergone temetipsum veluti manifestum Ethnicum & Atheistam redarguis? Considera quantum tibi irascantur Angeli, si te videant indigna in Ecclesia loquentem aut facientem. Accipe igitur salutare hoc sancti Nili monitum: *Ecclesiam ut cælum adi, nihil in ea aut loquere, aut age, quod terram sapiat.* D. Nilo.

8. Quin universa magnifici illius Salomonici templi fabrica, tam quoad ordinem quam quoad muros, portas, fenestras, pavimentum, trabes, lapides, aliaque omnia quæ ad ejus erectionem concurrerunt, omnino mystica fuerit, nullus est, qui dubitet. Specialiter vero Salomoni à Deo præceptum fuit, ut singulari studio caveret, ne ad secandum diffindendum, aut dolandum & elaborandum lapides, ulla adhiberentur ferra, mallei, secures, scalpella, serræ, pali, aut quodvis aliud ferreum instrumentum: *Malleus & securis, & omne ferramentum non sunt audita in domo cum ædificaretur.* 3. Reg. 6. Quis unquam aliquid prodigiosius audivit? Qua enim ratione fieri poterit, ut fabrica aliqua tam ingens, magnifica, & sumptuosa erigatur, nec tamen ulla audiatur mallei, securis, aut cujusvis alterius ferri percussio: Negari etenim non potest quin fabrica, & totum architectorum opus tanto exactius, nitidius, & elegantius futurum sit, si debita & necessaria ad id adhibeantur instrumenta; Eccur igitur illa adhiberi neutiquam voluit. O miram Salomonis sapientiam! Agebatur enim de sacro Dei Templo ædificando, procul igitur sunto mallei, secures, limæ, serræ, aliaque similia ferramēta, quę sine excitato rumore aut strepitu ad opus adhiberi non possunt. Hinc igitur ediscere possumus observantiā, modestiā & reverentiā quacum in Ecclesia nobis est commorandū, cavendo ne ullam demus alicujus tumultus vel scandali occasionem, nec ullam edamus actionē indecoram aut verbū proferamus unde turbetur silentium: *Deus non vult in Ecclesia nec minimum strepitum, neminem vult strepere vult silere omnes, imperat silentium,* ait quidam modernus. Ioseph Speranza punct. 18. f. 41. co. 4. l. B.

9. Cum tempus illud appropinquasset, quo mundi Salvator una cum Discipulis suis Pascha celebraturus erat, duos è Discipulis suis ad se accersitos in civitatem dimittit, iisque futurum esse prædicit, quod virum quendam sibi habituri sint obvium, lagenam aquæ portantem, jubetque, ut eidem viro insinuent, statutum sibi esse apud eum, in quodam domus suæ, per eum præparando conclavi suum celebrare Pascha: *Ite in civitatem, & occurret vobis homo, lagenam aquæ bajulans, sequimini eum, &c.* Scire equidem hoc loco percuperem, cur Christus Dominus noster viri illius, quem deprænsuri erant, proprium nomen discipulis suis non edicat, sed tantum hominem eum vocet: *Ite in civitatem, & occurret vobis homo.* Utique si nomen viri discipulis manifestasset, cum distinctius requirere & facilius inveni-

re potuissent: aut certe aliquam fortasse habuissent viri illius notitiam, adeoque directe domum ejus adire eumq; inibi requirere potuissent? Num forte Christum nomen hoc vel ignorasse, aut ejus recordari non potuisse dicemus? Nequaquam inquit B. Ambrosius, optime enim viri illius nomen cognoscebat: *Sciebat autem Dominus nomen ejus, cujus sciebat mysterium & occursum.* Pro cujus intelligentia advertendum est, cænaculum, in quo Christus Pascha suum celebravit, primam fuisse à Christo consecratam Ecclesiam, ut Flavius Lucius asserit, in qua Apostolos in Sacerdotes & Episcopos consecravit, & sanctissimum Sacramentum instituit. Id quod etiam S. Hieronymus testatur, dum ait: *Cænaculum grande* (Ita enim à Christo appellatum fuit) *Ecclesia magna est.* Nomen igitur viri illius quem discipuli inquirere debebant, eis non revelavit, quia cum Judas Christo discipulos dimittenti præsens adesset, Christus prævidebat futurum, ut si is nomen viri illius intellexisset, subito ad Christum tradendum ad Synagogam Hebræam se conferret, iisque diceret, Mittite milites mecum, scio etenim nomen viri illius, in cujus domo suum manducaturus est Pascha, ibi igitur eum facile & sine turba capere & comprehendere poterimus Unde Christus apud se hunc in modum cogitasse videtur; Ergone Christus in cænaculo capitur? Milites in Ecclesiam violenter irrumpent? Apostoli inibi dissipabuntur? Petrus gladium stringet? Malchus vulnerabitur? variæque per milites & satellites movebuntur insolentiæ? Absit, Absit Ne igitur hi strepitus in loco sacro nascerentur, Christus cavit nomen viri illius edicere, sed tantum dixit: *Occurret vobis homo,* suppresso viri nomine. Ita opinatur Theophylactus, & alij dum ajunt: *Dicūt autem quidam, quod ideo non dixit nomen hominis, ne proditor cognito nomine, domum panderet Pharisæis, qui venientes capissent eum* Et Origenes ad præsens propositum ingeniose concludit, dicens: *Non enim conveniebat, ut ibi caperetur, ubi cum discipulis manducaverat Pascha.*

Amb. l. 10 f. 478 co. 1. L. A.

Flavius Luc.

S. Hier. in c. 14. Marc. in cat. D. Th. f. 144 co. 3. l. D.

Theoph. in cat. D. Th c. 22. Luc. f. 228 co. 3 l. E. Orig. ap. D. Th.

10 Absit ut hoc loco insignem quandam S. Vincentii Ferrerii ponderationem prætercam, quam is circa visitationem Mariæ instituit; Beatissima namque hæc Virgo è domo sua recedens, dilecto sponso suo Josepho comitata in civitatem Juda se non ob alium finem recepit, quam ut Elisabetham cognatam suam præcursore Baptista gravidam visitaret. Ut autem domum Zachariæ ingressa fuit, sanctus ille senecio hoc sanctitatis miraculum contemplatus cor suum miro quodam beatitudinis jubilo adimpleri sensit, ideoque tacitus intra semetipsum dicebat: quænam vel qualis est hæc nova stella, quæ insignes felicitatis & gratiarum domui meæ promittit influentias? Etenim ex quo hac vitæ aura sum perfruitus usque in senectam præsentem non memini me vultum aliquem vidisse tanta venustate ac pulchritudine effulgentem, unde licet mulierem hanc tanquam creaturam honorandam esse censeam, ex altera tamen parte videor mihi id faciendo magnum ejus excellentiæ facere præjudicium utpote quam tantam Majestatem præ se ferre video, ut nisi vererer quod humilitatem illius offenderem, eandem veluti Deam adoraturus essem. Interim vero Beatissima Virgo & Elisabetha in mutuos ruunt amplexus, suavibusque sese verbis mutuo salutant, unde sancta hæc anus tantum in se animi jubilum sensit, qui vix verbis exprimi potest. Inter hosce autem mutuos complexus ipsemet quoque Joannes, licet matris utero adhuc clausus esset, continere se non potuit, quin gaudia quoque sua, quæ ex tam vicina parvuli Jesu in sinu Mariæ, velut in animato quodam Paradiso delitiantis præsentia concipiebat, saliendo & exultando manifestaret: *Vt audivit salutationem Mariæ Elisabeth exultavit infans in utero ejus* Verum enimvero quinam sunt hi insoliti motus in Joanne pro eo tempore, quo à Christo visitabatur? Nonnulli existimant, Joannem, qui adhuc ad se movendum inhabilis erat, exsilisse præ nimia lætitia: *Saltat in utero, quod maximo existit in gaudio.* Chrysostomus opinatur Joannem violentiam adhibuisse ut ex utero materno egredi posset, ad videndum Deum incarnatum: *Insultabat calcibus claustris naturæ, talia matri dicens: Inique facis, o mater, quæ tardas Prophetam.* Sanctus autem Vincentius Ferrerius dicit, quod *Retraxit se in utero matris, humiliter inclinando.* Retrocessit humiliter se inclinando, ut se coram Maria constitutum, venerabundum exhiberet, utpote in qua velut in altari quodam animato sacratissimum Salvatoris corpus consistebat. Id quod nobis omnibus optimi Exempli loco servire potest, ut abinde omnes discamus, qualiter nobis omnibus in Ecclesia coram altari in quo sanctissimum Sacramentum asservatur, standum sit. Notate ipsissima sancti hujus Doctoris verba: *Beatus Ioannes ostendit* nobis

Luc. 1.

Chrys. in cat. D. Th. ib. fo. 155. co. 4 l. C.

Vinc. Ferr. ser. de S. Ioan. Bapt. f. 65. co. 1.

Ferr. ubi supra.

nobis, quantam reverentiam deberemus facere altari Christi: Virgo Maria erat tunc altare, in quo erat corpus Christi, & quando Ioannes accessit ad Christum, per amplexus matris B. Ioannes retraxit se humiliter inclinando.

11. Refert Seneca mulieres illas, quæ aliquando in carceres conjectæ, vel aliquamdiu in prostibulis commoratæ fuerant, sæculis antiquis indignas æstimatas fuisse, quæ sacra templa ingrederentur. Unde Ludolphus Agricola ibid. in com. fol. 667. versu 10. subjungit: *Quasi quibus in lupanari aut carcere locus dabatur, illas indignissimum sit in templa recipere.* Quibus verbis de gentilibus hominibus, templisque prophanis eorum agitur, ad illa namque similis farinæ hominibus nullus prorsus indulgebatur aditus. Nunc autem in Ecclesiam Dei vivi & veri, ejusmodi hominum fœci, quorum fœtor coram Deo & hominibus valde est abominabilis, non solum liber conceditur aditus, verum insuper infames ejusmodi homines adeo sunt inverecundi & temerarij, ut obtutu oculorum impudico, nutibus, risibus, cachinnis aliisque indignis & indecoris actionibus ex Ecclesia prostibilium quoddam faciant, & quod peius est, atque in maximam confusionem nostram cedit, quod non ferebatur aut dissimulabatur à gentilibus, nũc facile à Christianis toleratur. Unde Dæmon intentum suum, quod cum Christo in deserto tentando dimicans in eo obtinere non potuit, hisce infelicibus temporibus plenissime & pro voto assequitur. Etenim quando Christus Petro Ecclesiam administrandam consignavit, eandem humeris illius imposuit, dicens: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam*; è quibus verbis clare deducitur, quod Petrus instar lapidis fundamentalis sub Ecclesia consistat, eamque sustentet. Quod autem Diabolus fecit? Christum Dominum in deserto convenit, eumque supra altissimum templi verticem collocavit: *Duxit eum supra pinnaculum templi.* Supra? Imo vero supra pinnaculum templi, volebat enim, ut Christus Ecclesiam pedibus suis conculcaret, atque contemneret, eumque conceptum de Ecclesia haberet, quem de iis rebus habemus, quæ per contemptum pedibus calcamus, quod licet in Christo obtinere minime potuerit, multi tamen hisce reperiuntur temporibus, qui dæmonis desiderio plenissime satisfaciunt

Seneca declam. 2 de virg. prostituta fol. 666. co. 1

Luc. 4.

Matt. 16.

Chrys. in cat. D. Th. ib. fo. 155. co. 4. l. C. Vinc. Ferr. ser. de S. Ioan. Bapt. f. 65. co. 1.

Matt. 4.

Ferr. ubi supra.

Sunt etenim nonnulli Ecclesiæ Officiales qui optime quidem reditus suos curant, & administrant, Ecclesiam autem pedibus suis substratam habent, id est, totaliter negligunt, parum curantes si hinc muri corruant, altaria denudata & prophanata conspiciantur, illinc trabes patiantur ruinam, alibi tectum pateat aut lapsui proximum sit; fores Ecclesiæ seris destitutæ claudi non possint, intra centum annos vix una Missa in ea dicatur, prophanis usibus cedat, dum fœnile, aut equile, aut porcorum haram, exinde fieri permittunt, cum tamen Ecclesia dives sit & locuples, ut ex suismet mediis conservari sarta tecta illius facile potuissent. Unde tantus Ecclesiæ illius neglectus, nisi quia curatus illius dorsum eidem obvertit, & de solis ejus redditibus curam habet quos in proprium, nepotumque suorum commodum impendit & applicat? Papæ curam relinquentes Ecclesiæ, si illa neglecta corruat. Vere tales Diaboli desiderio plenè satisfaciunt, Ecclesiam pedibus suis conculcantes & contemnentes. De hisce utique David Propheta loquebatur, dum ait: *Deus venerunt gentes in hæreditatem tuam, polluerunt Templum sanctum tuum, posuerunt Ierusalem in pomorum custodiam.*, id est, inquit Cardinalis Hugo: *Fecerunt eam desertam ablatis omnibus bonis ejus, collectis fructibus vacua remanet, vel etiam tota dissipatur.* Nil aliud hodie superesse videtur, quam ut ea in locis sacris fieri conspiciantur quæ Neptunum inter & Medusam in templo Minervæ accidisse leguntur; Imo vero illa quoque hodie in multis locis sacris fieri ostendi posset, nisi verecundia illa manifestari prohiberet. Veruntamen certum est quod ii qui nullum aut valde exiguum locis sacris deferunt respectum, à flagellis Dei minime sint futuri immunes.

Psal. 78.

Hugo Card. ib. f. 193. co. 4. n. 41. Ovid. l. 4 Metam. & in offic. tent. t. 2. f. 134.

Qui colit Ecclesiam facili navigat aura
At qui contemnit, tendit ad exitium.

Scribit Baronius de quibusdam qui contumeliose calcibus portas templi cujusdam impetentes, pedibus suis iisdem foribus mansere affixi; ita ut avelli abinde non potuerint, nisi sanctus Remigius, cui sacrilegi isti sese recommendaverant, suis orationibus gratiam illis à Deo impetrasset liberationis suæ: *Quidam ef-*

Baronius anno 840

fringentes portas Ecclesiæ, pedem porta impactum, & in eadem immotum remansisse, nec avelli potuisse nisi oratione sancti Remigii ajunt.

Idem an. 917.

Quidam etiam Ungari altare quoddam lapideum in Ecclesia sancti Basoli demolire conati sunt; sed quid iis accidit? manus eorum lapidibus illis veluti confixi adhæserunt, adeo ut illas abinde dimovere nequaquam potuerint:

Idem an. 902.

Manum impactam lapidi Deus miraculo affixit, quam ille nulla ratione retrahere potuerit. Latrones quoque qui Ecclesiam sancti Germani Antisiodorensis deprædari præsumpserunt, quam gravis & dolorosus iis fuerit ejusdem sancti baculus pastoralis reipsa comprobarunt, unde & fugientes inde elata voce clamare coacti sunt:

Idem an. 844.

Potentiores in Ecclesia hac vivi, quam mortui, sanctus Germanus nos baculo percutit. Idemmet sanctus Remigius fecit, dum personam quandam bonorum quorundam Ecclesiasticorum usurpatricem baculo suo pastorali graviter verberavit.

Idem an. 846.

Sic quoque de Saracenis quibusdam legitur, quod dum post violatum ab ipsis templum, fluvius quidam iis transeundus esset, duo sancti illis apparuerint, à quibus primo quidem ob errorem commissum verbis acerrimis repræhensi, ac demum postea miseræ submersionis supplicio in eodem fluvio fuere mulctati. Cambyses item Rex Persarum postquam universam sibi Ægyptum subjugaverat, omnia regionis illius templa destrui & funditus evertifecit, præcipue vero unum quod Jovi consecratum fuerat; & non obstante, quod diruta hæc templa prophana essent, mirum audite, quod eidem accidit, supplicium, dum enim cum exercitu suo in Africam denuo regrederetur:

Iustin. l. 2. ap. Th. de Trus. p. 2 f. 135.

Ventus forte elevatus est validissimus, tempestatesque maxima adeo ut ingentissimi etiam arenæ montes usque adeo elevarentur ut totum exercitum operirent, & ea ratione universus periret. Regis quoque Xerxis exercitus misere quoque universim interiit, stragisque suæ perpessæ causam perscrutando, tandem id cælitus sibi à Deo immissum supplicium fuisse confessus est:

Idem. ib.

Putavit exercitum suum periisse, quod post bella illata variis nationibus ab eodem exercitu jussisset etiam eidem, ut templa omnia spoliarent.

Baron an. 1032.

Dum serenissimus Castellæ Rex Sancius ad venationem procedens, cervam quandam ingentem obviam haberet, illam fugientem eousque est insecutus, donec eandem juxta murum Ecclesiæ assequeretur, ubi cum elevato in altum brachio lanceæ ictum eidem impingere conaretur, accidit, quod quia nullum habuerat Ecclesiæ, juxta quam fera suum quæsierat refugij locum, respectum, Deus temerarium Regis ausum protinus castigarit, efficiendo ut extensum in feram Regis brachium subito exaresceret, ut debitum deinceps honorem Ecclesijs deferre perdisceret: Rex autem ab equo mox descendens, veniam quam à Deo instanter petiit, impetravit. Pompeius in omnibus prælijs, quibus cum Cæsare dimicavit gloriosam semper victoriam reportavit; postquam vero cum exercitu suo Jerosolymam versus processit, ibidemque atrium templi in stabulum equorum commutavit, suos in eo equos collocando, tantam à Cæsare passus est stragem, ut exercitum suum, imperium quoque & vitam pariter amiserit:

Vinc. Fer. ser. 2. Dom. 4. ser. 1. fol. 152. co. 3.

Pompeius & Cæsar de Imperio contendebant, & Pompeius semper fuit victor. Iste Pompeius contigit quod venit Ierusalem, & non sufficiebant stabularia, firmavit in atrio templi equos non in templo, & ideo ista ratione semper fuit victus, nec fuit Imperator, Ergo quia non dedit honorem templo Dei.

Abrah. Bzou. fer. 3. post Do. 1. Quadr. f. 48. co. 1.

Cum certus quidam Gaufredus tempore sancti Bernardi ex Ecclesia fortalitium quoddam faceret, accidit ut templi illius sacri parietes sanguinem sudarint quasi lapides muri illius templum illud prophanari videntes exhorrescerent, suoque sanguine præsagire vellent, futurum brevi ut temerarium hoc scelus morte à Deo puniretur prouti etiam paulo post revera accidit. Theodorici Gothorum Regis milites, quod templum sancti Juliani Martyris Civitatis Arvernensis spoliassent, à dæmonibus confestim obsessi sunt universi, cumque illatum à dæmonibus tormentum diutius sustinere non possent, proprii corporis sui membra suismet dentibus horrendum in modum dilaniarunt. Proculus à Genserico Wandalorum Rege ad templa prophananda & dehonestanda missus:

Abrah. Bzou. ib.

Cum Ecclesias diriperet, & sacra volumina igne exureret, non multo post sibi ipsi frustulatim linguam præcidit dentibus & interiit. Pyrrhus una cum prædis in Proserpinæ templo direptis in Siciliam revertens, optima quæque prædarum suarum navibus commisit, ipsemet autem per terram iter suum confecit. Quid fit? Omnia isthæc à Pyrrho navibus commissa spolia per tempestates miserè interierunt, atque

que

que submersa sunt: *Omnesque naves quæ sacram pecuniam habebant, in littora nostra ejecta sunt, qui tanta clade edoctus tandem pecuniam omnem conquisitam in thesauros Proserpinæ referri jussit;* Notate autem quod sequitur, *Nec illi unquam postea prospere quicquam evenit.* Cogitate igitur, quid de illis futurum sit, qui nullam prorsus Dei templis deferunt reverentiam: Merito dixeris: Bona Ecclesiastica sunt veluti ignis sancti Antonij omnia consumens; ideoque debito semper honore Ecclesiam, cunctaque ad Ecclesiam pertinentia prosequere, si felices in rebus tuis experiri eventus velis. Optime idipsum Alaricus Gothorum Rex intellexit, qui Romam deprædaturus ingrediens, serium cunctis militibus suis præceptum imposuit, ut sub pœna reatus mortis, debitam locis sacris reverentiam habentes, ea nequicquam offenderent, sicut nec illos qui refugij causa in ea se recepissent. *Alaricus Gothorum Rex Romam obsidet, turbat, irrumpit, dato tamen præcepto prius ut si qui in sancta loca, præcipue in sanctorum Apostolorum Petri & Pauli Basilicas confugisset, hos inprimis inviolatos, securosque esse sinerent.* Accidit autem, quod dum barbari civitati damna illaturi, quaquaversum discurrerent, miles quidam locum sacrum ingressus, virginem quandam templi custodem invenerit, ab eaque ubinam thesaurus Ecclesiæ depositus esset sciscitatus fuerit. Quos illa mox ei demonstrans eidem dixit: *Hæc Petri Apostoli sacra ministeria sunt, præsume, si audes de facto, tu videris. Ego quia defendere nequeo contendere non audeo.* Quibus verbis nequicquam impedire se sinens Barbarus thesaurum invasit, quem cum ad Alaricum Regem detulit, is *continuo reportari ad Apostoli Basilicam universa, ut erant, imperavit.* Forte quia probe sibi perspectum habebat, quod si secus fecisset, magnam sibi ruinam conciliaturus esset; Et tamen hi barbari erant, quid igitur non faciat Christianus. Verum enimvero nil mirum si plurimi è Christianis omnino contrarium faciant, siquidem qui id præsumunt ipsismet Barbaris longè sunt deteriores.

Tit. Liv. l.29 de urbe cōd. f.723.

Vinc. Fer. ser. 2. Dom. 4. ser. 1. fol. 152. co. 3.

Aloys. Lip. in hist. sāct. l.1. f.306. Et Pau. Oros. l.7. hist. c. 39.

Abrah. Bzou. fer. 3. post Do. 1. Quadr. f. 48. co. 1.

Ap. Lipomen. ib.

Abrah. Bzou. ib.

12. Quid mirum igitur si Deus nos flagellet, nunc immittendo grandines omnem messem nostram devastantes, nunc famem ad extremas nos angustias & necessitates perducentem, nunc bella irreparabilibus nos damnis in festantia; nunc pestem civitates in solitudines civibus morte sublatis convertentem: sæpe etiam flagellis nos particularibus castiget, infirmitate, vinculis, paupertate, tribulationibus, charissimorum amicorum nostrorum morte? Hæc namq; omnia non stellis aut fato, sed exiguæ reverentiæ quam Ecclesijs deferimus, dū illas per nimiam temeritatē nostram ex domo Dei in domum negotiationis, in prostibulum quoddam, in speluncam latronum convertere præsumimus, adscribere debemus: *Vos vos fecistis illam speluncam latronum.* Porro quod S. Bernardus lacrymabundus dicere solebat, potius, si manum nostram sinui nostro immittere volumus, singuli nostrum jure dicere possent: *Ibi plus pecco, ubi peccata mea emendare debeo.* Ecclesiam quidem eo fine ingredimur, vel saltem ingredi deberemus, ut bene ibidem pro salute animæ nostræ operaremur, at vero si Ecclesiam egredientes, fructum quem fecimus, recogitare velimus, depræhendemus majorem esse jacturam quam lucrum. Et hoc sensu Christus domum patris sui in domum negotiationis convertere prohibebat: *Nolite facere domū Patris mei domum negotiationis.* Etenim domus orationis est Ecclesia, in qua nimirum pro necessitatum nostrarum obtinendo subsidio nostras ad Deum, B. Virginem, aliosq; sanctos orationes effundimus: at vero qua fronte ad sanctos invocandos, ad templa properabimus, si illa prophanantes, illos ad iracundiam provocamus.

Bern. in mor. l. c. 8

13. Æsopus qui optima nobis documēta moralia per doctas fabulas ingeniose ministrat, refert juvenem quendam corvum infirmatum fuisse adeo, ut nullum suis doloribus aliud superesset remedium, præterquam spes qua dolores hosce una cum vita sibi per mortem adimendos esse confidebat. Mater cordialiter pullum suum diligens, ob ejus ægritudinem incōsolabiliter plorabat. Quod pullus videns, matri suæ dixit, desine lachrymas ab oculis in terram effūdere, & harū loco potius ardentes ad Deū preces pro me in cælū emitte: cui mater respōdit; Eheu fili! *Quem tibi Deorum fore propitium putas, cum nullus sit ex cujus aris sacra non rapueris?* Vix ulla est in tota Civitate Ecclesia, quā non contempseris, aut per indignas actiones tuas non prophanaveris, ut proinde Deus non immerito de te per os Prophetæ sui lamentetur dicens; *Dilectus meus in domo mea fecit scelera multa,* & tamen in iisdem tempore necessitatum te prementium exaudiendum te e-

Æsopus

Ierem. 11.

Beda in c.1.Io. fol. 10. co. 1. xistimas, quin potius severũ in iisdẽ præstolare supplicium, *unde merito flagellari, ac de Ecclesia ejici debeas*, inquit Beda. Porro duo sunt negotiationum genera; aliqua enim sunt illicita, in quibus fraudes & doli interveniunt, talesque negotiationes lucra pecuniaria spectant, & hæc in Ecclesiis nequaquam agitari debent, unde & ementes & vendentes hodie è templo exturbantur: *Ejecit ementes & vendentes.* Alia autem est negotiatio licita, atque ab omni fraude & dolo valde aliena, estque illa quæ animæ salutem spectat, & in meritorum lucro sive augmento consistit, eaque in Ecclesia agitari & exerceri licitè potest; Hortor vos igitur, ut unum illius genus in hac Ecclesia exerceatis, estque negotiatio Eleemosynæ, in qua centum pro uno vobis lucrabimini, cavete igitur ne præsentem occasionem negligatis.

PARS SECUNDA.

14. CHRISTUS Redemptor noster nulli alteri permittere voluit, ut accepto flagello impios templi prophanatores castigaret, quin potius quia hi (ut ab initio dictum est) sacerdotes erant, ideo ipsemet in propria persona causam inspicere, formare processum, sententiam definire, reosque ad flagella condemnare voluit: *Ementes* scilicet *& vendentes.* Per hos nobis insinuans, quod forum sæculare nequaquam se in res Religiosorum vel Ecclesiasticorum dijudicandas ingerere debeat, idque ad immunitatem Ecclesiasticam sartam tectam conservandam; siquidem causæ ad forum sæculare deducendæ Cæsarem non vero Deum spectant Enimvero Hebræi Gallioni Achaiæ Præsidi atque Proconsuli libellum quærulatorium tradiderunt, in quo Paulum & Sosthenem accusabant, quod relicta & posthabita Hebræorum lege, observatores se profiterentur esse legis Christianæ, ac proinde rogabant debitum illis à Gallione decerni pœnæ supplicium. Sed quid in hoc casu Gallionem fecisse existimatis? Num forte porrectas sibi quærelas acceptavit? aut Paulum & Sosthenem in carceres conjecit? vel pro habenda informatione examen quoddam vel processum instituere & formare cœpit? Minime gentium, quin potius protestatus est, sese in causam hanc nequaquam in- Actor. 18 gerere velle, dicens: *Iudex ego horum esse nolo.* Dices fortasse: Quænam est judicis hujus ignavia & socordia quod delatas ad Tribunal suum quærelas, rejiciat, & aliorum placito causas sibi oblatas remittat? alii judices dedito studio & opera causas ultro quærunt sibique attrahunt, quas hic ultro citroque sibi oblatas ablegat & dimittit. Respondere quidem possemus, judices ordinarie nil adeo quam lucrum suum respicere; ideoq; pro illo habendo omnem aquam molendino suo adsciscere, econtra vero parum vel nihil de illis causis curare, quæ nil nisi cessans lucrum secum adducunt, ideoq; mirum non esse quod Gallio de Pauli & Sosthenis causa cognoscendà nõ curarit, utpote à quibus tãquã paupercculis Christi servis nihil omnino lucri sperare potuit: Verumtamen hoc Gallionis motivum nequaquam fuisse, ipsemet expressis verbis sufficienter declarat, dum ait: *Quæstiones sunt de verbo, & nominibus, & lege vestra:* ac proinde, *Vos ipsi videritis.* Quasi diceret: Agitur de gente Christum Ducem sectante, & de rebus ad Mosaicam legẽ vestram pertinentibus, in quas me ingerere nequaquam volo: *Iudex ego eorum esse nolo:* Quid igitur fecit? *Minavit eos à tribunali*, id est, ut Cajetanus exponit: *Depulit eos à tribunali.* Paulus Persona erat Ecclesiastica, cujusmodi & Sosthenes declaratus fuerat, ideoque illos ad suum forum minime spectare judicavit, utpote qui debitum immunitati Ecclesiasticæ respectum deferri voluit.

15. Sanctus Aelredus forum sæculare Lunæ comparat, quia instar illius suum prædominium & jurisdictionem habet in Laicos per noctem repræsentatos: Forum autem Ecclesiasticum soli assimilat, quia dominatur diei, id est, Religiosis & Ecclesiasticis: *Fecit Deus duo luminaria magna, luminare majus, ut praeesset diei, & luminare minus ut praeesset nocti.* Gen. 1. Quis autem vidit unquam, quod Luna circa diem, solis functionibus sese ingesserit, vel quod Sol authoritatem suam aliquando exercuerit circa noctem? *sunt & in sancta Ecclesia firmamento à Domino creata magna luminaria, Sacerdotium, & Regnum; Rex & Episcopus; Princeps, Clericus* (sunt verba sancti Aelredi ser. 10.) *dies spiritualia, nox significat sæcularia: itaque luminare majus, sacerdotiũ, ut praeesset diei, id est spiritualibus: luminare minus Regnũ; ut præsit nocti, id est, sæcularibus.* Quod idẽ est ac si diceret sicut forũ sacerdotale in sæculi causas se nõ intromittit, ita pariter

pariter ratio debiti exposcit, ut forum sæculare, authoritatem spiritualem prorsus relinquat intactam, sese neutiquam Religiosorum vel Ecclesiasticorum causis immiscendo, sive civiles illæ sint, sive criminales; Ac proinde præfatus sanctus prosequitur, dicens: *Contra naturam proinde est, si Sol nocti, si præsit Luna diei, si Princeps ad spiritualia se inferat si sacerdos sæcularium negotiorum tenebris conscientiæ suæ serenum obnubilet.* Jurisdictio igitur sæcularis ad fori Ecclesiastici subditos extendere se nequaquam debet. *Idem ibi.*

16. Christus tametsi innocentissimus esset, ante tribunal Pilati tamen productus fuit; A quo Præside multa filio Dei proposita fuere interrogatoria. Specialiter autem eundem de veritate examinavit: *Dicit ei Pilatus: Quid est veritas?* Joan. 18. Quæ verba vix ab eo pronuntiata fuerant, cum ecce nullo expectato responso, subito se proripuit: *Et cum hac dixisset, iterum exivit ad Iudæos.* Unde Beda: *Nec expectavit audire responsum.* Et Cardinalis Toletus: *Non expectata interrogationis suæ responsione.* Videte monstrosum hoc animal. Interrogat etenim ut sciat, & tamen ne sciat, quod scire cupiebat, auscultare responsum negligit. Quis unquam rem magis peregrinam audivit? Lyranus difficultatem hanc resolvit, dicendo. Pilatum errorem suum animadvertisse, quem in hac interrogatione commiserat, atque ideo eundem corrigere voluit subito recedendo, & non expectando responsum. Quisnam autem error iste fuit? A Lyrano idipsum interrogemus: [Hujus quæstionis Pilatus non expectavit responsionem, quia erat de regno spirituali:] Sed quid inde? Audite: [Ipse autem non habebat se intromittere, nisi de temporalibus, & ideo hoc advertens dimisit illius quæstionis prosecutionem.] Veritas etenim ad forum Dei pertinet: Forum autem Pilati res temporales, & humanas spectabat, atque ideo duam se authoritatem suam extra sphæram fori sui extendisse advertit, errorem suum correxit, discedendo & responsum non expectando. Pilatus igitur inadvertenter in res Divinas se intromisit, subito autem ut excessum suum notavit, retraxit pedem, atque à cœpto conatu remisit. Verum enimvero utinam hisce nostris temporibus nulli inveniantur, qui data opera manus suas Divinis rebus ingerant, licet se male facere sciant, eaque de re sufficienter sint moniti, quique authoritatem justo majorem usurpative sibi arrogent atque à male cœptis non solum nequaquam desistunt, sed ad ultimum usque. Et *usque ad sententiam* studiosissime prosequuntur. Credo equidem quod similis inordinatio, in Italia, aliisque Provinciis & Civitatibus Christianismi, in quibus timor Dei hominum mentes occupat, & sancta Fides floret, nequaquam accidat. Ideoque licet Baronius hæc nostra sæcula valde deploret, ambigo tamen vehementer an de Principibus nostris orthodoxè Christianis loquatur, quando dicit: *Unde magis lector deplores nostra miserrima tempora, quibus nihil sollicitius, vigilantius, ac vehementius Præsides Provinciarum agant, quam ut Ecclesiasticum tribunal solitarium reddentes, causas Ecclesiasticas in sæculare judicium quibusvis prætextibus trahant.*

Beda ibi. *Tolet. ibi.* *Gen. 1.* *Baron. in annal. to. 8. ad ann. Chr. 683.*

17. Constantinus Imperator strenuus fuit immunitatis Ecclesiasticæ defensor, non vero destructor, dum enim nonnulli Episcopi in Synodo Nicæna pro nonnullarum emergentium difficultatum, quæ inter illos vertebantur compositione, ad ejus tribunal recurrissent; dictus Imperator iisdem se nullatenus ingerere volens, ad eos dixit: *Deus vos constituit Sacerdotes, & potestatem vobis dedit de nobis quoque judicandi: Et ideo nos à vobis recte judicamur, vos autem non potestis ab hominibus judicari: Propter quod Dei solius inter vos expectate judicium.* Innuere volens, neutiquam convenire, ut sæcularis in causas Ecclesiasticorum manus vel authoritatem suam ingerat. Id quod etiam ex ipsamet Scriptura sacra satis liquet. *Concil. Nicen. in praef.*

18. Deus ob mundi peccata graviter iratus, eundem debite castigandum Angelo cuidam commisit, qui vasa iræ Dei totaliter effundens, omnem Dei iram terræ super induxit, adeo ut hæc non terram solum, sed etiam maria & flumina invaserit: Et simile quid etiam ab aliis Angelis fieri voluit, qui tantum effudere sanguinem, ut in cadaverum strage mors ipsa triumphare videretur: *Ite & effundite septem phialas iræ Dei in terram,* Apoc. 16. Postea vero etiam de culpis & negligentiis suis redarguendi erant nonnulli Episcopi; Qua in functione Deus nequaquam Angelorum opera & ministerio uti voluit, sed immediate per semetipsum loquitur, repræhendit, pœnasque minatur & supplicia: *Age Pœnitentiam & prima opera fac, sin autem, venio tibi, & movebo*

candelabrum tuum de loco suo. Apoc. 2. Similiter alteri cuidam Episcopo dicit: *Si ergo non vigilaveris, veniam ad te tanquam fur, & nescies qua hora veniam ad te.* Apoc. 3. Porro circa hosce eventus nonnihil accuratius discurramus. Et quidem non immerito videri nonnemini convenientius posset si Deus in gradu suo subsistens, Angelis permisisset, ut causas Episcoporum illorum revidere, formare processus, sententias fulminare, eos quos reos esse depræhenderent punire, innocentes vero sua authoritate absolvere potuissent. Nunquid enim Angeli ad transgressores puniendos minime apti esse censentur? Si ita est, cur igitur ab eodem Deo, ut supra mox dictum est, Angelis ut super terram, maria, & flumina flagella & pœnas fulminent, commissum fuit. Hoc enim est, ob quod doctissimus P. Sylveira Carmelitanus vehementer admiratus, hanc quæstionem instituit: [Cur ergo ad interitum gentium, Angeli destinantur: ad Principes vero Ephesi, & aliarum Ecclesiarum plectendos ipse Dominus se venire promittit?] Ex quo eodem Patre præsentis difficultatis erudita deducitur solutio, nimirum Deum id voluisse, ad demonstrandum quod causæ Ecclesiasticorum solum à Deo, & ab iis qui cultui Divino dedicati sunt videri & judicari debeant: *Sacerdotum causas ad alium præter se devolvi non permittit.* Vultisne veritatis hujus ulteriorem confirmationem? Deus Opt. Max. Israelitis graviter indignatus multoties iisdem comminatus est totale excidium, gentium desolationem, destructiones civitatum multasque alias ærumnas iisdem per Chaldæorum & alterius ferocis robustæque gentis manus inferendas, prouti in Ezechieli c. 7. & 8. & Baruch 4. clare satis liquet. Tandem vero Heli Summus Sacerdos factus divinarum legum transgressor ipsummet Deum in propria persona vindicem habuit, qui eidem & toti ab eo descendenti progeniei dira est comminatus: *Præscindam brachium tuum, & brachium domus Patru tui.* Ubi bene observandum est, quod licet adversus Reges terræ & Israelitarum, Chaldæos aliasque barbaras gentes esse voluerit justitiæ executores, attamen postea dum Heli Summus Sacerdos castigandus erat ipsemet eidem debitam infligere pœnam voluit, & toti progeniei suæ. Cur obsecro non Chaldæis aut alteri cuivis barbaræ genti præcipit, ut ad domum Heli eradicandam, destruendam, & castigandam sese recipiant? Nimirum Heli Sacerdos erat, quorum causis: sive civiles illæ sint, sive criminales, Deus nequaquam vult, ut sæculum manum suum intromittat. *Sacerdos ante tribunal nullum aliud, quam Ecclesiasticum, ubi Dei vices aguntur, se sistere debet,* inquit supranominatus Scriptor Carmelitanus. Ob eandemmet causam Salvator quoque noster Sacerdotes, qui in templo negotiabantur, nulli alteri castigandos committit, sed ipsemet accepto flagello eosdem punire voluit: unde Anacletus Papa ait: *Per seipsum, & non per alium vendentes & ementes ejecit de templo, & mensas nummulariorum, & cathedras vendentium proprio evertit flagello, ejecit de templo. Unde liquet, quod Summi Sacerdotes, id est, Episcopi à Deo sunt judicandi, non ab humanis, aut prava vita hominibus sunt lacerandi.*

Io. Sylv. t. 2. l. 4. q. 10. n. 49.

Anaclet. Papa de ordin. Episc.

19. Et quidem undenam existimatis multorum hominum, imo & Civitatum ruinas & lapsus enasci? Certe non aliunde quam quod forum sæculare in forum Ecclesiasticum sese intromittat. Interrogate idipsum à Basilio qui Porphyrogenitus dicitur, hic enim advertens quod à Phoca prædecessore suo leges nonnullæ datæ essent, Ecclesiasticæ immunitati valde præjudicantes, universo Angliæ regno horrenda auguratus est infortunia, & quævis calamitatum genera: [Ex quo lex ista robur habuit, nihil boni penitus in hodiernum usque diem vitæ nostræ contigit: sed potius è contrario nullum omnino genus calamitatum defuit.]

Basam in Nomo Canone Photii in com. can. 1.

20. Porro sancti Patres multas alias rationes insuper adducunt, ob quas filius Dei manum suam ad flagella extenderit. Sanctus etenim Bernardinus Senensis dicit, quod ex quo Venditores illi Sacerdotes erant, actio illa illicita facta fuerit, respectu personarum: *Fit mercatio illicita ex circumstantia persona, minimè enim licet Clericis & Ecclesiasticis viris mercationi vacare.* Et sanctus Paulus expresse idipsum prohibet, dum ait: *Nemo militans Deo implicet se negotiis sæcularibus,* Timoth. 2. Et tamen verissimum est quod nonnulli Ecclesiastici, adeo se negotiationibus & mercimoniis involvant, ut ob id servitium Dei prorsus negligant, Ecclesiæque obligationes & Divina officia totaliter omittant: *Decet Clericos sancte vivere, & non cupiditatibus seu mercationibus, vel lucris, sed Deo adhærere, qui summum bonum*

D. Bern. Sen. t. 2. ser. 33. c. 2. Dom. 4 Quadr.

num est, inquit idemmet sanctus Pater Bernardinus ibid.

21. Alii vendentes & ementes à Christo ideo flagellatos fuisse dicunt, quia nimirum vendebant columbas, atque ideo illos repræsentabant, qui ad Simonis Magi imitationem vendere præsumunt Spiritum sanctum, eo quod illum quoque pretio sibi compararint, de quibus proinde Beda dicit: *Vendunt columbas, qui acceptam Spiritus gratiam, non gratis, ut præceptum est, sed ad præmium dant.* Scio quidem multos dedignari Eleemosynam aliquam licet sponte pro administratione Spiritus sancti datam acceptare, interim vero nullam sibi conscientiam faciunt, si aliquot scutorum millia, imo etiam nonnunquam integras hæreditates oblatas acceptent, nihilsi faventes quod ob id in malam crucem orphani & pupilli, & pauperes puellæ ob suam necessitatem redigantur in honestatis suæ perditionem: Hi parum accipere dedignantur & tametsi cum Attalanta in via virtutum currant, ad Hippomenis tamen conspectum cursum sistunt, & convertuntur retrorsum.

Beda in c. 2. Ioan.

Anaclet. Papa de ordin. Episc.

22. Sunt denique alii qui pro Ecclesia ne passum quidem facerent, aut digitum moverent, cum tamen in causa mercimoniorum suorum, & pro adaugendis illicitis lucris, nulli labori parcant. Quibus proinde cum Oseo dici potest: *Ephraim vitula docta diligere trituram.* Oseæ 10. Porro in tritura certum est esse labores, sub quibus è fronte sudores manant, sol laborantia animalia adurit, motus triturantis est violentus, sæpe sæpius etiam animalia triturantia nimia cum violentia urgentur, & tamen Oseas dicit, quod *diligant trituram*, quod idem est, ac si diceret, amant labores, sudores, defatigationes. Sed cur non potius easdem omni studio fugiunt? Respondet Modernus quidam: [Assuescunt in tritura libero esse ore, ut quantas petit gula, tantas dapes accipiant.] Quodlibet autem modicum lucrum, lapis quidam Philosophorum est, qui ad ferrum laborum in aurum convertendum abunde sufficiat. Veruntamen omnia hæc vendentium & ementium genera è templo flagellis abigenda sunt, ne domum Dei in domum negotiationis transmutent. Quemcunque hactenus dicta forte tangunt, sollicite curanda sibi prospiciat.

Didac. Bazat. 1. de Christo fig. lib. 4. §. 36.

SER-

SERMO XXIV.

IN FERIAM TERTIAM DOMINICÆ QVARTÆ QUADRAGESIMAE.

Nolite judicare secundum faciem, sed rectum judicium judicate. Ioan cap. 7.

1. SIgna exteriora sunt indicio, à quibus *manuducimur* (ut docet Doctor Angelicus in 4. sent. dist. 1. q. 1. a. 1.) *ad cognitionem alicujus occulti*; vel ab aliis definitur, quod *sint nota indicentes totius rei qualitatem*: at vero sicut somnia non semper sunt vera, quia eventus in iis præ visi non semper consequuntur, ita quoque signa nonnunquā fallacia existunt Nec est quod quis mihi replicet, quod *ab externis cognoscantur qualitates internæ*, quia si extrema illa communia sint, gignunt opinionem, ut vult Aristoteles, & sunt apparentia tantùm, quæ visum decipiunt, deficiuntque ut judicium hominis deludatur: [Circa sensibilia communia etiam debite approximata, constat posse falli sensus externos (scribit Philosophus quidam) ut circa motum aquæ, nec non & numerum, nam facile judicat sensus quod corpus debite approximatum moveatur, dum voce non movetur, vel quod non moveatur dum movetur.] Et in hisce casibus *sensus debet corrigi ab intellectu.* Et quidem experientia est manifesta, quilibet enim simplex idiota credet sibique facile persuaderi sinet cicatrices esse easdem numero in cadavere extincto, quæ erant in corpore vivente. Philosophi autem hanc opinionem condemnant & rejiciunt tanquam à vera Philosophia alienam: *Cicatrix cadaveris* (inquit Ægidius) *est alia, similis ei quæ erat in vivo.* Arbor vel baculus in unda consistens judicabitur ab oculo fractus vel tortuosus: *Virga integra apparet fracta*, Ipsimet montes, qui sublimes verticem suum ad stellas usque erigunt, si radices suas fluminibus vicinas habeant, verticem suum sub aquis habere videntur: *juxta aquam videntur transversi*, inquit Joannes à S. Geminiano. Terra denique licet natura sua firma sit & stabilis, immobilitatis suæ fundamentis insistens, iis qui haud procul à littore per mare iter faciunt moveri videbitur. Sic quoque à potentia visiva persuasi facile induci possent ut crederent Solem uno pede majorem non esse cum tamen certissimum sit, eum hoc terræ globo quantus is est incomparabiliter majorem esse; *Solem, quem toto orbe terrarum majorem probat ratio* (dicebat Seneca) *acies nostra sic contraxit, ut sapientes viri pedalem esse contenderint.* Alii similiter facile judicarent eundem planetam immobilem esse, siquidem pupilla oculi nostri non est adeo perspicax, ut ejus progressum advertere possit; & tamen si Astrologorum computus verus est, decurrit in unica tantum hora integrum millionem, centum & quadraginta millia milliarium; & in eo temporis spatio quo Psalmus *Miserere* dici posset absolvit currendo novemdecim millia milliarium, adeo ut per quemlibet illius Psalmi versum conficiat currendo millia milliaria, ac denique priusquam quis dixerit *Miserere*, rapidis passibus centum milliaria conficit, juxta observationem Cardinalis Bellarmini lib. 5. Asc. grad. 5. Unde Seneca: *Solem velocissimum omnium esse scimus, nemo nostrum videt moveri nec ire crederemus, nisi appareret iste.* Famosissimus Zeuxes adeo admirabili

Arist. ad Alex. c. 12.

Ægid. l. 1. de gen. & corrupt. q. 6.

Seneca l. 1. nat. qu. fo. 450. v. 35. & 36.

Seneca ubi sup.

mirabili arte uvæ botrum depinxerat, ut jam jam à vite decerptus fuisse videretur, siquidem colores ejus adeo veraciter uvam repræsentabant, ut ipsæmet aviculæ veram uvam esse credentes, ad eam degustandã advolarint, & delusæ fuerint: *Xeuxis quidẽ aves fefellit in pictas uvas advolantes.* Verũ quid de volatilibus loquor? Ipsemet Zeuxes verisimilitudine deceptus; manũ suam extendit ut velum à Parrhasio depictum appræhenderet & removeret, adeo hoc affabre & naturaliter efformatũ erat: *Parrhasius ipsum artificẽ linteum in tabula expressũ verũ esse arbitrantẽ fefellit.* Quis obsecro Carthaginenses timidos & devictos fuisse non existimasset, quando Amilcaris Ducis sui præcepto proras fugitivi verterunt? Et tamẽ *simulata fuga* (scribit Polyb.) *repente simul conversi insequentes Romanorũ naves invadunt, & victores evaserunt.* Laban ex fuga Jacobi eum Idola sua aurea & argentea furatũ esse conjecit, qui tamen innocens fuisse noscitur. Ex silẽtio Annæ Prophetissæ Heli Sacerdos eam temulentã esse judicabat, & tamen sobria & continens erat: *Vinum, & omne quod inebriare potest, nõ bibi.* Quod similem conceptum populare vulgus de Apostolis formarit, audiendo quod *loquebantur variis linguis*, omnibus est manifestũ: *Musto madere deputant*, & tamen idipsum effectus quidã erat causatus à Spiritu S. Eodẽ modo viatores una cum Paulo è navi exscendentes, cum viderent viperam quandã in eum insilire, ejusq; manum mordendo vulnerare, eum mox gravem quendam peccatorem esse pronuntiarunt: *Homicida est homo iste & ultio non sinit eum vivere*, Act 18. qui tamen eũ nequicquam læsum fuisse videntes, *Dicebant eum esse Deum.* O levitas hominũ in actionibus alienis ex signis communibus, & apparentibus conjecturis dijudicandis nimis præcipitum & temerariorum! *Levissimi hominis est secundum faciem judicare*, inquit Gregorius. Et ratio est secundum Theophylactum: *Quia fallitur humanum judicium.* Unde non debet quis esse adeo facilis in fide signis tantum apparentibus adhibenda, & in judicando *secundum visionem oculorum, vel secundum auditum auriũ.* Isai. 11. Nunquid ô Roma Salvatorem nostrum id expresse in hodierno Evangelio præcipientem audis, dum ait: *Nolite judicare*, id est, ut explicat Dionysius Carthusianus, [Superficialiter secundum solam apparentiam, secundum signa incerta & sensum exteriorem.] Et ratio est:

Franc. Mend. in virid. l. 7 prog. 2.

Polyb. l. 1. hist.

1. Reg. 1.

In hym. Pent.

D. Greg. l. 6. mor. cap. 3.

Theoph. 1. Cor. c. 4

Dionys. Carth. in c. 7. Ioan.

[Tale namq; judicium semper fallit.] Id quod in præsenti discursu prolixius ostendemus. Absit autem ut ex prolixitate Exordii hujus sermonis, prolixum quoq; reliquum sermonis futurum esse judicetis, id enim si suspicemini, sinistre judicabitis, & decipiemini. Exordiamur.

art. 19.

2. *Nolite judicare secundum faciem.* Porro judicium humanum, quando actiones proximi veras vel falsas, bonas vel malas judicat, temeritatis notam sibi adsciscit, si moveatur ex aliquo probabili tantum indicio, imaginatione, vel suspicione. *Puta cum quis de his judicat quæ sunt dubia vel occulta propter aliquas leves conjecturas, & absq; certitudine rationis*, ut docet Angelicus Doctor S. Thomas. Ac proinde ut ab hoc notabili defectu nobis caveamus, optime nos monet Apostolus, dum ait: *Nolite ante tempus judicare*, Cor. 4. ubi glossa dicit: *ante tempus scilicet cognitæ veritatis.* Et ratio est secundum S Gregorium: *quia satis grave & indecens est ut in re dubia certa detur sententia.* Id quod ex multis capitibus nasci potest, præcipuè vero, ut indicat Rainerius de Pisis, *ex ignorantia principii*, quod est intentio operantis; siquidem vera nos Theologia docet operationes nostras quoad hoc quod sint meritoriæ vel demeritoriæ, ab intentione & voluntate operantis dependere, quam an bona sit vel mala, directa vel indirecta, cognoscere non possumus. Sic v. g. videbimus aliquem facientem Eleemosynam, eamq; actionem meritoriã & gloria dignam existimabimus, & tamen fieri potest quod sit demeritoria & malitiosa, solum ex eo quia voluntas ejus est indirecta & vitiata, quia alias alio fine non intendit facere, quam *ad captandam inanem gloriam.* Alius autem actionem aliquam eliciet, quam quoad materiale apparentiæ existimabitis indecentem, at vero quia intentio ejus à virtute regulatur, opus illud vere & realiter fructuosum & ad gloriam Dei directum erit. Unde cum voluntatem humanam penetrare difficillimum sit, utpote quod soli Divinæ Majestati est reservatum, non minus arduum erit de actionibus humanis rectum & æquum ferre judicium: Nunquid Pharisæum illum veluti sanctum canonizasses, qui in sacro templo coram altari hunc in modum semetipsum deprædicabat: *Non sum sicut cæteri hominum raptores, injusti, adulteri, jejuno bis in Sabbatho, decimas do omnium quæ possideo?* Luc. 18. Et ècontra nunquid

D. Th. 2. 2. q. 60. a. 2.

Rainer. in Panth. de judic. c. 4.

Publicanum illum veluti reum condemnaturus fuisset, qui oculos suos indignos qui cœlũ aspicerent, judicabat, utpote culpæ fascino laborantes: *Nolebat oculos ad cœlum levare.*

3. Et tamen Pharisæus non justificatur ob voluntatis defectum, quia opera sua ad consecutionem vanæ gloriæ, non vero ad gloriam Dei ordinabat: Publicanus autem *descendit justificatus in domum suam*; Ecquis autem ob defectum notitiæ voluntatis utriusque non potius judicasset omnino contrarium? Unde S. Augustinus ait: *Incertum est nobis, qualis futurus sit, qui nunc bonus vel malus apparet, & ideo temerarium est propter aliquod bonum præsens vel malum de aliquo judicare.* Quis non stultitiam potius quam mortificationis actum esse dixisset, si in frequentissima totius urbis Romanæ platea B. Philippum Nerium è manu Beati Felicis de Cantalitio Capuccini phialam quandam accipientem ex eaque in conspectu totius populi bibentem postea vero bireto suo caput Beati Capuccini contegentem, ipsum vero nudo capite coram eo astantem vidisset, audissetque eum B. Felici præcipientem, ut hoc Bireto contectus per totam civitatem ad Eleemosynarum quæstum faciens procederet? Et tamen prout jussus fuerat, abivit, atq; actio illa licet apparenter spectantium judicium eo inducere potuisset, ut ab iis contemneretur, *ex ignorantia principii*, nihilominus quia voluntas utriusq; viri sancti bona erat, actiones quoque utriusq; laudem non vero vituperium merebantur. *Ad proferendam sententiam* (est monitum S. Gregorii Papæ) *nunquam præcipites esse debemus, ne temere indiscussa judicemus.*

Aug. con. Manich. lib. 2.

D. Greg. in c. 29. Job. c. 23.

4. S. Thomas nos in hunc errorem duobus potissimum modis incidere posse docet: vel ex indiciis levibus de bonitate alicujus, & sic committitur peccatum veniale: *vel ex indiciis levibus de malo alicujus*, quod si est considerabile & grave, peccatum mortale esse censetur, maxime cum ex tali judicio damnum illi accidat, de quo tale judicium formatur. Atq; ideo cavendum nobis est, ne aliquo horum modorum judicium apud nos proferamus. Et quidem licet tanquam homines nonnunquam suspiciones evitare non possimus, nihilominus abstinere possumus, ne tanquam veritatem affirmemus, quod propriis oculis non vidimus aut ex certa scientia non cognoscimus, prouti ex Glossa habemus, quæ dicit: [Etsi suspiciones vitare non possumus, judicia tamen, id est, definitivas, firmasq; sententias cõtinere debemus.] Et ratio est juxta Hippocratẽ, quia valde difficile est judicare de illo, de quo nullam certitudinem, sed opinionem tantum habemus: [Ars longa, vita brevis, occasio præceps, experimentum periculosum, judicium difficile:] ac proinde priusquam judicemus videre debemus, ipsamque linguæ vel mentis sententiam oculi præcedere operatio debet. Postquam Deus cœlum & terram formasset, mox ad lucem à tenebris dividendam sese applicuit: *Divisit lunam à tenebris.* Circa quod difficultas quædam mihi subnascitur; Nam ex quo Deus lucem à tenebris divisit, signum est quod antecedenter unitæ vel saltem ad minus conjunctæ fuerint; quod tamen verum esse nequit, cum inter se contrariæ existant, unde lux tenebras pellit, & tenebris invalescentibus lux ipsa quoque fugit: quomodo igitur dividi potuerunt, si conjunctæ non erãt. Raban. Maurus hunc passum interpretans, satis rationabilem sensum eidẽ attribuit, dicens: [Lucẽ videlicet in superiori orbis parte diffundẽdo, in qua humana erat conversatio futura, inferiora vero ejus priscis in tenebris remanere sinẽdo.] Alii verba illa de divisione Angelorum bonorum à malis intelligi volunt: [An hoc intelligitur de distinctione Angelorũ lucis, ab Angelis tenebrarũ?] Ita Fr. Georgius Venetus. Ægid. Columna dicit tenebras nullum habere esse positivum, sed positivũ, ac proinde subjũgit, quod *Deus à principio quædam corpora fecit, quæ nondum erant decorata per lucem, ideo illa corpora dicuntur tenebræ, quia erant tenebrosa propter carentiam lucis*, conformiter ad doctrinam S. Basilii, qui docet, *Has tenebras non secundum essentiam subsistisse, sed affectionem esse circa diẽ quæ ad privationem lucis successit.* Ac proinde Hugo præ omnibus aliis aptius proposito meo quadrat, qui loco verbi divisit, legit, judicavit, id est, Deus per actũ intellectus judicavit, hæc est lux, & hæ sunt tenebræ: *Iudicavit lucem non esse tenebras.* Veruntamen observandum est quod Moyses Deum fecisse referat, priusquam in hunc judicii actum prorumperet: *vidit Deus lucem quod esset bona*; unde priusquam judicaret voluit ut videre præcederet; nõ quod Deus antea non viderit, vel opus ei esset ut videret, cum per suam scientiam quæ à sacris Theologis *visionis* appellatur, *unico intuitu* videat, sciat & cognoscat omnia objecta præterita, præsentia, & futura, sed ut nos doceat quod nõ debeamus

D. Th. 2. 2 q. 60. a. 3. in corp.

Glossa ap. D. Th. ib.

Hippocr. aphor. 1. lib. 1.

Genes. 1.

Raban. l. 1. in Gen. cap. 1.

Georg. Venet. sec. 1. de mundi fab.

Ægid. p. 1 in Hexä.

Basil. hom. 2. in Exä.

debeamus judicare aliquid, nisi id primo viderimus, vel nisi id per certā scientiā hoc vel illo modo se habere sciamus: *Noluit prius dividere vel judicare, quam vidisset, adducit enim opus in judicium contra præcipitantes sententiam.*

Hugo in c.1. Gen.

5. In Apoc. Deus S. Joan. Evangelistam ad se accersit, eique præcipit, ut ad singulos Episcopos Ephesi, Smyrnæ, Pergami, Thiatitæ scribat, iisque voluntatem suam declaret; vult autem in Epistola ad Episcopum Ephesinum hęc particularia inserat: *Angelo Ephesi Ecclesiæ scribe: Hæc dicit, qui tenet septem stellas in dextera sua, qui ambulat in medio septem candelabrorū aureorum &c.* Porro singulas ad alios tres Pręlatos conscriptas literas diligenter pervolvi, & postquam singula observassem, inveni, quod circumstantia illa de stellis candelabris à S Joanne inserta fuerit soli literæ Ephesino Episcopo inscriptæ; in cæteris autem nulla stellarum aut candelabrorum mentio fiat, ac proinde statim cogitavi cur soli Ephesino Episcopo, non vero aliis Coepiscopis Asiæ talia scribuntur? ac tandem inveni quod Deus hujus Pastoris opera consideravit: *Scio opera tua*, eaque repræhensibilia esse invenerit, utpote qui in charitate & servitio Dei refriguisset: *Habeo adversum te pauca, quod charitatem tuam primam reliquisti.* Verum ad quid huic rei conferunt splendescentes in manu stellæ, & candelabra per circuitum ejus accensa? Num forte Deus stellis & accensis candelabris opus habet, ut sibi ambulanti lucem adferant? Jam id edicam: Nimirum voluit Deus hujus Episcopi actiones & vitam judicare, eumq; velut in quo charitas refriguerit, & qui in servitio Dei negligens extiterit, tanquam defectuosum atque nisi pœnitentiam ageret repræhensione & supplicio dignum sententiando proclamare hoc autem judicium in obscuro edere aut cæco modo sententiam hanc decidere noluit, sed ad septem stellarum quas habebat in dextera sua, & septem candelabrorum ardentium perspicuum lumen: [ut intelligamus quam circumspectus sit in damnando, quam in judicando cautus Dominus Deus, & accendisse se candelabra, & advocasse stellarum lumen testatur.] Ergone Deus qui totus quantus est merus est oculus, cui nullum secretum non est manifestum, qui reconditissima cordis humani penetrat, qui remotissima abyssi penetralia assequetur ad dijudicanda Episcopi Ephesini opera, quæ ipsi evidentiora sunt, quam lux solis esse possit oculis humanis, lumine aliquo opus habebit? Et nos qui talpæ sumus actiones reconditissimas humanæ voluntatis ex sola apparentia exteriori judicare vellemus? nimis temerarium est nostrum judicium, si divino simile aut eodem perspicacius se esse prætendat; ecquemnam enim majorem posset errorem committere, quam existimando se non errare quando judicat?

Apoc. 2.

Alexādr. Allegr.

6. Matth. 22. solemnissimæ habitę fuere nuptiæ, ad quas omnis imaginabilis lautitiei apparatus concurrit, ut proinde merito regiæ dictæ fuerint, ad quas unicuique pro libitu suo liber indulgebatur aditus & accubitus, ac proinde ingens ad illas virorum & matronarum illustrium multitudo confluxit, qui inter se certare videbantur, uter esset opulentiori & pretiosiori veste indutus; dum autem in lætitia & hilaritate cordis omnes convivarentur & epularentur; Rex movere se cœpit, & in medium triclinii digressus, ubi à convivis pro more agebantur tripudia, cum singulos accurate considerasset, certum quendam obscurum hominem, qui totam hanc nuptialem solemnitatem mire confundebat, notavit, qui non erat pari cum aliis veste amictus. Unde Dominus graviter iratus, cum eum ad hoc ut in tot tamque illustrium convivarum societatem admitteretur, judicasset indignum interrogare eum cœpit, qua fronte ausus fuisset isti se immiscere solemnitati: *Non habens vestem nuptialem?* Matth. 22. Moxque diram hanc adversus eum per ministros suos protinus exequendam pronuntiavit sententiam: *Ligatis manibus & pedibus mittite eum in tenebras exteriores.* Porro nonnullorum opinio est hunc indignum convivam à ministris notatum & visum esse, qui licet ob vestis suæ neglectum & immunditiem ei indignarentur eumque exhorrescerent non tamen ausi fuerunt eum dimittere, sed hanc ejus temeritatem Domino suo indicarunt, ut is eum vel puniret, vel tanquam indignum è convivio exturbaret. Qui tamen servorum suorum relationi credere nolens, priusquam sententiam adversus eum pronuntiaret in propria persona sese movit, ut oculis propriis certiorem semetipsum de eo redderet, quod ministrorum voce ad se delatum audiverat: *Intravit autem Rex ut videret discumbētes & vidit ibi hominem non vestitum veste nuptiali.* Observandum autem quod eum Rex vel Dominus ille non judicarit, nisi prius ad se

se de rei veritate omnino certificandum, ipsemet in propria persona eo se contulisset, neque eum ad carceris tenebras condemnat priusquam oculis suis facti speciem vidisset: vidit ibi hominem. Unde videmus ipsummet Deū quem hic Rex refert, neminem judicare, nisi de rei veritate per oculorum suorum aciem securum se reddiderit, idque non alio fine, quam ad nostram doctrinam. Unde Gregorius Papa ait. *Omnipotens itaq; Dominus & omnia sciens, cur ante probationem quasi dubitat, nisi ut gravitatis nobis exemplum proponat, ne mala hominum ante præsumamus credere, quam probare?*

D. Greg. in c. 29. Iob. c. 23.

7. Postquam ille Paterfamilias in agro suo seminasset triticum, quidam fortunæ suæ invidentium æmulorum de nocte surrexit, & tritico zizania superseminavit: *Venit inimicus homo & superseminavit zizania in medio tritici.* Matth. 13. Servi autem ejus aliquanto post tempore in agrum illum digredientes ut viderent an semen germinare cœpisset, & triticum zizaniis plenum esse animadvertentes, Domino suo id nuntiarunt, eique pariter operæpretium futurum esse dixerunt si zizania eradicarentur, ne ex illis impediretur, aut suffocaretur frumentum: *Vis imus & colligimus ea?* quibus tamen Paterfamilias minime consentiens, dixit: *Non, ne forte colligentes zizania, eradicetis simul cum eis & triticum*, q. d. Non inferatis vobis ipsis aliquam per ejusmodi eradicationem molestiam, sed sinatis utraque crescere usque ad messem, tunc enim tempus erit ea eradicandi. Verum dicat hic aliquis, cum hoc pernitiosum germen tritico impedimento sit, ne crescere possit, cur non exstirpatur, dum adhuc est in herba, sed messis expectari præcipitur; tunc etenim quod poterat facere damnum, utpote jam actualiter illatum, tardius præcavetur; differre zizaniorum eradicationem usque ad messem, idem est, ac malo alicui tunc velle mederi, quando malitia & pernities ejus eousque excrevit, ut prorsus sit irremediabilis; cur igitur famulis suis operam suam ad extirpandum prompte offerentibus, absolute prohibet ne faciant, cum tamen Apostolus nos doceat & moneat dicens: *Auferte malum ex vobis?* 1. Cor. 15. S. Paschasius difficultatem hanc ingeniosè resolvit dicendo, quod triticum pariter & zizania tunc in herba fuerint, quo tempore difficulter inter utrumque discerni potest utrum bonum vel malum sit, atque periculum subesse poterat ne forte triticum zizania & ècontra zizania triticum esse arbitrati unum alterius loco eradicassent, atque ideo eos expectare voluit *usque ad messem*, tunc enim manifeste cognoscuntur, atque sine ullo erroris periculo eradicari zizania possunt. Enimvero existimo cœlestem Magistrum nostrum nobis per hanc parabolam persuadere voluisse, ne in judicando nimis furibundi simus atque præcipites; siquidem in agro mundi hujus nascuntur zizania malorum, bonorum tritico valde similia; ac proinde de iis non est accelerandum judicium, quia facillimè fieri posset, ut error committeretur zizania triticum, vel triticum zizania, sive malos tanquam bonos, aut vero bonos tanquam malos judicando; ac proinde *Sinite utraque crescere usque ad messem*, id est, expectate donec actiones humanæ fiant manifestę, & tunc illas judicate prout sunt, scilicet triticum vel zizania, id est, bonas vel malas esse: [Aliud est de manifestis apertisque criminibus judicare, aliud de his quæ adhuc quasi in herba latent; nam zizania antequam in culmen veniant, aut dum in herba sunt, tanta similitudo in eis est, ut discerni vix aut nunquam possit, & ideo Dominus sinite, inquit, usque ad messem, dum aliud protenditur in specie, aliud ministratur in flore,] inquit Paschasius l. 7. in Matth.

8. Pharisæi habito inter se consilio stratagema aliquod adinvenire decreverunt, per quod Dei filium calumnia aliqua aspergere possent; Cum enim Cæsareis tributis valde gravarentur, se ad ea pendenda minime obligatos, sed ab iis se exemptos esse prætendebant, adeoque in pleno consilio in similes fere inciderunt discursus: Remittamus hanc de tributo Cæsari pendendo vel non pendendo causam ad judicium Christi; quod si enim eam in favorem nostrum deciderit, tunc nos quidem intentum nostrum habebimus, ipse autem Cæsaris super se indignationem magnam conciliabit: quod si autem sententiam pronuntiaverit nobis adversam, hanc nos velut justæ offensæ occasionem datam interpretabimur dira ipsi deinceps inferendo sub prætextu excusationis hujus legitimæ: quod consilium ab omnibus acceptatum & subscriptum fuit *nomine discrepante*, ac proinde nonnullos de collegio suo eligunt, qui ad Salvatorem se recipiant, eique totius concilii nomine dicant: Magister, est nobis cum Cæsare gravis quædam controversia, ipse namque

namque tributa à nobis pendenda esse prætendit, nos vero ab hac obligatione immunes nos esse credimus, cum itaque constet, te non minus justitiæ, & æquitatis, quam personarum religiosarum defensorem esse, nec ulla passione duci, aut personarum acceptione moveri, hinc te in Advocatum & Judicem causæ nostræ eligimus, determina igitur nunc, & judica causam nostram conformiter ad justitiæ & debiti rectitudinem; *Dic ergo nobis, quid tibi videtur, licet censum Cæsari dare, an non?* Verum quidem etiam, quod Pompeius Julij Cæsaris contemperaneus Judæam subjugaverit, nostrique majores Romanis nescio quod tributum dare acquieverint, ut eo expedito in pace deinceps vivere possent, veruntamen nonnulli Rabinorum nostrorum, præcipue vero Judas Galilæus in ea sunt opinione, nos utpote populum Dei huic legi de pendendo tributo minime subjacere, sed potius liberos esse, nobisque nostris utendum esse privilegiis? Quicquid sit, totam causam ad tuum remittimus judicium, nostrasque rationes manibus nostris consignamus. Christus autem, qui ipsorum clare satis cognoscebat insidias, eos primo tanquam hypocritas & simulatores reprehendit dicens: *Quid me tentatis hypocritæ?* Postea vero monetam sibi exhiberi petiit: *Ostendite mihi numisma census.* Enimvero fortasse dicis: Nunquid monetæ figura & inscriptio jam ante Christo nota erat? Haud dubie: quid igitur opus erat, ut illa ei monstraretur & videretur ab illo? Jordanus noster de Saxonia optime respondet, quod Christus priusquam judicaret illorum causam eamque hac sententia determinaret: *Reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari, & quæ sunt Dei Deo;* voluerit prævidere cognitionem visualem: Et tametsi totum ex certa scientia cognoverit & sciverit, nihilominus voluit ut disceremus non esse judicandum priusquam habeamus notitiã certam rei judicandæ, secus enim facile nos incurrere posse evidens periculum ne judicium nostrum tanquam temerarium arguatur: *Voluit Dominus videre materiam quæstionis, ut nos tacite informaret, ne simus præcipites in sententiando, sed mature inquiramus, antequam definiamus.* Ac proinde Græci judicium humanum in Schemate quodam repræsentaturi, jumento cuidam insidentem depingebant puerum oculos habentem obvelatos, manu vero suâ arundinem gestantem; per hoc nobis indicare volentes, quod judicium actionum alienarum si cœco modo & oculis obvelatis veluti à juvene imprudente & ignorante pronuntietur, tandem instar arundinis vacuum & inane esse comperiatur. Unde S. Joannes ad hoc ut nullum judicando errorem committeremus, optime nos monuit, ne exteriori speciei, aut relationi subito fidem adhibeamus, continget enim vos Religiosum aliquem habitu regulari indutum videre, qui tamen interius dissolutior & sceleratior sit quovis flagitioso homine, si speciei exteriori crederetis, aliud dicere non possetis, quam eum verum quendam Catonem esse, quem tamen postea familiarem vobis factum verum deprehendetis esse Neronem: Accidit proinde multis idem quod simplicibus rusticis illis evenit, qui Lunæ imaginem in fluvio, è quo asinus biberat, non amplius videntes, eam ab asino una cum aqua absorptam esse credebant, ac proinde asinum excoriantes lunam in ejus corpore se reperturos esse existimabant: quod si hi idiotæ perspicilia è vitro vel crystallo rubeo formata oculis adhibuissent, judicassent utique omnes homines Cardinales fuisse purpura vestitos. Indelebilibus ergo characteribus hoc menti vestræ monitum Joannis inscribite: *Charissimi, nolite omni spiritui credere, sed probate spiritus si ex Deo sint;* docente nos Seneca, *ut nihil nisi quod in oculos inciderit, manifestumque erit, credamus.*

Matt. 22.
Iord. de Saxo. ser. 444. l. B
1. Ioan. 4.
Senec. l. 2. de irac. 24.

9. Imo sæpenumero etiam in suspitionem trahendũ nõ est id quod oculus vidit, vel auris audivit; unde Isaias ait: *Non secundum visionem oculorum judicabit, nec secundum auditum aurium arguet.* Porro ex ipsismet Salvatoris nostri actionibus, quæ prorsus irreprehensibiles fuere, idipsum discamus. Etenim certus quidam homo validus apparente quadam devotione & ficto animam suam salvandi desiderio stimulatus ad Christum accedens ad ejus se pedes provolvit, summâ cum instantiâ eum rogans, ut veram ad paradisum cœlestem perveniendi viam eum edoceret, ac proinde hunc in modum eum interrogavit: *Magister bone, quid faciam, ut vitam æternam percipiam?* Mox Dominus Bonum se appellari audiens ab ipso se avertit, ipsumque iratus reprehendit dicens: *Quid me dicis bonum?* Verum ô mi amantissime Redemptor: cur bonus appellari renuis? Num forte nomen istud tibi non convenit? Scio equidem te ipsissimam bonitatem in abstracto esse, nec ullam tua bonitate majorem inveniri posse, aut certe, si tu bonus non es: quomodo

Isa. 11.
Marc. 10.

nos boni dici poterimus, qui ipsissima malitia sumus? Quod si igitur hic veritatem dicat & confiteatur, cur ipsum reprehendis? Si nunquã veritatem aliquam enuntiavit hâc certiorem, cur illum in voce arguis? Tu quidem ei respondes, neminem præter Deum, cui soli bonitatis titulus debetur, de bonitate gloriari posse; *Nemo bonus nisi solus Deus*; at vero tu ipse verus Deus es, igitur sapientissime facit, si te tanquam bonum publice celebret. Audite sanctum Ambrosium ô Auditores, quid hac de re
Ambr. in Luc. ib. lib. 8. disseret: dicit enim: *Versuta interrogatio, & ideo acuta responsio.* At vero in quo malitiosa hæc interrogatio, & prudens Salvatoris responsio consistit? Respondet idemmet sanctus Ambrosius, hunc sollicitantem non credidisse Christum Deum esse, & tamen eum bonum procla-
Idem ib. masse, ac proinde jure à Christo reprehensum fuisse dicente: Bonitas in solo Deo est, cum igitur tu me Deum non esse sentias, quomodo me bonũ esse confiteri audes? *Quid me dicis bonũ, quem negas Deum? quid bonum dicis, cum bonus nemo nisi solus Deus?* Ac proinde credo filiũ Dei ipsum repræhendisse, eo quod præsumpserit eum tanquam bonum judicare, cujus nullã præviam habebat cognitionem; esse quidẽ poterat, quod alios de sua bonitate discurrentes audivisset, vel quod in eo bonum laudeq; dignum opus observasset, ac proinde judicium suũ nec injustum, nec sinistrum, nec fallax, nec temerarium esse; nihilominus eum reprehendere voluit, ut nos ex hoc disceremus, nõ formare de illis proximi actionibus aliquod judicium quæ nobis ex certâ scientiâ non sunt manifesta, quam etiam causam sanctus Gaudentius adfert dicens: *Nolite vocare bonum, quem vos nescitis.*

10. Quod si autem prohibemur judicare *ex indiciis levibus de bono*: quanto minus *de malo alicujus*? Et tametsi signum aliquod apparens & probabile videremus, quia tamen illud fallere potest, refrænandum à nobis est judiciũ nostrum. Postquam Joseph Mariæ Virgini desponsatus esset, mox eam gravem uterum fer-
Dio. Car. ib. art. 3. re advertit, dicitque sacer textus, quod *noluit eam traducere, id est, Iudæis quasi adulteram tradere, seu puniendam exponere*, ut explicat Dionysius Carthusianus, idq; non alia ratione nisi quia tametsi eam videret gravidam, nunquam tamen sinistrum de ea formavit judicium: nam si perperam de Maria cogitasset, *& non tradu-*
Idem. ib. *xisset eam, fuisset injustus, quia secundum legem non solum actor sceleris, sed & conscius ejus obnoxius est peccato si taceat*; adeoque ut sanctus Joannes Chrysostomus scribit potius possibile esse judicavit, quod mulier aliqua miraculose & absq; opera humana interveniente gravida fieret, quam quod sponsa sua Maria aliquẽ cõmittere reatum vel defectum potuisset: *Possibilius esse credebat, mulierem sine viro posse concipere, quam Mariam posse peccare*: Postea vero Chrys. ho. 1. in Matt. expresse subjungit: *Manifeste videbat, & suspicari non poterat.* Verum replicare quis in contrarium posset, si Joseph nihil mali de Maria judicavit, qua igitur ratione salvare poterimus quod sacer Evangelista subjungit: *voluit occulte dimittere eam.* Ergo supponitur quod perperam facta de ea suspicatus fuerit. Nequaquam (respondet Origen.) sed *Ideo dimittere volebat, quoniam magnum Sacramentum in ea cognoscebat, cui approximare se indignum æstimabat.* Atque ideo ô sanctissime Patriarcha merito justi Origen. ap. D. Th. in cat. titulus tibi attribuitur, tum quia adeo fuisti in judicando circumspectus; tum etiam quia adeo te humilẽ exhibuisti, quando indignum te esse censuisti, qui Mariæ sanctitatis Ideæ proximus atq; vicinus esses. Hinc igitur nostri sæculi homines addiscant pessime ab ipsis fieri, si se ad illud etiam quod oculis propriis vident temere judicandum induci sinant.

11. Et tamẽ his non obstantibus homo temerarium judiciũ suum refrænare non potest, sed ab iis quæ extrinsecus videt etiã ad ea quæ homo in corde suo latentia habet, judicanda se ingerere non dubitat. Job insigne illud patientiæ speculum de quibusdam eum in extrema miseria sua constitutum visitantibus (quos an amicos, vel inimicos ejus dicere debeam valde hæreo) vehementer est lamentatus, qui postquam eum in maxima miseriarum præcipitia collapsum esse viderunt, ejusmodi de eo faciebãt judicium, quod scilicet ex quo Deus, qui justus est tanta cum severitate & rigore eum castigaret, infallibiliter talibus onustus esset peccatis, quę vulgares peccatorum limites enormiter excederent; Id quod invictus hic patiens animadvertens, ad eos cõversus graviter de temerario eorum procedendi modo est conquestus, dicens: *Quare persequimini me sicut Deus?* Verun- Iob. 19. tamen ô invicte patiens sine causa lamentari videris; Deus enim justus est, & sine ratione non movetur, atq; ideo si hi amici tui Dei more tecum agunt, juste utiq; & non irrationabiliter tecum procedunt, atq; ideo silere potius, quam

quam lamentari debebas. Porro S. Greg. Papa S. Jobum defendit, quasi diceret: *Ita me ex infirmitatibus meis affligitis ac si ipsi more Dei de infirmitate nihil habeatis.* At vero S. Paschasius verba Jobi penitius examinans, alium eorum sensum adducit, nimirum quod de amicis suis ideo fuerit lamentatus, quod hi ex eo quod eum extrinsecus valde afflictum & calamitosum viderent, eum quoq; in interiori conscientiæ suæ sinu pessime constitutum esse judicarēt adeo ut quando Job in hæc verba prorupit: *Quare persequimini me sicut Deus?* verba hæc nullo modo censeri debeant ac si fuissent patientis hujus viri quærelæ, sed justæ repræhensiones, quasi dicere voluisset: Proprium quidē hominis esse videtur sinistre indicare de eo quod non videt, qua autē ratione vos scire poteritis, quisnam sit conscientiæ meæ status; ad Deum hoc pertinet, qui occultissimas perspicit cordis nostri cogitationes; vos autem cœco modo judicatis, atque ideo judicia vestra tanquam temeraria repræhendi merentur: *Auctori tantum debetur hoc privilegium, ut Conscientiam possit intrare secretam.* Etenim eo ipso quo eam vobis arrogatis licentiam, conscientiam nimirum sententiandi humanam, nimiam vestram proditis arrogantiam, & cum ipsomet Deo contendere velle videmini. Audite Tertullianum: *Æmulantur Divinitatem, dum furantur Divinitatem.* Enimvero inficiari haud quaquam possumus, quod homines in hunc errorem facillime labantur. Sic Cajus Furius Cresinus possessionem quandam habebat valde modicam, quæ tamen multos ei annue pariebat fructus: Econtra vero ex vicinis suis nonnemo possessionem valde magnam & præpinguem habebat, è qua tamen exiguū sibi annue censum colligebat. Hic igitur Furium, quasi per viam maleficiorum & incantationum vineam suam fertiliorem & fœcundiorem redderet, accusavit, qui in judicium ut se purgaret, accersitus, palis, ligonibus vomere optime instructus, in conspectu judicum comparens, dixit: Hisce ferris, ô Domini mei Judices, terram meam incantavi: Hæc instrumenta pariter & labores mei sunt maleficia, quibus agros & vineas meas fertiles reddo; quisquis possessiones suas fœcundas & fertiles videre desiderat, easdem industrie & sollicite cultivare debet; Non sum ego qui messem vicini mei sterilem efficio, sed propria ipsiusmet negligentia, labores, non vero otium terram impinguant & fœcundant, male igitur & valde temere vicinus meus judicavit. *Instrumentum rusticum omne in forum attulit* (inquit Plinius libro decimo octavo hist. nat. capite 6.) *ferramenta egregie facta, graves ligones, vomeres ponderosas, boves saturos, postea dixit, veneficia mea, Quirites, hæc sunt, nec possum vobis ostendere, aut in forum adducere lucubrationes meas, vigiliasque & sudores.* Enimvero, quia Pompeius tibiam quandam confractam habens, eidem medendæ fasciam quandam, qua olim Regum frontes cingi solebant, circumligavit, ideo in hanc mox raptus est suspicionem, ut de eo judicarint, & publice divulgarint, eum sibi tanquam Regi, Romani imperij diadema vendicare, Reipublicæ autē libertatem conculcare decrevisse: *Alligato crure usurpatum imperiū putat populus Romanus, atq; crimini illi datū fuit, quod Regium Diadema vindicaret,* inquit Alexander ab Alexandro. Dicite autem, vos amabo an judicia aliqua magis temeraria, aut à levioribus motivis desumpta inveniri possint. Galba à Cornelio Tacito injustitiæ & imprudentiæ magnæ arguitur, eo quod Cingoniū Varronem, & Petronium Turpilianum cœco quodā modo mortis reos esse judicarit: *Tardum Galbæ iter, & cruentum interfectis Cingonio Varrone Consule designato & Petronio Turpiliano consulari, ille ut Nimphidij socius, hic ut Dux Neronis inauditi, atque indefensi velut nocentes perierant.* O quanta temeritas quis actiones proximi bonas vel malas clausis oculis dijudicare non dubitet?

12 Joseph Vicerex Ægypti inter fratres suos qui in Ægyptum frumenta sibi comparandi causa venerant, amabile quendā jocū instituere volens, jussit ut dū mensis frumentis implerētur sacci, scyphus suus argenteus in saccū Benjamini inter frumenta clam poneretur; postea vero ficta quadā voce proclamari fecit hunc ab illis furto sublatum esse: mox igitur ut discesserunt, apparitores post illos misit, qui eos insequerentur, ac scyphū sublatū saccos explorādo investigarent. Hi igitur strenue eos insectantur ac tandē assecutos subsistere jubent, lustrāt quaquaversum saccos, exonerant, ac tandē in sacco Benjamini missis inter frumenta manibus, quē quærebant, scyphum inveniunt: *Quos scrutatus incipiens à majori usque ad minimum invenit scyphum in sacco Benjamin.* Perfacile est judicare omnes reliquos fratres inopinatum hunc

D. Greg. lib.c.25.f. 90.co.2. l.F. Et Strabo Fulgensis ibid.

D. Pasch. l.2.c.1.

Tertul. in Apologia cap.22

Alex. ab Alex. l.1. cap.28

Cornel. Tac. l.1. hist.

Gen. 44.

hunc casum videntes veluti præ stupore mortuos sese mutuo respiciendo attonitos obmutuisse, atq; in doloris sui signum suas sibi lacerasse vestes; adducuntur igitur in carcerē & cōspectui Viceregis sistuntur, per viam autem, inquit S. Ephrem Syrus, adversus Benjaminum, quem ob furtum in ejus sacco repertum transgressorem esse judicabant, ira accensi, præ rabie vivum devorare velle videbantur, suum ei errorem, quem ipsum commisisse credebant, cōtinuo exprobrantes, eidēq; his & similib⁹ verbis comminantes: Revera pessimi ominis filius tu es, verus es Josephi illius frater, qui ambitione ductus omnibus aliis major esse prætēdebat unico verbo dicere sufficiat, te filium esse Rachelis istius, quæ Labani patris sui idola aurea furto subripuit, commissumq; furtum postea negavit: ex matre rapace alius nasci non poterat quam qualis tu es pessimus latrunculus. Verum ne dubites quia si hunc errorem commisisti, graviter pœnitebis: *En filius Rachelis es, quæ furata est idola, & tacuit.* O Misera innocentia subito rea judicata & condemnata! Amabo vos ô Auditores, dicite mihi: fueratne Scyphus hic à Benjamino sublatus? Certum est quod non. Quomodo igitur reus furti judicatur? imo vero ex quo scyphum in ejus sacco inveniunt, quid aliud judicare possunt, quam furti eum reum esse? Initium etenim nimis est manifestum; quomodo enim non judicabitur fur esse, apud quem furtum revera deprehenditur? Unde fratres omnes Benjamino dicebant (prout illos S. Ephrem loquentes introducit) *Vos scandalum fuistis patri nostro, tu & Ioseph filii Rachel: Ioseph enim super nos regnare voluit, & merito à fera comestus est, tu autem rursus frater ejus, in ignominia & probro nos esse fecisti: Nonne vos estis filij Rachel, quæ patris sui idola furata est & negavit?* Sed quis tandem rei hujus finis? Benjamin innocens est, & judicia à fratribus suis facta temeraria fuisse apparuit; Ita accidit iis, qui judicant *secundum faciem*,

13. Conjux Putipharis pallium in manibus suis deferens coram marito suo comparuit, magno cum dolore & lamentis recensens, qualiter domus suæ ephœbus vim sibi inferre non erubuisset. Unde hunc in modum eam lamentatam fuisse existimo: Famulis domus nimiam indulgere licentiam nihil est aliud, quam evidentem eis occasionem præbere, ut effrænes fiant & dissoluti: Noster servus ex domus sibi commissæ administratione, jus quoque sibi in ipsam Dominam vendicare voluit. Heri dum sola in cubili meo domesticis dedita essem exercitijs, sibi persuadere ausus fuit in tantā se mecum familiaritatem ingerere posse, ut ad condescendum lubricæ suæ libidini facilis futura essem: *Ingressus est ad me Servus Hebræus, quem adduxisti, ut illuderet mihi.* Ego Gen. 39. quidem ob inauditam ejus temeritatem continere me non potui, quin furore accensa hisce manibus de eo justam sumerem vindictam: ipse autem super errore suo se reflectens, meumque furorem metuens alio medio præterquam fuga sibi consulere non potuit, culpâ autem ejus, quæ transgressoribus supplicia superinducit, factum est, ut pallium ex humeris ejus decideret, ut mihi innocentiæ meæ argumentum, ipsi vero libidinis suæ testimonium esset: ulterius quidem dicendo non progredior, quia verecundiæ rubor genas invadens non permittit, hoc solum dicam, quod pallium hunc impudicum juvenem in fuga sua comitari dedignatum fuerit, res quoque ad eum spectantes ipsum exhorrescunt, utpote quæ ad sui condemnationem in manibus meis remanserunt. Ecqualem servus aliquis majorem errorem Matt. committere posset, quam si quis eo temeritatis ascendat, ut amborum nostrum reputationem contaminare non erubescat? Hanc ei pœnam hujus criminis causa imponere, ut scilicet pedem vel oculum hisce muris inferre non amplius audeat, pœna non est, cum in nostro semper arbitrio positum sit ipsum etiam cum omni irrepræhensibili fidelitate domui nostræ servientem sine causa dimittere, ac proinde vide quid de ipso statuas, meam namque, imo tuam existimationem tuis tibi manibus consigno. Enimvero ô Auditores; cogitate an non quot verba hæc mulier protulit, tot muscas Putipharis naribus ingesserit, maxime quando manifestum vestis Josephi indicium cum energia sermonis Conjugis suæ conjunctum vidit: *In argumentum ergo fidei pallium retentum ostendit marito revertenti domum.* Porro Putiphar audita hac relatione adeo vehementer exarsit, ut omnia sibi relata veritati consentanea esse judicans, maxime dum accusationes Ioan. Conjugis suæ pallium veluti testis stabilit & confirmat, servum hunc judicans veluti reum perpetui carceris condemnarit, nec erat qui pro Josepho loqui auderet. *His auditis Dominus, & nimium credulus verbis Conjugis, iratus est valde, tradiditque Ioseph in carcerem.* Dici-

Dicite sodes ô Auditores, eratne Joseph vere culpabilis & reus? Minime gentium: cur igitur à Putiphare judicatur & sententiæ subjicitur? Nolite mirari hoc: ipse namque judicavit *secundum faciem*, atque ideo sequi non poterat, præterquam sententia injusta & temerarium judicium. Verum dicat aliquis: non apparebat pro Josepho vel minimum innocentiæ indicium: Sed nec minimum stellarum vestigium in cœlis de die apparet, nec tamen quis inde affirmare auderet, illas non esse, *non cernuntur, sed adsunt*. Dicetis ad hæc, accusationes mulieris, & testimonium pallij manifesta fuisse reatus sui inditia: Respondeo, si hoc valet, pari quoque ratione Iridem rubeum & viridem esse judicaretis; hisce namque coloribus sese prodit, cum tamen vere illis tincta non sit, sed colores hi lumen quoddam sunt in aere per reflexionem formatum.

Gen. 39.

14 Principes Sacerdotum, & universum Pharisæorum consilium laborabant ut testem aliquem reperirent, qui querelam ad Christum mortis condemnandum sufficientem deponeret: *Principes Sacerdotum & omne consilium quærebant falsum testimonium contra Jesum, ut eum morti traderent*; at vero quacunque tandem diligentia adhibita ejuscemodi testimonium invenire difficile illis erat. Tandem duos subordinarunt, qui coram universo consilio resistentes attestarentur se audivisse Christum dicentem, quod Templum Dei demoliri vellet, illudque intra triduum denuo reædificare: *Novissime venerunt duo falsi testes, & dixerunt: Hic dixit, possum destruere Templum Dei, & post triduum reædificare illud.* Optarem hoc loco certior fieri an hæc verba à Salvatore nostro dicta fuerint, an vero sit falsum à testibus confictum mendacium. Informat nos hac super re Sanctus Joãnes Evangelista: Hic etenim refert filium Dei Templum ingressum dum illud prophanari videret, prophanatores facto è funiculis flagello inde profligasse; quod Judæi cernentes ira accensi interrogarunt, qua authoritate hanc illis vim inferret: *Quod signum ostendis nobis, quia hæc facis?* quibus Dominus respondit: *Solvite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud.* In hisce igitur verbis prædicti se testes fundarunt, ac proinde verba illa nonnihil examinemus, ac videamus an quærela ab iis allata verbis Salvatoris nostri conformis sit: Christus dixit *Solvite Templum hoc*, dextræ suæ digito corpus suum demonstrãdo: *Templum corporis quasi digito tangebat*, asserit S. Paschasius, quia *intelligebat de templo corporis sui*, quid autem testes deponunt? *hic dixit possum destruere templũ Dei.* At vero si Christus verba illa de corporis sui templo intelligebat, quomodo testes illa de tẽplo Dei asserere audent, de quo ipse nunquam locutus est aut loqui cogitavit? vides hic manifeste ob oculos positum præsentis discursus argumentum, siquidem testes hi temerarium fecere judicium credentes Dominũ de materiali Dei templo fuisse locutum: *Qui re non satis percepta cæco nocendi impetu falsum ac temerarium de ipso tulerunt testimonium.* Solemnis etenim hominum mos est actiones alienas *secundum faciem* & pro libitu arbitrij judicare, unde fit quod judicia pariter & testimonia fallant.

Matt. 26.

Joan. 2.

D. Pasch. in c. 26. Matth.

Abul. in ep. ad Phil. c. 2. n. 15. n. 8. f. 164.

15. Notum vobis esse existimo nullum in Scriptura sacra verbum vel punctum imo ne jota esse, quod suo non sit affectum mysterio, ut docet S. Augustinus, Hieronymus, S. Eusebius & alii. Qua veritate supposita pater Osorius ingeniosam super litteras alphabeti hebræi ordinate in Threnis Jeremiæ Prophetæ dispositas, facit observationem: dictus enim Propheta in capite primo Threnorum ponit *Ain* ante *Phe* id est *A* ante *P*. eo quod hoc ordine prædictæ litteræ in alphabeto recenseantur; postea vero in capite secundo & tertio hunc ordinem invertendo ponit *Phe* ante *Ain*, id est P ante *A*. Quænam est hæc Prophetæ variabilitas vel potius quodnam est hic à Propheta intentum mysterium? cur in secundo & tertio capite literas prædictas non eodem ordine disponit uti in primo fecerat? impossibile est hujus mysterii difficultatem penetrare, nisi prius studuerimus prædictarum literarum significatum agnoscere. Dicit igitur Osorius quod Ain significat oculos & Phe denotat os; Deus qui linguam hebraicam tradidit & docuit, prædictas litteras hoc ordine exposuit, ut Ain ponatur ante Phe id est oculi oris præcedant exercitiũ, quasi Deus dicere vellet priusquam ore judicium efferatis & sententiam pronuntietis opus est ut per oculos de veritate rei reddamini certiores; ac proinde Jeremias in capite primo litteras illas deposuit juxta ordinem alphabethi: At vero in capite secundo & tertio easdem transposuit & ordinem variavit, quia demonstrare voluit quænam esset hominum consuetudo, utpote qui præmittunt Phe ante Ain

Hier. ad Paulam Euseb. l. 10. de præpar. Ev. cap. 1.

Ain id est P. ante A sive os ante oculos actiones humanas ore judicando & sententiando priusquam de illis per oculos facti sint certiores: Consuetudo nimirum ab Jeremia valde deplorata, qua homo ore affirmare non dubitat, licet id oculo suo nunquam viderit: *Vt ergo significaret Ieremias, Hebraeos peccatu suu invertisse hunc ordinem, prius loquendo ac judicando de rebus, quam illas vidissent, ideo Propheta eum literarum ordinem invertit, quia illi temerarie de rebus judicabant, ac loquebantur qua non viderant.*

Io. Osor tom. 4. in Sab post Dom. 4. Quadr.

16. Verum enimvero quod si adeo temeraria nascantur judicia, quando *Phe* praecedit *Ain*, cogitetis velim, quid futurum sit, quando *Ain* praecedit *Phe*. Supponamus igitur vos nunc recenter in hunc mundum nasci, nec ullam habere cognitionem sive Judae, sive Latronis, ego utriusque vitam & mortem vobis repraesentabo: Scitote igitur, quod Judas fuerit unus ex dilectissimis, quos Filius Dei in hoc mundo habuit, latro vero unus ex pessimis, qui daemoni servierunt: Judas erat Christi Apostolus, Latro vero homicida, & viarum insidiator truculentus: Judas intrinsecus erat amicus Salvatoris, latro vero iniquitatibus confoederatus: Judas sequebatur Redemptorem tanquam discipulus Magistrum, latro vero Deum sibi fecit inimicum: Judas Collegii Apostolici necessitatibus prospiciebat, latro alienas facultates diripiebat: Judas nonnunquam in gratia Dei erat, Latro autem in continuâ Dei irâ vivebat: Judas amabatur à Magistro, latronem sancti prosequebantur odio: Judas Episcopus fuit, Latro sicariorum caput: Judas fecit miracula, latro commisit homicidia, & alia crimina. Quid igitur de ambobus diceris? aut quodnam de utroque formabitis judicium? Quod si qualitates personae ex actionibus judicari debeant, necessum erit, ut Judam veluti sanctum canonizemus, latronem vero condemnemus tanquam perversum; verum ignoscite mihi ô Auditores, nam ita judicando temerarium fecistis judicium: Latro enim, quem reprobum existimabitis, factus est sanctus, ab ipsomet Dei filio canonizatus, dum ait. *Amen dico tibi, hodie mecum eris in paradiso;* Judas autem, cui tanquam sancto acclamabatis, daemonem se esse probavit: *Vnus vestrum diabolus est;* ac tandem *suspensus crepuit medius, & diffusa sunt omnia viscera ejus.* Unde Anastasius Sinaita ait: *Latro ille, qui una cum Iesu crucifixus est, sicarius erat & homicida Iudas autem erat Apostolus & Discipulus Christi, & ex veris & germanis discipulis: in exiguo autem tempore magna rerum commutatio facta est, & latro quidem in regnum, discipulus vero in pernitiem abiit.* Videte igitur, qualiter actiones humanae faciem suam mutent? ac proinde temeritas est judicare secundum faciem. Quis Saulum lupum voracissimum esse non dixisset, quando *accepit epistolas in Damascum ad synagogas, ut si quos invenisset hujus via viros ac mulieres, vinctos perduceret in Ierusalem?* Et tamen deinceps factus est: *Vas electionis iste, ut portet nomen meum coram gentibus;* Quod si Herodem audisses loquentem dicentemque Magis: *ite & renuntiate mihi, ut & ego veniens adorem eum.* Nunquid eum veram credidisses esse devotionis & sanctitatis ideam? & tamen foex erat malitiae, omnisque iniquitatis excrementum: *Quaerebat puerum ad perdendum eum.*

Luc. 23. Ioan. 16. Act. 6. Anast. in naït. de commu. Act. 9. Matth. 2.

17. Pro majori hujusce veritatis evidentia observate, si ita libet, duarum Hebraearum mulierum vitam & mores, ut justum de utraque ferre possitis judicium. Thamar earum una est, mulier quidem maximae virtutis, regiâ stirpe orta, atque inter delitiarum flores enutrita; quocunque oculos vertebat, Majestatem spirabat & decorem; in ejus vultu puchritudo pariter & honestas in tranquilla pace residebat, adeoque pudica erat & casta, ut vel minimum inconcinnum verbulum ad puritatis suae candorem cum nive decertantem contaminandum sufficeret: Haec tam pudica mulier ex praecepto Regis patris sui jussa est infirmanti Ammoni fratri suo assistere, cui illa obediens summâ cum solicitudine huic se curae accinxit; atque charitate plena fratrem suum nunc ad patienter ferenda fortunae adversae mala exhortabatur, nunc eum consolabatur, reddendo eum securum, morbum non esse periculosum; nunc spem ei faciebat, infirmitatem non futuram fore diuturnam. Nunc sudorem è fronte candidis linteis abstergebat; nunc ventilabro ex diversi coloris plumis confecto febris mitigabat ardores, quibus eum excoqui videbat; nonnunquam nobilis promocondae praestabat officium, propria manu victum ei praesentando, hacque ratione testabatur majorem in pectore suo flagrare charitatis ardorem, quam esse po-

2. Reg. 13.

poterat ardor febris Ammonis viscera depascentis. Observate igitur nunc ô Auditores cõversationem, indolem & benignitatem Thamar virginis erga fratrem suum: postea enim vestrum mihi referre poteritis judicium; ego interim cogitationes meas ad id reflectam, quod de venerabili Juditha sacra refert historia: hæc etenim relicta vidua pulcherrima erat omnium mulierum Hebræarum: Cum vero Holofernes Bethuliæ civitatem obsideret, deposito omni apparatu viduali, omnique vestitu lugubri, rejectisque obscuris velis, quæ veluti vexilla interiorem animæ mœstitiam explicabant, eo quod omnem suam lætitiam simul cum dilecto suo Conjuge intra sepulchri angustias condidisset, vestibus se pretiosissimis & jucundissimis, quæ inveniri aut excogitari poterant, induit, in quibus post viduitatis suæ tenebras quasi novella aurora læta & ridens apparebat, ut per artis ornamenta incomparabilis pulchritudinis suæ florem adaugeret, eoque fine speculum frequenter velut fidelem suum secretarium in consilium adhibuit; studiosa quoque pectine eburneo veluti rastro aureum comæ suæ agrum colebat, & universale vultus sui forum crispatâ capillaturâ suâ in formam gratiosæ pyramidis exornabat, candidam colli sui arcem numeroso margaritarum & corallorum circumdabat exercitu, atque duos tremulos ex auribus rubinos suspendebat. Tandem vero usa ducatu mulieris cujusdam ætatis confectæ & maturæ ad tentoria se recepit inimici exercitus, militumque copias audacter pertransiit, inter quos nullus erat, qui ad ejus aspectum non hæreret attonitus, pulchritudinis in ea miracula summe admirantes; tandem ad Holofernis tentorium generosa & intrepida accedit, obedientiam ei exhibet, minusque honestis sibi per Holofernis Ephœbum indicatis nuntiis minime contradicit, imo ad omnes ejus nutus promptissimam se obtulit dicens: *Quæ ego sum ut contradicam Domino meo? omne quod erit ante oculos suos bonum & optimum, faciam.* Judith.12 Enimvero nunc inter Thamar & Juditham comparationem quandam instituamus. Hæc nativâ suâ pulchritudine, quæ terminos excedebat, minime contenta, vanè adornatur, obambulat de nocte, in tentoria sola cum Holoferne homine non minus sensualitatibus quam armis dedito commoratur, seque ad omnia arbitrij sui beneplacita promptissimam offert; Thamar vero modestissima Virgo è palatio paterno non egreditur, patri suo in cunctis promptissime morem gerit, infirmi fratris sui curæ summâ cum charitate assistit, eamque ne vel minima invadere potuit cogitatio, quæ vel mentem, vel castitatis suæ candorem maculare potuisset. Dicite nunc sodes ô Auditores, quodnam vobis de duabus istis mulieribus formabitis judicium? Etenim mentis vestræ sententiam me percepisse existimo existimatis enim non posse vos aliud quam malam præsumere de Judith, de Thamar vero optimam; Verumtamen contrarium conjicere debebatis: Judith namque tanquam mulier bona ingressa est tentorium, indeque exivit tanquam Sancta; Thamar autem ingressa est casta ad fratrem, verùm ab ejus indomitis concupiscentiis depressus est irreparabilis flos suæ puritatis. Num hoc vobis difficile videtur ad credendum? Legite Scripturam, & verum esse invenietis quod dixi: *Oppressit eam, & cubavit cum ea.* Nunquid igitur vobis dixi, quod judicare secundum faciem sit idem, quod exponere se periculo impingendi in scopulos temeritatis. Vere mundus ejuscemodi judiciis falsis plenus est, quæ raro formantur *ex indiciis levibus, de bono alicujus*, sed potius econtra, non obstante quod sanctus Thomas dicat, quod *dubia in meliorem partem sunt interpretanda.* Porro dæmon patris æterni vocem de cœlo lapsam audiverat, qua Christus Unigenitus ejus filius esse declarabatur: *Hic est Filius meus dilectus*; Et tametsi sciret, quod vox Dei fallax non sit, nec esse possit, nihilominus ad credendum eum Dei filium esse induci non potuit: iterata vice eandem patris cœlestis vocem, Christum unigenitum suum esse acclamantẽ in monte Thabor auscultavit: *Hic est filius meus dilectus in quo mihi bene complacui*; Et tamẽ à pertinaci incredulitate sua non dimovetur; sed ipsũ hominem, non vero Deum esse judicat, ac proinde in deserto eum aggreditur, & tametsi sciat, quod inibi jejunarit quadraginta diebus & quadraginta noctibus, qualis abstinentia puro & simplici homini prorsus est impossibilis, nihilominus induci noluit, ut ipsum Deum esse crederet, sed potius hominem fragi-

D.Th. 2. 2.q.60.a. 4 f.119. col 1. & 2 Matt.3.

fragilem & vilem, & cuivis alteri similem esse judicat: ac proinde ei dixit: *Si Filius* Matt. 4. *Dei es, dic ut lapides isti panes fiant.* Quasi dicere vellet: licet prolixitas observati à te jejunii te Deum esse præconizet, ego tamen ad te talem judicandum miram habeo repugnantiam. O iniquitas diabolica! videt & audit signa Divinitatis, & humanitatem judicat? Audit & videt certitudinem nobilitatis & gloriæ divinæ, & tamen ignominiam, vilitatem, & miseriam humanam esse apprehendit? *O cæcitas diaboli manifesta!* exclamavit contra dæmonem Chrysostomus homilia quinta in Matthæum) *quomodo suspicatus est eum non esse Filium Dei, quem post quadraginta dies esurientem sensit, & per quadraginta dies esurientem non intellexit? Per quadraginta dies non esurire, hominis non est.* O quot sunt hodie diaboli sequaces & discipuli! Contingat enim, quod Mercator ille vel nobilis in agone constitutus Testamentum condat, & tali Ecclesiæ mille scuta relinquat, quatuor millia pro dotandis puellis in matrimonium collocandis, duo millia tali hospitali, quingenta dispensentur inter pauperes, hæcque omnia executioni mandentur, priusquam corpus sepulturæ tradatur, idq; non alio fine, quam ad majorem Dei gloriam, & in beneficium animæ suæ. Plebecula id videns vel audiens subito in tale prorumpit judicium, hæc legata non sunt opera pia, sed potius furtorum factorum restitutiones, quas quia in vita & sanitate non fecerat, in morte facere coactus fuit. O judicia humana, potestne major hâc temeritas audiri? Optime tali cuipiam temere judicanti adaptari potest dictum illud sancti Rom. 2. Pauli: *In quo alterum judicas, teipsum condemnas, eadem enim agis, quæ judicas.* Similiter est qui ambulat per hanc vel illam plateam, in cujus extremitate Ecclesia quædam situata est; tu qui ipsum transeuntem vides, subito judicas, quod non ad Ecclesiam, sed ad domum meretriculæ in illo districtu habitantis se recipiat. Cur autem tibi in mentem non venit, quod facilius est, scilicet quod Ecclesiam petat? Num forte Turca vel Hebræus quidam est, quibus adytus ad Ecclesiam non patet? Breviter dicam qua ratione id ipsum intelligam, & quomodo id declaret sanctus Paulus; nimirum quod tu facturus esses alios quoque facere judicas: *Eadem agis quæ judicas.* Verum enimvero punctum istud in præsenti dimittamus, utpote de quo in secunda parte prolixius dicemus: Etenim si mihi de vobis hic præsentibus aliquod formandum esset judicium, bene & non male de vobis judicarem, existimando vos charitativos & eleemosynarios esse, vos interim curate ne meum me judicium fallat, sed in judicando verax existam, quo fine pauperes & inopes vobis enixè commendo.

PARS SECUNDA.

18. HActenus vidimus, quod cuivis judicare volenti procedendum sit pede plumbeo, eo quod judicia repētina cōmuniter temeraria existant; nunc vobis demonstrabo, quod quilibet sui judicij idæam à semetipso accipiat, cum certissimum sit, quod qui male facit, male cogitet: *Mala mens, malus animus*; Tales etenim, dum semper de aliis male judicant, quales ipsi sint, clare demonstrant: *Ostendunt quam sanctè ipsi vivant, qui male de omnibus suspicantur*, inquit S. Hieronymus. Hier. ad Vigil. in princ. Mulier mala vicinā quoq; suam talem esse credit, scriba qui fur est judicem quoq; furari cogitat: *ex hoc quod aliquis ex seipso malus est, ex hoc ipso quasi conscius suæ malitiæ faciliter de aliis malum opinatur*, asserit Doctor Angelicus D. Th. 2. 2. q. 60. a. 3. f. 100. co. 3. conformiter ad illā Ecclesiastæ sententiam, quā dicit: Eccl. 10. *In via stultus ambulans, cum ipse sit insipiens, omnes stultos æstimat.* Seneca de quādam ancillā suā refert, Seneca epist. 50. quod cum præ senectute oculorum lumen amisisset, dicere solita fuerit, domum esse obscuram, atque à Domino frequenter petierit, quando tandem ab hac adeo obscurā domo egrediemur, in qua sēper tenebræ esse videntur. Et de milite quodā surdo scribit, eū semper lamentari solitum fuisse, quod omnes nimis submisse loquerentur, credebatq; hanc introductā esse consuetudinem, deinceps elata voce minime loquendi. Nero qui omniū fuit vitiorū sentina, alios quoque tales esse judicabat, ut hisce verbis refert Suetonius: Sueton. c. 29. *Ex nonnullis comperi persuasissimum habuisse eum, neminem hominem pudicum, aut ulla corporis parte purum esse; verum plerosq; dissimulare vitium, & calliditate obtegere.*

19. Desperatus Cain, jāq; protervior factus semet-

ipsum violentæ cujusdam mortis condemnavit, dicens: *Omnis qui invenerit me, occidet me.* Genes. 4. O inique quid loqueris? quemnam adeo temerarium esse existimas ut te sine causa morte conficiat? Abel enormissimè à te læsus jam morte occubuit & tametsi adhuc vivus superesset vindictam tamen quantumvis posset, nullam de te sumpturus esset: num forte genitores tuos Adamum & Evam formidas? sed qua ratione ab iis mali quod metuere poteris, qui te velut unicam oculorum suorum pupillam diligant? id quod etiam S. Ambrosius admiratus interrogat, dicens: *A quo timebat occidi, qui solos parentes habebat in terris*; & quidem quando nullus eo tempore in mundo erat præter quam pater & mater ejus, quomodo dicit: *Omnis qui invenerit me, occidet me?* hoc ly, omnis, quo referetur si nullus præter parentes in mundo aderat? existimo equidem Cainum mortem sibi à patre & matre sua inferendam metuisse; & ratio est: quia cum ipse nullum habuerit proprii sanguinis in violenta fratris sui trucidatione respectum, judicabat suos quoque genitores, pariter affectos fuisse; quasi dixisset: Sicuti ego me non reflexi ad hoc, quod Abel frater meus esset, sed eo respectu seposito, manus meas in ejus sanguine contaminavi, ita quoque Adam & Eva genitores mei me utique occident, minime attendentes, quod unicus eorum sim filius. [Solemne enim est (scribit quidam modernus) ut de aliis male judicent, qui de se ipsis ejusdem sceleris conscii sunt.]

Ambr. de Cain & Abel li. 1. c. 10.

Alexand. Pelleg. in Matth. parad. 1.

20. Matth 4. Dæmon solitarium quoddam, inaccessum, & à nemine præterquam ab umbris, feris, & filio Dei inhabitatum desertum ingreditur, in eoque se eundem Dei filium superaturum esse temere præsumens, malitiosis tentationibus suis eum aggreditur, variosque cum eo ambulando miscet sermones, tandem ad pedem mõtis cujusdam cum pervenissent, non attendens stirpium saxorumque in via passim occurrentium difficultatem, sensim ac paulatim ad ipsum usque montis verticem perducit. *Assumpsit eum Diabolus in montem excelsum & altum*; Matth 4. indeque juncto dexteræ oculo eidem demonstrat, quidquid oriẽtem inter & occasum clauditur, omniumque se ei dominium daturum esse sponte promittit, nullo alio retributionis genere ab eo postulato, quam ut vasallum & subditum se ejus declarans, vel semel duntaxat cum genuflexus revereatur & adoret: *Hæc omnia tibi dabo si cadens adoraveris me.* Pendebunt à tuis jussibus sceptra & coronæ; provinciæ obedientiam, & regna servitutem se tibi debere agnoscent, si me adorare decreveris: num forte dubius hæres, tibique impossibile videtur adeo vili pretio monarchias à me divendi? pretii quidem quod exigo vilitatem non inficior, veruntamen qui donum aliquod libenter tribuit, ad jacturas & damna sua non respicit: At vero Dominus, cui fraudes & malitiosi spiritus insidiæ perspectæ erant, eum derisit, & turpiter à se pepulit, dicens: *Vade Sathana, Dominum tuum adorabis, & illi soli servies.* Verum enimvero quamobrem Dæmon mundi dominium Christo offerendo eum tentat? existimo quod quia primam gulæ tentationem hisce verbis: *Dic ut lapides isti panes fiant*, intentatam, infeliciter cessisse vidit, sicut & secundam, qua eum de vana gloria tentavit, dicens: *Mitte te deorsum, Angelis suis Deus mandavit de te, ut custodiant te in omnibus viis tuis.* Ideo aggressus est tertiam, qua eum de ambitione tentare voluit, singulari studio ad id conando, ut aliquam in eo imperandi & dominandi appetitum excitaret, ac proinde: *Ostendit ei omnia regna mundi & gloriam eorum, & dixit: Hæc omnia tibi dabo. Vt quem neque cibo pellexerat, nec loco moverat, ambitio corrumperet*, inquit S. Hilarius. Amabo vos, ô Auditores, dicite mihi, quamnam existimetis causam esse quod Dæmon Christum per ambitionem tentaverit? Dicet fortasse aliquis, Dæmonem credidisse Christum ambitioni deditum fuisse; verum undenam idipsum conjicere poterat? non enim Principum aulas, sed deserta inhabitabat; nec quicquam humanos curabat respectus aut excellentias, siquidem sua semper erat paupertate contentus, nec ullam unquam actionem commisit, unde eum ambitiosum esse deduci posset. Enimvero nescio an aliquando observaveritis, ô Auditores, quale fuerit illud Dæmonis peccatum, ob quod è Cœlo empyreo præcipitatus & exturbatus fuit: Hoc etenim apud Isaiam Prophetam manifestè se prodit, ubi dicit: *In cœlum ascendam, super astra cœli ponam solium meum sedebo in monte excelso, ero similis altissimo*; Isa. 14. quibus verbis evidenter aperit, se tanquam ambitiosum singulari quodam exarsisse desiderio & cupiditate in cœlis regnandi & imperandi æqualiter ipsi Deo, ut asserit S. Cyrillus

Hilarius can. 3. in Matth.

Alexandrinus lib.2.tom.4. dicens: *Paululum te à divina præstantia celsitudine abesse putasti, cælumque forte ipsum tibi fore pervium expectasti, tuum solium supremo throno adæquasti, Deo æqualem te esse, supra creaturam stolide existimasti, te ultra nubes scandere, & in ipsis stellis considere credidisti.* Imo tanta fuit ambitione incensus, ut idipsum quod Deus illi concesserat, & deinceps communicare volebat ex gratia, ex Justitiæ debito sibi deberi prætenderit: [Videns se excellentiorem in naturalibus omnibus aliis, voluit quod per naturam posset alios illuminare, quod debuit velle hoc posse per gratiam.] Ambitio igitur stultas ei hasce cogitationes persuasit, ut jus aliis imperandi, dominandi, eosque pro arbitrio regendi ex justitia sibi deberi existimarit; atque ideo quid mirum est, quod ipsummet quoque Dei filium de ambitione tentarit? siquidem eum æquali ambitione obnoxium esse credebat, ac ipse erat: *Vnde hunc ambitioni sensum ebibit?* interrogat scriptor quidam modernus, & respondet, quod eum ipse ambitiosus fuerit, regnandi cupiditatem ipsimet etiam Christo prædominatam fuisse judicarit: [In conscientia sua legens, quod de aliena præsumpsit: itaque in eo quem suspicabatur esse Deum, vitium sibi inditum esse censuit, in sua conscientia malè prælegens alienam, propriamq; malitiam vel in Deum ausu temerario reverberans.

Ægid. in 3. sen. dist. 1 q.1.a.2.

Didac. Celad.

21. Videor mihi ex ipsa Inferni abysso quærulosam quandam valdeque formidabilem vocem audire, nec tamen agnoscere eam valeo, auscultemus obsecro illam in silentio: *Pater Abraham*; Luc.16. interpellat Abrahamũ, forte nonnemo ex Rabbinis erit qui ab eo sibi deposcat auxilium. *Mitte Lazarum ut intingat extremum digiti in aquam, & refrigeret linguam meam.* Enimvero ex nunc vocem clamantis agnoscere incipio; vox etenim est Epulonis: sed ô infelix quid facis? pietatem tibi exhiberi expostulas? Nulla tibi deinceps reliqua est pietas, nec alia tibi quam flammarum debetur consolatio; In hoc mundo te delitiis tuis gavisum fuisse sufficiat: *Recepisti bona in vita tua*; nec est à Patre Abraham exauditus. Verum cur non potius ad Lazarum mendicum confugit? Nimirum probe recordabatur exercitæ in eum nimiæ crudelitatis, dum vivus esset vel minimã ei panis micam negando, ideoque Lazarum quoque sibi crudelem futurum fuisse judicavit, ne hanc quidem aquæ stillam ei indulgendo: *Cur Abraham orat, & non Lazarum?* respondet idemmet Epulo: [Si ego in tanta felicitate positus contempti illum in sua angustia derelictum, multo magis ipse contemptus, vindicabit injuriam, & non veniet ad me.] Omnium etenim malorum proprietas est, quod alienas actiones mensura malitiæ propriæ metiri soleant, alios iisdem defectibus coinquinatos esse judicando, quibus ipsimet se obnoxios esse sciunt; unde si vultis scire in quodnam aliquis peccatum pronior existat, observate quod de aliorum defectibus sibi format judicium.

Didac. Stella in cap.16. Luc.

22. Verum enimvero quis est qui ignoret, quod *oppositorum est eadem disciplina?* atq; ideo quotquot boni sunt & virtuosi, nihil mali de alio cogitant; imo tametsi tale quid de alio audiant, vel videant, id tamen verum esse non credunt, & benignius interpretantur, nullum facientes judicium *de malo alicuius.* Porro tres Reges Orientis stella duce Hierosolymam usque perveniunt, ibidem locum in quo recenter natus Rex Judæorum inveniri valeat, inquirunt. Etenim ab Herode regio splendore, prouti illorum merebatur augusta, conditio fuere excepti, qui causam cur Regnis suis relictis in eas se regiones contulissent interrogati, responderunt, se alio fine non venisse quam ut debita veneratione noviter natum Judæorum regem adorarent: *Vbi est qui natus est Rex Iudæorum?* Verum ô sancti Reges, quid dicitis? Convenitne in regno alieno mentionem facere alterius Regis in eodem adorandi? Rex modernus etiamnum vivit, & vos in ejus conspectu dicere audetis de applausibus quos alteri Rege instituere paratis? An ignoratis quod in Judæa alius Rex nõ agnoscatur præterquam Herodes? utique non cognovistis eum, quod si enim nossetis quam sit dirus & crudelis tyrannus cautius utique loqueremini, nimiam vobis noxam conciliatis, directe namque regiam personam ostenditis, maxime verba adeo offensiva in ipsissimam ejus faciem ingerendo. Verum enimvero nolite mirari, tres namque hi Orientales monarchæ Principes boni erant & pii, natoque novo Regi optime affecti, atque ideo Herodem quem minime noverant, talem quoque esse existimabant. [Ipsi quidem proni fuissent

Balth.

fuissent ad sceptra, coronas & regna sua novello recens nato Regi renuntianda eandemq; de Herode opinionem conceperant. Et quia bona erant mente prædıti, talem quoque Herodis mentem esse credebant.] *Arias ser. 2. de Epiph. fo. 159. c. 2.*

23. Quod ulterius dicam? Christus manifestum satis signum Apostolis ediderat, unde Traditorem suum agnoscere potuissent, dum ait: *Qui intingit mecum manum in Paropside, hic me tradet.* Matth 26. Vident etenim hunc Judam esse, nec tamen ullus eum alloquitur, ut à suo eum errore resipiscere faciat, atque à tam enormi scelere eum divertat. Quid igitur facitis ô discipuli? In vestra potestate positum est ingentis hujus mali remedium & negligitis? Cur debitum Judæ charitatis officium non impenditis? Num forte Judam traditorem esse dubitatis? Difficulter id credere possum, cum idipsum Magister vester per signa nequaquam obscura insinuarit: Chrysostomi os aureum, auream profectò ad hoc responsionem subnectit, dicens: *Cum enim longe à tali scelere abessent, neque de aliis suspicabantur.* Quilibet enim suomet manum pectori admovebat, & quales ipsi intus erant talem quoque Judam esse judicabant. Habetote igitur ô Auditores veritatem hanc veluti maximam infallibilem: *Eadem agis quæ judicas.* Et iterum; *Nolite judicare secundum faciem.* *Chrysost. ho. 72. in Ioan.*

SERMO XXV.

IN FERIAM QUARTAM DOMINICÆ QVARTÆ QUADRAGESIMAE.

Præteriens Iesus vidit hominem cæcum à Nativitate. Ioan. cap. 9.

1 VAriæ quidem sunt, quæ in corde humano resident, passiones, veruntamen incredibile est, quantum inter cæteras impia illa Circe, crudelis Mechæra, & venenosa Cerastes Invidia prævaleat. Quæ proinde variis probrosis nominibus à diversis indigitatur; siquidem à nonnullis vocatur fætidum sepulchrum, ab aliis clavus acutissimus; à Plutarcho ulcus animæ; à Cælio Pestis mundi; à Socrate Serra animæ; à Salomone putredo ossium; à S Basilio ærugo spiritus; à Chrysostomo tinea cordis; à Gregorio Nazianzeno defectus injustissimus, & juste injustus; Injustissimus quidem quia injuste adversatur bono, & virtuti proximi, *quia est contra bona*; justissimus autem est pariter, quia juste eos torquet qui eam fovent: *Iustissimum, quia magis auctorem suum torquet.* Ærugo est quæ sensim ac paulatim invidi viscera consumit; *Sicut ærugo ferrum, ita invidia animum hominis, ubi insita est, consumit.* Putredo est, quæ quod nullum ei adhiberi possit remedium præservativum, membra macerat, & ad usque viscerum interiora penetrat. *Putredo ossium est invidia.* Serra est, quæ per copiosum dentium caninæ cujusdam rabiei lima executorum exercitum, invidi animam intolerabili quadam pœna dividit & lacerat: *Serra quæ semper abscondit animam.* Vivus dolor est, qui sine intermissione invidum de momento in momentum, ad terminos mortis millies perducit, efficiendo ut millenis mortibus qualibet hora conficiatur absq; ullo vitæ fine vivat autem sine ulla spe fatales perpetuæ cujusdam mortis manus evadendi. *Vivus dolor.* Vulnus est incu-

incurabile, cui si fistulæ & Gangrænæ compararentur acus vel muscarum puncturæ esse videntur: *Vulnus incurabile.* Pestis est vel venenosum quoddam toxicum à quo bonitas animæ non minus destruitur, quam ab ardore flores, à grandine frugum spicæ vel aristæ, aut arbores vel herbæ à vermibus. [Pernitiosa mali vis, & radius pestifer ab oculis profluēs.] Ulcus est animæ cui curando omnia ab Æsculapio, Hippocrate, & Galeno adinventa antidota minimè sufficiunt. *Ulcus animæ.* Tinea est quæ radicalem humanæ stirpis humorem corrodens, vitam ipsam brevi tempore consumit. *Tinea cordis.* Clavus est qui iteratis mallei alienæ felicitatis ictibus repercussus profundius penetrat, quam clavus Jaelis in tempora Sisaræ penetrarit; *Clavus animæ.* Sepulchrum est fœtidum, in quo non jam cadavera, sed mortua virtuosorum hominum fama & facta heroica rediguntur in nihilum; *Sepulchrum patens.* O maledictum germen è semine ab infernali agricola in agrum cordis nostri injecto prognatum. Vere quisquis in voluntatis suæ domo invidiæ locum parat, vivum quendam infernum secum portat. *Inferni damnum absque ullo commodo.* Tu ô crudelissima Inferni furia funebres ærumnarum nostrarum natales adducis: tu progenitoribus nostris miserum è terrestri Paradiso procurasti exilium, nosque à vita sequestrans condemnasti ad mortem: *Invidia Diaboli mors intravit in mundum.* Sap. 2. Tu in jucundissimo humanæ ætatis Aprili Abel justo, pulcherrimum amputasti aut præscidisti juventutis florem: *Parvulum occidit invidia.* Prov. 14. Tu acerbæ vindictæ flammam odii sulphure in hispidi Esau pectore crudeliter accendisti: *Occidam fratrem meum.* Tuarum persuasionum incantationes Jacobi Patriarchæ filios in extremam innocentis Josephi fratris sui pernitiem armarunt. *Fera, id est, invidia pessima devoravit filium meum.* Gen. 27. Tu in pessimorum consiliorum tuorum stamine persecutionum telam per manum Saulis ferarum domitori, terrori gygantum, fortiumque exercituum victori texuisti: *Non rectis oculis aspiciebat David à die illa & deinceps* 1. Reg. 18. Ac proinde optime de te Eruditus ille dixit: *Nulla tam molesta felicitas, quæ invidiæ dentes vitare possit.* Quisquis enim nobilis, dives, vel virtuosus fuerit, eo ipso scopus fiet in quem invidi iniquitatum suarum sagittas evibrent. Unde vir quidam excellens *Val. Max. lib. 4.* à nescio quo, de modo quo quis ab hisce malignantibus hominibus securum sese reddere possit, interrogatus, respondit: [Si nihil ex magnis rebus habueris, aut nihil feliciter gesseris: Nam sola miseria caret invidia.] fortunæ autem eam infallibiliter post se trahunt; unde optime Seneca dicebat: [Facilius est pauperi contemptum effugere, quam diviti invidiam.] *Seneca de morib.* Atque ideo Pittacus Philosophus, ut scribit Stobæus impossibile esse censuit, quod quis constitutus sit in sublimi prosperitatis, & ab invidiæ fulmine sit exemptus. [Tamdiu mihi videbor felix quamdiu me mordebit invidia.] Quinimo nec ipsimet Dei Filio pepercit, prouti ex Evangelio hodierno occasione cæci illuminati expresse videtur, Nam ut invidi Christi gloriam obtenebrarent, illum calumniabantur nunc tanquam diei festivi prævaricatorem: *Sabbathum non custodit*; nunc hominem hunc cæcum fuisse minimè credunt: *Non crediderunt, quia cæcus esset*, nunc eum velut gravissimis peccatis obnoxium, & miracula arte magica operantem insimulant: *Homo peccator non potest hæc signa facere.* Mox Celidonium pro recepta gratia eum glorificantem exilio perpetuo à Synagoga abarcent: [Ejecerunt eum de Synagoga tanquam excommunicatum & reprobum,] inquit Ludolphus Carthusianus, idque non alio fine, quam ut prædominantem sibi invidiam adversus eum evomere possent: *Putabant miraculum annihilare*, inquit Chrysostomus. *Ludolph. Carth.* *Chrys.* O invidia charitatis infestissima inimica! ô pessimi fortunæ illius inimici, quæ felicitatis flores in alterius gremio feliciter spargit; Cujus vos malo subjicere non formidatis, dummodo alterius bonum impedire possitis, Non est vobis odiosum ab infortuniis esse oppressum, dummodo proximum vestrum ad fortunæ apicem non videatis sublimatum.

2. Verum enimvero ut abominabile hoc vitium, tanto vehementius detestemini (ad quod in præsenti discursu vos excitare intendo) audite quas in se habet pessimas qualitates; & quidnam sancti Patres, aliique scriptores tam sacri quam prophani illud ipsum detestantis post se scriptum reliquerint; Inter quos Onexander ita loquitur: [Invidentis est operari, ne cui bene quippiam eveniat.] S. Augustinus tom. 3. ait: *Invidia est odium alienæ felicitatis, amando enim quisque excellentiam suam, vel paribus invidet, quod ei coæquentur:* vel *Onexand. ap. Bald. Flav. de Re. triumph. l. 7.*

S. Z... ser. d... vore

vel inferioribus ne sibi coæquentur: vel superioribus quod eis non coæquentur. Quod si conditio tua adeo vilis fuerit, ut de terra sese nec quicquam erigat, illam lapideam vel plumbeam esse vel fieri exoptaret: Quod si autem conditio supra mediocritatem molem suam erexerit, ingentem quendam miseriarum mõtem super te sternere aspirabit, vel ut magis te deprimat, vel ut totaliter oppressus caput tuũ sub ingenti calamitatum pondere erigere non valeas. Quod si fortuna te in altum variabilis rotæ suæ verticem extulerit, ipse cælum indesinenter rogabit, ut eam susque deque evertat, & deorsum præcipitet. Porro Chymici nullam cerebro suo requiem indulgent, sed omnibus artis & studii nervis in id contendunt, ut metalla viliora in pretiosa transformare valeant: Hi autem Alchymistæ Diaboli, argentum in fæces, aurum in lutum, virtutes in vitium, honorem in opprobrium, gloriam in vituperium, sanctitatem in malitiam transformare norunt: *Isti tales omnes prorsus virtutum species decolorare contrariis, & à malitia sumptis appellationibus gestiunt*, scribit S. Zeno Episcopus Veronensis. Quod si in eo qui conditioni tuæ convenit, decore perstiteris, te elatum atque superbum baptizabunt: Si Eleemosynas inter pauperes distribueris, aut in Testamento tuo pia legata locis piis assignaveris, hæc omnia necessarias fuisse restitutiones interpretabuntur: Si libenter inimicis tuis ignoscas ignavum te esse reputabunt: si patiens & longanimis extiteris, te velut virum stramineum & ligneum in proverbium deducent: Si de malefactis aliorum locutus fueris te culpabunt velut fastidiosum, actionum alienarum observatorem, vocaberisque ab iis Criticus, vel Fiscalis publicus: Si sobrie vixeris avarum te esse proclamabunt: Si oratoria multum frequentaveris, te hypocritam appellabunt, qui suo molendino de aqua sufficienti prospiciat, aut vulpem esse dicent Lauretum versus peregrinantem. Si Ecclesias frequenter adeas, id te ob debitorum te gravantium multitudinem facere dicent, quem proinde creditores potius, quam sancti devotum fieri faciant: *Virtutum species gestiunt decolorare contrariis.*

Seneca de morib.

S. Zeno in ser. de livore.

Ludolph. Carth. ib.

Chrysf. ib.

3. In corde invidi nullum lætitia locum habet, nisi suam ab afflictorum mœstitia trahat originem: vultus ejus nunquam serenatur nisi quando faciem alienam per turbulentiarum obscuritatem obnubilatam esse conspicit: A-

Onexãd. ap. Bald. Flav. de Re. triumph. l. 7

Paoletti Quadragesimale.

pollinem se esse existimat, dum alios sub miseria famis, aut in collario forensi, vel in triremibus remigantes esse conspicit: [semper in luctu est invidus inter prospera cæterorum, exultat vero in miseriis proximorum, inquit Beatus noster Simon Cassianus, suum existimat damnum commodum alienum, suam diminutionem alterius augmentum, perditionem propriam alterius lucrum; in suam convertit injuriam alterius gloriam, suam infirmitatem alterius sanitatem;] ac proinde Seneca Invidiam definiens dixit eam *esse dolorem animi ex alienis commodis.* Enimvero invidi qualitates ab ingenioso illo Poëta hisce fuerunt versibus ad vivum repræsentatæ, dum ita canit:

B. Simon de Cassia serm. de Invidia.

Senec. in proverb.

Ob tua quam graviter plecteris crimina tandem
Invide, cum bona te nunc aliena premant.
O miserum cujus dolor est aliena voluptas
Quoque alius gaudet ringeris ipse bono.
Vulneribus quamnam tuis afferre medelam
Quis valeat, cum tu vulnera tecta geras?
Sit licet injustus livor, nil justius illo est
Namque premens alios, opprimit ante parem.

Iac. Sill. anthol. l. 2. n. 71.

Et quidem (tametsi fortuna me compassione potius quam invidia dignum reddiderit) nihilominus ex iis quæ tum in libris legi, tum per experientiam in aliis comprobavi, hac de re multa dicere possum. Quod si etenim obtutum tuum obiter in vultum alicujus hominis invidi firmaveris, illum furiæ cujusdam speciem referre dices, quæ rabida excandescit sibi eam non inesse facultatem ut te in lapidem transformare possit prouti de Medusa fabulantur Poëtæ. Adhæc cum sit infestissimus lætitiæ inimicus, eam à suo corde omnino proscribit, & exulare jubet, in iis duntaxat casibus redeundi facultatem ei concedens, quando renovari videbit funestos eventus illos qui Cassio, Polycrati, Xerxi, vel Arthabano accidisse noscuntur. Supercilium ejus nunquam serenitatem aliquam induit, nisi quando charitatem sub pedibus Herodis alicujus conculcatam & oppressam esse conspicit, aut quando videt Neronum crudelitatem super innocentis alicujus sanguine insolenter triumphantem. Si quis in vultus ejus scæna mœstitię pallores in vivaces lætitiæ colores transformatos videre

cuperet; ad id obtinendum hoc solum sufficeret, si videlicet lapsum ei referas Sejani, vel infelicitates & ærumnas Belisarii: Econtra vero si ei Gadarenorum, Tamburlanum, Romulorum fortunas, vel Assueri divitias, vel Alexandri excellentias, aut Cæsaris victorias, vel Cyri Monarchias retuleris, gratius te ei obsequium facturum esse diceret, si pro sui suspendio laqueum ei porrigeres; Conjurationibus utique Cassii & Bruti subscripturus esset, dummodo Cæsari ab iis structæ & machinatæ insidiæ bene succederent: ubicunque invenit Germanicos, ibi quoque ne Pisones desint sollicite curat. In summa libenter propria sua bona & prosperitates defleret, dummodo planctus hic occasionem sibi dare posset ridendi de malo alieno. Plancina se minime felicem esse posse æstimabat, quamdiu Agrippinæ fortunam continuantem videbat; Dionysius, ut quendam aulicorum suorum graviter torqueret, omnibus totius aulæ suæ ministris & servis per munerum largitionem benefacere decrevit; *Vt ita multo tempore miser invidia affligeretur.* Munus quod à Paride Veneris pulchritudini delatum fuit, talem generavit invidiam, quam Græcia & Asia deinceps magno suo damno luere debuit. Themistocles valde lamentari solebant quod in juventute sua nullam unquam edidisset actionem generosam atque eximiam, id quod vel inde verum esse conjiciebat, quod in invidorum manus nunquam incidisset: *Cum adolescens foret, nihil splendidum à se fieri, inde conjectare solitum quod invidos adhuc nactus non foret.* Plato eorum se inimicum esse profitebatur, qui in ejus præsentia virtuosos dilaudare præsumebant; unde in suis tractatibus nulla unquam reperietur facta fuisse mentio Xenophontis, tametsi is Philosophus rarus fuerit, ut hac ratione memoria ejus sub oblivionis densis tenebris sepulta remaneret. Commentarios quoque Democriti igne conflagrare tentavit, & reapse in ignem eos conjecisset, nisi ab Amida & Clinia Pythagoricis impeditus fuisset, impossibile esse ei dicentibus, quod è posterorum mentibus ejus deleri posset memoria eo quod scripta ejus à multis ea permagni facientibus maximi fierent: ***Plato invidia morbo laboravit, aliorumque laudes iniquo animo accepit. Inter eum & Xenophontem tacita cujusdam æmulationis livor extitit, cum nullibi Plato de ipso Xenophonte tanto viro meminerit: Democriti Commentaria collegit, eaque cremari voluit,*** ut refert Petrus Crinitus de honesta discipl. li. 3. c. 1. Ac proinde dignus fuit, cui similes ab Aristotele discipulo suo rependerentur vices. Florianus Imperator ingentes passus est invidiæ stimulos, eo quod Probus à majori nobilitatis parte in caput illius fuisset electus, ideoque totam adversus semetipsum rab em convertit, dum venas sibi conscindendo mortem sibi ipsi adscivit. Alexander gloriæ Philippi patris sui adeo vehementer invidit, ut Parmenio & filiis illius necem inferri jusserit, eo quod generosa Philippi facinora persæpe deprædicassent: *Cum audisset ex quodam Parmenio laudes prædicari Philippi, tanta fuit invidia percitus, ut statim non solum Parmenium sed etiam ejus liberos juberet interfici.* Bellisarius ille qui Wandalos devicit, detriumphavit Persas, Italiam ipsamque urbem Romanam robore suo liberavit, totique Justiniani Imperatoris Imperio omnem prorsus securitatem attulit, vir inquam ille insignis, de quo Petrus Crinitus de ho. disc. l. 9. c. 6. ait: *Vir quidem gestis & animo maximus*, post tot victorias, & gloriosos triumphos hanc sibi mercedem comparavit, quod eruti ei fuerint oculi: ***Neque aliam ob causam, quam propter livoris improbitatem, qui velut ignis alta semper & ardua petit.*** Sic quoque dum in Antecamera sive Procestrio Frederici Regis à nonnullis Medicis quæstio hæc agitaretur, quidnam ad consulendum visui utilius esset; & ab aliquibus diceretur, nihil esse visui conservando utilius fœniculi semine, alii vero responderent visui nihil æque ac perspicilia conducere, alii denique alias opiniones in medium adducerent, tandem Jacobus Sanazzarus vir rarissimi ingenii suam quoque opinionem enuntiavit dicendo, nullum reperiri posse oculis juvandis remedium, quam invidiam, siquidem hæc efficiat, ut cuncta semper esse videantur majora quam revera sint. Unde Ovidius dixit:

Fertilior seges est alienis semper in agris:
Vicinumq; pecus grandius uber habet.

4. Hi tales naturæ ordinem pervertunt, siquidem bonum illos adversante natura cruciat,

Philippus Diez in loc. com. Cal. Rodig. l. 20. lect. an tiq. c. 30.

Plut. in l. de odio & invid.

Iust. l. 2. Et Phil. Diez in loc. com. de invid.

ciat,

ciat, malum vero oblectat & recreat: *In malum proprium bona aliena convertit, illustrium prosperitate torquetur, aliorum gloriam facit suam pœnam*, inquit sanctus Cyprianus de zelo & livo. t. 2 Econtra vero si fortuna alios aversetur & calcibus impetat, id eximii favoris & gaudii loco recipiunt: [Invidis aliena prosperitas adversa, aliena adversitas prospera judicatur, hi in aliena gratulatione tristantur, in aliena tristitia gratulantur: Isti suas in aliena paupertate divitias, suam paupertatem in alienis divitiis mentiuntur,] scribit doctissimus Alanus de planctu nat. Atque ideo à Joanne à sancto Geminiano certis quibusdam serpentibus comparantur, qui gignuntur in Indiis, qui dum arbores aromaticæ florent fugam ineunt, vel easdem dentibus arrodunt, ut exarescant, ne cogantur odoris illarum percipere fragrantiam. *Sic invidi prosperitatem proximorum sustinere non possunt.* A Beda fonti cuidam assimilantur, qui in Oriente cernitur, cujus aquæ adeo sunt corrosivæ, ut avium pennas, carnis pellem, lignorum sive arborum cortices consumant: *Pari modo venenosa invidia superioribus detrahit, pares arrodit, famosos mordet, virtuosis invidet, gloriosos lacerat, & omnes contemnit.* Ab aliis noctuæ similis esse dicitur, cui conferunt tenebræ lux vero instar mortis eidem in horrore & abominatione est *Ita invidus malis gaudet, & de aliena felicitate tristatur.*

Ioan. à S. Gemi. l. 4. c. 71.
Beda de imag. mundi. l. 4. c. 9.
Thom. de Trus. t. 2, ser. 2 post Dom. 3. quadr.

5. Verum enimvero, Auditores, *fodiamus parietem*, existimo etenim quod ad punctum principale perveniendo *invenimus abominationes majores.* Quærit etenim sanctus Thomas Doctor Angelicus, an claritas corporum gloriosorum ab oculis non gloriosis videri possit. Et primo quidem quorundam opinionem adducit *negativè* respondentium, nisi ex speciali Dei virtute, & miraculose fieret: *Quidam dixerunt, quod claritas corporis gloriosi non poterit videri ab oculo non glorioso, nisi forte per miraculum.* Cujus hæc posset esse ratio, quia oculus non glorificatus, non est proportionatus *ad videndam claritatem gloriæ, cum sit alterius generis, quam claritas naturæ*; Præterea, quod si oculus in solis claritatem suum non possit obtutum figere, quomodo illum in corporum gloriosorum claritatem figere poterit, quæ utique incomparabiliter major futura erit? Hac tamen opinione non obstante Doctor Angelicus alteram partem defendit, hac subnixus ratione: Movere etenim oculum ad hoc ut videat, proprium est claritatis & lucis; potentia autem visiva apta nata est ad lucem recipiēdam, ad eum modum quo intellectus verū cognoscit tanquam objectum proprium, & voluntas fertur in bonum: *Lux secundū id quod est, nata est movere visum, & visus secundum id quod est natus est percipere lumen.* Unde cum nullum inveniatur impedimentum sive in potentia, sive in medio, sive in objecto, non videtur subesse aliqua ratio, cur non sequatur actus videndi: *Ideo dicendum est quod claritas corporis gloriosi naturaliter ab oculo non glorioso videri potest.* Concludit Angelicus: Veruntamen valde admiror, & persuadere mihi haud quaquam possum quod Deus inimicos suos, qui sunt damnati in Inferno (ad minus in die Judicii) hanc quoque habere consolationem, ac visione illa, quæ illos in tormentis suis refrigerare & sublevare sufficiens esset, perfrui velit. Num forte ideo id decrevit ut infinita quoque ejus clementia inter tantos Justitiæ rigores elucere videatur? Minime, imo potius omnino contrarium intendit, scilicet, ut magis inde torquerentur; illa namque beatorum claritas, excessivè majus tormentum illis adscisset, quam sit illud quod patiuntur à flammis, eo quod Beatis gloriam suam invideant, qua velut amici Dei in cœlis perfruuntur: *Impii videntes gloriam justorum ex hoc torquebuntur in judicio*; concludit S. Thomas.

D. Th. in addit. ad 3 p. q. 85. a. 2.
Ibi. sed contra.

6. Porro idemmet Sanctus Doctor aliam quandam difficultatem movet, nimirum: An damnati videant, vel saltem in die Judicii visuri sint, eam qua cœlites & Angeli gaudent & perfruuntur, gloriam & benedictionem? Et quidem prima fronte videri nonnemini posset, eum negative responsurum, cum *magnum Chaos inter eos firmatum sit.* Deinde cur id quod charissimis Dei servis in hac vita non conceditur, impiis in altera vita concedetur? Sic enim videretur justitiam distributivam debito suo carituram esse. Respondet S. Thomas gloriam beatorum duobus modis considerari posse, primo *ita ut cognoscatur qualis sit*: Secundo ita ut *cognoscamus Beatos esse in gloria quadam inæstimabili.* Damnati eam non in primo sensu vident, sed in secundo, id est, cognoscunt quod sancti gaudeant,

D. Thom. ubi sup.

& fruantur Deo vero & summo bono. Verum dices, quonam fine illud Divina Majestas velit? quænam est necessitas, ut hæc eis fiat revelatio? relinquantur in suis miseriis, qui enim illam non vult possidere, eandem quoq; videre non meretur. Audite Sapientis resolutionem, vult Deus ut damnati videant qualiter beati gloria celesti fruantur, ad hoc ut contristentur, & dirè conturbentur addaturque afflicto major afflictio: *Videntes turbabuntur timore horribili*; Sap. 5. contristabunturne & conturbabuntur inde? Obstupesco profecto dum idipsum audio, semper enim audivi quod objecta lætitiæ & felicitatis, quale est gloria, consolentur & lætitiam adferant, solaque horribilia, qualia sunt monstra, voragines, Dæmones, & Inferni conturbent & terrefaciant *timore horribili*. Enimvero vult Deus ut damnati sciant & videant spirituum gloriosorum felicitatem, ut hæc visio illis non ad gaudium cedat sed ad tormentum: *Videntes turbabuntur timore horribili*; Quis autem hanc illis pœnam & tormentum causabit? Alieni boni invidentia. *Ecce quomodo computati sunt inter filios Dei, & inter sanctos sors illorum est*; Unde sanctus Pater noster Augustinus ait: *Nisi esset claritas sanctorum, nunquam surgeret invidia iniquorum*; Demonstrando quod hi maledicti invidi non tam conturbandi sint videndo & probando Infernum sibi apertum, quam videndo Paradisum apertum esse aliis, imo plus cruciatus passuri sint à gloria, quam à flammis: Esse inter carbones videtur illis esse inter rosas, saltem comparativè; videre autem quod alii æterna beatudine fruantur videtur illis idem esse, ac si detinerentur inter incendia: *Damnati* (ita concludit Angelicus), *vident bonos in gloria, dolentes propter invidiam de felicitate eorum*. D.Thom.

7. Negari proinde haudquaquam potest, quia bonum alterius lapis quidam sit in quo invidus malignitatis suæ ferrum exacuat. Sanctus Matthæus dicit, quod quando in novissimo judicii die à supremo judice instituenda erit sequestratio illa vel divisio bonorum à malis, ut illis dentur gloriæ præmia, his vero infligantur Inferni tormenta, tunc inquam primo loco electi vocandi sint, *venite benedicti*, Matth. 25. ut quilibet mercedem suam, quam juxta merita sua habituri sunt, recipiat: *Possidete paratum vobis regnum*. Postea vero vocandi sint reprobi ad recipiendum supplicia & pœnas juxta criminum commissorum gravitatem, ut à conspectu Dei repellantur, condemnenturque ad æterni ignis supplicia: *Discedite à me maledicti in ignem æternum*. Vos equidem, ô Auditores, satis superq; nostis quod Deus non casualiter operetur, quodq; omnes suæ actiones maximis sint mysteriis refertæ. Qualenam igitur in hoc facto latet mysteriũ, quod scilicet Judex prius bonos premiet, postea vero reprobos castiget? Cum dies ille futurus sit dies vindictæ & rigoris, vel justitiæ, præcipuè punitivæ, potius supplicia prius exserere debebat in reos, & postea remunerationem impertiri electis. Pro hujusce difficultatis intelligentia, necessum est intelligere quod Christus Pharisæis proponit, & postea sanctus Lucas refert de divite illo epulone, qui in profundo abyssi constitutus, misere afflictus à Dæmonibus & ab igne concrematus, oculos in altum extulit, vidensque Lazarum inter amplexus Abrahæ in ejus paterno sinu confoveri, ipsemet quoque sibi aliquam ab eodem Patriarcha pietatem aut beneficentiam impertiendam esse speravit, ideoque supplex eum rogavit, ut mendicum è sinu suo tantisper depositum ad fontem quendam mitteret, ut inde extremitate digiti sui aliquam acciperet aquæ stillam, eamque pro sui refrigerio linguæ suæ immitteret: *Pater Abraham mitte Lazarum, ut intingat extremum digiti in aquam, & refrigeret linguam meam*. Luc. 16. Qua in re hoc præcipue considero quidnam dives ille epulo accipere refrigerii potuerit ab unica Aquæ guttula, cum integra flumina aut maria ad aliquam minimam illorum incendiorum scintillam extinguendam minime suffecissent: Aqua modica igni inspersa vel infusa non solum non extinguit ignem quin potius efficit ut flammæ magis augescant & invalescant, & hic unam tantum Aquæ stillam pro sui refrigerio exposcit? Forte id fecisse credendus est, quia existimabat se modicum petendo impetraturum esse magnam aquarum copiam. Sanctus Petrus Chrysologus dicit eum duplici pœna cruciatum fuisse, nimirum una quæ ei infligebatur ab ardentissimis flammis, alia vero quam patiebatur à Lazari felicitatibus & cœlestibus deliciis: Cumque hic ultimus cruciatus ei insupportabilior esse videretur, ideo potius ab hoc quam

quam ab illo se alleviatum nonnihil esse cupiebat: sed qua id ratione fieri potuisset? *Mitte Lazarum*, quasi diceret: Tolle tolle ô Pater Abraham Lazarum ab oculis meis, magnum siquidem eum videndo sustineo cruciatum, suasque felicitates videndo mire torqueor. Hæ flammæ quibus quaquaversum cingor & ambior auræ sunt quibus recreor respectu cruciatus illius quem sentio dum coram oculis meis præsentem Lazarum inter consolationes videre cogor. Id quod clare ex verbis sancti Petri Chrysologi colligitur, dicentis: *Plus te felicitas Lazari, quam gehennæ torquet incendiũ.* Ex quo facto causa deducitur ob quam Divinus ille Judex prius daturus est in die judicij electis gloriam quam reprobos proscribat & deturbet in Infernum, ut præsentes sint, & ab invidia misere torqueantur videndo beatificari justos; inde nãq; se plus dilaniari & dilacerari sentient, quam ab Inferno, vel à Dæmonibus: sensibiliores in ipsis erunt angustiæ quas passuri sunt ex aliorum felicitate, quam quas persentiscent ex proprio tormento, & ab æternis suis suppliciis, adeoq; huc adaptari posset doctrina S. Cypriani dicentis: *Quanto ille qui invidetur successu meliore profecerit, tanto invidus in majus incendium inardescit.* Infernus itaque invidorum non tantum est ille quod pœnas & tormenta sustineant, verum potius quod beatorum coronas coram oculis suis repræsentatas conspiciant.

Chrysol. ser. 66.

Cypr. l. de zelo & livore.

8. Duo exercitus non minus quoad animum generosi, quam ex militum ingenti numero prævalidi in campis subsistebant, scilicet Philisthæorum ex una & Israelitarum, ex altera parte, erantque utrimque milites veterani & artis bellandi periti. Israelitæ sese communiebant in loco quodam valde securo, qui dicebatur *Lapis adjutorii*, in quem non minus, quam in vires proprias suã habebant collocatã fiduciam, siquidem vel solum loci illius nomẽ illis felicis prælij exitũ ominabatur: Philisthæi autem ex alia parte cum suo exercitu castrametabãtur in planitie Aphec ubi sese communiebant vallis, fossis, fortalitiis adeo validis ut exinde offendere quidem percommodè, offẽdi autem ab inimico minime possent; quilibet exercitus copias suas in optime ordinatam collocabat aciem, seq; ad congrediendum cum adversario præparabat. Jam Capitanei in procinctu erant distribuendi turmas, à quarum nutibus singuli milites penderent; fluctuabant vexilla rubicundo inter se nigroq; colore distincta, per hoc significando se sanguinis sitibundos, mortemq; in acie gladij adversariis illaturos esse, erectæ in galeis cristæ ventilabãtur, rauca resonabant tympana, litui tubarum clangores perstrepebant; Equi ad prælium animati ulterioris erant moræ impatientes. Non sunt in cæli firmamento tot stellæ, quot soles effulgere videbantur è lucidissimis fulgentibusq; utriusq; exercitus armis. Nunc vocibus sese mutuis provocabant ad prælium, nunc armis mutuas sibi intentabant minas, tandẽ moventur, urgentur, cominus dimicare cum hoste incipiunt, cædunt, vulnerant, luctantur, ringũt, donec tandem terræ pulvis ex armorũ tumultu armiger factus, in aera sese altũ efferret, militumq; oculos obfuscaret, adeo ut cæco quodam impetu in se mutuo desævirẽt; verũ eheu ex improviso integrum quoddam naufragantis sanguinis mare promanare cernitur; nã prævalent Philisthæi, jamq; totus Israelitarũ exercitus misere fugari & dissipari cœpit, dum alij vulnerati occumbunt, alij sese captivos dedunt, alij se subducunt, alii securius sibi consulere volentes in fugam sese recipiunt, passiq; sunt stragem magnam, jacturam nimirum triginta millium militum citra eos qui captivi adducti fuerant: *Et ceciderunt de Israel triginta millia peditum*, quodq; maxime dolendũ iis erat, ipsãmet quoq; Arca Dei viventis in manus quoq; Philisthæorũ redacta fuit: *Et Arca Dei capta est.* Deus autem Philisthæis iratus eo quod manibus suis temerario ausu in arcam involare præsumpsissent, multa illis supplicia intulit, adeo ut major pars illorum morte extincta fuerit. Ac proinde Satrapæ inter se consilia agitabant: *Quid agendum de Arca Dei*, ac tandem eam Israelitis minime reddendam, sed potius ex una Civitate in aliam transmittẽdam esse decreverunt, cum tamen unica causa esset, cur quolibet die aliquot hominum centena morerentur, *à parvo usq; ad majorem.* Porro hic nonnihil subsistamus. Cum ab arca Philisthæis tot in singulis ad quas deferebatur civitatibus mala evenerint: cur eandem Israelitis non restituerunt? siquidem cessassent mala eorum, & finem contagium morsq, habuissent; Respondet Modernus quidam quod *si restitueretur magnum Israelitis præsidium reddebatur.* Unde ex invidia ne scilicet Israelitæ post Arcæ restitutionẽ tanto bono potirentur, illam potius inter se retinere, & simul interea tantis malis tantæque stragi

1. Reg. 4.

Mendoza ibid.

& gentis suæ internecioni subjacere decreverant. *Qui hostibus invidebant, eosq; tanto præsidio destitutos exoptabant, retinendam esse suadebant, & toleranda propria damna, ne immensa lucra ex reditu arcæ hostibus provenirent, hæc enim est invidorum natura, ut malint propria mala pati, quam aliena bona intueri.*

9. Deus Heli sacerdoti ob nonnullos notabiles defectus adversus Divinæ Majestatis suæ honorem commissos graviter indignatus erat, ac proinde manifeste ei indicabat, quod cũ una cũ tota sua stirpe & progenie aspere puniturus esset, cujus ei hoc assignabat evidens signum, nimirum quod duo filii ejus Ophni & Phinees
1.Reg.2. *In die uno morientur ambo.* Tu interea ô Heli qui præcipuus transgressor es hoc habebis supplicium: *Recidam brachium tuum, & brachium domus Patris tui, ut non sit senex in domo tua.* Verum & hoc parum est, ac proinde insuper decretum mihi est, quod te Sacerdoti, dignitate exuere velim, ne unquam amplius sacra hac functione in templo perfungaris, sed in munus istud alius subingredietur, tibi non admodum gratus, qui felicissimus & fortunatissimus erit inter omnes Sacerdotes, quos sacrum Templum unquam habuit: *Videbis æmulum tuum in templo, in universis prosperis Israel.* In locum tuum talem tibi successorem substituam, quem nunquam benevolo dignatus es oculo aspicere, isq; miris cumulabitur gratiæ & ingentis prosperitatis muneribus. Nunquam vidit Hebræorum populus, nec unquam deinceps visurus est sacerdotem aliquem tot tantisq; excellentiis sublimatum, unde certatim ad illũ populi confluent, ut suas in ejus manus deponant oblationes. Fiet utiq; quod tibi prædixi, nec est quod tibi persuadeas quod quoad hoc mutaturus sim æterni decreti mei determinationem: *Incipiam & complebo.* Verum enimvero tametsi ob id quod Heli graviter delinquens, graviter quoque à Deo per privationem sacerdotii, perque filiorum suorũ mortem prouti meruerat punitus fuerit, nullus esse possit qui vel verbo minimo contradicere possit, attamen quid opus erat quod Deus ei quoque de successore ejusque fœlicitate & excellentiis quibus à Deo supra quemvis alium adaugendus & sublimandus erat, verba faceret? utique Deus invidiam in Sacerdote Heli prædominatam fuisse cognoscebat, atque ideo sciens quod majorem ei allaturus esset ex manifestata ei successoris sui felicitate afflictionem, quam per comminatum ei propriæ domus suæ malum, ideo dixit: *Videbis æmulum tuum in templo in universis prosperis Israel,* cum majori namque sensu percepturum sciebat alienæ felicitatis, quã propriæ calamitatis nuntium. *Non tam timet invidus malum quod adversa fortuna sibi imminet, quam quod ab aliena felicitate sibi impendet, invidia sui pœna est, & se pœnalissimo supplicio castigat aliena gloria;* inquit doctus ille Modernus. Unde si juxta opinionem Senecæ: *Nemo tam lætus est suo, quam tristis alieno bono,* supposito superius insinuato scripturæ passu, dicere jure merito potero: *Nemo tam tristis est suo malo, quam alterius bono.*

Didac. Cel. in Iud. c. 13. v.2 §.34. n.164.

Seneca ep.92.

10. Samuel Propheta audiens pessimum Saulis Regis gubernandi modum utpote quæ posthabito divinæ voluntatis ipsi intimato imperio pro suo arbitrio gubernabat, Deique honorem vehementer lædebat, continere se non potuit, quin animi sui amaritudinem, cordisq; angustias amaro planctu suo contestaretur, dum autem lachrymis immadesceret, apparens illi Deus consolatus est eum, pariter jubendo ut sisteret lachrymas, & pristinam vultus sui resumeret serenitatem, neque ob insolentes Regis dissolutiones ulla ratione turbaretur, futurum enim ut ipsemet sibi de alio Rege prospiceret, siquidem indignum esset, ut aliis imperio præesset, qui Dei præcepta pedibus conculcat atque contemnit. Saul igitur regno suo exauctorabitur, in ejusque locum, ait Deus, de alio idoneo subjecto substituendo sollicitus fui, qui Israelis regimen adoriatur, qui etiam majori utiq; cum gloria diadema suum feret ejusque curas obibit. Exurge igitur & vide, num in illo cornu tuo quod ad cingulum tuum pendulum habes, tantundem adhuc olei in ejus fundo reliquum habeas, quod alteri novo Regi inungendo sufficere possit? Abi igitur quantocius, illudque adimple postea vero revertere, ut strenuum Divinæ voluntatis meæ te exhibeas executorem; Abi cito, quia hic te præstolabor. Credebam ego Saulem ex humili conditione ad diadema regium sublimatũ muneri suo regio integre satisfacturum fuisse; jam vero reipsa cognosco hominẽ quanto à me ad sublimiora evectus fuit, tanto ingratiorem, insolentiorem, magisque superbum fieri. Sublimatus enim confestim mecum incipit contendere nec aliã actionum suarum regulam novit, quam pro-

priæ

priæ voluntatis & libitus sui decretum. In tales eventus communiter desinunt eorum imperia qui ab humilitate natalium suorum, & absque ullo merito suo ad coronas & diademata eve-huntur, hi enim postquam ad dignitatum vertices sunt evecti licere sibi existimant, quæ libent, non vero quæ decent, & fieri debent. Ex quo igitur Saul perfidus & infidelis extitit, justum est ut temeritatis suæ pœnas luat. Samuel autem reversus ad Dominum dixit: O Domine, de sufficienti oleo mihi jam prospexi; ecce illud, jube nunc si quid per me fieri velis: Audi O Samuel, inquit Deus, nostine virum quendam, cui nomen est Isai in Bethlehem commorantem, statutum etenim mihi est unum filiorum suorum in Regem mihi eligere: *Providi in filiis ejus mihi Regem.* Gave ne decipiaris ab extrinseca vultus vel aspectus sui specie, vel ex staturæ proceritate, siquidem bonitas non in extrinseca membrorum specie, sed interiori animi qualitate ac dispositione consistit. Ne igitur fallaris, hoc solum securitatis loco me tibi dixisse sufficiat, è filiis Isai eum quem ego tibi monstravero, & non alium inunges oleo: *Unges quemcunque monstravero tibi.* Verum ô Domine (inquiebat Samuel) nomen inungendi ad minus insinuato & edicito mihi: Nihil ultra requiritur (ait Deus) abi cito, scies etenim, ubi necessum fuerit. Abit igitur Samuel, & tandem ad Isai optimi senis domum accedens: Optima tibi nova nuntiatum venio ô Isai, esto lætus quia favens tibi per omnia cœlum te domumque tuam exaltare & felicitatibus cumulare satagit, siquidem filiorum tuorum unus futurus est Monarcha Israelis, ita enim præcipit is cujus nutibus omnia obediunt. Dominus est Deus noster, inquit Israel, faciat de me & domo mea quod bonum fuerit in oculis ejus. Huc igitur adestote filii mei, & debita Prophetæ & Sacerdoti nostro deferatis obsequia, eumq; pro ratione gradus & meriti revereamini. Moxque conversus ad Samuelem ait. Hic est primogenitus conditus Eliab: ille vero est eo inferior nomine Aminadab: Tertius vero Samma, elige ex his prout placuerit. Cui Samuel, ut verum fatear ad neminem horum Deus inclinat: Nunquid alii tibi filii supersunt? *Adduxit itaque Isai septem filios suos coram Samuele.* Qui iis visis ait: Profecto neque ex his ullum tibi Deus in Regem elegit: *Non elegit Dominus ex istis.* Non supersunt alii? superest quidem alius, inquit Isai omnium natu minimus, qui ruri degens armentorũ nostrorum custodiam habet, vereor autem ne ex quo nullus horũ Deo placuerit, alter longe minus sit placiturus. Videamus omnes, ait Samuel mittatur subito qui huc eum ad me accelerare jubeat: *Mitte & adduc eum.* Comparuit igitur David pastorculus, adolescentulus vegetus & robustus, deauratam in capite comam gerens, vultuque decorus, adeo ut aspectu suo aliquam spirare Majestatem atq; modestiam videretur. Moxq; divina providentia ut hunc in Regẽ inungeret, manifeste ei inspiravit, dicens: *Surge, unge eum, ipse est enim* Scio equidem Deum nihil casualiter aut fortuito facere, atque ideo tametsi investigare nolim cur Deus Davidem, non vero alium quempiam è filiis Isai in Regem elegerit, curiositas tamen me adigit, ut causam inquiram, cur Deus Samuelem in Bethlehem dimittens, eidem non pariter libere ut Davidem in Regem inungeret, præceperit dicendo: *Unges Davidem*, sed tantum dixerit: *Unges quemcunq; monstravero tibi.* Num forte de futura Samuelis fidelitate dubitavit? *Cur dubie & non specialiter* (interrogat Chrysost.) *Davidem nominavit* ? ac tandem difficultatem hunc in modum resolvit: *Ne scilicet pateretur David, quod passus est Ioseph. Sicut enim illi addiscentes futurum sibi Regem, insidiati sunt, & post multas injurias vendiderunt, invidia commoti, timentes ne forte frater eorum minor ab iis Regis instar adorandus esset.* Quod si Samuel Propheta mox ut in domum Isai ingrederetur pariter Davidem Regem futurum insinuasset fratres ejus utique vitæ ipsius insidiati fuissent. Verum dicat hic aliquis, quid præjudicii aut jacturæ passuri fuissent fratres Davidis ex hoc quod David frater eorum ad Regnum à Deo sublimandus esset? Haud dubie nihil illis mali inde accidisset, imo vero inde ipsis accrescebat honor, excellentia, dignitas divitiæ & similia, ipsi in toto regno gubernassent pro libitu suo, ab omnibus summa in veneratione atque respectu habiti fuissent, quisquis gratias apud Regem sollicitaturus advenisset, suum ad illos habiturus fuisset confugiũ utpote ad Regiæ suæ Majestatis germanos secundum carnem fratres. Verum enimvero nequaquam id permisissent jam dicti Davidis fratres; neque enim eis dominans invidia idipsum permisisset; Imo ipsimet invidentiæ stimulis agitati fratres dicturi fuissent: Nihili hosce honores facimus, libenter iis renuntiamus, dum-

Didac. Cel. in Iud. c. 13. v. 2 § 34. n. 164.

Seneca ep. 92.

1. Reg. 16.

Chrys. in Psal. 50.

dummodo sors ista Regni fratrem nostrum non contingat, potius molestetur, infestetur, occidatur. O maledicta invidia! perdatur potius maleque habeat invidus, dummodo invidiam sustinenti nihil inde mali accidat.

11. Mystica utique fuit illa in Evangelio à Christo in medium adducta parabola, in qua filius Dei Regnum Cœlorum cuidam Patrifamilias simile esse pronuntiavit, qui mane summo diluculo in forum exiens conducere voluit operarios, qui vineam suam labore suo excolerent: invenit igitur diversos è quibus optimos seligens paciscicum iis cœpit de mercede quam pro laboribus eorundem iis daturus esset, ac demum in vineam suam eos secum adduxit: *Conventione autem facta cum operariis de denario diurno, misit eos in vineam suam.* Matt. 20 Appropinquante autem hora tertia domo sua iterum egressus alios sibi obvios habuit, stantes in foro otiosos, quos item ad vineam suam abire deque debita sua mercede post absolutos labores accipienda securos esse jussit: *Ite & vos in vineam meam, & quod justum fuerit dabo vobis,* qui & abierunt, post hos autem alios in eandem vineam hora sexta, alios item hora nona dimisit. Tandem vero cum instaret undecima, licet hora tardior esset, domo tamen egressus in multos incidit tempus suum inutili otio transigentes, quos aggressus est repræhendendo tanquam otiosos: *Quid hic statis tota die otiosi, ite & vos in vineam meam.* Inclinante vero die ad vesperam cuncti ligones suos è manibus deposuere, atque à laboribus cessantes domum petivere Patrisfamilias, ut ab eo singuli singulas suas mercedes acciperent; omnes autem æquali fuere mercede remunerati eodemmet scilicet denario, adeo ut tantundem acceperint & non plus ii, qui summo diluculo ad serum usque crepusculum vespertinum laboraverant, quantum alii qui ab hora undecima vineam ingressi dimidię tantum diei laborem impenderant. Cumque primis, injuriam sibi fieri, hancque partialitatem omni prorsus æquitati repugnare videretur, quod scilicet eadem mercede donarentur ii qui parum, qua alii qui multum laboraverant, lamentantes dicebant: *Hi novissimi una hora fecerunt, & pares illos nobis fecisti, qui portavimus pondus diei & æstus.* Porro Author operis imperfecti bene observat modum quo hi agricolæ murmurarunt: siquidem non conqueruntur quod qui plus aliis laborarunt, minorem aliis mercedem acceperint, sed quod illi qui exiguo tempore, id est, à nona & undecima usque ad noctem laborarant, majorem acceperint mercedem quam illis ex stricto jure deberetur, ac proinde dicunt: *Pares illos nobis fecisti*, cum potius dicere debuissent, *Pares nos illis fecisti.* Quid vestra ô gens murmurationi assueta, interest, quod illi nimium acceperint, quando vobis id quod debebatur juste repensum fuit. At vero invidia hæc ex ore illorum verba effutivit, illa namque effecit, ut non lamentarentur quasi non recepissent mercedem laboribus suis debitam; sed quod aliis data fuit merces major & excedens meritum brevitatis temporis, quo laborarant: *Ergo non dolebant quasi fraudati de mercede sua sed quia illi amplius, quam merebantur, acceperant: Hoc enim est proprium invidiæ quando alteri aliquid additur, sic dolent invidi quasi illis sit aliquid subductum.* Author oper. imp. Sic Alexander Magnus, ut scribit Quintus Curtius, omnes victorias nulli præterquam sibi suæque generositati adscribi desiderans, gloriosis Antipatri facinoribus invidebat, quicquid ab aliis generose reportabatur boni aut felicitatis, suæ jacturam atque damnum esse existimans: *Is vinci quidem hostes voluerat: Antipatrum vero vicisse, tacitus quidem indignabatur, suæ demptum gloriæ existimans, quidquid cessisset alienæ.* Q. Curt. l. 6. Enimvero valde difficilia esse censeo verba illa quæ S. Antonius de Padua post se scripta reliquit; Nimirum quod si Deus vellet invido alicui infernum irrogare, qui majorem ei quam ipsissimus Infernus pœnalitatem adsisceret, opus esset ut illum in medium cœlestis Paradisi in cælesti gloria collocaret: *Magnam pœnam Deus faceret invido, si ipsum poneret in gloria Paradisi.* D. Ant. de Pad. ser. fer. 4. Dom. pal. Nunquam etenim audivi quod ipsa quoque cœlestis gloria vim in se torquendi habeat; quod si enim gloria essentialiter consolatio quædam est, quomodo illi convenire poterit ejus contrarium, quod scilicet affligat eos qui inibi sunt præsentes? *Tale ubicunque ponatur, semper erit tale;* Quomodo igitur Paradisus talibus in Infernum commutatur, gloria in flammas, beatitudo in ignem? Imo vero hoc facile est intelligere, nam si invidus felices & gaudio plenos videret alios beatos, id ei majoris pœnæ causa futurum esset, quam si in ipsissimo inferno consisteret: *Quia ibi totaliter excæcaretur à gloria proximorum & à luce beatitudinis ipsorum.* Cum certissimum sit, quod, Seneca epist. 34. ut Seneca observavit; *Humanus oculus caligat in aliena luce.*

12. Hoc

12. Hoc etenim verum esse colligere facili negotio potestis, ô Auditores, ex eo quod Sanctus Joannes Evangelista de Christi præcursore refert: Inter alias namque hujus vivi sanctitatis miraculi prærogativas, quas nobis recenset, una est, quod in hunc mundum eo præcipue fine sit nasciturus, ut attestetur quod verax Messias Dei Filius instar lucis radios sanctitatis suæ per universum mundum sit diffusurus: *Hic venit in testimonium, ut testimonium perhiberet de lumine.* Ergone Joannes Baptista testis erit? Cujus rei? Lucis, Lucis? Verum quid soli ad hos ut credatur esse luminosus, opus est, ut stella quædam eo fine resplendeat. Quid necessum est diei quod is claritatem suam à lucernæ cujusdam lumine mendicet, tali namque nomine Joannes appellatur: *Lucerna lucens ante Dominum.* Unde sanctus Augustinus ait: *Nunquid opus erat, ut Ioannes tanquam lucerna perhiberet testimonium diei, si dies ipsa ab infirmitate nostra possit videri!* *Lumen* quod est medium proportionatum ad videndum objecta, *non indiget alio lumine, ad hoc ut videatur*, inquit Cardinalis Toletus. Atque hinc fit quod Lumen gloriæ, ut docent sacri Theologi, tametsi sit ordinis supernaturalis, nullum tamen aliud lumē requirat, quod intellectum nostrum ad illud videndum disponat, quia illud vel futurum esset superfluum; aut vero insufficiens; ad quid igitur serviet, si accendatur Lucerna, ut veræ luci lumen præbeat: *Erat lux vera?* Superfluum est quod id quod oculis nostris aperte videtur insuper per testimonia comprobetur: *Quod patet expresse, non est probandum necesse.* Enimvero passus hic aliam quandam difficultatem provocat, quam sanctus Lucas in Actibus Apostolorum tangit. Refert enim quod dum Christus in monte quodam qui ab Olivis nomen habet, constitutus, jamque ad æternum Patrem suum reversurus, abitum suum à discipulis pararet, Spiritum eis sanctum submittere promiserit, volueritque, ut in virtute donorum suorum per omnes Judeæ fines discurrerent, in publica Hierosolymitani fori compita ingrederentur, demum vero in Samariam sese conferrent, ac tandem omnibus in universum populis ac gentibus plenum perhiberent gloriosæ Resurrectioni suæ testimonium: *Accipietis virtutem supervenientis Spiritus sancti in vos, & eritis mihi testes in Ierusalem, & in omni Iudæa & Samaria, & ad usque ad ultimum terræ.* Hugo, inquirit, cujus rei Filius Dei Apostolos esse voluerit testes, & dicit quod Resurrectionis suæ testes esse debebant: *Eritis mihi testes Resurrectionis verbo, exemplo, & signis.* Ergone ad reddendum credibilem & persuadendam gloriosam Resurrectionem suam à militibus revelatam, manifestatam à mulieribus, ab Apostolis prædicatam tot requiruntur industriæ & diligentiæ? Pro hujusce difficultatis intelligentia, circumstantia quædam notanda est à Christo in eo miraculo observata, quod juxta mare Tyberiadis patravit, quando quinque panibus & duobus piscibus abundantem alimoniam quinque hominum millibus providit, atque insuper duodecim cophinos reliquiarum plenos superesse voluit: *Impleverunt duodecim cophinos fragmentorum.* Enimvero valde mirandum est quod Christus qui tantus semper extitit superfluitatis inimicus, nunc faciat ut tantus panis totque piscium partes omnibus abunde saturatis supersint? Verumtamen ad id respondebit Chryostomus dicens: *Duodecim cophinos secundum numerum duodecim Apostolorum.* Vel cum eodem sancto Doctore dici potest: *Quod hæc ostentatio superflua non fuit, sed ne phantasiam æstimarent, quod factum est.* Sanctus Cyrillus l.3.cap.18. dicit, quod: *Qui largitur semper abundat*, Econtra vero: *Avaro & nihil danti semper deest.* Sanctus tamen Basilius Seleucus oratione trigesima tertia in ea est opinione, quod Christus hosce panes multiplicarit *præter necessitatem, sed in potentiæ defensionem.* Facile enim malevoli & invidi Divinam potentiam calumniando offendere potuissent dicendo, vel non fuisse verum miraculum, vel quod non fuerit miraculum reale, sed apparens, per quam calumniam miraculum istud suppressum totaliter fuisset: Quid igitur factu opus erit? supersunto duodecim cophini, ut vel sic quilibet cophinus imo quilibet panis, & quilibet piscis licet mutus sit & mortuus, in defensionem potentiæ Christi, in confirmationem veritatis miraculi, & ex eo redundantis gloriæ deserviat: *Sic innata hominis invidia insidiatur potentiæ, ut in potentiæ defensionem Dominus panes multiplicet præter necessitatem.* Prævidebat etenim Dominus, quod Hebraismus, utpote gloriæ suæ invidus æmulus omnem esset moturus lapidem, ut Resurrectionis veritatem occul-

Ioan, 1.

Auctor oper. imp.

Tolet. in c.1. Io. ad. not. 24.

Q. Curt. l. 6.

D. Ant. de Pad. ser. fer. 4. Dom. pass.

Actor. 1.

Hugo ib.

Ioan. 6.

Chrys. in cat. D. Th.

occultare posset; atque ideo voluit, ut Apostoli abirent veracesque essent ejusdem mysterii testes: *Eritis mihi testes Resurrectionis, verbo, exemplo, vel signis.* Ipsa filij Dei sanctitas meridiana solis luce incomparabiliter clarior erat, & tamen ne eam invidi ulla ratione negare possent, opus erat ut sanctus Joannes suam quoque operam interponeret, faciendo fidem lucem serenam esse ipsumque solem splendescere. Unde se Rupertus continere non potuit, quin exclamaret, dicens: *O invidia caca, videns & oculatissime caca: Nihil perspicuum videt Invidia, cacutit ad praclara, ad magna, & generosa.*

Rupert. in c. 1. Io.

13. Turbæ militum ad Salvatorem capiendum hortum ingrediuntur Gethsemani; ad eum vero accedentes violentas in eum conjecere manus, summis quibus poterant eum injuriis & contumeliis afficiendo. Porro sanctus Petrus intra patientiæ terminos se continere non valens, memor ejus quod à Magistro suo jussus esset emere sibi gladium, suspicari cœpit, hanc horam & tempus oportunum esse in quo eodem gladio uti liceret, ideoque gladium strinxit, eoque insolentissimi cujusdam amputavit auriculam: *Simon ergo Petrus habens gladium eduxit eum & percussit Pontificis servum, & abscidit auriculam ejus dexteram.* Dominus autem repræhendens eum dixit: se tam cruenta defensione minime opus habere, utpote qui si sui defensores ab æterno Patre expeteret, facile Paradisi Angelos in sui defensionem habere posset, ut proinde gladium denuo in vaginam reconderet, nec amplius ejusmodi facinus committere præsumeret: Circumstantibus vero demum præcepit, ut auriculam amputatam in terram collapsam, levarent, quam ille acceptam pristino loco & perfectæ sanitati denuo restituit: *Et cum tetigisset auriculam ejus sanavit eum.* Porro quod milites nullam sumpserint de Petri ferocia & temeritate vindictam, mirum non est, quia Magistri ipsorum verebantur potentiam, utpote qui paulo ante unico duntaxat verbo cunctos in terram prostraverat; veruntamen valde admiror, quod Petrum deinceps de tam notabili commisso delicto non accusaverint. cum enim sollicite quæsiverint subordinare testes, qui falsa adversus Christum ejusque discipulos ederent testimonia, cur non potius hoc Petri factum coram tribunali Pilati accusarunt? Hæc etenim oportunissima esse videbatur occasio ad malignandum Magistro, & irroganda discipulis pericula, & tamen nec quicquam hac de re loquuntur, sed injuriam hanc absque ulla vindicta dissimulant. Enimvero dum incarnata Sapientia Jerosolymam ingrederetur certos quosdam porticus balneum quoddam, quod alio nomine Piscina Bethsaida appellabatur, circumstantes prope transivit, in quibus ingens quædam infirmorum hærebat multitudo, è quibus unus triginta & octo annos continuos cum infirmitate sua cōflictatus fuerat absque ulla ejusdem remissione aut convalescentia; Hunc igitur Medicus cœlestis convenit, & non obstante quod sabbathi dies esset, sanitatem ei integram restituit, præcepiens eidem ut sese erigeret & appræhenso ac sublato lecto sanus & salvus in domum suam abeat: *Surge tolle lectum tuum & ambula.* Totam hujus facti seriem Hebræi partim visu partim auditu perceperant, ac proinde de hujusce languidi sanitate reddita obstupefacti, magna cum curiositate interrogaverunt quisnam esset ille qui ei lectum suum tollere, & in domum suam abire jussisset: *Quis est ille homo qui dixit tibi, Tolle grabatum tuum & ambula?* Quis hic mecum non quærat ex Hebræis illis, cur qui hominem illum à sua infirmitate liberum sine impedimento ambulantem vident, eadem non potius dicunt: *Quis est, qui te sanum fecit?* Etenim Cardinalis Toletus ibid. adnot. 8. in comm dicit: *Sciebant sanitatem eum mirabiliter recepisse, non enim negare poterant, omnibus namque cognitus erat propter tanti temporis longitudinem infirmus ille, qui repente sanus apparebat.* Enimvero hi Christo suam gloriam invidentes de patrato miraculo loqui nolebant, sed illud potius sub perpetuo silentio & oblivione sepultum esse cupiebant: *Præ invidia non interrogabant, quis est ille qui te sanum fecit, sed quis est ille homo, qui dixit tibi: Tolle grabatum tuum?* Invidia namque exstimulati nihil aliud moliebantur, quam silentio miraculum istud involvere, ne divulgaretur, fieretque signum demonstrativum virtutis & sanctitatis ipsius Salvatoris & veluti invidi *Calumniam quærebant non Dei honorem & gloriam, si enim hoc eos movisset, utique quis esset qui sanavit, interrogassent, ut divinam virtutem & potentiam in eo recognoscerent.* Sic quoque non movebantur ab in-

Ioan. 18. *Ioan. 5.* *Tolet. ubi supra.*

juria

juria à Petro in horto Gethsemani recepta ad ullam de eo capiendam vindictam, quia si hac de re aliquam apud Pilati tribunal deposuisset quærelam, utique præmittenda fuisset ferendæ sententiæ aliqua informatio hacque ratione cum in auricula Malchi dextra nec vulnus, nec cicatrix, nec sanguis videri aut notari posset, constricti fuissent ad manifestandum patratum à Salvatore miraculum: quod quia tanquam invidi manifestari nolebant, receptam injuriam dissimulare satius esse duxerunt, ut hac ratione actionem adeo gloriosam ac celebrem ab eo patratam silentij pallio obtegerent. Verum accidit illis quod eruditus ille quondam dixit: *Profectò aliena quies invidum inquietat, aliena securitas illum sollicitationibus angit, & aliorũ honor contumeliis objicit, quin ingens alterius boni pompa invido est ingens supplicium.* Hos igitur effectus miraculosi operis, id est, restitutæ Malcho auriculæ manifestatio in invidis hisce quoque infallibiliter causasset.

Didac. Cel. in Iud. c. 13. v. 22. §. 24. n. 164

Ioan. 3.

14. Dicunt Astrologi invidum sub ascendenti signo Saturni nasci, qui sicut præ cæteris planetis malignior est, ita quoq; invidus præ cunctis aliis iniquis hominibus deterrimus est, siquidem si ad famam tuam pro libitu suo mortificandam, vel obscurandam gloriam tuã prævalere non potest, tandem ad eripiendam tibi vitam molitur insidias. Post Josephi Viceregis Ægypti mortem novus quidam Princeps in illa provincia successit, qui filios Israel multiplicari animadvertens, universam Ægyptum adversus eos in seditionem excitavit. *Venite opprimamus eum.* Verum quemnam miser hic populus errorem commiserat, aut quodnã intulerat novo huic Regi fastidium? num forte seditiosus aut rebellis ei extitit? aut infidelitatem suam erga eum in re aliqua notabili prodidit? aut aliquod regio suo diademati præjudicium intulit? Nihil omnino populus hic deliquerat, sed potius Rex ei invidebat, eo quod copiosus & fortis fieri inciperet: *Ecce populus filiorum Israel multus est, & fortior nobis, venite opprimamus eum.* Sacer etenim textus aliam præter hanc causam non reddit: *Ecce quid faciat invidia*, ait gravis scriptor quidam. Dic mihi sodes, ô Mercator, cur illum qui tuæmet consors est professionis adeo dure persequeris. Quidnam tibi mali intulit? Nihil omnino, solum ideo eum persequitur, quia *multus & fortior eo est.* O Doctor, ô Advocate cur aulicus ille adeo tibi exosus est, ut illum videndo sustinere non valeas? Num forte interesse tuũ aliqua in re læsit? aut vero famam tuam uspiam contaminavit? quodnam unquam ab eo passus es præjudicium? Si verum fateri velit dicere cogitur: Mea me ad id exstimulat invidia, quia *multus & fortior est*; in exercitio professionis meæ majori pollet experientia & dexteritate, ac proinde omnes clientes ad illum confluunt. Quamobrem opprimamus eum. Quodnam Hebræi à Christo gravamen unquam passi fuerunt, quod dicerent: *Venite & eradamus eum de terra viventium.* Legite obsecro Cruci superimminentem inscriptionem, sive Titulum J. N. R. J. id est, *Invidia Nostrum Regem Interfecit*; atque ideo de Pilato dicitur: *Sciebat enim quod per invidiam tradidissent illum.* O monstrum maledictum! *Ecce quid faciat invidia.* Cum igitur hæc è diametro opposita sit charitati si vos ab hoc vitio immunes esse probare volueritis, charitatem erga pauperes exercete, per Eleemosynam aliquam eisdem subveniendo.

Exo. 1.

Diez p. 1. fer. 3. post Do. Pass.

Tolet. ubi supra.

PARS SECUNDA.

15. A Lepido quodam ingenio dictum hoc emanavit, quod videlicet invidia nascatur in Religiosorum Conventibus, nutriatur in aulis, & in Xenodochiis emoriatur. Hoc in se bonum invidia habet, quod verum sit & rigidũ invidi suppliciũ; ejus malitiositates minæ sunt, quæ tandem in ipsummet derivantur, quas aliis fabricat machinas, ipsummet tandẽ opprimunt & perdũt. Invidia proinde idẽ est invidis, quod Aquila Prometheo quod vultur Tito, ac denique quod Diomedi equus suus erat. Unde Prosper optime dixit: [Invidia justius nihil est quæ protinus ipsum authorem perimit excruciatque suum.] Idem quoq; S. Cyprianus confirmat dicens: [In malum proprium bona aliena cõvertit invidus, illius prosperitate torquetur, aliorum gloriam facit suam pœnam.] Idem quoq; asserit Chrysol. dum ait: [suos semper invidia consumit, invidia suorum carnifex semper existit, torquet animos, discruciat mentes, corda corrumpit, & quid plura? hanc qui receperit, sua sustinet sine fine supplicia, quia in se domesticum semper diligit habere tortorẽ.] Et S. Joannes Chrysostomus hanc post se scriptam reliquit sententiam: [Ubi invidus captus ab hoc morbo, contra suam ipsius salutem facit omnia.] Unde invidus sapienter admodũ à non-

Prosp. l. 3. de vitiis & virt.

à nonnemine papylioni comparatur, quæ lucem non, ut alius quispiam ait, diligens, sed potius splendescentis luminis sui pulchritudini invidens eandem etiam cum impendio vitæ suæ extinguere nititur; verum nil inde aliud lucratur quam quod vel alas suas comburendo libertatem suam amittat, vel tandem extincta concidat. *Invidus papilioni similis est, dum lucem conatur extinguere sibi alas comburit.* Sanctus Basilius homilia 39. de invidia illam sagittæ non absimilem esse dicit, quæ ab arcu in durum quendam lapidem, vel aliam quamvis prævalidam duritiem evibrata retrovertitur; & ipsummet petit ejaculatorem; quem proinde ad eum alludere velle existimo, qui cum sole inimicitias fovens ad eum transfigendum sagittas ejacularat, sed frustra, imo cum gravi suo damno, siquidem sagittæ post evanescentem sibi vim impressam retrorsum conversæ deorsum cadentes cuspide ejaculantis collisere caput: *Invidiæ motus ipsius invidi plagæ fiunt.* Ad eum fere modum, quo vipera ex utero materno egrediens, venenosis dentibus suis ejusdem viscera dilaniando occidit genitricem, Invidia enim cor invidi devorat, intestina convellit & contorquet ac tandem malevolum ejus & invidum pectus disrumpit: *Quemadmodum viperas tradunt exeso materno utero generari, ita & invidia animam ipsam parientem consumere solet.*

Th. de Trus. fe. 2 post 3. Do. Quadr.

Idem ib.

16. Daniel Propheta apud Darium, veluti si edicta regia quæ à cunctis aliis tam exacte observabantur, transgressus fuisset graviter delatus fuit: *Daniel de filiis captivitatis Iuda, non curavit de lege tua & de edicto, quod constituisti.* Quo audito Rex conturbatus, ad pessimorum illorum virorum requisitionem coactus fuit ut innocuum Danielem à ferocissimis leonibus devorandum condemnaret, *& miserunt eum in lacū leonum* præcipiendo ut ostium speluncæ proprio suo sigillaretur sigillo regio, *ne quid fieret contra Danielem*, quasi majora ipsi imminerent pericula ab invidis qui foris erant quam à famelicis feris intra speluncam latitantibus: *De Leonibus fere securus Rex homines pertimescebat; eos crudeliores ipsis leonibus dicebat, & immaniores omni ferarum genere putabat.* O maledicti invidi, ipsis feris ferociores, crudelioresque ipsissima crudelitate! Imo Lyranus ibid. subjungit, quod *magis timebat Rex crudelitatem hominum* (loquitur de invidis) *quam de ferocitate leonum.* Veruntamen pœna quam Danieli præparaverant, in ipsos conversa est, siquidem Daniele liberato, *Ipsi in lacum leonum missi sunt.* Hoc lucrum Satrapæ regni ex hac sua invidia reportarunt. *Eodem modo magnates Medorum & Persarum invidia concitati non poterant intueri Danielem, eamque ob causam ei insidias pararunt, & ad indignissimam cædem vocaverunt, sed pœnas luerunt scelerum suorum*, ut scribit Academicus Conimbricensis. Verum enimvero ut quid diu in speluncis subterraneis inter Leones hæremus? In cœlum conscendentes ad ipsos usque Angelos penetremus; Ibi namque reperiemus creaturam quandam pulcherrimam & excellentissimam, ex omnibus quas unquam divina omnipotentis dextera creavit, Luciferum scilicet, adeo omnibus spiritibus præeminentem, sicut sol stellas precellit, ob inordinatum quendam propriæ voluntatis actum, à conspectu Dei proscriptum in exilium exturbatum, atque ab aliis spiritibus segregatum, gratiaque privatum esse, suppliciorum fulmina in eum evibrata fuisse, flammisque undique cinctum; ex paradisi pretioso carbunculo deterrimum inferni carbonem factum esse; ut jam non sit amplius Lucifer scintillans & speciosus, sed draco horrendus & monstrosus; non jam amicus virtutis, sed vitiis confœderatus, factoque ab omni bono divortio, cum malo fraternitatem iniisse, adeoque qui velut civis & incola Cœli empyrei, cœli peristromatibus stellis pulcherrime velut unionibus distinctis inambulabat, factus est vilissimum horridarum tenebrarum inferni mancipium; Quid de ejus infelicitate amplius & atrocius dici potest? potest ne reperiri aut legi lapsus hoc casu magis præceps aut irremediabilior? verum amabo te dic mihi quodnam fuit peccatum illud, quod tantarum calamitatum faber extitit? Num forte superbia, ut docet sanctus Thomas 2. sent. disp. 5. quæst. 2 art. 3. *ut patet tum ex desiderato, quia eminentiam dignitatis appetiit; tum etiam ex motivo, quia ex consideratione propriæ pulchritudinis in peccatum ruit?* Aut vero quia voluit Deo esse similis, hancque similitudinem non divinæ gratiæ sed suæ propriæ nobilitati & naturæ attribuere & in acceptis referre volebat? *Eam consequi voluit virtute sua natura sine Deo gratiam conferente.* Unde ex ambitione & arrogantia peccasse visus fuit,

Dan. 6.

Hic. Fin. in c. 5. Dan.

Pint. ut supra.

Hect. Pint. in 28. Ezech.

fuit. Vel dicemus cum aliis Theologis eum peccasse ex cupiditate proprii sui commodi & interesse, quia [Appetiit bonum, potius in quãtum est bonum sibi, quam amando illud in se?] ideoque [volebat uti fruendis, & frui utendis, & hæc est summa perversitas voluntatis.] Scotus peccatum ejus in luxuria quadam spirituali consistere opinatur, in quantum immoderatam quandam connotat concupiscentiam, [procedens ex affectione commodi & non justitiæ versus objectum aliquod delectabile, movens appetitum in quantumvis delectabile.] Sancti Patres Basilius & Gregorius Papa, & alii Invidiæ luciferi culpam attribuunt, qua erga humanam felicitatem & excellentiam extimulabatur. Hæc etenim fuit Aquilo ille, è cujus flatu soluti & laxati sunt venti, per quos præceps actus est à cœlo empyreo usque in ipsam Inferni abyssum: Magna quædam Circes fuit, quæ mirabili metamorphosi eum ex Angelo in horridum Dæmonem transformavit: *Proprius Diaboli affectus est invidia, non enim statim Diabolus creatus est Diabolus* (inquit Basilius) *sed Angeli potestate accepta, conversus est in Dæmonis naturam, & factus est pravus Dæmon, hac pravitate velut charactere notatus, & à consortio ad Deum abalienatus.* Aut si authoritatem aliquam Pontificiam desideratis, ecce vobis S. Gregorium: *Ipse malignus spiritus Adversarius noster cœlum perdidit, condito ad hoc homini invidit, & damnationem suam perditus adhuc alios perdendo cumulavit.* Ecce utilitatem quam ex hac male dicta invidia sibi adscivit, universorum namque bonorum capitale sibi à gratia velut benigna genitrice impertitum turpiter & damnose nimis amisit.

Gabr. Biel l. 2. dist. 6 q. 1. l. D. Scot. l. 2. sent. dist. 6. q. 2.

Basil. hom. 50.

Greg. in cura past. 3. p. adm. 11.

17. In memoriam obsecro revocate Auditores id quod David de certo quodam peccatorum genere loquens ejusque proprietates pariter indicans hisce verbis edixit: *Peccator videbit & irascetur.* Psal. 111. Porro per hunc peccatorem invidum intelligi notum est apud sacros expositores, & ab Hugone, S. Athanasio, S. Joanne Chrysostomo clare satis deducitur &c. Hic namque alienam felicitatem conspiciens, velut vipera quædam torquetur, sicut rabidus canis dentes exacuit, & tanquam horrida Tigris immaniter semetipsam dilacerat & devorat: *Dentibus suis fremet & tabescet.* Cum Tigris harmoniam plectri symmetriam audiendi impatiens sonum quem fides bene compositæ testudinis docta experti cytharædi ingeniosaque manu concitatæ edunt, audit, videtur sonus hic harmonicus, haud secus ac si esset rauci cujusdam tympani strepitus, in ejus pectore flammas quasdam accendere furoris, quo in semetipsam obarmata diversas quasi è membris turmas constituit, ac tum demum fulmina ab oculis emittit, pilos sibi evellit, voce rugit, fremit dentibus, frontem contorquet, uncis minatur unguibus suis, ac tandem nullam aliam invenire belluam valens, in quam furiam, rabiem, & arma sua exserere possit, in semetipsam totam suam crudelitatem convertit, dentibusque suis, quos in lapide rabiei & furoris sui in alios exacuerat, sibimetipsi exitium infert, propriam sibi dilacerando pellem, suasque demum carnes horrendum in modum immaniter devorando: Unde Plutarchus: *Tygrides si quis tympanis circumsonat in rabiem agi dicuntur, adeo ut seipsas denique discerpant.* O infelix animal! verum enimvero quid non huic simile Invidus facit? nunquid structas aliis insidias, sibimetipsi machinatas fuisse tandem experitur? ac proinde *Peccator videbit, sed ad suam pœnam; & irascetur, sed contra seipsum*, explicat Athanasius; *Dentibus suis fremet*; sed cui nocebit? nulli præterquam sibimetipsi, sed *non nocet, nisi sibi*, asserit Hugo; ac tandem: *Tabescet in se, non potens aliis nocere*, inquit idem met Hugo; Et quia omnia illius desideria armata sunt ad inferenda damna, & charitatem extinguendam: *Desiderium peccatorum peribit*, id est, *non poterunt implere quod desiderant, & inde cruciabuntur in seipsis.* Proficiat igitur vobis, ô Invidi, lucrum vestrum, nolo illud invidere vobis, vos ipsi vestra fruamini invidia: *Impii vero & invidi homines justorum exaltationem videntes, ira & invidia cruciabuntur super felicitate aliena, adeo ut dentibus præ iracundia frendeant, atque in sese propter invidiam velut consumantur, liquefiant, arescant, atque tabescant.* Sunt verba Titelmanni in Psal. 111 n. 9. Dixerunt porro nonnulli Invidiam jam ætate confectam edentulam esse, quod si ita est, & tamen adeo immaniter sæviat, cogitari facile potest quid factura esset si dentibus esset acutis prædita. Quapropter ultimo loco salutare illud Gregorii monitum diligenter vobis commendatum habete, quod hisce verbis suggerit: *Admonendi sunt invidi, ut cognoscant quantis lapsibus succrescentis ruinæ subjaceant, quia dum livorem*

Plut. in moral.

Athanas. ubi sup.

Hugo ubi sup.

Greg. 3. p. cura past. adm. 11.

vorem

vorem à corde non projiciunt ad apertas operum nequitias devolvuntur. Nec est quod quis mihi hic replicet, nullos inter vos invidos esse, siquidem os vobis obstruere per illam Salviani sententiam potero, dicentis: *Quis est, cujus* Salv. l. 5. *non sensum livor invasit?* Profectò si omnes invidi monoculi essent, omnes Cyclopes futuri essemus; aut vero si invidia febris quędam esset, universum mundum graviter febricitantem dicere auderem. de gubern.

SERMO XXVII.

IN FERIAM QUINTAM DOMINICA QVARTA QUADRAGESIMAE.

Et ecce defunctus efferebatur filius unicus matris suæ. Luc. cap. 7.

1\. NUlla excogitari potest actio Christiano homini convenientior, utilior & dignior illo, quā bene mori. *Summum hominis bonum, bonus ex hac vita exitus*, ita dicere solebat Fridericus Pulcher; vel *Morte beata nihil beatius.* Sanctus quoq; Joannes dicit: *Beati mortui qui in Domino moriuntur.* Apoc. 14. Hic etenim moriendi modus: mori quoddam, absque eo quod quis mortis pertranseat amaritudines, & ut scribit S. Bernardus; Bona mors vitam non adimit, sed ad vitam gloriosam & immortalem nos introducit: *Quæ vitam non aufert, sed transfert in melius.* Quis autem est qui nesciat bene mori à vitæ integritate dependere? Impossibile etenim est, ut quis moriens magnā tritici messem colligat, si vivens tribulos, spinas & zizania tantum seminavit, cum veritas sit frequenti experientia comprobata, quod qui bestialiter vivit, Christianè mori non possit: *Qualis vita mors est ita.* Et S. P. noster Augustinus ait: *Vix bene moritur is, qui male vixerit.* Econtra vero sanctè vivere beatæ cujusdam securæ mortis pignus est argumentum: *Neque enim mors mala putanda est* (inquit idem ille magnus Ecclesiæ Doctor) quam bona vita præcesserit. Et si Wolfiano fidem habemus: Frider. Pulch. ap. Reusn. p. 3. Symb. 30. Aug. de doctr. Christ. Ibidem.

Vna est vivendi ac moriendi regula rectè
Vt moriare pius, vivere disce piè.

Qua enim ratione quis sibimetipsi prognosticare poterit mortem quæ serenitatem ei adferat felicitatis si talis inter culparum densas tenebras dies suos inutiliter consumpserit? Quo motivo à morte sperare audes ô peccator, spiritus libertatem, si catenis peccatorum vinctus, velut mancipium in Sathanæ manibus constitutum vivis? Dices fortasse mihi, Dæmonem fortiter nimis te tentare, humanamque fragilitatem ad malum facilem & sensum ad dissolutiones penitus inclinatum esse: Neque in hoc tibi quicquam contradico, veruntamen sciendum est tibi, quod si cogitationes tuas super punctum mortis firmares, tibique frequenter hæc verba ingeminares: Moriendum est mihi infallibiliter, certissime mihi persuadeo futurum tunc esse quod à culpis utiq; abstineret, neque adeo facilis & proclivis ad peccandum futurus esset, hæc enim sunt horrendæ & æternæ cujusdam mortis infallibilis & fatalis horoscopus: *Motus imminentis mortis necessario mentem concutit, & quasi clavus carnis omnes motus superbiæ ligno Crucis affigit, nec quidquam sic revocat homines à peccato, quam frequens mortis meditatio.* Et revera quod si mortem tibi semper ob Wolf. ap. Reu. 3. p. Symb. 30. D. Aug. l. 2. de doctr. Christ.

ob oculos haberes propositam, considerando certo certius, & forte opinione tua citius tibi moriendum esse, verum utiq; ad abstinendum à peccatis medium appræhenderes, nec non ad ducẽdum vitam felicem, assequendamq; beatam mortem viam tibi regiã sterneres; Et hoc fine existimo Senecam hoc nobis monitum reliquisse, quo dicit: *Quicquid facies respice ad mortẽ*, hæc enim est adversus venenum peccati lethiferum verissimum & saluberrimum electuarium; unde Syracides ait: *Memor sis ô homo finis tui, & nunquam peccabis.* Culpa peccati veluti pessima medæa, aut venefica Circes bolos suos in pernitiem animæ tuæ præparat, qui tamen eandem intoxicare aut contaminare minime poterunt, si memoriam semper per mortis mithridaticum præparatam custodieris: Hæc ad instar Persei animam nostrã veluti novellam quandam Andromedem à peccati monstro liberat. Moderentur itaq; Naubol⁹ & Miriles, Phaëton & Menno ad præcipitem velocissimorum equorum cursum reprimendũ fræna & lora sua prouti placuerit, certum tamen est quod ad cohibendum impetũ effrænis sensualitatis nostræ, de qua dicitur, quod *sensus & cogitatio humani cordis in malum prona sunt ab adolescentia sua*, Gen. 6. nullum sit convenientius & efficacius frænum ipsa morte: *Mors utilis* (dicebat S. Cyprianus) *est fidelibus Dei hominibus, quoniam peccandi periculis eos subtrahit, & in securitatẽ nõ peccandi amplius eosdem constituit.* Quod conforme illi monito Ecclesiastici, qui sapientissime nos hortatur: *In omnibus operibus tuis memorare novissima tua* Eccles. 7. (vel cum S. Hieronymo) *Memento mortis tuæ & in æternum non peccabis.* Ecquamnam existimatis causam esse, quod S. mater Ecclesia hoc mane nobis in feretro quodam jacentem proponat mortuum viduæ Evangelicæ filium: *Et ecce defunctus efferebatur filius unicus matris suæ*; nisi ut nobis potentissimum & efficacissimum quod adversus malignitatem peccati adhiberi possit ostendat auxilium & remedium. Id quod vobis in præsenti discursu fusius demonstrare conabor, ut ad sancte moriendum per bonam vitam vos debitè disponere valeatis. Ex quo autem mortuus hic Naimiticus ad hoc ut se vere vivere demonstraret, loqui confestim cœpit: *Resedit qui erat mortuus, & cœpit loqui*: vos qui vivi estis, ad hoc ut vos si non mortuos saltem mortificatos & modestos esse probetis, incipite tacere, cum attentione me auscultando, dum ego quam possum brevissime discurro.

Senec. ep. 25.

Io. Ravis. t.1.f.321.

Wolfg. ap. Rev. 3.p.sym. 30.

D. Aug. l.2. de doctr. Christ.

2. *Et ecce defunctus efferebatur filius unicus matris suæ.* Theriaca ex venenis præparatur, & tamen adversus eadem venena remedium est efficacissimum. Nunquid videris mortem suam à peccato trahere originem: *Per peccatum mors*, dicebat Apostolus Rom. 5, & sanctus Jacobus: *Peccatum cum consummatum fuerit generat mortem*, Jacob. 5, & tamen postea facta est adversus idem peccatum potentissimum electuarium. Oleum quoq; scorpionis optimum est ad curandos venenosi hujus animalis noxios morsus remedium. Discite idipsum non jam ex Aphorismis, sed ex Anthologiis cujusdam moderni Hippocratis, curatoris & medici non jam infirmitatum corporalium, sed indispositionum animæ, qui ita canit:

An cupis adversus scelerum fœdissima quæq;,
Vulnera perfacilem dem tibi promptus opẽ?
Cum te turpe aliquid tentat, fac illico mentis
Sese mors oculis offerat atra tuæ.
Quisquis enim horrendum Christi cum morte tribunal
Cogitat, hic omnis criminis hostis erit.
Flante velut valido nubes Aquilone fugãtur
Sic meditata scelus mors procul omne fugat.

Iac. Bill. lib.1. Anthol.21.

Porro veritatis hujusce certitudinem per scripturarum evidentiam nonnihil maturius ponderemus. Etenim Deus in mundi exordio Adamum & Evam progenitores nostros in Paradiso terrestri curiose quæsivit, easq; semitas in quibus florum elegantiæ auras, ut veris delitiis in suis finibus fruerentur alliciebant, inambulando, invenit illos pavidos & tremebundos, & sub arborum foliis absconditos, nec audentes in creatoris sui conspectum comparere, ob metum promeritæ repræhensionis atque supplicii. Ad nuditatis suæ quæ verecundiæ ruborem in iis excitabat, tegumentum, ex frondibus ficus vestes sibi consarciverant: *Consuerunt folia ficus, & fecerunt sibi perizomata.* Genes. 3. Dominus autem expedientius illis esse judicabat, si exuviis pellis animalis cujusdam tegerentur: *Fecit Dominus Deus Adæ, & uxori ejus tunicas pelliceas, & induit eos.* Videte hæc qualia Deus hoc loco in mente sua agitaverit consilia. Quid enim Dei intererat sive prothoparentes nostri vestirentur ex arborum frondibus,

sive ex pellibus animalium? Etenim sicut illis præcepit ut cibum & victum sibi conquirerent, ita quoque permittere eis poterat, ut de vestitu & amictu sibi prospicerent: Præterea cum ipsemet Deus voluerit hanc sibi curam primos homines vestiendi vendicare, nunquid convenientius fuisset, si illis vestem aliquam attulisset ex lino vel ex lana confectam? pellis etenim bestiarum propria est, non vero hominum. Enimvero omnino existimo voluisse Deum ut vestes hæ pelliceæ prothoparentibus nostris non solum tanquam vestimenta servirent, verum etiam memorialis seu monitorii cujusdam loco essent. Audite ergo mysterium. Voluit Deus ut oculos suos in hasce pelles tanquam demortuorum animalium exuvias defigentes prothoparentes nostri, mortis semper memores essent, cogitantes se quoque tanquam mortales in mortis potestatem redigendos & morituros aliquando esse, hæcque tam salutaris mortis memoria eis auxilium quoddam adscisceret, quo confortati nunquam se ita facile induci sinerent ad transgredienda divina præcepta, adeo ut oculus mortis symbolum videns, intellectum induceret ad considerationem, hæcque demum voluntati veluti frænum quoddam deserviret, quo impediretur quo minus peccata patraret: *Et hoc significationis gratia factum est* (inquit Rabanus) *Nam hujusmodi indumento Dominus eos mortales jam factos fuisse insinuat: Pelles, quæ nonnisi mortuis pecudibus subtrahuntur, mortui figuram continent.* Verum dicat aliquis; Nunquid melius fuisset si Deus potius fecisset illos mortua videre animalia, absque eo quod ex talium demortuarum pecudum pellibus eis amictum pararet? Respondent Oleaster & Pater Vega, Deum pellibus eos vestisse, ut mortis memoriam secum semper & & ubique deportarent, ut hac ratione cum semper vicinæ sint peccatorum occasiones, remedium quoque adversus peccata opportunum haberent ipsam memoriam mortis: [Et ne animis eorum excideret hæc utilis & salutaris lectio, ipsemet propria manu induere voluit eos habitu & memoria mortis, ut quocumque locorum pergerent, eam secum semper portarent, ut nunquam aspectum eorum fugeret.]

Raban. Maurus lib. 1. in Gen. c. 19

Didac. Vega in Dom. 15. post Pent.

3. Referunt nonnulli Scriptores, præcipue vero Jacobus Edissenus Syrus, & Andreas Masius, quod Noë Arcam ingrediens, in eandem quoque Adami ossa secum attulerit; [Ossa prothoparentis nostri Adam secum assumpsit, & in arca inclusit.] Quo fine hæc ossa secum Arcæ inferebat? nunquid satisfuisset si sibi de annona victus prospexisset, quæ sufficisset eousque donec inundatio diluvii cessaret? aut vero si secum insignem quandam argenti, vel auri, aut gemmarum, aut margaritarum aliarumque pretiosarum rerum quas domi suæ reconditas habebat, quantitatem Arcæ intulisset? Minime gentium; aliud etenim erat sancti hujus Patriarchæ judicium, utpote qui omnia alia quantumvis pretiosa posthabebat, & ab aquis absorberi permittebat, & sola Adami ossa veluti chariora & pretiosiora custodivit & conservavit. Et quonam id fine eum fecisse putatis? O insignem sancti hujus Patriarchæ prudentiam; Finito etenim diluvio singulis filiis suis ab Arca egredientibus os aliquod Adami consignavit nimirum primogenito caput, & sic consequenter, ut hæc hujus cadaveris ossa secum deferentes & aspicientes, in quolibet loco mortis memores essent; sciebat enim hanc memoriam potens quoddam frænum futurum esse, quo à lapsu in peccatum efficaciter præservarentur, quasi diceret: Mementote hæc ossa mortis esse reliquias, & residuum cadaveris nostri prothoparentis. Hic peccavit, eo quod tunc quando serpens ei dixit: *Nequaquam moriemini*, mortis imaginem sibi à memoria sua abripi permiserit. Quapropter si in gratia Dei nostri constanter perseverare, & non peccare velitis, ossa hæc carnibus suis dudum denudata considerate, & dicite; suo quoque tempore & nobis moriendum erit, in eandemque cum hisce ossibus statum procul dubio redigemur: Hacque ratione per sublimatorium memoriæ verum ex hisce ossibus elicietis mithridaticum, quo mediante animas vestras à peccati toxico illæsas & incontaminatas conservare poteritis: (Certe hæc fuit intentio Noë, hic animus ejus, ut ossa Adami in promptu habens, assiduè mortis recordaretur, utque hominum memoria nunquam excideret: Cum enim filii ejus in universam terram dispergendi essent, volebat pius pater, ut secum mortis reliquias aliquas asportarent, quasi annulum in memoriam eorum, quæ Adæ acciderant.

Iac. Ediss. Andr. Masius.

Ori. 16. 23.

Vegi sup.

4. Philisthæi in memorabili quadam Israelitis illata strage, inter cætera spolia Arcam quoque Dei eisdem abripuerunt, eamque in templo

templum Dagon Idoli sui, quod in Azoto adorabant, collocarunt, unde Deus gravissime indignatus, suppliciorum pœnarumque suarum pondus grave super Azotios mire aggravavit: unde Philisthæi Arcam Dei à se procul amovere, & in Accaron reservare decreverant: *Non maneat Arca Dei Israel apud nos, quoniam dura est manus ejus super nos: Miserunt ergo Arcam Dei in Accaron.* 1. Reg. 5. Hi autem Accaronitæ etiam confestim per experientiam probarunt, qualia sint divinæ justitiæ flagella: *Fiebat gravissima valde manus Domini.* Denique divina vindicta omnes omnium Philisthæarum civitatum incolas per experientiam edocuit, quam sint suppliciorum suorum severi rigores: *Fiebat pavor mortis in singulis urbibus.* Nunc autem audire vobis libeat, qualenam meditati fuerint ad plagas hasce à se avertendas, consilium. Componamus (ajunt inter se) hanc Arcam in currum quendam, qui à duabus juvencis trahatur & quocunque hæ juvencæ currum hunc arca onustum protraxerint, ibi subsistet: Dictum, factum: *Fecerunt ergo illi hoc modo.* Verum enimenimvero id quod sacra Scriptura deinceps in eadem historia refert, valde est memorabile; Dicit enim animalia hæc non obstante, quod procul à suis fœtibus dimoverentur, nihilominus seposita omni naturali in fœtus suos propensione arcam Dei directe perduxerint per vias regias usque Bethsames, nec declinaverint sive à dextris, sive à sinistris, extra viam publicam gradiendo: Verum quidem est, quod ad cœlos usque pertingentes ediderint mugitus, quibus cordis sui testari volebant angustias, quas ab hac sua à fœtibus suis divulsione patiebantur: *Ibant in directum vaccæ per viam, quæ ducit Bethsames, itinere uno gradiebantur pergentes & mugientes, & non declinabant neque ad dexteram, neque ad sinistram.* Porro Origenes quidem talem hujus rei expositionem dare prætendit, quæ cujuslibet menti satisfaciat, veruntamen dum ejus responsionem considero, huic difficultati aliam longe majorem superaddere videtur; Dicit enim mirum non esse, quod vaccæ illæ *Ibant in directum & non declinabant, neque ad dexteram, neque ad sinistram*; quia Dæmon currus illius auriga & dux erat: *Dæmon ducebat eas.* Videte igitur, ô Auditores, in quas non vilitates & abjectiones sese Dæmon præcipitet; Ille etenim qui antea nolebat cedere altissimo, primatum super eum prætendendo; is inquam nunc eo redigitur, ut in illam se actionem demittere non erubescat, quam communiter facere solent bubulci. O infelicissime spiritus. Enimvero Joseph Hebræus hoc loco causam inquirit, cur Dæmon ad tam abjectum munus sese demiserit, & ait: Quidnam Dæmonis interesse, ut arca hæc Israelitis denuo restitueretur? Imo hæc Arcæ restitutio Israelitis facienda Dæmoni potius præjudicabat; Nunquid enim quamdiu Arca Dei in Philisthæorum potestate erat, quotidie tot lucrabatur animas, eorum videlicet, qui ex gente illa Idololatrica moriebantur? An igitur adeo vecors est, ut non advertat, quanta ex hac ejus industria sibi adnascantur ingentia damna? O male tibi consulens auriga! Imo vero ô incredibilis astutia Diabolica; Ita enim pessimus hic inimicus intra semetipsum visus est ratiocinari: Mihi nihil inde commodi vel utilitatis accrescit, quod Arca Dei inter Philisthæos dimoretur, *Fit enim pavor mortis in singulis urbibus*; 1. Regum 5. quæ quidem maximum mihi infert præjudicium; si enim mortalitas hæc eo quo cœpit pede progrediatur, tandem Philisthæi Accaronitæ & Azotii, ingentem hanc miseriam considerantes, scelerum suorum pœnitentia corripientur, & in sceleribus suis ulterius progredi formidabunt. Ecce tibi igitur veram causam, cur juxta opinionem Origenis *Dæmon ducebat eas*: [Ne scilicet (respondet Josephus Hebræus apud Joseph. Speran. punc. 125.) ex tot mortibus, mortem conciperent, qua concepta converterentur.]

Orig. ho. 16. in c. 23. Num.

5. Mirum est quam diversimode sese Filius Dei habuerit in nonnullis operibus non minus mysticis, quam miraculosis! Etenim Joannis cap. 8. mulier quædam Christo Domino præsentata & accusata fuerat, quasi sextum præceptum negativum, quod Deus populo inviolabiliter observandum tradiderat, nimirum: *Non mæchaberis*, Exod. 20. prævaricata fuisset, unde accusatores ejus eam lapidandam esse censebant: *Magister hæc mulier modo deprehensa est in adulterio: In Lege autem Moyses mandavit nobis hujusmodi lapidare* Joan. 8. Pientissimus autem Judex eam ab omni scelere de quo accusata fuerat absolvit, & liberam abire permisit, hoc tan-

tantum ei firmiter impresso monito, scilicet: *Vade & jam amplius noli peccare.* Hoc igitur inprimis, ô Auditores, in bona memoria tenete. Porro alia quadam vice etiam contigit, quod Christus Salvator noster in die quodam festivo, qui ab Hebræis summa cum solemnitate agebatur, ad locum quendam qui Hebraice Bethsaida appellatur, accedens, multos ibi invenisset infirmos, qui utpote sanitatis recuperandæ cupidissimi temporis oportunitatem summa cum patientia præstolabantur, qua salutiferas illas aquas ingredi & curari possent, quorum unus erat gravissima paralysi ad triginta solidos & continuos annos obnoxius, cujus miserabili statui cœlestis medicus compatiens dexteram suam ad eum extendit, eumque per manum appræhensum in pedes sustulit, & postquam membra ejus consolidasset, eique imperasset ut sublato grabato suo abiret, idem quod prædictæ mulieri monitum dedit dicens: *Ecce sanus factus es jam noli peccare.* Joan 5. Observandum est insuper quod quando filium viduæ intra portas urbis Naimiticæ à mortuis suscitavit, nec non & Lazarum fratrem Marthæ & Mariæ Magdalenæ, è sepulchro ad vitam evocavit neutrum horum commonuerit ne deinceps amplius peccaret, sed illi solum dixerit: *Adolescens tibi dico surge*, Joan. 11. huic vero: *Lazare veni foras*: Verum enimvero cur non singulis hisce resuscitatis æque ac paralytico illi & mulieri adulteræ dixit: *Noli amplius peccare*? Etenim id ideo factum esse existimo, quia monitum istud illis datum superfluum fuisset, his vero necessarium, quia cum hi nunquam per experientiam comprobassent quid mors sit, facile in pristina peccata sua reincidere potuissent: Filius autem viduæ & Lazarus, qui jam mortis acerbitatem & horrorem actualiter degustarant, nulla ratione hoc monito *Noli amplius peccare* opus habebant, siquidem mortis perpessæ imaginem memoriæ suæ vivaciter impressam ubique circumferebant, quæ illos sufficienter à recidivatione peccati arcebat: [Equidem redibant isti ex sepulchro ad lucem mortalium, experti fuerunt mortis pharetram & sagittas: fuit autem tam potens magistra hæc mortis experientia, ejus tam efficax doctrina, ut quanquam brevi apud eam commorati fuerint, tam periti evaserunt, quos instruere Christo opus non fuerat.] Ita Paulus Scherlog, Antiloq. 6. sect. 11.

6. Sanctus Paulus Epistolam quandam ad Romanos exaravit, cujus series in eo præcipue consistebat, quod eos hortaretur ut in gratia Dei constanter persisterent, & non peccarent. *Non regnet peccatum in vestro mortali corpore, ut obediatis concupiscentiis ejus.* Rom. 6. Verum ô S. Paule, satis jam notum est Romanis corpus humanum mortale esse, atque ideo suffecisset, si tantum scripsisses: *Non regnet peccatum in corpore vestro.* Quis enim adeo rudis est & ignarus ut nesciat, quod corpora nostra non sint ex incorruptibili quodam temperamento composita? Ignis eo ipso quo ignis est, calidus sit oportet; ita quoque corpus nostrum, eo ipso quo corpus humanum est necessario erit mortale. Estq; idipsum adeo certum, ut merito vanitas sit idipsum ulterius dilucidare velle. Porro S. Ambrosius hæc S. Pauli verba hoc sensu explicavit, dicens: *Mortale ergo dicens corpus totum hominem significavit.* S. Anselmus subjungit: *In corpore mortali dictum est, quia in immortali corpore nō erit peccatum.* Theophylactus autem hæc verba Apostoli duobus præcipue modis intelligi posse existimat: *Cum vero in nostro mortali corpore, inquit, duo prætendit, alterum, quia minus stabiles sunt corporis voluptates, quippe quod mortale sit & non diuturnum: alterum autem nos commonefacit mortalitatem hanc à delicto fuisse corpori inditam.* At vero Ægidius Columna Apostolum ideo expressam mortalitatis mentionem fecisse opinatur, ut Romanos alliceret ad bonum, atque à malo retraheret, quasi diceret: Vultisne abstinere à malo? Corpus igitur vestrum morti subjectum esse considerate. O quam vobis hæc consideratio ad ingenerandum vobis peccati horrorem utilis erit! [Sicut ergo cum audivimus corpus vestrum, quod nunc est mortale, fiet postea immortale, allicimur in bonum; sic cum audivimus quod regnante peccato in nobis corpus nostrum exponetur æternæ morti retrahimur à malo.

Amb. ib. Anselm. ib. Theoph. ib. Ægid. Col. lect. 20. ibi.

7. Refert Joannes Climacus Religiosum quendam duodecim annis continuis cellæ suæ inclusum, nec interea temporis ab ullo viventium hominum visum, exercitiis spiritualibus continuo deditum & occupatum fuisse, præcipue vero meditationi mortis, quam sibi ex cranio capitis humani ob oculos semper posito vivaciter imprimebat. Cumque ad ultimam pervenisset vitæ suæ periodum, hoc

omnibus

omnibus & singulis sibi agonizanti assistentibus salutiferum reliquisse documentum dicendo: Credite mihi ô fratres, in nullum vos unquam peccatum lapsuros esse si mortem oculis & animo vestro semper obversantem habueritis: [Indulgete mihi; Nemo memoriam mortis noscens poterit aliquando peccare.] Refert etiam Guilielmus Parisiensis, quod in Monasterio Claravallensi Ordinis Cisterciensis, semper aperta fuerit in ejus Cæmiterio sepultura quædam quam Religiosi Monasterii illius quotidie visitare consueverant, non solum ut occasionem sibi captarent orandi pro animabus Patrum illorum, qui eo in loco sepulti erant, verum etiam & specialiter quidem, ut se quoque tandem morituros esse recordarentur, vivacemque sibi imprimerent mortis imminentis memoriam: [Certe ut fratres dicti Monasterii, qui ex ordinatione domus habent singulis diebus visitare ipsum Cæmiterium orantes pro defunctis fratribus, magis imprimant suis mentibus memoriam mortis.] Atque ob eandem ratione dicit idemmet scriptor sepulturas vel sepulchra mortuorum communi nomine monumenta appellari prouti ex multis sacræ Scripturæ locis clare satis liquet, utpote quæ mentem nostram continuo hortantur & admonent, ut caute sibi caveat à peccatis, animarum nostrarum saluti, & cœlestis gloriæ consecutioni adeo exitiosis: *Monumentum dicitur, quasi monens mentem ad memoriam mortis habendam, eo quod nihil sic revocat hominem à peccato, sicut mortis memoria.* O utinam homines in hujus puncti considerationem firmiter mentes suas defigerent, utique majori cum cautela ab offensis quę adversus Divinæ Majestatis honorem adeo temere committuntur, desisterent. Certe etenim certius est, quod viverent optimè, & sanctè morituri essent.

Io. Clim. grad. 6.

Guilelm. Paris. fer. 6. post 4. Domin. Quadr.

Aug. de cura pro mort agenda c. 4.

8. Verum enimvero non loquamur deinceps amplius in genere, sed ad specifica descendamus. Quod si igitur superbiæ ventus tumidis te velis inflet, anchoræ loco mortis memoriam adhibeas. Et quidem quoad hoc non te pigeat vel ab ipsis brutis salutare quoddam documentum grato animo accipere. Satis etenim explicari nequit, quanto cum fastu Pavo plumarum suarum rotam explicet, siquidem thesaurorum suorum aperiens gazam, stellasque quæ in cæruleo aureæ suæ chlamydis colore relucent, publice spectandas exhibens; fastuosus intendit floridum Aprilem verecundia quadam aspergere, primosque elegantissimo cœlorum pallio honores eripere: Velut novellus quidam Argus centenos quaquaversum oculos aperit, ad ambitiosæ suæ venustatis jactandam excellentiam. Singulari cum majestate gressus suos movet, ut circumstantium spectatorum sibi comparet applausus: vix eum dignatur aspicere, qui obstupefactus ejus pulchritudinem attendit. Per prosopopæiam quandam nimis fastuosam frontem suam elevans videtur quod velut alter quidam Lucifer gloriam suam super cœlorum eminentiam sublimare, ipsasque cœlorum stellas pedibus suis conculcare contendat. Denique eousque ejus superbia pertingere videtur, ut omnes pedibus suis advolutos, sibique humiliter inclinatos videre ambiat: *Pavo inter omnes volucres avis est jactabunda corporis enim forma atque alis pulcher est, cum ambulat seipsum exultans intuetur*, inquit sanctus Epiphanius in Physiol. Mox vero ut oculos in terram veluti illam contemnendo deflectens pedes suos intuetur, omnino in diversam à priori speciem commutatur, fastum namque omnem demittit, detumescit quo antea inflabatur tumor corporis, caudæ suæ rotam modeste componit, recolligit plumas, cæruleam auroque distinctam chlamydem suam contemnit, nec caput jam fastuose erigere præsumit, videri ab aliis erubescit, subducere se cuperet, sed effugium nullum invenit, adeoq; superbiam in humilitatem commutans, omnium volucrum se vilissimum fateri videtur, adeo ut totus confusus nec oculos in sublime erigere audeat. Discant igitur superbi ab hoc animali, mentis suæ demittere elationem & fastum, pedes suos, id est, finem vitæ suæ, mortem videlicet respiciendo & considerando, sic enim omnis superbiæ fastus facile detumescet: [Qui ergo desiderat ex bonis corporis vel animæ non inflari nec perire, oculos ad pedes vitæ, ad mortem iniquam convertat,] monet Author quidam modernus Fran. Laba. Ver. Mors propos. 3.

9. Audite quæso qualiter Philippus Macedonum Rex medios inter splendores regios constitutus omnem superbiæ aditum amputarit: Hic enim ne ab animi ela-

tione aliquando infestaretur, uni Epheborum suorum præcepit, ut ipsum ter quolibet die hisce verbis salutaret: *Memento hominem te esse*, quasi dicere voluisset; Bene recogita ô Philippe Macedonum Monarcha, quod mortalis sit quisquis homo inter homines vivit. Qui proinde respondere solebat: [Homo sum & quidem mortalis; ut quid ego superbiam & jactabundus in aliquo gloriabor?] Porro mirus est ille loquendi modus, quem David Rex observat, dum de magnatibus hujus mundi loquitur: *Ego dixi*, inquit, *Dii estis, & filii excelsi omnes*, quæ verba S. Gregorius exponit: *Dii in Scriptura sacra sublimes homines intelliguntur*; Et tanquam filii excelsi & potentissimi Dei *Æternæ hæreditatis participes erunt & hæredes*, inquit Hugo Cardinalis: At vero satis mirari non possum quod mox subjungat: *Vos autem sicut homines moriemini*. Quo fine de tanta hominis dignitate & præeminentia loquens mortis quoq; mentionem mox facit? Num forte ne magnates omnibus se imaginabilibus commoditatibus vitæ frui videntes se immortales esse reputent? Non est hæc Prophetæ intentio; si tamen illam investigare placet, mementote illius quod Historiographi de Alexandro referunt. Hic etenim Monarcha tam ob suas excellentias, quam ob reportatas à Dario victorias, apud omnes magna in veneratione erat, & salutabatur tanquam Deus, unde & tanquam filius Jovis ab omnibus ambiebat adorari. Quid ergo David faciat qui Reges divinitatis titulo afficit, dicens: *Ego dixi, Dii estis*, eosque altissimi Filios appellat; *Et filii excelsi omnes*? Ne veneno superbiæ ob sublimes hosce titulos corripiantur, mortis eis antidotum præsentat, in memoriam illis revocando quod sint mortales: [Vos autem sicut homines moriemini, quasi dicat; Alas dimittite, & rotam more pavonum variarum pennarum fulgore conspicuam deponite, quia Dii estis, sed Dii mortales.

Cal. Rod. l. 19. lect. antiq. c. 33. Vega in Ps. 2.

Cal. Rod. l. 21. lect. antiq. c. 35.

Ioseph. Sper. nu. 125.

10. Creditote mihi, ô Auditores, quod si Dæmon posset aut vellet deposita superbia sua humilis fieri efficacius ad hoc non posset invenire medium, quam (tametsi sit *ab intrinseco* immortalis & incorruptibilis) quam firmam mortis in memoriam suam impressionem. Id quidem prima facie vobis paradoxum videbitur, veruntamen quendam scripturæ passum primo ponderemus, & postea hac super re vestrum edatis judicium. Matthæi 4. capite Filius Dei una cum Dæmone in altissimi cujusdam montis verticem conscendebat, unde oculis lustrare potuisset omnes mundi regiones, si earum simul videndarum capax fuisset; Hoc solum dicere sufficiat, quod sacer Evangelista dicat, quod tentator infernalis, abinde: *Ostendit ei omnia regna mundi*, Matth. 4. simul ei dicendo: Ego omnium earum regionum quascunque hic à longe vides Dominus proprietarius existo, quod si genua tua flexeris, meque reverenter adoraveris, omnia hæc quæcunque per circuitum quantumcunque à longe conspicis tibi liberaliter donata erunt: Nulla erit provincia, quæ tanquam obediens subdita tua, tibi tanquam Domino suo haud gravate suum nō sit præstitura homagium, & expenditura tributum, Francia quidem sua poma, Hispania metalla sua, India aurum, Anglia argentum, Pontus ferrum, Babylonia tapetes & peristromata sua, Phœnicia purpuras, Flandria pannos, Soria sua gossipia, Arabia suos odores, Æthiopia ambras sive succinos & ebur suum, Africa blada sua, Sicilia triticum, Calabria armenta sua, Cyprus suos pulveres, Creta vina sua, Samus vasa sua, Numidia marmora, Insulæ fortunatæ suas aves, Mundus novus ingentes suas divitias; Denique Oceanus ipsemet, margaritas & corallos suos offerent: *Hæc omnia tibi dabo si cadens adoraveris me*. O scelerate! Ergone vis ut Paradisus ad inferni pedes sese prosternat? Ut Deus tibi vilissimæ creaturæ suæ sese inclinet, & coram te humiliatus te supplex adoret? O inaudita superbia! Sacri Evangelistæ Matthæus, Marcus & Lucas ècontra factum aliquod referunt ab hoc diversissimum, & huic è diametro oppositum. Scribunt enim quod postquam Salvator noster è navi in Gerasenorum regionem exscendisset obvium habuerit Dæmonem quendam, qui corpus miseri cujusdam hominis obsidebat: *Et cum egressus esset ad terram, occurrit illi vir quidam, qui habebat Dæmonium*, inquit sanctus Lucas. Hic autem Dæmon Domino occurrens ad ejus se pedes prostravit: *Procidit ante illum*, eumque peractum reverentiæ licet extrinsecè adoravit, *Cucurrit & adoravit eum*, idque ut dicit Dionysius Carthusianus *non amore boni, sed timore gravioris supplicii.* Conferamus nunc quæso præsentem scripturæ.

Matth. 8. Marc. 5. Luc. 8.

Dionys. Carth. in c. 8. Luc. art. 11.

æ locum, cum alio paulo ante adducto: Superius in monte cum Christo loquens Dæmon volebat, ut Christus sese ad pedes suos venerabundus prosterneret: *Hæc omnia tibi dabo si cadens adoraveris me.* Hic autem in terram ad pedes Christi advolutus esse cernitur: *Procidit ante illum*: Antea volebat adorari, *si cadens adoraveris me*: nunc demum adorat, licet timore ad actus, *Adoravit.* Antea se superbiæ vento tumidum exhibebat; nunc vero ab humilitatis impulsu mortificatum ostendit. Quisnam hujusce in Dæmone tam subito factæ metamorphoseos causa extitit; Indicant eam haud obscure sacri Evangelistæ, speciatim vero S. Lucas dicens: *Neque in domo manebat, sed in monumentis*; Luc. 8. quasi funestæ illæ mortuorum tumbæ, ibiq; delitescentia & dispersa cadaverum crania & ossa eum ad detestandam superbiam permovissent ejusque mens è tali monumento ad amplectendam humilitatem fuisset persuasa. Tangit punctum istud S. Petrus Chrysologus, dum Dæmonem hunc in modum interrogat: [Quid est Diabole, quem trina tentatione provocas ad lapsum, quem promissione regni, ut adoraret, subdolus ambiebas, nunc tremens & miserandus prolaberis, & adoras?] Porro sanctus supradictus hanc mutationem solum adscribit moræ quam Dæmon aliquamdiu in monumento illo protraxisse scribitur: [Ecce qui honores omnes regni promittebat, & gloriæ, habitare fœtidis corruptione cadaveris reperitur in tumulis.] Quod si igitur Dæmon tametsi is in superbia sit inflexibilis & obstinatus, illam tamen deponit & sub vexillo humilitatis deinceps militare statuit ex eo solum, quod mortis imaginem ob oculos sibi statuerit, quanto magis homo, cujus voluntas flexibilis est atque mutabilis, superbiæ fastum detestabitur & humilitati devotus fiet, si mortis considerationem seria mente agitaverit?

Petrus Chrysol. ser. 17.

Matth. 8. Marc. 5. Luc. 8.

11. Verum enimvero quid superbiam supplantasse juvabit, si mox in ejus locum in corde tuo AVARITIA accendatur? At vero cura ut temetipsum per mortis memoriam præpares, sic enim nebulam hanc sensim & paulatim velut à vento dissipari facies. Semiramis Babyloniæ Regina morti proxima, in frigidum sepulchri sui marmor hanc inscriptionem incidi aut exsculpi præcepit: [Quicunque ex Regibus pecuniæ inopiam senserit, conditorio recluso sumat inde, quidquid visum fuerit.] Post multos annos autem Darius Ægypti Regnum adeptus, Babyloniæ quoque confinia penetravit, ubi cum omni industria & exactissima diligentia omnia civitatis illius subterranea loca explorari fecit, in quibus Semiramidem thesauros suos reposuisse credebat. Tandem vero post multos adhibitos labores urnam illam casualiter invenit, in qua ossa prædictæ Reginæ recondita erant; moxque gressum firmans substitit suasque cogitationes ad hanc sepulchri sui inscriptionem deflectens, illos se thesauros invenisse opinabatur, quos tanta cum aviditate requisierat. Tumbam itaque illam mox aperiri fecit, intra quam cum nil præterquam Semiramidis ossa invenisset, graviter hic Persarum Rex delusus remansit; unde demisso vultu, inclinata fronte; supercilia velut admirabundus erigendo in profundum quoddam sese demisit silentium. Demum vero resumpto spiritu in has fere voces erupit: Hiccine est venustissimus ille Semiramidis vultus qui sedes erat gratiarum, majestatis theatrum, & metropolis omnis pulchritudinis? Hæccine est mulier illa famosa quæ imperii sui majestate omnes magnates reddebat attonitos, quæ tremere & trepidare faciebat generosissimos athletas, obmutescere facundissimos oratores, sapientissimosque qui eo tempore reperiri poterant Philosophos hæsitare? Hæccine illa Amazonum invictissima, quæ chalybe obarmata, scuto & hasta sua invictissimorum athletarum tumidum fastum refrænavit, formidabilissimorum exercituum ausum dejecit, superba iis vexilla eripuit, ditissima eorundem spolia involavit, quæ gloriosas de victoribus victorias persæpe retulit, integraque regna & provincias suæ coronæ tributarias affecit? Hæccine aliud post se memoriale non reliquit præter olida & obsoleta hæc ossa? Quid tibi nunc ô Semiramis non solum unius Regni Reginam, sed & tot mundorum, quot somniavit Democritus Imperatricem fuisse profuit, tot thesaurorum divitem & opulentam, quot in campis Corinthiacis à vastatoribus Mummii vel ex antiqua Cræsi tumba à Zantho fuere excerpti? Veruntamen quid de ipsa loquor? (ita ipsum sub-

Cal. Rod.

l. 23. lect. antiq. c. 5.

junxisse nunc persuadeo) cur non mihimetipsi mentem meam aureis laqueis semper vinctam & cor in thesauris sepultum impropero? Apage à me sitis ô avara desideria, evanescite à pectore meo cupiditates insatiabiles, & in hac tumba sepeliamini, hic vos inter hujusce illustris mulieris cineres derelinquo. O thesauri fallaces in fortuna quadam vitrea radicati vos exhorresco & detestor, & quia ut jam experior illuditis ei qui vos æstimat; contemnitis illũ qui vos adorat, sævitis in eum qui Idoli loco vos habet, ideo ex nunc sacro me jurejurando obstringo, futurum deinceps, ut memoria vestri mihi futura sit abominabilis, vos suspectos habebo tanquam fallaces, contemnam vos tanquam fugaces, quãtoq; vos sum amore prosecutus, tanto vos odio aversabor. Et quidem quid potuisset ãplius dicere vel facere, si Christianus fuisset, aut hanc fortunam habuisset quod oculis ipsius à sancta Matre Ecclesia juvenis ille Evangelicus in feretro ad sepulchrum deferendus fuisset expositus; *Ecce defunctus efferebatur*: nunc autem solas illas vidit mortis reliquias, eaque tantum verba legit, quæ intra tumbam Semiramidis descripta continebantur, videlicet: *Ni malus vir fores, & pecunia prorsus inexplebilis, non utique mortuorum loculos moveres.* Sicque inexplebilis ejus aviditas ab imagine mortis delusa fuit: *Exprobratione lepida in sacram auri famem.* Futurum mihi utique persuadeo quod quisquis ad mortem suo tempore obeundam sese reflecteret, diceretque moriendum mihi est, in hoc totum suum adhibiturus esset conatum, ut merita meritis, non vero thesauros thesauris accumularet.

Cel. ubi supr.

12. Corda nostra sunt velut esca ignis sensualium nostrarum concupiscentiarum pro quibus extinguendis nullum est efficacius remedium, quam sit consideratio mortis: *Nihil sic ad edomandum desideriorum carnalium appetitum valet, quam ut unusquisque hoc, quod unum diligit, quasi si mortuum sit penset.* D. Gregor. in moral. Erat porro Moyses centum viginti annorum, quando Deo complacuit ut vitæ suæ cursum in monte Nebo terminaret; In hoc igitur loco magnus hic Dei servus vitæ suę periodum clausit, fueruntq; ei ibidem tales tãque solemnes celebratæ exequiæ quales tanti Herois merita expostulabãt. Veruntamen postea Deus corpus suum ab Angelis in valle Moab ex opposito templi Idolo Phogor dedicati sepeliri voluit: *Sepelivit eum in valle terræ Moab contra Phegor.* Nequaquam mihi persuadere possum ossa sancti hujus Israelitici Ducis casualiter & sine mysterio jussu Divinæ Majestatis ex opposito templi hujus sepulta fuisse. Et quidem quia ut opinatur Procopius in hoc templo mulieres Moabitides congregabantur, ad quas Hebræi pulchritudine earum capti accurrebant, ab iisdemq; contaminabantur, atq; ideo Templum istud Idolo Phogor dedicatum erat, qui apud eos colebatur tanquam Deus libidinis. Ut igitur Deus libidinosarum gentium illarum cursum reprimeret, Moysen ante fores templi illius sepeliri voluit, ut pedibus super illo ambulantes, in illudq; respiciẽtes ad hoc sese funebre monumentum reflecterent & considerando quod & ipsi suo tempore postquam mortui essent, sicut cadaver Moysis sepeliri deberent, gressus suos à prophano templo isto averterent, nec amplius illud pro adimplenda & satianda effræni libidine sua ingrederentur: Ac proinde *sepelivit eum in valle terræ Moab contra Phogor*, inquit Procopius, *ut imposturam Idoli illius frænaret: Colebant ibi idolum libidinis: fit ibi sepulchrum Moysis (inquit Deus) ut mors coerceret libidinem, nihil enim efficacius mortis memoria: mors enim ob oculos posita compescit luxuriam.* Ponamus enim esse juvenem quendam dissolutum carnalibus Idoli Phogor voluptatibus penitus deditum, & sordidæ Veneris haræ immersum, cui ab hisce sordibus divertendo & avellendo nequicquam juvent sive sancta Religiosorum monita, sive minæ Patris, sive timor Dei mente appræhensus, nec bursæ sive substantiæ suæ dispendium, nec periculum vitæ: si tamen tale Veneris mancipium infirmitate correptum lecto affigatur, & cum febrilibus ardoribus, qui mortis prodromi sunt, confictetur, tandem vero se ex illa indispositione mori forsitan posse consideret, phantasiæ illæ libidinosæ ab ejus mente mox evanescunt, familiaritates detestatur infames & lubricas, Deoque firmiter promittit, ut si ab ejus providentiæ diuturnioris vitæ gratiam obtinere possit deinceps caste vivere, Idolumque Phogor, quod præteritis vitæ suæ temporibus voluntati ejus prædominatum fuerat, in abominatione pessima habere velit. Unde sanctus Isidorus ait: [Assidua memoria mortis prodest ad deprimenda carnalia desideria, & ad abigendas tentationes

Deut. 34. Apud Ioseph. Spiran. punc. 135.

D. Isid. l. 5. de mor.

varias & diversas, quæ separant animam à Deo; nihil enim tantum valet ad domanda desideria, quantum cogitare qualis sit ipsa futura mors.

13 Verum enimvero dices fortasse: Me quod attinet, fatendum est quod plus à furore Martis, quam ab incentivis Veneris divexer: Nonnunquam enim iracundiæ flammas in corde meo accendi sentio, quibus misere agitatus ad vindictam de inimico sumendam fortiter urgeor, & quantumvis omnem ad resistendum huic passioni adhibeam conatum, magnam tamen in ejus compressione animadverto difficultatem putaresne ad hanc passionem sedandam, utilem quoque in tali momento futuram mortis memoriam? Quis dubitat? Frequentes etenim hujusce rei alias visæ sunt experientiæ. Etenim unicuique in sacra historia nonnihil versato manifesta satis est quæ Davidem inter & Saulem intercessit inimicitia. Saul namque Rex Davidi vitam eripere omnibus modis tentabat: quot enim non est ei dolos machinatus? quot ei non struxit insidias, quæ tamen omnes Deo Davidem protegente vanæ fuerunt & irritæ. Imo factum est, quod cum David una cum Abisai Saulis castra secrete pertransirent, regiumque Saulis tentorium ingrederentur, Adversarium suum in eo profundè dormientem invenerint: *Venerunt ergo David & Abisai ad populum nocte, & invenerunt Saul jacentem & dormientem in tentorio.* Primo Regum vigesimo sexto. O quanta est hæc Davidis fortuna? Invenire inimicum suum profundo somno sepultum! nunc cum absque ullo impedimento interficere, deque eo pro libitu suo vindictam sumere potest. Agedum igitur ô David noli tam pulchram occasionem perdere, ferrum fortiter appræhende, & stringe, tuumque inimicum ocius interfice. Quando enim fortunam tibi faventiorem habuisti, quam in præsenti momento habeas? Ambiguusne hæres & anceps? quid formidas? Non est hic tardandum dum adest occasio, serviendum est tempori & præsenti occasioni: Ipse etenim leniter dormit, si expergiscatur te præsente, desperata est res tua, si audierit te, mortis filius utique censeberis. Saltem ad minus Abisai præcipito, ut is eum juguletatque transfigat, nunquid enim ipsum ad hoc intrepido & generoso animo se offerentem audis? *Conclusit Deus inimicum tuum hodie in manus tuas: nunc ergo perfodiam eum Lancea in terra Semel, & secundo opus non erit.* David autem idipsum nequaquam permittere voluit, quin potius omni iracundia deposita, benigne se erga Saulem habuit, hoc solo contentus quod hastam & scyphum prope â capite consistentem secum tolleret. Verum enimvero quisnam hic *Lapis Philosophorum* fuit, qui iracundiæ ferrum in mansuetudinis aurum ita subito transformare potuit? Nullus profecto alius, quam somnus qui imago est mortis: *Somnus est imago mortis.* Somnus iste vim habuit expergefaciendi Davidem quendam ad considerationem suæ mortalitatis, atq; ideo sistit & figit gressum, nec ultra ad vitam eripiendam progreditur, manum ferro non adhibet, multo minus hostem suum occidere tẽtat. Quid mirum (inquit Chrysost) *Conspiciebat illum dormientem, ac de morte omnibus communi philosophabatur, somnus nil aliud est, quã mors temporaria, & unius diei interitus.* Possem equidem idipsum per alia peccata mortalia discurrendo demonstrare, ab hoc tamen supersedeo, ne generem fastidiũ: vos ipsimet hujusce rei experientiam facite, sic enim eundem evenire effectum videbitis Hoc tamen subjungo, quod quisquis mortem meditando à peccatis nequaquam abstinet, tanquam homo censendus sit desperatus & desperatus. Pro cujus veritatis specimine habendo vestras mecum cogitationes ad actiones Judæ deflectite. Chrys. hom. de Dav. & Saule.

14. Quando Filio Dei in domo Simonis Leprosi mensæ accumbente Magdalena ad pedes ejus se recepit, ejusq; sacratum verticẽ pretioso unguẽto perfudit, impius ille apostata intra semetipsũ murmurare & obloqui cœpit, Magdalenam ejusq; Magistrũ culpando, ob hoc unguentũ adeo copiose effusũ, eo quod illud vendi, & inde comparatam pecuniam pauperibus distribui posse prætenderet: *Vt quid perditio hæc? potuit enim istud venumdari multo, & dari pauperibus.* Quod advertens Christus, ut eum ab hoc errore revocaret, & resipiscere faceret, hisce eum verbis est allocutus: *Mittens enim hæc, unguentum hoc in corpus meum ad sepeliendum me fecit.* Quomodo hic sibi invicem quadrant, & conveniunt murmur Judæ, & sepultura Christi? *sepulchrum & mortem commemoraverat*, inquit sanctus Chryso- Matt. 26

sosto-

Chryſ. in c.26. Matt. ſoſtomus. Unde non alio fine hiſce eum verbis allocutus eſt, quam ut oculis ejus mortis objecta proponendo, experiretur an poſſibile eſſet ut à malo ipſum diverteret, maxime cum tot eum in finem alias adhibita media & auxilia, nullum poſt ſe effectum reliquiſſent. Verum quid tandem factum eſt? Audite: *Tunc abiit unus de duodecim, qui dicebatur Iudas Scarioth, ad Principes Sacerdotum & ait illis: Quid vultis mihi dare, & ego eum vobis tradam?* Quidnam hoc loco Adverbium illud Tunc ſignificat? nimirum idem eſt ac ſi diceret eo ipſo momento quo Chriſtus illi mortis remedium adhibebat, ipſe ab errore ſuo minime reſipuit, nec quicquam ſe emendavit, ſed ſubito ad complendam magiſtri ſui infamem traditionem abivit; ac proinde medicos imitari debemus, qui poſtquam infirmis irrito prorſus effectu potentiſſima adhibuerunt remedia, infirmum talem pro deſperato habere ſolent. Aut vero cum Paulo de palatio reſponderi poteſt, quod *Tunc abiit id eſt, abire permiſſus eſt unus de duodecim ad ſummum omnium ſcelerum, & ſaculorum facinus perpetrandum.* Quaſi Evangeliſta inferre vellet; Ex quo ipſa quoque Judæ applicata mortis memoria eum ab impietate ſua convertere non potuit, nullum aliud ſupereſt applicabile remedium, ſed omnis deinceps ſalutis ſuæ ſpes cenſeri debet deſperata. Tunc abiit, ac proinde frænum collo ejus injiciatur & tanquam perditus & deſperatus abire permittatur: *Tunc iſtud ad quod tempus relatum eſt?* Interrogat Chryſoſtomus: *Quando iſta locutus eſſet, quando ad ſepulturam dixit, & neque hinc compunctus eſt.* Sed quid tandem? Idemmet Chryſoſtomus ſuper eundem locum dicit: *In profundiſſimum malorum barathrum ex hac ægritudine præcipitatus eſt.* Enimvero quod ſi fulmina mortis, cor peccatoris alicujus pungere & compungere non poſſint, nihil aliud circa illum faciendum aut dicendum ſupereſt, quam *actum eſt de illo.* Cum ex ſententia Hippocratis certiſſimum ſit: *ſi quæ ſolent prodeſſe non proſunt mortali.*

Pau. de Palat. ib. f. 830.

Chryſ. hom. 2.

Idem. ho. 81. fo. 259

Hippocr. in Aphor.

15. Econtra vero facillimùm eſſe exiſtimo, quod bene vivant, moriantur ſancte & ſalventur omnes, quotquot mortem memoriæ ſuæ impreſſam habent; prouti ex viſione quadam Ezechielis expreſſe deducitur. In urbe namque Hieroſolymitana, quotquot in fronte ſigno *Tau* ſignati erant, infallibiliter cenſebantur à percutiente Angelo ſalvi manſuri, cum tamen econtra infallibiliter perituri eſſent, quotquot erant eodem deſtituti: *Senem adoleſcentulum, & virginem, parvulum & mulieres interficite uſque ad internecionem: omnem autem ſuper quem videritis Tau ne occidatis.* Enimvero myſterium iſtud intelligere haud quaquàm poterimus, niſi ſignificatum hujus literæ Tau inveſtigaverimus. Eſt igitur litera hæc ultima totius Alphabethi Hebræi, in qua nobis ultimus vitæ noſtræ finis, id eſt, mors repræſentari cenſetur. Ac proinde Spiritus ſanctus Ezechieli Prophetæ indicare voluit, in ſalutis ſecuro ſtatu conſtitutos eſſe eos, qui *Tau* mortis menti ſuæ habent impreſſum, econtra vero qui nullum hujus literæ portant veſtigium in certo ſint ſtatu æternæ perditionis. *Salutem conſecuturi jubentur ſignati Tau, quæ eſt Litera finalis alphabethi Hebræi, quo ſignificatur, omnes, qui mortis memoriam habent, ſalvandos, qui ſecus interficiendos.* Ac proinde ſanctus quidam Eremita moribundus, omnibus circumſtantibus mæſtitia & dolore plenis & flentibus, ſolus vultum exhibebat tranquillum, lætum, ac ridentem, quod omnes vehementer demirati lætitiæ hujus cauſam eum interrogarunt, quibus ille prompte reſpondit: *Tranquillus nunc ſum, quoniam ſæpe conſideratione hanc viam inambulavi, ſæpe mortuus ſum, & ideo nihil novi nunc video.* Vixi ſemper in mæſtitia mortis, atque ideo nunc morior in ſecuritate ſalutis. Cur igitur ô peccator mortem à mente tua penitus excludis? O ſi conſiderares, ô mulier, in quemnam deformem ſtatum mors tuam transformatura ſit pulchritudinem, qualiter tui pretioſi ſuffitus & odores in fœtores, comam auream in putredines, genarum tuarum purpuram in mucidum pallorem; qualiter item caro tua à vermibus devorabitur, oſſa vero manſura ſint nuda & deformia, futuraque ſit horrida immunditiei cloaca, nec jam amplius pretioſis veſtibus, ſed putredine veſtienda ſis; Demum vero qualis futurus ſit animæ tuæ ſtatus tibimetipſi conſiderandum relinquo. Quod ſi itidem tibi, ô avare, tandem moriendum eſt, quid tibi per uſuras comparatæ divitiæ proderunt, tot commercia & lucra illicita & male acquiſita? O quantam ſtultitiam & mentis væſaniam prodit, qui mentem & animam coinquinat, ut id quod brevi tempore deſerendum eſt acquirere poſſit! Conſidera quæſo quod ad ſepulchrum nihil tecum aliud ſis aſportaturus, quam viliſſimum totius domus lin-

Ezech. 9.

Ric. Briæ in com. ſymb. lit. Tau. n. 10

Io. Oſor. de mort. novit. 4

Pallad. ap. Oſor. ut ſup. p. 181. co. 1. l. B.

suas auro argentoque habuere plenas, quantas hæc illis in mortis articulo accersiverint angustias. Profectò si loco tuo essem, ita mecum statuerem, ac dicerem: Ex quo certo certius moriendum mihi est, ad hoc ut bene & feliciter mori valeam, mutare & emendare volo mores meos & vitam, meisque divitiis cum Philosopho illo dicerem: *Mergam vos ne mergar à vobis.* O effrænis & dissoluta juventus, quæ totaliter dedita es carnis & mundi hujus voluptatibus & delitiis, in hoc Evangelico juvene velut in speculo quedã temetipsum respice & agnosce, hoc enim fine à sancta Matre Ecclesia tibi ob oculos proponitur hisce verbis: *Ecce defunctus efferebatur filius unicus matris suæ;* Memento te hodie consistere in figura qui mane extinctus jacebis in sepultura: Nunquid vides te florem esse mane natum in cunis vesperi autem exsanguem in feretrum deponendum? quem gustum nunc habes ex tot vanis delitiis quibus superioribus annis cum offensa Dei fruebaris? nullum prorsus. Quamnam in morte consolationem exinde senties quod ab hodierno die usque ad finem vitæ tuæ effræni libidini tuæ omnem licentiam indulseris? Nullam prorsus, imo magnam inde in morte confusionem & tormentum experieris. In hunc vel similem modum optarem quod tu ô juvenis & peccator intra temetipsum sæpenumero discurreres. Sic enim moriendum tibi esse considerans, viveres bene & melius morereris. Interim Eleemosynam pauperibus largiamini utpote quos vobis ardentissimo charitatis affectu commendatos esse velim.

Crates Theban.

PARS SECUNDA.

16. Noli flere, Vidua hæc ob mortem filij sui, qui pretiosissima ei gemma erat, quam in hoc mundo unquam possederat, incõsolabiliter plorabat. Dominus autem eidem fletum ut coerceret, tristitiæque modum ut poneret præcepit dicens: *Noli flere.* Cur ita? Num forte ideo viduam hanc flere vetuit, quia ut scribit Macrobius: *Mortuos ad sepulturam prosequi oportere cum cantu plurimarum gentium vel regionum instituta sanxerunt, persuasione hac, qua post corpus anima ad Originem dulcedinis musicæ id est, ad cælum redire creduntur?* Thraces plorare solebant, quando homines nascebantur, econtra vero quando moriebantur lætitia & jubilus apud omnes sese prodebat; Et ratio est, secundum S. Ambrosium, quia quando homo nascitur in miserias, & ærumnas præcipitatur: in morte vero omnia hujus vitæ mala cessant: *Filios recens natos lachrymis, mortuos vero epulis prosequebantur.* inquit Herodotus. Albertus autẽ Patavinus existimat, quod dixerit: *Noli flere quia non mors carnis, sed culpa causa mortis plangenda, & fletibus diluenda est.* Venerabilis Beda dicit Christum dicendo viduæ *Noli flere*, consolari eam voluisse eo quod confestim visura esset filium suum à mortuis resuscitatum: *Desine mortuum flere, quem mox vivum resurgere videbis.* S. Augustinus exponit: *Noli flere,* id est, *si plangis corpus à quo recessit anima, plange animam à qua recessit Deus.* Inter alias à Lycurgo promulgatas leges una fuit, qua præcipiebatur ut mortui sepelirentur inter ramos olivarum. Per hoc insinuare volens, quod cum arbor illa pacis sit symbolum nullus ea frui incipiat, nisi post mortem; atque ideo sancta Mater Ecclesia ordinavit, ut de mortuis dicatur: *Requiescant in pace.* Quo igitur quis mortem plangere vellet, si pacis ministra est & bajula? *Noli flere.* Imo S. Bernardus hisce eam speciosis titulis & nominibus appellat, dicens, quod sit *Finis laborum, victoriæ consummatio, & vitæ janua, & perfectæ securitatis aditus.*

Macrob. de somn. Scip. l.2. co.1.

Ambr. de fide Resurrect.

Lycurg. ap. Gilib. lect. 24. de civ. Dei.

17. S. Bernardinus Senensis dicit, quod vel sermo sit de morte peccatorum, & hæc defleri debet, quia [est mala in mundi amissione, peior in carnis separatione, pessima in vermis ignisque duplici contritione.] Mors autem bonorum defleri non debet, quia [est bona propter requiem, melior propter novitatem, optima propter securitatem;] ac proinde de his dicitur: *Pretiosa in conspectu Domini mors sanctorum ejus.* De illis vero *Mors peccatorum pessima* 2. Reg. 12. Parvulus quidam & innocens Davidis Regis filiolus febribus astuabat, id quod Davidem magno dolore afficiebat, adeo ut super terram jacens ad cibum sumendum induci minime potuerit: *Iacuit super terram, nec comedit cibum.* Tandem vero septimo infirmitatis suæ die mors illum ex hac vita sustulit: *Accidit die septima ut moreretur.* Quod funestum nuntium mox ut à nuntiantibus accepit, è terra se erexit, vesteque nova indutus ad templum pro gratiis Deo agendis re recepit, ac tandem ad palatium reversus servis suis, ut mensam instruerent, præcepit; *Petivit ut ponerent ei panem, & comedit.* Id quod universam aulam

Bern. sen. t.3. de calam. Senec. c.6.

aulam regiam in maximam admirationem rapuit, ut proinde ei dictum fuerit: *Quis est sermo quem fecisti? propter infantem cum adhuc viveret jejunasti, & flebas, mortuo autem puero surrexisti, & comedisti panem.* Et merito quidem hæc ei dicebantur, quia eum post mortem pueri minime turbatum, imo lætum & festivũ esse videbant. Quod si infans hic puella fuisset, res adeo mira non fuisset, nunc autem masculus erat, & tamen *consolatus est David.* Et hæc quidem admiratio magis adaugetur per hoc quod cum mors alterius filij sui Absalonis ad regias ejusdem Davidis aures pervenisset, ipse Rex continere lachrymas non potuerit, sed cor sibi transfigi sentiens, nullum pro sui solatio invenire potuerit remedium. *Contristatus itaq; Rex ascendit cænaculum portæ & flevit, & sic loquebatur vadens: Fili mi Absalon, Absalon fili mi, quis mihi tribuat, ut ego moriar pro te Absalon fili mi, fili mi Absalon.* Etenim si Absalon filius obediens Davidis, & erga eum gratus & obsequiosus fuisset, jam æquum quodam modo censeri potuisset, quod tantopere ejus mortẽ deploraret: nunc autem constat eum semper protervum, rebellem, ingratum, & patris inimicum fuisse, utpote cui ad adimendam ei coronam, & diripiendum regnum, bellum moverat crudelissimum, de cujus proinde morte lætari potius debuisset, & deflere potius mortem parvuli qui in tanta annorum ætatis suæ teneritudine moriebatur. Enimvero hujus mortem nequaquam deflevit eo quod innocẽs esset & bonorum mors defleri minime debeat ob quam eandem rationẽ Salvator noster huic viduæ etiam dixit: *Mulier noli flere*: bene tamẽ Absalonis mortem amare deflevit, eo quod morte pessima obierit, quæ sanguineas merito lachrymas meretur. Estque hæc S. Hieronimi expositio, dicentis: [Scribitur David justè flevisse filium parricidam, parvulum, quia sciebat non peccasse, non flevit.] Cujus etiam opinionis S. Ambrosius fuit dum ait: *David filium dilectissimum, quem fleverat ægrotantem, non flevit amissũ, certus infantem ad pacis æternæ beata gaudia translatum: At vero Absalonem quem inimicum habuerat, mortuum lamentatus est, quia divinæ justitiæ conscius desperavit impio requiem.*

Hier. ep. 25. ad Paulam de obitu Blesillæ.

18. Et certe cur deploraretur mors eorum qui in gratia Dei constituti hac vita defunguntur: *Non sunt lugendi fratres nostri de hoc sæculo liberati, cum sciamus non eos amitti sed præmitti*, dicebat S. Cyprianus. Cum Anaxagoræ nuntius quidam quendam filiorum suorum mortuum esse insinuaret, nequicquam turbatus est sed prompte respondit: *Sciebam me genuisse mortalem.* Pericles duos filios in prælio occubuisse audiens, ne vel unicum edidit suspirium vel lachrymæ alicujus stillam emisit. Xenophon quoque filium suum in prælio generose dimicantem occubuisse intelligens, dixit: *Malle se habere filium strenuum quam longævum.* Antigonus filium se in bello amisisse percipiẽs ne minimum quidem doloris signum edidit, nisi quod dixerit displicere sibi quod tam gloriosam subire mortem tamdiu distulerit: *Serius o fili tam gloriosam mortem obiisti.* Nullam hi generosi animi passi sunt perturbationem, eo quod filii eorum bene & feliciter ac gloriose mortui essent quod spectat bonitatem mundanam & humanam. Quanto igitur minus defleri debent mortes eorum qui sancte in Domino moriuntur? Ac proinde S. Petrus Damianus Epistolam quandam ad Hermelinam scribendo lachrymas illius cohibebat quas alias effudisset ob mortem filii sui, eum à Deo ad curiam cœlestem translatum esse indicans. Cum Joannes Hunniades nobilissimus Hungariæ Heros mortuus esset, conjux ejus una cum tota sua familia lugubri se veste induit: Rex autem Uladislaus pullas hasce vestes eam deponere, & jucundum colorem reassumere jussit, eo quod in morte equitis adeo generosi, qui tanto cum honore propter amorem Jesu Christi Hungariam intrepide defendens Turcarũ se potentiæ opposuisset, jubili potius & exultationis quam mœstitiæ signa edenda esse censeret.

Cypr. ser. 5. de mor.

S. Petr. Dam. l. 8. epist. 4.

Raphael de Colũb. fe. 6. Do.

19. Atque ideo S. Bernardus cadaver & funeralia Gerardi fratris sui siccis oculis aspexit, imo ipsemet cum ingenti animi constantia orationem funebrem in ejus sepultura declamavit, absque eo quod in labiis vel minimum notaretur eum in dicendo præpediens suspirium, vel lachrymæ stilla manasset ab oculis ejus: *Plorantibus aliis, ego siccis oculis secutus sum invisum funus, siccis oculis steti ad tumulum, quousq; rite peracta sint exequiarum solemnia.* Verum dicat hic aliquis; attamen Christus amici sui Lazari mortem deflevisse scribitur: *Lachrymatus est Iesus.* Mirum id non est, respondet S. Cyrillus Alexandrinus, quia *Erudit nos Dominus suis lachrymis quonam modo charos nostros vita functos moderatis & lege rationis temperatis lachrymis flere debeamus.* Unde S. Petrus Blesensis

D. Bern. ser. 26. in Cant.

S. Cyril. l. 7. c. 20.

ſis vult Chriſtum ideo fleviſſe eum, non quia defunctus erat, ſed quia eum revocabat ad vitam: *Chriſtus non pro morte Lazari, ſed pro ipſius revocatione ad miſerias temporales planxiſſe dicitur & luxiſſe*: quantum vero attinet ad hoc quod eſt, eum mortuum eſſe, quia vir bonus & ſanctus gaviſus eſt potius: *Lazarus mortuus eſt & gaudeo.*

Pet. Bleſ. ep. 174.

20. Tandem veritatem fateri debemus dicendo, mortem quoad ſemetipſam, nec bonam nec malam eſſe, ſed bonæ vel malæ denominationem accipere, juxta bonitatē vel malitiam ejus qui moritur. Sic enim ponamus duos eſſe in carcere vinctos, quorum unus innocens ſit, & alter reus; quod ſi præfecto carceris ad oſtiū carceris adveniente illiusq; ſeras & ferramenta reſerante unus illorum contriſtetur & tremat, alter vero exhilaretur & gaudeat, unde id naſci exiſtimas? Nunquid uterque eundem nactus eſt portarium? Nunquid eadem porta eſt per quam egrediuntur, eademque clavis qua carceris janua reſeratur? qua igitur ratione unum & idem agens, unica & eadem actione tā diverſos in his duobus cauſat effectus? vos judicate an cauſam hujus augurando aliquid valeam. Conturbatur itaq; reus, quia novit qualiter conſtituta ſit ejus conſcientia; nunquam audit carceri appropinquantem oſtiariū, quin ſemper ipſum ſuſpicetur præſto eſſe carnificē, ad eum morte plectendum ad carcerem miſſum: alter vero qui innocens eſt lætatur & exultat quaſi dicat: Benedictus Deus quis ſcit an ſtrepitus quem audio non excitetur à carceris præfecto, qui ad me è carcere liberandum in procinctu ſit: benedicta ſit hora iſta, vere etenim illum venientem audio. Unde quæſo naſcitur quod umbra quædam mortis te tremere faciat maximumque tibi pavorem & terrorem incutiat? mitte manum tuam in ſinum tuum, conſidera quænam ſit conſcientiæ tuæ conſtitutio, & quam peſſimam vitam duxeris, & videbis mirum non eſſe quod mors tibi adeo ſit formidabilis & amara? quomodo qui palatum affectum habet vini præſtātiam deguſtare poterit? ac proinde ſi malus es, mors tibi peſſima erit; cum econtra iis qui in timore Dei perſeverantes vitam Chriſtiano homine dignam duxerint, mors ſit omnino deſiderabilis & gaudioſa; tales enim ex morte nequicquam terrētur, ſed mortem læto & hilari vultu expectantes dicunt cum Apoſtolo: *Cupio diſſolvi & eſſe cum Chriſto.* Vobiſcum igitur ô probæ & ſanctæ animæ loquitur voſque ad libenter & ultro citroque moriendum graviter vos exhortatur S. Baſilius dum ait: *Ne formidetis mortem, non enim corruptio eſt, ſed vitæ cauſa, non eſt interitus penitus, ſed tranſitus ad honorem.* Et poſtea ſubjungit: *Veſter exitus & hinc deceſſus pretioſus eſt & illuſtris, non omnium hominum, ſed eorum qui ſancte & juſte vitam hanc tranſegerunt.* O quam dulce eſt mori, quam grata mors eſt animæ illius, quæ Paradiſum apertum videt, circumdantes eam Angelos, Deumq; eam ad gloriam dulciter invitantem: Econtra vero quam horrenda & formidabilis eſt mors illius, qui aperiri ſibi videt Infernum, condemnantemq; ſe Deum, & dæmones eum ad tormenta poſtulantes clare conſpicit. Talis mors ſanguineis eſt lachrymis deploranda, non vero mors bonorum, de qua Chriſtus viduæ dicebat: *Noli flere.* Agedum igitur diſcurſum hunc illis Poetæ dictis concludamus, quibus mortis utriuſq; id eſt, tam juſti, quam peccatoris qualitates pulchrè deſcribit dicens:

Baſil. in l. 2. fo. 115

Mors optanda bonis, malis timenda eſt
Illis vitam aliam, his dat inde mortem:
Illis triſtitiam, his parat dolorem,
Æternoq; beat bonos Olympo;
Æterno cruciat malos ut orco.

Nico. Reuſn. pag. 3. ſymb. 18. fol. 152.

Vos ex duplici hoc mortis genere, alterutrum quod magis vobis placuerit, eligite, & abite in pace.

SERMO XXVII.

IN FERIAM SEXTAM DOMINICÆ QVARTÆ QUADRAGESIMAE.

Venit Iesus ad monumentum: erat autem spelunca, & lapis erat ei. Ait Iesus: Tollite lapidem Joan. cap. II.

1. OMNES tam gentiles quam barbari, quolibet anno diversa Religionis & pietatis opera circa mortuorum suorum sepulchra atque cadavera exhibere communiter consueverunt, hoc lugubri cæremoniarum apparatu præsupponentes, opera illa aliquod animabus defunctorum illorũ refrigerii genus conciliare. Appianus Alexandrinus magnificentiam exequiarum quas instituebant, nec non & victimarum occisarum copiam ad stuporem usq; recenset. *Cadaver magnificentissimis instratum vestibus in altissima pyra cremabant, cæsisq; multis hostiis tum equites tum pedites per turmas in orbem decurrentes cũ armis barbarico more viriatum celebrabant.* Et Suetonius dicit gentiles circa sepulchra mortuorum solemniter anniversaria celebrasse per hastiludia vel equestris prælii simulachra: *Exercitus honorarium ei tumulũ excitavit, circa quem deinceps stato die quotannis miles decurreret.* Pari quoq; ratione quanta cum pompa ad tumultũ Neoptolemi funeralia celebrata fuerint, clare satis refert Heliodorus, dum ait: *Sepulchrum Neoptolemi pompa circuivit, & tertio Ephebi equis sunt circũvecti.* Sic quoq, festa funebria quæ Troianus ille Heros circa militũ in prelio occumbentiũ rogos facere solebat, hisce versibus à magno Marone describuntur.

Appian. Alexan. l. de bel. Hispan.

Sueton. in Claudio c. I.

Heliod. l. 3. Æthiopicor. c. 8.

Virgil. l. II. Ænei.

Ter circum accensos cuncti fulgentibus armis
Decurrere rogos &c.

Similiter de populis Platensibus Gregor. Gyraldi scribit, quod [Manibus peremptorum civium dabant inferias; tum præcedente tibicine vehicula lauro & Myrto fusca cum coronis sequebantur, tum lactis, vini, & olei libationes succedebant: mox Princeps indutus purpura, servis ejectis, taurum ante pyram immolabat, Jovemq; ac Mercurium deveneratus, eorum matres, qui pro patria occubuissent, ad cœnæ epulas convocabat, cratere libans vinum, idq; se defunctorum manibus propinare affirmabat.] Alii super tumulos mortuorum diversa ciborum epularũq; genera, simul ac vina quæ inveniri poterant pretiosissima deferre solebãt sperantes fortasse quod per ejusmodi adductas epulas & fercula cognatis & amicis eorũdem in altera vita egestate laborantibus subvenire aliqua ratione possent, quod S. August. valde demiratus dixit: *Miror cur apud quosdam infideles hodie tam pernitiosus error increverit, ut super tumulos defunctorum cibos & vina conferant, quasi egressæ de corporibus animæ carnales cibos requirant.* Ad hæc scimus referente sancto Hieronymo quod mariti conjugum suarum sepulchra honorare soliti fuerint, ea liliis, rosis, violis, aliisque floribus obtegendo & exornando [Cæteri mariti super tumulo conjugum spargunt violas, rosas, lilia, floresque purpureos & dolorem pectoris his officiis consolantur.] Apud Gethas (si Alexandro ab Alexandro credimus) mos solemnis erat, ut mortuo marito conjux ad ejus se sepulchrum reciperet, pretiosa qua poterat veste induta, ibi-

Greg. Gyrald. syntag. 17

Aug. ser. 5 de SS.

Hier. in epist. ad Pammachion.

ibidemque manu proximi consanguinei occideretur in honorem mariti sui, ut sicut in vita amore conjuncti fuerant, ita quoq; mors eosdem simul in una ademq; tumba conjungeret. *Gethis erat iste mos, ut viro defuncto, præcipue dilecta conjunx, maximo cultu ornata ad tumulum duci, & à propinquiore mactari, eodemq; tumulo humari debeat.* Verū enimvero quid de gentilibus loquor, qui licet barbari essent, homines tamen erant? Ipsamet quoq; Bruta sese erga mortuos pietatem aliquam fovere non obscuris argumentis indicarunt. Refert enim Petrus de Natalibus, quod aves circa corpus Simeonis Monachi mæstis luctuosisque quasi vocibus circōvolitantes, hac cantus sui mæstitia aliquas ei visæ fuerint celebrare voluisse exequias: *In Simeonis exequiis aves circa corpus volantes, quasi vocibus eum deflebant.* Idē quoq; apud Dionē de aquila quadam legitur, quę visa est supra exsangue corpus Augusti: *Aquila ex eo rogo emissa evolavit, quasi animā Augusti in cælum ferens.* Apes quoq; ut scribit Plinius *Defunctas progerunt, funerantiumq; more comitātur exequias.* Simili modo visa est in canib⁹ mira quædā fidelitas cum pietate conjuncta, nam dum cadavera Hieronis & Lysimachi in rogo arderent, amborū canes in rogum eundē insilientes una cum ipsis concremati fuere. *Hieronis & Lysimachi Canes accensis rogu Dominorū in flammas se injecisse, & uno incēdio arsisse tradunt.* Leones quoq; circa sanctum pœnitentis Ægyptiacæ corpus miros exercuerunt pietatis actus, nam corā Abbate Zosimo rugitibus suis miserabiliter planxerunt, terramque una cum Zosimo excavantes honestā ei sepulturā præpararunt: *Deposita omni feritate illi religiosissimæ fœminæ pium officiū funeris impenderunt,* affirmat Abulensis. Id quod etiam corpori S. Pauli I. Eremitæ accidisse legitur. Ac proinde cum Gētiles, Barbari, imo ipsamet quoq; bruta pietatis officiū exercuerint circa mortuos, multo magis Christianū decebit, ut erga miserorum defunctorum animas in purgatorii atrocissimis pœnis detentas charitativū sese exhibeat. Hocce argumentum *à fortiori* S. Ambrosius adducit, ad fideles excitādos, ut animabus illis quæ velut aurum in flāmis purificātur suffragiis suis succurrant: *Fera hanc humanitatē defunctis corporibus detulisse prodūtur homines denegabūt?* Atq; ideo Salvator noster voluit ut circumstantes suā quoq; operam in resurrectione Lazari adhiberent, aufferendo lapidem sepulchro Lazari incumbentem: *Tollite lapidem,* per hoc nobis demonstrant, nostræ quoq; obligationis esse ut per S. matris Ecclesiæ suffragia defunctorū animabus succurramus; inter quæ longe utilissimum prę cęteris est sacrosanctum Missæ sacrificium animabus in purgatorio existentibus applicatum, prouti in præsenti discursu videbimus, cui vos cum silentio & attentione assistere velim.

Alex. ab Alex. l. 3. dier. genial. c. 7.

Petrus de Nat. l. 2. Catal. c. 45.

Dio. l. 56.

Plin. l. 11. cap. 18.

Greg. Gyrald. syntag. 17

Alex. ab Alex. l. 3. dier. gen. cap. 7.

Abul. 3. Reg. c. 17.

Aug. ser. 5 de SS.

Hier. in epist. ad Pammachion.

D. Amb. l. de Tobia c. 15.

2. Nihil est in Scriptura sacra quod animabus purgantibus melius adaptari possit, quam hæc in hodierno Evangelio de Lazaro descripta historia. De Lazaro namq; dicitur quod languens fuerit: *Quidam languens Lazarus,* & animæ purgatorii languentes sunt & dolentes, Lazarus duas sorores habebat, Marthā & Magdalenam: Animæ purgatorii gratiā Dei habent & spem. Lazarus amicus Christi erat: *Lazarus amicus noster*: sunt quoq; animæ purgatorii amicæ Dei. Habebat Lazarus vultum coopertum sudario: *Et facies ejus erat sudario ligata*: animabus quoq; purgatorii obvelati sunt oculi per privationem visionis Dei. Lazarus manus pedesq; ligatos habebat *ligatus manus & pedes institis*: animæ quoque in purgatorio pedes ligatos habent quia non possunt abire in paradisum: manus quoque earum ligatæ sunt, quia nulla opera meritoria facere possunt. Mors Lazari dulcis quidam somnus erat: *Lazarus amicus noster dormit*, de iis quoq; qui in gratia Dei moriuntur dicitur, quod placide in somno pacis obdormiscant: *Et dormiunt in somno pacis.* Lazarus à Christo resuscitatus est; Animę quoq; liberantur à pœnis purgatorii in virtute sanctissimi Sacramenti iis applicati & pro illis æterno Patri in altari per manum Sacerdotis oblati, juxta decretum Concilii Trid. *Cum Catholica Ecclesia in hac Oecumenica Synodo docuerit Purgatorium esse, animasq; ibi detentas fidelium suffragiis, potissimum vero acceptabili altaris sacrificio juvari, præcipit sancta Synodus &c.*

Concil. Trid. sess. 25. de purgat.

3. Observanda autem hic est doctrina S. Th. dicentis, hoc sacramentum duobus modis considerari posse, scilicet vel in quantum est sacramentum, vel in quantum est sacrificium: *Quatenus in hoc sacramento præsentatur passio Christi, qua se obtulit hostiam Deo, habet rationem sacrificii, quatenus vero traditur invisibilis gratia sub visibili specie habet rationem sacramenti.* Illis qui id effective recipiunt, utile est & per modum sacrificii, & in ratione sacramenti,

D. Th. 3. p. q. 79. a. 7. in corp.

In Can. Missæ. unde in Canone Missæ dicitur: *Quotquot ex hac altaris participatione sacrosanctum filii tui corpus & sanguinem sumpserimus, omni benedictione cælesti & gratia repleamur*: aliis vero qui illo realiter non cibantur, cujusmodi sunt animæ purgatorii, utile est *per modum sacrificii in quantum offertur pro salute earum*. Unde in Canone dicitur: Ibidem. *Memento Domine famulorum famularumq; tuarum, pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerunt hoc sacrificium laudis pro se suisq; omnibus pro redemptione animarum suarum, pro spe salutis & incolumitatis suæ.* Et tametsi non recipiant Sacramentum, ejus tamen effectu minimè privantur, siquidem utile illis est ad mitigandos ardores, easq; à pœnis omnino liberandas. Unde Alphonsus de Orosio super illa verba: [Pinguis est panis Christi, dicit:] Adeo pinguis est, ut nedum vivis sit sacramentum, sed etiam mortuis, & in purgatorio cruciatis sit sacrificium,] & juxta doctrinā D. Th. 3. p. q. 52 a. 8. ad 2. Alphons. de Oros. tr. in Cāt. Magnif. *Sacramentum Eucharistia liberat hominem à purgatorio, in quantū est sacrificium quoddam satisfactorium pro peccato.*

4. S. Joan. Evangelista in spiritu sublevatus vidit multas animas sub altari consistentes, erātq; hæ animæ servorum Dei, qui pro defensione Catholicæ fidei prædicando verbum Dei sanguinem suum per manum Tyrannorum & carnificum intrepido animo effuderunt: *Vidi subtus altare animas interfectorum propter verbum Dei.* Apoc. 6. Verum dicat aliquis, cū certum sit animas eorum qui in gratia Dei moriuntur ire vel ad purgatorium vel ad cælū, quomodo animæ horum martyrum subtus altare visæ dicuntur? nunquid pro illis alius locus superest magis proportionatus? Scio quidē quod S. Th. una cum Glossa ordinaria dicat: D.Th. in addit. ad 3. p. q. 93. art. 1. *Modo animæ SS. sunt existentes subtus altare, id est, in minori dignitate, quam sint futuræ.* At vero S P. N. Augustinus doctissime respondet, quod animæ separatæ nullum invenire locū possint, qui pœnis quas patiuntur majus adferat refrigerium, quam stare subtus altare, super quo à Sacerdote Missæ sacrificium celebratur. Unde Spiritus S. per illa verba nihil aliud nobis vult insinuare, quam quod sacrificium altaris animabus purgatorii sacrificium sit longe utilissimum. Audite doctrinam S. Augustini: August. tom. 10. serm. 11. de sanctis. *Quid reverentius, quid honorabilius dici potest, quam sub illa arca requiescere, in qua Deo sacrificium celebratur, in qua offeruntur hostia. Recte igitur sub altari justorum anima requiescunt, quia super altare corpus Domini offertur. Convenientius igitur, & quasi pro quodam consortio ibi sepultura decreta est, ubi mors Domini quotidie celebratur, ut qui propter mortē ejus mortui fuerant, sub sacramenti ejus mysterio requiescant.*

5. Verba illa quæ à Sacerdote in offertorio Missæ pro defunctis dicuntur, iis qui ea attentius ponderant difficultatē quandam gignere possunt: *Domine Iesu Christe Rex gloriæ, libera animas omniū fidelium defunctorū, de pœnis inferni, & de profundo lacu.* Certum est quod hęc verba non sint intelligēda proprie de Inferno, in quo nulla est redemptio, sed intelligēda sint de purgatorio. Docet enim nos S. Tho. quod *locus purgatorii est locus inferior, inferno conjunctus si ita quod idem ignis sit, qui damnatos cruciat in Inferno, & qui justos in purgatorio purgat.* D.Th. in 4. dist. 21. q. 1. a. 1. Et S. Greg. Papa ait: *Sub eodem igne palea fumigat, & aurum rutilat*; atq; ideo Ecclesia dicit: *Libera animas de pœnis inferni.* Veruntamē hoc per modum transeuntis obiter dictū esto; mea namq; difficultas in verbis sequentibus tantū consistit, quibus dicitur: *Libera eas de ore leonis, ne absorbeat eas tartarus, ne cadant in obscurū*, scire enim percuperem quidnam per illa verba *Tartarus, & obscurum* intelligatur. Non enim per illa Infernus intelligi potest, quia animæ quæ sunt in purgatorio securæ sunt, & extra omnem timorē positæ, neq; enim metuere habent quod ex purgatorio cadere possint in obscurum, sive Tartarum inferni, & sic oratio & preces Ecclesiæ forent superfluæ & frustraneæ, quod dici non debet. Neq; per obscurū & tartarū purgatoriū intelligi posse videtur, si modum loquendi Ecclesiæ bene ponderemus: *Ne absorbeat eas tartarus, ne cadant in obscurum.* Si enim à tartaro purgatorii effective & realiter absorpti sunt, quomodo dicit, *Libera eas, ne absorbeat eas tartarus*? Et si jam de facto in obscurū purgatorii ceciderūt, quomodo animas liberari rogat, *ne cadant*. Si Ecclesia pro illis animabus rogaret, quæ agonizantes, in procinctu sunt ut separētur à corpore, tūc facile intelligi ejus verba possent: *Libera eas, ne absorbeat eas tartarus, ne cadant in obscurū*: Jam vero de facto è corpore migrarunt, & lapsæ sunt in obscurū atq; à pœnis tartari sunt absorptæ. Quā igitur explicationem aut solutionē huic adhibebimus difficultati? Existimo sane, quod dum Sacerdos Missam pro illis animabus celebrare incipit, Animæ illæ benedictæ tantam sentiant consolationē & refrigeriū, ac si è flāmis liberatæ,

tæ,& eductæ essent. Orat igitur Ecclesia: *Ne absorbeat eas tartarus*; id est, ut pœnæ illæ ad animas affligendas de novo non videant; sed potius S. Michael Archangelus descēdat easq; in paradisum perducēdas è purgatorio eripiat: *sed signifer S. Michael repræsentet eas in lucē sanctam*, quod idem est, ac si diceretur, quod quādiu Sacerdos continuat celebrare Missam, anima illa, cui sacrificium applicat, nullū dolorem sentiat, imò tali perfundatur gaudio, ac si in cœlis una cum reliquis beatis Deū contemplaretur Hugo Ætherianus animam quandā loquentē introducit, quæ ad veritatis hujus confirmationē expressum perhibeat testimonium: [Præstate auxilia, offerte pro nobis hostiā redemptionis, nā talibus suffragiis pœnę nostræ mitigātur & tabescunt: locus quietis aperitur, & verum lumen faciei divinæ, quod erat nobis absconditum, paulisper illucescit.]

Hugo Ether. li. de regressu anim. c. 15.

D. Th. in 4. dist. 2. q. 1. a. 1.

6. Verum ex quo Sacerdos in altari corpus & sanguinem Salvatoris distinctè offert, licet in sanguine *per concomitantiam* etiam corpus contineatur, & in corpore pariter sanguis, ideo & ego de utroque distinctè discurram, siquidem tam corpus ex se quam sanguis animabus purgantibus plurimum conducunt. Unde quoad corpus imprimis notandum est, quod S. Paschasius sacratissimam hostiam, vocet *Denarium triticeum*; Idemque denarii nomen eidemmet hostiæ attribuit, author libri qui inscribitur Gemma animæ, dum ait: *Panis in modum denarii formatur.* Porro conjicere vix possum, unde hi scriptores permoti sint, quod sacratissimæ hostiæ hunc titulum attribuerint; quæ enim conventio aut similitudo intercedit inter hostiam & monetam, sive denarium? quænam est inter hæc duo analogia, sive proportio? Variæ equidem responsiones adduci possunt in medium; Denarius namque pro omnibus necessitatibus, quæ occurrere possunt, certum est remedium; si enim propter debita in vinculis hæreas, per denarium obtines libertatem. Porro animæ in carcere purgatorii constrictæ tenentur, nec inde egredi possunt donec contracta apud Deum debita exsolverint, *usque ad minimum quadrantem*; Sanctissimum autem Sacramentum *Denarius triticeus* dicitur, quia moneta quædam est perquam satisfit Deo, & per quam animę purgatorii libertatem tandem obtinentes ad cœlestis patriæ gaudia ingrediantur. Hac tamen expositione prætermissa accipiamus hunc terminum, *Denarius*, non tanquam monetam, sed tanquam numerum, de quo Bongus dicit, quod [significet vitam æternam, quam desideramus, & pro qua hic laboramus.] Hoc enim sensu nobis fortasse insinuatur, quod animæ illæ pro quibus à Sacerdote Missa offertur, in ejus virtute, æternam Paradisi vitam obtineant. Præterea idemmet scriptor affirmat, quod [denarius significat consummatam tribulationem, & hac de causa fuerunt decem plagæ Ægyptiorum, ut qui in peccando nihil sibi reliquum fecerunt ad summam malitiam omnibus punirentur modis, perfectoque pœnarum numero punirentur.] Unde existimo sanctum Paschasium sacram hostiam hoc nomine Denarius triticeus appellando, dicere voluisse, quod dum Deo pro animarum purgantium debitis offertur, cessent mox eorum miseriæ, omniaque tormenta: *Denarius significat consummatam tribulationem.*

Bongus de n. 40. fo. 91.

Idem c. de denar.

7. Nullus equidem est qui dubitare possit, quin omnes cæremoniæ, quæ in celebratione Missæ adhibentur, mysticæ sint, easque actiones quæ in Passione & morte Christi Jesu acciderunt, repræsentent; Ideoque solum unam, eamque præcipuam vobis ponderandam hoc loco proponam, nimirum sacratissimæ hostiæ elevationem, dum eam Sacerdos post consecrationem immediate in altum elevat. Quo fine etenim id fieri existimatis? Dicetis fortasse, id fieri eo fine ut Christus Dominus noster, sub speciebus Sacramentalibus constitutus, ab omnibus fidelibus sacrificio assistentibus adoretur, vel ad repræsentandam elevationem agni immaculati quæ ab Hebræis in monte Calvariæ facta est in Cruce. At vero S. Bonaventura ad sublimiores conceptus penetrat; Dicitur enim, Ponamus esse duos exercitus inter sese acriter præliaturos, moventur tympana, tubæ resonāt lituum, vexilla fluctuant per aëra, resplendent enses, copiæ militares rediguntur in suas bene ordinatas acies, fremūt equi, milites morę impatiētes redduntur, mutuis ad certamē se provocant vocibus, urgentur, irruunt, dimicant, globi plumbei per aëra circumquaq; volitant, è profundo concavorum metallorum sinu ignis violentia ejaculati. Ferrum hostile generosa ducum animositate dexterrime vibratum, in illo Martis ardentis tempo-

re sævitiei suæ specimen edit, ut sibi super quævis alia metalla crudelissimi titulũ acquirat: tormenta ænea ab orificio suo in unico momẽto, horribili cum fragore simul & semel ignem & fumum, fulgura, tonitrua fulmina, ferreamq; grandinem evomentia perterrefaciunt, & in extremam formidinem & confusionem redigunt inimicum exercitum, ingenti atra nebulæ caligine obvolvuntur, confunditur cum pulvere fumus, dissolvitur in militari acie ordo mathematicus, commixtisq; inter se exercitibus, hic manus cũ hoste generose conserit, ille formidine & pavore plenus fugit, stationes suas multi deserunt, alii pede firmo cõstanter persistunt, hic ferro graviter vulneratus languescit, ille sanguini proprio innatans exsanguis contabescit, alter inter cadavera agonizat, alius in terram collapsus equorum calcibus proteritur; Tandem vero terminato conflictu ex una parte Dux generalis exercitus desideratur, utpote adversariorum manibus in captivitatem abductus, ex altera vero parte desideratur major pars militum quæ adversariis cessit in prædam: Illi adversariorum Ducem captivum habentes eundem in vicinum deducunt montem ut inde ab inimico exercitu perspicue conspici possit, magnis elatisque vociferationibus Ducem suum eis ostendendo, dicunt: Ecce Ducem vestrum generalissimum in potestatem nostram plene redactum, si illum à nobis redimere, animus fuerit, nostros nobis reddite milites, iis enim in pristinam libertatem denuo assertis, vestrum quoq; vobis restituemus Ducem; Hacque occasione inter se mutuo paciscentes in eo cõveniunt, ut hi milites alii vero Ducem pristinæ libertati iterum restituant. Enimvero, ô Auditores, quãdiu in hac mortali vita degimus, continuã fere militiam agimus, siquidem *Militia est vita hominis super terram.* Ehem à quot inimicis vita nostra propugnatur! Tribulationes, ob debita perpessi carceres, paupertas, infortunia, infirmitates diuturnæ, fastidia, dolores, tristitiæ tanquam veluti in divinæ justitiæ militiam conscripti milites nos continue obsident: nos adversus Deum per culpas nostras luctamur, Deus autem per supplicia & pænas acriter prẹliatur: Veruntamen certamen istud in morte utrimq; terminatur, quando utplurimũ videmus militię Christianę addictos milites in carcere purgatorii detineri captivos; Ex altera vero parte cœlestis militiæ Dux generalis intra

Iob.7.

Sacerdotis manus detinetur captivus; ac proinde eo tempore quo Sacerdos sacro altari assistens, cœlestem Principem sub specierum sacramentalium tẽtoriis absconditum manibus suis post consecrationem in altum elevat, ipsum audire videor dicentem: Ecce hic Ducem vestrum in manibus nostris velut captivum constitutum; si illum recipere desideretis, reddite nobis milites nostros, libertatem fidelibus fratribus nostris restituite, quos in purgatorii carceribus inter acerba tormenta vinctos tenetis. Unde Deus per misericordiam suam desiderio nostro condescendens animas illas liberas esse pronuntiat, easq; ab obscuritate tenebrarum ad gloriæ lucem, à pœnis ad gaudia, ex tormentis ad æternæ beatitudinis felicitatem pientissime transfert. Est hic conceptus S. Bonaventuræ hisce verbis expressus: *Elevat ergo Sacerdos corpus Christi in altari, quasi dicat: Ecce quem totus mundus capere non potest, captivus noster est. Ergo eum non dimittamus, nisi quod petimus prius obtineamus, & regnum cœleste ab eo accipiamus.*

S. Bonav. in explicat. carem. miss. 1.7.

8. Et revera, in Sacrificio Missæ nulla est actio, quæ suum non habeat significatum atque mysterium, quod tametsi ex multis possem exemplis deducere, ex plurimis tamen unum in medium adducam. Scitis igitur, & quotidie videtis quod Sacerdos hostiam consecratam in tres partes dividat, ex quibus duæ majores super patena collocantur, tertia autem Calici injecta commiscetur cum sanguine. Porro Guilielmus Durandus (in rat. div. off l.4.c 51.n.4) dicit, hanc fractionem correspondere divisioni illi, qua Christus in conspectu duorum discipulorum in Emaus euntium panem divisit: [Redemptor noster benedixit panem, & fregit, fractumque discipulis distribuit, & ideo Sacerdos & legem & Christum sequens panem sacrosanctum in tres partes partitur.] Quod vero deinceps una particula in calice, unã cum sanguine permisceatur, idipsum Durandus ideo fieri dicit, nimirum [ad notandum quod Christi corpus non fuit sine sanguine, nec sanguis sine corpore.] Vel hæc actio [significat veritatem animæ & carnis, quæ in Resurrectione Christi denuo sunt unitæ.] Porro totum hoc ad majorem hujusce Cæremoniæ intelligentiam insinuare volui. Verum enimvero ad principale punctum de tribus partibus quæ fiunt, descendamus. Et quidem S. Bonaventura ita respondet, nimirum

Luc. 24.

Idem ib.

rum

rum quod prima particula serviat ad beneficium illorum Christianorum, qui in hac vita inter adversitates vitam ducunt. Secunda quæ in calicem mittitur est pro illorum beatorum spirituum qui in cœlesti paradiso gaudent, æterna gloria contestanda: tertia autem pars ait, quod ad illarum animarum utilitatem offeratur quæ in purgatorio inter ardores detinentur, ut quoad citius fieri potest ab illis incendiis liberentur, atque ad æternæ beatitudinis gaudia in cœlos abeant: *Prima pars pro vivis Christianis qui affliguntur & patiuntur: altera reservata intra calicem offertur ad laudem & gloriam sanctorum; tertia pro his, qui in purgatorio sunt, ut à pœnis citius liberentur, absolvantur & gloria sicut cæteri sancti perfruantur.* Porro in tempore passionis & mortis Christi Jesu, multa acciderunt admiranda prodigia, prouti sacri Evangelistæ referunt, nam Sol obscuratus est, obtenebrata est Luna, tenebræ totum aërem obscuritate sua obfuscarunt, scissæ sunt petræ dilaceratum est velum, terra contremuit, ipsa quoque sepulchra ultro citroque aperta sunt, & mortuorum ossa in sepulchris delitescentia inter se reunita sunt, & spiritibus vitalibus revificata, animæque è Lymbo ad illa denuo corpora regressæ eadem ad novam vitam resuscitarunt: *Et monumenta aperta sunt, & multa corpora sanctorum qui dormierant, surrexerunt;* Matth. 27. Enimvero sacri Scriptores diligenter investigant, quomodo resuscitari potuerint, & cujus virtute animæ ad illa corpora informanda redierint; Etenim id naturaliter fieri non poterat, siquidem ut Philosophi docent: *A privatione ad habitum non datur regressus.* Ac proinde hic quidem videtur corporum resuscitatorum effectus, non tamen agnosci potest resurrectionis illorum causa efficiens. Sanctus Matthæus enim solummodo dicit, quod mortui illi resuscitati atque è monumentis suis post Christum resuscitatum egressi fuerint: [Et exeuntes de monumentis post resurrectionem ejus, venerunt in sanctam civitatem, id est, inquit Dionysius Carthusianus ibid. art. 44.] In die Paschæ, in qua simul cum Christo resurrexerunt. Unde autem tot corporum resurrectio suã habuit originem sacrã Genesin ingrediamur & audiamus qualenam præceptum decrepitus, & moribundus Jacob Josepho filio suo imposuerit; Dicitigi-

Bonav. in Expos. Miss. ib.

S. Bonav. in explic. carem. miss. l. 7.

Luc. 24.

Idem ib.

tur sanctus hic Senecio: Tu nosti affectum meum, quo à die quo in hunc mundum natus es, usque ad præsentem diem, quo cursum vitæ completurus sum, te ô mi Joseph sum prosecutus, in hujus igitur dilectionis recognitionem unicam duntaxat gratiam à te peto, in quam uti spero & desidero, haud gravatè condescendes, nimirum ut verbum quod dicturus sum, posita super femur meum manu tua, sancte te servaturum & adimpleturum esse jures: *Si inveni gratiam in conspectu tuo pone manum tuam sub femore meo. & facias mihi misericordiam & veritatem.* Id autem quod super quævis alia desidero est, ut corpus meum hic in Ægypto sepulturæ nequaquam mandes, sed potius hæc ossa mea in terram nostram in sepulchrum majorum meorum transferas: *Ut non sepelias me in Ægypto, sed dormiam cum Patribus meis, & auferas me de terra hac, condasque in sepulchro majorum meorum.* Verum enimvero semper à viris gerendarum rerum expertissimis dici audivi, curandum esse cuilibet ut eo modo vitam suam instituat, ut animæ post mortem omnia bene eveniant, cæterum quod corpus attinet parum referre, ubicunque sepeliatur, & sive in aëre, sive in terra, in mari, vel in flammis consumatur pro eodem haberi, & tamen Jacob tantam habet corporis sui curã, ut filius suus sub jurejurando ei promittere debuerit, illud in Chanaan, ubi majores sui tumulati sunt, sepeliendum transferre. Porro ipsemet Dei filius ad portas urbis Naim appropinquans, obvios habuit portitores quosdam qui juvenem quendam mortuum in feretro jacentem ad sepulchrum deferebant, multisque stipati erant, qui valde eum deflebant, præcipue vero mater eum deplorabat amarius, utpote quæ nullam consolationem admittere, temperare lachrymas, aut dolorem mitigare poterat: *Et ecce defunctus efferebatur filius unicus matris suæ:* Dominus igitur pietate erga desolatam viduam motus, illam lachrymas compescere jussit; & propius ad feretrum accedens extensa manu tetigit illud, filiumque mortuum resuscitavit: *Et accessit & tetigit loculum, & resedit qui erat mortuus.* Speculemur in hoc facto, si ita vobis libet, non miraculi substantiam (quia Deus potest facere quod vult, cum sit Dominus vitæ & mortis: *Mors & vita in*

Gen. 47.

Ibidem.

Luc. 7.

manu Domini; Et potest de lapidibus suscitare filios Abrahæ) sed modum, quo operatus est prędictum miraculum: *Tetigit loculum*: Quid illi opus erat manũ loco applicare? nunquid mortuum unico verbulo, unico obtutu, vel unica tantum cogitatione resuscitare potuit? Aliam quandam huic non absimilem historiam refert S. Evangelista Matthæus; Nam Salvatorem nostrum à certo quodam Principe rogatum esse scribit, ut venire non dedignaretur ad resuscitandam à mortuis filiam suam, quę paulo ante ex hac vita emigrarat:
Matt. 9.
Ecce princeps unus accessit, & adorabat eum dicens: Domine filia mea modo defuncta est; Dominus igitur ad hanc ei gratiam præstandam non parum propensus, in dicti Principis domum se recipiens ingressus est conclave, in quo cadaver filiæ expositum erat, eamque per manum apprehendens vitæ restituit: *Tenuit manum ejus, & surrexit puella*. Dionysius Carthusianus causam inquirit, cur Filius Dei hanc filiam resuscitaturus, manum puellæ hujus manu sua apprehenderit, qui millenis aliis modis miraculum istud operari poterat. Etenim omnium harum difficultatum intelligentiam ex historia quadam in Regum Libris descripta elicere facili negotio poterimus. Ibi namque de pauperculo quodam homine viatore à latrunculis occiso refertur, cum in sepulchrum quoddam delatum esse, in quod S. Eliseus Propheta paulo ante sepultus fuerat, qui mox ut in sepulchri foveam demissus fuerat ad contactum corporis S. Elisei protinus resuscitatus fuit:
4. Reg. 13.
Quidam autem sepelientes hominem projecerunt cadaver in sepulchro Elisei, quod cum tetigisset ossa Elisei, revixit homo, & stetit super pedes suos. Quod si igitur ossa alicujus demortui Prophetæ hac virtute prædita erant, quanto magis caro, humanitas, & manus viva Prophetæ omnium Prophetarum Christi Domini nostri eandem habebunt? Cujus manifestam habemus experientiam in hujusce principis filia: *Tenuit manum ejus, & surrexit puella.* Unde Carthusianus dicit:
Dionys. Carth. in cap. 9. Matth.
[Quamvis Salvator sine contactu potuerit illam reduxisse in vitam, tenuit tamen manum ejus, ad ostendendum, quod sua caro, extitit instrumentum unitæ ac operantis Deitatis.] Et eandem rationem reddit S. Cyrillus Alexandrinus, ejus quod scilicet Christus filium viduæ suscitaverit tangendo feretrum in quo mortuus jacebat: *Tetigit loculum.* En ipsissima sancti Doctoris verba: [Feretrum tetigit, ut cognoscas efficax esse sacrum Christi corpus ad humanam salutem, est enim corpus, vita, & caro verbi omnipotentis, cujus habes virtutem.]
Cyrillus Alex. in Cat.
Nunc igitur rationem quoque audite cur S. Patriarcha Jacob tanta cum instantia & medio juramento Josephum filium suum rogarit, ut illum in Canaan juxta prædecessores majores suos sepeliret. Est enim doctissimi Abulensis opinio quod S. Patriarcha lumine divinæ revelationis præviderit, Messiã in illam terram Chanaan venturum eamq; sacratissimo pede suo calcaturum esse, speraritq; proinde hunc contactum pedis illius sanctificantis ad terram hanc habiturum esse efficaciam, ut omnes Patres eo in loco sepulti inde resuscitandi essent, eo præcipue tempore quo ipse à morte ad vitam gloriose resurrecturus esset.
Abul. ib.
[Causa autem quare volebat in sepulchro illo sepeliri, erat, quia Jacob videbat in spiritu, quod Messias in terra illa conservari debebat, & mori, & resurgere: Credidit ergo quod sicut multa corpora Sanctorum cum ipso resurrectura erant, ita ipse posset cum eis resurgere, & sic tenetur ab omnibus Catholicis factum fuisse.] Per quam doctrinam respondetur etiam ad punctum principale primæ difficultatis qua quærebamus, cur & quomodo *Multa corpora SS. qui dormierant, surrexerunt*;
Matt. 27
virtus enim in eodem loco sepulti corporis Redemptoris nostri, talẽ terræ visceribus trementibus virtutem indidit, ut per hanc omnia corpora, quæ in eo districtu sepulta erant ad novam vitam resurgerent, *ratione cõtactus moralis & virtutis*. Unde Paulus de Palatio resumens resurrectionem corporis per ossium Elisei contactum, format argumentum *à fortiori* dicendo:
Paul. de Palat. in cap. 27. Matth.
[Si cadaver illud vitæ desiderio se Elisei ossibus adjunxit, ut viveret: quid miraris, si omnia quæ in monumentis jacebant cadavera eodem vitæ desiderio sua sepulchra reserarent: ut venientem Christi viam susciperent, cujus tactu resurgerent?] Unde si corpus Domini potens fuit ad eripiendũ corpora è manibus mortis, utiq; ejusdem sacratissimum corpus sub speciebus sacramentalibus realiter præsens existens, virtutem suam animabus purgatorii applicando, opportunum erit ad illas ex pœnis illis eripiendas atq; in Paradisum introducendas remedium. Unde Judocus Clichtovæus:
Judocus Clicht. in die comm. anim.
[Si in veteri lege sacrificia & oblationes factæ pro peccatis mortuorum eis credebantur prodesse, nonne potiori ratione sacri-

crificium illud excellentissimum, novæ legis sacrosanctum scilicet Eucharistiæ Sacramentum per manus Sacerdotum in altari oblatum præstat etiam defunctis relaxationem à pœnis, quibus detinentur?]

9. Verum cum ubicunq; est corpus, ibi quoque *per concomitantiam* sit sanguis, ideo nec ego utrumque in præsenti discursu separare constitui. Quidnam igitur hucusque à me dictum fuit? Hoc videlicet quod virtus corporis Eucharistici animabus purgantibus applicata, eisdem magno sit auxilio & refrigerio. Idem igitur à nobis de pretiosissimo sanguine in altari per Sacerdotem oblato tanquam certissima & Catholica veritas, affirmandum est. Unde Guilielmus Durandus ait: [Orat pia mater Ecclesia non solum pro vivis verum etiam pro defunctis: & eos Deo Patri sacræ oblationis intercessione commendat, certissimè credens, quod sanguis ille pretiosus, qui pro multis effusus est in remissionem peccatorum, non solum ad salutem viventium, verum etiam absolutionem valeat defunctorum.] Id quod Deus noster nobis in figura significare voluit per illud præceptum quod Israelitis imposuit, quo illis prohibuit, ne sub gravissimæ indignationis suæ reatu animalium sanguinem ullo modo manducarent: *Homo quilibet de Israel si comederit sanguinem obfirmabo faciem meam contra animam illius, & disperdam eam de populo suo.* Et ratio est quia altissimus volebat, ut sanguis nullo alio fine deserviret, quam pro oblationibus pro animabus hominum immolandis: *Quia ego dedi illum vobis ut super altari in eo expietis pro animabus vestris, & sanguis pro anima piaculo sit.* Enimvero capere haud quaquam valeo, quomodo mortuæ alicujus victimæ sanguis, talem animas ab immunditiebus peccatorum purgandi virtutem habuerit. Scio equidem antiquorum opinionem fuisse, sanguinem puerorum à senibus potatum, vitam prolongandi virtutem in se continere, ut refert Marsilius Ficinus. Porro scriptores illi qui secretis naturæ investigandis dant operam, dicunt quidem sanguinem Pellicani ea esse virtute præditum ut pullos suos mortuos vivificare possit; sanguinem Comir vermis virtutem habere rumpendi ferrum & lapides; sanguinem Hirci vim habere ad confringendos vel diminuendos adamantes, igni pariter & ferro resistendi, sanguinem etiam è dextera Columbæ ala e-

Durand. l.4.c.45. n.2.f.120

Levit.13.

Marsil. Ficin. l. de tuend. valetud.

licitum ad conservandum & recuperandum visum valde esse efficacem: sanguinem denique humanum radicibus arefactæ arboris applicatum, sufficientem esse ad hoc ut eam faciat revirescere, & flores in magna copia producere: at vero quod animalium sanguis ad animas nostras lavandas efficaciam habeat, easque ab immunditie peccati mundare possit, id equidē valde mihi difficile esse videtur: Verum à figura ad figuratum transeamus, sic enim difficultatis nostræ intelligentiam facile obtinebimus. Ex quo igitur victimæ in veteri Testamento Deo oblatæ, figuræ erant sacrificiorum illorum, quæ in altari celebrari debebant in Testamento novo: utique sanguis animalium illorum agni immaculati tunc in ara Crucis, nunc vero in altari æterno Patri pro peccatis nostris sacrificandi sanguinem repræsentabat; Et de hoc intelligendus erat Deus, quando dixit: *Ego dedi illum vobis, ut super altare in eo expietis pro animabus vestris, & sanguis pro anima piaculo sit.* Levit. 17. Loquebatur etenim de sanguine Redemptoris nostri, præcipue vero sub speciebus sacramentalibus absconditi. Hinc igitur stabilitur, quod per manum Sacerdotis in altari fiat oblatio pro animabus intra ardentissimas purgatorii flammas detentis: *Dedi vobis sanguinem* (inquit Doctor Angelicus) *id est, sacrificium corporis & sanguinis Christi, pro animabus scilicet quæ sunt in purgatorio.* Et hoc sensu Zachariam Prophetam locutum esse credo, quando facinora veracis Messiæ enumerans, de sanguine præcipue dixit: *In sanguine Testamenti tui emisisti vinctos tuos de lacu.* Id est, ut explicat quidam modernus, per virtutem pretiosissimi sanguinis tui, benedictas animas piacularibus purgatorii flammis cruciatas libertate donabis: [quæ verba de animarum liberatione à purgatricibus flammis exponuntur.

D.Th. opusc. 58. de sacr. Alt.

Zach.9.

Aloysius Novar. in Agno Euch. c. 85.n.669

10. Multi imo infiniti, omnesque mystici eventus fuerunt, qui in Passione Christi Salvatoris nostri acciderunt. Inter alios unus fuit, permissio traditionis qua Apostolus quidam valde charus cum Hebræis tradidit & vendidit. Hujus autem venditionis causam investigare desidero. Dicet fortasse aliquis id factū fuisse, ut Judas suam expleret aviditatem; hoc autem sustineri nequit, siquidem Judas datam sibi pecuniā acceptare & retinere noluit, quin potius ad Synagogam denuo reportavit: *Retulit 30.*

argenteos principibus Sacerdotum, & Senioribus dicens: Peccavi tradens sanguinem justum. Matth. 27. Imo nec Hebrei pecuniam illam voluerunt recipere: *Non licet eos mittere in carbonam, quia pretium sanguinis est.* Quo fine igitur venditus est, si nullus comparatum ex illa venditione pretium voluit acceptare? Audite quid ad hoc S. Maximus, Ambros.[us] & Augustinus respondeant: Christus, inquiunt se vendi permisit, ut pretium sui adhiberetur ad cõparandum agrum quendam pro faciendo cæmiterio, in quod sepelirentur corpora peregrinorum, qui ruri moriebãtur, quorumq; cadavera insepulta sæpe manebant, inter injurias aëris, pluviæ, grandinis, rapaciumq; volucerum voracitati aliorumque animalium carnivororum erant exposita: *Emerunt agrum figuli in sepulturam peregrinorũ.* Enimvero occasio hic mihi suggeritur interrogandi, quidnã Christus Dominus noster pluris æstimaverit, an corpora nostra, an vero animas nostras? Et quidẽ probe scio, quod mihi responsuri sitis, ipsum unicam duntaxat animam incõparabiliter pluris æstimasse quam millena, imo centies millena corpora; siquidem illa immortalis est; hæc vero putredo, fætor, & esca vermium sunt; Quod si igitur filius Dei voluit, ut ad impertiendã corporibus mortuorũ requiem & honestã sepulturam, applicarentur 30 denarii pretium videlicet sui sacratissimi sanguinis, qui sibi imaginari poterit, quod Deus ad dandam requiem & Paradisum animabus nostris medium aliquod non adinvenerit proportionatum. Vult igitur (inquit S. Augustinus) ut iisdem idemmet sanguis suus applicetur, qui à Sacerdote in altari sub speciebus sacramentalibus vini offertur. Nam ejus virtute solutis debitis in hac vita per peccata commissa contractis, è purgatorii carcere egrediuntur, atque ad fruendum Paradisi cœlestis requie destinantur: *Providentia Dei effectum est* (inquiunt supradicti Doctores) *ut pretium Salvatoris non peccatoribus sumptum præberet, sed peregrinis requiẽ subministraret, ut jam exinde Christus & vivos sanguinis sui passione redimat, & mortuos pretiosa passione suscipiat, ut peregrinis qui sine domo, & sine patria exules jactantur* (quales sunt animæ in purgatorio ab æterna & cœlesti patria exulantes) *Requies Christi sanguine provideatur.*

Aug. ser. de cœna Dom. Maxim. serm. de Iuda. Ambr. ser. 51. de Iuda.

11. Latro bonus in patibulo doloroso Crucis suspensus, atque de divina misericordia confisus, jam jam exspiraturus ad filium Dei in Cruce etiam moribundum & languentem sese convertit, & Paradisum ab eodem expetiit dicens: *Memento mei Domine dum veneris in regnum tuum.* Et ecce eximiam hujus latronis felicitatem, siquidem in morte præmium illud obtinuit, quo se in vita indignum reddit: Christus enim hanc ei gratiam præstitit, ut ei diceret: *Amen dico tibi, hodie mecum eris in Paradiso;* quasi diceret, gratiæ illius, quam nunc tibi polliceor executionem hodie assequeris. *Luc. 23.* Etenim hac in re duo præcipuè considerari merentur; Primum est substantia; alterum vero circumstantia quædam. Quoad substantiam magnum quid mihi esse videtur, audire latronem aliquem obtinere Paradisum, qui pro tot tantisque sceleribus centies promeritus fuerat internum: Quantum vero ad circumstantiam attinet, quæ in hac dictione *Hodie,* consistit, nimirum est, unde tanta nascatur sollicitudo? *Hodie?* cur non cras? Etenim ut ipsa quoque Justitia punitiva suo jure non fraudaretur, sed vim suam expedite exsereret, convenire videbatur, ut prius ad aliquod genus condemnaretur pœnarum vel supplicii, non vero subito transmitteretur ad paradisum, prius inquam pro tot culpis commissis aliquem præstaret satisfactionis actum, postea vero divina misericordia subingrediens, reliquorum impetraret remissionem. Minime, minime; nolo enim tot pœnas, nolo tot satisfactiones, ab eo præmitti: *Hodie, hodie, non cras eris in Paradiso.* Quod si hujus tam pulchræ difficultatis solutionem desideramus, observandum nobis est ex qua parte latro ille justus crucifixus fuerit? ad dexterã Christi; & bene quidem, ei namque tanquam electo dextera debebatur, alteri vero sinistra, tanquam præscito. Attenti igitur estote; à dextris quoque Longinus stetit, quãdo lanceę ictum Christi Salvatoris nostri lateri impegit; Et quid inde subsecutum fuit? *Exivit sanguis & aqua.* *Ioan. 19.* Ille igitur pretiosus sanguis, qui in illo latere in promptu erat ad ictum lanceæ tanto cum impetu foras egressus fuit (ad eum fere modum quo dum ab experto quodam Chyrurgo aperitur brachii alicujus vena grossa & sanguine tumida sanguis ingenti cum furia promanare cernitur) ut ipsum quoque boni latronis corpus guttis aliquot consperserit; atque ideo pretiosissimi illius sanguinis modicæ guttulæ talem in se virtutem esse probarunt, ut ani-

mam ejus ab omnibus pœnis tot furtis & homicidiis ab eo perpetratis debitis liberarint. Unde Hugo Ætherianus ad meum propositum concludit dicens: *Sacratissimo sanguine Latro ille conspersus est, ipsis Angelis velocior factus est, ideoque in ictu oculi cum ipso Salvatore Paradisum intravit.* Nunc igitur argumentum quoddam *à fortiori* efformemus: Quod si sanguis Salvatoris in propria specie animæ cujusdam adeo perversi peccatoris applicatus, causa fuit, quod Paradisum confestim obtinuerit, quanto magis dicendum erit, quod animæ in gratia Dei consistentes eodem prorsus die in cœlum evolent, quo sanguis Salvatoris sub speciebus Sacramentalibus illis à Sacerdote applicatur? Videtur etenim mihi Filius Dei talibus animabus eo in casu dicere: Hodie pro vobis in altari sanguis meus offertur, hodie quoque è tot pœnis quas in Purgatorio patimini, egrediemini, eritisque mecum in Paradiso: *Hodie mecum eritis in Paradiso.*

Hugo Æther. l. de regress. animæ c. 12.

12. Ex diversis Historiis, & variis ipsorummet defunctorum demonstrationibus & testimoniis facile conjicere possumus, quantæ utilitatis sint hæc suffragia corporis, & sanguinis Salvatoris, quæ à Sacerdote pro illis in Missa æterno Patri offeruntur. Guilielmus Durandus de certo quodam Abbate refert, hunc suis Monachis prohibuisse, ne in die Dominico Missam pro defunctis celebrarent; sed quid factum est? *Mortui propter hoc durissimis verberibus eum afflixerunt, & ideo prohibitionem hujusmodi revocavit.* Nullos equidem invenire scio, qui mortuis benefacere vetent, bene tamen firmiter teneo multos esse qui sive ex obligatione charitatis, sive ex legatis, defunctis benefacere obstringuntur, & tamen illud facere seu exequi vel obliviscantur, vel differant, vel omnino omittant. Huc adsis ô vir juvenis, nunquid Pater tuus moriens in Testamento suo te obstrinxit, ut tantam pecuniæ quantitatem tali dares Ecclesiæ? Imo vero ô Pater, sic est. Adimplestine voluntatem Patris? Minime. Sed à quanto tempore jam mortuus fuit? Sex, octo, vel decem annos. O fili inique! ô creatura erga miseram defuncti Patris tui animam crudelis & impia! Nunquid vides quod tua in adimpletione voluntatis suæ mora, causa sit, cur anima illa bonis illis privetur, quæ congruum pœnis suis futuræ essent remedium: *Propter hujusmodi tarditatem tardantur orationes & sacrificia, quæ fierent pro anima defuncti, ex quibus plurimum juvaretur: Ergo ex hujusmodi tarditate patitur detrimentum.* Estque hæc doctrina sancti Thomæ. Optime igitur sanctus Pater noster Augustinus dicebat: *Clamant quotidie qui jacent in tormentis; Clamant, & pauci sunt qui respondeant: ululant, & non est qui consoletur eos. O quam grandis crudelitas fratris mei! O quam grandis crudelitas & inhumanitas! Clamant ad nos quotidie, qui dum vixerunt, multa mala pro nobis sustinere voluerunt, nec eis subvenire curamus.* Et tamen verum est, inquit idem Magnus Pater noster, quod si jumentum aliquod in foveam caderet, de eo extrahendo sollicitudinem & industriam adhibituri essemus, & tamen est jumentum aliquod, nec alio malo obnoxium, nisi quod in foveam prolapsum fuerit: Illis autem miseris animabus, quæ inter flammas expiantur, nullus est qui ad illis in tantis necessitatibus succurrendum se convertat aut moveat: *Cadit Asinus, & omnes eum sublevare festinant, sed clamat in tormentis fidelis, & non est qui respondeat.* Atque ideo ô Patres & Matres optimum vobis consilium futurum esse existimarem, ut modo dum sani estis pro animabus vestris expiandis solliciti sitis, & nolite expectare donec id per filios vestros fiat post mortem vestram; certi enim estote quod nullam vestri deinceps post mortem sint habituri memoriam, potius de aliis omnibus curabunt, quam ut legatis à vobis illis impositis satisfacere studeant. De quodam Patrefamilias Discipulus refert, quod in condito à se testamento multa legata pia ordinaverit, à filio suo post mortem expedienda. Abierunt igitur Religiosi, & quod Pater illis pro bono & salute animæ suæ Eleemosynæ loco in Testamento dandum ordinaverat, à filio suo frequenter efflagitarunt. Qui se nec jota unicum illis unquam daturum esse respondit, sed dixit: Vel Pater meus in Inferno est, vel in Paradiso, vel in Purgatorio. Si est in Inferno legata hæc eum juvare nequicquam poterunt, quod si vero est in Paradiso talibus suffragiis opus minime habebit: Quod si vero est in purgatorio: *Debet solvere pœnas sufferendo usque ad novissimum quadrantem.* Et postea concludit: *Illa ergo bona temporalia, quæ jure hæreditario possideo, non si sub dubio pro anima ejus expendam, sed torqueatur, usque dum purgabitur.* Potestne crudelitas major hac filii

Durand. l. 7. de offic. mort.

D. Th. quodl. 6. a. 16. p. 10 ib. sed contra

August. adm. 44. ad FF.

Aug. ib.

Discip. in Do. 9. post Trin. ser. 103.

filij adeo impii in suum parentem ejusq; animam in Purgatorio existentem.

13. Verum enimvero iterata vice verba illa à S. Patre nostro Augustino superius citata repetamus: *Nec eis subvenire curamus.* De egregio viro quodam legi, qui morti vicinus Testamentum condidit, omnesque suas divitias filio suo tanquam hæredi reliquit, cum certa tamen quorundam onerum expediendorum cōditione expressa, verbi gratia, ut varias puellas nubiles dotaret pro matrimonio, multa quoq; per annum Missæ sacrificia pro eo celebrari faceret, tot centena scuta tali vel tali hospitali & Xenodochio enumeraret: Mortuo igitur patre Testamentum reserabatur à filio, qui multa variaq; sibi imposita esse legata intelligens, neq; illa adimplere unquam intendens hanc subtus sepulchri lapidem inscriptionem exsculpi euravit.

Durus Durandus manet hic sub lapide duro
Quod ipse non fecit, nec ego facere curo.

Id est, Durus appellabatur Pater meus, qui sub hoc lapide quiescit sepultus, eratque ex familia Durandus, hic pro beneficio animæ suæ varia reliquit expedienda legata, quæ cum ipse pro se non expedierit pro eo tempore quo vivus erat, nec ego eadem expedire curabo eo jā mortuo, ut verificetur de me dictum illud Augustini: *Nec eis subvenire curamus.*

14. Nec est quod mihi replices, id quidem ab illis filiis fieri posse, qui omnis prorsus affectus & amoris erga parentes suos expertes esse noscuntur; non autem id de tuis posse filiis præsumi: Etenim nescio an filii tui majori te prosecuturi sint affectu, quam fuerit ille quo Apostoli suum sunt Magistrum prosecuti; qui dum discipulis mortem suam prædiceret, non multum ea audita fuere consternati, imo vero mox inter se contendere & rixari cœperunt, quis eorum in ejus locum successurus esset, aliisque omnibus præeminere: *Facta est autem & contentio inter eos, quis eorum videretur esse major?* Super quæ verba Beatus Thomas noster à villa nova dicit: *Ecce Dominus, propinquus erat Passioni, & obliti passionis Domini de principatu litigabant.* Tu quidem tibi imaginaris filios magno fletu & lachrymis mortem tuam lamentaturos, deque salute tua promovenda sollicitos futuros esse, sed graviter erras, ipsi namque ridebunt eo quod divitiarum tuarum absoluti facti sint Domini; & litigare inter se incipient, quilibet majorem vel meliorem hæreditatis partem sibi vendicando, & intra quatuor annos dissipando quicquid tot annis atque improbis laboribus congregare studuisti. Ac proinde meum velim sequere consilium; Noli sperare in amicos, parentes, aut filios tuos, sed benefac animæ tuæ hoc eodem tempore & hora qua vivis & vales; Et ad minus animas vestras orationibus aliorum adjuvate, quas merito juvare non valetis. Dixi, orationibus, quia hæ plurimum valent & æstimari debent, & magnam iis pro quibus effunduntur utilitatem adsciscunt. Porro de Beato Gelasio Abbate Cistertiensi legitur certum quendam nobilem ei cumulum quendam pecuniarum Eleemosynæ loco donasse, ad hoc pro tali Eleemosyna, suffragia aliqua mortuis impenderet; Recepta igitur Eleemosyna, Beatus mox genua flexit, & Psalmum *De profundis* devote recitavit. Quod nonnemo ex servitoribus nobilis illius videns & audiens subridendo dixit; Pro tanta pecunia tantilla oratio, qualis est Psalmus *De profundis* recitatur? Ego eandem orationem pro tanta pecunia millies dicere vellem: *Non semel tantum sed millies pro tanta argenti copia Psalmum repeterem.* Cui mox Beatus respondit: Utrum pluris valere existimas ex hisce ambobus? Orationem sive Psalmum *De profundis* an vero pecuniam; Moxque coram eo paulisper expectare à se jusso Libram quandam produxit, in cujus una lance pecuniam, in altera vero Psalmum in chartam quandam descriptum collocavit: [Mirum dictu, charta illa instar ferri ponderosa cum impetu ad terram usque descendens, argentum quod mole & numero multum erat, quasi levissimam paleam elevat, sicque omnibus cernentibus & admirantibus mansit. Quando igitur non est vobis commodum, ut curetis dici pro defunctis vestris Missas, ad minus eisdem per orationes succurrite, maxime cum ut modo audivistis, unicus tantum Psalmus tanti sit valoris; Enimvero si mortuis per orationum suffragia succurrere renuis; Audite casum summe stupendum qui te merito rubore & confusione repleat. Refert igitur sanctus Vincentius Ferrerius: Dæmonem Angeli boni forma indutū ad Eremitam quendam in desertum concessisse, eiq; ficta quadam pietate persuadere rem aliquam con-

Luc. 22.

B. Th. à Vil in con. de la co. Apost.

In Men lo. Cist die 10. Marti

contendisse; sed quamnam illam fuisse existimatis? Num forte ut terga solitudini vertat, seque ad conversandum cum sæcularibus ad civitatem recipiat? aut vero ne sibi mortem tanta austeritate conciliaret, suasit illi majorem in abstinentiis discretionem? Minime, sed simulata quadam pietate eum rogavit, ut pro nonnullis nautis in naufragio quodam paulo ante submersis, nunc vero in purgatorii piacularibus flammis constitutis suam ad Deum orationem faceret. En ipsissima sancti Vincentij verba: *Nota de illo Eremita, cui Dæmon apparebat in forma boni Angeli dicens: Talis navis submersa est: Ora pro animabus quæ sunt in purgatorio.* Per quod adductum exemplum aliud tibi persuadere non molior, nisi quod ipsemet Dæmon pietatem aliquam licet fictam erga animas illas exhibeat, & vos adeo immanes & crudeles eritis, ut iisdem animabus nec simulatam nec veram exhibeatis? Ipsomet igitur Dæmone crudeliores & inhumaniores eritis? O utinam cœlum talem à Christianismo abominabilem & detestabilem noxam avertat. Et quidem si hactenus animarum mortuorum vestrorum immemores fuistis, eos quæso hodie vobis in memoriam denuo revocate, per suffragia prædicta eos adjuvando. Velim aures vestras pariter & animum erigatis, indubie namque lamentabiles earundem animarum lamentabiles voces percipietis, quibus vos ad pietatem commovere satagunt, ut aliquod saltem suffragii genus in eorum sublevamen porrigere non dedignemini. Nunquid igitur eos misere exclamantes auditis? *Miseremini mei, miseremini mei saltem vos amici mei, quia manus Domini tetigit me.* Quæ verba Hugo Floriacensis sermone primo de Animabus ita interpretatur: Clamant Fideles defuncti: *Miseremini mei pro nobis orando, & miseremini mei pro nobis Eleemosynas largiendo.* Hanc igitur illis consolationem pro tantarum pœnarum aliquali sublevamine eis subministrate; Eleemosynam aliquam eis dispensate; nam si eas liberari divina Clementia ita disponente contigerit, eisque sive multis sive paucis æternam dare gloriam decreverit, certi estote, quod ad contestandam suam erga vos gratitudinem Deum quoque pro vobis rogabunt, ut ab omnibus vos malis, nec non inimicis corporalibus & spiritualibus vos liberet. *Nostra supplicatione liberati in gloria recepti juvabunt nos suis affectionibus & orationibus sanctis*; inquit idemmet Hugo.

Vinc. Fer. ser. 2. post Trinit.

Job 19.

PARS SECUNDA.

15. Scio equidem quod pietate & compassione erga animas purgatorii moti dederitis Eleemosynas, & insuper prompti atq; parati sitis iisdem subvenire per orationes, Missarum sacrificia & alia ejusdem generis suffragia, ac proinde curiosi esse videmini, ut aliquam vobis occurrentem difficultatem resolvam, eaq; ni fallor, hæc est: Certum etenim est animam quæ est in purgatorio, capacem esse ejus boni quod in ejus obsequium, commodū & utilitatem præstamus, neque quoad hoc aliqua superest difficultas. Punctum autem hujusce difficultatis in eo consistit! Quod si anima quædā (quod tamen Deus clementer avertat) esset in inferno, adeoque suffragiorum sanctæ Ecclesiæ percipiendorum incapax esset, & consequenter illa tali animæ applicata vana essent & frustranea: [Nam qui sine fide operante per dilectionem, ejusque Sacramentis de corpore exierunt, frustra illis à suis hujusmodi pietatis officia impenduntur,] ut docet Magister sententiarum. Vel si talis anima foret in paradiso, ibi nostris suffragiis nullo modo opus habebit, ut docet sanctus Thomas hisce verbis *Injuria est in Ecclesia orare pro Martyre, cujus nos debemus orationibus adjuvare.* Ergo suffragia quæ animæ alicui alibi quam in Purgatorio existenti applicantur superflua erunt. Respondeo ad hoc primo cum sancto Augustino, qui dicit *quod dimittas incertum, ut accipias certum* cum igitur incertum sit, & scire nequeamus an talis anima in cœlo sit, an vero in Inferno, certum vero sit talem animam vere fuisse peccatricem, ac proinde nesciamus *utrum æternam gloriam meruerit possidere*, audi conclusionem ejusdem sancti Patris nostri, qui dicit: *Ergo dum certus non sis, quod nec damnati sint orare pro eis non differas, quia boni tui non indigent, qui beati sunt, & mali non obtinent quia damnati sunt.*

Mag. sent. in 4. dist.

D. Th. in 4. dist.

Aug. to. 10. ser. 44

16. Etenim si hæc responsio tibi difficilis esse videatur, ecce tibi pro ejus faciliori intelligentia sequentem scripturæ passum, qui similitudinis loco inservire poterit. Ad hoc ut Noe sciēdi percupidus an aquæ diluvii cessassent, an vero non, scitis utique hanc ab eo excogitatā fuisse invētionem, ut scilicet columbā quandā velut

luti veritatis istius investigatricem ex arca dimitteret; Prima quidem vice dicit sacer textus, quod *Cum non invenisset ubi requiesceret pes ejus, reversa est ad arcam.* Ita quoque bonum illud opus quod pro anima aliqua in Infernum condemnata facis, non inveniens subjectū cui utile esse possit, quasi Columba à te emissa ad te denuo revertitur, id est, in tuam cedit utilitatem, ac proinde bene David dixit: *Oratio tua in sinu tuo convertetur. Quia suffragia quæ pro aliis fiunt, facientibus prosunt,* ut inquit Doctor Angelicus. Secunda autem vice columba ad Noemum rediit, adferens in rostro suo ramum olivæ, signum pacis: *Venit ad eum ad vesperā portans ramum olivæ virentibus foliis in ore suo,* per quod diluvium cessasse demonstrabat. Eodem igitur modo quod si anima illa fuerit in Paradiso, oratio, Eleemosyna, jejunium quod facis, vel Missa quæ pro ea celebratur, ad te denuo revertitur, tibi pariter indicans diluvia pœnarum quoad talem animam cessasse, ideoq; per olivam pacis gloriæ serenitatem tibi demonstrat. Tertia autem vice Columba ad arcam amplius non rediit: *Quæ non est reversa ultra ad eum.* Quod idem est, ac si diceretur, cum bonū illud opus pro animabus purgatorij factum sit, eæq; illius fructus percipiendi capaces existant, ideo in illis vere quiescit, utpote qui magnam exinde percipiunt utilitatem, vel mitigando pœnas vel ut ob illud totaliter à Deo liberentur. Porro id quod hactenus diximus apposite per Joannē Cluniacensem confirmatur, dum ait: [Per Columbam quæ habet gemitum pro cantu, intelligimus devotam orationem: quando aliquis orat pro mortuo damnato, tunc mittit columbam, quæ redit ad Dominum suum, eo quod non invenit ubi pes requiescat. Quando orat pro anima alicujus salvati, tunc mittit secundā, quæ redit ad Dominum suum, & affert ramum olivæ, in quo notatur, quod anima illa habuit misericordiam à Deo, & quod aquæ, id est, tribulationes purgatorii cessaverunt ab illa. Quādo vero orat pro illo, cujus anima est in purgatorio, tunc mittit Columbam, id est, orationem, quæ non redit, quia illa bene invenit, ubi pes ejus requiescat.] Ecce tibi nunc solutam tuam difficultatem, per doctrinam S. Augustini & Joannis Cluniacensis.

Gen. 8.

Ps. 34.

D. Th. ubi supr.

Jo. Clun. ser. 1. de defunct.

17. Enimvero alia quædam circa hodiernum Evangelium mihi occurrunt, ad easdem purgatorii animas spectantia. Etenim Christus interrogat in quo loco Lazarum sepelierint: *ubi posuistis eum. Dicunt ei, Domine veni & vide.* Dicat hic aliquis Christus multū sibi hic videtur præjudicare, dum se exhibet velut ignorantem ubi sit Lazari sepulchrum, aut vero si novit omnia, utpote scientiam habens infinitam, cur interrogat, ac si nesciret? Respondet Theophylactus *interrogat non ut ignorans sed potius quia volebat ut in miraculo resurrectionis Lazari circumstantes quoq; concurrerent Christo ad minus precibus & orationibus suis cooperantes:* Verum vult omnia ab eis discere, ne seipsum miraculo temere ingerere videatur, sed exoratus facere. Per hoc nobis insinuare volens, quod tametsi Deus animas purgatorii absolute liberare possit, nostra tamen suffragia, nec non & orationes nostras ad id concurrere velit.

Theoph. in c. 11. [...]

18. Adhæc cum Filius Dei ad sepulchrum Lazari venisset turbatus spiritu amarè flere cæpit *Infremuit spiritu, turbavit semetipsū, & lachrymatus est Iesus.* Cur super illo mortuo plorat, sciens se eum resuscitari posse & velle? cur de morte ejus turbatur, quem per vitæ restitutionem lætificare decreverat? forte ideo flevit, ut circumstantium corda aqua lachrymarum emolliret? Audite S. Cyrill. Alexandrin. *Flebat eū Dominus pro parte humanitatis, quem resuscitaturus erat per potentiam Divinitatis.* Per fletum hunc, hominem se, id est, erga mortuum Lazarum benignum probare voluit, ut disceremus animabus defunctorum per orationum suffragia ex compassione succurrere, idque quoad à nobis citius fieri potest, & sine ulteriori de mēse in mensem, & de anno in annum dilatione, siquidem ubi major urget necessitas, ibi promptius majoriq; cum sollicitudine adferri debet subsidium. Quænam autem necessitas major esse potest illa, cui subjacent animæ purgatorii? igitur quod à nostris suffragiis præstolari possunt bonum retardari nequaquam debet. Unde Gritscherius ait: *Naturale est homini citius subvenire magis afflictis; sic etiam animabus in purgatorio existentibus propter gravissimas afflictiones compati debemus.* Hanc sollicitudinē à duabus Lazari sororibus Martha & Magdalena velim ediscamus. Quarum una mox ut intellexit Christum in via esse ut domum suam ingrederetur, nequicquam ei obviam procedere distulit: *Martha ergo ut audivit, quia Jesus venit, occurrit illi.* S. Petrus Chrysologus Marthā Christo obviam procedentem cucurrisse dicit: *Mulier currit.* Ecquænam autem hæc est Marthæ incivilitas ut per plateas publicas currat? Porro de

Cyrill. Alex. l. 7. in Jo. c. 20.

[...]a. Gritscher. [...] 2. fer. 5. post Cin.

Petrus Chrys. ser. 64.

de Magdalena pariter legitur, quod dum ei domi in tristitia & mœrore animi sedenti superveniens soror ejus Martha, Dominum suum in via esse nuntiaret illa cognatos & amicos solatii dandi causa illi præsentes dereliquerit, & cõcito gressu obviam ei processerit: *Illa ut audivit, surgit cito, & venit ad illum.* Sed quonam spectat tanta harum mulierum festinatio? Cur non sensim & sensate progrediuntur? Etenim pro hujus faciliori intelligentia observanda est laudabilis quædam S. Matris Ecclesiæ consuetudo, cujus mentionem facit Gulielmus Durandus, qui dicit, quod si Anniversarium quoddam pro anima alicujus defuncti in die Dominica celebrandum occurrat, contrarium faciẽdum esse ejus quod Ecclesia facere solet in trãslatione festi alicujus sancti, cum enim officium de tali sancto celebrandum differatur ad diem sequentem non impeditum, Anniversarium tamen defuncti non debeat differri in diem sequentem sed potius præferri, seu præponi in diem quæ Dominicam immediate antecedit: *Anniversarium si contigerit in die Dominica, vel in aliqua celebrari solemnitate, non debet trahi ad sequentem diem prout fit in festis sanctorũ, sed fiat in die præcedenti.* Et ratio hæc est, *ut citius occurratur pœnis defunctorum, quas in purgatorio sustinent.* Et hinc quoq; fit, quod Martha *currit* & Magdalena *surgit cito*, ut scilicet nobis per hoc insinuent, quod quando agitur de beneficiis vel suffragiis mortuis impendendis, prouti hæ duæ sorores defuncto fratri suo facere intendebant, cavenda sit omnis mora sive dilatio, maximaque cum sollicitudine ad Dominum recurrendum esse: *Ut omnem amputantes moram celerius ad Christum irent, eiq; fratris mortem miserationis affectu nuntiarent.*

Dura. in rat. di. off. l. 7. c. 35. n. 16. p. 299. co. 3.

19. Adhæc mortuis impendenda suffragia, non solum cum sollicitudine, verum etiam cũ assiduitate singulari expediri debent; non vero faciendum est more nonnullorum, qui postquam unam Missam pro defuncto celebrari curarunt, abunde se satisfecisse existimantes, ab omni ulteriori illis bene faciendi conatu deinceps desistunt. Porro Dionysius Carthus. dicit, non esse prætereundum vel unicum diem sine expressa & efficaci defunctorum Fidelium memoria *valde decens & pium est, ut quilibet Christianus etiam quolibet die aliquid boni agat pro universis fidelibus defunctis.* Idemque Salvator noster persuadere voluisse videtur per diversorum actuum frequentiam, quos in resurrectione Lazari exercuit, quia nunc *infremuit spiritu*, nunc *lachrymatus est*, nunc *venit ad monumentum*, nunc *elevat sursum oculos*; nunc æterno Patri suo gratias refert: *Pater gratias ago tibi quoniam audisti me.* Demum vero *Clamavit voce magna, Lazare veni foras.* Id quod B. noster Simon Cassianus considerans dicit: *Ingeminat actus, & iterat actiones.* Idq; nobis in documentum esse debet, quo instruimur quod ab actibus charitatis erga mortuos nunquam cessare debemus, sed *Ingeminare actus, iterare actiones.* Ita fecere amici Neronis, licet gentiles essent, dum ejus sepulchrum novis semper floribus consperserunt: [Non defuere qui per lõgum tempus vernis æstivisq; floribus tumulũ ejus ornarent.] Ita Ovidius morti proximus Conjugem suam rogavit, ut mox sibi exequias & funeralia celebrari curaret:

Dio. Car. in comm. anim.

B. Simon Cass. l. 5. c. 15. in Evangel.

Sueton in Nerone.

Tu tamen extincto feralia munera semper
Deq; tuus lachrymis humida thora dato.
Quamvis in cinerem corpus mutaverit ignis
Sentiet officium mœsta favella pium.

Ovid. l. 3. triũ. Eleg. 3.

Exempla hæc instar calcarium nobis deserviãt quibus ad benefaciendum & succurrendum animabus Purgatorii desolatis, illaq; obsequia & suffragia continuanda sollicitemur; Interea præsentem discursum hisce S. Patris nostri Augustini verbis concludo [Festinemus ergo ô fratres pro defunctis exorare, & ipsi festinent nos ad se vocare.

Aug. t. 10. ser. 44 ad FF. in Eremo f. 301. co. 2. l. E.

SERMO XXVIII.
IN DOMINICAM PASSIONIS.

Quis ex vobis arguet me de peccato. Joan. cap. 8.

1. CHristum Dominum Redemptorem nostrum, non solũ innocentissimum & impeccabilē fuisse, sed ne quidem fomitem vel propensionem aliquam ad peccandum habuisse, certissimum est apud omnes Theologos, omnibusq; qui sacra Catholicæ fidei dogmata inviolabiliter profitentur, prorsus est manifestũ; idq; ob multas rationes, specialiter, *quia peccare naturæ non est, sed personæ* (inquit Cardin. Tolet.) *cum igitur illa persona esset divina, & ille homo Deus verus esset, peccare nulla ratione poterat.* Sicut etiam (ita enim docet S. Aug.) *Christum Deum vidisse ab instāti incarnationis, & animam ejus divinam essentiā aperte intuitam esse*, quæ sunt proprietates tales quæ impeccabilia reddunt subjecta illa in quibus inveniuntur. Atq; ideo si respectu unionis Hypostaticæ, & visionis beatificæ sanctissimus erat, quænam igitur eum urgebat necessitas ut hodie ad hoc ut se talem esse ostenderet, veste se innocentiæ suæ vestiret, pulchrum illius cādorem exhibendo iis, qui eum accusabant, dicendo. *Quis ex vobis arguet me de peccato?* Quis unquam lynceus oculus vere repre hēdere potuit, irreprehensibiles ejus actiones? Quænam auricula adeo expurgata unquam fuit, quæ dicere possit sinistrum se de eo verbum vel minimum rumorem audivisse; Quis unquā criticus sine passione vel minimũ in toto vitæ suæ cursu nævum observavit, vel gestum aliquem incompositum, qui aliquam quantũvis minimā emendationem postularet? [Habet hoc verbũ Christi magnam fiduciā, cum nullus hominum fiducialiter hoc dicere potuerit, nisi solus Dominus noster qui peccatum non fecit, inquit Orig. Quonā igitur fine cōparet in templo chlamydem Hermynii & puritatis candorem publice exhibendo? Enimvero ad illam respiciatis antiquorum Romanorum consuetudinem, & subito præsētis difficultatis habebitis solutionem. Quisquis enim à Senatu Romano aliquod honorificum prensabat seu prætēdebat officiũ obligabatur in cōgressibus publicis comparere habitu quodam albo indutus, ac proinde quādiu in illa perseverabat prætensione candidati titulo insigniebatur, ut refert Alexander ab Alexandro. *Candidatorum mos fuit, cum comitia fiunt, & in suffragium cives vadunt, in candida veste sine toga in campum descendere.* Id quod etiam Blondus confirmat, dicens: *Rationem solā fuisse constat deferendi candidā vestē, ut petituros insignes magistratus ostenderet alba vestis.* Hac veste vestitus Cato qui major dicebatur cōparuit, quando concurrente Marco Attilio prætēdebat censoratum vestem quoq; albā sibi imposuit Claudius ad assequendum prætensionis suæ intentum, prouti videri potest apud Titũ Livium, Unde ex quo Salvator noster hodie in conspectum totius populi egreditur, vestitus, ut videtis, candida veste extrinsecus, & intrinsecus nivea innocentiæ veste indutus, dicendo: *Quis ex vobis arguet me de peccato?* hinc firmiter mihi persuadeo, eum per hoc veluti dicere voluisse, cum puritatis meæ candor niveam liliorum albedinem superet, cur non inter eos connumerari prætendam, qui ad dignitates aspirāt & anhelant. Tunc ô verissimum bonum meum candidatus videri vis? quisnam igitur est honor ille in quem te desideriorum tuorum alæ ferũt? Num forte tanquam supremus Legisl. Mosaicā legem abolere, & aliam quandā quæ Religionis Christianæ spectet incrementum, stabilire desideras? Nequaquam; quia *Non venis solvere legem sed adimplere?* Aut vero prætendebat tanquam civis Judææ conformiter aliis nobilibus in publicis privatisq; Synagogæ consilijs admitti, tanquam consultor inter Rabbinos, atq; civitatis præeminentias ambire? Nec hoc de eo dici potest, siquidem Propheta de eo ait: *Consilium ejus non est cum impiis.* Cur igitur candida innocentiæ veste te hodie induis, & veluti candidatus aliquis omniũ te oculis exponis? quænam sunt prætensiones tuæ ô mi benignissime Salvator? Habebat Hebræorum populus vacās quoddam officium, sive dignitatē dispensandam, nimirum esse magnum commendatorem S. Crucis; atq; ideo velut candidatus hodie in publico comparet, quia ad hoc officium adspirabat, seq; illius prēsatorem esse manifeste declarabat, utpote dignitatis sibi quam maxime debitæ, & onustis humeris suis quam maxime pro-

Tolet. in c. 8. Io. adnot. 19.

Aug. l. 4. de cons. Evang. c. 10.

Orig. ib. in cat. D. Thom.

Alex. ab Alex. l. 4. dier. ge. c. 3. f. 174.

Blond. Flav.

Rom. triumph. Tit. Liv. 41.

Matth.

Psal. 1.

D. Ephr. ap. Lipo. in hist. SS. p. 1.

proportionati. Unde S. Ephr. Syrus exclamavit: [O ineffabilem immensamq; bonitatem benignissimi Dei, qui tã magna tãq; præclara munera humano generi Crucis indulsit vexillum. In præsenti itaq; discursu favente spiritu S. videbimus, quantum Christus hoc officiũ desiderarit, cur illud adeo expetierit, & quinam illũ impedire conentur ne illud assequatur, spoliando eum candida innocẽtiæ & puritatis suæ veste. Non tamen omittam vos monere Crucem proprium esse silentij symbolum, ac proinde quando S Hieron. silentium observari volebat: *Crucis signum pingebat in labiis.* Vos quoq; similiter facite, dum ego materiam promissam prosequi incipio.

D. Hier. de moritura Paula.

2. Vanitas est crucem Jesu Christi illis prædicare qui proximi sunt præcipitiis æternæ dãnationis; illis namq; gratius foret si de mundanis obscœnitatibus cũ illis sermocinareris. Nobis autẽ qui gradimur per viã salutis, quiq; ope divinæ misericordię eãdẽ cõsequi speramus, gratius nihil dici potest, quã si de iis agatur discursibus qui in SS. Crucis gloriam redundant: *Sermo Crucis* (dicebat S. Joan. Damasc.) *iis qui pereunt stultitia est, nobis autem qui salutem respiramus, virtus Dei.* Illã Crucẽ desiderat Dominus in cujus virtute *Mors primi parentis destructa est, peccatum solutum, Infernus spoliatus. Resurrectio donata, porta Paradisi patefacta, & nos filij Dei & hæredes facti sumus,* inquit idemmet S. Christus ad nihil adeo ardenter aspirat, sicut ad assecutionẽ Crucis; sine Cruce non videtur esse contentus, quia in sola Cruce suam invenit quietem. Liceat mihi vestra venia, ô Auditores (ex quo S. Epiph. nomẽ Crucis Mariæ concessit dicens: *Dico Mariam esse cælum simul & Crucẽ*) liceat inquam mihi ut ego vicissim Cruci unũ eorum titulorum attribuam, quibus S. Patres Mariam honorare solent; inter quos S Bernard. eam centrum Dei appellat: *Maria est centrum Dei,* quod epithetũ etiam aliqua ratione Cruci debetur: *Crux* etenim *est centrũ Christi* Idque non tantũ ideo quod sicut Maria in utero suo clausit verbum incarnatũ: ita quoq; Crux intra sinũ suũ sustinuerit Christũ crucifixũ & passũ. Verum etiã ob alias causas longe sublimiores.

Damasc. ap. Lipo. ser. de Cruce p. 1

D. Epiph. ser. de laud. M.

3. Sponsa cælestis devota quadã curiositate mota scire desiderabat, ubinã Sponsus suus in meridie pasceret & cubaret: *Indica mihi ubi pascas, ubi cubes in meridie*, vel ut alij legunt: *ubi quiescas in meridie*, videte mirũ sponsæ hujus geniũ. Cur obsecro nõ desiderat potius scire ubi laboret vesperi sub crepusculũ, aut mane sũmo diluculo, sed tantũ ubi quiescat in meridie? forte id quærit quia hora illa æstivo tẽpore inter omnes alias molestior est? aut forte de illo *ubi* quærit, quod habuit, quãdo extẽsus erat in cruce, de illa inquã *meridie* sub qua hora sexta *Tenebræ factæ sunt super universã terrã?* Hoc autẽ opinione mea sustineri nõ potest quia dicit *ubi pascas, ubi cubes*, vel *ubi quiescis*; in cruce autem erat inter dolores, nõ inter cibos, nõ fruebatur ibi quiete, sed pœnas patiebatur & angustias, Atq; ideo conjicere nõ valeo quidnã spõsa illis verbis prætẽdat. *Ergo in cruce mãducavit & bibit, & ebriatus est, & dormivit?* inquit Drogo Episc. Ostiens. Sæpenumero intra memetipsum cautã scrutatus sũ cur Deus in admirãdo & stupendo opere universi, præcise septimo die non vero aliquo aliorũ antecedentiũ dierũ requieverit? scio equidẽ Deum subjectum non esse laboribus, fatigationibus, & cõsequẽter cum defatigari nequeat, nulla ipsi opus esse quiete. Nunquid primo die quiescere poterat postquã cum tanto artis magisterio cœlum tot stellis distinctum & terrã tot arboribus locupletatam, totq; floribus exornatã creaverat? Id quod etiam M. illum Mediolanẽs. Archiepiscop. S. Ambrosium non immerito in admirationem rapuit, quãdo ait: [Fecit cælum, & nõ lego, quod requieverit: Fecit terram, solem, & lunam & stellas, & non lego quod requieverit:] Similiter in alterutro dierum reliquorum ante septimũ requiescere poterat; quidnã igitur boni aut grati diei septimo inesse poterat, quod is præcipue dies divinę Majestatis genio mire adeo arridebat? petamus hac in re informationem aliquam à S. Ambros. ipse etenim nobis dicet: *Lego quod fecerit hominem & tunc requievit.* Mira profecto res! Noluit quietem capere in cœlo, nec in terra, nec in floribus, nec in mari, nec in Angelis, sed in solo homine die septimo creato: *Requievit ab omni opere quod patrarat.* Quidnam autem boni inesse poterit homini, quod is solus inter omnes alias creaturas hunc honorem cõmeruerit ut fieret requies quædam sui Creatoris, in qua is quiescat suasq; habet delitias & consolationes Porro punctum difficultatis istius sine doctrina S. Anast Sinaitæ assequi minime valebimus; hic etenim dicit, hominẽ à Deo in similitudine & figura crucis creatũ esse, curate enim ut homo caput erigat, extẽdat pedes seu tibias, & aperiat brachia, & expressã cernetis ex eo efformatam Crucem: *Homo ad formã Crucis figuratã*

Cant. 1.

Luc. 23.

Drogo de pass. Do.

Gen. 2.

habet imaginem, ut qui sit ad imaginem Christi crucifixi. Idem quoq; Gretserus confirmat, dũ ait: *Homo expansis manibus Crucem repræsentat.* Unde Septimius & Timoth. Antioch. dicunt, quod quãdo Moyses stabat in mõte tenens brachia aperta, & populus Dei inde evaserit victor adversus Amalechitas, id in figura significarit, futurum, ut Christus in Cruce de omnibus suis nostrisq; inimicis per crucẽ gloriosã reportaret victoriam: *Cumq; levaret Moyses manus* (ecce Crucem) *vincebat Israel, sin autem paululũ remisisset, superabat Amalech;* subjũgit Septim. *Crucis habitus quoq; erat necessarius per quẽ Iesus victoriam est relaturus.* Id quod egregiũ est testimoniũ per quod convincitur, quod homo angustiatus in figura supradicta figuram in se contineat Crucis. Nunc ad propositum nostrũ à quo nonnihil digressi fueramus, revertamur: Deus itaq; nullum inter omnes septem dies invenit aptiorem magisq; proportionatum diẽ, quam diem septimum in quo quiescat, delitietur, & gaudeat, quia in diebus præcedentibus homo nondũ creatus erat. Terra Cæli, Sol, Luna, stellæ, Elementa, mare, pisces, flores, arbores figuram Crucis non referunt ut homo; ac proinde in homine requiescere voluit, non tãquam in homine, sed tanquã in Cruce per hominem repræsentata; nisi forte cum Beda & aliis dicere velimus, quod in numero septenario utpote qui ex duobus numeris quaternario nimirum & ternario compositus est homo significetur, tanquã in se continens quatuor elementa, & tres animæ potentias, memoriã scilicet, intellectum, & voluntatem. Concludamus igitur tandẽ Deum in nulla alia creatura quietẽ invenisse, nisi in homine, *Nõ quia homo sed quia Crux.* Atq; ideo ô sponsa dilectissima, desiderasne scire ubinam hora sexta, id est, *in meridie,* quiescat & delitietur dilectus sponsus & Dominus tuus? *ubi cubet, ubi quiescat?* oculos igitur tuos in montem Calvariæ deflecte, ibi nãq; eum in Cruce quadam transfixum videbis. Optime dixisti: *ubi cubes, id est, ubi quiescas,* quia extra Crucẽ nulla ei reperiri potest satisfactio aut requies; ibi pascitur, ibi delitiatur, ibi suaviter obdormiscit; atq; inde occasionem sumpsit Drogo Episc. Ostiens. ut hæc post se verba scripta relinqueret: *Circuire possum Domine cælum & terram, & mare, & aridam, & nunquam te inveniã, nisi tantũ in Cruce, ibi dormis, ibi pascis ibi cubas in meridie.* His igitur omnibus præsuppositis facile vobis est intelligere quam merito

D. Anast. Sinai l. 1. Anag. contemp. in Gen.

Exod. 17.

Beda l. 1. de templo Salom. c. 8.

Pet. Bong. c. de sept. p. 212.

Drogo de Pass. Do.

Cruci nomẽ centri cõveniat, quod alias S. Bernardinus Mariæ attribuerat. *Crux est centrum Dei.* Porro centrũ duplicis generis esse reperitur, ut docent Philosophi: [Aliud est Mathematicum & est punctum: aliud vero est naturale & sphæricũ circa quod movetur corp⁹ circulare:] Crux non fuit centrum mathematicũ, sed Physicum, extra quod sicut *Elementa violenter se habent & in eo quiescũt,* nisi in igne & aqua clare nobis idipsum commonstrat experientia, ita Christus Redemptor noster extra crucem constitutus ut ita dicam violenter detinebatur: in Cruce autem *quiescebat tanquam elementum in suo centro;* ac proinde hic centri titulus Cruci jure merito debetur: *Crux est centrum Dei.*

4. Beatissima Virgo Maria Jesulum suum mox ut eum enixa fuit fasciis involvit: *Et pannis eum involvit,* inter quarum fasciarum arctitudinem constrictus flere cœpit: *Vagit infans inter arcta,* prouti à pueris fieri consuevit; Mater quoque ejus eum ex brachiis depositum in præsepium collocavit: *Et reclinavit eum in præsepio.* Porro duo præcipue hac in re observanda sunt. Primum est, cur Maria illum tanquam gemmam & thesaurum suum præstantissimum inter brachia sua non retinuerit, sed potius eum è brachiis suis in præsepium reclinarit? Nunquid brachia tam sanctæ Matris aptiores cunæ tam sancti puerili erant, quam paleæ & fœni ruditas & asperitas? Porro opinionem illorum admittere nequeo, dicentium Beatam Virginem Mariam [id necessitate quadam fecisse, quia non semper poterat brachiis Virginis aut Josephi sustineri, quia cum Jesulum suum sine ullo termino amarit, nullam eum brachiis suis sustinendo sentire poterat defatigationem], docente nos S. Patre nostro Augustino, *quod qui amat non laborat, & si laborat, labor ille amatur.* Ac proinde alii melius respondent Beatam Virginem reclinasse Jesulum suum in præsepio, quia bonum quod est omnibus commune, nullus sibi tanquam proprium vendicare debet: [Valde enim alienum est à sanctitate cõmunia bona ad se suosq; coarctare, inquit quidam modernus, ac proinde *reclinavit eum in præsepio.* S. Bernardus addit electum esse à Christo præsepium ad confusionẽ magnatum; [Quid ergo stabulum eligit? plane ut reprobet gloriam mundi & damnet sæculi vanitatem.] S. Greg. Nyss. [ut bos cognosceret possessorẽ suum, & asinus præsepe Domini sui. Chrysipp. Hierosolym. *In mensa bestiarũ proponebatur*

Arist. 8. phys. com. 76.

Marc. Ant. zim. tab. ver. centrum.

Luc. 2.

In Hym.

Bern. ser. 3. de Nat. Christi.

Cyril. ser. de S. Maria.

nebatur panis cœlestis ut ex hominum genere his qui bestiales erant, communicationem esca mystica exhiberet. Nolo quoque hoc loco præterire quod sanctus Zeno (sermone tertio de Nativ.) hisce verbis dicit: [In stabuli præsepe deponitur, scilicet Christus, populorum pastorem pabulumque se esse contestans.] Verum enimvero cur nos alias responsiones investigando fatigamus, quando S. Evangelista Lucas veram & genuinam expresse satis manifestat, dicens: *Non erat ei locus in diversorio?* sed quid audio? Ergone nullus inveniri locus potuit, sive parvus, sive magnus: sive dives, sive paupnr, qui ad eum recipiendum capax fuisset? Certissimum etenim est ipsum nihili unquam fecisse superbissima palatia peristromatibus barbarorum opera ex auro & serico elaboratis undique vestita, vel aureis argenteisque vasis quaquaversum bene instructa, sed quovis angusto & modico hospitio semper fuisse contentum. Ergone credibile est, quod ne quidem inter cognatos & amicos Mariæ & Josephi locus aliquis angustus & modicus reperiri potuerit? Etenim indubitatum est non defuisse qui commoditatē sufficientem satisq; amplam habebāt ad recipiendum Jesum cum parentibus; at vero *Non erat ei locus in diversorio*, qui desiderio & beneplacito suo adeo conformis esset sicut præsepiū. In hoc namq; confuse inter se commixta erant fænum cum fæno, & palea cum palea, quæ inter se mutuo distorquebantur & convolvebantur in forma & figura †. †. id est variæ multiplicatæ crucis. Cum igitur in hac tenellula ætate constitutus esset, membraque adhæc haberet nimis delicatula & immatura, veluti dixisse videtur; Non denegentur mihi ad minus in hoc præsepium reclinato crucis ex stramine & fæno efformata, quæ mihi velut pignus quoddam erunt, quo securus efficacier de assequendo tandem suo tempore ipsomet sanctissimæ Crucis ligno; ac proinde præsepium istud centrum meum est, hæ paleæ quies meæ sunt, hæ stramineæ Cruces somnū mihi dulcissimum adsciscunt. Unde B. Petrus Card. Damianus dicit: *Christus in præsepio reclinatus, legem martyrii præfigebat*; q.d. Christo tanquam Martyrum Regi nullus præ cruce inveniri posse videbatur lectus aptior aut commodior. Unde doctus quidam Carmelitanus expositor apte subjungit: *Meus Iesus frigori impositus super durum lignum accumbens martyrii passiones ac dolores jam ferre incipiebat.*

Luc. 2. — In Hym. — P. Dam. serm. 11. — Io. Sylv. r. 1. l. 2. c. 1. q. 9. n. 43.

5. Christum tanquam Judæorum, imo totius mundi Regem natum esse Herodes à Magis eum interrogantibus: *Ubi est qui natus est Rex Iudæorum*, clare satis intelligit; Et confestim ex suspicione & metu Coronæ & imperii sibi per eum suo tempore adimendi vehementer conturbatur. Et sub extrinseco quodam simulatæ cujusdā lætitiæ, & fictæ cujusdam reverentiæ pallio intestinū quoddam odium recondens, gloriam novi nati Regis jam pridem germinare & florere incipientem ferro detrūcare decrevit: at vero Angelus Josephum sollicitè monuit, ut pro majori vitæ Infantuli divini securitate, in Ægyptū effugeret: *Ecce Angelus Domini apparuit in somnis Ioseph dicens: Surge & accipe puerum & matrem ejus, & fuge in Ægyptum.* S. Petrus Chrysologus hanc fugā admirans, dicit: [Ex quo hoc præcipue fine in hunc mundum venit, ut moreretur, cur nunc mortē declinat & fugit? Qui mori venerat, cur fugit mortem?] Moxq; respondet, quod *Fuga Christi sacramenti fuit, non timoris.* Verum inquies quodnam est latens sub hac fuga mysterium? Origenes opinatur Christum fugisse ad consolationem servorum suorum persecutiones patientium: *Fugit in Ægyptum, ut iis qui nomine Christi persecutionem patiuntur, qui tribulationem tolerant, qui injurias perferunt, fortiter stent, viriliter prælientur, & semper meminerint, quia & Dominus à peccatoribus persecutionem perpessus est, quoniam ab injustis contumeliatus est, & ab ipsis de loco in locum fugit.* Alias quidem recensere hoc loco possem à sanctis Patribus allatas rationes, eas tamen brevitatis causa pertranseo, & unam pro omnibus sufficientem futuram existimo, quæ in alia quadam fuga continetur, quam Salvator noster cœpit, quando Hebræi nullo habito templi in quo erant, respectu, lapidare eum volebant: *Tulerunt lapides Iudæi, ut jacerent in eum; ipse autem abscondit se, & exivit de templo.* Enimvero aliquantisper me laborasse fateor pro comparando mihi aliquo lumine ad penetrandam causam fugæ hujus è templo ne lapidibus obrutus mori cogeretur. Et quidem fatendum non ineptam esse eam responsionem, qua dicitur hunc moriendi modum proprium esse illorum qui blasphemabant, atq; ideo ut se nec in illo crimine, nec in alio reatu culpabilem se esse demonstraret, ex conjectis in eum lapidibus mori noluit, sed *abscondit & exivit de templo.* S. Cyrillus Alexandrinus cum hoc ad-

Matt. 2. — Matt. 2. — Chrysol. ser. 150. & 151. — Orig. ho. 17. in Numer. — Ioan. 18.

S. Cyrill. ibid. l. 6. c. 12.

dandum nobis exemplum fecisse dicit: *Unde nobis memorabile relinquit exemplum, ut etiam cum resistere possumus, iram superbientium humiliter declinemus.* Et S. Gregorius opinatus est satius fuisse procul ab eis discedere quam rationibus illos vincere vel superare: *Gloriosius est injuriam tacendo fugere, quam respondendo superare.* Horum equidem nec non & aliorum sanctorum Patrum opiniones veneror & amplector, in præsenti tamen illam Alcuini sententiam, utpote proposito meo convenientiorem cæteris omnibus præfero. Quam proinde cum attentione auscultate; Dicit igitur: [Ideo fugit, quia non venerat hora passionis, & quia ipse non elegerat hoc genus mortis.] Noluit proinde Salvator noster ex lapidatione mori, quia singularissimus Crucis amator extitit, ac proinde *abscondit se, & exivit de templo.* Quid mirum igitur si in Ægyptum fugerit, neque sub Herodis crudeli tyrannide una cum aliis innocentibus ferro trucidari voluerit; licet per hanc quoque mortem totum redemisset mundum? Et ratio est, quia solam Crucem vitæ suæ centrum esse volebat, hanc desiderabat, hanc concupiscebat, atque tanquam candidatus ad eandem aspirabat. Clarius idipsum S. Fulgentius edicat: [Dignatus est in Ægyptum fugere, ut postea Crucem dignaretur ascendere.] Atque ideo chlamyde se hoc mane vestiat innocentiæ, suæque puritatis candorem exhibeat dicens: *Quis ex vobis arguet me de peccato*; quia cum intra paucos dies tres dispensandæ sint Cruces, ille maximam inter illas assequi prætendit.

Greg. ho. 18. in Evang.

Alcuin. ibi in cat. D. Th.

D. Fulg. serm. de Epiph.

Dionysius Carth. ibi a. 17.

6. Vir quidam insignis qui ab Evangelista Matthæo *Scriba* appellatur, *id est, eruditus in lege*, ut exponit Dionysius Carthusianus, fama miraculorum ad Christum attractus, eum convenit, atque ut se aliis in Salvatoris sequelam aggregaret enixe rogavit, dicens: *Magister sequar te, quocunque ieris.* Matth. 8. q. d. Juro per omnia sacra, quod si me in tui sectatorem & discipulum adoptaris, nunquam à te sim avellendus, sed sequar te *Quocunque ieris*, in terra, marique in civitatibus, villis & oppidis, in prosperis æque ac diversis; unico verbo, ad ipsam usque mortem inseparabilem me comitem habebis. Enimvero quamnam hunc à Christo responsionem accepisse existimatis? Num forte Christus promptam illam sui oblationem libenter acceptavit? Minime gentium, quinimo turpem petitionis suæ passus est repulsam: *Vulpes foveas habent, & volucres cœli nidos: Filius autem hominis non habet ubi caput suum reclinet.* Mira profecto res: Christus omni cum industria inquirit, sive ut melius dicam, mendicat homines, qui vestigia & exempla sua vivendo sectentur, dum illos ad sui sequelam nunc monet, nunc vocat, nunc rogat eisq; supplicat: & modo eum qui sese sponte propria ad se sequendum offert, prorsus repellit? S. Hilarius opinatur Christum hunc hominem repudiasse, quia eum infidelitate coinquinatum esse cognoscebat: *Infidelitatis affectum sub diffidentiæ interrogationis expressit*, profiteri eum volens, quem ipsum esse non credebat, verum scilicet eum esse Messiam. S. Hieronymus eum à Christo tanquam proprii commodi amantem & studiosum notatum fuisse, utpote qui eo tantum fine eum sequi volebat, *ut lucra ex operum miraculis quæreret.* Ejusdem quoque opinionis fuit S. Joannes Chrysostomus, dum ait: *Nam quæstui serviens ille, cum propter multitudinem signorum multos undique affluere videret, putavit Dominum inde ditari, ac ideo sequi cupiebat.* Enimvero omnes hasce responsiones vere dignas esse fatendum est; veruntamen ex alio quodam scripturæ loco à S. Petro Chrysologo mature ponderato, aptissimam proposito nostro resolutionem habere poterimus. Porro Christus urbem Hierichuntinam incredibili populorum turba stipatus perambulabat, inter quos unus Princeps erat publicanorum, qui vehementi Salvatorem videndi desiderio stimulabatur, verum statura adeo pusillus erat, ut præ turbæ nimia frequentia id ei esset impossibile. Quid igitur fecit? concito gressu præcucurrit, & in viam quandam pervenit per quam transiturus erat Dominus, ubi commode Sycomorum offendit, quam conscendens in eadem permansit donec Dominus pertransisset. Salvator autem huic arbori proximus substitit, & Zachæum in arbore videns eidem ut quantocius descenderet præcepit. *Zachæe festinans descende.* Verum ô Domine quodnam tibi bonus ille Zachæus in arbore te videndi causa constitutus causavit fastidium? cur eum quantocius descendere jubes? *Si bene ascenderat* (interrogat S. Petrus Chrysologus) *quare ei dicitur descende?* Dionysius Carthusianus dicit: Arborem hanc Crucis veram fuisse figuram; [Sycomorus est arbor in foliis moro consimilis, & in aliis ficui, sed stipite distans, & in altitudine major, per quam

S. Hilar. in cat. D. Th. ib.

D. Hier. in cat. D. Th. ib.

Chrysost. ib. hom. 28.

Luc. 19.

Dionysius Carth. in cap. 19. Luc. art. 24.

quam significatur crux Christi propter mori rubiginem & ficus dulcedinem;) Et credibile est Zachæum in arbore erectum stetisse, manibus ad ramos extensis ne caderet, in similitudinem crucifixi. Unde Christus qui crucis adeo percupidus erat sustinere diutius nō potuit, ut videret Zachæum saltem in figura se in arbore quæ crucem repræsentabat prævenientem: *Præcurrit servus Dominum, & ante Zachæus ascendit arborem, quam crucem dominator ascenderet: hinc est, quod dicitur ei, festinans descende.* Quo supposito resolutionem quoq; habemus, cur scribam illum dimiserit, nec eū in se sequentium numerū admittere voluerit, quia nimirum dixerat: *Sequar te quocunq; ieris.*

S. Hilar. in cat. D. Th. ib.

7. Ultimus omnium gressuum quos in hoc mundo facturus erat Dominus Redēptor noster erat ille per quem ibat ad crucē; hæc enim futura erat ejus terminus *ad quem.* Atque ideo quādo Scriba dicebat: *sequar te quocunq; ieris,* idem erat, ac si diceret, in tua societate constāter perseverabo usque ad crucem. Ad crucem? inquit Christus; hęc mihi soli reservata est, ego illam desidero, mihi debetur, ac proinde nolo ut quietis meæ centrum tu mihi conturbes. Est hic quoq; conceptus S. Petri Chrysologi, dum ait: *Sequar te quocunq; ieris, sic dicit iste, quasi posset cum Christo subire conflictum, ignominiam crucis adire per gloriam.*

D. Hier. in cat. D. Th. ib.

Chrysost. ib. ho. 28.

D. Chrys. ib. serm. 19. f. 64.

8. Jure merito multi sacri Scriptores admirantur, quo Christus Dominus a temerario illo ministro alapā sine ulla data causa recipiens, acerbam de eo in eodem instanti non sumpserit vindictā, castigando eum, prout ejus temeritas justissimè commeruerat. Idq; longanimitati & patiētiæ ejus adscribūt, quā omnes suas æquanimiter devorare poterat injurias, nec nō magnæ ejus māsuetudini, quā in omnibus suis actionibus semper monstravit. Unde S. August. ait: *Qui accepit alapam, nunquid vellet, eum qui percussit, aut cælesti igne consumi, aut terra dehiscente sorberi, aut correptū à Dæmonio volutari, aut etiam hujus qualibet pœna, vel etiā graviori puniri? Quid horum per potentiam jubere non potuisset per quem factus est mundus, nisi patientia nos docere maluisset, qua vincitur mundus.* Verum ego potiori jure admirādum esse censeo, quod percutienti se iratus alapam hanc velut irrogatam sibi gravem injuriam acceperit, dicendo: *Si malè locutus sum, testimonium perhibe de malo, si autem bene, cur me cadis?* Constat etenim nobis ipsummet aliis præcepisse, ut in

Aug. in cat. D. Th. c. 18. Io.

Luc. 19.

Ioan. 18.

dexteram percussi, sinistram quoq; percussori obverterent: *Si quis te percusserit in dexterā maxillā tuā, præbe illi & alteram.* Imo quod admirationem magis adauget, indubitatū est, quod dolor alapæ minimus fuerit inter omnes dolores, quos in totius passionis suæ decursu unquā sustinuit. Quis enim flagella ad columnā perpessa, spinas cerebrum ejus sanctissimum perterebrantes, clavos in manibus & pedibus, omnesq; alios dolores quos tanta cum humilitate & cōstantia toleravit uni alapæ, à ministro quodam ei inflictæ comparare auderet? qui igitur tot tormenta libenter & cum incredibili benignitate sustinuit, tantū animi & cordis nō habuit ut unicam patienter non tolerarit alapam? Latet hic sine dubio ingens quoddā mysteriū, videamus an idipsum penetrare valeamus. Refert S. Ephrem Syrus consuetudinem fuisse apud Romanos aliosq; gentiles, ut quādo mancipium aliquod à servitute liberare, & pristina libertate donare volebant, inter alias Cæremonias quas ad hoc adhibebant, etiā tali alapa infligebatur: *Omnes servi cum libertate donantur, alapā accipiunt.* De Christo igitur in conspectu summi Sacerdotis vehementi alapa percusso, licet ei omnia summa cum certitudine nota atq; perspecta essent, nihilominus pie loquendo dicere possumus, quod imaginatus sibi fuerit, Hebræos circa personam suam Romanorum adhibere cæremoniam velle, ideoq; indignatus fuerit, non propter acceptam alapam, sed propter illius significatum, existimās quod se absolvere atq; à cruce liberare vellent, quasi diceret: Cruci tantopere à me desideratæ nunquam adeo proximus aut vicinus fui, & vos in hisce concurrentibus circumstātiis tam manifeste mihi faventibus, desiderium meum exinanire & meo me intento fine frustrari contendetis? Majori cum ardore, ad centrum crucis meæ, quam flamma ad sphæram suam velocissimè decurro, & vos alapam mihi impingendo, mihi ut centrum meum assequar non vultis permittere? Justam profecto dolendi & lamentandi occasionem habeo, dicendique: *Si male locutus sum testimonium perhibe de malo, si autem bene cur me cadis?* Unde S. Ephrem: *Siccine fortasse ille, qui nos verâ libertate donavit, liber effici posse creditus est? O ministrorum infelicissime, alapam quidem dedisti omnium Creatori ac Domino: sed tu servus servorum factus es in æternum.*

Matth. 5.

Ephrem Syrus sedulus l. 5.

Ephrem apud Io. Speranza ubi sup.

Dionysius Carth. in cap. 19. Luc. art. 24.

9. Enim-

9. Enimvero locus quidam scripturæ occurrit mihi, qui iis quæ hactenus dicta fuere omnino est contrarius. Cum enim de facto à nobis dictũ sit, quod *Christus in cruce optabat quiescere, tanquam elementum in centro*; qua ratione verificari poterit, quod refert S. Matth. nimirum Salvatorem nostrum de Patre suo æterno dolenter cõquestum fuisse, dicendo: *Eli, Eli, lammasabathani, hoc est, Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me?* quasi dicere vellet: O Pater æterne cur in hoc asperrimo Crucis patibulo, in hoc vasto tormentorum mari, me exsanguem & moribundum deseruisti? Quæ verba diversimode à Patribus exponuntur, inter quos Dionysius Carthusianus ita loquitur: [Dicit se Christus à Deo derelictum, non quod privatus esset gratia vel gloria, sed quia tam graviter patiebatur.] Rabanus Maurus inquit: [Humana natura propter peccatum à Deo fuerat derelicta, sed quia filius Dei factus noster advocatus, quorum suscepit culpam, deplorat miseriam, in quo ostendit, quãtum flere debeat, qui peccavit, quando sic flevit, qui nunquam peccavit.] Origenes autem existimat, quod sermo hic & exclamatio crucifixi Redemptoris nostri, valde magnus referta sit mysteriis: *Non autem existimes humano more Salvatorem ista dixisse propter calamitatem, quæ comprehenderat eum in Cruce: si enim ita acceperis, non audies magnam vocem ejus, quæ ostendit aliquod esse magnum absconditum.* Quod si vero scire jam desideremus qualenam hic mysterium abscondatur, à Venerabili Beda plenam informationem capiamus, qui expresse dicit Christum non fuisse adversus Patrem lamentatum, propter intẽsos quos patiebatur dolores, sed potius ob temporis brevitatem, quo ipsi adhuc viventi in Cruce quiescendum erat. Crucifixus etenim fuit hora tertia, inquit S. Marcus: *Erat autem hora tertia, & crucifixerunt eum*, mortuus autem est circa horam nonam: *Circa horam nonam clamans voce magna emisit spiritum*; Interea tamen dicendo: *Deus, Deus meus, quare dereliquisti me*; Quibus verbis lamentabatur coram Patre suo de brevitate temporis, quo sibi in Cruce concedebatur vivere, in cruce inquam sibi adeo chara, ab eo tantopere desiderata & concupita, tanto labore acquisita, & tam brevi temporis spatio possessa. Hoc est quod cuncta alia Christo illata martyria longè excedit; neque enim tormentum aliquod inveniri potest, quod huic æquari possit, nimirum quod tandem aliquando concessum mihi fuerit, ut pervenirem ad centrum, in quod omnes desideriorum meorum lineæ terminantur & tendunt, quodque intra tres horas ejus possessionem denuo debeam amittere: *Christus ex vi tormentorum suam mortem accelerari videns, nolens diutius in Cruce pro nobis sufferre tormenta hanc exposuit Patri querimoniam: Deus, Deus meus, ut quid dereliquisti me? Id est, Pater, cur tam cito me mori disposuisti, cur non moras protrahis, ut magis ac magis in Cruce patiar?*

Matt. 27.

Dio. Cart. ibi a. 44.

Raban. in cat. D. Th. ibid.

Orig. in cat. D. Th. ibid.

Marc. 15.

Matt. 27

10. Multa equidem dixisse censeri possem, nisi hactenus dicta modicum essent respectu ejus quod adhuc sum dicturus. Porro Deus Isaiam Prophetam hac est gratia dignatus, ut immensam Dei nostri Majestatem contemplari posset in throno gloriæ suæ residentem: *Vidi Dominum sedentem super solium excelsum & elevatum.* O te, ò S. Propheta felicem, qui quicquid Paradisus sepulchri in se continet conspicere meruisti. Felicitatem tuam tibi equidem minime invideo, sed infelicitatem meam solummodo deploro, utpote qui ob culpas meas ad hoc condemnatus sum, ut aliud quam humanas calamitates videre non possim: ac proinde rogo ut aliquo me solatio recrees eorum quæ vidisti me reddendo participem. Tunc à me, ait Propheta rerum à me visarum, aliquam tibi communicari postulas notitiam? Lingua mea ad id quod in illo ineffabili gloria & excellentia minimum est, indicandum minimè sufficit. Siquidem extra me raptus sum dum beatos illos musicos concentus tantum audire licuit; Et ideo hoc solum tibi dicere possum, quod Seraphinos observaverim Deo summa cum reverentia inservientes: [Seraphin stabant super illud, sex alæ uni & sex alæ alteri, duabus velabant faciem ejus, duabus velabant pedes ejus, & duabus volabant.] Hoc est quod in illa gloria observare potui, quia in illa aula regia certus quidam fumus erat, qui visum impediebat, quo minus expeditè videre possem. Agedum ò sancte Propheta, hoc sufficit mihi, nolo quidquam insuper interrogare, pro relatione qua me dignatus es ingentes tibi gratias refero, cum agnitione obligationes meæ qua tibi obstringor. Etenim ò Auditores, intellexistisne, quæ ab Isaia relata fuere? Nunc visionem hanc inter nos invicem nonnihil consideremus. Loco illorum verbo-

Isai. 6.

Cyrill. Alex. ib. l. 1. orat. 44.

verborum quibus in vulgata Isaias dixisse legitur: *Seraphim stabant super illud*; id est, super solium Dei, Sanctus Cyrillus Alexandrinus legit: *Stabant circum eum*. Nam Seraphici illi spiritus Deum circumdederant instar Epheborum eidem assistentes & ministrantes, & vere supremam illam excellentiam idipsum decebat. Verum enimvero observemus obsecro modum quo Seraphini illi alas suas extensas tenebant; si enim attentè considera veritis, illos crucem quandam efformasse comperietis; quod si enim partem hujus crucis superiorem videre velitis: *Duabus velabant faciem ejus*: si partem inferiorem: *Duabus velabant pedes ejus*; si alias duas, dextram & sinistram, ecce duas alas, quæ volando extendebantur, una quidem ad latus dextrum, altera vero ad latus sinistrum: *Et duabus volabant*. Dicite autem, amabo vos ô Auditores, Nunquid rem prodigiosiorem unquam vidistis? Scilicet ante faciem Regis gloriæ adeo probrosi instrumenti, quale crux est, figuram expressam collocari? quamnam conventionem crux malefactorum patibulum habet cum divinæ residentiæ solio? Etenim difficultatem istam resolvere nequeo, nisi aliam quandam vobis de novo proposuero: Inter alias cæremonias quibus Sacerdos in Missa utitur, una est, quod post consecrationem, dum dextera signum crucis efformat nunc super hostiam, mox vero super calicem, pariter dicit: *Hostiam † puram, Hostiam † sanctam, Hostiam † immaculatam: Panem † sanctum vitæ æternæ, & Calicem † salutis perpetuæ*. Scitis utique quod tam sub speciebus panis quam vini, Christus Dominus noster contineatur præterquam enim quod id Angelicus Doctor doceat, per fidem quoque idem profitemur: *Manet Christus totus sub utraque specie*. Verum inquies. Ergone Sacerdos Christo benedicit? Quis major est, Christusne an Sacerdotes? quis dubitat Christum majorem esse? Qua igitur ratione fieri potest ut minor majori benedicat? *Minor majore præsente benedicere non debet*, inquit Durandus; Et S. Paulus ad Hebræos cap. 11. ita scribit: *Sine ulla contradictione, quod minus est à meliore benedicitur*; Convenientius igitur Christus Sacerdoti benedictionem impertiretur. Quod si dixeris quod Sacerdos benedicat Christo tanquam Sacerdos, non vero tanquam persona privata, talis namque honorificentiæ decor Sacerdotali dignitati debetur; Respondeo ipsum quoque Christum Sacerdotem esse: *Tu es Sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech*, & quidem principalior & dignior inter omnes Sacerdotes, de quo merito dici potest: *Non est inventus similis illi*. Unde si verum est, quod *ubi major est, minor cessat*, utiq; ab hisce benedictionibus Sacerdoti abstinendum esset, hocque benedicendi munus potius Christo remittendum. Rupertus Abbas Tuitiensis difficultatis nostræ nodum solvit dicendo: *Non sunt benedictiones, sed crucis efformationes*. Ecce tibi nunc in promptu hic latens mysterium: Christus etenim sub illis accidentibus gloriosus consistit; veruntamen ut ita dicam, videretur Christo se totaliter gloriosum nō esse, nisi Sacerdos inter glorias ejus dextera sua cruces formaret; unde cum S. Hilario affirmare possumus: Id fieri *ut homines Sacramentum crucis admistum esse gloriæ agnoscerent*. Ad eum modum quo de ardenter amāte quodam legitur, quod dum festivis gaudiis interesset gaudere cum cæteris minimè potuerit, ob amati vel dilecti sui absentiam. Atque ideo Seraphini illi alis suis crucem quandam formabant, quia tametsi Deus in sublimi Majestatis suæ throno consisteret nihilominus visum sibi fuisset, quod ad gloriæ suæ complementum, id quod optimum est, eidem defuisset, nisi crux ibi præstans fuisset.

Isai. 6.

Cyrill. Alex. l. 1. orat. 44.

D. Th. in seq. corp. Christ.

Durand. in Rat. div. off. l. 4. c. 59. n. 10.

Ps. 109.

D. Hilar. in ca. 6. Matth.

II. Christus Dominus in monte Thabor transfigurabatur, ac proinde gloriā suam, quæ hactenus ad eum diem usq; in anima ejus celabatur, in corpore suo quoq; manifestabat, adeo ut vultus ejus instar solis luminosus factus fuerit: *Resplenduit facies ejus sicut Sol*. Matth 17. & vestimenta ejus nive facta sunt candidiora: *Vestimenta autem ejus facta sunt alba sicut nix*. Simul cum discipulis Petro, Jacobo & Joanne Moyses quoq; & Elias aderant, cū Christo loquentes: *Et ecce apparuerūt illi Moyses & Elias loquentes cum Iesu*. Marc 9. Porro Matthæus & Marcus Evangelistæ, quales inter se sermones & discursus miscuerint non quidem referunt, Lucas tamen idipsum unico tātum verbo subindicare videtur, dum ait: *Dicebant excessum ejus quem completurus erat in Ierusalem* Luc. 9. Loquebantur igitur de excessu quodā, qualis tamen excessus ille fuerit, non dicit: Vulgata proinde & S. Joan. Chrysostomus dicit, quod *loquebantur de cruce*. Ego profecto quodvis aliud discursus hujus argumentum potius mihi ima-

Chrysost. ho. 55. in Matth.

imaginatus fuissem, quam quod illos de cruce locutos fuisse conjecissem. Quomodo enim in monte isto gaudia pariter & angores, dulcedines & amaritudines, delitiæ & passiones, gloria & crux simul miscentur? *Non enim tacebant* (inquit Chrysostomus) *sed loquebantur de gloria, quam completurus erat in Ierusalem, de cruce videlicet & passione.* Verum quomodo ad invicem conciliari possunt: [Loquebantur de gloria, & de cruce] Quasi à gloria crucis, & ob gloriam crucis sint beatæ Thaboris gloriæ.] Mirum igitur non est quod se tanta cum anxietate crucis cupidum & avidum demonstrarit; Et hodie compareat candidatus, utpote qui ad gloriæ illius assecutionem aspirabat.

Idem ib.

Didac. *Cel. com. in Iud. c.* §. §. 26.

12. Enimvero objicere quis poterit Christum non desiderasse crucem *præcisè*, sed in ordine ad redemptionem mundi. Et quidē quoad hoc minime contradico, nolim tamen ut rationibus quibusdam Theologicis in favorē crucis adferendis vos opponatis. Existimant igitur sacri Scriptores quod priusquam in SS. Trinitatis consistorio concluderetur unigeniti filii Dei incarnatio: Pater æternus in liberam filii sui optionem constituerit, ut videlicet pro suo beneplacito eligeret vel in Paradisi gloria perseverare, aut vero deorsum ad nos descendere, incarnari, nostraq; humanitate vestiri, eumq; elegisse potius cœlestes illas delitias dimittere, & ad hominem induendum in hunc mundum venire. Id quod S. Gregorius Nazianzenus considerans ait: *Cui cum liberum fuisset manere in propria gloria & divinitate, exinanivit semetipsum usq; ad formam servi,* Ex qua doctrina manifestè deducitur, quod verbū in sua potuerit gloria consistere absq; eo quod in nostras sese miserias præcipitaret; & tamen omnino oppositum fecit. Veruntamen argumentum hoc ut fortius liget arctius constringamus: In filii Dei libertate erat ut posset alterutrum eligere, ut scilicet in carnem vel passibilis veniret, vel impassibilis, corpori illam gloriam transfundendo, quæ in anima delitescebat, prouti docet Chrysostomi os aureum, dum ait: *Licebat illi nihil pati, si voluisset; non enim peccatum fecit, nec inventus est dolus in ore ejus; erat ergo ei promptum, si voluisset, non venire ad crucem.* Et modernus quidam Theologus dicit: *Cum possit Christus statim gloriam & beatitudinem animæ suæ in corpus transfundere, illudq; immortalitate donare, & gaudio implevisse, noluit tamen facere.* Sed cur? *potior namq;*

Gregor. Naz. ap. Oecum.

Chrysost. orat. 28. in Ep. ad Hebr.

fuit crucis amor. In quem loquendi modum etiam Theodoretus, Theophylactus & Oecumenius concurrunt. Rupertus Abbas Tuitiensis ulterius progreditur dicens, quod in instanti suæ incarnationis ei in electionem positum fuerit, ut mundum vel mediantibus passionis doloribus, vel mediis lætitiæ actibus delitiando & triumphando redimeret, relicta sibi libera utriusque optione: Et tamen quia videbat quod per viam lætitiæ non posset satisfacere suo desiderio perveniendi ad crucem ab eo tantopere desideratam & concupitam: ideo potius se pœnis & tormentis, improperiis & ignominiis, exponere voluerit, ut illis mediantibus tandem aliquando ad suum crucis cētrum pervenire posset; ac proinde S. Paulus Hebr. 2. dicit: *Proposito sibi gaudio*, quid fecit? *Sustinuit crucem confusione contempta.* Et ut Salmeron explicat: [Proposuit illi Deus gaudiū, si mallet illud, ipse autē loco ejus, potius maluit crucem.] Ita quoq; B. Patriarcha Laurentius Justinianus ait: [Cum videlicet posset non mori, & incolumitate corporis frui, aliaq; ratione humanæ saluti prospicere, maluit subire crucem.] Poterat igitur absolutè non incarnari; Imo supposita Incarnatione carnem & corpus impassibile assumere poterat; Præterea post suum in hanc carnem passibilem adventum, ejus arbitrio relictum erat, ut per pœnam vel per gaudium, per angustias aut per lætitiam, per unicam lachrymulam, vel per unicum risum pro nobis satisfaceret: Et tamen crucem tanquam rem sibi unicè charam amplexari maluit quam gaudia & voluptates. Unde facile conjicitur crucem veluti magnetem quendam fuisse qui Filium Dei è cœlis in terram attraxit, crux enim eum ad hoc permovit, ut se carne nostra passibili vestiret, utpote medio ad crucem portandam proportionato valdeque apto: *Proposito sibi gaudio sustinuit crucem confusione contempta.*

13. Ehem quanta cum lætitia & gaudio illā humeris suis deportabat, quando ab urbe Hierosolymitana egressus, versus Calvarię montē procedebat! ut proinde nonnullæ piæ mulieres lachrymas continere non valentes, dum eum gravi crucis pondere onustum viderēt ex cordiali compassione amare planxerint, & fleverint: *Mulieres plangebant & lamentabantur eū.* Luc. 23. Quod videns Dominus, eas reprehendendo flere prohibuit: *Filiæ Ierusalem nolite flere super me;* quasi diceret: Cur fletis ô mulie-

res, num forte quod crucẽ hanc humeris meis deportem? Nunquid advertitis quod lachrymę vestræ gaudia mea conturbent? Crux ista currus est triumphalis gloriæ meæ; In hac principatus mei excellentia continetur; atq; ideo in præsenti dum ad Calvariæ montẽ educor majus est gaudium meum, quam fuerit Imperatorum in Capitolium triumphaliter procedẽtium: Quod si mei causa ploratis & fletis; signũ est quod vel excellentiæ meæ invideatis, vel sufficienti lumine ad illam agnoscendam destitutæ sitis, secus enim honoris mei glorię potius congaudere, & applaudere deberetis: [Ita ardentissimo amore crucem amavit, ut eam solam ex toto opere passionis suæ, tanquam rem sibi dilectissimam & pretiosissimam elegerit, & assumpserit. Non sibi elegit gaudia, non consolationes, non coronas & triumphos, sed crucem sibi inter omnia reservavit, nec immerito, nam sui tanquam hominis excellentiæ suam à cruce habuerunt originem.

Didac. de Tanguas l.1. tr. de pass. Chr. §.5.

14. Porro Christum Deum pariter & hominem fuisse, nemo est qui dubitet, siquidẽ Fides Catholica sufficiẽter id nos à pueritia edocet, quia divinitas simul & humanitas ei inerat. Veruntamen dato per impossibile quod non fuisset Deus, sicut vere & realiter Deus erat, & respectu suppositi divini Deus non esse non poterat, attamen ad eũ verum Deum prædicandũ, æstimandum, adorandum sola crux sufficiens fuisset. Quis enim ex eo quod Christus cum vel in cruce videbatur, alius cõceptus formari, vel quæ alia consequentia deduci poterat, quã esse alicujus divini? (loquor etenim hic de Innocente, non de peccatore, secus enim dicere possetis, simile argumentum formari posse de latronibus, qui cum Christo, vel ante Christũ crucifixi fuerat) atq; ideo nunquam miles ille, JESUM crucifixum vere filium Dei esse conclusisset, nisi illum in crucis brachiis suspensum vidisset: *Vere hic homo filius Dei erat.* Quæ tametsi ita sese habeant, nihilominus idipsum vobis per quandam S. Paschasii subtilitatem, nec non per doctrinam S. Joannis Evangelistæ demonstrare conabor. Solus etenim hic sacer Evangelista Christũ crucem ad Calvariæ montem deportasse recenset: *Bajulans sibi crucem exivit in eum, qui dicitur Calvariæ, locũ:* Joan. 19. omnes autem alii Evangelistæ crucem à Simone Cyrenęo portatam fuisse dicunt. S. Matthæus c. 27. enim dicit: *Exeuntem autem invenerunt hominem Cyrenæum, nomine Simonem, hunc angariaverunt, ut tolleret crucem ejus.* S. Marcus ait; *Et angariaverunt prætereuntẽ quẽpiam Simonem Cyrenæum, ut tolleret crucem ejus.* S. Lucas vero scribit: *Apprehenderunt Simonem quendam Cyrenensem & imposuerũt illi crucem portare post Iesum.* Verum quæ causa est quod nullus præterquam S. Joannes Christum humeris propriis crucem bajulasse affirmet? Enimvero aliam quandam scripturæ curiositatem cum S. Paschasio observo: vos interea dum hanc adduxero præmentionatam ad partem seponite, & nunc movendam attentè auscultate. Omnes etenim tres Evangelistæ Marcus, Matthæus & Lucas tentationis Christo à Dæmoe intentatæ historiam recensent. S. Joãnes autem de ea nec quicquam loquitur, sed sub silentio eandem prætergreditur. Sic Matthæus c. 4 loquitur: *Tunc Iesus ductus est in desertum à Spiritu, ut tentaretur à Diabolo.* S. Marcus c. 1. vero ait: *Et statim spiritus expulit eum in desertum, & tentabatur à Sathana.* Denique S. Lucas c. 4. ait: *Agebatur à spiritu in desertum & tentabatur à Diabolo.* S. Joannes autem hãc tentationem ne verbo quidem tangit; & tamen tentatio hæc nihil in se vulgare continet, sed rem valde eximiam & Joannis calamo dignissimam. Ergone is qui omnes filii Dei actiones minutim recensere profitetur, hanc in qua celeberrimæ continentur actiones, & gloriosæ adversus Dæmonem reportatæ victoriæ omnino silebit? Responsionem quæso sancti Paschasii auscultate. Matthæus, Marcus, & Lucas illas ad Christum spectantes actiones descripserunt, quæ ab ipso tanquam homine emanabant: Sanctus Joannes autem curam habuit ut illas describeret, quæ ad Christum tanquam Deum pertinebant, ac proinde hisce verbis suum orditur Evangelium: *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum* Joan 1. En ipsissima sancti Paschasii verba: [Quando tentabatur, quia secundum hominem eandem tentationem susceperat unigenitus Dei, Matthæus, Marcus, & Lucas eam exponunt. Joannes autem quia divinam ejus naturam susceperat explanandam, nullam de eadem tentatione habuit mentionem.] Hoc supposito superius dicta denuo repetamus. Solus Joannes crucem à Christo bajulatam esse recenset, quia crux ad ejus divinitatem pertinet. Unde quisquis eum fidei oculo respexisset, & considerasset, hoc penes se Enthymema facere

Matt. 28. *Marc. 15* *Luc. 23.*

potuisset: sibimetipsi crucem bajulat; Deus igitur esse debet. Audite S. Paschasii doctrinam: [Nec igitur vacat à mysterio, quod secundum Joannem Christus crucem suam solus portare dicitur, secundum vero reliquos non ipse, sed alius eam portare introducitur.] Ecquænam autem rei hujus causa erit? [Quia Joannes divinam ejus naturam susceperat explanandam.]

Idem.

15. Nunquid igitur Dominus & Salvator noster merito se hujusce crucis candidatum & prensatorem exhibet, utpote quæ unica & sola est ejus gloriæ origo, quæ illi secundum humanitatem suam debetur. Libens hoc loco encomia à sanctis Patribus aliisque sacris Scriptoribus cruci attributa prætereo: Alias enim dicere deberem, quod Cassiodorus dicat: [Crux est victoria Christi, perditio Diaboli, cœlestium confirmatio, vita justorum] Rabbanus: [Tu sancta crux peccatorum es remissio, pietatis exhibitio, meritorum augmentum, desperatorum securitas, infortunatorum felicitas.] Damascenus: *Crux Christi clavis est Paradisi, salus animæ & corporis, bonorum omnium datrix. Ipsa est quæ tenebras fugat, Dæmonu regnum dissipat:* Navis est, quæ gratiæ merces nobis bajulat, pons est per quem à ripa hujus mundi ad portum transire possumus Paradisi: Spes est Christianismi, Dux cæcorum, via desperatorum, claudorum baculus, pauperum opulentissimus thesaurus, Ecclesiæ triumphus, Dux juventutis, senum securitas, afflictorum refrigerium, anchora naufragorum magnificentia Regum, scutum bellatorum, militiæ Christianæ vexillum, gloria Apostolorum, corona Martyrum, Trophæum Confessorum, palma virginum, fons sitibundorum, vitale lignum, redemptionis nostræ ærarium, arbor unde spei nostræ flores progerminant, cathedra in qua cœlestis Magister noster viam nos edocet salutis, virga Moysis, clavis Davidis, & Salvatoris candidati nostri lectissima sponsa.

Cassiod. in Ps. 4. Rab. de lau. cru. Damasc. l. 4. de fide.

16. Cum igitur nos Christiani, id est actionum Christi imitatores simus, cur non quoq; ad ejus imitationem nos exhibemus candidatos, id est, percupidos crucis amatores? Nunquid ipsum nos ad id invitantem auditis? *Qui vult venire post me, tollat crucem suam, & sequatur me.* Luc. 9. Verum dicet fortasse aliquis: Crux Christi nimium gravis est, & ponderosa, & difficulter bajulari potest, unde ipsemet quoque Cyrenæo quodam ad eam portandam opus habuit. Etenim te verum dicere ingenue fateor: veruntamen frustra de hoc lamentaris, neq; enim Dominus noster crucem suam te portare præcipit, quam humeris tuis nimis ad portandum gravem esse cognoscit, sed hoc tantum suadet, ut unusquisq; crucem suam humeris suis deportandam sibi vendicet. *Tollat crucem suam.* Tu qui pauper & egenus es, crucem tuam paupertatem qua premeris agnoscere debes, libens eam sustine, & memorare Dominum tuum te minime opulentiorem fuisse. Tu qui continuæ es febri, vel podagræ obnoxius, nec movere te potes hanc crucem tuam esse agnoscas, & patienter illam feras. Tu qui gravi te familia onustum esse experiris, eamque sustentare non vales, quicquid laborando acquiris velut nihilum esse deprehendis, ac proinde nec unius horæ spatio quiete frui potes, hanc crucem tuam esse censeto, & ô quantum tibi meritum conciliabis si eam læto vultu propter amorem Domini Dei tui supportaveris. Tu qui filium habes unicum, haud secus ac pupilla oculorum tuorum tibi charum, senectutis tuæ fulcrum & baculum, ærumnarũ tuarum solatiũ, stirpis tuæ unicam propaginẽ, divitiarum tuarũ hæredẽ, si hunc mors tibi eripiat, quid facies, quid molieris? num forte ob ejus occasum desperabis? Minime; sed potius hanc tibi specialiter immissam crucem esse cogita, teque in divinam voluntatem ultro citroque resigna, eique obtempera. Leves & faciles cruces istæ sunt, quæ proinde haud difficulter portari possunt; has igitur bajula; Non enim Christus te jubet portare crucem suam, sed tuam: [Tollat crucem suam; Nam meam non poteris, gravissima est etenim (inquit Beatus noster Thomas à Villa nova) & ponderosa, & quam nullius puri hominis humerus portare sustineat: non meam injungo, sed tollat suam, levem, facilem, portatilem, & quæ non virili humero sed manu sola portari queat.] Noli tibi blandiri dicendo: Christum crucem pro te & pro omnibus portasse, quia ut bene Chrysostomus advertit, tu quoque tuam portare debes: *Satis non est quod Christus crucem tulerit, nisi tu tuam portes.* Et quidem inter omnes Christianos Religiosi primi esse deberent, qui crucem suam, id est, Religionem portarent, crucem nimirum quæ tres habet clavos, paupertatem, castitatem, & obedientiam. O quantum sancta hæc crux con-

B. Th. à Vil. conc. 3. de uno martyr.

Chrysost. ap. Osor. t. 3. fol. 727. l. Bo

convellitur & destruitur? Si enim Religiosus à suo superiore offendatur, diei & horæ illi mox maledicere incipit, qua factus est Religiosus, aut primum de ea assumenda consilium accepit: Si paupertas eum nonnihil molestet per negotiationes illicitas illi subducere se parat, & invita eam voluntate tolerat. De castitate nil dico, eventus enim scandalosi qui quotidie prô dolor accidunt, satis aperte loquuntur: Deniq; quod tertium scilicet obedientiæ clavum attinet, vix unquam is in usu est, dicique potest: *Stat pro obedientia voluntas*. Et quot sũt Religiosi qui Crucem hanc, haud secus atque Cyrenæus ille portaverat, ferant? Etenim Christus in Cruce sua sanguinem effudit, vos quoque secundum sanguinem, id est, pecuniam aliquam in subsidium pauperum liberaliter erogate.

PARS SECUNDA.

17. Quisquis olim vestem albam candidatis eripere tentasset, satis liquide insinuasset animum sibi fuisse illos impedire, quominus ad desiderati muneris vel dignitatis assecutionem pertingere potuissent. Ecquid autem blasphemi aliud faciunt, quam quod quãtum est ex parte ipsorum, candidam innocentię vestẽ Deo detrahere & eripere conentur? unde omittere nequeo, quin de gravissimo hoc peccato blasphemię, & cõtra sceleratos & perfidos blasphematores nõnihil & graviter quidẽ pronuntiem. S. Vincent. Ferrer. igitur, blasphemiã duplicis generis esse dicit: alia enim est affirmativa & alia negativa. *Affirmativa est, quãdo tribuitur Deo, quod sibi non convenit*, ut si aliquis diceret, quod Deus tanquam Deus corpus habeat & sanguinem &c. *Negativa, negando de Deo quod sibi convenit*; Et hoc sensu Sennacherib Deum blasphemavit, Deum omnipotentẽ esse impie negans: *Non potest Deus vester hoc facere, ut liberet vos de manibus meis*; Ob quam blasphemiam morte occubuerunt de suo exercitu centum octuaginta quinque virorum millia: Ambæ autem species blasphemiæ omnes in se continent superlativos malitiæ gradus.

Vinc. Ferr. Do. 19. post Pent. ser. 1. f. 19. 1. Cor. 15.

18. Axioma vulgare est inter Theologos, peccatum aliquod tanto in se minorem gravitatem habere, quanto majori inclinatione homo in illud propẽdet; ac proinde ècontra peccatum aliquod tanto gravius censendum erit, quanta minor est in homine ad illud inclinatio qualis est *Libido in sene*, Et ratio est juxta Philosophum: *Quia juvenes magis quam senes molestantur à concupiscentiis*; Id quod juxta sententiam Averrois inde procedit, quia [Complexio juvenis est calida, & humida: senis autem sicca & frigida,] id quod Marcum Tullium eo permovit, ut decerneret, quod [Luxuria cum in omni ætate sit turpis, in senectute fœdissima est.] Porro omne peccatum aliquam in se materiam continet quæ nos ad illud committendum inclinãt, sic enim facultates alienæ nos inclinãt ad furtum, honores ad ambitionem, existimatio sui ipsius ad superbiam, & sic de aliis: Tu vero ô blaspheme dic sodes, quid te ad Deum blasphemandum invitet; nũ forte Deus ipse qui te creavit, teque conservat? Minime. Imo propter hoc eum laudare & gratias ei referre teneris: *Benefacienti benefacere debemus*; inquit Lex. Quot autem Deus in te beneficia contulit? Pro te incarnatus est, crucifixus & mortuus est; quæ quidem materia non solum te non inclinat ad Deum blasphemandum, imo potius apta nata est ut blasphemare volentem divertat, & tamen eundem blasphemas; ac proinde gravius peccatum vix vales committere.

Topic. Averroes. Cic. 1. de off. L. n. sed si lege ff. de petit. hær. §. constit.

19. Christum in ligno Crucis suspensum & moribundum, pro inimicis suis æternum Patrem suum exorantem audio & dicentem: *Pater ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt*. Hi autem pro quibus orabat factis eum torquebãt & verbis, factis quidem eum crucifigendo, verbis autem eum blasphemando. Observo autẽ in oratione Christi quod pro crucifixoribus quidem roget, non vero pro blasphemantibus illum; dicit enim: *quia nesciunt quid faciunt, & non quid dicant*. Num forte crucifixores compassione digni erant, non vero blasphemi; aut forte blasphemi plus eum torquebant, quam alii qui eum Cruci affixerant? Aut vero demõstrare voluit crucifixoribus aliqualem adhuc pœnitentiæ & salutis spem superesse, non vero blasphemis? Hoc saltem certum esse tibi persuadeas, insinuare nimirum Dominum voluisse, quantopere ei blasphemia displiceat, & quã grave peccatum sit: *Pro crucifixoribus enim Patrem rogat, ut ignoscat, pro blasphemis autem nec orat, nec deprecatur, quasi crudelissime in eum savirent*.

Luc. 23. Laurent. Scalab.

20. Id quod etiam ex ultima actione colligitur quam Christus fecit priusquam moreretur, nimirum ex inclinatione capitis: Inclinato ca-

capite. ad quam vero partem caput suum inclinavit? ad dexteram. Cur autem non potius directè versus pectus, vel versus sinistrum latus inclinare caput suum voluit? nimirum quia ex sinistro latere latro reprobus pendebat, qui eũ blasphemabat; unde tale persentiscebat tormentum ut cum blasphemias audire non posset, se ab eo libenter toto corpore subduxisset, quia vero id ei clavis in Crucem affixo impossibile erat, ideo saltem caput suum ad aliã partem inclinavit, ne ipsum blasphemantem audiret, q d. Audio perfidum illum me blasphemãtem: *Vnus autem ex iis qui pendebant latronibus blasphemabat eum.* (Luc. 23.) O quantas mihi os illud infernale angustias creat! O quam dirum mihi diabolica hæc lingua irrogat Martyrium, tolerare eam amplius non valeo, ideo aurem meã, ne ultra audire possim, subduco: *Ad dexteram pie credendum est Christum inclinasse caput, ne infelicissimum latronem blasphemantẽ audiret,* inquit Salmeron. (Alph. Salmer. tom. 1.) Imo Philippus solitarius dãnationem reprobi, & salutem boni latronis huic soli attribuit, quod scilicet ille blasphemarit hic vero minime: *Æquales hi duo pene inventi sunt, & in extremo pares cogniti non sunt, nam ille in paradisum, hic ad inferos profectus est ille bonus, hic improbissimus apparuit. Quod si roges, quonam modo id acciderit, sic accidit; unus horum divinitus loquebatur, alter maledicta fundebat: Et bonus ille quidem cum divino suo sermone salvatus, alter blasphemus cum maledictis suis damnatus est.* (Philip. Solitar. l. 1. ad Marcell. in Bibl. PP. t. 12. f. 682. c. 2)

21. Scio equidem varias adduci rationes cur Sol in morte Christi obscuratus fuerit: ego autem omnes prætermittens, unicam à S. Hieron. adductam hoc loco sufficere existimo: *Videtur,* inquit, *luminare majus retraxisse radios suos, ne aut pendentem videret Dominum, aut impii blasphemantes sua luce fruerentur.* (Hier. in Matt. ap. Th. 3. p. q. 44. a. 2.) Cœlum etenim blasphemos indignos esse censuit, qui lucem solis viderent, eaq; fruerentur. O infelices! Nunquid statum vestrum in quo degitis clare satis agnoscitis? Me quod attinet, damnatos vos esse censeo *secundum præsentem justitiam,* qualis est anima Judæ, nisi vos emendaveritis. Porro ex sermone vel idiomate facile cognosci potest cujas aliquis sit, an sit Hispanus, Gallus, Germanus, &c. Unde ancilla ostiaria Petro dicebat: *Loquela tua manifestum te fecit.* (Matt. 26) Tres præcipue reperiuntur Provinciæ, cœlestis, terrena, & infernalis. Idioma Patriæ cœlestis *est lingua benedictionis. Beati qui habitant in domo tua Domine in sæcula sæculorum laudabunt te.* (Psal. 83.) Loquela provinciæ terrenæ, est de rebus terrenis tractare: *Qui de terra est, de terra loquitur.* Idioma inferni est maledicere & blasphemare Deum: *Non erit eis matutina lux, irascentur & maledicent Regi suo & Deo suo.* (Isa. 8.) Quisquis igitur Deum laudat ad cœlestem Provinciam se pertinere significat; qui de terrenis & temporalibus loquitur, ad terræ Provinciam spectat: Denique qui Idiomate Infernali & diabolico loquitur maledicendo & blasphemando Deum, se de inferno esse, satis perspicue indicat. Unde S. Bernardinus de Senis ait: *Cognoscuntur Galilici ex loquela sua, Allemanni ex sermone suo: Italici ex idiomate suo: sic & reprobi homines ex blasphemiis sunt; O homines infernales O tartarei cives! O consocii inferorum! Cuilibet vestrum dici potuit, quod dictum est Petro; vere tu ex illis unus es, nam & loquela tua manifestum te fecit; omnes namque blasphemiorum lingua, dæmonum fistula vel ora sunt.* (Bern. Senen. De. de pass. 11 c. 1. f. 104 co. 1. l. A.)

22. Enimvero hoc satis admirari nequeo quod Deus ab hisce sceleratis blasphemari audiatur longe atrocius, quàm à Turcis fieri possit, & tamen nullus sit qui ob id illis irascatur, aut illos ob hoc castiget, vel graviter castigari faciat. De filio Cræsi legitur, quod is licet natura sive à Nativitate mutus esset, videns tamen militem quendam in fervore victoriæ proximius ad Patrem accidentem, & cruento gladio lethalem ei ictum infligere parantem, instigante filiali affectu, quo Patrem suũ prosequebatur, in unico momento impotentiam suam naturalem superans, soluto linguæ vinculo altum exclamarit: Ne Regem occidat. Et nos qui linguam semper solutam habemus, Deum Patrem nostrum diabolicis blasphemãtium linguarum gladiis offendi frequentissime audimus, nec tamen ad eos reprehendendos aut compescendos os nostrum aperire conamur. Audimus quod blasphemiis quovis ense aut gladio magis penetrativis cor Dei nostri transfigant, & obmutescimus? Memores estote præcepti illius quod Deus in Levitico nobis dedit: *Educ blasphemum extra castra, & lapidet eum populus universus.* (Levit. 24) Nunquid ad lapidandũ unicum blasphemum, decem, vel centum, aut mille homines sufficiebant? Cur igitur ad hoc evocatur *universus populus,* qui ad numerum sexcentorum millium virorum bellatorum ascendebat, demptis senioribus, mulieribus, & pueris, nec non & Ægyptiis qui in eadem cum ipsis

ipsis societate convivebant. Respondet Theodoret, *Cum Deum occidere non possit, lingua ferit*, vulnus autem quod blasphemus lingua sua infligit, consistit vel in ablatione boni quod habet, vel in acceleratione mali quod non habet, estque hoc idem quod essentiam divinam, quātum est ex parte sua, destruere, quæ in hoc consistit, quod sit omne bonum sine ullo defectu: Et consequenter, qui esse Deo auffert, omnes quoq; destruit creaturas, quæ esse suum ejusq; conservationem à Deo habent. Cum igitur omnes creaturæ per blasphemias tanto damno afficiuntur, justum est, ut non tantum decem, centum, aut mille sed omnes unanimiter eum lapidando de tanto malefactore vindictam sumant. Ipse namq; Deum offendendo offendit creaturas, quæ tanquā creaturæ aliud bonū nō habent, nisi quod à Deo illis provenit: Deo igitur per impossibile sublato omnes quoq; creaturæ è medio tollantur, offēso Deo omne quoque creaturarum bonum lædatur & destruatur necessum est. Atq; ideo omnes creaturæ unanimiter eū lapident: *lapidet eū universus populus.*

23 Dicet fortasse aliquis hoc supplicii genus inter nos non esse amplius in usu, sed abrogatū esse; quod tametsi ita quidem se habeat, nō tamen hodiedum aliæ pœnæ quibus blasphemi exemplariter castigentur, desunt. Lex etenim civilis determinat, quod *Blasphemus ultimo supplicio debet puniri.* Suspendantur igitur in patibulis, aut vivi etiam comburantur, eorumq; cineres vento tradantur, ut ne nomen quidem amplius supersit. Num forte supplicium istud severum & rigidum nimis esse existimatis? Ego autem audacter affirmo illud respectu ingentis sui demeriti nihil esse. Porro Pius V. felicis recordationis Bullam quandā edidit, qua decrevit, quod si blasphemator spectatæ conditionis aut nobilitatis vir esset prima vice 25. scuta mulctæ loco penderet; secunda quinquaginta; pro tertia vero vice centum: Quod si autem hanc pecuniam pendere facultates suas superarit, eo quod blasphemans homo vilis sit, prima vice alligabitur in die aliquo festivo per totum diem ad fores Ecclesiæ manibus post tergum vinctis: secunda vero vice fustigetur per civitatem; quod si vero spretis hisce pœnis tertia vice blasphemiam reiteraverit lingua ei exscindatur, atq; ad triremes condemnetur utpote quæ vivus quidam est hujus vitæ infernus, quē proinde veluti pignus quoddam accipiat inferni subeundi gehennalis in altera vita. Quod si autem blasphemator ille religiosus fuerit; prima vice privetur fructibus per annum, secunda vice omnibus fructibus: tertia vero vice omnibus exuatur dignitatibus Ecclesiasticis. O si hæ leges observarentur utiq; non tot audirentur horrendi blasphematores; interim quæ in hac vita non habuerunt supplicia duplicabuntur & multiplicabuntur in altera. Enimvero de S. Machario legitur, quod per desertum obambulans quoddam hominis mortui cranium sive calvariam invenerit, quod cum interrogasset, cujusnam hominis esset, respondit se hominis alicujus pagani caput esse, cui Macharius mox aliam quæstionem subjunxit, nimirum in quonā inferni loco anima illius pagani detineretur, respondit hanc esse in barathro quodam Inferni adeo profundo, quanta est profunditas sive distantia cœli à terra: quod *non intelligitur per distantiam localem, sed per immēsitatem pœnalem.* Replicavit denuo S Macharius num animæ aliquæ in inferni profundiori loco constitutæ essent præ ipsis? ad quod affirmativè respondit, nimirum animæ Hebræorum qui Prophetias habuerunt, nec tamen illis crediderunt: Interrogavit denuo Macharius, si adhuc profundior locus superesset, & quænā in eo animæ servarentur reconditæ? Respondit iterato affirmāter in eoq; detineri animas malorum Christianorum: *Qui Deum blasphemaverunt.* Unde deducitur, nullum ex omnibus damnatis majora perpessurum esse in inferno tormenta, quam sint ea quæ passuri sunt blasphemi. Blasphemia

O quam horrendum & execrandum vocabulum! Blasphematores! deterius nihil dici aut nominari potest.

In Autent. co. 6. Gl. alleg. ff. de pæn. l. ult.

Pius V. Bull. 55.

D. Vinc. Ferr. fer. 5. post pā. pal. ser. 1. f. 181. co. 3

SER-

SERMO XXIX.

IN FERIAM SECUNDAM DOMINICÆ PASSIONIS.

Siquis sitit, veniat ad me, & bibat. Joan. cap. 7.

1. OMNE agens quod operatur *vel ex deliberatione voluntatis, vel ex necessitate naturæ*, finem aliquem intendere certissimũ est, sive ille proximus sit, sive remotus, sive intermedius sive ultimus. Unde Philosophus occasionem sumpsit asserendi, quod *Omne agens agit propter finem*. Scintillans & rutilans flamma ad instar bene formatæ & elaboratæ pyramidis in altum erigitur, & tametsi se tanquam famelicam detineat in depascendis combustibilis sui alimentis, nihilominus videtur, quod per instinctum naturalem nostram humilitatem dedignetur, & aliud nihil ambiat, quam ut ad stellas usque sublimari possit. Tandem alis desiderii instructa, quasi invisibilis facta ab oculis nostris disparet, & per apertas aëris semitas ascendit, suisque splendoribus vestita extrema conatur ut in paternæ habitationis residentia desiderata perfrui quiete possit: *Vt quiescat.* Tu ô Roma vides quod hoc amœnissimo totius anni tempore, quo pulcherrima Flora in ridentium pratorum agrorumque virore delitiatur, vivacibusque coloribus jucundos colles depingit, atque arbores novis denuo frondibus sese induunt, erumpunt è ramosis truncis teneræ frondes, quæ vix è genitricis suæ visceribus egressæ, infantilium quasi florum fœcundæ matres fiunt, quos millenis adhibitis curis, eosdem à frigoris rigoribus, ab indiscreti Boreæ turbinibus defendendo, non alio fine educare satagunt, quam ut illos ex tenellis floribus in maturos suavesque fructus transformare possint: *Vt flores fructus parturiant.* Observate insuper O Auditores laboriosissimam industriam, quam mathematicum illud animalculum aranea videlicet, quanto minori corpusculo, tanto majori ingenio prædita in telarum suarum compositione adhibere solet. Nam ex proprii sinus sui gaza argentea fila trahit, eaque à centro incipiendo ad totam circumferentiam usque extendit, laborat sine omni instrumento, adæquat sine circino, rectas ducit lineas sine norma adhibita, se defatigat sine auxilio, subtilia stamina deducit, & nescio quo modo; illa extendit, & nescio quo, quasi ingeniosus geometra ea arte quam natura magistra didicit, nunc dividit, nunc cum æquali distantia conjungit; Nunc ex lineis parallelis scalam quandam componit, per quam subito nunc ascendere videtur, mox descendere, nunc ad dexteram, mox ad sinistram movetur. Sicque sensim & paulatim in elaborata è visceribus suis machina finem illum clare exprimit, quem propria naturæ inclinatio ejus Ideæ impressit. Distincto quodam & optime regulato ordine triangulos cum quadratis confundit, subtilissimas lineas ad circumferentiam innodat, sive innectit sive nodis, aut nexu, & non inæquali ordine easdem eodem momento pariter & terminat & conjungit, distinguit à rombis quadrilateres, & rectangulos. Cum debitis intervallis & numeris proportionalibus format angulos, triangulos, & æquangulos. Lineas facit apparere quasi figuras & pentagonos, adeo ut velut novellus quidam Archimedes vel Euclides in unam tantum figuram velut in breve compendium simul contrahat mille figuras, & in artificiis suis cum Dædalo certando suspendit in aëra Labyrinthos, quanto cretensibus in materia infe-

Arist. 2. Phys.

inferiores, tanto iisdem spectabiliores in magisterio. Et sicuti quasi omnes lineas ad unum punctum reducit, ita omnes suos adhibitos labores ad vilissimarum minutarumque muscarum prædas dirigit. Unde Seneca: *Quanti operis sit fila disponere? alia in rectum immissa firmamenti loco, alia in orbem currentia ex denso rara, qua minora animalia in quorum pernitiem illa tenduntur, velut retibus implicata teneant.* (Seneca l. 22. epist. 122. f. 287 n. 33.) Sic quoque generosus bellator voluntarium sibi ab omnibus quibus in paterna domo fruebatur commodis sequestrũ eligit sive divortium, & sub Martis ac Bellonæ insignibus cœli inclementiis & quibusvis aëris injuriis se exponit; Corpus suum nunc ardentis caniculæ substernit ardoribus, nunc rigoribus hybernis: plumæ ejus quibus incumbit, nives sunt, lectus nuda humus, cervical frigidum saxum, in quo quilibet breviusculus somnus ei interrumpitur vel à rauci tympani strepitu, vel à lituo importunæ tubæ clangore, vel à concavorum metallorum horribili fragore, vel à gelidi Aquilonis impetuosis turbinibus. Et his quidem incommoditatibus ultro citroque se exponit non alio fine, quã ut fructibus perfrui possit pacis illius, quæ è belli cineribus natalium suorum trahit originem: *Bella gerimus, ut in pace vivamus.* Enimvero homo nullum alium operationibus suis præfixum habet aut habere debet ultimum finem, quàm cælestem gloriam, quæ in objecti beatifici quod Deus summum bonum nostrum est, visione consistit, pro cujus finis assecutione duæ potissimum conditiones requiruntur; una quidem *ex parte Dei*, altera vero *ex parte nostri*. Ex parte etenim Dei requiritur, ut ille gratiæ suæ nobis præstet auxilium nos vocando & excitando, qua in re nequaquam ipse nobis deest: *Stabat & clamabat, si quis sitit*, quia sine divinæ gratiæ auxilio nullam elicere possumus actionem meritoriam: *Non sumus sufficientes ex nobis tanquam ex nobis, sed omnis sufficientia nostra ex Deo est.* (2. Cor. 2.) Ex nostra autem parte requiritur correspondentia, libere assentiendo & cooperando, faciendo id quod debemus. Unde S. Augustinus asserit: *Deus non vult salvare te sine te.* Ac proinde Christus dicit: *Veniat ad me & bibat.* porro etenim necessarium est ad ultimi finis nostri assecutionẽ, ut ipse nos vocet, & nos ei vocanti respondeamus. Ecce tibi hic in duas partes divisum hujus mei discursus subjectum sive argumentum. Enimvero cum Christus aquam offerat vos illam oblatam acceptate & bibite, ita tamen ut bibendo silentium teneatis *Qui sitiunt silentio bibant.* (Pau. Manut. in Adag. f. 1936.)

2. *Stabat Iesus & clamabat, si quis sitit, &c.* Celebrabatur hodie in sacro Salomonis Templo cum solemni pompa Hebraicæ Scenopegiæ octavus dies, id est, memoria diei illius quo ut Sanctus Pater noster Augustinus opinatur erecta fuere tabernacula: *Dies erat octavus in quo festum collectarum agebatur, eratque dies celeberrimus sicut primus.* (S. Aug. in cat. D. Th. fol. 1028. co. 1) Verbum itaque Incarnatum copiosam populi frequentiam & numerosum gentium concursum, ultimo solemnitatis die vel maxime videns, ex eminenti quodam loco, *Vt ab omnibus videretur atque conspectus facilius etiam intelligeretur*, ut vult Maldonatus, excellens quoddam aquæ Crystallinæ atque cœlestis omnibus illis alta voce obtulit, flumen quotquot ad eum sitibundi concurrissent: *non necessitate aut violentia attrahendo, sed desiderium multum habentes vocando*, inquit Chrysostomus. (Mald. ib. f. 774. l. D.) (Chrys. in cat. D. Thom.) Etenim de hac aqua à Salvatore nostro non Hebræis tantum sed & universo mundo oblata, nec non de siti cujus Christus hic meminit, variæ sunt apud sacros Scriptores opiniones & expositiones. Cardinalis Toletus tenet intelligendum esse generaliter *de bono spirituali & beatitudine, qua satiat ex parte, qua quidem hoc sæculo communicatur, sed in futuro completur.* Euthymius hunc passum ita exponit, intelligendo per sitim desiderium ardens, non alia aqua restinguendum, quam doctrina per Filium Dei prædicata. Sanctus Joannes Chrysostomus vult in hisce aquis repræsentari dona Spiritus sancti. (Chrysost. ho. 50.) *Datur enim interius Spiritus sanctus, qui fons est vivus à quo innumera & perfectissima dona & virtutes velut flumina multa procedunt.* Sanctus Gregorius arbitratur, quod cum Christus mysticum quoddam flumen sit, rivuli per quos fluminis aquæ ad nos deferuntur sint Charitas, Fides, & Spes. *Rivulus est fluminis charitas, rivulus est fluminis Fides, rivulus est fluminis Spes.* Christus enim in hominum corda transfundere volebat charitatem, ut per hanc Deus amaretur super omnia creata: Fidem, ut suam detestantes perfidiam, crederent ipsum Deum esse: ac denique Spem ut æternæ beatitudinis præmium ab ipso se consecuturos esse crederent. Veruntamen

Maldonatus & cum ipso multi alij Scriptores Christũ nobis sub æquæ accidẽtibus vel similitudine gratiam suam nobis offerre affirmant ut nobis velut auxilium quoddam ad ultimi finis & salutis nostræ assecutionem proficiat; ac proinde exclamat: *Si quis sitit, veniat ad me & bibat. Aperit & ostendit omnibus fontem gratiæ suæ, ex quo qui non biberit salvus esse non possit.* Porro ad consequendam salutem nostram bona opera requiruntur quæ sine gratiæ cœlestis auxilio facere non possumus. Estque hæc doctrina certissima, à sacris Theologis tradita, nec non à sanctis Patribus & conciliorum determinationibus rite confirmata.

Maldon. f.775.

3. Et quidem doctrinam hanc Aluarez inter modernos in medium adducit, dicens: *Homo justus præter habitus infusos, ad bona opera tam interna quam externa facienda indiget nova gratia excitante.* Eandemque veritatem diu ante docuit Doctor Angelicus sanctus Thomas, dum ait: *Quæcunque natura aliqua corporalis vel spiritualis ponatur perfecta, non potest suum actum producere, nisi moveatur à Deo.* Ita quoque Concilium Arausicanum hisce verbis determinat: *Quoties bona agimus, Deus in nobis atque nobiscum, ut operetur, operatur.* Cui Concilium Tridentinum quoque subscribit, dũm ait: *Quod in omni opere bono nos non incipimus, & postea per Dei misericordiam adjuvamur, sed ipse nobis nullis præcedentibus meritis fidem & amorem sui prius instigat, ut post cum ipsius adjutorio, quæ sibi sunt placita adimplere possimus.* Verum enimvero ad Patrem Theologorum, & Theologiæ Magistrum Augustinum recurramus, qui similitudine oculi, sine luce videre non valentis, licet perfectissimus sit, ita hæc omnia declarat: *Si oculus corporis etiam plenissime sanus, nisi candore lucis adjutus, non potest cernere: Sic etiam perfectissime justificatus nisi æterna luce justitiæ divinitus adjuvetur, recte non potest vivere.* Possumus haud dubie per opera mala à Deo elongari, quia voluntas nostra per semetipsam est ad malum inclinata: verum ut ad Deum revertamur operando bonum, quod est actus supernaturalis, impossibile est, nisi Deus per gratiam suam, quæ à Theologis excitans & adjuvans appellatur, nobis prius succurrat: *Quod à Deo nos avertimus, nostrum est, & hæc est voluntas mala, quod vero ad Deum nos convertimus, nisi ipso excitante & adjuvante non possumus, & hæc est voluntas bona*, inquit idemmet sanctus Augustinus. Verum enimvero quandoquidem nunc in pulpito non vero in cathedra constitutus sum, neque animus mihi est punctum istud Scholastice per Theologiam discutere, sed potius idipsum moraliter per Scripturæ loca exponere, ideo sufficiet si in præsenti cum supradicto Patre nostro concludens dicam: *Nec velle quisquam potest nisi admonitus & vocatus.* Damnata siquidem est falsa Pelagianorum opinio, qui opinabantur gratiam divinam requiri *ad facilius*, non vero *ad simpliciter operandum bene* necessariam esse, sed ad hoc liberi arbitrii virtutem abunde sufficere. Quam vero hoc falsum & à veritate prorsus alienum sit ex ipsismet verbis Salvatoris sufficienter colligitur, qui non dicit: *sine me nihil potestis facile facere* (ut bene Cardin. Tolet. notat) *aut nihil magnum, sed simpliciter nihil.* Id quod etiam ex similitudine palmitis è vite enascentis sufficienter deducitur, qui *non manet in vite ut facilius fructũ proferat, sed ut simpliciter fructum edat: utiq; nullum facturus à vite separatus.* Porro opera nostra considerari possunt pro tribus præcipue statibus, scilicet vel in principio, vel in medio, vel denique in fine (loquor de operibus meritoriis vitæ æternæ) quocunque autem horum modorum considerentur, auxilium divinæ gratiæ requirunt ut in lucem prodire & meritoria esse possint. Unde cum Salvator ait: *sine me nihil potestis facere,* dicere volebat, ut doctus Parisiensis advertit, *nihil potestis facere inchoative nihil continuative, & nihil consummative.*

Aluarez de auxil. l.9.

Idem l.2. de pec. meri & remiss.

Idem ib.

Ioan. 15. Tolet. ib. adnot. 9. f.158. n. 1. l. d. Idem.

Guiliel. Parisien. Dom. 3. post Trin. co. 1.

4. In multis sacræ Scripturæ locis Deus noster olim præcepit, ut omnium fructuum primitiæ ei offerrentur, præcipue vero in Exodo: *Primitias fructuum terræ tuæ deferes in domum Domini Dei.* Cur autem primitias quæ communiter ea non sunt perfectione affectæ ut sũt alii fructus, sibi offerri expetiit? videtis enim quotidie quod primitiæ ut plurimum ad talem maturitatem non perveniant, qualem alii fructus assequuntur. Et deinde quid Dei intersit sive fructus acerbi sint sive maturi? cum Deus illos non manducet. Ac proinde aliquod sub harum primitiarum foliis mysterium delitescere existimo. Supracitatus Parisiensis dicit, quod sicut flumina in mare refluũt unde emanarant, ita Deus primitias expetendo demonstrare voluerit, quod primitiæ ad Deum redire debeant, quia ab ipso originaliter procedunt:

Exod. 23.

Etenim sive nascantur, Deus illarum causa est, sive crescant, augmentum illis à Deo accedit, sive ad perfectionem reducantur, sine virtute Dei id habere nequeunt, unde Deus per illud præceptum nobis vult innuere, quod opera nostra bona sive inchoëtur, sive illa prosequamur, sive terminentur, à Deo sẽper proveniant: *Dominus in veteri Testamento præcipiebat primitias sibi offerri, & hoc in signum quod inchoatio boni operis est à Deo, & ad Deum referenda, utpote tanquam ab eo principalius procedens quam ab homine.*

Guilelm. Paris. ubi supra.

5. Mox ut Salomon post mortem Davidis patris sui in regno successit, ad Deum sese convertit, magnaque cum instantia ei supplicavit, ut in administratione regni sibi non divitias aut vitam longævam, sed exquisitam quandam sapientiam impertiri dignaretur, ad hoc ut per hanc sapientiam sibi continuo assistens Deus efficeret, ut regimen suum irreprehensibile & Deo gratum, totique regno salutare esset: *Da mihi Domine sedium tuarum assistricem sapientiam.* Indubitatum est quod ad bonum & felix regimen magna requiratur sapientia: nunquam tamen hactenus scivi, quod ad hoc scientia quædam requiratur à Deo infusa; inde enim sequeretur quod qui hac est destitutus, bene quoq; gubernare non possit, cujus tamen contrarium frequenter experimur. Hugo Cardinalis dicit quod petere à Deo sapientiam idẽ sit, quod postulare ab illo humilitatem, puritatem & simplicitatem: *Da mihi sedium tuarum assistricem sapientiam, quod est petere humilitatem, puritatem, & simplicitatem.* Unde Salomon hisce verbis persuadere nobis voluit, quod nec humilis, nec sapiens, nec purus, nec simplex esse, nec aliquem virtutis & meriti actum exercere possit sine auxilio gratiæ divinæ: *Ecce fatetur se non posse continere nisi Deus det; & propterea orat sibi dari Dei sapientiam, quæ deducat eum sobrie, & sua potenti virtute custodiat ab incontinentia & intemperantia,* ita exponit Gregorius Ariminensis. Etenim quis est qui nesciat quod idem Salomon quoadusq; concursu gratiæ divinæ confortatus erat Regnum suum sanctè gubernarit, mox vero ut illo subsidio destitutus fuit, omnia susq; deq; & malo omine processerint.

Sap. 9.

Greg. Arimin. in 4. d. 26. q. 1. co. 1.

6. Hanc quoque veritatem Regius Propheta David agnovit, eamque sæpe nunc sub metaphora ædificandi, nunc vigilandi, nunc custodiendi indicavit: *Nisi Dominus ædificaverit domum in vanum laboraverunt qui ædificant eam.* Cur ita? Num forte quia ex defectu sufficientis animi fabricam cœptam consummare desperat? Aut forte stabilis non erit fabrica quam erexit? aut vero quia fabrica eripietur ei & in alienas manus devolvetur? aut quæ tandem causa erit quod omnis ædificantium opera sine Deo vana futura sit & supervacanea? Prodit hic sanctus Valerianus Episcopus Cemeliensis hom. 2. de vana gloria, & dicit, Davidem nihil aliud per hæc verba dicere voluisse quam quod qui sine concursu gratiæ divinæ ædificium meriti per lapides operum bonorum erigere intendit, super arenam fabricare, aut super lapides seminare, aut in mari metere, vel ventum reti capere contendat: *Videtis ergo quod nec sine Domino, quod bonum est ædificari, nec ædificatum sine Domino poterit custodiri. Rogandus itaque est semper Christus noster, ut in nobis bona nutriat, & exorandus ut nutrita custodiat.* Quod vero secundam metaphoram vigilandi attinet, subjungit: *Nisi Dominus custodierit civitatem, frustra vigilat qui custodit eam.* Custodiat igitur civitatem animæ suæ quisquis volet, ne obsideatur à peccatis, & in prædam Dæmonibus cedat, certum enim est quod sine suffulcimento gratiæ cœlestis *frustra vigilat qui custodit eam;* id est, juxta doctrinam Chrysostomi ib. fol. 106. co. 2. L. F. [Eam quidem perfectam & absolutam non poterit quis custodire, si illud ei non adsit auxilium.] Et sanctus Augustinus concludit, quod absolute [laboramus in custodiendo, sed vanus est labor noster, nisi ille custodiat, qui videt cogitationes vestras.] Sed velim attente auscultemus quod Propheta consequenter dicit: *Vanum est vobis ante lucem surgere, surgite postquam sederitis qui manducatis panem doloris.* Igitur si quis summo diluculo, sole nondum exoriente surgat, is oleum & operam perdere dicetur? dicere quidem possemus, hæc verba de illis intelligenda, qui tametsi valde mane è plumis sese proripiunt, in vanum tamen surgunt, eo quod operibus virtuosis & fructuosis sese non applicent. At vero S. Athanas. sensum Davidis ad meum propositum declarat dicens: *Vanum & inutile est ergo vobis omnibus ante lucem Christum, qui est lux nostra, surgere, & incipere aliquod opus bonum, nisi lux gratiæ infundatur: surgite ergo per lucem gratiæ bene operando, postquam diu sederitis in peccatis, qui manducatis in afflictione panem doloris, ac pænitentiæ.*

Ps. 126.

Psal. 126.

Aug. ib. f. 322. co. 4. l. K.

Psal. 126.

D. Ath. ib. f. 424.

7. Obedientissimus Jacob ex præcepto Isaac Patris sui è domo paterna se recipiens versus Mesopotamiam Syriæ profectus est, ut ex filiabus Labani unam sibi in Conjugem acciperet. Sub vesperam primi diei, totam noctem in spatioso quodam campo transigere coactus fuit, loco adeo inculto & minime ab hominibus habitato, ut ne unum quidem tugurium usquequaque videri potuerit in quod se hospitii & quietis captādæ causa recipere posset: atq; ideo videns se à tenebris prohiberi quo minus ultra procedere posset, defessa membra sua meliori quo potuit modo super nudam humum prostravit, acceptisque lapidibus pallium suum iisdem superimposuit, eique cervicalis loco capite innixus cōfestim obdormivit. Dumque membra ex itinere defatigata somno reficerentur scala quædam mystica in somnis ei apparuit adeo sublimis & celsa, ut à terra ad cœlos usque pertingeret, per quam Angeli continuo motu ascendebant à terra in cœlum, & è cœlis in terram denuo redibant. O quam pulchra & jucunda visio hæc erat, atque ad reficienda & recreanda Jacobi membra ex facti itineris incommodis fracta & afflicta abunde sufficiens: *Vidit in somnis scalam stantem super terram, & cacumen illius tangens cælum, Angelos quoque Dei ascendentes & descendentes per eam.* Ex omnibus autem quæ in illa visione accidisse feruntur nihil est quod majorem menti meæ ingerat difficultatem & admirationem quam testimonium Jacobi Patriarchæ, quo se *Dominum innixum scalæ* culmini vidisse perhibuit. Ergone Deus fulcro opus habet, cui innitatur! Ille qui totum sustentat universum, vastasque cœlorum sphæras gubernat à scala sustentaculum mendicare dicetur? Enimvero Hieronymus Oleaster verum hujus Scripturæ sensum ingeniose penetrasse videtur, dum ait, quod per gradus bonorum operum nemo per scalam perfectionis, sursum ascendere cœlosque ad videndum Deum eoque fruendum ingredi possit, nisi Deus illum adjuvet sustentando scalam, nobisque ad cœlum ascendere satagentibus gratiam porrigat opportunam: *Ut ostēderet neminem ad eam ire posse, nisi ille tenuerit viam ejus, scalamq; sustentaverit.*

Gen. 28.

Oleast. ib. f. 222.

8. Spōsa cœlestis cum omni modestia & civilitate occasionē sumpsit à dilecto suo cœlesti sponso favorē quendā tam suo quā totius sui sacri gynecæi nomine petendi. Videbatur namque ei quod procul à Sponso remota nec esse, nec vivere posset, adeoque ubicunque ipse erat, ipsa quoque adesse desiderabat, quasi diceret: O mi suavissime Sponse, me sine te esse aut vivere, idem mihi videtur, quod sine spiritu vel anima vitam traducere, idemque est totius nobilissimi Gynecæi sensus, omnes namque dilectæ filiæ meæ quæ sancto quodam amore te prosequuntur tibi semper præsentes assistere concupiscunt: Interim vero æquitati & rectæ rationi nequaquam consentaneum est, ut tu nostrum causa aliquod tibi fastidium aut incommodum concilies veniendo ad nos, quin potius justum & æquum est, ut sine ullo respectu incommodi nostri quod nobis quacunque tandem ex causa occurrere posset, ad te accedamus, dummodo hanc nobis gratiam quam omnium aliarum puellarum nomine à te deposco, præstare dignaberis: *Trahe me post te, curremus in odorem unguentorum tuorum.* Velles ne igitur ô Sponsa ut dilectus tuus tuas suppleret negligentias? cur non proprio conatu accurris, sed expectare vis donec currus & quadrigæ à dilecto tuo in occursum tibi submittantur? Qui amat raro ejusmodi complementis insistit, nec tot respicit aut desiderat cæremonias. Præterea, ut verū tibi fatear, mentem tuam non satis intelligo: Tu etenim dicis quod movere te non valeas *Trahe me*, & tamen postea indicare non dubitas animum tibi esse ad currendum cumque pernicissimo motu cōsectandum: *Curremus.* Quod si movere te non vales, ideoq; trahi postulas qua igitur ratione currere poteris? aut vero si currere liber, cur dicis quod movere te nequeas: si alia quædā mulier esses, quæ in eo apud me nō esset conceptu quem de te tanquam viragine sapiente & prudente habeo, dicerem utiq; verba hæc extravagantia esse, & rectæ rationi parum admodū consentire. Verum ô Auditores, verba hæc Spōsæ bene cōsideremus, existimo enim quod si æquo pondere trutinata fuerint, nos adstringent ad eā magnis laudibus concelebrandam, utpote quæ bene locuta sit, servato per omnia verba sua rigore scholastico, haud secus ac si in gravissimis sacræ Theolog. difficultatibus apprime esset erudita. *Trahe me* dicit inprimis, quia ne unicū quidē gressum facere aut me tantillum movere possum ad bene operandū, sine gratiæ tuæ auxilio, ac proinde *Trahe me*, id est, adjuva me per tuam gratiā, sic enim fiet ut deinceps ego per libertatē arbitrii correspondendo

Cant. 1.

do, juxta virium mearum possibilitatem currendo acceleratura sim. Hoc sensu hæc Sponsæ verba nonnulli scriptores exponũt, inter quos Cosmas Damianus l.1. ita dicit: [Non ignorat nos nihil posse cogitare, nedum currere ex nobis tanquam ex nobis, quin omnem sufficientiam nostram ex Deo esse.] Ægidius Cardinalis Columna ibi lect.2 dicit: [Quasi diceret, Domine Jesu Christe, video quod ex me non possum ad te venire, nec tuam dulcedinem gustare, ideo tuum auxilium implorando rogo trahe me post te.] B. Thomas à Villa nova ibi f.286. ait: [Non ipsa venire per me possum, sed tu trahe, sequar te, si traxeris me.] Et super omnes alios S. Gregorius ibi concludit dicẽs: *Non currit qui non trahitur, quia quem divina gratia non adjuvat molestia suæ corruptionis gravatur, gratia quippe divina nos prævenit.*

Cant.I. 9. Certum est quod nos quoad opera bona extincta simus cadavera, sine aliquo vitali principio, quod esse nobis influat & vitam. Quid enim boni facere poterit, qui cælesti gratia non adjuvatur? Quem volatum avis sine alis faciet, aut quomodo piscis sine aqua natabit, aut quem fructum arbor sine terræ humore producet; Ac proinde huic Catholicæ veritati se quoque subscribit S. Gregorius Nazianzenus, dum hanc doctrinam ipsemet calamo suo exaravit: *Sine Christi ope omnes nos inania ludibria sumus, & viva, ut ita dicam, cadavera, sceleribusq; fætida, ut enim nec avis sine aëre volat, nec delphinus sine aqua natat, ita nec homo sine Christi adminiculo pedem terra efferre potest.* Ac proinde David dicebat: *Substantia mea apud te est*, Psal.38. vel ut Origenes legit: *Substantia mea à te est.* Quorum verborum tota difficultas in eo consistit, ut sciamus quidnam David per ly substantia, intelligi velit, an esse naturale, an dignitatem regiam, an divitias, an fortitudinis robur in laceratis leonibus & ursis, in sternendis gygantibus exhibitum, vel alia naturæ bona. Hugo vult per substantiam opera bona meritoria & digna æterna mercede intelligenda esse. Quæ opinio admodum mihi placet, siquidem hæc revera est vera substantia, respectu cujus omnia alia quæ possidemus sunt accidentia, *possunt adesse & abesse*; opera autem meritoria nunquam amittuntur: *Opera enim illorum sequuntur illos, quantum ad fructum sive mercedem*, *quasi dicat, post merita habebũt plenum præmium*; ita interpretatur S. Thomas Doctor Angelicus.

D. Greg. Naz. orat. de se ipso.

Hugo in Ps.38. n.10.

D. Th. in Apoc. c.14.

Ecce igitur tibi veram Prophetæ regii intelligentiam per versionem Origenis optimè expressam, dum legit: *Substantia mea à te est*; id est, à me & ex me nihil possum, ad quodvis bonum operandum inhabilis sum, si quid autem, quod gratum tibi est, effecero, id totum tibi in acceptis refero, utpote à quo posse operari habeo. *Substantia mea à te est.* Tua etenim gratia, ô mi creator, à somno me excitat, viriumque mearum imbecillitatem adjuvat. Et ratio est ut Magister Sententiarum docet, & ex Doctrina S. Pauli deducitur; *Quia voluntas nostra nil boni agit, nisi divinitus adjuvetur.* Unde alibi Apostolus ait: *Non autem ego, sed gratia Dei mecum.*

Magister Sent. 2. dist.26.

10. Filius Dei duo præcipuè in Oratione Dominica observanda proposuit quando per illam aliquam è cœlis gratiam impetrare contendimus: *Sic orabitis: Adveniat regnum tuum.* Ecce primam; alterum vero est: *Fiat voluntas tua.* Examinemus obsecro hoc loco utrumque; Primo igitur dicit: *Adveniat regnum tuum.* Enimvero quod si liberius nonnihil ad vos loqui (salva semper veritate) liceat, videtur mihi hic loquendi modus valde incõgruus esse. Quomodo enim fieri poterit ut Regnum cœlorum ad nos veniat; imo potius conveniret ut nos illud inquireremus. Sic enim Matth. 25. legimus Christum Dominum servo illi dixisse: *Euge serve bone & fidelis intra in gaudium Domini tui.* Imo ipsimet electi à Christo vocabuntur ut veniant in gloriam: *Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum*, in quibus aliisque locis semper dicitur quod abire debeamus ad inquirendum Paradisum, cur igitur Salvator noster, in sua quam tradidit oratione docuit petendum à nobis esse, ut Regnum Dei ad nos veniat? Forte id fecit, quia cognoscebat naturalem hominis conditionẽ, qua homo bonum quidem appetit, sed sine labore, sed potius ut ipsum domi nostræ hominem requireret. Porro S. Gregorius Nyssenus per regnum Spiritum sanctum intelligit: *Spiritus sanctus regnum est; veniat & purificet nos.* Hugo apud Rayner. de Pis. dicit, quod [Regnum Dei triplex est, scilicet regnum potentiæ, regnum sapientiæ, & regnum lætitiæ.] Petimus autem ut hæc tria Regna ad nos veniãt; regnum quidem potentiæ, ut cum debiles & infirmi simus nos corroboret & sanos efficiat: sapientiæ vero regnum, ut cum ignorantes simus nos doceat & instruat: Denique regnum

Gregor. Nyss. ibi.

lætitiæ, ut nos mæstos & afflictos consoletur & recreet; atque ideo dicit: *Adveniat regnum tuum.* Communiter autem omnes scriptores per Regnum hoc Regnum gloriæ intelligunt, unde ut notat Beatus Jordanes de Saxonia videtur quod potius Deum rogare debuissemus ut nos dignos efficiat qui regno suo potiri & frui valeamus. [Quare non dicit: Veniamus ad Regnum tuum: quod tamen videtur convenientius, quia potius nos venimus ad Regnum, quam regnum ad nos.) Tandem vero respondet, quod cum non sit in nostra potestate, nec sufficientes vires habeamus à nobis ipsis ut Regnum cœlorum adire possimus, ideo potius petamus ut ipsum veniat ad nos, impossibile enim nobis est, ut per nosipsos & sine gratia & auxilio divino ad sublime illud regnum pervenire possimus: [Et ideo quia venire ad regnum non est in potestate nostra, sed ex divina gratia & voluntate potius petimus regnum Dei venire ad nos, quam nos venire ad regnum Dei,] ita concludit supradictus Jordanes.

11. Alterum est: *Fiat voluntas tua.* Dicite sodes nunquid mera vanitas esset, si quis desideraret ut sol splenderet, vel ignis calefaceret? Sine dubio, quia secundum cursum ordinarium impossibile est ut ille non splendeat, vel hic non calefaciat. Ita quoque vanum esse videtur ut voluntas Dei fiat, siquidem id quod Deus vult infallibiliter futurum sit. Dici quidem posset, quod hic non agatur de facienda Dei voluntate solum quoad substantiam, sed quoad circumstantiam & modum, id est, *sicut in cœlo & in terra*, scilicet ut ad eum modum quo voluntas Dei fit ab Angelis exacte & libenter ita quoque à nobis in terris fiat, quia dicit Paulus de Palatio: [Porro licet sint nonnulli qui student Dei facere voluntatem, faciunt tamen adeo gravate, illibenter, & amare, fere optasses non fecisse; ideo Dominus dicit: Fiat voluntas tua, sicut in cœlo, id est, libenter, sine scrupulis, sine anxietate, hilariter, magno & dulci animo.] Nihilominus Ægidius de Columna hunc loquendi modum: *Fiat voluntas tua*, in alio sensu exponit, scilicet, id idem sit ac si diceret quis: Da mihi, ô Domine tantam gratiam, ut tuam facere possim voluntatem, si enim hanc mihi denegaveris, impossibile mihi est, ut illam executioni mandare possim: [*Fiat voluntas tua*, id est, fac me facere & implere voluntatem tuam, quia per me ipsum non possum absque auxilio,] & sanctus Joannes Chrysostomus similiter dicit: *Ostendes, quia perficere virtutem non nostri sit studii tantummodo, verum etiam gratiæ Dei.* Chrysost. ibid.

12. Petrus & Joannes in templum Salomonis debita reverentiæ & devotionis obsequia exhibituri ascendebant ad horam orationis nonam. Cumque fores templi ingrederentur, claudus quidam qui movere se nequaquam poterat, Petro se recommendans aliquod ab eo vitæ subsidium postulabat, ut sustentare eandem posset: Petrus autem quia nec pecunias, nec aliud quam pauperculas vestes suas secum habebat; libenter quidem ei subvenire voluisset, sed prohibente inopia id facere non valens, elevata dextera pontificalem ei impertitus est benedictionem, & claudum sanitati restituit, qui surgens & firmatis lateribus plantisque consolidatis integrè se sanatum videns, ad pedes sanctorum Apostolorum se provoluit, eosque brachiis suis stringens, affectu eam exhibuit gratitudinem, quam ipsomet opere & effectu obstante paupertate exhibere non poterat. Ad quod miraculum ingens hominum multitudo concurrit, qui omnes claudum hunc libere & sine ullo impedimento gradientem videntes attoniti & stupefacti fuerunt, nec erat qui non data opera intra hominum illorum turbam se ingereret, ut hominem illum sanatum viderent. Ergone hic est ille (se mutuo cum stupore intuentes dicebant,) quem paulo ante ad fores templi immobiliter jacentem & mendicantem conspeximus? Est ipsissimus ille. Sed quis est qui tanta pollet virtute hunc hominem adeo integre restituendi? quis est ille vir tantus tamque prodigiosus? Omnesque digito Petrum commonstrantes dicebant: Ecce tibi senem illum claudo proximum, hic etenim est qui tantam virtutem exseruit. Quod sanctus Apostolus erudiens ad populum conversus hisce eum verbis affatus est: *Viri Israelitæ quid miramini in hoc, aut nos quid intuemini quasi nostra virtute aut potestate fecerimus hunc ambulare?* Actor. 3. quasi diceret, nos ex nobismetipsis tantam virtutem minime habemus, ut tantum opus possemus attingere, nostræ enim vires nimium sunt debiles; Hunc ergo gressum huic homini dedimus in nomine sanctissimi Magistri nostri Jesu Nazareni,

hic suam nobis indulsit gratiam, sine qua impossibile nobis est, ut aliquam elicere valeamus actionem quæ bonitatis nomen mereatur: *Fides quæ per eum est dedit integram sanitatem in conspectu omnium vestrum.* In qua actione Petrus demonstrare voluit, quod gratia Dei sit ea quæ nos movet, quæque vires ministrat operandi bonum actionesq; æterna vita dignas eliciendi. Id quod S. Victor Antiochenus considerans dixit: [Qui omnia ante casum sibi arrogare audebat, post lapsum contraria studia sectatus nihil quicquam sibi, sed omnia Christo Domino tribuebat.]

13. Enimvero ex quo actionibus Petri considerandis immoramur, aliam quandam perVideamus non minori cõsideratione dignam. Ipse namque tempore Passionis Christi verum esse expertus est, quod S. Pater noster Augustinus dicere solebat: *Amor meus pondus meum, eò trahor, quocunque trahor.* Sine ulla enim militum formidine amor illum ad Dominum usque in atrium Pontificis consectandum impulit ubi primo quidem ab ancilla quadam deinde vero à ministris interrogatus, an discipulus & sectator Christi esset, ter negavit, & eum juramento se eum minime cognoscere testatus est: *Cœpit anathematizare & jurare, quia non novi hominem illum.* Marc. 13. S. Ambrosius observat, quod S. Petrus à suo errore non resipuerit, nec eum defleverit, nisi post tertiam negationem. Tunc enim *Exivit foras, & flevit amarè.* Luc 22. Etenim non credo Petrum prima & secunda vice extra se raptum suique impotem fuisse, aut in corde suo Magistrum vere non agnovisse, tametsi exterioribus verbis & lingua dixerit: *Non novi hominem istum.* Matth 26. Jam vero quod si tam prima quam secunda vice errorem suum non minus agnoverit, quam tertia vice, cur primis vicibus non se emendavit, cur non pœnituit aut flevit? Porro ex ea resolutione quam S. Ambrosius adfert circa fletum post tertiam vicem factum facile colligere possumus causam cur prima & secunda vice non fleverit. Post tertiã etenim vicem, inquit sacer textus Christum respexisse: *Respexit Petrum, & flevit amare,* Luc, 23. quia tota ratio amari fletus & pœnitentiæ suæ adscribitur auxilio quod à Christo eum respiciente ei datum fuit. Prima & secunda vice Christus eum non respexit, & ideo non flevit. Manifestum igitur est quod nisi Deus per aspectum gratiæ suæ nos non adjuvet, nos à nobismetipsis actum contritionis, pœnitentiæ, vel alterius operis virtuosi & meritorii elicere, vel etiam unicam ab oculis lachrymam, vel minimum à corde suspirium emittere possimus minimè: *Negavit primo Petrus, & non flevit, negavit secundo & non flevit, quia non respexit eum Dominus: negavit tertio, respexit* JESUS, *& ille amarissimè flevit.* D. Amb.

14. Sanctus Paulus Apostolus Romanis congratulans, eo quod in fide semper crescerent, eaque per totum mundum dilataretur, continere se non potuit, quin in signum cordialis jubili quem in corde persentiscebat, quandam ad eos literam exararet, in eaque Domino pro ipsis gratias referret: *Primo quidem gratias ago Deo meo per* JESUM CHRISTUM *pro omnibus vobis, quia fides vestra annuntiatur in universo mundo.* Rom. 1. Observat hic Theophylactus Apostolum duo præcipue puncta tangere. Primum est, quod fidem susceperint: alterum vero est, quod illius fama sit per universum mundum divulgata: [Porro duo quædam in humanis suo testimonio probat, & quia in CHRISTUM crediderint, & tanta cum gloria, ut eorum fides terrarum orbem pervaserit.] Et de utroque Divinæ Majestati gratias refert, quod scilicet eos à somno excitaverit, dum in gentilitatis erroribus obdormivissent, opportunumque eis auxilium ministrarit, quod ad duo prætacta necessaria erat, ad deserendum malum & amplectendum bonum. Porro Cardinalis Ægidius Columna verba sancti Pauli cum attentione ponderat: *Gratias ago Deo per* JESUM CHRISTUM. Nunquid suffecisset dicere: *Gratias ago Deo meo,* cur igitur insuper adjungit: *Per* JESUM CHRISTUM? Num forte Paulus CHRISTUM JESUM in hac gratiarum actione apud Patrem mediatorem interposuerat? Ita quidem opinatur Cajetanus (ibi f. 3 c. 1) dum ait: [Quemadmodum JESUS CHRISTUS mediator est dum conferuntur à Deo bona hominibus, ita mediator est in gratiarum actione.] Et sanctus Anselmus pariter ait: [Sacrificium laudis illi offero, non per me, sed per magnum Pontificem, id est, JESUM CHRISTUM.] Supradictus autem Ægidius dicit, quod quia gratias Deo pro beneficiis receptis agere actio bona est & reverentia, ideo Apostolus

Theoph. ib. f. 3. col. 1.

Chrysost. ibid.

illis verbis demonstrare voluerit illam in se minime fieri posse nisi JESUS Christus proportionatum ei concederet auxilium: [Dubitaret forte aliquis, quare addit Apostolus Gratias ago Deo meo per JESUM Christum, ut ostenderet Apostolus, omnia bona esse à Patre per filium: Hoc bonum, quod est gratias agere, dixit se per JESUM Christum facere, qui est Dei & hominum mediator.]

Ægidius ibi. lect.

15. Matth 19. Filius Dei parabolam quandam introducit cujusdam viri nobilis divitis, atque potentis, qui ut regni sui possessionem acciperet, in regionem longinquam profecturus, servis suis, quos bene multos habebat, insignem reliquit pecuniæ summam ut eadem negotiarentur fœnerando quoad possibile foret: *Dedit ei decem mnas.* Matth. 19. Rediens autem rationes expetiit receptæ ab iis pecuniæ & lucri inde à servis suis conquisiti. Et primus quidem accessit, ut Domino suo feliciter redeunti congratularetur, & pecuniæ sibi à Domino relictæ, necnon lucri per eam sua singulari industria acquisiti rationem redderet, & dixit: *Domine mna tua decem mnas acquisivit.* Circa quæ verba merito difficultas hæc à me movetur cur servus dicat: *Mna tua decem mnas acquisivit?* Ipse siquidem Domini sui agens & negotiator fuerat, ac proinde dicere potius debuisset: *Ego mna tua, seu pecuna tua, decem mnas acquisivi.* Agens namque principale quod in negotiationibus lucratur, homo est, merces vero & moneta causa est instrumentalis vel materialis. Etenim hujusce difficultatis resolutionem intelligere non possumus, nisi prius investigaverimus quidnam per hanc Mnam intelligatur. Nolo autem hoc loco multorum varias adducere opiniones, sola etenim à Dionysio Carthusiano (ibi art. 42. f. 220. l. B.) adducta nostroque proposito percommoda responsio abunde sufficiet: [Mna, hoc est, varia dona, tam gratiæ gratum facientis, quam gratiæ gratis datæ;] Et quidem ad hoc ipsum confirmandum servum introducit dicentem: [Domine mna tua, id est, gratia à te præstita decem mnas acquisivisti, hoc est copiosum fructum te operante produxit.] Unde colligitur idem esse dicere Mna, quod gratia. O igitur quam prudenter hic servus loquitur: Non dicit; [Ego acquisivi, sed Mna tua acquisivit,] ostendendo quod lucrum meriti gratiæ divinæ adscribi debeat, sine qua fructificare non possumus. Unde Cajetanus in cap. 19. Luc. f. 295. c. 2. [Non dixit: Ego superlucratus sum decem mnas sed mna tua acquisivit decem mnas. Gratiæ Dei attribuit totum lucrum vir sanctus, juxta illud Apostoli: Deus autem incrementum dedit.]

16. Dum Lucifer, creatura nimirum venustissima inter omnes quas omnipotens Dei dextera condidit, Cœli Empyrei felicitate potiretur, valde effrænis quædam phrænesis mentem ejus invasit, qua eousque sublimari ambiebat, donec similis Deo evadere: *Ascendam super altitudinem nubium, similis ero altissimo.* Isa. 14. Deus autem elatissimi hujus spiritus superbiam videns effecit, ut qui super nubium altitudinem conscendere voluit, lapsus sit turpiter, & misere præceps actus sit è cœlo Empyreo usque in profundum Inferni. Veruntamen scire percuperem quisnam præcipuus fuerit hac in re Luciferi error: Etenim quod Deo similis esse concupierit, virtutis actus potius esse videtur, quia Deus est ipsissima perfectio, adeoque qui Deo similis esse satagit, præstantissimam perfectionem moliri cogitur, quæ inter omnes perfectiones inveniri potest. Id quod Christus nobis præcepisse videtur quando nobis persuasit, ut omnem conatum adhiberemus pertingendi ad perfectionem Patris æterni: *Estote perfecti, sicut & Pater vester cœlestis perfectus est.* Matth. 5. Quod si igitur Lucifer ad similitudinem Dei aspiravit, utique perfectus esse vel fieri studuit, & propter hoc tam severi supplicii reus esse existimabitur? Præterea quod si nos qui inferioris sumus conditionis à Lucifero non tantum Dei similitudinem, sed & imaginem ipsius in nobis circumferimus: *Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram,* Genes. 2. qua ratione Lucifer defectum aliquem commisisse dici poterit, dum ait: *Similis ero altissimo.* Sanctus Thomas respondet, quod bonum sive perfectio aliqua duobus modis haberi aut procurari possit; *vel viribus propriis vel viribus gratiæ.* Lucifer quidem similem DEO se facere prætendebat, sed hanc non gratiæ Divinæ acceptam referre volebat, sed hanc sibi de jure deberi aut propria virtute comparari & acquiri posse existi-

existimabat, absque ulla recognitione dependentiæ alicujus ab auxilio divino. Ac proinde Deus ait: Hic excessus nimius est, castigetur igitur ejus arrogantia per exilium perpetuum & exclusionem à cælesti curia: *Si appetiit illam divinam similitudinem, quæ datur ex gratia, voluit hoc habere per virtutem suæ naturæ, non ex divino auxilio*, inquit Angelicus.

D. Tho. quod 63. a 3.

17. Porro quam impossibile sit, vel minimum boni operis fructum sine divini auxilii cælesti influentia producere, per hactenus passim compertas & probatas experientias vos veluti manu tangere volo. Cum Christus Redemptor noster ex Bethania Jerosolymam abiit, inquit sacer Evangelista Matthæus, quod *Esuriit, non necessitate, sed voluntate*, inquit Dionysius Carthusianus, *ad designandam spiritualem esuriem Christi, qua Iudæorum ac gentilium desideravit salutem*. Cumque cupidum se ostenderet alicujus per cibum sibi adsciscendæ restaurationis, oculum suum in arborem quandam ficus declinavit, viditque ne vel minimum in ea fructum videri aut inveniri posse. *Et nihil invenit nisi folia*. Tunc Dominus indignatus prodigiosam suam sustulit dexteram, illique arbori comminando, eandem ne unquam deinceps fructus adduceret rigide maledixit: *Nunquam nascatur ex te fructus in sempiternum*, & confestim exsiccata & arefacta permansit: *Et arefacta est continuo ficulnea*. Nolo hic causam investigare, cur dictam ficum arefecerit, cum tempus fructuum adducendorum nondum advenisset, sed solum modum scire desiderarem, quo scilicet eam maledixit infructuosamque aridam & exsuccidam reddiderit? scio quidem quod tametsi Deus in faciendis miraculis, licet potentiam habeat illimitatam & absolutam, quâ pro libitu operari potest etiam per media & instrumenta contraria, ut plurimum tamen mediis utatur proportionatis conformiter ad ordinem & exigentiam naturæ, sic si terram humectare velit, aquâ utitur, non vero igne, prout factum est tempore Eliæ; aut si silvam quandam conflagrare, aut civitatem aliquam in cineres redigere velit, adhibebit ignē, non verò aquam, ut factum est civitatibus Pentapolis. Quæro igitur: quonam medio Christus usus fuerit, dum arborem ficus arefecit, & infructuosam reddidit, num forte terræ, in quâ plantata erat, siccitatem aliquam invisibiliter

Matt. 4.

Dionys. Carth. art. 25. f. 17. co. 2. l. E.

immisit? Aut verò vermem aliquem in eâ nasci fecit, qui medullam & viscera arboris corrodens humore illam radicali destitueret? Respondet docte Jansenius, id factum esse non alio medio, quam quod Deus concursum suū suspenderit: *Humore cœlestis gratiæ subtracto*; Nunc igitur à fortiori argumentemur: quod si arbor ficus in aridum transmutata est truncum, & ad fructus producendos inhabilis facta est ex eo solum, quia suum Deus concursum suspendit, quomodo nos in bono fructificare, & meriti fructus producere poterimus sine auxilio gratiæ cœlestis? utique id impossibile erit, opus enim est, ut ipse nos inclamet: *Stabat Iesus & clamabat*, & clamando nos adjuvet: *Si quis sitit, veniat ad me & bibat*.

Iansenius cap. 131. f. 621. col. 1. l. B.

18. Instare fortasse quis poterit dicendo, quod Deus ad dandam nobis gratiam nullam habeat obligationem, nec ad id à nobis cogi possit: Quis igitur scit, an Deus nobis eam efflagitantibus realiter daturus sit? Audi charissime, fac tu quod potes, & ex parte tua debes, & de Deo nequicquam dubites, quia tametsi ad dandam nobis gratiam non obligetur, infallibiliter tamen tibi daturus est illam: *Facienti quod in se est, Deus non denegat gratiam*. Posset quidem illam tibi absolute negare, si vellet, attamen si ex parte tua non sit obstaculum, nunquam non tibi illam concedet. Et quidem si nonnunquam te illam non habere experiaris, id non fit quia Deus, quantum est ex se, eam tibi neget, sed tu es, qui illam recipere negligis. Quamnam esse causam existimas, quod Christus à Malachia Propheta metaphoricè sol vocatus fuerit? *Orietur vobis timentibus sol justitiæ*. Vides etenim luminosum hunc planetam, qui matutino diluculo sub auroram domum tuam collustrat, ut splendoris sui luce te visitet, promptus est ut per fenestras ingrediatur; & licet tu ad illas aperiendas surgere negligas, ipse tamen mira cum longanimitate & patientia moratur & expectat. Quod igitur te in lecto stertētem, & fenestras domus aperire nolentem non attingat, nec illuminet, fitne hoc defectu solis, priusquam te radiis suis illuminaverit abeuntis, an vero tua ipsius culpa, qui ei reniteris & aditum ad te eidem intercludis? *Nunquid si quis ostia domus suæ claudat, solis est culpa, quod non illuminet domū ejus?* interrogat S. Ambrosius: qui tandem hanc deducit consequentiam: *Ergo si quis peccatorum suorum repagulis observandam mentem propriā judica-*

Theolog.

Malach. 4.

D. Amb. in Ps. 118. ser. 19. fo. 425. co 3. l. H.

judicaverit, & verbi à se splendorem stultus avertat, ac sibi inferat insipientiæ cæcitatem, causari poterit, quod sol justitiæ noluerit intrare? Aut infirmitatem cœlestis luminis arguere? Nunquid illum ad cordis tui fores stantem, easque, ut ingredi possit, pulsantem audis? *Ecce sto ad ostium & pulso.* Et quomodo? *Per excitationem, scilicet terrendo per considerationem pœnæ, vel immittendo dolorem de peccatis, vel vocando per prædicatores,* inquit S. Thomas Doctor Angelicus; Hæc enim omnia sunt auxilia, quæ à divina gratia nobis proveniunt. At verò si tu ostium non aperias, imo obstes, quo minus ingredi possit, obserando fores, eique ingressum in cor tuum negando, illene defectus Deo adscribendus erit? stultus est qui id asserere præsumit. Quod si enim Deus tuæ voluntatis reluctantiam videns à te discesserit, prout sponsæ accidit, quæ dicit: *At ille declinaverat, atque transierat*, culpa tua erit, non vero Dei. *Pulsat januam tuam Dei verbum: si quis mihi aperuerit intrabo, inquit Deus: si quis ergo non aperuerit, nunquid non ingredientis, & non magis non aperientis est culpa?* Quid aliud sunt hæ conciones auribus tuis insonantes, aut quas pater tuus spiritualis tibi proponit exhortationes, vel monita, quæ à Confessario accipis; vel quas Deus tibi immittit internæ inspirationes: quid, inquam, aliud sunt quam voces Dei, quibus te inclamat, quid sunt aliud quam æterni illius solis radii, quibus mentem tuam illuminatam esse cuperet? Quid putas esse quas pateris tribulationes, infirmitates, carceres, filiorum mortes, facultatum jacturam, præterquam auxilia à Deo tibi immissa, ut te resipiscas à peccatis, & vitam in melius commutes? Nunquid eum audis exclamantem, & gratiam suam sub aquæ similitudine offerentem, licet à nemine petita fuerit? *Stabat Jesus & clamabat: si quis sitit, veniat ad me & bibat*: Ipse omnibus aquam gratiæ sponte offert, ut tu panis auxilium egenis eleemosynas poscentibus porrigas, quod & ego summa cum instantia à te expostulo; Et quidem cum opus hoc quoddam sit vobis à Deo immissum auxilium, ut eleemosynæ meritum ad egenorum utilitatem & vestrum commodum comparare possitis, eodem non abutamini, sed cooperando id vobis ut proficuum sit, efficite.

Apoc. 3.

D. Th. ibi fo 99.

Cant. 5.

D. Amb. ubi sup.

PARS SECUNDA.

19. PORRO divinis vocationibus correspondere debemus faciendo ex parte nostra quod possumus & debemus: neque enim ipse nos humeris suis vel Angelorum suorum eo quo vocamur, deportabit, sed vult ut nos eo ambulemus: veniat ad me. O quanta esset hominis illius stultitia, qui in foveam quandam collapsus ad illum qui ad eum sublevandum dexteram suam porrigeret, manum suam extendere nollet! Auxilia Divina ex parte nostra cooperationem nostram efflagitant, prouti eleganter Alcimus Fuscinæ sorori suæ hisce versibus significavit:

Nam quid dona juvant hominem, si mēte soluta
Turpia collatum disperdant otia munus?
Auxilium conatus amat, quis namq; vacantem
Adjuvet? aut somno virtutem jungat inertis?

D. Alcimus lib. de consol. ad Fuscinam sororem.

20. Enimvero dicat aliquis, ex quo Deus Josue victoriam de urbe Hierichuntina reportandam decreverat, efficiendo ut ejus mœnia miraculosè corruerent, quid opus erat tot cæremoniis à Josue postea adhibitis, quando illam forti militum manu obsideri & circumcingi fecit, omnes militum copias in aciem redegit, eosque ne stationes suas desererent cohortatus est, & animavit, cur tot usus est dolis, & Stratagematibus fingendo fugam, postea vero sese vertendo & aperta facie impetendo inimicum, multaque alia agitando & prosequendo consilia prouti ex scriptura clare potest videri? Huc igitur adsis ô Josue, an ignoras Deum urbis hujus expugnationem suæ soli potentiæ reservasse? Tu ipse id aperte fatebaris quando cohortationibus tuis milites tuos animabas dicens: *Tradetque eam Dominus Deus vester in manus vestras.* Ac proinde longe melius tibi & bono publico Israelis consuleres, si quietus sederes, hancque rem soli Deo commissam esse sineres. Porro Theodoretus hic subingrediens dicit: verum quidem est Deum illi civitatem hanc in manus dare decrevisse, ita tamen ut & ipsemet cooperaretur, & collaboraret, reique bene gerendæ præluderet, nihil eorum omittendo quæ ex artis militaris præscripto requiri poterant: *Confestim ergo dimicantibus illis succurrit Deus.*

Iosue 8.

Theodor. q. 10.

21. Opportune hic in mentem mihi incidit quod quondam militi cuipiam accidisse refertur; Qui priusquam adversarium certan-

do

do aggrederetur cupidus erat sciendi an ex tali certamine victor reversurus an vero superandus esset, eaque de causa divinum hac in re consuluit oraculum à quo hoc retulit responsum, ut scilicet alacri & generoso animo adversus inimicum suum procederet, indubitate namque futurum esse, ut gloriosam de eo reportaret victoriam, inimicus autem ejus morte succumberet; sollicite tamen curaret ut Minervæ effigiem, id est, hastam & scutum secum in certamen deferre non negligeret. Id quod præfatus miles fecit quidem, attamen cum adversario congrediens hasta inimicum impugnare noluit nec offendere, nec scuto ab adversarii ictibus sese tueri aut defendere curavit. Unde graviter tandem & periculose vulneratus in terram concidit, & de oraculo conquestus dixit: *ubi Deorum fides*? Cui hoc responsum confestim obvenit: *Tu quoque cum Minerva manum adhibe*. Porro Deus semper promptus est atque paratus, ut nos Divina sua gratia adjuvet, sed *Tu quoque cum Deo manum adhibe*. *Pau. Manut. in Adag. f. 350.*

22. Duo sanctæ Ecclesiæ sacri Doctores Ambrosius & Augustinus pulchram quandam difficultatem movent circa secundum caput Geneseos. Ibi namque legitur quod postquam Deus cuncta in eo pulcherrimo & eleganti ordine, quem etiamnum videmus, creasset, omnes animalium species coram Adamo præduxerit: *Formatis igitur Dominus Deus de humo cunctis animantibus terræ, & universis volatilibus cæli, adduxit ea ad Adam*. quasi diceret: Respice ô Adam quot innumera creata sint à me animalium genera, quæ omnia inter se varia sunt, valdeque differunt, alia namque pellibus vestita sunt, alia plumis, alia sunt domestica & tractabilia, alia fera & sylvestria, prouti aspectum inter se multum habent dissimilem, ita quoque naturalibus proprietatibus valde inter se variant alia namque simplicitatem sociam habent, aliis malitia propria est, hæc quæ majori spiritu pollent, rapidiorem quoque in cursu velocitatem exhibent; quæ vero corpore sunt crassiori, magisque materiali affecta, tardiori motu progediuntur, ex aliis quæ ludendo per aëra vagantur, plumis vestita, millenisque colorum temperamentis distincta, multa sunt, quæ cantādo elegantem conficiunt harmoniā; sunt & alia quæ importunis vocibus stridendo vel crocitando aures auditorum, molestant: inter quæ alia seminibus, alia herbis, alia rapinis pascūtur & victitant; inter quæ alia natura sua prona sunt ut nidos suos in arboribus sibi faciant; alia juxta terram in stirpibus & dumetis, alia in tectis vel turribus: cuncta autem quæ coram te conspicis animalia, hæc mea divina dextra plasmavit, quorum tibi qualitates eo fine recensere volui, ut cuilibet proportionatū & essentiæ suæ correspondēs nomen imponas: *Adduxit ea ad Adam, ut videret quid vocaret ea, omne enim quod vocavit Adam animæ viventis, ipsum est nomē ejus*, imo Deus quoq; voluit, ut etiam piscibus, *Genes. 2.* quorum proprietates difficillime cognoscuntur, quorumque numerus sine numero est sua quoq; ab Adamo imponerētur nomina, prouti opinatur Rabbanus Maurus Archiepiscopus Moguntinus, licet scriptura sacra nullam hac de re faciat mentionem. *Rabanus ib. fo. 86.* Supracitati autē sancti Patres circa hūc locum hanc movent difficultatem; Ex quo Deus tot animalia creaverat, nunquid iisdem sua quoq; imponere poterat proportionata nomina? Ecquis enim illo proprietates cujuslibet animalis distinctius & perfectius cognoscere poterat? Jā fecerat id quod majus erat, facile igitur quoque facere poterat quod erat minus: Verumtamen Deus idipsum nequaquā voluit, quin imo jussit, ut Adā quoque ex sua parte operam suam adhiberet, quasi diceret; ego creavi animalia, ipse iisdem congrua assignabit nomina. *Illud divinæ operationis fuit, hoc humanæ diligētiæ*. Deus etenim promptus quidem est ad operandum id, quod ipsum spectat, vult tamen ut nos quoque nostram adhibeamus industriam. *D. Aug. D. Amb. in Cat. Lipom.*

23. Utique sæpius in scriptura sacra legistis miram à Rebecca adhibitam industriam & studium, ut Jacobo filio suo patris benedictionem conciliaret, quomodo scilicet eum vestiverit, veste fratris sui Esau, jusseritque ut carnes capreoli loco ferinæ patri suo Isaac præparatas deferret, qualiter ei confecerit par quoddam chirotecarum è pellibus affabre cōfectum, adhoc ut manus ejus instar Esau pilosæ, apparerent, tota autem Rebeccæ industria alio non respiciebat, quam ut Isaac deluderet, *Gen. 27.* & optatam ab eo pro filio suo benedictionnm extorqueret. *Gen. 25.* Enimvero continere me nequeo, quin in summā rapiar admirationē, dū hujusce mulieris dolos cōsidero, ac proinde scire percuperē, quidnā per hoc decipiēdi studiū prætēderit, siquidē jā Deus ei promiserat, & infallibi-

lem ei fidem fecerat, quod *major serviet, minori*, id est quod Jacob prærepturus esset benedictionem & primogenituram Esau fratri suo, quid igitur opus tanta industria & studio? metuebat ne forte Deus verbo suo deesset? Enimvero simile quasi factum, si non quo ad substantiam, saltem quo ad modū in scriptura sacra de David
1.Reg.19. refertur. Vos etenim scitis quod à Rege
2.Reg 29 Saule ei intētatæ fuerint persecutiones & stru-
1.Reg.22. ctæ insidiæ; sitis itidem quantas David adhibuerit curas, & excogitarit inventiones ut è manibus ejus elabi & fugere posset, dum per Michol conjugem suam per fenestram quandam se dimitti fecit, dum fatales hastæ Saulis ictus per fugā declinavit, cum deniq; violentiā vitæ suæ inferendam metuens, stultū se finxit, quādo à manibus Regis Saulis fugiens, in Geth ad Regem Achis se recepit, difficile autē est intelligere, cur David per tā multiplicem adinventionē hostiles insidias declinare studuerit, quod si enim mecū ô Auditores l. 1. Reg. c. 16. adeatis, invenietis quod magnus Propheta Samuel Davidem in Regem unxerit, ut regnaret
1.Reg.16. post mortē Saulis: *Tulit ergo Samuel cornu olei & unxit eū in medio fratrū ejus.* Ac proinde ô David, vix causā conjicere possū cur adeo vitæ tuæ timueris, jā enim notū tibi erat, quod Deus te efficaciter Regē esse voluerit, qui post mortem Saulis imperares, nec tantū id promiserat, verum insuper per Samuelem te inungi fecerat, quid igitur metuis? Num forte Deum fallacem esse tibi persuades? Minimè. Quid ergo? si Deus determinavit ut in Regno Saulis succedat, faciat & conetur ille quidquid vult & potest, nihil tamen contra te obtinebit, quænā igitur est tibi timendi occasio? Potius animo quieto & tranquillo somnum tuum dormire debebas, & certus esse, quod Deo curæ sit, ut ab omnibus inimicorū insidiis custodiaris & defendaris. Enimvero vix viam difficultatem, hanc evadendi invenire possem, nisi per actiones S. Pauli aliquis mihi respōdendi modus suggereretur. Certissimum etenim est, quod Deus eū de sua salute omnino securum reddiderit, nam hoc fine eum in magistrum gentiū & vas electionis
Act.9. elegerat: *Vas electionis est mihi iste, ut portet nomen meum coram gentibus, & Regibus, & filiis Israel. Vas electionis* inquit Cajetanus, *in quo lo-*
Cajet. ibi fol.475. *canda sunt omnes gratiæ, imo summa gratia; Vas ergo electionis dictum est vas divini nominis*: & tamen in ea, quam ad Corinthios scripsit, epistola manifeste satis testatur, se catena quadam corpus suum dirum in modum castigasse: *Castigo corpus meum*, & mortificasse sensualitatē 1.Cor.9.
suā, ne adversus rationem insurgeret, *Et in servitutem redigo*: Ex quo autē verbum incarnatū eum de sua salute jam reddiderat securū, & veluti sanctum & vas electionis ore proprio Canonizaverat, quid opus erat tantis corporis sui macerationibus, tot disciplinis & rigoribus? Respondet Eusebius Emissenus Paulum sibimetipsi deesse non voluisse, sciebat quidem se electum esse ad gloriam, & tamē divinæ vocationi cooperari volebat, faciēdo quod ex parte sua requirebatur: *Castigo corpus meū, ecce beatus Apostolus jā Christi habitaculū, jam vas electionis effatus, intelligit sibi non sufficere solā gratiam, nisi gratia adjungat sollicitudinem, vigilantiæ & laboris industriam.* Certus quoq; David erat, quod Deus eum in Saulis successorem elegisset, omnem tamen ex parte sua adhibere voluit diligentiā, nec quidquā omittere, quod requirebatur ad vitam conservandā, & consequenter respondendum vocationi, qua à Deo ad regnū Israelis destinatus fuerat: *Quāvis certitudinaliter credebat se fore Regē post Saulē pro ut fuerat sibi divinitus revelatū, ex hoc non tollitur quin faceret quantū in ipso erat ad salvandam animam suam & suorū*, inquit Burgensis. Rebecca quoq; minime dubitabat, quin divinæ promissiones Jacobo oculorum suorū pupillæ factæ adimplendæ essent, nec tamē quidquam diligentiæ omittere voluit, quæ ex parte sua requireretur. Unde applicari hic poterit illa S. Augustini doctrina in alia quadā occasione allata qua ait: *Admonendi sumus ex hoc exēplo, ut quāvis credamus in Deū, faciamus tamē quæ facienda sunt ab hominibus in præsidiū salutis, ne prætermittentes ea Deum tentare videamur.*

Euseb. Emiss ho. 1. de init. Quadr.

Burg. ad dit. 2. ad eum loc.

D. Aug. in Gen.

24. Enimvero nemo sibi imaginetur, quod Deus ex parte nostra magna & valde difficilia, quæ impossibilitatē quandam præ se ferrent, requirat, imo si talia essent quæ Deus à nobis postulat, ipse manū suam nobis porrigeret, ut omnem difficultatē facile superaremus. Deus in Genesi, ut Noëmum cum universa familia sua à diluvio salvaret, eidem ut arcam quandā faceret præcepit: *Fac tibi arcam de lignis levigatis.* Speciatim vero ei imposuit, ut bitumine liniret *intrinsecus & extrinsecus* ad hoc ut nulla arcam aqua penetrare posset. Porro sacer textus dicit, quod Noë *Fecerat omnia quæ locutus fuerat ei Deus*, id quod difficulter intelligi posse videtur, nescio enim quomodo fieri potuerit, Genes. 6

ut à

ut à Noëmo intra arcam cõsistente fores arcæ extrinsece bituminarētur? Estq; hæc difficultas mota ab Alcuino dicente: *Quomodo postquam clausũ est ostiũ & nullus hominum extra arcam fuit bituminare extrinsecus ostiũ potuit?* Si autē id facere nō potuit, quomodo omne id fecisse dicitur quod Deus ei præcepit? Porro dubium hoc solvit dicendo, ostiũ illud à Deo bitumine illinitũ fuisse: *Hoc sine dubio divinũ opus fuit, ne ingrederetur aqua per aditum, quem humana nō munierat manus.* Fecit igitur Noë quidquid sibi ex parte sua possibile erat, & sic dicitur *perfecisse omnia.* Nos igitur non desinamus quoque facere quidquid possumus, Deo namque curæ erit supplendi omne illud ad quod viribus nostris pertingere non valemus. Unde Lyranus dicit: *Noe intra arcam existens non potuit ostium extra bituminare & ideo DEUS supplevit quod homo non potuit.*

Alcuin. q. 11. 5.

Lyran. ibi.

25 Poterat utique Christus in nuptiis Cananæis efficere, ut vinum adduceretur, absque eo quod ministri hydrias aqua replerent, & tamen illas ab iisdem adimpleri jussit: *Implete hydrias aquâ.* facile etenim erat aquam invenire, veruntamen voluit ut miraculo suo ipsi quoque cooperarentur adducendo aquam, quasi diceret, vos aquam curate, mihi curæ erit ut inde vinum fiat. *Ut nobis divina communicentur dona, cooperatio nostra est adhibenda: & ideo mirabile vinum non datur, nisi dum operātur ministri & aquam propriis manibus humerisque deferunt*: scribit P. Sylveira Carmelitanus. Enim vero DEUS nos ad gloriæ fontem vocat: *Stabat IESUS & clamabat si quis sitit*, atq; ideo si desiderii nostri sitim extinguere, hancque salutarem aquam consequi velimus, necessum est ut nos moveamus, & gressibus nostris ad DEUM accedamus: *Veniat ad me & bibat.* Nos autem vellemus, ut DEUS humeris suis ad gloriæ fontem nos deportaret, absque ulla nostra industria; vellemus desiderata bona in sinu nostro videre, nescientes unde venirent, cum tamen pro modicæ pecuniæ lucro nulli parcamus labori, & non solum faciamus id quod possumus, sed ultra vires nostras sæpe conemur. Si vigilia aliqua occurrat in qua jejunandum est, quantæ hic difficultates & repugnantiæ occurrunt, si vero lucrosum aliquod negotium occurrat, quod integræ diei improbum laborem requirat, cui à matutino diluculo in seram usque noctem incumbendum sit, nullus vobis labor gravis est, nec expectatis pecuniam de cœlo labentem, quod an verum sit, non sit vobismetipsis considerandum relinquo, vosque cum benedictione DEI dimitto.

Joan. 2.

Io. Sylveira. t. 2. lib. c. 1. q. 29. n. 117. fo. 26. co. 2.

SERMO XXX.

IN FERIAM TERTIAM DOMINICÆ PASSIONIS.

Vos ascendite ad diem festum hunc, ego autem non ascendam. Joan. c. 7.

1. EST specialis Macrobii opinio, annos in menses, mensesque in dies à Numa divisos fuisse: *Ut in menses annum, ita in dies mensem quemque distribuit.* Dies autem ab eodem in tres classes fuisse distinctos, id est, in festos, profestos, & intercisos: *Dies omnes aut festos, aut profestos, aut intercisos vocavit*; inter quos hæc erat differentia, quod festi dies Diis illis dedicabantur, quos antiqui veluti numina tutelaria adorabant: Profesti autem dedicabantur hominibus de republica bene meritis; intercisi autem utrisque communes erant. Festivi dies præcipua cum solemnitate transigebantur, vacando à negotiis forensibus, immolando in altaribus victimas, sumptuosa ce-

Macrob. li. 1. Saturn. c. 21. fo. 193.

lebrando convivia, vel ludos solemnes instituendo scilicet gladiatorios scænicos, Circenses Saturnales, vel alios similes: *Sacra celebritas est, vel cum sacrificia Diu offeruntur, vel cum dies divinis epulationibus celebratur, vel cum ludi in honorem aguntur Deorum, vel cum feriæ observantur.* Porro Alexander ab Alexandro alios quosdã dies assignat, qui sunt infausti, ab antiquis atri appellati, forte quia Græci illos carbone signare solebant: *Diu nigris calculis adnotabant* in quibus omnes actiones monstrosæ vel abortivæ esse solebant: *Quidam atri & tristi omine infames habiti, quibus aliquid moliri, aut nova rei inceptare eventus exitialis erat.* Et à diversis in iisdem notatis eventibus per frequentes experientias *observatum fuit, ut qui hostes bello tentare, vel acies eo tempore committere curarent, rem in non mediocre periculum discrimenque adducerent, magno postea exitio consecuto.* Titus Vespasianus diem infaustum *& nigro calculo signandum* existimabat illum, quo nullam habebat se erga subditos benevolum & beneficum exhibendi occasionem, unde die quodam dolenter dixisse fertur: *Amici diem perdidimus.* Verum enim vero ex quo hodiernus dies, de quo sacer Evangelista Joannes loquitur, non erat ater sed festivus, non infaustus sed fœlix, *non nigro, sed albo* calculo signandus, si quidem erat dies festus Judæorum, in quo celebrabatur memoria diei illius, *quo de Ægypto educti per desertum in tentoriis & tabernaculis degebant* inquit Cardinalis Toletus, Cur igitur Salvator noster à discipulis suis ad solemnem hunc diem præsentia suâ condecorandum invitatus, id ipsum expresse facere renuit dicendo: *Vos ascendite, ad diem festum hunc, ego autem non ascendam?* Num forte id fecit, quia ut scribit Venerabilis Beda, *non gloriam temporalem quærebat, sed aliquid docere salubriter, corrigere homines, de die festo admonere, amorem ab hoc sæculo avertere & in DEUM convertere.* Enimvero potius ideo id factum fuisse existimo, quod festum hoc ad Christum minime pertinuerit, sed festũ quoddam Hebræis particulare fuerit. *Erat dies festus Judæorum:* proinde *vos ascendite ad diem festum hunc, ego autem,* inquit Salvator, *non ascendam* quia dies festivitatis meæ nondum venit: *Tempus meum nondum advenit.* At vero quoddam est hoc tempus festivum, seu festiva solemnitas Salvatoris nostri? Forte tempus illud in quo Judaicam cæcitatem à sua pertinacia & obstinatione resipiscentem videbit? Aut vero quando universus mundus amplexurus est fidem? Vel quando ei tanquam veraci Messiæ acclamabunt? aut vero quando miraculis suis, quæ aquam in vinum commutando, dæmones expellendo, cæcis lucem, informis sanitatem, paralyticis membrorum consolidationem, surdis auditum, mortuis vitam restituendo præstitit, credentes, ei tanquam vero filio DEI acclamabunt, eumque tanquam verum Messiam sunt adoraturi? Maldonatus opinatur solemne hoc festum, magnæque lætitiæ diem, quo Christus exhilarandus erat, pascha fuisse proxime futurum, in quo scilicet pro salute & redemptione hominis passurus erat: *In hoc die festo tabernaculorum non ascendam, quia non id mihi ad patiendum constitutum est tempus, sed in festo pascha, quo festo passurus sum:* per hoc nobis demonstrans illum diem Christo domino nostro festivum esse, in quo de peccatorum salute tractatur. Unde Origines ait: *Deus habet festivitates suas, est enim ei magna festivitas humana salus.* Hanc etenim respicit, ob hanc lætatur, festivaque gaudia instituit, ut nos doceat dies festos transigere attendendo ad profectum nostrum spiritualem, pro salute animæ nostræ, atque abstinendo ab operibus servilibus ne iis implicemur. Et hæc quidem erunt duo præcipua puncta de quibus in præsenti discursu tractare constitui. Dum autem hoc domini nostri festum solemnizo prædicando, vos idipsum mecum tacendo celebrare contendite.

2. *Vos ascendite ad diem festum hunc, ego autem non ascendam.* Enim vero Salvatorem nostrum specialia sua habuisse festa ab Hebræorum festis distincta Sanctus pater noster Augustinus asserit dicens: *Dies festus est ei, quo mundum redemit: dies festus est ei, quo vicit mortem; dies festus est ei, quo sanguinem consecravit.* Etenim quanta cum solemnitate in curru crucis filius DEI hoc festum celebrarit Sanctus Joannes Chrysostomus indicat dicens: *In cruce enim immolatus est Christus, & ubi immolatio, amputatio peccatorum: Ubi amputatio peccatorum, reconciliatio domini; ubi reconciliatio domini, ibi festivitas & omnis gratulatio.* Quibus verbis Chrysostomus nobis insinuat Christum nullum habere majoris lætitiæ diem quam quo iis est actionibus intentus

Macrob. ibid.
Alexan. ab Alex l.4.
Idem ibid.
Io. Ravis. in offic. t. 2. Ver. Liberat. fo. 289.
Beda ibi fol. 66.
Maldon. ibi. f. 755. co. 1. l. C.
Orig. hom. 25. in Num.
August. serm. 139 de temp.
Chrys. hom. de Cruce.

tus quæ ad nostram salutem diriguntur. Sanctus Paulus Apostolus in epistola ad Hebræos Christi Salvatoris nostri actiones, velut exemplar quoddam nobis imitandum proponens dicit: *Proposito sibi gaudio sustinuit crucem*, qui Paulinus loquendi modus opinione mea intellectu valde est difficilis, ac proinde optandum esset eum majori cum perspicuitate eo in loco fuisse locutum, ut distinctius & clarius intelligi potuisset; ac proinde Doctores multas variasque hujus passus expositiones in medium adducunt. Cajetanus per gaudium sibi propositum gloriæ intelligit immortalitatem ab æterno patre ei præparatam: *Gaudio immortalitatis sibi parata*. Theophilactus existimat Apostolum dicentem, quod Christus *sustinuit crucem proposito gaudio & confusione contempta*, insinuare voluisse, quod Christus hilari mente crucem adeundo, indicarit se sponte propria, non vero coacte mortem oppetere: *non invitus & mærens sed volens & gaudens tulit crucem*. Sanctus Anselmus in ea est opinione hunc scilicet passum ad illud referendum esse motivum, quo turbæ jam quinque panibus & duobus piscibus satiatæ, eum festiva & universali acclamatione in Regem eligere voluerunt; JESUS *ergo cum cognovisset quia venturi essent, ut raperent eum, & facerent eum Regem fugit iterum in montem ipse solus*. Ne Rex fieret fugere seque abscondere voluit, quia non erat ille universalis lætitiæ suæ dies, sed quando crucem pro salute nostra sustinuit, tunc tripudiavit, solemniaque festa instituit. *Proposito sibi à Turbis gaudio, dum vellent eum facere Regem, noluit ille gaudium hujusmodi suscipere, sed postmodum sustinuit crucem, & illusiones, & opprobria contemnens omnem humanam verecundiam*. Et ratio est secundum Theodoretum: *Quia Servatoris nostri gaudium est salus hominum.*

Hebr. 1. Cajetan. ibi. Theophyl. fol. 429. Maldon. ibi. f. 755. co. 1. l. C. Orig. hom. 25. in Num. Ansel. fol. 250. to. 2. l. D. Theodor. August. serm. 139. de temp. Psal. 109. Ioan. 1. Chrysost. hom. de Cruce.

3. Duæ sunt præcipuæ filii DEI generationes seu nativitates, quarum prima æterna est, secunda temporalis: In illa genitus est à patre sine matre, in hac autem editus à matre sine patre, de illa dicitur *In splendoribus sanctorum ex utero ante Luciferum genui te*: de altera vero: *Natus ex* MARIA *Virgine*. In generatione æterna productus est à patre tanquam DEUS, quia est DEUS consubstantialis patri, & æque ac pater gloriosus, ejusdemque gloriæ cum patre: in temporali autem generatione nascitur ex MARIA Virgine tanquam homo, naturæ nostræ habitu vestitus, omnibusque humanis pœnalitatibus subjectus, possibilis & mortalis. Denique non tantum cælum à terra, nox à die non tantum differt quantum harum generationum una ab altera discrepat. Et tamen in tota sacra scriptura nullibi lego, quod ob generationem æternam aliqua exurgat lætitia, aut festivum gaudium, nec inter homines, nec inter Angelos, nec in terris neque in cœlis, uno excepto Joanne, qui de ea loquens dicit: *In principio erat verbum & verbum erat apud Deum & Deus erat Verbum*: At vero dum in hunc mundum nascitur terra pariter & cœlum, homines & Angeli solemnitatem instituunt, siquidem cœlestis paradisi musici deorsum ad nos descendentes jubilum & exultationem toti terræ annunciant, quando somnolentos pastores Bethlemiticos expergefacientes, jucundissimum illud composuerunt canticum: *Gloria in excelsis DEO, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis*: Et quidem si hujus audire rationem desideratis, aures exporrigite, mentemque vestram ad horum beatorum spirituum voces elevate, sic enim eos audietis dicentes: *Ecce evangelizo vobis gaudium magnum, quod erit omni populo, quia natus est vobis hodie Salvator mundi*. Ac proinde nihil mirum est, quod totus mundus Salvatoris nativitatem tanta cum lætitia concelebret, siquidem in ea DEI filius pro nobis saluandis nascitur. *Natus est vobis*, dicunt Angeli, *id est, ad vestram salutem*, ut exponit Dionysius; voluit igitur DEI filius diem illum, in quo tanquam Salvator in hunc mundum nascebatur, non soli terræ festivum esse, verum etiam solemnem ipsismet cœlis inferre lætitiam: *Sed cur rogo, ô beatæ mentes, vestris tunc potius hymnis, & ornata acclamatione DEUM signate decorastis, cum DEI filium humiliter ex matre exortum, quam dum ipsum DEUM de DEO, Lumen de Lumine, summo patri consubstantialem ab ipso gigni videtis?* interrogat scriptor quidam modernus. Cui cum Theodoreto respondere potest, *quia Salvatoris nostri gaudium est salus hominum.*

Luc. 2. Dio. Carth. fo. 118. Io. Anto. Velasq. in ps. 100. Theod. ut sup.

4. S. Joannes Evangelista bis Christum domi-

dominum in canam Galileæ abiviſſe refert, ſemel quando ibidem celebratæ ſunt nuptiæ, ac demum quando Samaritanam convertit; cùm hac tamen differentia, quod prima vice vocatus & invitatus eo conceſſerit: *Vocatus eſt autem IESVS, & diſcipuli ejus ad nuptias, id eſt, reverenter invitatus*, inquit Dionyſius Carthuſianus, ſecunda autem vice nec vocatus, nec invitatus fuit, ſed proprio motu & ſpontaneè eo ſe recepit. *Venit ergo iterum in Cana Galilaa, ubi fecit aquam vinum.* Porro videri non nemini poſſet, eum potius ultro citroque & ſponte propria eo abire debuiſſe, dum ibi celebrabantur nuptiæ, utpote ad diem lætitiæ, jubili & feſtivitatis, eo vel maxime quia eo die ad amicos & cognatos ſe recipiebat: Euthymius & Chryſoſthomus reſpondent Chriſtum ſecunda vice ultro in Cana abiviſſe, ad confirmandum præſentia ſua aquæ in vinum commutatæ miraculum; *Vt præſentia ſua ſuperioris miraculi fidem confirmaret.* S. Thomas, Theophilactus & Bonaventura dicunt: *Venit in Cana Galilaa, ubi bene excipiebatur, quia urbanitas & honorifica tractatio allicit animum ad ſe, & dominus honorat honorantes ſe.* Sunt equidem reſponſiones hæ omni veneratione digniſſimæ, veruntamē aliam præſenti propoſito aptiſſimam auſcultate: Secunda igitur vice per ſcientiam ſuam viſionis ſciebat, & prævidebat ſe Regulum quendam, quem in Cana obvium habiturus eſſet, ad fidem producturum, ſuoque filio tam corporis quam animæ ſalutem daturum eſſe, ac proinde dicere voluiſſe videtur, quid curo nuptias? Quid convivia? Quid lætitias & feſtiva gaudia? quando nulla mihi arridet ſolemnitas major, nec celebrari poteſt lætitia feſtivior quam ſit illa, in qua animæ alicujus lucrum facere conceditur. Ac proinde rogatus, & quaſi invitus ad feſtivas nuptias abivit, quia convertendo aquam in vinum, non vero peccatores in juſtos, non ſibi nec ſuo guſtui feſtum creabat: ſecunda autem vice ſponte eo conceſſit, *motu proprio*, & à nemine rogatus, quia dies ille futurus erat dies conformis ſuæ expectationi, quando nimirum animarum ſaluti operam dabat: *Vocatus venit dominus ad nuptias*, inquit Sylveira Carmelitanus: *Vbi feſtivitatis & lætitia ſigna dabantur, at vero in hoc ſecundo adventu pergebat in Cana, ut cum hominibus imperfectam fidem habentibus, utpote Regulo & aliis ſimilibus, diſputaret: Maxime propenſus ad ea, ubi labores & moleſtia pro ſalute noſtra apparent.*

Ioan. 2.

Dio. Carth. art. 7. fo. 163.

D. Thom. Theoph. Bonav.

Sylveira t. 2. li. 4. c. 5. q. 2.

5. Filius prodigus de ſuo, quem domum paternam deſerendo commiſerat, errore reſipiſcens, atque à calamitoſi ſtatus ſui neceſſitate coactus ad patrem pœnitens redire & ab eodem benigno ſuo genitore delicti veniam impetrare decrevit: *Vadam ad patrem meum, & dicam ei: pater peccavi in cœlum, & coram te, jam non ſum dignus vocari filius tuus*; Et quidem res tota pro voto, poſtquam ad domum patris ſui rediit ei ſucceſſit: hic enim cū à longe proſpiciens, feſtinanter ei obviā proceſſit, eaque paterna blanditie & benevolentia eum excepit, quę prorſus eſt inexplicabilis, læto namque vultu eum excepit, ſuavibus amplexibus pectori ſuo eum aſtrinxit, novis eum veſtimentis induit, annulum digito manus ſuæ inſeruit, novis calceis pedes ſuos accinxit, eumque non tanquam ſervum, ſed veluti filium in proprias ædes conduxit. Quæ omnes benevolentiæ demonſtrationes veſtigium fuere ſecuturæ lætitiæ, quam exhibiturus erat in ſuperbiſſimi cujuſdam convivii inſtauratione, quale forte palatium paternum celebrari hactenus nunquam vidit: *Adducite vitulum ſaginatum, & occidite, & manducemus & epulemur.* omnes miniſtri erant in jubilo, totum palatium præſeferebat lætitiam, è feneſtris reſonare audiebantur clangentium tubarum litui ſoni, conclavia in choros muſicos cernebantur converſa, adeo ut per harmonicos concentus diſtributæ vocum, fiſtularum, teſtudinum, cythararum ſuaviſſimæ ſymphoniæ, ab alio fratre ſeniore domum redeunte non ſine invidiæ motu fuerunt auditæ: *Cum veniret & appropinquaret domui, audivit ſymphoniam, & chorum.* Denique S. Gregorius Nizenus dicit Patrem die illo ſolemniſſima inſtituiſſe gaudia; *Occurrit obviam appropinquanti, & complectens eum, atque inhærens collo, miſericordia commotus lacrymas fudit, & pro miſero rurſus beatum reddidit, & ingenuo illum induens veſtimento, & in manu ejus annulum imponens, diem feſtum egit.* Per quam ſacram hiſtoriam ſpiritus Sanctus demonſtrare nobis voluit, DEUM feſtiva gaudia celebrare, cum anima peccatrix ad illum denuo pœnitens revertitur.

Luc. 15.

Greg. Nyſſ. in male ſe dicantes fo. 617. col. 1. l. A.

6. Unigenitus DEI filius in ultima cœna cum diſcipulis ſuis menſæ accumbens, ſacrumque calicem bibiturus manibus ſuis apprehendens

dens

Matt.26. dens, hisce Apostolos suos verbis est allocutus: *Non bibam amodo de hoc genimine usque in diem illum, cum illud bibam vobiscum novum in regno patris mei*, quasi diceret jam jam, ô dilecti discipuli mei, ultimum vitæ meæ momẽtum appropinquat, imminens mihi mors in janua est, quis scit quando deinceps simul futuri, & de hoc vino bibituri simus, nunquam id fiet, donec nos mutuo revideamus in æterni patris mei regno. Ergone in Paradiso comeditur & bibitur? Nunquam id hactenus intellexi, vel enim Christus de Apostolis loquitur, in quantum sola anima tenus in Paradiso futuri sunt, & in hoc sensu verba Domini verificari non posse videntur, siquidem anima, utpote spiritualis, cibi corporei & materialis capax non est: Vel loquitur de Apostolis pro illo tempore quando in cœlo post resurrectionem secundum animam pariter & corpus futuri sunt, & nec sic occasionem habebunt bibendi, quia corpora eorum, utpote gloriosa, sitis necessitati non erunt subjecta: Quomodo igitur dicit: *Usque dum bibam illud in regno patris mei*? S. Joannes Chrysostomus existimat hoc verificandum esse pro eo tempore, quo post gloriosam suam resurrectionem cum Apostolis manducavit & bibit: *Ne aliqui existimarent phantasiam esse resurrectionem.* Ac proinde os aureum dicit: *Non enim post resurrectionem comedit & bibit, quia cibo indigeret, sed propter resurrectionis certitudinem.* S. Hieronymus autem dicit, quod *de carnalibus Dominus transivit ad spiritualia*, non de vino naturali quod de vite veluva nascitur loquẽs, sed de effectu vini, qui est lætificare, quia ut scribit Cœlius Rhodiginus: *Humor is egregrie dicitur humana natura accommodatus. Unde provenit sanguis benignus, clarus, copiosus, lucidus, qui est risus causa: Ex sanguine quippe ita affecto consurgit multitudo spirituum, & claritas animam exhilarantium.* Idipsum expressius S. Thomas confirmat ex scriptura dicente *Vinum lætificat cor hominis.* Volebat igitur Salvator Apostolis insinuare, quod nunquam deinceps habiturus esset tantam lætitiam, nec diem paschalem adeo festivum, nisi quando visurus est omnes discipulos & fideles salvos ingredientes paradisum: *Usque dum bibam illud novum in regno Patris mei.* Ude S. Cyrillus Alexandrinus dicit: *Expectat ergo ut convertamur, & latetur nobiscum & bibat vinum in regno patris sui.*

Chrysost. in cat. D. Thom. ibi. p. 102. 10 3. l. E. Hieron. ibid.

Cælius Rod l. 4. c. 18 fol. 142.

D. Tho.

Cyrill. lib. 7. in Lev.

7. Quando Christus Calvariæ montem cõscendebat, onerosam molestamque crucem humeris suis ferens, per flagellorum sævitiem in eum redactus erat statum, qui ipsam quoque crudelitatem ad compassionem movere potuisset, quodnam enim pectus æneum non fuisset emollitum cruentam illam Salvatoris faciem, carnes laceratas, membra gelido sanguine cooperta videndo, existimo etenim spectaculum hoc ad planctum permoturum fuisse quemlibet ipsomet Nerone crudeliorem hominem. Porro nonnullæ mulieres ei fortuito obviantes viso hoc spectaculo continere se non potuerunt, quin amaras doloris lacrymas copiosissime effunderent: *Sequebatur autem illum multa turba populi & mulierum quæ plangebant & lamentabantur eum*: Luc. 23. Dominus autem ad illas conversus, præcepit eis, ut planctum coercerent, & abstersis lacrymis vultum suum serenarent, eo quod diei huic risus non vero planctus, lætitiæ non vero mœstitiæ tributũ deberetur. Ergone die illo funestissimo ridendũ & lætandum fuisset? Imo vero, atque ideo: *Nolite flere super me filiæ Ierusalem, sed super vos ipsas flete. & super filios vestros.* Verum quis lacrymas continere potuisset, videndo justitiam veluti ream deduci ad patibulum? Innocentem tanquam reum condemnari ad supplicium? Quis adeo fortis animi fuisset, qui ad ipsa usque viscera non fuisset permotus audiens mansuetam ovem ab hominibus ipsis lupis ferocioribus esse dilacerandam? Et tamen non vult ut lamentando vel plangendo aliqua doloris vel amaritudinis signa edamus, quia ut S. Leo inquit: Eo die mundi redemptio & animarum salus inchoanda & terminanda erat, ac proinde dies ille Christo festivissimus ac solemnissimus erat, ideoque cum lætitia & risu, non vero cum lacrymis & planctu à nobis celebrari debebat. *Istum sibi planctum Dominus Iesus dedignatur impendi, quia non decet luctus triumphum nec lamenta victoriam.* D. Leo serm. 10. de P. f. Dom.

8. Servus ille ingenuus & industrius, qui lucratis quinque talentis Domino suo decem reportavit, ab eodem tanquam servus diligens, bonus, & fidelis celebratus, atque ad recipiendum prœmium sibi ob lucrum meriti talento divinæ gratiæ sibi commisso super adjectum, debitum invitatus hisce verbis fuit. *Euge serve bone & fidelis quia in pauca fuisti fidelis intra in gaudium Domini tui.*

Porro in hac historia duo præcipue ponderari merentur; primum est, quod dicat *Euge* quod secundum Rabanum *interjectio est latantis*; quasi vero Deus in die illa qua fidelis anima in gloriam recipitur, ob magnitudinem gaudii quo perfunditur, semetipsum capere non posse videatur secundum est *intra in gaudium Domini tui* potius enim dicendum fuisse videtur *intra in gaudium tuum*, gaudiũ etenim est servi ad gloriæ fruitionem ingredientis, & tamẽ Deus dicit illud gaudium esse gaudium Domini, quasi dicere vellet dum anima salvatur, & ad cœlestis beatitudinis possessionem ingreditur quod inde enascitur gaudium, meũ præcipuè gaudium est, atque ideo *intra non in gaudium tuũ, sed Domini tui*, quasi gaudium quod Deus ex salute animæ percipit, majus sit, quam quo anima ipsamet ob salutẽ propriam perfunditur. *Cum longe majori gaudio ac incredibili lætitia voluptate ipsemet Deus de hominis bono & felicitate perfundatur, potiori ideo jure Dei, quam ipsius hominis gaudium, à Domino nuncupari*, dicit quidam modernus.

Raban. in cat. *D. Thom* *Abulens. in Epist. ad Phil.*

9. Priusquam Christus è cœnaculo recederet ut in montem Oliveti Passionem suam orsurus se reciperet refert sacer Evangelista Matthæus eum hymnum quendam cecinisse: *Et hymno dicto exierunt in montem olliveti.* Ubi Græcus legit: *Hymno decantato.* Etenim scire percuperem, qualisnam hymnus hic fuerit, siquidem hac de re sacra scriptura nihil meminit, & cur non potius psalmum aliquem Davidis cecinerit? Porro Sanctus Augustinus dicit, quod *Hymni laudes sint Dei cum cantico* & postea subjungit: *Qui enim cantant laudem, non solum laudant, sed etiam hilariter laudant.* Unde hymnus laus quædam est, quæ Deo exhibetur non simpliciter, sed cum lætitia. Enimvero hanc S. Augustini doctrinam firma memoria retinentes, nunc videamus, quid Paulus Burgensis hac de re dicat. Is etenim asserit, hymnum quem Salvator cecinit, ex quinque psalmis fuisse compositum quorum primus fuit. 1. *In exitu de Ægypto.* 2. *Dilexi quoniam exaudiet Dominus.* 3. *Credidi propter quod locutus sum.* 4. *Laudate Dominum omnes gentes.* 5. *Confitemini Domino quoniam bonus.* Nec quisquam sibi, id suo caruisse mysterio, imaginari debet, quod potius hos quam alios psalmos cecinerit, quia si quis hujus rei causam à me postularet, idipsum cum eodem Burgense factũ fuisse responderem, quia præfati psalmi intitulantur *Alleluja*, hoc est, *laus cum lætitia & jubilo*; qui proinde ab Hebræis in festis principalioribus nimirum Neomeniæ & Paschæ decantari solebant. Ecce igitur hic tibi apertam hujusce difficultatis intelligentiã; Dum enim Christus è cœnaculo recessurus esset abiturusque in montẽ Oliveti & ad hortũ Gethsemani, ut ibidẽ amarissimam suã ordiretur pro nostra salute Passionẽ, festivum illũ hymnum canere cœpit, quẽ in majoribus solemnitatibus decantare solebant Hebræi, per hoc jucundissimã suam festivitatem suũ nunc exordium capere insinuans. Unde Stephanus Cantuariensis super illa Oseæ verba: *Quid facietis in die solemni*, dicit, *Nota quod duplex festum solet diei solemnitas: Modo quidem simplex quoddam festum est, scilicet in stola animæ; sed tunc erit duplex festum, quia boni recipient duplicem stolam scilicet animæ & corporis, &c.*

August. in Psal. 91. *Paul. Burg. in psal. 112. Psal. 113. 114. 115. 116. 117.* *Osea 9. Stephan. Cantuar.*

10. S. Joannes de Incarnatione verbi loquens illud gloria vestitum visum fuisse dicit: *vidimus gloriam ejus, gloriam quasi unigeniti à Patre*, ad eum fere modum quo Rex aliquis pomposo & superbo habitu amictus esse solet, quando ad capiendã civitatis alicujus possessionem ingreditur, dicunt Dionysius Carthusianus & S. Joann. Chrysost. *Ac si de aliquo Rege cum maximo apparatu intrante diceremus, ipse intravit quasi Rex tam clare atque potenter, ut spectat ad Regem.* Unde S. Joann. dicere volebat; Salvator noster in hunc mundũ nascens, ad eum modum suũ in hunc mundum introitũ instituere visus est, *quasi unigenitum à Patre*, id est, quo modo Filii æterni Patris infinitam majestatem decebat: *Quonam pacto qui Regem aliquando pretiosissimo cultu ornatum, pretiosisq; undiq; fulgentem lapidibus conspicati, aliis speciem illam ac majestatem enarrare volunt purpuream florem, gemmarum magnitudinem, auratos currus, soliũ adstantium oculos nimio fulgore perstringentes pro viribus enarrant.* Ita S. Joannes gloriosissimam pompam, in qua Filius Dei, mox ut homo factus est, se videndũ exhibuit, alia meliori Rhetorica ob oculos repræsentare nõ potuit, quam dicendo: *vidimus gloriam ejus gloriam quasi unigeniti à Patre.* Sic quoq; regius Propheta David, gloriam & amictũ, quo venturus Messias indutus cõpariturus erat, celebrans dixit: *In sole posuit tabernaculum suum, & ipse tanquam sponsus procedens de*

Dionys. Carth. ibi. art. fol. 266. lib. 8. Chrysost. hom. 11. fol. 64 *Chrysost. ibid.* *Psal. 18.*

verbi

Athan. ibi f.59. Aug. ib. f.20.c.2. l.F.

thalamo suo. Quæ verba de Incarnatione verbi intelligenda esse, certissimum est apud S. Athanasium & S. Augustinum. Verum enimvero, ut verum fatear, nescio quo jure S. Joannes dicere possit: *Vidimus gloriam ejus*: Et David: *Tanquam sponsus procedens de thalamo suo*, siquidem chlamys nostræ humanitatis, qua verbum incarnatum indutum prodiit, vilis, fragilis, & deformis est, ad obscurandum quam ad illustrandum aptior: scimus etenim quod si gemmarius quidam Adamantem quendam plumbo insereret, id faciendo gemmæ illius pretium & æstimationem non aucturus, sed diminuturus esset. Ac proinde idipsum Sanctum quoque Athanasium in admirationem rapuit, quando ait: *Hoc admiratione dignum erat.* Enimvero præsens difficultas in mente mea mire augetur, dum audio, quod ipsamet quoque Sancta mater Ecclesia Cantico sive Hymno à Sanctis Angelis in Nativitate Domini composito hæc verba adjungat: *Gratias agimus propter magnam gloriam tuam.* O DEUM immortalem! Nostrane igitur à verbo assumpta humanitas, instar transparentis cujusdam Chrystalli Diaphana & pellucida erat, ut intus delitescens gloria per eam perspicue transparere posset? Minimè idipsum credo, quia caro & corpus Salvatoris ejusdem speciei cum nostra corporeitate fuit, quomodo igitur per eam transparere potuerunt immensæ gloriæ suæ radii; *propter magnam gloriam tuam*, id est, ob illam gloriam, inquit de valentia, *quam nobis communicasti, & cujus nos fieri participes voluisti.* Verùm enimvero ut ipsissimum difficultatis punctum attingere valeamus, efficacius velim eandem penetrare conemur. Enimvero notum est quod Christus in monte Thabor in conspectu trium Apostolorum Petri, Jacobi, & Joannis, nec non duorum Patriarcharum Eliæ & Moysis transfiguratus fuerit; Et hæc quidem Transfiguratio in eo consistebat, quod gloria illa quæ in anima Christi effulgebat abscondita, in ipsum quoque corpus Large fuerit diffusa. Unde sacer Evangelista dicit: *Resplenduit, facies ejus sicut sol, vestimenta autem ejus facta sunt alba sicut nix.* Ehem quænam isthæc est novitas? In universo vitæ suæ decursu nusquam legitur, quod unquam in vultu ejus splendor vel candor in vestibus notatus fuerit, Quænam igitur causa eum movit, quod in monte Thabor vultum suum gloriæ radiis adornare, & proprium naturalemque vestibus colorem adimendo, efficere voluerit, ut candore suo cum nive decertare possent. Porro nonnullæ personæ illustriores in diebus festis faciem suam adornare, suasque vestes in pretiosiores commutare solent; ac proinde quis scit an Christus in monte Thabor constitutus idipsum quoque non fecerit?* utique demonstrare voluit diem illum sibi solemnissimum esse, maximeque festivum, in quo *dicebant excessum, quem completurus erat in Hierusalem.* Huc quoque accedit Ludolphus Carthusianus dum ait: *Et læti fortasse, quia videbant diē redēptionis suæ totiusque humani generis appropinquare.* In monte igitur Christus diem festivum agebat, eo quod ibi sermo esset *de excessu*, id est, de tormentis, Pasione & morte sua, quam pro salute mundi sustinere debebat, ideoque eundem vultus sui decore & ornamentis, nec non assumptis vestibus pretiosioribus solemnizare decreverat: sic quoque Christus mox ut in hunc mundum natus fuit vestibus solemnioribus atque festivis sese induit, id est, paludamento quodam gloriæ, quia pro nostra salute comparanda nascebatur, quasi diceret; Quisnam in toto anno occurrere potest dies hocce solemnior, mihique gloriosior: *Propter magnam gloriam tuam.* Et S Joannes: *Vidimus gloriam ejus, gloriam quasi unigeniti à Patre.* O quantus erat eo die Christi Salvatoris nostri jubilus, quantave lætitia: *Quia videlicet ejus gaudium est vita nostra* (inquit magnus Pontifex S. Gregorius) *& cum nos in cælos reducimur, solemnitatem Lætitiæ ejus implemus.* Et si, ut scribit Cælius Rhodiginus antiquus sacerdos quatuor habebat in vestibus suis colores, quorum in solemnioribus festivitatibus usus illi erat, nimirum coccinum, Agacinthinum, byssinum & purpureum. *Sacerdotum Principem res quatuor indumentis exprimere ubi præcellens ingruat festorum celebratio, veluti mundo induatur ipso.* Incarnatus DEUS noster novellus quidam Sacerdos est, atque ideo, dum salutis nostræ negotiis operam daturus stola gloriæ se vestit, signum est quod tunc festivum diem agat, & peculiarissimæ solemnitatis suæ celebret diem.

Athan. li. de incarn. cit. in cat.

In Cant. Angel.

Iacob. de Valent. ibi. f.428.

Matth. 17.

Psal. 18.

Ludolph. Carth. fo. 316.

Gregor. In Evang. cæl. Red. li. 16.

11. Refert Chronista Moyses, quod Deus cælum & terram duo corpora adeo vasta & magna creans nunquam quieverit, sed solum in diem septimum quietem suam distulerit: *Et requievit die septimo ab omni opere quod patrarat.* (Genes. 2.) Etenim quies illa quam Deus omnibus rebus creatis captavit valde miranda est Ergone Deus indefatigabilis, qui unico duntaxat verbo, Fiat, cuncta creavit quiete indigere dicetur? *Nunquid enim dici aut credi fas est Deum laborasse in operando, cum ea quæ scripta sunt condidit, quando dicebat: Fiat, & fiebant?* (D. August. ib.) interrogat admiratione plenus S. Augustinus, Cur igitur Moyses dicit: *Requievit.* Neutiquam credendum vobis est, ô Auditores, Deum ideo quievisse, eo quod antecedenter sex diebus præcedentibus, in quibus creationis operibus deditus fuerat, fuerit fatigatus: sed potius quia Diem illum festivum esse, atque ab universo mundo magna in veneratione haberi voluit; unde & sacer textus dicit: *Benedixit diei septimo, & sanctificavit illum.* (Gen. 1.) Verùm si ita est, merito quærat aliquis: Cur hic dies septimus inter alios fuerit privilegiatus? Cur omnes alii dies operibus dediti fuere, & solus septimus fuerit quieti consecratus? quid minus habuere sex illi præcedentes dies, quod illi esse debuerint feriales, septimus autem solemnis factus sit & festivus? Progrediamini legendo caput secundum Geneseos, & invenietis Deum die septimo hominem creasse: *Formavit igitur Dominus Deus hominem de limo terræ, & inspiravit in faciem ejus spiraculum vitæ, & factus est homo in animam viventem* (Enimvero quod si objeceris hominem à Deo sexta die creatum fuisse, siquidem scriptura de illo dicit: *Creavit DEUS hominem ad imaginem & similitudinem suam, masculum & fœminam creavit eos. Et factum est mane & vespere dies sextus.* Respondeo id à Moyse dictum esse per anticipationem, prout multi scriptores exponunt, prouti expresse in formatione Evæ manifestatur, quæ diu post septimum diem creata fuit, quando Deus, *Immisit soporem in Adam, & tulit unam de costis ejus, & ædificavit mulierem,* & tamen Moyses refert inter opera sextæ diei, *quod masculum & fœminam creavit eos*, idque certissimum est) atque ideo Deus septimum diem in quo homo ab eo creatus est, festivum & solemnem esse voluit; Et quidem si hujus rei causam vel rationem à me poposceritis, respõdebo vobis cum S. Patre nostro Augustino, id voluisse Deum, quia omnes aliæ creaturæ intra sex præcedentes dies creatæ, scilicet Cœlum, sol, luna, stellæ, pisces, volatilia, animantia quadrupedum salutis & beatitudinis cælestis Paradisi incapacia fuere. Atque ideo creator universi decrevit, ut dies ille, in quo eam creaturam formaverat, quam postea redempturus & salvaturus erat, dies esset minime vulgaris & ordinarius, sicut alii, sed solemnis & festivus, imo ipsemet Deus primus esse voluit, qui illum sanctificaret: *Benedixit diei septimo, & sanctificavit illum.* (D. Aug. in Genes.) Unde S. Pater noster Augustinus occasionem captavit dicendi: *sicut enim recte dicitur Deus facere, quicquid ipso in nobis operante fecerimus, ita Deus rectè dicitur requiescere, cum ejus munere requiescimus.* Requies Dei est festum diem agere: Requies nostra in nostra consistit salute, dum scilicet in cœlestis beatitudinis fruitionem ingredimur, ac proinde idem met Sanctus Pater noster dicere solebat: *Inquietum est cor nostrum donec requiescat in te.* Unde quod Deus homine creato quieverit, idem est, ac si diceret requievit, id est, diem illum tanquam festivum solemnizavit, in qua creaturam aliquam salutis capacem & cœlestis quietis indigam invenit: *Hoc quidem rectè intelligimus* (ita prosequitur Augustinus) *quia & verum est, & non magna intentione indiget, ut videamur ita dicere requiescere Deum, cum nos requiescere facit.* (Idem.)

12. Confirmemus idipsum per alium scripturæ passum ab eodem Moyse in eadem Genesi relatum: Nescio etenim an aliquando observaveritis, quod Moyses ad terminandam cujuslibet diei & operum in eo conditorum descriptionem, in fine semper hisce verbis concludat: *Et factum est vespere & mane dies primus*, & sic de aliis, quoque diebus loquitur excepto solo die septimo. Quidnam obsecro hæc inter dies illos denotat differentia? Num forte dies illa nec mane nec vesperum, nec principium, nec finem habuit? Cantuariensis dicit diem septimum habuisse quidem *mane*, sed non *vesperum*: *Nota quod dies septimus non legitur habuisse vespere, sed mane.* (Steph. Cantuar. ap. Gottfred.) Quod equidem qua ratione intelligi possit, scilicet diem aliquem dari qui vespere non habeat, penitus ignoro. Vel enim dies ille perpetuus fuit & hoc esse non potest, quia successit illi dies octavus: aut vero dies ille finem habuit, & sic utique vesperam accepit, in hac namque dies lineam & cursum suum terminat: alias enim nõ

lau-

laudaretur ille dies à Moyse, sed potius vituperaretur dicendo diem illum imperfectum fuisse, veruntamen nequaquam incõveniens istud metuendum est, quinimo ex hoc præcipue pũcto omnes diei illius prærogativæ conjici possunt. Etenim Richardus Brixianus dicit, quod *vespere significat tristitiam, & mane significat lætitiam*, quod conforme est illis Regii Prophetæ verbis: *Ad vesperum demorabitur fletus & ad matutinum lætitia.* Nunc igitur intelligere mihi videor mysterium. Septimus enim dies quo creatus est homo, habuit *mane* lætitiæ, sed sine *vespere* mæstitiæ, ac proinde dies ille solemnissimus Deo nostro fuit, utpote in qua Creaturam aliquam in publicum prodire conspexit ob cujus salutem procurandam verbum incarnatum pati, suum effundere sanguinem & mori debebat.

Ricc. Brix. in comm. symb. ver. vespere f. 268. n. 2.

D. Aug. in Genes.

13 Enimvero in memoriam vobis, velim revocetis modum quo S. Lucas Christum una cum discipulis Jerosolymam ad passionem, flagella, Crucem & mortem obeundam abivisse describit: *Ecce ascendimus Ierosolymam, & consummabuntur omnia quæ scripta sunt per Prophetas de filio hominis; tradetur enim gentibus & illudetur, & flagellabitur & conspuetur, & postquam flagellaverint, occident eum.* Circa quæ verba P. Barnabas Kearnei hanc movet difficultatem; Etenim S. Lucas hoc Christi versus Jerosolymam initum iter nobis ob oculos ponit per hoc verbum, *ascendimus*, cur nõ potius dicit: *Imus, proficiscimur*, vel aliis similibus. Scio equidem quod *ascendere* idem sit quod ire sursum vel in altum; Ac proinde ô mi Redemptor quonam in altum conscendis? num forte super Cherubim, ut in illa sublimitate constitutus honorari possis ab omnibus creaturis? nequaquam, sed in Jerusalem abeo, ut ibi vinculis stringar, flageller, colaphis cædar, & contemnar: *Ascendo, Ierosolymam festino ad mortem, ad crucem propero.* Et hoc vocat *ascendere*, cum tamen potius mihi descendere quoddam esse videatur; id est, semetipsum ad ignominiarum abjectionem dejicere. Cur igitur hoc verbo *Ascendimus* utitur? Non discedamus procul ab Evangelio hodierno, ex eo namque doctam habebimus difficultatis hujusce resolutionem. Sanctus igitur Joannes de parentibus sive cognatis Christi ad hujus diei solemnitatem abeuntibus loquens dicit: *Ascenderunt fratres ejus:* Imo ipsemet Salvator noster hoc eodem termino bina vice utitur, dum ait: *Vos ascẽdite ad diem festum hunc, ego autem non ascendam.* Et S. Joannes de Christo loquens dicit: *Tunc & ipse ascendit non manifestè, sed quasi in occulto.* Unde clare deducitur, quod sacri Evangelistæ hoc termino ut plurimùm utantur quando aliquem festa adivisse exprimere volunt. Atque hinc est, quod Christus ad passionem pro nostra salute subeundam abiens, tanta cum animi Lætitia processerit, tantoque cum jubilo Jerosolymam ingressus fuerit, ut ad nuptias vel ad festivam quandam solemnitatem abire videri posset. Unde scriptor ille supracitatus Dominum omni cum humilitate & reverentia interrogat dicens: *Cur hodie alacri animo Ierosolymam petis cum ingenti brevi afficiendus fis in horto tristitia?* Et respondet: *Tanta gaudii abundantia ex hominum salute afficiebatur, ut mæstitiam illam præ exultationis magnitudine nihil fecerit; atque detersa omni tristitiæ nebula, cũ magna alacritate Ierosolymam ascendit.*

Luc. 16.

Idem.

Barnab. Kearn.

Steph. Cantuar. ep. Gotfred.

Barnab. Kearnazè Casselen. in Concil. Domin.

14. Enimvero nisi omnes Christi actiones mysticas esse scirem, suspensus utique & animo anceps hærerem intra memetipsum considerans, quod ad hoc festum ire à suis etiam vehementer rogatus abnuerit, cum tamen ad aliud festum alias etiam Jerosolymis celebrandum prompte abierit: *Erat dies festus Iudæorum, & ascendit IESVS Ierosolymam.* Forte id fecit, quia festum illud hoc solemnius fuit, utpote quo Pentecostes dies celebrabatur? ut volunt Chrysostomus, Carthusianus & alii, in qua Deo fructuum primitiæ offerri solebant? aut verò dicere quis posset Christum tunc casualiter ad festum illud abiisse & quod proinde nullum in ea frequentatione festi contineatur mysterium: Hæc autem opinio directè adversaretur illi doctrinæ Chrysostomi, qui absolute affirmat, quod *In divinis scripturis ne unum jota aut unus apex, sed ne dimidium quidem prætermittendum est, sed omnia diligentius investiganda: nam à spiritu sancto omnia proveniunt neque in his quicquam superfluum, nihil non necessarium.* Quodnam igitur in hac Christi actione mysterium contineri dicemus? Erat festum illud speciale festum Judæorum; *Erat dies festus Iudæorum*, quia novellos perfectioresque fructus ad templum immolandos deferebant, at verò nisi idem quoque particulare Christi festum fuisset, eum eo nequaquam conces-

Chrysost. Dio. Cart. Ludol. Cart.

Chrysost. in c. 5. Io.

concessurum fuisse existimo: Festum autem consistebat in restitutione sanitatis corporis, & animi salute cuidam paralytico concessa. Nunquid idipsum auditis? *Ecce sanus factus es, jam noli peccare.* Unde Ludolphus Carthusianus, ait: *Ad dies festos Iudaeorum Dominus ascendit, solemnitates celebrans, & dies festos agens.* Sed cur? *ut populis undique tunc confluentibus fidei doctrinam annuntiaret & impertiretur, salutisque mysterium panderet.* Quilibet alius dies, quantumvis ille solemnis esset Christo ferialis erat, nisi in eo de nostra quoque tractaretur salute: at quando de hoc animæ negotio agebatur, tunc dies ille Salvatori nostro dies festus erat, licet aliis ferialis existeret.

Ioann. 5. Ludol. Cart.

15. Alias consideravimus (licet ad aliud propositum) illam Judæ historiam à S. Joanne relatam, nimirum quod cum Dominus pessimas quibus cor Judæ invasum fuerat cogitationes quas de sui traditione in mente sua volvebat, cognosceret, ei secreto & clam aliis dixerit, ut ejus quod machinabatur executionem non diu differet: *Dicit ei Iesus Quod facis fac citius.* Scio equidem quod Dionysius Carthusianus dicat Christum verbis hisce Judam nequaquam exhortatum esse ad martyrium. *Hoc Christus dicit non exhortando, consulendo, vel imperando, sed permittendo & praenuntiando.* Veruntamen S. Cyrillus in ea est opinione, quod supposita deliberatione Judæ, quodque cogitationes suas à malo in bonum devertere nollet, eum exhortatus fuerit ad executionem. *Quod facturus es* quasi diceret, quod facere decrevisti, fac saltem quoad fieri potest citissime: *Fac citius.* Verum O Domine, nunquid vides, quod quanto magis impius discipulus traditionem tui accelerat, tanto quoque magis vitæ tuæ dies abbreviet? Num forte idipsum dixit, quia amor omnis est moræ inimicus? Aut verò ut dicit S. Ambrosius, *non satis est rectè facere, nisi etiam studeas maturare quod facis?* Christus etenim pro nobis pati desiderabat, videbaturque quævis hora in mille annos sese extendere, ac proinde Judam ad traditionem sollicitat. Porro S. Cyrillus Alexandrinus duas adfert rationes; prima in quadam similitudine fundatur, quia dicit: Si quis belli Dux generosus certaturus cum aliquo esset, quoad animum & vires longè sibi inferiore, ac proinde de eo obtinendam victoriam certam haberet atque securam, hic utique dicere posset: Non est jam tardandum, ô ignave, nam magno tuo malo hujusce dexteræ specimen experieris: enimvero Filio Dei cum dæmone decertandum erat, nec non cum uno è militum suorum numero congrediendum, scilicet cum Juda; Unde quia de obtinenda victoria certus erat atque securus, ideo ut infestissimum hostem suum principem scilicet tenebrarum totaliter sterneret & superaret, cum eo manus conserere festinabat: *Nam quemadmodum si vir fortis adversus quem fremens quispiam feratur, ipse vero viribus suis fretus casurum illum non dubitet, magna voce militans dicat, quod facis fac citius, ut mea dextera vires experiaris, non properantis mori verba esse diceremus, sed praescientis potius quam cadat adversarius.* Secunda ratio est, quia prævidebat, quod ex sua passione nasciturum esset nostrum gaudium, ex sua morte nostra vita, ex suis opprobriis nostra gloria, ex suis naufragiis salutis nostræ securitas, quasi diceret: Ergone de salute mundi hic agitur? Non igitur proditiones diu differantur, quia in mortem concedere idem mihi esse videtur, quod magnam adire festivamque solemnitatem & gaudium, quia tempus passionis meæ, dies quidam mihi esse videtur magnæ solemnitatis; Atque ideo ô Juda, *Quod facis fac citius, ut ad opus tantae solemnitatis citius pervenire possim.*

Ioann. 13. Dionys. Carth. ibi.

Ambr. lib. 1. de Cain. cap. 5.

Cyrill. Alex.

Idem ibi.

16. Refert Pererius Gamalielem S. Pauli Apostoli Magistrum determinationem quandam in medium ad ferre ab Hebræis è servitute Babylonica libertatis conditam, qua statuebatur, ut si contingeret quod in Anno aliquo Pascha in diem veneris incideret, illud ipsum tunc in diem sequentem Sabbathinum scilicet transferretur: *Sancitum est post reversionē è Babylonia, ut si Pascha veniret in die veneris, transferretur in diem Sabbathi:* Ac proinde curiosus sum hujusce translationis cognoscendi causam & motivum. Quamnam enim dies veneris cum celebratione Paschæ habebat repugnantiam? Num forte quia dies Paschæ est dies Lætitiæ, dies autem veneris, utpote dies sextus septimanæ significat labores & tribulationes? ac proinde sextus mēsis (ut observat S. Hieron.) in quo Deus locutus est Aggæo Prophetæ: *Non habet solemnitatē Dei, sicut mensis septimus.* Quinimo potius dicendū videtur cōtrariū scilicet nullū diē Paschati celebrādo adeo commodū fuisse, sicut dies veneris, quia est dies sextus septimanæ numerus autem sena-

Perer. in Ioan. D. Gamaliel. lib. de Sol. & Lun.

senarius est primus numerus perfectus, quia ut nonnulli dicunt: *Ex partibus aliquotis combinatis, uno videlicet, duobus, & tribus ad unguem resultat.* Cur igitur solemnitatem Paschalem in Sabbathum transferebant, neque illam in incidente veneris die celebrabant? Liceat mihi, ô Auditores, ad hanc difficultatem explicandã aliquam adhibere similitudinem. Sicut enim si uno eodemque die duo festa sanctorum sibi mutuo occurrerent, quorum unum duplex, aliud vero semiduplex esset, ex præscripto Rubricæ festum illud celebrandum est, quod est altero majus, translato eo quod minus est, & merito quidem, quia *ubi est major, minor cessat*: ita quoq; dicendum esse existimo potius ex inspiratione divina, quam ex resolutione humana decretum esse, ut Pascha in die veneris nequaquam celebretur quia dies ille Passioni Jesu Christi filii Dei cõsecratus esse noscitur, quę à S. Augustino festum omnium festorum maximum appellatur: *Passio Christi est omnium festorum causa.* Cedat igitur minus festum Hebræorum, Pascha scilicet, majori solemnitati Christi *& transferatur in diem Sabbathi.* Dixi Passionem esse festum Christi, festum scilicet solemne permaximi ab eo æstimatum, quia in die Passionis pax & reconciliatio facta est inter Deum & hominem, cælum & terram, nostrarumque animarum salus in securo posita fuit. Unde duo illi sancti Doctores Augustinus & Thomas augusta illa sanctæ Ecclesiæ lumina occasionem sumpserunt asserendi, quod *Passio Christi est omnium festorum causa.*

Ricc. Brixian.

Cyrill. Alex.

A. Aug. D. Tho.

Idem ibi.

17. Verum enimvero facile quis mihi in cõtrarium objicere poterit, Passionem Domini incongrue diei festivo & solemni comparari, quia in festis regnat gaudium, & lætitia triumphat: Christus autem in tempore Passionis suæ, utpote die, ut jam dictum est sibi adeo solemni ac festivo, animam suam indicibili tristitia obnubilatam habuit: *Tristis est anima mea usque ad mortem.* Imo dies ille ei valde videbatur esse importunus & molestus, siquidem eo die Patrem suum instanter rogavit, ut Passionis suæ calicem à se transferret in alium, quod signum erat Passionem sibi ingratam fuisse atque molestam. *Pater si possibile est, transeat à me calix iste.* Quodsi autem dies Passionis suæ ei gaudiosus & festivus fuisset, anima ejus utique læta & non mæsta fuisset, Passionisque suæ calicem desiderasset, non vero recusasset. Cui accedit, quod animi constantes magnam habeant cum mœstitia antipathiam, dicente Salomone: *Non contristabit justum quicquid acciderit ei.* Unde & Ecclesiasticus illam à pectoribus nostris eliminari suadet dicens: *Tristitiam non des animæ tuæ; tristitiam longe expelle à te, multos enim occidit tristitia.* Et tamen Dominus in horto Gethsemani, Passionem suam exordiens cor suum amaritudine & mœstitia plenum esse persensit, unde & dixit: *Tristis est anima mea usque ad mortem.* Enimvero ad hoc inprimis responderi poterit, mæstitiam in duplici esse differentia, alia enim est quæ inordinata dicitur, quæ scilicet à recta ratione non regulatur, & hæc in Christo minime fuit, ac proinde Isaias de eo dixit: *Non erit tristis neque turbulentus.* Alia autem est tristitia moderata, bona, & virtuosa, quæ rationem non alterat, neque perturbat, sed eidem perfecte subordinatur, & hoc sensu loquebatur sapiens: *Cor sapientum ubi tristitia*; Et similiter Apostolus. *Quæ secundum Deum tristitia salutem stabilem operatur*, & hanc in Christo fuisse eumque de hac locutũ fuisse concedi potest. Veruntamen Sanctus Ambrosius & Dionysius Carthusianus in ea sunt opinione, quod scilicet Christus festivum Passionis suæ diem celebraverit, sed cum aliqua turbatione admixta adeo ut in ea non habuerit lætitiam totalẽ, quia persecutores suos minimè salvandos esse prævidebat: *Tristis erat pro persecutoribus suis, quos sciebat immania sacrilegii pœnas daturos, & ideo dicit: Transfer Calicem hunc à me.* Et Carthusianus ait: *Tristabatur atque dolebat anima Christi loquendo de tristitia prout est actus virtutis Charitatis, propter eos in quibus vidit fructum Passionis suæ perire.* Utique igitur Passio ejus sine aliqua turbatione admixta & lætitia inde nata totaliter perfecta futura fuisset, si sui quoque persecutores fuissent salvati. Unde cum sua festivitas in nostra salute consistat, ut ait Origenes: *Est magna festivitas salus nostra*, mirum non est animam Christi fuisse conturbatam, quando multos minime salvandos esse prævidebat. Porro S. Augustinus de Cruce, in qua Salvator noster pro nostra redemptione & salute inter tot pœnas ac tormenta mortuus est, loquens, eãdem vocat *Festivitatem epulationis.* Unde cum Magnates in more positum habeant, quod in festis magis præcipuis & solẽnioribus gratias elargiri soleant (sic enim Hebræi in solemnitate Paschæ cuidã ad mortem

Pererr. in Joan. D. Gamaliel. lib. de Sol. & Lun.

Matt. 26.

Ibid.

Prov. 12.

Eccl. 30.

Ambr. lib. 10. in Luc.

mortem condemnato libertatem impertiebantur: *Per diem autem solemnem consueverat Præses populo dimittere unum vinctum, quem voluissent.* Sic quoque Herodes quando natalis sui celebrabat solemnitatem saltatrici medietatem Regni sui in donum obtulit: *Postula à me quod vis, licet dimidium Regni mei.* Domitianus quoque *septimanali sacrorum die sparsit dona missilia.* Et Alphonsus X. Hispaniarum Rex in die quo filii sui nuptiæ cum Blanca S. Ludovici filia celebrabantur, regia impertitus est dona, magnasque elargitus est gratias: *Congiarium populo dedit, & pauperes vestimentis vilitim ornavit, Imperatorem Constantinopolitanum à Soldano captum ingenti redemit pecunia*) facile conjicere possumus quales in die Passionis, qui Christo adeo festivus & solemnis extitit, ab eodem erogatæ sint gratiæ & distributa munera ac dona. Et quidem militibus imprimis vestes suas dedit: *Milites cum Crucifixissent eum, acceperunt vestimenta ejus (& fecerunt quatuor partes, unicuique militi partem) & tunicam.* Latroni quoque cui Infernus debebatur, cessit Paradisum *Hodie mecum eris in Paradiso.* Multos quoque vinctos & carceratos è mortis captivitate liberavit: *Multa corpora sanctorum, qui dormierant, surrexerunt.* Totum denique genus humanum à patria cælesti exulabat, fores illius nobis firmiter occlusæ omnisque nobis ad eandem aditus prohibitus erat: Christus autem moriens illum nobis aperiri fecit ut ab exilio postliminio revertentes cælestis Hierosolymæ patriam denuo repetere possent. Unde S. Augustinus ait: *Paradisum ante quinque millia vel amplius fere annos clausum hodie nobis aperuit, in hac enim die, & in hac hora latronem introducens Christus, duplex beneficium operatus est, unum quidem quia Paradisum aperuit, aliud vero quia Latronem introduxit, hodie reddidit nobis patriam principalem, hodie reduxit nos in civitatem paternam, & æternam domum redonavit communi hominum naturæ.* Unde cum ab effectibus in facilem causæ cognitionem deveniamus, sicuti ab ortu diei solem advenisse cognoscimus ita ex ipsis quoque gratiis quas pro salute nostra patiens & moriens elargitus est, facile conjicere possumus Salvatorem illa quoque die maximam celeberrimamque suam habuisse solemnitatem.

Matt. 27. — Marc. 6. — Io. Ravis. in off. 1. 2 fo. 290. — Ioan 19. — Luc. 23. — Matt. 27. — Aug. ser. 130 de tem. ser. 1 fer. 6. in Parasc. f. 193 co. 1. l. C.

18. Enimvero libenter quidem vos hodierna die invitare vellem, non ad festa mundi hujus, in quibus inter delitias tripudia aguntur, crapulis & commessationibus vacatur, luditur, offenditur Deus, anima perditur: *Non enim debet servus Christi in talibus delectari,* inquit Ludolphus Carthusianus, *quia delicatus miles est, qui vult simul gaudere cum sæculo & regnare cum Christo, cum dictum sit: Væ his qui in bonis ducunt dies suos, qui in puncto hora descendunt ad inferni novissima.* Sed potius animus mihi esset ad præsentem Christi patientis vos invitare festivitatem; Verum utique dicetis mihi, Dominus hoc festum celebrat inter flagella, inter tormenta, inter spinas, clavos, Crucem & mortis angustias: nos autem hujusce modi pœnalitatibus, utpote ad tolerandum nimis acerbis & amaris submittere nos minimè possumus, atque ideo velim ausculta, quid tibi respondeat prædictus Ludolphus: *Dies festus Domini,* inquit, *non exterius, sed interius, non in facie, sed in mente agitur,* conformiter ei quod David dixit: *Quoniam cogitatio hominis confitebitur tibi, & reliquiæ cogitationis diem festum agët tibi.* Quod si igitur grave nobis per extrinsecum opus Christum in festivitate sua solemnizanda imitari, ad minus eum per intrinsecum cogitationum imitemur, dolores ejus in corde deferamus, suamque amaram Passionem intenta mente recolamus, prouti Beata nostra Clara de monte Falco faciebat, in cujus proinde post mortem aperto corde Christus Crucifixus una cum omnibus Passionis suæ instrumentis repertus fuit. O quam pauci huic Domini nostri festivitati assistere conspiciuntur? omnes velut muscæ ad mel accurrunt, & velut apes ad alvearia, id est, ad hujus mundi festa, Sed quodnam inde lucrum reportant, quodnam sibi inde comparant meritum? Nunquam domum redeunt, quin finitis festis loculos secum inanes adferant, exhaustos nimirum frequenti ex ludis habitis jactura: vel conscientiam suam per gravia commissa peccata contaminarunt, vel ob adversitates quas fortuito inciderunt oculos referunt lachrymis stagnantes, ut proinde talia mundana gaudia & festa, non festa vocari sed congruentiori nomine vigiliæ appellari mereantur. Imo amplius quid dicam, sed admiratione pariter & planctu dignissimum: Festa Dei & Ecclesiæ in festa prophana & mundana temere transformantur. Unde Origenes ait: *Dies festus quem totum in vestris voluptatibus Dei & proximorū immemores,*

Ludolph. Cart. p. 1. c. 82. f. 190. co. 1. l. C. — Orig. in c. 5. Ioan.

Ludolp. Cart. p. c. 82. f. 189. co. l. A. — Dion. Cart. i. art. 19. f. 190. l. D. — Tolet. in comm fo. 666. Tolet. adnot. 1 l. D.

res, & in executione vestrorum turpium appetituum consumitis, vester potius quam Dei dies festus appellandus est. Dies enim festus Dei interius solemnizandus est: *Dies enim festus Dei est, ut vos occupetis præcipuè in conformando vos Divinæ Majestati & benefaciendo proximis vestris.* Verum enimvero siquidem opera Charitatis neglexistis in diebus festis, eadem hoc mane recompensare studete (licet hodiernus dies nobis ferialis existat) exhibendo pauperibus opus aliquod misericordiæ, id quod ob maximam qua premuntur necessitatem anxiè à vobis præstolantur; securique estote vos per hoc facturos opus aliquod festo Dei nostri dignissimum, magnumque vos inde vobis conciliaturos esse meritum.

PARS SECUNDA.

Ludolph. Carp.1. c.82.f. 190.co.4. l.C.

19. UT autem ascenderunt fratres ejus, tunc & ipse ascendit ad diem festum, non manifeste, sed in occulto. Etenim festivitas hæc *Schenopegia* vocabatur, quæ dictio græca est composita ex *Scenos*, quod umbram significat, & *pagin*, id est, manducare, eo quod Hebræi soliti essent durante festivitate sub umbra virgultorum comedere, ex quibus tabernacula conficiebant, in memoriam quadraginta annorum, quibus ipsorum majores ad terram promissionis perrexerunt: Celebrabatur autem festivitas hæc in mense Septembri, durabatque septem vel octo diebus continuis, uti opinatur Ludolphus Carthusianus. Et quidem tametsi Christus se diem illum festum frequentare nolle haud obscure significarit: *Non ascendam*, attamen quatriduo post ad illum concelebrandum se recepit: *Venit in templum quarta die festivitatis prædicta*; ut refert Dionysius Carthusianus & Cardinalis Toletus. Neque alios diem hunc adire prohibuit, quin potius ad id eos est cohortatus, ut scilicet ad diem illum ascenderent. *Vos ascendite ad diem festum hunc*; ut per hoc insinuaret dies festos & sacros rite custodiendos & sanctificandos esse: *Exhortatur fratres, ut legis Caremonias & festa observent*; inquit Toletus.

Ludolp. Cart p.1. c.82.f. 189.co.4. l.A.

Dion. Cart. ibi. art 19. f.190. l.D.

Tolet. ibi in comm. fo.666.

Tolet. ibi. adnot.10. l.D.

20. Ne populus Dei in deserto omni vitæ annona destitutus præter alias afflictiones etiam fame & victus penuria angustiaretur, Deus eidem quotidie manna de cælo demisit cum hac tamen expressa lege ne singuli ultra mensuram quam Gomor appellabant quidquā acciperet: *Colligat unusquisque ex eo quantum sufficit ad vescendum; Gomor per singula capita.* Nec quisquam sibi vel unicum fragmētum in diem sequentem reservaret: *Nullus relinquat ex eo in mane*: imò quodsi forte aliquis contrarium attentare voluisset, in diem sequentem quoque quod sufficere posset colligendo & conservando, sequenti mane vermibus scatere comperiebatur: *Scatere cæpit vermibus, atque computruit*; Veruntamen in die sexto duntaxat permittebatur, imo præcipiebatur omnibus, ut sibi in sequentem quoque diem sufficienti manna prospicerent: *In die sexta colligebant cibos duplices, id est, duo Gomor per singulos homines*; ut hac ratione septimum diem qui Sabbathum erat, sanctificarent tanquam festivum, illumq; ad nihil prophanum, ne quidem ad annonam procurandam adhiberent. Et quidem hanc hujus præcepti rationem, fuisse ipsemet Moyses populo Dei apertè enuntiavit, dum ait: *videte quod Dominus dederit vobis Sabbathum, & propter hoc die sexta tribuit vobis cibos duplices.* Porro ad majorem confusionem dicere cogor, multos esse qui festa custodiunt, & non custodiunt; sed quomodo id fit? Quia sub prætextu paupertatis, ut panem quo se sustentent, lucrari possint laborant & non laborant: Non laborant, in quantum non videntur laborare, cum toto die suis Officinis inclusi delitescant; laborant autem quia suo opificio eadem cum industria dediti sunt, qua id ferialibus diebus facere consueverunt; videntur hi sibi imaginari quod Deo illudere & imponere possint, quasi is eos laborare vel non videat vel ignoret. O quanta stultitia! Quodsi vero Deum id videre aut scire credant, attamen officinæ fores claudunt, ne videantur à mundo: per hoc clare significant se homines magis quam Deum formidare, majorique cura pœnam temporalem, quam peccatum mortale declinare aut cavere.

Exod.16.

21. Scitis utique quantum odium Hebræi adversus Christum excitarint, & quot ad conciliandam Christo mortem insidias & falsas calumnias contra ipsum machinati fuerint. Etenim S Matthæus refert, quod postquam eum in suam redegerant potestatem, captivum, coram Pilato adduxerint, ut Crucifigendum lictoribus committerent: *Et vinctum adduxerunt eum, & tradiderunt Pontio Pilato præsidi.* Verum quærat hic aliquis merito, cur qui adeo avide sanguinem

Matt.27.

ejus ſitiebant, cum non propriis trucidarint manibus ut furori ſuo ſatisfaceret. Reſpondet Chryſoſtomus: *Erant dies azymorum*, id eſt, Erant dies feſtivi, quos contaminare non audebant, ſed hoc ipſum Pilato, qui gentilis erat

Chryſoſt. ho.86.in c.27. Matth.

commiſerunt: *Vide ergo quanta religione dies feſtos agebant Iudæi, & non ſunt auſi religionem dierum feſtorum violare*, inquit Chryſoſtomus. Porro Judæi actum juſtitiæ ſe exercere & conſequenter rem Deo gratam facere arbitrabantur inferendo Chriſto mortem, & tamen ab eodem actu abſtinuerunt propter deferendum diei feſtivo debitum reſpectum; Et nos Chriſtiani quot illis diebus ſcelera committimus in luſibus, tabernis, proſtibulis? ô actiones Chriſtiano homine indigniſſimas! ô Chriſtianos Hebræis hac in parte longe deteriores!

22. Verum enimvero quia perfidia majorem in perverſorum Judæorum pectoribus vim obtinuit, quam feſti ſolemnitas ſive religio, ideo eum tandem nihilominus Crucifixerunt. Sed audite ſodes quid inde ſubſecutum fuerit:

Luc. 23.

Tenebræ factæ ſunt ſuper univerſam terram, & obſcuratus eſt Sol. Rupertus Abbas Tuitienſis dicit, Deum per hanc tenebrarum obſcuritatem aperte demonſtrare voluiſſe, quantum ſibi diſpliceat quod gens illa Judæorum illis ſolemnibus & feſtivis diebus actionibus illis ſervilibus ſcilicet fabricationi, & erectioni ſeu plantationi Crucis, ſuique filii manuum pedumque in crucem affixioni operam daret: *Cum Crucifixiſſent eum, iſte diurnus ſeu quotidianus ſol obſcuratus eſt, & tenebræ ſuper terram factæ ſunt, tantum ſcelus in feſtivitate ſua commiſerunt, quæ dicitur Phaſe, id eſt, Paſcha.*

23. Jam præterierat Sabbathum, dies nimirum apud Hebræos valde feſtivus, quando Mariæ pridem abire cœperunt, ut unguenta ad corpus Magiſtri ſui inungendum ſibi com-

Marc. 16.

pararent: *Cum tranſiſſet Sabbathum, Maria Magdalena, Maria Iacobi, & Salome emerunt aromata, ut venientes ungerent Ieſum.* Ergone poſſibile eſt, quod pientiſſimæ hæ fœminæ Magiſtrum ſuum tam ardenter amaverint, & tamen adeo negligentes ſimul extiterint, ut donec elapſum eſſet Sabbathum unguenta ſibi comparare diſtulerint? Mirum itaque mihi jam non eſt, quod poſtea ad ſepulchrum venientes Chriſtum minime invenerint, atteſtante Angelo: *Surrexit non eſt hic.* Cur igitur mulieres illæ adeo in hoc bono ac pio opere tardarunt? Si etenim Chriſtum vere amabant, utique in accelerandis hiſce pietatis obſequiis magis debebant eſſe ſollicitæ, maxime quoad ſanctiſſimam hanc Chriſti perſonam *Amor feſtinus eſt, & morarum impatientiſſimus.* Enimvero, Auditores, mora hæc non fuit defectus in affectu erga Dominum, ſed potius accidit ex obſervantia Sabbathi diei feſtivi, donec enim hoc tranſiiſſet unguenta ſibi coemere noluerunt. Eſtque hæc opinio Laurentii Juſtiniani dicentis: *Quamdiu illis licuit operari, aromata paraverunt, percurrente vero ſecundum legem Sabbatho ſiluerunt. Mox autem ut Sabbathi præterîit dies valde mane in ipſo diei crepuſculo ſumptis ſecum aromatibus, gradu concito, corde ignito atque deſiderio miniſtrandi, ad locum ubi illum recõditum noverant, ardentiſſima pervexerunt.*

Lau. Iuſtin. de triumph. agon. Chriſ.

Etenim duo hic conſideranda ſunt, intentio nimirum & actio; Hæc fuit coemptio unguentorum, nihil in ſe momenti continens; Intentio autem erat illa non alio fine comparare, niſi ut Sacroſanctum Domini corpus inungere poſſent, quod merum eſt opus pietatis, & tamen quia Sabbathum erat ab eodem omnino abſtinuerunt. Enimvero nos adeo ſcrupuloſi minime ſumus, ut tantas ſubtilitates multum attendamus, nam in die feſtivo à nobis emitur & venditur, inſtituuntur mercatus & nundinæ. Qui debebamus ſepulchrum Domini, id eſt, Eccleſiam frequentare, forum adimus; non adimus Oratoria, ſed Oenopolia & tabernas, non ſumus intenti ad Deum laudandum, ſed blaſphemandum & graviter offendendum, non quærimus Confeſſarios, ſed colluſores, non communionẽ ſacram, ſed crapulam ſectamur, non erogamus eleemoſynas, ſed facimus uſuras. *Moraliter hic inſtruimur* (inquit Ludolphus de Saxonia) *quod ſpecialiter in diebus feſtivis, quilibet Chriſtianus debet ire ad locum, quem elegit Dominus, & ad Eccleſiam, non ad theatrum vel tabernam, debet vacare divinis laudibus, non choreis & vanitatibus, debet intendere bonis operibus non commeſſationibus & ebrietatibus, inſiſtere Eleemoſynis non uſuris.*

Ludolph. de Saxon. p.1.c.15. l. C.

24. Olim in diebus feſtivis tanta apud homines ſanctitas uſitata erat, ut Dæmones illam ſuſtinere non valentes, cogerentur fugere ad infernum, non valentes iis diebus immorari in corporibus obſeſſorum hominum: nunc vero cum ſcelera ubique illis diebus invaleſcant, nullum habent ad poſſidendum corpora

Ioſ. ſpir. f.24. punc.18. co.1. l. D.

ſtora hominum tempus magis opportunum quam dies feſtos. De muliere quadam refert Gregorius Turonenſis, quod dum panem in die feſto pinſeret & coqueret. *Manum protinus divino igne fuiſſe ſuccenſam.* Joannes Caſtellæ Rex in Die quadam Dominica obequitans, *Ab equo ceſpitante dejectus, & obtritus occubuit*: Cui Cornelius à lapide id factum eſſe ſubjungit, *ut diſcamus diem feſtum dare Deo non venationibus aut vanis ludis.* In vita S. Auſtregiſili Archiepiſcopi Bituricenſis legitur, quod certus quidam molitor, cui nomen erat, Manulphus: *Cum die Dominica molam reficeret, manubrium inſtrumenti ejus manūs ita adhaſerit, ut nullus id inde poſſet amovere.* Noſtis quoque quod miſer ille qui in Sabbatho paucula ligna colligebat, ob hanc Sabbathi violationem fuerit lapidatus. Scio equidem Pythagoram præcipere: *In via ne ſeces ligna,* hic autem ligna non ſecabat, ſed colligebat; & tamen tam dire occidebatur. Circa quod Oleaſter dicit: *Qua veneratione colendi ſunt feſti dies, hic edocemur, & qua pœna digni ſint, qui eos violant.*

Greg. Turon. l. 1 de glo. mar. 15.
Cornel. à Lap. ca. 15. in nu.
Surius 20. Maii.
Paul. Manus. in adag.
Oleaſt. in c. 15. nu.

25. Etenim Deus tempus ſeptimanæ in ſeptem dies diſtribuit, atque ex his ſex in obſequium corporis, unicum vero tantum in animæ obſequium deſtinavit: *Deus diviſit totum tempus in ſeptem diebus, de quibus dedit nobis ſex ad laborandum & lucrandum & retinuit ſibi ſeptimum diem, ut pro anima laboremus, & adhuc non vult totum, nam in die ſunt 24. horæ, da ſolum unam Deo audiendo Miſſam, alias horas poteris dare ad placita corporis licita & honeſta*; inquit S. Vincentius Ferrerius. Porro nos ſæpe lamentamur de auræ iniquitate, de ſterilitate terræ non fructificantis, aut de poſſeſſiones noſtras devaſtante grandine, de meſſis & vindemiæ tenuitate; credas equidem Sancto Vincentio dicenti, quod *Ex fraude feſtivitatum veniunt ſiccitates, tempeſtates &c.* Tandem præſenti diſcurſui cum S. Bernardino de ſenis finem imponere conſtitui, qui dicit: *Mira multorum inſania per totam ſeptimanam laborare pro miſero corpore* & dum anima diem feſtum præſtolatur pro aliquo ſibi lucro comparando, in eo plus quam aliis diebus pro ejus damnatione laboratur: *In die feſto laborare pro damnatione infelicis animæ.* Demum vero idem ſanctus concludit dicendo: ô quanta ſtultitia eorum qui omnes dies prophanos operibus licitis & honeſtis dedicant, & ſolemnitates in continuis Dei offenſis conſumunt. *Stupenda veſania per totam hebdomadam laborare in operibus licitis, & diem Dominicam polluere & violare ludis, voluptatibus, ebrietatibus, & choreis.* Verum Amos Prophetam auſcultate dicentem: *Convertam feſtivitates veſtras in luctum, & omnia cantica veſtra in planctum.*

Vinc. Ferr. in Dom. 2. poſt. 8. paſch. ſer. 1. fo. 30.
Idem ibi.
Ber. Sen. t. 2. in Dom. I. quadr. art. 2. c. I. Serm. 10. l. H.
Amoſ. 8.

SERMO XXXI.

IN FERIAM QVARTAM DOMINICÆ PASSIONIS.

Oves meæ vocem meam audiunt. Joan. cap. 10.

1. MUltæ quidem sunt passiones humanæ quę instar numerosi cujusdam exercitus obsidione cinctam tenent cordis nostri arcem, omnibus tamen aliis timor specialiter prævalet; hic enim continuis congressibus illud expugnare, explicatisque in eo gloriæ suæ vexillis absolutus ejus Dominus fieri contendit. Hic facta habens nomini suo è diametro opposita audacter & intrepidè humano cordi desperationem comminatur, irreparabiles ruinas, illudque lethiferis insultibus infestando, ad extremi præcipitii electionem reducit. Porro ut evadat timor hic victoriosus non utitur arcubus, sagittis, globis, balistis, tormentis bellicis, aut ignibus artificalibus, sed hominis cor non cum aliis instrumentis bellicis aggreditur, quam inani timore, suspicionibus, trepidatione. Unde Celsi cum Alexandro protestabantur se in continuo positos esse timore ne cælum super eos rueret: *Hoc unum pertimescebant, ne cælum rueret.* Antemon duos ministros continuo habebat stipendio conductos qui scutum super ejus capite continuo elatum tenebant: *Ne quid superne caderet*, ac proinde domo egrediens, *Lectica nonnisi adoperata utebatur.*

Strabo l. 7.

Sabel. l. 4. Eb. Ebo-rem de tim. f. 43.

2. Heliogabalus ex populi tumultu perterrefactus, totus tremebundus immundas inter sordes sese abscondit, ubi ab inimicus suis depræhensus: *Vulneribus confectus turpem vitam turpissima morte finivit.* Sic quoque licet Nero Domitianum jam mortuum esse sciret, tamen instar frondis alicujus non minus trepidabat, quam si idem vivus quamnum superstes fuisset: *Quasi viveret Domitianus & assaret, ita trepidare capit ut colore mutato ac voce amissa vox consisteret.* Ac proinde cor hominis utique timoris impetui cederet, & in desperationem adigeretur, nisi ex animatione spei novæ ei vires subministrarentur: *Sola spes hominum miseriis consolari solet*; scribebat Cicero. Ipsa est quæ spiritum pusillanimibus suggerit, vigorē viribus restituit, & audaces ministrat vacillantibus animos. Unde Apostolus dicit: *Fortissimum solatium habeamus qui confugimus ad tenendam propositam spem, quam sicut ancheram habemus. Ne in mari hujus sæculi frangamur scopulis adversitatum*, subjungit S. Anselmus. O quam inconsideratus tunc Julius Cæsar erat, quando aperte dicere non dubitavit: *satius esse mori semel, quam assidua spe & expectatione pendere.* Unde si in lectulo, velut in aperto Martis campo infirmitas aliqua velut dira quædam Bellona in certamen te provocet, & angustiarum dolorumque copiis tecum confligit, generosa & intrepida spes facinora in tui defensionem committit, qualia olim Judith & Jael pro sua gente salvanda patrarunt. *Nihil est efficacius spe ad sublevandam hominum lassitudinem*, dicebat Appianus. Quodsi impetaris, ab indeclinabili impetu fatalis mortis, post fortiora mænia salvare te non poteris, quam post ea quæ fabricata sunt ex spei invictæ lapidibus, verificando de te illud veterum solemne adagium: *Ægroto, dum anima est, spes est.* Quodsi planetæ inter se adversum te conjurent efficiantque ut hic vel ille in indignantis vel adversantis fortunę incidat deliquium, si tamen vel unica stella ei propitia talem arriserit, spem tuā ad eandem confestim diri-

Idem ibi.

In Prisp. amb. de Timor. f. 307.

Cic. de orat. in Catil.

Hebr. 6.

Anselm.

Plutarc.

App. l. 1. de bel. civ.

Adag.

Ovid. dirigit: *Spes servat afflictos*, minime impossibile esse censens se à miseriarum Phalangibus subduci, aut è procellarum periculis salvari posse, prouti salvatus est Israelita è mari rubro & manibus Pharaonis, juxta Politici illius doctrinam qua dicitur: *spes habet esse circa bonum possibile*. (Ægid. de Reg. Prin. p.3. l.1. c.5.) Rhodius quoque in subterraneæ cujusdam cavernæ, seu specus habitationem per tyrannicam impietatem reclusus, *dum Amputatis manibus & fœdata vulneribus facie*, ab amicis ei suaderetur ut suum per mortem effugium tentaret: *ut inedia sibi malorum finem quæreret*, (P. M. lib. 8. apophth. Seneca lit. 4.) libere respondit; *Cuncta speranda sunt*, ostendens per hoc se exactum esse observatorem illius à Seneca emanantis moniti quo dicitur: *spes est ultimum diversarum rerum solatium*. Tametsi etiam regio Ezechiæ vertici mors divina justitia mediante hisce verbis Morieris & non vives, comminata esset, is tamen suam ob hoc non desperavit salutem, sed (Isa.38.) facto sibimetipsi animo *Conversus ad parietem oravit*; ac tandem ab Isaia Propheta mortis sententia revocata, & vita ei prolongata fuit: *Adjiciam super dies tuos quindecim annos*. Mulier denique Evangelica, licet à Medicis desperata haberetur, sibi ipsi tamen non defuit, sed spe suadente animum resumpsit, & antidota salutifera in fimbria Salvatoris quæsivit: (Matth.9.) *si tetigero fimbriam vestimenti salva ero*.

3. Sunt igitur nonnulli qui sperant, sunt qui timeant, sunt sibi fidentes, sunt & expavescentes, sunt qui conturbantur per timorem, sunt denique qui per spem confortantur. Scio quidem quod timor ut plurimum in peccatorum pectoribus habitet, ubi tanquam in propria residentia tremulus degit, nesciens ex qua parte sibi fugiendum sit ad evitandos severæ justitiæ ictus: Scio itidem quod spes cum tranquilla pace in sinu justorum regnet, propter insignem quam à cœlesti remuneratore præstolantur mercedem: Veruntamen cum videamus quod amor & mors sua inter se arma sæpe commutant, ita ut cupido nonnunquam falce morti propria utatur, mors vero fulminibus: demus etiam eodem modo hoc mane justo timorem, peccatori vero spem, ita ut justus licet de grege Christi ovis quædam sit, in earum numero contenta, de quibus Evangelium (Jo.10.) loquitur dicens: *Oves meæ vocem meam audient*, semper tamen damnationem expavescat: E contra vero peccator, qui *secundum præsentem justitiam*, cum Propheta dicere potest: *Erravi sicut ovis quæ periit*, salutem suam (Psal. 118.) continuo speret. Hæc namque media sunt valde oportuna ad hoc ut tam hi quam illi oves sint & maneant pertinentes ad gregem Christi, prædestinatæ ad pascua gloriæ, atque in earum numero comprehendantur, de quibus Dominus dicit: (Ioan.10.) *Ego vitam æternam do eis, & non peribunt in æternum, & non rapiet eas quisquam de manu mea*.

4. *Oves meæ vocem meam audiunt*: Tametsi peccator ob actiones quas committit & ob vitam dissolutam quam agit, credatur non esse de grege Christi, nihilominus ei nequaquam desperandum est, sed semper in gratia DEI confidere debet, quæ nunquam deest illi, qui facit quod ex parte sua ab eo requiritur. Unde natum est illud inter veteres usitatum proverbium *Nil desperandum*. (Paul. Manut. in adag.) Et Seneca pariter consulit nobis, ut nulla ratione in desperationem nos præcipitari sinamus, dum ait: *Nemo desperet*. (Seneca in Tieste.) Inter alia quoque monita, quæ Anaximander militiæ deditis præscripsit, unum fuit, ut scilicet non obstante quod quis se inimico suo viribus suis inferiorem videat, nunquam tamen se animo cecidisse demonstret; modicum quidem timoris & rationabilis metus sibi reservet, sed non timorem tantum unde vilescat, aut ignavum & pusillanimem se esse probet, aut per quem ad desperationem, ab illa vero ad turpem fugam ineundam, vel ad dedendum se inimicorum manibus cogatur; *si quando trepidatione, ut fit, orta, mæror aliquis militum animos occupasse videatur, sive quia hosti accesserunt auxilia, sive quod alta re potior illius conditio videatur, tum maxime expedit Imperatori hilaritatem atque lætitiam præseferre*. (Blondus de Rom. triumph.)

5. Vita nostra ex mente Jobi nihil est aliud quam continuum quoddam prælium: Dicit enim: *Militia est vita hominis super terram*. (Iob.7.) Unde S. Gregorius ait: *Et quid appellatione militiæ nisi contra hostes exercitium designatur?* (D. Greg. ibi.) Unde si exercituum infernalium dux generalis infestissimus noster inimicus, nos per potentem aggrediatur tentationum exercitum, nosque nunc obsidendo per copias pedestres in septem peccatorum mortalium turmas subdivisas nunc per pessimorum spirituum suorum equitatum nos infestando, concupiscentiæ igne offendat, nunc superbiæ fumo molestet, nunc infestet per avaritiam, nunc injurias nobis inferat per odium, aut per invidiam fa-

ftidia, nunc ad eripiendum nobis Charitatis vexillum, aut demoliendum timoris Dei nos tutantem aggerem mille nobis machinetur insidias, nunc liberum impediat nobis transitum ad præscindendam nobis Sanctissimorum Sacramentorum annonam, nunc denique obstet quo minus nobis subveniant sperata Divinæ gratiæ subsidia, animus tamen noster propter hæc omnia minimè dejici, sed corde intrepido & generoso iisdem resistere seque potenter opponere debet; Imo tametsi victi in illius potestatem incideremus, nobis tamen minime diffidendum est, quin potius sperandum est firmiter Deum ad nos è tali periculo eximendos Divinæ gratiæ suæ nobis missurum esse auxilium, Et quid? Num forte nos primos esse existimatis, qui ad eos usque terminos fuerimus reducti? Oculos igitur vestros in quendam Publicanorum principem conjicite, respicite Magdalenam publicam peccatricem, considerate publicis homicidiis, & furtis ac rapinis deditum latronem, vestrasque cogitationes in Saulem Christianismi persecutorem dirigite: *si impius es cogita Publicanum: si immundus es, attende ad meretricem: si homicida es perspice Latronem: si iniquus es cogita blasphemum; nam quid est peccatum? tela araneæ quæ vento flante nusquam comparet.*

Chrysost. ho. 2. in Ps. 59.

6. Quid igitur expavescitis? Nunquid regium prophetam auditis, qui de Divina misericordia loquens, ejusque magnitudinem considerans, eandem deprædicabat dicens: *Homines & jumenta salvabis Domine?* Homines & jumenta? Quod homines attinet, transeat quidem, quia salutis capaces existunt, verumtamen nescio quomodo verba hæc de jumentis animalibus nimirum rationis expertibus verificari possint. *Quid est homines & jumenta? Rationabiles utique & irrationabiles*, exponit S. Ambrosius. Sanctus autem Athanasius per jumenta intelligit peccatores, quæ à bestiis parum admodum discrepant: *Homines justos & rationales, & jumenta brutos homines, & carnales salvabis Domine, dum tamen pœnituerint.* Quasi dicere Propheta vellet; Esto peccator aliquis sit adeo enormis, ut præter vultum & externam hominis figuram nihil in eo reliquum remanserit, is tamen neutiquam desperet, quoniam & ipse facile transformari poterit in ovem gregis Christi, & salvari; *Dum tamen pœnituerit*; concludit Athanasius; Tu igitur ea quæ ex parte tua requiruntur facito quod reliquum est Deo committe, & nequicquam time.

Psal. 35.

Ambr. in Ps. 35. fo. 347.

Athan. in Psal. 35.

7. Ludolphus Carthusianus de duobus religiosis magnis servis Dei refert, quod unus illorum alterum rogaverit, ut Deum pro se exoraret, quatenus sibi revelare dignaretur, an damnatus esset an vero prædestinatus. Qui proinde ut sodalis sui voluntati satisfaceret in orationibus & jejuniis maxima qua poterat cum frequentia & fervore se exercebat; donec tandem Deus illi, socium suum revera damnatum esse revelaret; quod cum admodum ei displiceret, funestum hoc sodali suo referre nuntium primo quidem minimè expedire censuit, postea vero precum suarum instantia stimulatus aperte Deum sibi eum de præscitorum esse numero, revelasse dixit. Ecquid hic religiosum hunc infausto hoc nuntio audito fecisse existimatis? Forte dissolutæ & Licentiosæ se vitæ addixit? aut vero desperavit? *Ille autem hæc audiens, & scripturas intelligens, statim respondit: Benedictus Deus, nec tamen sic desperabo, sed pœnitentiam quam per ingressum Religionis assumpsi, de cætero duplicabo & triplicabo, donec gratiam & misericordiam apud Deum altissimum, qui pius est, inveniam.* Audite quid tandem evenerit? Post aliquot elapsos dies eidem religioso, sodalem suum de electorum numero esse revelatum fuit: *Et post multos dies iterum fratri prædicto divinitus revelatum, quod ille frater de numero salvandorum esset.*

Ludolph. Carth. p. 2. c. 50.

8. Enimvero huc adsis ô peccator, te namque convincere decrevi, si tamen veritatem mihi ingenue fassus fueris. Dicito igitur quid metuas, aut quid formides? Timendum quidem tibi esse nequaquam inficior, non tamen adeo vehementi timore corripi debes, qui omnes prorsus terminos excedat, teque in desperationem usque adigat. Etenim si omnes illi qui modo in cœlis salui existunt, hic in terris tanta fuissent sanctitate præditi, quod Deum nunquam offendissent, nec statum amisissent innocentiæ, iustam tibi censerem esse excessivæ formidinis tuæ causam: nunc vero putasne Matthæum quendam, vel Magdalenam, Petrum, Latronem, & tot alios quos mente concipere potes priusquam ad peragendam pœnitentiam inducerentur Le-

ctissimos

ctiſſimos fuiſſe ſanctitatis eximiæ conſtantes flores? Minime; Imo peccatores fuere, & tamen aſſecuti ſunt æternam ſalutem; atque ideo donec ſpiritum attrahis noli deſperare, quin tandem finaliter in ultimo momento habiturus ſis tempus & campum ſatis apertum redeundi ad Chriſti gregem, & evadendi in ovem quæ accenſeri mereatur innumerum electorum. Quod ſi mihi credere renuis, audi ſaltem quid hac in re tibi dicat S. Cyprianus: *Ne, inquit, deſperarent etiam in ultimis conſtituti, feſtinans in adjutorium illico adeſt, & re in arcto poſita, non differt beneficium, ſed repente indulgentiæ celeris documentum ejusdem ſtatuit exemplum Latronis, inquiens, Hodie mecum eris in paradiſo; latrocinium damnationem meruerat & ſupplicium, ſed cor contritum, pœnam mutavit in martyrium & ſanguinem in baptiſmum.* Quod ſi filium DEI eo præcipue in hunc mundum veniſſe ignorares, ut ovem perditam etiam inter ſepes dolorum, humanarumque pænalitatum ſpinas quæreres, timori & exceſſivæ formidini & diffidentiæ tuæ condeſcendere poſſem, nunc vero notum tibi affatim eſt, ab ipſomet clare ſatis enunciatum eſſe, ſe amore peccatorum de cœlo in terram hanc deſcendiſſe: *Non veni vocare juſtos, ſed peccatores.* Audiſti etiam in regno cælorum meretrices & publicanos ipſis quoque juſtis eſſe præferendos; *Publicani & meretrices præcedent vos in regnum Dei, id eſt, majoris meriti erunt*, exponit Dionyſius Carthuſianus *in Eccleſia militante, amplioriſque gloria in triumphante, quam vos*, Idque non alio fine, quam *ut redeant diſperſi, & reſpirent derelicti*, inquit Sanctus Cyprianus.

Ludolph. Carth. p. 2. c. 50.

D. Cyprian. de cœna Dom. fo. 468.

Matth. 9.

Matth. 8.

Dio. Carth. ib

D. Cypria. de paſ. chri.

9. Verum enimvero videor mihi te videre ſuſpenſum & ancipitem, dum adhuc timere pergis, ne culpæ tuæ ſint ſine numero, nec inveniri gravitas aut enormitas poſſit, quæ eiſdem æquiparari valeat, ac proinde ſpes tua fragilis eſt inſtar folii aut ſtipulæ, quæ minimo vento huc illucque rapitur & volvitur, aut ſicut umbra quæ luce apparente diſparet, aut velut ſomnium quod inter tenebras evaneſcit, vel tanquam fumus qui in aere diſpergitur, vel ſicut ſpuma maris quæ in Littore conſumitur vel tanquam ædificia in arena, aut palatia in aere fabricata, ipſamque repugnantiam impoſſibilitatis matrem pro objecto habeant. Veruntamen ô peccator, ſiſte paulisper. Nunquid difficilius opus futurum eſſe judicares, è petra aquam educere, truncos aridos ad virorem floreſque edendos diſponere, ſiccis pedibus liquido mari inambulare, ignem in auram ſuavem tranſmutare, fluvios integros exſiccare, montes progredi facere, mortuos ſuſcitare & perfecte loquentes reddere. Et tamen certæ horum omnium in ſacris literis inveniuntur experientiæ & vivæ memoriæ. Denique ô peccator crede mihi, hoc tuum deſperare nihil eſſe aliud quam laqueum Judæ collo & manibus ereptum tuomet proprio collo injicere & innectere velle: è contra vero ad Divinam clementiam poſt commiſſa peccata per actus ſubmiſsionis & pœnitentiæ confugere, eſt ſe de venia cum Davide, Petro, & Magdalena conſequenda nos certos atque ſecuros reddere. Audi Poetæ illius, quem melius Prophetam eſſe affirmarem, hac de re prudens arbitrium:

Spes mala cuncta levat, vinumque educit ab undis.
Melláque de rigida pinguia nube trahit.
Spes quoque ſancta pius eſt ignea nocte columna.
Intus qua nullis frangitur icta malis
Chriſticolæ ô ſortem populi bis terque beatam
Rebus in adverſis cui datur iſta comes!
Hac duce nam quivis læta ſubit aſpera mente
Vivit & in mediis ut ſalamandra rogis.

Iacob. Bill. li. 1. Sac. Anthol. nu. 54. f. 84.

Quod ſi igitur tot eventus qui ſenſui prorſus repugnare noſcuntur faciles effecti fuerunt divinæ gratiæ aura aſpirante, cur de tua ſalute velut impoſſibili deſperare velles? Num forte ideo hac de re diffidis, quia nimirum cœli lucrum arduum nimis & difficile eſſe credis? Ad tuas utique partes aſſenſu meo accederem, ſi ad conſequendum regnum cælorum opus eſſet nobis oculos eruere, aut pectus dilaniare, lacerare membra, aut viſcera noſtra evellere, prouti olim ad ſe Dæmoni gratos exhibendos facere ſolebant Baalitici ſacerdotes, qui *Incidebant ſe juxta ritum ſuum cultris & lanceolis donec perfunderentur ſanguine*; aut vero ſi te aut filios tuos cogereris in flammas præcipites agere ſine,

ſine ullo inde percepti ſigno doloris, prouti ab impietate Dæmonis ejus imperatur ſequacibus : *Et ædificaverunt excelſa Baalim ad cōburendos filios ſuos igne in holocauſtum Baalim* :

Ierem. 19.

hæc inquā ſi neceſſe eſſet facere tuæ opinioni acquieſcerem : nunc vero ipſemet Deus maniſeſte ſatis ſe ejuſcemodi à nobis crudelitates minimè expetere declarat, dum ait : *Quæ non præcepi, nec locutus ſum, nec aſcenderunt in cor meum.* Vult quidem ut tu eum tibi emas *Venalem habeo magni pretii.*, ſui autem pretium, quo emendus à te eſt, tibi remittit ; expendas parum vel numeres ei multum prout tibi placuerit : *Tantum valet, quantum habes*, inquit S. Gregorius.

August. in pſ. 93. fo.230. co.4. l. L. Greg. hom.5. de S. Andr. fo. 108. co. 2. l. E.

Vide igitur nunc an ex hoc capite te in deſperationem præcipitare cogaris ; verùm enim vero dices fortaſſe, Peccator ſum, *Non habeo in bonis* ; Audi igitur S. Auguſtinum qui te ab hoc metu liberat dum ait te Deum tibi comparare poſſe per unicum actum voluntatis, qui in te & à te eſt ; non eſt igitur opus ut illum alibi quæras ubi nō potes, ſufficit quod velis, ſi poſſe in tua non ſit facultate poſitum, ſufficit quod ſuppleas defectum tuū volendo, ideoque per unicum ſimplicem voluntatis actum lucrari cœlum ejuſque poſſeſſorem te facere potes : *Etſi non potes effectum, ſaltem tribuas affectum.*

August. ap. Alb. Patav. fer. 4. fer.8.

10. Enimvero ut poſito omni timore & formidine per viam ſpei ad aſſecutionem æternæ ſalutis inambulare poſſis, eandem tibi ſubmotis & ſublatis è via omnibus offendiculis nonnihil complanabo. Audi igitur, num facilius aliquid inveniri poſſit. Idem igitur illū Deus qui præmia & pœnas una eademque bilance ponderat, idem inquam illum qui egeno alicui in ſuo nomine cyathum aquæ frigidæ porrigit debita quoque mercede ſua præmiare promiſit : *Quicunque potum dederit uni ex minimis iſtis calicem aquæ frigidæ, amen dico vobis, non perdet mercedem ſuam.*

Matth.10

Videamus autem prius qualenam ſit hocce præmium, & poſtea qualiſnam pro illius aſſecutione adhiberi labor debeat : *Non perdet mercedem ſuam*, id eſt, dabitur illis in præmium regnum cœlorum ; Ideoque illis qui pietate moti egeno ſitienti potum dederint, dicturus eſt : *Venite benedicti Patris mei poſſidete paratum vobis regnum à conſtitutione mundi* ; Verùm quodnam eſt regnum illud, quod in remunerationem daturus eſt illis, qui potum ei in egenis ſubminiſtrarint? Interrogate idipſum à S. Patre noſtro Auguſtino, hic etenim reſpondebit vobis, non eſſe aliud quam regnum cœlorum : *Pacatiſſimum regnum ubi ſine hoſte regnabitur.*

D. Auguſt. in cat. D. Th.

Quis autem adeo erit fortunatus, ut magnum hocce præmium conſequi poſſit? cui tanta eveniet felicitas? quis hac remuneratione donari merebitur? Num forte is qui in deſertum ſecedens, aliis ſe cibis non nutrit, præterquam radicibus & herbis & aqua pura ; vel qui continuo genuflexus diſciplina acerbiſſima carnem ſuam macerat, vel rebellem ſenſualitatem per jejunia rationi ſubigit? aut qui ad exemplum & imitationem Alexandri, omnes facultates ſuas in pauperum turmas diſpenſans aliud ſibi non reſervat, quam ſpem in divina providentia collocatam? aut qui pro fide conſervanda, vel ad agendas debitas Deo Creatori ſuo pro tot receptis beneficiis gratias collum ſuum crudelis carnificis diris ictibus generoſe ſubmittens, vitam ſuam pro Deo prodigit? Et quidem ſi quis hæc omnia vere & realiter præſtitiſſet, hoc totum tamen parum eſſe cenſeretur reſpectu magnæ noſtræ obligationis qua ei obſtricti ſumus nec tantùm per omnia illa opera nobis comparaſſemus meritum, ut cœlum ex juſtitia prætendere aut ſibi comparare poſſet ; Et tamen acquieſcit libenter ut quaſi, imo vere pro nihilo illud comparare valeamus ; Quid enim pro illo comparando minus hauſtu aquæ frigidæ dari poſſit? *Quicunque potum dederit calicem aquæ frigidæ.* Sine dubio parum id eſſe dicetis, veruntamen ſi attente me auſcultaveritis, clare oſtendam id longe minus eſſe, quā vobis forte nunc imaginamini ; tria igitur hæc verba bene & maturè ponderemus, *Potum, aquæ frigidæ.* Non petit ut detur multum, verbi gratia integrum vas aliquod liquore potabili plenum, quia videri nonnemini potuiſſet, ſe aliquam in ea invenienda vel portanda ſentire difficultatem, ac proinde dicit *Potum*, quaſi diceret ſufficit unicus ſcyphus, & unicus duntaxat hauſtus : ſed cujus generis erit hic potus? Num forte vinum eſſe debebit? Minime ; Dicere enim poſſes te illud non habere, ac proinde illud prius tibi cum ſumptu moleſtia comparandum eſſe ; ut igitur ab hoc onere te liberet, ſatisfieri ipſi poteſt, per potum vel hauſtum *aquæ*, qui nullius eſt pretii, & paſſim poteſt haberi. Vult denique ut hæc aqua ſit frigida, ne opus ſit nobis conquirere prius ligna, unde ignis ad calefaciendum accendi poſſit. Nunc igitur videamus quis modo cœlum

à nobis

à nobis acquiri possit, ut salvemur; Modico certe id fieri potest, nullo penitus sumptu, nullo labore aut molestia. *Potum aquæ frigidæ*, inquit S. Augustinus. *Et quare frigidæ? Ne forte se possit, aliquis pauper de lignorum penuria accusare, aut certè dicere se vasculum ubi aquam calefaceret, non habere.* Et S. Joannes Chrysostomus ait: *Etiam si frigidæ aquæ calicem dabis, quam rem nullo impendio facillime facies, erit tibi merces omnino reposita.* Imo tametsi etiam non esset in tua facultate positum dare calicem aquæ frigidæ, solo & unico voluntatis tuæ affectu satisfacere poteris. *Vbi nota* (inquit Glossa) *Deum magis ad pium affectum dantis aspicere, quam ad quantitatem rei exhibitæ.* Cōsidera igitur an tibi despondendū sit animo, dicendo, difficile esse cœlum tibi acquirere & salvari, te namque metipsum hac in re judicem pariter & testem esse volo.

D. Aug. serm. 1. Sabb. Domin. Quinq. fol. 148.
Chrysost. ibid.
Gloss. in Cath. D. Thom.

11. Obstupesco dum considero, quod S. Petrus Apostolus dum in monte Thabor constitutus, facultatem sibi ab unigenito Dei filio dari peteret suis sumptibus, suaque industria in eodem monte ædificandi tria tabernacula, ut ibi ad mortem usq; commorati, illaq; gloria, cujus tanquā viator capax esse poterat, gaudere & perfrui posset, quod inquā hanc ob causam à sacris Evangelistis reprehendatur & ignorantiæ arguatur, tanquam qui extra se positus & à mente alienus quid diceret ignoraret: *Rabbi bonum est nos hic esse, faciamus hic tria Tabernacula.* S. Marcus S. Petri discipulus asserit: *Non enim sciebat quid diceret.* Cui S. Lucas hisce verbis pariter subscribit dicens: *Nesciens quid diceret.* Imaginari etenim mihi non possum, quem S. Petrus commiserit defectum ob quem eo modo reprehendi merebatur. Et tamen dicit S. Ambrosius: *Quamvis nesciret quid diceret, tamen pollicebatur officium, in quo non inconsulta petulantia, sed præmatura devotio fructus pietatis accumulat.* Porro Jacobus de valentia, verba illa Moysis quæ habet in Cantico suo, quod mox ut una cum populo suo mare rubrum salvus & incolumis pertransiisset, Deo pro tam insigni beneficio gratias debitas acturus composuit, optime ponderat. Loquens igitur cum Deo dicit: *Introduces eos, & plantabis in monte hæreditatis tuæ*, quasi diceret: Probe scio ô mi beniguissime benefactor, hunc populum qui me consectatur à te in montem hæreditatis tuæ tandem introducendū & collocandum esse. Vult igitur præcitatus interpres Moysen hoc loco Prophetasse, & verba hæc de Christo vero Dei Filio intellexisse, qui resuscitatus gloriosus & immortalis omnes animas è lymbo in gloriam cœlestem, in montem hæreditatis beatitudinis, postquam mare Passionis suæ purpureū per effusum in eadē pretiosum sanguinē suum pertransisset triumphabundus introduxit: *Sicut tunc Moyses fuit dux illius populi & introduxit illum in terram promissam: Ita post Incarnationem & Passionem IESVS postquam eduxit & liberavit sanctos patres de lymbo, fuit dux eorum, usquequo introduxit eos in gloriā cœlestē etenim.* Hoc totum optime dicitur, sed velim observetis Moysis mysticum loquēdi modum, dum cœlum & gloriam æternam Paradisi montem hæreditatis appellat: *Introduces eos & plantabis in monte hæreditatis, id est, in gloriam cœlestem.* Enimvero si attente super Psalmos Davidicos reflexeritis, in iis quoque gloriam cœlestē sub nomine hæreditatis repræsentari invenientis: *Mansueti autem hæreditabunt terrā.* S. Athanasius explicat: *Hæreditabunt terram viventium, & delectabuntur atque gaudebunt in multitudine superna pacis futuri sæculi, quæ est requies perfecta.* Imo S. Paulus Apostolus illam quoque hæreditatem nominat: *Si autem filii & hæredes, hæredes quidem Dei cohæredes autem Christi.* Circa quæ verba Ægidius de columna dicit: *Hæreditas de qua loquitur hic Apostolus, est ipsa divina fruitio, & ipsa æterna beatitudo: erimus ergo hæredes Dei, quia adipiscemur illam æternam gloriam.* Quid autem hæreditas cum historia commune habet, & quamnam cœlum cum hæreditate proportionem habet? Audite hac in parte animi mei sententiam. Hæreditas sine ullo prorsus labore acquiritur. Quando igitur Moyses dixit: *In monte hæreditatis tuæ*, hæc fuit ejus intentio ut scilicet declararet benignissimum Deum cœlum nobis daturum esse, sine ullo nostro labore ad eum modum quo nostra nobis hæreditas sine labore cedere debet: *Vides clementiæ Domini bonitatem, non vult te inducere ad laborem*; inquit Origenes. Merito igitur Evangelistæ Petrum reprehenderunt, optime enim promeruerat ut de eo diceretur: *Non enim sciebat quid diceret.* Quia laborare volebat ad hoc ut Deo frueretur, fabricando tabernacula; Ac proinde sacri Evangelistæ eam ob causam eum reprehendentes nobis forte insinuare voluerunt adeo nobis fa-

Marc. 9.
Luc. 9.
Div. Ambros. lib. 7. in c. 9. Lu. fol. 460. c. 4. l. M.
Exod. 15.
Iac. de Valentia. ibi.
Psal. 16. Athanas. ibi.
Rom. 8. Ægid. colu. ibi.
Origen. hom. 7.

cile esse pervenire ad gloriæ cœlestis mon-
tem, ut nullo nobis labore sit opus, adeo ut si-
quis se eo fine labores subire velle diceret,
nesciat vere quid dicat. Ipsemet namq; Deus,
ut nos ab omni labore eximeret, Paradisi ta-
bernacula nobis fabricavit: *Non vult ut ipse*
Orig. ibi. *tibi facias tabernaculum, jam te ad praeparatam ducit habitationem.*

12. Punctum istud congrue ex eo quod de
Lazaro mendico legitur, confirmatur: Hic e-
tenim in miseriarum suarum luto insignem &
inæstimabilem veræ felicitatis gemmam in-
venit. Ipse namque bonorum terrenorum in-
ops dives autem erat gratiarū cælestium; cor-
pus habebat ulceribus plenum: animam vero
sanctitatis auro egregie exornatam: In mem-
bris suis patiebatur nuditatem, cum tamen
spiritus ejus chlamyde vere aurea esset ami-
ctus, panis indigus erat, sed omnium bonorū
cœlestium opulentus; Ab Epulone contem-
nebatur, magni autē æstimabatur apud Deum:
Canes cū majori quam homines affectu ei as-
sistebant, qui tamen ab obsequentibus ei An-
gelis erat circumdatus, qui certatim ei servire
ambiebant, ac proinde non unus sed integer
Angelorum chorus de cœlo ad eum in Paradi-
Luc.16. sum deferendum descendit: *Factum est, ut moreretur mendicus & portaretur ab Angelis in sinum Abrahæ.* Unde Chrysologus: *Ad portandum unum pauperē nonne sufficiebat unus Angelus.* Imo vero; Veruntamen plures accurre-
re voluerunt, ut *chorum lætitiæ facerent*, vel
quia *Gaudebant tantum onus tangere.* Sancti
vero Joannis Chrysostomi os vere aureum di-
cit, eum ideo ab Angelis in sinū Abrahæ fuis-
se delatum, ut tanto minus laborando eo per-
veniret, quam si pedū propriorū adhibito la-
bore eo conscendisset: *Ne saltem ambulans laboraret, portabatur ab Angelis.* O quam facilis
ascensus! Nunc igitur à te, ô peccator scire
velim an hactenus adductæ rationes & sacræ
historiæ tibi sufficere videantur, ut convinca-
ris tibique persuadeatur, nullatenus tibi de
tua salute desperandū esse, ex quo audis adeo
facili negotio hominem salvari posse; ut si de-
inceps temetipsum desperando condemnes,
necessum sit, ut cum rubore & verecundia di-
vinam admireris benignitatem, qui adeo faci-
lē ad salutem perveniendi viam tibi stravit, &
temetipsum coarguas, qui ultro citroq; imo ex
dedita opera te in perpetuū excidium præcipi-
Matth.7. tare voluisti, verificādo de tua persona, verba
illa Evangelistæ: *Perditio tua ex te.* Verum in-
quies, si ita est, ut hactenus exposuisti, cur igi-
tur Christus dixit: *Arcta est via quæ ducit ad* Chrysost.
cœlum? Respondet tibi Chrysostomus: *Arcta* ib. hom.
est, quando videlicet desidia, quādo ignavia dissolutus es. 39.

13. Quid igitur nunc dicis, num forte alius
mēti tuæ scrupulus vel difficultas reliqua erit?
Imo vere: Neque enim o Pater inficiari pote-
ris quod ad salutem & cœlum obtinendū ne-
cessaria sit Sanctorum præceptorū obser van-
tia. Id verum esse negare nō possum; at vero
nunquid ob eorundē observantiā expavescis?
Si ita est, merito te vili animo præditū esse di-
xero, utpote qui umbras formidas, & à picturis
terreris. *Trepidas, ubi non est timor.* Divina
præcepta sunt veluti Chamæleontes, hi enim
præter solum nomen nihil in se magnū habent
aut terrificum, & hæc nullam secum difficul-
tatem aut onus adferunt, præter solam exter-
nam apparentiam. Verum quidem est quod Matth.11.
præcepta appellentur juga, sed levia valde & Chrysost.
agilia. *Jugum meum suave est, & onus meum* hom. 39.
leve. Unde Chrysostomus ait: *Nolite igitur pertimescere; suavitatis enim eximiæ plenum.* Cur
obsecro factum esse putas, quod Christus præ-
cepta sua nominaverit onus leve, *Onus meum*
leve? etenim verba hæc aliquam in se impli-
cantiam & contradictionem involuere viden-
tur, siquidem onus levitati contrariissimū est:
si igitur præceptum grave est, quando leve es-
se dicetur, aut si leve est, quomodo grave esse ibid.
dicitur, duo contraria de uno eodemq; subje-
cto verificari minime possunt: *Onus apposuit,*
& leve adjecit, inquit Chrysostomus, ad insi-
nuandum, quod licet tibi videantur præcepta
gravia, in semetipsis tamen suavia & levia sint,
& omnino cōtrario modo se habent ab eo quo Idem.
à te judicantur. Audi Chrysostomum: *Quoasi*
adhuc jugum ac onus audiendo formidas nimiū
atque perhorrescis, non naturæ rerum hujusmodi timorem, sed ignaviæ tuæ totum attribuas.

14. Arca Dei a Sacerdotibus & Levitis à do-
mo Obededom in domum Davidis translata Paral.15.
fuit; Dicit autem Sacer textus: *Cumque adjuvisset Deus Levitas, qui portabant arcam fœderis Domini, immolabantur septem tauri, & septem arietes.* Verum quonam modo Deus in por-
tanda arca adjuvabat Levitas? Num forte in Lyran.
propria persona ad eos accessit? aut vero Ange- ibi
lum aliquem ad eos misit? Lyranus respondet:
Dicunt Hebræi quod istud adjutorium intelligitur

tur per hoc, quod Arca portabat seipsam, hoc est, quod divina virtute sic portabatur, quod levitæ portatores ejus nullum pondus sentiebāt. Qualenam paradoxum est istud? Num igitur Arca forte adeo gravis & ponderosa erat, aut vero Levitæ adeo erāt viribus debiles, ut ad eā portandam fuerint insufficientes, ut proinde opus fuerit, ut Deus quoddam operaretur miraculū tollendo gravitatē & eam efficiendo levē? O insigne hac in re latens mysterium! Legatis libr. 2 Paral ibi namq; invenietis, quod intus in arca cōservatæ fuerint duæ tabulæ legis, in quibus Dei cōtinebantur præcepta: *Nihil erat aliud in arca, nisi duæ tabulæ, quas posuerat Moyses in Horeb, quando legem dedit Dominus filiis Israel egredientibus ex Ægypto.* Ecce vobis, hujus rei causam, quare *Levitæ portatores ejus nullum pondus sentiebant.* Ad insinuandū nobis, quod non arca, sed præcepta Dei inibi reclusa levia fuerint omnisq; ponderis expertia, adeo ut in iis portandis & observādis nullo sit opus labore. Hinc est quod David Rex, cū Deo de iis præceptis quæ mundo dederat, discurrēs dixerit: *Qui fingit laborem in præcepto*: Enimvero multi *per fingere formare* intelligunt. Ita à Cicero de apibus mellificantibus loquēs ait: *Apum examina fingunt favos;* Et S. Augustinus super eundem locum dicit: *Qui formas laborem in præcepto:* Et quidē tametsi etiam in præceptis Dei aliquid inesset oneris, difficultatis & laboris *Est tamen siliqua laboris ad requiē sempiternam.* Veruntamen verbū hoc *fingere* in eo velim sensu quem aperte sonant accipiamus, tunc enim videbimus Psalmistam dicere voluisse, quod divinis præceptis aliqua quidem difficultas & labor inesse videatur, cum tamen reapse nil aliud in iis sit, quam summa facilitas & levitas. Unde S. Gregorius Papa: *Dura & aspera videntur, quæ à Domino percipiuntur.* Quibus verbis se cōformat attestationi S. Joannis nos assecurantis, quod divina præcepta observatu facilia sint: *Mandata ejus gravia nō sunt.* Id quod nullo alio fine dixit, quam ut efficeret ne peccatores in eorum observantia nequaquā deficerent: *Ne sarcinā operum horreres* (exponit Cajet.) *tollit ab eis quod sint onerosa.*

2. Paral. 5.
Lyran.
Psal. 93.
Cic. li. 1. offic.
August. in Ps. 93.
Greg. 1. R 12 nu. 14.
Cajet. in cap. 1. Io.

15. Idemmet Rex David præceptorum suavitatem celebrando satiari non poterat, eaque facillima esse millies coram Deo est protestatus: *Latum*, inquit, *mandatum tuum nimis*, id est, juxta expositionem Cardinalis Hugonis: *Facile factu hoc mandatum charitatis, & quasi nihil latius.* Et quidem quamobrem regium Prophetam id affirmasse existimas? Ob nullam aliam causam, quam ne tu confundaris, tuoque animo in eorundem observantia, minime despondeas, & consequenter ad suggerendam tibi firmam salutis conquirendæ fiduciam: *Et qua ratione latum mandatum?* (interrogas S. Ambrosius, & respondet) *Ne nos coarctaremur angustiis, mandatorum; Ambulemus ergo in Dei mandato, quia satis latum est.* Verum sile ô peccator, vix enim labia movere vel os tuum aperire incipis cum ecce perfecte mentem tuam assequor; siquidem hanc veritatis infallibilis sententiam *Arcta est via quæ ducit ad vitam* in contrarium mihi objicere paras, hac enim gnome clare satis edicitur quod præcepta divina via quædam, angusta, difficilis, & laboriosa sint, per quæ vita æterna adiri possit: Ac proinde silebo & ego, sinamque ut loco meo respondeat Dionysius Carthusianus: Audi igitur difficultatis tuæ promptam resolutionem: *Unum & idem est angustum, laboriosum, & grave.* Sed quibus? *Incipienti, imperfecto, & spiritualem consolationem nondum experto: quod tamen latum, jucundum, & leve est exercitato, proficienti, perfecto, & habituato in bono.* Enimvero si infirmus aliquis mel ore suo accipiat, idipsum amarū ei & fastidiosum esse videbitur cum tamē iis qui sani sunt dulce sit & amabile. David qui illud primis ut ajunt labris tantū degustarat, satiari præcepto Dei nō poterat dicens: *Quam dulcia faucibus meis eloquia tua*: tibi autem, qui stomachum habes corruptū & affectū, ipsum quoq; māna, cicuta, antimoniū, vel toxicum esse videtur: *Denique* (concludit idem Doctor) *mandata atq; consilia Christi ex sua natura dulcia extant, & levia: quamvis* (nota) per *comparationem ad nostrā fragilitatem, & pronitatem in malum difficulter in principio impleantur.*

Hugo. Card. ib.
Ambros. ibi serm. 13. nu. 8. p. 409.
Dionys. Carth. in c. 11. Matth. artic. 22.
Psal. 118.
Dionis. ibidem.

16. Etenim omnes effugiis tuis vias & aditus obstruere contendam, ut tandem quasi manu palpare sensibiliter possis, longe laboriosius esse præcepta Dei transgredi, quam iisdem per observantiā obtemperare. Familiariter igitur ad invicem ambo discurramus. Adesto igitur, ô peccator, quodnam est primum à Deo tibi impositum mandatum? *Unum cole Deum*, uni soliq; Domino obsequere. Nota uni soli, & non pluribus: Et tu illum idololatraris speciosum vultum, aurum illud adoras. DEus

tibi præcepit ut uni servias, & tu teipsum multorũ vis facere mancipium: quis autem ignorat majoris difficultatis esse pluribus quã uni inservire? vult DEus ut tu festivis diebus aliquã à laboribus tuis habeas requiem, atque ideo ab omnibus desistas operibus servilibus, utq; à curis & molestiis solutus nonnihil otieris, domi tuæ sedendo, vel in Ecclesia aliqua sive Coronam dicendo, sive divinum auscultando officium, sive suavi Musicæ harmonia perfruẽdo tempus utiliter teras *Sabbatha Sanctifices*. Dic igitur sodes nunquid hoc totũ facilius est minusque laboriosum, quam ad summam lassitudinem usque hærere in agris, vel ligone vel aratro terram sulcando, vel in urbe in corde æstatis in officina circumcursando, vel aliis molestiis, exercitiis vacando quibus vultu totoque corpore præ sudore nimio madescere cogaris? Præcipit tibi DEus ut Genitores tuos venereris & ames, quæ actio grata est atque amabilis hominisque conditioni valde consentanea, quam ipsæmet quoque bestiæ ex instinctu naturali observant. Enimvero si cõtrarium tibi DEus imponeret, causam haberes reluctandi, eo quod contrarium sensualitati sanguinis pariter & dictamini rationis repugnet, teque excusare posses dicendo esse præceptum arduum nimis & difficile, quodque non ausis odio & contemptu prosequi illos à quibus esse tuum naturale tanquam ab origine accepisti, quique tantis cum molestiis in ætate tenera te educarunt, teque illos non valentem redamare tenero, adeo amore fuere prosecuti: atque ideo neque hæc mens est legislatoris nostri: imo te ad eos amandos & honorandos arctissime vult esse obligatum: *Habeas in honore parentes*, id quod ingratum tibi esse non potest, sed libenter facis. O quantum est fastidium tibi qui inimicum tuum persequeris usque ad mortem perpetuam in corde tuo deferre iræ & irreconciliabilis odii æruginem. Vellem etenim à te scire, quamnam complacentiam vel utilitatem in eo habeas quod in perpetuis vivas suspicionibus mali ab aliis tibi inferendi; omnis bolus quem comedis, toxicum tibi esse videtur, Nocturno tempore vel non dormis, vel somnos pateris frequentissime interruptos. lacerat tibi rabies cor tuum, ne vel ullum habere potes quietis momentum, inter malleum & incudem perpetuo hæres, timor te obsidet, rancor te persequitur, ex unicæ frõdis motu perterreris; amicis diffidis, nullam tibi etiam apud cognatos securitatem promittere audes, imo temetipsum times. O quam est hæc infelix vita! imo nõ est vita, sed mors qua vis alia morte calamitosior. Unde Chrysost. ait: *Quid miserius? vitam gementes atq, tremẽtes isti mihi vivere videntur.* DEus quoq; per hoc præceptum: *Non occides* ab omni malo te salvat, atque ab omnibus ærumnis liberat. Et tu dicere auderes Divina præcepta quæ sunt media tuæ saluti proportionata difficilia esse, magnumq; secum onus ac molestias inducere? ac proinde temetipsum tibi ipsi testem esse volo, postquam mẽte tua per omnes alios discurreris Aut vero si hæ tibi rationes satisfaciãt, teque omnino convincant, cur igitur pertinaciter de tua salute desperas? Muta vitam odiendo vitium, & virtutem amando, ex omni culparum nexu te exime, & noli timere; neq; enim tu primus futurus eris, qui è voraci lupo in mansuetam transformaberis oviculam, ut earũ gregi annumereris, de quibus cœlestis Paradisi pastor dicit: *Oves meæ vocẽ meam audiunt.*

Chrysost. in c. 12. Matth. hom. 40.

17. Verum enimvero videor mihi videre quod ex hactenus dictis justi nimiã concipiant animositatem atq; fiduciam, certò se securos existimantes, quod ab ovili Christi abalienari aut errare, aut inter aduncos sathanici lupi ungues redigi non possint. Ac proinde sciendum est illis, quod sæpenumero is qui nimium confidit facile quoq; decipiatur: *Ovẽ te putas, hircum te forte novit* DEus, inquit? S. Pater noster Augustinus. Quamdiu naves non appulerunt in portu, semper in continuo sunt periculo: *Mare vertitur eodem die, ubi luserunt navigia*, dicebat Seneca. Hodie messis copiosa futura esse videtur, veruntamen priusquã falce demetatur, supervenient sæva quædam tẽpestas cõtritis spicis & aristis, omnẽ tibi ademptã spem in agro sepelit: *In segetibus nolite nimiam spem habere*, ut suadet Agellius. Omne tempus quantumvis serenum ex improviso turbatur: *A mane usque ad vesperam immutabitur tempus.* Cum Trojani iam cantarent victoriam, ab hostibus ex improviso irruentibus prostrati sunt, atque inter strages & flammas perditos se, fugitivos & mortuos esse viderunt.

Aug. lib. de Ovib. c. 10. Senec. Ep. 4. Agel. l. 3. c. 17. Eccl. 18.

18. Persæ de reportanda adversus Athenienses victoria adeo se certos esse existimabant ut procedentes ad prælium, lapides quoq; secũ attulerint, quibuscum in gloriæ suæ memoriam arcum quendam triumphalem erigerent: at vero ante victoriam cecinerunt triumphum

nam

nam secus ac opinabantur eisdem evenit, adeo ut Persis totaliter profligatis ac cæsis Athenienses lapidibus illis usi fuerint ad erigendum propter obtentam victoriæ palmam solemne trophæum, quo fine lapides Phidiæ consignati fuere, in quibus Nemesiæ quæ Dea est vindictæ statuam insculpsit. Hinc est quod Anaxander salutare hoc post se cunctis reliquerit Ducibus monitum, ut scilicet timorem pectoribus suis impressum ubique circumferant, eo quod ex eodem felicissimi persæpe & fortunatissimi nasci eventus in bellis soleant: *Tu itaque castra in brevi comprimas spatio, hostibusque ad pugnam provocantibus conglobatum tenebis militem, tanquam tuæ paucitati diffidens.* Porro videbitur forsitan multis, timorem & formidinem notabilem esse in magnatibus præcipuè defectum, utpote qui ignaviā & pusillanimitatem eorum arguat; verum decipitur quisquis hac in re ita sentit, quia timor quando moderatus & secundum rectam rationem regulatus est, laudem secum adfert, eo quod actus sit virtutis & prudentiæ: *Moderato enim timore omnes Principes timere debent, ne aliquid insurgat in regno, quod ejus bonum statum depravare possit*, asserit Politicus ille. Et ratio est, quia timendo actiones nostras cum majori deliberatione & cautela instituimus, & consequenter via illis sternitur ad feliciorem habendum earundem eventum. *Nam si moderatus sit timor diligentius agimus opera, per quæ fugere credimus timorem illum.* Verum punctum istud obsecro in iis, quæ animæ statum attinent, nonnihil attingamus, de quo Tertullianus loquens dicit: *Timor fundamentum salutis est, timendo cavebimus cavendo salvi erimus; contra si præsumamus neq; timendo, neque cavendo difficile salvi erimus: qui securus agit, non est sollicitus, non possidet tutam & firmam securitatem, at qui sollicitus est, is vere poterit esse securus.*

Chatar. lib. de imag. Deor.

Onexander de Opt. Imper. ad Blondum lib. 7. de Rotrium.

Ægid. 3. p. l. 1. de Reg. Prin. q. 6.

Idem ib.

Tertull. li. de cul. fam. c. 2.

19. Quamdiu in via sumus, falli semper possumus, qui enim pugnat nunquam certus esse potest de victoria. Quantumvis justus sis, & quemvis alium in sanctitate præcedas semper donec apprehenderis præmium, ex obvio quovis obice cespitare & cadere, speratamque coronam perdere potes: *Nullus de vocatione præsumat, donec de adeptione finis securus existat,* scripsit Ludolphus Carthusianus. Optime igitur nos Nazianzenus exhortatur, ne unquam nos à timore divelli patiamur ad eum modum quo nauclerus in mari semper se de naufragio periclitaturum esse veretur tametsi auram habeat favorabilem, & ventus puppim impellat: *Dum secundo vento navigas, naufragium time, & tutior à naufragio eris adiutorem & sociū tibi timorem adsciscens.* Nonnunquam enim eximius prudentiæ actus est ipsammet quoque suspectam habere securitatem.

Chrysost. in c. 12. Matth. hom. 40.

Aug. lib. de Ovib. c. 10. Senec. Ep. 4.

Agel. l. 3. c. 17. Eccl. 18.

Ludolp. Carth. p. 2. ca. 34.

Nazian. orat. 40. quæ est in baptis.

20. Enimvero qualis fuerit Isaaci erga Abraham patrem suum obedientia, & reverentia erga Deum, omnibus ex sacra scriptura manifestè constat. Sanctus namque Patriarcha à Deo cælitus mandatum accepit filium suum sacrificandi, quod in morte executioni mandaturus ædificavit altare, lignisque eidem superimpositis ad filium suum conversus eum oculis pietate paterna plenis aspexit, eidemque ducto ex imo pectoris suspirio dixit: ô Charissimum viscerum meorum pignus; necessum est ut hujusce sacri holocausti tu ipsemet victima fias: Ad serviendum totius universi creatori in hunc mundum nati sumus; is etenim est qui hæcce obsequia requirit à te, & à me sibi exhiberi prætendit. Ambo inexcusabilem commissuri essemus errorem nisi pareremus ego quidem renitendo, tu vero reluctando. Cui Isaac promptè respondit: sunt hi divinæ pietatis nostros affectus non dedignantis effectus. Ipse voluntatis meæ absolutus est Dominus: nam dum hanc mihi vitam donavit, illam denuò mihi pro suo beneplacito eripiendi dominium & libertatem sibi retinuit, atque ideo cum hanc à me in præsentia repetere placeat, hisce duabus vinctis manibus meis super altare collocatis eandem ipsi præsento, & in tot receptorum beneficiorum agnitionem cum memetipso melius nihil possideam, memetipsum ei libentissime, offero & consecro: Cur igitur moraris ô Pater? Ecce nudum pectus meum tu manu tua ensem in me stringito, per jugulumque meum illum transadigens me quantocius ad Dei honorem mactato. Quid hic faciat bonus senecio? Manus inprimis eidem ligat: *Cumque alligasset Isaac filium suum, posuit eum in altare super struem lignorum.* Verum enimvero dicat hic aliquis: victimæ tunc alligari solent, quando victima invita & coacta ad altare deducitur, cum igitur tuus, ô Abraham, filius promptissime ad mortem subeundam se offerat, cur illum tam fortiter vincire incipis? Cur manus illius adeo stricte ligas, qui se erga Deum perpetuæ

Gen. 22.

obligationis nodo vinctum esse agnoscit? Nũ forte Abraham de Isaaci constantia non satis securus extitit? Imo vero erat. Veruntamẽ quia negotium istud magni ponderis erat, ideo eũ ligando timorem suum prodere exterius voluit: *securus enim Pater optimus timuit*, inquit Sanctus Zeno, ad insinuandum, quod cũ actiones humanæ ut plurimum faciem suam persæpe mutent, potius in nobis moderatus timor conservandus sit, quam præsumenda securitas nimia. Abraham quidem securus erat, & tamen simul timebat. Quantumvis enim assidui atque fideles cælestis Principis servi simus, timere tamẽ semper debemus ne dum ejus nos servitiis dedicati sumus, sive per negligentiam & incuriam, sive per malitiam aliquis à nobis cum divinæ gratiæ jactura gravis error committatur. vnde S. Augustinus optime nos monet: *Vt non sit servitium sine timore.*

D. Zeno ser. 1. de Abrah.

August. 19. cap. 29. Solilo.

21. Sanctus & mellifluus Ecclesiæ Doctor Bernardus cæli terrestris Paradisi, & mundi hujus statum considerans in nullo eorum firmam securitatem inveniri posse sed in quolibet gravem nobis timendi causam esse asserit, tametsi omnes in nobis haberemus possibiles perfectionis & sanctitatis gradus: *Nusquã est securitas, fratres, neq; in cœlo neq; in Paradiso, minus in mũdo.* Porro tria hæc à S Patre insinuata loca nonnihil fusius consideremus & observemus. Etenim Apostoli authoritate & virtute eisdem à filio Dei concessa patrabant miracula, & stupenda operabantur prodigia, nunc curando infirmos, nũc cæcos illuminando, nunc expellendo Dæmones, mox mortuos resuscitando unde aliquam sibi arrogare videbantur jactantiam, ac proinde sibi & Magistro suo congratulanes: *Reversi sunt cum gaudio dicentes Domine, etiam Dæmonia subjiciuntur nobis in nomine tuo*: verum audite quale ab eo retulerint responsum: *Videbam Sathanam sicut fulgur de cælo cadentem.* Dicat hic aliquis, quænam est illa propositionis à discipulis factæ cum dato à Magistro responso connexio? quomodo inter se patrata ab Apostolis miracula & miserabilis Sathanæ è cælo lapsus & ruina conveniunt? Enimvero animadvertebat Dominus noster Apostolos ab operibus suis arrogare sibi gratiæ Divinæ securitatem, atque ut salutatem illis timorem incuteret Sathanæ lapsum sive ruinam eisdem ob oculos ponit, quasi per hoc subinferre vellet. Quis se lucifero securiorem censere poterat, utpote qui cæli Empyrei incola, civis cælorum, & Princeps aulæ Dei, eo potissimum fine creatus erat ut in altissimi conspectu semper assisteret? Ettamen ob nimiam de felicitate sua conceptam securitatem de cælo corruit, & æterna felicitate amissa, in profundam inferni abyssum præcipitatus fuit. Quod si idem vobis evenire nolitis, timere & trepidare discite: *Gratulabantur aliquando discipuli, & complacebant sibi in miraculis* (inquit S. Cyprianus) *gratulabundi, quod eis etiam Dæmonia obedirent, sed repressa est ab increpante simplicitatis eorum præsumptio. Videbam Sathanam, inquit, tanquam fulgur de cælo cadentem.*

Bern. ser. de ligno. fæno & stipula.

Luc. 10.

D. Cypr. de ieiun. & tent. f. 46. co. 2.

22. Propheta Regius optime observat ex quo motivo Divina pietas justos servos Dei, eorumque miserias omnium bonorum abundantia tandem sit restauratura, dum ait: *Et adjuvit pauperem de inopia, & posuit sicut oves familias. Adjuvit sublevando miserum de afflictione, & posuit in loco fæcundo sicut oves, ut multiplicaretur in prole*, exponit S. Athanasius. Mox vero justos id videntes magnopere inde lætificandos esse: subjungit dicens: *Videbunt justi & lætabuntur*; Et merito quidam siquidem omnes de bono alterius gaudere debemus, id enim faciendo insignem exercemus actum Charitatis. Veruntamen litera græca & Gregorius Nyssenus legunt: *videbunt justi & timebunt*, quæ lectio valde est ad intelligendum difficilis. Cur enim justus timebit, si videat quod suprema clementia pietate erga miseriam & paupertatem suam mota beneficiis se locupletet? Si diceret, quod invidi *videbunt, & timebunt*, transiret quidem, nunc autem de justis loquitur, quod obstupesco; veruntamen S. Gregorius Nyssenus doctrina sua hujusce difficultatis mihi aperit intelligentiam; Quam proinde utpote proposito nostro apte congruentem auscultate. Dicit igitur: *videbunt justi & timebunt, quo significat, justum dum oculos in tantam Dei benignitatem convertit, metuere: Nam custodiendis bonis, non modicum præsidium est timor.*

Psal. 106. Athan. 16. fo. 357.

Lect. Græ. Greg. Nyss.

Idem tract. Ps. 106. cap. 8.

23. Adam prothoplastes in Paradiso deliciarum constitutus, seque à Creatore suo omnibus fortunæ bonis, omnibusq; animam spectãtibus divitiis locupletatum cernens animo erat quieto ac tranquillo, nihil etenim minus metuebat quam id quod tandem ei accidit, scilicet miserabilem Divinæ gratiæ & amicitiæ, justitiæ originalis, eorumque donorum quæ à benigna

benigna

benigna altissimi liberalitate ei concessa fuerant, jacturam, Super hac autem infelici securitatis suæ basi paulatim crevit pessimorum cōsiliorum & cogitationum suarum machina, quasi enim dicere intra se videbatur: Quid mihi nunc timendum superest, cui aura gratiæ cælestis tam constanter favet? Cur mihi hasce inter delitias constituto securitatem comitem semper habere non liceat, qui illius in me DEI imaginem refero, qui me creavit? Ipse etenim nequaquam est variabilis, ac proinde cum omnium viventium me constituerit Dominum, impossibile est ut à fœlici hocce statu dejiciar. Verum enimvero ô Adam fallacem tibi præsuppositionem substruxisti, siquidem quando in tua volebas felici cōditione constanter perseverare, necessarium erat ut anxie timeres, ne
D. Cypri. de Iejun. illam perderes. *Quam misera mutatio fuit! de delitiis ad spinas & tribulos emigravit* inquit S. Cyprianus. Postquam vero malo suo cautior esse didicisset, Authori totius universi obviam factus clare satis significavit se omnem è pe-
Gen. 3. ctore suo exulare jussisse securitatem, timore in ejus locum subintroducto: *vocem tuam audivi in Paradiso, & timui.* Optime igitur nos S. Hieronymus docet, dum ait: quod
Hieron. de Reg. Monac. de fi & mor. *Nunquā tuta est humana fragilitas, & quanto magis virtutibus crescimus, tanto magis timere debemus, ne de sublimibus corruamus.*

24. Quod si igitur ad incutiendam nobis timoris cautelam tales eventus de cœli incolis terrestrisque Paradisi habitatoribus leguntur, quid de mundanis dicemus, qui in continuo degunt præcipitii sui periculo? Enimvero Sanctus Paulus aliquando a carnalis sensualitatis incentivis infestabatur, quando DEUS eum nil sinistri timere jussit, utpote quem gratia sua ab omni fecerat periculo immunem: *Sufficit tibi Paule gratia mea.* Et tamen membra sua continuis disciplinis macerabat & confi-
2. Cor. 17. ciebat: *Castigo corpus meum, & in servitutem redigo*; sed cur? *Ne forte cum aliis prædicavero ipse reprobus efficiar.* Verùm ô Paule quonam tendit dirus hic corpus tuum flagellis dilacerādi modus? siquidem Divinæ gratiæ assistentia nunquam tibi deerit, DEUS etenim infallibilis veritatis suæ verbo id tibi promisit, ac proinde securus esto quod corpus tuū ad expugnandā rationē cum carnali sensualitate nunquam cōspirabit; ex quonā igitur motivo adeo erga te metipsum rigidus existis? Veruntamen alia est mens S. Apostoli, tametsi enim firmiter in DEUM speret, atque confidat, nihilominus, ex quo viator est, minimè se securum esse existimat. Ita etenim ejus mentem interpretatur S. Gregorius dicens: *Ecce arridēti sibi divina gratia jam credit per spem, & necdum tamen credit per securitatem.* Greg. M. in Iob. Senex ille Simeon qui tanquā sanctus in scriptura canonizatur, quique velut Alter Atlas in ulnis suis non mundum, sed authorem & conditorem totius universi sustinere meruit, hic inquam per antonomasiam iustus appellatur sed cum pariter timoratum fuisse protinus subjungitur: *Simeon justus & timoratus.* Unde Galfredus ait: *Ne mireris quod timuerit justus, in quo Spiritus Sanctus erat: Thesaurum magnum habebat in vase fictili, & timoratum fuisse miraris?* Galfrid. in Alleg. Tilm. Sanctus quoque Hieronymus tanta sanctitate præditus, ut ejus cilicio tres fuerint mortui resuscitati, is inquam hac sua sanctitate non obstante expresse dixit, quod si Christus se verbis illis quibus centurionem dignatus fuerat, alloqueretur, periturus esset: *si diceret mihi Dominus, fiat tibi sicut credidisti, peribo.* Hieron. Postquam etiam S Hilarion septuaginta Divinæ servitutis annos intra horridas deserti solitudines transegisset, solis victitans radicibus & herbis asperrimoque cilicio vestitus, tandem anima ejus in eo momento quo de sua salute maxime debebat esse secura, timere ac trepidare cepit, adeo ut sibimetipsi animum suggerere debuerit hisce verbis: *Egredere anima mea, quid times? egredere anima mea, quid dubitas? septuaginta prope annis servisti Christo, & mortem times?* In vita ejus.

25. Dic igitur sodes ô Christiane, quamnam habes multum de salute tua te assecurandi causam? Num forte securitas hæc tibi subnascitur ad ea quæ facis virtuosa opera respiciendo? nimirum ad Eleemosynas, ad jejunia, ad assiduum Ecclesiarum & oratoriorum frequētationem, vel ad familiæ sustentationem quam gravi labore moliris, ne moriatur fame, aut alias pessum eat? aut vero quia rigidus es sanctissimorum præceptorum observator? At vero si etiam hæc omnia, & longe plura & excellentiora faceres, nihilominus tamen quis securitatem tibi infallibilem promittet, quod ne unicum quidem, idque in eo, quo moriturus es, instanti commissurus sis mortale peccatum? Eheu quot sunt qui in hac vita te longe fuere meliores atq; perfectiores, qui tamen tādem misere præcipitati sunt, & in præsentiarū in Inferno degunt præsciti & condemnati?

Crede

D. Aug. ibi. Crede idipsum S. Patri nostro Augustino dicenti: *Vidimus multos, Domine, ex Patribus nostris, quos utique sine magno timore non recolo, sine multo timore non confiteor ascendisse primitus quodammodo usque ad cælos, & inter sidera nidum suum collocasse, post modum autem cecidisse usque ad abyssos, & animas eorum in malis obstupuisse, vidimus stellas de cælo descendisse ab impetu ferientis caudæ draconis.* Sistamus hic Auditores, vos autem pauperibus Eleemosynam quandam erogate, hæc enim vobis optime serviet si non ad salutem vestram assecurandam saltem ad minus ad eandem velut per conjecturam probabilissimam firmiter sperandam, vosque de grege Christi oves esse manifestè testabitur.

PARS SECUNDA.

26. Eventus mundi hujus faciem suam sæpe numero mutāt, exitumq; habent sæpe omnino oppositum ei, quem homo cogitationibus suis sibi persuaserat. Est etenim Pater aliquis qui duos habeat filios, quorū unus vivacis & alacris, alter vero stolidi ac stupidi est ingenii, qui tamen adultiores facti animi sui qualitates prorsus in diversa commutant, adeo ut qui antea alacer postea ignavus, qui stolidus postea fiat ingenio suo perspicacissimus. Idipsum quoque accidere nonnunquam solet in statu perfectionis. Unde S. Pater noster Augustinus dicebat: *De quo desperamus, subito convertitur, & fit optimus: de quo multum præsumpseramus, deficit & fit pessimus: Nec timor noster certus est, nec amor.* Enimvero ô Auditores in hortum Gethsemani mecum, si ita libet, abitote. ibidemq; Apostolorū actiones devota quadā curiositate observate, præcipue vero quæ à S. Petro & Joanne fiunt, siquidem hi duo diversissimos se ab iis qui antea fuerāt, per actiones suas esse probarunt. Petrus etenim in principio intrepidus & animosus milites aggreditur, tantaque cum animi generositate sese Magistri sui defensioni & propugnationi ingerit, ut tandem ipsæmet inimicorum turbæ eū fuerint admiratæ, videt Dominum suum velut agnum mansuetum vinculis adstrictum & vinctum alio abduci, & tamen pede suo illum prosequitur pariter & oculo: *Petrus autem sequebatur eum à longe, usque in atrium Principis sacerdotū* ô Petrum generosum nō minus quam amore ferventem! At vero Joannes dilectus ille Christi discipulus qualiter se habet? quas exercuit actiones, in demonstrationem illius affectus quo suum creatorem est prosecutus; nam ut ait S. Gregorius: *Probatio dilectionis exhibitio est operis.* Num forte inter milites Christo violentiam inferentes mediatorem se interponit, aut eorum ferocitatem compescere contendit? aut vero tanquam intimus Christi amicus, ad aliquale ejus solatium, se eum ad mortem usque consectaturum esse promittit? Imo vero omnino contrarium præstitit, ex tumultu namque invadentis Christum militis perterrefactus, & longe magis ex crudelitate erga Christum ab eodem milite exercita consternatus, trepidare & fuga saluti suæ turpiter consulere cæpit: *At ille rejecta syndone nudus profugit ab eis.* Ehem quid de te audio ô Joannes, nil minus quam hoc te facturum esse credidissem; Quia etenim juvenili adhuc sanguine cales audacem & instar Leonis generosum te futurum fuisse credidissem, quem nunc quovis Lepore meticulosiorem esse cōperio; omnino existimassem, quod pro cælestis Magistri tui, te haud secus ac temetipsum amantis amore, tuum pro eo sanguinem & vitam in discrimen positurus fuisses: Nunc autem ex eorum te amicorum numero esse experior, qui fortuna favente amici sunt, eodem autem in sinistram & adversam cōmutata amicitiæ pristinæ renuntiant, verum considerate utrumque hūc discipulum attentius, & cum stupore videbitis, quam facile, quamque subito negotia humana faciem suam & statum cōmutent. Petrus enim cadit, Joannes autem solidè subsistit: Petrus negat, Joannes autem confitetur: Petrus gratiam Dei amittit, Joannes vero eandem adauget; Petrus fit Christi inimicus expresse protestando quod Magistrum suum non cognoscat: *Capit anathematizare & jurare, quia nescio hominem istum.* At verò unde ingens hæc subnascitur diversitas? Enimvero inde præcipue idipsum procedere existimarem, quod scilicet Petrus nimis fuerit de sua constantia securus, Joannes vero pro eadem semper pavidus fuerit & timidus: *Petrus quia fugere noluit, abnegavit: Ioannes ne abnegaret aufugit,* Concludit Chrysologus.

D. Aug. ibid.

Matt. 26

D. Greg.

Matt. 14

D. Io. Chrys. hom. de p. Iuda

Idem

D. Petrus Chrysol. ser. 150.

27. Magnus ille Chrysostomus modū, quo S. Matthæus principium proditionis Judæ refert, accurrate considerat, Dicit enim, quod cū Jesus in Bethania in domo Simonis leprosi cōstitutus esset: *Tunc abiit unus de duodecim, qui dicebatur*

Matt. 26

dicebatur Iudas Iscariothes ad principes Sacerdotum &c. Scire etenim percuperem ad quodnã tempus, vel ad quam actionem adverbium illud *Tunc* referatur. Et quidem quavis alia, quę in medium adduci posset, expositione seposita, uni illi tantum adhæresco, quam supra nominatus assignat Chrysost. qui dicit, quod adverbium *Tunc*, correspondeat ingressui Magdalenæ in domum Simonis leprosi, quasi sacer Evangelista vellet dicere ô facinus summa admiratione & stupore dignissimũ, eo tempore quo mulier mala fama laborans, utpote publica meretrix, ac proinde abominabilis mundo, Deoque exosa domum Simonis ingreditur, ut convertatur, & Salvatoris Apostola fiat: *Tunc* unus ex duodecim, Apostolus Christi fit apostata. Videte igitur stupendam vicissitudinem, eodem prorsus tempore quo mulier quædam Inferno relicto ingreditur Paradisum, quidam ex discipulis Christi relicto, Paradiso præcipitatur in Infernum. Ecce tibi ipsissimam Chrysostomi doctrinam: *Non enim simpliciter abiit, sed addit, & Tunc, inquit, abiit,* id est eo momẽto quo peccatrix pedem suum in limen portæ collocavit ad ingrediendum, Judas ut inde egrederetur pedem suum extulit: *Paulo antè meretrix, subito pudica processit, & profundis obruta peccatis, portum serenitatis agnovit, & quando prostituta lupanar exivit, tunc discipulus gehennam intravit.* Unde Chrysostomus hoc pro peccatoribus elicit documentũ, quod nimirum peccatores, eventum qui Magdalenæ accidit, sibi ob oculos ponentes non debeant diffidere: è contra vero amici Dei ad lapsum Judæ debeant reflectere, ne nimium de salute confidant, & securi existant: *Non ergo vivendo meretricem de tua liberatione desperes; sed & Iudam cogitando non debes esse securus: utrumque periculosum est, & confidentia & desperatio; nam confidentia stantem evertit, & iterum desperatio post lapsum non admittit exurgere: Discipulus cum se stare putaret cecidit, meretrix, cum se cecidisse arbitraretur exsurrexit.*

D. Ioan. Chrysost. homil. 3. de perdit. Iudæ.

Idem ib.

28. Dum frigoris rigores per turbidi Aquilonis gelu flumina congelassent, & stagna ob nimiam glaciem in petram cõversa esse viderentur, accidit, quod vivente Licinio Imperatore jussu Agricolai Præsidis Sebastæ Civitatis Armeniæ, quadraginta validi juvenes sub vexillo fidei Christi militantes nudo corpore in gelidas aquas immitterentur. Quorum unus post libenter & patienter toleratos carceris squalores, & lapidibus excussos sibi dentes, huic gelidissimarum aquarum supplicio non valens resistere, tandemque ex Diaboli persuasione inde egrediens, coronam amisit martyrii & damnatus est. Eodemque tempore (id quod mihi illi, quod Magdalenam inter & Judam accidit, simillimum videtur) ostiarius carceris, eorundem custodiæ destinatus, Angelos vidit de cælo descendentes, qui triginta novẽ hisce Martyribus deferebant coronas, adeoque unum ad quadragenarium numerum complendum deesse notans intra semetipsum dixit: *Quadraginta hi sunt, quadragesimi Corona ubi est?* Cumque oculos suos in Martyres deflecteret, vidit unum illorum è gelidis aquis illis egressum à cæterorum constantia & numero defecisse. *Verum Deus illorum preces irritas esse non est passus,* nam ostiarius sive custos Carceris suis se vestibus ad nudum usque corpus exuens, aquis illis quæ præ nimio frigore congelari cœperant, se immittendo, sacrum hunc quadraginta Martyrum numerum subintravit. Unde S. Gregorius Nyssenus ait: *Qua ratione pro eo qui à Diabolo subductus erat, ad supplendum numerum, custos carceris à gratia introductus reliquis adiunctus est.* O magne Deus! quænam sunt hæc mysteria? unus in uno eodemque momento martyrii & gloriæ coronam amittit, in quo alius quidam infidelis eandem acquirit: unus qui jam in limine Paradisi constitutus esse censebatur deturbatur in Infernum, alter vero ab inferno egressus gloriose ingreditur Paradisum.

Paoletti Quadragesimale.

In vita eorum.

Greg. Nyss. orat. de 40. Mart.

29. Tandem discursum hunc per historiam quandam à S. Fulgentio relatam terminare constitui. Refert igitur magnus hic Sanctus de duabus mulieribus quarum una Catholica, altera Pagana erat, ambas scilicet in uno eodemque instanti duos peperisse filios masculos. Catholica autem quæ infantulum sibi natum viscerosissimè amabat, omnem adhibebat operam ut quantocius baptismali unda ablueretur, sed irrito prorsus effectu in hoc laboravit, quia priusquam ad Ecclesiam deferretur mortuus est tenellus ejus infantulus, unde afflicta & desolata mater dolore se conficiens eundem post mortem lachrymis baptizare voluisse videbatur: Altera vero Pagana nihil de nato suo curabat infantulo, nec quoad esse Physicum corporalis vitæ, nec quoad esse morale animæ Quid mihi aut filio meo de Baptismo interest? ajebat, dummodo filiolus meus in eo-

D. Fulg. cap. 15.

in eodem statu mecum vivat, in quo eum huic mundo peperi, sufficit id mihi. Hic igitur filius vivus & incolumis permansit, & post elapsos aliquot annos ex pagano fidelis factus, legitime est baptizatus. Quid vobis de occulto hoc Dei judicio in hisce duobus infantulis exercito videtur? unus est partus matris fidelis & Christianæ, suique filii amantissimæ, quæ ad salutē ejus procurandam nullum non adhibuit remedium, & tamen salutem ei desideratam nō obtinuit; & contrarium alteri accidit. Considera igitur & tu quod licet inter fideles orthodoxos in gremio sanctæ Ecclesiæ natus sis, & Deo familiaris existas, utpote cum quo quotidie tractas & familiariter in oratione conversaris, cave tamen ne ob id te secutum existimādo gratiam Dei amittas, & condemneris. Tu quoque ô peccator considera, Filium mulieris paganæ à salute fuisse alienissimum, & tamen baptizatum & in virtute Divinæ gratiæ consecutum Paradisum. Ac proinde bono sis animo, & licet peccator existas, hoc tamen nequaquā te à spe salutis tuæ dejiciat, quia si numero & gregi ovium Christi scrio aggregari velis, scito quod pastor cælestis te præstolabitur tuamque resipiscentiam avide desiderabit, quodsi autem desiderium hoc Christi suum non sortiatur effectum, defectus ille tibi soli attribuendus erit: *Perditio tua ex te.*

SERMO XXXII.

IN FERIAM QVINTAM DOMINICÆ PASSIONIS.

Lachrymis cœpit rigare pedes ejus. Lucæ 7.

1. HOc sacro die sancta mater Ecclesia mulierem quādam inter omnes mulieres maximā peccatricē ob oculos statuit: *Erat in civitate peccatrix*, quæ postea con[v]ersa est in quandam Sanctissimarum mulierum perfectissimam Idæam. Ipsa namq; speculum quoddam perfectionis fuit, adeoque austeram vitam duxit, quam cogitare quidem non tamen pro sui dignitate effari possumus. Hortus fuit, in quo omnes virtutum flores progerminarunt; Ærarium quoddam extitit, in quod omnis venustatis & decoris divitias natura reposuit: Theatrū fuit in quo gratiæ divinæ miracula repræsentata conspiciuntur. Vnde enixe hodie vnicuique lyncis & Argi oculos exoptarem ut in hac muliere hodie cōtemplari digne, & sufficiēter admirari possent, pulchritudinem Rachelis, Saræ modestiā, Bonitatem Ruth, Devotionem Annæ, Jaelis generositatem, Humilitatem Esther, Susannæ castitatem, prudentiam Rebeccæ, omniūq; aliarum mulierum eximiarum quæ in scriptura sacra celebrantur prærogativas: vel etiam tales omnibus exoptarem auriculas, quantas mulieris hujus sanctissimæ præclara fama requirit, ad auscultandas illius mulieris prærogativas, quæ Lucretia & Virginea extitit castior, Thomiride fortior, Arthemisia honestior, Livia magnificentior, tolerantior Iphicratæa, Tucia religiosior, constantior Cama, Mathilde sapientior. Mihimetipsi denique tot apprecari linguas deberem, quot in turri Babylonica exortæ fuisse perhibentur, omnes namque illas pariter ad hujus Sanctæ majorem gloriam adhibere contenderem: non quidem ut vobis repræsentarem qualiter comam suam auream argento, auro, margaritis & gemmis exornarit crispatitque, scio etenim quam parum verno tempore cælo fidendum sit sereno. Neque ad explicandum, quanta fuerit paupertatis amatrix, bona fortunæ haud alio quam somnia phantastica loco habendo, intra speluncæ suæ horrores vitam ducendo angelicam, sustentando se non per aliam quam propriarum lachrymarum aquam, alium sibi non adhibendo quam doloris panem, nec alio quam propriæ capillaturæ seu comæ suæ amictu se obtegendo. Nec ut vobis exponerem, qualiter postquam in horridum illud ferarū diversoriū pervenisset, licet id omnis quantūvis miseræ annonæ expers esse deprehen-

præhenderet non tamen ob id, velut incredulus Israelita fecisse legitur, desperarit, sed spem suam in Dei manus firmiter collocarit, ut proinde de ea dici possit: *Erat cor ejus fiduciam habens in Deo.* O utinam tot mihi Deus linguas concederet, quot desidero, utique demonstrare vobis vellem, non qualiter ut cum Deo semper tractare posset, se subduxerit à sæculo; nec qualiter si solam Redemptoris faciē excipias, incognitus ei fuerit omnis vultus humanus; nec quod mox ut pedem suū horridæ & incultæ solitudini illi, in qua pœnitentiam egit, intulit, inde haud secus ac peccata ab anima, fugati fuerint omnes serpentes, qui solitudinem illam hactenus inaccessam & minime habitabilem reddiderāt; nec qualiter totam se abstinentiæ cōsecrarit, ex solis vivendo radicibus & herbis; nec quod dū etiā ne hæ aliquod contemplationi suæ impedimētum adferrent, timeret, hanc à Deo gratiam postularit, ut sine ullo prorsus cibo corporeo & terreno suā conservare vitam posset, illudque pro continuorū triginta annorum spatio cælitus impetrarit; nec quod à Deo lapides & Saxa in fontes trāsformare meruerit ut vel sic oculi ejus instar fontium lachrymarum rivos effundere continuo discerent; nec quod aliæ petræ velut innocenti ejus corpusculo compatientes, ad instar ceræ emollitæ fuerint, ejusque corpori fovendo cesserint; nec quod quolibet die septies angelicis fuerit manibus de terra elevata ad cælum, per hoc se non mente tantū sed & corpore à rebus terrenis abstractam esse demonstrans; nec quod plusquā centies à Christo visitata atque circa renes suos cingulo quodam ex Lucidissimo auro fabricato ab eodem succincta fuerit ad instar Angeli illius quem Daniel vidit: *Renes ejus accincti auro obrizo*; nec quod Angelus ad sui custodiam à Deo ipsi destinatus visibiliter ei apparens, quotidie mane Eucharisticæ mensæ sacratissimo pane eam cibaverit; nec quod cælum post Mariam Deiparam nullam habeat virginem quæ in cordis puritate eam præcellere aut ei comparari possit. Hæc enim omnia in cōparatione ad talenti mei humilitatē subjecta futura essent nimis sublimia sed ad id solum me astringerem, prout etiam in præsenti discursu me coarctare decrevi, ut pretium & præstantiā exponerem lachrymarū peccatricis hujus, quæ à corde ipsius potius quam ab oculis super Salvatoris pedes manarunt: *Lachrymis capit rigare pedes ejus*; ut sicut alteri dicere licuit: *Ex ungue Leonē*, vos quoq; ex unica ejus lachryma Sanctitatis & meriti sui excellentiam tanto evidētius conjicere valeatis. Satius quidem futurum esse agnosco, si auscultatoris partibus fungēs lachrymis Magdalenæ facundissimæ oratricis & Ecclesiastæ munus relinquerem, siquidem & lachrymæ *pondera vocis habent.* Veruntamen quia lachrymæ in tanta copia & abundantia effusæ certatim inter se de exordio sermonis contendere possent, quænam futura esset prima, ideo ad hanc inter illas tollendam controversiam, earum loco ego loquar, si tamen vos silenter me auscultaveritis.

Dan. 13. — Dan. 10. — Guielm. Paris. in conc. de Magd.

2. *Lachrymis capit rigare pedes ejus*: Scribit S. Chrysologus, quod Magdalena *erat onusta luctibus, plena lachrymis, clamosa planctu, & fecit domum lætitiæ domum lamentationis & planctus.* Cognoscebat enim, quod lachrymæ suæ fons quidam essent, in quo velut in lucido quodam crystallo, semetipsam speculando, cognoscebat, quam abominabilis & deformis anima ejus esset ob culpas cōmissas; iisq; utebatur velut argento quodam, quo per gratiam Dei adjuta, ab inimici infernalis servitute ac tyrannide sese redemit. Lachrymæ ejus lapis quidam Philosophorum fuerunt, qui in cordis illius officina æruginosum peccatorū suorum ferrum imperfectæ charitatis aurum transformabat. Porro quos in vere conversionis suæ progerminabat flores, copiosos sanctitatis bonarumque operationū fructus, quos productura suo tempore erat, præsignificabant. Saluberrimus lachrymarū ros, de sereno elegantissimi vultus sui cælo decidēs, ejus irrigavit animam, eamq; gratia meritoq; fœcundam reddidit. Ex pretiosis quoq; lachrymarum margaritis, quas in ardentis amoris sui, quo erga cœlestē spōsum suum exardescebat, demonstrationem, in acerbissimi doloris sui aceto, velut altera Cleopatra distemperabat, & resolvebat, egregium quoddam donū Christo Salvatori nostro in Pharisæi mensa recumbenti obtulit. Hæ denique Magdalenæ lachrymæ mare quoddam fuerunt, in quo naufragarunt terribiles errorum suorum exercitus; ita namque nos docet S. Petrus Cellensis dum ait: *Lachryma est naufragium vitiorum, portusque naufragatorum.* Et S. Gregorius Nazianzenus idipsum confirmat, dicens: *Lachrymæ peccatorum diluvium sunt, & mundi expiamentum.*

D. Chrysol. serm. 93 fol. 327. — D. Cellen. lib. de Pan. — D. Greg. Nazian. orat. 1.

3. Enimvero sicut de lachrymis Magdalenæ

 frequen-

frequentior in scriptura sacra fit mentio, quam de lachrymis cujusvis alterius pœnitentis sancti, ita quoque videtur, quod quidquid à sanctis Patribus de lachrymis laudabile vel rarum dicitur, id totum Magdalenæ lachrymis propriissime conveniat. Unde omnino existimo, quod unica duntaxat sanctissimæ Pœnitentis nostræ lachryma majus Dæmoni tormentum intulerit, quam totius Inferni universus ignis, attestante idipsum sancto Petro Cellensi, qui ait, quod *Sathan tolerabilius sustinet flammam suam, quam lachrymam nostram, & viusque contriti cordis lachryma, quam flamma infernalis incendii torquetur*. Deus quidem per infinitam omnipotentiam suam modum quendam invenit, infernales Spiritus torquendi per ignem infernalem: Pænitens autem Magdalena quandam eosdem Spiritus per lachrymarum aquam comburendi inventionem excogitavit. Porro Tertullianus Christum Redemptorem nostrum non minus quam Palæstinæ columbas aquas diligere ait: *Nunquam sine aqua Christus; prima rudimenta potestatis suæ vocatus ad nuptias in aqua auspicatur: cum sermonem facit, sitientes ad aquam suam invitat sempiternam; cum de agape docet, aquæ calicem Patri oblatum inter opera dilectionis probat: apud puteum vires resumit: super aquam incedit libenter, & transfretat*. Ac proinde Sancta nostra probè noscens, quanti Salvator noster aquam æstimet, eandem ipsi super pedum suorum altari devotissime offert: *Lachrymis cœpit rigare pedes ejus*. Etenim Abbas Cellensis lachrymas elegantissimo hoc encomio commendare non dubitat: *Lachryma filium Dei ad nos inclinat, & ad veram Trinitatem interveniente spiritu nos elevat*; id est, unica, quæ à pœnitentis oculis dimanat, lachryma, ea est virtute & potentia prædita, ut ipsummet desideriis nostris intendere & inclinari Deum faciat. Unde quia sapiens hæc mulier culparum suarum remissionem perfectam desiderabat, lachrymas veluti advocatas & mediatrices suas interponit, eandemque pro voto suo obtinet & impetrat. *Remittuntur tibi peccata tua*; ut hac ratione tandem ad sanctissimæ Trinitatis fruitionē sublimaretur.

D. Petrus Cellen. ubi supra.

Tertull. lib de Baptismo.

Abb. Cell. ubi supra.

Luc. 7.

4. Huic supradicti Patris doctrinæ aliam quandam ponderationem velim adjungamus: *Aqua hæc aut facit, aut invenit Paradisum*, inquit idemmet sanctus Petrus Cellensis. Sunt autem verba hæc satis in se difficilia, quomodo enim esse potest, quod aqua illa Paradisum vel faciat, vel inveniat? Num igitur in lachryma aliqua tota consistit visio beatifica, aut hæc universam in se complectitur Paradisi gloriam? Credo equidem verba illa intelligenda esse *causaliter & non efficienter, nec formaliter*, hoc enim sensu, si per impossibile daretur, quod Deus ob mundi peccata graviter offensus annihilasset paradisum; virtute lachrymarum adstringeretur eundem denuo reproducere, utpote quæ tali apud Deum efficacia & energia pollent, ut ad Paradisum iterato reproducēdum Deum ipsum obligarent. Et hoc existimo Abbatem Cellensē dicere voluisse quando ait: *Aqua hæc facit Paradisum*. Cum vero subjungit, eandem invenire Paradisum: *Invenit Paradisum*, per hoc vult innuere, quod dum ob culparū nostrarum demeritū Paradisum perdidimus, eundem denuo virtute lachrymarum à corde ad oculos dimanantium reinveniamus. Quis igitur pretiosum effectum hunc Magdalenæ lachrymis denegare audebit, quæ ipsimet Deo visæ sunt efficacissimæ, utpote quæ de contritæ hujusce pœnitentis vultu copiosè manabant. *Et fecerunt & invenerunt Paradisum*.

Petrus Cellen. ibid.

5. Nonnulli scriptores sacri volunt lachrymas quodammodo parificari posse Sacramēto Baptismi, respectu effectus, quem tam hic, quā illæ producunt. Ac proinde S. Petrus Chrysologus de sanctis innocentibus loquens, illos nō minus matrum suarum lachrymis, quam proprio sanguine baptizatos esse dicit: *Beata lachryma, quæ pro talibus fusa, flentibus gratiam baptismatis contulerunt*. Imo ipsamet Innocentum Matres propriis suis lachrymis baptizatas fuisse Pater Pelbartus opinatur, dū ait: *Matres in lachrymis earum baptizatæ sunt, sicut filii in sanguine*. Veruntamen ut cum omni sacrorum scriptorum istorum reverentia loquar, nec quicquam tanto Sacramento, quale Baptismus est, præjudicem, quin potius Divinam benignitatem tot pro nostra salute media adinvenientem magis magisq; magnificem & extollam, videtur mihi Deus lachrymis certo quodam modo majorem quam Baptismo attribuere voluisse præeminentiam atque virtutē; Id quod duabus præcipue rationibus demonstratur. Primo enim Baptismus semel tantum applicari potest, lachrymæ autem centies millies,

D. Petr. Chrysol.

Pelbart. serm 33. & D. Io. Chrys.

millies, imo vicibus infinitis. Secundo: Aqua Baptismi ad nihilum valet, nisi imbuatur à forma, quæ in verbis à Christo institutis consistit; unde Magister sententiarum ait: *Si enim ablutio fiat sine verbo, non est ibi sacramentum, sed accedente verbo ad elementum, fit Sacramentum.* Et Sanctus Pater noster Augustinus, dicit: *Verbo baptisma consecratur, detrahe verbum, & quid est aqua, nisi aqua? accedit verbum ad Elementum, & fit Sacramentum.* Lachrymæ autem non indigent ut valorem & virtutem suam à verbis accipiant, sed animam nostram ex semetipsis purificant, idque non tantum semel, sed quotiescunque opus fuerit. Lachrymæ igitur vel habent in se majorem virtutem saltem extensivam in anima Christiana, vel non minorem habent. Ac proinde quando Magdalena *Lachrymis cœpit rigare pedes ejus*, baptizata est anima ejus in aquis ab ejus corde manantibus. Num forte experientiam aliquam desideratis, unde videre possitis adeo ipsam per lachrymas suas purificatam fuisse, ut similis fuerit animæ quæ jam jam à Baptismo revertens instar candidæ columbæ per innocentiæ plumas, pura & candidissima evasit? Nunquid idipsum ex ipsomet Christi ore satis perspicue auditis? qui dicit: *Remittuntur tibi peccata tua.* Unde Sanctus Ambrosius ait: *Lachryma veniam non postulant, sed merentur*; Et S. Leo Sancti Petri lachrymas considerans ait: eas in Apostolo eundem, quem Baptismus in nobis, produxisse effectum: *Felices sancte Apostole lachrymæ tuæ quæ ad diluendam culpam negationis, virtutem sacri habuere baptismatis.*

Petrus Cellen. ibid. — *Mag. sent. l. 4.* — *D. P. Aug.* — *S. Ioan. Climac. Grad. 7* — *D. Amb. in Luc. l. 9.* — *D Max.* — *D. Leo ser. 9. de Pas. Dom.* — *D. Petr. Chrysol.* — *Pelbart. serm 33. & D. 10. Chrys.*

6. Unde fortasse motus est Sanctus Augustinus, ut lachrymas Passionis Christi vicarias esse diceret. *Lachryma Passionis Domini est vicaria.* At vero quidnam propriè hæc dictio *Vicaria* importat? vicarius dicitur, qui vices vel locum alterius sustinet, unde omnis in eum est collata authoritas: *Accipitur pro omni eo, qui in locum alterius sufficitur*, inquit Ambrosius Calepinus, & alius subdit: *succedam ego vicarius tuo muneri.* Per hunc igitur loquendi modum me explico, quem si libet pie & *sano modo* à me percipite. Dicitur igitur lachryma Vicaria Passionis Christi; quia cum valorem & virtutem suam à Passione Christi accipiat, sicut vicarius à suo Episcopo, sequitur quod dum à magno Ecclesiæ Doctore Augustino *vicaria Passionis Christi* appellatur, simul etiam insinuetur, quod eam virtutem habeat, ut culpas purificet, animæque vulneribus remedium existat. Unde prosequitur Sanctus Augustinus: *O lachryma, tu contra ruinas hominum suave solatium, quæ Passionis Christi es vicaria, contra peccatum ponens remedium; ut per te toties cogatur Christus mori, quoties labitur homo in abyssum peccatorum.* Atque dum Christo in domo Pharisæi existente tempus Passionis ejus nondum appropinquasset, venustissimæ hujusce pœnitentis lachrymæ in ejus sunt subingressæ locum, animæque suæ vulneribus efficacissimum attulére remediũ, eosdemque in ipsa, quos Passio Christi in universis, causavêre effectus cujus itidem ab ipsomet Incarnato DEO certificata fuit, dicente: *Remittuntur tibi peccata tua.*

D. Aug. ser. 11. ad frat. in Eremo. — *Ambr. Calep.* — *6. Varro.* — *D. Aug. sup.*

7. Compertum est apud omnes Theologos, quod unica duntaxat sanguinis Christi stilla, utpote infinito valore pollens pro cunctis totius mundi peccatis abunde sufficiat: sic quoque unica duntaxat Magdalenæ lachrymula, pro omnibus culpis suis satisfecit. Audio quidem quod Pharisæus Christi hospes mulierem hanc peccatricem ingredientem, & Magistri sui pedibus advolutam videns, eandem de variis criminibus intra semetipsum arguat, & tanquam peccatricem gravem censeat, dumque eam tanquam ream accusat, consequenter Dominum ad eam castigandam permovere velit: *Hic si esset Propheta sciret utique, quæ & qualis est mulier, quæ tangit eum.* Quasi dicere vellet. Hiccine Propheta censebitur? sed quomodo talem se vult æstimari, si mulieris hujusce qualitates atque conditiones minimè cognoscat? aut vero si Propheta est verus, eamq; rite agnoscit, cur recipit & admittit illam ad pedes suos osculandos? cur non potius repellit & reprehendit eandem? utique si justus esse vult, ei incumbet, ut se legitimum justitiæ defensorem exhibeat, & debitum suum ei expediat. Interim mihi sufficit, quod animi mei sententiam expresserim, ipse quod ei libet, faciat, ego saltem ab omni ero reatu immunis, ut potè qui satis eum superque monui. Et quidem licet Pharisæus hic apparenti quadam nixus esse ratione videatur, attamen si totam rem gestam in æqua rationis bilance impartialiter libremus, omnem Christo & Magdalenæ rationem & æquitatem favere, Pharisæũ vero falli comperiemus. Peccanti etenim. Ada-

Luc. 7.

Gen. 3. Matth. 26. moDeus quidem ignoscit, non tamen omnem ei supplicii & pœnæ vindictam condonat: *Ejecit eum de Paradiso voluptatis. In sudore vesceris pane tuo.* Adæ quidem culpa ignoscendo extinguitur, non tamen sine pœna. E contra vero Petrus Dominum suum negando graviter peccat: *Non novi hominem illum, nescio quid dicis.* Quid inde? Impetrat veniam, ita tamen ut nec ullius pœnæ subjiciatur supplicio. Neque enim legitur quod pro tam gravi peccato, aliquam à Deo retulerit mortificationem, nisi quod gallus quidam superba & elata voce cantando ipsum commissi erroris sui repræhendisse videatur: *Et continuo Gallus cantavit; & recordatus est Petrus verbi IESV.* (Ibid.) Enimvero disparitatis hujusce causam intelligere percuperem. Porro si ea quæ hic accidisse referuntur inter solos homines acta fuissent, nihil mirum esse censerem, scio etenim eos facere sæpe quod volunt, non vero quod debent, eo quod per munera nonnunquam eousque corrumpantur, ut leges juxta arbitrium suum loqui faciant, & justitiæ rectitudinem pervertant: Hic autem de Deo sermo est, qui infallibilis & irrepræhensibilis regula est, imo ipsissima infinita est æquitas. Veruntamen ad Historias, si placet, recurramus, per has namque eousque perveniemus, ut hujusce difficultatis punctum penetrare possimus. Apud plures itaque scriptores legitur, certum quendam Antipratum multas ad Alexandrum exarasse literas, multas adversus Olympiam matrem ejus quærimonias in se complectentes, quod scilicet in Regni & Justitiæ publicæ administratione muliebri prorsus mollitie & inertia sese gereret. Alexander autem variis literis perlectis, cum tandem eam quæ ultimo loco ei tradita fuerat, perlegeret, respondit: *Ignorare videtur Antipater, quod una matris lachryma, multas delebit epistolas.* (Didacus Vega. in Ps. 1. Pœnit.) Itane? Ergo unica lachryma tanti apud Alexandrum prævaluit? Et tamen easdem lachrymas non tanti apud Deum valere credemus? Adamus castigatus fuit, quia non flevit; Petrus autem, qui *Flevit amare* à culpa & pœna absolutus est. (Matth. 26.) Estque hæc observatio S. Ambrosii dicentis: *Adam reus factus nudus erubuit; Petrus conscius delicti, correptus ingemuit: Ille tanquam deprahensus festinat ad latebras: hic tanquam emendatus prorumpit ad lachrymas:* (D. Amb. serm. 46.) Tandem vero subjungit: *lachrymas ejus lego, satisfactionem non lego.* Unde si Adamus unicam ab oculis suis lachrymam stillasset, exilium à terrestri Paradiso in erroris sui pœnam nunquam sustinuisset, neque pro sustentatione vitæ suæ ad labores atque sudores fuisset condemnatus. Unde facile causa deduci potest, cur Filius Dei Magdalenam ob delictum suum nequaquam puniverit, siquidem madentibus & præ lachrymis stagnantibus oculis coram Christo comparuit: *lachrymis cœpit rigare pedes ejus;* Quasi Dominus dixisset: Verum quidem est mulierem hanc supplicium ingens optime fuisse promeritam: attamen unica Olympiæ lachrymula ad delendas omnes Antipatri accusatorias literas sufficiebat, quanto igitur magis integrum lachrymarum flumen, ad annihilandas Pharisæi murmurationes & contradictiones abunde sufficiet, dum ait: *Hic si esset Propheta, sciret utique, quæ & qualis est mulier, quæ tangit eum, quia peccatrix est.* Ex quo etiam ipsemet Deus dixit: *In quacunque hora ingemuerit peccator, non recordabor amplius.* quomodo igitur peccatorum pœnitentis nostræ ad castigationem inferendam recordari poterat, siquidem ut refert S. Augustinus: *Peccatrix illa Maria non solum in domo Simonis, sed etiam post adventum spiritus Sancti hoc idem ardenter perfecit, semper enim dolebat, semper in vita sua flebat, quæ commiserat.* (D. Aug. serm. 11. ad frat. in Erem.) Manifeste igitur hinc deducitur, quod unica lachryma *Est Vicaria Passionis Christi.* Pharisæus itaque adversus Magdalenam quoadusque volet Antipatri fungatur officio, semper enim in faciem ei exprobabitur: *Aquam pedibus meis non dedisti: hæc autem lachrymis rigavit pedes meos.* (Didac. Baeza tom. 2. in Evang. lib. 8.)

8. S. Joannes Evangelista haud obscure subindicat, Deum pro peccatis suis plorantium lachrymas tanti æstimare, ut propriis manibus suis easdem, dum à servis suis effunduntur, colligat: *Absterget DEVS omnem lachrymam ab oculis eorum.* Itane? Hoccine Deus ipsemet in propria persona facere non dedignatur? cur non potius alteri munus istud attribuit? cur id non committit alicui Angelo? scimus etenim quod Angelis animas nostras, Patri æterno spiritum suum, Joanni Matrem, Petro Ecclesiam consignarit, cur igitur non similiter lachrymarum nostrarum abstersionem alteri committit, sed ipsemet earundem custos & depositarius esse voluit? Merito Sanctus Bernardus easdem valde celebrandi occasionem sumpsit, dicendo: *Felices lachrymæ*

chryme, quas benigna manus conditoris absterget. Porro pro hujusce difficultatis explicatione operæ pretium esse duxi Historiam quandam hoc in loco in medium adducere. Lego itaque certum quendam curiosulum interrogasse Apellem, quænam omnium picturarum, quas in officina sua asservabat, ab ipso omnium venustissima & artificiosissima esse censeretur? cui Apelles respondit: sibi omnes videri & censeri æquales. Cum autem responsum istud curioso huic homini minime satisfaceret, per hunc excogitatum dolum hac de re se certiorem facere voluit. Dum enim famosus ille Pictor in publico foro staret, curiosulus ille elata voce clamavit: Properate, properate, ad aquas, ad aquas, quia officinam Apellis ignis corripuit; Quod Apelles audiens ad officinam suam pernicissimo cursu properavit, omnibusque ad incendium extinguendum properantibus acclamavit: *Servate mihi Adonidem.* Unde curiosulus ille non male conjecit Adonidis picturam ab Apelle præ cæteris permaximi fuisse æstimatam. Idem Deus facere videtur, quando nil sibi præter lachrymas tantum reservat: *Absterget Deus omnem lachrymam ab oculis eorum*, quasi diceret: *servate mihi lachrymam.* Unde evidenter satis colligitur quo in pretio lachrymæ sint apud Deum:

D. Aug. serm. ... ad frat. in Erem.

Didac. Baeza tom. 2. in Evang. lib. 8.

Non creatura aliqua, non legatus, non Angelus, sed Deus ipse officium lachrymas abstergendi sibi reservat: Alia aliis credidit, id proprium est munus manus divinæ. Concludit quidam modernus. verum enimvero facile quis mihi replicare poterit, hunc scripturæ locum & hanc prærogativam non esse propriam lachrymarum nostræ pulcherrimæ plorantis, & pœnitentis; Imo vero. Porro de Monacho quodam lego quod dum in Ecclesia culpas suas defleret, Christus Dominus noster habitu Sacerdotali indutus, velut missam celebraturus in altari eidem apparuerit, cumque se ad populum verteret, ad dicendum *Dominus vobiscum* Calicem quendam aureum quem manu tenebat, populo demonstrabat; unde Monachus devotione commotus accurrit, & à Christo cur calicem istum manu sua teneret, & quid in eo contineretur, sciscitatus fuit; cui Dominus subjunxit, quādo Magdalena peccata sua deflens lachrymis suis pedes meos rigavit, ego lachrymas ejus sollicite collegi, easque hactenus in hoc calice aureo tanquam reliquias, ac veluti monilia & gemmas assiduè custodivi: *ut sciant & cognoscant omnes, quantum mihi placent contriti cordis & pœnitentiæ luctus, hic tamdiu servavi lachrymas Magdalenæ, ad pedes meos fluentes.*

Ex spec. Exem. dist. 40.

Quanto igitur majori cum jure pœnitentis nostræ lachrymis applicari potest, quod de suis lachrymabundus David sancte gloriabatur, *Posuisti lachrymas meas in conspectu tuo*, id est, coram oculis tuis. O mira res! Deus ille quem omnes quotquot in Paradiso sunt sancti ob oculos intellectus sui velut beatitudinis suæ objectum positum habent, unicam ex lachrymis nostris, ut ita dicam, velut objectum gloriæ suæ accidentalis sibi ob oculos statuit; nam ut Beda nos docet: *Quod amamus, libenter intuemur.* Unde alii legunt: *Posuisti lachrymas meas in thesauris tuis.* Quasi diceret: Tu ô Domine lachrymas meas, veluti inæstimabilis pretii margaritas, monilia & gemmas inter pretiosissimos Gazæ tuæ thesauros recōdis. Enimvero nullatenus dubito, quin lachrymæ Magdalenæ incomparabiliter majoris æstimentur, quam lachrymæ plangētis regii Prophetæ, quantū nimirum sancti Testamenti novi, eos qui ad veterem legem pertinent, præcellunt. Unde credendum est, quod si lachrymæ Davidis in thesauris Dei asservantur in vase quodam argenteo vel crystallino, utique lachrymæ Magdalenæ in pixide quadam ex puro, puro, & solido auro efformata, variisque pretiosissimis adamantibus distincta custodientur.

Psal. 5.

Beda vide Ios. Speranz. punct. 1.

9. Nullæ in universo mundo reperiuntur margaritæ, licet illæ maximi & inæstimabilis pretii esse censeantur, quæ margaritis & unionibus in conchis oculorum Magdalenæ progenitis comparari valeant. Porro Philippo III. Hispaniarum Regi margarita quædam donata fuit adeo grossa, ut inde ensis sui capulum fieri curarit. Gaspari Morales à Rege Gebagnæ margarita quædam donata fuit, quæ triginta & unam siliquas in pondere habebat, ac tandem 1200. sestertiis, circiter fuit divendita. Cæsar Serviliæ matri Bruti margaritam quandam præsentavit, quæ sexaginta millia Sestertiorum in valore seu pretio sui habebat. Alia quoque margarita conjugi Alexandri Severi dono transmissa fuit, qui eidem ut eam pro justo pretio divenderet, mandavit,

cum-

cumq; nullus inveniretur qui tantam in promptu haberet pecuniæ quantitatem, ut illam sibi quis comparare posset, eandem ornamenti loco ad auriculã Deæ veneris suspendi præcepit, vetuitque conjugi suæ, ne tanti pretii margaritas mundo suo muliebri insertas corpori suo adhiberet. Verùm quid sunt cunctæ totius mundi margaritæ, si cum unica Mariæ Magdalenæ lachrymula comparentur. Amabo vos, ô Auditores, quam diversimodè sacri Evangelistæ de unguento & lachrymis Magdalenæ loquantur, diligenter observate. De illo etenim dicit: *Attulit alabastrum unguenti nardi pistici pretiosi.* De hisce autem S. Lucas subjungit: *Lachrymis cœpit rigare pedes ejus.* Lachrymas autem illas pretiosas fuisse nequaquam dicit, quod proinde iis, quæ hactenus lachrymarum Magdalenæ valorem & pretium celebrando diximus, contrariũ esse videtur si quidem unguentum pretiosum fuisse dicitur, lachrymæ vero non item, quasi illud præ hisce majoris æstimaretur. Veruntamen quoad hoc contrariam ego opinionem sustineo, pretiosum etenim proprie dicitur, quod magnum in se pretium continet; ita Pater Mendoza exponit: *Pretiosum sumitur pro re magni pretii*, quo sensu Poeta ait: *Ingenium quondam fuerat pretiosius auro.* Et Salomon in Proverbiis suis ait: *Pretiosior est cunctis opibus sapientia.* At vero difficultas nostra hinc magis adaugetur; Hinc enim inferre quis posset lachrymas Magdalenæ nihili valuisse, siquidem non erant pretiosæ, id est, pretio æstimabiles. Enimvero ex sequẽti similitudine patebit solutio: si quis enim gemmam aliquam ab aurifice comparare vellit, ideoque ab eodem, quo in pretio eandem æstimet, sciscitetur, respondebit ille pretium gemmæ illius est decem, vel duodecim, aut viginti milliũ scutorum. Quod si vero postea scire cuperes, cujusnam pretii sit thesaurus S. Marci Venetiis, vel Thesaurus seu Gaza Regis Galliarum aut Hispaniarum, utique responderetur tibi, hosce thesauros nullum habere pretium quo æstimari, aut comparari possint. Et hoc quidem sensu Sanctus Joannes Chrysostomus de sanguine Redemptoris loquebatur, dum ait: *Dederunt pretium sanguinis qui pretium non habebat.* Hujus itaque generis & qualitatis erant lachrymæ Magdalenæ, quæ non sicut unguentum pretiosæ esse dicuntur eo quod tanti apud DEUM valeant & æstimentur ut nullum inveniri pretium aut moneta possit, quæ illis adæquari possit. Ac proinde hic applicari posset, quod Sanctus Ambrosius ad aliud quoddam propositum post se scriptum reliquit, quod scilicet pretium quod unica tantum hujus mulieris lachryma valet, nullibi nec usquam in terra inveniatur: *Non invenitur in terra pretium ejus.*

Ioan. 12. — Franc. Mend. 1. Reg. 2. n. 38 fol. 11. — Ovid. — Proverb. 3. — Chryfost. Tom. 3. Hom. de Prov. — D. Ambr. lib. 3. de spir. Sancto.

10. Similem huic quendam scripturæ locum invenio, ponderatione dignissimum Christus etenim, ut notum est omnibus, triginta denariis à Juda venditus fuit. *Quid vultis mihi dare, & ego eum vobis tradam? at illi obtulerunt ei triginta argenteos.* Etenim multi hoc loco quærunt, cur Judæi nec plus, nec minus, quam triginta argenteos dederint: Et inter plures alios Origenes dicit, quod pro quovis anno vitæ Christi solutus fuerit unus denarius, ac proinde triginta denarii, triginta quoque annis correspondeunt: *Tantam mercedem constituentes, quantos annos Salvator conversatus fuerat in hoc mundo.* Qua responsione nova denuo suscitatur difficultas: Nunquid enim Christus triginta tribus annis hic in terris vixit? certum id, & in confesso est apud omnes. Quod si igitur quilibet vitæ Christi annus quolibet solutus est denario, vendendus utique triginta tribus denariis erat, cum igitur de facto pro solis triginta denariis fuerit venditus, cur tres illi anni, quibus supra triginta vixit, correspondentium sibi trium denariorũ pretio carent? Respondent multi scriptores sacri Salvatorem nostrũ tres illos annos prædicationi impendisse, atque ideo tanti fuerunt ponderis & æstimationis, ut nullum inveniri pretium vel moneta potuerit, quæ illis correspondere posset. Hæc igitur causa est, cur unguentum Magdalenæ, non vero lachrymæ ejus appelletur pretiosum, id est, res magni valoris & pretii, quia videlicet inveniri & numerari pretiũ aliquod potest, quo comparari possit: lachrymæ autem similes sunt tribus annis prædicationis, id est, carent omni pretio, utpote valoris cujusdam inæstimabilis: *Non invenitur in terra pretium earum.*

Matth. 26. — Orig. in Cat. D. Tho. in Matth. c. 26 f. 101.

11. Sacri expositores verbis illis Canticorum quibus cælestis sponsus sponsam suam alloquitur, nimirum: *Averte oculos tuos à me, quia ipsi me avolare fecerunt*, varias adhibent expositiones. Jacobus enim de valentia ita exponit: *O sponsa mea averte oculos tuos, scilicet*

Cant. 6. — Iacob. de

Valent. ibid. fol. 38.

scilicet fidei, & charitatis, & humilitatis, quia tantum mihi placent, & sunt grati, quod me avolare fecerunt, id est, ut relicto & reprobato populo Iudaico incredulo, me impulerint, ut repente descenderem & venirem ad te. Cosmus Damianus, dicit, quod sponsus in aspectu oculorum sponsæ suæ, ob nimiam eorundem pulchritudinem & decorem, tantam habuerit complacentiam, ut contemplando illos, ob nimiam delectationis vehementiam, à semetipso deficeret. *Es sponsa mea, supra quam dici possit, formosa, & aspectu adeo admiranda præsertim micantibus istis tuis oculis, & ignitas charitatis sagittas in meum usque cor, cum me intenta intueris acie, ejaculantibus, ut præ amoris vi me mihi auferant, meque extra me rapiant.* Beatus noster Ægidius Cardinalis Columna opinatur hunc passum de DEO intelligendum esse, utpote qui illis verbis nobis intendit significare, quod oculo corporeo nostro ipse sit invisibilis quodque illum tanquam fidei nostræ objectum, non debeamus contemplari oculis rationum naturalium, impossibile enim est, quod ipse tanquam imperscrutabilis totaliter cognosci possit: *Averte oculos tuos, id est, tolle rationes, secundum quas vis me inquirere, quia ipsi oculi, id est, rationes tuæ, fecerunt me avolare, eo quod deficiant ipsæ rationes ab inquisitione mea, quia quanto DEUM per rationes naturales investigare volumus, tanto magis recedit à nobis.* S Gregorius Papa Verba sponsi in ordine ad beatitudinem cœlestem intelligit: *Oculos avertere præcipimur, ne videlicet aspicere beatitudinem sicuti est, quantumcunque videamus, arbitremur: Ipsi enim oculi eum avolare fecerunt, quia quo amplius videtur, eo magis invisibilis esse cognoscitur.* Alii volunt Spiritum Sanctum actiones Magdalenæ prævidentem, de oculis illius pro eo tempore fuisse locutum, quando ex fletu continuo madidi, rivos ediderant lachrymarum; quando enim in quadam prope Marsiliam situata spelunca, omnino solitaria existens incredibilem faciebat pœnitentiam, lachrymantes ejus oculi Christum sponsum cœlestem tanto accendebant amore, ut eum Paradisum cœlestem deserere, & tam frequenter pænitentem hanc visitare cogerent ut centum & decem distinctis vicibus quotidie eam convenire solitus fuisse perhibeatur. Nunquid igitur sponsus Mariæ Magdalenæ lachrymanti merito

Cosmus Damianus fol. 85. n. 6.

B. Ægid. lect. 13. fol. 13. col. 3.

D. Greg. fol. 54. Tom. 4.

Sylvest. Prierius & Lælius Ptolom.

dicit: *Averte oculos tuos à me quia ipsi me avolare fecerunt.*

in Conc. D. Magdal.

12. Aliam obsecro speculationem quo ad idem propositum, si libet, audite. Etenim Filius DEI se in triduo resuscitandum esse sæpe sæpius prædixit: *Sicut Ionas in ventre Ceti tribus diebus & tribus noctibus, sic erit filius hominis in corde terræ tribus diebus & tribus noctibus.* Id quod alibi confirmavit, dicens: *Solvite templum hoc & in tribus diebus excitabo illud.* Qua de re nonnihil inter nos mutuo discurramus, & videamus an Christus Redemptor noster promissioni huic, qua se mortuum tribus diebus, & tribus noctibus in sepulchro hæsurum, indeque tribus illis diebus & noctibus elapsis punctualissime resuscitandum esse prædixit, plene satisfecerit. Et quidem inprimis de diebus computum instituamus. Mortuus est igitur in die veneris hora nona, & Dominica die mane, antequam dies illucesceret, resuscitatus est, adeoque juxta hunc computum, duobus duntaxat diebus, iisque nondum totaliter completis mortuus; permansit, scilicet dimidio veneris die, & toto sabbathi, atque ita unus integer dies hic nobis deficeret. Quod vero noctes attinet, mansit mortuus in sepulchro tota nocte diei veneris, sicut & alia sabbathina, non vero nocte diei Dominicæ unde expresse deducitur, quod non tribus, sed duabus tantum noctibus mortuus permanserit, qua igitur ratione verificari verba illa poterunt: *Erit filius hominis in corde terræ tribus diebus, & tribus noctibus?* Imo juxta doctrinam S. Ambrosii & S. Hieronymi, ne quidem de duabus noctibus completis verificari posse videntur, quia S Ambrosius Christum tribus horis ante diem resurrexisse dicit: Et S. Hieronymus dicit Christum Sabbatho circa vesperam noctem tantum inchoasse, ac proinde dicitur: *Vespere autem Sabbathi, quæ lucescit in prima Sabbathi venit Maria Magdalena, & altera Maria videre sepulchrum:* jamque illum resuscitatum esse invenerunt: Quod si verum est, nescio profecto qua ratione verificari possit, quod habemus in symbolo Apostolorum, scilicet *Resurrexit tertia die secundum scripturas*, aut vero: *Resurrexit sicut dixit.* Ad pleniorem hujusce difficultatis resolutionem inprimis demonstrare contendam, quod tametsi non fuerit

Matth. 12.

Ioan 2.

Matth. 28.

In symb. Apost. Ecclesia.

tribus noctibus & tribus diebus in sepulchro mortuus, inde tamē male arguatur, ipsū verbo vel promissioni suæ defuisse; Imo potius eū quoad hoc fuisse punctualissimū, idq; hac adhibita similitudine clarius explico, si is qui debitum aliquod intra triduum expedire promisit, illud ipsum debitum secundo die exeunte priusquam tertius inchoetur rite exsolvat is certe nequaquam dicendus est obligationi suæ aliquatenus non satisfecisse, imo potius dicendus est in servanda promissionis fide fuisse punctualissimus, prævenire enim tempus operibus bonis perfixum & determinatum, non est ab obligatione deficere, sed potius est in diligentia atque cautela superabundare.

13. Nunc igitur ad punctum nostrum propius accedamus, quamobrem scilicet Christus Resurrectionem suam acceleraverit, non expectando tres dies, tresque noctes adæquatè completas & terminatas. Causam existimo hanc fuisse, quia nimirum Magdalena jacturam & mortem Domini amarissimè deflebat, quæ proinde ab oculis Magdalenæ stillantes lachrymæ Christo alas veluti addiderunt uti Resurrectionem suam accelerarit, & tempus trium dierum triumque noctium determinatum prævenerit: *Lachrymæ Magdalenæ accelerationem Resurrectionis meruerunt*, concludit S. Irenæus. *Ipsi me avolare fecerunt*.

Div. Irenæus.

14. Ergone mulier hæc pœnitens, Domino suo pro magis acceleranda resurrectione sua alas additura aliud non potuit invenire medium, quam fletum & lachrymas ab oculis manare? Nequaquam, hæ enim ad hunc effectum maximè fuere proportionatæ, prouti sanctus Drogo Episcopus Ostiensis optimè observat: Quodsi enim corpus Salvatoris in sepulchro positum furto inde fuisset sublatū, nullum ad eum redimendum invenire potuisset congruentius pretium, quam lachrymas, hæ enim plus valent, quam argentum & aurum, aut quivis alii gemmarum lapidumque pretiosorum thesauri. *Si fieri potuisset redimendo corpori, sepulchrum lachrymis implesset.*

D. Drogo Hostien. serm. de Passione Domin.

15. Flebat igitur Magdalena quia sciebat, quod ad hoc ut Magistri sui corpus è mortis manibus redimeret, & vitæ restitueret, nullus sit præ lachrymis thesaurus dignior vel oportunior. Id quod haud aliunde quam per veritatem quandam Evangelicam confirmare decrevi. Enimvero postquam mortuus fuisset Lazarus, & in Bethaniam Christus se recepisset, obviam habet in via Martham, quæ affectuosissimis precibus ei, ut fratris sui vitam mox restituendam, ab æterno Patre suo impetrare dignaretur, supplicavit: *Sed & nunc scio, quia quæcunque poposceris à Deo dabit tibi Deus*: Cui Dominus eam consolaturus, mox subintulit: *Resurget frater tuus*, adeoque aliud à Domino impetrare præter bonam voluntatem & pronam intentionem non poterat. Tandem vero accepta à Magistro suo Licentia, domum revertitur, sororemque suam admonet, ut descendat, siquidem Dominus eam ad fores domus ad colloquendum ei expectaret: *Vocavit Mariam sorem suam silentio, dicens: Magister adest, & vocat te.* Quæ mox recedens, ad portam descendit, & genuflexa coram Domino, inprimis fratris resurrectionem promoveri instanter rogat; Moxque Christus de eodem ejus fratre in vitam revocando, atque è mortis manibus eripiendo tractaturus, interrogat: *Ubi posuisti eum?* Porro attente hoc loco observandum quod & Martha pro eadē re Domino supplicarit, nec tamen quicquam obtinere potuerit, præterquam bonam ac pronam voluntatem: Magdalena autem vix rogare inceperit, & omnia pro voto impetrarit, quænam est hæc Christi Domini nostri erga hasce sorores partialitas? Enimvero nequaquam hic Christi erga Magdalenam major affectus, partialitatem, sed potius Sacramenta & mysteria multa & magna involuit. Ad hoc enim ut mortuus aliquis è mortis manibus ereptus vitæ restituatur, nulla præter lachrymas utilis est alia moneta. Cum igitur Martha non flevisse, sed rogasse tantum legatur: soror autem ejus Magdalena coram Christo lachrymis madescens comparuerit, ideo Filius DEI *Ut vidit illam plorantem* mortuum resuscitari & Lazarum vitæ restitui jussit lachrymæ enim ejus pretium erant ad eum recuperandum atque è mortis manibus eripiendum valde oportunū: *Omnia Evangelista tribuit lachrymis, quibus resurrectionem defuncti sperare Christus jubet, ut noveris totum hoc negotium lachrymis contulisse*, inquit quidam modernus. Unde colligitur hujus sanctæ mulieris lacrymas meruisse inprimis resurrectionem Lazari quantum ad sub-

Ioann. 11.

Ioann. 11.

Idem.

Ioann. Pigna Echol. 242. c. 12 num. 3.

substantiam, ac demum resurrectionem Redemptoris, *quantum ad circumstantiam accelerationis.*

16. Verùm enimvero ad virtutem lachrymarum respectu Magdalenæ denuo revertamur, quam dum intra memetipsum nunc peccatricem, mox pœnitentem & sanctam considero, nihil invenire queo, cui per magis proportionatam similitudinem comparari possit, quam Rosam. Videbis enim nonnunquam in elegantissimo, optimeque exculto & amœno horto vernantem rosam quandam, quæ sub meridiem dum æstus ferventior urget, pomposum edit pulchritudinis suæ specimen, purpurea sua dilatando folia, aurumque interioris sinus sui, velut thesauraria quædam manifestando & aperiendo, mox vero ubi à caloris pulchritudinis suæ æmuli molestia, velut à maligna quadam febre correpta, contabescit, videbitis eandem plane pallidam, exsanguem & emortuam, inter ramusculorum eam circumdantium brachia deficere, suamque frontem in materni styli gremium languidam inclinare, adeo ut nativa sua pulchritudine amissa, vivacem colorem suum in mortis pallorem adeo commutet, ut vix eam Rosam esse vel fuisse dicere posses Quamprimum vero ad ortum auroræ bona sua fortuna benigno quodam rore irrigatur videbitis illam denuo sensim & paulatim novella purpura supervestiri, adeo ut pristina sua venustate perfecte recuperata ad eum denuo statum feliciter redeat, in quo Hortorum pompa, odoriferæ familiæ decus, mundi pretium, florumque Regina iure merito dici potest, quantum enim ab ardore æstivo fuerat mortificata, tantundem iterum à cœlesti rore vivificatur & exornatur. Unde fuit qui ab eadem Rosa emblema quoddam ingeniose formatum hac subjecta Epigraphe animavit: *Irrigata vivacior.* Porro Magdalena in hujus mundi viridario velut Rosa quædã degebat, ast peccatorum spinis usq; quaque obsita: *Erat in civitate peccatrix*, & prouti Doctus ille scribit: *Adhuc in spinis exsurgens Rosa Magdalena apparet.* Rosa etenim erat, quæ ab æstivo sensualitatum mundanarumque voluptatum ardore correpta, famæ odorem amiserat, perdiderat ornamentum animæ & gratiæ Divinæ venustatem & pulchritudinem ac proinde nihil certius erat, quam quod ex vernante rosa convertenda fuisset in aridum quẽdam & exsuccidum truncum, nisi exoriente aurora, id est, Christo in regionem illam adventante, à sereni vultus sui cœlo, oculorumque suorũ stellis fæcundus lachrymarũ suarũ ros super purpurascentes ejus genas fuisset dilapsus; Ex tunc enim *lachrymis cœpit rigare pedes ejus*, quarũ virtute, quicquid per peccatũ perdiderat, felicissimè recuperavit; unde lõge melïori jure dicere poterat id, quod ab alio quodam dictum fuisse legitur: *lachrymis mea vita viret.* O rorem fœcundissimum! O lachrymas felicissimas!

[Ioann. 11.] [Ioann. 11.] [Io. Ferr.] [Balth. Paes in Comm. in Epist. D. Iacobi c. 1. fol. 131. § 1.] [Idem.] [Ioann. Pigna Bibl. 242. c. 12 num. 3.]

17. Summa cũ prudentia sanctus Lucas Evangelista dicit, quod Magdalena Magistri sui pedibus advoluta *lachrymis cœpit rigare pedes ejus* Scire autem cuperem cur dicat, *cœpit rigare, & non cœpit lavare?* idque tanto magis scire desidero, quod constet mihi, quod quãdo Christus in ultima cæna ad illum circa discipulorũ suorũ pedes lavandos, exercendum humilitatis actũ se accinxit, sacer textus non dicat, quod *cœpit rigare*, sed *lavare pedes discipulorum suorum.* Audite igitur, obsecro, differentiam, quæ inter duo hæc prædicta verba reperitur: *lavare* enim nihil est aliud, quam maculas tollere & purificare: *rigare* autem proprie significat humectare. Unde Ecclesiasticus dicit: *Rigabo hortum meum plantationum.* Et S Paulus ait: *Ego plantavi, Apollo rigavit.* Num igitur lachrymæ Magdalenæ fæcũdandi virtute præditæ fuere? Haud dubiè, id enim Chrysostomus affirmat dicens: *Non sic semina delatus imber germinare & crescere facit, ut pietatis semen excitat, & vernare facit ex lachrymis ruens imber.* Et S. Ambrosius easdem lachrymas celebrans dicit: *Bona lachryma, quæ non solum nostrum, possunt lavare delictum, sed etiam verbi cœlestis rigare vestigium, ut gressus in nobis ejus exuberent.* O felicem te mulierem quæ inferiorem divinæ illius plantæ partem irrigando, eandem clementiæ flores, & salutis tuæ fructus producere fecisti: *Remittuntur tibi peccata tua.* Unde modernus quidam ait: *Mysterio non caret, quod dicatur Magdalena pedes Christi Domini lachrymis rigasse, non lavisse, quia ut irrigatio terram fœcundat ad fruges, ita lachrymarum profusio Christum Dominum ad misericordiã excitabat.*

[Ioan. 13.] [Eccles. 24. 1. Cor. 3.] [D. Chrysost.] [D. Amb. in cap. 7. Luc.] [Franc. Mendoz. T. 1. in li. 1. Reg. c. 1. n. 11.]

18. S. Joannes Chrysostomus de Sancto Paulo Apostolo loquens, hanc de ejusdem Apostoli oculis adfert doctrinam, nimirum felicissimos fuisse ejus oculos, utpote qui dum Apostolus in tertium usque cælum raperetur, Paradisum viderunt apertum, & simul

cum reliquis beatis spiritibus felicitur potuerunt perfrui gloria essentiæ Divinæ, idque omni meliori modo quo id ab oculo mortali potest participari; Ita etenim interpretatur S. Anselmus: *Apostolus itaque raptus in tertium cœlum, intelligitur supremu Angelorum Choris interfuisse, id est, inter agmina Seraphim sive Cherubim secreta Dei vidisse.* Auscultate identidem quid os aureum hac de re dicat: *Viderunt*, inquit, *Paradisum isti oculi, viderant tertium cœlum.* O felices oculos! O oculos vere beatos! verum paulo post excellentius quid de iisdem oculis subjungit, dicit enim illos oculos longe beatiores fuisse quod fleverint, quam quod cœlum perviderint, eoque perfruiti fuerint: *sed eos non tam censeo beatos propter hoc spectaculum, quam propter lachrymas, per quas viderunt Christum.* Tandem vero concludit, oculos illos plorasse & lachrymas effudisse, fuisse quoddam, ut ita dicam, *Non plus ultra* suæ beatitudinis. *Beatior quia fleverit* Unde perspicue colligere possumus, quod is qui hic in terris plorat & flet, beatior sit eo qui summis gaudiis perfruitur in cælo. Nullam igitur Magdalena occasionem habet, ut cælitum beatitudini invideat, siquidem lachrymæ ejus, quibus abunde plorans pedes Domini rigabat, virtutem in se continent, eam excellentius beatificandi, majorique gloria persuadendi, quam sit illa qua sancti perfruuntur in cælesti Paradiso. Quis igitur prohibebit, quo minus de hac Apostola idem dicam, quod S. Chrysostomus de Apostolo prædicabat? *Oculos Magdalenæ beatos censeo propter lachrymas, per quas non solum viderunt Christum sed etiam ipsis cœpit rigare pedes ejus* Etenim licet Magdalena ex millenis titulis beata dici possit, maximam tamen, qua in cælis refulget, beatitudinem à lachrymis participavit; *Beatior quia fleverit.*

D. Ansel 2. Cor. 12.

Chrysost. Hom. 12. in Epist. ad Colless.

19. Quid amplius dicemus? Quod si tanquam veram semel admiserimus, prouti haud dubie admitti debet, doctrinam Chrysostomi adstricti utique erimus capiti hujus sanctissimæ Pænitentis coronam imponere Martyrii, eam lachrymas ab oculis jugiter effundentem, prædicando tanquam Martyrem: *Dicam tibi quid valeant lachrymæ, attende diligentius: Quid martyribus majus, qui animam suam ponunt pro amico suo? grandis gloria Martyrum: Martyres effundunt sanguinem, peccatores effundunt lachrymas: Meretrix illa non fudit sanguinem, sed fontes lachrymarum profudit, & diluit peccata sua.* Idem igitur Chrysostomo esse videtur, quod Martyr è venis suis effundat sanguinem, ac quod peccator lachrymas, quæ sanguis sunt cordis, effundat ab oculis. Neque Chrysostomo per hoc satisfactum esse videtur, nisi Magdalenam insuper tanquam virginem celebret. Lachrymæ enim hoc sibi supra Martyrium proprium vendicant, quod Martyrum animas virgines inveniat, lachrymæ autem easdem virgines efficiant, hæ enim virginitatem in iis ubi ne minimum quidem illius videri vestigium potest, renasci faciunt Errat proinde qui lachrymas Magdalenæ deperditum virginitatis florem non restituisse credit, aut qui singularem in ea præcunctis aliis virginibus præ eminentiam non animadvertit, nam ut ait Chrysostomus: *Illa in Evangelio meretrix virgines quoque ipsas honestate superavit, incredibilis in Christum amoris igne succensa, & à maximis sordibus peccatorum largissimo lachrymarum fonte purgata.* Magdalenæ igitur debetur Corona quædam ex lacte præparata & sanguine, id est, Virginitatis & Martyrii: Pænitentis hujusce comas sertum quoddam cingere debet ex Rosis liliisque contextum; Justum enim est ut virginis & Martyris insigniatur glorioso titulo, ut hoc pacto in duplicato suo nomine resuscitet MARIÆ Virginitatem, & in Magdalena Martyrium; sicque in numerum inseratur aliarum sanctarum quæ in cælis duplicata Martyrii & Virginitatis glorificantur laureola. Liceat igitur mihi, ut eam summa cum reverentia & cordis humilitate salutando, dicam ei: *Sancta Maria Magdalena Virgo & Martyr, Ora pro nobis.*

D. Ioan. Chrysost. in Ps. 50.

Chrysost. ibid. in Matth.

20. Eccur igitur, O animæ peccatrices, mulierem hanc pænitentem non imitamini? Cur lachrymarum moneta pro illatis DEO offensis & injuriis satisfacere non conamini ad crucifixi pedes plorando: *Iste enim fletus sit panis noster, quem quotidie comedere debemus die ac nocte*, ita te S. P. N. Augustinus hortatur. Sint juges fletus nostri fæcunda quædam & salutaris pluvia, quæ terram animæ nostræ adaquando efficiat, ut bonarum operationum possit producere fructus. Sine vita potius, quã sine oculorum effusis lachrymis esse malo. *Sic peccatrix illa Maria semper dolebat, semper in vita sua flebat, quæ cõmiserat.* Inquit Augustinus; Si naufragamur in culpis, hæ tabulã nobis porrigent, qua ad securum salutis portum perduci

D. Aug. serm. 1. ad Frat. in Erem.

Idem ibid.

perduci valeamus: *O felix tabula, O vitalis navicula* (inquit Augustinus ibidem) *per quam naufragus redire potest ad portum salutis.* Utinam hoc mane vos qui Magdalenam in malo secuti fuistis, in bono quoq; imitatores factos esse conspicerem. Ipsa quidem ut à naufragiis secura esset chariores & opulentiores, quas habuit, merces, scilicet lachrymarum suarum margaritas, & fulvum capillorum suorum aurum, in mare pœnitentiæ, & ad Domini pedes projecit; vos quoq; similiter facite, aurũ & argentum pauperum necessitatibus sublevandis, si non objiciendo, saltem liberaliter erogando, dispensate.

PARS SECUNDA.

Chrysost. ibid. in Matth.

21. *Et stans vero secus pedes Domini lachrymis cœpit rigare pedes ejus, &c.* Mox ut ab Horizonte Paradisi primi divinæ gratiæ radii in corde Magdalenæ effulserunt, ipsa mirabilem culparum suarum statum cognoscens, suumq; Magistrum in domo Pharisæi præsentẽ esse intelligens, *ut cognovit* acceptis scriniorũ suorum clavibus, complosis ad invicem manibus, sparsa & soluta comæ suæ capillatura suspirantibusq; hunc fere in modum coram posita ob oculos suos gaza & cunctis mundi muliebris sui ornamentis protestata & locuta fuisse videtur: O miseri & pauperes thesauri mei (porro pauperes vos appello, neutiquam ex aliquo erga vos compassionis affectu, sed quia ipsissimam mendicitatem vobis inesse recognosco) apage sitis, & sub hujus terræ visceribus ubi velut in tumba quadam vestros videmini habuisse natales, denuo sepeliamini, utpote qui ad fascinandos & hebetandos per fulgores vestros mortalium oculos in lucem prodiistis. Satis sine vobis opulenta sum, quã amor Dei mei videre desiderat pauperem: Nimis quoque, vestro licet splendore amicta, pauper sum, nisi gratia Domini mei me divitem efficiat; in vestrum proinde orientem morituræ denuo revertamini, & ab oculis meis evanescite; O infelicissime natæ margaritæ pretiosæ miseriæ vestræ verè sunt lachrymis dignissimæ, hoc enim aurora genitrix vestra declarare voluit, quãdo vos stillando & plangendo in conchis marinis parturivit. Apage hinc estote ô fragiles gemmæ, nam ponderosæ transparentiæ vestræ onus quoddã in se habent, quod in perfectionis via pigram me efficit,

D. Aug. serm. 1. ad Frat. in Eremo.

Idem ibid.

22. Vos quidem in Regum & magnatum coronis duntaxat collocari gaudetis, ego autem cordialissime vos contemno, & pedibus velit terræ lutum conculco, ad undas igitur naufragaturæ denuo redite. O fallaces divitiæ serva & ancilla sum JESU, quem proinde tanquam Dominum meum me deinceps conveniet imitari. Hic in summum bonum meum pauper nasci voluit, pro cujus amore proinde dives deinceps nequaquam vivere, sed vos cordetenus aspernari cupio. Valete igitur ô vos divitiæ meæ, vale ô fragilis suppellex mea, valete ô vos pompæ mundanæ, vos quidem superioribus mensibus amavi, neutiquam idipsum diffiteor, nunc vero veluti mortem vos detestor & abominor. Inter hasce autem protestationes, & expostulationes, Habitu quodam pœnitentiali sese vestit non minus vili, quam rudi & aspero, subtusque vestium suarum mendicitatem vas quoddam alabastrinum unguento pretioso refertum abscondit, palatia deserit, fugit commercia, divitias relinquit, repellit amantes, abrogat malas, & perversas mundi consuetudines, procis suis aditum interdicit, deserit malas societates, mundo dorsum obvertit, claudit erroribus oculos, Deo vero mentem aperit divinisque inspirationibus cor suum pandit, unde persæpe factum est quod ab jucunda pulcherrimorum oculorum suorum aurora salutaris delapsa fuerit lachrymarum suarum pluvia, nescio an ad fœcundandam per illarum meritum animæ suæ terram, an vero ad locupletandas margaritis Rosas illas, quæ in viridario vultus sui psallidiusculæ rutilabant, si per plateas eunti obviabant amici, qui ipsam attoniti respiciebant, ab iis salutata non resalutabat, interrogata non respondebat, vocata non audiebat, ad ipsam directa suspiria, non resuspirando dissimulabat, amatores suos non redamabat, delatas sibi reverentias non attendebat, honorantes non rehonorabat, eam fixis oculis aspicientes transibat nec respiciebat, hacque ratione domum tandem ingrediebatur Pharisæi. *Et stans retro secus pedes Domini, lacrymis cœpit rigare pedes ejus &c.*

23. *Et stans retro;* opera etenim bona ab hominũ oculis abscondenda esse sciebat ut meritoria apud Deum esse possint: *Et Pater tuus qui videt te in abscondito reddet tibi. Et stans*

retro; Forte quia in corde suo cum Manasse
Matth.6. Rege dicebat: *Peccavi super numerum arenæ*
2. Paral. *maris, & multiplicata sunt peccata mea, & non*
c.33. *sum digna videre altitudinem cœli, præ multitudine iniquitatis meæ. Et stans retro*, quasi dicere vellet, Tu ô Domine me creando pulcherrimam tuam mihi impressisti imaginem, hanc autem ego culpis meis eheu misere deturpavi, atq; ideo cum coram facie tua comparere non ausim, hic post tergum tuum me abscondere cogor. *Venit mulier, & venit retro*
D. Chrysologus serm.93. fol.328. inquit Chrysologus) *quia reus animus post tergum stat ad veniam, quia per culpam novit se vultus fiduciam perdidisse.*

24. *Secus pedes Domini.* Merito autem ad pedes recurrit, quia adversus omnipotentem manum data opera contendere velle, est inter supplicia sese periculis exponere; forte etiam
D. Petrus Chrysol. ibid. conscia sibi erat, quod *ad pedes tendit semper, certam veniam qui requirit. Secus pedes Domini.* Mancipium etenim olim fuerat Diaboli, cui nunc rebellis facta, servam se facere voluit Salvatoris, qui ut animæ suæ possessionem adire posset, ad ejus sese pedes prostravit, siquidem *Possessio fit per pedum positionem. Secus pedes Domini*; nam naufragium metuens, ut securā se redderet ad instar piscis Polypi solido adhærescere vult scopulo, sive petræ illi, de qua
1. Cor. 10. dicitur: *Petra autem erat Christus secus pedes Domini* Pedibus Jesu advolvitur, ut se opus illud Sapphirinum esse probet ab Israelitis sub
Exod.24. pedibus Domini visum: *Et viderunt Deum Israel, & sub pedibus ejus quasi opus lapidis Sapphirini. Secus pedes Domini.* O vere prudentem mulierem! Ipsa etenim statum suum vere cognoscebat, sciebatque, ad pedes Domini sibi confugiendum esse, nam ut docet S. Ambro-
D. Amb. l.6. in c.7. Luc. f. 456. col.1. l.B. sius: *Peccator ad pedes, justus ad caput.*

25. *Lachrymis cæpit rigare pedes ejus.* Lachrymis pedes Magistri sui abluit. *O quanta vis in lachrymis peccatorum!* (exclamat Chrysolo-
D. Chrysol. ubi sup. gus) *rigant cælum, terram diluunt, extinguunt gehennam, delent in omne facinus latam divina promulgatione sententiam. Lachrymis cæpit rigare pedes ejus.* Oculi Magdalenæ fulgura vibrabant in corda amantium, quæ hodie vertuntur in salutarem ab iisdem oculis emanantem pluviam, ut verificetur dictum illud Psal-
Ps.134. mistæ: *Fulgura in pluviam fecit. Lachrymis cæpit rigare pedes ejus.* Per cervam edocta ad cælestem dictamnum recurrit, ad curandum peccati sui vulnera, utque in lachrymarum suarum fonte se lavando sanitati suæ restituatur:
D. Greg. in Cat. D. Tho. ibid. *Lavanda ad fontem misericordiæ cucurrit*, inquit Gregorius. *Lachrymis cæpit rigare pedes ejus*; nimirum Paradisum sibi comparare volebat, atque ideo lachrymarum suarum argentum, & flavum capillorum suorum aurum ad pedes Domini promptè exsolvit. *Lachrymis cæpit rigare pedes ejus.* Ecce mutatum & susque deque inversum naturæ ordinem cælum etenim hactenus per pluvias suas terram humectare & rigare solebat. *Mutatur ordo rerum*,
Chrysolog. ser.93. quia hodie terra Cælum rigat & humectat: *Pluviam terra dat cælum, ecce nunc rigat terra cælum. Lachrymis cæpit rigare pedes ejus.* In
Ps.148. creatione universi facta luce facta est divisio aquarum, per quam efficiebatur, quod aliæ starent super cælos, unde Propheta ait: *Et aquæ omnes quæ super cælos sunt*, aliæ autem essent sub cælis ad fæcundandas arbores. Ac proinde Conversio Magdalenæ nova quædam creatio fuit, unde luce in ea creata: *ut cognovit*, aquarum divisionem instituit, quarum una pars adhibebatur ad solum terrenum animæ suæ purificandum: aliam vero aquarum partem super cælum animatum effudit, de quo dicitur: *secundus homo de cælo cœlestis. Lachrymis cæpit rigare pedes ejus.* Videntur in Magdalena repræsentari effectus Camphoræ, quæ in ipsis quoque aquis ardere dicitur; si enim flammas in ea videre cupiatis, de ipsa dicitur quod fuerit *Igne eius succensa*: si aquam, ea hisce verbis innuitur: *Lachrymis cæpit rigare pedes ejus.* Refert Aristoteles quod in finibus Carthaginensibus lapis quidam inveniatur, qui in hyeme
Aristot. de mirab. Naturæ. flumina aquarum, flammas autem in æstate parturiat. Similis quoque naturæ cor Magdalenæ erat, quod nunc flammam edebat: *Magdalenæ cor ardebat*; nunc vero aquas scaturie-
D. P. Augustinus l. 21. de Civit. Dei. bat: *Lachrymis cæpit rigare pedes ejus.* Fons quidam in Epiro reperitur (ita S. Augustinus refert) in quem intincta fax accensa extinguitur, si vero extincta in eundem intingatur, confestim accenditur: Magdalena in Lachrymarum suarum fonte, amorem prophanum extinxit, & accendit Divinum. Plinius quoque refert, quod in Frisia lapis quidam inveniatur, qui mox ut à solaribus radiis contingitur, aquam è visceribus suis cōfestim emittit: nostra quoque Pœnitens à vero Paradisi sole gratiæ radiis illustrata, duos confestim Lachrymarum rivulos emanare fecit: *Lachrymis cæpit rigare pedes ejus.* Jonathas & David pacem inter se mutuam

mutuam stabilientes, & amicitiam suam corroborare volentes: *Lachrymas plurimas emiserunt in signũ firmæ & perpetuæ amicitiæ*, inquit Philo. Sic quoque Magdalena per Lachrymas quas effudit, significare voluit, quod perpetuã quandã cũ Deo pacẽ & amicitiã inviolabilem stabiliret, ac proinde *Lachrymis cœpit rigare pedes eius*. Enimvero fœminis nulla alia præsto sunt arma ad vulnerandum & feriendum, quã lachrymæ. Unde lex dixit *Lachrymæ fæminarum sunt arma*. Unde Apulejus Psychen Cupidinem maritum suum lachrymis suis incantasse finxit: iisdem porro lachrymis Magdalena filium Dei vulnerare voluit, ut is cũ sponso dicere posset: *vulnerasti cor meum soror mea sponsa in uno oculorum tuorum*. Enimvero Pœnitens nostra Antiquorum usurpare consuetudinem voluit, de qua apud Alexandrum ab Alexandro legitur quod quando gratia aliqua prima vice à senatu obtineri non poterat, in secundo sive iterato senatus congressu *Lachrymis demissi & supplices candidati supplicare solebant, ita ut quod primus assequi non poterant, pietate motus populus traderet*. Porro Magdalena postulatam remissionis peccatorum suorum gratiam subito impetravit, nec opus erat ut secundum congressum expectaret, idque ob solum lachrymarum suarum respectum: *Lachrymis capit rigare pedes eius*. Ac proinde afferat deinceps quisquis volet fontem quendam in Germania reperiri, in quo rami, folia, carbones, ossa, conchæ in Saxa transfigurentur: vel quod in mari Danico inventus fuerit arboris cujusdam ramus quendam in se avium nidum sustinens, qui una cum nido & aviculis in merum lapidem sit transmutatus: *In mari Danio inventum arboris cuiusdam ramum, atque nidum inhærentem, pullosque in eo, omnia lapidea*; hæc etenim prodigia nil in se habent quod vulgare non sit, respectu aquarum quæ à Magdalenæ oculis effunduntur.

Philo leg. antiq. Bibl.

L. 1. §. servi quoties ff. ad S. L. Silarian.

Apulejus lib. 5.

Cant. 4.

Alex. ab Alex lib. 4. dier. genial. c. 3

Ioan. Picinerius li. 4. c. 18.

Albertus Mag. lib. de mirabilibus.

26. *Et capillis capitis sui tergebat*. Ergone pedes Domini sui capillis suis detersit? Imo vero: *ut verticem capilli, ex quo ambulaverat in delictis suis in sanctitatem tali verteret servitute*, inquit Chrysologus. Porro de Lybiæ mulieribus refertur quod quando serpentes è domibus suis pellere nituntur, capillos suos concrement, serpentesque ex illo fumo perceptæ confestim fugiant. Etenim Christi pedes igni similes existunt: *Pedes eius in caminum ignis*, suos igitur Capillos Magdalena pedibus Domini insternit, ut venenosos peccati serpentes ab anima sua quantocius fugare possit: *Remittuntur tibi peccata tua*. Postquam Lucilius naufragium feliciter evasisset, comam sibi præscidit, eamque Neptuno dedicavit.

Diis æquoreoque Iovi
Servatus dicat è pelagi Lucilius undis
Hos crines, aliud namque habet ille nihil.

27. Etenim Magdalena ab æternæ mortis periculis clementer erepta, Capillos suos Domino offert: *Et capillis capitis sui tergebat*. *Osculabatur pedes eius*. Porro osculando pedes amorem suum Christo exhibuit: *Osculum mutui amoris incendium est, osculum pignus est charitatis*, inquit S. Ambrosius. *Et unguento ungebat*. Enim vero vas illud alabastrinum, quod Magdalena unguento plenum ad Christum attulit, longe opulentius fuit eo quod Cambyses Persarum Rex Assyriorum Regi donavit; Illud autem secum ad Christum attulit, ne cælestis medicus culparum suarum fætorem perciperet. Porro hæc omnia opera effectus fuerunt amoris, quo generalem quandam à Christo absolutionem obtinuit: *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multũ*. Tu quoque ô peccatrix anima fac simile: *Et tu plurimum dilige ut tibi remittatur plurimum*, concludit S. Ambrosius.

D. Petr. Chrysol. ser. 93.

Apud Natal. Comit. li 6. Mythol. c. 4.

D. Amb. l. 6. in c. 7 Luc.

Baron. t. 1. Ann. Eccles.

D. Amb. lib. 6. in c. 7. Luc.

SER-

SERMO XXXIII.

IN FERIAM SEXTAM DOMINICÆ PASSIONIS.

Collegerant Pontifices & Pharisæi Concilium adversus Iesum, & dicebant: Quid facimus, quia hic homo multa signa facit?

1. O Quam facile judicium hominis verum à falso, bonũ à malo, utile à nocivo discernendo decipitur! Logica etenim naturalis sæpe numero fallit, & artificialis haud infrequenter non sufficit; unde necessario sequitur, vel quod animi suspensi hæreant & irresoluti, vel quod cæco modo se resolvẽdo, honestum & utile sæpe intermittatur, ejusque loco homo ad delectabile aggrediendum sese determinet, licet id revera homini nocivum sit & pernitiosum. Sic etenim contingit quod dum ab ignitæ caniculæ ardoribus homo molestatur, spirantem aurã captare nitatur ut refrigerium Spiritibus animalibus adferat & recreationem, cũ tamen è contra inde gravis infirmitas quædam enasci, & mors inopinata conciliari possit. Est alius qui ob infestantẽ febrim lecto affixus, crudelissimo quodam ardore tantum non excoquitur, unde internus omni compassione dignus, suspirat, & quiescere in lectulo nequit, quia ardentem in pectore suo fornacem habere se credit; ideo totus sitibundus arida labia fonti cuidam frigido applicare desiderat, hancque satisfactionem cuivis alteri præfert beneficio, eò quod aquam illam aliquod sibi allaturam esse refrigerium credat, cum tamen postea contrarium experiri cogatur, scilicet augeri alterationem, ipsamque febrim per nova quæ inde accesserunt incrementa vitam sibi tandem eripere. Id quod ideo evenit, quia volũtas cœca est, & licet ab intellectu manu ducatur, hic tamen etiam nequaquam securus est quod decipi non possit. Unde perspicue satis colligitur, quod licet homo a prudentiæ dictamine bene reguletur, huic tamen in operationibus suis facillime errandi infaustæ constellationi subjectus sit, maxime si proprium judicium operationum suarum primum mobile esse permittat. Enimvero ut huic inconvenienti congrua adhiberi medela possit, & homo ab omni reddatur erroris periculo securus, optimum meo judicio consilium esse videtur, ut homo in rebus agendis multorum requirat, & attente auscultet sententiam. Etenim si ad pondus aliquod sustentandum una manus nequaquam sufficiat, alterius manus subsidium implorare non dignatur; & communiter dici solet. *Plus vident oculi, quam oculus*; Tacitus quoque dicit: *Magna negotia magnis egent adjutoribus.* Unde quisquis intelligere vult quanta sit negotii alicujus gravitas, & quænam ad finem illius efficaciter obtinendum sint media maximè proportionata, necessario idipsum in personarum probatissimarum, magnaque experientia præditarum bilance collocare debet talium nimirum in quorum manibus vita humana, mundanorumque negotiorum experientia & practica consistit: Nam *Cum plures plura experti sint, quam unus solus, docet ad hujusmodi negotia alios advocare, ut per eorum consilium possit eligi via melior*, ut monet Tacitus.

Tacitus lib. 1. Annal.

2. Generosiores Athletæ, cujusmodi sunt Philippus, Pompejus, Scipio, Coriolanus, Epaminondas, Hannibal, Xerxes, & Cyrus, suas semper aures aliorum licet subditorum, & minori quam ipsi rerum bellicarum experientia præditorum rationibus atque judiciis libentissime adhibebant; nec immerito, profecto enim vix est possibile, quod unus homo solus omni-

omnibus possit prospicere occurrentibus casibus, vel omnes superare contrarietates valeat. Unde eruditus ille Ulyssem & Diomedem simul in una tela depictos repræsentabat, quorũ unus dexteræ suæ robore plurimum valebat, alter vero parem sibi non habebat in dandis consiliis. Cui picturæ hanc subjiciebat Epigraphen; *unus nihil, duo plurimum possunt.* Et Homerus Agamemnonem introduxit libere confitentem, *Longe difficilius esse, rem Troianam evertere, si decem Nestores aut Vlysses in concilio haberet, quam si totidem Aiaces & Achilles fortiter dimicantes.* Etenim nimia in sui ipsius judicium fiducia admodum est periculosa, ac proinde valde nobis suspectæ esse debent proprii judicii resolutiones. Unde doctus ille & expertus Politicus prudentissime monet, quod *Nullus debeat omnino sibi credere, & proprio sensu inniti, sed debet alios ad se vocare, sciens, quod plura cognoscere possunt multi, quam unus.* Principes & Pharisæi qui Hierosolymis degebant, dubii hærebant atque suspensi, ignorantes, quid ipsis de filio Dei faciendum esset, quem stupenda quotidie videbant patrantem miracula, ideoque tandem concilium congregare, omniumque hac super re judicium explorare decreverunt: *Collegerunt Pontifices & Pharisæi concilium, & dicebant, quid facimus, quia hic homo multa signa facit?* Verum enimvero quia consiliarii congregati Caiphas nimirum & alii pro majori parte mali erant, mirum non est, si tandem in pessimam cuncti resolutionem descenderint, dicentes: *Expedit ut unus homo moriatur pro populo, ne tota gens pereat.* In præsenti igitur discursu, de consiliariis & consiliato sermonem instituemus, videbimus quam sit consilium necessarium & utile. Secundo quod Consiliarii boni esse debeant, æquitatem semper & bonum publicum non vero particulare & privatum ob oculos statuentes. Quod vero Consiliatum attinet, ostendemus necessum esse, ut illud æquitatem semper & Justitiam respiciat, quia Deus desuper nobis imminet, longeque aliter ac nos de rebus à nobis consiliatis disponit, certissimum etenim est, quod communi Proverbio dicitur: *Homo proponit, Deus disponit.* Vos igitur me fructuose & breviter de hoc proposito disserere volentem, attente & silenter auscultate.

Andr. Alciat. Embl. 41. f. 216.

Franc. sen. de Regno & Republica.

Ægid. de Reg. Princ. l. 3. p. 2. c. 17.

Tacitus lib. 1. Annal.

3. *Collegerunt Pontifices & Pharisæi Concilium, &c.* Romanæ eloquentiæ Parens Consilium hoc modo definit: *Consilium est examinandarum gubernandarumque causarum subtilis animi prospectus.* Idque prærequiritur, priusquam de negotiis pondus & momentum in se habentibus deliberationes instituantur; nam ut idem met Author docet: *Deliberatio est ante quodlibet inceptum plena maturitatis & solertia consideratio.* Atque ideo, dum ad illas nos actiones accingimus quæ difficultatem vel ambiguitatem aliquam in se continent, necessario adhibendum est consilium. Unde Ecclesiasticus ait: *Fili sine consilio nihil facies & post factum non pœnitebis.* Sicuti enim oculo lumen necessarium est ad videndum, manui necessaria est vita ad operandum, pedi motus ad ambulandum, arbori humor ad germinandum; igni calor ad calefaciendum, avi alæ & plumæ ad volandum, ita homo consilium necessario prærequirit, ad provide se suaque gubernandum. Unde antiquis valde solemne erat hocce proverbium: *Omnia cum consilio*, id est, cave sis, ne quicquam incipias, quod non prius in sapientum consilio veluti in bilance trutinatum fuerit. Et Ecclesiasticus inter cætera salutaria monita, hoc etiam salubriter suggerit, dum ait: *Fili ne sis sapiens apud temetipsum, sed consilium à sapiente semper inquire.* Marcus Aurelius Antoninus ad bellica vel civilia negotia se nunquam accingebat, quin prius cum senatu vel cum sapientibus omnia sua contulisset, omniumque quoad ea judicium attente & perlibenter auscultasset: *Æquius est ut tot amicorum ac fidelium consiliorum sententiæ subscribam, quam ut illi se meæ voluntati accomodent.* atque ideo cuncti ejus conatus felici semper exitu coronabantur. Contrarium prorsus Xerxes solitus erat facere, qui omnium Asiaticorum primatum congressum quidem instituebat, non tamen ut eorum audiret & accepta haberet judicia; sed potius ut cum unanimi applausu suis congratularentur & acquiescerent resolutionibus atque decretis: *Vos in unum convocavi, ut mei consilii vos participes facerem, ideo scitote, vobis magis esse parendum, quam suadendum.* Veruntamen postea, licet serius, clare animadvertit, quod quia amicus & sectator fuerat propriæ opinionis, solas contexuerit chymæras, somniataque in aëre fabricarit palatia, siquidem pro mercede ab hoste sibi illatæ & perpessæ stragis, coactus

Tull. in 2. Rhet.

Idem ib.

Eccl. 32.

Eccl. 32.

Marc. Aur. Anton. apud Nicol. Reusner. Clas. 1. symb. 78.

Val. M. lib. 9. c. 5.

estˆ eidem concedere honorem victoriæ, fuitque in eo verificata illa Plauti sententia: *Nemo solus sapit*; nec non & illud solemne Sophoclis dictum: *sibi placere infelix est insania*. Nam ut alius quidam prudenter notavit,

Plaut. in Mili. Sophocl. in Antigon. Nicol. Reusn. ubi supra.

Consilio quicunque suo sapit, haud sapit ille;
Consilio alterius qui sapit, ille sapit.

Abeat itaque Cæsar, & consilium aspernetur Spurinæ, qui ob prognosticum Cæsari factum quod *ultra Kalendas Martii non viveret*, ei ut sibi caute prospiceret, suaserat, quem cum Cæsar fideliter monentem derideret, imo sibi senatum ingredienti obvium hoc dicterio notaret: *Nonne Kalendæ Martii advenere?* Spurina eidem respondit: *Sed nondum præteriere*. Unde paulo post per manum Bruti & Cassii violenta & funesta mors ei accidit. Alexāder quoque Magnus vitam suam in florida 34. annorū ætate per violentam ex propinato à Barbaris veneno sibi illatam mortem nequaquam terminasset, si Nearchi à Chaldæis ad eum missi consilium auscultare dignatus fuisset: *Cum consilium sprevisset, paucorum dierum curriculo in medio victoriarum cursu, veneno sublatus est.* Sic quoque contemptus consiliorum quæ Jeroboamo à Senioribus & sapientibus suggesta fuerant, causa unica extitit, cur idem ille Jeroboam filius Salomonis Regnum perdiderit: *Seniorum & saniorum consilia neglexit.*

Apud Marl. in Theatr. Politico c. 10.

4. Zeuxes formosissimæ Helenæ effigiem delineaturus, suum prius à famosissimis & pulcherrimis totius Græciæ puellarum effigiebus desumpsit consilium. Themistocles Rempublicam non solum ingenio & viribus, sed etiam consilio adaugeri asseruit. Pericles actionū suarū moderamen ab Anaxagoræ consilio desumebat, Dionysius utebatur cōsilio Platonis, Alexander Aristotelis, Antigonus Zenonis Stoici, Athenienses Demosthenis, Demetrius Phalareus Ptolomæum Regem exhortabatur, ut bonam sibi eorum librorum provisionē faceret, qui de Regimine tractarent, eosdemque omni cum diligentia evolueret, ut ab iisdē illa accipere consilia posset, quæ nullus ei amicorum suggerere præsumeret. Romulus post ædificatam Romam centum sibi sapientes delegit, *quorum consilio ageret*. Alexander Severus nullam promulgare legem solitus erat, quam non prius cum assistentibus sibi consultoribus contulisset. Antoninus Pius gloriari

Ludov. Granat. in Philos. morali.

solebat, quod actiones suas multorum consiliis suffulciret. *Æquius est, ut ego tot taliumque amicorum consilia sequar, quam ut tot talesque amici meam unius sequantur voluntatem.* Innocentius Papa VIII. ad Pontificatus sui felicius regimen duodecim elegit consiliarios sine quibus nihil penitus statuebat: *Sine quorum consilio nihil prorsus decernebat.* Sicque illi se præcepto conformavit, quod Eruditus ille omnibus Principibus suggessit, dum ait: *Nihil faciant temerè Principes, doctos sapientesque viros consiliis adhibeant.*

Jul. Capitol. in Polyan. thea. v. Consil. Petrus Menchin. de M. illa in præfat. de Opt. Reip. stat. f. 10. col.

5. Omnibus illis qui juxta suum privatum judicium res suas gubernant, accidere solet, quod Paulus Manutius jumento Horatii accidisse refert, quod viam, qua eundum esset, ignorans, & viæ duci suo sive agasoni obedire detrectans, in profundissimam sese foveam infeliciter præcipitavit: *Dictu mirum, non admittere consilium alienum; hi asinum illum Horatianum referunt, qui cum nec viam nosset, nec duci pareret in rupem præceps datus est.* Ac proinde mirum non est, quod nonnulli magnates ipsarummet etiam fœminarum consilia grata habere non fuerint dedignati. Sesostrates enim Rex Ægyptiorum conjugis suæ consiliis acquiescens, ab imminenti quodam periculo universam suam salvavit familiam. Ataulphus quoque Gothorum Rex, si Paulo Orosio, & Paulo Diacono credimus Placidæ conjugis suæ consilium admisit, & à proposita sibi urbis Romanæ devastatione destitit. Clodovæus item Rex Franciæ per consilia Clothildis filiæ Regis Burgundiæ inductus est ut in Catholicæ fidei sacra dogmata perlibenter consentiret, ut refert Gaguinus. Cum Hesinius Magarensis ab Apollinis oraculo scire desideraret, qualiter sibi agendum esset, ut negotia sua feliciter succederent, hoc ab oraculo responsum retulit: *Refer ad multos, si gerere quicquid feliciter velis.* Græci consilia cum multis agitata adeo necessaria esse duxerunt, ut ob id Democratiæ regimen adinvenerint, quæ nihil aliud innuit, quam quod *Cum pluribus consultandum sit.* Et tametsi non nemo inveniri nonnunquam possit, qui in negotiis maximè arduis se à semetipso determinare possit nihilominus imprudentiæ semper argui meretur, quisquis à proprio se judicio seduci permittit: *Licet homo à seipso possit invenire vias, & modos ad aliquid peragendum, attamen*

Paul. Manut. in Adag.

Barthol. Cassan p. 2. Consid. 10. Catal. glor. mundi. Oros. c. 132. & D. Diac. lib. 13. de gestis Ro. Gaguin. lib. 1. c. 8. de gestis Franc. Pier. Valer.

Laur. Scalab. in moral. de Passione Dom. c. 1 §. 1. Ægid in Polit. de Regim. Princ. p. 3 lib. 3 c. 17

men imprudens eſt, qui ſoli ſuo capiti innititur, & renuit aliorum audire ſententias : ſcribit omnibus gubernatoribus moniti loco, Eruditus ille.

6. Verum enimvero Hiſtoriæ ſacræ pro millenis aliis prophanis, quas adducere vobis poſſem, valeant. Etenim in hujus vaſtæ mundi molis admirabili ædificio Deus in creatione cœli & terræ diverſimode ſe quàm in formatione hominis habuit. Dum enim Cælum, Solem, Lunam, ſtellas, terram, mare, piſces arbores, volatilia, quadrupedia & alia creavit, ſolam hujus verbi *Fiat* virtutem & potentiam ſimpliciter adhibuit, dicendo : *Fiat Firmamentum* : *Fiat Lux* : *Fiant Luminaria, & factum eſt ita.* Poſtea vero ſubjungit: *Producat terra herbam virentem* ; & ecce mox terram viridi gramine & germine veſtitam, & floribus adornatam: *Producant aquæ reptile animæ viventis, & volatile ſuper terram* ; & ſubito mare factum eſt piſcibus refertiſſimum, aeraque volatilibus frequentata: *Et factum eſt ita.* In productione hominis autem, ordo & ſtylus loquendi mutatur, & loco Ly (*fiat*) adhibetur Ly (*faciamus*) dicendo: *Faciamus hominem ad imaginem & ſimilitudinem noſtram.* Porro differentia hæc à multis expoſitoribus, præcipue vero à S Gregorio Nyſſeno, & S. Baſilio attingitur, dum ajunt: *O rem admirandam! Sol creatur nulla deliberatione præcedente, eodemque pacto cælum, quibus duobus nihil eſſe par creaturis in rebus poteſt.* Et poſtea ſubjungit: *Æther, ſidera, interiectus inter hæc & nos aër, mare, terra, animalia, plantæ, omnia uno Dei verbo in ortum producta ſunt*, & ad ſolam hominis formationem modo quodam particulari ſeſe applicat : *Solus ad hominis fabricationem creator ille univerſitatis rerum, quadam cum conſideratione accedit.* Id quod Sanctus Baſilius quoque admirans, ita loquitur : *Mare & pelagus immenſum præcepto ad eſſe producta ſunt; piſcium genera omnigena juſſu facta ſunt; feræ & jumenta, & volatilia, dixit & facta ſunt: Hic nondum eſt homo, & conſilium fit de homine* Num igitur Deus hominem creando conſilio indiget? aut in ſuis eſt operationibus anceps & ambiguus, adeo ut modum meliorem faciendi internoſcere nequeat? Conſiliari ad eum pertinet, qui de bene operando minime ſecurus, ne erret aut impingat, graviter formidat. Cum igitur Deus hiſce periculis minimè ſit ſubjectus cur conſiderando de rebus agendis deliberat? *Ideo conciliamur* (inquit Politicus) *ut regulemur in actionibus noſtris.* Cum igitur Deus ut Deus ex ſua natura nullas poſſit elicere actiones, quæ non ſint perfectæ, cum ipſe ſit ipſiſſima in abſtracto perfectio, nec poſſint nō eſſe regulatiſſimæ, cum ſit ipſiſſima regula, nullo utique conſilio opus habebit, ecquis hac de re dubitat? Enimvero nolo vos diutius tenere ſuſpenſos, atque ideo dico, quod Deus trinus in perſonis in productione hominis conſilietur: *conſilium fit de homine*, dicendo, *faciamus, & non fiat*, ut homo inde diſcat, quod quantumvis homo prudens ſit & regulatus, nihilominus opus habeat conſilio, ideoque in ſuis operationibus aliorum quoque judicia audire & requirere debeat, inquit quidam Modernus: *Ideo Deus conſilium præmiſit, dum hominem effingeret, ut eum doceat, aliorum conſilia non detrectare.*

Gen. 1.
Gen. 2.
D. Greg. Nyſſ. ſtrom. de opif. c. 3
D. Baſilius hom. 10. de hominis conſtruct.
Ægid. de Regim. Prin. p. 2. l. 3. c. 16.
Ioan. Pinnat li. 4. c. 37.

7. Valde myſtica eſt viſio illa quam S. Joannes refert ſe extatico contemplationis oculo fuiſſe contemplatum. Dicit enim ſe Deum in throno Majeſtatis ſuæ obſervaſſe, atque ad ejus latera per circuitum viginti quatuor ſeniores ſedentes vidiſſe. *Et ſuper thronos, vel in circuitu ſedis viginti quatuor ſeniores ſedentes.* Sanctus Thomas quærit hoc loco, qualeſnam hi ſeniores fuerint, & quodnam fuerit eorum officium, & dicit, quod erant *Seniores per prudentiam, & ſedentes per juſtitiam.* Porro quando Deus princeps univerſi in aula ſive curia cæleſti in Throno magnifico reſidentiæ ſuæ conſidet, maximi momenti & ponderis negotia determinaturus, illa primo cum ſapientiſſimorum conſiliariorum ſuorum prudentia confert, & conſiliatur, non quidem quaſi neſcius ſit, quid facere debeat, ſed ut hinc magnates documentum accipiant, quod homines prudentes valde & circumſpectos ſibi aſſidentes habere debeant, quibuſcum gravia negotia ſua conferre & omnium opinionibus & judiciis auditis, id quod melius factu futurum erit eligere, eique ſe conformare poſſint: *Vt doceret quod in excelſo faſtigio collocati, à latere ſemper habeant viros conſulentes, cum quibus omnia ad regimen ſpectantia conferant.*

Ethol. 924. n. 8.
Apocal. 4.
D. Tho. ibid. fol. 108.
Ambr. Marl. c. 10 f. 117. in theat. Polit.

8. Solebant olim in populo Moyſis regimini ſubjecto nonnunquam aliquæ ſuboriri diffi-

difficultates, ex quibus in gente Israelitica magnæ nasci conturbationes poterant; Quibus ut Moyses omnem intercluderet aditum, omnibusque ejusmodi inconvenientiis mederetur, à diluculo matutino usque ad vesperum pro tribunali sedens singulorum difficultates & querelas assidue auscultabat: *Sedit Moyses, ut judicaret populum.* Jethro autem socer illius, qui generi sui utpote amatoris & promotoris pacis prudentiam qua gentium animos componere satagebat, laudare debuerat, eundem potius repræhendebat, tanquam virum modi gubernandi omnino expertem, quique tempus pariter
Exod.12. & operam perderet: *Non bonam rem facis, stulto labore consumeris tu, & populus iste, qui tecum est.* Etenim hanc Moysi irrogatam repræhensionem vehementer obstupesco, tum quia imaginari mihi nequeo, quamnam Jethro occasionem habuerit generum suum velut hominem ignorantem arguendi & repræhendendi; tum denique quia nescio quanam in re Moyses defecerit; an forte quia subditorum lamenta non satis mansuetè auscultarit? aut vero quia in decidendis causis, & in decernendo unicuique jus suum, aliqua fuerit passione motus? Nequaquam, Moyses enim vir mansuetissimus, integerrimus, & justus erat. Unde igitur Jethro motus est ut diceret: *Non bonam rem facis, & stulto labore consumeris?* Existimo Moysen hanc repræhensionem promeruisse, eo quod in suo tribunali non sederit ad eum modum, quo Deus à Joanne visus est sedens inter seniores, ut superius diximus, sed solus & sine adhibitis consiliariis, quibuscum causas subditorum eorumque momenta conferre potuisset. *Cur solus sedes?* Jethro igitur Moysis socero displicebat, hoc à genero suo juxta proprium cerebrum, & ex propria privataque opinione exercitum judicium. *Non bonam rem facis, stulto labore consumeris.* Porro hanc ipsius Jethro intentionem fuisse, ex doctrina sancti Joan-
Chrysost. Hom. de ferendis reprahensionibus. nis Chrysostomi expresse deducitur; dicit enim sanctus hic Pater: *Etiamsi perfectus sis, opus est tibi consiliario, consiliariis omnes opus habent; Multa enim sunt, quæ etiam magni & admirabiles viri ignorant.*

9. Isaias propheta de Filio Dei pro sui In-
Isai.c.11. carnatione in hunc mundum descendente loquens, Spiritum Sanctum super eum requiem suam habiturum, eumque cunctis donis suis adimpleturum esse prædicit: *Et requiescet super eum Spiritus Domini, Spiritus sapientiæ & intellectus, Spiritus consilii & fortitudinis, Spiritus scientiæ & pietatis, & replebit eum Spiritus timoris Domini.* Porro quod Dei filius omnia jam recensita dona à Spiritu sancto cœlitus acceperit, contra hoc, nihil habeo quod opponam, hæ namque prærogativæ tantæ adeoque infinitæ personæ ex omni jure merito debebantur; at vero capere nequeo quod insuper timore plenus fuisse dicatur; quænam enim erat timoris istius causa? *Replebit eum Spiritus timoris Domini.* Sed quid illi opus erat timere? Num forte formidabat Dæmones? sed nunquid hi ad solam nominis sui pronuntiationem contremiscere incipiunt? Num forte sibi ab Angelis metuebat? sed nunquid hi genuflexi ipsum adorant? An forte homines, elementa, vel alias creaturas timebat? at vero nunquid & hæ ipsum tanquam Dominum universalem venerantur? An forte timet, ne Pater suus æternus ei irascatur? Minime; nunquid enim hic ipsum filium suum dilectum appellat, in quo illum sibi complacuisse iteratis vicibus publice est protestatus? Quamnam igitur habet timendi occasionem is, qui plenus est fortitudine, atque omnis doctrinæ, pietatis, intellectus, & consilii locupletissimus? utique hunc timorem filius Dei in se habuisse dicitur pro instructione magnatum, qui omnino sibi persuasum habere debent, quod non obstante quod docti sint, magnaque experientia præditi, aut vero idoneum ad suggerendum aliis sana consilia intellectum habeant, sibi tamen de consilio proprio nimium confidere, propriæque sententiæ nimis pertinaciter minimè insistere sed potius timere semper debeant, ne sine plurium audito judicio graviter errent:
Docemur nempe, quo altior quisque est, eo minus suis fidere viribus, suo acquiescere judicio. Enimvero quidnam sapientem dicere voluisse existimatis, quando sapientiam loquentem, locumque in quo habitet indicantem introducit? Audite: *Ego sapientia habito.* ubi? Num forte in Athenarum Areopago? vel inter doctissimos totius Græciæ sapientes? Nequaquam, sed *In consilio, & eruditis inter-*

Paul. Manap. in Cant. Vest.8.c.1 v.6.sect.3

Prov.8.

interſum cogitationibus. Quidnam ſignificat, quod ſapientia in conſilio habitet ? Explicatur idipſum clarius paulo infra, dicendo : *Qui ſapiens eſt, audit conſilia.* Sapientiam igitur in conſilio habitare, idem eſt, ac ſi diceret, ſapientis eſt conſiliari cum aliis, vel propria ſapientum actio eſt multorum audire ſententias, imprudentis vero proprium eſt eaſdem reſpuere : *Ubi ſignificat ſapientiam non ſolum oriri ex conſilio, ſed etiam ad conſilium requiri : ſicut enim ſtultus ſine conſilio præceps fertur, ita ſapiens non niſi maturo conſilio præmiſſo operatur.* Jacob ex quo executus fuit ſuggeſtum ſibi à matre conſilium, primogenituram ſibi comparavit, omniumque paternarum divitiarum hæres declaratus fuit. David conſilium Jonathæ proſequendo, à morte ereptus, & diadema Regni adeptus fuit. Heſther Mardochæi conſilia amplexata ex ancilla ad Reginæ dignitatem evecta fuit. *Quam ad regimen aptus, qui promptus eſt ad bona conſilia capeſſenda ?* concludit quidam modernus.

Prov. 12. — Mendoza l. 2. lib. 1. Reg. c. 5. v. 10. — Gen. 27. — 1. Reg. 19. — Eſther. 2. — Anton. de Eſcobar. t. 1. lib. 6. c. 2. obſ. 2. ſect. 2.

10. Verum enimvero dicat forſitan aliquis : Quo fine aliorum ſententias & judicia auſcultabit, qui jam apud ſemetipſum de rebus faciendis prudenter ſatis eſt determinatus ? Mutare ſententiam, eamque non complere, ſignum eſt leviculi hominis, qui inſtar folii eſt volubilis. Aſt vero ex nunc tibi oſtendam omnino contrarium; commune etenim Proverbium eſt : *ſapientis eſt mutare conſilium*, maxime ex malo in bonum, & ex bono in melius. Celebrabantur in Cana Galileæ nuptiæ ad quas inter alios primores ſimul convenerunt Chriſtus Dominus noſter cum ſanctiſſima matre ſua. Accidit autem ut præter opinionem in iis nuptiis vinum deficeret, unde omnes convivæ non parum confuſi & mortificati fuere. Porro pientiſſima Deipara defectum hunc confeſtim advertens, filium ut occurrenti neceſſitati ſuccurrere velit pie precatur : *Fili vinum non habent.* Cui ille reſpondit : *Quid mihi & tibi eſt mulier, nondum venit hora mea.* quaſi diceret, ſi defecit vinum de hoc is curet, quem præſentes nuptiæ concernunt, verum quidem quod per miraculum quoddam vinum ſubito curare poſſem, veruntamen patrandorum miraculorum tempus nondum advenit : *Nondum venit hora mea*; Quæ verba à Dionyſio Carthuſiano hunc in modum exponuntur : *Id eſt, adhuc non eſt tempus faciendi miraculum mutationis aquæ in vinum, ſeu alio modo ſupernaturaliter providendi de vino ſufficienti*; Nec non & Cardinalis Toletus : *Nondum venit hora mea, in qua ſecundum meam æternam diſpoſitionem hoc opus facere decrevi.* Verum quod ſi miraculum facere recuſat, eo quod nondum venerit hora, in qua illud facere decrevit, cur igitur poſtea tanquam homo ſententiam revocat, & hydrias aqua repletas videns aquam in iiſdem in vinum transmutat? Quod ſi hora miraculum patrandi nondum advenerat, cur tandem in eademmet hora idipſum patrat ? Miratus idipſum modernus quidam, Dominum interrogat dicens ; *Si non venit hora, ò bone IESU, cur ſtatim facis ?*

Dion. Carth. ibid. Art. 7. — Tolet. ibi in com. — Didac. de Baeza T. 2. in Evang. lib. 11. c. 1. §. 16.

11. Veruntamen priuſquam ad hanc difficultatem reſpondeamus, alium quendam ſcripturæ paſſum ponderemus. Cum puer JESUS duodecimum attigiſſet ætatis annum à MARIA & JOSEPHO perductus eſt in Jeruſalem, quando ſecundum conſuetudinem diei feſti eo ipſis eundum erat; In via autem in multitudine hominum eundem amantiſſimum filium ſuum amiſerunt, quem tandem ſumma tum induſtria ac ſollicitudine conquiſitum poſt triduum in templo inter Doctores invenerunt diſputantem, tantaque olim doctrina & ſapientia reſpondentem, ut in ſtuporem raperet cunctos ſapientiſſimos ſynagogæ Hieroſolymitanæ Rabbinos. Porro mox ut MARIA ſolem illum videt, qui afflictionum triduanarum tenebras à pectore ſuo diſſipabat, redeunte in vultum ejus priſtina ſerenitate protinus conſolationem cordis ſui ſenſit; cumque cauſam ex eo ſciſcitata fuiſſet, cur tanto parentes ſuos mœrore affeciſſet : *Fili quid feciſti nobis ſic? Ecce pater tuus & ego dolentes quærebamus te*, Filius confeſtim reſpondit : *Quid eſt quod me quærebatis ? Neſciebatis, quia in his quæ Patris mei ſunt, oportet me eſſe ?* Et ſubito è ſede ſua conſurgens relictis in templo Doctoribus, ſimul cum Joſepho & matre ſua diſceſſit, atque in Nazareth denuo rediit : *Et deſcendit cum eis, & venit Nazareth, & erat ſubditus illis.* Verum enimvero, ò Domine, condeſcende nonnihil curioſitati meæ, quid eſt, quod ex quo Patris tui negotia diſputando & docendo tractare decreveras, nunc viſis parentibus à cœpto opere deſiſtas ? cur mentem tuam mutas atque retractas, dum

Ioan. 2.

patris negotiis posthabitis, matrem tuam in Nazareth redeuntem consectaris! *& descendit cum eis.* Factum est hoc haud dubie, ô Auditores, eo fine, ut à Salvatore nostro disceremus, quod in concepta opinione atque proposito nostro pertinaces & inflexibiles minime esse debeamus, quin potius aliorum salutaria consilia libenter & attente auscultemus, nostrumque propositum haud gravatè, pro ratione temporis & occasionis id à nobis exposcentis mutemus. Audite Sanctum Bernardum hac de re hisce verbis disserentem: *Quis jam non erubescat obstinatus esse in consilio suo, quando suum sapientia deseruit? sic mutavit consilium suum, ut quod jam tunc cœperat, ex tunc usque ad trigesimum ætatis suæ annum prorsus dimiserit.* Porro Christi propositum bonum erat, atque perfectum, siquidem ea facere statuerat, quæ Patris erant, & tamen ob effusas matris suæ lachrymas & preces confestim idipsum mutavit, ad ejusdem fere modum, quo licet in nuptiis Canæ in Galilæa nullum patrare miraculum statuisset, secus tamen suadente tempore & occasione, & audita sollicitatione matris dicentis ei: *Fili vinum non habent*, oportunum fore existimavit si aquam in vinum commutaret, tametsi *non venisset hora ejus.* Vnde modernus quidam ait: *Crediderim velle miraculum longius differre, juxta quod consilium & voluntatem præclarè dicebat: Nondum venit hora mea*; melius tamen se facturum esse censuit, si ad matris mentem propius accederet: *Sapientissimi enim, imò divinissimi hominis est novis attentis circumstantiis nova variare consilia.*

Didacus de Baeza in Evan. T.2. lib. 11. c.1.§ 16.

12. Verissimum est quod consiliarii esse debeant viri integerrimi, DEUM timentes, conscientiosi & amatores virtutum, non vero de genere illorum de quibus Sanctus Bernardinus Senensis dicebat: *Cujus animam voluptates corrumpunt, libido devincit, avaritia subjugat, cupiditas perturbat* à talibus enim non nisi mala & proprium interesse spectantia consilia expectari possunt: sed potius eas in se conditiones debebit exprimere; de quibus supradictus sanctus dicit: *Talis debet esse qui consilium dat, ut seipsum formam aliis atque exemplum bonorum operum exhibeat, in doctrina, in integritate, ut sit ejus sermo salubris, atque irreprahensibilis, consilium utile, vita honesta, sententia decora.* Etenim ex superius adducta Sancti Joannis visione speciales quasdam habemus conditiones ad bonos consiliarios requisitas. Seniores enim illi vestimentis candidis induti erant, caputque eorum coma argentea cōtectum corona aurea ambiebatur. *Circumamicti vestimentis albis, & in capitibus suis coronæ aureæ.* Per quod Spiritus Sanctus demonstrare nobis voluit quod qui Principibus, Civitatibus, vel Rebuspublicis tanquam consiliarii assistunt, veste candida induti esse, id est, mentem puram & candidam habere debeant; in capite vero coronam gestare auream id est, capitis verticem charitate habere debeant ornatum, quæ utpote Regina virtutum apte repræsentatur per aurum, quod Rex quidam est metallorum. Id quod in multis Principum consiliariis valde desideratur, qui mentem non habent puram & candidam, sed passionibus valde contaminatam. Tales enim, quia Principem pecuniæ cupidum esse vident, ut ejus sibi favorem & gratiam adsciscant, ab eoque in numero ingeniosorum atque subtilium habeantur præ cæteris, diu noctuque modos, & rationes excogitant novas erigendi gabellas & contributiones, qualiter ex subditorum sudoribus, pauperumque hominum visceribus ingentes coacervare possint pecunias, unde in sublimatorio ingenii sui, subditorum sudores distillant, ut inde eliciant argentum, & aurum, licet ipsi fame mori & interire cogantur. Hi tales quidem caput habent corona redimitum, non tamen aurea, quæ figura sit charitatis, sed plumbea, quæ gravat & onerat, efficiendo ut subditorum humeris nova semper onera imponantur, donec supprimantur totaliter, ut ne suspirare quidem possint. Enimvero in quem finem peculium hoc adeo inique congregatum adhiberi & impendi existimatis? Num forte ad templum aliquod erigendum? vel ad puellarum dotes? vel ad hospitalium ampliores fundationes? Minime, sed (quod sine ingenti dolore dici non potest) ad fovendas meretrices, ad stipendiandum Moriones, ad ludos in quibus sæpe una nocte prodigitur, quod per integri anni spatium laboriose congregatur. O sanguis pauperum quo vadis? quam inutiliter impenderis? Hic est sanguis ille, qui nostris temporibus *clamat de terra*, adversum consiliarios. Principes quidem

D. Bernardinus Senensis c.3. Fer.3 post diem Penth. serm.3. c. 4.

Apoc. 4.

Psal. 1

D. Au ibid. f. 37. & Hugo Card.

Idem ibid. fol. 308.

quidem optima sunt mente præditi, verum hi pauperum jurati hostes, & sui ipsius amici eandem miserè & turpiter contaminant. Ingentes proinde referamus Cælo gratias, quod nos in Italia Principes ejuscemodi non habeamus, iisque compatiamur subditis, quorum humeri tantis premuntur gravaminibus atque oneribus, ut de terra se vix erigere possint. Id quod utique non fieret, si in iis regionibus, Provinciis vel regnis tales essent consiliarii, qui DEI honorem, calamitosasque subditorum miserias ob oculos haberent.

13. Regius Propheta David Psalmum 119. composuit, eique hunc titulum *Canticum graduum*, præfixit, per quod nimirum ascenderetur & descenderetur. *Graduum descendentium vel ascendentium.* In hoc autem Psalmo David inter alia dicit: *Domine libera animam meam à labiis iniquis, & à lingua dolosa*; quasi diceret: Ex quo Rex sum, aliorum imperio destinatus, aliam à te gratiam minime exposco, quam ut me à labiis iniquis, & à lingua dolosa eripias: At vero quænam sunt hæc labia? vel qualis est lingua illa de qua loquitur? Forte de labiis inimicorum suorum agit, qui famam ejus misere dilacerant? nunquid ipsemet suamet potentia & industria hasce à naribus suis abigere muscas prævalet? Væ regno illi cujus Rex adeo ignavus est, ut malevolorum venenosa labia obserare, aut maledicis linguis imponere silentium non possit. Veruntamen, O Auditores, non est hoc Regis nostri, de quo loquitur, propositum; sed in præcitatis verbis à malis consiliariis liberari desiderat: *Domine libera animam meam à labiis iniquis, & à lingua dolosa*; quasi diceret, ut interpretatur quidam modernus: *Me ab impio avoca consiliario.* Quid autem, ô Rex invictissime, in malis consiliariis sinistri formidas? timeo ne mali consiliarii in extrema me præcipitia proturbent; sicut enim boni consiliarii Principem suum ad DEUM ascendere faciunt, ita mali omnia susque deque evertunt, & in extremum exterminium adigunt: *Quid est lingua dolosa?* interrogat idemmet Pater, *subdolam habens imaginem consulendi, & pernitiem nocendi.* Pessimorum namque consiliariorum pravæ opiniones, optimos Principes excæcant, prouti frequenti docemur experientia.

Apocal. 4.

Psal. 119.

D. Aug. ibid. fol. 37. & Hugo Card.

Idem ibid fol. 308.

14. Prothomatrem nostram infernalis serpens hisce fere verbis adoriebatur: quis te timor coercet; O Eva, quo hujusce arboris fructus degustare prohiberis? Nulla aliarum arborum delicatos adeo fructus progignit, sunt etenim meliores ex omnibus qui sunt in Paradiso. Num forte id tibi difficile est credere; Experire obsecro, Forsitan DEUM hosce fructus tibimetipsi reservasse dices; at vero vel ex hoc solum facile tibi est colligere, fructus illos delicatissimos esse, utpote soli DEI palato reservatos. Num forte DEUM hosce fructus comedere credis? O te simplicem mulierem si id tibi persuadeas. Porro Deus ea solum de causa fructus hosce à te gustari vetuit ut postea illos manducans, tanto sint palato tuo gratiores; an etenim privationem appetitum generare ignoras? Id quod appetitur & desideratur longe gratissimum est cum deinceps obtinetur. DEus utique se suaque opera à te contemni & aspernari existimaret, si delitias suas, quas tui solius causa produxerat, aspernareris, Certe si eosdem in usum & commodum meum creare dignatus fuisset, in degustandis illis non morarer, sed non rogatus ultro citroque eosdem appræhenderem. Num forte tibi persuades quod DEus totius universi creator delitiosissimum fructum hunc ab hac arbore nasci fecerit, & postea nullius creaturæ usui ipsum cedere velit? Equidem DEUM fructus hosce nequaquam comedere, tu melius nosti quam ego, signum itaque est quod tibi soli eundem reservaverit. Præterea sciendum tibi est quod DEus huic pomo virtutem dederit illuminandi cæcos, imbuendique homines scientia boni & mali. DEus autem qui in omni perfectionum genere perfectissimus est, nequaquam indiget, ut visum & scientiam hanc ab arborum fructibus emendicet; ac proinde alterutrum mihi concedere debebis, nimirum quod vel DEus hanc unicam arborem absque ullo sibi proposito fine produxerit, quod in maximū cederet honoris sui præjudicium, sic enim imprudenter & stulte operatus fuisset: aut vero quod fructum istum pro tuo ore atque palato crearit, ut scilicet aperiantur tibi oculi tui, tibique inferatur sciētia perfecta boni & mali. Acquiesce igitur ô simplex muliercula, huic meo consilio, meisq; verbis fidem adhibe, mox enim ut pomū istud simul cum marito tuo degustaveris:

Aperien-

Gen. 3. *Aperientur oculi vestri: Eritis sicut Dii scientes bonum & malum.* Enimvero si hæc serpentis verba una mecum attente examinaveritis, facile cognoscetis, quantorum malorum author & causa sit unicus Consiliarius malus. Satis enim perspicuum est, quod Dæmon mendax sit, & contrarium semper dicat ejus, quod vere est, & in hoc proprie consistit mendacium. Raynerus de Pisis, Tom. 1. v. Mendacium c. 1. *Sicut tunc aliquis dicit verum, quando affirmat esse, quod est, & negat esse quod non est: ita tunc aliquis dicit falsum, quando affirmat esse quod non est, & quando negat esse quod est.* Quisquis enim mendax est voce sua contrarium illius exprimit, quod revera est, vel futurum erit. Unde ex quo serpens infernalis dicit: *Aperientur oculi vestri*, omnino contrarium per id significare credendus est, id est, claudentur oculi vestri. *Eritis sicuti Dii*, id est, vos qui Dii quidam terrestres estis, Deitatem vestram amittetis: D. Amb. lib. de Parad. c. 13. *Non solum sicut Dii esse desierunt, sed etiam qui quasi Dii erant, quibus dictum est: Ego dixi Dii estis, Dei gratiam perdiderunt*, inquit Sanctus Ambrosius, similiter quando postea subjunxit: *Eritis scientes bonum & malum*, idem est, ac si diceret: amittetis scientiam boni & mali. Nunc igitur totum Diabolici hujus consiliarii ad prothomatrem nostram habitum sermonem breviter recapitulemus, illius enim hæc fere est præcipua series, quod si tu, ô Eva, una cum tuo marito consilio meo adhæseritis, cæci evadetis, terrenamque vestram amittetis Deitatem, nec verum à falso prudenter discernere poteritis. Id quod Rupertus Abbas Tuitiensis considerans ait: Rupertus Abbas ibid. *In hoc casu docemur, ut à malis consiliis declinemus.*

15. Postquam tres Magi Magni Judæorum Regis in hunc mundum recens nati nuntium perceperunt, è suis regnis egressi, ad eum debite honorandum opulenta ei munera, aurum scilicet, thus, & myrrham, obtulerunt. Quia vero nativitatis suæ locum ignorabant, ideo ne cæco quodam modo ambularent, DEUS lumen quoddam ad eos misit, quo mentes eorum illuminabantur, & securum illis iter commonstrabatur, videlicet stellam quandam, quæ veluti viæ dux motu suo eos Matth. 2. præcedebat, suoque lumine viam illis demonstrabat. Chrysost. Hom. 7. *Et ecce stella quam viderant Magi in oriente, antecedebat eos.* Cum vero Theophil. Jerosolymam usque pervenissent, mox stella disparuit, prouti asserunt Chrysostomus, Theophylactus, Paschasius, Doctor Angelicus, Carthusianus & alii. (Paschas. S. Thomas. Carthus. Euthymius.) Verùm enimvero cur stella hæc se Jerosolymis videri non sinit, cum tamen stella hæc à civibus Jerosolymitanis visa in majorem Magorum excellentiam, nec non in majorem pueruli JESU gloriam utique cedere potuisset? Omnino existimo stellam hanc disparuisse eo quod tres Magi Hierosolymis dubitantes, quo nam vel qua via illis eundum esset, ut Christum invenirent, à Civitatis incolis plenam hac de re informationem petierint, dicentes: *Ubi est qui natus est Rex Judæorum* quasi stella iis dicere voluisset: siccine? Ergone cives Jerosolymitanos quoad viam, quæ ad noviter natum Regem recta ducit, in consilium adhibetis? malos nimirum & novi Regis nati juratos inimicos? attendite quam inde utilitatem sitis reportaturi. Mox enim stella se subducet, lumen scilicet cœleste, quo mentem vestram illuminabat, sine qua impossibile vobis fuisset, vel unicum gressum movere, qui ad Dominum recta vos duceret. Est hæc opinio Sancti Bernardi dicentis: D. Bern. serm. 2. de Epiphan. *Hinc manifestè datur intelligi, quoniam humanum flagitantes consilium, Divinum amisere ducatum, & conversos ad terrenum documentum, signum cæleste deseruit.* Id quod à Strabone egregie Strabo. confirmatur, dum ait: *Dum à malis consilium quæritur vera illuminatio perditur.* Quid igitur consilia agitantur cum impiis & malis consiliariis, à quibus nil aliud quam malum præstolari possumus?

16. Christum Salvatorem nostrum ultra mare Tyberiadis ingens quædam multitudo sequebatur virorum ac mulierum, qui in summa fame Christum integro triduo patienter sustinuerant, cumque nulla ibi posset vitæ annona pecunia comparari, nil illis præter solam spem in Divinum subsidium, supererat. Porro Christus ejusque discipuli hujus turbæ necessitati viscerosissime quidem compatiebantur, nec tamen habebant, unde illis subvenire possent, & licet Dominus noster valde se anxium exhiberet, veluti si nesciret in quam partem se resolvere deberet, ipse tamen optime quid futurum esset præsciebat: *Ipse enim sciebat quid esset facturus. Tandem ad Philippum conversus* Joan. 6.

versus de modo quo panis ad hanc multitudinem satiandam sufficiens comparari posset, deliberavit: *Dicit ad Philippum: unde ememus panes, ut manducent hi?* Philippus autem humeros contrahens dicebat: ut verum fatear, O Domine, omne hic me consilium deserit, neque enim ullum excogitare possum medium, quo genti huic provideri possit; hæc etenim multitudo adeo est ingens, ut ducentorum denariorum panes ad eandem frugaliter reficiendam minime sufficerent, *ut unusquisque modicum quid accipiat.* Enimvero non video causam cur Philippum potius consilii causa interroget dicendo: *unde ememus panes*, siquidem multi Doctores scribant, hunc discipulum idiotam fuisse & exigua experientia aut sagacitate præditum, cur non potius Judam in consilium advocat, qui marsupium sive loculos habebat, sciebatque quænam essent loculorum Apostolicorum in pecunia vires; adhæc cum ageretur de emendo pane, justum erat ut Judas requireretur, hæc enim necessariorum emendorum cura Judam proprie tangebat, qui dispensator erat & Procurator, ac proinde S. Paschasius ait: *Domine quare à Iuda, hic habet marsupium* Verum videor mihi Christum audire respondentem: Absit ut à Juda petam consilium. Quale enim consilium mihi daturus esset homo pessimus & depravatæ voluntatis. Nolo igitur Judam habere consiliarium, ipse etenim alter quidam Caiphas est, bonos igitur mihi adsciscere volo consiliarios *Cor boni consilii statue tecum*, inquit Ecclesiasticus, *cum viro Sancto assiduus esto.* Sed quo fine? *à quo quærendum est consilium*, respondet S. Bernardinus Senensis. Communiter quotquot sunt civitatum consiliarii, ad nihil aliud respiciunt, quam ad proprium suum interesse, & nihil minus ab iis curatur, quam publica utilitas. Hic officium aliquod prætendit, eo quod insignem habeat redituum provisionem. Ille inclinatur ad favorem erga cognatos, quia ab iisdem bona præstolatur munera; alius ad tale vel tale munus aspirat, eo quod talis muneris officialis facultates publicas administrat, & bona se inde lucra comparaturum esse sperat.

D. Paschasius.

Eccl. 37.

D. Bernardin. Sen. T. 2. Sabb. post Dom. 2. Quadr. ser. 24. Arg. 10. fol. 228.

17. Unde Ecclesiasticus hasce inconvenientias prævidens prohibuit, ne quodvis genus hominum admittatur ad consilia, sed prius bene scrutentur & explorent statum & qualitates ejus, qui ad senatum vel consilium aspirat: *A consiliario serva animam tuam, prius scito, quæ sit ejus necessitas.* Vos ô Principes & Rerum publicarum magistratus, quorum est in consilia status vestri adoptare vobis consiliarios, cavete ne illi quos in senatores & consiliarios vestros deligitis, egeni sint & inopes, quia hi nil aliud æque industrie nituntur facere, quam ut ex substantiis & facultatibus publicis & miserorum subditorum, domos suas locupletare possint. O si mihi illos nominare liceret, integrum mox recitarem eorum catalogum bene longum qui paulo ante fere fame peribant, mox vero ut in consiliarios adoptati, quatuor in consilio annos superarunt, palatia sibi emunt & possessiones, vehuntur in Rhedis ingenti servorum stipati caterva. Credentias habent argentea suppellectile refertissimas, & scrinia & armaria gemmis & auro plena asseruant. Et unde hæ tantæ divitiæ illis proveniunt? num forte cœlum illas in eorum sinum depluit? sanguis sunt & sudores pauperum subditorum. *Ideo primo considera qualis sit consiliarius, quam ei consentias*, inquit Hugo Cardinalis; *ne forte sit terrenum ejus consilium, & te per cupiditatem figat in terram, & suum consilium confirmet pro terreno commodo.* Scio equidem dicturos vos esse, admodum difficile esse invenire consiliarios synceros & integerrimos, in quibus non sit aliquis nævus, aut defectus, ac proinde opus esse ut Principes se meliori quo possunt modo accomodent. Verum ad id respondeo cum sancto Bernardino Senensi: *In agendis dubiis & arduis, ante operis inchoationem certitudo divinæ voluntatis investiganda est.* Ita Israelitæ faciebant, quando nescientibus ipsis qua ratione res suas moderarentur, ut inimicis suis resistere possent, Josaphat pro omnibus loquens ad Deum conversus ita dicebat: *Cum ignoremus quid agere debeamus, hoc solum habemus residui, ut oculos nostros dirigamus ad te.* Imo ipsimet quoque Gentiles hanc Politicam & mentis illuminationem habuisse videntur ac proinde Cambyses Rex, hoc filio suo documentum reliquit, ut ne gressum quidem sine cœlesti, id est, Deorum adhibito consilio moveret: *Nihil vel publicis, vel privatis in rebus agas, nisi sacris peractis, Deorumque voluntatibus per auguria perspectis, quod agendum est, quod non agendum exoptaret.* Athenien-

Ioan. 6.

Eccles. 37.

Hugo Card. in in Cap. 37. Eccles.

D. Bern. senensis T. 3. Fer. 3 post diem Penthec. serm 3. cap. 4.

Paralip. 2. c. 20.

nienses item in laudabili more positum habebant, quod in publicis eorum Parlamentis vel consiliis præsentem semper haberent Sacerdotem aliquem, qui priusquam negotiis suis manum admoveret, consiliis suis cœli assistentiam genuflexus in terra imploraret. Similiter Romani postquam senatus ad ea negotia quæ bonum civitatis regimen spectabant, tractanda congregatus esset, ut scribit Alexander ab Alexandro ad Deos vel Deas suas quas publico cultu passim adorabant, suum habebant refugium, ut consiliis suis assistere, & utiliter in iis determinanda inspirare dignarentur. *Erat mos auspicandorum comitiorum, ut cum præfatione Deorum Dearumque bonis faustisque nominibus ac Diis bene juvantibus consilia inirent.*

Alex. ab Alex. lib. 4. Dier. Gen. c. 3.

18. Postquam filii Jacob ex Ægypto in chanaan patriam suam reversi essent, prætterquam quod saccos secum ferebant frumentis bene onustos, cordibus quoque præ nimia lætitia gestientibus, Patri suo Josephum fratrem suum etiamnum vivere, universæque Ægypto in qualitate vice regis amplissime dominari retulerunt: *Ioseph filius tuus vivit, & ipse dominatur in omni terra Ægypti.* Porro lætum hoc nuntium Pater læto quidem vultu accepit, ambiguus tamen & anceps hærebat, an famæ huic tuto fidem adhibere posset; veruntamen dum à filiis suis Josephi majestas minutim per varias circumstantias describeretur, videretque currum, quem ad eum in Ægyptum perducendum iis donaverat, aliaque præclara munera, quibus eos donarat, cunctis quæ referebantur fidem plenam adhibuit, revixitque in eo spiritus ejus, seque confestim ut eum in Ægypto præsentem salutaret, ad iter ineundum disposuit: *Vadam & videbo illum antequam moriar.* Universam igitur familiam suam in bonum itineris ineundi ordinem redactam, omnibus quæ in via iis necessaria futura erant abunde instruxit, ac paulatim ex Chanaan in Ægyptum processit. Postquam vero ad locum quendam qui Puteus juramenti dicebatur, pervenissent: *Venit ad puteum juramenti.* ibidem substitit, & sacrificium DEO pro felicibus itineri suo impetrandis auspiciis immolavit, qui Jacobo Patriarchæ nocturno tempore in visione apparuit, eumque ad se accersitum monuit, ut omni metu cujusvis mali seposito cœptum iter prosequeretur: Ego sum fortissimus DEUS Patris tui; Noli timere, descende in Ægyptum. Noli timere! Cur timeat Sanctus hic Patriarcha qui lætus & hilaris ad videndum filium quem tenere semper dilexerat, procedebat? Num forte dubitare poterat an filio suo invisus futurus esset? aut adventum suum eidem minime gratum futurum? vel quod venerandam suam canitiem non cum illa reverentia quæ illi debebatur honoraret & exciperet? Minime gentium: siquidem Joseph magno tenebatur Patrem suum revidendi desiderio, ac proinde fratribus suis dixerat: *Nuntiate Patri meo universam gloriam, & cuncta quæ vidistis in Ægypto, festinate, & adducite eum ad me.* Num forte sinistrum aliquem, qui ei in via occurrere potuisset formidabat eventum? Dicam breviter quid hac in re sentiam: Existimo igitur Sanctum hunc senecionem in via constitutum hunc in modum secum fuisse ratiocinatum: Quonam me temerariæ & male consultæ cogitationes abripiunt? Quonam me impulsus voluntatis meæ impellunt? quando in juvenili adhuc ætate constitutus eram, nullam unquam actionem aggressus sum, quin prius de faciendis Dominũ consuluissem nunc autem decrepitus senex existens inconsulto DEO, exprivati judicii mei dictamine actiones meas instituo, dum huic me laborioso itineri non requisito cœli arbitrio accingere non dubitavi, atque ideo haud immerito malam mihi fortunam aliquam in hoc itinere forte occurrentem timendam esse censeo. Absit igitur ut gressum ulterius moveam, malo enim in tota vita mea filium meum nunquam videre quam ulteriores gressus sine adhibito DEI consilio moliri: *Olim nihil egi in consulto numine, nunc me solum tanti itineris ducem sequor.* Timuit igitur Sanctus Patriarcha, & quidem timor ille adeo ingens erat, ut opus fuerit, quod DEUS illum animaret & confortaret, dicendo illi: *Noli timere, descende in Ægyptum.* Hunc autem timorem ex causa jam dicta enatum fuisse confirmat P. Franciscus Mendoza, dum ait: *Timuit profectò quod DEUM prius non consuluerit.*

Gen. 45. Gen. 45. Gen. 46. Gen. 46. Mendoza T. 2. in 1. Reg. c. 1. n. 10. s. 1. ad n. 3.

19. Hinc igitur unusquisque ediscat, deinceps nulli negotio arduo aut quod gravis momenti sit, se admovere, nisi prius Deum requisierit

rit, ut suis bonis inspirationibus nos de singulis rite faciendis illuminare & dirigere velit. Dum autem idipsum facere negligimus, vel contrarium illius agimus, nil mirum est, si cœpti conatus nostri infelicem exitum habeant, atque de malo in pejus ruant. Illa est prô dolor hominum hujusce temporis temeritas, ut iter aliquod arduum aggressuri non jam Ecclesiam visitent, ibidemq; Deum pro felici itineris auspicio devote invocent, sed potius popinas & culinas frequentent, ibidemque amicis suis valedicturi crapulis & commessationibus vacent. Vel si alicui ineundum sit matrimonium, non Deum, sed proprium judicium & animi libidinem, vel quam à Sponsa dotem expectant in consilium adhibeant, haud secus ac si Deum nihili faciant, atque ideo sæpenumero contingit, quod multa postea conjugio alligati ærumnarum & adversitatum genera experiri cogantur, dum utrimque allatæ dotes paulatim evanescunt, contrahuntur debita, pro quorum solutione divenduntur vestes aliaq; domus suppellex, oppignorantur conjugis pretiosa monilia, unde tanta inter utrumque conjugem postea nascitur discordia, ut ne unius quidem horulæ gaudium experiri possint. Denique si filii tui professioni alicui speculativæ vel practicæ applicandi sint, cum proprio interesse tuo mox consiliaris nulla Dei habita memoria aut recordatione, deliberas enim de modo quo ita applicari possit, ut tandem fulcrum aliquod domus tuæ evadat, tibique deinceps in senectute auxilio & præsidio esse possit, quasi tuæ determinationes nullo prorsus indigeant divino præsidio, atque ideo frequenter accidit, ut omnia longe secus eveniant, ac tibi proposita fuerant. Oportune Deus de talibus per os Isaiæ Prophetæ lamentatur, omniaque dira iisdem comminatur, dum ait: *væ filii de-*
Isaia. 30. *sertores dicit Dominus, ut faceretis consilium & non ex me, & ordiremini telam, & non per spiritum meum, & os meum non interrogastis.* Vos proinde Deus videre faciet, quam sint consilia vestra vana atque fallacia. Ochozias neglecto Deo vivo & vero Israelis, ad Deum Accaron cōfugit: *Ite consulite Beelzebub Deum*
4. Reg. 3. *Accaron, utrum vivere queam de infirmitate mea hac?* O inanis cerebri Regem, qui spreto vero Deo, sua cum Idolo consilia confert! *Quasi non esset Deus in Israel, à quo posset interrogare sermonem.* Scito igitur quænam ob id te maneant supplicia: *Ideo de lectulo super quem ascendisti, non descendes, sed morte morieris.* O quot hodie reperiuntur Ochoziæ veri imitatores. Etenim frequenter accidit, ut unus alterum suum amicum consulat dicens, sunt mihi cum tali irreconciliabiles inimicitiæ, quid tibi videtur, facerem ne bene, si vitæ illius insidiando eundemque occidendo de medio tollerem? cui mox alter applaudit dicendo Benedictæ erunt manus tuæ si idipsum feceris, quid hic aliud facit, quam quod Deum Accaron consulat? *Ideo de lectulo, super quem ascendisti, non descendes.* Deus etenim infirmitatem quandam tibi immittit, per quam per annum integrum lecto affigaris. Est alius qui dicit: Passus sum à quodam æmulorum meorum gravem injuriam, me etenim in honore & fama nec non & in facultatibus meis enormiter læsit, decretum est mihi vices illi reciprocas reddere quoad vixero, sine ullis pacis induciis, cui alter mox stimulos addit, utique si id facias magnam tibi in tota civitate laudem comparabis; si enim ipsum tibi per initam pacem reconciliare niteteris, ad hoc te per ignavum timorem exstimulari universi dicerent. O te infelicem, nunquid clare vides, quod Deum Accaron, in consilium adhibeas, *Quasi non esset Deus in Israel?* Ne dubites quin Deus paulatim hanc tibi infidelitatem atque perfidiam pro meritis debite rependet: *Ideo de lectulo super quem ascendisti non descendes.* Ego (inquit alius quidam) jam à multis annis pessimæ cuidam Societati implicitus fui, & satis evidenter video, quod multum inde lædam sanitatem, honorem, & fortunam, imo quod præcipuum est, conscientiam & animam meam; ac proinde tali societati nuntium remittere eique valadicere quodammodo decrevi, quid tibi in hac re faciendum mihi esse videtur? Respondet alter stulte facies, si propositum istud serio executus fueris; Quæ enim ex ejusmodi societate percipiuntur voluptates, juventuti propriæ sunt maximeque eidem conveniunt pro fallendo tempore, nisi enim in juventute iis operam dederis, in senectute earum copiam nunquam, quantumvis velles, habebis, atque ideo ætati & tempori indulgeas, & secundum genium tuum vivas, nihili faciens quicquid alii de te dixerint. O te stultum. qui

Deum Aaron & non Deum verum in consilium admittis! sed quid tandem tibi eveniet? *Væ filii desertores, ut faceretis consilium & non ex me*, Deus infirmitatem irremediabilem tibi immittit in qua contabescas: *Et de lectulo super quem ascendisti, non descendes, sed morte morieris.* Non dicit simpliciter *morieris*, sed *morte morieris*, id est, duplici morte corporis & animæ. Ac proinde consulo & suadeo vobis, ut priusquam negotia vestra ardua aggrediamini, eos qui probitate & sapientia præditi sunt in consilium adhibeatis. Et quidem cum Deo consilium inire securissimum est, sic enim omne aberit erroris periculum. Equidem tametsi ad consilia sana suggerenda ineptus sim & inidoneus attamen suadeo vobis ut hoc meum admittatis consilium, quo vobis omnem possibilem pauperibus exhibere charitatem suadeo, nec tantum suadeo, sed & supplico & obtestor Facite Eleemosynam.

* * *

PARS SECUNDA.

20. Expedit ut unus homo moriatur pro populo, ne tota gens pereat. Ita Caiphas opinabatur. O quale consilium ab homine, qui sibi sapiens esse videbatur, emanavit? Omnes alios velut imprudentes & inexpertos despicit & contemnit, dicens: *vos nescitis quidquam*; & ipse se magis ignorantem esse manifeste probat: *Consilium hujus Pontificis multipliciter fuit erroneum*, inquit Dionysius Carthusianus: Suadebat enim facere malum, ut inde bonum eveniret, quia tanquam ignorans nesciebat, quod *Non sunt facienda mala, ut inde veniant bona.* Etenim ubi & ex qua lege didicit, quod ad hoc ut quis se omni periculo eximat, licitum sit innocenti mortem inferre? Optime de Caipha, aliisque malis consiliariis verificatur: *Cogitaverunt consilia, quæ non potuerunt stabilire*; quæ verba à Sancto Athanasio ita explicantur: *Cogitaverunt consilia maligna, ut nomen Christi delerent de terra, quæ tamen non potuerunt stabilire, quia non est consilium contra Dominum.* Suaserunt & decreverunt Filio Dei necem parare, timentes ne Romani bella ipsis intentantes, civitatem & Regnum potentia sua sibi raperent, sed Deus ita disposuit, ut propter illatam Filio Dei crudelem mortem

Dion. Carthus. ibid. Art. 29.

Romani civitatem ipsorum funditus everterint, eosque veluti mancipia in perpetuam quandam servitutem redegerint: *Hoc cogitaverunt & erraverunt, quia impediti sunt in consiliis suis, etenim hoc ipso amiserunt regnum, & gentem, quia Christum occiderunt*: inquit Hugo Cardinalis. Similiter Dionysius Carthusianus ait: *Ideo Iesum occiderunt, ne à Romanis vastarentur, sed ideo sunt vastati quoniam Iesum occiderunt.* Hic tandem est exitus, quem habere solent negotia per ejusmodi Consiliarios Caiphasistas directa. *Homo proponit, & DEUS disponit.* Et quidem alio modo Deus in cœlo disponit, quam sibi Homo terra proposuerit.

Hugo Card. in Psal. 20. Dion. Carth. ubi sup.

21. Oportune hic mihi incidit similitudo illa sive parabola divitis illius à Salvatore nostro coram Hebræis adducta. Erat enim certus quidam homo in omnibus fortunæ bonis locupletissimus, qui dum anno quodam admodum fertili & fœcundo ingentes in grano, vino, oleo, aliisque fructibus congregasset divitias, videns locum sibi deesse in quem messem & autumnum adeo liberalem & munificum reconderet, totus anxius per palatium suum quaquaversum discurrit, & de loco novo erigendo deliberavit: *Quid faciam, quia non habeo, quo congregem fructus meos?* Tandem granaria sua ampliare & in ea in plurimos annos sufficientem vitæ annonam congregare, & suos deinde vitæ annos, deposita omni cura animique anxietate in lætitia, & gaudio transigere decrevit: *Anima mea habes multa bona posita in annos plurimos, requiesce, comede, bibe, epulare.* Quasi diceret: Anima mea centum hosce vitæ meæ reliquos annos in Apolline residere statui; Nemo mihi de laboribus aut curis loquatur, multa etenim bona possideo posita in annos plurimos, requiescamus igitur, omnibusque delitiis quas excogitare possumus, operam demus: Mensæ nostræ continuo videbuntur ad accumbendum paratæ, in iisque quicquid lautitiei in vino aut cibis inveniri poterit, copiose apponetur: finis cœnarum nostrarum somni nostri initium erit, omnes à mente nostra curas excludemus, ne animum nostrum molestando quietem nocturnam perturbent; mane nil faciemus aliud, quam ut de lecto nos recipiamus ad mensam, pro fallendo quoque totius diei tempore recreationes variæ & perju-

perjucundæ non deerunt. Ad hanc igitur felicem vitam ego te, ô anima mea invito, perfruemur simul & pariter bonis fortunæ & longitudine vitæ. Verum ô infelix! Consilia tua excluso Deo determinasti, atque ideo omnia evanescent, nil minus etenim eveniet, quam quæ tibi persuaseras, invenies profecto te arces fabricasse in aëre. Tu etenim diuturnam & felicem vitam transigere decreveras, sed ecce aliter circa te Deus disposuit, hac etenim nocte vitam tuam claudes, tuasque facultates & substantias possidebunt alii: *Stulte hac nocte animam tuam repetent à te, quæ autem parasti, cujus erunt?* Stultus quidem appellatur: *Stulte* quia stultus est quisquis sine Deo consilia agitat, neque enim consilia nostra sine dispositionibus cæli ulla ratione subsistunt. *Eadem nocte sublatus est* (inquit Sanctus Gregorius Papa) *qui multa tempora fuerat præstolatus, ut qui in longum sibi temporalia congregavit, unum diem sequentem nequaquam videret.* O quot dives iste hoc tempore sui imitatores habet qui consilia sua claudunt & finiunt consilio Dei nequaquam requisito aut admisso. Sic enim ex quo hoc anno agri ob faventem auram copiosam messem promittunt, quot Chymæræ cogitationum stultarum mentem tuam pertranseunt & occupant? volo tale mihi coemere prædium, jamque venditorem subbarrhatione præveni & obligavi, vel volo ædificare mihi magnificum palatium, cujus jam de facto jacta sunt fundamenta; volo desponsare filiam meam sponso, qui de facto eam procatur, juveni ditissimo. Veruntamen quia homo proponit, & Deus disponit, ideo permissione Divina de cælo ventus quidam exsuscitatur, qui sementem adurit, vel nebula quædam subnascitur, & vineas devastat, vel grando de cælo labitur, omnemque spem tuam annihilat: superaccedit tandem ultima mors, & omnia consilia tua dissipat, te pariter & filios tuos ex hac vita abripiendo.

21. Nobis ex millenis capitibus apprime necessum est in id sollicite conniti, ut Cæsaris gratiam semper & constanter nobis conservemus (ita adinvicem adversus Christum consilia agitantes, differebant Hebræi) atque ideo quia facile accidere posset, quod si Christi tot signa quotidie facientis statum & conditionem dissimulemus iniquo id animo Cæsar acciperet, adeoque periclitaremur & de Romanorum gratia & de Cæsaris amicitia, ideo negotium istud maturum à nobis consilium & deliberationem exposcit. Quis scit an non ob nostram negligentiam ad iracundiam provocandi ac tandem arma adversum nos appræhensuri sint? Nostra dissimulatio magnarum discordiarum causa & origo esse posset, quæ tandem solo sanguine placari, aut per mortem nostram tantum detriumphari possent; atque ideo Pilato dixerunt: *Si dimittis eum sic, non es amicus Cæsaris: venient Romani & tollent nostrum locum & gentem.* Unde tum ad hæc pericula evitanda, tum etiam ne Romanorum arma in sua viscera provocent, tandem in consilio suo concludunt innocentis mortem urgendam esse: *Expedit ut unus moriatur homo pro populo, ne tota gens pereat;* suaque pessime determinata consulta tandem executioni demandarunt. At vero quia *homo proponit & Deus disponit*, ecce consilium & decreta illius omnino contrarium ab eo quem intenderant, sortiuntur eventum, siquidem Cæsaris inprimis amittunt amicitiam & gratiam, rumpuntur inter ipsos & Romanos diu solideque contracta fœdera, bellum in illos urgetur atrox & crudele, inimicorum suorum efficiuntur mancipia, tandemque serius licet, adverterunt Deum omnino disposuisse contrarium illius, quod mali cum Caipha consiliarii in consilio suo determinarant. Unde Euthymius ait: *Prætextum sumpserunt occidendi Christum, ne à Romanis internecioni traderentur: quia vero occiderunt, internecioni traditi sunt, & quæ fecerunt, ut effugerent, ea quia fecerunt, non effugerunt.*

Ioan. 19.

Euthym. in cap. 11. Ioan.

23. Non multum id absimile est consilio hodierno, quod inter se agitarunt vinitores vineæ illius, quam in hodierno Evangelio Filius Dei in parabola quadam hunc in modum Pharisæis proposuit. Postquam enim quidam Paterfamilias plantasset vineam eandem nonnullis agricolis cultivandam & custodiendam commisit: *Homo quidam plantavit vineam, & locavit eam agricolis.* Tempore messis autem famulos suos ex parte sua

Matt. 21.

misit, qui rerum suarum satagerent, at vero non solum iisdem debitos dare renuerunt fructus verum etiam missos ab hero famulos crudeliter occiderunt (id quod rusticorum proprium esse videtur, cum enim nec conscientiæ nec animæ curam habeant, omnia sibi industriè coacervare, Dominumque suum extinctum videre desiderant, neque enim avidior & insatiabilior gens in toto potest mundo reperiri) Dominus autem sive Paterfamilias auditis hisce eorum insolentiis, nequicquam alterationis aut Passionis prædominantis passus est, sed confestim novos ad illos servos submisit, quos eodem priorsus modo tractarunt, nam *Alium occiderunt, alium ceciderunt, alium vero lapidaverunt.* Tandem vero proprium filium suum misit, futurum sperans, ut aliquem illi respectum & reverentiam deferrent: *Verebuntur filium meum.* Et quid illos audito Domini sui adventu fecisse existimatis? Avidi non solum retinendorum fructuum, verum etiam potiundi vineæ Dominii, de rebus faciendis mutua inter sese contulerunt consilia, ac tandem illum quoque adoriri, & palis atque ligonibus suis occidere decreverunt, prouti reipsa quoque factum est. O generationem pessimam, cupidam, ingratam, ignorantem, iniquam, & insolentem! Ergone possibile est quod servus eo væsaniæ adduci possit, ut Domino suo mortem machinetur, ad hoc ut in fructuum & vineæ possessionem subingredi possit. Quid dici vel audiri crudelius potest? *Hic est hæres & occidamus eum, & habebimus hereditatem ejus.* Veruntamen consilia ipsorum fuerunt sicut pulvis in ventum deportatus, quia Dominus noster longe aliter disposuit quam ipsi sibi proposuerant & determinaverant: *Malos malè perdet, & vineam suam locabit aliis Agricolis.* In consilio suo ipsi totius vineæ Dominium sibi acquirere decreverant, Dominus autem disposuit, ut nihil penitus haberent aut acciperent, prouti experientia in ipsomet effectu demonstravit. Ita S. Pater noster Augustinus observat dum ait: *In contrarium eis vertit malum consilium; ut possiderent, occiderunt, & quia occiderunt perdiderunt*

Matt. 21

D. Aug. serm. 59. de verbis Dom.

24. Dum Rex Saul in montibus Gelboe moreretur certus quidam Amalechita hanc sibi mortem lucrosam reddere, insigni quodam excogitato consilio decreverat. Ita enim intra semetipsum consiliabatur, scio quod Saul juratus semper fuerit Davidis Regis inimicus, unde optime me facturum arbitror, si Saulem hac mea dextera occisum esse dixero, & insignum veritatis scutum Saulis & hoc ejus regium diadema monstravero, sic enim infallibiliter ejus mihi lucrabor gratiam, & insuper bona me remuneratione honorabit: Deus autem aliter disposuit, nimirum ut loco gratiæ indignationem sibi regiam, & loco remunerationis mortem sibi adsciscceret, siquidem David audito tristi nuntio de occiso Saule uni ministrorum suorum præcepit ut stricto mucrone cor illius transfigeret: *Vocansque David unum de pueris suis ait: Accedens irrue in eum, qui percussit illum & mortuus est.* Aman similiter in animo suo statuerat Mardochæum patibulo furcæ adjudicare; è contra vero cœlum eundem Aman in patibulo Mardochæo præparato affigendum esse decreverat. Pharao quoque totam Hebræorum progeniem funditus extirpare statuerat, ac proinde legem quandam condidit, ut quotquot Hebræis nascebantur masculi in ipsa Nativitatis suæ hora occiderentur: Deus autem è contra decreverat ut Moyses unus ex masculis Hebræis recens natis in ejus aula regia educaretur & adolesceret, & stirps Hebræa magis magisque indies multiplicaretur: *Quem Rex persequitur ad mortem, illum Dominus per filiam nutriendum destinat* (inquit Lipomanus) *sic solent studia impiorum, velint, nolint, converti contra quem intendunt.* Denique filii Jacob diu inter se, quidnam ipsis de Joseph fratre suo faciendum esset deliberarunt, ne omina somniorum suorum realem in ipso sortirentur effectum; ac tandem post multas variasque ultro citroque inter se collatas opiniones optime se facturos esse sunt arbitrati, si Ismaelitis eum venderent: *Venundemus Ismaelitis:* Deus autem disposuit, ut somnia Josephi verificarentur; imo per eandem viam, per quam ipsi ejus sublimationem & excellentiam impedire decreverant, Deus opportuna invenit remedia ad eum evehendum; Ita affirmat S. Gregorius dicens: *Timuerunt ne Joseph super eos excresceret, sed hoc quod divinitus*

3. Reg. 4.

Hester

Exodi.

Lypom.

Gen. 37.

D. Greg. in cap. 1. l. 6. moral. 12.

nitus dispositum fuerat, *cavendo factum est ut eveniret*.

25. Adidem propositum pro clausula præsentis discursus quandam recensebo historiam. Potens quidam mundi Monarcha nonnullos è Principibus suis ad cœnam suam invitaverat. Qua occasione Filius jam dicti Monarchæ satis malignus abuti volens decreverat omnes invitatos Principes propinato veneno extinguere ut tanto facinus & absque ullo impedimento, destinatos sibi fines assequi posset. Ad locum igitur convivii quatuor pocula vini veneno intoxicati præmisit, cujus rei nullus præter ipsummet filium Monarchæ conscius erat, ipsique portitori serio ne pocula illa ulli hominum daret, præcepit, donec ipse præsens eadem acciperet. Adveniente autem vino hoc Monarcha pater ejus, qui præsens aderat, siti accensus venenatis hisce poculis manum admovit, & bibit; Interim vero supervenit & filius, qui & ipse pariter de eodem vino bibit: mox vero ut toxicum operari in utriusque corpore cœpit, adhibita sunt remedia, atvero quia Pater septuagesimum primum ætatis annum habebat, intra pauculas horas mortuus est: Filius autem præter remedia à juventutis vigore adjutus, ægre mortem evasit. Considerate obsecro an non in hoc facto verificatum sit quicquid hactenus hoc sermone dixi. Proposuerat Filius Magnatis illius, aliquos à Patre ad mensam invitatos Principes propinato vino intoxicare: Deus autem secus disposuit, nimirum ut venenum, quod aliis præparaverat, Patri suo & sibimetipsi noceret. Adhæc nihil mihi dicendum restat, nisi ut tria præcipue puncta ex hoc discursu memoriæ vestræ firmiter infigatis, nimirum ut non sitis nimis in proprio judicio & sententia pertinaces, sed multorum libenter auscultetis consilia. Secundo ut in Consiliis vestris non sitis Caiphasistæ, sed consiliarii boni. Tertio ut bene attentatis ad ea quæ in consiliis vestris decernitis, Deus enim aliter semper disponet, quam vobis proposueritis, si propositum vestrum malum & pernitiosum fuerit.

SERMO XXXIV.

DOMINICA PALMARUM.

Ecce Rex tuus venit tibi mansuetus. Matth. c. 21.

1. MUltæ sunt conditiones & virtutes morales, quæ in Rege aliquo, vel quovis alio Principe, vel ut in propria sphæra suam habere debent activitatem. Et quidem Justitia inter omnes alias primos sibi honores vendicat, non solum quia. *Est virtutum præclarissima*, ut docet Aristoteles: vel *constans & perpetua voluntas jus unicuique tribuens pro dignitate cujusque*, juxta doctrinā Romanæ eloquētiæ: verum etiā quia ex mente Macrobii mater est innocētiæ, soror æquitatis, socia concordiæ, virtutis amica, gubernatrix mūdi, & Dei ministra. Unde à Polo Pythagorico nominatur *Mater & nutrix cæterarum virtutum, nam sine illa neque prudentem, neque temperantem, neque fortem esse quemquam fieri potest*. Et Trajanus Imperator, ut Nicephorus refert, dum Præfecto Romano ensem suum porrigeret, dixisse fertur: *Cape ferrum hoc, si recte imperium gessero, pro me, si aliter contra me utere.* Et Cleon Reipublicæ caput factus confœderatis suis dixit, ut se haud secus, ac si eum nunquam novissent, respicerent, *quia solent amicitiæ recta subvertere.* Artaxerxes triginta scutorum millia cuidam aulico suo liberaliter donare, quam rectitudini justitiæ præ-

Arist. l. 6 Ethic. *Cicero l. 3 Rhet.* *Macrob. in somnio Scip. l. 1. c. 7.*

Polus Pythag. lib. de Iust. *Niceph. lib. 3. Hist. Eccl. c. 23.*

Aul Gell. l.1. Noct. attic. c.3. præjudicando ob ejus intuitum gratiam quandam indulgere maluit: *Accipe, nam cum hoc tibi dedero, non ero pauperior, iniustior quidem futurus, si illa, qua petebas, fecissem.* Etenim quisquis Principum illam inviolabilem conservaverit, in mente posterorum, nec non in Dei gratia immortalis vivet: *Vir si fuerit iustus, & fecerit judicium vita vivet.* Ezech.18 Unde Propheta regius Justitiam à Deo veluti imperii sociam postulavit dicens: *Deus judicium tuum Regida, & justitiam tuam filio Regis.* Psal.71. Certissimum esse agnoscens, quod *sine ea dissolvuntur civitates, & non possunt Regna subsistere.* Ægid.2. p.Polit. l.1.c.9. Etenim Justitiæ veluti maturioris ætatis individibilis sodalis prudentia adjungitur, de qua Doctor Angelicus docet, quod sit consiliaria admodum fidelis, quæ super judicio nostro prædominium habens ad verum finem operationes nostras ordinat: *Est qua consiliamur, judicamus, & præcipimus, qua ad bonum finem totius vita humana pertinent* D.Tho. 2.2.q.47. A.13. Sine qua discursus otiosus existit, intellectus in cognitione veri fallax, depravata in electione boni voluntas, temperantia in moderandis affectibus nimium facilis & licentiosa; Providentia in regimine suo irregulata, prouti in politica sua Ægidius asserit; dum ait: *Prudentia est perfectio intellectus, bona qualitas mentis, directiva in finem virtutum moralium.* Ægid.in Polit 1.p. l.1.c.6. Cui egregium illud sanctæ Ecclesiæ lumen Augustinus addit, quod sit insignis vitæ magistra, siquidem *Docet nos quid fugiendum, & quid timendum sit*, nobisque ut *Tam in prosperis quam in adversis* iidem nobisque similes simus, efficaciter persuadet. D.Aug. ad Erem. serm. de Prov. Et revera Rex ille qui auræ virtutis hujus favonio non gaudet, Rex tantum est quoad exteriorem apparentiam: Princeps quoque qui hanc sibi non habet assistricem, præter nomen nihil in se, quod Principem deceat, demonstrat. *Si vir prudentia careat, & regia dignitate fungatur, magis est signum Regis, quam Rex; ut ergo sit Rex non solum nomine, sed re, decet ipsum habere prudentiam.* Ægid. in Polit.p.2. lib.1.c.7. Post hanc in magnatum pectore eminentiam prætendit magnanimitas, eaque regum & Principum diademata ad primam gloriam sine ulla controversia cedendam magnopere obligat, utpote quæ ab Aristotele & Sancto Thoma celebratur, tanquam virtus, *qua tendit ad maxima servando rectam rationem*; neque enim commiscetur gentium vulgo, sed decorum Principum sustentando cum eorundem majestate concertat. Qua suadente Alexander in ludis Olympicis cum aliis quam paribus suis certare est dedignatus: *Cum à Patre ad currendum in ludis Olympiæ stadium excitaretur, savè inquit, si Reges habiturus sim adversarios,* scribit Plutarchus. Plutarch. in Regum Apophtheg. Verum cur vigilantiam prætereo à qua Monarchiarum Regnorumque conservatio unicè dependet. Unde Homerus merito canit: Homerus

Non decet integram noctem dormire regentem
Imperio populos, & agentem pectore curas.

Porro Leo tanquam potentissimus animalium Rex apertis oculis dormit, ac proinde ab antiquis in aditis sive foribus templi exsculpebatur, ut ab eo regendi normam caperent, quotquot ad populorum imperium residebant.

Est Leo, sed custos, oculis quia dormit apertis Andr. Alciat. Emb. 15 fol.86.
Templorum idcirco ponitur ante fores.

Quam etiam ob causam regia Majestas apud Ægyptios per sceptrum quoddam repræsentabatur, imminentem habens vertici suo vigilantem oculum, ut per hoc ænigma eorundem in regimine gentium vigilantiam exprimerent; ad quod Jeremias Propheta alludens dixit: *Virgam vigilantem ego video* Ierem. cap.1. Enimvero hanc sibi Epaminondas inesse probabat, quando Thebanis in diebus solemnioribus sive Festivis, ludo & tripudiis occupatis ipse circumspectus & vigilans singulis intendebat hoc Platonis monito proprie usus, qui ait: *Principes qui noctu vigilant in civitatibus, malis civibus sunt formidabiles, pariter & hostibus.* Plato l.1 de legib.

2. Verum enimvero, non est hic mihi tempus, nec otium, ut integrum quendam earum virtutum & qualitatum, quibus animum regium pomposè adornatum esse convenit contexam catalogū; atque ideo cunctas alias Principi alicui necessarias virtutes prætermittens,

hoc solum in præsenti discursu declarare constitui, quod unica sola virtus Principi quam maxime familiaris esse debeat, nimirum beneficentia in adjuvamine aliorum, ut scilicet, beneficus aliis sit, non vero sibi. *Sit Princeps suis non sibi.* Porro Regem Gloriæ Christum Redemptorem nostrum talem fuisse hodiernum nobis demonstrat Evangelium, dum de illo dicit: *Ecce Rex tuus venit tibi, non sibi, id est,* (ut Abulensis exponit) *ad tuam, non ad suam utilitatem.* Ac proinde in præsenti discursu videbimus, quod ad hoc ut Princeps aliquis Christi Regis gloriæ verus imitator sit, necessario requiratur ut beneficus sit erga subditos, non se curãdo, & adjuvando. Interea vero à vobis unice desidero, ut per attentionem atque silentium, vos mihi benevolos atque beneficos exhibere non dedignemini.

3. *Ecce Rex tuus venit tibi.* Mirum est quot vastissimus ille Planetarum Gygas, Sol inquam, immensos passus, per spatiosos cœli campos faciat, quot itineribus arduam Zodiaci viam frequentet, dum nunc ad verticem usque Zenith extollitur, mox in humillimas occasus valles præceps demittitur, adeo ut in continuo semper motu consistens indefatigabilem se esse probet; idque eo duntaxat fine ut viventibus luminosam claritatem suam impertiri, eosque splendorum suorum auro locupletare possit; ipse horas nobis metitur, anni tempora gubernat, terram fœcũdat, omnesque creaturas conservat; quasi artificiosissimus pictor, penicilla lucis auroræ coloribus intingens, cœlum cærulei, aureique coloris lineis imbuit, suique ipsius oblitus, totum se aliorum obsequiis impendit, licet hujus ne vel unius teruncii utilitas in ipsum redundet. Considerate ô Auditores fœcundas arbores, qualiter sub crudelissimis præteritæ hyemis rigoribus, frondosos ramos suos ab indiscreta manu sibi detruncari permiserint, & tamen appropinquante vere ad delectandum per viriditatem oculos nostros germen producant, utque nos per fragrantiæ suæ suavitatem ad se alliciant, floribus pulcherrimis sese adornent, postea vero pomis aureis onustæ & locupletes, eodem nobis tot manibus quot ramos habent benignissimè offerant ita tamen, ut non frondes, nec flores, nec fructus in proprium ipsarum commodum etiam minimum redundent, sed omnia aliorum duntaxat utilitati plenariè cedant. Verum quidem est, quod ovium greges lana sese vestiant, eaque se tum à pluviis, aliaque quacunque aeris intemperie defendant & tueantur, hanc tamen lanam veluti quoddam depositum nostrum sustinent, quod ad omnem requisitionem nostram libentissime cedunt. Quonam obsecro fine armenta rigidum collum suum duro jugo submittunt, tametsi inde ob duritiem & ponderositatem suam graviter molestentur, suamque indomitam indolem & phrænesin per propriæ libertatis privationem, & sub continuis ab indiscreta rudis agricolæ manu sibi illatis puncturis in perfectam obedientiam sine difficultate aut resistentia ulla commutant, duris se laboribus subjiciunt, & terram mediante vomere in mille glebas sulcant, dividunt & evertunt, nihil curantia quod per hoc propria pascua sterilia efficiant, dummodo auream nobis messem per terræ fertilitatem adsciscant? Quot hortos deaurata apis visitat? è quot floribus liquorum suavitatem delibat, eosdemque in alvearium suum deferens per ingeniosum artis suæ magisterium in solum commodum nostrum in ceram & mella nobis elaborat? Quot artificiis canoræ aviculæ nidos suos intexunt, sive in sepibus inter spinas, sive in muris inter saxa & rupes, sive in arborum culminibus ad pugnandum cum ventis, pluviis, & tempestatibus, ibidemque fœtus & partus suos summo cum laboris impendio educant, eosdemque deinceps in unius hominis solum beneficium & commodum relinquunt, sive ut illos cantu suo vivi oblectent, vel mortui exquisitam delicati gustus humani cupiditatem recreent. Optime igitur Poeta ille cecinit:

> *Sic vos non vobis vellera fertis oves*
> *Sic vos non vobis fertis aratra boves*
> *Sic vos non vobis mellificatis apes*
> *Sic vos non vobis nidificatis aves.* Virgilius.

4. Ottho Imperator (si Cornelio Tacito referenti credimus) priusquam ultimam vitæ suæ periodum clauderet, de alia re nunquam gloriatus fuit, quam quod subditorum suorum subsidio pariter, & præsidio semper studuisset, tametsi id nonnunquam nonnisi cum maximis incommodis propriis facere debuerit: [Faciam, ut omnes intelligant, quem Imperatorem elegeritis, qui non vos pro se, sed Cornel. Tacitus.

se pro vobis dedit.] Adrianus Imperator insignis veri Principis Idæa Senatoribus dicere solebat: [Se ita gesturum principatum, ut sciret rem populi esse, non suam privatam.] De Pilopide etiam Imperatore legitur, quod cum conjux ejus eum moneret, ut vitæ suæ curam non negligeret, ideoque super factis suis nonnunquam accurate reflecteret, responderit: [Aliorum est vitam tueri, at Imperatoris ex suis incommodis omnia Reipublicæ parare commoda;] nimirum sciebat Principatum nihil aliud esse (prouti à sapientibus definitur) quam curam quandam salutis alienæ, prouti videre est apud Ammianum Marcellinum lib. 30. [Nihil est aliud imperium, quam cura salutis alienæ;] Et quidem advertendum est, quod non dicat Principatum esse curam salutis propriæ, sed *salutis alienæ*. Atque ideo Plato Principibus hoc post se monitum scriptum reliquit: [Non igitur gubernator talis aut Princeps, quid sibi conferat, cogitat, aut præcipit, sed quid subjecto conducat; & quæ dicit, quæque facit, cuncta ad illius utilitatem & decorem, & dicit, & facit.] Justinianus Imperator hanc Principibus indispensabilem legem condidit, ut scilicet oculum suum ad alienum potius quam ad proprium commodum directum haberent: [Quod communiter omnibus prodest, hoc rei privatæ, nostræ utilitati preferendum esse censemus. Nostrum esse proprium subjectorum commodum Imperator existimantes.] Adriano Imperatori inter cætera encomia hæc quoque dabatur gloria, quod scilicet subditorum beneficio suam semper majestatem impenderit; *Non mihi, sed populo*. Titus, qui tanta cum magnificentia Imperium administravit, dum cœnæ accumbens recordaretur, quod ex defectu occasionis obviæ nulli ea die beneficum se exhibuisset, cum non vulgari displicentia, vehementer indoluit: [Recordatus quondam super cœnam, quod nihil cuiquam toto die præstitisset, memorabilem illam meritoq; laudatam vocem edidit: Amici diem perdidi.]

Plat. l. 1. de Repub.

Justin. Imp. §. penult. C. de caduc. tolerand.

Dion. ap. Nicol. Reusn. clas. 1. symb. 15. Sueton.

5. Verum enimvero intellectus nostri alis ab imperiis terrenis, ad cœlestis monarchias, Deum videlicet trinum in personis, utpote qui cœli terræque monarcha est evolemus: Hic etenim non est totus sui ipsius tantum, siquidem si de operationibus quas Theologi actiones *ad intra* appellant loquamur, Pater æternus prima persona sanctissimæ Trinitatis, semetipsum per actum intellectus intelligendo, producit filium, cui sola excepta Paternitate, totum communicat quicquid habet, essentiam nimirum, naturam divinitatem, sapientiam, omnipotentiam, æternitatem, & omnia attributa. Pater item & filius sese mutuo amantes, per actum voluntatis spirant Personam, Spiritum sanctum videlicet, eidemque pariter essentiam, divinitatem, cum omnibus attributis & perfectionibus communicant, nihil sibi reservando, quam Pater Paternitatem, & Filius Filiationem. Imo spiritus sanctus licet *ad intra* nec generando nec spirando quidquam producat, *ad extra* tamen nobis fidelibus & toti Ecclesiæ sua dona communicat (unde nomen habet, quo appellatur *Dator munerum*) amorem scilicet, bonitatem, & gratiam, cum ipse sit ipsissima bonitas, gratia, & amor. Unde tres divinæ personæ, sive de iis quoad operationes *ad intra*, sive *quoad extra* loquamur, continuo se personis procedentibus communicant, creaturisque viventibus benefaciunt; idque Deo adeo est connaturale, ut si ab hoc opere cessaret, Deus esse pariter desineret. Potius universum desinet esse, quam quod Deus, Deus esse cesset, adeoque sicut Deus non potest non esse Deus, ita quoque Deus non potest ab eo desinere ut sit universalis & particularis benefactor. Unde si aliquis dicere auderet, quod Deus cesset benefacere, dicerem & ego quod Deus cesset Deus esse. Ecquis autem est qui cum veritate dicere possit, quod Deus cesset, vel cessare possit Deus esse? Nullus utique; Igitur nec ullus invenietur qui dicere ausit, quod Deus ut Deus sive ut unus in essentia, sive ut trinus in personis nostris commodis non sit totaliter intentus. Enimvero in hac materia tantam mihi loquendi libertatem minime vendicarem, nisi ob oculos mihi obversaretur illa Clementis Alexandrini doctrina, (lib. 8. Stromat.) cui innixus dixi quicquid hucusque audistis; Dicit enim: [Cum Deus sit bonus, si cessasset unquam benefacere, Deus quidem cessabit esse, quod nefas quidem est dicere;] idque quoad operationes *ad extra*: si vero de operibus *ad intra* loquamur sanctus quoque Zeno Veronensis (serm. 1. in Genes.) latum mihi denuo cam-

pum

pum aperit asserendi quicquid jam jam insinuavi: *Hic est Deus noster, inquit, qui se digessit in Deum; Hic Pater qui suo manente integro statu, totum se reciprocavit in filium, ne quid sibimet derogaret*: Quasi dicere vellet, quod Deo adeo proprium, & connaturale sit se diffundere, ut si ab hoc abstineret, & totum esse suum in semetipso contineret, videretur suæ excellentiæ certo quodam modo derogare: *Ne quid sibimet derogaret.*

6. S. Joannes Evangelista de qualitatibus & conditionibus Dei nostri Regis gloriæ loquens, ipsum lucem appellat: ***Hæc est annuntiatio quam audivimus à Deo, & annuntiamus vobis, quoniam Deus lux est***; 1. Joan. 1. & paulo post subjungit: *Et tenebræ in eo non sunt ullæ*; At vero dicat aliquis, quid opus erat ut Joannes Deum lucem tenebris carentem esse expresse diceret? etenim si aliquod lucis genus inveniretur, quod tenebras secum conjunctas haberet, Apostolus utiq; causam aliquam haberet asserendi, Deum esse lucē sine tenebris: cum autem lux omne genus tenebrarum à se excludat, superfluum esse videtur, dicere, quod *tenebræ in eo nō sunt ullæ*, quis enim est qui nesciat, quod in luce tenebrę nullum omnino locum habere possint? Scio equidem quod lux significet *affluentiam bonorum*, tenebrę autem *afflictionum multitudinem*, prouti interpretatur Gouschelius; atque ideo quis scit, an Evangelista nobis insinuare non velit, quod in Deo omnia imaginabilia bona includantur, excludatur vero ab eodem quævis umbra quātumvis minima cujuslibet adversitatis? vel an non velit innuere, quod cum tenebræ imperfectionem aliquam secum subinferant, unde dicatur: *Tenebræ erant super faciem abyssi*, Gen. c. 1. ideo cū in Deo nullas inesse tenebras dicit, dicere velit Deum perfectissimum, imo ipsissimā perfectionem in abstracto esse. Aut vero ideo dicit tenebras in Deo non esse, quia cum tenebræ peccatum significent: *Tenebræ significant peccatum, vel statum peccati eo quod peccatum privet animam lumine*, ideo cum Deus expers sit omnis rugæ peccati etiam minimi, merito dicit: *Tenebræ in eo non sunt ullæ*, ita opinatur Cardinalis Cajetanus in 1. Joan. cap. 1. dum ait: [In reliquis intellectualibus substantiis tenebræ aliquæ sunt, saltem potentialitatis peccandi; in Deo autem nec peccatorum nec potentiæ peccandi tenebræ aliquæ sunt.] Etenim nulli harum expositionum quicquam cōtradico, veruntamen audite aliam quandam quam ad propositum nostrum adfert quidam modernus. Porro Epicurei, ut scribit Tertullianus (l. 2. ad Nationes c. 2.) Deum in beneficiis concedendis otiosum esse dicebant: *Epicurei eum otiosum faciunt.* Unde S. Joannes ad abolendam & refutandam hanc falsitatem, dicere videtur, qua ratione vobis Deum otiosum esse persuadere potestis, siquidem Deus lux quædam sit quæ omnium tenebrarum est expers? Lux est, quæ gratiarum suarum lumen, & splendores beneficiorum suorum nobis indesinenter impertitur, sed advertendum est, quod *Tenebræ in eo non sunt ullæ*, tenebræ etenim nihil sunt aliud quam lucis quædam privatio. Unde cum Apostolus dicit: *Tenebræ in eo non sunt ullæ*, significare nobis vult, quod Deum quendam habeamus adeo nobis beneficum ut à concedendo nobis favoribus nunquam cesset. Et sicut lux nunquam semetipsam illuminat, sed alios, ita Deus noster totus est pro nobis & in commodum nostrum semper intentus, nec ab eo unquam desistit, prouti in effectu ipso quotidie videmus. [Tenebræ in eo non sunt ullæ, scilicet nihil est in illo, quod non sit lucidum & illuminans, sive quod bonitatis suæ radios non emittat, nam tenebræ lucis privatio sunt. Et quemadmodū Sol si lucis suæ radios cohiberet, nec nobis communicaret, sibi ipsi derogaret, & splendori suo tenebras offunderet: Ita Deus si ad benefaciendum, & sese creaturis communicandum pronus non esset, suo quidem splendori derogare & tenebras offundere, quod nefas dictu est, quodammodo videretur.]

7. Verum enimvero loquamur de Deo non solum secundum quod sibi complacuit, ut omne quod suum est, nostrum sit, verum etiam secundum quod semetipsum nostrum efficere voluit mediante Incarnatione, sic enim deprehendemus, quod Deus factus sit homo, ita tamen quod Deus esse nequaquam desierit, ut & tanquam Deus, & tanquam homo totus noster esset, & in nostram utilitatem impensus. Isaias cap. 11 Filii Dei in hunc mundum adventum oculo prophetico prævidens, ita loquitur: *Egredietur virga de radice Iesse, & flos de radice ejus ascendet*, id est verbum incarnatum sicut virga, & sicut flos nascetur, quia floris & virgæ conditiones habebit: [Christus etenim flos est ut ipse in Canticis testatur his verbis: Ego flos campi.] Per virgam

Gousch. l. 2. elocu. S. Script.

Lauret. V. Caligo. Idem ib.

Io. Ant. Abul. in Epist. ad Philipp. c. 11. v. 26. annot. n. 6.

Hector Pintus in Isa. c. 11.

D.Cyrill. in Isa. ib. l.2.c.1. virgam autem S. Cyrillus regiam dignitatem intelligit: [Per virgam eum regiam dignitatem habere, subindicare videtur;] Verum quænam est hæc in persona Christi virgæ & floris ad invicem nexus & copulatio? Scio etenim, quod virga rigorem significet: *Reges eos in virga ferrea*: Psal. 2. Flos autem fragrantiam spirat & odorem: quæ autem est suavitatis fragrantiæ, cum rigore virgæ conjunctio? ac proinde hoc Isaiæ intentum fuisse minime credo: videamus igitur an alium quendam hujus loci sensum, qui magis proposito nostro conducat, investigare possimus. *Egredietur virga de radice Iesse*. Quibus verbis Isaias vult dicere: Nascetur Filius Dei factus homo, sed cum regia imperii virga, hæc autem virga florem edet, qui spei symbolum est, & hæc est expectatio boni; Et sicut flos sive odorem spiret, sive fructus producat non sibi, sed nobis nascitur: ita Christus tanquam Rex nascitur, ut totus sit noster, omne imaginabile bonum in nostram utilitatem producens: ac proinde idem Propheta alibi subjungit: *Parvulus natus est nobis, & filius datus est nobis*; Isaiæ 9. id quod juxta expositionem S. Cyrilli aliud nihil subindicat, quam quod [Factus est homo unigenitus Dei filius, non propter seipsum, sed potius ut nostram conditionem, sicut fuit à principio restauraret, & ut in omnium vitæ pretium ac redemptionem suum sanguinem proprium Deo in odorem propriæ fragrantiæ offerret. D.Cyrill. Alex. ib. l.2. orat.5

8. Porro certissimum est, quod talia rebus nomina imponantur, quæ earundem proprietatibus per omnia correspondent. Unde Cicero l.5. de Finib. ait. [Nomina sunt tanquam rerum notæ.] Et Aristoteles 7. Met. 12. q.1. [Nomen dicitur à notificando.] Et S. Thomas: *Nomina debent proprietatibus rerum respondere*, atque ideo homo utpote de terra compositus *dicitur homo ab humo*. *Adam*, idem significat quod *Rufus*, quia de terra rubra est factus. Singuli ex discipulis Christi, quia ad prædicandum Evangelium, & annuntiandam Christi Fidem per universum mundum mittendi erant, Apostoli vocati fuere, *Apostolus* enim idē est, quod *Nuntius*, *seu Missus*. Isaias Propheta verbum incarnatum Emanuelis nomine insigniendum esse prædixit: *Vocabitur nomen ejus Emanuel*; Et tamen Gabriel Archangelus, Mariæ ex Dei nomine & voluntate præcepit, ut nomen JESU ei imponeretur: *Et vocabis nomen ejus Iesum*. Id quod Angelus quoque Josepho dormienti apparens prædixit, dum ait: *Et vocabis nomen ejus Iesum*. Enimvero Paulus de Palatio hic subingrediens, horumque duorum nominum *Emanuel & Iesus* disparitatem acute ponderās dicit: Si Dei Filius *Emanuel* vocandus erat, uti vaticinatus est Isaias Propheta, cur postea Angelus tantam adhibuit industriam ad hoc, ut ei nomen *Iesu* imponeretur: *Quomodo conveniūt vocabitur Iesus, & vocabitur Emanuel*. Etenim utrumq; nomen optime convenit, quia *Emanuel* idem est, quod *Nobiscum Deus*, juxta expositionem omnium Patrum, & præcipue S. Cyrilli Alexandrini, id est, venit ad habitandum & commorandum nobiscum. Sed quomodo nobiscum commorabitur? Forte ut nos judicet? ut condemnet? ut castiget? *Poterat plane* (inquit Paulus de Palatio) *esse nobiscum ad judicandum nos, ad castigandum, ad perdēdum*; at vero ut se ob neutrum horum finiū in mundum venisse subindicaret, sed potius ad benefaciendum nobis, ad gratias & beneficia nobis impertienda; ideo *Iesu* nomine insigniri voluit quod Salvatorem & Redemptorem significat: *Ipse enim salvum faciet populum suum à peccatis eorum*; quasi Angelus dicere vellet: vult Deus ut Jesu nomen ei imponatur, ut omnibus manifestum fiat, quod ei proprium sit, non ad proprium commodum suum, sed ad nostram utilitatem respicere: *Vocabis nomen ejus Iesum*, ipse enim ad animas nostras redimendas, proprii sanguinis monetā prodigere, & ad resarciendū damna nostra omnes facultates suas impendere, vitam quoq; suā ad nos à morte salvandos perdere non dubitabit. Pro cujus veritatis corroboratione optime quadrat sequens Dionysii Carthus. doctrina, dum ait: *Iesus interpretatur Salvator, ad insinuandū quod ipse esset verus mundi Salvator, omnes in se credentes generaliter & complete, atq; finaliter à morte peccati, interituq; inferni eripiens, & ad felicitatem perducens*.

9. Infinita equidem à Salvatore nostro patrata sunt miracula, siquidem leprosi fuere curati, illuminati cæci, mortui resuscitati, infirmi sanati, liberati ii qui à Dæmone fuere oppressi: at vero consideratione dignissimum est, quod ex hisce curatis neminē ad suam sequelam admittere, vel inter Apostolos suos recēsere voluerit, id quod maturā utiq; pōderationē meretur. Nunquid enim hi secum quaquaversum circūducti veracissimi esse potuisset testes, imo & tubæ admodū sonore quibus ejus divulgari

Marginalia: D.Th.3. p.c.39. a.2. — Isai.c.7. — Luc.c.1. — Matt.c.1. — D.Cyrill. t.3. de Incarnat. c.2. — Matt. — Dionys. Carth. c.1. Luc. art.7.

& celebrari Divinitas potuisset, efficacia quoq; fuissent motiva, ut totus Judaismus ipsum Dei filium esse credidisset & publicasset? Adhæc multi eorum in signum gratitudinis, eum nequaquam volebant deserere, alii efficaciter ei supplicarunt ut ipsos in suam servitutem dignaretur admittere, inalterabilem ipsi ad mortem usque fidelitatem promittentes & tamen ipse in eorundem desideria condescendere minime consentiebat. Quis igitur hoc ipsum non summe admiretur; idque tanto magis cum Zachæi, Publicani, Matthæi usurarii, imo & ipsiusmet Judæ viri adeo scelerati & impii societatem non fuerit dedignatus? Quin in hoc facto ingens quoddam lateat mysterium minime dubito, licet idipsum etiamnum penetrare nequeam; atque ideo, ut aliquod mihi lumen adsciscere valeam, ad Principem tenebrarum me recipere cogor, siquidem & umbræ picturarum claritatem magis magisque elucescere faciant. Etenim primus insultus quem Dæmon in deserto Salvatori nostro intulit, fuit, quod eum ad lapides in panes commutandos fuerit exhortatus, quasi dixisset: Video te ô bone Anachoreta in hac eremo omnis annonæ inopem & expertem, atque ex macilento vultu tuo, quam sis erga teipsum austerus & rigidus facile conjicio, adeo enim ex diuturno jejunio extenuatus es, ut viva quædam asperrimæ abstinentiæ effigies esse videaris, atque ideo pietas me ad subveniendum necessitatibus tuis coëgit: licet paupertas mea non permittat mihi aliis te muneribus quam horum lapidum honorare, quos in hisce manicis meis collectos tibi attuli; Etenim passim in omnibus locis tu verus Dei filius esse prædicaris, quod si verum est, facillimum tibi erit hosce lapides in verum panem convertere, quod ut facias tuaque languentia membra hoc victu restaures etiam atque etiam rogo: *Dic ut lapides isti panes fiant.*

Matt. c. 4

Dominus autem oblatum hoc sibi à Dæmone donativum nequaquam gratum habuit, ideoque & lapides in panes convertere penitus renuit, dicendo: *Non in solo pane vivit homo:* Verum cur dæmonis petitioni non acquievit? Cur lapides istos, ut facere haud difficulter poterat, unico duntaxat verbo in panes non transformavit? Sanctus Pater noster Augustinus respondet: *Non fecit de lapidibus panem, ut voluntatem contemneret tentatoris.* Et Sanctus Thomas id Christum fecisse dicit, ad monendum hominem, *ut nihil faciat ad arbitrium Diaboli.*

S. Aug. ser. 41. de verb. Do.

Enimvero horum sanctorum resolutiones debita cum reverentia veneror, tametsi alteri cuidam ab aliquo Moderno Authore traditæ opinioni utpote præsenti proposito meo convenientiori adhærescam, dicit igitur Author ille, quod si Christus miraculum patrasset commutando lapides in panes, id utiq; in suam propriam commoditatem patrasse censeri potuisset, quod hominis, non vero Dei opus est: *Si pro sui commodo & saturatione miracula & mirabilia facit, non Deus, sed homo apparet, cujus proprium est totam suam potentiam in suorum utilitatem convertere.* Porro si Christus illos quos sanitati miraculose restituerat in suorum Apostolorum vel discipulorum numerum adoptasset, videri potuisset miraculum istud non tam pro illorum infirmorum utilitate, quam propter semetipsum operatus fuisse, quasi scilicet illos curasset, ut iis veluti divinitatis suæ testibus quovis in casu obvio uti posset. Unde videtur dicere voluisse, ut videatis hanc nequaquam meam intentionem fuisse, sed huc me solum spectare, ut vos ea, quam vobis gratis restituo, sanitate perfrui valeatis, nolo vos in una mecum societate aut Collegio habere, abitote igitur & alium quemvis bonum pro libitu vestro consectemini. [Christus neminem fere eorum, quos curavit, voluit habere discipulum, quamvis aliqui id rogaverunt ut fuit ille, à quo Legionem dæmonum expulerat, nec voluit videri suum commodum quærere, sed nostram utilitatem.]

Ioan. Sylveira Carmel. l 3. c. 3. q. 13. n. 73.

Thom. de Trusil. in Fer. 6. post 1. Do. Quadr.

10. Cum tempus & hora qua Filius Dei Redemptioni totius mundi ultimam adhibiturus manum erat, in propinquo esset, una cum discipulis suis in hortum Gethsemani se recepit, In quam solitudinem cum pervenisset, à discipulis suis se nonnihil subducens, hanc ad æternum Patrem suum orationem effudit: *Pater mi si possibile est transeat à me calix iste: veruntamen non sicut ego volo, sed sicut tu,* quasi diceret: *non secundum substantiam ejus divinam & impassibilem, sed secundum naturam humanam & infirmam,* exponit Origenes. Verum dicat hic aliquis, nec immerito, quod si te ô Domine tormenta contristant, si deterrent dolores, ideoque velut ad flagella sustinenda bibendumque amarum Passionis calicem invitus, dicis Transeat à me calix iste cur postea voluntatem Patris tui adimpleri petis? Respondet Dionysius Alexandrinus in cat. D. Th. ubi supra *Perfectam voluntatem Patris, quam ipse noverat,*

Matt. 26. Orig. in cat. D. Th. ib.

petit sortiri effectum, quæ eadem est, & sua secundum Divinitatem. Unde quotquot adversitatibus succumbunt, & ab infirmitatibus angustiantur, ab hoc Christi facto discant, in omnibus adversorum obviis casibus, divinæ voluntatis manibus sese committere. Unde Beda in cat. D. Thom. ubi sup. *Appropinquans etiam Passioni Salvator infirmantium in se vocem sumpsit, ut cum hoc imminet, quod fieri nolumus, sic per infirmitatem petamus, ut non fiat quatenus per fortitudinem parati simus, ut voluntas conditoris nostri, etiam contra nostram voluntatem fiat.* Verum enimvero aliam resolutionem quandam, proposito nostro valde accomodam, quæ ex Origine deducitur, velim auscultetis: Quod si adimpleta fuisset voluntas Christi, adeo ut calicis & mortis amaritudinem non ebibisset, id utique in utilitatem & commodum ipsiusmet Redemptoris redundasset: è contra vero per executionem voluntatis paternæ, magna in nos salutis nostræ utilitas & commodum resultabat. *Non mea voluntas, sed tua fiat,* quod idem erat, ac si diceret, Tua voluntas ô Pater cœlestis, voluntati meæ longe anteponatur. Veniant proinde super me flagellorum tempestates, dummodo super homines depluat acceptabilis ros gratiarum. In proprii sanguinis mei procelloso mari libenter naufragabor, dummodo fidelium meorum animæ ad æternæ salutis portum secure perveniant. In probrosam libens mortem me offero; in aspero Crucis ligno velut alter quidam Pellicanus cruentari non formido, dummodo sanguis & mors mea vitam donent generi humano. Fiat igitur, Fiat. *Fiat voluntas non mea, sed tua, videns quanta utilitas totius mundi esset futura per passionem ipsius, dicebat: sed non sicut ego volo, sed sicut tu.* Concludit Origenes in capite 26. Matth. in cat. D. Th. folio 104. Et Pater Stella pariter hanc fuisse Salvatoris voluntatem subjungit, ut voluntas Patris adimpleretur, ut vel sic mundus totus cognosceret, quod nostra commoda propriis anteponat nostrumque bonum apud ipsum suæ utilitati longe præponderet: *Non inquit, Pater, fiat hoc, quod loquor secundum carnis naturalem inclinationem, sed inquit, fiat id, propter quod me misisti, redemptionem scilicet humani generis, ob quam ego à tuo excelso sinu in hoc solum descendi.* (Didacus Stella in capite vigesimo secundo Lucæ;

Luc. c. 22

11. Christus in Ligno Crucis clavorum remis, & humanitatis suæ velo ab impetuoso Pharisaicæ perfidiæ vento nunquam dilacerato instructus in proprii sanguinis mari navigabat, seu potius naufragabatur, adeo ut cum Propheta dicere potuerit: *Veni in altitudinem maris, & tempestas demersit me; idest, seditiosa commotio Iudæorum* (ut sanctus Athanasius explicat) *demersit me in mortem, & extinxit* Crucifixores quidem qui ipsum ad *Non plus ultra* miseriarum reductum esse videbant, palam clamabant decretum sibi esse ut ipsum verum Dei Filium esse crederent, si avulsis à Cruce manibus descenderet, seque liberaret. *Si Rex Israel est, descendat nunc de Cruce, & credimus ei*, quasi dicerent: Tot alias miracula patravit, milliesque se Judæorum Regem esse professus est, nunc si libet, aut potest, aliquod veritatis hujusce specimen edat, manus pedesque suos è clavis absolvat, nosque ipsum veluti Regem nostrum adorabimus: Veruntamen Christus in miraculi istius patrationem consentire nequaquam voluit, licet id facere sine ulla difficultate posset, ex quo enim Deus erat pro libitu suo, quicquid volebat, facere poterat, adeo ut omissio illius miraculi ejus impotentiæ nequaquam debuerit attribui. Rabanus quidem Christum in petitionem ipsorum descendere noluisse existimat, ut nobis tam in sufferendis injuriis quam Crucis clavorumque doloribus, patientiæ exemplum exhiberet: Si tunc de Cruce surgeret insultantibus cedens, virtutem nobis patientiæ non demonstraret, sed expectavit paululum, irrisionem sustinuit. Sanctus Hieronymus in Cat. Divi Thomæ ubi supra dicit Christum utpote infinita sapientia præditum, clare cognovisse, quod licet miraculum istud ipsis sollicitantibus realiter operatus fuisset, ipsi tamen ob hoc nequaquam ei fidem adhibituros fuisse, id quod ex Resurrectionis sequela manifeste colligit, nam cum illum noluerint credere è sepulchro fuisse resuscitatum, multo minus ipsum de Cruce descendisse credidissent. [Quid enim plus? de Cruce adhuc viventem descendere, an de sepulchro mortuum resurgere? Resurrexit & non credidistis, ergo etiamsi de Cruce descenderet, non crederetis.] Omnes hæ rationes optimæ sunt: Veruntamen videtur Christum hac in re Pompeium imi-

D. Ath. ib. fo. 218.

Matt. 27

Raban. Maur. in cat. D. Thom.

imitari voluisse. Referunt etenim Historiæ quod dum urbs Romana quondam ab omni fuisset alimoniæ genere exinanita, ideoque cuncti cives gravi fame angustiarentur, Pompeius tandem totius urbis ærumnis intime compatiens personaliter eo proficisci decreverit, ubi se pro urgentis necessitatis remedio aliquam in granis aliisque victui sustentando necessariis alimentis provisionem facturum esse credebat. Vix autem navigium ingressus fuerat, cum ecce turbatum mare minitabatur tempestates; Navarchi itaque omnibus viribus iter istud Pompeio dissuadere nitebantur, eo quod imminentis naufragii pericula nimis evidentia erant. Ipse autem vitam suam nihili faciens, sed commune patriæ bonum ob oculos positum habens respondit: *Vt navigemus, urget necessitas ut vivamus non urget*: Mysticus etenim Pompeius noster mare Passionis in Ligno Crucis suæ navigabat, cui tum solis deliquium, Lunæ obscuratio, & terræ horribilis tremor quid aliud quam mortis naufragia comminabantur. Hebræi imitabantur Pompei navarchos, siquidem Filio Dei ut de Cruce descenderet speciosis adhibitis promissis persuadere conabantur; Verumtamen ipse videbatur dicere: *Vt navigemus, urget necessitas, ut vivamus non urget.* Verum quidem est, quod mare Passionis non enavigando, & descendendo de Cruce vitæ suæ consulere & mortis naufragia evadere potuerit: attamen nostras necessitates considerans dicere videbatur: vitæ pericula & mortis naufragia nihili facio, dummodo humanis miseriis exinde subveniri videam. Libenter igitur moriar, ut aliis vitam procurem: *Noluit descendere, ne descenderet sibi, sed moreretur mihi*, ait sanctus Bernardus. Sed quid hac in re multum miramur? Nunquid Rex erat? *Ecce Rex tuus*, igitur vitam suam pro suorum salute mortis exitio exponere debebat. *Venit tibi & non sibi.*

Ap. Velasq. in epist. ad Phil. c. 1. v. 23. adnot. 2.

12. Pilatus super caput Christi hanc inscriptionem reponi præcepit: *Hic est Rex Iudæorum*; Veruntamen modum velim, quo Evangelistæ hac de re loquantur, observetis. Sanctus Matthæus dicit: *Et imposuerunt super caput ejus causam ipsius scriptam.* *Matt. 27*

Et sanctus Marcus: *Et erat titulus causæ ejus.* Enimvero Pilatum omne prorsus cerebrum & memoriam amisisse necessario dicendum videtur. Ipse namque antea expresse protestatus est, quod nullam in Christo pro ejus condemnatione causam inveniret: *Non invenio causam in hoc homine.* Quod si verum est, quomodo igitur justam condemnationis suæ causam publico scripto capiti Crucifixi superimposito profiteri audet? *Posuerunt causam.* Præterea ex quo in conspectu totius populi manus suas abluens eum declaravit innocentem, ipsos vero Judæos iniquos & malevolos: *Innocens ego sum à Sanguine justi hujus.* Unde igitur nunc hujus Crucifixionis causa emanare potuit? Num forte instituto circa Crucifixi personam iterato examine, aliquem in ejus vita nævum invenit? Minime gentium; Neque enim repræhensibilis esse potest, qui in vita sua est infinite perfectus, & in cunctis actionibus suis optime regulatus. Enimvero Auditores omnino credo Pilatum ad hanc inscriptionem erigendam concurrisse veluti instrumentum quoddam, ipsummet vero Deum in hac actione fuisse principale agens. Ac proinde si bene consideretis, videbitis, quod Evangelistæ non referant ita: *Posuerunt causam mortis, seu criminis*, quod falso ei imputare connitebantur, sed *causam ipsius*, quasi causa mortis in eo esset, & ab eo dependeret, non vero ab aliquo dicto vel opere malo. Verum videamus obsecro an eandem invenire possimus. Porro Tostatus 3. Regum 1. quæst. 23. notat, quod electiones Regum quæ in veteri Testamento fiebant, solitæ fuerint institui per eorundem juxta Laurus vel fontes factas inunctiones: [Unctio vel coronatio Regum fiebat apud fontes; Ita enim de Adonia, Salomone, Abimelech, & aliis legitur eos juxta fontem Rogel & Siloë, & arbores Sichem inunctos fuisse. Quænam sunt hæ extravagantes Cæremoniæ, nunquid illa Regis unctio melius in Palatio Regio, vel in platea publica, in foro, vel Templo institui potuisset? Imo vero pro hac Cæremonia adhibenda, nullus reperitur oportunior locus, quam qui est iuxta fontes & arbores: *Fons dicitur à fundendo, & fontes perenni aquarum gurgite ad fœcunditatem terræ decurrunt: Arbores vero non modo fructuum ubertate, verum etiam viridi ramorum*

Marc. 15. *Ioan. 9.* *Luc. 23.* *Matt. 27* *Et Alex. Pellegr. t. 1. in c. 2. Matth. parad. 7.*

rum pompa utilitati hominum serviunt. Unde per hosce fontes & arbores Regibus insinuatur, quod subditorum, non vero propriæ attendere debeant utilitati, nimirum veluti arbores in commodum aliorum producendo fructus, & tanquam fontes gratiarum suarum aquas ad subditorum utilitatem scaturiendo. Enimvero Christus Rex erat: *Ecce Rex tuus*, & tanquam talis publice declaratus fuit in titulo Crucis I. N. R. I. atque ideo ut tanquam Rex antiquæ responderet consuetudini, mortuus est in arbore Crucis, inter quinque sacratissimorum vulnerum suorum fontes, quibus sanguinem manabat. Agedum igitur, dicit Deus, scribatur super caput ipsius causa cur moriatur; Ecquænam illa? *Rex Iudæorum.* Quia enim Rex erat Judæorum, imo totius mundi absolutus Monarcha ideo nostram salutē propriæ vitæ anteponere, & Crucis tormenta libenter sustinere debuit, ut per suos dolores nobis lætitiam & gaudium pareret: [Hæc totius causæ sive mortis Christi summa est, quod Rex hominum sit, quod perinde est, ac si dicatur: Non à febri, non à senio, non ab hominum odio, non à criminis pœna, sed à Regia dignitate mortis ictum accepit, ut Principis munus & partes undequaque impleat.] Vere igitur regio modo se habuit.

Anton. Velasq. in Ps. 100. Annot. 21 n. 2.

13. Salvator noster post obtentas victorias, omnesque mundi & inferni inimicos subjugatos, ut in superna Paradisi regia triumpharet, magno omnium sanctorum Patrum, quos è lymbi carcere liberaverat, comitatu stipatus, gloriosus & immortalis in cœlos ascendit, idq; tanto cum splendore, ut quamdiu Cœlum Empyreum stetit, ingressum majori cum pompa & solemnitatis splendore institutum nunquam viderit, nec deinceps visurum sit, quod ut credibile fiat, hoc solum dicere sufficiat, quod gloriæ apparatus talis fuerit, qualis ipsimet Dei Filio debitus erat. Inter tot autem illius triumphi magnificos apparatus unum solum est, quod vehementer obstupesco, scilicet quod currus triumphalis quo subvehebatur, nubecula quædam fuerit: *Et nubes suscepit eum ab oculis eorum.* Mira profecto res quod in solemnitate quadam longe maxima, pro incomparabilis Majestatis throno nubecula quædam adhibeatur! Verum quidem est quod nubes aliqua à solis splendoribus irradiata adeo sit venustis coloribus tincta, tamque venustam sui speciem oculis imprimat, ut oculus illam potius ex solido, puro, putoque auro factam quam deauratam æstimare possit: At vero tandem vapor quidam est terrenus, qui quoad sui venustatem nil præter apparentiam habet; unde satius mihi futurum fuisse videtur, si Angeli Cherubini & Seraphini sibi mutuo innexi, chlamyde auro, gemmis & unionibus adornata amicti, plumis aureis atque cæruleis inter se alternantibus alati, sese congruo ordine divisos partim scabelli loco plantis Salvatoris substernerent, partim vero ex utroque latere per modum fulcri eum sustentarent; cur igitur loco currus adhibere nubeculam voluit: *Nubes suscepit eum?* Aliqui respondent: factum id esse, *Vt omnis creatura suo famularetur creatori: astra nascenti & morienti, nubes ascendenti & ad judicium redeunti.* Durandus hunc passum exponens, per nubem gratiam divinam moraliter intelligit, sine qua nec ad lucrum meriti, nec ad consecutionem gloriæ in altum elevari possumus: *Nubes significat gratiam, quia sine nube & sine gratia nullus potest ascendere, etiam Christus secundum quod est homo, & hoc significat nubes, in qua ascendit.* Occumenius autem dicit, quod Christus *usus est nube tanquam vehiculo, quia Dominus.* Veruntamen Phrasin hanc vel loquendi modum nequaquam intelligo; Imo potius dicendum mihi videtur, quod quia Dominus est, conveniens fuerit, ut Thronus ejus pro majori honorificentia majori quoque Majestate resplenderet. Veruntamen quid hac in re tandem conceperim attenti auscultate. Sanctissimus Carmeli Patriarcha Elias una cum discipulo suo Eliseo procul à Jordanis flumine obambulans de variis rebus, quos imminente hoc ejus discessu occasio suggerebat, sermones inter se miscebant, cum ecce ex improviso, duos flammivomos equos cursores currum igneum post se trahentes venientes vident, *Ecce currus igneus, & equi ignei diviserunt utrumque.* Unde Elias absque ullo flammarum metu currum conscendens translatus est in cœlum: *Ascendit Elias per turbinem in cœlum.* Elias igitur in curru igneo subvehitur, Redemptor noster autem nube loco currus utitur. O quam pulchrum mysterium, inquit Oecumenius; *Nube tanquam vehiculo usus est Christus, quia Dominus, Elias vero igne, quia servus.* Ut verum fatear nondum idipsum intelligo, neque mysterium quod in duabus hisce Scripturis ad invicem collatis latet, adeo facile patescet, nisi prius quænam sint ignis & nubis proprietates dispi-

Act. Apost. c. 1.

Io. Gagneius ib. f. 354. col. 1

Guil. Durand. in rat. div. offic. l. 6.

Oecumenius ap. Patrum de Avendan. ser. de Trin.

4. Reg. 2.

Oecumenius ubi supra.

dispiciamus. Ille omnia consumit ad semetipsum conservandum, quod utpote vile & abjectum ad servum spectat, nubes autem in semetipsa evanescit & disparet, ut in pluviam commutata terram fœcundare possit, quæ actio generosa & nobilis ad Dominum pertinet. Unde ut Filius Dei nobis indicaret, talem fuisse ejus erga nos conditionem quamdiu in hoc mundo nobiscum fuit, in vehiculo quodam ex nube lucida efformato in cœlos ascendit, *Hæc est ingenita natura Christi Salvatoris nostri in documentum optimi Regis, ut seipsum morti subjiciat, ut nobis vitam largiatur.*

Io. de Sylveira Carmel. Tom. 1. l. 2. c. 1. q. 20. n. 82.

14. Enimvero continuatio politicæ istius Redemptori nostro adeo cordi fuit, ut eam ipsis quoque Apostolis persuadere voluerit, ut hi eandem executioni mandarent, traderentque aliis, tam pro subditorum utilitate, quam pro majori gloria superiorum. Atque hinc est, quod cum Apostolis loquens iisdem dixerit: *Vos estis lux mundi, & vos estis Sal terræ.* Verum inquies, nunquid fuissent digniores tituli, & nomina excellentiora, & muneri Apostolico incomparabiliter magis correspondentia, si illos appellasset ædificii Ecclesiastici fundamentales lapides, vel inæstimabilis valoris & pretii gemmas in Paradisi ornamentum adhibendas: aut vero si usus fuisset metaphora auri & argenti nimirum metallorum charitatem erga proximum, morum item vitæque integritatem significantium? Equidem quod salis nomen attinet, cum sancto Gregorio responderi posset, quod *Cibus Dei populus, condimentum Sacerdos;* Vel cum sancto Hieronymo: *Quia per illos universum hominum genus conditur.* Id quod sancti Patres Paschasius Anselmus & Augustinus pariter confirmant. Alij dicunt quod per salem discretionem intelligi velit, fundantque se super illa sancti Pauli verba: *Omnis sermo vester Sale conditus sit, id est, habete discretionem in operibus vestris; Et cum multa virtutes ad Prælatos pertineant discretio maxime est necessaria.* Quod vero Lucis titulum attinet, *Vos estis Lux mundi,* dici posset Christum eos hoc nomine appellasse, ut per doctrinam illuminarent, atque in amore arderent. Ita Ansbertus ait: [Dominus Apostolis suis dixit: *Vos estis Lux mundi,* qui videlicet non solum lucent, sed & ardent, quia verba eorum Lumen Scientiæ simul & amoris incendium præbent.] Sanctus Anselmus subjungit Christum instruere voluisse Apostolos, quod post illuminatas hominum mentes, in eosdem insuper salem seminare debeant, ut ignorantiæ tenebræ & peccatorum stirpes nunquam in iisdem excrescere possent, cum peculiaris salis proprietas sit, quod terram, in quam seminatur, sterilem efficiat; [Apostoli Sal & Lux; postquam enim aliquos illuminaverint, eos in bono proposito debent servare, & vermes vitiorum extinguere, & omnem exsiccare carnalitatem. Alij tandem ad præsens nostrum propositum opportune respondēt, quod sal & lux non ad proprium, sed aliorum commodum & beneficium deserviant, lux enim non semetipsam, sed alios illuminat, & sal non ad sui ipsius, sed ad ciborum condimentum deservit: [Apostoli dicuntur sal & lux: nam hæc non sibi, sed aliis suos præstant effectus: Sal non seipsum condit & saporat, sed alios: Lux non seipsam illuminat, sed alios.] Per quod Filius Dei Apostolis demonstrare voluit, quod hujus quoque conditionis esse, eandemque superiorum subditorum regimini destinatorum pectoribus inserere debeant. [Verus Prælatus Ecclesiasticus non suis commodis sit intentus, sed aliorum utilitati consulat: non suæ opportunitati est datus, sed totus aliorum emolumentis natus.

Io. Gagneius ib. f. 354. n. 1.

Matth. 5.

Guil. Durand. in rat. div. off. l. 6.

Occumenius ap. Patrum de Aven. dan. ser. de Trin.

D. Greg. hom. 17. in Ev.

Ad Coloss. 4.

Abul. in comm. ib.

Matth. 5.

Ansbert. in c. 1. Apocal.

4. Reg. 11

Occumenius ubi supra.

Io. Sylv. Carm. to. 2. l. 4. c. 11. q. 5. n. 44. f. 315. co. 2.

15. Isaias Propheta futuram, quæ in nos per veracis Messiæ adventum redundatura erat, prosperitatem & felicitatem prædicens, ærumnas nostras per omnis generis consolationes, nec non per omnium bonorum spiritualium & corporalium copiam compensandas esse dicit: *Mammilla Regum lactaberis, & scies, quia ego Dominus salvans te.* Sanctus Cyrillus, Hieronymus, Procopius, & Oleaster hunc passum ita exponunt. Et Septuaginta Interpretes clarius idipsum declarant, dum legunt: *Divitias Regum comedes.* Etenim causam hoc loco scire desidero, cur Propheta felicitatem nobis obventuram esse asserat, velut Lac, quod è mammillis matris alicujus exprimitur? Lac etenim stillatim & guttatim egreditur ab ubere; unde Propheta innuere velle videtur, quod Salvator noster non copiosus & splendidus futurus sit in donando, sed satis tenax & parcus, ac proinde meo judicio aptius locutus fuisset Propheta si dixisset, quod dum nos per immissam felicitatem locupletare nititur fontis cujusdam imitator exstat, qui aquam suam per millena ora co-

copiose scaturit, vel quod sit sicut torrens, qui ex uno loco ad alium in summa plenitudine decurrit. Quid igitur sanctus Isaias per metaphoram ab ubere expressi lactis nobis indicare statuit: dum ait: *Mammilla Regum lactaberis.* Vivit Deus, quia nullum hoc gratius & felicius novum audire poteramus: Felix etenim est illa Respublica, quæ à Principe suo, velut à matre tractatur, quæ lac filiis suis præbet. Fortunatæ sunt gentes illæ, quæ Dominum quendam habent, qui subditos suos velut mammilla quædam tractat, quæ famelico infantulo lac subministrat. Mammilla namque lac non sibi, sed aliis conservat & retinet, id est, ad teneram infantum ætatem nutriendam, & sustentandam: *Lac est in mammilla non ad propriam sustentationem alimentum habente, sed ad alterius nutrimentum.* Joan. Sylveira Carmel. Tomo 2. libro 4. capite 1. quæst. 19. n. 130. f. 326. col. 2.) Ecce igitur hic tibi revelatum Isaiæ sensum, dicere enim vult. Tu ô homo, habiturus es Regem, qui nihil de tuo sibi vendicabit, sed omnem suam facultatem atque substantiam, imo semetipsum totum & totaliter tuis commodis, impendet; Id quod Propheta de novo confirmavit, tunc quando urbi Syon congratulans, omnes quoque Syonis filias ad secum congratulandum invitabat, dicens: *Dicite Filiæ Syon: Ecce Rex tuus venit tibi mansuetus.* Isaia 62.

16. Eheu quam graves difficilesque rationes Deo Principes illi reddere debent, qui in suo regimine contrarium faciunt, qui impositionibus & gabellis suis pauperculos subditos suos adeo enervant & excoriant, ut illos fame enecari nihil curantes panem ab iisdem sudoris sui moneta comparatum ab ore eorundem eripere non erubescant, imo si possibile esset sanguinem exprimere, & cupiditatis spongia ab illis tollere vellent. Verum quidem est, quod subditi decorum Principis statum sustinere & conservare obligentur (loquor cum debito respectu ut bonos semper salvem) non tamen effrænes eorundem dissolutiones, non ludos & jocos qui diu noctuque durant, in quibus ut plurimum, quod Principes perdunt, subditi solvere coguntur. At vero Deus qui de sursum omnia distincte videt, tandem crudelitatem eorum abbreviando illis vitam, eosque ad reddendas de malè partis rationes evocando, compensabit. Porro qui sunt ejusmodi, in eorum numerum reponi possunt, de quibus Petrus Cardinalis Damianus scripsit: *Omnes præessi inhiant, prodesse nulli.* Petrus Dam. ep. 2. l. 1. Quos proinde sanctus Antonius de Padua optime monet, ut reditus suos, saltem eos, qui superabundant, aut superfluunt, eo modo adhibere & impendere studeant, quo in subditorum proventum redundent: [Regi ac Principi redditus & vectigalia dantur, non ut ipse sibi indulgeat, & lautè comedat, sed ut in populum diffundat, ut omnes sint saturati;] D. Ant. Vlyssipp. serm. in Dom. 4. post Pent. Ipsi autem omnia sibi & in commodum suum habere subjectumque sibi populum volūt ut mancipia catenæ habere alligatum, Hominum ingenio & astutia pollentium singularem delectum instituunt, ex iisque congregationes sæpe & collegia convocant, non tam ut in iis de bono Principatus regimine consilia agitent, quam ut de modo quo aurum ex subjectis statibus elicere & exprimere possint; illa nimirum Hortulanorum regula utentes, qui ramos ignobiles arboris præscindit, ut principalem arboris truncum conservet, & in altum excrescere faciat. Verum quidem est, quod in alicujus Reipublicæ corpore mystico Princeps caput existat, nos vero corporis illius membra simus. Unde Seneca epistola 95. *Membra sumus corporis magni, natura nos cognatos fecit.* Neque dubium est quin membra verbi gratia manus vel pedes in casibus obviis capiti periclitanti subveniant; at vero æque etiam indubitatum est, quod caput reciproce membris influentiam & vitam participare debeat. Hi autem pulchrum hunc naturæ ordinem susque deque subvertunt, dum sibi & in suum commodum cuncta prospere fluere desiderant. Hi profecto sibimetipsis prorsus dissimiles existunt, nec quicquam Principis præter solum nomen obtinent; imo nec nomen quidem Principis merentur, utpote quibus Tyranni nomen aptius convenit: Principis alicujus dextera (dicere solebat Hildebertus) non tam de sceptro, quam de collato subditis suis subsidio gloriari debet: *Regia manus melius donativo, quam sceptro splendeat.* Liceat porro mihi aliquod ex illa Theodorici apud Cassiodo libro 3. Epistola 11. sententia, formare argumentum: Hic enim breviter dicit: *Quid enim tam regium, quam fecisse felicem?* Suos etenim felicitare actio vere

vere regia est, Cum igitur *Oppositorum sit eadem disciplina* clare liquet, quod emungere sanguinem & vitam, subditosque in extremum miseriarum fundum redigere proprium sit Tyrannorum. Vobiscum ô superiores, qui imperij limites in vestra manu tenetis, loquitur Cyrillus Alexandrinus in lib. de recta Fide ad Theodos. dum ait: *Vos etenim terreno fastigio superiores, amplissimarum dignitatum fontes estis: Vos humanæ felicitatis principia, & origines.* Fontes etenim esse debetis & mineralia, ut sinum subjecti vobis populi beneficiorum aquis irrigare, & auro pariter & argento locupletare satagatis. Tales inquam esse deberetis: sed contrarium omnino facitis, de quibus merito proinde affirmari potest, quod Ecclesiasticus breviter insinuat dum ait: *Pascua sunt divitum pauperes.* Scio equidem me hoc in loco loqui ad illos à quibus non intelligor, siquidem nec Principes nec Reges hoc in loco præsentes auditores habeam: fieri tamen nequit, quin saltem tales præsentes sint, qui vel communitates aut familias gubernant, vel saltem Principis personam sustineant aut suppleant. Apud moralem Senecam Proverbium quoddam erat, quo vitam hominum piscium vitæ similem esse dicebat: *Hominum vita piscium vita.* Sed in quonam puncto similitudo isthæc consistit? Dicat idipsum sanctus Basilius: [Major pars piscium alter alterum devorant & minor apud illos esca majoris est. Quid igitur nos homines aliud agimus, cum vim inferimus inferioribus? Quid igitur facimus in potentatibus super inferiores constituti?]

Seneca epist. 91. D. Basil. hom. 7. in Hexam. f. 27. co. 2.

17 Quam existimatis causam esse, quod spinetum vel rubus ad regiam super omnes arbores dignitatem fuerit evectus? Nunquid huic dignitati aptiores fuissent, Pinus, Cedrus, Cypressus, Quercus, malus &c.? Nunquid rubus omnium est plantarum vilissima? Verum id quidem est, veruntamen inter omnes arbores nulla est quæ conditiones & qualitates Principum adeo vivaciter & proprie exprimat, sicut rubus: Viæ proximus assistit, nec ullus eidem appropinquat, quin memoriale aliquod ab eodem accipiat, Chlamydem ex humeris tibi detraheret, & nudum relinqueret, nisi reniteretis sed quia id non obtinet, ideo ut saltem partem aliquam obtinere valeat, vestem tuam dilacerat: *Etenim conjunctionis prætextu, ejus vestem, qui sibi adhæret, prendit ac sibi retinet.* Explicat quidam modernus. O quot ex vobis qui me in præsenti loco auscultatis in meum favorem libenter loqueremini, si locutum esse prodesset, & nisi verba quæ è meticuloso ore procedunt, retrorsum agerentur. Hi rubi, hæc spineta omnia sibi attrahentia velut inutilia ab hoc mundo per mortis falcem ex improviso extirpabuntur, & in fasciculum collecta, in gehennæ igne æternum concremabuntur. Verum hactenus hac de re multa satis à me dicta fuerunt, licet sine ullo fructu, hoc tamen ad minus me consolatur quod per ea quæ dicta sunt meo muneri utcunque satisfecerim. Enimvero quod si vos damna à Principibus & magnatibus pauperibus illata aliqua saltem ratione per Eleemosynam resarcire satageritis, pauperum oppressores magnopere confundetis eorumque vultum verecūdię larva superinduetis, ac proinde, ut id liberaliter faciatis vos etiam atque etiam obtestor, quantum enim illi à Deo habituri sunt supplicium, tantum tamque excellens vobis retribuetur præmium.

Io. Ant. Velasq. t. 1. in ep. ad Philipp. c. 1. n. 23. ad n. 23 f. 257. n. 8.

PARS SECUNDA.

18. ZAcharias Propheta qui solemnem ingressum, quem Rex gloriæ in Jerosolymorum urbem hodierna die facturus erat, lōge ante prævidit omnes Syonis & Hierosolymorum virgines ad congratulandum & congaudendum invitat dicens: *Exulta satis filia Syon, jubila filia Jerusalem: Ecce Rex tuus venit tibi mansuetus, justus, & Salvator.* Multæ quidem sunt rationes, quæ non solam Hierosolymam, sed & universum mundum ad jubilandum & exultandum movere debeant. Primo quia Regem justum habituri dicuntur, qui scilicet nulli gravis sit futurus aut molestus: futurusque sit adeo erga subditorum salutem affectus, ut ad eos salvandos vitam suam perdere aut prodigere nihili æstimet. Unde Paulus de Palatio ait: *Veniens Dominus super asinam, venit passurus, & pro omnibus satisfacturus, rem omnibus seculis tantopere desideratam.* Veruntamen omnino existimo præcipuum eorundem jubilandi motivum esse, quod scilicet talem essent habituri Regem, à quo nullam unquam habituri sint lamentandi causam, nullum passuri onus vel gravamen; ac proinde Isaias magnum eum mansuetudinis amicum futurum esse prædixit: *Venit tibi mansuetus.* Adeo enim futurus erat be-

Zach. c. 9

Paul. de Palat. in cap. 21. Matth. f. 645.

benignus, ut in quovis obvio casu placide & suaviter cum iis esset acturus. Omneque quod à nobis quæsiturus esset, moliturus esset obtinere non per rigorem vel authoritatem imperii, sed potius summa cum verborum suavitate.

Dion. Carth. a 33. c. 66. 19. Quamnam existimatis causam esse, quod Christus duos discipulos suos Petrum & Philippum (hos enim fuisse existimat Carthusianus) ad solvendum jumentum emittens, pariter iisdem præceperit, ut si quis causâ, cur jumentum solverent, ab iis exquireret, aut eos impedire vellet, suaviter responderent: *Dicite quia Dominus his opus habet* Quid? Ergone Rex aliquis subdito rationem dicere tenetur, cur talem legem condat, aut hoc vel illud onus imponat, aut gravem aliquam gabellam vel exactionem instituat? *Stat pro ratione voluntas; sic volo, sic jubeo*, nec esse debet, qui resistere ausit; velitis, nolitis, nihil refert; quia vobis etiam invitis sic esse debet. Hic quidem multorum in hoc mundo Principum mos est, verumtamen Rex & Salvator noster ejuscemodi terminis nequaquam utitur: *Dicite quia Dominus his opus habet.* Homines enim ab incomparabili suavitate, quam Salvatorem loquentem audiendo recipiebant, efficacissime attracti continere se non poterant, quin turmatim ad ejus prædicationem & sermonem auscultandum accurrentes, in mediam gentium turbam sese ingererent: Et quidem uno die specialiter, tanta eum loquentem circumdedit populi multitudo, ut vix gressum ulterius movere posset; Unde juxta stagnum Genezareth consistens, pro habenda majori loquendi commoditate, Petrum & Andream, ut è duabus naviculis ad littus hærentibus, unam sibi tantisper accomodarent, rogavit: eamque ingressus pulpiti loco habuit, quia vero navicula populo auscultanti nimium vicina erat, ideoque ejus prædicatio difficulter ab omnibus audiri & percipi poterat, rogavit Simonem, inquit Sacer Textus, ut arrepto remo eum nonnihil à terra removeret: *Rogavit eum à terra reducere pusillum.* Unde Dionysius Carthusianus hoc loco dicit: [Ideo navim intravit, quia turbæ cœperunt eum comprimere, & in terra cum eis stans, non poterat ab omnibus tam congruenter aspici, & audiri, sicut in navi stans.] Enimvero hoc totum optime dicitur, solum hocce verbum, *Rogavit*, valde mihi in verbis Salvatoris displicet. Ergone

Dionys. Cart. ib.

Dominus naviculam à Simone mutuaturus opus habet ut roget? Si ipse Dominus est, cur non imperat & mandat, ut mutuet? Si ipse Petri Magister est, cur non potius eidem dicit, volo ut mutues? hanc mihi navim accommoda ne minimum quidem verbum obganniendo? Sanctus Ambrosius respondebit id factum esse quia [servitium plus placet, non quod imperio exigitur, sed quod sponte defertur. S. Bonaventura simul cum Seneca hic subjungit, id Christum fecisse ut hominis generositatem demonstrare, quia *facilius ducitur, quam trahatur*. Vel cum Sancto Joanne Chrysostomo hom. 65. in Matth. hæc adduci ratio poterit, quia *potentior est oratio mitis, quam violenta*. Verumtamen Dionysius Carthusianus præter hasce adductas aliam quandam rationem adducit valde ingeniosam, & præsenti proposito nostro plurimum accommodam. Vos eam auscultetis utpote attentione vestra dignissimam. Christus quidem tanquam Dominus, unam è Simonis navibus propria authoritate accipere poterat: Id tamen facere renuit, quin potius dulciter eum rogare voluit, suavitatem suam in modo petendi demonstrando, quodque sæpe expedientius sit id quod plenaria authoritate facere possumus, nonnunquam cum aliqua benevolentiæ suavitate & civilitate moliri. [Porro ex hoc ostenditur maxima Christi dignatio, mansuetudo, & pietas, quod Petrum pro tam parva re tam modeste humiliterque rogavit, cui præcipere habuit; docens Prælatos, ut proniores sint ad monendum, quam ad præcipiendum magisque cupiant diligi, quam timeri.] Etenim vere pulchra & bona est hæc Politica, quantumvis Principes ejus observantiam utilitatem quandam & abjectionem animi subindicare existiment. Merito igitur sancti Prophetæ Isaias & Zacharias Filias Syon invitant, ut tam suavis, placidi, & mansueti Regis sui solemni ingressui congratulentur.

D. Ambr. serm. 3. de Sanctis in festo S. Basilij.

Dion. Carth. in c. 5. Luc. a. 12. f. 139 Litt. A.

20. Aliud quoddam superest monitum iis qui publico regimini admoti sunt apprime necessarium, atque pro Reipublicæ vel status alicujus prospero & felici regimine maxime considerandum. Priusquam tamen illud in medium adducam scripturale quoddam dubium vobis antea proponam, in cujus visceribus monitum à me vobis promissum utique inveniemus. Enimvero

vero notum est omnibus atque perspicuum, omnia Magni Dei opera optime regulata, & non casualiter, sed in certum quendam finem directa esse; hæc enim veritas adeo clara est & evidens, ut sol magis lucidus esse non possit. Ac proinde cupidus sum explorandi causam, cur post determinatam verbi incarnationem, priusquam illa executioni mandaretur, ad Mariam Virginem missus fuerit Gabriel Archangelus? cur hic, & non alius? videbatur enim quod cum mysterium inter omnia fidei nostræ mysteria sit facile maximum, decens quoque fuisset ad illud annuntiandum supremum quoque supremæ Hierarchiæ Angelum destinare. Item cum amor præcipuum sit Incarnationis motivum, teste S. Joanne, qui dicit: *Sic Deus dilexit mundum, ut filium suum unigenitum daret*, Joann. decentius fuisset si adhibitus fuisset aliquis Seraphinus, utpote quo nullus aptior inveniri poterat ad ferendum tam felix nuntium amoris. Præterea quia verbum æternum quod est ipsa æterni Patris sapientia, incarnandum erat, cujuslibet opinione aptior aliquis ex Cherubinorum choro fuisset ad hoc nuntium expediendum, illis namque scientia appropriatur. Cur igitur hisce omnibus prætermissis Gabriel eligitur? Sancti Gregorius & Hieronymus respondent quod cum Gabriel idem sit quod *Fortitudo Dei*, & Christus similiter per anthonomasiam fortis dicatur, prouti illum sub hoc titulo Regius Propheta celebrat, dum ait: *Dominus fortis & potens*, ideo hic potius quam alius ad hanc legationem assumptus fuerit; ad hoc ut legatus missus aliquam in virtute fortitudinis cum suo Principe correspondentiam haberet. Sanctus Proclus aliam quandam expositionem adducit dicens: [Et quid Gabriel quæso interpretatum sonat? Audi, & disce; utique idem sonat, quod Deus homo, quo dispensationis mysterium facilius persuadeat, rei miraculum nominis ratione anticipat.] S. Petrus Damianus Gabrielem Angelum Custodem B. Virginis Mariæ fuisse dicit, ac proinde huic honori nullum alium se ingerere debuisse, utpote Gabrieli soli debitum. Posset etiam in medium adduci opinio S. Juliani Archiepiscopi Toletani, lib. 2. contra Judæos dicentis: [Jam ergo manifestum est quod unus idemque Angelus Gabriel fuerit, qui & præfixa illa tempora Danieli de Christi Nativitate aperuerit, & partum virginis præsentem esse monstravit, & olim à se dicta operis efficientia completa esse convincit.] Hæc enim opinio nequaquam mihi displicet, eo vel maxime quod in ea aliquid insinuetur quod nescio quam apte præsenti meo proposito deservit, quod tamen ex nunc in medium adducere fastidio; ac proinde pro habenda vera hujus difficultatis resolutione vos rogo ut aliquantulum patienter sustineatis, nisi enim fallar, futurum existimo ut tanto gratior futura sit adducenda resolutio. Inprimo itaque Regum libro legitur quod Rex Saul in gravi quodam, ob intentatum ei à Philisthæis atrox bellum, periculo constitutus, cum belli eventum & exitum penetrare non valens, laboraret in eo an victor futurus, an vero prosternendus & vincendus esset, mulierem quandam Pythonissam accesserit, eamque sub promissione certæ mercedis instantissime ut Samuelem resuscitaret, rogarit: *Suscita mihi Samuelem*. 1. Reg. 28. Verum cur non potius Abrahamum, Moysen, vel alium quendam in Scriptura sacra famosum Heroem suscitari sibi petiit? Quid Samueli cum tumultibus belli commune intercedit? Sistite hic nonnihil, Auditores, quia hasce Saulis Regis Chymæras, cum iis quæ Jacob Patriarchæ acciderunt conferre decrevi. Hic etenim S. Patriarcha audito felicissimo de Joseph filio suo sibi allato nuntio, quod scilicet is non solum viveret, sed etiam tanquam Vice Rex universæ Ægypto dominaretur, illum ante mortem invisere decrevit. Ac proinde Judam filium suum veluti legatum in Ægyptum amandavit, qui illum in terram usque Gessen veluti præcursor antecederet, ibi enim Joseph eum expectabat, ut illum cum omni nobilitate aulæ suæ in Rhedis & curribus ibidem filiali cum reverentia exciperet. Optime id quidem à sancto Patriarcha factum est; veruntamen quidnam Jacobum movit quod Judam inter omnes filios suos ad hoc minus delegerit? cur non potius Rubenum, qui natu major erat? Cur non Simonem juvenem decorum aspectu, moribusque civilem? Certe nullus ex toto fratrum numero ad hanc legationem exequendam, ineptior videbatur, quam Iudas, utpote qui exiguum quondam erga Iosephum affectum exhibuit, quando suis insidiarum machinis eidem nocere moliebatur. Enimvero non obstantibus hisce omnibus, vult sanctus Patriarcha ut seposito quovis alio respectu Iudas in viam se recipiat; Et si hujus

D. Greg. hom. 34. D. Hiero. in cap. 8. Dan.

S. Proclus hom. de Nat. Do. to. 6. conc. Ephes. Petrus Damian. orat. 1. de Nativ.

rationem scire vultis, ecce illam vobis à Lipomano sat bene conceptam: Sanctus etenim Senecio, Iudæ dexteritatem, mores prudentiam & agendi consuetudinem satis gratam in similibus negotiis sæpius expertus fuerat. Atque ideo vade, inquit, fili mi Iuda, tu etenim præ cæteris mihi videris huic muneri obeundo aptissimus, alias enim te eodem fine ad alia loca amandavi, & semper res meæ felicissime cesserunt: *Ex causa id fecit, quia prudentiam Iudæ filii jam expertus erat*, & præcipue, *cum excusationem ageret de adducendo Benjamin ad Ioseph.* Eadem fuit Saulis in agendo negotio suo prudentia, licet alias imprudentem se semper exhibuerit. Samuelem enim resuscitari volebat, & non alium, quia eum, quamdiu in aula sua vixerat, fidelem semper expertus fuerat; & quotiescunque in occurrentibus gravis momenti negotiis eum consuluerat, ejus sequendo arbitrium prospere semper agebat, & quicquid ab eo prædictum fuerat, reipsa & in effectu adimpleri semper viderat; *voluit Samuelem* (inquit Abulensis) *quia ipse prædixerat ei omnia, quæ futura erant sibi.* quasi diceret: Nunquam in consiliis, & futurorum eventuum vaticiniis deprehendi aliquem Samuele meliorem; ac proinde alium ejus loco substitutum minime desidero. Et ecce vobis primæ quoque difficultatis punctum resolutum. Gabriel Archangelus tanquam legatus ad Mariam virginem mittitur, quia valde practicus & expertus in legationibus suis erat, dum nunc ad Danielem, nunc ad Zachariam, nunc ad Annam submissus fuerat. Agedum igitur, ita videor mihi audire loquentes tres personas divinas. Gabriel est summæ dexteritatis & experientiæ, estque omnibus ad bonum legatum requisitis conditionibus instructissimus, ac proinde munus sibi à nobis impositum exactissimè exequetur. Est conceptus hic Abbatis Franconii, qui ait: [Eligitur nuntius unus ex multis millibus, tanto Rege dignus, tanto mysterio idoneus, tam amicæ legationis peritissimus.] Atque hæc eadem causa est cur Christus ad solvendum jumentum duos ex discipulis suis Petrum nimirum & Philippum miserit: *Misit duos discipulos &c.* in aliis scilicet occasionibus sæpius tentatos & approbatos; omnes Magnates per hoc instruens, quod ad obeunda quævis munera nunquam talem mittere gentem debeant, quos aptos & prudentes esse certo non cognoscunt, sed tales deputent, quos in similibus muneribus administrandis alias & alibi bonos fuisse comprobarunt, qui videlicet justitiam in regimine suo inviolabiliter observarint, salvamque semper & illæsam cum subditorum satisfactione conservarint Principis sui authoritatem & æstimationem; sic enim subditi consolati optimeque contenti vivent, magnamque habebunt cœlo gratias referendi occasionem, quod talem sint nacti Principem qui subditis suis potius quam sibi prodesse satagat, *quique potius vult prodesse quam præesse.*

Text. Græc. ap. Lipom.

Francon. Abb. tr. 6. de gratia.

SER-

SERMO XXXV.
IN FERIAM SEXTAM PARASCEVES.

1. EX quo sterilissima nihili viscera ab omnipotenti Creatoris verbo foecundata pulchrum mundi partum ediderunt in lucem, nulla unquam visa vel audita est tam funesta tragœdia, nec ullum tam lugubre spectaculum, vel tantam secum truculentiam & barbariem subinferens eventus, cui majoris planctus debeatur tributum, quam sit amara illa quæ inter tenebrarum horrores hac nocte repræsentatur Jesu Christi filii Dei mors & Passio. O infaustam noctem! ô funestos eventus; Ergone magni Dei Patris unigenitus Filius ab ipsomet homine illatam sustinebit mortem, ut homo vitam recipiat? Ergone pro vili creatura diris clavis in aspero crucis ligno configetur Rex Angelorum & Dominus universi? Ergone verum est quod ad extinguendam flammam inferni, ne totus mundus exardescat, lacus quidã fieri debeat ex sanguine filii Dei? O cor meum quousque excessivus dolor, qui intra viscera reclusus te affligit & opprimit, hosce oculos impediet, quo minus ingens quoddam lachrymarum mare effundentes amaram Domini mei mortem defleant? Plangant Cœli & Elementa, plangant omnes Creaturæ, in mœstitiam transformentur Angelorum lætitiæ, mutetur in afflictionem eorundem jubilus, cantus in planctum, gaudia in lamenta. [Tu Domine excessisti factis, excedat verbis, dicam cum stupore & tremore, excessisti supra modum omnis justitiæ metas, & dum nimis videri vis justus, plus justo factus es justus. Imo si dicere auderem præ nimia justitia (nisi quia Deus es) dicerem utique, quia appareres injustus; exclamabat olim Beatus Archiepiscopus Valentinus. Ubi etenim justitia suos unquam terminos visa est excessisse, ut tamen justitia esse perseverarit? Quis unquam justum esse audivit, quod filius Principis pro servo, innocens pro reo mori debeat? [Quænam est justitia, ut filius moriatur pro servo innocens pro reo, omnipotens pro vermiculo? Annon plus ponderat judicii hujus pœna, quam culpa? Non plus redditur offenso quam debitum fuerit? excessus iste est, non æquitas, quomodo erit justitia?

S. Thom. à Villa nova in Conc. 3. de Nat. Dom.

Idem ib.

2. Enimvero dum justitiæ rigorositatem, & ministrorum truculentiam & ferocitatem considero, attonitus, & veluti extra me raptus vocem mihi deficere sentio impallescere vultum, labia arefieri, innodari linguam, cor palpitare, vacillare spiritum, cadere brachia, omnes denique vires meas debilitari vivacissime persentisco. Vires inquam in me debilitantur, quia Atlas, qui mundum sustentat, concidere videbitur sub gravi pondere crucis: Brachia concidunt mihi, quia in aspero crucis ligno transfigenda video brachia sive manus Regis cœlestis. Vacillat spiritus quia semi extinctus erit spiritus filii Mariæ: Palpitat cor meum, quia lancea vulnerabitur cor Redemptoris; Hæret lingua, quia lingua Jesu tacebit. Labia mea exardescunt, quia labia verbi æterni ex propinato felle & aceto amarescere incipient. Impallescit vultus, quia decora solis justitiæ facies eclypsim patietur. Vox denique totaliter in me deficit, quia deinceps non audietur amplius vox cœlestis pastoris ad Paradisi pascua nos advocantis. O Deus meus, quo fine adhibetur tantus excessus rigoris, etenim justitiæ limites excedere, à justo recedere & abire est. [O inæstimabilem divinæ severitatis rigorem (replicabat ibidem idemmet noster Beatus) quia homo deliquit, occiditur Deus, & pro quadam hominis

S. Thom. à Villan. ibide

hominis culpa Filius Dei unigenitus morte mulctatur; quid hac severitate severius? quid hac justitia humano sensui rigidius?] Nulla porro est creatura, sive sensibilis illa, sive insensibilis sit, quæ intimi doloris & afflictionis suæ signa non edat. Angeli namque desolati esse cernuntur, obscuratur Cœlum, Sol suos mundo radios subtrahit, Luna sanguinea efficitur, disparent stellæ, perdit suum ignis calorem, terra licet immobilis sit timet & contremiscit, transparentiam & diaphaneitatem suam aer deserit, mugiunt horribiliter venti, sistuntur & hærent fluminum aquæ, in sylvarum se latibula feræ recipiunt, abeunt è pascuis armenta, scinduntur petræ, velum templi dilaceratur, monumenta aperiuntur, resurgunt mortui, infernus conturbatur, dies fusco velo obnubitur, quia Sol ipsorum extinguitur, Ecclesia sponsum suum amittens vidua efficitur, pullo colore Maria induitur, quia unigenitus Filius ejus moritur.

3. Ecquid igitur inter tot lugubres funestosque eventus adoriar? quodnam amplexurus sum consilium, dum crudelitatem adversus mansuetudinem conjurasse video? Ergone ab hac crudeli Circe innocens Iesus persecutionem patietur ut David, vendetur ut Ioseph, tradetur ut Amasa, capietur ut Golias, accusabitur ut Abner, illudetur ut Eliseus, denudabitur ut Ieremias, percutietur ut Michæas, crucifigetur ut Machabæi, suspendetur in ligno ut serpens, occidetur ut Abel, lancea transfigetur ut Absalon, & ut Ionas sepelietur? Quonam interea pro auxilio habendo confugiam, ut dolores incomparabiles, & mortem ipsamet feritate truculentiorem vobis repræsentare possim? Non ad Patrem æternum, hunc enim ob gravia peccata nostra video esse iratum: Non ad spiritum sanctum, quia hac nocte destruendum prævideo illius templum: non ad virginem quia afflictam illam esse conspicio & desolatam. Non ad Angelos quia mœsti lachrymantur: non ad Apostolos quia meticulosi sunt & fugitivi: Atque ideo cum nullam valeam invenire mihi propitiam creaturam, ne stabulum quidem, ad invictum hoc crucis lignum confugio, ad hanc arborem sanctam, ad crucem hanc gloriosam, vitæ nostræ fulcrum, & unicam salutis nostræ spem atque fiduciam.

4. Verum enimvero quonam me eheu infelicem converto, à quonam auxilium deposcere statuo? Num forte à cruce inimica nostra? Nunquid enim hæc est illa quæ Dominum nostrum crudelissimè affligit? Nunquid ipsa est lignum istud quod lachrymas nobis subministrat? Nunquid ipsa est quæ incarnati Dei carnes dilacerabit? Nunquid hæc est quæ veluti gladius cor Mariæ doloribus transfigit? Denique nunquid crux est patibulum illud in quo vita nostra morte extinguitur? Apage, apage igitur sis ô crudelis inimica, immane lignum, crux truculenta. Verum eheu me stultum! quænam est illa de qua loquor? insanione an somnio? Nunquid tu ô crux illa ipsa es, quæ cœlum nobis aperis, iram Dei placas, claudis infernum? Nunquid tu lignum istud in quo triumphat victus, victor vero extinguitur? Nunquid tu es illa per quam bellum in pacem terra in cœlum convertitur? *Hac discordiæ amputatio est, hac pacis firmamentum: Crux est clavis Paradisi, spes Christianorum, errantium via, claudorum baculus, consolatio pauperum, spes desperatorum, periclitantium portus, tribulatorum requies.* Ecce igitur tibi, ô Christiane, inclytum illud militiæ nostræ vexillum, in quo trophæa, honores, coronæ, & victoriarum nostrarum palmæ suspenduntur. Ecce tibi Arcam Noë, baculum Elisei, Moysis cathedram, virgam Aaronis, fasciculum myrrhæ inter ubera sponsæ, Isaaci lignum: [Tu quidem æterni Regis es victoria, & cœlestis militiæ lætitia; tu peccatorum es remissio, pietatis exhibitio, & meritorum augmentatio, tu infirmorum remedium, laborantium auxilium, & laborum refrigerium.] Ad te igitur me converto, ad te recurro, tibi me inclino

D. Chrys. ho. de lat. & cruce ap. Lud. Carth. p. 2. c. 67.

Rabanus Maurus ap. Lud. Carth. ibid.

O Crux sancta micans super omnia sydera cœli
——— quæ sola reportas
Antidotum vitæ ———
Te colo, te fateor, venerans te pronus adoro
Christus Principium, finis, surrectio, vita,
Merces, lux, requies sanctorum, dona, corona
Pro servis Dominus redimendis hostia factus
In te suspendens per lignum toxica ligni
Purgavit, clausa reserando lumina vitæ.

D. Fulb. Episc. Carnot. tom. 11. Bibl. vet. PP.

labia mea tu moveas, tu linguam meam dirigas, voci meæ vocem suggere virtutis, tu du-

rum

D. Bern. Sen. ser. 6. in Parasc. ser. 56.

rum hoc cor meum proscinde, inflamma spiritum meum. [Crux esto refugium nostrum & virtus, illuminans mentes nostras splendoribus tuis, inflamma cor nostrum ardoribus tuis, robora vires nostras virtutibus tuis.] Te reverenter saluto dicendo: [Ave crux doloribus plena, Dominus crucifixus erit tecum, benedicta tu inter ligna sylvarum, & benedictus fructus, qui pendet in te, Jesus. Sancta crux esto nobis auxilium nunc & in hora mortis nostræ, Amen.

PARS PRIMA.

5 PAssio Domini nostri Iesu Christi. *Passio?* Imo vero; sed *Domini nostri Iesu Christi.* Passio crudelis, sed Christi benigni; Passio injusta, sed Christi justissimi; Passio truculenta, sed mansueti cujusdam Dei; Passio odio plena, sed Jesu puri merique amoris. *Passio Domini nostri Iesu Christi.* Passio adeo amara & lachrymosa, ut Redemptorem nostrum doloribus plenum excrucians, animam quoq; transfixerit Mariæ virginis. Nam ut S. & Seraphicus Bonaventura contemplatur, Filius Dei Passioni suæ daturus initium, ipsique morti obviam processurus charissimæ suæ Genitrici valedicens ab eadem abeundi poposcit licentiam. *Discessurus Dominus apud Bethaniam Deipara valedicit.* Unde hic sancti senioris Simeonis prophetiam adimpletam esse existimo: *Tuam ipsius animam pertransibit gladius* Luc. 2. *Hoc est amarissimus dolor compassionis, quo anima tua implebitur, cum videris filium tuum occidi & persecutiones pati.* O quam dolorosus erat ille gladii ictus dum virgo filium se hunc in modum alloquentem audivit. O dilectissima mater, hora ab æterno Patre pro mundi Redemptione determinata, in proximo nunc appropinquat; atque ideo paulo post me factum esse videbis signum, in quod omnia flagella collimant; Hæc coma mea ex aurea in sanguineam atrociter commutabitur, nec jam gemmis sed spinis coronabitur, quæ dolorosum mihi diadema conficient. Hæc facies mea à percussionibus, indeque expresso sanguine adeo deformabitur, ut illam cognoscere nequaquam valeas. Ad hanc carnem meam proscindendam præparantur ferra, suntque ad hoc in promptu omnes ministri, ac proinde mox illam in mille partes dilaceratam videbis,

D. Bonavent. ap. Ant. de Escobar. tom. 1. l. 8. c. 4.

Dionys. Carth. ib. a. 7.

lactis loco, quale mihi in tenella Infantia porrexisti bibendum, Hebræi pro sitis meæ quam passurus sum refocillatione quadam, fel mihi ministrabunt & acetum, ac tandem me in cruce languentem conspicies & moribundum, nec tamen minimum adsciscere mihi refrigerium valebis. Quapropter ô dilectissima mater tanto minus tunc dolore conficiare, quanto nunc prævisi vulneris dolor per præcognitionem remittitur. Enimvero in hoc tristi meo à te recessu omnes peccatores tuæ protectioni committo, quos ut pietatis tuæ oculis respicere digneris enixè exopto: *Averte oculos tuos à me ad fratres & filios meos. Ne claudas illos, transfer maternam pietatem à me in meos: Propter ipsos avolavi à te ut avertas oculos illos tuos maternos à me, ut à me in meos transferas teneritudinem maternæ pietatis.* Unde qualis fuerit filii erga matrem compassio, quamque tener & delicatus fuerit matris erga filium suum affectus, nulla valet lingua, licet Angelica pro viribus sufficienter explicare. Interim virgo voce per suspiria intercisa lachrymasque confundens & commiscens cum verbis, hunc in modum filium suum alloqui cœpit. O mi amantissime JEsu, quam funesta nuntia tu mihi recenses! Eheu quænam sunt illa cor meum vulnerantia fulmina! O te Jacobe felicem, qui nil præter Josephi tui vestem sanguine commaculatam vidisti; ego autem dilecti mei humanitatem roseo cruore conspersam, & ferris dilaceratam videbo.

Cant. c. 5. Guil. Paris apud Ant. Escobar. ubi supra.

Gen. 37.

6. Fortunatus es ô David, qui Absalonem filium tuum tribus lanceis transfixum, & è quercu suspensum & pendulum, non vidisti; mihi soli hæc spectacula videnda reservantur, quando oculis propriis visura sum filium meum tribus clavis ligno affixum, & lancea vulneratum. Tui quidem oculi ô Agar sustinere neutiquam potuerunt, ut viscerum tuorum pignus, filium scilicet tuum siti morientem videres, ego autem inter omnes matres dolentissima dilectum meum præ siti videbo contabescentem, nec tamen ullum mihi permittetur ei adferre refrigerium. O speculum animæ meæ! ô lumen oculorum meorum! ô unica spes vitæ meæ! *Fili mi, quis mihi det, ut pro te moriar?* Quænam barbara manus animas illas disjunget, & à se invicem divel-

2. Reg. 18

Gen. 21.

let, quos tam sanctus amor conjunxit? Ecquomodo ô fili mi me solam relinquere poteris? Num forte me tibi non satis fidelem in pœnis sociam futuram esse times? Justum equidem est, ut cum ego tibi in sinu meo novem mensium spatio, desideratum non denegarim hospitium, tu quoque mihi desideratum in cruce concedas receptaculum; veruntamen quia hanc æterni Patris voluntatem esse sat probè scio, ideo absit ut eidem resistam, fiat voluntas ejus benedicti sint labores quos pro te passa sum, benedictum lac quod tibi bibendum propinavi, benedicti novem illi menses, quibus te in sinu meo portavi. Benedictus sit Pater æternus, & Spiritus sanctus, in cujus virtute, in hunc mundum ego te genui. Porro inter hæc verba lachrymatur filius quia deserit matrem, manet quoque exanimis mater, quia filius ab ea recedit, absque ulla spe eum revidendi, nisi inter afflictiones, vel in cruce moribundum aut mortuum. Enimvero mulier illa Romana videre non poterat abeuntem filium, quin & illa mox eundem post tergum sequeretur, spontaneum à patria sibi indicens exilium, siquidem minus grave esse existimabat *Exilium pati*, quam jacturam filii. Quilibet igitur vestrum consideret, quam in simili ab invicem discessu graves fuerint dolores Jesu & Mariæ, interea vero versus urbem Hierosolymitanam me recipiam, prosecuturus per omnia loca Dominum, ut mysteriosas illius actiones devotè observare valeam.

7. Porro tempus jam advenerat, quo novo adveniente veris trimestri solemni quoq; cum cæremonia renovandum erat Pascha. Ac proinde, de loco ubi id celebrandum esset à discipulis suis interrogatus Dominus, respondit eisdem: *Ite in civitatem & occurret vobis homo amphoram aquæ portans, sequimini eum in domum, quã intrat, dicite Domino domus: Magister dicit, tempus meum prope est, apud te facio Pascha* Luc. 22. Porro hominem hunc, quem discipuli obvium habituri erant, non nominat proprio nomine, sed tantum dicit: *Occurret vobis homo*; Et causa hujus est juxta Theophylactum in c. 22. Luc. ap. D. Th. in Cat. *Ne proditor cognito nomine domum panderet Pharisæis, qui venientes cepissent eum, priusquam cœna fieret, & spiritalia mysteria discipulis traderet, sed quibusdam indiciis in quandam domum dirigit eos.* S. Ambrosius autem in ea est opinione, quod Christus hominem istum proprio nomine nõ appellaverit, quia homo idiota & ignobilis erat: *Ideo sine nomine designatur, ut ignobilis æstimetur*: O superbia humana erubesce & cõfundere, siquidem vilitatem humilium contemnens oculos tuos ad nihil aliud quam in vanas excellentias & dignitates dirigis & deflectis. *Dignationem ejus intuere, quia non persona divitis aut potentis eligitur, sed pauper ambitur, & angustum hospitium pauperis, amplis nobiliũ ædibus antefertur.* Insuper Magister discipulis suis in ejus domo se cœnã instituere velle indicat, quem hydriam aquæ in manu sua portantem videbunt: [Non nomen, non personam, sed lagenam aquæ portantem explicasse contẽtus,] inquit Paulus de Palatio. Verum quænam est convenientia inter aquam, quæ mœstitię symbolum est, & inter Pascha, quod est tempus solemne cum lætitia concelebrandum? nunquid convenientius vinũ portasset, quod corda nostra lætificandi virtutẽ habet? Ludolphus Carthusianus p. 2. c. 53. respondet: [Tulit amphoram, seu lagenam aquæ, ut in tanto festo haberet apud se aquam expiationis qua mundaret se; & significat, quod ubi Christus cœnaturus est, lagena aquæ lachrymarum in expiationem debet præcedere.] Unde existimo quod hac actione nobis significare voluerit, quod priusquam ad SS. Sacramenti cœlestem mensam accedamus, animam nostram prius aqua lachrymarum purificare debeamus. Tandem ergo Petrus & Joannes ad cœnaculum præparandum abeunt, & civitatem ingressi hominẽ illum qui vas aquæ in manibus portabat, obvium habent, cui mox Magistri sui intentionẽ exposuerunt: *Euntes autem invenerunt, sicut dixit illis, & præparaverunt Pascha.* Luc. 22. Christus autẽ hora à se determinata ingressus est cœnaculum, in eoq; una cum duodecim Apostolis mensæ accumbens hunc in modũ loqui cœpit: *Desiderio desideravi hoc Pascha manducare vobiscum, antequã patiar*; Luc. 22. Ubi observandum est, quod non dicat simpliciter, *Desideravi*, sed insuper addit: *Desiderio desideravi*, quasi Pascha illud duplici desiderio celebrare desiderasset, tum scilicet pro adimpletione legis, tum etiam ad dandum aliquod legis Evangelicę initium: [Geminatio verbi notat intentionem duplicis desiderii, scilicet ut finiat vetus Testamentum, & inchoet novum, quod erat sibi in desiderio,] inquit Ludolphus de Saxonia ubi sup. col. 4. Præterea etiam hisce terminis,

D. Amb. l. 10. in c. 22. Luc.

D. Amb. ibid.

Paul. de Palat. in cap. 26. Matth.

Idem ib.

terminis, *Desiderio & desideravi*, utitur, quia non dicit *cupiditate cupivi, vel optavi*, cur ita? Scriptor quidam differentiam, quæ inter hosce terminos, *cupiditatem* scilicet, & *desiderium*, reperitur, exprimit dicendo, quod *desiderium est de re absenti, & cupiditas de re præsenti.* En ipsissima Authoris istius verba: [Hinc potest colligi aliqua differentia inter desiderium & cupiditatem, nam desiderium circa absentia versatur: Cupiditas vero videtur ille affectus qui ex præsentia objecti non in memoria solum, sed reipsa in se causatur.] Hoc igitur supposito dubium quoddam oritur, nam ex quo Pascha jam præsens erat, & non vicinum, quomodo Christus dicit: *Desiderio desideravi*, ac si procul abesset? potius igitur dicere debuisse videtur: *Cupiditate cupivi.* Enimvero tam ingens erat ejus desiderium celebrandi Pascha cum discipulis, ut tametsi præsens esset, ipsi tamen una hora mille anni esse videretur, & sæculum aliquod quodvis momentum: ac proinde *Desiderio desideravi.*

8. Tandem igitur excessivum Salvatoris desiderium tunc adimpletum est, quando acceptum in manus suas panem in suum sacratissimum corpus transsubstantiavit, dicendo: *Hoc est corpus meum, quod pro vobis datur.* Luc. 22. ac demum Apostolis idipsum dispensavit, dicens: *Accipite & dividite inter vos.* O cibum valde pretiosum! ô delicatum & suave ferculum! Celebrent proinde historiographi quantum volent cœnas & convivia Luculli, Artaxerxis, Cleopatræ, & Sardanapali, certum tamẽ est, quod eo quod Christus Apostolis præparavit nullum hactenus majus mundus viderit. Unde S. Petrus Chrysologus ser. 1. *Mensa Patris nos alit virtutis cibo, salutis epulo, delitiis honestatis & gloria.* Refert Valerius Maximus lib. 19. quod cum Octavianus Augustus in puerili etiamnum ætate cõsistens ruri degeret, Aquila panem quendam, quem unguibus sustinebat, in manus pueruli demiserit, id quod omnibus prognosticon quoddam visum fuit, è quo futurum esse conjiciebant, cum aliquando potentissimum futurum mundi monarchã, prouti reipsa postea factum esse noscitur. Porro Deum nostrum incarnatum Aquilam quandam esse, Propheta affirmat, dum ait: *Aquila grandis magnarum alarum* Ezech. 17. Hic igitur dum panem Ecclesiasticum nobis porrigit, dicendo: *Accipite & manducate*, quoddam nobis futuræ excellentiæ & dignitatis prognosticum edere voluit. Ita S. Isidorus Pelusiota li. 1. Epist. 228. dum ait: *Sacramentorũ perceptio nobis conjunctionem cum Deo conciliat, nosq; regni ipsius consortes & participes reddit.* Ac proinde à S. Dionysio Areopagita vocatur *Sacramentũ omnium perfectissimum.* Vel ut alii ingeniose transferunt: *Sacramentum Sacramentorũ*, quia in omni genere excellẽtiæ majus est omnibus aliis Sacramentis, ad eum modum quo Salomon *Canticum* suum intitulavit, *Canticũ canticorum, hoc est, inter omnia cantica supremum*; quemadmodum Sol rex est Planetarum. Unde Alexander Papa expresse determinavit, quod [In sacramentis & sacrificiis nihil est majus corpore & sanguine Domini.] Unde Septimius occasionem sumpsit dicendi, (lib. 2. adv. Marcion. c. 18.) quod hoc Sacramentum sit *ciborum ambitio*; cum enim ambitio nihil sit aliud, quam aliqua sumetipsius supra merita præsumptio, hinc Sacramentum istud dicitur *Ciborum ambitio*, quia quodvis meritum nostrum adeo est vile, ut nimis ambitiosus merito censendus foret, qui talis magnificentiæ & dignitatis favorem se promereri judicaret. Est etenim beneficium quoddam adeo excellens & ingens, ut omnem capacitatem nostrã longe excedat. Enimvero eccur putatis Sacramẽtum hoc à Doctore Angelico dictum esse cœlestis gloriæ pignus, vel arrhabonem? *Et futuræ gloria nobis pignus datur?* Michael Solonius dicit, quod [Pignus est contractus in quo res aliqua mobilis creditori obligatur, & traditur in securitatem debiti.] atque ideo S. Thomas demonstrare nobis volens, quod Christus sanctissimum hoc Sacramentum instituerit, & dederit, tanquam pignus obligãdo semetipsum, nosq; de cœlesti gloria assecurãdo Antiquis in more positum erat, quod dum summam quãdam satietatẽ repræsentare volebant, juvenem quendam depingerent in dextera cyathum vino refertum, in sinistra vero quendã spicarum portantem manipulum. Porro Filiũ Dei hodie calicis cyathum in manu habentem: *Et accepto calice gratias agens, &c.* Luc. 22. altera vero nõ quidem spicas, sed Eucharisticum panem porrigentem video: *Et accepto pane gratias agens, &c. Accipite & manducate*; Marc 14 idq; non alium ob finem, quam ut appetitus nostros satiare possit: *Cibavit nos Dominus ex adipe frumenti, & de petra melle saturavit nos.* Psal. 80. *In abundantia rerum omnium*; explicat S. Athanasius ib. Porro Archimedes intra modici

D. Dion. Areop. l. de Eccles. Hier.

Alex. PP. Epist. decret. De Consec. dist. 2.

Mich. Solon. de cõtract. Pignorat. f. 1971.

gyri

gyri vel circuli angustias cœlestium sphærarum immensitatem epilogare novit ; at vero in hoc Sacramento sapientia & omnipotentia altissimi sese conjunxisse videntur , ad illum Deum compendiandum , ad cujus magnitudinem cœli comparati, modicæ quædam conchæ vel cochleæ esse videntur. Glorietur igitur licet cordatus & animosus Hebræus, quod cæli ei manna depluerint, majorem etenim gloriandi occasionē Christianismus habet, cui datus est panis cœlestis longe pretiosior manna, qui eidem in sacra altaris mensa opipare præparatur. Jactet se quantum volet, quod petra in deserto à Moyse percussa, è frigidis visceribus suis aquæ abundantiam ad extinguendam sitibundi Israelis sitim , emanarit ; longe enim excellentius quid nobis accidit, quando mystica petra Christus tempore imminentis Passionis ex traditione Judæ & perfidiæ Pharisaicæ percussa, famelicis & sitibundis sanguinem & carnem suam in cibum & potum subministravit: *In qua nocte tradebatur accepit panem , &c.* 1. Cor. 11. Arroget sibi itidem arcam se Dei habuisse, in qua conservabatur virga, lex & manna, quia in arca sacratissimæ hostiæ verus legislator continetur qui virga est & manna , id est, peccatoribus supplicium , justis autem

D. Tho.

præmium: *Sumunt boni, sumunt mali, sorte tamē inæquali vita vel interitus.* Enimvero postquam illos corpore suo cibasset, eorum quoq; spiritus pretiosissimo suo sanguine , sub vini specie illis propinato refocillare voluit: *Hic est enim Sanguis meus.* Porro sacri Evangelistæ de hoc sanguine loquentes , non satis inter se convenire videntur: Nam S. Matthæus cap. 26. dicit: *Qui pro multis effundetur*, & S. Lucas c. 22. *Qui pro vobis effundetur* : at vero ex quo Sanguis Salvatoris pro totius humani generis redemptione effusus fuit, potius dicere debebāt, *pro omnibus*, non vero *pro multis*, aut *pro vobis*.

D. Th. 3. p. q. 79. art. 7.

Respondet S. Thomas S. Matthæum de sanguine D[illegible] loqui tanquam sacrificio multis applicādo, atq; ideo eum dicere : *pro multis effundetur* : at vero S. Lucas de eodem veluti sacramento loquitur , quod gratiam soli accipienti confert , ac proinde dicit : *pro vobis effundetur.* Ita quidam speculativus Doctor exponit dicens:

Io. Pinna. t. 2. Ethol. 425.

Ergo hoc peculiare est in Eucharistia, quod non modo prosit sumentibus, sicut alia sacramenta , sed etiam aliis pro quibus offertur tanquam sacrificium. Dionysius autem Carthusianus respondet , quod sanguis Christi effundatur *pro omnibus* , *& pro multis* : *Pro omnibus* , ipsos quoque peccatores , scilicet Judam includendo , quantum ad sufficientiam, cum sufficiat, imo superabundet *pro omnibus* ; *Pro multis*, id est , pro justis (qui effective salvantur , quantum ad efficaciam.

Dionys. Carth. in c. 11. Luc. art. 47.

[Pro universis hominibus effusus est sanguis Christi, quantum ad sufficientiam, quoniam quantum in ipso est, idoneus est omnium aufferre peccata, gratiamque conferre & gloriam: sed pro solis electis effusus est, quantum ad efficientiam , quia ipsi duntaxat Dominicæ Passionis fructum salubriter consequuntur.] Verum enimvero dicat hic aliquis ex quo is qui solum corpus Domini nostri accipit, tantam gratiam recipit , quantum is qui corpus & sanguinem simul & semel sumit , cum sanguis quoque in corpore sit per concomitantiam, quid opus erat, ut Dominus dato corpore suo , suum quoq; sanguinem porrigeret? Tangit hanc difficultatem Glossa eandemque resolvit, dicendo:

Glossa ap. D. Th. in Cat. s. Matth.

[Conveniens etiam fuit, ad significandam Dominicam Passionem , ut sub duplici specie hoc sacramentum institueretur: In passione enim sanguinem suum effudit , & sic sanguis ejus fuit à corpore separatus : Oportuit ergo ad Dominicam Passionem repræsentandam seorsim proponi panem & vinum , quæ sunt Corporis & Sanguinis Sacramenta.] Vel etiam dici poterit, quod sicut sequaces & asseclæ Catilinæ quando adversus Senatum Romanum conjurarunt ,

Salust. ap. Phil. Diez. t. 4 ser. 6. Cin. f. 59.

[Ex uno eodemq; humani sanguinis poculo biberunt , ut quandoquidem generis affinitate conjuncti erant ex uno sanguine bibentes, unanimes, atque unius essent cordis,] scribit Salustius. Nolebat Filius Dei quod discipuli sui unquam inter se mutuo discinderētur sed ut semper in vinculo charitatis ad mortem usque conjuncti essent ; & licet duodecim essent , quoad individuorum supposita, unius tamen inter se cordis essent; ac proinde iisdem in hac Cœna pretiosissimum sanguinem suum sub specie vini bibendum propinavit dicens: *Accipite & bibite.* Sanctissimus porro Redemptor noster per institutionem augustissimi Sacramenti demonstrare nobis voluit, amorem illum quo nos prosequebatur, minorem nequaquam esse , quem Arthemisia Regina superbum illud Mausolæum (quod unum fuit ex septem admirandis cœli prodigiis) Mausolo conjugi suo velut sui erga eum

Valerius Max. l. 4. c. 6.

amoris

amoris argumentum ædificando exhibuit: aut vero quem in eo testatum fecit quod ejusdem Conjugis sui cineres potui permixtos ebibit, ut hac ratione pectus suum vivum quoddam esset extincti mariti sepulchrum: Verbum etenim Incarnatum, ut amoris sui testaretur excessus, semetipsum nobis in cibum & potum
D. Ioan. Chrys. hom. 45. liberaliter donavit: *Cum suum in nos amorem indicare vellet, per corpus suum se nobis commiscuit, & in unum nobiscum redegit, ut corpus cum capite uniretur. hoc enim amantium maxime est* inquit Chrysostomus. Ad hoc ut Cleopatra
Macrob. l.3. saturnal. c.9. suum quo Marcum Antonium deperibat, amorem perspicue manifestaret, oportuniorem excogitare adinventionem non potuit, quam si quandam maximi pretii margaritam in aceto resolutam in ferculorum ei apponendorum condimentum adhiberet: at vero Filius appro-
[illegible] pinquante Passionis suæ tempore. *In qua nocte tradebatur.* Vinum non dissolvit, sed transsubstantiavit in sanguinem, & Panem in vivum verumque corpus suum, illudque Apostolis suis ministravit: *Accipite & manducate, hoc est corpus meum.* Cedat igitur amor Cleopatræ erga Marcum Antonium, amori Salvatoris, quem hoc in mysterio testatum fecit universo mundo. Verum inquies, quænam sunt hæc à Divina Sapientia & omnipotentia ad suum erga homines contestandum amorem adinventa media? Nunquid alios in hunc finem adinvenire modos potuit? Non est dubium quin multi alii adhiberi à Deo potuissent. Oleaster in Genesin interrogat, cur Deus mulierem ex quadam Adami costa formare voluerit? *Cumque
Gen. 2. obdormisset, tulit unam de costis ejus, & ædificavit mulierem.* Cur illam non potius de terra, ut hominem, vel ex alia etiam materia formare voluit? Respondet Oleaster, id à Deo factum esse, ut Adam omne bonum suum in Eva collocaret, eamque præ quavis alia re terrena diligeret, utpote qui eam veluti sui ipsius partem
Oleast. ib. D. Th. 1. p. q. 29. art. 2. quandam esse recognoscebat. *Ideo fecit eam ex costa Adæ, ut velut quid suum eam diligeret;* Et S. Thomas ait: Ex viro formata est mulier, ut vir magis mulierem diligeret, dum cognosceret eam ex se esse productam, neque enim Adam minus facere poterat, quam ut eam amaret, quam aliquid sui esse recognoscebat. Enimvero Christus nobis non unam tantum sui partem, sed semetipsum totum, corpus scilicet sanguinem, animam, & Divinitatem donavit, ut se nobis sacramentaliter incorporando, po-

stea nos aspiciens, & semetipsum totum in nobis videns, nos continuo & incessanter amaret. Verum enimvero facile hic quis in contrarium argumentari poterit, dicendo, quod si Christus non tanto cum fervore, ut diximus, dilexisset, utique sanctissimum Sacramentum citius in nostram utilitatem instituisset, nimirum in principio vitæ, nequaquam vero ad usque mortis suæ punctum id facere distulisset, ut proinde S. Joannes dicat. *Cum dilexisset suos* Ioan. 13.
qui erant in mundo, in finem dilexit eos: In finem, Quod argumentum fortius adhuc ligat, si cõsideremus quod amor moras nesciat, sitque omnis tardationis impatiens: *Non sustinet moras* Veruntamen difficultas hæc, per quandam S. Pauli doctrinam adducendam facile dissolvitur; Nam ad Corinthios scribens, dicit: *Mulier* 1. Cor. 7.
alligata est legi, quanto tempore vir ejus vivit. mortuo vero marito, nulla in ea superest ad matrimonium spectans obligatio; *Quod si dor-* 1. Cor. 7.
mierit vir ejus liberata est. Matrimonium igitur in qua maritus & uxor *sunt duo in carne u-* 1. Cor. 6.
na ad mortem usque durat. At vero quid est sanctissima Corporis Christi communio aliud, quam aliquod animæ cum Christo contractum sponsalitium? *In me manet, & ego in eo; Erunt* Ioan. 6.
duo in carne una. Atque ideo Christus juxta nostrum intelligendi modum, ita intra semetipsum discurrisse videtur: Quod si ego cibum corporis mei in hac vita instituero, homo sibi imaginari facile poterit istud amoris vinculum non nisi ad mortem usque non vero post mortem sese extendere; quod absit credere. Quapropter idipsum non in vita, sed imminente jam morte instituere volo, ut cognoscat mundus, me homini amoris nexu etiam post mortem colligatum esse velle, ut sit amor quidam sine fine ardens: amor etenim ex morte mea vitam accipiet, & ubi viæ meæ cursus desinit, ibi inter amoris flammas velut alter quidam Phœnix renascetur mea erga hominem charitas. *In finem dilexit eos Salvator noster discessu-* Concil.
rus ex hoc mundo ad Patrem, Sacramentum hoc Trident.
instituit, in quo divitias divini sui erga homines sess. 13.
amoris velut effudit, determinat Concilium Tridentinum. Ecquis autem nescit, quod amor corda nostra subingrediens, omnium aliarum virtutum comitatum secum adducat, præcipue vero fortitudinis societatem, ac proinde Sponsa dicebat: *Fortis est ut mors dilectio.* Unde Cant. 8.
Eucharistia amorem Dei erga nos exprimit, nostrisque animis fortitudinem quandam &

robur spirituale impertitur, si forte ex sinistro aliquo accidente obvio dejecti & prostrati essent. Atque ideo Christus Apostolos sub hujus noctis initium per sanctissimum hoc Sacramentum confortare voluit, ne vel ex perfidia Pharisaica vel Sathanicis tentationibus infestati animo desponderent, vel metu aliquo percellerentur. Porro inter cætera salutaria monita, quæ nos ars militaris docet, hoc quoque unum est. [Si forte castra tua, hostium castris propius conferre, aut aliter ad hostem accedere cogeris, priusquam moveas, miles tuus cibum capiat, ne forte præventus jejunus, arma cogatur accipere & pugnam inire: Quare neglecta, male sæpius pugnatum est, milite viribus ob inediam destituto, præsertim ubi prælium non levi certamine, sed graviter toto die peracto venit ad exitum.] Idem quoque monitum Concilium Carthaginense ad Cornelium Papam Epistola 54. toti Christianismo dedit, quod attinet inimicos nostros tam spirituales, quam corporales, dum ait: [Quos excitamus & hortamur ad prælium, non inermes & nudos reliquamus, sed protectione Sanguinis & Corporis Christi muniamus, & cum ad hoc fiat Eucharistia, ut possit accipientibus esse tutela, quos tutos esse contra adversarios volumus, munimento Dominicæ saturitatis armemus.] Ideo Constantius Imperator nullum unquam cum hoste aggrediebatur certamen, nisi prius totus ejus exercitus, sacra esset Communione refectus & roboratus. Carolus Magnus priusquam cum inimicis suis manus consereret, sanctissimum Sacramentum in auxilium invocabat, dicens: *O salutaris hostia, quæ cœli pandis ostium, Bella premunt hostilia, Da robur, fer auxilium.* Priusquam Moyses cum Amorrhæis confligeret, voluit totum suum exercitum manna, quæ figura est sanctissimi Sacramenti, cibari. David prælium adoriri noluit, nisi ab Achimelech sacerdote panem prius & ensem impetrasset: [Non modo panem ab Achimelecho accepit David, sed & gladium (inquit sanctus Ambrosius & Joannes de Pinna Ethol, 448.) nam panis hic Eucharistiam protendit, non solum accepit arma scilicet gladium, sed etiam panem Eucharisticum, quia hoc Sacramentum non modo cibum animæ & alimentum ministrat, sed etiam arma addit, quibus nostrorum inimicorum phalangem possimus fugare.] Saul veluti imprudens repræhensus est quando priusquam cum Philisthæis pugnam inirent, omne ciborum genus iis sumere prohibuit. Ac proinde quando Deus Israelitici exercitus vires debilitare voluit, omnem illis panis annonam & provisionem ademit: *Et vocavit famem super terram, & omne firmamentum panis contrivit.* Circa quæ verba Hugo Cardinalis ibidem dicit: [Consumpsit omne triticum, & omnem materiam, unde poterat fieri panis; Et dicit firmamentum panis, quia panis est firmissimus ciborum ab effectu, quia firmitatem subministrat, atque vigorem.] Hic est panis ille de quo Regius Propheta loquebatur, dicens: *Panis cor hominis confirmet,* fuitque à sancto Hieronymo in Psal. 77. appellatus, *Panis fortium, quia robustos facit, & vires ...* Lorinus in cap. 16. sap. Atque ideo magnus ille Carmeli Patriarcha & Propheta Elias, *ambulavit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus, & quadraginta noctibus.* Ehem! Ergone impossibile est, quod unus panis tanta sit virtute præditus? Porro sanctus Hieronymus apud Franc. Labatha loc. mor. v. Euchar. prop. 14. panem hunc figuram fuisse panis Eucharistici dicit, cum ait: [Unde tanta in pane subcinericio vis ac virtus? nimirum figura erat sanctissimi Sacramenti, & hac ratione virtutem illam tantam Deus illi tribuit, qua significaret illam, quam in figurato pane nos habemus. Enimvero Deus Moysi præcepit, ut de omnibus abunde prospiceret, quæ in Templo requirebantur, tam pro majori ejusdem ornatu, quam pro majori commoditate sacrificiorum, quæ offerri debebant; simulque indicavit, in quonam Templi loco ea accommodanda essent, dum autem in specie de mensa loqueretur, voluit ut ejus locus à parte Aquilonari consisteret. *Mensa stabit in parte Aquilonis.* Porro sanctus Thomas Aquilonem ad sinistram mundi partem positum esse dicit. Verum inquies, Nunquid mensa illa, quæ Eucharistiam figurabat, convenientius ad dexteram collocata fuisset, hic enim locus utpote dignior mensæ huic tantæ dignitatis & excellentiæ convenientior fuisset? Audite Mysterium: Sinistra communiter est dextra debilior, atque ideo natura provide voluit, ut cor in sinistra animalis parte consisteret, ut opem & vires eidem lateri subministra-

[Margin notes: *Flav. de Rom. triumphan. l.7.f.155.* — *1. Reg. 21.* — *Ps. 104.* — *Ps. 103.* — *3. Reg. 19.* — *Exod. 26. D. Th. 1.2. q. 102. 4. ad 6.*]

nistraret. Magnus igitur Deus noster indicare nobis voluit, quod mensa hæc cœlestis fortitudinem atque vigorem cordibus nostris subministret, ut omnibus sinistris occurrentibus eventibus intrepide resistere valeamus. [Ut manifestum nobis esset, ad hoc nobis à Deo dari, ut in adversis, quæ per sinistram significantur, nobis auxilium & robur ferat.] Unde & ipsemet Salvator noster cœnam cum dilectis discipulis suis celebrare, eosque corpore suo & sanguine cibare voluit, ut inter adversos noctis illius casus, instar solidæ cujusdam rupis in medio mari ab undarum procellis allisæ constantes & intrepidi evaderent.

Franc. Labat. ubi sup. f. 143. co. 2.

9. Enimvero Filius Dei Cœna finita actionem quandam edere voluit adeo heroicam & excellentem, ut similem nunquam viderit vel audierit mundus, nimirum Discipulorum suorum lavare voluit pedes: *Capit lavare pedes Discipulorum suorum.* Eorum pedibus se advolutum humiliat, à quibus in terram prostratis adorari merito debuisset. Porro omnes Christi actiones nostræ instructiones fuere, ac proinde dixit: *Exemplum dedi vobis, ut quemadmodum ego feci, ita & vos faciatis.* [Lavat pedes discipulorum (inquit Dionysius Carthusianus ibidem articulo 33.) ut perfectæ humilitatis præberet exemplum.] Doctores sacri hoc loco inquirunt, quisnam inter discipulos primus fuerit, à quo Christus sacræ hujus cæremoniæ lotionis pedum fecerit initium. Scio equidem Euthymium, Origenem, & Chrysostomum homilia 69. folio 258. col. 2. velle, quod Christus à Juda sumpserit exordium: *Mihi videtur, primum eum proditoris lavasse pedes*; cujus hanc Origenes rationem assignat, *Vt medicina ubi magis morbus urgebat, citius adhiberetur*; Licet Sanctus Pater noster Augustinus contrariæ opinionis existat, scilicet quod non à Juda, sed à Petro tanquam capite Apostolorum initium fecerit, cui etiam consentit sanctus Bernardus. *Venit ergo ad Simonem Petrum.* Porro Petrus Magistrum ad pedes suos prostratum videns, continere se non potuit, quin stupefactus resisteret, & diceret: *Domine tu mihi lavas pedes?* Viva etenim fide miram Christi considerabat excellentiam, atque altera ex parte ad propriam se reflectebat vilitatē: *Christi dignitatem fide viva considerans* [inquit Toletus ibidem. in com folio 30.) *ab hoc officio Christum removere conatur.* Magnam autem in se energiam duo hæc verba continent: *Tu & mihi*, quasi diceret, inquit Chrysostomus: *Tu his manibus quibus oculos aperuisti, Leprosos mundasti, mortuos suscitasti. Tu Dominus, ego servus* (exponit Ludolphus Carthusianus) *Tu Deus, ego homo. Tu Creator, ego Creatura. Tu mihi misero, pauperrimo, humillimo piscatori lavas pedes sordidos? Vis lavare pedes mihi peccatori, tu qui es Filius Dei? quasi dicat, hoc indecens est, & nullo modo sustinendum.* Tu (inquit Beda) qui verus Deus es, Tu Rex Angelorum, Tu Filius Altissimi, Tu speculum sine macula, Tu qui ab Angelicis potestatibus adoraris, Tu Deus æterne pedes lavabis mihi, qui vilissima terræ caro sum? Tu ante me genu flexus prosterneris, coram quo ipsimet incurvantur Athlantes? Tu ô mi Redemptor coram me te inclinas, coram quo reverenter se submittunt quotquot sunt cœli, terræ, & inferni habitatores? (Beda apud Ludolphum Carthusianum ubi supra.) *Tu Deus Deorum, Tu Rex Angelorum, Tu filius altissimi & speculum sine macula Majestatis Dei, quem adorant Angelica Potestates, Tu Deus æterne mihi vermiculo lavas pedes? Tu ante me curvaris, ante quem curvantur, qui portant orbem? Tu ante me flecteris, ante quem flectitur omne genu calestium, terrestrium, & infernorum?* Verum enimvero ex quo Ly *Tu*, & Ly *mihi* ex mente ejusdem Bedæ, cogitanda sunt potius quam dicenda, ne forte quod ex his verbis aliquatenus dignum concipit anima non explicet lingua, vobis ô animæ devotæ, quanta hic silentio involvantur considerandum relinquo, quod enim concipere potest cogitatio, lingua efferre nequaquam sufficit. Interea vero dum CHRISTUS opus hoc humilitatis prosequitur, nos quoque ulteriorem Historiæ seriem recensendo prosequamur. Lavat igitur Discipulorum suorum pedes, ut de iis dici possit: *Quam speciosi pedes evangelizantium pacem, evangelizantium bona?* Et quidem hunc humilitatis pariter & amoris actum tandem quoque erga Judam exercens, aqua simul & lachrymis funestam illam pedis plantam rigavit, ut experiretur, an aliqua ratione possibile esset, ut traditor ille aliquos produceret pœnitentiæ fructus. Appræhensos quoque protervi illius discipuli pedes incredibili charitatis fervore pectori suo firmiter apprimebat & adstringebat, idque quoniam si verum est, quod *Possessio acquiritur per pedum positionem*

Ioan. 13. — *Ioan. 13.* — *D. Bern. ser. 2. in can. Do. & D. Aug. tract. 56.* — *Ludolph. Carth. p. 2 c. 54. f. 308. co. 1* — *Ad Rom. 10.*

nem, demonstrare voluit, quod divini cordis sui possessionem ei ultro citroque libentissime cederet. Naturales Philosophi dicunt, & quotidiana etiam experientia nos docet, quod cor iracundum actuali furore percitum solito fortius palpitet, atque ideo ut Judas evidenter sentire posset, Christum, licet ejus, quam Judas circa eum machinabatur, proditionis optime gnarus esset, ei tamen nequaquam esse offensum aut iratum, pedem Judæ cordi suo adstrinxit, ut pede sentiret, cor suum ab eo nequaquam aversum aut alteratum, sed placidum omnino esse atque tranquillum. Nolo quidem inficiari quin magnus Joanni favor acciderit, quando *Recubuit supra pectus Domini*, hoc tamen certum est, quod pectus illud quod Joannes capite tenus solum attigit, Judas pedibus tetigerit. ubi igitur nunc es ô Simon Pharisæe, qui admirabaris, quod Dominus pedes suos Magdalenæ lachrymis rigari & lavari, & capillis capitis sui abstergi permitteret, veni nunc, veni inquam, vide, & obstupesce eundem Dominum pedibus unius Apostatæ advolutum eosdemque lavantem, & suaviter exosculantem. O Juda quavis crudeli fera immanior, quavis Tygride truculentior! O inique & perfide! O cor quovis adamante durius, cui licet oculis serenam illam & benedictam Magistri sui faciem aspiciat, impossibile tamen est, ut à suo se errore emendet! nullum potuit reperiri remedium sufficiens ad latronem à perversa sua voluntate distorquendum. Nam bipedum ingratissimus à Cœnaculo digressus, ad exequendas pessimas cogitationes suas sese accinxit, innumera à benigna & paterna Magistri sui manu recepta beneficia per infamem ingratitudinis actum, & sacrilegam traditionem turpiter compensando.

Ioan.21.

10. Verum enimvero longe ardentius erat, quo filius Dei pro genere humano mori cupiebat, desiderium, quam quo Judas ad eum tradendum properabat, atque ideo una cum discipulis ad Hortum se recepit Gethsemani, locum nimirum, in quo nequam Judas eum tradere & Pharisaicarum turbarum manibus consignare decreverat. Ad hunc etenim hortum Sponsa eum invitabat, dicens: *Veniat dilectus meus in hortum suum, & comedat fructus pomorum suorum*. Bene autem notandum est quod Sponso non dicat: *Comedat poma*, sed *fructus pomorum*, id est, fructus à pomo in Paradiso terrestri, ab Adamo decerpto & manducato productos, id est, fructus laborum, fatigationum, sudorum, dolorum, & pœnarum: *Veniat in hortum Passionis, & colligat & comedat, & gustet fructum suæ Passionis, ad fideles reficiendos & vivificandos*, exponit Jacobus de Valentia in cant. c. 6. fol 29. col. 2. *Comedat fructus pomorum suorum, scilicet recipiet alapas, & flagella, & vulnera: quasi dicat: sicut Adam comedit pomum ligni prohibiti in horto Paradisi in perniciem totius generis humani, ita veniat dilectus meus in hortum Passionis, & comedat fructus pomorum suæ Passionis*. O quam acerbi & amari sunt hi fructus! fructus ex pœnis, mœstitia, timore, agonia, sudoribus, & sanguine compositi: Ac proinde S. Marcus dicit: *Cœpit pavere & tædere*. Et S. Matthæus: *Cœpit contristari & mœstus esse*; ideoque & tribus Apostolis Petro, Jacobo, & Joanni dixit: *Tristis est anima mea usque ad mortem*: Ecqualis est hæc mœstitia, quæ universi mundi gaudium & Paradisi totius lætitiam turbare & contristare non dubitat? Ergone terretur fortitudo, virtus formidat, contristatur gloria, confunditur Majestas, claritas obscuratur, infirmatur sanitas, & beatitudo ipsamet in miseriam commutatur. Tu ô mi Salvator qui velut universæ militiæ Christianæ dux milites tuos ad dimicandum adversus principem tenebrarum animare deberes, primus es qui pusillanimis efficeris. Nondum hic armatos comparere satellites video qui vel elata voce in certamen te provocent, aut stricto nudoque ferro tibi comminentur, aut te aggrediantur insidiose & ex improviso, cur igitur expavescis? Idem met multum admiratus est B. Laurentius Justinianus cum ait: *Cur sic tristari cur sic pavere voluit, cur voluit sic tædere? Quid est hoc Domine? Contristaris ne & vere paves? Nunquid contristatur per quem contristati recreantur?* Multæ equidem hujus mœstitiæ & pavoris à sanctis Patribus aliisque Expositoribus rationes adferuntur. Sanctus etenim Ambrosius ex eo quod Christus nullum in semetipso habuit motivum proprium, quod eum ad contristandum induceret, mox subinfert: *Ergo pro me doluit, qui pro se nihil habuit, quod doleret, & sequestrata delectatione divinitatis æternæ, tædio meæ infirmitatis afficitur*. Sanctus Remigius dicit Filium Dei per suam scientiam quam sacri Theologi *visionis* appellant, falsam prævidisse Manichæorum opinionem, qui affirmaturi erant Christum non habuisse corpus verum & reale, sed phantasticum: Alios item præ-

Cant.5.

Marc.14 *Matt.26* *Matt.26* *Marc.14*

B. Laur. Justin. de triumph. Christ. agone c. 6.

D. Amb. l.10. in c. 22. Luc. *D. Remigius ib. cat. D. Thomæ.*

prævidisse, qui docturi erant Christum non habuisse animam informantem, sed divinitatem assistentem, ideoque ut dicit S. Hieronymus *ut veritatem assumpti probaret hominis, humanarum pœnalitatum demonstrare voluit effectus; ac proinde Tristis est anima mea usque ad mortem: Destruuntur autem in hoc loco Manichæi, qui dixerunt illum phantasticum corpus assumpsisse: nihilominus & illi qui dixerunt eum veram animam non habuisse, sed loco animæ Divinitatem.*

D. Hier. in cat. D. Th. c. 26. Matth.

11. Sanctus Athanasius dicit Christum imitatum fuisse expertum quendam & prudentem belli ducem, qui per stratagema militare nonnunquam fugam exercitus sui fingit, ut cum eo postea in loco commodo sese vertens hostem adoriatur, & totaliter prosternere possit. Cui etiam S. Epiphanius & Theophylactus subscribunt, ad eum modum, quo Josue fecit, quando civitatem Hai in suam potestatem redegit; *Fugiemus & terga vertemus, donec persequentes ab urbe longius protrahantur, putabunt nos fugere sicut prius.* Enimvero nihil Domino nostro facilius fuisset, quam ut inimicos suos totaliter profligasset, & in fugam egisset si animi sui magnanimitatem & generositatem exercere voluisset; sic autem non fuisset adimpletum ingens illud quod habebat pro nobis peccatoribus patiendi & moriendi desiderium. *Tristari, tædere, & pavere voluit, ut sic ipsa Divinitas pia fraude (dicere liceat) militarique stratagemate uteretur, quo scilicet expresso vero per humanitatem pavore, quasi quadam simulata fuga, atque recessu irrumpentem propterea audacius hostem insequeretur ac vinceret.* Nisi forte cum S. Leone dicere velimus, quod per suum pavorem omnes suos animare & confortare voluerit fideles, ut cum generositate animi & intrepido spiritu mundi & inferni inimicos fortiter aggredi nequaquam formidarent. *In nobis ergo Dominus noster pavore trepidabat, ut susceptionem nostræ infirmitatis indueret, & nostram inconstantiam suæ virtutis soliditate vestiret.* Etenim tametsi hæc mœstitia admodum vehemens fuerit, non tamen illum impedire prævaluit, quo minus illam ad æternum Patrem suum orationem effunderet, quæ securissimus operum humanorum dux est & moderatrix. Discipulis igitur post se relictis, nonnihil ab eis se elongavit: *Et progressus pusillum;* vel ut S. Lucas scribit: *Avulsus est ab eis quantum jactus est lapidis.* Et quidem Patrem oraturus à discipulis suis recedit, ut nos doceat quod verus orationem attente & fervide faciendi modus sit procul ab hominibus se subducere. Ita Cyrillus Alexandrinus in cat. D. Th. in c. 22. Luc. *Ubique invenies eum semotum orantem, ut discas quod animo attento & corde quieto colloquendum est cum Deo sublimi.* Verum quærat aliquis fortasse, quantum se Christus à discipulis suis elongarit? *pusillum,* & ratio est secundum Origenem; *Quia nolebat longe fieri ab eis, sed juxta eos constitutus orare.* Vel cum S. Luca Evangelista, *Quantum jactus est lapidis,* quia Deus nunquam se à peccatore tantum elongat, quin etsi saxeum cor haberet, ad eum redire non possit, ut B. noster Simon de Cassia exponit, dum ait: *Nunquam ita ab aliquo elongatur Christus ut cor lapideum hominis non possit ad ipsum, si velit reverti.* Dum autem ad orationem faciendam se recipit, refert S. Matthæus, quod *procidit super terram orans.* Verum ô sanctissime totius universi Redemptor cur vultum tuum in ipsam usque terram inclinas? forte ad eam dulciter amplexandam, & in pacis osculo dissuaviandam te adeo profunde demittis? Si ad id conniteris, frustra laboras, neque enim jam tempus est paciscendi cum terra, utpote quæ siccas aridasque spinas præparatas habet, ex quibus pungentissimam ac dolorosissimam capiti tuo coronam cõnectet; jam funes ministravit, quibuscum vinciendus es & flagellandus, ferrum è fodinis suis edidit, pro clavis inde fabricandis, nec non lignum produxit è quo dira Crux tua fabricanda brevi erit, ac proinde frustra ad terram tibi pacifice reconciliandam conniteris. *Procidit super terram.* Quia terra per peccatum hominis turpis facta erat atque deformis, unde ne Pater æternus eam adeo turpiter à suo primævo statu mutatam videret, eam speciosissimo vultu suo venustare voluit. *Procidit super terram.* Terra enim propter peccati pondus gravis erat, atq; ideo veluti ad hoc pondus diutius sustentandum insufficiens, incurvabatur quasi collapsura in infernum; Unde benignissimus Redemptor noster, ad eam sustinẽdam se demittit, ne præcipiteretur: *Procidit super terram,* id est super naturam humanam; Huic namque dictum est: *Terra es, & in terram ibis.* Porro Deus hominem ad imaginem & similitudinem suam creavit: *Creavit Deus hominem ad imaginem & similitudinem suam.* Sed quid tandem de ea factum est? Commisit homo peccatum, & elegan-

D. Ath. de Pass. & cruce Do.

Josue 8.

D. Epiph. in Ancorato

Theophyl. in c. 26. Matth.

D. Leo ser. 3. de Pass.

Matt. 26 Luc. 22.

Orig. in cat. D. Th. in c. 26. Matt.

Matt. 26. Marc. 14.

Gen. 2.

gantiſſimam Dei imaginem in ſeipſo turpiter delevit, ut proinde Propheta de illo dicat: *Denigrata eſt facies ejus ſuper carbones.* Quis autem eſt qui neſciat quod dum typus vel delineatio ſigilli alicujus, vel in unica tantum litera deſtruatur, accommodari illud & reparari omnino non poſſit, niſi ſuper idemmet originale ſuum ſigillum de novo reponatur? Chriſtus igitur ut naturæ humanæ terram in priſtinum ſtatum reducat, eique Dei imaginem & ſimilitudinem reſtituat, proprij vultus ſui originale in ipſam uſque terram demittere voluit: *Procidit ſuper terram*, quia videns quod Pater æternus illam Divinæ Juſtitiæ fulminibus caſtigare vellet, ipſe ſuper terram ſeſe proſtravit, ut ſcuti loco eam protegeret atque defenderet. *Procidit ſuper terram*; quoniam antiqua eſt Cæremonia vel conſuetudo, ut qui gratiam aliquam è cœlo per orationem impetrare deſiderat, per actum humilitatis in terram ſeſe proſternat; Ita Moyſen & Aaronem in Libro Numerorum feciſſe legimus, quando Deum pro aquæ ſubminiſtrando ſubſidio implorarunt: *Corruerunt proni in terram, clamaveruntque ad Dominum.* Alii dicunt, quod cum Chriſtus debilis, teneræ & delicatæ complexionis fuerit, vicinæ mortis timor eum vehementer debilitarit, atque ideo ob immenſum peccatorum noſtrorum pondus, quod humeris ſuis ferebat, (teſte Iſaia qui dicit: *Et poſuit Dominus in eo iniquitates omnium noſtrum*) *Pronus in terram cadere coactus eſt, deficientibus viribus propter agoniam, qua premebatur.* Didacus Stella in cap. 22. Lucæ. In terram igitur genuflexus atque proſtratus ſuam ad æternum Patrem ſuum orationem effudit. *Procidit in faciem ſuam orans.* Sed quidnam à Patre ſuo per orationem impetrare deſiderat? *Pater mi ſi poſſibile eſt, tranſeat à me Calix iſte;* Vel cum ſancto Luca: *Pater ſi vis transfer Calicem iſtum à me.* Verum inquies, cum Verbum increatum incarnandum in hunc mundum eo præcipue fine venerit, ut pateretur & moreretur, Paſſioniſque amarum calicem epotaret, quid eſt quod nunc veluti mutato propoſito, idipſum recuſare videatur! Præterea, nunquid voluntatem Patris in eo, ut calicem biberet, conſiſtentem acceptavit, cur igitur nunc ſe adeo à ſemetipſo differentem eſſe oſtendit? Nunquid voluntas Chriſti ab in-

Thren. 4

Num. 20

Iſa. 53.

Matt. 26
Luc. 22.

ſtanti Conceptionis ſuæ, *tam in volito, quam in modo & cauſa volendi*, voluntati Dei conformis fuit? Cur igitur nunc Patrem ſuum precatur dicendo: *Tranſeat à me calix iſte?* Reſpondet Dionyſius Carthuſianus ibidem articulo quadrageſimo octavo petitionem Chriſti conditionatam fuiſſe: *Si fieri poteſt*; & divinæ voluntati conformem, ut patet in adjuncta illa particula, *Si vis*, vel *veruntamen non mea voluntas, ſed tua fiat.* Unde ſanctus Ambroſius ait: [Quaſi homo mortem accuſans, quaſi Deus ſententiam ſuam ſervans:] per hoc ipſum nos monens & inſtruens quod in omnibus operibus noſtris voluntati divinæ conformari debeamus, nec plus vel minus, altius vel humilius faciendo, quam quod eſt à divina voluntate ſtabilitum: [Diſce tamen Deo eſſe ſubjectus, ut non quod ipſe vis eligas, ſed quod Deo ſcias eſſe placiturum,] Et prouti Origenes dicit, non debemus orare, ut Deus faciat voluntatem noſtram, concedendo nobis id quod deſideramus, ſed potius ei ſupplicare debeamus, ut nobis ad voluntatem ſuam exequendam vires & facultatem ſubminiſtret (Origenes in cat. D. Th. in cap. 26. Matth.) [Veruntamen non ſicut ego volo, ſed ſicut tu: Docens ut non oremus fieri noſtram voluntatem, ſed Dei.] Et ſanctus Hilarius dicit hanc orationem à Chriſto factam eſſe pro illis, qui perſecutionum Calicem ebibere, id eſt, Martyrium ſuſtinere, & pro Fide tanquam Martyres mori debebant, ut Deus illis ad ſuſtinendum intrepide Martyrium ſpiritum & vires concedat: [Orat, ut alterum illud, quod à ſe tranſit, accedat. Atque ideo pro his orat, qui paſſuri pro ſe erant, dicens: Tranſeat Calix à me, id eſt, quomodo à me bibitur, ita ab his bibatur, ſine ſpei diffidentia, ſine ſenſu doloris, & ſine metu mortis.] (D. Hilarius in cap. 26. Matth. cat. D. Thomæ col. 1. Lit. C.) Porro præterea hoc loco ingentem curam, qua tanquam zeloſus & amantiſſimus ovium ſuarum Paſtor, timebat ne voraciſſimus Inferni Lupus eas involaret, ideoque nunc Petrum ob ſomnolentiam ſuam repræhendebat, nunc omnes hortabatur ad vigilantiam, nunc illos ut adverſus inimici tentatoris inſultus orationis arma appræhenderent commonebat, dicens: *Vigilate & orate ne intretis in tentationem.* Demum poſtquam ad orationem ſuam proſequendam à Diſcipulis ſuis reverſus eſſet, cœlum, quod nobis in afflictionum noſtrarum ſupre-

D. Amb. ib. l. 1.

Idem. ib.

premo culmine constitutis subvenire non cessat, ad Salvatorem nostrum ingenti infinitorum dolorum exercitu obsessum consolandum, Angelum quendam submisit. *Apparuit autem illi Angelus de cælo, confortans eum*; vel ut Syriaca legit, *Confirmans eum*. Circa quæ verba sanctus Bernardus in stuporem raptus, exclamat: Quid? Ergone cœli gaudium consolatione aliqua se indigere ostendit? Ergone Atlas ille qui totum universum sustentat, adeo factus est debilis, ut ab Angelo quodam animi vigorem & vires mendicare debeat? Quonam hoc Ly *Eum* referemus? interrogat idem Bernardus. [Ad eum qui portat omnia verbo virtutis suæ, per quem facta sunt omnia, per quem universa subsistunt, etiam & Angelus ipse.] Porro Theophylactus legit: *Glorificans eum*, id est, eam illi revelabat gloriam, quæ ex ejus Passione nascitura erat. E quo legendi modo nova iterum difficultas exsurgit. Quid enim dicemus? Num forte Filius Dei ab Angelo edocendus & instruendus erat? Aut forte gloriam illam quæ ex ejus Passione & morte oritura erat, ipsamet infinita & æterna Sapientia ignorabat? Minime gentium, utique enim illam sciebat perfectissime, & longe perfectius Angelo, atque ideo sanctus Dionysius Christum veluti Angelorum Magistrum incognita Incarnationis Mysteria illos edocere dicit: [Supremi Angeli ad ipsum Jesum quæstionem faciunt, divinique illius operis, & pro nobis assumptæ carnis scientiam discunt, & eos ipse Jesus sine medio docet.] Ac proinde sanct. Thomas respondet: [Quod illa confortatio, vel glorificatio Angeli, non fuit per modum instructionis, sed ad demonstrandam proprietatem humanæ naturæ;] Id est ut explicat Cajetanus ib. in resp. ad 1. [Non ut egeret instrui ab Angelo, sed quia egebat exteriori ac sensibili proportione objecti servativi inferioris partis] Carthusianus autem dicit, quod eum confortaverit quoad partem inferiorem, secundum quam Angelo minor erat. [Christum confortavit quantum ad partem animæ ejus inferiorem ac sensitivam, secundum quam minor & inferior Angelis fuit. (Dionysius Carthusianus in Luc. ibid. art. 48.) Unde omnino existimo quod Angelus ad Salvatorem confortandum, amarum ei Passionis calicem, & dolorosum mortis patibulum ob oculos statuerit, hunc fere in modum eum alloquens. Jam completus est terminus ille (O magne Fili Dei altissimi) in quo *Delebitur iniquitas terræ, & regnabit à Ligno Salvator mundi*. Jam felicissima illa hora appropinquat *Reparationis antiquæ, felicitatis æternæ*. Tu solus es qui sine peccato existens, totum genus humanum à culpis suis redimere poteris. Hic est calix ille tantopere à te desideratus, per quem Patri cœlesti plenissime satisfiet, complebitur opus Redemptionis nostræ, Infernus devastabitur, & sancti Patres è Lymbo feliciter liberabuntur. Hæc Crux laborum tuorum gloriosum trophæum erit, nomenque ejus à cunis orientis Solis, usque in tumulum ejusdem Occidentis extendetur & dilatabitur; ab hoc Ligno humanæ spei flores progerminabunt, cujus radices abyssum prement, atque in omnes mundi partes brachia ejus extendentur. Hæc gloriosarum victoriarum tuarum currus triumphalis erit: Hæc funda erit qua velut mysticus David infernalem prosternes gygantem. Generositas & invictum animi tui robur magis acclamabitur, quam ea quam Judith in se exhibuit, siquidem caput Holofernis peccati detruncando animæ humanæ Civitatem ab universis malis liberabis. Clavi tui magis quam clavi Jaelis celebrabuntur, siquidem cum illis non Sisaræ, sed mortis transadiges tempora: *Vade, in fortitudine tua liberabis Israel de manu Madian. Confortare & esto robustus valde: noli metuere, & noli timere, quoniam tecum est Dominus Deus tuus in omnibus ad quæcunque perrexeris.* Hisce inquam, vel similibus verbis Angelum Dominum confortasse & tum demum coram eo disparuisse credere possumus. Porro Evangelistæ ulterius recensent, Incarnatum Verbum cœptam orationem suam prosecutum fuisse, idque cum tanto spiritus fervore, ut per supervenientem ei animi syncopen, ad ipsos usque mortis limites fuerit perductus: [Factus in agonia prolixius orabat, dicitur in agonia fuisse, sicut infirmi in extremis laborantes,) inquit Dionysius Carthusianus ubi supra littera D. Insuper ad tantam sudoris vehementiam eum redegit, ut & merum sudaverit sanguinem: *Factus est sudor ejus, sicut guttæ sanguinis decurrentis in terram.* O stillæ pretiosæ, imo ô stellæ, quæ in vultus Christi sereno cœlo apparuistis! Vos totidem estis prodigiosi cometæ qui tenebrarum principi rebellionem & bellum militiæ in-

D. Bern. ser. 1. de S. Andrea.

Idem ib.

Dion. 7. de cælesti Hierarc. apud D. Th. 3. p. q. 32. a. 4.

D. Th. ib. in resp. ad 1.

Iud. 6. Iosue 9.

Luc. 22.

infernali indicitis. Scio equidem quod sæculis superioribus sæpe visum fuerit cœlum non aquam sed sanguinem depluere, ex hoc autem portento Astrologi funestum aliquem & infelicem eventum præsagiebant. Quodnam igitur ex hoc prodigio concludemus prognosticum, dum è sacratissimo Jesu Christi vultu, velut è cœlo quodam sanguinem in terram veluti cruentam quandam pluviam delabi videmus. Ecquid hinc aliud quam destructionem peccati & inferni ruinam colligere poterimus? Porro terra propter peccatum hominis maledicta erat: *Maledicta terra in opere tuo.* At vero Salvatoris nostri sanguine aspersa, purificata fuit & benedicta, unde David ait: *Benedixisti Domine terram tuam.* O quam est hic sanguis à sanguine Abelis longe diversus! Hic enim clamabat adversus fratricidam postulando vindictam: *Vox sanguinis fratris tui Abel clamat ad me de terra:* Sanguis autem Domini licet à corpore ejus in terram usque decurrerit: *Decurrentis super terram*, attamen ut S Paulus ait: *Melius clamat quam sanguis Abel*, quia non mortem sed vitam, non vindictam, sed remissionem & veniã, non justitiam sed misericordiam exposcit. Unde sanctus Athanasius *ibid. Loquitur aspersio sanguinis Christi, quia Patrem interpellat pro nobis, & ideo loquitur melius quam sanguis Abel, de quo dictum fuerat vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra; sanguis Abel mortem parricida fratris petiit: Sanguis autem Christi vitam persecutoribus impetravit. Sanguis Abel expetit vindictam, Sanguis Christi misericordiam.* De Domitiano legitur, quod dum illi in prælio existenti, & leviusculo quodam vulnere manus pauculæ sanguinis guttulæ stillassent, ipse oculis in cœlum clevatis dixerit: *Utinam sufficiat*: At vero si ego hasce sanguinei sudoris guttas in terram deciduas videns Salvatori nostro dicerem, *utinam sufficiant*, Scio certo quod mihi responsurus esset, *Quod sufficit Redemptioni, non sufficit desiderio, nec amori.* Antiquæ Legis Sacerdos prævidere volens, quonam fine bellum aliquod claudendum esset, faustone vel funesto, *Sancta Sanctorum* eo habitu, quem Ephod appellant, indutus ingrediebatur; In hac autem veste duæ erant gemmæ pretiosæ, quæ mirum in modum in eadem scintillare videbantur; Et quidem dum gemmæ istæ colorem suum nequaquam immutabant, nec splendorem suum amittebant, felix victoriæ augurium protendebant: quando vero una colore nigro, alia vero rubicundo imbuebantur, signum infallibile erat multum eo in bello effunderdum esse sanguinem, magnamque expectandam esse cladem. Tu ô mi Redemptor vere summus Sacerdos es nostræ humanitatis habitu amictus: *Habitu inventus ut homo*; Duæ autem gemmæ vestem hanc adornantes sunt corpus & anima: Video autem quod una illarum hodie in pallidum mœstumque vicinæ mortis colorem commutetur: *Tristis est anima mea usque ad mortem*, altera autem colore tingatur sanguineo: *Factus est sudor ejus, sicut gutta sanguinis*, atque ideo hinc non immerito conjicere possumus, imminens hac nocte prælium fatale futurum esse atque cruentum. Porro rutilantes hæ sanguinis guttæ à sancto Irenæo *Globi sanguinis* appellantur, ea, ut reor ex causa, ut quælibet sanguinis gutta nos in valoris sui cognitionem devenire faciat; sunt etenim guttæ & globi figuræ sphæricæ, sicuti mundus, ut inde innotescat, quamvis guttam tanti valoris esse, ut integrum quendam mundum, imo infinitos mundos redimere posset: *Appositè quidem quævis sanguinis guttula globus vocatur, ut ex forma virtus innuatur sanguinis pretiosissimi: Etenim vel guttula toti orbi terrarum sufficiebat.* (D. Irenæus ap. Ant. de Escobar t. 1. folio 344. observ. 1. numero 17.] Vel per hunc sudorem demonstrare voluisse existimo, quam sponte libenter, & voluntarie pro nostra salute pateretur, siquidem veluti generosus quidam equus stimulorum amoris impatiens, rupto venarum fræno Hebræorum aviditatem longe præcurrit. Porro Hebræi Elephantes ad prælium excitare volentes sanguinem, vel purpureum uvæ vel mori liquorem eis exhibere solebant: *Elephantis ostenderunt sanguinem uvæ & mori ad acuendos eos in prælium*, sicque generosi evadebant: Portio Christi inferior dejecta & pusillanimis esse videbatur: *Caro autem infirma*, superior autem portio sanguinem in eo exprimebat: *Factus est sudor ejus sicut gutta sanguinis*, hacque ratione revixit in eo Spiritus, seque ad generose pugnandum fortiter accinxit: *Spiritus quidem promptus est.* Enimvero sanguis iste suã ab agonia originẽ habuit, quæ secũdũ Lyranum & Lud. Carth. 2 p. in 1. cõpl. c. 59. nihil est aliud, quã *Reluctatio sensualitatis mortem hor-*

Gen. 3.
Psal.
Gen.
Ad Heb. 6.12.
Ap. Quirin. in soliloq.
1. Mach. 6.
D. Vinc. Ferr. ser. 1. in Parasc.

horrentis, & rationis ipsam acceptantis; adeoq; sensualitate & ratione inter se dimicantibus, ut inquit Beatus noster Simon Cassianus lib. 17. c.30. *Durum bellum gerebatur in anima Christi, è cujus ictibus sanguis jam latè manabat.* Gerson autem dicit Christum sudasse præ lætitia, dum cognovit, quod etiam pars inferior, quæ antea recalcitrare videbatur, tandem condescenderet, atque ad voluntarie patiendum una cum portione superiore libenter concurreret: *Cum cognosceret Iesus sensualitatem eidem esse obedientem ad moriendum, successit ex hoc in Deo singulare gaudium, & processit sanguinis sudor.* S. Justinus Martyr dicit cor JESU ob suam teneritudinem veluti cereum fuisse, ac proinde ab amoris igne incalescens sive æstuans, in sanguineum humorem est liquefactum, ac proinde *Factus est sudor ejus sicut guttæ sanguinis. Sudor Christi instar concreti Sanguinis defluebat, quod scilicet cor ejus contremisceret, & cor ejus simile esset ceræ, quæ liquore defluat.* Verum enimvero quid facitis ô peccatores? quid ulterius expectatis? cur ad sanguinem hunc quovis auro pretiosiorem, qui pro vestris peccatis funditur, colligendum non properatis? *Quid stas? accurre, & suavissimas illas guttas lambe.* quid deinceps somnolentus dormitas? Nunquid sanctum Anselmum te veluti Petro longe somnolentiorem repræhendentem non audis? *Noli dormire cum Petro, ne merearis audire, sic? non potuisti una hora vigilare mecum?* Hic sanguineus sudor verum est balsamum ad curandas tuas infirmitates, veni igitur eumque devote recolligendo animæ tuæ applica: [Ad hunc suavissimi odoris balsamum ægrotis proficuum festina, ne tardaveris, ut inde sanari merearis;] ita te Ludolphus de Saxonia invitat.

Io. Gers. ap. Ant. de Escob. t.1. l.8. c. 22. obs. 2.

D. Iust. in Dial. cũ Tryphone

D. Ans. in spec. Evang.

Ludolph. de Sax. p. 2. c. 59. de 1. Compl.

12. Tandem ab oratione discedit, & quia ut S. Augustinus dicit amor amantem in amatum transfert: *Eo feror, quocunque feror*, ideo cœlestis Magister qui discipulos suos sine termino amabat, ab affectus sui vehementia ad discipulos suos denuo requirendos impellebatur, quos expergefactos à somno inveniens, dormire & requiescere jubet: *Dormite jam & requiescite.* O ingens amor! Ipsemet enim qui ab agonia, à sudore sanguineo, à mortis timore angustiatus, præ aliis requie opus habebat, inter labores & animi ærumnas vigilare dignatur, ut tanto securius requiescant discipuli sui. O amantissimum Pastorem! Non sic mundi hujus superiores faciunt, qui inter delitias & voluptates mundanas requiescunt, & subditos suos pro se laborare sinunt. [Non sic hodie multi Pastores faciunt, qui subditis vigilantibus in agonia positis, dormiunt suaviter & quiescunt.] Interea vero Judas appropinquat, & cum turbis armatis quibus jam traditionis signum ediderat, veluti lupus devastator hortum ingreditur: *Quemcunque osculatus fuero, ipse est, tenete eum*; & instar Joab qui sub charitatis fraternæ prætextu, Amasam osculando gladio in latere transfigebat, Judas majori cum impietate Magistrum suum osculando & comiter salutando tradit, suorumque inimicorum manibus consignat: *Ave Rabbi, & osculatus est eum.* O perfide Apostole quo animo Magistrum tuum hoc in loco convenis? responde mihi, vel enim huc ingrederis tanquam ejus amicus, vel tanquam inimicus illius? Si tanquam amicus, quo fine tot tecum armatos milites adducis? Si tanquam inimicus, cur eum oscularis? Tu pacem defers in labiis tuis, in corde autem bellum geris. Tu vitam pariter & mortem salutationem simul traditionem dolosè conjungis. Salutatio qua Creatorem tuum aggrederis *Ave Rabbi*, in Græco idem est quod *Salve*, *Gaude Rabbi*; quomodo autem *gaudebit*; quem adeo affligis? Quomodo ei *Ave* dicere audes, quem multis væ tormentorum accumulas? quomodo *salvebit*, quem tu occidis? [Ecce veritas & falsitas, bonitas & iniquitas, humilitas & superbia, patientia & ira, charitas & invidia, liberalitas & avaritia in actibus, non in animis convenerunt,] inquit Beatus noster Simon de Cassia. Enimvero dum intra memetipsum considero quod Judas bonitatem Magistri sui ingratitudine compenset, & pro tot ab eo receptis beneficiis eum arctissime amplexando tradat, eum nulli aptius quam Hederæ assimilare posse videor quæ *amplectendo prosternit.* O Judam ingratum! ô perfidam hæderam. Porro benignissimus Salvator noster in hac actione facta exhibuit nomini suo, qui metaphoricè Petra appellatur, aptissime correspondentia: *Petra autem erat Christus*; 1. Cor. 10. quia ferro traditionis percussus, scintillas evibravit amoris, dicens: *Amice, ad quid venisti?* Matth. 26. Audite quanta cum suavitate animam hujus traditoris sibi per correctionem lucrari quæsiverit: *Quasi amantis affectu corripit proditorem*, inquit S. Ambrosius. S. Lucas

Ludolph. ubi supra f.324. col. 3. lit. Q.

D. Amb. l.10. in c. 22. Luc.

cas autem Dominum hisce eum verbis allocutum fuisse refert: *Iuda, osculo filium hominis tradis?* Prius eum proprio Judæ nomine compellat, quod idem est, quod confessio: [Admonens eum per nominis appellationem (Judas enim vocatur confessio) quasi dicat: Intellige, accepisti argentum? confitere cito; Judas tandem si diceris, aut Judam præsta, aut tam gloriosum nomen commuta,] inquit Cyrillus Hierosol. Catech. 2. Et quidem plus ei circumstantia displicere videtur, quam substantia, plus modus quam actio, dum inquit: *Osculo filium hominis tradis?* id est, inquit S. Ambrosius ubi supra: *Amoris pignore vulnus infligis? charitatis officio sanguinem fundis? & pacis instrumento mortem irrogas?* Et S. Pater noster Augustinus in Cat. D. Th in c. 26. Matt. *Osculans & insidiaris: amicum fingis cum proditor sis.* O inique! osculo quod charitatis & gratiæ præservativum existit veneni toxicum infundis? Osculo quod amicitiam & fidelitatem conservat, infidelem & inimicum te exhibes? Porro Chymici artem tradunt ferrum transmutandi in aurum: tu vero charitatis aurum in durum odii ferrum transmutas. Apis mellis dulcedinem è floribus libat, tu autem veluti scarabæus ex me qui verus flos sum campi & lilium convallium (dicebat Jesus) venenorum amaritudinem extrahis. Magnus ille Mediolanensium Episcopus benignissimum Salvatorem nostrum hunc in modum
D. Amb. in Ps. 39. loquentem introducit: *Venenum infundis osculo, quo gratia charitatis infunditur; osculo quod sacra pacis insigne est, osculo quo amicitia fida firmatur, osculo quo fides sancta signatur? Ego osculum non nego, ipse videris, qui violaveris osculi sanctitatem.* Longe autem ab hac impietate Petrus aberat, qui turbas Magistro suo molestas esse videns (dum ex iis hic eum percutiebat, alius deridebat, alter vinculis circumplexum ligabat) atque ab æquitatis legibus se cogi, & ab amoris erga Magistrum impulsibus, nec non ab iræ furore erga milites concepto stimulari se sentiens, manu gladium strinxit, & cujusdam ministri, qui cæteris insolentior aliorum in Salvatorem rabiem exacuebat, auriculam ictu præcipiti abscidit: *Simon ergo Petrus habens gladium, eduxit eum, & percussit Pontificis servum, & abscidit auriculam ejus dexteram.* Joan. 18. Enimvero non caret mysterio, inquit Cyrillus l. 9. c 35 quod Petrus auriculam dexteram Malcho absciderit, quia Hebræi sinistra semper nonnulla auscultare voluerunt, id est, scripturas & prædicationem suam sinistrè semper & malè interpretabantur: [Dextera auris amputatur, ut dextero proboque auditu carere Judæos significaretur, noluerunt enim Christum audire.] Veruntamen pietas Domini actionem Petri nequaquam approbavit, quin potius ipsum repræhendendo eidem præcepit, ut gladium suum intra vaginam denuo reconderet: *Converte gladium tuum in locum tuum.* Ut per hoc nos doceret, omnes nobis illatas injurias in vera patientia sufferendas esse. [Oportuit ut author gratiæ fideles patientiam suo doceret exemplo, & potius ad sustinendum adversa fortiter instrueret, quam ad vindicandum provocaret,] inquit Rabanus; atque ut toti mundo demonstraret, quam sit ad dandum pro scorpionibus panem pronus & inclinatus, extensa manu sua auriculam tetigit & sanavit: *Et cum tetigisset auriculam ejus, sanavit eum;* Luc. 22. ex quo aliud quoq; documentum addiscimus, scilicet perfectæ charitatis actum esse perdere aurum pro plumbo, id est, rependere bonum pro malo: *Tunc enim miraculum fecit, erudiens nos, quoniam eis qui male faciunt, benefacere oportet.* Porro temporis brevitas non permittet, ut hoc loco turbæ illius exponam tumultum, vel indiscretorum ministrorum illorum insolentias intollerabiles vel Christi in sufferendis injuriis patientiam, quia sub teneritudine pectoris cordis, egregiam magnanimitatem latere ostendit, nec non turpem Apostolorum fugam qua Christum deseruerunt: *Relicto eo omnes fugerunt;* ac proinde omnibus hisce punctis sepositis ad alia tractanda pertranseo. Interea vero dum benignissimus Redemptor noster à charissimis discipulis suis prorsus derelictus, quasi mansueta ovicula à luporum ferocitate dilanianda, solus persistit, tu illum ô anima devota per devotam contemplationem comitare, & gratam illi societatem præstare non desine, donec ego nonnihil quiescendo respiravero.

Rabanus Maurus ap. Tud. Carth. p. 2. c. 59.

D. Chrys. apud D. Th. in Cat. c. 18. Ioan.

PARS SECUNDA.

13. TAndem igitur Christus vinculis constrictus, atque insolenti turba circumcinctus, multisque gravibus verberibus & injuriis affectus ad Jerosolymitanæ urbis

portas appropinquat. Verum eheu quantum hic introitus, quo tu ô animæ meæ unice Redemptor hac nocte urbem hanc ingrederis, differt ab illo, quem paucis ante diebus in eandem civitatem veniens, visus es habere. Tunc canebatur: *Ecce Rex tuus venit tibi mansuetus*, Matth.21. nunc vero tibi tanquam Regi renuntiant: *Non habemus Regem nisi Cæsarem.* Joan.19. Tunc spargebantur per aëra frondes & flores, nunc spinas ad te torquendum colligunt, tunc ad magnificandam majestatis tuæ gloriam olivarum ramos per viam prosternebant, nunc vero ad obscurandos sanctitatis tuæ splendores crucis lignum tibi adaptant & præparant: Tunc exclamabant: *Benedictus qui venit in nomine Domini*, nunc elatis vocibus vociferantur: *Crucifigatur, crucifigatur.* Tunc acclamabatur tibi à pueris, & honorabaris à gentibus, nunc autem ab omnibus vilipenderis, & minoris quã Barabbas latro seditiosus æstimaris. Quænam mutationes, & prodigiosæ vicissitudines sunt istæ? [Et sic cum impetu tanquam contra latronem stridentes, & eum percutientes duxerunt eum per portas aureas, per quas in die Palmarum intraverat;] inquit Ludolphus Carthusianus p.2.c.59. Nonnullæ autem lapideæ statuæ, quæ ad latera portæ illius collocatæ erant, sese coram eo ingrediente inclinarunt eumque cum reverentia sunt venerati; ut scribit Vincentius Ferrerius serm.1. in Parasc. ac si dixissent: [Domine homines rationales vos ligaverũt, & nos irrationales vos adoramus.] Portas autem civitatis ingressum ad Annam perduxerunt, non solũ quia domus Annæ prima erat ex iis quæ Christo ingredienti occurrebant, ut proinde gravem se errorem cõmissuros sueque jurisdictioni præjudicaturos esse existimarent, si secus facerent; verum etiam quia Annas Caipha antiquior erat & senior. *Iudicium autem primo referebatur ad seniores, ut magis justum appareret coram hominibus.* Et tametsi Pontifices Annas & Caiphas qui alternativi erant, mortis sententiis sese ingerere minimè poterant, nihilominus examen facere, & processum juxta Hebræorum consuetudinem fabricare debebant. quia vero munus istud eo tempore ad Caipham spectabat, ideo Annas ne alienam involaret jurisdictionem, Christum ad Caipham perduci præcepit: [Quia erat Pontifex anni illius, id est, administrationem anni illius habebat, quamvis judicium & utilitas judicii communiter amborum esset,] inquit Ludolphus ibid. Joan.18. Christus autem à Caipha de duobus præcipue punctis examinatus fuit, scilicet de doctrina quam prædicabat, & de discipulis quos secum habebat, teste S. Joanne, qui dicit: *Pontifex ergo interrogavit Iesum de discipulis suis, & de doctrina ejus.* Porro examen istud non instituebatur ad inveniendam veritatem, utpote quam majori quam ipsummet peccatum prosequebantur odio, sed tantum ut viderent an in responsis Filii Dei, aliquod calumniari & apud Romanum Præsidem accusari posset, deprehenderetur. Equidem quod quæstionem de discipulis propositam attinet, ad hanc nihil respondit, & ratio est, juxta eundem Ludolphum ibid. c.60. (Quia tunc de ipsis nil boni dicere potuit, qui jam fugerunt, dans nobis exemplum quod malum de aliis non debemus dicere;] sed potius proximorum peccata sub silentii secreto debeamus abscondere. Quod vero quæstionem de doctrina attinebat, protinus respondit, nimirum se in Synagoga palã coram toto mundo locutum fuisse, & in plurimorum sapientum virorum congregatione, quos proinde de doctrina sua interrogare possent. *Ego semper docui in Synagoga & in templo, quo omnes Iudæi conveniunt, & in occulto locutus sum nihil. Quid me interrogas? Interroga eos qui audierunt, quid locutus sum ipsis.* Joan.18. Enimvero Auditores, quovis obliquo affectu vel passione seposita dicite mihi, vos enim judices esse volo, poteratne Dominus cum majori prudentia aut modestia loqui? *Quid ista responsione verius, mansuetius, justius?* interrogat Beda ibid f.191. Et tamen unus astantium ministrorũ adeo temerarius fuit, ut illũ, veluti inurbane & sine debito respectu Pontifici respondentem, reprehendere, ejusq; sacratissimã faciem impacto Colapho percutere præsumpserit, dicens ei: *Sic respondes Pontifici?* Vah manum impiam! vah sacrilegum brachium! ô cor truculentum! ô detestabilem ministrum! ô furiam infernalem! Qua ratione fieri potuit ut hanc divinam genam, limpidum illud paradisi speculum impia manu tua percuteres, nec tamen eadem illa manus exaresceret? Quod si dextera Jeroboam in Prophetam extensa subito exaruit. Quod si Oza arcam Dei sustentaturus ne caderet eam tangendo temeritatis suæ pœnas per mortem luere debuit, cur hic adeo perversus minister, qui Prophetam

Rabanus Maurus ap. Lud. Carth. p. 2. c. 59.

D. Chrys. apud D. Th. in Cat. c. 18. Ioan.

D. P. August. in c. 18. Ioan. tr. 13.

D. Vinc. Ferrer. serm. 1. in die Parasc.

phetam Prophetarum, & *sancta sanctorum* tanta afficere injuria præsumpsit, impunitus evasit? *Exhorrescat cœlum, contremiscat terra, alapis Deus percuti potuit?* O *Angeli* (exclamat Chrysologus) *qui hæc intuemini, quomodo siletis; quomodo manus continere potestis? quomodo pro Domino vestro non respondetis?* O Angeli cur tam gravem Creatori vestro illatam injuriam dissimulatis? O cœli, cur fulminibus vestris impium hunc ministrum non quantocius interimitis? O ignis cur hunc perversum non absumis? O aër cur eum in sinum tuum non rapis? O terra cur illum sustentas? O mare cur littus tuum egrediens eundem non submergis? O truculentæ feræ quotquot estis, Tygrides, ursi & leones, qui divinæ justitiæ ministri toties fuistis, egredimini, egredimini ut scelestum hunc hominem dilanietis. Enimvero certus sum quod terra illa, quæ absorpsit Dathan & Abyron, ursi illi qui pueros Eliseum deridentes dilacerarunt, Mare quod submersit Pharaonem, Aër qui tempore Davidis per suam contagionem tot Israelitas occidit; Ignis qui Pentapolis civitates incineravit; Angeli qui tantam tamque crudelem in exercitu Sennacherib instituere cladem, justam de hac tam atroci injuria sumpsissent vindictam, si idipsum amantissimus Redemptor noster iis permisisset. Porro variæ à sanctis Patribus adducuntur rationes, cur Salvator noster gravem hanc alapam receperit; Aliqui enim dicunt id eum fecisse, ut Prophetiæ illi correspondere, qua dicitur: *Dabit percutientibus se maxillam, saturabitur opprobriis.* Thren. 3. S. Cyrillus Alexandrinus dicit, quod Adam credens Dæmoni dicenti: *Nequaquam moriemini*: Gen. 3. non vero Deo mortem ei comminanti: *In quacunque hora comederis, morte morieris.* Genes. 2. Deum quasi mendacii arguere voluerit, credendo Diabolum veracem, Deum vero mendacem & impostorem esse; Constat autem ex lege mundana mendacio deberi alapam. Ita Ludolphus Carthusianus p. 2. c. 60. *Alapa ut plurimum pro vindicandis offensionibus verborum solet dari.* Adam alapam Deo in satisfactionem illatæ injuriæ debebat, ipse autem, utpote pura Creatura, ad æqualitatem satisfacere non poterat, quia offensa infinita erat; atq; ideo cum verbum incarnatum eo præcipue fine venerit, ut hanc inæqualitatem suppleret, alapam recipiendo pro mendacio satisfacere voluit: *Ipse enim peccata nostra tulit, & pro nobis laborabat, & unus pro omnibus inhonorabatur; nam quemadmodum mors sua mortem nostram destruxit, similiter arbitror pravaricationis nostra dedecus alapa Christo inflicta deletum fuisse.* Hæc autem alapa Christo à milite tanta cum furia & violentia inflicta fuit, *ut per totam domum insonuerit.* S. Vincentius Ferrerius (ibid. ser. 1. in Parasc.) in ea est opinione quod ictus ille adeo vehemens fuerit, ut ex illius validitate Christus in terram conciderit: *Et prostravit ipsum ad terram.* Unde genæ illæ quas sponsa esse dicebat, *sicut areola aromatum.* Pagninus dicit factas esse *sicut linea sulci*, vel cum septuaginta, *sicut Phiala*, id est, ut modernus quidam exponit, *Tumida ac plena sanguine.* Cant. 5. Verum quonam animo Salvatorem hanc atrocem injuriam recepisse existimatis? Num forte injuriosis denuo verbis percutientem est aggressus? aut irato vultu ei est comminatus? Minime, sed potius suavi voce & facie benigna eum est allocutus dicens: *Si male locutus sum, testimonium perhibe de malo, si autem bene, quid me cædis?* O quanta est hæc mansuetudo! quæ nos magnopere confundit, siquidem si quis lingua nos convitietur, manu protinus eidem respondeamus, neq; facti veritatem, aut integritatem personæ offensæ aliter demonstrare novimus, quam ferro duntaxat & sanguine. Et quidem si circa offendentem nos, talem haberemus potestatem qualem Filius Dei habuit, pro libitu videlicet nostro de illo & circa illum statuendi, existimo omnino, quod etiam per offensoris annihilationem nobis ex integro satisfactum esse nequaquam existimaremus. [Ubi alapis maxillæ percussæ (inquit B. noster Cassianus) tunc ille quomodo ultus est? nonne poterat terræ hiatibus abolere? vel dimovere ex propriis terminis mare, & voraginibus terram submergere? imbrem ignis dimittere? unico verbo, vel aliquod aliud acerbum supplicium irrogare? Attamen hæc omnia miti patientique animo pertulit, vitæque suæ per seipsam legis patientiæ dedit.

14. Verum enimvero quia ut dici solet, una infelicitas raro homini solitarie accidit, quin aliunde accumuletur, ideo & hujus perfidi ministri inflictam alapam pariter associavit negatio Petri; qui dum in atrio Pontificis calefacere se voluit, in suo erga Magistrum amore valde refriguit. Nam à serva vel ancilla quadam interrogatus, an ex discipulorum

Christi

D. Petrus Chrysol. ser. 5. & 12. de Pass. D. & D. Io. Chrys. in c. 18. Io. hom. 82.

D. Cyrill. Alex. ib. l. 12. c. 46 Ant. Escobar. t. 1. l. 9. c. 18. §. 2. n. 9.

Iosephus Speranus de Alapa puncto 8.

Christi numero esset, prouti ex loquendi modo esse videbatur: *Nunquid & tu ex discipulis es hominis istius?* Joan. 18. Respondit: *Non sum.* Ab aliis quoq; interrogatus pertinaciter negavit: *Negavit ille, & dixit, Non sum.* Et licet miles quidam cognatus Malchi, cui Petrus absciderat auriculam, se eum cognoscere & in horto vidisse in faciem Petri ediceret: *Nonne ego te vidi in horto cum illo?* Sibimetipsi tamen animum fecit, & tertia vice Magistrum suum denuo negare non dubitavit: *Iterum ergo negavit Petrus.* Neque id adeo mirum est, siquidem ab ancilla quadam in domum Pontificis introductus, & cum eadem aliquamdiu locutus fuit. Negotia autem quæ per mulieres trāsiguntur, non nisi pessimo fine claudi possunt. *Quomodo non erraret quem intromisit ostiaria, & interrogavit ostiaria?* Porro ancilla Petrum in atrium Pontificis introduxit, ut à Dei gratia eundem excluderet, inquit S. Maximus hom. 2. de latrone, Petro & ancilla: [Ostiaria Petrum adeo in domum Sacerdotis includit, ut à fide Salvatoris excludat.] Neque aliud ab hoc hominum genere expectari poterat; Mulier illa itaq; vitæ pariter & mortis ostiaria fuit, quę nimirum ab illa te excludit, ad hanc vero portam & fores aperit: [Idem sensus in utraque ostiariæ officium gerens, aut excludit à vita, aut includit ad mortem.] Sunt enim mulieres carboni persimiles qui vel coquunt & urunt vel tingunt, ut Beatus Laurentius Justinianus ait: [Sexus hic muliebris semper suspectus est, illo frequentissime abutitur Diabolus. Non armatos advocavit milites ut debellaret Apostolum, unius mulierculæ lingua Christianæ militiæ devicit ducem.] Adhæc præterquam Petrus per hujus ancillæ manus infeliciter transierit, accedit quoq; quod curiam vel aulam ingressus fuerit, in qua vitæ integritas, morum bonitas, & Spiritus sanctitas utplurimum dimittitur; [Petrus semel intravit curiā & ibi vigorem animi perdidit, & Christum negavit: quid si diu pertransisset in curia?] interrogat Hugo Cardinalis in c. 26 Matth. Habet hoc curia in more positum, quod bonos recipiat potius, quam faciat, ut inquit Bernardus l 4. de Considerat. *Curia bonos recipere magis, quam facere consuevit.* Vix Magi Herodis curiā ingressi fuerant, cum ecce stella statim disparuit, quod idem est, ac si quis diceret: Quisquis pedem suum in Principum aulas ingerit: *Statim Dei lumen amittit.* Unde Seneca procul

D. Amb.

D. Max. ibid.

Laur. Iust. c. 8. de triūph. Christi agone.

à curia recedens, se in quoddam solitudinis tugurium recepit: [Quia ex tot palatii cubiculis, cælū videre non possum.] Ac proinde cū curia adeo hominibus noxia sit, egrediamur, & Apostolum prosequamur, qui galli cantum, datum videlicet sibi à Christo signum, audiens: *Exivit foras & flevit amare.* S. Lucas autē insuper adjungit, quod Christus Petrum respexerit, indeq; se Petrus compungi sentiens amarissime fleverit: *Et conversus Dominus respexit Petrum.* Enimvero hic renovatum esse video illud Ægyptiorum hieroglyphicum, qui ut Dei conditiones & qualitates exprimerent, solem quendam depingebant, è quo tres elucescebāt radii, quorū unus quendā ex congregata glacie aggregatum monticulū irradiabat eumque liquefaciebat: alter vero in mortuum se cadaver extendebat, illudq; revivificabat; Tertius vero lapidem illuminans eundē frangebat; cui hanc subnectebant Epigraphen: *Sic oculi Dei ad nos,* ut Sidonius Apollinaris refert. Porro Apostolus postquam Christum abnegasset, conversus est in glaciem, cadaver, & lapidem, id est, frigidus factus est & gelidus in amore; mortuus in peccato & quovis lapide in malo durior, siquidem trina vice eum ejuravit, & anathematizavit. At vero mysticus Iustitiæ Sol Jesus divinorum obtutuum suorum & cœlestis gratiæ suæ radiis *respexit Petrum*, & confestim lapis seu petra conteritur, mortuus resuscitatur, & colliquescit dura glacies: *Egressus foras flevit amare.* Abi, abi igitur ô Petre, & pœnitentiæ speculum peccatoribus esto, ut culparum commissarum turpitudines, tuis quoque lachrymis abluere non omittas.

Seneca.

Matt. 26

Luc. 22.

15. Enimvero Princeps Sacerdotum & universum Concilium de testibus procurandis solliciti erant, qui ut Christi innocentiam ad mortis patibulum condemnarent, falsum contra eandem testimonium deponerent, verum casso & irrito labore hæc omnia faciebant, licet multi sese proderent, qui variis in rebus eum licet sine fundamento inculpabant. Erant enim qui dicerent, eum se jactasse quod templum Dei destruere, & in tribus diebus idē reædificare vellet; *Hic dixit: Possum destruere tēplum Dei, & post triduum reædificare illud;* alii eum tanquam blasphematorem accusabant, eo quod dixisset: *Videbitis filium hominis sedentem à dextris virtutis Dei, & venientem in nubibus cœli.* Unde Princeps Sacerdotum exsurgens, suaque vestimenta præ indignationis

Matt. 26

fervore discindens, eum imprudenter tãquam blasphematorem mortis reum pronuntiavit. *Scidit vestimenta sua dicens: Blasphemavit, quid adhuc egemus testibus? Ecce nunc audistis blasphemiam; quid vobis videtur?* Et merito quidem vestes suas discerpsit, inquit Hieronymus ibid. *Vt ostendat Iudæos Sacerdotii gloriam perdidisse, & vacuam sedem habere Pontifices.* Et S. Leo ser. 6. de Pass. Dom. ait: *Sacerdotali se honore privavit.* Et quidem Diabolici hi ministri in totidem Briareos se transformari desiderabant, ut totidem manibus, totidemque aliis membris illum calumniari & conviciari ac infestare possent; unde alii linguas suas in eum exserentes, se eum mortuum velle declarabant: *Reus est mortis*; alii sordida fœtidaque oris excrementa in eum exspuebant: alii alapis faciem ejus obvelatã (ut refert S Marcus: *Cœperunt velare faciem ejus*) cædebant. Etenim quantum hæc opprobria patientissimo Salvatori nostro dolorem intulerint, facile deduci potest ex eo quod de Alcibiade Plutarchus refert, quod scilicet inter multiplices afflictiones suas, exilii nimirum, amissionis facultatũ suarum, receptorum ab amicis suis vulnerum, nulla cor ejus adeo sensibiliter pupugerit, quantum injuriosum verbum quoddam à Ctesiphonte ei in faciem exprobratum, ac proinde quilibet nostrum, quantopere tot improperia cor Filii Dei transfixerint, conjiciat. Porro apud Hebræos nulla poterat alicui major irrogari injuria vel opprobrium, quam si quis in faciem alterius inverecundè exspueret, unde & is cui similis injuria acciderat septem dierum spatio ab omni se hominum consortio subducebat, utpote qui inter homines comparere non præsumeret; Ita enim in libro Numerorum habemus: *Si Pater ejus spuisset in faciem illius, nonne debuerat saltem septem diebus rubore suffundi?* Num. 12. qualis igitur erubescentia Christi sine culpa id patientis fuerit, cuilibet vestrum considerandum relinquo. Verum enimvero prædictam faciei obvelationem una cum S. Chrysostomo nonnihil observemus: *Velare cœperunt faciem ejus.* Etenim per hanc actionem non solum benedictum Jesum pessime tractare contenderunt, verum etiam aliquod excessuum crudelitatis suæ specimen edere, quia facies Salvatoris adeo benigna erat, ut ipsissimam repræsentare pietatem videretur, ideoq; eandem obvelarunt, ne eam videndo aliquod in cordibus suis cõpassionis erga ipsum motivum excitarent: *Tam gratiosa & benigna Domini facies erat, ut hostes, quamvis crudeles essent, & eum odio prosequerentur, non possent tamen eam cernentes in eum sævire, sed emolliti commiserabuntur: Ideo consilium eorum fuit faciem ejus velare, quo atrocius eum caderent, colaphos & alapas impingerent, barbam vellerent, pulverem in faciem ejus jactarent, & execrarentur in eum.* O quanta cum patientia, & quam libenter hæc omnia injuriarum genera Dominus noster sustinuit, quia illa tandem in beneficium nostrum redundatura esse sciebat. Unde Sedulius Poëta Christianus ita canit:

Marc. 11. Luc. 22. D. Ioan. Chrysost. ho. 86. in Matth.

Salvator patiens subjecto corpore totum
Sustinuit, nostraq; dedit sua membra saluti
Namq; per hos colaphos caput est servabile nostrum
Hæc sputa per Dominum nostrum lavere figuram.
His alapis nobis libertas maxima fulsit.

Sedulius lib. 5.

16. Jam nox diluculum fere aspiciebat, quando Christus jussu Caiphæ à ministris in conspectum Pilati, tanquam regni Præsidis perductus fuit, à quo super multis accusationibus falsis contra eum depositis examinatus fuit, videlicet quod subornasset & ad seditionem concitasset plebem. Item quod Regis Judæorum titulum sibi temerario ausu usurpasset. Verum ad omnes hasce sibi impositas calumnias Dominus nihil respondit, & merito, inquit S. Ambrosius, (ser. 44. de accus. Domino) nam *Bene tacet, qui defensione non indiget.* Vel quia si respondisset, tanta fuisset sermonis sui efficacia & energia, ut mox Præsidẽ ad sui liberationem decernendã adstrinxisset, & hoc modo ingens illud pro nostra salute in cruce moriendi desideriũ suũ minimè adimpletum fuisset; Ita S. Hieron. & Cajetanus: *Nihil respondere voluit ne crimen diluens dimitteretur, & crucis vilitas differretur;* Verum ô mi suavissime Redemptor nunquid contumelias illas & calumnias audis, quas scelerati isti adversum te arroganter proferunt? ex quo unico duntaxat verbo tuam omnibus notam facere innocentiam potes, cur taces? forsitan quia nosti quam utile sit silentium? *Silentio nil utilius*, sed hæc utilitas te minime spectat, sed eos tantum respicit, qui in sermone suo errare aut peccare possunt, cum igitur tu qui verus Deus es, errate

Matt. 27 Marc. 15 Menand.

rare non possis, de sermone quoque tuo pœnitendi occasionem habere non poteris. Et tametsi alius nonnemo dixerit: *Nocet esse locutum*, impossibile tamen est, ut hoc de te qui ipsissima loquendi regula es verificari possit. Porro S. Gregorius Christum tacere voluisse dicit: *Magis eligens apertè à superbientibus despici, quam à non credentibus vacua voce laudari*; Verum enimvero felicissimum te, ô Pilate, dicere ausim, dummodo tuam posses fortunam agnoscere. Nunquid enim divinitatem tuo imperio subjectam cernis? Nunquid vides quod is qui cuncta gubernat, tuos modo præstoletur arbitrii nutus? Omnium sceptrorum universalis Dominus sub tua dextera obediens commoratur. Totus tibi mundus acclamabit, si hujus innocentis causam defenderis, & quocunque Sol vertitur, tua semper clarissima fama resonabit. Utique Pilatus tam suam obligationem, quam justitiæ rectitudinem agniturus esset, nisi ipsum interesse proprium execraret: Et tamen in maximam omnium horum calumniatorum confusionem, eum declarat innocentem, ipsosque tanquam falsarios procul à se repellit: *Obtulistis mihi hunc hominem, quasi avertentem populum, & ecce ego coram vobis interrogans, nullam causam inveni in homine isto ex his, in quibus eum accusatis* Luc. 23. Etenim malitia huic Præsidi ad agnoscendam causæ æquitatem aliquod concessisse videtur lucidum intervallum; unde quia consuetudo erat quod in die solemni aliquis mortis reus libertate donaretur, Christi & Barrabæ, qui propter multa patrata scelera centum mortes fuerat promeritus, electionem pro alterutro faciendam populo proposuit, dicens: *Quem vultis dimittam vobis, Barrabbam an Iesum, qui dicitur Christus?* Matth. 27. O impietatem incredibilem! O perfidiam inauditam! Gens etenim Judæorum incondita voce unanimiter exclamat, & urget ut Pilatus Christum ad Crucem condemnando, in ipsorum velit desideria descendere; nil enim se curaturos, si error illius, qualis, qualis ille fuerit, in ipsos deinceps redundet: *Sanguis ejus super nos, & super filios nostros.* Matth. ibid. Dictum, factum. Jam enim pœnæ illi subjacent, cujus ipsimet contra se ipsos pronuntiarunt sententiam. Refert enim sanctus Vincentius Ferrerius: Quod in signum hujus vindictæ, quando masculi Judæorum de hoc genere, qui sic clamabant, nascuntur, habent manum dexteram plenam sanguine capiti innixam. Ut igitur Pilatus Christum liberaret à morte, & aliquam huic perfidæ & obstinatæ genti satisfactionem daret, ipsum Columnæ alicui alligandum & flagellandum esse decrevit: *Tunc ergo apprehendit Pilatus Iesum, & flagellavit.* Joan 19. O crudelem pietatem! ô impiam compassionem! ô justitiam Judicis istius iniquam! compassivam quidem, sed indiscretam. O Judicem sine judicio? hoccine justitia præcipit, ut innocens flagelletur? *Hoc Pilatus non ob aliud fecisse credendus est, nisi ut ejus injuriis Iudæi satiati sufficere sibi existimarent, & usque ad ejus mortem sævire desisterent*; scribunt Cyrillus & Chrysostomus, id quod etiam affirmat sanctus Paschasius, ac proinde Pilatus dixit: *Corripiam illum & dimittam. Corripiam?* Luc 23. Correctio, ô Pilate, supponit errorem, cum igitur Christus innocens sit & justus prouti alias sæpius aperte satis confessus es, quomodo & quo jure nunc dicere audes, *Corripiam?* Num igitur ipsammet intendis justitiam corrigere? aut innocentiam castigare? Et quidem correctio hæc Hebræis committitur, ut Christus ab ipsissima crudelitate flagelletur. O Deus! videor mihi videre Carnifices præ rabie & insania spumantes spoliare vestibus JESUM meum, cumque sic denudatum Columnæ fortiter alligare: Ille igitur qui arbores fructibus, prata gramine, terram floribus, solem luce, cœlum stellis, & universum mira quadam elegantia & pulchritudine vestit, hodie remanet nudus? Ne tres illi in fornacem Babylonicam conjecti pueri nudi remanerent, flammæ eorundem vestes urere aut comburere non potuerunt: *Non tetigit eos omnino ignis.* Dan. 3. Similiter Pater ille Evāgelicus filii sui graves sustinere & dissimulare potuit errores atq; defectus, nuditatem autem ferre non potuit, atq; ideo illum ante omnia à ministris suis novis indui vestibus præcepit: (Sustulit filii sui crimina (inquit Chrysologus ser. 3.) qui nō sustulit nuditatem, hinc est quod à servis ante vestiri filium voluit, quā videri.] Adam quidem, qui ea quæ Dei erant tanquam latro rapuerat (*Nam furtum est contrectatio rei alienæ invito Domino*) denudari, ligari, & vapulare debebat, prouti justitiæ debitum exposcit: at vero verbum incarnatum quod pro omnium hominum delictis satisfacere

Simonides.

D. Greg. l. 10. Moral.

D. Vinc. Ferr. ser. 1. in die Parasc. Itē Lud. Carth. p. 2. c. 62.

D. Aug. tr. 116. in c. 19. Io.

Pasch. ib.

volebat, hasce nobis debitas pœnas in semetipso ferre & sustinere voluit. [Adam cum latrocinio furtum commisit quando pomũ sibi vetitum attrectavit. Pro cujus satisfactione Jesus tanquam latro voluit compræhendi qui incompræhensibilis est, & ligari qui ligatos venit solvere, & vincula eorum disrumpere.] Porro flagella in Jesum adhibita, juxta S. Vincentium Ferrerium (serm. 1. in Parasc.) triplicis potissimum generis erant, alia enim ex funibus connexa & implexa erant, alia ex spinarũ manipulis erant congesta: alia autem virgæ ferreę erant; ideoque durissima & immanissima fuit flagellatio, quam proinde quidam Poëta sacer flebili hoc carmine sive cantu celebravit:

Ludolph. Carth p. 2. c. 59.

Vinctus in his Dominus stetit ædibus, atq; columnæ
Annexus, tergum dedit, ut servile, flagellis
Præstat adhuc, templumq; gerit veneranda columna,
Nosque docet, cunctis immunes vivere flagris.

Prudent. in Bibl. vet. PP. t. 4.

17. Etenim in hac flagellatione quatuor veluti lapides ob oculos mihi versari videntur; Est enim columna ex lapide reali & naturali: Flagellatores autem ob sui truculentiam ipsis quoque lapidibus duriores existunt: Flagellatus quoq; Salvator noster tanta cum constantia verbera sustinet, ac si lapis quidam quovis marmore & molari lapide imperceptibilior esset. Deniq; ego & tu ob cordium nostrorum duritiem lapides sumus, qui quovis pietatis genere adhibito nequaquam emollescimus. Porro unus lapis virga Moysis leviter percussus, integrum manavit aquarum torrentem, ecquænam igitur est cordium nostrorum stupiditas, quod tot verberum in delicatissima optimi Jesu humanitate receptorum gravitas & atrocitas, ad eliciendam ab oculis nostris vel minimam compassionis lachrymulam minimè sufficiat? cum tamen, ut optime sanctus Augustinus (apud Bern. Sen. ser. 3. post Dom. oliv. c. 3.) dicit, *Pro impio pietas flagelletur.* Enimvero nullam sacri Evangelistæ de carnificum crudelitate mentionem faciunt, nec quot sacratissimæ illius humanitatis vulnera fuerint recensent, nec quantum pro nobis effuderit sanguinem, aut quot ei inflicti fuerint verberum ictus, vel quanto tempore flagellationem istam continuarint, nec quot flagellatores extiterint describunt, idque quia, prouti mihi imaginari possum, dolore & compassione compuncti, tantam emanarunt lachrymarum abundantiam, ut eædem in chartam fortuito dilapsæ ipsam delere potuissent scripturam. Ac proinde ô anima mea utinam quantum creator tuus in hac columna passus fuerit, una mecum considerares: nam, [Superadditur, reiteratur, & spissatur plaga super plagam, livor super livorem, fractura super fracturam, sanguis super sanguinem, quousq; tam tortoribus, quam inspectoribus fatigatis solvi jubetur à columna, in qua fuit flagellatus;] ut contemplatur Ludolphus Carthusianus 2. p. c. 62. Considera inquam, ex quo tales sunt Dei alicujus, vel cujusdam innocentis dolores, quos pro peccatis alienis patitur, qualia futura sint tormenta, quæ aliquando pro propriis tuis sceleribus patieris. [Et si tam graviter flagellatus est innocens pro peccatis alienis, quam graviter putas noxios, nisi se correxerint, flagellandos pro peccatis propriis.] Ludolph. ib.

18. Neque dubium est, quia licet diabolicorum ministrorum & satellitum istorum brachia ex continua diraque flagellatione defatigata omnino fuerint, corda tamen illorũ eum torquendo satiari non potuerint, licet ultra humanæ facultatis sphæram eum percussissent sine ulla cordium suorum per compassionem emollitione, & tamen beati utique fuissent, si tot ex ipsorum oculis lachrymas eliciusset pietas, quot sanguinis torrentes ex ejus dorso laboris sui improbi eliciebat impietas. Imo in cœpta ferocia magis magisque reddebantur atrociores dum viderent, quod huic columnæ alligatus ad eum modum quo caro & sanguis ejus diffluebat, suam quoque non exspiraret animam; ideoque de novo ei intentando tormento fuere solliciti, nimirum ut eum veluti stultum deridere possent, vestierunt purpura, manibusque illius arundinem, inseruerunt, summaque cum violentia adhibita coronam impresserunt capiti ejus ex spinis acutissimis implexam & compositam. *Et plectentes coronam de spinis posuerunt super caput ejus, & arundinem in dextera ejus.* Habet autẽ Deus hoc semper fere in more positum, quod ad omnipotentiam suã tanto evidentius demõstrandã, cũcta sua prodigia operari soleat per media omnino improportionata imo cõtraria illis, quæ effectus producẽdue

Matt. 27

ex sua naturali proprietate exposceret. Sic enim legimus, quod ad cœcos illuminandos usus fuerit luto, illudque oculis alias noxium & cōtrariū, pupillis cæci applicarit. Similiter quādo per Prophetam suum aquam indulcorare volebat, aliud ad hunc effectum producendum, non adhibebat ingrediens, quam salem. Porro Arundo virgultorum omnium debilissima est, ac proinde Christus de Joanne ad turbas loquens ait: *Quid existis in desertum videre? arundinem vento agitatam?* Atque ideo hanc manibus suis defert tanquam instrumentum ad fortificandam & stabiliendam humanam nostram fragilitatem: [Arundo compræhenditur manu Jesu, ut humana fragilitas non jam sicut arundo moveatur à vento, sed operibus Christi corroborata fundetur,] ut opinatur Ambrosius. l. 10 in cap. 23. Luc. Verum enimvero ab hac corona spinea, non nisi post decerptas devotarum meditationum pulcherrimas rosas, recedamus. Porro nonnulli sunt qui animam nostram in sanguine residere dicunt, alii vero in cerebro eam esse affirmant; atq; ita postquam Hebræi Jesum ad columnam flagellando animam ejus in sanguine requirentes, non invenissent, per coronam spineam capitis piam matrem sive cerebri sinum aperiunt, ut animam ejus in cerebro requirant, indeque abigant. Dum autem Domini mei caput spinis cinctum & circumseptum contemplor, in memoriam mihi incidit, quod scribit S. Augustinus, libr. contra hæreses, dum Salvatorem cum anima nostra hunc in modum loquentem introducit: *Cum inter sylvas & montes errares, quæsivi te, laboravi, sudavi, caput meum spinis opposui, laceratus sum, humeris meis portavi te.* Theophrastus libro 4. capite 15. de spinis Arianis refert, quod ex illis sole exoriente guttulæ quædam instar myrrhæ decidant, ac deinceps valde prodigiosæ evadant: Longe autem prodigiosiores sunt spinæ capitis Jesu, quæ mystico Paradisi sole ad occasum vergente, super divinum Christi caput sanguinis rivos distillant. Huic igitur coronæ spineæ cedant illæ antiquorum coronæ, quæ triumphales, obsidionales, murales, civicæ, navales, & ovales dicebantur, licet hæ gemmeæ fuerint vel aureæ, longe enim gloriosior est quæ Regis Regum comam cingit & ambit. Hæc Corona à Davide Rege oculo prophetico prævisa fuit, quando dixit: *Super ipsum autem efflorebit sanctificatio mea.* S. Hieronymus legit: *Efflorebit diadema ejus.* Chaldæus & Pagninus, *Efflorebit corona mea,* vel *Corona ejus.* Verum inquies, qua ratione coronam spineam effloruisse verificari poterit? optime quidem; nam vere dici potest hanc coronam tot progerminasse rosas, quot fuerunt stillæ purpureæ, quæ è puncturis per eam factis fuerunt egressæ. Merito igitur & libere sponsa filias Syon invitare potuit ad Regem suum nobili hoc diademate coronatum contemplandum: *Egredimini filiæ Syon & videte Regem vestrum Salomonem, in diademate coronatum, quo coronavit eum mater sua.* O spectaculum admiratione & stupore dignissimum! accurrite filiæ Syon ad eum penitius contemplandum: *Filiæ Syon admirandum hoc spectaculum aspicite, intuemini decentissimam in capite Regis coronam, quam mater ipsius ei circumposuit,* inquit Nyssenus. Sit nobis hæc corona veluti seps quædam animæ nostræ, ne infernales feræ ad eam devastandam ingredi valeant. Non sunt tot delitiæ & elegantiæ in hortis hujus mundi quantumvis floridissimis, quantæ in spinoso capite nostri Redemptoris. Major etenim & intensior amoris actus exhiberi non potuit, quam si quis se pro objecto amato ad atrocia patiendum exponat. Nos equidem pungentes & præacutas hasce spinas in capite nostro deferre debebamus, unde Poeta quidam cecinit:

Matth. 1. | D. Vinc. Ferr. ib. | Empedoc. | Herophil. | Ps. 131. | Apud Ioseph. Spranz. de coron. spinea puncto 22. | Cant. 3. | Remig. apud Ioseph. ib.

Indignum diadema geris Rex maxime Regum
Debetur meritis ista corona meis.

Et tamen ipse eandem pro nobis ex amore nostri portare non fuit dedignatus

Pungentem caput & cerebrum gestare coronam
Cogit amor, cogit vulnera tanta pati.

Huic igitur coronæ licet spineæ cædant quævis aliæ, triumphales, murales, castrenses, navales, oleaginæ, ovales, civicæ, obsidionales, hæderales, & populeæ. De Elisabetha Regina Hungariæ legitur, quod quando Redemptorem nostrum coronam hanc dolorosam, ex spinis acutissimis rigidisque contextam in capite suo portantem considerabat, regium diadema suum è capite suo sustulerit, indignum rata, quod creatura coronam in vertice suo gestet gemmeam vel auream, quando creator in capite

Barth. Cassan. p. 1. Catal. glor. mun. concl. 1.

pite suo portavit spineam, valdeque horridis sentibus circumplexam: *Absit à me procul tanta impietas, ut ibi caput meum turrito fastu superemicantis corona superbiat, ubi caput Salvatoris mei spinis coronatum acerbe pungitur.* Tertullianus lib. de coron. mili. c. 1. quoque de milite quodam Romano scribit, quod cum ei corona quædam castrensis in sortem seu potius in præmium exhibitæ generositatis à Tribuno data obtigisset, eandem non in capite, sed in manibus suis portaverit, indignum nimirum reputans, ut is qui Christianum se esse profitetur, coronam lauream vel auream (ut alij volunt) in capite suo deferat, quando christus Dux suus spineam in capite suo portavit. Et tamen fatendum est licet non sine nostra confusione & rubore, Deum nostrum ex amore erga nos caput habere spinis circumquaque obseptum & transfixum, nos autem tot vanitatibus floridum atque ornatum: coma Domini tui spinis est circumdata, & sanguine copiosissimo tincta, & tua floribus & gemmis elegantissime est adornata: *Pudeat* (inquit Bernardus) *sub capite spinoso membrum esse delicatum.*

Laur. Sur. in vit. S. Elisabethæ.

D. Bern. serm. 5. de omnibus Sanctis.

19. Tandem vero Redemptorem nostrum ex profundis hiulcisque vulneribus totaliter lacerum, sanguine ubique madentem & livoribus toto corpore maculatum ad Pilatum reduxerunt, qui videns in quem statum ipsum redegisset barbara Hebræorum impietas, ut eorundem furorem nonnihil placare & mitigare posset, vel saltem eorum animos nonnihil ad compassionem permoveret, eum sic cruentatum & toto corpore saucium velut in spectaculum coram oculis omnium adduxit dicens: *Ecce Homo.* Quasi diceret: Ecce O Hebræi, hic videtis eum, quem tanto odio hactenus prosecuti estis, ecce eum pro libitu vestro flagellatum, vulneratum, laceratum, & implacabilis furoris vestri prædam miserabilem factum! Nunquid adhuc non estis satiati? Quid amplius circa ipsum fieri desideratis? quidnam pro vestra satisfactione à me insuper expectare vel prætendere potestis? Numquid ipsum nullum prorsus in venis suis sanguinem habere videtis? Aspicite eum & videte, quia nullam toto corpore partem habeat, quæ diris modis lacerata non sit. *Quousque irruitis in hominem*, videbatur cum Propheta dicere; *Eum flagellis cæsum, spinis coronatum, amictu irrisoriæ vestis indutum, persequentium ostentavit aspectibus.* Sed quo fine idipsum fecit? interrogat sanctus Leo: *Mitigandos procul dubio inimicorum animos existimavit, ut exsaturatus invidiæ odiis, non ultra jam crederent persequendum, quem tot modis intuebantur afflictum.* Servius Galba vim Eloquentiæ persuasivam apud Senatores Romanos in vanum adhiberi cernens, prudentissime statuit filios & filias Galli paulo ante demortui in totius Romani Senatus conspectum adducere, habuitque spectaculum istud tot orphanorum inspectatorum cordibus eam vim & energiam, ut ab iis ad compassionem intimam permotis, tandem pro voto & desiderio cuncta impetrarit. Corda autem Hebræorum adeo in odio concepto indurata fuerunt, ut ad eos placãdos, vel mitigandos, nihil profecerit sive orationis energia, sive eorum objectorum aspectus, quæ ipsissima erant calamitate calamitiosiora. O crudelitas inaudita! *Ecce Homo*, nec tamen emollescunt; Quando coram Cæsare allatum fuit caput Pompei sui jurati & infestissimi hostis, qui mortem ei continuo machinabatur, is in amarissimas Lachrymas resolutus fuisse perhibetur: Hi autem ad conspectum talis spectaculi, quod ipsos quoque lapides ad pietatem potuisset permovere, aut ex æneis statuis lachrymas elicere, ne vel minimum compunguntur, nec minimum edunt suspirium, imo hæ Salvatoris nostri ærumnæ & afflictiones singulare erant ferocitatis suæ nutrimentum & pabulum.

B. Leo ser. 8. de Pass. Do. Salv. epi. ad paras.

20. *Ecce Homo*, inquit sanctus Augustinus, *non clarus imperio, sed plenus opprobrio. Si Regi invidetis, O Iudæi, jam parcite, quia dejectum conspicitis: flagellatus est, spinis coronatus est, ludibriosa veste amictus est, a lapis cæsus est, fervet ignominia illius, frigescat invidia vestra, sed non frigescit, inardescit potius & increscit.* Porro juxta observationem S. Augustini, quando Pilatus dixit: *Ecce Homo*, digito eum demonstravit, quia flagellis adeo deformatus erat, ut vix dignosci posset, quod homo esset: *Digito illum ostentans, ac fere testimonium ferens, quod homo esset, secus pro homine non habendus.*

D. Aug. Tr. 116. in Io. & Ser[illegible] daib.

D. Aug. ubi supra

21. Verum enimvero ad te, ô Pater æterne me converto, tibique Filii tui effigiem monstrando, dicam cum Pilato: *Ecce Homo*, Ecce veram miseriarum effigiẽ, Ecce originale dolorum

lorum, in hac forma impiorum carnificum manibus delineatum, num figuram hanc immutatam agnoscis? Ecce speculum pulchritudinis deforme factum, omniumque opprobriorum & contumeliarum scopus & signum; Non jam amplius ille est, de quo Propheta dicit: *Speciosus forma præ filiis hominum*, siquidem
Ps.44. jam factus est omnibus aliis deformior. *Ecce Homo* ô Angeli Paradisi, quem tantopere videre desideratis. Venite & videte nunc lætitiam vestram in meram afflictionem commutatam. *Ecce Homo* ô Angeli sancti, in cujus conspectu vos per triplicatas sanctitatis laudes harmonicis vocibus suavissime concinitis, adversus eundem nunc Hebræi in terris tumultuosis vocibus vociferantur: *Crucifigatur*. O Virgo & Mater sanctissima veni mecum si videre vis dilectissimum Filium tuum. *Ecce Homo*, Ecce faciem illam, quæ tuas afflictiones lætificabat, nunc totaliter respersam sanguine, quæ proinde consolationes tuas in dolorem commutat. Vide nunc mire deformatam Filii tui figuram; contemplare & deplora dilectum tuum, quem tanta cum lætitia genuisti, tanto cum amore nutrivisti. *Respice o mater in faciem filii tui*. O Anima Christiana considera factorem tuum. *Ecce Homo*, de quo cum Psalmista dicere potes, quod propter te factus sit *Oppro-*
Ps.21. *brium hominum, & abjectio plebis*. Ecce Pastorem tuum ô ovis perdita, *Ecce Homo repletus multis miseriis*, propter peccata tua. Propter te, ô Anima Christiana caput hoc transfixum est acutissimis spinis, propter culpas tuas soles Paradisi, lumina scilicet oculorum suorum sunt Eclipsata, propter tua scelera genæ ejus impalluerunt; propter tuos defectus animati cœli nostri pulchritudo & decor deformatus est; tua peccata fuerunt instrumenta, quæ sacratissimam illam humanitatem dilacerarunt; propter tuos depravatos mores tantus hactenus effusus est sanguis. Tu solus causa fuisti, cur *A planta pedis usque ad verticem capitis non sit in eo sanitas*. Ecce denique qualiter propter te innocentia sit accusata tanquam rea, sanctitas velut prævaricatrix mortis sit condemnata: *Ecce homo qui peccatum non fecit, nec inventus est dolus in ore ejus*. Et tamen cum Apostolo dici potest. *Talem adversus semetipsum à pec-*
1.Pet.2. *catoribus sustinuit contradictionem*. Denique si eum videre & in aspero Crucis ligno pendulum contemplari desideres, per singultus & suspiria ad hoc te præpara, donec ego nonnihil respiravero.

PARS TERTIA.

22. *Pilatus adjudicavit fieri petitionem eorum; dimisit autem illis eum, qui pro-* Luc.23.
pter homicidium & seditionem missus fuerat Matt.15.
in carcerem, quem petebant. Iesum vero tradidit voluntati eorum. O Judex inique qui innocentiam condemnas, ipsamque justitiam mori & interire imperas! Quoties confessus es te ad eum mortis condemnandum nullã in eo invenire causam? *Non invenio cau-* Luc.23.
sam in hoc homine. Nunquid manus tuas abluisti, per hoc te in hanc iniquitatem nequaquam ingerere te velle demonstrans, ne adeo manifestam committeres injustitiam? Et tamen non obstante quod illum *de jure & de facto*, innocentem esse censeas, eum morti adjudicas? quænam major excogitari potest iniquitas! Primo dicis: *Innocens ego sum à sanguine ju-* Matt.27.
sti hujus, & mox mortis sententiam adversus eundem pronuntias: *Tollite eum vos* Ioan.18.
& secundum legem vestram crucifigite. Ie- Matt.27.
sum autem flagellatum tradidit eis, ut crucifigeretur. Nunquid audis, quod is quoque qui eum tradiderat, suum tandem proprium errorem accuset, Christique fateatur & testetur innocentiam? *Peccavi tradens sangui-* Matt.27.
nem justum. Porro sanctus Thomas multas D.Th. 3.
adducit rationes, propter quas Christum mori p.q.50.
decuerit. Primo videlicet, ut satisfaceret pro art.2.
genere humano, [Quod erat morti adjudicatus propter peccatum.] Secundo ut verum se esse hominem, veramque assumpsisse humanitatem, non vero corpus æreum vel phantasticum demonstraret. Ita Sanctus Eusebius: [Si aliter post conversationẽ cum hominibus evanescẽs subito evolaret fugiens mortem, ab omnibus compararetur phantasmati. Tertio ut morte sua mortem nostram facilem & gratam redderet, nobisque mortis timorem eriperet: *Vt moriendo nos à timore mortis liberaret*. Quarto, ad dandum nobis exemplum, quo instrueremur quod sicut ille moriebatur quoad corpus, ita nos peccato moreremur, semperque viveremus Deo. Id quod sanctus Paulus optime notavit, dum ait: *Ita & vos* Ad Ro-
existimate mortuos esse peccato, viventes autem man.6.
Deo. Quinto ut moriendo mortem superaret, & vinceret, suamque testaretur divinam vir-

tutem sese post triduum resuscitando; unde A-
1.Cor.14. postolus dicit: *Si Christus prædicatur quod resurrexit à mortuis, quomodo quidam in vobis dicunt, quod resurrectio mortuorum non est?* Et Angelicus Doctor breviter concludit: *Non modo pati Christum, sed mori oportuit, ut pro omnium peccatis satisfaceret, veritatem assumptæ carnis ostenderet, à mortis timore nos eriperet, mori nos peccato moneret, & ad futuram resurrectionem animos nostros pararet.*

D.Th. ubi supr. in Concl.

23. Porro Satrapæ & Rabbini in consilio congregati ad invicem dicebant: *Quid agendum de Iesu Nazareno?* Cum ecce Caiphas sese erigens animi sui sententiam hunc in modum edixit: *Expedit ut unus homo moriatur pro populo, & non tota gens pereat*; quasi diceret:

Ioan.11.

Vnus pro tota mactetur victima gente
Ne gens unius crimine tota cadat.

Theod. apud D. Th. in cat. c. 11. Ioann.

Theodoretus existimat quod licet Caiphas malam intentionem habuerit ipse tamen ex singulari Spiritus sancti inspiratione locutus fuerit. [Hoc autem ipse quidem prava dixit intentione, tamen Spiritus sancti gratia ore ejus usa est ad futuri præsagium.] Ac proinde etiam Evangelista ait: *Hoc autem à semetipso non dixit sed cum esset Pontifex anni illius prophetavit, quod Iesus moriturus erat pro gente.* Imo toti consilio pari & unanimi consensu Christum morti adjudicandum esse videbatur, dicebant enim, *si dimittimus eum sic, venient Romani, & tollent locum nostrum & gentem.* O infelices! ô gentem sceleratam! ô consiliarios præscitos, inquit S. Augustinus in cat. D. Th. ubi supra. Plus perditi homines cogitabant, quomodo nocerent & perderent, quam quomodo sibi consulerent, ne perirent, temporalia perdere timuerunt, & vitam æternam non cogitaverunt.

24 Verum tu quid dicis, ô Pilate? quodnam est votum tuum? consentisne ut innocens Dominus noster moriatur? Imo vero. O te iniquum! sed quem errorem commisisti? quænam causa ad tantum scelus te permovet? etiamne tu te adversus sanctitatem conjurasse demonstras? Enimvero ô animæ Christianæ, videte quantum in cordibus nostris humani interesse passio prævaleat: Ad conservandam etenim Cæsaris amicitiam, Pilatus Dei amicitiam perdere nec quicquam curat: *Si hunc dimittis, non*
Ioann.19. *es amicus Cæsaris.* Quid igitur facies ô Pilate? Num tam horrendam committendo injustitiam divinam Majestatem offendes, ne tibi in conservanda puri hominis amicitia præjudices? *Pilatus autem cum audisset hos sermones, tunc ergo tradidit eis illum ut crucifigeretur.* O malitiam Judicis, qui conculcando justitiam, & divinas contemnendo leges, propriorum fit commodorum idololatra. Hæc etenim decretorum suorum primum mobile sunt, & stella in qua figuntur & firmantur eorum consilia. Hæc Pharaonem induxerunt, ut legem quandam promulgaret, qua obstetrices omnes jubebantur occidere masculos, qui in suo nascebantur Regno, & in universa Ægypto. Hæc Herodis crudelitatem instigarunt, ad sanguinolentam totinnocentum puerorum stragem. Quid mirum igitur si Pilatus ex suspicione & formidine amittendi Cæsaris amicitiam inducatur ad decidendum iniquam sententiam, & mortis condemnandam ipsissimam innocentiam? *Et Pilatus adjudicavit fieri petitionem eorum.* Et ut S. Marcus refert: *Volens populo satisfacere dimisit illis Barabbam, & tradidit Iesum flagellis cæsum, ut crucifigeretur,* ad proprium etenim timorem amittendi commodi, non vero ad honorem Dei respexit: [Timore ductus magis, quam juris æquitate decrevit condemnare Christum; inquit Guilielmus Parisiensis stat. 6. christi patientis,) & judicavit Pilatus secundum allegata, at non secundum probata.]

Ioan.19.

Luc.23. Marc.15.

25. Verum enimvero supposita divina præscientia, & determinatione in sanctissimæ Trinitatis consistorio circa mortem christi facta, necessum erat ut christus moreretur præstaretque æterno Patri obedientiam. Et tametsi Deus per suam scientiam & providentiam aliud pro mundi redemptione invenire medium posset, attamen ut docet Doctor Angelicus Thomas 3. parte quæstione 46 articulo 1. & 2. folio 216. & 217. [Supposita divina præscientia fuit impossibile alio modo, quam per Passionem hoc tantum bonum humano generi præstari.] Adhæc congruum etiam erat ut moreretur, ut per actum obedientiæ offensam Patri æterno per inobedientiam illatam plene resarciret: [Ut sicut per unius hominis inobedientiam peccatores constituti sunt multi, ita per unius hominis obedientiam justi constituantur multi] inquit S. Thomas: Erat insuper conveniens ut condemnaretur ad moriendum in cruce, cum enim à ligno omnes nostræ deven-

Id. q. 47. a. 2. Et Iren. ... verf. ... l. 3. ...

ventur miseriæ, justum quoque erat, ut inde omnis nostra felicitas nasceretur. Juxta quod sanctus Augustinus scribit: *Contempsit Adam præceptum accipiens ex arbore pomum, sed quicquid Adam perdidit, Christus in Cruce invenit.* Etenim sanctus Joannes Chrysostomus dicit, Christum in Cruce mori voluisse, ut brachiorum suorum unum porrigeret Hebræo, alterum vero ad gentilem extenderet: *In Cruce expansis manibus moritur, ut altera manu veterem populum, altera eos qui ex gentibus sunt trahat.* Vel etiam cum sancto Augustino affirmare possumus, Christum condemnari debuisse ad moriendum in Cruce, ut figuris corresponderet, nimirum Arcæ Noe, quæ multos liberavit à naufragio: Virgæ Moysis cujus virtute divisæ sunt aquæ maris rubri, populus Dei salvatus est, & submersus exercitus Pharaonis. Item ligno, quod Moyses aquæ immittens ex amara reddidit dulcem: Demum lignis super quibus Abraham arietem Deo in sacrificium obtulit. Denique concludit sanctus Thomas ubi supra in Conclus. *Congruum fuit, ut is qui pro omnium salute moriturus advenerat, & pro peccato primi hominis satisfacturus, non aliam quam mortem Crucis pateretur.*

D. Aug. serm. de Pass. Do. apud D. Th. 3. p. q. 46. a. 4.

D. Aug. ser. de Pass. Do.

26. Tantum autem fuit Hebræorum ad Filium Dei crucifigendum desiderium, ut nullum præparandæ Cruci ad exequendam sententiam tempus admiserint; & tamen hæc alta erat pedes quindecim, lignum autem quod in transversum extendebatur octo habebat pedes longitudinis; & cum gravis adeo esset, ut eam vix portare posset, vir aliquis non vulgaris fortitudinis, illam tamen Salvatoris nostri, ob tanti sanguinis effusionem & ad columnam tolerata flagella debilissimi, humeris imposuerunt: *Et bajulans sibi Crucem exivit in eum, qui dicitur Calvariæ, locum.* Quam libenti autem ac prompto animo eandem portarit, idipsum à B. Laurentio Justiniano de triumph. Christi agone cap. 16. clare satis audite: *Susurrantibus sparsim invicem turbis, quæ convenerant ad spectaculum, ecce jam Dei Filius egreditur de janua, Crucem super humeros ferens: Incedebat demisso vultu, incessu humili, fatigatus & anxius, quippe qui tota nocte fuerat flagellatus, colaphizatus, consputus, illusus, atque oppressus.* Porro iter hoc quod mundi Salvator montem Calvariæ ascendendo confecit, Beatus Simon noster Cassianus contemplando meditabatur, eumque tacitus interrogabat dicens: *Quare defers O Domine hanc lignorum sarcinam?* Audite autem quidnam piis hisce verbis responderit: *Porto lignum, ut præter humanas artes ex ipso faciam gradus ascensionis in Cœlum: Porto lignum suspendendus in illo ut omnia traham penitus ad meipsum: Porto lignum mortis & vitæ.*

Anton. de Escob. t. 1. l. 11. c. 19. §. 2. n. 7.

Joan. 19.

B. Simon Cassian.

27. Verum ô animæ peccatrices nimis hæc Crux gravis est humeris Redemptoris nostri quapropter in ea portanda nec non deferendis omnibus Passionis suæ dolorosis instrumentis nonnihil eum adjuvemus; Vos ô mulieres vanæ & superbia ac ambitione plenæ spineam portate coronam, vos enim estis quæ per vanitates vestras Caput Dei nostri transfigitis. Vos ô avari sanguinis monetam colligite, hic enim ob usuras vestras copiose funditur. Accipite vos ô carnales acerbas corporis sui disciplinas & flagella, quibus ob vestras lascivias castigatur. Vestra ô iracundi est Lancea, nam ob vestras inimicitias atque vindictas hæc pectus aperit Creatoris. Vobis ô gulosi fel debetur & acetum, quocum ob vestras crapulas suavissima JESU labia amaricantur. Agedum ô peccatores amplexemini Crucem, eamque humeris vestris deportate, vobis enim illa convenit. Nunquid enim Dominum illam vobis offerentem auditis, dum ait: *Qui vult venire post me abneget semetipsum, & tollat Crucem suam & sequatur me.* Hæc Crux nostra est, quia nos illam millies meremur, nos enim crucifigi deberemus, ac proinde dicit *Tollat Crucem suam non meam.* Unde Paschasius ait: [Non enim suam sed nostram portat Crucem, ideo jubemur nos nostram portare Crucem: Quia etsi sua est in qua patitur homo Deus, nostra tamen est qua redimimur, & salvamur. At vero Beatus Archiepiscopus Valentinus Thom. de Villa nova côc. 3. de uno mart. hanc dolorosi Redêptoris nostri invitationem alio modo exponit quasi diceret, [Meam non poterit gravissima est enim & ponderosa, & quam nullius puri hominis humerus portare sustineat: Non meam injungo sed tollat suam levem, facilem, portabilem.] Non ut Crucem meam feras à te requiro, non sanguinis effusionem, non ut membra tua lacerentur, non ut tormentis subjaceas, non ut spinas meas deferas, non ut flagella mea sustineas, sed unicum tantum suspirium à te ex-

Luc. 9. Matt. 16.

D. Pasch. l. 21.

exspecto unicum contritionis actum, unicam à te lachrymam desidero, hæc enim sufficit.

28. Enimvero nulla Hierosolymis platea vel vicus erat, in qua non audirentur clamores justitiæ quæ in eum omni cum rigore & severitate exercebatur. Porro Joannes Mariæ Salomæ Matris suæ domum petebat, in ea enim Virgo Mater morabatur, ut eidem de omnibus quæ acciderant relationem faceret: *Beatus Ioannes qui usque ad horam illam secutus fuerat Magistrum & Cognatum suum Christum, mox currit ad dictum domum Matris suæ Salomæ in qua bene noverat piam Christi Matrem cum aliquibus devotis Mulieribus adesse*, inquit Parisiensis, Huc autem cum venisset mortuus potius quam vivus vultu pallido, tremula voce, suspirantibus labiis, madentibusque oculis ad pedes desolatæ Matris Mariæ prostratus loqui volebat, sed conatum impediebat cordis angustia; Quem proinde Virgo è terra in pedes erigi fecit, hisce eum ferè verbis allocuta: O mi charissime Joannes, quæ mihi funesta nova adfers? Ubi est JESUS Filius meus? Ubi eum dereliquisti, vivitne, an mortuus est? verum Discipuli verba suspiria intercipiebant, nec respondere poterat, unde oculis duntaxat loquebatur, respiciendo Mariam, unde Virgo mox subjunxit. Eheu mi Joannes silentium tuum tuusque & planctus valde me affligit: Quid mihi adfers nuncij, ô mi dilecte? vitæne an mortis? Quam mihi de dilecto meo JESU relationem dabis? Apostolus igitur animum resumens, fletumque & lachrymas sistens, inter suspiria explicatis manibus, & elevatis in cœlum oculis, hisce verbis exclamabat; O me infelicem, cur in hunc mundum natus sum? Nunquid mori mihi melius erat quam vivere ad videndum adeo funesta spectacula? Num fieri poterit ut diem hunc vivus claudam, & non potius anima à corpore dissocietur! O pietatis Mater Maria, si dilectum tuum videre desideras, in hoc momento hinc recedas oportet, & in Montem Calvariæ gressus meos subsecuta te conferas, eo namque filius tuus Crucis mortem subiturus deducitur. Hisce auribus meis Pilati sententiam audivi; vidi hisce oculis meis Crucem humeris ejus imponi; In mea præsentia præ nimia debilitate sub Crucis pondere exanimis sæpius concidit. Porro verba hæc Joannis Cor Mariæ instar sagittæ trajecerunt, unde vultus ejus factus est quasi pallida Rosa, quæ languescere incipit, unde deficientibus in ea Spiritibus vitalibus in deliquium velut moritura cecidisset nisi brachiis Magdalenæ, Joannis, & Salomæ sustentata fuisset. Tandem igitur resumpto animi vigore, ne JESUM suum videndi occasio elaberetur, & supradictis comitata in Montem usque Calvariæ egressa fuit. Ambulabat plorans à desiderio pariter & dolore instigata. Demissis oculis considerabat, quas dilectus filius pertransierat vias sanguine seminatas & conspersas; qui in Mariæ pectore alium fructum non producebat quam afflictionem. Unde Joanni dicebat, hic utique est sanguis filij mei quem dum video sanguinem viscerum meorum congelari sentio: o Judaica perfidia! Quamnam unquam à filio meo recepisti injuriam, ob cujus compensationem & vindictam tantum debuit effundere sanguinem? O dilectissime Fili ipsos quoque lapides proprij tui sanguinis purpura vestire voluisti? Et Vos O lapides & saxa quomodo liquore adeo pretioso humectata præ pietate non estis dirupta? Dum autem inter hosce pios & lachrymabundos affectus gressus suos prosequitur Veronicam sibi fœliciter obviam habuit.

Guiliel. Paris. sfat 6. de Christo patiente f. 66. co. 2.

29. Etenim satis credibile est, Mariam valde solicitam fuisse ab hac pia Muliere rerum circa Filium suum gestarum aliquam percipere relationem. Unde liceat hic mihi MARIAM introducere Veronicam Sponsæ verbis alloquentem & dicentem: *Num quem diligit anima mea vidistis?* Canticorum 5. Quasi diceret, dic mihi, O sancta Mulier, si de dilecto filio meo novi quid dicere nosti? Dic mihi, ubi sit infinita illa pulchritudo Paradisi? Veronica autem, quæ nullam rerum gestarum habebat notitiam, qualia sint corporis dilecti sui lineamenta, interrogat dicens; *Qualis est dilectus tuus, O pulcherrima Mulierum?* Cui illa: Adeo est in vultu speciosus & elegans, ut quævis pulchritudo in comparatione sui deformitas esse videatur. In ejus namque vultu in tranquilla pace candor liliorum & rosarum purpura pariter resident: Coma ejus quædam ex auro filato massa esse videtur; Oculi ejus Columbinis oculis similes sunt, nimiaque ejus pulchritudo subito spectantium rapit affectus: *Dilectus meus candidus*

Ant. de Escob. t. 1. l. 11. c. 19. sect. 1. §. 1. n. 4. fol. 435. & Paris. ib. fol. 469.

Cant. 5.

dus & rubicundus electus ex millibus. Cui Veronica respondit, Quod si talia, ô mæstissima Mater, sunt filii tui lineamẽta, non est quod ultra progrediaris; is enim qui hodie ad patibulum ducitur, nihil cum recitatis hisce lineamentis commune habet, imo idem vera quædam est ipsissimarum miseriarum, & deformitatum effigies: *Vidimus eum, & non erat aspectus, neque decor*; imo ne vel minimam corporis sui partem habet, quæ flagellis non sit dilacerata: *A planta pedis usque ad verticem capitis, non est in eo sanitas.* Coma ejus nullum auri colorem refert, sed gelido innexa est sanguini, oculi ejus non rutilant aut scintillant instar Columbarum, sed solis Eclipsati speciem referunt. Genæ ejus nullam habent cum Liliis & Rosis similitudinem, sed pallidæ & lividæ sunt sicut plumbum, totusq; vultus ejus sanguine gelido deturpatus est, & fœtidorum sputorum spurcitie. Vix eum intuita sum, cum ecce viscera mea mihi emolliri persensi, unde pietate commota, hoc lino è capitis velamine sublato vultũ ejus abstersi, cũ ecce firmissime eidem impressa hæsit ejusdem effigies, quam proinde in hac explicata tela tibi commonstro vide igitur hanc effigiem, & ex ea si hæc sint vultus filij tui lineamenta, arbitrare, Cum mox Virgo subjunxit: Heu me omnium matrum infelicissimam, quid in hac tela video; in hoc quipe velo solem illum obtenebratum esse conspicio, qui afflictionum tenebras dissipare & profligare solebat; facies hæc adeo tenebrosam mihi noctem repræsentare videtur, ut ne ipsæ oculorum stellę in ea velut in cœlo splendescere aut scintillare videantur. Interim ô pia mulier cœlum tibi exhibitam mihi pietatem tuam compenset; Tu vero ô Joannes una mecum gressus accelera, ut satis mature eum videre, eiq; tantis in angustijs, priusquam moriatur, subvenire valeamus,

Isa. 53. — Iob 2.

30. Porro universa civitas, & cum ea omnia loca circumvicina ad dolorosum hoc spectaculum curiose concurrebant, præcipue vero mulieres piæ & devotæ erga ipsum, quæ tamẽ siccis eum oculis intueri non poterant: *Plangebant & lamentabantur eum.* Ipsi quoq; ministri utiq; amare planxissent, nisi ferinum potius quam humanũ cor in pectore suo habuissent, afflictus autem Dominus ad lamentantes hasce mulieres conversus, easdem à fletu cessare, aut vero si omnino illis flere liberet, super semetipsos & super filios suos plorare jussit, *Conversus ad illas Iesus dixit: Filiæ Ierusalem, nolite flere super me, sed super vos, & super filios vestros.* q diceret: nõ doloris & lachrymarum funeralibus, sed in vera cordis lætitia & risu parentandum est morti innocentis. *Nolite flere super me*, exponit Theodoretus, Nam *Eum qui ultra patitur, flere non oportet, sed magis ei applaudere, & ideo eas flere vetat. Nolite flere,* inquit Beda, *cujus cita Resurrectio mortem solvere potest, cujus mors & omnem mortem, & ipsum mortis destructura est authorem.* Etenim mulieres hæ illos nobis repræsentant, quæ pœnas alienas, non vero culpas proprias deplorant, ut scribit Ludolphus Carthusianus: [Typum gerebant istæ mulieres eorum, qui aliis compatiuntur, & miserentur, sed non sibi, aliorum peccata deplorant & accusant, sed de suis moribus non curant.] Enimvero in turba hac, quæ filium Dei ad mortem comitabatur quatuor præcipue personarum genera considero; nimirum carnifices qui eum torquebãt; Judæos qui eum deridebant; curiosos qui eum observabãt spectatores, ac demum amicos qui eum deflebant. Vos igitur qui afflicto Domino nostro fletu vestro vos compati non probatis, de numero amicorum ejus non estis, sed potius de numero trium aliorum. *Tu si Christi passionem non doles, nec luges, non es de turba amicorum Christi qui quidem una cum devotis mulieribus lamentabantur & sequebantur lugentes.*

Luc. 23. — Luc. 23. — Theod. in cat. D. Th. ib. f. 233. co. 4. lit. D. — Ludolph. Carth. p. 2. c. 61. f. 344. co. 3. — Didacus Stella ib. f 399. co. E

31. Postquam vero Hebræi Calvariæ montem conscendissent, mox eorum quidam clavos præparare, alij malleos conquirere, alii funes explicare, alii Crucem in terra jacentem accomodare, alij fossam pro eadem in terra plantanda effodere, alii manus ad vestes Domino detrahendas extendere cœperunt. Erant autem vestium panni vulneratæ carni adeo firmiter affixi, sanguinique jam gelido impacti, ut vestes Domino detrahentes priora renovare & dilatare vulnera debuerint; unde novi denuo sanguinis rivi scaturire & manare cœperunt. Enimvero admiror hic inauditam Hebræorum crudelitatem, & propter incõparabilem Creatoris patientiam attonitus hæreo nec discernere valeo an illi tanquam magis atroci & terribili, an vero huic tanquã magis cõstanti palma debeatur, an major fuerit carnificũ in vulnerando truculentia, an Christi in sustinendis vulneribus & plagis major patientia; Illa enim est incredibilis, hæc inexplicabi-

cabilis; illa terminos excedit impietatis, hæc vero prorsus est interminabilis & infinita. O igitur ingentem Hebræorum crudelitatem, quæ parem non habet! O incredibilem Domini mei patientiam, quæ non habet terminum! Etenim patientem JESUM nudo corpore consistentem supra Crucem in terra extensam & prostratam violenter dejiciunt; O Pater æterne, num igitur tot hactenus tolerata horrenda supplicia non sufficiunt? Ergone Crucis quoque tormentum inter omnia pœnosissimum perpeti debebit? Porro Tullius delictum quoddã à Cajo Verre commissum (dum Publium Ganium prius diris verberibus confectum postea in Crucem adegerat) ulterius exaggerare non valens, in hæc tandem verba prorupit: *Facinus vincire civem Romanum, scelus verberare, prope parricidium necare: Quid dicam in crucem tollere? teterrimum crudelissimumque supplicium.* Quid igitur nos non jam de Cruce Ganij, sed Christi, non jam civis alicujus Romani, sed unigeniti Filij Dei dicemus? Hebræi utique illum vinculis stringendo grave quidem commiserũt delictum, *Facinus vincire Deum*, sed insuper eum flagellando O quantum ab iis patratum est scelus! *scelus verberare*, dum autem præterea eundem occiderunt, temeritatem admiserunt inexplicabilẽ, *parricidium necare*. Denique cum eum tandem crucifixerunt, quantum peccarint explicari nequit, *In Crucem tollere?* q. d. Orator Romanus, quam grave hoc tormẽtum sit humana lingua exprimi nequit: *Teterrimum crudelissimumque supplicium.* Vos quæso idipsum mente considerate, dum tormentum hoc Dominus in manu sua experiri incipit. Appræhensũ igitur carnifex clavum palmæ adaptat, demum vero levato per dexterã malleo repetitis ictibus dexteram Domini crucifigit. O Manus benedicta, hæccine est pro tot tam Hebraismo, quam universo mundo collatis beneficiis compensationis retributio? Dexteram hanc quæ sanitatem sæpissime infirmis restituit, nunc huic Ligno affixam esse conspicio? Te quæ Paralyticorum consolidasti plantas, ut easdem libere movere & gressibus faciendis adhibere possent, nũc immobilem esse video! Et quidẽ fuerunt hi mallei ictus adeo validi, ut nervos dexteræ manus adeo contraxerint, ut alterum brachium ad sibi determinatum signũ sive Crucis foramen pertingere non potuerit, ac proinde opus fuerit funem eidem alligare, illudq; posito carnificis in pectore Christi pede adeo fortiter attrahere debuerint, ut parũ abfuerit, quin brachiũ illud ab humero fuisset avulsũ, id quod à Davide prævisum fuit, cũ ait; *Foderunt manus meas & pedes meos, dinumeraverunt omnia ossa mea.* Manumque hac ratione violenter attractã altero quoque clavo pari cum crudelitate transfixerunt. O diram & immanem crudelitatem! Et quidẽ ô Ministri quomodo tantum animi habere potuistis, ut clavo manum illam, quæ omni prorsus culpa caret transfigeretis? O benignissimæ Salvatoris nostri manus, vos inquam, quæ cœlum adornastis stellis, terram venustastis floribus, nunc video clavis transfixas: non jam floridæ estis ex hyacinthis, prout sponsa dicebat, sed sanguine madetis, & vulneribus elaboratæ estis sævissimis. Verum uti video ulterius progreditur, sæva Hebræorum Barbaries, nam à manibus jam ad pedes pertranseunt, eosdemq; super se invicem positos & clavis dire perforatos triplicatis gravissimi mallei ictib⁹ cruci innectunt. O sacrosancti pedes, quot pro animarũ salute gressus perfecistis, quoties ad succurrendum egenorum necessitatibus quaquaversum ambulastis? Vos quibus cœli tapetum loco debentur, nunc Crucem infame illud lignum pro scabello habetis, vos quondam, ne vel minimo vestrum tincto vel humectato vestigio super mare ambulastis, nũc vero in horrido sãguinis lacu submersos vos esse video, ô chari, ô beati pedes vobis non in hoc patibulo clavi, sed in altissimo throno sceptra debebãtur & coronę. Enimvero quales Mariæ hæc omnia corã spectantis dolores fuerint, nulla unquam lingua pronuntiare poterit: qualia fuerint martyria Matris, dum suum tam dirum in modum cruentari & vulnerari vidit filium, nulla id facundia quantumvis eloquens, pro minima licet parte enarrabit; omnes etenim pœnæ & dolores Jesu in corde Mariæ, veluti in succincto compendio recollecti erant, nullũ erat in sacratissima Christi humanitate tormentum, quod suum in anima Matris non haberet reflexum.

32. At vero quanta sanctissimæ Matris & Filii dolores acceperunt incrementa, quando Crucem in terra plantandam sublevarunt in aera. *Ista levatio non dubium, quin maximi doloris fuerit, eo quod tunc lacerabantur vulnera manuum & pedum ex ponderositate corporis, profluxeruntque copiosi rivi sanguinis undiq; ex illis magnis scissuris & fontibus Salvatoris,* im-

Cicero in Verrem.

Guil. Parisi. stat. de

Christo patiente fol. 471.

Psal. 21.

Ludolph. Carth. p. 2. c. 63.

inquit Ludolphus Carthusianus. Etenim Christus in hac erecta cruce velut in cathedra consistebat (inquit S. P. N. Augustinus) in qua præclara ad honorem Dei, nostramque utilitatem redundantia tradidit documenta: *Se habuit sicut Magister in cathedra, & lignum pendentis, factum est cathedra docentis.* Septies autem in cruce locutus, septem quoq; nobis valde præclara documenta edidit.

D. Aug. ap. Lud. ibid.

33. Et quidem in primo verbo nos inimicis exhibendam esse docuit charitatem, dum ait; *Pater ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt.* Luc. 23. Ad quas voces S. Anselmus serm. de Passione exclamat: *O verbum magnæ patientiæ, magnæ dulcedinis, magni amoris, & indicibilis charitatis.* In hisce etenim verbis adimpletam videt regii Psaltis prophetiam, *Pro eo ut me diligerent, detrahebant mihi, ego autem orabam.* Psal. 108. Porro Patrem suum ut nobis offensam suam ignoscat, rogat, non quia ille alias offensas remittere non possit, aut non velit; *Sed ut nos pro persequentibus orare doceret, non solum verbo, sed opere,* inquit Chrysostomus. O amantissime crucifixe Jesu, cum justam haberes causam lamentandi in cruce de flagellis, dolendi propter spinas, conquerendi propter clavos, indignandi propter opprobia vindicandi illatas tibi injurias, tu omnis tibi illati martyrii omniumque dolorum oblitus oras pro iis qui te oderunt, omnibusque te persequentibus ignoscis; *Christus flagellis cæsus, spinis coronatus, clavis confossus, crucifixus, opprobriis saturatus omnium dolorum immemor ait; Pater ignosce illis,* inquit Bernardus.

34. In secundo verbo peccatorum pectoribus spem inserere voluit, bono latroni dicendo: *Hodie mecum eris in Paradiso.* Luc. 23. O verba misericordiæ plenissima, è quibus peccatores accipere debent argumentum fiduciæ in Deum, ejusque divinam pietatem, usque ad extremum vitæ spiritum. Audite hac de re loquentem Anselmum: *Hoc verbum secundum magni amoris & gratiæ ac consolationis fuit, in quo Christus nobis exemplum perfectæ spei & fiduciæ reliquit, ut nullus de venia peccatorum, quantumcunque enormium nedum in vita, imo nec in mortis articulo desperare debeat, cum iste latro, qui nihil boni fecerat, sed suo testimonio mortis supplicio dignus erat, veniam consecutus fuerit.* Ac proinde cur non quoque tu ò peccator culparum tuarum veniam exposcis? num forte illum tibi minime condonaturum esse formidas? Pone timorem, & ne tardes actus pœnitentiæ elicere, promptus namque Deus erit, ut omnibus offensis tuis ignoscat, & Paradisum tibi eadem qua latroni pietate ac liberalitate donet. Nunquid S. Ambrosium loquentem audis? *Cito ignoscit Dominus, quia cito latro convertitur.* O felix & fortunate latro, qui si manibus ad crucem affixis in prima vice conatus tui regnum cœlorum ad te rapuisti, quanto magis id millies alias liber ad te rapere potuisses? *Alii latrocinio vitam perdunt* (inquit S. Cyprianus) *hic latrocinio vitam furatur sempiternam.* Unde canit Sedulius.

D. Ans. & Lud. de Sax. p. 2. c. 63.

Ludolph. Carth. p. 2. c. 63.

D. Amb. ib.

Abstulit iste suis cœlorum regna rapinis.

35. In tertio verbo, quo matrem Joanni, & Joannem matri recommendavit dicens: *Mulier ecce filius tuus, Deinde dicit Discipulo: Ecce mater tua;* Ioan. 19. demonstrare nobis voluit, qualis affectus noster erga genitores nostros esse debeat; [Hoc tertium verbum Christi fuit maximæ sollicitudinis & pietatis, eo quod in tantis doloribus constitutus, matris mœstissimæ curam gessit, & ei de ministro providit.] Verum ô afflictissime Jesu, cur dilectissimam Genitricem tuam non matris vel Mariæ nomine appellasti, sed eam mulierem vocare voluisti, quod genericum quoddam nomen est, omnibus mulieribus aptum? [Quis enim sine singultu audiet eum hæc verba dicentem? Non dixit ei Mater, sed mulier, ne matris dolorem amplius excitaret.] Ludolph. ibid.

Ludolph. Carth. ubi sup.

36. In quarto verbo, quo conversus ad Patrem dixit: *Eloi, Eloi lamasabactani,* id est, *Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me?* innuere nobis primo voluit, uti S. Augustinus observat, quod in nostris adversitatibus ad Deum nobis recurrendum sit pro auxilio: *Ut ostenderet effectum orationis, quæ sicut scutum accipienda est contra jacula tentationis in tempore tribulationis.* Secundo per hanc exclamationem demonstrare voluit, quanta sit miseria peccatorem aliquem à Deo derelictum esse. [Ostendit magnitudinem sui doloris] asserit Ludolphus, quia secundum S. Ambrosium ibid. *Quorum suscepit naturam, horum ploravit miseriam.*

Marc. 15.

37. In quinto verbo sitim demonstrat, quia redemptionem & salutem nostram anhelat. *Sitio.* Unde S. Bernardus interrogat; *O Domine*

Quid sitis? Respondet: *Fidem vestram, salutem vestram, gaudium vestrum, plus animarum vestrarum, quam corporis mei cruciatus me tenet.* Et S. Augustinus: *Sitis tua salus mea, cibus tuus redemptio mea.* Unde æterno Patri cum Samsone dicere potuit: *Tu dedisti in manu servi tui salutem hanc maximam, atq; victoriam, & en siti morior.* Verū cum dolorissimus crucifixus noster Jesus præ siti mori cogatur, vos ô animæ peccatrices oculorum vestrorum lachrymas eidem ad minus porrigite: *Sitienti afferte aquam, qui habitatis in terra australi;* inquit Isaias. Porro Hebræi ei in potum dederunt amarissimam quandam ex aceto & felle confectam mixturam, cum enim Christus fidejussor noster existat, justum erat ut cum Adam fructus dulcedinem gustaverit, Filius Dei pro Adamo & posteris ejus fellis & aceti amaritudinem degustaret. *Et dederunt ei vinum cum felle mixtum* Unde Ludolphus ait: [Per hoc enim diluitur primus ille male delectabilis gustus, nam cum per gustum ligni suavis & vetiti totius nostræ perditionis causa extiterit prævaricator Adam, opportunum fuit & congruum per viam contrariam invenire saluti nostræ remedium.

Iudic.5. *Matt.27.* *Ludolph. Carth. p. 2.c.63.*

38. In sexto verbo dicens, *Consummatum est*, Ioan 19. docere nos voluit virtutē perseverātiæ in bonis operibus. O felix est anima illa quæ Christi imitatrix facta cursum vitæ suæ in gratia Dei terminat, & cum eodem dicere potest: *Consummatum est.* Felix qui poterit dicere cum Jesu, *Consummatum est, cum Iesu qui est Alpha & Omega; non est præmium in inchoatione, sed in consummatione; non datur denarius incipiētibus, sed finientibus, & Corona nō currētibus, sed pervenientibus.* Tu ô anima, quæ in hac nocte propter afflictiones quas ob culpas tuas Dominus noster patitur, contereris, esto perseverans, siquidem [spes nostræ (ut inquit Eusebius Emissenus ho.5. ad Monach.) omnes in consummatione atq; in fine consistūt.] Ecce adimpletas figuras, prophetias, & oracula, ecce opera redemptionis nostræ plenissime consummata eu igitur propriæ salutis tuæ opus consummare identidem satage.

D. Aug. serm. de Pass.

39. Ultimo deniq; verbo, quod Christus vitam suam in cruce terminans dixit, spiritum suum Patri recommendavit, dicens: *Pater in manus tuas commendo spiritum meum*, Luc. 23. & consequenter nostras quoq; animas eidē Patri obtulit, teste S. Athanasio, dum ait: *Commendat enim Patri per se universos mortales in se vivificator, non sumus membra ejus, secundum illud Apostoli: Omnes unum estis in Christo.* Et quidem per septimum hoc verbum monere nos voluit, ut quilibet quantumvis sanctus in toto cursu vitæ suæ, & præcipue in articulo mortis de salute sua timeat. Nam ut Beda refert Dæmon morienti Christo adstitit, sinistro crucis brachio insistens, ut videret an aliquid sibi juris circa morientem Salvatorem nostrum vendicare posset: [Sathan super brachium crucis sinistrum extitit, diligenterque observans, an in animam è corpore Christi egressuram jus aliquod habere posset.]

D. Anast. ap. Lud. p.2.c.64. *Beda & hist. Eccl. c.71. l. de Evang. hist.*

40. *Et inclinato capite tradidit spiritum.* Jo. 19. Ecce, ô Peccatores, incarnatum Deum nostrum mortuum, sed capite versus nos inclinato; O quam mysticus est hic capitis gestus, inquit B. Laurentius Justinianus cap. 20. de triumph. agone Christi: [Caput hoc, dum Passionum ludibria & mortis supplicia pro hominibus pertulit Mediator, liquefecit ad misericordiam, flexit ad gratiam, inclinavit ad indulgētiam.] Porro Deus à nobis propter peccatum commissum faciem suam averterat, unde David dolebat dicens: *Avertisti faciem tuam à me*, Psal. 87. quia vero per mortem Christi cum Deo reconciliati sumus, faciem suam ad nos denuo convertit, & inclinat: *Inclinato capite.* Sanctissima Christi anima veluti candidissima columba, in hoc abundanti sanguinis diluvio ab arca sacratissimæ humanitatis egressa animabus in lymbo constitutis, æternamque felicitatem suspirantibus, & aspirantibus pacis olivam detulit. *Emisit spiritum*, spiritum nimirum triumphantem, qui de tot mundi, Synagogæ, Dæmonis, peccati infestissimis inimicis debellatis & prostratis gloriosam retulit victoriam.

41. Enimvero ne post mortem quidem, in tam copioso sanguinis mari extingui aut suffocari potuit crudelis Hebræi barbaries, siquidem miles quidam ad extinctum Christi cadaver accedens, latus ejus dextrum lancea percussit, ex eoque vulnere simul manarunt sanguis & aqua: *Vnus militum lancea latus ejus aperuit, & continua exivit sanguis & aqua*, Joan. 19. Ab hoc vulnere egressa sunt sacramenta, quæ nobis facta sunt animarum nostrarum antidota: *De latere tuo* (ita

Clemens V. de sum. Trinit. (ita loquitur S. Cyprianus (*fons egreditur in vitam æternam prosiliens. Sacramenta in perpetuum duratura, & fontis illius ubertas perenni lapsu universam Ecclesiam rigat & fœcundat.* Ab hac quoque Paradisi porta, suam Ecclesia originem habuit: [Emisso spiritu Christus sustinuit lancea perforari latus suum, ut exinde profluentibus undis aqua & sanguine formaretur unica, immaculata, ac virgo sancta mater Ecclesia conjux Christi, sicut de latere primi hominis soporati Eva sibi in conjugium est formata.] Verum quemnam primum fuisse existimat, qui primos sanguinis ex hoc vulnere emanantis favores est assecutus? Idemmet qui ejusdem vulneris artifex & author fuit. Longinus enim, qui uno oculo orbatus erat, dum nonnullæ sanguinis guttulæ à lanceæ cuspide ad manum ejus usque dimanassent, manu sua hoc sanguine tincta & rubricata oculum tangens illuminatus fuit. [Longinus latus Salvatoris aperuit, & gutta sanguinis Christi, cum esset altero oculo privatus illuminatus est extra & intus lumine fidei, & per Apostolos baptizatus post longum tempus in eremo Episcopatus honorem, & Martyrii coronam meruit.] Ita S. Isidorus & alii. Ehem quam immensa est crucifixi JESU bonitas & pietas; Eodem prorsus tempore quo offenditur benefacit eum offendenti, & tantæ crudelitatis actui tanta benignitate, tamque insigni beneficio corresspondet. Confundatur hic merito, quisquis obstinatus inimico suo injurias perpessas remittere detrectat. Hic quoque peccator de impetranda scelerum venia fiduciam concipiat, dummodo detestando peccata ad crucifixi pedes recurrat.

42. Quod si igitur Marcus Antonius cruentam Cæsaris vestem Romanis demonstrans, acerbam in iis adversus Cassium & Brutum excitavit vindictam: abs re non erit, si ad accendendam in vobis adversus peccata, utpote quæ sola Christo crucifixo amaram hanc intulerunt mortem ejusque occisores fuerunt, justam vindictam vobis ob oculos statuam non jam cruentatam & sanguine rigidam vestem, sed laceratam, lividam, & gelidi sanguinis grumis contectam crucifixi Domini nostri humanitatem. Aspice igitur quam peregrino modo crucifixus Dominus tuus ab hoc crudeli ligno suspensus hæreat, vide inter quot vulnera, plagas, pœnas, atque tormenta mori voluerit, ut vitam tibi impertiretur; Contemplare ô anima DEUM tuum & considera num hoc sit venustissimum ejus & aureum caput; hæccine sint clara illa lumina, quæ omnium hominum serenabant corda; hæccine sint labia illa, quæ inter loquendum audientium animas cœlesti amoris igne accendebant; hæne sint manus illæ, quæ totum fabricarunt universum, hine sint pedes illi, qui pro tua salute tantopere laborarunt; hoccine sit tersissimum illud pulchritudinis speculum, quod totum lætificabat Paradisum. Ah vide in quam atrocem figuram Dominus tuus hodie redactus fuerit; eheu quam sunt hæc vulnera acerba & funesta. Quodnam ferrum, aut quæ truculenta manus te ô summum bonum meum adeo atrociter percussit, & vulneravit? Tu, tu ô peccator tantæ sævitiei artifex, imo Carnifex existis. Tui causa tragicum factus est oculis tuis spectaculum. Cum igitur ipsimet quoque Hebræi suum recognoverint errorem à se commissum, siquidem: *Revertebantur percutientes pectora sua*; Luc. 23. Tune hodie illis deterior esse depræhenderis? majorne pectus tuum invasit crudelitas, quam fuerit in animis Hebræorum? Absit, absit. Actum igitur veræ contritionis elicito, tuumque pectus percutito, cum Publicano viscerosissime dicens: *Deus propitius esto mihi peccatori.* Luc. 18. Et ego ô animarum nostrarum Redemptor, cum Hebræis, licet in sensu longe diverso replicabo: *Sanguis tuus super nos, & super animas nostras*, Matth. 27. id est, virtus sanguinis tui animabus nostris efficaciter applicetur. Considera item quod licet dici aut exprimi nequeat quantum pro te passus est Dominus tuus, attamen nisi vitam tuam emendaveris, debitaque cum gratitudine tantum beneficium compenses, longe majori tormento à te indubie sit afficiendus. *O homo vide quam pro te patior, non est dolor sicut quo crucior, ad te clamo qui pro te morior. Vide pœnas quibus afficior; vide claves quibus confodior: Cum sit dolor tantus exterior, interior est planctus major, cum te tam ingratum experior.* D. Bernardus. Tu turpi peccati chamyde te exuere noluisti; vide igitur me qui ob tui amorem hic nudus hæreo. Tu aspernatus es dulcia amorosarum sagittarum

mearum vulnera, atque ideo vide me à vertice capitis ad plantas pedis usque vulneribus saucium. Tu cordis tui januam aperire renuisti, ecce me qualiter pro te pectus meum habeam ex lancea apertum. Veni igitur, ô peccator, & per meditationem hæc vulnera ingredere: Hic sanguinem Redemptoris tui cum lachrymis tuis commisce, hic lava à culpis mortalibus animam tuam, hic pœnitens plora, hic langue contritus. Et ego ô mi Redemptor hic coram te in genua provolutus tibi supplico, ut in testimonium obtentæ peccatorum nostrorum remissionis huic populo generalem quandam absolutionem impertiri, eique benedicere clementer digneris *Benedictio Dei omnipotentis descendat super vos, & maneat semper vobiscum.* Amen.

SERMO XXXVI.

IN DOMINICAM RESURRECTIONIS DOMINI NOSTRI IESU CHRISTI.

Iesum quæritis Nazarenum crucifixum, surrexit, non est hic, ecce locus ubi posuerunt eum. Marci cap.16.

1. DUo fuerunt viri illustres, majori charitate & timore Dei præditi, quam unquam in Judæa floruisse noscuntur, quorum unus Joseph, alter Nicodemus appellatur, quorum pietate exanime & exsangue Redemptoris nostri corpus in frigidi cujusdam marmoris sinum, velut in depositum consignatum fuit. Porro sepulchrum istud ex omni parte laminis ferreis adstrictum, plumbo adunatum, & Pilati sigillo communitum, lapis superior ab omni eo tuebatur, qui forte sub quocunque tandem prætextu ad eum ab ore sepulchri removendum præsumpsisset accedere. Integra quædam custodum cohors ferro & armis optimè instructa pro meliori ejusdem sepulchri custodia & securitate vigilabat juxta illud, timens ne fortè intempestâ nocte discipuli ex improviso Dominicum corpus auferentes, postea Christum à mortuis resurrexisse in vulgus spargerent. Verum hoc mane dum læta & ridens aurora lilia passim spargeret & rosas, ipsumque cœlum cæruleo aureoq; colore depingeret, beata Christi anima è Lymbi speluncis reversa, cadaverique ejus flagellis dire lacerato & sanguine adhuc madescenti conjuncta, idipsum perfectissimè vivificavit. Unde mors cunctarum rerum victrix, & dominatrix penitus profligata, Christo triumphatori visa est cedere, suamque felicem insolentemque ausum & fastum ejusdem pedibus substernere. Unde hic Cœlorum Rex gloriosissimus, cinctus radiis, & splendoribus amictus resurrexit à morte, nullum deinceps fatali Parcæ tributum redditurus. Et sicut exoriente Sole umbræ evanescunt, campumque diurnæ claritati ultro cedunt: ita quoque quæ universum mundum paulò ante obnubilaverat, mœstitia in fugam se recepit, lætitiæ apertum perviumque iter relinquens, pristinas vultuum, cordiumque humanorum sedes repetendi facultatem liberam dedit. Porro milites sepulchri custodes, luminum ab hoc glorioso corpore copiosissimè emanantium claritatem sustinere minimè potuerunt, ideoque tota ipsorum cohors veluti dissipata & profligata remansit, ex ipsis namque alii nimio terrore consternati corruerunt in terram, alii nimiam,

quæ eorum oculos perstringebat & hebetabat lucem, objectis vultui manibus arcebant: alii sinistrâ scutum corripientes, dexterâ ensem (licet in vanum stringere tentabant; alii velut aëris hostes facti cum vento pugnabant, alii velut statuæ quædam obstupefacti substiterūt, alii omni prorsus animi ausu deposito aufugebant, alii denique obdurata fronte timori qui eos antea ad fugam ineundam compulerat, resistentes, revocatis denuo animis ad sepulchrum accessere propius, atque ut rei veritatem certius ediscerent, sepulchrum jam divinâ virtute reseratum ingressi, manum extendebant in tumbam, sed nihil præter lintea, quibus cadaver Dominicum involutum fuerat, invenientes, retracta mox manu recesserunt confusi, & tametsi inviti Dominum vitæ Authorem verè resuscitatum esse confessi sunt. Superbiat igitur nunc & extollatur quantum potest fastuosus tortuosusque serpens de gemmato dorso suo renovato, deque recuperato juvenilis ætatis vigore, redeuntem cordis lætitiam in oculis suis rejuvenescentibus exhibeat, vestemque suam obsoletam inter duas petras dilaceratam relinquat & deserat. Complosis alis in Carmeli, Libani, vel Arabiæ verticem Phœnix se evolando erigat, atque ex odoriferis & aromaticis lignis comportatâ strue fatalem sibi lectum componat, indeque cadenti ætati suæ aromaticum ignem eliciat, per quem incinerata singulari naturæ suæ privilegio noviter reviviscens, cum majestate resurgat: siquidem majori cum stupore Redemptor totius universi, novellus Phœnix, in nido crucis suæ ex lignis odoriferis compositæ charitate exardescens ad æternam vitam renascitur. Atque intra sepulchri cujusdam petras mortalitatis nostræ indumenta deserens, gloriæ chlamyde reinduitur, atque è mortis tenebris, ad diei sempiternæ serenitatem immortaliter resurgit. Sollicito quidem gressu, & cum singulari affectus fervore ad sepulchrum Christi devotæ accurrunt Mariæ, ut Magistri sui venerabile cadaver aromatibus exquisitis cum in finem coemptis condire valeant: *Emerunt aromata, ut venientes ungerent Iesum*: Marc. 16. at verò cœlestem quendam legatum candidâ stolâ amictum supra sepulchrum sedentem inveniunt, qui plenum illis de Christi resurrectione testimonium perhibens, dixit eis: *Iesum quæritis Nazarenum crucifixum: surrexit, non est hic* (ut interpretatur Ludolphus Carthusianus p. 2. c. 69.) *Qui jacuit in morte, resurrexit in gloriâ.* Unde cum Prophetâ regio dicere possumus: *Ad vesperum demorabitur fletus, & ad matutinum lætitia*, Psal. 29. quorum verborum juxta doctrinam sancti Athanasii hic ferè est sensus: *Ad vesperam Passionis Christi demorabitur fletus in Apostolis, & ad matutinum, quia Dominus resurrexit, erit lætitia & gaudiū.* Verum enimvero, ô Auditores, quod si in hoc lætitiæ & exultationis die occurrentes circūstantias cunctas per ordinem recensere mihi animus esset, meritò cum Ludolpho Carthusiano (p. 2. cap. 69. de Resur.) dicere possem: *Dies mihi deficiet, si voluero omne diei istius exponere Sacramentum*; atque ideo ad duo duntaxat puncta me restringendo, de modo & tempore, quo resuscitatus est Dominus discurremus. Quoad porro modum attinet, is est ejusmodi, quod scilicet immortalis resurrexit, nunquam denuo moriturus: *Mors illi ultra non dominabitur.* Rom. 6. Quoad tempus autem, resurrexit tertia die, prouti promiserat: *Resurrexit sicut dixit.* Cum igitur dies iste lætitiæ sit dedicatus: *Hæc est dies quam fecit Dominus, exultemus & lætemur in ea.* Vos monitos esse cupio, ut dum ego me ad ratiocinandum de Christi resurrectione accingo, vos quoque curetis ut corda vestra exultent, vultus quoque vestri serenitatem induant, aures vestræ diligenter auscultent, ac demum linguæ vestræ sileant, Quod à vobis futurum sperans exordior.

D. Athanas. in Ps. 29.

2. Resurrectio Christi exemplar est resurrectionis nostræ, nec tantùm ejus quæ corporalis est, & in reunione spiritus cum corpore, in novissimo judicii die futura consistit, verum etiam resurrectionis spiritualis, qua à morte peccati ad gratiæ vitam resurgimus; atque ideo dixit Apostolus: *Quomodo Christus surrexit à mortuis per gloriam Patris, ita & nos in novitate vitæ ambulemus.* Rom 6. Verum inquies, quomodo resurrexit? immortalis, & securus se nunquam iterum redigendum esse in manus mortis: *Scientes quod Christus resurgens ex mortuis jam non moritur, mors illi ultra non dominabitur.* Ibidem. Ita quoque nos in hoc sacro die meminisse debeamus, nos ad gratiam & ad Deum resuscitatos esse cum firmo & stabili proposito nunquam reincidendi in culpæ mortem: *Non amplius*

amplius morituri. In historiis legitur, quod Centurio quidam post notabilem in bello commissum errorem, Lamaccum Generalissimum Ducem suum precatus fuerit, ut hunc ei errorem condonaret, eo quod firmiter secum statuisset, deinceps esse cautior & vigilantior curareq; ne in similem posthac negligentiam reincideret. cui Lamaccus eâ, quæ caput militiæ decet, prudentiâ respondit: *In bello non licet peccare bis.* Nos omnes quotquot sumus Christianæ militiæ sacramento obstricti sumus, Deus generalissimus noster nostros nobis hoc tempore errores dimittit: *In quo habemus redemptionem per sanguinem ejus in remissionem peccatorum.* At vero cavendum nobis est, ne in eosdem relabamur errores: *Non licet peccare bis*: Nunquid S. Apostolum Paulum dicentem auditis: *Et ultra non serviamus peccato?* Id est, inquit doctissimus Ægidius de Columna ibi. [Quicunq; debent imitari Christum immortaliter viventem, non debent ulterius ad peccata redire; Nos sumus ejusmodi. Ergo non debemus ad peccata redire.

Colo. 1.

Rom. 6.

3. Cain ex fervore iracundiæ suæ in ea se consilia præcipitari permisit, ut Abeli fratri suo, adolescenti amabilissimo, innocenti & instar sterminii alicujus candido mortem inferre violentam secum statuerit. Deus autem ut hunc fratricidam ab hâc sua temeritate resipiscere faceret, de commisso delicto processum quendam informatorium facturus eum convenit, & circa corpus commissi erroris hanc ei interrogationem proposuit dicens: *Quid fecisti?* Genes. 4. Quæ verba postea à septuaginta interpretibus in hæc verba fuere translata: *Peccasti quiesce.* Verum ô Domine, dicat hic aliquis, videris mihi huic juveni rem aliquam præcipere impossibilem: Qua enim ratione fieri poterit, ut transgressor post commissum peccatum in pace animi, & tranquillâ conscientiâ remaneat, câque securitate & quiete gaudeat, quæ immaculati & puri cordis propria est? Quod si enim justi in te solo, qui Deus es, quietem invenniunt, uti magnus Pater meus dicere solebat: *Inquietum est cor nostrum, donec requiescat in te*, quâ ratione perversi extra te quietem invenire, & in peccatis suis quieti & tranquilli vivere poterunt, cum tamen Isaias Propheta affirmet: *Cor impii quasi mare fervens, quod quiescere non potest.* Isa. 57. Nunquid Jeremias quoque civitatem Jerusalem ob culparum suarum gravitatem instabilem factam esse, nec requiem invenire posse dixit: *Peccatum peccavit Ierusalem propterea instabilis facta est.* Thren. 1. Ergone solus Cain in peccato suo consolationem quietis invenire, & in cunctis casibus adversis, quos culpa in pœnâ & damnum transgressorum parere solet vitam quandam imperturbabilem agere poterit? Et quidem difficultas hæc magis augetur, considerando quod æternus justusq; Deus eum postea condemnarit, ut sit vagabundus & fugitivus super terram, ita ut ne pedem quidem in terram quietè figere possit: *Vagus & profugus*: vel cum Septuaginta: *Gemens & tremens eris in terra*; enimvero S. Bernardus per admirandam semper doctrinam suam veram nobis hujusce difficultatis intelligentiam subministrat, dum ait: *Vanum tibi est, dum adhuc sordes influunt, sentinam exhaurire, dum peccare non destiteris, pœnitere*; quasi dicat sanctus hic Doctor: Quid vobis conducit purificare animam vestram, vestramque rectificare conscientiam, si postea ad illam coinquinandam & obliquandam protinus in idipsum redeatis? Quid juvat vas aliquod æneum, argenteum, vel aureum expolire, si postea idem datâ operâ de novo cõtaminare præsumas? Si peccasti, & denuo restitutus es gratiæ Dei, subsiste firmiter, & recidivam caveto. Et hoc propriè est, quod Deus Caino dicere volebat, cum ait: *Peccasti?* q. d. Hoccine fratricidium commisisti? Libenter equidem id tibi condonabo, cum hoc tamen pacto & conditione; *ut quiescas*; noli fieri recidivus, quia quantitas continua non est discreta. *Lapsus es? ne relabaris.* Agedum igitur, huc adsis peccator, ad eum namque modum quo Deus Caino locutus est, te quoque alloqui volo. *Peccasti?* Num fortè hucusque per blasphemias, carnis sensualitates, usuras, aliaque scelera Deum offendisti? *Quiesce* Ex quo Salvator tuus animam tuam proprio suo sanguine purificavit, noli tu eandem novis culparum sordibus contaminare. Si in scelerum præcipitia corruisti, & tamen benignissimus Deus te inde redemit, noli relabi in eadem tam periculosa præcipitia. *Quiesce ne relabaris. Non licet peccare bis.*

D. Aug.

S. Bern. serm. de convers. ad Cler. cap. 7.

4. O Domine, dicebat olim David Propheta Regius fatendum est, quod maximum mihi præstiteris favorem, quo majorem desiderare

non

non possem pro quo ex omnibus spiritus mei viribus tibi gratias ingentes refero meque tibi perpetuo obligationis vinculo obstrictum esse censebo. Nunquid enim parum tibi esse videtur quod saccum hunc rudem & grossum, quo vestiri solebam, conscideris & laceraris?
Psal. 29. *Conscidisti saccum meum*; unde mihi tanta subnata est cordis lætitia, ut extra me penitus rapiar. Sed quid dicis ô David? siste nonnihil, Nunquid Rex eras eo tempore quo Psalmum hunc composuisti, in quo in hæc verba, inter cætera prorumpis? Eras utique. Quomodo igitur sacco indutus esse poteras? Nunquam etenim hactenus audivi Regem aliquem sacco indutum processisse in publicum: ac proinde eos potius candidâ bysso, aut purpurâ pretiosissimâ, aut vestibus auro intertextis vestitos esse vidi, sacco autem communiter pauperes & vilissimis civitatis alicujus exercitiis destinati homines vestiri consueverunt. Scio equidem quod multi sacri Scriptores per hunc saccum Christi Domini nostri humanitatem intelligant, quæ in Passione flagellis, clavis, spinis, & lancea lacerata fuit; Ac proinde existimant, quod Propheta Deum incarnatũ cum æterno Patre suo loquentem introducat. Ita S. Athanasius, cum ait: *Convertisti planctum meum, dum tristis fuit anima mea usq; ad mortem, in gaudium mihi, quia de resurrectione gaudere fecisti; conscidisti saccum & corpus meum in passione, & circumdedisti me stola immortalitatis cum summa lætitia.* Idem affirmat Guilielmus Parisiensis, dicens: [Hujusmodi saccus fuerat scissus in multis locis in Passione, videlicet in pedibus, manibus, latere, capite, & quasi per totũ in flagellatione; sed conscidit ipsum Deus Pater redintegrando etiã pulchrius quã prius, in suâ gloriosâ resurrectione.] Verum ut ad præsens propositum difficultati hujus respondeamus, advertendum est prius, quod duo inveniantur vestiũ genera; unum est ex candidâ bysso, estq; ipsamet Dei gratia alterum autem est saccus quidam grossus & rudis, estq; peccatum, ambabus vestibus anima nostra successive induitur. Quid igitur nunc David dicit? *Cõscidisti saccum meum.* q.d. Tu ô Domine saccum, id est, peccatum, quo anima mea induta erat conscidisti, & lacerasti. Veruntamen nondum ex toto soluta est difficultas: Cur enim potius dicit: *Conscidisti* quam *abstulisti à me saccum meum?* vel *Exuisti me sacco meo?* Is qui vesperi quietem capturus nocturnam vestes exuit, easque seorsim in locum aliquem reponit, significat quod mane ubi è lecto se receperit, easdem denuo induere velit; Si autem conscindat & laceret, sufficienter quoque se illas deinceps nunquam reinduere velle significat. Atque ideo ehem quam bene aptèque sanctus Rex loquitur, dum ait: Tantam in me ô Deus contulisti gratiam, ut tandẽ me resolvere ad hoc potuerim ut saccum peccati, quo turpiter & summo cum probro sui hactenus induebatur anima mea, conscindere & dilacerare potuerim. Lacerare dico, quia sanctè tibi promitto & firmiter statuo me turpi & fœda hâc veste nunquam deinceps reinduendum esse, quod idem erat, ac si diceret. Ex quo nunc in tuam, ô mi creator, gratiam redii, curæ mihi erit, ut deinceps te in æternum nunquam amplius offendam. [Hunc habitum non dixit exutum, sed conscissum; Non sine mysterio: habitum quem nocturno tempore dormiturus exuis, matutino iterum vigilaturus assumis: at verò quem non modo exuis, sed etiam scindis, rumpis, & in frusta discerpis, nunquam amplius recipit induendum:] Ecce igitur tibi nunc eam quæ exinde elicitur conclusionem: [Sic igitur peccatum non est ita exuendum, ut iterum induatur, sed ita dissipandum, ut nunquam amplius in animum revocetur,] concludit ille Modernus.

S. Bern. serm. de convers. ad Cler. cap. 7.

Athan. ibi. f. 91.

Guil. Paris ser. 2. de die S. Pascha.

Franc. Mend. in l. 1. Reg. c. 7. n. 6. adnot. 26 sec. 1. n. 8.

5. Hanc Evangelicam doctrinam Israeliticus Cytharædus de novo ratificare voluisse censetur, quando in Psalmis ita canit: *Specie tua, & pulchritudine tua, intende prospere, procede, & regna* Psal. 44. Hic autem versus Davidicus duobus modis ab Hugone exponitur. Primo enim illum intelligendum esse censet de verbo incarnato, ac proinde dicit: [Specie tua quantum ad divinitatem, & pulchritudine tuâ quantum ad humanitatem; Intende, ut sit sensus: Hominem pereuntem respice, procede de utero virginis; prospere, id est, ad prosperitatem & utilitatem nostram.] Secundo intelligitur de anima quadam, quæ hisce festis Paschalibus gratiæ eximiis ornamentis, necnon & dotibus naturalibus est exornata, unde apud alias creatura spectabilis valde redditur & præstans: Dicit igitur: [Specie tua, quantum ad naturalia, pulchritudine quantum ad gratuita: hoc est imago & similitudo Dei ad quã factus est homo, intende, ut sit sensus: in finẽ qui est Deus, tende, sicut te docet species tua humana.] Unde

Hugo ib. fol. 106.

de singulariter advertendum est, quod hisce verbis dedit, monitum: *Prosperè procede.* Quid enim significat prosperè procedere? nihil aliud quam progredi in statu perfectionis, non verò velut cancer retrogredi ad vitam impiam & perditam, & peccata semel dimissa reiterare: *Prospere procede* (ita exponit Hugo ib. fol. 107.) *non retrocedendo ut cancer.* Si dimisisti ludos, *noli retrocedere, ut illos reassumas*, si ardores odii erga proximum extinxisti, *noli retrocedere*, ut in iisdem denuo accendaris. Si à mala te societate separasti, utpote quæ causa erat damnationis animæ tuæ, ad eam denuo renovandam aut repetendam *noli retrocedere.* Qui autem secus fecerit, *Non Rex efficitur, sed servus peccati*, non regnat, sed instar mancipii seruit & obsequitur.

Hugo ibi.

6. Nescio an aliquando ad verba Apostoli reflexeritis, quando Epistolam ad Romanos scribens, in memoriam iis revocat ingens illud beneficium illis & omnibus aliis superiobus temporibus per opus redemptionis & effusi pretiosi sanguinis in amarissimâ passione suâ collatum, dum ait: *Iustificati gratis per gratiam ipsius per redemptionem, quæ est in Christo* JESU, *quem posuit Deus propitiatorem per fidem in sanguine ipsius ad ostensionem justitiæ suæ.* Rom. 3. Nil melius isto Apostolus dicere poterat, atque ideo neque in iis multum opus est immorari; id vero quod passum in se continet valde difficilem, imò talem, quo fortè in Epistola sancti Pauli nullus difficilior reperitur est, quod Apostolus sequentibus verbis asserit: *Propter remissionem præcedentium delictorum* quasi inferre velit, quod quicquid Dei filius patiendo suum effundendo sanguinem, moriendo, & resurgendo, operatus fuisset, id totum adhibitum fuisset eo fine, ut à præteritis peccatis nos redimeret. Unde sequeretur manifeste quod Christus pro peccatis præcedentibus mortuus sit, quæ nimirum ante passionem suam commissa fuere, non verò pro iis, quæ mortem & passionem ejus subsequuntur, adeoque quod Christus non satisfecisset pro peccatis nostris, id est, eorum, qui in hunc mundum post mortem suam pridem venerunt. Cum tamen Angelicus Doctor nos doceat, quod *Passio Christi non solum sufficiens, sed etiam superabundans satisfactio fuit pro peccatis humani generis.* Et sanctus Joannes Evangelista ait: *Ipse est propitiatio pro peccatis nostris, non pro nostris autem tantum, sed etiam pro totius mundi.* 1. Joan. 2. Ac proinde, ut verum fatear, non satis scio, quâ ratione hæ doctrinæ Theologicæ SS. Pauli, Joannis, & Thomæ Aquinatis inter se conciliari possint. Fateor equidem me curiosum & cupidum semper fuisse sciendi, cur sancta mater Ecclesia, cujus cæremoniæ mysteriis refertissimæ sunt, ordinaverit, ut tempore Paschali, & in omnibus Dominicis totius anni, quæ Dominicæ Resurrectionis, utpote inter alias Dominicas præcipuæ correspondent, quando hæ Antiphonæ cantantur: *Alma Redemptoris mater: Ave Regina cœlorum: Salve Regina: Regina cœli*, in pedibus erecti stemus, non vero genua flectamus in terram; prout alio tempore & aliis diebus solitum est fieri. Estque hæc difficultas quondam à sancto Justino Martyre & Episcopo Lugdunensi mota & resoluta, dum ait inprimis: *Vnde talis in Ecclesia consuetudo?* & statim respondet, quod profunda nostra in terram genuflexio *lapsum nostrum in peccatum repræsentet*; Paschali autem tempore, & quovis Dominico die in pedes erecti stemus, ad significandum quod per Christi merita à lapsu peccati, ad statum gratiæ resurrexerimus. Unde quando Apostolus Philippenses exhortari volebat, ut sollicitè se in gratia Dei conservare curarent, hisce utebatur verbis; *Sic state in Domino charissimi.* Et S. Justinus: [Quod vero die Dominico genua non flectimus signum est & designatio resurrectionis, per quam gratia Christi, & à peccatis & à morte, quæ ab illo interfecta est, liberati sumus.] Et sanctus Germanus Episcopus Constantinopolitanus idemmet confirmat dicens: [Genua non flectere sancto die Dominico Resurrectionis significat lapsuum nostrorum erectionem factam per triduanam Christi resurrectionem.] Hoc igitur supposito jam doctrinam sancti Pauli intelligere poterimus, quâ Christum pro peccatis præteritis passum & mortuum esse dicit: *Propter remissionem præcedentium, & non subsequentium delictorum*; Neque enim Apostolus imaginari sibi potuit possibile esse, quod cum nobis perspicuè constet, quod ad hoc ut à lapsu in peccatum resurgeremus, necessum fuerit Filium Dei tanta pati tormenta, mortemque adeo diram atque crudelem subire, nihilominus in eas possimus cogitationes descendere, ut nos ad committenda iterum nova peccata redeamus, sed potius quod

D. Th. 3. p. q. 48. a. 2.

D. Iustin. Martyr quæst. 115.

Philipp. 4. Iustinus ubi sup.

B. Germ. t. 8. Bibl. vet. PP.

quod nos in pedes erectos in gratia fuissemus conservaturi, atque ideo non dicit: *Propter remissionem subsequentium, sed præcedentium delictorum* Unde sanctus Anselmus ait: *Per ostensionem suæ justitiæ placuit Deo, ut remitteret illis præcedentes culpas, & justificaret eos, ut deinceps juste viverent.*

D.Ansel. ib.f.24. c0,2,l.C.

7. Magister noster cœlestis Joannis 14. variis de rebus loquebatur cum discipulis suis, scilicet, quod esset discessurus ex hoc mundo, & iturus ad Patrem, de amore item quo se invicem diligere deberent, de præceptorum divinorum observantia, & de multis aliis particularitatibus ad animarum salutem pertinentibus, inter alia autem eis quoque hæc verba dixit: *Si quis diligit me, sermonem meum servabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus.* In quibus ea quæ ultimo dicuntur maxime ponderanda veniunt, scilicet: *Mansionem apud eum faciemus.* Quid enim hæc sibi velint, non adeo perspicue capi posse videtur. Scimus etenim quod quisquis cœlum ingreditur Deo fruiturus, is bonum illud infinitum nunquam perdet, sed possidebit in æternum. Imo (ut sacri Theologi docent) si ipsimet Beati sponte propria objectum illud beatificum non amare, sed ab eo alienari vellent, nunquam id eis possibile foret. Et ratio est, quia voluntas natura sua ad bonum utile, honestum, & delectabile prosequendum & desiderandum est inclinata, sive illud verum sit, sive apparens; atque ideo cum Deus bonum quoddam sit infinitum excedens capacitatem tam intellectus creati, quam voluntatis, in eo quoque omnis perfectissimi boni ratio invenitur, & consequenter voluntas Beati in eo sibi non complacere, aut non delectari non potest. sed ad amandum & prosequendum illud objectum est necessitata, absque eo quod elicere possit ullum actum in contrarium, odiendo ipsum, vel illud non volendo aut recusando. Quid igitur opus erat, ut quod adeo nobis est perspicuum, Christus nos doceret, aut testimonium perhiberet de illo, quod sine ulla ambiguitatis umbra credimus? Adeo nobis verum est, quod si Dei misericordia id nobis clementer concedente, pervenerimus ad cœlum *Mansionem apud Deũ faciemus*, quam certi sumus quod ignis calefaciat, aut sol splendescat. Verum enimvero Sanctus Gregorius Magnus hunc passum non de ea mansione intelligit, quam velut compræhensores habituri sumus in cælo, sed de illa quam tanquam viatores facere debemus in terra. Multi namque sunt, qui in diebus hisce Paschalibus à peccato recedunt, & ad Deum se recipiunt, confitendo, communicando, frequentando Ecclesias, aliaque opera bona præstando: sed quid tandem? *Mansionem apud eum nõ faciunt*, quia ad pristina peccata sua turpiter redeunt: *Avertuntur à bono incommutabili*, id est, ad usuras, odia, detractiones, blasphemias, ludos &c. *Ad perpetranda peccata redeunt, ac si nunquam planxissent*, inquit Gregorius homilia 30. Eheu quid juvat, si quis hisce diebus Paschalibus cum Deo se reconciliet, si contractum cum Deo amicitiæ fœdus, nova denuo peccata committendo rumpere volumus? quid juvat quod quis divinam acceptet gratiam, si quævis hora mille anni esse videantur, donec pristinam male vivendi consuetudinem denuo resumamus? *Non sufficit venire, sed oportet mansionem facere apud Deum.* Spiritualiter resuscitati sumus, nequaquam igitur ad pristinam culpæ mortem nobis est redeundum. Unde Guarricus Abbas: [Christus resurgens justificationis perpetuæ nobis condidit formam: ut quomodo Christus resurgens à mortuis, jam non moritur, mors illi ultra non dominabitur; sic Christianus conresurgens Christo, jam non peccet ad mortem, nec ei peccatum ultra dominetur.]

Ioann.14.

S.Greg.

Guarric. Abb. ser. 2. de Resurr.

8. Duas præcipue in Evangelio Resurrectiones considero, unam Lazari, qui Marthæ & Magdalenæ frater fuit, alteram vero Christi Redemptoris nostri; & magnam, quæ inter utramque reperitur, observo differentiam. Resurgit etenim Lazarus, & omnes illas fascias, ligacula, & sudarium secum effert, quibus sepulchro illatus fuerat: *Et statim prodiit qui fuerat mortuus, ligatus manus & pedes institis, & facies illius sudario erat ligata.* Resurgit demum filius Dei, nec tamen de illo in Evangelistis legitur, quod è sepulchro aliquid quantumvis minimum extulerit; nam lintea & sudaria quibus corpus ejus involutum fuerat, in sepulchro reliquit. Unde Petrus & Joannes attestantur, quod ad sepulchrum accedentes viderint *linteamina posita*

Ioan.11.

sita, & sudarium quod fuerat super caput ejus.
Ioan. 20. Scire autem percuperem quænam sit hujusce disparitatis causa. Sanctus Petrus Chrysologus
D. Chrysol. ser. 65. f. 231. forte respondebit: quod *Tunc tartarus ligatus manibus & pedibus, Lazarum retulit ad superna; timens ac tremens, ne dum solvit, ne dũ moras facit, ne dum tardius refert unum, omnes cogatur afferre.* At vero Cardinal. Toletus & Dio-
Tolet. in c. 20. 10. Dio. Car. ib. a. 47. nysius Carthusianus, quærentes, cur Christus Dominus linteamina quibus corpus ejus invo lutum fuerat, secũ non extulerit, dicunt, quod *Si linteamina ibi reperta non fuissent, facile imperfecti in fide suspicari poterant, corpus ablatum, non suscitatum fuisse.* Didacus de la Vega autem similitudinem quandam adducit in mediũ quæ ad hujus disparitatis punctum assequendum & intelligendum luminis loco inservire poterit. Dicit igitur: Num aliquando aliquod è triremi egrediens vidistis mancipium? si talis ad mancipij miseram cõditionem redactus homo, dum egreditur triremim, secum non portet vel ferrum ad collum, aut ad pedes catenam, signum est illum perfectam assecutum esse libertatem, neque ad triremem in qualitate mancipii deinceps reversurum esse; quod si vero vel pedes ferro, vel collum catena onustos habens egrediatur, è contra eum subito ad pristinam conditionem subeundam reversurum esse idipsum significat, *ad triremim est reversurus.* Porro Lazarus sudarium & linteamina aliaque ligacula quibus manus & pedes ejus victi erant secum è sepulchro extulit, quia *Erat iterum moriturus*: Christus autem non item, quia *Mors illi ultra non dominabitur.* Hæc etenim fuit resurrectio æterna, illa vero temporalis, seu ad modicum tempus tantum
Didac. Vega fer. 2. Resurr. fo 566. durans: *Lazarus egrediens de sepulchro, sudarium & ligamenta illum insequuntur: ut intelligat remigem esse mortis, & quod ad sepulchrum iterum reversurus est: At Christus surrexit sine sudario, quia à Lege mortis jam erat solutus.* Cum itaque tu quoque ô Christiane, hodie resuscitatus fueris, facile utique scire poteris, utri ex his duabus resurrectio tua sit similis. Cuinam igitur illam similem fuisse dicam? Num forte resurrectioni Salvatoris? utinam; veruntamen nequaquam credo. An vero Lazari resurrectioni similis esse dicenda erit? utinam non esset, sed tamen ei vere similem esse certum esse existimo. Audi quid huic simile dicentem Davidem cum ait: *Filiæ eorum composita, circumornata ut similitudo templi. Per* has autem adeo eleganter compositas filias Propheta Regius animas nostras intelligit, quæ in hisce paschalibus diebus gratiæ ornamentis exornatæ conspiciuntur: Veruntamen imaginari mihi non possum cur illas templo similes esse affirmet; *ut similitudo templi*, idque tanto magis, cum S. Athanasius exponat di- D. Ath. ib. f. 460
cens: *Circumornata auro, gemmis, serico, ut similitudo templi.* O quam elegantem aspectum templum aliquod exhibet, quando in majoribus solemnitatibus ritè est exornatum! Pavimentum respersum est floribus, altaria vestita aulæis, aliisque opere Phrygio ex auro, argento, margaritis, aliisque lapidibus pretiosis contextis apparatibus, supra gradus in altari positi fastum pomposum exhibent vasa, & flores ex serico & holoserico adeo per artem eleganter efformati, ut veri & naturales iisdem palmã cedere merito debeant; inter hosce flores autẽ per justam symmetriam valdeq; proportionatum ordinem collocatæ intermediant sacrarũ statuarum hermæ aureæ vel argenteæ, quarum singulæ suas in pectore habent reliquias. Abhinc oculos si in parietem defixeritis, eo dem pannis sericis ad ipsos usq; fornices vestitos, & eximiis picturis egregie illustratos esse cõspicietis, adeo ut totius templi elegantiam non nisi ductis in altum superciliis & cũ maximo stupore contemplari possitis. Sed quamdiu tanta templi hujus elegantia perdurabit? Elapso die, & completa diei festivitate, denudantur altaria demittuntur à parietibus panni serici & elegantes picturæ, tolluntur cum suis floribus vasa aurea vel argentea, in suum denuo sacrarium sacræ reponuntur reliquiæ, & pristinam denuo templũ induit faciem. Psalmista igitur per hanc insinuatam similitudinem inferre volebat, animas fidelium hisce diebus festis, quibus gratiæ divinæ decore eleganter comptæ sunt & expolitæ, templo haud absimiles esse, quia earum elegantia simul cum festivitate pariter terminatur, tribus autem Paschæ diebus elapsis, in eam conditionem redit *sicut erat*, & novus denuo liber inchoatur; *Circumornata ut similitudo templi.* Et quidem si ita se res tecũ habeat, resurrectio tua Lazari resurrectioni similis erit, valdeque à Christi resurrectione discrepans & diversa, utpote qui *Surrexit non amplius moriturus.*

9 Similes proinde sumus militibus, qui mille belli incommodis conquassati, post millies in una hora eis obvenientia evidentia mortis pericula, firmum quidem sibi faciunt propositum

Positū, quod si vel semel ad patrios denuo Lares feliciter fuerint reversi, ad militiam redire in perpetuum nolint: cum tamen mox ut in suam sunt reversi patriam, quælibet hora mille anni eis esse videantur, dum tympani strepitus, quo ad bellum invitantur, eorum incipit auribus insonare. Vel etiam nautæ similes dici possumus, qui à maris tempestatibus horribiliter infestatus, & inter undarum procellas jam jam quasi naufragaturus, quovis momento mortem suam oculis obversantem conspicit, cum periculo pariter cum mercibus ipsoq; navigio simul perdendi & vitam. O quoties hunc mari se commisisse pœnitet. O quoties suspirantibus labiis & palpitante corde votum in cœlos emittit, quo se, ubi præsens periculum evaserit, mare nunquam deinceps videre, nedum sulcare promittit! Mox vero ut in portum salvus appulit, conquassatæ navis tabulas resarcire denuo incipit, sectatur quas per mare transvehat, merces, & mari se denuo propediem commissurus, ventum quotidie favorabilem præstolatur: verbis propriis Seneca idipsum pressius edicat: *Adeoque adversus experimenta pertinaces sumus, ut bello victi, & naufragi maria repetamus.* Nos etenim millies quoque experti sumus, quam sit periculosum peccato mortali insordescere, vere enim divinæ gratiæ perduntur valde pretiosæ merces, in evidenti semper consistimus animas nostras perdendi periculo, & tamen mox ut ad salutis portum nonnihil evasimus, & in Dei amicitiam, velut in patriam nostram, reduces facti sumus, si occasionis tympanum ad peccatum invitans vel minimum perstrepat, si vel minimæ tentationis modicus ventus nobis afflet, protinus ad vitam revertimur pristinam, & Dei offensam nobis iterum superinducimus. Unde S. Bernardus dicebat: *Fiet filius gehennæ multipliciter, qui post indulgentiam delictorum in easdem denuo sordes inciderit.* Oportune hoc loco siculus iste incidit, qui dum navim aliquam fructibus plenam ab una civitate ad aliam per mare transvehere vellet, ex improviso tempestas quædam adeo eum est crudeliter aggressa, ut ad vitam salvandam, navim quoque è naufragii periculo eripiendam opus fuerit, ut ad navim suam omnibus quos vehebat fructibus exonerandam, eosque in mare ejiciendos firmiter secum statueret, quod faciens in tantum sibi est auxiliatus, ut feliciter ad portum tandem appulerit; cum autem in eo constitutus & penitus defatigatus nonnihil conquiesceret,

Senec. l. 1. de benef. cap. 1.

D. Bern. ser. 2. de Assump.

Io. Ant. Velasq. in ep. ad Philip. c. 2. v. 12. adn. 2.

sedato vento mare subsidit, suæq; est tranquillitati restitutum, unde siculus subridens dixit: *Novi quid velis; ficos vis.* Nunquid? visne plura? Utique, sed noli me adeo reputare delirum, ut qui me semel in extrema redegisti vitæ pericula, alia quoque vice me denuo decipias; servit hæc historiola nobis ut qui postquam semel peccati naufragium & æternæ mortis pericula evasimus, deinceps reddamur cautiores ne iterato iisdem nos periculis ultro committamus, sed potius monitum sancti Bernardini Senensis sequamur dicentis: *Fac sicut Asinus, qui nunquam cadit, ubi semel cecidit.*

D. Ber. sen. t. 4. de amore correct. 99. ser. 22 co. 1. L. C.

10 Verum, quantū nos experientia docet, vix est, qui per gratiā Dei hisce sacris diebus in pedes erectus non imitetur infirmos, qui postquā medicinâ adhibitâ sanitati sunt restituti, recidivas patiuntur, non semel sed sæpius: id quod David prudenter insinuasse videtur, quādo ait: *In circuitu impii ambulant;* q. d. motus impiorum sphœricus est & circularis; etenim quidnam Propheta Regius per hunc stultum ambulandi modum, quem peccatores facere asserit, inferre velit, penetrare satis non possum; S. tamen Joannes Chrysost. veram Prophetæ intelligentiam penetrare, contendit dicens: *Quid est in circuitu impii ambulāt? tanquam si impij nos circumcirca obsidiant nihil grave patiemur; tu Domine es, qui perpetue custodis, nos enim conservas & extollis, clarosq; & illustres reddis.* S. autem August. Davidē de iis intelligit, qui cogitationes suas in bonorum terrenorum comparationē defixas habent, qui pro uno pugno luti maximos perdunt cœli thesauros: *In circuitu impii ambulant, id est, in temporalium rerum cupiditate, quæ septem dierum repetito circuitu, tanquam rota volvitur, & ideo non perveniunt in octavum, id est, in æternum, pro quo iste psalmus titulatus est.* At vero ut hæc Davidis verba præsenti proposito adaptem, potius dicendum existimarem, quod inter alias differentias, quæ inter motum progressivum & circularem inveniuntur, una hæc sit; quod qui secundum primam speciem motus movetur ad terminū, unde discessit, nunquam revertatur. Contrarium autem faciat qui movetur motu circulari, vel sphœrico. Volebat igitur Psalmista significare, peccatorē hanc habere proprietatē quod dum Sabbatho S. confessus à suo termino à quo, quæ est mala societas, discessit, hisce tribus paschalibus diebus moveatur, & per virtutum viam ambulet, adeundo Ecclesias, Orato-

Ps. 11.

Chrys. ib. fo. 31.

Aug. ib. f. 17.

ria frequentando, effundendo preces, Eleemosynas erogando; sed quid tandem? *ambulat in circuitu*, quia ad pristinas malas consuetudines & societates, Deiq; offensas vertitur. Eadē Davidis verba Hugo Card pulchrâ quâdam similitudine interpretatur, desumptâ à puero quodam, qui continuo se girans & regirans tandem vertigine adactus in terrā concidit: *Isti volvuntur ad modum puerorum, qui rotam circūeundo turbant se, & cadunt subito; ita isti & rotantes se & turbantes circa tēporalia, subito ruunt in peccatum*. Hi circumgirantur circa malū, sunt papiliones circa lumen, nunquam tamen ludum hunc finiunt, nisi finaliter cadendo. Primo die Paschæ conservantur in gratia ob reverentiam Patris æterni: *Gloria Patri*; secūdo die ob respectum Filii, *& Filio*; tertio in honorē Spiritus S. *Et Spiritui S*. Quarto vero die ad pristina revertuntur: *Sicut erat in principio & nunc & semper*.

Hugo Card. ib. fo. 21.

11. Quis est, qui nesciat; recidivas semper peiores & periculosiores esse primis infirmitatibus? interrogentur medici, qui in discernendis languoribus corporis, maxima sūt præditi experientia. Optime idipsum notavit S. Cyril. dum ait, *relapsus in ægritudinem periculosior esse solet, & exitio propior, quam prior ille languor; & quos prima valetudo adversa non extinxit, sæpius iterata post redditam incolumitatem ægrotatio sustulit è vita*. Quem aphorismū postea indispositioni spirituali applicans subjungit: *Haud secus frustra pœnitentiæ medicamentum sumitur, si post eam peractam ad præterita vitæ sordes reditur*. Ac proinde Salvator noster juxta piscinam jacenti languido dixit: *Ecce sanus factus es jam noli peccare ne deterius tibi aliquid contingat*. Quibus verbis juxta ejusdē Cyrilli doctrinam aliud significare non voluit, quam miserias, quas peccator ob relapsum in culpā reincurrit: [Quibus verbis significavit per peccati iterationem hominē in deteriora prolabi mala.] Ut tamen idipsum magis liquide intelligatis, mala pœnæ quæ homo ob relapsum in peccatum sibi adsciscit, fusius nonnihil declarabo.

D. Cyrill. in c. 8. Io. c. 17. fol. 27 D.

Ioan. 5.

D. Cyrill. ubi sup.

12 Sæpius intra memetipsum consideravi, & miratus sum, Deum nostrum qui naturâ suâ erga populū suum hæbreum misericors esse solet & benevolus, unâ nihilominus vice se (ut ita dicā) ab impatientia vinci & ad supplicia permoveri permisisse. *Ecce furor Domini concitatus in populum, percussit eum plagâ magnâ nimis*. Factum inquam istud vehementer obstupesco, jā jam enim tanquam benignus & benevolus Pater ipsis de cibis providet delicatissimis, nimirum coturnicibus, & paulo post dum hanc escā degustant & cibum adhuc ore suo tenent: *Adhuc carnes erant in dentibus eorum*, subito favores in furorem, Coturnices in vulnera, manna deniq; in supplicia transmutat, & veluti David affirmat. *Adhuc esca eorum erant in ore ipsorum & ira Dei descendit super eos*. Aliam subitæ hujus mutationis causam invenire nequeo, nisi quod Hebræi recordati fuerint carnium, pisciū & fructuum, quos in Ægypto manducare soliti erāt, quales sunt cucumeres, melones, allia, cepe, porri, & similia: *Recordamur piscium, quos comedebamus in Ægypto gratis, in mentē nobis veniunt cucumeres & pepones, porriq, & cepe & allia*: Quis hic non dicat, merito vos, ô Hebræi hæc & alia majora suppicia promeriti estis, qui animos adeo viles & abjectos exhibetis? Deus vos nobilium instar tractat, cibatq; coturnicibus, & manna, & vos allia & cepas desideratis? Verum dicat aliquis quisnam hic gravis error erat, qui tam diris castigabatur suppliciis & pœnis? & quidem ut tanto evidentius difficultatis pondus eluceat, adde Deum omnipotentem iisdem hebræis haud obscure insinuasse, nolle se quempiam ex illa solitudine salvâ vitâ egredi, quin potius omnes in eâdē mori & sepeliri: *In solitudine hac jacebūt cadavera vestra*. Quodnam est igitur delictum ab iis comissum, quod adeo graviter luere coguntur? num forte Deo rebelles extiterunt, aut commiserunt errorem aliquem qui *crimen in se læsæ Majestatis* contineat? breviter quidnā hac in re sentiam, edico: In illa solitudine degebant, postquam ex Ægypti servitute fuissent egressi, & tamen in eandē servitutem redire desiderabant: *Constituamus nobis ducem, & revertamur in Ægyptum*, atq; ideo tametsi Deus Hebreos, quamdiu in Ægypto habitabant, nunquā castigarit, attamē mox ut in Ægyptum (è cujus dira servitute Dei benignitate erepti fuerant) redire decreverunt, vulnera, supplicia, flagella, occisiones & mortes cœlitus super eos descenderūt: *In solitudine hac jacebunt cadavera vestra*. Quando tu, ô peccator, Deum primitus offendis, malum id quidē est, sed quod facile ignosci possit; at vero, si post emendationem & recuperatam Dei gratiam, & fœliciter dimissam peccati servitutem ad peccandum iterum redeas, jam in aere pendēt fulmina quæ te conficiant: [Et non in solitudine, sed in inferno jacebunt, non cadavera, sed animæ vestræ.] Unde Deus per hoc factū demonstrare nobis voluit, *gravius ab eo puniri peccatū repetentes, quam primum perpetrantes*. 13.

Num. 11.

Ibidem.

Ps. 77.

Num. 11.

Num. 14.

Ibidem.

Fran. Mend. l. 1. in 1. Reg. 7. 8. 5. sect. 2. n. 11. fo. 499. l. B.

13. Semei Davidem Regē verbis suis gravissime offēderat, jamq; operibus ipsis deterius fecisset si oblata ei fuisset occasio, hâc autē deficiente suam in Davidem malevolentiā per injurias evomuit: *Ita loquebatur Semei cum ma-*
2.Reg.16 *lediceret Regi; Egredere, Egredere vir sanguinū, & vir Belial*, adeo ut omnes præcipue vero Abisai filius Sarviæ eum mortis reum pronūtiarint dicentes: *Nunquid pro his verbis non occide-*
2.Reg.19. *tur Semei, quia maledixit Christo Domini?* David autem solitā, & Regiā magnanimitate suā id totum ei condonavit, nam hunc ferè in modum eum ad se accersitum allocutus fuit: huc adsis Semei, tu scis, quas mihi intuleris injurias & maledicētias, quibus me offendisti, tu quoq; nosti; abi, & bono animo esto, tibi enim verbo Regio promitto, nullam inde tibi à me vindictam formidandam esse: *Et ait Rex Semei non morieris*. Hoc igitur inprimis memoriā tenete. Rex autem Salomō mortuo David e Semei ad se vocato sub gravi vitæ perdēdæ mulctā serio præcepit, ne civitatem egredi, aut extra portas
3.Reg.2. illius pedē efferre præsumeret. *Misit quoq; Rex, & vocavit Semei, dixitq; ei, ædifica tibi domum in Hierusalem, & habita ibi, & nō egredieris inde huc atq; illuc quacūq; autem die egressus fueris, scito te interficiendum: Sanguis tuus erit super caput tuum*. Abi & rebus tuis prudēter consule. Faciam quidquid Majestas vestra mihi præceperit, eroq; in Regis præcepti observantia pūctualissimus. Tres annos intra portas civitatis commoratus est, tandem vero ob casū quendā, qui nonnemini servorū suorum acciderat, necessitate coactus egressus est in Ged ad domum Achis, quod cum auribus Salomonis insonuisset, is indignatus dudum adversus Semei latam sententiam executioni mandari voluit, q.d. siccine observantur tibi imposita Regis præcepta eane sic temere trāsgredi præsumis? id me hercle impune non feceris. Ite occidite eum: *Iussit itaq; Rex Banniæ filio Ioiadæ: qui egressus percussit eum & mortuus est*. O miserum Semei! indignè is Regem quendam tractat, nec tamen indignum ab eo verbum reportat. Tandē vix pedem extra civitatis fores figit, & mortis cōdēnatur? quænam est ista justitia? si morte punitus fuisset *cum malediceret Regi* factum utiq; bene fuisset, nunc autē pro re nihili cur tantus rigor exercetur? Salomon, si mihi sensum meum edicere liceat, dicam libere, nimis es furiosus pro re nullius momēti, facile nimis à cholera te superari permittis. Quid? ergone Salomonē hominem adeo prudentem & sapientem ego velut indiscretum & injustum arguere audebo? revoco sententiā, audi o namq; quid Semei dixerit, priusquam illum mortis condemnaret; utiq; recordaris eorum quæ fecisti Patri meo: *Dixitq; Rex Semei, Tu nosti omne malum quod fecisti David patri meo*. Quondam Majestatem Patris mei graviter læseras, at vero quia id nō nisi semel feceras, indigne id David Pater meus non tulit: nunc vero quia etiā præcepta & personam Regis altera vice contemnere præsumpsisti, nulla tibi superest remissio, expeditus es, reus es mortis: *Posterior culpa quamvis in objecto lenior, tamen ex circumstantia recidivi, gravior judicatur, & proinde graviori supplicio punitur*, inquit S. Cyrillus Alexandrinus.

14. Vendentes & ementes qui sacrum Templum prophanabant à Dei Filio bis inde erectos esse sacri referunt Evāgelistæ: primo scilicet S. Matthæus dicit: *Intravit Iesus in templum Dei, & ejiciebat omnes emētes & vendētes de tēplo &c.* Matt.21.
De secunda vero vice S. Joann. scribit, cum ait: *Invenit in templo vendentes boves & oves, & columbas, & nummularios sedentes*. Circa hoc tamen difficultas quædam hic mihi subnascitur, scilicet, quod S. Joann. affirmet Christū apprehendisse flagellum in manus, illosq; tēpli prophanatores graviter percussisse: *Et cum fecisset quasi flagellum de funiculis, ejecit omnes &c.* & tamen de hac circumstantia S. Matth. minime loquitur. Quid igitur de hoc tam diverso referendi modo utriusq; Evangelistæ dicemus? alterutrum enim sequatur necessum est, scilicet, quod vel unus id quod factum est diminute & non secundum omnes circumstantias scripserit: vel quod unus scribendo excesserit, plus nimirum scribendo quam revera factū fuit, quorum neutrum pius fidelis facile admiserit, mētitur enim quisquis hoc dicere præsumit. Audite igitur mysterium. S. August. historiam hanc de ementibus & vendentibus in templo (prout supra insinuavi) bina vice accidisse affirmat: [Manifestum est autem, inquit, non semel sed iterato factū hoc esse à Domino.] Et quidē semel id accidisse refert S. Matth. quia vero id, de quo Matthæus agit, primitus factum fuit, ideo Christi punientis & flagellorum non meminit: S. Joannes autem refert id quod secunda vice contigit, quādo *fecit flagellum de funiculis*; quia enim semel à Christo è templo ejecti, ad sacrū templum prophanandum, secunda quoq; vice redierunt, ideo deposita mansuetudine rigor in-

Ioann. 2.

Aug. in concord. Evang. ap. D. Th. in cat. c. 2 t. fo. 250. co. 4. l. C.

inducitur à Domino, & admonitiones in supplicia, verba in flagella commutantur. *Iam semel Iudæi ejecti à negotiatione* (inquit quidam modernus) *in templo facta iterum ad illam redierant, quod maximè coram Deo eorum causam aggravabat, & divinam iram sollicitabat, imo supplicium maximè exacerbabat.*

Didac. Baeza t.3. de Christ. fig l.7. c.16. § 9. fol. 354.

15. Nunquid stultum censeres illum, qui è squalido, obscuro, & subterraneo carcere, in quo in multos usque annos cõstitutus fuerat, hodie liberatus, cras denuo nova patraret scelera, in eundem iterato carcerem cõjiciendus? Nunquid omnis cerebri expertem diceres eũ, qui vulnera sua à Medico vel Chyrurgo perfectè sanata, sibimetipsi malitiose & petulanter denuo renovaret? Cur igitur tu quoque è peccati carcere, & tyrannicis Sathanæ manibus heri elapsus, hodie ad peccata reverteris, ut in easdem denuo miserias recidas, à quibus à Domino tuo clementer fueras redemptus? Cur animæ tuæ vulnera renovare non erubescis, quæ mysticus tuique amantissimus Samaritanus non jam vino vel oleo, sed pretiosissimo sanguine suo perfectè sanaverat? Obsecro te, ut aureo Chrysostomi monito aurem tuam promptè exhibeas, dicẽtis: *Noli peccare post veniam, noli vulnerari post curam, noli sordidari post gratiam.* Quod si tu, cui princeps tuus semel & iteratis sæpe vicibus commissa delicta condonavit, eadem denuo cõmittere non verearis, nulla prorsus es excusatione dignus, sed asperioris potius severiorisq; supplicii reus esse censeris, quia ut S. Petrus dicit: *Facta sunt eis posteriora deteriora prioribus.* Ac demũ subjungit: *Melius erat illis non cognoscere viam justitiæ, quam post agnitionem retrorsum converti, ab eo, quod illis traditum est, sancto mandato.* Atque ideo sapienter replicat S. Chrysostomus, nullam prorsus mereri veniam qui Deo primũ errorem sibi benigne condonanti ingratus, in culpã rũ præcipitia denuo relabi nõ cavet, nec timet: *Indulgentia ingratus est, qui post veniam peccat; sanitate indignus est, qui semetipsũ postquam curatus est vulnerat: nec mundari meretur qui seipsum post gratiã sordidat.* Vere namque Deo illudere velle videtur, quisquis post peccatum agnitum à Deo in gratiam suam vix readmissus, Deum denuo graviter offendendo ejus se inimicũ declarat; ut proinde facile assẽtiar discipulo dicenti, quod si omnia animantia quæ in aëre, terra, & mari degunt, imo omnes arbores, lapides, & in littore cõgregatæ a-

D. Ioan. Chrysost. de lapsu pri. hom. to.1.

2. Pet.2.

D. Chrys. ubi sup.

renæ, omnesq; creaturæ damnũ quod recidivans patitur anima sanguineis lacrymis deplorarent, *Non tamẽ sufficienter deflerent damnum, quod incurrit recidivans per unum peccatum mortale.* Insuper addit hominem in peccatũ mortale relabentẽ in deteriori statu esse, quam si mille Dæmonibus cinctus aut crudeliter à carnifice in rotam actus, suspensus, vel trucidatus esset, & rationem reddit *Quia damna ista sunt finita & transitoria; sed damnum illud, quod homo incurrit per peccatum mortale, infinitum est & æternum.*

Apud Discip. ser. 2 paschasser. 52.

Idem ibi.

16. Verum enimvero tempus me monet ut præsentem discursum tandem finiam & claudam, quod facturus sum nonnullorum recensendo pœnam, qui in hoc sacro Paschatis die post factam peccatorum suorum Exomologesin, & sumptam sacrã synaxim ad pristina denuo peccata redire non dubitarunt. Refertur itaq; quod certi quidam lascivi juvenes carnis sensualitati & gulæ admodum dediti, cum maximo sacri hujus diei, nec non sanctissimi Sacramenti eodem die mane ab iis sumpti contemptu, post auscultatas vesperas easq; subsecutam concionem ad popinam gulam suã ad crapulam usq; rigaturi concesserint, cumque temperantiæ limites notabiliter transgressi essent, jamq; vini calore exæstuarent, omni Dei timore, omnique conscientiæ scrupulo deposito ad prostibula & lupanaria denuo reverti non dubitarint, iisq; vitiis quæ paulò ante in Sacramento pœnitentiæ dimiserant, ausu temerario denuo se polluere & in prædam dare cœperint. Id quod ab iis tamẽ nequaquam factum est impune, siquidem ab eorundem ore & faucibus, adeo ingens emanavit ex improviso sanguinis profluvium, ut brevi tempore in terram corruentes vitam & animam pariter cum Deo perdiderint. Imo eodem, quo id contigit, momento grando quædam summe horribilis de cœlo lapsa omnes eorundem juvenũ possessiones perdidit & devastavit, quæ mox impletæ fuere serpentibus adeo venenosis, ut solo halitu vel obtutu necem homini protinus intulerint. Astitit terribili huic divinæ ultioni insignis quidam servus Dei, qui gravis hujus vindictæ causam sibi à divinâ Majestate revelari petiit, ob quam suprema numinis Justitia tam severum extinctis hisce juvenibus immisisset supplicium, cui apparens quidam Angelus, Dei nomine, ideo factũ id esse respondit, quod eodem Paschatis die,

quo

quo vel maximam divinæ gratiæ per pœnitentiam recuperatæ rationem haberi conveniebat, lascivi isti juvenes ad peccati vomitum irreverenter & turpiter fuerint reversi: *In die sancto Paschæ sanctam Communionem receperunt, & postmodum contra seipsos, & Sacramentum Altaris utique in choreis & ebrietatibus & similibus deliquerunt.* Considerate igitur ô animæ Christianæ quam sint hi temerarii in peccatum relapsus peccatoribus perniciosi & noxii; atque ideo cum hodie à gravi admodum jugo & crudelissima servitute liberati fuerimus, qua fronte & temeritate in pristinas denuo relabendo culpas colla nostra ponderi intolerabili, & servituti peccati subjicere non verecundamur? *Liberi sumus* (Ita S. Oresiesius loquitur) *jugum de cervicibus nostris mundanæ servitutis abjecimus, cur rursus volumus reverti ad vomitum nostrum?*

Discip. fer. 2. pasch. ser. 52.

S. Ores. t. 4. Bibl. vet. PP.

17. Veruntamē sicut relabi in peccata pristina probrosum est & execrandum, ita nō minus utile est atq; laudabile ad opera redire bona, illoq; merito digna, quod proprie pignus est gloriæ, inter quæ è præcipuis utpote charitativis operibus unum est Eleemosyna quam cum per totam quadragesimam inopum necessitatibus subveniendo exercueritis, ad eandē quoque hodie, id est, in die Paschatis, qui specialis lætitiæ dies est, redite, ut vel hac ratione pauperes ad argenti vestri tinnitum sive sonum, gaudii & exultationis spiritus in cordibus suis excitare possint.

PARS SECUNDA.

18. Hactenus de Resurrectione quoad modum locuti sumus, superest nunc ut in secunda parte de eadem quoad tempus tridui ab eo promissū discurramus: Dixit enim Christus Dominus. *Post tres dies resurgam*, vel *Tertia die resurrexit à mortuis*, ut ait Ecclesia, quod cum ita se revera habeat, merito Ecclesia canit: *Resurrexit sicut dixit*; vere enim ita factum est, sive de naturalibus sive de artificialibus diebus sermo sit, ut volunt S. Augustinus & S. Thom. Promisit enim se in capite tridui resuscitandū, & vere ita contigit. Deus namq; noster datæ fidei seu promissionis suæ punctualissimus est observator. Verum tametsi id sit verissimum, nihilominus quæstionē hanc an scilicet Christus quoad tempus resurrectionis promissioni suæ, quam toti mundo fecit, post tres dies & totidem noctes triumphabundus resurgendo, vere per omnia responderit, accuratius nōnihil ponderemus. Etenim quantum ad dies certum est, quod circa meridiem diei Veneris mortuus fuerit, siquidem ut duo Evangelistæ Matthæus & Marcus scribunt: *Emisit spiritum circa horam nonam*, mansitq; in sepulchro mortuus toto die sabbathi, & diluculo sequentis diei ad ortum auroræ inde resurrexit, adeoq; juxta hunc computum unico dūtaxat die cum dimidio mortuus fuit, quomodo igitur promissio ejus subsistet, qua ait: *Post tres dies resurgam*: Quod si deinde de noctibus sermo sit computus earum multo minus subsistit, mortuus namque & sepultus fuit tota nocte diei Veneris, & Sabbathi, id est, duabus noctibus; Et tamen dixit Christus: *Sicut fuit Ionas in ventre ceti tribus diebus & tribus noctibus, sic erit filius hominis in corde terræ.* Qua igitur ratione Christum verbis suis plenam fidem dedisse, sustineri poterit? Libens hic præteribo superius insinuatam responsionem Doctoris Angelici & sancti Augustini, & solius Isidori Pelusiotæ resolutioni adhærebo, qui nequaquam repugnare existimat, quod Christus promissionem suam, qua ait: *Tertia die resurgam*, adimpleverit, & quod tamen ante diem tertium à mortuis resurrexerit. Id quod sequenti exemplo clare manifestatur: Si enim Petrus verbi gratia, centum scuta à Paulo cum hac expressa conditione mutuasset, quod eadem intra tridui spatium perfecte esset restiturus, & idem Petrus postea primo vel secundo die elapso, tertio autem nondū completo, mutuatam denuo restitueret pecuniæ summam, is utique non posset dici fidei suæ defuisse, sed potius dici posset eum fidelem fuisse datæ promissionis executorem; Idē autem est casus noster, inquit Isidorus Pelusiota epist. 14. libro 14. Christus enim resurrectione sua diem tertium præveniens, fidem datam violasse dici non potest, quin potius dicendus est eandem summa cum diligentia tertium diem quoque præveniendo adimplevisse. [Admiror dementiam quærentium, cur Christus ante triduum surrexit; si enim resurgeret tardius, quam prædixerat, impotentiæ esset: celerius vero est summæ veritatis indiciū si quem enim, cum spoponderit suo debitori post triduum exsolvere debitum, eadem die satisfacientem viderimus, non fallacē, sed potius ut veracem eum admirabimur. Eundem-

Aug. in 4. de Trinit. D. Th. 3. p. q. 53. a. 2. in resp. ad 3. fol. 250.

met igitur conceptum de Christi quoq; Resurrectione formare debemus: [Ad hunc itaque modum, Dominus citius quam promiserat, resurgens ab omnibus merito adorabitur.

19. Quærit S. Th. an generis humani Redēptio alio medio, aliove modo quā Christi passione & morte perfici potuerit; & ad eandem quæstionem sub hac distinctione respondet, quod scilicet [possibile & impossibile possit sumi dupliciter, vel simpliciter, vel ex suppositione;] quod si loquamur *de possibili simpliciter*, nulli dubium esse potest, quin Deo præsto fuerint varii modi, dicente S. Luca: *Non est impossibile apud Deum omne verbum*; si vero sermo sit de possibili ex suppositione, Doctor Angelicus quodvis aliud mediū impossibile fuisse docet: [Supposita præscientia & præordinatione Dei de Passione Christi, nō erat simul possibile Christum non pati, vel hominem alio modo, quam per ejus passionem liberari.] Dicite igitur nunc ô Auditores, Fuitne hæc salutis nostræ Divina prædefinitio, aut importat & connotat aliquid aliud, quam promissionem quandam à Deo *ab æterno* factam de homine mediāte verbi incarnati passione & morte liberando? Nihil profecto aliud, atq; ideo cum *ex tali suppositione* nullus alius modus possibilis fuerit, in bona cōsequentia quoque sequebatur impossibile esse, quod Deus promissioni suæ adimplendæ deesse posset; ac proinde Cajetanus Angelici Doctoris doctrinam exponens & declarans dicit: [Alio modo quam per passionem Christi hominem liberari fuit impossibile, supposita præscientia & definitione Dei facta, quia impossibile est definitionem & præscientiam Dei falli. Quomodo igitur Deus ille, qui pro nobis mortuus fuerat, promissioni suæ non respōdere poterat, alio quam quo promiserat tempore resurgendo? *Hodie* (inquit Parisiensis) *hanc promissionē efficaciter implevit, quia surrexit, sicut dixit.*

D.Th.3. p.q.46. a.2.

Luc.1.

D.Th.ib.

Cajet.ib.

Guil. Paris. ser.1. de Resur. fo.499.

20. Et quidem ut Christi in adimplendo promisso veracitas tanto manifestius appareat, alium quam Regem aliquem fidelitatis Dei nostri, veracem testem adhibere nolo. Audite igitur, quid is in persona ejusdē Christi dicat: *Neq;* inquit, *prophanabo testamentum meum, & quæ procedunt de labiis meis non faciam irrita.* Quibus verbis Propheta Regius, de iis quas Deus homini dedit promissionibus loquitur, has enim vocat *Testamentum*, id est, juxta doctrinā S. Augustini: *Firmamentum promissionis Dei*, & Hugo simul cum S. Athanasio: *Pactum & promissum.* Qua autem ratione Deus se habet in datis à se promissionibus? Nunquid auditis? *Nō prophanabo*, quod idē est, ac si diceret, non violabo promissum, sed inviolabiliter illud observabo. *Non violabo pactum & promissum meum contraveniendo*, exponit Hugo. Et S. Athanas. *Non prophanabo, seu violabo testamentum, & pactum meum; quæ promisi faciam.* Atq; ideo cum Christus nobis promiserit, quod in capite tridui foret resuscitandus, credendum nobis erit eum promisso suo minime defuisse, nam *quæ procedunt de labiis meis, non faciam irrita.* Et ratio est, quia ut Strabo scribit. *Prophana esset promissio, si esset inexpleta.* Audacter igitur dicamus, Christum promissioni suæ perfecte respondisse, & resurrexisse sicut dixit.

Ps.88.

Aug. ibi. t.8.f.214.

Hugo Card. ib. f.17.

Athan. ib.f.293.

Strab. ib.

21. S. Mater Ecclesia crastinâ die duos nobis ob oculos ponit discipulos, Lucam nimirum & Cleopham, qui in Castellum nomine Emmaus nonnunquam commigrare solebant, qui dum de passione & morte Magistri sui, quę paulo ante Hierosolymis consummata fuerat familiariter inter se colloquerentur, accidit quod ex improviso in medio itinere eis in personato peregrini cujusdam habitu apparuerit Dominus: *Et factum est, dum fabularentur, & secum quærerent & ipse Iesus appropinquans ibat cum illis.* At vero dicet fortasse aliquis quænam Christum urgebat necessitas, ut se iis associaret? Nunquid ipsorum mœstitiam etiam procul ab eis absens & è longinquo mitigare & lætificare poterat? Quod si Resurrectionem suam eis persuadere, ejusdemq; veritatem eorum cordibus inserere contendebat, nunquid munus & officium istud melius & congruentius Angelo cuidam commisisset? Ipse namq; qui omnipotens est, & in quo idem est velle & posse, illos haud dubie ab incredulitate suâ, in quam inciderant, per auxilium gratiæ suæ eripere potuisset. Et imvero pro meliori hujus intelligentia, id quod in S. Marco c.18. habemus in memoriā vobis revocate, ubi dicitur: *Ubi sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum.* Medius itaq; inter Lucam & Cleopham de se loquētes Christus ponitur tanquam eorum comes & itineris socius, veluti à promissione sua illis facta coactus & necessitatus, ut videlicet fidem verbis suis præstaret. Ita opinatur Beda dicens: *Loquentes de se Dominus appropinquans comitatur, ut quod facturum promiserat, impleret, scilicet ut ubi sunt duo, vel tres in nomine meo congregati, ibi sum in medio eorum.*

Luc.24.

Matt.18.

Beda ap. D.Th. in cat.c.24. Luc.

Hugo Card. ib. f.17. Athan. ib. f.293.

22. Lucæ 1. Deus ad Zachariam seniorem Sacerdotem, dum is altare incensaret Angelum quendam submittit, qui ei nomine suo nasciturum promittat filium, dicens: *Uxor tua Elisabeth pariet filium*. Luc. 1. Sanctus autem Senecio tum suam tum Elisabethæ conjugis suæ senilem ætatem considerans, iis quæ ab Angelo dicebantur difficilem adhibere fidem, & quasi titubare videbatur, dicebat enim: *Unde hoc sciam? ego sum senex, & uxor mea processit in diebus suis*. Quem Gabriel Archangelus haud dubie repræhendens hunc fere in modum creditur fuisse allocutus: Quid dicis ô Zacharia? Ergone me neutiquam cognoscis? An me Angelum quendam coram divina Majestate in cœlesti curia continuo assistentem esse ignoras? Itane mecum aut cum eo qui similis mihi est procedere soles, dicendo: *Unde hoc sciam*? In incredulitatis tuæ justam pœnā loquela tua orbatus esto: *Eris tacens, & non poteris loqui*: sed quamobrem? *Quia non credidisti verbis meis*, quasi diceret: Deus tibi promittit, suoq; verbo certum te & securum reddit, nasciturum esse infallibiliter tibi filium, & tu eidem fidem adhibere renuis? Ergone Dei promissa vana esse posse tibi imaginaris? Erras utique, si id tibi persuades, nec ego hunc errorē tuū impune dissimulare ullā ratione possum. Unde modernus quidam scriptor causam investigans: [Quare Zacharias ab Angelo tam graviter puniatur?] respondet: [Quia post Dei promissionem, ultra quam nihil est amplius desiderandum, signum quæsivit.]

Strab. ib.

Luc. 14.

Io. Sylv. l.1. c.4. q.29.

23. Non igitur deinceps admiror S. Petrum Apostolum, dum in monte Thabor constitutus, Dominum ut perpetuam quandam in eo monte mansionem figeret obsecraretur, hoc retulisse responsum: *Nesciens quid diceret*. Merito enim id de S. Petro dicebatur, quia si Christus verba Petri exaudisset dicentis: *Bonum est nos hic esse, faciamus hic tria tabernacula*, qua ratione tot nobis à sanctis Prophetis ex speciali Dei commissione factæ promissiones adimpleri potuissent? Nunquid ô Petre satis advertis, quod si Dominus meus tuæ voluntati acquiesceret, opus fuisset ut ejus promissiones, quibus se morte sua toti mundo vitam daturum promiserat, fidei & veracitatis omnis expertes fierent, id quod absolutè arduum est & impossibile: *Non est bonum Petre* (ita loquitur S. Damascenus) *quod Christus tibi moraretur; quoniam si mansisset, nequaquam facta promissio consequeretur effectum*. Quis itaque Christum promissionem suam quoad tempus resurrectionis suæ fefellisse, affirmare audebit? Nemo utique; imo quilibet nostrum eum quoad hoc glorificando dicat: *Resurrexit sicut dixit*.

Luc. 9.

Matt. 17.

Beda ap. D. Th. in cat. c. 24. Luc.

Damasc. in Cat. D. Th. c.9. Luc.

24. Omnibus igitur hactenus dictis suppositis, scire hodie percuperem, an vos quoque à morte peccati ad gratiæ vitam resuscitati sitis, sicut dixistis & promisistis. Nunquid Deo & Confessario vestro firmiter promisistis vestramque fidem obstrinxistis, quod deinceps vitam sanctam & irrepræhensibilem agere, & in hoc proposito Deum non amplius posthac offendendi perseverare velitis? Dicite sodes, num huic promissioni respondeatis? Deus idipsum scit: quem dum vos decepturos esse existimatis, vosmetipsos turpiter & graviter decipitis. Lex etenim præcipit: [Studiose agendum esse, ut ea quæ promittuntur opere compleantur.] Et Gregorius IX. in Decretalibus: *Ea quæ promittuntur, opere impleri debent*. Faxit Deus ne de vobis id quod Propheta ait, verificetur: *Inimici Domini mentiti sunt ei*, Psal. 80. sed quomodo? *Non reddentes promissa, quibus se obligarunt in præceptis implendis*, inquit S. Athanasius ibi f.270. Quid autem inde futurum erit? *Erit tempus eorum in sæcula*, id est, *Erit tempus pœnæ & punitionis eorum durans in sæcula & in æternum*. Curandum igitur nobis est, ut resurrectio nostra Christi resurrectioni similis sit quoad modum, qui in hoc consistit, quod *Mors illi ultra non dominabitur*: sit item fidelis quoad tempus tridui promissum, sic enim de te quoque dici poterit quod de Christo: *Resurrexit sicut dixit*.

Extra de pactis ca. qualiter. Greg. IX. in Decr.

SERMO XXXVII.

IN FERIAM II. PASCHATIS.

Duo ex Discipulis Iesu ibant ipsa die in castellum, quod erat in spatio stadiorum septuaginta ab Ierusalem, nomine Emaus &c. Luc. cap. 24.

1. Duo discipuli Domini ibant in castellum Emaus, quod nunc juxta Bedam dicitur & est Nicopolis famosa Palæstinæ civitas: *Ipsa est Nicopolis civitas insignis Palestinæ.* Et quidem ex sacro Evangelio constat nobis, unum ex hisce discipulis Cleopham fuisse, alterum vero sanctus Ambrosius & Ludolphus Carthusianus Almeonem filium Rufi fuisse volunt; at verò Theophilus Episcopus & S. Gregorius Papa S. Lucam fuisse dicunt, qui *propter humilitatem se non nominavit.* Ibāt autem simul associati: *Duo ex discipulis Iesu,* non solum quia *si unus ceciderit, ab altero fulcietur:* Verum etiam & quidem præcipuè ut mandatis Magistri sui obtemperarent, qui eis charitatem sectari præceperat, quę si sancto Gregorio credimus *Minus quam inter duos haberi non potest.* Porro familiari quodam discursu inter se de funestis rebus, quæ paucis ante diebus acciderant, sermocinabantur: *Et ipsi loquebantur ad invicem, de his omnibus quæ acciderant,* Eccles. 4. id est, *de Passione Christi Magistri eorum*, inquit S. Vincentius Ferrerius serm 2. ad confusionem eorum, qui ad stationes pias eundo vel murmurant, vel detractorie loquuntur de proximo, vel alios inter se miscent vanos sermones: *Iesus autem appropinquans ibat cum illis;* ex quo colligimus, nos Deum habere adeo nostri amantem, ut societatem nobis libenter præstet, & in afflictionibus nostris nos consoletur, quique sine nobis esse non posse videtur. Discipuli quidem eum attoniti respiciebant, nec tamen eum videndo, quisnam esset, cognoscere poterant: *Oculi eorum tenebantur, ne eum agnoscerent,* ac proinde quidvis potius sibi imaginati fuissent, quam quod iste vere esset ipsorum Magister, nam *peregrinum putabant eum, cujus vultum non agnoscebant*, inquit Beda. Etenim objectum omne in se bonum continens ob oculos suos positum habebant; O quanta felicitas! illud tamen minimè cognoscunt; O quanta miseria! Unde Gregorius in Evang. hom. 23. *Convenienter eis speciem quum recognoscerent, non ostendit; hoc agens foris in oculis corporis, quod apud ipsos agebatur intus in oculis cordis: Ipsi namque apud seipsos intus & amabant, & dubitabant.* Quia vero Deus noster hanc in se communiter proprietatem exprimit, ut nostro semper agendi modo respondeat, ideo [De loquentibus præsentiam exhibuit, de se dubitantibus cognitionis suæ speciem abscondit,] ait Gregorius. JEsus autem illis appropinquans interrogavit eos: *Qui sunt hi sermones quos confertis ad invicem,* quasi dicat. Scio quidem non adeo laudabile esse si quis de aliorum factis sollicitè inquirat, me autem ad cognoscendum sermonis vestri materiam non curiositas, sed charitas exstimulat, quæro enim hoc ut bene vobis consulam, & consolationem vobis adhibeam. Cleophas autem hanc interrogationem admiratus respondit: *Tu solus peregrinus es in Ierusalem, & hæc ignoras?* quasi diceret, nullus est in urbe Jerosolyma vicus, in quo clamor non personuerit eorum, quæ proximis diebus ibidem contigerunt, & tamen tu nihil cognovisti eorum? Non replicat Dominus noster, sed nova mihi videntur quæ dicitis, optarem nihilominus (si curiositati meæ in tantum condescendere vobis placeat)

Ludolph. p. 2. c. 76.

Theoph. Greg. ap. Alb. Patav. ib. serm. 2.

Greg. ho. 17. in Evang.

placeat) ut de omnibus me certiorem facere non dedignemini. *Qua?* Itane ô Domine? Adeo subitò oblitus es tot immanium dolorum quos sustinuisti? Informent te igitur omnia corporis tui membra, manuum pedumque tuorum vulnera interroga, hæc etenim velut totidem suavissima ora, te extra omne dubium respondendo constituent. Veruntamen audio discipulos Domino interroganti *Qua?* replicantes: *De Iesu Nazareno, qui fuit vir Propheta potens in opere & sermone coram* Deo *& omni populo, &c.* Ubi bene observandus est mysticus discipulorum de Domino respondendi modus, dum de eo dicunt quod fuerit *Potens in opere & sermone*; nimirum oppositum ejus faciunt illi, qui præstantes quidem sunt in verbis, in factis autem & operibus non item. Unde Dionysius Carthusianus ibi art. 50. ait: *Multi sunt potentes in sermone, debiles vero in opere*; multi namque magnificè de pietate loquuntur, & sunt crudeles; alii de mansuetudine, cum sint iracundi, alii denique humilitatem prædicant, cum sint Luciferi. Verum enimvero, quid juvat aliquem potentem esse *in opere & sermone* penes mundum, cum tota rerum summa in hoc consistat, quod aliquis talis sit apud Deum, vel *coram* Deo. Adhæc discipuli cœptum sermonem prosequuntur ulterius dicendo: *Nos certo credebamus futurum*, ut post triduum resuscitaretur, sicuti promisit, at vero tertius nunc agitur dies, nec tamen ullum promissionis suæ experimur effectum: *Nos autem sperabamus, quia esset redempturus Israel.* Verum ò discipuli, quid dicitis? quid conquerimini? nondum promissionis elapsus est terminus, quia *Tertia dies est hodie*, & animo eadetis miseri? O humana impatientia! verum est, ajunt insuper, quod nonnullæ mulieres attestentur se visitasse sepulchrum ibidemque ab Angelis intellexisse verè eum resuscitatum esse, sed quis garrulæ mulierum loquacitati fidem adhibeat? Ac proinde Dominus qui illos à fidei semitis longius abiisse advertit, eos ut emendarentur acriter repræhendit dicens: *O stulti & tardi corde ad credendum in his quæ locuti sunt Prophetæ*, eosque adhibito Scripturarum lumine veritatem cognoscere fecit, *Incipiens à Moyse & omnibus Prophetis, interpretabatur illis in omnibus Scripturis, quæ de ipso erant.* Postquam autem Castello Emaus viciniores essent, peregrinus ille incognitus abeundi licentiam ab ipsis sibi indulgeri petiit, qui tamen invito animo ipsum abitum parare audientes *Coegerunt illum dicentes*: *Mane nobiscum.* Sed dicat aliquis: modo violentiam ei inferre potuerunt, cum nulla sit vis aut fortitudo, quæ divinæ prævalere possit? Respondet Beatus Simon de Cassia: [Cogitur piis precibus, devotis orationibus, & funiculis charitatis pius tenetur Christus.] Porro Deum nobiscum esse & morari nobiscum, favor est omnium quos impetrare possumus longe maximus, quia sine ipso opera meritoria elicere minimè possumus: *Sine me nihil potestis facere.* Joann. 15. Ac proinde Dionysius Carthusianus (ubi supra) nos exhortatur dicens: [Sic & nos quotidie Christum rogemus ac invitemus, ut in cordis nostri cubiculo manere dignetur.] Christus autem eorum familiari invitationi libens condescendit: *Et intravit cum illis*; adeo namque Christus omnibus se pium atque benevolum exhibet, ut nemini justa petenti denegare quidpiam possit. Quoddam igitur ingrediuntur cœnaculum, omnibusque mensæ accumbentibus ut cibo fessa membra nonnihil refocillarent, Dominus manus suæ signo Panem dividit, & exinde ut dicunt sancti Patres Augustinus & Gregorius, *eum quem in Scripturæ sacræ expositione non cognoverunt, in panis fractione cognoverunt.* Et subito Dominus disparuit: *Et ipse evanuit ab oculis eorum.* Quas actiones sanctus Bernardus considerans exclamabat dicens: *O bone Iesu, quam bonus socius es in via! dulcis ad confabulandum, humilis ad obsequendum, fortis ad pugnandum, intellectum illuminans, affectum inflammans, refrigerium præstans.* D.Bern. in Thes. novo ibi f.13. co. 2. Præcipue vero ex hactenus dictis observo, tres potissimum Passiones in cordibus Lucæ & Cleophæ dominatas fuisse, scilicet mæstitiam: *Qui sunt hi sermones quos confertis ad invicem & estis tristes?* Interesse seu commodum proprium: *Nos autem sperabamus, quia esset redempturus Israel!* Et timor: *Sed & mulieres quædam terruerunt nos.* Ac proinde satis acriter à Christo fuere repræhensi dicente: *O stulti & tardi corde.* Nec mirum, vult enim Deus, ut sui ei cum lætitiâ & jucunditate animi inserviant, amore & benevolentia erga Deum potius quam tristitiâ, aut metu permoti & inducti, prouti in præsenti discursu prolixius videbimus.

2. Qui

2. *Qui sunt hi sermones quos confertis ad invicem ambulantes, & estis tristes?* Porro inter alia nobis ab Ecclesiastico proposita documenta, unum est non minus Dei servo utile, quàm præsenti meo discursui proportionatum, nimirum: *Tristitiam longè repelle à te, multos enim occidit tristitia, & non est utilitas in illa.* Eccl. 30. Et Sapiens in Proverbiis subjungit: cordi nostro à tristitia idem damnum irrogari, quod vesti à tinea, aut à verme ligno: *Sicut tinea vestimento, & vermis ligno, ita tristitia viri nocet cordi.* Proverb. 25. Ad quid vestis à tinea corrosa, aut exesum à vermibus lignum hominibus inservire uspiam poterit? Dicat idipsum Joannes Cassianus lib. 9. cap. 3. de spiritu tristitiæ: [Vestimentum namque tinearum esu attactum, nullius pretii vel honesti usus, poterit ulterius habere commercium: Itidemque lignum vermibus exaratum, non jam ad ornatum mediocris ædificii, sed ad combustionem ignis merebitur deputari: Ita igitur & anima quæ edacissimis tristitiæ morsibus devoratur.] Nequaquam exprimi potest, quantum Dei servitio mancipatum & dedicatum hominem tristitia dedeceat, aut melancholia, siquidem S Basilius (orat. 12. de trist.) qui pessimam hanc ejus conditionem advertit, ita scribit: [Nimia tristitia auctor peccati esse solet, cum mœror mentem submergat, consilii inopia vertiginem afferat, penuria cogitationis ingratum animum generet.] Ad idem propositum rem porro incredibilem veramtamen hoc loco referam. Refert etenim sanctus Lucas, miserabilem quendam in Synagoga fuisse hominem ab immundo quodam spiritu obsessum: *In Synagoga erat homo habens Dæmonium immundum* Luc. 4. Scire hic percuperem, qualenam Dæmonium illud fuerit quod dicitur immundum, & quomodo in infelicem hanc creaturam desævierit? Dionysius Carthusianus (ibi. art. 11.) respondet: [Immundus vocatur quoniam in seipso totus immundus seu vitiosus consistit, in omnibus quæ agit peccans, quia ad finem perversum omnia refert.] Aut vero immundum appellari dicit, [ob effectum, quoniam ad vitiorum impuritatem hominem tentando inducit.] Jam igitur audite, pessimas qualitates & conditiones quibus malignus hic spiritus est obnoxius, & ad quas illos quos infestat dissolutiones permoveat; audite inquam nũc, quisnam sit Diabolicus hic spiritus, qui habitu personato immunditiæ amictus velut incognitus comparet; Cardinalis Toletus eum talem quendam Dæmonem fuisse ait, cui proprium erat eos, quos opprimebat, ad melancholiam inclinare: *Qui humoribus melancholicis talia adscribunt.* Unde facile conjici potest, quantum nobis mœstitia damnum conciliet, si id quod Toletus dicit, cum doctissimi Carthusiani doctrina conferamus. Et quidem si hæ rationes, ad hoc ut vos capitales hujus nostræ adversariæ hostes esse declaratis, non sufficiant, moveamini ad id ad minus audiendo Davidis Regis inter meliores & optimi, & inter magnos maximi misera lamenta, dicit enim: *Circumdederunt me dolores mortis, & pericula inferni invenerunt me.* Psal. 114. Quinam obsecro te ô Regum potentissime, sunt hi te adeo affligentes dolores, num fortè febri quâdam malignâ, aut cordis quâdam angustiâ factus es obnoxius? Sanctus Hieronymus pulsum ejus tangens, eum mœstitiâ oppressum esse depræhendit; ac proinde cum aliis legit: *Mœrorem vel afflictionem, & anxietatem reperi.* Ergo mœror animi eam cor aliquod torquendi vim habet, ut mortis ei dolores conciliet? Ergone tristitia est quæ ut animam quandam in Infernum proturbet, eandem in præcipitiorum extremitatem collocat? Si ita est, vobis considerandum relinquo, an vobis Melancholiæ spiritum intra cordis vestri hospitium suscipere expediat. Verum enimvero Auditores ne vobis persuadeatis me diem hodiernum, qui verus est lætitiæ dies, ingratis de mœstitia institutis discursibus turbine aliquo vel tristi nube obfuscare velle: Nequaquam enim id tacere est mihi animus, quin potius specimen seu vestigium aliquod vobis suggere decrevi, quo excitati mœstitiam non solum detestantes è cordibus vestris profligetis, verum etiam integro quasi gaudii & exultationis mari corda vestra redundare faciatis, hâc enim ratione specialiter id obtinebitis, ut obsequia vestra tanto futura sint divinæ Majestati gratiora & acceptiora.

Tolet. annot. 54. in c. 5. Luc.

3. Agedum igitur *Gaudete in Domino semper, iterum dico gaudete.* Philip. 4. Et quidem ut verba illa Apostolica animos vestros tanto efficacius permoveant, examinemus nonnihil illa adhibitâ S. Anselmi insigni doctrinâ, sic enim facilè cognoscemus, quantâ cum energiâ nobis persuadeat, ut Domino servientes læti quoque

quoque & gaudenter id facere studeamus. Primo itaque dicit, *Gaudete*, id est, ut S. Anselmus exponit: *Cor vestrum exhilarate, & omne bonū unde gaudendum est, statuite vobis.* Sed *in Domino*, ad differentiam illorum, qui gaudent in delitiis mundanis & carnis sensualitatibus & voluptatibus: *Et ideo non in sæculo gaudete, sed in Domino, id est, non in iniquitate, sed in veritate, non in flore vanitatis, sed in spe æternitatis.* Postea vero subjungit Apostolus lætitiam nostram non intermittentem, sed continuam esse debere. *Gaudete in Domino semper*, id est, *non per intervalla, ut modo gaudeatis, modo non gaudeatis, sed semper gaudeatis, sive in prosperis, sive in adversis.* Et postea de novo iterum repetit: *Iterum dico gaudete*, quasi non sufficiat simplex quædam lætitia, sed potius in servis Dei pro eo tempore, quo se actionibus in Dei gloriam redundantibus impendunt, requiratur lætitia quædam geminata: *Et non semel dico, sed iterum, ut gaudeatis, confirmans & conculcans repetita commonitione gaudium.*

Anselm. ibi f. 348.

Ansel. ib.

Idem ib.

Idem ib.

4. Sponsus cœlestis ex abundantia affectus amicos suos ad recreationes verbis valde urbanis omniq; benevolentiâ plenis invitaverat, rogando eosdem ut hanc ultro citroque eis oblatam invitationem gratanter acceptare dignarentur, quasi diceret: singularē me à vobis favorem recepisse existimarem, si tugurium meum & cellam vinariam non dedignaremini subingredi; Venite igitur charissimi; neque enim vos me invitantem secutos fuisse minimè pœnitebit, vina enim generosissima vobis sum appositurus: aut vero si (quod nequaquam futurum existimo) vinum meum gustui vestro non satisfecerit, liberum vobis erit, ut contra me lamentemini, meq; in amicorum vestrorū numero minimè censeatis: *Comedite amici, & bibite, & inebriamini charissimi.* Enimvero ô sponse quod tantâ cum benevolentiâ familiares tuos invitaris, tuam id decet ingenuitatem & magnificentiam, ac proinde huic tuæ tam insigni liberalitati congaudeo pariter & applaudo; tuisq; amicis & sodalibus, ut oblatam sibi non respuant gratiam consulo, imo si ipsemet in eorum numero eadem plane benevolentia admitti possim, nequaquam me multum rogari permittam, nec me in tertiam vel secundam usque vicem invitari patiar. Veruntamen aliquod ex illo verbo inebriamini persentisco fastidium, si enim ad ebrietatem usque potandum mihi fuerit, me venturum neutiquam promitto: scio equidem vinum moderate sumptum stomacho & sanitati plurimum conducere, sed qui idem sine mensura & modo bibere satagunt mira illos tam dicere quam facere adigit, neque enim quæ olim Lotho & Noë exinde acciderunt, etiamnum ex memoria evanuerunt. Imo vero ô Auditores, ut inter nos nonnihil familiariter hac de re disseramus, nunquid & vos existimatis nimium potum noxium esse vitæ? nunquid ob detestabiles inde frequentissimè enatos effectus, quos quotidie cum nauseâ videmus, ebrietas summe est detestabilis? Nunquid Apostolus ad Ephesios scribens expressam quandam prohibitionē insinuavit, dicens: *Nolite inebriari vino.* An non apud antiquos, qui damna ex nimia vini potatione exsurgentia probe norāt, si Cœlio fidem adhibemus, hoc in omnium ore proverbium erat: [Ignem in gremio gestat, qui assiduo utitur vino? & S. Ambrosius dicere solebat, quod *Non esset hodie servitus, si ebrietas nō fuisset.* Unde vix aliquam invenire causam possem cur sponsus dixerit: *Inebriamini charissimi*, cum S. Gregorius Nyssenus nos doceat, quod *Omnis ebrietas soleat efficere, ut mens excedat à vino superata.* Veruntamen idemmet Sanctus per vinum istud æternam intelligit beatitudinem. Unde quia David ait: *Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ*, Psal. 35. inde sequētia verba scribendi occasionem captavit, scilicet: *Sic inebriantur, qui bibunt ex ubertate domus, & potantur torrente delitiarum.* Psellius (ap. Cosm. Damia. in Cant. l. 4. act. 4 n 4.) hūc passum: [Comedite amici, & bibite, & inebriamini,] de mēsa Eucharistica exponit, dum ait: [Quicunq; fratres mei estis, edite corpus meum, & bibite sanguinem meum, atque inebriamini præ ista oblatione, & oblivioni date omnes mundanas curas, tanquam in extasim rapti ebrietate] Verum quamvis aliam ejusdem passus declarationem pertranseamus, & ad propositum nostrum veniamus. Quis etenim vinum lætitiæ symbolum esse ignorat? utpote quod lætificat, & æstuare facit humana corda? *Vinum lætificat cor hominis*; quibus verbis, alius quidam subjungit: *Hilares homines reddit.* Atque ideo quando sponsus cœlestis servos suos, id est, fideles ad vinum bibendum advocat, quasi ad lætitiam quandam concipiendam invitat: Quia vero *inebriari vino*, plus est quam *bibere vinum*, ideo dicendo, *Inebriamini charissimi*, indicare voluit, eos qui charissimi

Cant. 5.

Ephes. 5.

Cal. Rod. l. 28. c. 31.

D. Amb. ap. Cal. l. 25. c. 17.

Gregor. Nyss. in Cant. ibi. ho. 10.

Psal 103.

rissimi ejus sunt, eique serviunt lætitiam quandam in pectoribus suis habere spiritualem non vulgarem, sed extraordinariam, superabundantem, & excessivam. Ita Ægidius Romanus ibi. lect. 10. [Comedite spiritualem dulcedinem, bibite vinum spiritualis lætitiæ, & inebriamini charissimi ebrietate spiritus in contemplationis dulcedine persistendo.]

5. Abraham Patriarcha divino pariturus præcepto, ut in divinæ Majestatis honorem sacrificium offerret, una cum Isaaco filio suo postquam struem quandam lignorum colligasset, eamque filii sui humeris imposuisset, servis suis ad pedem montis relictis in montis verticem ascendit. Isaac autem victimam observans, sed non videns, devota quadam curiositate permotus, Patrem quidnam sacrificare statuerit, interrogat, quasi diceret: Domine Pater, ligna quidem & ignem habere nos video, mea tamen opinione, id quod in sacrificio optimum est nobis deesse existimo, nam victima ubi est? num forte ex oblivione illam domi reliquisti? *Ecce ignis & ligna, ubi est victima holocausti?* Genes. 22. Non deerit nobis victima fili mi, non deerit utique; Deus etenim qui mundi necessitates mature satis prævidet, de ea nobis per suam providentiam prospiciet: *Dominus providebit sibi victimam holocausti fili mi*. Illius namque est ut nostros defectus suppleat. Verum dic mi ô chare Abraham, nunquid Deus Isaac victimam tuam futurum prædixerat? Omnino. Nec te hujus aliqua incessit oblivio? Nulla penitus. Cur igitur filium tuum non curas cœlestis voluntatis fieri participem? Cur non eidem libere & rotunde eum met sacrificandum esse dicis? Num forte eum hujus cœlestis consilii non vis esse conscium? sed quomodo id fieri poterit, si festina hæc actio sine ipso celebrari minime possit? Sanctus Ephrem difficultatis hujus punctum ingeniosè tangit, ipsamque Abrahæ intentionem penetrat & perfectè assequitur; Dicit igitur, quod si sanctus Patriarcha filio suo eum victimam futurum esse, ipsiusmet Patris sui manu sacrificandam & offerendam, aperuisset, facile fieri potuisset eum in aliquam conjici mentis tristitiam, ac proinde corde mœstitia occupato montem conscendisset: atque ideo quia bonus hic Senecio in aula Dei practicus erat, probeque sciebat, quod Principi cœlesti nihil æque gratum esset, quam ut sibi à servis suis cum speciali cordis lætitiâ quævis expediantur obsequia, filio suo, quod tanquam victima à se sacrificandus esset, revelare noluit, ne hujus rei conscius animus ejus amara obrueretur tristitiâ: *Non mysterium revelavit* (inquit sanctus Ephrem orat. de Jona.) *Abraham, ne illo tristitiâ affecto ipsius donum inquinaretur.* Sciebat enim, quod ut monet Apostolus, *Hilarem datorem diligit Deus*, 2. Cor. 9. & ut S. Anselmus monet: *Non ex tristitia, sed ex lætitia cordis est dandum quod datur.* D. Ans. ib. f. 44.

6. Quisnam toti mundo jucundior aut utilior nuntiari poterat eventus, quam quod reparator ille, qui à culpæ miseriis nos subducere & à tyrannica infernalis inimici servitute liberare, hominem bonis cœlestibus locupletare, Paradisi portas aperire, eumque Dei perpetuum aulicum, socium Angelorum, illiusque beatitudinis quæ cunctarum imaginabilium felicitatum epilogus est possessorem facere debebat, hic in terris inter nos homines natus esset. Hæc autem omnis humani gaudii origo & radix, ideoque felix & gloriosa nativitas, hic in terris ante omnem aliam creaturam ab Angelis revelata est pastoribus gregem suum custodientibus: *Ecce evangelizo vobis gaudium magnum, quod erit omni populo, quia natus est vobis hodie Salvator mundi.* Luc. 2. Quis hic præ admiratione obstupescens non dicat; Ergone mysterium aliquod adeo dignum venerabile & sublime, adeo vili & abjectæ genti revelatur? Principes terræ hujus maximi ponderis & momenti negotia, non cum plebecula, sed cum primatibus, non cum hominibus indoctis, rudibus & idiotis, sed cum viris prudentiâ, rerumque usu & experientiâ præstantissimis conferre & communicare solent, & Deus excellentiores totius curiæ suæ paranymphos amandat ad gentem adeo humilem, quæ etiam in hominum serie se contineri ignorat: Cur non potius ad potentissimas mundi hujus coronas ablegat? Nativitatem adeo magni Regis per expressas particulares imo extraordinarias legationes Pastoribus eo fine insinuari, ut noviter nato Regi obsequantur, inserviant, eumque adorent, quis unquam audivit? Ita enim Angelus Pastores alloquitur; *Hoc erit vobis signum, Inve-*

Invenietis infantem pannis involutum, & positum in præsepio. Ibid. Fortè id eis honoris attributum est, quia vigilantes erant, custodientes vigilias noctis? Hæc quidem fuit sancti Gregorii sententia dicentis: *Dumque ipsi piè super gregem vigilant, divina super eos latius gratia coruscat.* Etenim quantumvis hæc adducta ratio bona sit, Sanctus tamen Vincentius Ferrerius, alteram quandam proposito meo congruentiorem rationem adducit, dicendo, quod Pastores eâ horâ, quâ Rex gloriæ Salvator mundi in hunc mundum est natus, valde hilares & læti fuerint, quique noctem somno tribuere debebant, jubilo & exultatione pleni ea nocte cantarint, atque ad Lyripipii & tibiarum concentum exsiliendo saltitarint, ideoque hosce pastores, qui lætitiam cordis, vultus quoque hilaritate & serenitate referebant, judicatos esse aptissimos maximeque idoneos, qui incarnato Deo nostro servirent, suaque obsequia deferrent: [Hęc benedicta Nativitas fuit revelata pastoribus vigilantibus, non Imperatori Octaviano dormienti, nec in Jerusalem Magistris & Doctoribus, nec Sacerdotibus, sed pastoribus carmina cantantibus] Ita Vincent. Ferrer. serm. 1. de Nat.

D. Greg. hom. 8. in Evang.

7. Tres Magi Orientales, mox ut cœlestis Regis intellexere Nativitatem, derelictis Regnis suis difficile prorsus atque arduum ingressi sunt iter. Dum autem in viâ constituti, stellam se continuo anteeuntem viderent, præ nimia lætitia quasi videbantur desipere: [Videntes Stellam Magi gavisi sunt gaudio magno valde,] & quidem ut exponit S. Remigius in Cat. D. Th ibi. fo. 9. [Non satis fuit dicere Evangelistæ, Gavisi sunt, sed addidit, gaudio magno, & valde.] Etenim lætitiam & gaudium hoc adeo excessivum prorsus obstupesco, videbatur namque mihi justum potius & conveniens fuisse, ut varias ob rationes, varia, ob diversas incommoditates viarum, præseferrent itineris fastidia, tum ob labores & defatigationes quas patiebantur, utpote qui ex opinione Philostrati, quadraginta quovis die conficiebant milliaria: tum ob arduarum difficiliumque viarum incommoda, utpote qui nunc per inaccessas rupes, aut celsissima montium juga transibant, nunc varias sustinebant aëris injurias quibus molestabantur à ventis, pluviis, nivibus, & frigore, eos tanto magis infestantibus, quod complexionis essent teneræ & delicatæ, atque delitiis, otiis, regiorumq; palatiorum suorum commoditatibus assuefacti. Imo vero licet aliud unde turbarentur motivum non habuissent, vel hoc unicū illos mente inquietâ & turbatâ tenere debebat suspensos, continuus scilicet timor atq; suspicio, quâ haud immeritò, ne diuturnæ absentię suę tempore, regna ipsis subjecta aliquas paterentur ab inimicis suis, aut viris seditiosis insidias & violentas invasiones timere poterant. Quibus tamen omnibus nequicquam obstantibus, corde tranquillo, quietoq; animo iter illud conficiūt, nec ullas sentire videntur itineris molestias aut labores, nec sinistris infestātur cogitationibus aut suspicionibus, quæ ad turbandā, qua gestiebant, lætitiam sufficere potuisset. *Gavisi sunt gaudio magno valde.* Quomodo igitur hoc fieri potuit? Respondit Dionysius Carthusianus, lætitiam hanc causatam esse à desiderio, quo ferebantur ad hoc, ut pervenire possent ad fruitionem boni illius, tanta cum anxietate animi ab ipsis quæsiti, cuique propediem magis magisque vicinius appropinquabant: [Dum enim aliquid cum desiderio quæritur, tanto majus est gaudium quanto desiderati inventio certior fuerit, atque vicinior.] Glossa autem idipsum in hunc sensum exponit: [Gaudio gaudet, qui propter Deum gaudet, qui est gaudium, addidit autem & magno, quia de magno gaudebant.] Mea autem opinio, salvis omnibus aliis, hæc est, quod cum Magi in Bethlehem eo potissimum fine processerint, ut Regem Regum Dominū suum esse recognoscerent, & consequenter ad declarandum se ejus fidelissimos servos, subditos, & vasallos esse, more, solito auri, incēsi, & myrrhæ tributa penderent, ideo probe scientes Deum pro suo servitio desiderare in servis suis animi serenitatem atque lætitiam, omnisque tristitiæ & melancholiæ exclusionem, ut ejus se indoli conformarent, *Gavisi sunt gaudio magno valde.* Ita exponit Ludolphus Carthusianus, (p. 1. de appar. Dom.) dum ait: [Stella duce cum magno gaudio ad tugurium, in quo Dominus Jesus natus est pervenerunt.]

Philost. in vita Apollonii.

Dionys. Carth. ib. art. 4.

Glossa ap. D. Th. in Cat. ibi.

8. David Rex omnium illarum victoriarum memor, quas populus Israeliticus cum cœlesti adjutorio adversum inimicos suos obtinuerat, omnes circumquaque gentes ad aliquas gaudii & exultationis singularis demonstrationes faciendas invitabat dicens: *Omnes gentes plaudite manibus.* Ps. 45. Et postea

subjungit: *Iubilate Deo in voce exultationis*, id quod ex mente S. Joannis Chrysostomi idem est, ac si dixisset: *Illi offerte gratiarum actionem*. q. d. Pro omnibus divino favore mediante obtentis victoriis, debitas Deo gratias reddite. Hugo quoque Cardinalis ibi fo. 110. co. 2. ait, Davidem invitasse omnes gentes ad debitas Deo laudes reddendas; *Gentes ad laudem invitat*. Nunc igitur per adhibitas sanctorum Patrum doctrinas examinemus modum, quo David ad persolvendas Deo gratiarū actiones & laudes, quæ sunt actus obsequii Deo debiti, exhortatus fuit. Primo igitur dicit: *Plaudite*, id quod aliud nihil juxta expositionem sanctorum Patrum Athanasii & Augustini significat, quam *Gaudete*: Postea vero sequitur: *Iubilate*. Circa quod verbum Hugo quærit, cur David hoc termino, vel verbo *iubilate* usus fuerit? Et respondet: quod [Iubilus est ineffabile gaudiū, quod nec taceri potest, nec exprimi valet propter gaudium.] David igitur dicere volebat; Quod si nostras gratiarum actiones & laudes divinæ Majestati pro tot receptis gratiis, & beneficiis exhibitas Deo gratas atque acceptas esse velimus, cum gaudio & lætitia easdem conjungamus. *Plaudite*, id est, *gaudete, exsilite*; inquit Chrysostomus ubi supra. *Iubilate Deo*, sed qua ratione id faciemus? *Gaudio ineffabili, lætitia inenarrabili*. Quod optime cum illo convenit, quod idem met Propheta Regius in Psalmo, qui intitulatur; *In confessione*, Psal. 99. dixit, in quo modum docere videtur, quo Deo servire debemus, si servitutem nostram ei gratam esse desideremus: *Servite Domino in lætitia*, id est, ut quidam Modernus Didacus Bæz. tom. 2. in Evang. l. 6 c. 4 §. 12. scribit: *Deo servire debemus in lætitia si placere cupimus*.

D. Chrys. ibi fo. 58.

Athan. ib. f. 153. August. ib. f. 93.

Hugo ubi sup.

9 Nox in suo cursu medium iter agebat, quando virgines prudentes accensis lampadibus bene instructæ, versus sponsi domum se receperunt, ubi summâ cum celebritate ejus habebantur nuptiæ, ad quas & ipsæ magna cum cæremoniarum solemnitate fuere receptæ: *Venit Sponsus, & quæ paratæ erant, intraverunt cum eo ad nuptias*; Matth 25. Et confestim omnes domus fores fuere occlusæ: *Et clausa est janua*. Dum autem nuptialia gaudia in optimo suo flore erant, strepitum passionis alicujus ad portam fieri percipiunt, unde prospiciens sponsus, alias quinque virgines conspicit, ad easdem nuptias admitti desiderantes, quæ proinde orant, & obtestantur dicentes: *Domine, Domine, aperi nobis*. Sponsus autem illas deridens, sine ulla consolatione spei inexauditas dimisit: *At ille respondens ait: Amen dico vobis, Nescio vos*. Verùm dicat hic meritò aliquis: Quænam est hæc partialitas? Illis sine ulla repulsa aut mora difficultate aperta est porta & indultus ingressus, aliæ autem quinque tanto cum dedecore patiantur repulsam? undenam hæc procedit diversitas? Forte quod in ipsa obscuritate noctis sine lumine stultè oberrarint? Quod minime dicendum videtur, siquidem hic luminis defectus non redundabat in præjudicium sponsi, neque aliquod nuptiarum damnum inde resultabat, sed in solam cedebat virginum illarum confusionem, si forte intempesta nocte sine lumine fuissent inventæ. Atque ideo ego illas exclusas esse existimo, non quia lumen non habuerint, sed potius quod nullum secum in lampadibus suis oleum portaverint: *Sed quinque fatuæ acceptis lampadibus non sumpserunt oleum secum*. Et ideo etiam à quinque virginibus prudentibus non lumen, sed oleum petierunt, dicentes: *Date nobis de oleo vestro*. Verum dicat hic aliquis: Ergone ob solius olei defectum tam probrosam experiri repulsam debent, ut iis dicatur: *Nescio vos*? Sanctus Matthæus qui nos in hujusce difficultatis labyrinthum immittit, filum quoque porrigit, cujus ducatu egredi possimus: Porro inter alia salutaria monita, quæ Salvator noster nobis reliquit, unum & quidem salutis nostræ utile valde & proficuum fuit hoc: *Tu autem cum jejunas, unge caput tuum*: Matth. 6. Quam extravagans, & extra propositum pronuntiatum est hoc consilium? Quid enim jejunium cum unctione, & abstinentia cum oleo commune habet? Pro hujus difficultatis intelligentia observanda est cæremonia quædam, antiquis, præcipue vero Palæstinis usitata ut sanctus Hieronymus aliique Scriptores referunt; Multæ namque nationes in certis quibusdam lætitiæ communis casibus caput suum ungere solebant: *Solebant Palæstini diebus festivis ungi, sed etiam orientales in lætitia & rebus prosperis ungebantur*; unde oleum lætitiæ symbolum esse deducitur. *Oleum significat hilaritatem*, inquit Pierius Valerianus. Sic David: *Dilexisti justitiam, & odisti iniquitatē, propterea unxit te Deus Deus tuus oleo lætitiæ*. Et Richardus Brixiensis to. 2. dicit: *Oleum in vasis,*

D. Hier. Matth. ibi f. 117.

Psal. 44. Brix. 2.

ßis lætitiam in corde. Atq; ideo dū Salvator nos monet, ut jejunii tempore caput nostrum ungamus, nihil aliud significare contendit, quam quod si nostros ad servitium Dei adhibitos conatus Deo gratos esse desideramus, eosdē hilaritati & lætitiæ associare, & jejunium omniaq; alia opera hilariter facere debeam⁹. Unde Paulus de palatio dicit: *Unge caput tuum*, id est, *lætissimum te exhibe*, Dionysius Carthusian. *Festivus & hilaris esto.* Et S. Hieronym. *Præcipit ergo ut quando jejunamus, lætos & festivos nos esse monstremus.* Ecce igitur tibi apertas nunc & pervias semitas, per quas ad primæ difficultatis intelligentiā posses pertingere: virgines enim fatuæ à nuptiis excluduntur à sponso dicente: *Nescio vos*, non quia de nocte ambulantes carebant lumine, sed ad demonstrandum, quod ad nuptias cælestes ingredi volēs ad fruendum æterna beatitudine, Deo servire debeat oleo inunctus lætitiæ. Unde S. Pater meus Augustinus ait: *Per oleum ipsam lætitiam significari arbitror, secundum illud: Unxit te Deus tuus oleo exultationis.*

Paul. de pal. ubi supra. Carth. ib. a. 14. l. C. Hier. in cat. D. Th. ib. folio 28. Aug. de ver. Do. ap D. Th. in cat. ib. f. 96. co. 3 L. E.

10 Et tamen inveniuntur, qui quando opus aliquod bonum ad Dei obsequium sunt facturi Melancholiam vultu suo referunt, haud secus ac si mortem, quā ex hac vita mox eripiendi essent, ob oculos haberent. Videte quæso quāta lætitia omnia loca in tempore dierum Bacchinalium perungetur, singuli enim istis diebus dicere videntur: *Coronemus nos rosis antequam marcescant, nullum sit pratum quod non pertranseat luxuria nostra*: Mox vero ut dies cinerum illuxit, ecce vultum universæ civitatis in mœstitiam quandam commutatum, ut merito dici possit: *Versa est in luctum cythara nostra.* Undenam obsecro hæc tanta melancholia exoritur? quia nimirum hoc tempore magna opus est patientia, advenit quadragesima, tempus nimirum in quo jejunandum est, adeundæ conciones, frequentandæ Ecclesiæ, Deoque assidue inserviendum! Et ideo tibi tristandum videtur? Mira profecto res hæc est! Eo tempore quo mundo & carnis sensualitati inserviisti, adeo excessiva atque exorbitans fuit vestra lætitia, ut in insaniam quandam degenerare videretur: nunc autem ex quo serviendum est Deo, quilibet velut gallina ex aquis madefacta tristis incedit, omniq; gaudio nuntium remittit, id quod evidens signum est, quod magnam in hoc habeat displicentiam, quod ex parte temporis ad talia urgeatur virtutis opera, quæ in beneficium animæ Deique obsequium redundant. Alius ad gratiam quandam obtinendam Beatissimæ Virgini se totum recommendat, atque sub voti obligatione quovis sabbatho in pane & aqua jejunare promittit: Tandem desideratam impetrat gratiam, factusq; jam voti adimplendi reus, omnibus totius septimanæ diebus, ridet, jocatur, & gaudet, nec ullā habet quæ illū conturbet molestiam: at vero illucescente sabbatho, cælum super ipsum ruere videtur, atq; ideo valde videtur ab heri & nudius tertius mutatus: *Versa est in luctum cythara ejus.* Vexatur alius à febrili quodā languore infirmus ita ut mens ejus nec locum invenire, nec requiem possit; & quidem si nonnemo amicorum suorum ejus animæ consulere volēs eidem suadeat ut confessione animum suum expiare non differat, mox cor ejus veluti gladio quodam transadigi videtur, mutatione vultus passionis ex illa monitione oborientis vehementiam haud obscure indicat, adaugetur febrilis ardor, loqui desinit, adeo ut si bene advertas, majorem in eo ex suggesta confessione, quam ex febrili languore visurus sis melancholiam atque tristitiam. Hæc igitur mœstitia discipulorum occupaverat corda, ideoq, Dominus eos interrogabat dicens: *Qui sunt hi sermones, quos confertu ad invicem ambulantes & estis tristes?*

Sap. 2.

11. Imo vero præter hanc cordis mœstitiam, insuper interesse quoddam suum animo versabant, quod iis deperibat; unde & dicunt: *Nos autem sperabamus, quia esset redempturus Israel.* Circa quæ verba Beda ait: *Merito tristes incedebant, quia & seipsos quodammodo arguebant, quod in illo redemptionem speraverint, quem jam mortuum viderant.* Et similiter Theodoretus in cat. D. Thomæ ibid. folio 237. inquit: *Expectabant enim Christum salvaturum & redempturum populum Israel ab ingruentibus malis, & à servitute Romanorum, ipsum quoque credebant terrenum Regem fieri*; Deo itaque inserviebant oculo in quoddam interesse suum directo, dum se ejus interventu à diro nimis subjectionis jugo, quo Romanis devincti erant, eruendos & liberandos esse firmiter sperabant. Minime quidem dubitare licet ô Auditores, quin Deo servientes egregiā simus ab ipso mercede remunerandi, siquidem Deus, cui obsequia nostra deferimus, liberalis pariter est & justus; minime tamen decet, ut nos ei hoc

Beda.

D. Bern. Mald. ibid. ... Psal. 44. Brix. ...

hoc præcipue fine ob oculos posito serviamus, quisquis enim in eo, quod Deo præstat, obsequio hac intentione regitur, Deo velut mercenarius non vero tanquam filius servire censetur. Ac proinde sanctus Pater noster Augustinus apud Raimundum de pisis tomo primo de charitate, capite quinto, dicebat: *Quod Deo, licet sine præmio serviri non possit, tamen sine intuitu præmii serviendum est.*

12. Dæmon quondam pro solita sua & insolita temeritate amicorum Dei contubernio se ingerere non dubitabat, quem proinde Dominus interrogabat, unde veniret, & quid rerum moliretur, cui ille respondit; se pro universali quadam visitatione instituenda universam terram perambulasse, eamque per omne circumferentiæ suæ spatium de facto circuivisse: *Circuivi terram & perambulavi eam.* Haud dubie igitur, subjunxit mox Deus, inter cæteros mortales, *Iob servum meum considerasti;* dic sodes: rarasne ejus qualitates attente considerasti, aut observasti innocentes gressus illius? Credo equidem, nihil te in illo, quod repræhensionem aut animadversionem mereatur, adinvenire potuisse; ipsissima namque est simplicitas, & omnem in eo operam & curam suam collocat, ut mea firmiter observet præcepta, meique honoris incrementum oculis ejus incessanter obversatur, ac proinde quod si eundem tentationum tuarum igne explorare cœperis eum haud dubie aurum, non vero paleam esse comprobasti: *Nunquid considerasti servum meum Iob, quod non sit ei similis in terra, homo simplex & rectus, ac timens Deum, & recedens à malo?* Audite obsecro quid malignus hic spiritus Deo replicarit. Tu quidem, inquit, hanc ejus innocentiam magni facis, ego vero nullius æstimo; Quis enim Principi tali non cum omni possibili curiositate & sollicitudine inserviat, cui hæc solemnis est consuetudo, ut obsequia à servis suis præstita grata semper mente revolvens, totus in eo versetur, ut eadem remunerando, potentes illos pariter & opulentos efficiat? id quod tuâ in eum prodigè effusâ munificentiâ abunde satis comprobasti; Quidnam enim ille desiderare poterat, quod ei à tua liberalitate affluenter non fuerit communicatum? *Nonne tu vallasti eum, & domum ejus, universamque substantiam per circuitum; Operibus manuum ejus tu benedixisti, & possessio ejus crevit in terra?* An non igitur efficaces satis ad tibi sollicite inserviendum stimulos habet? *Nunquid Iob frustra timet Deum?* Quid si meo quoque consilio aliquis apud te locus esse posset, alium utique sonum auribus tuis insonantem percepturus esses. Tu quidem omne illud aurum esse tibi persuades quod splendet, verum à veritate procul aberrans deciperis: *Extende paulisper in eum manum tuam*, cumque in corpore affligas, filios ejus tollendo è medio eum omnibus fortunæ bonis exue, & in paupertatis sterquilinium repone, haud dubie alium de ipso sermonem instituès: *Tange cuncta quæ possidet, nisi in faciem benedixerit tibi.* Quibus verbis Dæmon aliud nihil, quam Jobi apud Deum existimationem diminuere, saltem, si abolere non posset, intendebat, atque ideo dixit; *Nunquid frustra Iob timet Deum?* Vel ut sanctus Augustinus legit sermone 134. de temp. sermone primo folio 241. *Nunquid gratis.* Quasi vellet dicere: Ergone tibi persuades, quod Job, cujus tam celebris apud te est nominis existimatio, gratis & pro nihilo tibi inserviat, aut absque ullo interesse te diligat? Deciperis graviter; nam vere mercenarius servus tuus est. O perfide & pessime spiritus! Ergone aliam excogitare inventionem non potuisti; qua verum aliquem Dei servum, qualis Job erat, Deo invisum & exosum reddere posses, quam si illum redarguas veluti propter privatum aliquod interesse Deo inservire? Imo alio ad id motivo opus non est, hoc enim abunde sufficit, ac proinde Dæmon subjunxit: *Tange cuncta quæ possidet, nisi in faciem benedixerit tibi.* Deus igitur tanquam innocentiæ Jobianæ strenuus advocatus, ut eam nulli interesse initi toti mundo palam faceret, omnem diabolo potestatem in corpus ejus contulit, permisit enim ut Lucifer omnem adversus eum virulentiam suam exserat, in ejus pernitiem totus conjuret infernus, ut omnem segetem exurat, disperdat & interficiat armenta, filios occidat, diripiat divitias, ædificia susque deque evertat, eum quoque toto corpore veluti continuo ulcere affligat, nihilque intactum relinquat in universis corporis sui membris præter unicam & solam

Iob.1.

solam linguam quam ad Deum laudandum & in medio adversitatum pelago benedicendum adhibeat dicens: *Dominus dedit, Dominus abstulit: sit nomen Domini benedictum;* Quasi diceret: Quod si Deus divitem me esse jubeat, sit in æternum benedictus; sit tamen etiam æternum glorificatus, si jusserit me esse pauperem; sive liberalem se erga me, sive parcum & avarum exhibeat, perpetuo eum amore prosequi cupio: sive fortunæ bonis me cumulet, sive iisdem ad inopiam usque me exuat, servire illi constanter & sine vicissitudine desidero: sive per pietatis effectus, sive per tribulationum rigores me visitet, in hoc obfirmatus animo permanebo, ut eum perpetuo laudem, & grata semper mente prosequar. Unde Augustinus: *Invenitur Iob gratis colere Deum, gratis diligere.* Porro quod hucusque diffusius insinuavi, Poeta quidam devotus hujus temporis pauculis hisce versibus restrinxit:

Aug. ubi supra co. 3. L. G.

Tene colit frustra Iobus, tibi victima ab illo
Multa cadit frustra? (callidus hostis ait)
Non illum cumulas opibus? non prole beata?
Non tuus huic reddit prospera cuncta favor?
Te mercede colit, non vero ductus amore
Prospera si fugiant, mox tibi terga dabit,
Ista quidem falso de tanto milite: verum
De multis eadem dicere jure queas.

Iacobus Billius li. 2. Anth. 35. f. 67.

13. Nabuchodonosor Rex stultitia quadam percitus statuam quandam sui repræsentativam in præclaro quodam & sublimi obelisco fabricari, atque ab omnibus totius regni sui primoribus pariter & plebeis reverenter adorari voluit. Mox igitur ut erecta fuit statua hæc regia, ad exhibenda cuncta reverentiæ & adorationis obsequia concurrerunt ad illam, eamque flexo poplite adorarunt Satrapæ, Magistratus, Rerumpublicarum capita, Regniq; primates, & cum his pariter visi sunt è quovis hominum genere mares & fœminæ, senes cum juvenibus, magni & parvi, pauperes & divites, & cum plebeis nobiles, tribus duntaxat elegantissimis adolescentibus exceptis, *Sidrach*, nimirum, *Misach & Abdenago*, qui quovis etiam adhibito conatu ad hunc Colossum adorandum induci aut permoveri minime potuerunt; Intentatæ sunt iis minæ atrocissimæ, sed surdis illas auribus acceperunt: adhibita quoq; blandimenta, cassa prorsus apud ipsos fuere & irrita. Tandem in conspectum Regis fuere adducti, & tanquam inobedientes & rebelles graviter accusati: *Viri isti contempserunt, Rex, decretum tuum, & statuam auream, quam erexisti, non adorant.* Nabuchodonosor itaque furore accensus, & atroci vultu ad juvenes conversus, elatâ in altum dexterâ illos, aut præcepto regio protinus parere, aut in ardentem fornacem projiciendos esse jussit. *Prosternite vos & adorate statuam quam feci, quod si non adoraveritis, eâdem hora mittemini in fornacem ignis ardentis.* Quid hic factum esse existimatis ô Auditores? Num illos ad hasce minas pusillanimiores factos esse, creditis? Imo intrepidi audacter responderunt, se talem quotidie Deum adorare, qui potens sit eos ab eorum manibus & flammarum incendiis si ita visum fuerit confestim liberare: *Deus noster, quem colimus, potest eripere nos de camino ignis ardentis, & de manibus tuis.* Verum enimvero audite insuper quid paulo post subjungant: Quod si autem Deo nostro ita visum fuerit, ut intra fornacis istius flammarum ardores consumamur & moriamur, ei minime obsistemus, utpote qui Dominus noster est, nec tamen ob id ad adorandã flexo poplite statuam nos unquam induci patiemur: *Quod si nolueris, notum sit tibi Rex, quia Deos tuos non colimus, & statuam auream quam erexisti, non adoramus.* O vere benedicti pueri! ô veri servi Dei & Domini nostri! Evidenter satis hoc facto demonstrastis servitia vestra quæ Deo adeo constanter exhibetis, nulli humano interesse inniti, nimirum ut mortis pericula evadere valeatis, siquidem tametsi vobis in igne quoq; moriendum esset, æq; ad ei inserviẽdum eumq; amandum prompti atq; expediti remanetis. *Gratis colunt Deum; & gratis diligunt.* Unde Theodoretus pueros istos hoc modo loquentes introducit: [Nos pro mercede aliqua Domino non servimus, sed amore ejus omnibus rebus vultum ipsius præferimus.] Et hæc est vera illa servitus, in qua Deo nostro optime complacet, quamq; accipere à nobis desiderat. *Theodor.*

14 Evangelica illa parabola, quam Christus Matthæi vigesimo in medium adducit, Mysteriis omnino est refertissima. Nam Paterfamilias quidam summo mane aurorâ illucescente egressus est, ut vineæ suæ excolendæ operarios conduceret; Moxque ut domo sua in

pla-

plateam egreditur opportune aliquos sibi obvios habuit, quos ad excolendam possessionē suam dimisit: *Misit eos in vineam suam*, Hora autem tertia denuo egressus alios invenit in foro otiosos, eosq; similiter ad ejusdem vineæ labores obeundos ablegat, dicens: *Ite & vos in vineam meam*. Infra horam sextam vero & nonā iterato in vicos se recipit civitatis, & circa alios sibi obvios operarios idem præstat: *Exiit circa sextam & nonam horam & fecit similiter*. Tandem circa horā undecimam è domo sua egressus alios invenit; eosq; hortatur, quod tametsi hora jā sit tardior, quam ut in ea multū laboris præstari possit, nihilominus ne otientur, & tempus inutiliter perdant: *Ite & vos in veneam meam*. Transacto autem die, relicto labore omnes agricolæ è vinea discedentes in domum se Patrisfamilias recipiunt, ut quilibet pro ratione præstiti in cultura vineæ laboris singuli singulas suas mercedes recipiant. Comparent igitur primi, qui tota die laborarant, secundi item qui hora diei tertia ad vineam accesserant, alii quoque qui horâ sextâ & nonâ in vineam prædictam ablegati fuerant, denique qui suum in vinea laborem horâ undecimâ pridem exorsi erant, cum cæteris quoque comparent; quorum singuli licet labor eorum quoad tempus quo durarat longe dispar esset, eandem tamen recepere mercedem, nec primis plus ultimis solutum fuit, sed omnes *Acceperunt singulos denarios*. Verum, inquies, quænam est hæc justitia, quod idem prorsus stipendium erogetur tam inter illos, qui modico tempore, quam qui diuturno laborarant? tam iis qui primâ horâ accesserant, & portaverunt pondus diei & æstus, quam aliis qui undecimâ pridem horâ laborare cæperunt, & tantum unâ horâ fecerunt? Haud immerito primi contra hanc iniquitatem lamentati sunt: *Murmurabant adversus Patremfamilias dicentes: Hi novissimi unâ horâ fecerunt, & pares illos nobis fecisti, qui portavimus pondus diei & æstus*: quis enim non judicet majori remuneratione dignum esse eum, qui majoribus & diuturnioribus sese confecit laboribus: S. Gregorius Nazianzenus acute observat differentem valde serviendi modum ultimorum à primis. Primi namque secundi & tertii labores aggressi sunt cum pactæ mercedis securitate: Primi namque ad labores se receperunt *Conventione facta de denario diurno*. Secundis autem Paterfamilias dixit: *Quod justum fuerit dabo vobis*: Et tertiis. *Fecit similiter*. Cum ultimis vero de præmio nihil locutus est, neq; ullam iis mercedem promisit, sed tantū dixit: *Ite & vos in vineam meam*. Unde perspicuè colligitur primos, secundos, & tertios cum expresso interesse pactæ mercedis inservivisse: ultimos verò sua præstitisse servitia absque ullo respectu ad interesse propriū; & ideo quoq; mirum nō est quod una hora servitutis & obsequii sine ullo interesse Patrisfamilias præstiti, Deo æque acceptum sit, & cum eadē prorsus quantitate mercedis remuneretur, ac si fuisset servitus unius integræ diei, quæq; arduo & diuturno labore cōstitisset: *Illi non prius crediderunt, nec ingressi sunt, quam ipsis ex conventu merces constituta fuisset: Hi nullâ condictâ mercede ad laborem accesserunt*

Matt. 20.

Greg. Nazian. Or. in Sanctum Baptisma.

15. De insigni quodam Dei servo, qui cæcus erat, cuique Pigmenius nomen erat, scribitur, quod cum is cæcitatis suæ corporalis imperfectionem ex Dei amore magnaque cum patientia sustineret, visitatus aliquando fuerit à Juliano Apostata, qui eum deridere, simulq; in aliquē adversus verum Deum iracundiæ actum instigare volens eum prius salutatum hunc in modum allocutus fuisse fertur: *Gratias ago Deo Pigmeni, quod mihi liceat te videre*. Quasi exprobrando ei dicere voluisset: Gaudeo Pigmeni te tali cuidam Deo obsequia exhibere, qui cum tibi debitam pro meritis retributionis mercedem rependere merito deberet, oculorum tibi lumen præmii loco abstulit: Perge igitur laborare ei inserviendo, & fruere fructibus quos inde percipis, & præmio tibi concesso. Veruntamen Pigmenius Juliano temere eum alloquenti, prudentissimè respondit, dicens: *Et ego Deo gratias ago, quod te non videam*, quasi diceret: Et ego qui Deo & Domino meo absque ullo mercedis interesse inservire debeo, sive oculorum meorum lumen mihi eripiat, sive idem mihi restituat, nihili facio, imò si pariter auditus & linguæ seu loquendi facultate me privet, eum tamen semper & amare, summaque cum diligentia ei inservire volo & desidero.

Anton. Subellicus ap. Thom. de Trusil. t. 1 fer. 6 post Dom. 1. Quadr. conc. 4.

16. De duobus quoq; religiosis, quorū unus provectioris ætatis, alter vero juvenis, ambo vero Dei servitio consecrati & dedicati erant, scribitur; Quod Dæmon, qui ut bonos in æternæ damnationis præcipitia impellat, eosdem infestare nunquam cessat, seniori religioso dic

die quodam in cœlestis Angeli specie apparuerit, hisque eum verbis fuerit affatus: Misit me DEUS ad te, ut tibi cum non modicâ meâ displicentiâ revelem, juniorem Sodalem tuum in certo damnationis statu consistere, eamque quam Deo exhibet, servitutem ad æternæ vitæ consecutionem nihil ei conducere posse, quia certo damnabitur: Hisque dictis ab oculis ejus confestim disparuerit. Senior autem magnam inde in animo suo persenserit perturbationem, adeo ut vix aliquam admittere consolationem posset; imo quotiescunque Religiosus junior collega ejus eum transibat, eum videns amarissime fleverit, quod junior videns summe est admiratus, & causam tanti fletus sibi ab eo manifestari poposcit, ac tandem ab eo post multas preces & sollicitationes quicquid revelatum fuerat didicit. Quid in hoc casu, ô Auditores, juvenem hunc fecisse existimatis? Num forte eum à bene cœptis destitisse; aut in reprobum sensum datum eum esse; aut suam infelicitatem inconsolabiliter deplorasse & adversus Deum lamentatum fuisse creditis? Minime gentium. Audite enim prudens & sanctum ab eo seniori Sodali suo datum responsum: Nequicquam te, ait, res ista conturbet, quod si enim damnandus sum, damnabor, aut si salvandus ero, salvabor utique. Fiat in quovis casu sanctissima Dei voluntas, cujus dispositioni per omnia perfectissime acquiesco. Neque enim Deo meo servio sive ex timore ne condemner in Infernum, sive ob interesse meum, ut scilicet ingredi valeam cœlestem paradisum, sed potius quia dignus est, cui omnia servitia & obsequia mea deferam & consecrem, & quia ad ei perpetuo inserviendum summe adstringor. O juvenem quidem quod ætatem spectar, vere tamen si animi prudentiam spectemus, venerabiliter senem. *Noli tristari* (inquit sodali suo seniori) *si enim debeo damnari, damnabor, si salvari, salvabor; sicut Deo placuit, ita factum est: Non enim servio Deo propter Regnum cælorum, sed propter suam charitatem & bonitatem, quam habet ad me, & propter suam passionem, quam sustinuit pro me: Si vult mihi dare Regnum cælorum, potest; si infernum, iterum potest.*

Ap. Discip. ser. 155. de Confessore

17. Huc quoque spectat quod de sancto Ivone Britone scribitur. Is namque cum Ptolemaidæ in qualitate legati sancti Ludouici noni Regis Franciæ degeret, obviam dicitur habuisse fœminam quandam, quæ instar furiæ cujusdam infernalis per plateas oberrans, in dextera accensam & ardentem quandam facem, in sinistrâ vero vas aqua plenum portabat, & continuo inter suspiria & lachrymas exclamabat dicens: O Deus! ô Deus! Estne possibile? Estne possibile? Nequeo quiescere, aut alicubi subsistere: unde attonitus Ivo eam ad se accersitam interrogavit, quænam adversitas eam tantopere affligeret, & quem in finem ignem & aquam utrâque manu circumferret: quæ inter suspiria verba proferens hunc in modum respondit. Quod si à Divinâ Majestate mihi permitteretur hujus facis incendio Paradisum succendere, eumque penitus conflagrare, essem parata, ut ne minima ejus superesset reliquia; hâc autem aquâ optarem, ut, si possibile esset, totum inferni ignem mihi liceret extinguere; ut hac ratione omnem homini occasionem è medio tollerem, Deum amandi aut illi inserviendi, sive ex pœnarum timore, sive ex præmii desiderio: *Cuperem cælestem Paradisum hoc igne incendere, hac vero unda restinguere flammas inferorum: Non enim decet ullum mortalium aut propter cæli amplissima gaudia Deo servire, neque fugere scelus ob suppliciorum formidinem, sed amore potius amabilissimi Numinis.* O quam ad hoc propositum prudenter loquitur Magnus ille Ecclesiæ Doctor sanctus Ambrosius in capite 9. Lucæ apud Velasq. tomo 2. capite 3. versu 3. adnot. 2. numero 2. dum ait: *Qui Deum sequitur, non præmio ducitur ad perfectionem, sed perfectione consummatur ad præmium. Imitatores enim Christi non propter spem boni sunt, sed pro amore virtutũ, Christus enim per naturam bonus, non propter præmii cupiditatem: Ideo passus est, quia benefacere eum delectavit, non quia incrementum gloriæ ex suâ passione quærebat.* Verum enimvero omnino contrarium hodie fit ab hominibus: Cur enim jejunatur in Sabbatho? ut à Virgine Beatissima in adversis occurrentibus experiantur auxilia, vel im-

Ionuille in vita S. Ludouici cap. 56.

imminentia evadant pericula (Non dico hoc malum esse, longe tamen melius mihi viderentur facturi, si talia absque similibus interesse, aut speratis commodis præstarent:) Cur tot curatis fieri Missas? Respondebit fortè aliqua mulier, ut DEUS marito meo restituat sanitatem; aut Mercator dicet, ut felices progressus omnia mea habeant commercia: Insuper cur sæcularis iste statum aggreditur Ecclesiasticum? Si verum dicere volunt, respondendum illis est, vacabit proxime tale vel tale beneficium, quod se sperat esse assecuturum: Aut vero respondebit Paterfamilias, filiam meam ex sæculari vita Monasterio dedicatam esse volo, sic enim multis parcam sumptibus, alias in eam maritandam collocandis. Nequaquam autem ita faciendum est, sed potius sola DEI gloria ob oculos ponenda est in operibus nostris, & excludendum quidvis aliud; servire debemus DEO, quia ipse idipsum infinities meretur, nosque ad idipsum præstandum infinities obligamur, atque hac ratione quivis alius finis vel interesse privatum ab animis nostris evellendum est: Id quod etiam ex Concilio Coloniensi de Vita Monastica capite quarto deducitur, ubi habemus: *Qui Monasterium ingreditur alio affectu, quam simplici amore DEI ductus, veluti vel spem vel promissionem Abbatiam consequendi habens, vel in otio vivere affectans, vel lucru temporalibus inhians, vel honores ab hominibus appetens; quisquis talis est, non DEI Filius aut Monachus, sed plane mercenarius est.* De Alexandro Magno legitur, quod æstimaturus uter ex duobus Cratero scilicet & Ephestione ipsum vehementius amaret, dixerit: *Craterus amat Regem, Ephestion Alexandrum.* (Cœlius Rodiginus libro vigesimo tertio lectionum antiquarum capite quarto.) Sententia hæc tanto Heroe vere dignissima est, per hanc namque dicere voluit: Craterus mihi fervit, meque diligit, ob interesse suum ut videlicet tanquam Rex ipsum remunerem: At vero Ephestion amat Alexandrum, quia tametsi homo privatus essem, nec haberem unde præmia largiri possem; nihilominus libens, volensque mihi serviret, meque diligeret. O quot hodie sunt Crateri in mundo, quam pauci Ephestiones! Quot sunt qui tandem cum discipulis Domini dicunt: *Nos autem sperabamus, quia esset redempturus Israel.*

PARS SECUNDA

18. SEd & Mulieres quædam ex nostris terruerunt nos, quæ ante lucem fuerunt ad monumentum. Tremunt, timent, terrentur: *Terruerunt nos.* Sed quid formidant? Audite Dionysium Carthusianum dicentem: *Discipuli verbis mulierum istarum auditis, terrebantur, quia forsitan metuebant, quod Iudæi increduli imponerent eis, quod corpus sui abstulissent Magistri, & propterea eos persequerentur.* Magister sententiarum quatuor assignat genera timoris, nimirum humanum vel mundanum, servilem, initialem & filialem, sive ut alii aliis terminis hunc exprimunt castum & amicabilem. Timor humanus est, ut docet Cassiodorus apud Magistrum sententiarum libro tertio, disputatione trigesima quarta: *Quando timemus pati pericula carnis, vel perdere bona mundi, propter quod delinquimus.* Et hic timor minime tanquam bonus approbatur, *Hic timor malus est*, inquit Magister: Talis fuit timor Petri, quando in atrio ab ancilla interrogatus, Dominum suum negavit: Unde Gregorius Papa apud Ph. Diez in loc. com. V. Timor. dicit: *Quia mori timuit, vitam negavit.* Sic quoque Pilatus Cæsaris amicitiam perdere timens, mortis condemnavit vitæ authorem. Neque Discipuli hoc loco alio correpti fuisse timore videntur, quam hoc, juxta doctrinam jam jam ex Carthusiano relatam. Secundus qui est servilis ex timore pœnæ ob peccatum commissum nobis debitæ in nobis nascitur: *Et quidquid boni facit, non facit timore amittendi æternum bonum, quod non amat, sed timore patiendi malum, quod formidat*: Hic autem timor bonus est & utilis, unde Concilium

Dion. Carth. l. art. 50.

Magist. sent. ubi supra.

lium Tridentinum sessione sexta can. 8. ait: *Si quis dixerit gehennæ metum, per quem ad misericordiam Dei de peccatis dolendo confugimus, vel à peccatis abstinemus, peccatum esse, aut peccatores facere, anathema sit:* Hic autem timor quia charitate non est informatus insufficiens est, & imperfectus. Tertius qui est filialis vel castus & amicabilis, consistit in displicentia vel detestatione culpæ, in quantum solum est offensa Deo irrogata isque ab amore nascitur, quo eum prosequimur, ideoque perfectus est, de quo proinde David cecinit dicens, *Timor Domini sanctus permanet in sæculum sæculi.* Hunc quoque timorem Beati in patria conservant, qui proinde à sacris Theologis reverentialis dicitur. Porro sanctus Paulus, tametsi in gratiâ confirmatus esset, molestias tamen a Satanâ sibi illatas omnino timebat, atque ideo pro earundem liberatione ad divinum confugit auxilium: *Datus est mihi stimulus carnis meæ Angelus Satanæ, qui me colaphizet:* Unde catenâ quadam ferreâ carnis suæ membra macerabat: *Castigo corpus meum, ne cum aliis prædicaverim, ipse reprobus efficiar.* Hic autem timor Pauli castus, amicabilis, & filialis, ac consequenter perfectus erat: *Hic erat quidam filialis & castus amor, sine aliqua timoris servilis commixtione, quem perfectissimi habere solent.* Quartum genus timoris initiale dicitur, atque ex filiali & servili componitur, & in iis præcipue reperitur, qui justi esse incipiunt, & duas præcipue ob causas peccare formidant, nimirum ob amorem quem gerunt erga Deum, & ob formidinem qua ad pœnas inferni damnati horrent. Similis autem timor filialis fieri poterit, si secundâ causa cessante prima solum reliqua manserit: Et ratio est, quia *perfecta charitas foras mittit timorem.* Hoc autem loco considerationem nostram circa duos tantum timores servilem scilicet & filialem occupatam esse volumus. Et quidem ex his Deo per secundum, non vero per primum servire debemus; id est *Virtutis amore, & non formidine pœnæ* Unde sanctus Gregorius libro 21. moralium capite 8. subjungit: *Quisquis supernæ patriæ civis est, si non jam timore supplicij, sed amore charitatis immunditiam deserit, bonumque operatur.* Geneseos decimo septimo Deus Abrahæ dixit: *Ambula coram me & esto perfectus:* Quid autem Abrahæ faciendum, ut hanc DEI voluntatem exequi possit? Quâ ratione ipsi coram Deo ambulandum erit? Quænam est illa, quam tantopere in Servo suo desiderat virtutis perfectio? Explicat idipsum Interlinearis, dum ait: *Secundum beneplacitum meum incede, ut non timore, sed amore servias.*

Psal. 18.

Dion. Carth. lib. art. 50.

1. Cor. 12.

Philip. Diez in loc. com. Ver. Timor Do.

1. Ioan. 4.

19. Dei Filius maris tempestate sedata una cum discipulis suis è navigio in Gerasenorum Regionem exscendit, ibidemque in via quadam hominem à spiritu maligno obsessum misereque vexatum obvium habuit, qui tãto pollebat virium robore, ut quantũvis validis catenis ferreis vinctus esset, easdem haud secus ac si ex cera factæ fuissent, dirumperet, nec erat ulla fortitudo, quæ adversus eum ullâ posset ratione prævalere, horrendos bestiæ instar edebat ululatus, & nunc in lutum, nunc in petras præceps agebatur; mox vero ut Dei Filium videre cœpit, protinus ad eum accurrit & proximus factus, ad ejus pedes prostratus submisse eum adoravit, elataque voce quam singuli ex circumstantibus audire facile poterant, tanquam verum Dei filium publice celebravit dicens: *Quid mihi & tibi? Iesu fili Dei altissimi.* Marc. 5. Dominus autem ejus genuflexiones, adorationes, suique tanquam Filij Dei acclamationes atque præconia omnino est aversatus, neq; aliud quodcunque reverentiæ obsequium sibi ab eodem exhiberi est passus, sed verbis eum asperis corripuit, atque ut ab illo corpore protinus recederet serio præcepit dicens: *Exi spiritus immunde ab homine.* Verum enimvero (O mi Redemptor dulcissime) probe novi quod etiam illos qui vel verbis, vel factis aliquam tibi intulerunt contumeliam vel injuriam non tantum non fueris aversatus, verum etiam amabiliter, summaque cum benignitate & amore eosdem receperis, cur igitur Dæmonem istum, qui tanta cum submissione ad pedes tuos prosternit, tam indignis verbis recipis, ejusque de te pronunciatum testimonium aversaris, immundum eum appellando, atque ab habitatione sua violenter exturbando? Nunquid in majorem tuam redundaret gloriam, si audires ex infestissimis inimicis tuis nonneminem te veluti verum Dei vivi Filium præconizantem, eundemq; videres corã pe-

pedibus tuis devictum atque prostratum? Enimvero priusquam huic difficultati respondeamus, alium quendam scripturæ passum accurate quoque ponderemus. Scimus etenim quod cum Verbum incarnatum in partes Cæsareæ, quæ à Philippo nomen habet, pervenisset, discipulos suos interrogarit, an scirent quænam esset hominum cæterorum de ejus persona vulgata opinio: *Quem dicunt homines esse filium hominis?* Qui ei responderunt dicentes, *Magister bone.* Varii quoad hoc variè pro modo & captu suo sentiunt atque loquuntur; sunt enim qui te Joannem Baptistam esse credunt, alii vero Eliam te esse existimant, alii Jeremiam, alii denique te velut Prophetam quendam venerantur. *Vos autem* (subjunxit mox Salvator) *quem me esse existimatis?* Quæ verba sanctus Petrus inaudiens, alios loquendo prævenit, & liberè constanterque respondit: *Tu es Christus Filius Dei vivi;* Quæ Petri responsio Domino ac Salvatori nostro adeo mire complacuit, ut visus fuerit satiari non posse deinceps sanctum Petrum ingentibus encomiis celebrando, eundemque super quosvis alios mire extollendo; Dicebat enim: *Beatus es Simon Bar-Iona, quia caro & sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus qui in cælis est: Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adversus eam, & tibi dabo claves regni cælorum.* Nunquid amplius quid in hanc rem dici poterat? Eum namque veluti beatum deprædicat, dignum nimirum cui Pater æternus altissima revelet Divinitatis suæ arcana, ipsum quoque constituit ædificii Ecclesiastici fundamentalem petram, eamque adeo firmam & stabilem, ut ne quidem totus in unum conspirans Infernus ad eam loco movendam sufficeret: Claves denique Regni cœlestis eidem contulit, eumque omnium thesaurorum cœlestium Dominum & dispensatorem esse voluit. Agedum igitur utrumque hunc scripturæ locum nunc paulisper ad invicem conferamus, sic enim facili negotio videbimus, quantum sibi in principio similes sint, dissimiles vero in fine: Petrus etenim Christum verum Dei Filium esse confitetur: *Tu es Christus Filius Dei vivi.* Idem quoque & Dæmon confessus fuisse noscitur, dum ait: *Iesu Fili Dei altissimi;* Et tamen Petri confessio adeo est Deo

Matt. 16.

accepta, Dæmonis vero ingratissima; unde obsecro disparitas ista nascitur? Petrum beatum deprædicat, Dæmonem vero immundum Spiritum esse pronuntiat? Nolite id mirari, inquit sanctus Augustinus; Spiritus enim timore commovebatur, dum confessionem illam ederet, ac proinde Christo quoque dixit: *Adjuro te per Deum ne me torqueas:* Discipulus autem agebatur amore: *O Domine hoc tibi dixerunt Dæmones, quare illi non sunt beati? Quare? quia Dæmones hoc dixerunt timore, Petrus amore.* (August. ho. 17. in Quinquag. Matt. 5.

20. Sanctus Paulus ad Ephesios scribens eosdem hortabatur, ut tanquam filii lucis ambularent: *Vt Filij Lucis ambulate.* Quidnam autem per illum loquendi modum urgere & inferre voluerit, non est cujusvis intellectui facilè pervium. Inprimis autem dici potest, quod opera quæ de die, splendescente luce, fiunt, à quolibet videri possint, & consequenter virtuosa sint & laudabilia; quæ vero in nocturnarum tenebrarum obscuritate de nocte fiunt, videri non merentur, utpote opera defectuosa & merito contemnenda: *Opera enim lucis* (inquit sanctus Ambrosius) *palam sine timore fiunt, tenebrarum autem opera in occulto, quia illicita sunt, omne enim peccatum palam fieri timet;* Unde Apostolus apertius illos monere voluisse videtur, ut operarentur bene, atque in laude dignis operibus sese exercerent. Vel etiam dici potest quod cum Deus sit pater lucis, dæmon vero econtra princeps sit tenebrarum, apostolus Ephesios monere voluerit, ut vitam agerent filiorum Dei, non vero eorum qui sequaces sunt & imitatores diaboli. Verum enimvero ô sanctissime Gentium Doctor, ignosces (spero) si liberius locutus fuero; videtur etenim mihi quod ad Ephesios supradicta verba in hoc sensu exposita scribens, nimiam tibi vendices licentiam, dum eos ut se Dei filios æstiment & censeant, commonefacis: *Vt filii lucis ambulate.* Maximi namque sancti hunc sibi filij Dei titulum vendicare non præsumpserunt, sed solius servi Dei titulo contenti acquieverunt. Sic enim David expressè dicit: *Ego servus tuus, & filius ancillæ tuæ.* Sanctus Petrus quoque ait: *Simon Petrus Servus & Apostolus Iesu Christi.* Suisq; amicis scribens dicebat: *Servi subditi estote.* Sanctus Jacobus etiam, dicit: *Domini nostri Iesu Christi servus.* Jacob. 1. Imo nunquid tu ipse

Ephes. 5.

Ambr. ibid. f. 165

Ps. 115.
2. Pet. 1.
1. Pet. 2.

ô S. Paule Apostole tibi & Timotheo tuo servi nomen vendicasti, dum ait: *Paulus & Timotheus servi Iesu Christi*; Philip. 1. qua igitur ratione vis ut Ephesii, se Dei filios esse existimet, exhortans illos hisce verbis: *Vt filii lucis ambulate*? Enimvero S. Apostolus præcitatis verbis clarius hunc Ephesiis sensum inculcare volebat: *Mementote*, ô Ephesii, ut Deo tanquam filii, non vero tanquam servi inserviatis, id est, in timore filiali, non vero servili. Filii Patri suo semper obediunt, semper illum amant & amando offendere timent, sive illis Pater ablandiatur, sive eosdem percutiat idem quoq; vos facere studete ô Ephesii. Et hoc eodem sensu intelligenda quoq; est servitus illa, qua sancti supradicti Deo obsequebantur. Optime ad hoc propositum quadrat illa S. Dorothei doctrina dicentis: [Si timore gehennæ benefacimus in servili statu sumus: si ut mercedem recipiamus, mercenarii: si bonum ipsius gratiâ facimus ad filiorum statum transimus.] Qui Deo timore adactus inseruit, seruit Regi, qui vero ex amore id facit, Alexandro inseruit. Nostisne quamobrem multi Deo inserviant? quia ejus supplicia, & pœnas formidant. Scitisne cur se contineant, ne illum offendant? quia Infernum esse firmiter credunt; nisi enim id sibi adeo fortiter persuasum haberent, tanta utique futura esset sine numero multitudo eorum, qui facerent male, quanta aliorum qui benefacere omitterent.

S. Doroth. doctr. 13.

21. S. Bernardinus Senensis filialem timorem triplicis generis esse tradit, eumque trifariam subdividit, ut sit alius *separationis*, alius *offensionis*, alius denique *reverentialis*. Etiam tu ô Christiane peccatũ aliquod mortale te à Deo separare probe nosti, & tamen illud committere non dubitas, unde clare satis te hujus timoris expertem esse subindicas, qui proinde parum cures sive cum Deo unitus sis, sive ab eodem sis separatus. Præterea si in te reperiretur timor offensionis, abstineres utique non solum à culpis gravissimis, verum etiam à levioribus; nunc autem cum cujuscunq; tandem generis peccata sine numero committas, satis superque te ab hoc timore inanem esse declaras. Tertium autem timoris filialis genus, vocatur Timor reverentialis. Visne evidenter ostendam tibi nec hunc in te posse reperiri? Nunquid Deum in quovis loco præsentem esse, teque videre, & operationes tuas observare nosti? Et tamen adeo es temerarius atq; præsumptuosus, ut in ejus præsentia quodvis etiã scelus licite patrari posse existimes: ubi igitur est filialis ille respectus, ubi est, quam illi debes, filialis reverentia, quam quævis creatura, & multo magis quilibet Christianus erga ipsum profiteri & exhibere obligatur! Tu blasphemas, & nosti quod Deus te audiat, nec tamen ipsum vereris? Tu millena exagitas illicita commercia, nec adeo es stolidus, ut Deum te videre ignores, nec tamen idipsum quidquam æstimas? Non curas imminentia tibi divina supplicia, non pœnas Inferni, nec jacturam quidquam æstimas paradisi. Nullius igitur generis timor ullum in te locum capit. Tu Dæmoni non vero Deo deseruis, igitur Dæmonis quoque non vero Dei eris; Quod si Dei te esse cupias, eidem quoque Deo alacriter, sine ullo interesse, & ex amore vero & non ficto deservire satage.

SER

SERMO XXXVIII.

IN FERIAM III. PASCHÆ.

Stetit Iesus in medio discipulorum suorum, & dicit eis: Pax vobis. Luc cap. 24.

1. VTinam omnipotens Deus tot mihi hodiernâ luce facundas linguas concederet, quot limati acutique enses in innoxio humano sanguine hodie vertuntur: quando, sive à rauco tympano, sive à lituâ belli tubâ ad præliandum in aciem evocantur milites; omnes utique aperirem ærumnas atque miserias, quas ad summum civitatum, rerumpublicarum, imò totius mundi excidium atque perniciem parturire solet, omnes mundi angulos pervagans & oberrans maledictum bellum; certò mihi futurum persuadens, quod post cordium vestrorum transverberationem oculi vestri si non sanguinis cruentas, saltem amarissimi fletus copiosissimas lachrymas effusuri essent: Nunc autem cum tot mihi tamque facundas linguas promittere non ausim, pro mea præteritorum sæculorum loquantur experientiæ. Etenim bellum aliud nihil subindicat, quam quoddam ex doloribus & ærumnis compositum mixtum, sive infelix multarum miseriarum compendium: [Hic fructus bellorum est (affirmat Sapiens ille modernus) in quibus tam victi quam etiam victores patiuntur dispendia, conteruntur cladibus, ruinis labefactantur,] bellum profligat gratam amatæ patriæ requiem, quæ quodam miræ dulcedinis nectare spiritus vitales nutrit & alit, è contra verò delicias in inevitabiles miserias convertit, candida lina, & holoserica vestimenta in ferreos, æneos, atque chalybeos thoraces trāsmutat, dies sine cibo, noctes sine somno, hyemem sine igne, sine umbra æstatem transigit quisquis in militiam sese recipit. Horribiles strepitantium metallorum fragores illius lædunt auditum densæ nitrati fumi caligines visum illius obfuscant, imò nonnunquam intra nitrati pulveris turbines suffocatus remanere cogitur, Hinc copiosè manantis sanguinis torrentes, illinc cadaveribus repleri valles conspiciuntur; aut si nonnemo ferri violentiam evadat, mox se ab extremis pestilentiæ & famis exterminiis obsessum esse conspicit, cum certissimum sit quod quisquis in militiam se recipit in evidentem mortem idemmet concedat. Scio equidem pauculos quosdam è belli stragibus ad domos paternas fortunâ tali quali auctos reverti, illam tamen non sine sanguine & vitæ periculo sibi pepererunt, nec sine lachrymarum effusione à suis recipiuntur; Unde Clemens Alexandrinus lib. 3. pædag. cap. 2. ait: *Pectora pulsantur planctibus & luctus terram possidet.* Bellum denique fatalis quidam est cometa, qui cuilibet hominum generi funestas cōminatur ruinas; est vas Pandoræ, de quo Hesiodus scribit, dicens: [Est, per quam omnis generis mala humano generi in pixide importata fuere.] Novit utique urbs & orbis Roma, quisnam ejus, Cæsaris & Pompeji tempore, status & conditio fuerit, de qua Tullius loquens ait: [Quæ domus tam stabilis, quæ tam firma civitas est, quæ non odiis atque dissidiis funditus possit everti? Propter bellum Lisandri urbs Atheniensis facta est triginta tyrannorum mancipium. Lucius Silla præcipuas Italiæ urbes in sanguine natare fecit: [Universas Italiæ partes civilis sanguinis fluminibus inundavit.] Porro imminentes infelici Esau ærumnæ à seniculo Isaac patre suo hisce ei vocibus prognosticatæ fuerunt: *Vives in gladio.* Genes. 27. Nunquid Matres in Metropoli Soriæ obsidionis tempore vitam suam propriorum filiorum suorum carnibus sustentare fuere coactæ? Pruden-

Fernand. t. 3. c. 36. in Genes. sess. 1.

Pet. Crinit. l. 11. c. 1.

Cic. in Lelio de Amic.

Io. Ro. t. 2. f. 25.

Petrus l. 7. c. 3.

denter proinde antiqui fecere Hetrusci, qui dum cunctis Diis aliquod intra civitatem templum erexissent, solum Martis delubrum intra mœnia non admiserunt sed extra civitatem voluerunt esse extructum. Athenienses quoque nullâ in re suam adeo probaverunt prudentiam, quam quando Alcibiadem bellorum contra Romanos conservatorem & fomitem à patria sua voluerunt esse extorrem! Demum apud eosdem Romanos Fabius & Valerius Maximi sibi titulum compararunt, eo quod discordiarum ardores bellorumque civilium incendia opportunè sciebant compescere. Unde nunquam illum Psalmi versiculum lego quo David, ait: *Dissipa gentes quæ bella volunt*, quin ejusdem Regii Davidis labiis benedicam, Deumque ad preces illas exaudiendas enixe exorem. Quapropter, Auditores charissimi, quod si tot tantaque evitare velitis miseriarum agmina, infernalem hanc maledicti belli mechæram procul à finibus vestris arcete: pacis potius amatores estote; si ad cunctorum bonorum fruitionem aspirare velitis. Nam ut Augustinus (de Civ. Dei ap. D. Bern. Sen. de Bono pacis serm. 9. art. 1.) optimè ait: *Tale donum est bonum pacis, ut in rebus creatis nihil gratiosius soleat audiri, nihil delectabilius concupisci, nihil utilius possideri.* Ad hanc igitur pacem vos exhortor quæ à Cassiodoro *Animorum ordinata tranquillitas*, & à S. Gregorio *vestigium pacis æternæ* appellatur. Hanc inquam pacem hodierna luce cordibus vestris imprimere desidero, quã Salvator noster suis hodie attulit discipulis. Nunquid enim ô Romani audis Evangelistam dicentem: *Stetit Iesus in medio discipulorum, & dixit eis: Pax vobis?* Et quidem ut ad eandem pronis animis recipiendam intactamque & inviolabilem inter vos conservandam inclinemini, præsenti sermone Bona, quæ pax secum ferre solet, prolixius exponere decrevi, ut vel inde intelligatis, & per bonam consequentiam quam illa vobis futura sit utilis, deducere possitis. Et quidem cum pax juxta Bernardinum Senensem intimo sit fœdere juncta cum silentio; *Pax est summum silentium*, conabimini & vos dum præsenti discursui assistitis pacem indissolubili quoque nodo cum silentio conjungere.

Plut. in vita Pompei.

Greg. de cura past. p. 3. admon. 23.

Ber. Sen. l. 3. ser. 1. de perf. beat. Evang. c. 2

Pind. in Pythiis.

2 Scriptores sacri cœlestis hujus Deæ, Pacis nimirum, quæ à Pindaro Justitiæ filia appellatur, multas assignant definitiones, è quibus, quantam ipsa mundo utilitatem conciliet, facilè deducere Licet. Ex mente namque Tullii, quisquis in pace vivit prospera & tranquilla gaudet & fruitur libertate *Pax enim est tranquilla libertas.* Chrysostomus quoq; eam vult esse omnis ab humano corde desiderabilis gaudii & exultationis originem: *Pax omnis gaudii est materia.* S. Bernardinus Senensis (t. 3. de bono pacis ser. 8. c. 1.) eandem boni honesti titulo decorat, quia *Est debitus & inconturbatus ordo naturæ, & modus exactus necessario in moribus exquisitus.* Quibus S. Augustinus præclara hæc verba subjungit, dum ait: *Pax est serenitas mentis, tranquillitas animi, vinculum amoris consortium charitatis. Hac est quæ simultates tollit, rixas compescit, iras comprimit, superbos calcat, humiles amat, discordes sedat, inimicos concordat. cunctis est placida, nescit extolli.* Optime quoq; huic proposito convenit, quod elegantissime in hanc rem Poëta quidam modernus cecinit, dum ait:

Cicero.

Aug. l. de verb. Do.

Pace nil melius, nil Pace salubrius orbi
Terrarum, cœli qui regit astra, dedit,
Pace Dei cultus, legumq; verenda potestas,
Et sacra Musarum gloria pace viget.
Pace frequens affert Hymenæus gaudia sponsis:
Educat & castus pignora casta thorus.
Pace suas mercator opes, sua rura colonus
Possidet; absq; metu carpit & hospes iter.
Tunc resonant Cythare; tunc saltibus apta juventus
Ad numerum cætu ducit ovante choros.

Sabinus ap. Nic. Reusn. clas. 1. symb. 10.

Merito igitur Flavius Marcianus Imperator, non solum ob usurpatam in gubernando prudentiam famosus, verum etiam à scriptoribus, tanquam Pacis amator & conservator celebratus, dicere solebat: [Imperatori arma non esse induenda, dum in pace esse possit:] Pax namq; summum maximumq; bonum est, quo civitas Respublica, aut Regnum aliquod frui possit. Optime idipsum Romanæ facundiæ parens agnovit, quando pacem deprædicando ita scribit: Hæc [nimirum est amabilis illa & perhumana Dea, quæ nuptias, festa, cognatos, liberos, amicos, divitias, sanitatem, annonam, vinum, omnemque voluptatem parit hominibus.] uti refert Cicero de leg. Agr. ad pop. con. Rullum. Num forte vos, ô Auditores, latet, quod de famoso Chinēsi Re-

Marcia. ap. Reus. ibi fo. 94.

gio

gno plures referunt Historici? De illo namque scribitur; quod in situs sui vastitate & magnitudine adæquet, seu potius superet universam Europam; sub se namque quindecim vastas continet Provincias, in quibus ducentæ quadraginta septem sunt civitates majores, minores autem mille centum & quinquaginta duæ; personarum vero numerus tantus est, ut quod ab illis penditur tributum ad quinquaginta octo ascendat milliones, præter fœminas, pueros: milites, & officiarios regios. hæcque regni illius propagatio & magnificentia, ex unica & sola perpetim in eo regno florescente & vigente Pace. Veteres quoque Pacem sub virginis cujusdam effigie aut similitudine exprimere solebant, dexterâ manu suâ cornucopiam tenentis; sub hâc namque figurâ Julius Cæsar illam in monetis suis imprimi curavit, ut per hoc pacem omnium bonorum copiam secum adferre, innueret. Vespasianus eandem per duas manus conjunctas, à quibus quidam spicarum manipulus pendulus erat, repræsentavit, per figuram hanc inferre forsitan volens, à pace omnium bonorum nasci abundantiam. Eadem quoque Pax à quibusdam non incongrue bellatrix nominatur, utpote quæ ad integræ cujusdam civitatis tutamen atque defensionem armata semper consistit. Unde Agesilaus Lacedæmoniorum Rex interrogatus, cur civitates suæ muris & mœnibus cinctæ non essent, respondisse fertur: *Pax pro muris nobis est.*

Pau. A-res. l. 3.

Plutarc.

3. Verum enimvero ad Scripturas propius accedamus. Omnibus igitur notum est, quanto Deus gentem Hebræam amore fuerit prosecutus, præcipue vero quot quantisque eam quotidie honoraverit favoribus, variisque benevolentiæ paternæ demonstrationibus, quando nunc in eorundem sacrificia ignē cœlitus demisit, nunc delicatissimo Manna eosdem in deserto pavit, mox securum eis per mare rubrum transitum indulsit, alias in eorum commodum atque obsequium dulcissimas è petræ sinu aquas elicuit, mox virgam illis consignavit, quæ patratis à se prodigiis universam in stuporem ageret Ægyptum, nunc in obviis casibus consilium daturus, aut consolaturus in occurrentibus adversitatibus personaliter ei apparendo, nunc præclaras illis adversus inimicos suos concedendo victorias, aut ex dura Pharaonis servitute eosdem eripiendo; Deniq; efficiendo, ut per horridas ignotasque regiones transeuntes de die per nubem, de nocte vero per lucidam ignis columnam ducatum infallibilem acciperent aliisque afficerentur millenis gratiarum donis, passim in sacra Scriptura variis in locis recensitis. Inter cæteras vero gratiarum prærogativas, ea mihi videtur fuisse præclarior, quā Deus in Exodo ei exhibuit, ut quolibet anno trina vice ab universo populo ad suæ divinitatis & increatæ excellentiæ majorem gloriam & honorem festum quoddam celebraretur solemne: *Tribus vicibus per singulos annos mihi festa celebrabitis.* Exod. 23. Id quod de novo iterum in Deuteronomio hisce verbis ratificatum fuit: *Tribus vicibus per annos apparebit omne masculum tuum in conspectu Domini Dei tui, in loco quem elegerit in solemnitate azymorum, in solemnitate hebdomadarum, & in solemnitate tabernaculorum;* Deut. 16. Eo vero tempore, quo dictorum festorum agebatur actualis solemnitas, Deus omnibus ut ad eandem concurrerent seriò mandavit: Porro Josephus Hebræus, Theodoretus & Philo hujusce cæremoniæ rationem inquirentes, tandem concludunt, Deum ad præceptum istud condendum, nullâ fuisse aliâ ratione permotum, quam ut omnes ad illam solemnitatem confluentes, sicut adunabantur corporibus, ita quoque voluntatibus, animorumque consensione & nexu conjungerentur, adeoque si forsitan aliqua inter eos simultas oborta esset, aboleretur, ita ut in pristinam redeuntes amicitiam perfectam inter se stabilirent pacem, hacque ratione omnibus illis fruerentur bonis, quarum illa bajula esse solebat: *Conveniunt in civitatem, in qua templum constituunt, ter in anno* (inquit Josephus Hebræus l. 4. Antiq. c. 6.) sed quo putas fine id faciunt? *ut convenientes ad invicem, & epulantes, amici sint, & ut aspectu, & loquela memoriam sui semper obtineant.*

Theod. q. 45. in Exod. Philo l. 2. de Monar. p. 17.

4. Hinc igitur in facilem devenire cognitionem possumus, cur quod in multis scripturæ locis manifestè exprimitur, olim omnes difficultates & lites occurrentes in portis civitatis decidi & terminari consueverint. Id nāque clare liquet ex Genesi, Deuteronomio, & libro Ruth; quod etiam Nicetas observasse videtur dum ait: *Mos veterum fuit, ut seniores in porta consisterent, & causas introeuntium judicarent.* Quis enim hic non dicat, quænam est hæc tam peregrina atq; extravagās cōsuetudo?

Gen. 34. Num. 10 Deut. 22. Ruth. 4.

Apud

Nicetas in c. 29. Iob. n. 17. Apud nos enim hic mos inolevit, quod forum judiciale, ut cuivis hominum generi commodiori esset loco situatum in ipsius urbis erigatur meditullio. Veruntamen summa id cum prudentia olim fieri consueverat. Sciebant enim quod quocunque discordiæ & lites ingrediuntur, ibi mox omnia malorum genera enasci & prodire soleāt, atque ideo seniores & judices in portis subsistebant, quasi permittere nolentes, ut litigiosi viri in ipsa sese urbis viscera insinuent, sed potius foris, & quoad fieri poterat remotissimè ab urbibus remaneant. Sic enim urbis umbilicum & centrum in flore perfectæ pacis conservando securos se esse credebant, qui omnium bonorum tam corporalium quam spiritualium fructus percipere & comparare possent. Optimè igitur Nicetas ubi supra dicebat, quod olim seniores in porta consistentes causas introeuntium judicarint, *ut civitatis populus esset pacificus, in quam discordes ingredi nō possent*; Probè namque sciebat, quod quisquis in pace vitam agit, omnium desiderabilium bonorum se possessorem constituat. Ut veritatem hanc tanto perspicacius intelligatis, revocetis obsecro in memoriam ea, quæ de ætate aurea vos sæpius intellexisse existimo. Hæc namque ætas tempus quoddam subinferebat, in quo una cum vitâ tranquillâ inundabat abundantia pacis. Illo namque tempore homines sine ullâ alicujus quietem ipsorum turbare valentis mali suspicione placidè dormiebant. Mensis convivæ accumbebant, suarumque epularum lautitiem aliqua veneni amaritudine contaminandam esse necquicquam formidabant. Viator è longinquis regionibus ad paternam domum auro gemmisque onustus revertens, gloriabatur suas à rapaci insatiabilis latronis manu illæsas atq; intactas remāsisse pecunias. In florida camporum planitie nunc exsiliendo ludebant, nunc vero amænas carpendo herbulas sese pascebant mansueti ovium greges, omni canis custodiâ destituti, cujus alias fidelitati omnem vitæ suæ spem confidere solebant: Pastor quoque gregis illius ab omni cura solutus ad spondam torrentis cujusdam sedens, dulci Lyripipii aut fistulæ suæ modulo tempus fallebat. Quilibet intempestâ quoque nocte itinera peragens viator aurum suum per vias non minus secure deferebat quam si illud domi suæ in scrinio mille seris communito haberet recōditum, Agri per hostilium copiarum velitationes & excursus nūquam turbabantur, per crudeles bellici furoris strages non desolabantur vineæ: arbores quoque feroces hostilis ferri nunquam experiebantur ictus; milites ad temperandos hyberno tempore gelidi Aquilonis rigores, nunquam excitandum ignem arborum frondibus à trunco rescindendis insidiabantur. Nullum reperiebatur adeo temerarium ferrum quod humana penetrare viscera, vel ad sanguinem aditum sibi aperiens & per tortuosas inde semitas egrediens, spiritus & vitam secum extrahere præsumeret. Nondum ignis sese è concavis metallis exonerando per ejectos inde ponderosos globos superba demoliri ædificia didicerat; Flammæ quantumvis vehementer atque voraces ad liquefacienda metalla, integrasque civitates incinerandas furibundum ausum suū nondū exseruerant: ô tempora! ô mores! ô ætatē multis profundis è corde ductis suspiriis desideratam! Ætas autem prædicta omnibus hisce bonis securè constanterque fruebatur, quia omnia à se procul eliminaverat Martialis furoris consilia, seu potius quia nullum adhuc in mundo natum erat bellum, sed potius illius loco pax delitiabatur in mundo: *Dum bellicus furor* (inquit S. Bernardinus Senensis) *impedit naturæ processum, commendantur semina terris, & ad segetem maturam deveniunt, & messem florescunt vineæ, arbores fructus educunt: Tutè dormitur in ædibus, & in arvis securè itineratur; in via latro non timetur insiliens.* D. Bern. sen. t. 3. de bono pacis art. 1. cap. 1.

Nicet. ubi supra.

Theod. q. 45. in Exod. Philo l. 2. de Monar. p. 17.

Gen. 34. Num. 20 Deut. 22. Ruth. 4.

5. Solent Scriptores sacri nonnullas circa Evæ formationem excitare difficultates; Quarum prima hoc tangit, quod scilicet Deus noster illam ex quadam Adæ costâ formarit: *Tulit unam de costis ejus, & ædificavit in mulierem*: Nunquid enim Divina omnipotentia illam ex nihilo, vel ex eâdem terra è qua virum formarat, producere poterat? Fortè id fecit ne ipsa utpote adeo nobilis & pulchra, suam ex principiis adeo vilis materiæ qualis terra est, originem trahere dedignaretur & erubesceret? Hoc tamen minime subsistit, si enim vir contentus erat, ut ex tam vili materia plasmaretur, contenta quoque esse debuisset & mulier. Atque ideo Archiepiscopus Moguntinus Rabanus Maurus, ita respondet: *Quod mulier de viri latere facta est, propter ipsius conjunctionis vim commendandam.* Secunda vero difficultas hoc respicit, quod scil. Deus Adamū primò Genes. 2. Rab. in l. 1. Gen.

primo profundo esse sopore sepultum, ac tum demũ ex ipsius sic dormientis latere costã tollere voluerit: *Cumq; obdormisset, tulit unam de costis ejus.* Quis hic nõ desideret scire causã ob quam Deus somnum hunc Adami oculis immiserit. Forte si experrectus & vigil fuisset divinæ voluntati fuisset reluctatus? Non est hoc credibile: *Quid opus erat dormisse Adam* (interrogat idemmet scriptor) *ut costam illi Deus, de qua fœminam faceret, tolleret, qui & vigilanti nec non identidem facere poterat.* Porro ambæ hæ adductæ difficultates ad unum prorsus eundemque scopum collimant, ac proinde una pariter eademque responsione resolvi facile poterunt. Formavit igitur Deus Evam de costa Adami, quia volebat ut Adam illam veluti sui ipsius partem semper diligeret; ipsa quoque se ex quadam Adami costa esse suum recepisse recognoscens reciproco eum prosequeretur affectu, adeo ut inter ipsos ex amborũ animabus pax quædam nasceretur imperturbabilis: Dici quoque posset Deum id fecisse, ne inter illos ex alterutrius parte Lis aqua nasceretur præcedentiæ, dum nimirũ vel mulier se viro nobiliorem esse prætenderet, aut vir se muliere potiorem digrioremque esse jactitaret; hoc enim modo subito inter maritum & uxorem suscitatum fuisset bellũ. Ne igitur mulier aliquem supra virum moliretur majoratum, aut vir præ muliere præeminentiam quæreret, Deus virum ex terra, mulierem vero ex costa quæ suam quoque ex terra originem ducit, formatam esse voluit, ut sic sedatis utrimque alias emergentibus controversiis, pacem inter eos perpetuam stabiliret. Et ob eandem rationẽ Deus pariter in Adamũ soporẽ immittere decrevit; si enim Adam experrectus vigilasset, aliquẽ utiq; ex evulsione costæ dolorẽ sensisset, cujus deinceps aliquando memor factus, indignatione & cholera erga illam commoveri potuisset; ortumque hac ratione novũ fuisset bellum; cui Deus suscitando omnem adimere voluit occasionem: Ideoque *Cum obdormisset, tulit unam de costis ejus:* *Ne Adam sentiendo dolorem* (ita exponit Chrysostomus) *mulieri ex se formata, postea doloris memor infensus fieret.* Quasi diceret Deus hæc omnia eo duntaxat fine facit, ut in pace deinceps vivatis, ac demum è pace inter vos omnia cæli terræque bona proveniant, vestræque utilitati cedant.

Chrysost. hom. 15. in Genes.

6. Ergone, inquis, ex pace omnia bona scaturiunt! Quid? Tune hac de re dubitare audes, quæ ex Evangelio hodierno manifeste elicitur. Ingressus Jesus in cænaculum *januis clausis* audit discipulos inter se contendentes, dum unus gloriosam ejus resurrectionem affirmat alter vero negat; Petrus & Joannes prope sepulchrum se fuisse, nec tamen Jesum invenisse asserebant: Thomas autem id se nequaquam credere posse aut velle expresse dicebat; *Nisi videro non credam*: Dei Filius autem qui contentiones eorum volebat componere, vulnera sua eis commonstrans, verum se eorundem Magistrum esse declarabat, quasi diceret: Cessent inter vos, ô prædilecti discipuli, cessent, inquam, controversiæ, ex hisce humanitatis meæ cruentis cicatricibus me recognoscite. Pacificos vos volo ô filii charissimi, non vero litigiosos, atque ideo pacem vobis adfero, ad pacem vos hortor, *Pax vobis, Pax vobis.* Dicet fortasse aliquis, Ergone possibile est quod Dei Filius Apostolis suis nihil aliud præterquam pacem annunciet? cur non potius illis felicitatem terrenam aut cœlestem promittit beatitudinem? Attenti estote ô Auditores, jam jam enim latens hic vobis reserabo mysterium. Mox ut totius hujus universi Redemptor in hunc mundũ est natus, Angeli turmatim de cœlo descendentes, harmonicis suavibusque vocibus suis Deum glorificabant omnipotentem, quod mortalitatis nostræ paludamento vestiri, mundanasque miserias in Paradisi felicitates commutare dignatus fuisset: *Gloria in altissimis Deo*: Postea verò ad terram sese convertentes perfectam quandam hominibus augurabantur & promittebant pacem: *Et in terra pax hominibus bonæ voluntatis.* Ergone inquies ex Angelorum ad nos instituta legatione, & ab ipsomet Deo incarnato terra aliud nihil expectare habebit, quam pacem? Cur non potius hi cælitus in terram destinati nuntii Deum in terram advenisse nuntiant? aut terram commutandam esse in Paradisum dicunt? aut Deum qui antea vocabatur *Deus exercituum*, vel Deus terribilis & formidabilis, nunc factum esse infantem benignum, pium, atq; mansuetum? aut vero nunquid fortunatius nobis attulisset nuntium, majusq; in nobis causasset gaudiũ, si nobis Deũ eo fine in hunc mundũ advenisse nuntiasset, ut nos cœlestibus locupletaret gratiarum suarum thesauris, aut è durâ Sathanæ servitute redimeret, vel denique in beatam nos Paradisi patriã perduceret? *Et in terra pax*: *Cur non divitiæ, honor, appar.*

Luc. 2.

Fran. Lab. in

conc. ver. pax punct. 5. *honor, gaudium, gratia, reconciliatio redemptio?* Nequaquam ita fieri debebat, sed potius horum omnium loco solam pacem annunciari conveniebat; Eo ipso namq; quo pacem adferebat, omne nobis bonum attulisse censeri poterat, siquidem in solius pacis nomine omnia bonorum genera veluti in brevi compendio reperiebantur conjuncta: *Quia sub nomine pacis hæc omnia comprehenduntur Tāta enim res est pax, ut nomine suo omnia bona conjungat,* nimirum & divitias & gloriā, & honorem, & gaudium, & gratiam, & reconciliationem & redemptionem. Fortunati itaq; fuere discipuli, qui à sui amātissimo Magistro solam pacem recipientes, corda sua omnibus invenerunt cœlestibus bonis referta & cumulata: *Pax vobis,* Ecquid amplius? *Qui pacem dedit,* inquit *Gloss. ibi.* glossa) *uno verbo omnia bona dedit.*

7. Ingeniosè admodum Fernandius observat, quod quotiescunq; alicui in exteras peregrinasque nationes abeundum est, ab iis quos domi deserit, ea semper servetur cōsuetudo solemnis, ut abeunti honorariū præstent aliquousq; comitatum, cum auguriis pacis. Ita enim *Genes. 17* Abrahæ dictum fuit: *Ibis ad patres tuos in pace,* Idem quoque Abimelech & Ochozath Isaac *Genes. 26* dixerunt: *Te cum pace dimisimus auctum benedictione Domini.* Moysen in Ægyptum abiturientem Jethro quoq; optimæ pacis imprecatione est persecutus dicens: *vade in pace;* Id *Exod. 4.* quod in millenis quoque aliis locis invenietis. Pro cujus intelligentia advertendum est, Pacem in Hebræo per hanc vocem *Xalom,* id est, salutare, exprimi, haud secus ac si Pax & salus Synonyma essent. Unde S. Joannes Chrysostomus quotiescunq; hæc verba: *Profecti sunt in pace,* in scriptura sacra invenit, eorum loco legit: *Abierunt cum salute.* Quisquis enim pacem secum habet, quoddam adversus omnia mala antidotum efficacissimum secum defert, securusque esse potest, nullum ei obventurū esse casum sinistrum, cunctaque ejus consilia atq; conatus felicissimos sortientur exitus; salvus namque ibit & redibit, nec non cū Philosopho illo dicere poterit: *Omnia bona mea mecū porto.* Nam ut Fernandius ait: *Bona quidem omnia hominibus provenire solēt ex abūdātia pacis.*

Tertul. lib. 5. con. Marcion. c. 5.

Fernand. in c. 26. Gen. sect. 4.

8. Et quidem tametsi hæc ita se habeant, illi tamen S. Joannis Chrysostomi expositioni qua loco illorum verborum: *Profecti sunt in pace* legit: *abierūt cum salute,* non nihil immoremur. Neque enim mihi persuadeo magnum hunc Ecclesiæ Doctorē de sola loqui corporali salute, verum etiam de spirituali; adeo ut dicere velit, quod quisquis verus est pacis amator, salutis animæ suæ securum se possessorem esse credere, seque prædestinatorum seu electorum Dei numero annumerare possit: Id quod ex quodam è Baruch Propheta desumpto scripturæ loco *ab opposito* facile colligi potest; qui de domo Dei, cælo nimirum vel superna Hierusalem, in qua Beati sine fine immensa perfruuntur beatitudine, loquens, postea vero de antiquis Gygantibus qui in ipso mundi exordio exorbitantis staturæ reperiebantur, mentionem faciens dicit: Deum Optimum Maximum minime sibi in illis cōplacuisse, ut eos eligeret, ideoque periisse: *Non hos elegit Dominus, propterea perierunt.* Nullū quidem mihi dubium est, quin verum sit, ideo gygantes illos periisse, quia scilicet Deus eos nō elegit: sed in hoc solum mea consistit difficultas, quod causam penetrare nesciam, cur Deus illos electorum suorum numero adscribere aut in cælos admittere noluerit, cum certum sit, quod *quantum est de se vult omnes homines salvos fieri.* Num forte Deus eos adeo temerarios futuros esse credidit, ut antiquæ stultitiæ suæ vestigiis insistentes; novam denuo in cælis turrim ædificare contenderent, prouti alias casso licet & irrito conatu fecerant? S. Ambrosius hujus causam exercitio & naturali Gygantum proprietati adscribit, quæ videlicet, uti ex sacro Textu deducitur in hoc consistebat, quod nimirum viri fuerint armigeri, pacis persecutores, atque ad contectanda bella valde propensi: *Gygantes ab initio fuerunt statura magna, scientes bellum.* Quod si enim fuissent *scientes pacem Hos elegisset Dominus.* Audite ipsissima sancti Ecclesiæ Doctoris verba: *Et merito non elegit, quia prælium non pacem sciebant.* Quid igitur futurum de illo erit, qui est *sciens pacem & non bellum,* is utique in optima consequentia de electorum & Prædestinatorum numero erit. De qua consequentia tanto minus ambigo, cum S Ambrosius idipsum confirmet subjungendo: *Et ideo tu Pacem disce, ut eligaris à Deo.* Num autem modicum tibi bonum esse videtur, de tua te certum esse salute, teque certo ac infallibili futuræ turæ ad gloriam prædestinationis signo insignitum esse? Quid enim ultra poteris desiderare?

Baruch. c. 4.

S. Amb. lib. 1. de Cain & Abel c. 5.

 9. Ehem

9. Ehem quantum universus mundus huic inclytæ Pacis Deæ censeri debet obligatus! Etenim illam maximorum bonorum bajulam esse vos perspicacius cognoscere ac proinde ad sequentis scripturæ accuratiorem ponderationem attentos vos esse cupio. Verum igitur quidem est S. Joannem Evangelistam hanc solam adferre causam cur milites Crucifixores in Calvariæ monte Crucifixi filii Dei crura non fregerint, quia nimirum eum invenere
Ioan.19. mortuum: *Cum vidissent eum jam mortuum, non fregerunt ejus crura, sed unus militum lancea latus eius aperuit, & continuo exivit sanguis & aqua.* Veruntamen mihi animus est, ut per S. Anselmi doctrinam mysterium aliquod præsenti proposito nostro accommodatum curiosius nonnihil investigemus.
D. Anselm. in c.1. ad Colos. Dicit igitur Sanctus hic Doctor: *Qua hora sanguis redemptionis exivit de latere Domini in cruce pendentis.* Quid sequitur? Audite stupendum quoddam nec unquam hactenus auditum Paradoxum: *Tunc patuit hominibus introitus in regnum cælorum*; q. d. Tunc apertum nobis est cælum; tunc declarati sumus regni cœlestis hæredes, tunc in Paradiso admissi sumus ad Angelorum consortium; Tunc scilicet, quando *Exivit sanguis de latere Domini.* Cur ob-
Coloss.1. secro non citius vel tardius. Audite S. Anselmum, quia in illa hora *Pacificata sunt cælestia & terrestria.* Ac proinde Apostolus ad Collossenses scribens dicit: *Pacificans per sanguinem crucis eius, sive quæ in cælis sunt, sive quæ in terris sunt.* Quibus verbis pariter nobis demonstratur, quod quoad usque bellum prævaluit, cælum semper occlusum fuerit: Pace autem stabilitâ, quando *Pacificata sunt cælestia & terrestria, tunc patuit hominibus introitus in regnum cælorum.* Soli namque paci in acceptis referre debemus tantum beneficium.

10. Sapientissimus Salomon unâ ex parte oculo Prophetico prævidens martyria, sanguinis effusionem, mortemque crudelem, quam servi Dei Catholicæ fidei confessione passuri erant: ex alterâ verò conceptum illum considerans, quem stolida gens infidelium præsens tantum hujus vitæ tempus considerans, mentis vero oculum ad futuræ vitæ æternitatem minimè reflectens, sibi formabat,
Sap.3. dicit: *Visi sunt oculis insipientum mori.* Hi namque stulti huic caput amputari, illi ferro pectus transadigi alteri vero viscera evelli & contorqueri videntes, sinistrum sibi de illis formabant judicium. At vero quidnam in ipsa rei veritate hisce martyribus eveniebat? Nunquid auditis? *Illi autem sunt in pace.*

11. Quid autem hisce verbis inferre sapiens voluit? Num forte quod ex parte ipsorum finita sint prælia, terminata bella, iisdem à carnificibus atque Tyrannis intenta? Etenim certum quidem est idipsum veritati summè consentaneum esse, attamen inclytus sapientum Rex auctius & amplius aliquid hisce verbis mihi dicere voluisse videtur, quod breviter declarabo. Expressius namque & clarioribus verbis insinuare volebat, Martyres illos, non esse mortuos, prouti stulti illi credebant; sed in superna cælesti gloria & beatitudine Paradysi perenniter vivere Nunc igitur hic Modernus quidam scriptor subingrediens sequentem movet difficultatem
dicens: *Quid? nonne innumera bona illorum dicere potuisset?* Exempli causa: *Illi sunt in æterna vita, in lætitia sempiterna, facie ad faciem Deum semper vident; Cur hoc tantum expressit: Illi autem sunt in pace?* Pulcherrimam audite responsionem, vere dignam quæ Franc. Lab. in app cont. ver. pass. prop.5.
aureis Characteribus describatur, audite inquam eandem & diligenter observate: *Quia quidem tantum bonum est pax, ut periphrasis esse valeat omnium cælestium bonorum.* Unde manifeste deducitur, Pacè omnia in se bona totius Paradisi complecti, adeo ut idem Pax significet, quod æterna gloria, & beatitudo Paradisi.

12. Id quod expressè quoque ex sacris à sancta matre Ecclesia institutis Cæremoniis deduci posse videtur. Quando enim celebrantur exequiæ, & funeralia solemnia pro defunctis nostris, ultimata totius devotionis conclusio hisce verbis enunciari solet à sacerdote, dum ait: *Requiescant in pace.* Scio equidem Ecclesiam hoc loquendi modo, nihil aliud desiderare, aut intendere, quam ut animæ tales collocentur in parte gloriæ, qua beati fruuntur in Paradiso, respectu namque intentionis nostræ, & conformiter ad desiderium nostrum, idem est dicere: *Fidelium animæ per misericordiam Dei requiescant in pace,* ac si alius diceret: *fruantur gloria Paradisi.* Pax enim, Gloria, Paradisus, Beatitudo sunt termini convertibiles, ut ait Logicus, unam eandemque beatificam visionem significantes.

13. Enimvero exinde lumen aliquod ad sequen-

quentem scripturæ passum facilius intelligendum mihi subministrari videtur. Perfidus ac venenosus ille Cerasses Judas, copiosa quadam militum turma stipatus, inter densas intempestæ noctis tenebras ad hortum procedit Gethsemani, Magistrum suum ibidem traditurus, O delictum summe detestandum & execrandum, quale mundus nunquam ante vel post eum commisit aut committat. Ut autem impietas ejus suo non frustraretur fine, vigiles & attentos delicti sui socios esse omnemque ab animis suis timorem atque formidinem excludere hortatur, siquidem magister ejus nullos alios in sui defensionem secum habeat, præterquam undecim discalceatos, inermes, atque pusillanimes discipulos. Hisque dictis ipse, primus animo intrepido quosvis alios præcedens hoc eis signum dedit: *Quemcunque osculatus fuero ipse est, tenete eum.* Dumque Dei filius tertia vice ab oratione consurgens, ad discipulos suos reditum pararet, ecce Judas se prodit, eique appropinquat, amplexatur eum, eumque exosculans apprehendendit, cum antea suggestum signum dedit militibus *Et osculatus est eum.* Mira profecto mihi res esse videtur, ô Auditores, quod Judas osculo quodam, quod signum & symbolum est pacis, ut scribit Durandus, dum ait: *Homines osculum*, id est, *pacis signum sibi invicem dant*; uti non verecundetur veluti cruenti cujusdam funestique belli instrumento. Adhæc, quænam Judam cogebat necessitas ut ad Dominum suum perfide tradendum, doloso hoc uteretur osculo? *Si non castè, saltem cautè*, inquit S. Pater meus Augustinus. Favebant densæ noctis tenebræ, in quibus occultus & abditus remanere poterat, adeo ut non opus esset Magistro vel discipulis ejus se manifestare; & ne turba in apprehendendo Christo aberraret, sufficiebat, si illum vel manu vel digito turbis indicasset, vel insuper voce alta clamasset: *Ecce eum!* Nunquid videtis illum? Is est qui erectus stat corpore, ite, festinate, apprehendite, ligate, tenete &c aut vero si adigere eum rabie, omnino ipsi decretum lictoris exequi officium, amplectendo, & tenendo ac stringendo, quo fine eidem osculum impressit? *Et osculatus est eum.* Existimo omnino hoc Christo à Juda impressum osculum à voluntate Domini potius, quã à Judæ intentione processisse; auscultate rationem. Multorum scriptorum constans est opinio, Christum in cœnaculo Judæ pedes lavisse, ac demum osculatum fuisse, prouti cæteris quoque fuerat Apostolis; sic enim videmus Episcopum quoque dum in septimana sancta Christi personam repræsentans ad ejus imitationem, duodecim selectis personis pedes lavat, eosdem quoque protinus osculari. Atque ideo filius Dei, qui in ultima Cœna osculum pacis signum Judæ pedibus infixerat, voluit ut idem Judas in horto Gethsemani accepti à Christo osculi faceret restitutionem: Testatur idipsum S. Paulinus, dum ait: *Osculum non ideo accepit, ut pacem proditoris acciperet, sed ut suam ab alieno (id est, à Iuda) reciperet.* Idque Dei filium non alio fine à Juda exegisse existimo, quam quia impium illum traditorem impœnitentem moriturum, ac proinde damnandum esse præviderat, cui proinde pax, cujus symbolum est osculum, minime conveniebat, siquidem ut supra diximus, pax omnia in se cœli bona complectitur, adeo ut pax idem omnino sit, quod gloria Paradisi; Imo si osculum illud, pacis signum, secum ad Infernum conduxisset, locus ille pœnarum, in Paradisum transformatus fuisset cœlestium gaudiorum; Illa tormentorum abyssus, ubi mera discordia regnat, adveniente pace, ex improviso transmutata fuisset in perfectæ beatitudinis cælum empyreum; *ubi pax est, Deus ibi est, ac etiam Paradisus*; inquit Joannes Viguerius. Porro num domus illa in qua maritum inter ejusque conjugem prævalet discordia, verus sit infernus, illa vero in qua Pax benedicta triumphat, alter quidam sit Paradisus, idipsum vobis ô dilecti Auditores dijudicandum relinquo, qui per experientiam ea super re melius ferre potestis judicium; *Ubi rixa & bellum, ibi Diabolus & Infernus*, scribit idemmet Viguerius. Veruntamen nolo hodierna die quæ specialis est dies lætitiæ, vos quicquã conturbare. Quin potius ut pacem deinceps inviolabilem conservetis, velim ut adhuc majores illius admiremini prærogativas, ex ipsomet Pacis nomine deductas.

14. Certissimum est, cunctas ad nominis alicujus compositionem concurrentes literas significatum aliquod habere. Sic enim Exempli causa, tria Jod in nomine Dei apud Chaldæos, tres divinas significant personas Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum, *Patachamee* autem essentiæ unitatem. Imo in Alphabeto Hebræo nulla est litera, quæ suum non habeat significatum. Aleph enim significat

Matth. 26.

Durandus in rat. Diu. Offic. li. 4. cap. 33. n. 4. S. August.

D. Paulin. in Bibl. vet. PP.

Io. Viguer. de virt. char. c. 12. §. 2. v. 2.

Faustin. Tassus ser. 4. ad Hebr. Apud Ric. Brixian. t. 1.

Disciplinam; Beth *Domum*, Ghimel *vocis plenitudinem*; Daleth, *Libros*; He *ista*; Vau *In ipsa*, Zain *Vivit*; Heth *vivens*; Teth *Bonum*, Jod *Principium*, & sic consequenter de aliis discurrere licet. Unde S Pater meus Augustinus occasionem sumit, investigandi trium illarum literarum significatum quæ ad hujus nominis *Pax* compositionem ingrediũtur, dicitque primam literam, scilicet P. significare *Patrem*, A. significare *Filium*, qui proinde semetipso ait: *Ego sum Alpha*; Tertiam vero, quæ est X, & formatur ex duabus lineis conjunctis repræsentare *spiritum* sanctũ, qui est *Nexus amoris inter Patrem & Filium*; Quod vero li Pax Monosyllabum sit per hoc denotari essentiæ Divinæ unitatem. *Pax est una dictio ex tribus literis constans*, inquit S Augustinus, *ad significandum Trinitatem & unitatem in DEO, à quo Pax ipsa procedit.*

D. August.

15. Cujus quidem confirmatio ex ipsismet apud S. Joannem à Salvatore nostro prolatis verbis deducitur, quando Patrem suum æternum pro discipulis suis orans, ita loquitur: *Pater sancte serva eos in nomine tuo, quos dedisti mihi, ut sint unum sicut & nos.* Quibus verbis Cardinalis Toletus Christum de Pace loqui existimat, utpote quam inter Apostolos suos vere stabilitam videre desiderabat, *ut sint Pacifici inter se.* Ecquid autem ex eo quod pacifici sint, secuturum existimas? *Ut sint unum sicut & nos.* Ubi Ly sicut ut notat Dionysius Carthusianus, *Non denotat omnimodam paritatem, sed aliquam assimilationem, secundum quod dici solet, omne simile est dissimile:* In quonam vero hæc pacificorum cum sanctissima Trinitate similitudo consistit? *In Divinis* sunt tres personæ, & unica duntaxat essentia, sic & *in humanis*, ubicunque pax viget & floret plures quidem reperiuntur personæ, illarum tamen omnium una est voluntas: *ut sint unum unitate naturæ & voluntatis, sicut & nos* in plurali propter personarum pacificarum pluralitatem: Adeoque multi in pace simul viventes vera quædam sunt Sanctissimæ Trinitatis similitudo atque effigies. Idipsum S. Augustinum asserere voluisse existimo, quando dixit: *Ad hoc enim valet, quod ait: ut sint unum sicut & nos unum sumus, ut quemadmodum Pater & filius non tantum æqualitate substantiæ, sed etiam voluntate unum sunt, ita & hi, inter quos & Deum mediator est Filius, non tantum per hoc quod ejusdem naturæ sunt, sed etiam per eandem dilectionis societatem unum sint.*

Ioan. 17.
Tolet. ibi fol. 323.
Dio. Carth. ibid. art. 41.
August. in trac. 107. in Io

16. Hac quoque ratione consolidari videtur egregia illa S. Gregorii Nazianzeni doctrina, qui opinatur, quod quisquis pacẽ amat, is quoque cum DEO unitus sit & confœderatus: *Deo & Divinis sunt proximi, qui Pacis bonum amplecti videntur.* Et quid si mihi quid hac de re sentiam, enuntiandum esset, dicerem utique, Pacem mihi videri quendam esse respectu DEI magnetem, DEus enim non potest, ut ita dicam, ibi non esse præsens, ubi pax floret & viget. Pro cujus majori evidentia suppono, quod Pax fundata sit in unione cum exclusione discordiæ: *Vera Pax requirit unitatem cum proximo sine discordia*; vel ut docet Doctor Angelicus Sanctus Thomas: *Pax includit concordiam & ubicunque est Pax ibi est concordia.* Qua facta suppositione nunc ad quendam è sacra Genesi desumptum scripturæ locum recurramus. Ibi namque legimus quod Jacob justis Isaac Patris sui mandatis obtemperaturus, è paterna domo discedens in Mesopotamiam ad Laban Rebeccæ matris suæ fratrem se receperit eo consilio, ut ibidem sibi proposito suo per omnia consentaneam sponsam adoptaret. Primo itineris die transacto noctem trãsigere coactus est in loco quodam prorsus ab hominibus deserto, ubi nullus habitator aut incola erat, ubi ne quidem rude reperiri poterat Pastoris tugurium, in quod pro reficiendo lasso corpore, & dulci capiendo somno divertere potuisset; ac proinde explicato super terram pallio suo, lapidibusque nonnullis, capiti suo suppositis in terram decumbere & suaviter dormire cœpit: *Dormivit in eodem loco.* Diluculo vero ad ortum auroræ è somno expergefactus, iter suum prosecuturus in pedes sese erigit, omniaque circumquaque circumspiciens, locum quoque in quo decubuerat fixe observat, & lapides quos cervicalis loco capiti supposuerat, pariter considerat, ac tandem veluti ex tot præmissis antecedentibus hanc subinfert conclusionem: *verè Dominus est in loco isto, & ego nesciebam.* Imo subjungit: *Non est hic aliud nisi domus DEI & porta cœli.* O quot hujusce loci in quo Jacob dormiens quievit, accumulãtur prærogativæ! Factus etenim est locus iste residentia DEI, Domus DEI, & porta cœli &c. Scire autem hoc loco optarem quænam fuerit tantorum bono-

Greg. Naz. 1. orat. de pace.
Rain de Pis. V. Pax c. 1.
D. Tho. 2. 2. q. 29. art. 1.
Gen. 28.

bonorum loci hujus causa, & unde Deus permotus fuerit, ut hunc Jacobi durum lectum tot gratiis cœlestibusque favoribus honoraret. Num fortè id factum est, quia terra illa Jacobo opus quoddam misericordiæ præstiterat, dum virum quietis egenum in sinum suum confovendum & recreandum recepit? Enimvero pro hujusce difficultatis intelligentia observandus singulariter ille loquendi modus quo sacer Chronysta Moyses hoc loco utitur, dum de lapidibus illis quos peregrinus Jacob capiti suo submisit, sermonem instituit. Quando enim serotino tempore lapides illos collegit & loco cervicalis accomodavit, in plurali loquitur, affirmando multos fuisse. *Tulit de lapidibus*, matutino verò diluculo expergefactus Jacob, ut sacer Textus ait: *Tulit lapidem quem supposuerat capiti suo* Ubi ut vides in singulari loquitur, id quod multis disputandi occasionem ministrat, si enim multi fuere lapides, quomodo postea unicum tantum fuisse dicit? Num forte alii lapides se inde sub noctis crepusculum dormiente Jacob subduxerunt, veluti dedignantes ut homini cervicalis vice subserviant, qui non eo fine, sed longè alio à Deo & terra producti fuissent? Prætereo hic omnes alias; quæ in hanc rem adduci possent rationes, & soli illi quam Lyranus reddit, libens adhæresco Dicit igitur Lyranus: *Dicunt Hebræi quod accepit tres lapides, & quando evigilavit, invenit, quod illi tres lapides facti sunt unus lapis.* Eandem quoque opinionem Tostatus tenet, qui hanc illius reddit rationem dicens *Tunc illi lapides propter sanctitatem Iacob certantes quis capiti ejus directè supponeretur, in unum lapidem redierunt. & in aurora unus lapis apparuit* Ecce igitur nunc vobis in favorem sanctæ Pacis detectum & manifestatum hic latens mysterium. Lapides enim isti taliter inter se congregati & uniti fuerunt, ut ex pluribus lapidibus facti sint unus idemque lapis, atque ideo quia hoc modo inter se concorditer erant uniti, thronus quidam & residentia Pacis facti fuisse videntur, siquidem ut supra diximus: *Vera Pax requirit unitatem sine discordia*: Unde si animati fuissent & vivi, non solum se concorditer congregatos & unitos fuisse, verum etiam pacem à se conservatam fuisse dicere potuissent. Imò plus dicam, scilicet lapides illos verè animatos fuisse & vivos, siquidem à seipsis, nullâ alienâ interveniente operâ, ad hanc perficiendam unionē sese moverunt taliter, ut unus duntaxat lapis esse viderentur, quis igitur Pacem inter illos habitasse inficiari audebit. Itane? Pax igitur inter lapides quoque invenitur, merito igitur Jacob asseruit dicens: *Verè Dominus est in loco isto. Non est hic aliud nisi domus Dei, & porta cœli*, quia ubi Pax est, ibi Deus, qui inter pacificos habitat, eorumque domos in suam sibi residentiam eligit; vivendo enim in pace Paradisi & Dei portæ vicini & proximi semper assistunt. Idquod Sanctus Gregorius Nazianzenus ubi supra, insinuare volebat, dum ait: *Deo & Divinis sunt proximi, qui Pacis bonum amplecti videntur.*

Greg. Naz. 1. orat. de pace.

Rain de Pis. V. Pax c. 1. D. Tho. 2.2. q. 19. art. 1.

Liran. in Glos. ord.

Abulens. in c. 28. Genes.

Gen. 28.

Greg. Nazia. ubi supra.

17. Porro doctrinam hanc per aliam, quam per ipsiusmet Filii Dei doctrinam authenticare nolo, qui ait: *ubi sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum*; ubi Christus de illis loquitur, qui vivunt in pace, & sunt *spiritualiter & corporaliter uniti*, inquit Carthusianus, *videlicet in charitate & gratia*: sed quodnam inde in illos redundavit bonum? *Ibi sum in medio eorum*; idque sufficit, quod scilicet secum habeant omnium bonorum authorem, plus enim (intensive) dici non potest. Ac proinde idemmet Dionysius aliquas illius beneficii exaggerationes in tantum insinuat dicens: *Ibi sum in medio eorum, id est, inter eos, atque in cordibus singulorum per spiritus sancti directionem piam gubernationem, & precum illorum gratiosam exauditionem: Tales ergo Christus custodit, protegit, & illustrat.*

Matth. 18.

Dion. Cart. art. 32.

Dionys. ibid.

18. Aliter se res habet cum Diabolo; Hic nāque obscurus & acer tenebrarum Princeps Tyranni officium exercēs, suam in pectus Saulis transtulerat residentiam, ubi crudelissimus factus carnifex, alias quam impietatis non promulgabat leges, suamque in contorquendis infelicis Regis illius visceribus evomebat rabiem; cor namque afflicti hujus Principis transformaverat in vallum quoddam, unde ejus continuo infestabat & perturbabat quietem: seu potius in quoddam theatrum in quo diræ & horribilis iniquitatis suæ exhibebat spectaculum. Unde Rex ille à Diabolicis hisce furiis agitatus, quendam secum in corde gerere videbatur Infernum, vel saltem vivam quandam animati Inferni effigiem.

19. Sæpenumero in interiori cordis sui persentiscebat quasdam sibi excessivi furoris accendi flammas, omnibusque animæ suæ poten-

potentiis veluti in confuso quodam chaos sepultis bonum à malo distinguere non poterat, negotia quoque à mente penitus evanescebāt, suamque non nisi ad id quod nocivum est applicabat voluntatem. Nullum proferebat verbum, quod animi cujusdam desperati non esset indicium, nullum formabat gressum, qui illum in præcipitia, si vicina fuissent, non proturbasset: inter noctis obscuræ tenebras larvarum instar vagabundæ oberrabant ejus cogitationes, nullum somnus ejus cum grata luce habebat commercium; animique turbationes omnem à cordis sui limitibus requiem proscripserant.

20. Omnis lætitia quandam ei conciliabat mœstitiam animique mœrorem; Et sicuti homini infirmo, qui depravatum habet gustum, ita quoque ei omnes dulcedines in amaritudinem videbantur converti. In solius Davidicæ Cytharæ dulci plectro importunis malигni illius spiritus molestiis oportunum inveniebat remedium; hic enim ad tactum chordarum, dum ab ingeniosa musici cytharœdi manu suavissima formabatur harmonia, suum nō solum deponebat fastum, sed vires quoque suas contritas, suamque tyrannidem mortificatam experiebatur; imo veluti ramus quidam à vento valido decussus & languescens, ipse quoque musico hoc instrumento personante victum se atque totaliter contritum dedebat; vel etiam instar avis nocturnæ illucescente die in turpem sese fugam recipiebat: *Percutiebat David Cytharam, & spiritus malus recedebat ab eo.* (1. Reg. 17.) Quasi Dæmonium dicere voluisset, fugitivum incipio vertere tergum, quia infestam mihi inimicam meam persentisco, quæ veluti generosa bellatrix in stadio acris circumstantiis thorace se unionis vestit, erigit concordiæ galeam, harmoniæ scutum appræhendit, vibrat hastam pacis, & harmonicis me ictibus percutit, mensurarum tactibus sensibiliter tangit, ligat chordis & fidibus, velocissimis me fugis fugat, nec non & clavibus suis in imo me Inferni barathro recludit, musica quæ vitam adfert, mortem mihi adimit, & velut quædam Paradisi nuncia ad Infernum reverti me cogit. Unde Carmelitanus Incognitus P. Michael de Ayguanis Boeoniensis ait: *Spiritus maligni melodiam, antus maxime spiritualis, odio habent propter concordiam vocum, & ubi ipsa audita fuerit, fugiunt.* (In cogn. in Psal. 48.)

21. Ac proinde meritò alii dixerunt, ipsam omnium bonorum appellari posse seminarium: *Pax seminarium omnium bonorum.* (Sylveira t. 1. lib. 2. c. 19. 26. nu. 106.) Sanctus quoque Augustinus animæ illam comparat, à qua sicut omnes procedunt functiones humanæ, ita quoque bona omnia derivantur à pace: *spiritus enim humanus sicut nunquam vivificabit membra, nisi fuerint unita, si spiritus sanctus nunquam nos vivificabit, nisi in pace uniti fuerimus.* (August. ser. 2. ad Fratres in erem.) Unde ipsemet DEI filius, qui fons est omnium bonorum perennis, tam in Patris sui sinu, quam in utero matris suæ Pacem secum habere voluit. Unde Bernardus: *Filius à Patre processit, & venit in mundum, & qui prius erat cogitatio pacis in corde Patris, fieret & ipse Pax in utero matris, voluitque sibi ab Isaia Propheta Principis Pacis gloriosum titulum acclamari; Pater futuri sæculi, Princeps pacis.* (Bern. serm. de S. Benedicto. Isa. 9.)

22. Videor tamen mihi audire non neminem, qui in contrarium S. Matthæi opponat Evangelium, imò ipsammet Christi doctrinam, qui apertè profitetur, se non ad mittendum in terras pacem, sed ad bellum suscitandum in hunc mundum è cœlis descendisse: *Non veni pacem mittere, sed gladium;* (Matth. 10.) quique proinde miretur qua fronte hactenus hoc meo discursu detestatus fuerim bellum, & pacem persuadere non dubitarim? *Nunquid aliud judex nuntiat, & aliud præco clamat?*

23. Argumentum istud à S. Joanne Chrysostomo quoque non sine pondere adducitur, qui mirari videtur, quod Filius DEI nunc Olivam pacis signū nobis adferat, mox vero gladium Martis instrumentū appræhendere suadeat: *Non veni pacem in terram mittere: quomodo igitur præcipit, cum ad suscipientium domos ingrederentur, pacem omnibus dare? aut quomodo Angeli clamabant; Gloria in excelsis DEO, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis? Quomodo etiam omnes Prophetæ pacem populo tempore ipsius futuram prænuntiarunt?* (Chrysost. in c. 10. Matth. ho. 36.) Quâ, inquam, ratione simul consistere poterunt, nunc pax & nunc bellum, aut nunc bellū, post pacem. Respondeo igitur hac adhibita distinctione, & dico pacem duobus modis considerari posse: *vel quatenus se extendit ad concordiam, quæ est in bonum, vel ad concordiam, quæ est in malum.* (Io. Viguer de pace cap. 12 §. 2. v. 2.) Si primo modo consideretur pax bona est & sancta, de qua hactenus in hoc discursu locuti sumus, quæque à charitate velut è radice sua nascitur: si vero secundo modo intelligatur, scilicet quoad concordiam

quæ

quæ est ad malum, qualis erat illa turrim Babylonicam ædificantium, vel Dæmoniorum in procurandam animarum damnationem consentientium, vel etiam Hæreticorum fidem oppugnantium, vel plurium aliorum in perniciem proximi sui conspirantium, de hac verba Christi intelligi debent, quibus ait: *Non veni pacem mittere sed gladium.* Charitatis enim opus est gladium & bellum in eos immittere, qui in malo sunt concordes, *mediis tamen licitis per ostensionem veritatis.* Ad hanc pacem in mundo stabiliendam Filius DEI non venit, quia Diabolica est, non Christiana aut Divina: Neque de hac intelligendus est, quando Apostolis præcepit, ut eam in domos eorum subinferrent, qui illos in suas habitationes charitativè recepissent: *Dicite Pax huic domui*: nec hanc dedit Apostolis quando hodie eis apparens dixit: *Pax vobis.*

24. Etenim Pax quæ hodie inter homines reperitur invaluisse, ad secundam Pacis speciem pertinet, quia se extendit *ad concordiam quæ est in malum.* Ac proinde Hieremias Propheta dicebat: *Pax, Pax, & non est Pax.* *Ierem. 6.* In mundo nil præter pacem venditatur, & tamen ne vel minima pacis reliquia in eo invenitur. Qualis autem hæc pax sit, intelligere nequeo; Erit namque verbi gratia Gubernator aliquis Civitatis, vel superior alicujus Religionis, qui probe novit quosdam subditos suos confœderatos scandalosè vivere, actiones indecentes suoque religioso vel christiano statui repugnantes committere: vel etiam hunc pauperum operariorum mercedes defraudare, illum sensualitati suæ dissolute nimis fræna laxare, claustralem illum mercaturas & negotiationes illicitas, ab usura & offensa DEI præscindere non valentes agitare: Superior autem qui mansuetus & mitis potius, quam bonus & Zelosus ab aliis haberi vult, idipsum scienter permittit, claudit oculos, dissimulat, non admonet, non repræhendit, aut castigat, Justitiam posthabet, honorem DEI pedibus suis substernit, tegit malefactores & abscondit, reos defendit, fovet delinquentes, imo eosdem velut personas honoratas protegit, dum transgressiones eorum velut opera meritoria dilaudat, & amplexando pejores, bonos conculcat, sub prætextu quod illi, non hi sui sint amici. Hic inquam superior in pace consistit, omnes charos suos amicos esse æstimat neminem vult offendere, nec ullius sibi vult conciliare discordiam. De hac utique pace intelligendus est Hieremias propheta, dum ait: *Pax pax, & non est pax*: non enim est pax bona, *quæ sit ad bonum*, sed potius pax est diabolica. Hanc igitur eradicare & dissipare pro viribus debemus, inter hosce qui hac sunt pace confœderati immittendus & vibrandus est discordiæ gladius: *Non est pax cum impiis*, dicebat Isaias: *Isa. 59.* *Malorum namque cum incautè amicitiis iungimur, culpis ligamur*, inquit S. Gregorius Papa. *D. Greg. 3. p. cur. past. admon. 23.* Et ratio est juxta Dionysium Carthusianum, quia pax est inordinata: *Est igitur Pax nociva & inordinata quæ est concordia, seu consensus, vel quietatio aliquorum in malo.* *D. Dion. Cart. in c. 10. Mat. art. 20.* Porro vera & bona pax non debet contrariari virtuti, supradicta autem repugnat rectitudini Justitiæ superioris obligationi, Conscientiæ, Legi, DEO, & cui non? ac proinde: *Non est pax.*

25. Nos qui *sumus filii DEI adoptivi per Fidem*; & consequenter divitiarum cœlestis Patris nostri hæredes: *Unus est enim Pater vester qui in cœlis est*, *Matth. 6.* ejus quoque mentem adimplere debemus: ita namque lex nobis mandat & præcipit: *Filius hæres tenetur servare testamentum Patris, & solvere legata & onera hæreditatis, si velit habere hæreditatem.* Quidnam autem Salvator Noster verus DEUS, & verus homo testamento suo nobis reliquit? *Pacem meam do vobis, pacem relinquo vobis*: Fallitur igitur quisquis hæreditatem se habiturum sperat, & testatoris tamen voluntatem non adimplet. Et tamen plurimi sunt, qui oderunt pacem, & in discordiis vivunt; De illis loquor discordiis, quæ in civitate quadam vigent inter parentes & cives, quæ familiarum causant ruinas & excidia. De hisce Chrysostomus timebat dicens: *Non timeo externa bella sed pugnam domesticam.* *Chrysost. ho. 27. in c. 12. ep. 2. ad Cor.* Quid mea refert si bellum aliquod in Francia, Hispania, Flandria vel in Anglia exurgat? Non timeo furiosum Gallum, non tardum & irresolutum Hispanum, non generosum Germanum, non prudentem Italum, sed pugnam domesticam. Veruntamen discursum hunc tandem cum Poeta concludamus dicentes:

Nulla salus bello, pacem te poscimus omnes. *Virgil.*

PARS SECUNDA.

26. QUOTIDIANA nos experientia docet, quod omnes res mundi hujus tandem finiantur & terminum suum accipiant

Finiuntur Divitiæ, Dignitates, honores, gaudia, adversitates, fastidia, lætitiæ, labores, imò & ipsamet hominis vita sua clauditur ultimâ periodo: Conveniebat igitur, ut una cum Quadragesima, jejuniis, & mortificationibus, meæ quoque prædicationes finem suum assequerentur. Quales autem hæ fuerint, mei id labores dicere norunt: qua autem ratione vobis placuerint, notum est vobis; An fructuosæ fuerint, vestris id reservatum sit conscientiis: Quod si in meo dicendi modo aliquæ observatæ sint imperfectiones, earum culpa talenti mei attribuatur debilitati, vestraque me humanitas sperare jubet, ejus mihi pœnam facile condonandā esse: Quod si autem ex laboribus meis boni aliquid natū est, id totū attribuatur DEO: *Quia omnis sufficientia nostra ex DEO est.* Libens interea agnosco nec diffiteor floridum adeo auditorium quali ego hactenus hoc in loco honoratus fui, imbellem non absque fastidio Oratorem auscultasse, qui nimirum omnium illarum partium & qualitatum inops sit & inanis quæ tum à loci hujus gravitate, tum ab actionis dignitate postulantur; veruntamen securos vos quoque esse velim, quod quicquid potentiæ intellectui defuit, voluntatis in vos semper propensissimæ abundantia suppleverit. Quod si discursus mei brevitatis terminos excesserint, desiderio id meo attribuendum est, quo prolixiori tempore vobis loquendo animarum vestrarum spirituali profectui & utilitati consultum esse volui; præterquam quod cum numerus auditorum, (qui verbum DEI audiendi cupiditate & devotione moti huc convenerunt) adeo copiosus fuerit, ideo ut quilibet illorum suam sibi ex sermone habito partem vendicare & accipere posset, data opera & studio sermones meos prolixiores esse volui, ne ullus Auditorum meorum de me lamentandi occasionem acciperet. In cunctis vero doctrinis & propositionibus toto hoc Quadragesimali tempore ex hoc pulpito prolatis, me veluti Christianum (licet maximum peccatorem) eorum quorum interest judicio genuflexus submitto: Protestando solemniter quod omnia hactenus dicta conformiter ad sanctæ Ecclesiæ & Fidei catholicæ dogmata & non aliter intellecta esse velim. Gratias quoque vobis infinitas refero, quod ex innata vobis devotione & Christiani hominis obligatione vobis persuaderi permiseritis, ut quotidie sacrum hocce templum frequentaretis; Id quod magnopere me ædificavit, sicut & qua hactenus verbum DEI accurate auscultastis, singularis attentio.

27. Tandem ex quo omni consolatione plenus à vobis jam jam sum recessurus, ideo ne vos in hoc sermone meo ultimo aliquo affectos fastidio dimittam, aliqua vobis salutaria monita animarum vestrarum salutem spectantia post me relinquam. Lego igitur, quod Græci à Persarum Rege magnis cladibus affecti, conspirarint, & ad mortem usque adversus eum conjunctis viribus præliari & dimicare statuerint, duplici tamen præmisso juramento; quorum primum erat de duce suo nunquam deinceps deserendo: secundum vero de eligenda potius morte, quàm ut se velut mancipia ejus manibus in servitutem perpetuo cederent. Porro damna nobis per peccatum illata adeo ingentia sunt, ut pro eorundem restauratione necessum fuerit, ut ipsemet DEI Filius tanta pateretur, atque tot inter tormenta in aspero crucis ligno amarissimam mortem subiret; Justum itaque est ut & nos omnes adversum peccata conspiremus, statuamusque firmiter mori potius, quam ejus se servitutis miserrimo jugo subjicere. Præterea militiæ quoque Ecclesiasticæ milites sumus, qui sub cruentæ crucis vexillo militamus, Dux autem & Capitaneus noster Christus est; firmiter igitur statuamus oportet, ejus partes nunquam deinceps deserere, utpote qui sanguinem pariter & vitam pro nobis prodegit. Et hoc quidem monitum in genere omnibus deserviat.

Pau. Ares. de tribul. lect. 18. n. 31. f. 303.

28 Justis autem do annulum quendā lapide pretioso qui *Diasper* dicitur insignitum, hunc in suo semper digito deferent, & ob oculos habebunt ut si forte ex humanâ fragilitate aliquam sibi DEI offensam conciliarent, DEUM asperum & severum esse meminerint, utpote qui ad peccatorum supplicium Infernum creavit, hac enim meditatione mediante bonitatem suam & DEI gratiam in animabus suis facilius conservabunt, *si tentatio te provocat, DEUM asperum intuere*, monet te sanctus Gregorius Thaumaturgus. Peccatoribus autem alium consigno annulum pretioso Adamantis lapide decoratum; ut si se nonnunquam per instigationem Diabolicam in aliquod peccatum mortale lapsos esse meminerint, seque per hoc in longè miserrimum & infelicem statum præcipitarint, meminerint se

D. Greg. Tha

DEUM

Deum habere nostri adamantissimum & benignissimum, *qui non vult mortem peccatoris, sed ut convertatur & vivat.* Nequaquam autem sicut Judas & Cain desperent, quia misericordia Dei incomparabiliter major est peccato commisso. Hunc quoque annulum ab eodem S. Gregorio Thaumaturgo mutuo acceptum ejus quoque nomine tibi ô peccator
Idem. liberaliter dono, & moneo pariter, ut *Quando desperatio te invadit, DEVM amantem respicias.* Ecce igitur hoc est quod intra paupertatis meæ facultatem reperire potui, ut tibi donarem, modicum hoc æqui bonique consulas, curesque ut paupertatem donatoris suppleat benignitas recipientis.

29. Hisce itaque sic rite præmissis, ne meum à vobis discessum diutius differam, tametsi nec quoad nomen, nec quoad similitudinem, nec quoad vitam & conversationem Angelus sim aut dici merear, idem tamen tibi ô Devotissima Roma tandem dicere cogor, quod olim Angelus cum Jacob tota nocte luctatus dixisse
Gen. 32. se fertur, nimirum *Dimitte me jam enim ascendit aurora.* Tandem enim aurora, idest, tempus diei illius illucescit, quo mihi à vobis recedendũ & si non ad cœlum, saltem ad cellam meam redeundum erit; Dimittite igitur me & sinite abire. Verùm enimvero videor mihi nonneminem ex vobis cum Jacobo replicantem audire hisce verbis: *Non dimittam te nisi benedixeris mihi;* Et quidem non sine admiratione idipsum percipio, Egone enim benedictionem vobis impertiar? quænam in vobis redundare bona poterunt ex benedictione peccatoris gravissimi, quem unquam terræ fines sustinuit, aut cœli facies prospexit? O benignissime & in crucem crudeliter acte animarum nostrarũ Redemptor, tu qui ex hoc ligno ingens effudisti sanguinis diluviũ effunde nũc ex hoc pulpito super animas istas meritorum tuorũ infinito pretio redemptas copiosissimũ benedictionum & gratiarum tuarũ imbrem & pluviam. Tu qui nobis daturus vitam inter dira tormenta non es dedignatus mori, larga tua benedictione vivifica spem nostram, nostrisque cordibus fœcunditatem impertire, ut meritorum ac tandem salutis æternæ fructus producere valeamus. Ad hanc autem benedictionis efficaciam tres simul personæ divinæ concurrant, Pater memoriæ vestræ benedicat, Filius intellectui, Spiritus Sanctus voluntati: *Benedicat vos omnipotens DEVS Pater, Filius, & Spiritus Sanctus. Amen.*

***

FINIS.

INDEX PRIMUS

IN QVO PER ORDINEM RECENSENTUR & summatim explicantur singulorum Sermonum Argumenta quæ in toto hoc opere explicantur.

& non potius in peccato moriatur. 2. Peccatum enim quia grave est, ad Infernum nos protrahit.

FERIA III. POST DOM. II. QUADRAG.

12. Quodsi sacerdos esse velit, conditionem entis Metaphysici imitari debet, affectum suum à parentibus & sæcularibus abstractum tenendo.

FERIA IV. POST DOM. II. QUADRAG.

13. Christus Jacobo & Joanni ob tres præcipue rationes petitas sedes non concedit, scilicet Primo, quia erant cognati sui, in oppositum ejus quod nos facere solemus, dum nonnisi propinquis benefacere studemus. 2. Quia erant piscatores suumque statum & conditionem mutare volebant, per hoc insinuans quod quilibet in gradu suo perseverare debeat. 3. Quia per saltum ab humili piscatorum conditione ad Principatus excellentiam transferri volebant.

FERIA V. POST DOM. II. QUADRAG.

14. Favores hujus vitæ sunt odia, è contra vero infortunia hujus mundi sunt fortunæ, quia qui hic laborat, ibi quiescet, & è contra qui in hac vita ridet, in altera flebit. Et quam repræhensibilis sit luxus eorum qui purpura & bysso se vestiunt.

FERIA VI. POST DOM. II. QUADRAG.

15. Quanta sit animæ dignitas, quæ in vinea Evangelica repræsentatur. Et quantopere apud Deum supra omnia creata æstimetur.

DOMINICA III. QUADRAGESIMÆ.

16. Confessio peccatorum ad salutem est necessaria, atque ideo utilis est peccatoribus, Deo autem delectabilis, quæ causa est, quod Dæmon, ad hoc ut nemo nostrum confiteretur, omnes nos mutos esse vellet.

FERIA II. POST DOM. III. QUADRAG.

17. Christus in patria miracula facere renuit, quia in iis petendis nimium arrogantes erant; unde colligitur quam ingens sit humana temeritas.

FERIA III. POST DOM. III. QUADRAG.

18. In eo qui peccatorem fructuose vult corrigere, tres præcipuè conditiones requiruntur, scilicet, Amor, secretum, & bonitas.

FERIA IV. POST DOM. III. QUADRAG.

19. Mali communiter contra bonos conspirant ut illos in vita, æstimatione & facultatibus lædant; Innocentia enim à malignis semper persecutionibus infestatur.

FERIA V. POST DOM. II. QUADRAG.

20. A Socru Simonis discere debemus libenter proximo in suis necessitatibus subvenire.

FERIA VI. POST DOM. III. QUADRAG.

21. Deus è malo Bonum elicit, Homo autem è contra è bono malum educit.

DOMINICA IV. QUADRAGESIMÆ.

22. Christus honores & regias Dignitates fugit, sciebat enim melius esse servire quam imperare, subditum esse, quam superiorem, quia Gubernatio dura quædam servitus est.

FERIA II. POST DOM. IV. QUADRAG.

23. Christus in templo vendentes & ementes personaliter flagellat, quia forum sæculare in causas Ecclesiasticorum se ingerere haud quaquam debet. Unde iis qui locis sacrum debitum non detulere respectum, multa infortunia acciderunt.

FERIA III. POST DOM. IV. QUADRAG.

24. Cautela magna adhiberi debet in dijudicandis actionibus aliorum, quia nimis facile committitur judicium temerarium.

FERIA IV. POST DOM. IV. QUADRAG.

25. Hebræi cœcum Christum glorificantem audire non poterant, quia invidus plus torquetur à proximi bono, quam à proprio malo.

FERIA V. POST DOM. IV. QUADRAG.

26. Mortis memoria ad peccata declinanda valde efficax est. 2. Quænam sit in morte bonorum & malorum differentia.

FERIA VI. POST DOM. IV. QUADRAG.

27. Lazarus in sepulchro animas Purgatorii præfigurat, 2. Ad quas liberandas sacrificium Missæ oportunissimum est remedium.

DOMINICA PASSIONIS.

28. Quam vehemens & ardens Christi desiderium fuerit se pro nostra salute cum Cruce desponsare. 2. Quodque scelerati bonum hoc lapidibus blasphemiæ compensent.

FERIA II. POST DOM. PASSIONIS.

29. Ad salutem consequendam necessum est ut Deus nos vocet, nosque ei respondeamus.

FERIA III. POST DOM. PASSIONIS.

30. Christus ad diem festum qui hodie celebratur ascendere renuit, quia non est talis qualem desiderat. 2. Tunc autem diem festum agit, cum pro amore nostro patitur, quilibet autem alius dies mœstus ei est, & ferialis. 3. Porro dies festi a nobis solemnizandi sunt abstinendo ab operibus servilibus.

FERIA IV. POST DOM. PASSIONIS.

31. Quis prædestinatus sit aut præscitus incertum est nobis. 2. Ideoque justus semper timere debet ne damnetur, & peccator semper sperare ut salvetur. 3. Quia via ad cælum facilis, difficilis autem quæ ducit ad Infernum.

FERIA V. POST DOM. PASSIONIS.

32. Lachrymæ Magdalenæ Margaritæ fuerunt pretii inæstimabilis, siquidem nullum inveniri pretium potest, quod eas adæquare possit.

FERIA VI. POST DOM. PASSIONIS.

33. In hoc sermone agitur de Consilio, Consiliariis & Consiliato. 1. Consilium est necessarium. 2. Consiliarii boni esse debent, 3. Consiliatum vel consultum debet esse justum, secus enim quicquid homo proponit, Deus qui supra nos est, disponit.

DOMINICA PALMARUM.

34. Princeps imitator esse debet Christi Regis gloriæ, beneficum se subditis suis exhibendo absque ullo proprii commodi respectu.

FERIA VI. POST DOM. PALMARUM.

35. Agitur de Passione & morte Domini nostri Jesu Christi.

DOMINICA RESURRECTIONIS.

36. Duo Resurrectionis Christi puncta observantur. Primo scilicet modus quo resuscitatus est Non amplius moriturus. Secundo tempus tridui quo resuscitatus est: Resurrexit sicut dixit.

FERIA II. PASCHÆ.

37. Deo servire debemus non cum mæstitia aut melancholice, sed hilariter & alacriter, non ob proprium commodum, sed ex pura benevolentia, non ex timore, sed ex amore.

FERIA III. PASCHÆ.

38. Ex pace omnia bona nascuntur, ideoque eam inviolabilem conservare debemus.

INDEX SECVNDVS

Authorum qui in hoc opere passim citantur.

FINIS.

INDEX TERTIVS.

Rerum & Verborum memorabilium quæ in ho copere tractantur Prima Cifra sermonem, secunda numerum sive paragraphum jndicat.

Ab

Athenien-

Con-

Tunc

Ficus

I.

Servie-

Maxi-

Q

Quadraginta

***

R

Rachel

Oraculi.

Euri-

T.

FINIS INDICIS RERUM NOTABILIUM.

INDEX QUARTUS

LOCORUM SACRÆ SCRIPTURÆ.

LIBRI GENESEOS

Caput I.

Caput 2.

EXODUS.

LEVITICUS

NUMERI.

CAPUT

LIBER II. REGUM.

LIBER III. REGUM.

LIBER IV. REGUM.

LIBER II. PARALIP.

LIBER TOBIÆ

LIBER JUDITH

LIBER ESTHER

LIBER JOB.

v.1. *Quam*

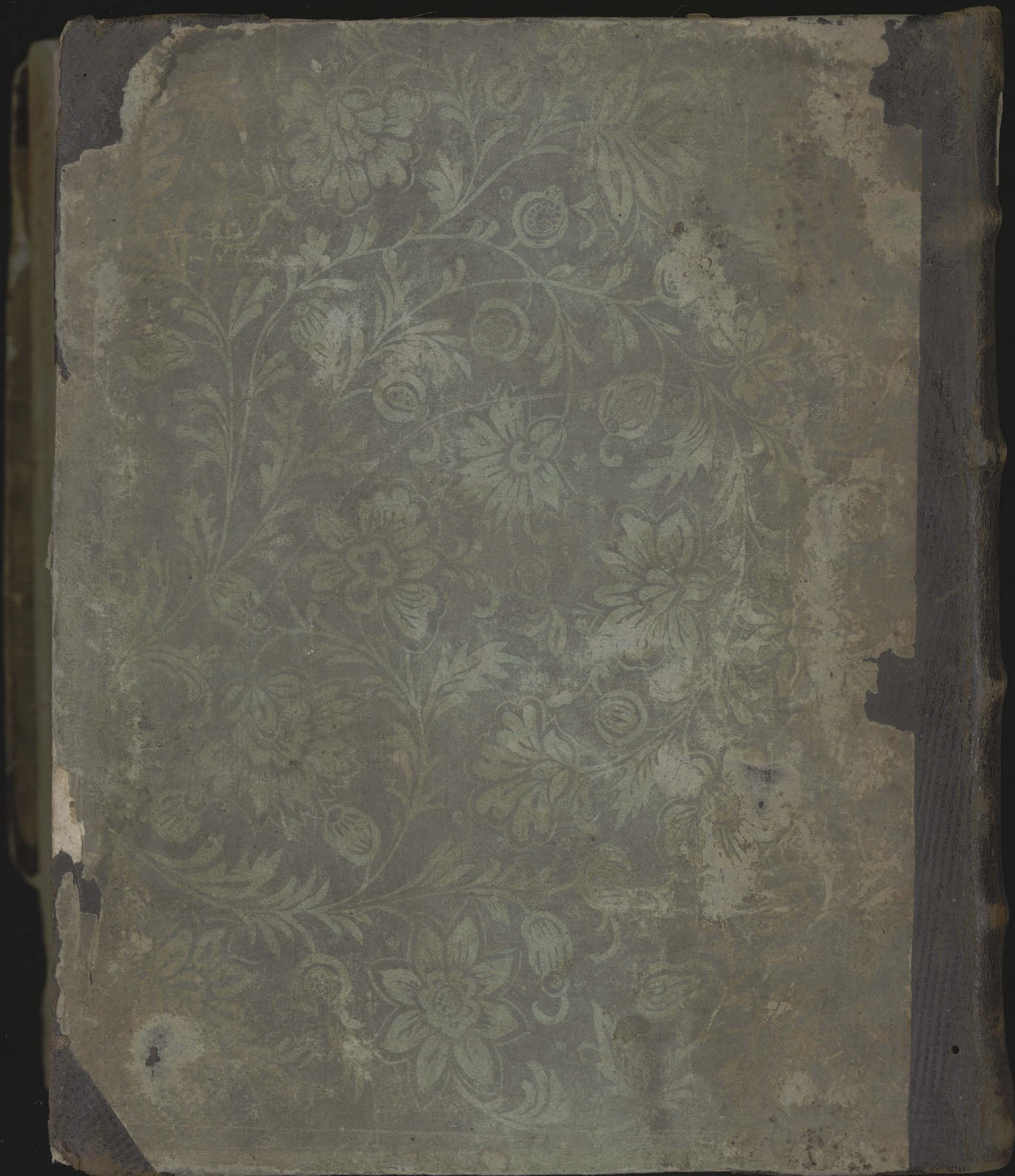
CAPUT

v.52. Con-

V.31. Ecce

V.14. Red-

FINIS.

Paoletti Augustinus O.S.Aug.

Quadragesimale sive Discursus praedicabiles in omnes totius anni quadragesimae Dominicos et Ferias.

Coloniae Agripp.

Apud Joannem Busaeum.

1662

12°. 4 K.n. + str. 589. A–A$_3$–Eeee–Eeee$_2$ + K. 4. 30.

Opr. ptkr. vspilna 2 „Discursus."

Paoletti Augustinus O.S.Aug.

Quadragesimale sive Discursus praedicabiles in omnes totius anni quadragesimae Dominicas et Ferias.

Coloniae Agripp.
apud Joannem Busaeum
1662

12° - 4 k. n. + str. 589 - A - A_3 - Eeee - $Eeee_2$ + k. n. 30.

tyt. pdkr. wspólna z „Discursus".